ÚJSZÖVETSÉG
ILLUSZTRÁCIÓK

PÁRHUZAMOS
JEGYZETEK

15 11

ÚJSZÖVETSÉG

A KÁLDI-FÉLE SZENTÍRÁSFORDÍTÁS NYELVÉBEN MEGÚJÍTVA, JAVÍTVA A NEOVULGÁTA ALAPJÁN

Szent Jeromos
Katolikus Bibliatársulat
1997

PÁRHUZAMOS JEGYZETEK

Szent István Társulat
Szentírás-Bizottsága
1927-28

ILLUSZTRÁCIÓK

BIBLIA SACRA

Vulgatae Editionis

VENETIIS, MDCLXIX

Az 1927-34-ben megjelent katolikus fordítás

Mivel sem a Szepesi, sem a Tárkányi revízió nem érte el igazában célját, 1912-ben Giesswein Sándor közös megbeszélésre hívta össze a magyar biblikusokat. A megbeszélés eredményeként a Szent István Társulat megbízta Kováts Sándort az új bibliafordítással. Mikor pedig egy ember ereje ehhez elégtelennek bizonyult, 1921-ben bizottság alakult, amely a Biblia fordítását több avatott kézre bízta.

1927. május 24-én jelent meg az Újszövetség első kötete, 1928. május 19-én a második kötet, 1930. május 21-én az Ószövetség első, 1932. december 15-én a második, 1934. június 21-én pedig a harmadik kötet. A fordítást neves biblikusok végezték: Aistleitner József, Babura László, Iványi János, Martin Aurél, Pataki Arnold, Székely István és Takács Ernő.

„Ez az átdolgozás, melynek feladata az volt, hogy Káldi szellemének és a magyar szentírásfordítás régies színezetének megőrzése mellett a fordítás nyelvezetét a maihoz közelebb hozza, a szentírástudományok legújabb megállapításaival számoljon, és az eredeti szövegekre az eddiginél nagyobb figyelmet fordítson” – olvassuk az előszóban. A fordítás alapja a Vulgáta volt, de a fordítók figyelembe vették a héber és görög eredetit és a régi fordításokat is. A versekhez fűzött jegyzetekben bőséges magyarázatot adnak a szöveghez és ismertetik a szövegkritikai változatokat is.

Ez az új fordítás nagy érték marad annak ellenére, hogy több fordító régies nyelvezetet használt.

A Káldi-Neovulgáta fordítás (KNB)

Az 1990. január 23-án megalakult Szent Jeromos Bibliatársulat célja a II. Vatikáni zsinat szellemében a Szentírás ismeretének rendszeres egyéni és közösségi olvasásának előmozdítása, hogy a katolikus hívek lelki életét és mindennapjait egyre jobban átformálják a Szentírásban írásba foglalt kinyilatkoztatott igazságok és értékek.

A cél érdekében készítette el több éves kitartó munkával a Szent Jeromos Bibliatársulat Bibliafordító Bizottsága a Káldi-Neovulgáta bibliakiadást.

Jelenits István így ismerteti a fordítást: „Ez a fordítás, amelyet most az olvasó kezébe adunk, az első teljes katolikus magyar bibliafordításnak a mai nyelvi igényekhez igazított átdolgozása. Magát az említett fordítást Káldi György készítette a katolikus egyházban használt latin Biblia, a Vulgáta nyomán. 1607-ben készült el vele. Szövegének megfiatalítása közben a mai fordítók figyelembe vették a Biblia eredeti szövegeit is, valamint a Neo-Vulgátaként ismert modern latin bibliafordítást, a Vulgátának huszadik századbeli utódját. Ez a szentírási szöveg egy kissé régibb zamatú, mint a magyar katolikus közösségek használatában lévő bibliafordítások. Nem avítt, nem is elsősorban irodalomtörténeti emlékeket idéző szöveget adunk az olvasó kezébe, a Biblia nyelvének hétköznapi közvetlenségét sem akarjuk megkerülni. Ennek a régibb magyar beszédet idéző szövegnek talán előnye, hogy nem érintette meg a nyelvnek az a devalvációja, amellyel a sietős és felszínes zsurnalizmus mai beszédünket annyi veszedelemnek teszi ki. A két Vulgáta pedig egy katolikus értelmezési hagyomány folytonosságába állítja bele ezt a szöveget.”

A Reformátusok lapja 1998. jan. 11-i számában Dr. Tóth Kálmán neves biblikus méltatja a Káldi-Neovulgáta fordítást: „A most, 1997-ben megjelent fordítás jobban kötődik a latin bibliaszöveghez. Csakhogy időközben ezt a latin szöveget, a Vulgátát is tudós munkával revideálták (1979), és most ez a katolikus egyház hivatalos Biblia-szövege: Neovulgata (új, illetve megújított Vulgata). Az új magyar fordítás – miközben figyelemmel van a bibliai héber és görög alapszövegre is – ezt a Neovulgátát tartja főként szem előtt, sőt visszanyúl a Káldi-féle Bibliához is, ezzel akarván biztosítani egy szolídabb, kevésbé modern, mégis jó magyar bibliai szöveget. A kiadvány értékét növeli, hogy az egyes bibliai könyvekhez tájékoztató előszót ad, a fordításokhoz pedig szükség szerint magyarázatokat fűz."

A Szent Jeromos Bibliatársulat gondozásában megjelent új magyar Bibliának nagy értéke még a kis formátum és az olcsóság. Kisméretű, olcsó Szentírást adott a magyar hívek, elsősorban a fiatalok kezébe, és lehetősége nyílt arra is, hogy a határainkon túl élő magyar testvéreinknek is nagyobb mennyiségben tudjon Szentírást juttatni.

Gyürki László: A Biblia földje, A magyar bibliafordítások története

Szent Jeromos Bibliatársulat, 1998

Az 1997-es Káldi Neovulgáta bevezetői és magyarázatai a Die Heilige Shrift Eleonore Beck magyarázataival, Verlag Katholisches Bibelwerk, Stuttgart, 1980 kiadványból származnak. Az Újszövetségi Szentírás 1999-es 2. kiadása tartalmazza ezeket, és ennek elektronikus változata elérhető a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK) honlapján a következő címen: http://www.ppek.hu/konyvek/Ujszovetsegi_Szentiras_Szent_Jeromos_Katolikus_Bibliatarsulat_1.pdf Így most a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat honlapján közzétett 1927-28-as Újszövetségi Szentíráshoz készült részletes, versenkénti jegyzeteket szerepltetjük új formában, a Szentírás szövegével párhuzamosan. Ennek külön érdekessége, hogy a Gyürki László által is említett régies nyelvezetet használja szentírási idézeteiben és sokszor a magyarázataiban is. Ez különösen szembetűnő Lukács és János evangéliumában (ezeknél a közzétett Jegyzetekben szerepel az 1927-es szentírási szöveg is, de mivel a kulcskifejezéseket a magyarázatokban is idézi, ennek közlésétől itt eltekintettünk). Így is szinte párhuzamosan látjuk a két fordítást egymás mellett, követhetjük a szöveg változásait, egyfajta lebilincselő nyelvi időutazásban is részt vehetünk.

A felhasznált Word-fájlok forrásai: https://www.biblia-tarsulat.hu

Borítólapok: Jézus és Mária-szobor, Pornóapáti, Ómajor

Díszlapok: Albrecht Dürer: Szent Jeromos a cellájában (1511), ill. dolgozószobájában (1514)

AZ ÚJSZÖVETSÉG KÖNYVEI

A NÉGY EVANGÉLIUM 8

EVANGÉLIUM MÁTÉ SZERINT 8

EVANGÉLIUM MÁRK SZERINT 100

EVANGÉLIUM LUKÁCS SZERINT 138

EVANGÉLIUM JÁNOS SZERINT 206

AZ APOSTOLOK CSELEKEDETEI 259

PÁL APOSTOL LEVELEI 334

A RÓMAIAKNAK ÍRT LEVÉL 334

ELSŐ LEVÉL A KORINTUSIAKNAK 377

MÁSODIK LEVÉL A KORINTUSIAKNAK 407

LEVÉL A GALATÁKNAK 426

LEVÉL AZ EFEZUSIAKNAK 439

LEVÉL A FILIPPIEKNEK 450

LEVÉL A KOLOSSZEIEKNEK 459

ELSŐ LEVÉL A TESSZALONIKIEKNEK 468

MÁSODIK LEVÉL A TESSZALONIKIEKNEK 474

ELSŐ LEVÉL TIMÓTEUSNAK 478

MÁSODIK LEVÉL TIMÓTEUSNAK 491

LEVÉL TÍTUSZNAK 500

LEVÉL FILEMONNAK 504

LEVÉL A ZSIDÓKNAK 507

KATOLIKUS LEVELEK 526

JAKAB LEVELE 526

PÉTER ELSŐ LEVELE 532

PÉTER MÁSODIK LEVELE 539

JÁNOS ELSŐ LEVELE 544

JÁNOS MÁSODIK LEVELE 551

JÁNOS HARMADIK LEVELE 552

JÚDÁS LEVELE 553

JÁNOS JELENÉSEI 555

RÉSZLETES TARTALOMJEGYZÉK 590

A NÉGY EVANGÉLIUM

EVANGÉLIUM MÁTÉ SZERINT

ELŐTÖRTÉNET: 1,2-2,23

Mt 1

Jézus családfája

1 Jézus Krisztus nemzetségtáblája, aki Dávidnak, Ábrahám fiának a fia.

2 Ábrahám nemzette Izsákot; Izsák nemzette Jákobot; Jákob pedig nemzette Júdát és ennek testvéreit; **3** Júda nemzette Fáreszt és Zárát Támártól; Fáresz nemzette Ezront; Ezron nemzette Arámot; **4** Arám nemzette Aminádábot; Aminádáb nemzette Nahsont; Nahson nemzette Szálmont; **5** Szálmon nemzette Boózt Ráhábtól; Boóz nemzette Obedet Rúttól; Obed nemzette Jeszszét; Jessze pedig nemzette Dávid királyt.

6 Dávid nemzette Salamont Uriás feleségétől; **7** Salamon nemzette Roboámot; Roboám nemzette Ábiát; Ábia nemzette Ászát. **8** Ásza nemzette Jozafátot; Jozafát nemzette Jórámot; Jórám nemzette Oziját; **9** Ozija nemzette Jótámot; Jótám nemzette Ácházt; Ácház nemzette Hiszkiját; **10** Hiszkija nemzette Manasszét; Manassze nemzette Ámont; Ámon nemzette Josiját; **11** Josija pedig nemzette Joakint és ennek testvéreit a Babilonba való áttelepítéskor.

12 A Babilonba való áttelepítés után Joakin nemzette Salátielt; Salátiel nemzette Zerubbábelt; **13** Zerubbábel nemzette Ábiudot; Ábiud nemzette Eljakimot; Eljakim nemzette Ázort; **14** Ázor nemzette Szádokot; Szádok nemzette Ákimot; Ákim nemzette Eliúdot; **15** Eliúd nemzette Eleazárt; Eleazár nemzette Mattánt; Mattán nemzette Jákobot. **16** Jákob pedig nemzette Józsefet. Ő volt a férje Máriának, akitől született Jézus, akit Krisztusnak neveznek.

17 Az összes nemzedék tehát Ábrahámtól Dávidig tizennégy nemzedék; Dávidtól a Babilonba

Máté evangéliumának kommentárja

* 1,1.17. *Jézus Krisztus nemzetségtáblája*. (Luk. 3,23-38.) Szent Máté evangéliumához, vagyis a Megváltó életéhez bevezetésül előadja Jézus Krisztus nemzetségtábláját (sepher toldoth), ami egyúttal összekötő kapocs gyanánt szolgál az ó- és újszövetség közt.

* 1. *Jézus*, héberül Jehosuah vagy Jesuah, a zsidóknál gyakori tulajdonnév, melynek jelentése Isten a szabadító, az üdvözítő. Krisztus görög szó, héberül Masiah, elgörögösítve Messiás, ami annyit jelent, mint fölkent. Tehát a Messiás szó királyt és főpapot jelent, az Isten országának királyát és főpapját, a Megváltót, Krisztust. (V. ö. Zsolt. 2,2. Dán. 9,25.) Dávidnak, Ábrahám fiának fia. Az ószövetségi isteni ígéretek szerint a Messiás Dávid királyi házából (Kir. II. 7,12. 16. Zsolt. 88,5. 36. sk. Iz. 11,1. skk. Jerem. 23,5. 33,15. Luk. 1,32. stb.) és Ábrahám utódai közül (Móz. I. 12,3: 18,18.) fog származni. Azért hívták Dávid fiának. Szt. Mátén kívül Szt. Lukács is közli Jézus nemzetséglajstromát (Luk. 3,23-38.), mely a Máté-félétől sokban eltér. (Magánál Mátéнál is vannak szövegeltérések.)

* 2. *Juda* van megemlítve, mert az ő nemzetségéből kellett a Messiásnak születnie. (Móz. I. 49,10. szerint.) — 3. Juda fiainak anyja, *Támár* is meg van nevezve, miként alább Booz, Obed és Salamon anyja. A nemzetségtáblában Szűz Márián kívül csak négy nő van említve, mindegyik azért, mert kivételesen, sőt némelyik a törvény ellenére került az Üdvözítő ősanyái közé. A rendes feleségek maguktól értetődnek.

* 8. Tulajdonképen *Jorám* fia Ochoziás, ennek fia Joáz, ezé ismét Amaziás és csak az utóbbinak fia Oziás. (Kir. IV. 82,4; 11,2; 12,21: 14,1. Krón. I .3,11.sk. II. 26,1.) Itt tehát a tábla három tagot kihagy. Az ilyen kihagyások a Szentírásban gyakoriak. A nemzetségtábla célja volt megmutatni, kitől, mely ágon származik valaki; de minden egyes tagot felsorolni felesleges volna. Hogy Máté, illetőleg forrása, melyből merített, miért hagyta ki itt épen ezt a három zsidó királyt, arról eltérnek a vélemények. A leggonoszabb királyok nem ők voltak; legfeljebb, hogy anyai részről a gonosz Ákáb családjából származtak. (Kir. III. 21,21. IV. 8,18: 9,8. Krón. II. 18,1; 21,6.) Lehet, hogy a zsidók igyekeztek a lajstromokat az emlékezet könnyítése kedvéért rövidíteni vagy szent számokra szorítani. (14 is szent szám, annyi, mint kétszer 7; 42 = 6 X 7.) Az is lehet, hogy az anyakönyvvezetők szeme tévedésből Ochoziás helyett Oziásra ugrott.

* 11. A valóságban Joziás fia volt többi közt Joakim, ezé pedig Joáchin vagy Jechoniás. (Kir. IV. 23,30. 34; 24,6. v. ö. Krón. I. 3,15. sk. II. 36,4. 8. Jer. 22,11.) A két hasonló nevet már a zsidó másolók összetévesztették, s görögül mindegyiket Jechoniás-nak olvasták. A hely tehát eredetileg alkalmasint így hangzott: II. v. Joziás nemzé Joakimot és testvéreit, Joakim pedig Joáchint (azaz Jechoniást) a Babilonba való költözéskor. (Az első elhurcolás Kr. e.606 körül történt.) – 12. v. És a Babilonba való költözés után Joáchin (Jechoniás) nemzé Szalátielt stb. Joziás már 22 évvel a fogság előtt meghalt. A 14 Iz pedig korszakonként csak úgy jön ki (1. a 17. verset), ha Joakimot is külön számítjuk.

* 12. *Szalátiel fia Zorobabel*; így Ezdr. 3,2: 5,2. is. Azonban Krón. I. 3,17. skk. szerint Jechoniás fiai voltak Szalátiel és Fadaia, s ez utóbbinak fia Zorobabel. Zorobabel további utódait és József itt következő őseit az ószövetségi Szentírás nem említi, mert nem játszottak szerepet a történetben.

* 16. Mária, héberül Mirjám, Mózes nővérének neve; arámi jelentése úrnő. Szt. Máté Józsefről már nem írja, mint a családfa előbbi ízeiben, hogy nemzé, hanem csak megnevezi

való áttelepítésig tizennégy nemzedék; és a Babilonba való áttelepítéstől Krisztusig tizennégy nemzedék.

Jézus születése

18 Jézus Krisztus születése pedig így történt:

Anyja, Mária el volt jegyezve Józseffel. Mielőtt egybekeltek volna, kitűnt, hogy méhében fogant a Szentlélektől.

19 József pedig, a férje, igaz ember lévén, nem akarta őt hírbe hozni, ezért elhatározta, hogy titokban bocsátja el. **20** Amikor ezeket forgatta szívében, íme, az Úr angyala álmában megjelent neki és így szólt: »József, Dávid fia, ne félj magadhoz venni feleségedet, Máriát, mert ami őbenne fogantatott, a Szentlélektől van. **21** Fiút fog szülni, és a Jézus nevet adod neki, mert ő szabadítja meg népét bűneitől.«

22 Mindez pedig azért történt, hogy beteljesedjék az Úr szava, amit a próféta által mondott: **23** *»Íme, a szűz méhében fogan és fiút szül, s a nevét Emmánuelnek fogják hívni«* **{Iz 7,14}**. Ez azt jelenti: Velünk az Isten. **24** József pedig fölkelt álmából és úgy tett, amint az Úr angyala megparancsolta neki. Magához vette feleségét, **25** de nem ismerte meg őt, amíg az meg nem szülte a fiút; és a Jézus nevet adta neki.

őt, mint Mária férjét; mert mint alább mondja (20. v.), Jézus nem Józseftől, hanem természetfölötti módon a Szentlélektől fogantatott. (Lásd Szt. Lukácsnál 1,31-35.) De akkor miért közli Máté (és Lukács) József őseit? és mi jogon nevezi Jézust Dávid és Ábrahám fiának? Azért, mert ő igazán József fia volt, ha nem is természet szerint, hanem polgárilag. A zsidóknál mindenkinek valamely családhoz kellett tartoznia ; Jézus pedig József családjában született, abba kellett polgárilag beiktatni. A nemzetségtábla nem anyakönyv volt, mint inkább telekkönyv. A Szentlélektől való születés titok volt, melyet nem lehetett polgári okiratba foglalni.

* 17. A háromszor tizennégy nemzetség mindkét oldalon bezárólag van számítva: Ábrahám-Dávid, Salamon-Jechoniás (Joakim), Jechoniás (Joákin)-Jézus; összesen 42 nemz. (A nemzetségtábla bővebb magyarázatát és Lukáccsal való összeegyeztetését lásd Luk. 3,23. skk. jegyz.)

* 18-25. Jézus fogantatása a Szentlélektől; József töprengése.

* 18. *Mielőtt egybekeltek volna*. József és Mária tehát még akkor nem laktak együtt (v. ö. 20,24. v.), inkább csak jegyesek voltak. A zsidóknál azonban a menyasszonyt már szinte feleségnek tekintették, ki époly szigorúan volt hűségre kötelezve, mint a feleség; hűtlenség esetén pedig, mint a házasságtörőt, megkövezték. (Móz. V. 22,23-27.) Az angyal is alább (20. v.) már József feleségének nevezi Máriát.

* 19. *Titokban elbocsátani.* Szent József látta Mária állapotát, de mint igaz ember, aki Máriáról rosszat hinni nem tudott s szeretete sem engedte, hogy őt a törvénynek kiszolgáltassa, a legnagyobb zavarban volt; azért akarta Máriát titokban elbocsátani, vagyis az eljegyzést felbontani. Mária látta József töprengését, de ártatlansága tudatában a dolog megoldását bizalommal Istenre bízta, aki az angyal által el is oszlatta József aggodalmát.

* 20. Lásd Luk. 1,26-38.

* 21. A *Jézus név* jelentését L. fentebb, 1. jegyz.

* 22. *Hogy beteljesedjék*. Ennek így kellett történni, mert meg volt jövendölve a próféta által. Szt. Máténak szokása rámutatni az ószövetségi jövendölések teljesedésére. Az itt idézett jövendölés Izaiás prófétánál (7,14.) olvasható. Ákáz Juda királya a pogány asszír királlyal szövetkezik támadói ellen. A próféta bátorítja, hogy Istenben bízzék, mert ellenségei nemsokára elpusztulnak. Bizonyítékul csodát kínál, amit a király visszautasít. Erre mondja a próféta, hogy Isten mégis csodát fog tenni; mert mire egy szűz újszülött gyermeke a jót a rossztól megkülönbözteti, Juda megszabadul ellenségeitől. Az evangélista szerint e jövendölés a Messiásra vonatkozik. Tehát a bűnös emberiség nem pusztulhat el, mert a próféta ezen jövendölése szerint Juda törzséből egy szűztől fog születni a Messiás, kiben az isteni ígéretek teljesedni fognak, aki tehát isteni bizonyság amellett, hogy velünk, népével van az Isten. Mózes is népe szabadulásának jövendő tenyéré hivatkozik Isten Ígérete bizonyságául. (Móz. II. 3,12.)

* 23. Velünk az Isten; héberül Emmánuel. Ez nem a Messiás tulajdonneve, hanem az ő hivatását, a választott nép s az igazak fölött őrködő gondviselését fejezi ki. Úgy is lehet érteni, hogy velünk, az emberi nemmel és az emberi természettel; egyesülve van benne az Isten.

* 25. Megismerni, azaz fátyol nélkül látni, keleten a házastársi együttélést jelenti. *Elsőszülött fiát* szülé. E szavak csak azt hangsúlyozzák, hogy Jézus születése előtt József Máriával szűzen élt, de nem mondják, hogy azután férj módjára élt volna vele. Ép úgy az *elsőszülött* szó sem jelenti azt, hogy

Mt 2

A napkeleti bölcsek hódolata

1 Amikor Heródes király napjaiban Jézus
megszületett a júdeai Betlehemben, íme, napkeletről bölcsek érkeztek Jeruzsálembe, **2** és megkérdezték: »Hol van a zsidók most született királya? Mert láttuk csillagát felkeltében, és eljöttünk, hogy hódoljunk neki.« **3** Amikor Heródes király meghallotta ezt, nyugtalanság fogta el, és vele együtt egész Jeruzsálemet. **4** Azután összegyűjtötte a nép minden főpapját és írástudóját, és tudakozódott tőlük, hogy hol kell megszületnie a Krisztusnak. 5 Azok ezt felelték neki: »A júdeai Betlehemben, mert így van megírva a próféta által:

6 `*És te Betlehem*, Júda földje,
semmiképp sem vagy *a legkisebb*
Júda fejedelmi városai között,
mert belőled támad majd a fejedelem,
aki pásztora lesz népemnek, Izraelnek'«
{Mik 5,1-3; 2 Sám 5,2}.

7 Akkor Heródes titokban magához hívta a bölcseket, és pontosan megtudakolta tőlük a csillag megjelenésének idejét. **8** Azután elküldte őket Betlehembe ezekkel a szavakkal: »Menjetek, tudakozódjatok pontosan a gyermek felől, és amikor megtaláltátok, jelentsétek nekem, hogy én is elmenjek és hódoljak neki.«

9 Azok pedig, miután meghallgatták a királyt, elmentek. És íme, a csillag, amelyet felkeltében láttak, előttük haladt, majd mentében megállt fent, ahol a kisgyermek volt. **10** Mikor a csillagot meglátták, örvendeni kezdtek igen nagy örömmel. **11** Azután bementek a házba. Meglátták a kisgyermeket anyjával, Máriával, és a földre borulva

Mária Jézus után más gyermekeket szült volna; csak azt fejezi ki, hogy Jézus előtt Máriának más gyermeke nem volt. Tagadja a multat, anélkül, hogy állítaná a jövőt, mint Szt. Jeromos mondja. Elsőszülött az is, aki előtt más nem született, akár volt utána más, akár nem. Az elsőszülöttség a zsidóknál mintegy méltóság és hivatal volt, mely az egyszülöttet is megillette. Az angyaltól nyert felvilágosítás után József magához vette Máriát; s ettől fogva már törvény szerint felesége volt. Azonban Mátén és Lukácson kívül az apostoli korig visszamenő hagyomány bizonyítja, hogy Mária nemcsak Jézus születéséig, hanem azután is szüzességben élt szent Józseffel. A Jézus születését jelentő angyalnak is azt az ellenvetést teszi: hogyan leszen ez, holott férfit nem ismerek? (Luk. 1,34.), aminek csak úgy van értelme, ha nem is akart ismerni. Igaz, hogy az evangéliumok később Jézus testvéreit említik (Máté 13,55. Márk 6,3.); de ezek csak unokatestvérek vagy más rokonok voltak, kiket a zsidók szintén testvéreknek szoktak nevezni. (V. ö. Móz. I. 13,8.)

* 2,1-12. A napkeleti bölcsek.
* 1. Volt egy másik *Betlehem is Galileában*. Jézus születését részletesen leírja Szt. Lukács. (2,1-20.) *Heródes* az idumeai, kit Nagynak neveztek, ki a rómaiaktól nyerte az uralmat. Egyik legkegyetlenebb zsarnok, kit a történelem ismer. Meghalt Róma építésének 750. évében. A bölcsek vagy mágusok keleten a tudósok voltak, kik különösen a csillagok vizsgálatával és jóslással foglalkoztak, kiskirályok, törzsfőnökök. Hogy honnan jöttek, az evangélium nem mondja; valószínűleg Mezopotámiából, Arábiából vagy talán Perzsiából.
* 2. *Láttuk csillagát*. Bálám próféta megjövendölte, hogy csillag támad Jákob népéből, t. i. a Messiás. (Móz. IV. 24,17.) Lehet, hogy ez a jövendölés keleten el volt terjedve,-kivált a csillagvizsgálók közt. Ezen a híren kívül egy rendkívüli csillag feltűnése hívhatta fel a bölcsek figyelmét, mely isteni sugallattal párosulva ébreszthette bennük azt a hitet, hogy a betlehemi csillag a Messiás születésének jele. Megjegyzendő, hogy a betlehemi csillag csodás tünemény, tehát égitest vagy csillagtalálkozás, csillagászatilag meghatározni és kiszámítani nem lehet, bár a XVII. század eleje (Kepler) óta sokan megpróbálták.
* 3. *Megzavarodék*. Heródes mindig féltette trónját még saját fiaitól is, kik közül hármat épen ez okból végeztetett ki. A város is izgalomba jött, egyrészt a Messiás születésének hírére, másrészt, mert zavargásoktól és a király újabb vérengzésétől félt.
* 4. *Papi fejedelmek* voltak a tényleges és letett főpapok, úgyszintén a 24 papi osztály fejei. Az *írástudók* vagy törvénytudók a Mózes törvényét és más szentkönyveket, valamint a hagyományokat magyarázó vallástudósok és jogászok, kik a Krisztus előtti II. század óta a nép vezetését magukhoz ragadták. A papi fejedelmek és a főírástudók a nép véneivel, vagyis a nemzetségek fejeivel együtt alkották a főtanácsot (szinedriumot).
* 5. *A próféta által*. A jövendölés Mikeás után van szabadon idézve. (Mik. 5,2.) A prófétánál értelme ez: Te Betlehem, kicsi vagy ugyan arra, hogy Juda ezresei (azaz ezerlakosú törzsfővárosai) közé tartoznál, de mégis belőled fog származni Izrael örök királya.
* 7. Heródes a csillag megjelenésének idejéből akarta megtudni, mikor született az új király, tehát mennyi idős.
* 11. A szent család tehát már akkor valami házban tartózkodott. Az, hogy Jézus születésekor az istállóban húzódtak meg, gondviselésszerű és mély értelmű; de azután Szt.

hódoltak neki. Majd felnyitották kincsesládáikat és adományokat ajánlottak föl neki, aranyat, tömjént és mirhát.

12 Mivel álmukban intést kaptak, hogy ne menjenek vissza Heródeshez, más úton tértek vissza országukba.

Menekülés Egyiptomba

13 Miután ők elvonultak, íme, az Úr angyala megjelent Józsefnek álmában és így szólt: »Kelj föl, vedd magad mellé a gyermeket és anyját, és menekülj Egyiptomba! Maradj ott, amíg nem szólok neked! Heródes ugyanis keresni fogja a kisgyermeket, hogy megölje őt.«

14 Erre ő fölkelt, éjjel maga mellé vette a gyermeket és anyját, és eltávozott Egyiptomba.

15 Ott volt Heródes haláláig, hogy beteljesedjék az Úr szava, amit a próféta által mondott: *»Egyiptomból hívtam ki fiamat«* **{Óz 11,1}**.

A betlehemi gyermekgyilkosság

16 Akkor Heródes, látva, hogy kijátszották a bölcsek, nagy haragra lobbant, és embereit elküldve megölette az összes fiúgyermeket Betlehemben és annak egész környékén kétévestől lefelé, annak az időnek megfelelően, amelyet megtudakolt a bölcsektől. **17** Így beteljesedett az ige, amit Jeremiás próféta mondott:

József bizonyára igyekezett jobb szállást keresni. Szt. József szegény kézműves volt, de nem koldus. A három ajándékkal a bölcsek a szent család szegénységén is segítettek (a tömjén és mirha is becses árucikk volt); de egyúttal vallomást tettek Krisztusról, amennyiben már a szentatyák szerint a tömjén az Istent, az arany a királyt, a mirrha a halandó embert illeti meg.

* 12. A bölcsek valószínűleg Jézus születése után, egy pár nap vagy hét múlva jöttek. Némely magyarázók azt vélik, hogy ez csak a következő évben történt, amennyiben feltételezik, hogy a szent család Jézus születése után Betlehemben telepedett meg, vagy a következő évben a születés évfordulójára oda zarándokolt. De abból, hogy Heródes két éves korukig ölette meg a kisdedeket, nem következik, hogy Jézus már második évében volt. A zsarnok a siker biztosítására inkább többet akart megöletni.

* 13-18. A menekülés és a gyermekgyilkosság.

* 15. *Egyiptomból hívtam*. Ezt Ozeás prófétánál (11,1.) az Úr Izrael népéről mondja. Az evangélista itt a próféta szavait Krisztusra alkalmazza. (V. ö. Csel. 4,27.)

* 16. A Betlehemben megölt kisdedek száma, tekintve a város kicsiségét, alig lehetett több 25-30-nál. Ez Heródes egyéb kegyetlenségei mellett elenyésző csekélység volt. Azért nem említik más egykorú világi történetírók.

* 17. *Szózat hallatszék* stb. Jeremiás (31,15.) e szavakat a babiloni fogságba hurcolt zsidókról mondja, kiket Ráma városában gyűjtöttek össze. Ráchel, Jákob felesége, az egyiptomi József anyja és az izraeliták egyik ősanyja. A jövendölés szépen ráillett a Ráchelben személyesített betlehemi anyákra. A betlehemi kisdedeket az egyház mindig Krisztus vértanúinak tekintette.

* 19-23. A szent család hazatérése.

* 19. Heródes utolsó végrendeletében országait három fia közt osztotta fel: Judeát, Szamariát és Idúmeát Archelaus örökölte fejedelem (ethnarcha) címmel; Galileát és Pereát Antipás, a Jordánon túli északi tartományokat Fülöp, a két utóbbi négy édes fejedelem (tetrarcha) címmel. Archelaus kegyetlen zsarnok volt, mint atyja; azért Augusztus római császár kilenc évi uralkodás után a galliai Viennebe száműzte és országát a sziriai római tartományba kebelezte be. Antipás és kivált Fülöp szelídebbek voltak. Hogy hol és meddig tartózkodott a szent család Egyiptomban, az evangélium nem mondja. Sok régi író e tartózkodást két, sőt több évre teszi. De valószínű, hogy az csak egy pár hónapig tartott.

* 23. A próféták nem nevezik a Messiást szó szerint názáretinek, sőt Názáret városát egyáltalában nem is említik. Azonban itt szójáték van. A Názáret név héberül annyit tesz, mint virág, sarj; már pedig a próféták a Messiást csakugyan többször nevezték sarjnak, virágzó galynak (héberül necer); így Izaiás Jessze ágának (Iz. 11,1), Jeremiás Dávid igaz sarjának. (Jer. 23,5; 33,15.) A zsidók is nevezték Jézust gúnyosan názáretinek, vagyis félpogány városból valónak. Különben miként Krisztus egész élete, úgy már gyermekkori üldöztetése, menekülése, az isteni gondviselés őrködése, az ellenséges zsarnokok bűnhődése stb. mind az egyház életének előképe.

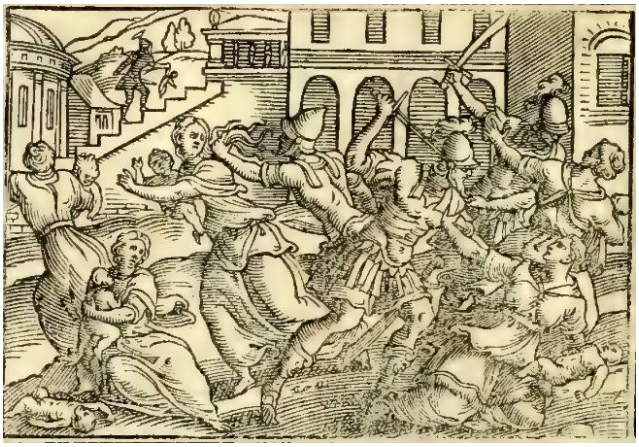

18 `*Hang hallatszik Rámában,*
nagy sírás és jajgatás:
Ráchel siratja fiait,
és nem akar vigasztalódni,
mert nincsenek többé' **{Jer 31,15}.**

Visszatérés Egyiptomból

19 Amikor Heródes bevégezte életét, íme, az Úr angyala megjelent álmában Józsefnek Egyiptomban 20 és így szólt: »Kelj föl, vedd magad mellé a kisgyermeket és anyját, és menj Izrael földjére. Meghaltak ugyanis, akik a gyermek életére törtek.« 21 Ő fölkelt, maga mellé vette a kisgyermeket és annak anyját, és bement Izrael földjére. 22 Mivel meghallotta, hogy Arkelausz uralkodik Júdeában apja, Heródes helyett, félt odamenni. Miután álmában intést kapott, eltávozott Galilea vidékeire. 23 Odaérve egy Názáretnek nevezett városban telepedett le, hogy így beteljesedjék, amit a próféták mondtak: »Názáretinek fogják hívni.«

JÉZUS MŰKÖDÉSÉNEK ELŐZMÉNYEI: 3,1-4,11

Mt 3

Keresztelő János

1 Azokban a napokban megjelent Keresztelő János, és hirdette Júdea pusztájában:

* 3,1-12. *Ker. Szt. János prédikálása*. (Márk 1,2-8. Luk. 3,2-18. Ján. 1,19-28.)

* 1. *Ama napokban*, vagyis azon időtájban. Lukács szerint János fellépett Tiberius római császár 15. évében (Luk. 3,1.), tehát körülbelül harminc évvel Jézus egyiptomi tartózkodása után. Máté Jézus gyermekségét és ifjúságát mellőzve, egyszerre átugrik János és Jézus nyilvános működésére. Judea pusztája a Jordán torkolatától és a Holt-tengertől nyugatra fekvő, nagyrészt kopár hegyvidék. Ennek folytatása volt a Jordán-völgy. A puszta magánossága igen alkalmas hely a magábaszállásra. A világ zaja az embereket felületesekké és léhákká teszi.

* 2. *A bűnbánat* itten a lelkület megváltozása, a megtérés. *A mennyek országa* a prófétáktól jövendölt s Krisztus által megvalósult messiási ország, az Isten országa, mint már az evangélisták nevezik. Ez részint a földön van látható társaság alakjában, részint az igazak lelkében láthatatlanul, részint az égben megdicsőülve, mint az Isten és a boldogok lakóhelye. Az evangéliumban többnyire az Isten földi országát, az egyházat és keresztény társadalmát jelenti. (N. Szt. Gergely.)

* 3. Itt már nem Ker. János, hanem az evangélista beszél. Izaiás próféta, (Iz. 40,3. Márk 1,3. Luk. 3,4. Ján. 1,23.) Lukács bővebben közli Izaiás jövendölését. A *pusztában kiáltó* maga Keresztelő Szt. János. *Készítsétek az Úr útját*. Miként

2 »Térjetek meg, mert elközelgett a mennyek országa.«

3 Ő az, akiről Izajás próféta beszél:

»A pusztában kiáltónak szava:

`Készítsétek az Úr útját,

tegyétek egyenessé ösvényeit'« **{Iz 40,3}.**

4 Jánosnak teveszőrből volt az öltözete és bőröv a csípője körül, az étele pedig sáska volt és vadméz. **5** Akkor kiment hozzá Jeruzsálem, az egész Júdea és a Jordán egész környéke. **6** Megkeresztelte őket a Jordán folyóban, és megvallották bűneiket.

7 Amikor pedig látta, hogy a farizeusok és a szaddúceusok közül sokan jönnek, hogy felvegyék a keresztségét, ezt mondta nekik: »Viperák fajzata! Ki tanított titeket menekülni a jövendő haragtól? **8** Teremjétek hát a megtérés méltó gyümölcsét. **9** És ne gondoljátok, hogy azt mondhatjátok magatokban: `Ábrahám a mi atyánk'. Mert mondom nektek, hogy ezekből a kövekből is képes az Isten gyermekeket támasztani Ábrahámnak. **10** A fejsze már a fák gyökerén van. Minden fát ugyanis, amely nem terem jó gyümölcsöt, kivágnak és tűzre vetnek. **11** Én vízzel keresztellek titeket a megtérésre, de aki utánam jön, erősebb nálam: a saruit sem vagyok méltó hordozni. Ő Szentlélekkel és tűzzel fog megkeresztelni titeket. **12** Szórólapátja a kezében van már, és meg fogja tisztítani szérűjét: összegyűjti búzáját a magtárba, a pelyvát pedig olthatatlan tűzzel elégeti.«

Jézus megkeresztelkedése

13 Akkor Jézus eljött Galileából a Jordán mellé Jánoshoz, hogy az megkeresztelje őt. **14** De János igyekezett visszatartani: »Nekem van szükségem arra, hogy megkeresztelkedjem általad, és te jössz hozzám?« **15** Jézus azonban ezt válaszolta neki: »Hagyd ezt most, mert így illik teljesítenünk minden igazságosságot.« Akkor engedett neki.

a király közeledtére Szokás, úgy kellett a Megváltó tanítására is az emberek szívét bűnbánat és erények által előkészíteni s az üdvösség akadályait elhárítani.

* 4. A *durva teveszőr* ruha, miként a szőrzsák és daróc az egyszerűség és vezeklés jelképe és a test sanyargatásának eszköze. Ez volt a próféták, pl. *Illés ruházata* (Kir. IV. 1,8. Zsid. 11,37.), ellentétben az elpuhult világfiak testet kényeztető ruházatával. Keleten a sáskák különféleképen elkészítve a pusztákban és mezőkön lakó szegény népnek eledelül szolgáltak. (V. ö. Móz. III. 11,22.)

* 6. *Megkeresztelkedének*. A megfelelő görög szó tulajdonképen annyit tesz, mint bemártani, megmosni. Bizonyos bűnbevallás már Krisztus előtt is szokásban volt. Ez természetesen nem gyónás, valószínűleg nem is a bűnök részletes felsorolása volt, mint az újszövetségben, hanem csak általános vallomás, mely a bűnbánattal együtt járt.

* 7. *A farizeusok és a szadduceusok* a zsidók két főfelekezete, a Makkabeus fejedelmek óta politikai párt is voltak. (Farizeus annyi, mint elkülönzött; szadduceus annyi, mint Szádok főpap-párti vagy igaz.) A farizeusok a mózesi törvény betű-szerinti magyarázata mellett nagyon ragaszkodtak az ú. n. hagyományokhoz s az általuk szokásba hozott szertartásokhoz, nem törődve a törvény szellemével és a jó erkölccsel, úgy hogy a vallás és erkölcs nagy részüknél üres képmutatássá fajult. A szadduceusok főleg az elvilágiasult és megromlott papság és magas arisztokrácia soraiból kerültek ki s nemcsak a hagyományt, hanem Mózes és a próféták számos tanítását is elvetették, többi közt a holtak feltámadását. Erkölcseik is pogányok valának. (V. ö. Csel. 23,8.) A farizeusok voltak a nemzeti függetlenséghez ragaszkodó, az idegen uralmat gyűlölő, túlzó, elfogult hazafiak, a szadduceusok pedig a pogány népekkel és szokásokkal megalkuvó kozmopoliták. János prédikálása rájuk is hatást tett; legalább is fölébresztette bennük pillanatra és színleg az isteni büntetéstől való félelmet. Később János tanítását is cserbenhagyták. *Viperák fajzata*; gonosz szülők gonosz gyermekei; az ördög fiai. Lehet, hogy János nem is a jelenlévő egyéneket, hanem a felekezeteket jellemzi. (V. ö. Máté 12,34. és 23,33. Luk. 3,7. Ján. 8,44.) A *jövendő harag* az Isten ítélete és büntetése.

* 8. A *bűnbánat méltó gyümölcse az erkölcsi javulás*. Tehát ne csak a szertartást vegyétek fel, hanem térjetek meg. (V. ö. Luk. 3,8. skk.)

* 9. *Ábrahám a mi Atyánk*; ne bízzatok őseitek érdemeiben. A zsidók abban bizakodtak, hogy Isten Ábrahám utódainak ígérte az üdvösséget, tehát ők nem kárhozhatnak el. (Róm. 9,7. sk. Galat. 3,7.) Tud az Isten a kövekből is, tehát a pogányokból is Ábrahámnak szellemi gyermekeket támasztani.

* 10. Már közeleg az Isten büntetése, Isten már készül elvenni tőletek országát; készül a zsidó népet elvetni, titeket pedig pokolra taszítani.

* 11. Saruit hordozni. Mikor a keletiek a házba beléptek, leoldották saruikat. Ebben segédkezni és a sarut gondozni a legutolsó rabszolgák dolga volt. Mikor tehát a nép már azon tanakodott, nem János-e a Messiás, ő maga arra is méltatlannak vallja magát, hogy a Messiásnak legutolsó szolgája legyen. (Luk. 3,15.) János keresztsége csak a bűnbánatot felindító szertartás volt, de nem keresztény értelemben vett szentség, mely a szertartás végzése által, ha a feltételek megvannak, csalhatatlanul (ex opere operato, mint a hittudósok mondják) eltörli a bűnt, közli a malasztot. Szentlélekkel keresztel, azaz, megmos, amennyiben a keresztségben és más szentségekben is a Szentlélek malasztja által a lelket

16 Miután Jézus megkeresztelkedett, mindjárt feljött a vízből, és íme, az ég megnyílt neki, és látta az Isten Lelkét, mint galambot leereszkedni és rászállni. **17** És íme, egy hang hangzott az égből: »Ez az én szeretett fiam, akiben kedvem telik« **{Iz 42,1}**.

Mt 4

Jézus megkísértése

1 Akkor a Lélek elvezette Jézust a pusztába, hogy megkísértse az ördög. **2** Miután negyven nap és negyven éjjel böjtölt, végül megéhezett.

3 Odajött hozzá a kísértő és ezt mondta neki: »Ha Isten Fia vagy, mondd, hogy ezek a kövek legyenek kenyérré.« **4** De ő ezt válaszolta: »Írva van:

`Nem csak kenyérrel él az ember,

hanem minden igével,

amely az Isten szájából származik'« **{MTörv 8,3}**.

5 Akkor magával vitte őt az ördög a szent városba, odaállította a templom ormára **6** és azt

valóban megtisztítja; tűzzel keresztel, amennyiben a lelket megvilágítja, felmelegíti és szeretetre gyullasztja. János keresztsége, mint a víz csak külsőleg mosott meg; Krisztus keresztsége, mint a tűz megolvaszt és átalakít. Azért, akiket János megkeresztelt, azokat az apostolok újra keresztelték. (Csel. 19,3-5.)

* 12. Miként a földmíves szóráskor a búzát a pelyvától elválasztja, úgy fogja a Messiás ítéletkor a jó embereket a rosszaktól elkülöníteni, az igazakat csűrébe, a mennybe gyűjteni; a gonoszokat pedig a pokol tüzére vetni.

* 13-17. *Jézus megkeresztelése*. (Márk 1,9-11. Luk. 3,21. sk. Ján. 1,32-34.)

* 14. *Vonakodott, alázatosságból*.

* 15. Minden igazságot, mely a megigazulást előmozdítja, s az Isten országára előkészít, tehát minden erényt és itt különösen az alázatosságot. Krisztus bűn nélkül lévén, a bűnbánatra és megtisztulásra nem volt szüksége. De mégis illőnek tartotta János keresztségének felvételét, hogy másoknak példát adjon, az Isten országára előkészüljön s messiást működésére felavattassék.

* 16. *Megnyílának az egek*, úgy látszott. Látá t. i. Jézus. Sokan úgy értik, hogy János látta a Szentlelket Jézusra szállani, de helyesebb, hogy Jézus látá. Valószínűleg a jelenlévők is látták a galambot és hallották a mennyei szózatot. (V. ö. Iz. 11,2; 42,1: 61,1.) Hasonló mennyei szózat tesz vallomást Krisztusról a Tábor hegyén a színváltozáskor. (Máté 17,5. és párh.) A galamb az ártatlanság, szelídség és szeretet jelképe.

* 17. E szózatot az Atya mondja, nem a Szentlélek.

* 4,1-11. *Jézus böjtje és megkísértése*. (Márk 1,12.sk. Luk.4,1-13.)

* 1. *A pusztába*. A hagyomány szerint ez a Quarantania nevű sziklás puszta volt, Jeruzsálem és a Jordán torkolata közt. A *Lélek*, tudniillik a Szentlélek. Jézus azért ment a pusztába, hogy mint az ószövetségi próféták szent magányban böjt és imádság által készüljön hivatására. A kísértés külső és nem belső volt, nem is álom és látomás. Lukácsnál a két utolsó kísértés sorrendje fel van cserélve. Krisztus ezen kísértést az ördögnek megengedte, hogy azt ily módon is legyőzze és nekünk példát adjon, hogyan kell a kísértések ellen küzdeni.

* 2. *Böjtölt*. Mózes és Illés is negyven napig böjtöltek. (Móz. V. 9,9. 18. Kir. III. 19,8.) Az egyház Krisztus böjtjének emlékére és utánzatául parancsolja a nagy böjtöt.

* 3. A sátán ha tudta is, hogy Krisztus az Isten fia, nem tudta, hogyan van benne az isteni és emberi természet egyesülve ; vájjon az utóbbi nincs-e benne alávetve a kísértésnek. Azért, mint más embereket, úgy őt is először az érzékiséggel, az éhséggel kísérti meg, azután a hiúsággal, végül a hírvággyal. Ez örök időkig a bűnnek három gyökere. (V. ö. Ján. I. 2,16.)

* 4. *Írva vagyon*. Az Üdvözítő minden kísértést az Isten igéjével utasít vissza. *Nemcsak kenyérrel él az ember*. Az első kísértéssel szemben Mózes szavaira (V. 8,3.) hivatkozott, amelyeket a görög fordítás után idéz. A héber szöveg szerint Isten Izrael népének mannát adott a pusztában, megmutatandó, hogy nemcsak kenyérrel él az ember, hanem minden igével, azaz dologgal, ami Isten szájából (teremtő szavából és parancsából) származik; tehát Krisztust is táplálhatja mannával, nincs szükség a kövekre.

* 5. A templom ormára állító. A templom épületeinek tetejétől a völgy aljáig igen nagy mélység volt.

* 6. Angyalainak parancsolt felőled. (Lásd Zsolt. 90,11.)

* 7. *Ne kísértsd a te Uradat*. (Lásd Móz. V. 6,16.)

mondta neki: »Ha Isten Fia vagy, vesd le magadat! Mert írva van:

`Angyalainak parancsolt felőled:

a kezükön hordoznak téged,

hogy kőbe ne üssed lábadat'« **{Zsolt 91,11-12}**.

7 Jézus ezt mondta neki: »Az is írva van: *`Ne kísértsd az Urat, Istenedet'*« **{MTörv 6,16}**.

8 Azután magával vitte őt az ördög egy igen magas hegyre. Megmutatta neki a világ összes országát és azok dicsőségét, **9** majd azt mondta neki: »Ezeket mind neked adom, ha leborulva imádsz engem.« **10** Jézus azt felelte neki: »Távozz, Sátán! Mert írva van:

`Uradat, Istenedet imádd,

és csak neki szolgálj'« **{MTörv 5,9; 6,13}**.

11 Akkor elhagyta őt az ördög, és íme, angyalok jöttek hozzá és szolgáltak neki.

JÉZUS GALILEAI MŰKÖDÉSE: 4,12-18,35

Jézus tanítani kezd Galileában

12 Amikor Jézus meghallotta, hogy Jánost börtönbe vetették, visszavonult Galileába. **13** Elhagyta Názáretet, elment és letelepedett a tengermenti Kafarnaumban, Zebulon és Naftali határában, **14** hogy beteljesedjék, amit Izajás próféta mondott:

15 *»Zebulon földje és Naftali földje,*

a tengeri út, a Jordánon túl,

a pogányok Galileája;

16 *a nép, amely sötétségben ült,*

nagy fényt látott,

s akik a halál országában és árnyékában ültek:

fény virradt rájuk« **{Iz 8,23; 9,1}**.

17 Ekkor kezdte Jézus hirdetni és mondani: »Térjetek meg, mert elközelgett a mennyek országa.«

Az első tanítványok meghívása

18 Amint elhaladt a Galileai tenger mellett, látott két testvért: Simont, akit Péternek hívtak, és Andrást, a testvérét, amint körhálót vetettek a tengerbe; halászok voltak ugyanis. **19** Azt mondta nekik: »Jöjjetek utánam, és én emberek halászává teszlek titeket!« **20** Azok pedig azonnal elhagyták hálóikat és követték őt.

21 Amikor onnan továbbment, látott másik két testvért: Jakabot, Zebedeus fiát, és testvérét, Jánost a hajóban Zebedeussal, az apjukkal, amint

* 9. Mindezeket neked adom. Az ördög úgy tesz, mintha az egész világ az övé volna. Csakugyan néha úgy látszik, mintha Isten annak uralmát átengedte volna az ördögnek. Annyi igaz, hogy az eredeti bűn következtében nemcsak az ember, hanem a természet is megromlott s kivált a pogányságban a bálványozás és erkölcstelenség által a világ mintegy az ördög uralma alá került. A Szentírás és az egyházatyák szerint a pogányság tulajdonképen ördögimádás volt. (Lásd Zsolt. 95,5. 105,37. Bar. 4,7. Kor. I. 10,20. Jelen. 9,20.) Érthető tehát az ördög vakmerősége, hogy a maga részére imádást követelt. Sőt a Szentírás az ördögöt néha a világ fejedelmének nevezi. (Ján. 12,31; 14,30; 16,11. Kor. II. 4,4. Efez. 2,2. 6,12.) Azonban a keresztény bölcselet szerint Isten mindent jónak és szépnek teremtett; tehát csak az rossz, amit az ördög és annak szolgái, a gonosz emberek tesznek és alkotnak, a bűn és annak következményei. Az Isten országában, a kereszténységben az átok, mely az eredeti bűn óta a világra nehezedik, a gonoszság és az ördög uralma részben már a földön megszűnt, legalább is nagyon enyhülne, ha a világban a kereszténység elvei és erkölcsei uralkodnának. Mindenesetre teljesen megszűnik a gonoszság és az ördög uralma a mennyországban. Annyi bizonyos, hogy az ördög ideiglenes világuralma dacára az igazak Isten segítségével azt mindig legyőzhetik; a végleges diadal pedig Istené és az ő országáé lesz.

* 10. *A te Uradat imádjad*. (Lásd Móz. V. 6,13; 10,20.)

* 11. *Angyalok szolgálnak neki*. Talán élelmet is hoztak.

* 12-17. *Jézus Kafarnaumban telepszik meg*. (Márk 1,14. 21. Luk. 4,14. sk.)

* 12. Ker. Szt. János fogságba vetése részletesen le van írva utólagosan alább. (Máté 14,3-5. Márk 1,14: 6,17-20. Luk. 3,19. sköv. V. ö. 4,14.) – János elfogatása után Jézus a Jordán vidékéről szűkebb hazájába, *Galileába* ment, ahol Ker. Szt. Jánossal való összeköttetését nem ismerték, tehát feltűnés és a Jordánon túl tartózkodó Herodes (Antipás) királlyal való összeütközés nélkül kezdhette meg prédikálását.

* 13. Jézus nyilvános működése Galileában főleg a Genezaret-tó, vagy galileai tenger környékén ment végbe, hol legállandóbb lakóhelye Kafarnaumban volt.

* 14. Megmondta Izaiás próféta. (Lásd Izaiás 9,1. sköv.)

* 15. sk. Zabulon és Neftalim földe stb. A próféta idejében Galilea nemcsak nagy szellemi sötétségben és bűnökben, hanem gonosz királyai és a pogány népek betörései miatt nagy nyomorúságban is sínylődött. A zsidók Galileának pogányokkal kevert népét Krisztus idejében is megvetették, vallási dolgokban tudatlannak és romlottnak tartották. S ennek a megvetett népnek világított először a Messiás tanításával és jótetteményeivel. A *halálárnyék* és annak országa az alvilág, ahol a megholtak lelkeit képzelték. A próféta Galilea szellemi sötétségét és erkölcsi nyomorúságát képletesen alvilági sötétségnek nevezi.

* 17. Jézus is a bűnbánat és javulás intelmével kezdi tanítását, mint Ker. Szt. János. (Lásd Máté 3,2.)

* 18-22. *A négy fő apostol meghívása*. (Márk. 1,16-20. Luk. 5,1-11.)

* 18. Krisztus már előbb kiválasztott öt tanítványt Judeában (lásd Ján. 1,35. skk.), akik azonban akkor még foglalkozásuk, a halászat mellett maradtak. Az itt említett meghívás a csodálatos halfogás után történt, melyet a három első evangélista elbeszél. Ezek a tanítványok már az Üdvözítő állandó kísérői lettek. *Simon* Jónás fia volt Betszaidából; a *Péter* nevet már az első, a judeai meghívás alkalmával nyerte.

javították hálóikat. És őket is hívta. 22 Azok pedig azonnal otthagyták a hajót és apjukat, és követték őt.

Az első fellépés hatása

23 Jézus ezután bejárta egész Galileát. Tanított a zsinagógáikban, hirdette az ország örömhírét, és meggyógyított minden betegséget és minden bajt a nép között. 24 Elterjedt a híre egész Szíriában, és odavitték hozzá mindazokat, akik roszszul voltak, akiket különféle betegségek és kínok gyötörtek, az ördögtől megszállottakat, holdkórosokat és a bénákat, ő pedig meggyógyította őket. 25 Nagy tömeg követte őt Galileából és a Tízvárosból, Jeruzsálemből, Júdeából és a Jordánon túlról.

(Lásd Ján. 1,42.) Az Úr egyszerű tanulatlan halászokat választott apostolaivá, hogy a kereszténység elterjedése szemlátomást Isten erejének és csodáinak műve legyen, ne pedig az emberi ékesszólásé.

* 19. *Emberhalászokká teszlek*. E szép hasonlat szerint a tenger a rossz világ, a halak az emberek, a halászok az apostolok, a hajó az egyház.

* 21. Az itt említett Jakab az idősebb; mert volt egy másik Jakab apostol is, Alfeus fia, az ifjabb vagy kisebb, ki Jézusnak rokona is volt. (V. ö. Máté 10,3. és párh.)

* 22. *Elhagyván hálóikat*. A görög szerint a hajót.

* 23-25. Jézus Galileában tanít és gyógyít. (V. ö. Luk. 6,17-19.)

* 23. *A zsinagóga* templomtól különböző gyűlésterem és imaház volt.

* 24. *Ördöngösök* azok, akiket az ördög testileg megszállott, mintegy bennük lakik s őket mozgatja és kínozza. (Tehát nem azok, akiket az ördög csak csábítással hajt szolgálatába.) Az ördöngösség nyilvánulása sokszor hasonlít az ideges elmebetegséghez, kivált a nyavalyatöréshez és dühöngéshez, ami nem is csoda, a test és lélek szoros összefüggésénél fogva. A Szentírás és az őskeresztény írók szerint ezek a nyomorúságok hajdan nagyon el voltak terjedve. Az ördög akkor adta ki mérgét. Holdkórosok az evangéliumban általában nagyfokú idegbetegek, kivált nyavalyatörősek. Az *inaszakadtak* azok, kik bármi okból meg voltak bénulva, tehát köszvényesek, sorvadt tagúak, szélütöttek stb.

* 25. *A tíz városból*. A galileai tengertől keletre volt tíz görög város, a Dekapolis.

Mt 5

A Hegyi Beszéd: tanítás Isten Országáról

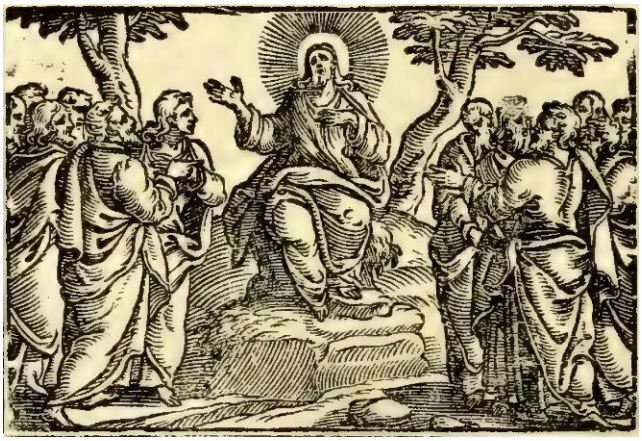

1 A tömeget látva fölment a hegyre. Leült, a tanítványai odajöttek hozzá, 2 ő pedig szólásra nyitva ajkát így tanította őket:

A Nyolc Boldogság

3 »Boldogok a lélekben szegények, mert övék a mennyek országa.

4 Boldogok, akik sírnak, mert ők vigasztalást nyernek.

5 Boldogok a szelídek, mert ők öröklik a földet.

6 Boldogok, akik éhezik és szomjazzák az igazságot, mert ők kielégülést nyernek.

* 5. Itt következik Szt. Máténál az evangéliumokban található legnagyobb erkölcsi beszéd. Szt. Lukács is közöl egy hasonló beszédet. (Luk. 6,17. 20; 7,1.) A Máté-féle jóval terjedelmesebb és Jézus azt egy hegyen mondta tanítványainak, valószínűleg nyilvános működése második évében, az apostolok kiválasztása után (Luk. 6,13. skk.); a Lukács-félét a népnek mondta, jóval rövidebben. Sokan azt tartják, hogy e kettő két külön időben és helyen, más-más hallgatók előtt elmondott beszéd (így Szt. Ágoston, Szt. Gergely stb.); mások szerint Lukács ugyanazon beszédet közli, mint Máté, de kivonatban, töredékesen, szokása szerint mellőzve a zsidó vonatkozásokat. (Origenes, Szt. Jeromos, Ar. Szt. János, Beda, Szt. Tamás stb.) Valószínű, hogy Máté más hasonló beszédek töredékeit is itt-ott beleszövi hegyi beszédébe. Máté hegye lehet hegyvidék, Lukács síksága lehet fennsík vagy domb, s Krisztus beszédét a hegyen kezdhette, a völgyben folytathatta, vagy fordítva. A hely valamelyik galileai hegy volt, alkalmasint a Genezáret-tó, környékén, Kafarnaum város közelében (Luk. 7,1.); a hagyomány szerint a mai Kurun Hattin-hegy. – A beszéd tartalma (Máténál) lényegében a következő: Bevezetés. (4,25-5,2.) I. Az Isten országának polgárai és tisztviselői (5,3-16.) II. Az ó törvény örök érvénye; de az új törvény tökéletessége a régi felett. (5,17-48.) III. Az új törvény a farizeusi igazsággal szemben. (6,1-18.) IV. Keresztény életelvek és erkölcsi parancsok. (6,19-7,23.) Záradék. (7,24-8,1.)

* 3-12. *A nyolc boldogság*. (V. ö. Luk. 6,20-26.)

* 3. Krisztus olyanokat hirdet boldogoknak, országa polgárainak, kiket a világ szán és megvet, miáltal a keresztény világnézetet homlokegyenest ellentétbe állítja a világ felfogásával. (V. ö. Kor. I. 1,27. sk. Jak. 2,5.) Lukács a nyolc boldogság helyett csak négyet említ: a szegénységet, éhséget, sírást és üldözést; de azok ellentétével is megvilágítja a boldogságok értelmét. Lelki szegények azok, kik a földi

7 Boldogok az irgalmasok, mert ők irgalmat nyernek.

8 Boldogok a tisztaszívűek, mert ők meglátják Istent.

9 Boldogok a békeszerzők, mert őket Isten fiainak fogják hívni.

10 Boldogok, akiket az igazság miatt üldöznek, mert övék a mennyek országa.

11 Boldogok vagytok, amikor gyaláznak és üldöznek titeket, és hazudozva minden rosszat mondanak rátok miattam. 12 Örüljetek és ujjongjatok, mert jutalmatok nagy a mennyekben; így üldözték ugyanis a prófétákat is, akik előttetek voltak.

A föld sója, a világ világossága

13 Ti vagytok a föld sója. De ha a só ízetlenné válik, mivel sózzák meg? Semmire sem jó többé, mint hogy kidobják, és eltaposssák az emberek.

14 Ti vagytok a világ világossága. Nem lehet elrejteni a hegyre épült várost. 15 Lámpát sem azért gyújtanak, hogy aztán a véka alá tegyék, hanem a lámpatartóra, hogy világítson mindenkinek, aki a házban van. 16 Úgy világítson a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák jótetteiteket és dicsőítsék Atyátokat, aki a mennyekben van.

A törvény és a próféták

17 Ne gondoljátok, hogy azért jöttem, hogy érvénytelenné tegyem a törvényt vagy a prófétákat; nem azért jöttem, hogy érvénytelenné tegyem, hanem hogy beteljesítsem. 18 Mert bizony, mondom nektek: amíg el nem múlik az ég és a föld, egy i betű vagy egy vesszőcske sem marad el a törvényből, amíg minden be nem teljesedik. 19 Aki tehát egyet is elhagy e legkisebb parancsok közül és úgy tanítja az embereket, azt a legkisebbnek fogják hívni a mennyek országában; aki pedig megteszi és tanítja, azt nagynak fogják hívni a mennyek országában.

20 Mert mondom nektek: ha a ti igazvoltotok nem múlja felül az írástudókét és farizeusokét, semmiképp sem mentek be a mennyek országába.

A harag és a megbékélés

21 Hallottátok, hogy ezt mondták a régieknek: *`Ne ölj;* aki pedig öl, méltó az ítéletre' {Kiv 20,13}. 22 Én viszont azt mondom nektek, hogy mindenki, aki haragszik testvérére, méltó az ítéletre. Ha valaki azt mondja a testvérének: `Oktalan', méltó a főtanács ítéletére; aki pedig azt mondja: `Bolond', méltó a gyehenna tüzére. 23 Amikor tehát fölajánlod adományodat az oltáron, és ott eszedbe jut, hogy testvérednek valami panasza van ellened:

javakhoz rendetlenül nem ragaszkodnak, boldogságukat nem bennük keresik, azokat másoktól nem irigylik, Istentől rendelt sorsukban megnyugszanak; ha pedig földi javakban bővelkednek, azokat Isten dicsőségére és embertársaik javára használják. Lukács egyszerűen szegényeket mond (6,20.), s érti alattuk a kis embert, a gyengét és elnyomottat. Krisztus a boldogságok közt első helyen említi a szegénységet, mert ez legjobban megfelel a világról való lemondásnak és a túlvilági törekvésnek; persze, ha az nemcsak az erszény, hanem a szív szegénysége is. A szegényt kevesebb érdekszál köti a világhoz. Általában az evangélium kedvez a szegénységnek (Máté 6,19-21: 10,9. sk. 11,5: 13,22; 19,21. skk. Luk. 6,24; 12,33. sk. Jak. 2,2-7.); szerinte a szegény Isten barátja, az Isten országának kiváltságos osztálya. A gazdagságot lehet ugyan jól is használni, lelki szegénységgel párosítani, az erény eszközévé tenni. (Sir. 31,8. skk. Máté 6,20. Csel. 4,32. skk.) De annyi bizonyos, hogy a gazdagság nagy kísértés, gond és veszedelem. Az evangélium ezen tanítása elhárítja a gazdagság és szegénység harcát, s egyetlen megoldása a ma annyira égető társadalmi kérdésnek. Sok régi és új magyarázó a lelki szegények alatt az alázatosakat érti); újabban pedig némelyek az egyszerű Jámbor népet, mely tanulékony, engedelmes szívvel fogadta az Úr tanítását. A lelki szegények jutalma a mennyek országa. Már e földön is jobban beillik és Krisztus idejében is könnyebben belépett a lemondást hirdető és túlvilági boldogságot igérő egyházba a szegény, mint a gazdag; a másvilágon pedig Isten a földi nélkülözésért mint egy adósa neki a boldogsággal (Luk. 6,24.), melyből a gazdag már e földön kivette részét.

* 4. *A szelídek* örökölni, birtokolni fogják a földet, nem ezt a sárgömböt, melyért az erőszakosak harcolnak, s ahol a szelídek a rövidebbet húzzák, hanem az igéret földjét, a földi messiási országot és annak folytatását a mennyben. (V. ö. Zsolt. 36,11.)

* 5. *Akik sírnak*, vagy (a görög szöveg szerint) gyászolnak, természetesen ártatlanul és a mennyország reményében; azok örülni és vigasztalódni fognak a másvilágon (Luk. 6,21.); sőt már e világon is lelki vigasztalást nyernek. Lukács szerint jaj a nevetőknek, a léha mulatóknak. (6,25.)

* 6. *Az igazság*, vagyis a megigazulás és erény szomjúsága, annak becsülése és forró vágya, melynek jutalma a kielégítés, részben már e földön, és tökéletesen a másvilágon. Lukács (6,21. 25.) egyszerűen *éhségről*, tehát testi éhségről és jóllakásról beszél, mely utóbbi a mennyei vendégségben teljesedik.

* 7. Irgalmasok azok, kik a bántalmakat megbocsátják, az irgalmasság cselekedeteit gyakorolják, amiért Istentől maguk is irgalmat nyernek. (V. ö. Jak. 2,13.)

* 8. *A tiszta szív* a lélek belső ártatlansága, az állatias bűnöktől való mentessége, ellentétben a mózesi törvény, de kivált a farizeusok külső szertartásos tisztaságával. A tiszta szív már e földi életben is fogékonyabb Isten megismerése iránt, mint a szennyes lélek; mennyei jutalma pedig az Isten színről-színre való látása.

* 9. *Békességesek* a békeszeretők és békeszerzők; ezek Isten fiai, mintegy családja lesznek. De az Isten országában nem a tétlenség és gyávaság békéje uralkodik, hanem egyszersmind a bűn és az ördög elleni harc. (V. ö. Máté 10,34.) Az Isten fiai békéjének alapja a tiszta lelkiismeret.

* 10. *Üldözést szenvednek*, mert igazak, mert az igazságot megvallják s az erényt gyakorolják. Ezek a hitvallók és vértanuk, kivált az apostolok, de másodsorban Krisztus minden igaz híve. Miként a hős katonák a meghódított országon

24 hagyd ott az adományodat az oltár előtt, és először menj, békülj ki testvéreddel, s csak akkor menj és ajánld föl adományodat. 25 Egyezz meg ellenfeleddel gyorsan, amíg vele vagy az úton; nehogy ellenfeled átadjon téged a bírónak, a bíró pedig a törvényszolgának, és börtönbe vessenek. 26 Bizony, mondom neked, semmiképp sem jössz ki onnan, amíg meg nem fizeted az utolsó fillért.

A házasságtörés

27 Hallottátok, hogy ezt mondták a régieknek: *`Ne törj házasságot!'* **{Kiv 20,14}** 28 Én viszont azt mondom nektek, hogy mindaz, aki asszonyra néz azért, hogy megkívánja őt, már házasságot tört vele a szívében. 29 Ha pedig a jobb szemed megbotránkoztat téged, vájd ki azt és dobd el magadtól; mert jobb neked, hogy elvesszen egy a testrészeid közül, mint hogy az egész testedet a gyehennára vessék. 30 És ha a jobb kezed megbotránkoztat téged, vágd le azt és dobd el magadtól; mert jobb neked, hogy elvesszen egy a testrészeid közül, mint hogy az egész tested a gyehennára jusson.

A válás

31 Azt is mondták: *`Aki elbocsátja feleségét, adjon neki válólevelet'* **{MTörv 24,1}**. 32 Én viszont azt mondom nektek, hogy mindaz, aki elbocsátja feleségét – kivéve a paráznaság esetét –, házasságtörővé teszi, és aki elbocsátott nővel összeházasodik, házasságot tör.

Az eskü

33 Szintén hallottátok, hogy azt mondták a régieknek: *`Ne esküdj hamisan,* hanem *add meg az Úrnak, amit esküvel ígértél!'* **{Lev 19,12}** 34 Én viszont azt mondom nektek, hogy egyáltalán ne esküdjetek: se az égre, mert *az az Isten trónja,* 35 se *a földre*, mert *az az ő lábainak zsámolya* **{Iz 66,1}**, se Jeruzsálemre, mert az *a nagy király városa* **{Zsolt 48,3}**. 36 A fejedre se esküdj, mert egyetlen hajszáladat sem tudod fehérré vagy feketévé tenni. 37 Legyen a ti beszédetek: igen, igen, nem, nem; ami ezeknél több, a gonosztól van.

A bosszú

38 Hallottátok, hogy azt mondták: *`Szemet szemért, és fogat fogért'* **{Kiv 21,24}**. 39 Én viszont azt mondom nektek: ne szálljatok szembe a gonosszal, hanem aki megüt téged a jobb arcodon, fordítsd oda neki a másikat is. 40 És aki el akarja perelni tőled az ingedet, engedd át neki a köpenyedet is; 41 s ha valaki kényszerít téged egy mérföldnyire, menj el vele kettőre. 42 Aki kér tőled, annak adj, és attól, aki kölcsön akar kérni tőled, el ne fordulj.

osztoznak, úgy nyerik meg ők jutalmul, hazául és birtokul a mennyországot. – A következő 11. sk. vers az üldözéseket részletezi. (Hasonlóképen Luk. 6,22. sk. 26.)

* 13-16. *Három hasonlat az apostolok hivatásáról*. (V. ö. az alább idézett párhuzamos helyeket.)

* 13. Ez a három hasonlat bizonyos mértékben minden hívőre illik. A só ad az ételnek ízt és megóv a romlástól. Az emberiség íze a bölcseség, romlatlansága a jó erkölcs. Ezeket vannak hivatva az apostolok és azok utódai a világban fenntartani és terjeszteni. Mivel fogják megsózni? Ha a tanító nem tudja az igazat és jót, vagy rosszat tanít, ki fogja őt kioktatni? Ha az erkölcs őre bűnös életet folytat, ki fogja őt megfeddeni? Más dolog, ha elromlott is, valamire még jó lehet; de a romlott só semmire sem való, Lukács szerint (14,35.) még trágyának sem jó, hanem kidobni való szemét. Ezt a hasonlatot Krisztus máskor is használta. (Márk 9,49. Luk. 14,34. sk.)

* 14. *A világ világossága*. Az apostoloknak és utódaiknak gyertya módjára kell világítaniok a világ sötétségében tanítással és példával. A világ igazi világossága persze Krisztus (Ján. 1,5. 9; 3,19; 8,12. stb.), kitől az apostolok fényüket kölcsönzik. A hegyen fekvő város az apostolok, illetőleg azok tanítása és példája, melyeknek messze el kell látszaniok.

* 15. A *gyertyahasonlat* értelme világos. Márk és Lukács e gondolatot más alkalommal is közlik. (Márk 4,21. Luk. 8,16; 11,33.)

* 16. *A jó tett* hódolat az Isten törvénye előtt, malasztjának műve és jó példa, tehát dicsőségét az emberek előtt növeli és követésre buzdít. Azonban alább (Máté 6,1. 3.) olvassuk, hogy a jót nem szabad azért tenni, hogy az emberek lássák. De, minden a szándékon fordul meg. Nem szabad az emberek tetszését keresni, hanem erre való tekintet nélkül engedelmeskedni kell a törvénynek és jó példát kell adni. A köteles jót nyilvánosan kell tenni, bár árulni nem szabad; a kötelességfeletti és rendkívüli jótetteket amennyire lehet, szerényen titkolni kell.

* 17—20. Az ó törvény megmarad, de nem a farizeusi erkölcs (igazság).

* 17. Krisztus hangsúlyozza, hogy az ószövetségi erkölcsi törvény és a hitágazatok a kereszténységben is megmaradnak, de kibővítve és tökéletesítve; az előképek és szertartások beteljesednek, a törvény a farizeusi adalékoktól és külsőségektől megtisztul, a gondolatok és érzelmek világára is kiterjed. Az ó-és újszövetség, amaz a bimbó, emez a virág és gyümölcs. De a szertartási törvény megszűnése fokozatosan történt, mert Szt. Ágoston szerint illett, hogy az ószövetséget tisztelettel temessék el. Azért Krisztus és eleinte apostolai is megtartották a mózesi törvényt.

* 18. Az *i*-betű (iota, jód) a görög és héber írásban a legkisebb betű; a vesszőcske a betűk hegye vagy szarva. Tehát a törvény, legalább az erkölcsi törvény, egyetlen tollvonása sem szűnik meg (V. ö. Luk. 16,17.), mert az részint természeti, részint tételes isteni törvény, s mint ilyen, az erkölcsi világrend örök és változhatatlan alapja. *Meg nem szűnik*, míg csak mind meg nem lesz, vagyis míg az utolsó betűig minden, aminek történnie kell, be nem teljesedik, tehát a messiási ország teljes valósulásáig, a világ végéig.

* 19. *Aki* az ószövetségi erkölcsi törvénynek bár a legkisebb parancsát is felbontja, érvényét tagadja vagy megszünteti, az legkisebb lesz mennyek országában. Nem az égben, hanem az Isten földi országában, hol még jók, tökéletlenek és rosszak együtt vannak. Az ilyen törvénybontó ember a földi

Az ellenségszeretet

43 Hallottátok, hogy azt mondták: *`Szeresd felebarátodat* {Lev 19,18} és gyűlöld ellenségedet.' 44 Én viszont azt mondom nektek: Szeressétek ellenségeiteket, és imádkozzatok üldözőitekért, 45 hogy fiai legyetek mennyei Atyátoknak, mert ő fölkelti napját a gonoszokra és a jókra, s esőt ad igazaknak és gonoszoknak. 46 Ha ugyanis csak azokat szeretitek, akik titeket szeretnek, mi lesz a jutalmatok? Nemde a vámosok is ugyanezt teszik? 47 És ha csak a testvéreiteket köszöntitek, mi rendkívülit tesztek? Nemde a pogányok is ugyanezt teszik? 48 Ti tehát legyetek tökéletesek, mint ahogy a ti mennyei Atyátok tökéletes.

mennyek országának még polgára lehet, de tökéletlen; azonban tanító benne nem lehet, sőt ha megátalkodik, az Isten mennyei országának még polgára sem lesz, utolsó lesz, akit ottan emlegetnek. Ellenkezőleg, aki az ószövetségi törvényt minden részecskéjében az utolsó betűig érvényben tartja, kötelező erejét *tanítja*, az *nagy* lesz, sőt tanító és apostol lesz úgy az Isten földi, mint mennyei országában. De ennek már nem elég a törvényt csak fenntartani és tanítani, hanem mégis kell azt tartani. Ez áll a kis parancsokról. Magától értetik, hogy aki a nagyobb parancsok kötelező erejét tagadja, az már sem a földön, sem a mennyben nem tartozhatik az Isten országához, hanem hamis tanító, eretnek lesz. Mások szerint ezek a legkisebb parancsok a gondolatokra és kívánságokra, vagy a szertartásokra vonatkoznak, de aligha.

* 20. *Igazság* a megigazulás az erény vagy tökéletesség. (L. Máté 6,1. jegyz.) Az *írástudók és farizeusok* igazsága az ő laza és külsőséges erkölcsük. *Be nem mentek* sem az egyházba, sem a mennybe. Tehát a mózesi erkölcsi-törvény megmarad és kötelez, de nem annak farizeusi magyarázata és kijátszása.

* 21-26. Harag és kibékülés.

* 21. *A régiek* a Krisztus előtti zsidók. Az *emberölés tilalma* tudvalevőleg a tízparancsolatban van. (Móz. II. 20,13. V. 5,17.; halálbüntetés a gyilkosságra: Móz. I. 9,6. II. 21,12,29. III. 24,17.) Az Ítélet a vidéki alsóbbfokú törvényszéket jelenti. (V. ö. Móz. V. 16,18.) *Méltó az ítéletre*, a törvényszéktől kimondandó halálbüntetésre.

* 22. *Atyafi* vagy testvér az evangéliumokban sokszor annyit jelent, mint felebarát, általában embertárs. *Haragszik*. Az újszövetségben már az ellenséges indulat oly nagy bűn, mint Mózes törvénye szerint a gyilkosság. (Ján. I. 3,15.) Természetesen harag alatt itt nem egy kis ideges felindulást, hanem gyűlöletet, ártó szándékot, bosszúvágyat kell érteni. De ha valaki a bűn vagy a gonosz ember ellen jogosan felháborodik, az nem vétek, sőt lehet épen az erkölcsi érzés nyilvánulása. Raka arámi szó, annyi, mint üres, hitvány, talán kopasz, ami akkor elterjedt csúfnév lehetett. Aki tehát haragjának gyalázó szavakban is kifejezést ad, méltó a főtörvényszékre (azaz szinedriumra), vagyis akkora büntetést érdemel, mint a zsidóknál a legnagyobb bűntények. *Bolond* (héberül nabal) zsidó felfogás szerint istentelen, elvetemült ember, ami a legnagyobb szóbeli sértés (V. ö. Zsolt. 13,1: 52,1.); ez a kereszténynél már oly nagy bűn, melyre a mózesi törvénynek nincs is polgári büntetése, ez már a gehenna tüzére érdemes. *Gehenna* héber szó, annyit tesz, mint *Hinnon* völgye, Jeruzsálem mellett s egykori birtokosától kapta nevét. A királyok korában itt áldoztak a zsidók Molochnak, az ammoniták bálványának. (Kir. IV. 23,10.) Később megvetésből szemétlerakó és égető helynek használták. A néphit oda képzelte a pokol bejáratát. A gyilkosságról Krisztus nem is beszél, mert ennek az ő országában lehetetlen dolognak kell lenni.

* 23. *Ajándékodat az oltárra viszed*, vagyis áldozatot mutatsz be. *Atyádfiának van ellened valamije*, azaz jogos panasza; tehát ha őt megbántottad, rá haragszol, vagy ő joggal tereád. De az igazi keresztény szeretet nem kutatja, ki a hibás.

* 24. *Hagyd ott ajándékodat*. Az Üdvözítő csak azt akarja vele kifejezni, hogy a kibékülést nem szabad halogatni.

* 25. *Míg az úton vagy,* míg a bíró előtt nem álltok, vagyis ez életben, míg az ítélet el nem hangzott. (V. ö. Luk. 12,58. sk.) A tömlöc a tisztítóhely, vagy a pokol.

* 26. *Míg le nem fizeted,* vagyis míg teljesen eleget nem teszel bűnödért, vagy ha ez lehetetlen, akkor soha ki nem jössz. A fillér Máténál quadrans, valamivel kevesebb két fillérnél.

* 27-32. *Paráználkodás és elválás*. (Lásd az alábbi párhuzamos helyeket.)

* 27. *Ne törj házasságot*. Ez az Isten hatodik parancsa. (Móz. II. 20,14. V. 5,18.) A mózesi törvény, mint jogszabály, csak a külső tettekről, a jogsérelmekről beszél; de a tizedik parancsban tilalma már a belső bűnre, a kívánságra is kiterjed. (Móz. II. 20,17. V. 5,21.) Úgy látszik azonban, a farizeusok a tilalmat csak a külső bűnre szorították.

* 28. Aki asszonyra néz stb. Az ó törvény csak a más feleségéről beszélt; de más újszövetségi helyek a tilalmat mindenféle paráznaságra kiterjesztik. (Csel. 15,20. 29. Kor. I. 6,9. skk. 7,1. Kor. II. 12,21. Gal. 5,19. Ef. 5,3. Kol. 3,5. Tessz. I. 4,3. skk. Zsid. 13,4. Jel. 9,21: 21,8. stb.) *A nézés*, a buja nézés, mely a vágy ébresztésére irányul. Az ilyen nézés már belsőleg elkövette a házasságtörést; mert a bűn lényege az akarati elhatározás, nem a külső végrehajtás. A keresztény erkölcstan feltűnő szigorúsággal, súlyos bűn terhe alatt, tiltja a szándékos tisztátalan gondolatot, érzelmet és vágyat. Ebben ugyanis, mint a lejtőn, nehéz a megállás.

* 29-30. *Vájd ki, vágd le*. Ugyanezt a gondolatot Krisztus máshol a kisdedek botránkoztatásával kapcsolatban ismétli. (Máté 18,8-9. Márk 9,42-46.) Máté e helyén, úgy látszik, Krisztus a paráználkodás eszközeire és alkalmaira gondol. Különben e hely nemcsak a hatodik parancs elleni bűnökre vonatkozik, hanem általában minden bűneszközre és alkalomra. Arra tanít, hogy mindent ami megbotránkoztat, vagyis bűnre visz, akármilyen hasznos vagy kedves, hősiesen és mindenáron el kell távolítani. Jobb féllábbal, félszemmel üdvözülni, mint két szemmel és lábbal elkárhozni. Valóságban a szem, kéz vagy láb eltávolítására nincs szükség, sőt a természettörvény és az egyház gyakorlata tiltja is a test megcsonkítását. A bűnt másképen is el lehet kerülni.

* 31. Miként nem szabad az embernek a más feleségét kívánni, úgy nem szabad a maga feleségét elküldeni, sem az asszonynak férjét elhagyni. (Lásd Máté 19,3-10. Márk 10,2-12. Luk. 16,18. Róm. 7,2. sk. Kor. I. 7,10-11. 39.) Mózes törvénye megengedte a feleség elbocsátását; de azt a válaslevél jogi formaságához kötötte, hogy megnehezítse. (Móz. V. 24,1. V. ö. Máté és Márk fentidézett helyéhez jegyz.)

* 32. Ez a hely a párhuzamos helyekkel együtt a katholikus házasságjog alapköve. Megkülönbözteti a házassági kötelék felbontását a különéléstől, amit az egyház ágytól és asztaltól való elválásnak nevez; az utóbbit házasságtörés esetén megengedi. *Okot ad neki a házasságtörésre*, vagyis oka lesz, ha az eltaszított nő rossz útra téved; de paráznaság esetében a férj nem felelős az elbocsátott házasságtöréséért, nem ő teszi azt és új férjét házasságtörővé. *Aki elbocsátott nőt vesz el, házasságot tör* és pedig tekintet nélkül az elbocsátás okára, minden esetben, még paráznaságnál is, mert itt már nincs kivéve a paráznaság mint mentő ok. A nő paráznasága által tehát a férfira nézve megszűnik az együttélés kötelessége, de a nő tovább is hűségre köteles, mert a házassági kötelék fennmaradt, különben az asszony már szabad volna és mint ilyen, nem is követhetne el házasságtörést, valamint új férje sem. Természetesen ugyanez áll megfordítva a férjről is, ha a nő hagyta el. A görögkeletiek és protestánsok Máténál a házasságtörés kivételét a kötelék felbontására és az új házasságra is kiterjesztik, tehát paráznaság esetében a házasságot teljesen felbontják. E magyarázat mellett a kötelék felbontásának egyszerű módja volna a házasságtörés, a fölbon-

tás pedig jutalom volna a hűtlenségre, melyben az ártatlanul elűzött nő nem részesülne. Épen ezen a bonthatatlanságon ütköznek meg a tanítványok. (Máté 19,10.) A katholikus fölfogás mellett bizonyítanak az összes szentírási helyek és az egyház hagyománya, irodalma és gyakorlata kezdet óta.

* 33-37. *Eskü és igazmondás*. (Máté 23,16-22. Jak. 5,12.)

* 33. *Hamisan ne esküdjél*. Szószerint a mózesi törvény tiltja az Isten nevének hiába vételét, a hamis esküt és a fogadalom megszegését. (Móz. II. 20,7. III. 19,12. IV. 30,3. V. 5,11; 23,21.) A zsidók komoly ok nélkül is sokat esküdöztek, de annak igazságával és megtartásával keveset törődtek. A farizeusok azt vélték, hogy az eskü csak akkor kötelez, ha magára Isten nevére vagy a neki adott ajándékra történt. (V. ö. Máté 23,16-22. Jak. 5,12.)

* 34-36. *Egyáltalában ne esküdjetek.* (V. ö. Jak. 5,12.) Erre hivatkozva, némely eretnekek (baptisták, nazarénusok stb.) az esküt egészen megtiltották. De a Szentírás számtalan helyén szent férfiak, sőt Isten és Krisztus is esküsznek (Máté 26,63. sk.), az egyház pedig és a keresztény világ az esküt mindig gyakorolta. A keresztény erkölcsnek megfelelő eszményi állapot az volna, ha eskü nem történnék, ha az emberek mindig igazat mondanának, egymásban bíznának, hogy esküre szükség nem is volna. Azért az eskü meg van engedve, föltéve, hogy fontos okból, igazságra és tisztelettel teszik. Krisztus szavai szerint az Istennel különös viszonyban álló dolgokra s általában a teremtményekre sem szabad könnyelműen esküdni, pl. *az égre, földre, Jeruzsálemre, fejünkre.* Az ilyen közvetett esküben is, ha annak egyáltalában valami értelme van, benne lappang az Istenre való hivatkozás, mint ama teremtmények alkotójára és urára, nekünk pedig kedves dolgokra, melyeket mintegy zálogul ajánlunk fel állításunk vagy igéretünk igazsága mellett. Azért nem szabad olyan dologra sem esküdni, mellyel nem rendelkezünk, pl. a saját fejünkre. Krisztus szavai feltételezik, hogy hasonló esküformák a zsidóknál akkor divatban voltak.

* 37. *Legyen: igen, igen, nem, nem*. (Lásd Jak. 5,12.) Feleljetek a kérdésre őszintén és egyenesen, de eskü nélkül. Ami ezeken túl van, az kertelés, kétértelműség, hazugság, sőt maga az eskü is, *a gonosztól vagyon*. Nem mondja Krisztus, hogy az eskü épen rossz, hanem hogy a rosszból, a bűnből, a hazugságból és gyanakvásból származik, vagy pedig hogy indító oka a gonosztól, az ördögtől ered. Persze azért nem vagyunk kötelesek és nem is szabad az igazságot mindig kimondani és elmondani, pl. a titkot. (V. ö. Máté 10,16.)

* 38-42. *Szelídség és szívesség*. (V. ö. az alábbi párhuzamos helyeket.)

* 38. *Szemet szemért stb*. Ez a visszatorlás joga (forbátjog, talio), vagyis a bűn és büntetés teljes egyenlőségének törvénye, melyet Mózes (II. 21,23-25. III. 24,19/sk. V. 19,21.) más régi népek példájára néha elrendelt. Krisztus azt mint a szigorú és könyörtelen igazság törvényét eltörölte s helyébe a türelem és szeretet törvényét tette.

* 39-41. Ne álljatok ellen a gonosznak, tudniillik a sérelemnek és erőszaknak. (Luk. 6,29. sk.) A köntös a keletiek hosszú, bokáig érő ruhája; a palást a felsőruha, a köpenyeg. A palást rendesen értékesebb és szükségesebb volt. Tehát ha valaki az értéktelenebb ruhát el akarja venni, add oda neki a drágábbat is. (V. ö. Luk. 6,29.) *Kényszerít.* Az ellenállás tilalmát és az engedékenységet, melyről itt szó van, nem kell betűszerint érteni és követni, a felhozott példák csak az áldozatkész szelídség és békeszeretet jellemzésére szolgálnak s bizonyos szónoki nagyítással vannak mondva; inkább csak tanácsok, a keresztény szeretet hőstettei, mint parancsok.

Csak a magán-bosszú és önbíráskodás van megtiltva. A gondolat az, hogy inkább tűrni kell a sérelmet és erőszakot, engedni jogainkból, mint veszekedni; türelemmel, szeretettel és nagylelkűséggel kell a gonoszságot és erőszakot lefegyverezni. (V. ö. Kor. I. 6,7.) De ennek is okosan, más kötelességek sérelme nélkül kell történnie; sőt a jelen gonosz világban sokszor nem is szabad az önvédelemről és megtorlásról lemondani. (V. ö. Ján. 18,23. Csel. 23,3.) Szabad tehát, sőt néha a közjó és a bűnös érdekében is kötelesség a sérelem és támadás ellen védekezni, kártérítést követelni, elégtételt és megtorlást szerezni, a bűnöket megakadályozni stb., kivált az elöljárónak és bírónak. De mindezt a szelídségnek és szeretetnek kell mérsékelni.

* 42. *Aki kér, adj neki* stb. (Luk. 6,30.) Adj alamizsnát és segítséget, vagy kölcsönt kamat nélkül, sőt na teheted, a visszafizetés reménye nélkül is. (Zsidótól kamatot venni, Mózes törvénye szerint, nem volt szabad. Móz. II. 22,25. III. 25,36. sk. V. 23,19. sk.) De a segítésnek is okosan kell történni, saját helyzetünkre és a körülményekre való tekintettel. Ez a kötelesség csak igazi szegények iránt kötelez, de nem könnyelműen pazarlók, más pénzével uraskodók iránt. Az oktalan adakozás dologtalan embereket tenyészt. De másrészt az igazi felebaráti szeretet inkább ad a méltatlannak is, mintsem hogy túlságos okoskodással a valóságos szegényt nyomorogni hagyja. Jobb az irgalmasságban tévedni, mint a szigorúságban.

* 43-48. *Ellenségszeretet.* (Luk. 6,27-36.)

* 43. *Gyűlöld ellenségedet*. Ezt a mózesi törvény nem mondja; vagy ha ilyesmit mond, a pogány nemzeteket mint bűnösöket, Isten és választott népének ellenségeit érti. Sőt a törvény, bár a felebaráti szeretetet többé-kevésbbé a honfitársra szorította, némi általánosabb emberszeretetet, néha az ellenség, kivált rokon és jótevő idegen népek iránti barátságot is parancsolta. (Móz. I. 45. fej. II. 23,4. sk. III. 19,17. sk. V. 23,7.) A farizeusi magyarázat, úgy látszik, a törvény szavaihoz az ellenség gyűlöletét és megvetését is hozzáadta.

* 44. *Szeressétek ellenségeiteket stb*. Hasonlókép Szt. Lukács. (6,27. sk. 23,34. V. ö. Péld 25,21. Csel. 7,59. Róm. 12,14. skk. stb.) Az ellenségszeretet parancsa az evangélium legfölségesebb sajátossága. Nemcsak semleges szeretetet parancsol, tudniillik, hogy ellenségeinknek ne ártsunk, hanem tevőlegest és cselekvőt, mely jótéteményekben nyilvánul. Egyébiránt itt is meg kell különböztetni a szigorú parancsot a tanácstól, a hősies foktól. Kötelességek a nemleges cselekedetek: hogy ellenségünknek rosszat ne kívánjunk, őt ne gyűlöljük, neki ne ártsunk, rajta bosszút ne álljunk, őt a felebaráti szeretet általános jótéteményeiből – alamizsnából, szokásos udvariasságból, imádságból – ki ne zárjuk, sőt hogy neki szívből megbocsássunk stb. Ennél többre igazában kötelezve nem vagyunk. Azonban tanács, nagylelkű, hősies keresztény eljárás az, ha ellenségeinknek jót kívánunk és teszünk, rosszért jóval fizetünk, neki kedvezünk stb. Az ilyen szeretet előbb-utóbb meglágyítja és kibékíti az ellenséget.

* 45. Ennek az ellenségszeretetnek gyönyörű indítóokát adja az Üdvözítő: hogy fiai legyetek Atyátoknak, ki mennyekben vagyon (v. ö. Luk. 6,35.), vagyis, hogy fiainak mutassátok magatokat, hozzá hasonlók legyetek, ki nem sújtja le ellenségeit s nem vonja meg tőlük jótéteményeit.

* 46. sk. Ez kissé bővebben van Lukácsnál (6,32-35.) A vámosok vagy publikánusok a kincstári bevételek, adók és vámok bérlői, albérlői és behajtói, többnyire kapzsi, csaló és szívtelen emberek, kik kegyetlenül zsarolták a népet; azért a bűnösök mintaképei. A zsidók előtt nemzeti szempontból

Mt 6

Az alamizsnálkodás

1 Ügyeljetek, hogy igazvoltotokat ne az emberek előtt gyakoroljátok, hogy csodáltassátok magatokat velük, mert így nem lesz jutalmatok Atyátoknál, aki a mennyben van. 2 Amikor tehát adakozol, ne kürtöltess magad előtt, ahogyan a képmutatók teszik a zsinagógákban és az utcákon, hogy dicsőítsék őket az emberek. Bizony, mondom nektek: megkapták jutalmukat.

3 Amikor te alamizsnát adsz, ne tudja a bal kezed, mit tesz a jobb, 4 hogy adományod rejtve maradjon; Atyád, aki lát a rejtekben, megfizet majd neked.

Az imádság: Miatyánk

5 Mikor pedig imádkoztok, ne tegyetek úgy, mint a képmutatók, akik szeretnek a zsinagógákban és a terek sarkán állva imádkozni, hogy feltűnjenek az embereknek. Bizony, mondom nektek: megkapták jutalmukat. 6 Te, amikor imádkozol, menj be a szobádba, zárd be az ajtódat, és így imádkozz Atyádhoz, aki a rejtekben van; akkor - Atyád, aki lát a rejtekben, megfizet majd neked. 7 Az imádságban pedig ne fecsegjetek, mint a pogányok, akik úgy gondolják, hogy a bőbeszédűségükért nyernek meghallgatást. 8 Ne hasonlítsatok tehát hozzájuk; mert tudja a ti Atyátok, mire van szükségetek, mielőtt még kérnétek őt.

9 Ezért ti így imádkozzatok:

Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy,
szenteltessék meg a te neved;
10 jöjjön el a te országod;
legyen meg a te akaratod,
amint a mennyben, úgy a földön is.
11 Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma;
12 és bocsásd meg vétkeinket,
miképpen mi is megbocsátunk
az ellenünk vétkezőknek;
13 és ne vígy minket kísértésbe;
de szabadíts meg a Gonosztól.

14 Mert ha megbocsátjátok az embereknek botlásaikat, nektek is megbocsát a ti mennyei Atyátok. 15 De ha nem bocsátotok meg az emberek is gyűlöletesek voltak, mint az elnyomó római hatalom képviselői és szolgaságukra emlékeztető eszközei.

* 48. *A tökéletesség* itt a befejezett erkölcsi jóságot, az erények összegét jelenti. Természetes, hogy mi az Isten tökéletességét csak utánozhatjuk mint eszményképet, de utól nem érhetjük. Lukácsnál: Legyetek irgalmasok. (6,36.)

* 6,1-8. *Képmutatás, alamizsna, imádság*.
Krisztus itt szembeállítja a keresztény tökéletességet a farizeusi igazsággal. Az alamizsna, imádság és böjt a vallásos cselekedetek három főalakja: az első a pénzvágyat, a második a kevélységet, a harmadik az élvezetvágyat, a bűn e három főágát fékezi.

* 1. Az igazság, melyről itt szó van, általában minden erkölcsi jóság vagy erény. (V. ö. Máté 5,20.) A farizeusok az erényt a mózesi törvény szertartásaiba és a vallás külső gyakorlataiba helyezték. Sőt a külső cselekedeteket is többnyire képmutató módon, fitogtatva és tüntetőleg gyakorolták. Ezt a külsőséges erénygyakorlatot rójja itt meg az Üdvözítő általában és több szembetűnő példában. *Az emberek előtt*, tudniillik emberi dicséretért. *Jutalmatok nem lészen Atyátoknál*. Aki az emberek szemeláttára, hiúságból és emberi dicséretért, nem Istenért dolgozott, az nem várhat Istentől jutalmat.

* 2. Az alamizsna a görögben általában irgalmasságot jelent, tehát az irgalmasság minden cselekedetét, kivált a jótékonyságot. *Ne kürtölj*, azaz ne üsd dobra, ne csődítsd össze hozzá a népet. *Megkapták jutalmukat*, amit vártak; ki vannak fizetve az emberektől, az elismerésben.

* 3. *Ne tudja a balkezed*. Oly titokban tedd vagy igyekezzél tenni a jót, hogy szinte magad vagy a másik kezed se tudja, ne lássa azt. A tett célja ne legyen a nyilvánosság, a hiúság, hanem Isten dicsősége és esetleg a példaadás. Sőt néha a jócselekedetet nem is szabad elrejteni. (V. ö. Máté 5,16. jegyz.)

* 5. *A zsinagógákban és az utcák szegletein*, ahol legtöbb nép van. A *farizeusok állva imádkoztak*, mert Istennel való barátságuk hitében nem érezték szükségét annak, hogy előtte porba hulljanak. (V. ö. Luk. 18,10-14.)

* 6. *Mikor imádkozol*, bújj el házad legrejtekebb zugába, zárd be az ajtót. Az Üdvözítő csak azt akarja mondani, hogy minden hiú emberi dicsőséget és feltűnést kerülve kell imádkozni. Sőt a nyilvános és közös imádság sokszor kötelező is. (V. ö. Máté 18,20.) De már a kötelességfeletti magános imádságot nem szabad fitogtatni. (L. fentebb Máté 5,16-hoz a jegyzetet.)

* 7. sk. *Ne szaporítsátok a szót.* Krisztus nem a hosszú imádságot tiltja, hanem a gépies fecsegést, a sok imádsággal való kérkedést, azt a felfogást, hogy az imádság értéke és ereje hosszúságától függ. (V. ö. Kir. III. 18,26. skk. Máté 23,14.) De Krisztus a tartós és ismételt imádságot, ha az áhítattal történik, nem tiltotta, sőt szóval és példájával ajánlotta. (Máté 1,7; 14,23; 26,38. skk. Luk. 6,12; 11,9; 18,1. skk. 22,43. stb. V. ö. Kol. 4,2. Tessz. I. 5,17. stb.) Azonkívül az imádság célja jó gondolatokat és érzelmeket ébreszteni, azokat a lélekbe vésni, a nyilvános isteni tiszteletnek és szertartásoknak tartalmat, erőt és ünnepiességet adni, ami hosszasabb imádságot követel. Azonban korlátolt és tudatlan emberek szájában a hosszas imádság puszta külsőséggé és képmutatássá fajulhat. *Tudja a ti Atyátok*. Igaz, hogy Istennek nincs szüksége a mi imádságunkra, vagy épen a hosszúra, hogy tudomást szerezzen szükségeinkről. De az imádság nemcsak kérés, hanem imádás, hálaadás és elégtétel is, és bennünket kötelez hozzá való viszonyunk.

reknek, Atyátok sem fogja megbocsátani nektek a ti botlásaitokat.

A böjt

16 Amikor böjtöltök, ne legyetek bús képűek, mint a képmutatók. Ők ugyanis elváltoztatják az arcukat, hogy böjtölésükkel feltűnjenek az emberek előtt. Bizony, mondom nektek: ők megkapták már jutalmukat. 17 Te, amikor böjtölsz, kend meg a fejedet, az arcodat pedig mosd meg. 18 Ne lássák az emberek, hogy böjtölsz, csak Atyád, aki a rejtekben van; és Atyád, aki lát a rejtekben, megfizet majd neked.

A hamis és igaz kincsek

19 Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön, ahol moly és rozsda emészt, ahol a tolvajok betörnek és lopnak. 20 Gyűjtsetek magatoknak kincseket a mennyben, ahol sem moly, sem rozsda nem emészt, és ahol tolvajok nem törnek be és nem lopnak. 21 Mert ahol a kincsed van, ott lesz a szíved is.

22 A test világossága a szem. Ha tehát a szemed jó, egész tested világos lesz, 23 de ha a szemed rossz, az egész tested sötét lesz. Ha pedig a benned lévő fény sötétség, mekkora lesz akkor a sötétség!

24 Senki sem szolgálhat két úrnak; mert vagy gyűlöli az egyiket, a másikat pedig szereti, vagy tiszteli az egyiket, a másikat pedig megveti. Nem szolgálhattok Istennek és a mammonnak.

A gondok és a bizalom

25 Ezért azt mondom nektek: Ne aggódjatok az életetekért, hogy mit egyetek, se a testetekért, hogy mibe öltözködjetek. Nem több az élet az ételnél, a test pedig a ruhánál? 26 Nézzétek az ég madarait: nem vetnek, nem aratnak, csűrökbe sem gyűjtenek, és a ti mennyei Atyátok táplálja őket. Nem értek ti sokkal többet ezeknél? 27 Ki az közületek, aki aggodalmaskodásával képes az életkorához egyetlen könyöknyit hozzátenni? 28 És a ruha miatt miért aggódtok? Nézzétek a mezők liliomait, hogyan növekszenek: nem fáradoznak és nem fonnak; 29 mégis, mondom nektek: még Salamon sem volt dicsősége teljében úgy felöltözve, mint egy ezek közül. 30 Ha pedig a mezei füvet, amely ma van, és holnap a kemencébe vetik, Isten így felöltözteti, mennyivel inkább titeket, kishitűek? 31 Ne aggódjatok tehát és ne mondogassátok: `Mit együnk?', vagy: `Mit igyunk?', vagy: `Mibe öltözködjünk?' 32 Mert ezeket a pogányok keresik. Hiszen tudja a ti mennyei Atyátok, hogy

* 9-15. *Az Úr imádsága, vagyis a Miatyánk*. (Lásd rövidebben Lukácsnál 11,2-4.)

* 9. *Ti azért így imádkozzatok*. (Hasonlóképen Luk. 11,2.) Nem mindig épen ezekkel a szavakkal. Krisztus csak arra tanít, hogy ilyen dolgokat, ilyen rendben kérjünk és szánkba adja a legremekebb imádságformát. Méltán nevezi azt már Tertullián az egész evangélium foglalatának. Szt. Ágoston nyomán a Miatyánkban többnyire hét kérést különböztetnek meg, melyek közül az első három Isten dicsőségére, a többi négy a mi testi és lelki szükségeinkre vonatkozik. (Megjegyzendő, hogy a fordításban többnyire megtartottuk a Miatyánk használatban levő hagyományos szövegét, melyet őseink csaknem ezer év óta imádkoztak. Ma talán nem mondanók ellenünk vetetteknek, hanem vétőknek és kísértet helyett kísértést mondanánk, bár e hagyományos szók nem rossz képzésűek.)
Mi Atyánk. Ez a legbizalmasabb, legmélyebb tisztelettel és leggyöngédebb szeretettel teljes megszólítás. Csak az újszövetségben nyertünk jogot e megszólításra. (V. ö. Ján. 1,12. Róm. 8,15. Gal. 4,5. sk. Ef. 1,5.). A puszta természetes ész és a mózesi törvény kinyilatkoztatja ugyan Istent, de csak mint teremtőnket és urunkat s nem mint atyánkat. Az Isten a mi Atyánk, az emberek közös atyja, miáltal a keresztény testvériségről is vallomást teszünk. Szenteltessék meg a te neved. Azaz tisztelet, szeretet, hódolat és félelem tárgya legyen az Isten neve, vagyis maga az Isten, az emberek és minden teremtmény részéről. Ez a világon a legnagyobb jó, Isten külső dicsősége.

* 10. *Jöjjön el a te országod*. Jöjjön el az Isten országa, a messiási ország a legáltalánosabb és legeszményibb értelemben. Tehát valósuljon az meg e földön az egyházban, a keresztény társadalomban, győzze le a bűnt és Isten ellenségeit. (Az Isten országáról L. fentebb 3,2-hez jegyzet.) *Legyen meg a te akaratod* stb. Mindig és mindenütt uralkodjanak Isten törvényei.

* 11. *Életünkre szükséges kenyerünket*, vagy a küszöbön álló szükségletre való, s általában a testi szükségletek kielégítését. Mivel a testi élet minden cselekedetünknek, erkölcsi életünknek és az Isten szolgálatának is a földön alapja és feltétele, azért Krisztus első helyre teszi a táplálék kérését. *Add meg nekünk ma*. (Lukácsnál mindennap, naponként.) A kenyeret csak mára, tehát egy napra kérjük, a holnapot Istenre bízzuk, (v. ö Máté 6,34.), illetőleg majd újra kérjük, ha élünk és szükségünk lesz rá.

* 12. *Vétkeinket* a görög és latin szövegben adósságainkat; mert a bűn valóban adósság, mellyel Istennek tartozunk. (V. ö. Máté 18,23-35.) Bűneink bocsánatának feltétele, hogy mi is megbocsássunk az *ellenünk vetetteknek*, vagyis azoknak, kik minket megbántottak. Isten úgy bánik velünk, mint mi embertársainkkal. (V. ö. Sir. 28,1. skk. Máté 6,14. sk. 18,23. skk. Márk 11,25. sk.) De a megbocsátás részünkről csak Isten irgalmának indítóoka és feltétele, nem mértéke. A haragtartó és bosszúálló szájában a Miatyánk ezen kérése Isten haragjának kihívása. (L. fentebb 5,39. skk.-hez jegyzet.)

* 13. *Ne vígy minket a kísértetbe*. A kísértés általában az erény próbáratétele. Gyengeségünk és rosszhajlamaink miatt a kísértés (akár belső, akár külső) ránk nézve mindig a bűn veszedelmével jár. (V. ö. Máté 26,41.) A Miatyánk szavaival tehát nem a küzdelemtől vonakodunk, hanem a bukástól és bűntől félünk. Megjegyzendő, hogy Isten nem visz kísértésbe, nem enged erőnkön felül kísérteni, csak megengedi a kísértést, hogy alkalmat adjon az erkölcsi győzelemre, vagyis az érdemre. (V. ö. Jak. 1,13. sk.) Különben a

mindezekre szükségetek van. **33** Ti keressétek először az Isten országát és annak igazságát, és mindezt megkapjátok hozzá. **34** Ne aggódjatok tehát a holnapért; a holnap majd aggódik önmagáért. Elég a napnak a maga baja.

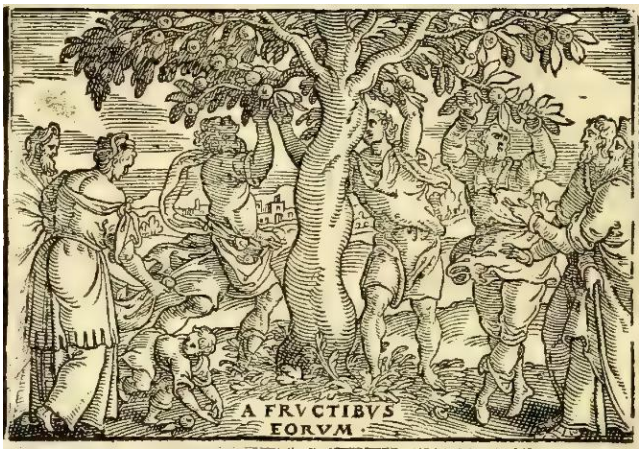

kísértés sokszor csak az emberi természetnek vagy a világ berendezésének szükséges folyománya s csak esetleg kísértés, melynek az ember szabad akaratával és Isten kegyelmével ellenállhat. De szabadíts meg a gonosztól, tudniillik minden testi és lelki rossztól, természetesen elsősorban a bűntől és az ördögtől. Az *Ámen* héber szó, a görögben hiányzik. Annyit tesz, mint valóban, bizony, úgy legyen. Eredetileg az imádság szertartása záradéka volt. A Máté-evangélium görög szövegében az utolsó kérés után e szavak olvashatók: «Mert tiéd az ország és a hatalom és a dicsőség mindörökké. Amen». A görög egyház és a protestánsok ezt a záradékot az imádságban a Miatyánkhoz adják. A latin egyház azonban mellőzi azt, mert hiányzik a legrégibb és legtöbb szövegemlékben. (A Vulgatában is.) Úgy látszik, Szíriából és Bizáncból származó toldalék, melyet az imádsághoz adtak záradékul (mint a keresztvetést vagy a zsoltárok végéhez a Glória Patrit).

* 16-18. *A böjtölés*.

* 16. skk. *Meghervasztják orcáikat*. A farizeusok komor, sanyargatott arccal, sőt a gyász szertartásaival böjtöltek; fejükre hamut hintettek, nem mosdottak, sőt, úgy látszik, valamiképen mesterséges sápadtságot idéztek elő. Kend meg fejedet stb. A zsidók az öröm és ünneplés jeléül kimosakodtak s megkenték fejüket illatszerekkel. Persze Krisztus nem parancsolja, hogy szóról-szóra így tegyünk; csak azt akarja mondani, hogy a böjtöt, valamint általában az önmegtagadás és bűnbánat cselekedeteit vidám arc és rendes életmód leple alá kell rejteni.

* 19-24. Mennyei kincsek; az ép szem; a két úr; a párh. helyek.

* 19-21. *Ne gyűjtsetek kincseket a földön*. (V. ö. Luk. 12,33.) A vagyonszerzés nincs egészen megtiltva, miként máshol a gazdagság sincs. (L. fentebb 5,3. jegyz.) Az értelem csak az, hogy ne adjuk rá magunkat egész lélekkel a vagyongyűjtésre; inkább törekedjünk mennyei, mint földi javakat gyűjteni; mert a földiek mulandók. A mennyei kincs a jócselekedetek érdeme s e kincsek szerzésének módja az irgalmasság és szeretet műveinek gyakorlása. *Ahol kincsed vagyon, ott leszen a szíved is*. (Így Lukácsnál is 12,34.) Az ember gondolata azon jár, szíve vágya azon csüng, amit becsül és szeret. Már pedig a keresztény ember hazája és végcélja nem a föld, hanem az ég.

* 22-23. *Tested világa* (= lámpája) *szemed* stb. A hely megvan Lukácsnál is (11,34-36.), aki hozzá teszi: „Ha azért egész tested világos, nem lévén benne semmi sötét rész, világosságban lesz egészen, mint mikor a szövetnek fényével (a villám fényével) megvilágít téged. E képes beszéd (allegória) betűszerinti értelme ez: A testnek mintegy lámpája a szem, mert mint a lámpa, szinte megvilágítja testünket és utunkat. Ha a szem jó, akkor az egész test és környezete világosságban van (mintha az egész test csupa szem volna) és a szem lámpa gyanánt vezeti; ha pedig a szem rossz, akkor az egész test mintha sötétségben volna. Ha már most a test lámpája maga is sötét, mily nagy lesz a sötétség, melyet annak kellett volna megvilágítani? Átvitt értelemben a szem a lelki szem, az életfelfogás, a gondolkozásmód, az érzület, melyeken mint szemüvegeken a világot nézzük. Ezek a lámpások, melyek vezetik és irányítják tetteinket, mint lépéseinket a szem. Ha tehát az ész és szív csak a földi javakra irányul, akkor sötétség borul az ember egész lelkére és cselekedeteire. Viszont ha helyes szemmel nézzük a dolgokat, ha eszünk és szívünk a magasabbrendű, eszményi és erkölcsi javak után törekszik: akkor megvilágosodik egész lé-

nyünk és helyzetünk, világos lesz életünk célja és az út, melyen járnunk kell.

* 24. *Senki két úrnak nem szolgálhat stb*. (így Lukácsnál is 16,13.) Szívet ég és föld közt megosztani, szinte lehetetlen. Egyik vagy másik kedvesebb lesz, egyiknek szolgálata a másiknak rovására megy, ami előbb-utóbb összeütközésre, legalább mindkettő iránt közömbösségre vezet, kivált ha a két úr egymás ellensége és ellenkezőt parancsol, mint Isten és a mammon. Ez nemcsak a bűnös úton szerzett kincsekre áll, hanem minden gazdagságra általában. Aki azonban a földi vagyont jól használja, nem szolgál neki, hanem uralkodik felette s azt az erény és üdvösség eszközévé teheti. (V. ö. Máté 5,3.) Különben mammon arámi szó, mely gazdagságot jelent; itt személyesítve van.

* 25-34. *A gondviselésben való bizodalom*. (Luk. 12,22-30.) Ez a szakasz az isteni gondviselésnek remek dicsőítő éneke. Lényege az, hogy tegyük meg a magunkét, a többit bízzuk Istenre. Ezen hit nélkül az ember élete folytonos aggodalom és rettegés, mely elrontja életkedvét, megbénítja munkaerejét. De a gondviselésben csak akkor van joga bízni az embernek, ha ő is megteszi a magáét. A tétlen bizakodás nem keresztény erény, hanem mohamedán fatalizmus. Lukácsnál e szakasz a csűrépítő és lakmározó oktalan gazdagról szóló példabeszéddel áll kapcsolatban. (Luk. 12,16-21.)

* 25. *Ne aggódjatok életetekről*. (Lukácsnál 12,22. sk.) A görögben és latinban zsidós kifejezéssel lelketekről. Krisztus itt nem tiltja meg az életszükségletekről való gondoskodást, csak az Isten iránt bizalmatlan, túlságos, ideges aggódást. Megokolja pedig ezt azzal, hogy aki az életet adta, nem tagadhatja meg annak feltételeit, a táplálékot és ruhát sem.

* 26. *Az ég madarai*, annyi, mint a levegő madarai, itt különösen a senkitől nem gondozott és táplált, készletet sem gyűjtő madarak. (Lukács hollókat mond. 12,24.) Ha tehát Isten az oktalan állatokról így gondoskodik, mennyivel inkább a teremtés koronájáról, az ő képéről és gyermekéről, az emberről.

* 27. *Nagyságához egy könyöknyit*. (Luk. 12,25. sk.) A nagyság itt valószínűleg nem testmagasságot jelent, aminél egy könyök nagy dolog volna, hanem életkort. A könyök zsidó mérték, annyi, mint egy kis rőf (kb. 50 cm). Minden gondunk Isten gondviselése és segítsége nélkül úgyis hiábavaló.

* 28-30, (Így Luk. 12,27. sk.) *A mezők lilioma* a vadon termő liliom, mely itt általában a mezei virág helyett áll. Nincs az a drága szövet, mely a virág szirmainak finomságával és színpompájával versenyezhetne. Pedig a virág még takarmánynak sem jó, hanem csak tűzre való. Isten tehát még fel is ékesíti teremtményeit, a legsilányabbat is; hát még az embert. *Kicsinyhitűek* annyi, mint bizalmatlanok. A túlságos aggodalom a hit gyengeségére mutat.

* 31-32. (Így Lukács is 12,29. sk.) *Mindezeket a pogányok keresik.* A testi szükségletekért a pogányok szoktak túlságosan aggódni, kik az isteni gondviselésben nem hisznek. Természetesen Krisztus az okos előrelátást és igyekezetet nem tiltja.

* 33. *Keressétek először az Isten országát*, tudniillik szellemi országát e földön, az igazság és erény birtokát. (Luk. 12,31.) (V. ö. fentebb 3,2. jegyz.) Az ő (t. i. Isten) igazságát, vagyis az Isten parancsainak megfelelő és az ő ítélete szerinti igazságot és erényt. Szóval először a lelki javakat kell keresni és csak mellesleg kell földi javakról és testi szükségletekről is gondoskodni; bízva Istenben, hogy ő majd testi szükségleteinkről fog gondoskodni.

* 34. Krisztus nem tiltja, hogy a jövőről gondoskodjunk, hanem csak azt, hogy érte túlságosan aggódjunk. A *holnapi*

nap majd gondoskodik magáról, vagyis bízzunk, hogy a holnapi napnak is meglesz Isten segítségével a maga segélyforrása. Ha mindig a jövő eshetőségein aggódunk, akkor sohasem lesz nyugodalmunk és nyugtalanságunkkal kockára tesszük a jövőt.

Mt 7

Az ítélkezés

1 Ne ítéljetek, hogy el ne ítéljenek titeket. 2 Mert amilyen ítélettel ti ítélkeztek, olyannal fognak megítélni titeket is, és amilyen mértékkel mértek, olyan mértékkel mérnek majd nektek is. 3 Miért látod meg a szálkát testvéred szemében, a saját szemedben meg nem veszed észre a gerendát? 4 Vagy hogyan mondhatod a testvérednek: engedd, hogy kivegyem a szemedből a szálkát, amikor íme, a gerenda ott van a te szemedben? 5 Képmutató! Vesd ki előbb a magad szeméből a gerendát, akkor fogsz majd látni, hogy kivehesd a szálkát testvéred szeméből!

A szent dolgok

6 Ne adjátok a szent dolgokat kutyáknak, és gyöngyeiteket ne dobjátok a disznók elé, nehogy eltaposssák azokat lábukkal, és megfordulva szétmarcangoljanak titeket.

Bizalom az imádságban

7 Kérjetek és adnak nektek, keressetek és találni fogtok, zörgessetek és ajtót nyitnak nektek. 8 Mert mindenki, aki kér, kap, aki keres, talál, és a zörgetőnek ajtót nyitnak. 9 Vagy ki az közületek, aki, ha a fia kenyeret kér tőle, követ ad neki? 10 Vagy ha halat kér, talán kígyót ad neki? 11 Ha tehát ti, akik gonoszok vagytok, tudtok jó ajándékokat adni gyermekeiteknek, mennyivel inkább fog a ti Atyátok, aki a mennyekben van, jó dolgokat adni azoknak, akik kérik őt?

Aranyszabály

12 Mindazt, amit szeretnétek, hogy megtegyenek nektek az emberek, tegyétek meg ti is nekik. Mert ez a törvény és a próféták.

A két út

13 A szűk kapun át menjetek be, mert széles a kapu és tágas az út, amely a pusztulásba vezet, és sokan vannak, akik bemennek rajta. 14 S milyen szűk a kapu és szoros az út, amely az életre visz, és milyen kevesen vannak, akik megtalálják!

* 7.1-6. *A vakmerő ítélet*. (V. ö. Luk. 6,37-42.)

* 1. E fejezet egymástól független gondolatokat és erkölcsi szabályokat tartalmaz. Ne ítéljelek. Természetesen az elöljárónak és bírónak igenis szabad, sőt kötelessége ítélni és büntetni. Csak a vakmerő és szeretetlen ítélet van tiltva. A keresztény felebaráti szeretet mindenkit jónak tart, míg az ellenkezőre nincsen elég oka; mindent jóra magyaráz, míg csak lehet. A szeretet nem gondol rosszat, mondja Szt. Pál. (Kor. I. 13,5. sk.) A vakmerő ítélet mindig a szeretet ellen vét. Mindenesetre kisebb baj, ha az irgalmasságban tévedünk, mint a szigorúságban és szeretetlenségben. Isten dolga az ítélet, nem a miénk, kik kérdés, jobbak vagyunk-e. (Róm. 2,1.) És ha igen, akkor is Isten kegyelméből vagyunk, amik vagyunk (Kor. I. 15,10.) és nem tudjuk, nem buktunk volna-e el hasonló kísértések és körülmények közt. S mikor az Isten irgalmas, mi, gyarló emberek, legyünk-e szigorúbbak nála?! Az igazi szentek engedékenyek mások iránt, csak maguk iránt szigorúak; épen ellenkezőleg a farizeusok. (V. ö. a házasságtörő nő esetét. Ján. 8,3-11.) Azonban a vakmerő ítélet tilalma nem zárja ki ismeretlen emberekkel szemben az óvatosságot, sem a testvéri feddést, nem követeli, hogy a bűnöket tűrjük és elnézzük. Legyünk szelídek, mint a galambok, de okosak, mint a kígyók. (Máté 10,16.)

* 2. *Olyannal ítélnek* stb. Ahogy az ember felebarátjáról ítél, úgy fogja az Isten is őt megítélni. Ahogy mérünk másnak, úgy fognak nekünk mérni, sőt Márk (4,24.) és Lukács (6,38.) szerint még bővebben. Lukács ezt a szabályt kiterjeszti az alamizsnára és az irgalmasság egyéb cselekedeteire.

* 3-5. (Lukácsnál 6,41. sk.) A szigorú és szeretetlen ítélet rendesen igazságtalan is; elfogult és vak a maga hibái iránt s nagyítja a másét, másban meglátja a legkisebb hibát, a szálkát, maga szemében a gerendát, a legnagyobb bűnt sem veszi észre, vagy legalább mentegeti. Az evangélium szerint az embernek először a maga szeméből kell kivenni a gerendát, vagyis először magának kell megjavulni; csak akkor lesz joga, meg elég éleslátása, hogy keresse és kivegye más szeméből a szálkát, vagyis bírálgassa a más bűneit. A bölcsek és szentek magukon kezdik a világ megjavítását.

* 6. *A szent dolgok profanálása*. Új gondolat. *A szent dolog és a gyöngy* jelenti az Isten igéjét és a magasabb hittitkokat, úgyszintén a malaszt eszközeit. (V. ö. Máté 13,45. sk.) Általában szent és becses dolgokat nem szabad *kutyákra és sertésekre* pazarolni s ezáltal meggyalázni; mert ezek azokat, mint az oktalan állatok az áldozati húst, vagy kenyeret és a gyöngyöt megérteni és becsülni nem tudják, hanem összemarcangolják és legázolják; sőt mivel csak koncot vártak, nekirontanak azoknak, kik e nekik értéktelen dolgokkal őket megcsalták. Különösen pedig a kutyák és sertések a durva, hitetlen, piszkoslelkű és gonosz emberek, kik a vallási igazságokat meg nem értik és nem becsülik, mintegy megugatják és megmarják, az erényt megvetik és sárba tapodják. Azért az ősegyházban úgynevezett titokfegyelem volt, mely a keresztség előtt a magasabb vallási tanokat, szertartásokat és intézményeket titokban tartotta, nehogy az értelmetlen és ellenséges indulatú pogányok gúnyjának s a híveket az üldözésnek kitegye. Azért a szentségeket sem

A hamis próféták

15 Óvakodjatok a hamis prófétáktól, akik bárányok képében jönnek hozzátok, belül pedig ragadozó farkasok. 16 A gyümölcseikről ismeritek fel őket. Vajon szednek-e a tövisről szőlőt, vagy a bogáncsról fügét? 17 Így minden jó fa jó gyümölcsöt terem, a rossz fa pedig rossz gyümölcsöt terem. 18 A jó fa nem teremhet rossz gyümölcsöt, sem a rossz fa nem teremhet jó gyümölcsöt. 19 Minden fát, amely nem terem jó gyümölcsöt, kivágnak és tűzre vetnek. 20 Tehát a gyümölcseikről ismeritek fel őket.

21 Nem mindenki, aki azt mondja nekem: `Uram, Uram!', megy be a mennyek országába, csak az, aki megteszi Atyám akaratát, aki a mennyben van. 22 Sokan mondják majd nekem azon a napon: `Uram, Uram! Nem a te nevedben prófétáltunk, nem a te nevedben űztünk ördögöket, és nem a te nevedben tettünk sok csodát?' 23 Akkor majd kijelentem nekik: `Sohasem ismertelek titeket. Távozzatok tőlem ti, akik gonoszságot cselekedtetek!' **{Zsolt 6,9G}**

A sziklára épített ház

24 Mert mindenki, aki hallgatja e szavaimat és tettekre váltja azokat, hasonló az okos emberhez, aki a házát sziklára építette. 25 Szakadt a zápor, jött az áradat, fújtak a szelek és nekizúdultak a háznak. De az nem dőlt össze, mert az alapjait sziklára rakták.

26 Mindaz pedig, aki hallgatja e szavaimat, de nem váltja tettekre azokat, hasonlít a balga emberhez, aki a házát homokra építette. 27 Szakadt a zápor, jött az áradat, fújtak a szelek és nekizúdultak a háznak. Az összedőlt, és nagy lett a romlása.

A Hegyi Beszéd hatása

28 Történt pedig, hogy amikor Jézus befejezte ezeket a szavakat, a néptömegek le voltak nyűgözve a tanításától, 29 mert úgy tanította őket, mint akinek hatalma van, és nem úgy, mint az ő írástudóik.

szabad méltatlanoknak kiszolgáltatni, hanem előbb meg kell őket javítani.

* 7-11. *A kérelem meghallgatása*. (Luk. 11,9-13.)

* 7-8. *Kérjetek, keressetek és zörgessetek* a kérés és sürgetés három fokozatát jelenti, tehát az imádságban való állhatatosságot ajánlja és meghallgatását igéri. (Hasonlóképen Máté 21,22. Márk 11,24. Luk, 11,9. sk. Ján. 14,13. sk. 16,23. sk.) De ez az ígéret feltételezi, hogy jó, üdvös dolgot hittel, bizalommal, Jézus nevében, állhatatosán és méltóan kérjünk (V. ö. Kor. II. 12,8. Jak. 1,5-7; 4,3. Ján. I. 5,14. stb.) és hogy a kérés Isten tervébe nem ütközik és hogy javunkra és kivált lelkünk üdvösségére válik.

* 9-10. Lukács hozzáteszi: vagy ha tojást kér, csak nem ad neki skorpiót? (Luk. 11,11. sk.)

* 11. *Kik rosszak vagytok*, azaz gyarlók, bűnösök, legalább Istenhez hasonlítva. A Máténál említett jók helyett Lukács szent lelket vagy jó lelket mond, azaz lelki javakat. (Luk. 11,13.)

* 12. *A felebaráti szeretet szabálya*. (Hasonlókép sok más helyen.) 12. Felebarátunkat tehát úgy kell szeretni, mint magunkat (Tób. 4,16. Máté 22,39. Márk 12,31. Luk. 6,31; 10,27.); bár az erkölcstan szerint összeütközés esetén egyenlő körülmények közt szabad magunknak előnyt adni. Felebarátunk iránti cselekedetünket az határozza meg, mit kívánnánk mi tőle hasonló helyzetben. Krisztus szerint már a *törvénynek és prófétáknak,* vagyis az ószövetségi erkölcstannak is ez a lényege, amennyiben ez a másik ószövetségi főparancsot, az Isten szeretetét is magában foglalja. (V. ö. Máté 22,36-40. Márk 12,28-31. Róm. 13,8-10. Gal. 5,14. Jak. 2,8. Ján. I. 4,20.) Különben ezt a zsidóknál már a tudós és jámbor Hillel rabbi is tanította.

* 13-14. *A szűk kapu*. (V. ö. Luk. 13,24.)

* 13-14. *A szűk kapu és keskeny út* az, mely a mennyországba visz, a *tágas kapu és széles út a pusztulás*, vagyis a kárhozat útja. (Luk. 13,23. sk.) A keskeny út az erény, az önmegtagadás, a bűnbánat és jócselekedet rögös és fáradságos útja; a széles út a bűn, az érzékiség és szenvedélyek útja. Az előbbin jár az igazak és választottak kis csoportja; az utóbbin az emberek nagy tömege tolong. Aki tehát üdvözülni akar, ne menjen a tömeggel, vagy térjen rá idejében a jó útra. Isten minden embert üdvözíteni akar (Tim. I. 2,4.); de ez az emberek közreműködésétől függ. Krisztus igája édes és terhe könnyű (Máté 11,30.), tudniillik az Istent szerető, a mennyország felé néző embernek; de nehéz a testi és a földhöz tapadt embernek. Azonkívül Isten malasztja is megkönnyíti az erény útját. A bűn útja pedig csak látszik könnyűnek, de sokszor fáradságosabb az erény ösvényénél s rövid mámor után már e földön is gyakran hosszú, késő bánathoz vezet.

* 15-23. A hamis próféták és tetteik.

* 15. *Hamis próféták* a hamis tanítók, a félrevezetők, azok is, akik jót hirdetnek, legalább addig-ameddig, de tanításukat példájukkal megcáfolják és rosszra tanítanak. *A juhok ruházata* a bárányбőrt, a jámbor külszíni, a színlelt szelídséget és ártatlanságot jelenti, mellyel a nyájhoz tartozónak mutatják magukat, hogy félelem nélkül és bizalommal fogadja őket az akol. De belül farkasok, melyek csak saját hasznukat keresik, rabolni és a nyájon élősködni akarnak.

* 16-20. (Lukácsnál 6,43-45.) A hamis próféták rossz tanítását elméletben néha igen nehéz felismerni. Gyakorlatilag véve azok rendes ismertető jelei a cselekedetek, miként a fáé a gyümölcs. Nemcsak egyéni cselekedeteik, hanem műveik,

erkölcsi és társadalmi hatásaik is. Minden fa csak természetének megfelelő gyümölcsöt hozhat s erről ismerik meg legjobban. A rossz fát *kivágják és tűzre vetik* (v: ö. Máté 9,10. Luk. 3,9.), ami itt a kárhozatot jelenti. Nem elég tehát rossz gyümölcsöt nem teremni, hanem jót kell hozni. Ezt a hasonlatot az Üdvözítő máskor is használta; így pl. Máté 12,33.

* 21. Tehát nem a beszéd vagy épen a hamis próféták ámítása üdvözít, még nem is egyedül a hit vagy imádság, hanem csak a jótett. (Luk. 6,46. V. ö. Róm. 2,13. Jak. 1,22; 2,14. skk.) A *mennyek országa* itt a mennyei boldogság; mert a földi egyházba a hamis próféta is besompolyoghat.

* 22-23. *Ama napon*, tudniillik az ítélet napján. Tehát még a természetfeletti adományok sem biztos jelei az igaz prófétának és nem biztosítják az üdvösséget jócselekedetek nélkül. (V. ö. Csel. 19,13. skk. Kor. I. 13,1. skk.)

* 24-27. *Záradék*: *A sziklára épült ház*. (Luk. 6,47-49.) 24-27. Ez a hegyi beszéd záradéka, mely csekély eltéréssel Szt. Lukácsnál is olvasható s az egész hegyi beszédnek tanulságát vonja le. Ez a tanulság pedig az, hogy nem elég az Isten igéjét hallgatni, hanem szívünkbe kell fogadni, meg is kell azt tartani és szerinte élni. Aki Jézus tanítását hallgatja, hittel elfogadja és megtartja, az bölcs ember, olyan, mint aki házát kősziklára és Lukács szerint mély fundamentumra építi. Viszont, aki Jézus igéit csak hallgatja, de meg nem tartja, bolond ember, ki házát homokra és alap nélkül építi. Az ilyen ház nem bír ellenállni az árvíz és szélvész rohamainak, átvitt értelemben az élet viszontagságainak, a szenvedések, üldözések és kísértések viharainak, hanem összeroskad, elbukik és az ítéletkor elkárhozik.

* 28-29. A beszéd hatása. *Úgy tanított, mint akinek hatalma vagyon* (Márk 1,22. Luk. 4,32.) az elmék és szívek felett, akinek isteni törvényhozó hatalma van s aki beszédét csodákkal erősítette meg, mint a következő fejezetekből kitűnik.

Messiási tettek: 8,1-9,34

Mt 8

A leprás meggyógyítása

1 Amikor pedig lejött a hegyről, nagy tömeg követte őt.

2 És íme, odajött egy leprás, leborult előtte és azt mondta: »Uram, ha akarod, megtisztíthatsz engem!« 3 Jézus kinyújtotta a kezét, megérintette őt, és így szólt: »Akarom, tisztulj meg!« Erre az mindjárt megtisztult a leprától. 4 Ekkor Jézus azt mondta neki: »Vigyázz, senkinek se szólj erről, hanem eredj, mutasd meg magadat a papnak {Lev 13,49} és ajánld föl az adományt, amelyet Mózes rendelt, bizonyságul nekik.«

A kafarnaumi százados

5 Amikor pedig bement Kafarnaumba, odajött hozzá egy százados és kérlelte őt: 6 »Uram, a szolgám a házamban fekszik bénán, és rettenetesen kínlódik.« 7 Azt mondta neki: »Megyek és meggyógyítom.« 8 De a százados így válaszolt: »Uram, nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj,

* 8.1-4. *Egy bélpoklos meggyógyítása*. (Márk 1,40-45. Luk. 5,12-14.)

* 1. *Lejött a hegyről*, ahol a hegyi beszédet mondta. Miután Szt. Máté a hegyi beszédben Jézus tanításának, kivált erkölcstanának lényegét adta elő, a következő fejezetekben néhány csodatettét beszéli el. Ezek a csodák és más események, mint a többi evangéliumból, kivált Lukácsból kitűnik, nem mindjárt a hegyi beszéd után és nem is egy időben történtek; hanem legalább részben már a hegyi beszéd előtt; de Máté, ki az eseményeket tárgyi rendben mondja el, e helyen Jézus tanításának megerősítésére csoportosítja azokat.

* 2. A bélpoklosság (lepra) keleten gyakori és ma is előforduló súlyos ragadós bőrbetegség, mely a testet lassanként elevenen megemészti, úgy hogy a beteg sok évi sínylődés után elpusztul. Mózes törvénye szerint a gyanús beteget a papokhoz vitték, akik, ha őt csakugyan bélpoklosnak találták, elkülönítették. Aki őt csak érintette is, tisztátalanságba esett. A bélpoklosok a városon kívül, kivált romokban és sírboltokban tanyáztak s nem volt szabad az emberek közelébe menniök. A közeledőket messziről figyelmeztetniök kellett. Ha nem bizonyultak poklosoknak, vagy ha meggyógyultak, akkor is a papoknak kellett az egészséget megállapítani, akik őket bizonyos áldozatok és tisztulási szertartások után visszabocsátották az emberi társaságba. (Lásd Móz. III. 13. sk. fej.) Az evangéliumi bélpoklos már hitte, hogy Jézus meggyógyíthatja őt.

* 3. *Kinyújtván kezét*. Jézus közönségesen, bizonyos külső cselekmények által gyógyított, bár puszta szava, sőt akarata is elég lett volna, mint máskor. Ez azért történt, hogy a

hanem csak egy szóval mondd, és meggyógyul a szolgám. 9 Mert én is hatalom alatt álló ember vagyok, beosztott katonák vannak alattam, és ha azt mondom az egyiknek: `Menj!', elmegy, vagy a másiknak: `Gyere!', odajön, a szolgámnak pedig: `Tedd ezt!', megteszi.«

10 Ennek hallatára Jézus elcsodálkozott, és azt mondta követőinek: »Bizony, mondom nektek: Izraelben nem találtam ekkora hitet senkinél. 11 Mondom nektek: Sokan érkeznek majd keletről és nyugatról, s letelepszenek Ábrahámmal és Izsákkal és Jákobbal a mennyek országában. 12 Az ország fiait pedig kivetik a külső sötétségre. Lesz majd ott sírás és fogcsikorgatás!« 13 Ezután Jézus így szólt a századoshoz: »Menj, és legyen úgy, ahogyan hitted.« És meggyógyult a szolgája abban az órában.

Péter anyósának meggyógyítása

14 Mikor ezután Jézus bement Péter házába, látta, hogy annak anyósa fekszik és lázas. 15 Megérintette a kezét, mire elhagyta a láz. Fölkelt és felszolgált neki.

Megszállottak és betegek gyógyítása

16 Amikor beesteledett, odahoztak hozzá sok ördögtől megszállottat. Kiűzte szavával a lelkeket, azokat pedig, akiknek valami bajuk volt, meggyógyította, 17 hogy így beteljesedjék, amit Izajás próféta mondott:

`Ő a mi gyengeségeinket magára vette,
és betegségeinket hordozta' **{Iz 53,4}**.

Jézus követése

18 A körülötte levő tömeg láttán Jézus megparancsolta, hogy menjenek át a túlsó partra. 19 Akkor odajött hozzá egy írástudó és azt mondta neki: »Mester, követlek téged, ahová csak mész.« 20 Jézus azt felelte neki: »A rókáknak odújuk van, az ég madarainak pedig fészkük, az Emberfiának azonban nincs hová lehajtania a fejét.«

csodának oka nyilvánvalóvá legyen. Másrészt jelképezte a szentségeket, melyek szintén külső jellel vagy érintéssel közlik az isteni kegyelmet.

* 4. *Ezt senkinek se mondd*. Feltűnő, hogy Jézus, ki azért tette csodáit, hogy azokkal isteni küldetését bebizonyítsa, sokszor megtiltotta azok híresztelését. (V. ö. Máté 8,4; 12,16. Márk 3,12. és máshol.) Ezzel arra akart tanítani, hogy jócselekedeteinket ne hirdessük; Isten, ha jónak látja, majd nyilvánosságra hozza azokat. Márk tanúskodik, hogy ez a bélpoklos is elhíresztelte a dolgot. (Márk 1,45.) Másrészről Krisztus el akarta kerülni, hogy a nép mellette tüntessen, a papok és farizeusok pedig irigykedjenek és gyűlölködjenek. Mutasd meg magadat a papnak stb. Azaz tégy eleget a mózesi törvény parancsának. A poklosság is jelképe a bűnnek, melytől szintén a pap feloldozása által tisztulunk meg. Bizonyságul nekik, a papoknak és a népnek, hogy lássák gyógyulásodat és csodatevő hatalmamat, úgyszintén azt, hogy nem jöttem a mózesi törvényt megszüntetni**.**

* 5-13. Meggyógyítja a százados szolgáját. (Luk. 7,l-10.)

* 5. *Egy százados*. Alkalmasint nem római, hanem Heródes Antipás galileai fejedelem szolgálatában álló. Lukács szerint a zsidók barátja, mert zsinagógát is épített nekik; de nem személyesen jött, hanem az előkelő zsidók által folyamodott Jézushoz. (Lásd Luk. 7,3. skk.) A százados jámborságának bizonysága nagy hite és alázatossága, mely alábbi szavaiból kitűnik.

* 9. *Hatalom alatt álló ember vagyok*. Tudom, mi a fegyelem; nekem is engedelmeskednek katonáim; mint neked a természet erői és a betegségek.

* 10. *Csodálkozott*. A százados hite előbb sem volt Jézus előtt ismeretlen; a csodálkozás csak arra szolgált, hogy kísérőinek figyelmét a nagy hitre felhívja.

* 11. *Letelepednek,* tudniillik asztalhoz ülnek. Az Isten országa itt a mennyei boldogság, melyet az evangélium sokszor hasonlít vendégséghez. (Máté 22,1. skk. Luk. 13,29. 14,16. skk. Jel. 19,9. stb.)

* 12. *Az ország fiai*, vagyis az Isten választott népe. A külső sötétség. A mennyország örök világosságával szemben a pokol. *A sírás és fogak csikorgatása* a kitaszítottak fájdalmát és dühét jellemzi.

* 14-17. *Péter napa és mások meggyógyítása*. (V. ö. Márk 1,29-34. Luk. 4,38-41.)

* 14. *Péter háza* Kafarnaumban volt. Péternek, mint látjuk, napa, tehát felesége is volt. Valószínű azonban, hogy az utóbbi már férjének apostoli működése előtt, melyben csak akadályul szolgált volna, elhalálozott.

* 16. *Ördöngöst, betegest*. (V. ö. Máté 4,24. és jegyz.)

* 17. Izaiásnál (53,4. sk.) a hely azt jelenti, hogy a Messiás magára vette gyengeségeinket és lelki betegségeinket, vagyis bűneink büntetését. Itt az evangélista a próféta szavait a testi betegségekre alkalmazza.

* 18-22. *Jézus követésinek akadályai.* (Luk. 9,57-62.) 18. *A tengeren túlra*, a Genezáret-tó keleti partjára. (L. Márk 4,35. Luk. 8,22.)

* 19. *Követlek*, állandó tanítványod leszek.

* 20. *A rókáknak oduik*. (V. ö. Luk. 9,58.) Az Emberfia a három első evangéliumban gyakori messiási cím, mellyel Krisztus magát jelöli. E cím, úgy látszik, Dániel könyvéből eredt (7,13. sk.), ahol a próféta látomásában megjelenik az Istennek (az Ősöregnek) trónja előtt valaki „mint az Emberfia”, vagyis emberi alakban. Ez az Emberfia ott a pogány világbirodalmakat jelentő vadállatokkal ellentétben

21 A tanítványai közül egy másik azt kérte
tőle: »Uram, engedd meg nekem, hogy előbb el-
menjek, és eltemessem az apámat.« 22 De Jézus
azt felelte neki: »Kövess engem, hagyd a halot-
takra, hogy eltemessék a halottaikat.«

A vihar lecsendesítése

23 Amikor beszállt a bárkába, követték őt a
tanítványai. 24 És íme, olyan nagy vihar támadt a
tengeren, hogy a bárkát elborították a hullámok. Ő
pedig aludt. 25 Odajöttek és felkeltették: »Uram,
ments meg, elveszünk!« 26 Ő azt mondta nekik:
»Miért vagytok gyávák, ti kishitűek?« Majd föl-
kelt, rászólt a szelekre és a tengerre, s nagy csen-
desség lett. 27 Az emberek pedig elcsodálkoztak
és így szóltak: »Kicsoda ez, hogy még a szelek és
a tenger is engedelmeskednek neki?«

A gadarai megszállottak meggyógyítása

28 Amikor a túlpartra értek, a gadaraiak vidé-
kére, elébe jött két megszállott. A sírokból jöttek
ki, nagyon veszélyesek voltak, ezért senki sem
mert azon az úton járni. 29 S azok íme, így kiáltot-
tak: »Mi közünk hozzád, Isten Fia? Azért jöttél
ide, hogy idő előtt gyötörj minket?«

30 Messze tőlük egy nagy disznócsorda leg-
elészett. 31 Az ördögök kérlelték őt: »Ha kiűzöl
minket, küldj a disznócsordába.« 32 Azt mondta
nekik: »Menjetek.« Azok kimentek és belebújtak
a disznókba. És íme, lezúdult az egész konda, le a
meredekről a tengerbe, és megfulladtak a vízben.
33 A kondások pedig elfutottak a városba, és hírül
vittek mindent, a megszállottakkal történteket is.
34 És íme, az egész város kijött Jézus elé. Amikor
meglátták őt, kérlelték, hogy menjen máshová a
határukból.

jelképezi Izrael népét és az Isten egyetemes és örök országát, különösen pedig ennek fejét és képviselőjét, az égben öröktől fogva létező Messiást, az eszményi mennyei embert, az Isten fiát. Az Emberfia név, mint a Messiás címe, más, régebbi és egykorú zsidó könyvekben (Hénok 46. skk. fej. Ezdrás IV. 13. fej.) és a Szt. János-féle Jelenésekben (1,13.) is előfordul, tehát általánosan ismert messiási cím volt. *Nincs hová fejét lehajtsa*, még saját hajléka sincs (Jézus nyilvános működése alatt tanítványai és hívei házában lakott), tehát nem adhatott követőinek földi kényelmet és javakat, csak szegénységet, nélkülözést. Ez a sors, úgy látszik, elijesztette az írástudót Krisztus követésétől.

* 21. Ez a tanítvány a hagyomány (Alex. Kelemen) szerint Fülöp apostol volt.

* 22. *Hagyd a holtaknak eltemetni halottaikat*. Ez szójáték: hagyd a lelki halottakra, a meg nem tért bűnösökre, hogy eltemessék a halottakat ; ne térj vissza hozzájuk a temetésre, nehogy lebeszéljenek követésemről. A halottnak bizonyára voltak más hozzátartozói, kik eltemetéséről gondoskodhattak. Krisztus nem tiltja a kegyeletet a szülők iránt; csak azt akarja mondani, hogy az üdvösség dolga mindennél előbbre való s ebben még a fiúi kegyelet által sem szabad magunkat akadályoztatni. (V. ö. Luk. 9, 59. sk.)

* 23—27. *A tenger lecsendesítése*. (Márk. 4,35-40. Luk. 8,22-25.)

* 26. *Kicsinyhitűek*. Az apostolok hittek ugyan. Azt vélték, hogy Jézus álmában nem tud rajtuk segíteni, azért vesztették el bizalmukat és bátorságukat. *Parancsola a szeleknek*, a görög szöveg szerint megdorgálá azokat, tudniillik a vihart előidéző rossz szellemeket, kik az akkori zsidó felfogás szerint a légköri tüneményeket befolyásolják. (V. ö. Ef. 6, 12.)

* 28-34. *A sertésekbe űzött ördögök*. (V. ö, Márk 5,1-20. Luk. 8,26-39.)

* 28. Geraza város helyett e helyen sok görög kéziratban (Márknál és Lukácsnál is) Gadara és Gergeza olvasható. Mindegyik város a galileai tengertől keletre feküdt. A két előbbi város tekintélyes romjait újabban kiásták. A szövegben eredetileg alkalmasint Gadara állott, ami a galileai tengerhez közel délkeletre feküdt, tehát földrajzilag is legvalószínűbb. Geraza igen messze esett; Gergeza pedig nagyon kis falu volt. A város lakói pogányok voltak, mert sertéseket tartottak. *Két ördöngös*. Márk és Lukács csak egyet említenek. Lehet, hogy ezek csak az ismertebb és feltűnőbb esetet mondják el. A sírboltokból jöttek ki. Az ilyen szerencsétlenek a magányt keresték, azért a városokon kívül, többi közt sírboltokban, romokban, pusztákban, hegyekben tartózkodtak.

* 29. *Mi közünk hozzád*. Hagyj békét nekünk. Az evangélium a megszállott embert egy személynek veszi a benne lakó ördöggel. Az ördög Jézust *Isten fiának vallja*, talán gúnyból, vagy hízelgésből, vagy mert az emberektől úgy hallotta. Kinyilatkoztatásból ezt nem tudhatta. Idő előtt gyötörj, tudniillik az utolsó ítélet előtt, mikor majd Krisztus a gonosz szellemeket is meg fogja ítélni és végleg pokolra vetni. Addig ezek a zsidó felfogás szerint is a földön és a levegőben kóborog-hatnak, esetleg emberekbe és állatokba szállnak, ahol nem szenvednek annyira, mint a kárhozatban. Azért ijednek meg, hogy Krisztus már most a pokolba küldi őket s azért kérik alább, hogy engedje őket legalább a sertésekbe menni.

* 30. *Nem messze*, a görög szöveg szerint távol. Márk szerint (5,13.) kétezer sertés volt.

Mt 9

Egy béna meggyógyítása

1 Ezután beszállt a bárkába, átkelt a tengeren
és elment a saját városába.

2 Ekkor íme, odahoztak hozzá egy ágyon
fekvő bénát. A hitüket látva Jézus azt mondta a
bénának: »Bízzál, fiam! Bűneid bocsánatot nyer-
tek.« 3 Erre egyesek az írástudók közül azt mond-
ták magukban: »Ez káromkodik.« 4 Jézus látta
gondolataikat és így szólt: »Miért gondoltok go-
nosz dolgokat a szívetekben? 5 Ugyan mi köny-
nyebb, azt mondani: `Bocsánatot nyertek bűneid',
vagy azt mondani: `Kelj föl és járj'? 6 Hogy pedig
lássátok, hogy az Emberfiának hatalma van a föl-
dön a bűnöket megbocsátani – s ekkor a bénához
fordult –: Kelj föl, fogd ágyadat, és menj haza!«
7 Az fölkelt és hazament. 8 Amikor a tömeg látta
ezt, félelem fogott el mindenkit, és dicsőítették Is-
tent, aki ilyen hatalmat adott az embereknek.

Máté meghívása

9 Amikor Jézus továbbment onnan, meglátott
egy embert, aki a vámnál ült. Máténak hívták.
Megszólította: »Kövess engem!« Az fölkelt és kö-
vette őt.

10 Történt pedig, hogy amikor asztalhoz tele-
pedett a házban, sok vámos és bűnös jött, és asz-
talhoz ült Jézussal és tanítványaival együtt. 11 Ezt
látva a farizeusok megkérdezték a tanítványait:
»Miért eszik a ti Mesteretek vámosokkal és bűnö-
sökkel?« 12 Ő meghallotta ezt és így szólt: »Nem

* 31. *Küldj a sertésnyájba*. Céljuk, úgy látszik, az is volt, hogy a sertések elvesztésével a lakosoknak kárt okozzanak s őket Jézus ellen ingereljék.

* 32. Az ördögi megszállástól a sertések is megvadultak és a vízbe rohantak; Meg kell gondolni, hogy Isten a teremtmények feltétlen ura; és a lakosok bizonyára megérdemelték ezt a károsodást.

* 34. *Távozzék el határaikból*. Féltek, hogy más károkat is okoz nekik.

* 9,1-8. Egy inaszakadt iheggyógyítása és bűnei bocsánata. (Márk 2,2-12. Luk. 5,18-26.)

* 1. *Az ő városába*, tudniillik Kafarnaumba, hol közönségesen tartózkodott. (L. Márk 2,1.)

* 2. Az inaszakadt bármely okból bénult testű. (V. ö. Máté 4,24. jegyz.) Márk és Lukács szerint a betegszállítók nem férhetvén Jézushoz az ajtón át, a felbontott háztetőn keresztül bocsátották le a beteget Jézus elé. *Megbocsáttatnak bűneid.* Jézus az inaszakadtat először a nagyobb bajtól, a bűntől szabadítja meg, azután a betegségtől. A farizeusok szerint minden betegség a személyes bűnök büntetése (v. ö. Ján. 9,2.), ami természetesen nem igaz, hanem csak az eredeti bűn következménye.

* 3. *Ez káromkodik*. Káromlás volna, ha valaki jogtalanul bűnbocsátó, vagyis isteni hatalmat követelne magának. Más a pap feloldozó hatalma, melyet Isten nevében gyakorol.

* 5. *Mi könnyebb?* Bűnt megbocsátani és csodálatosan gyógyítani csak az Isten tud. A bűnbocsánat azonban láthatatlan, de a csoda látható, tehát az előbbinek is bizonyítékául szolgál.

* 8. *Megfélemlének*. Az isteni erő megnyilatkozása megrendíti és félelembe ejti az embert, kivált a bűnöst. Az *embereknek.* Persze a zsidók Krisztust csak embernek, bár prófétának tartották.

* 9-17. Máté meghívása és vendégsége; miért nem böjtölnek a tanítványok? (Márk 2,14-22. Luk. 5,27-39.)

* 9. *Máté nevű embert*, a leendő apostolt. Márk és Lukács Lévinek nevezik őt. (Márk 2,14. Luk. 5,27.) Tehát kétnevű volt, mint abban az időben sok zsidó. Különben Máté elgörögösített zsidó név, mely annyit tesz, mint Isten adománya, tisztán görögül Theodor. Foglalkozására nézve vámos (publikánus) volt. (L. Máté 5,46. jegyz.)

* 10. *Mikor asztalhoz ült a házban*. Márk és Lukács szerint Máté Jézus tiszteletére vendégséget adott házában, melyen a tanítványokon kívül sok vámos és mások is jelen voltak. Máté tehát jómódú ember lehetett.

* 11. *Miért eszik a vámosokkal?* A farizeusok annyira megvetették és gyűlölték a vámosokat, hogy velők egy asztalhoz sem ültek; nem akarták magukat, mint szenteket, e bűnösök társaságával beszennyezni. De úgy látszik, a ház körül ólálkodtak, hogy Jézust a vendégeskedés miatt vádolhassák.

* 13. *Irgalmasságot akarok, nem áldozatot*. (Hasonlóképen Máté 12,7.) E szavak Ozeás prófétánál (6,6.) olvashatók. Értelmük az, hogy Isten az irgalmasság és szeretet cselekedeteit (amilyen az éhezőket megvendégelni és kivált a bűnösöket megtéríteni) többre becsüli a külső szertartásoknál. Tehát Krisztus irgalmasságot gyakorolt és Isten szándéka szerint járt el, mikor a bűnösök közé ment, hogy őket megtérítse. A külső szertartás, maga az ószövetségi áldozat is csak a belső erénynek ápolója és támogatója, mint a gyümölcsfának a karó. Jézus a külső isteni tiszteletet nem vetette meg, amit azzal bizonyított, hogy a mózesi törvény

az egészségeseknek kell az orvos, hanem a betegeknek. 13 Menjetek és tanuljátok meg, mit tesz az: *`Irgalmasságot akarok, és nem áldozatot'* **{Óz 6,6}**. Nem az igazakat jöttem hívni, hanem a bűnösöket.«

Kérdés a böjtről

14 Akkor odajöttek hozzá János tanítványai, és megkérdezték: »Miért van az, hogy mi és a farizeusok gyakran böjtölünk, a te tanítványaid pedig nem böjtölnek?« 15 Jézus így felelt nekik: »Vajon gyászolhat-e a násznép, amíg velük van a vőlegény? Eljönnek azonban a napok, amikor elveszik tőlük a vőlegényt, akkor majd böjtölnek. 16 Senki sem varr régi ruhára nyers szövetből foltot; mert kiszakad a folt a ruhából, és a szakadás még nagyobb lesz. 17 Új bort sem töltenek régi tömlőkbe, mert különben a tömlők szétrepednek, s kiömlik a bor is, meg a tömlők is tönkremennek. Az új bort új tömlőkbe töltik, így mind a kettő megmarad.«

Egy elöljáró lányának feltámasztása és egy beteg asszony meggyógyítása

18 Amíg ezeket mondta nekik, odajött egy elöljáró, leborult előtte és azt mondta: »A lányom most halt meg, de gyere, tedd rá a kezedet és élni fog.« 19 Jézus fölkelt és követte őt a tanítványaival.

20 Ekkor egy tizenkét éve vérfolyásos asszony hátulról odament, s megérintette a ruhája szegélyét. 21 Azt gondolta magában: »Ha csak a ruháját érintem is, meggyógyulok.« 22 Jézus megfordult, meglátta őt és azt mondta neki: »Bízzál lányom! A hited meggyógyított téged.« És abban az órában meggyógyult az asszony.

23 Amikor Jézus bement az elöljáró házába és látta a fuvolásokat és a tolongó tömeget, így szólt: 24 »Távozzatok! Nem halt meg a kislány, csak alszik.« De azok kinevették. 25 Mikor kiküldték a tömeget, ő bement, megfogta a lány kezét, és a kislány fölkelt. 26 Ennek a híre elterjedt azon az egész vidéken.

Két vak meggyógyítása

27 Amikor Jézus továbbment onnan, két vak követte őt és így kiáltozott: »Könyörülj rajtunk, Dávid Fia!« 28 Amint hazaérkezett, odamentek hozzá a vakok. Jézus megkérdezte tőlük: »Hiszitek, hogy meg tudom ezt tenni?« Azok ezt válaszolták neki: »Igen, Uram!« 29 Erre ő megérintette a szemüket és így szólt: »Legyen nektek hitetek szerint.« 30 Ekkor megnyílt a szemük. Jézus pedig komolyan rájuk parancsolt: »Vigyázzatok, senki

szertartásaiban résztvett és maga is szertartásokat rendelt. (V. ö. Máté 23,23.) *Nem jöttem hívni az igazakat*, kik már úgyis igazak. A jó pásztor otthagyja a nyáját és az elveszett juhot keresi. Krisztus szavai azt is jelentik, hogy nem a magukat igazaknak tartó kevély farizeusokra számít, akikkel nincs mit kezdeni, hanem a töredelmes és alázatos bűnösökre.

* 14. *János tanítványai*. Márk szerint ezt a kérdést János és a farizeusok tanítványai tették fel; Lukács szerint az írástudók és farizeusok. *Miért böjtölünk mi* és a farizeusok? János bűnbánatot hirdetett, melynek egyik eszköze volt a böjt. Ő maga is szigorú önmegtagadó életet élt, melyet tanítványai utánoztak. De ez csak előkészület volt a messiási országra. A farizeusok a Mózestől rendelt engesztelésnapi böjtön kívül hetenként még két napon böjtöltek. (Luk. 18,12.)

* 15. *A násznép* (a görög szerint a lakodalmas ház fiai, t. i. a tanítványok). Krisztus magát itt vőlegénynek, az egyház és a lélek jegyesének nevezi, földi tartózkodását pedig lakodalomhoz hasonlítja, melyhez nem illik a böjt és a gyász. (V. ö. Máté 22,2; 25,1. Jel. 19,7.) De távozása után majd az egyházra nézve is eljön a böjt és önmegtagadás ideje. Valóban a hívek Krisztus távozása után ősidők óta böjtöltek és böjtölnek.

* 16. Betűszerint nyers szövet az új, ványolatlan posztó, mely érdes és merev. Ha ennek darabját az ócska ruhára varrják folt gyanánt, (az vagy az ember) *elveszi teljességét a ruhától*, azaz egyrészt megcsonkítja és megtarkítja, tehát elcsúfítja azt, másrészt merevsége és összemenése miatt az ócska ruha utána szakad s a *szakadás rosszabb lesz*. Átvitt értelemben az ócska ruha az ószövetség, kivált kopott, külsőséges, farizeusi alakjában; a nyers új szövet az újszövetség. Tehát nem szabad az ószövetséget, kivált a külsőséges zsidóságot az újszövetséggel foltozni, a kettőt összetoldani. Krisztus nem azért jött, hogy az ószövetséget toldozza és foltozza, hanem hogy új üdvintézményt teremtsen. Itt sem a böjttől és vallási gyakorlatoktól általában és mindenkorra óvja tanítványait, hanem csak most a farizeusi jellegű böjtöt és külsőségektől. Nem hajlandó az Isten országára előkészítő böjtöl és más vallási gyakorlatokat megtartani, mikor az Isten országa már itt van és épen lakodalmát ünnepli; még kevésbbé szentesítheti a farizeusi böjtöket és külsőségeket. A kereszténységre is majd eljön a böjt és vallási gyakorlatok ideje. Tudjuk, hogy a mózesi törvény és szertartások összekeverése a kereszténységgel később a zsidózó eretnekségeket szülte. (Lukácsnál a hasonlat kissé máskép van felállítva; szerinte nem hasítanak új ruhából foltot az ócskára, mert ezzel eltépik az újat, a régihez pedig nem ülik az új folt. Luk. 5,36.)

* 17. Más hasonlat. Az *ó (ócska)* tömlő az ószövetségi szertartási törvény formaságai és vallásgyakorlata, névszerint a János-féle előkészítő böjt és a farizeusok külsőséges böjtjei; az új bor a kereszténység forró bora, a keresztény eszmék és erkölcs. Ezeket nem lehet a régi szertartások és szokások tömlőjébe erőszakolni, mert azok nem bírják meg, a keresztény eszmék szétvetik azokat s a magában véve jó szertartás is áldozatul esik, a keresztény eszme pedig elvész mellette. A keletiek a bort állat-bőrökből készült tömlőkben tartották. Némelyek e hasonlatokat ügy értik, hogy az apostolokat, kik a rendes életmódhoz szoktak, nem lehet most hirtelenében a szigorúbb önmegtagadásra fogni. (De ez a magyarázat valószínűtlen.) A tömlők elszakadnak, a forrásba jött új bor szétveti azokat.

* 18-26. A zsinagóga/önök leánya és a vérfolyásos asszony. (Márk 5,22-43. Luk. 8,41-56.)

meg ne tudja!« 31 De ők, mihelyt kimentek, szétvitték a hírét azon az egész vidéken.

Egy néma meggyógyítása

32 Amikor ezek elmentek, íme, odahoztak hozzá egy néma megszállottat. 33 Kiűzte belőle az ördögöt, és a néma megszólalt. A tömeg elcsodálkozott: »Soha nem történt még ilyen Izraelben!« 34 A farizeusok pedig azt mondták: »Az ördögök fejedelme által űzi ki az ördögöket.«

Az apostolok oktatása: 9,35-11,1

A nagy aratás

35 Jézus bejárta az összes várost és falut. Tanított a zsinagógáikban, hirdette az ország örömhírét, és meggyógyított minden betegséget és minden bajt. 36 Mikor a tömegeket látta, megesett rajtuk a szíve, mert elgyötörtek voltak és levertek, olyanok, mint a pásztor nélküli juhok {Ez 34,5}. 37 Erre így szólt tanítványaihoz: »Az aratni való sok, de a munkás kevés. 38 Kérjétek az aratás Urát, küldjön munkásokat aratásába.«

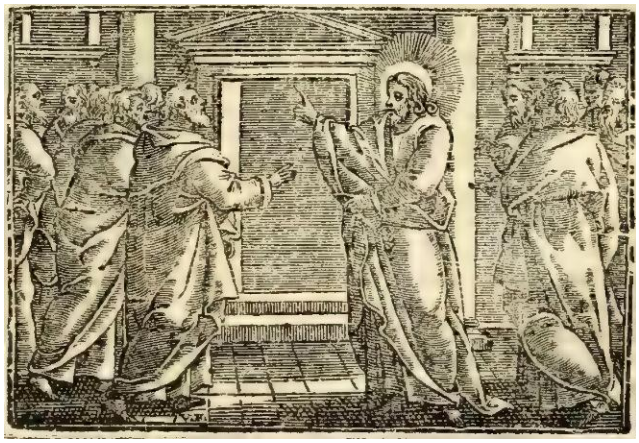

Mt 10

A Tizenkettő kiválasztása

1 Ezután magához hívta a tizenkét tanítványát. Hatalmat adott nekik a tisztátalan lelkek

* 18. *Egy elüljáró*. Márk és Lukacs szerint a (kafarnaumi) zsinagóga főnöke, kinek neve Jairus volt. A leány feltámasztását és a vérfolyásos asszony meggyógyítását részletesebben elbeszélik Márk és Lukács. *Most halt meg*. Tulajdonképen az apa úgy tudta, hogy még akkor csak haldoklott. Tedd rá kezedet. Mivel Jézus sokszor kézrátétellel művelte csodáit, úgy látszik, az elüljáró ezt szükségesnek tartotta.
* 20. Köntöse szegélyéi. A görög szerint bojtját.
* 23. *A fuvolások és a zajongó sereg* tulajdonképen a siratók, kik a halott mellett jajgattak, meg énekeltek, és a halottnézők.
* 24. *Nem halt meg, hanem alszik*. Mivel csakhamar fel kellett támadnia, halála csak mintegy álom volt. *Kineveték őt*, mert a leány halála nyilvánvaló volt.
* 25. Eltávolították a sereget. Úgy látszik, a kíváncsi és léha népség nem volt méltó arra, hogy a csoda tanuja legyen.
* 27-34. *Két vak és egy néma ördöngös*. (V. ö. Máté 12,22. sk. Luk. 11,14. sk.?)
* 27. *Dávidnak fia* a Messiás címe. (V. ö. Máté 1,1; 20,30.) Hasonló gyógyításokat az evangéliumok máshol is elbeszélnek, de nem tudni, melyikkel kell közülök ezeket azonosítani.
* 30. *Valaki meg ne tudja*. Jézus sokszor megtiltotta csodái híresztelését. (L. Máté 8,4, Márk 1,44; 3,12; 7,36; 8,26.)
* 32. Egy néma embert, kiben ördög vala. Úgy látszik, az ördög némította meg.
* 34. *Az ördögök fejedelme által, annak segítségével űzi ki.* Hasonló vádat a farizeusok máskor is emeltek. (V. ö. Máté 12,24. Márk 3, 22. Luk. 11,15.
* 35-38. *Jézus tanít és gyógyít; szánja az elhagyatott nyájat és vetést*. 35. *Az ország evangéliumát*, tudniillik az Isten országáról való evangéliumot vagyis jó hírt.
* 36. *Elgyötörve, lesújtva* lelki vezetés és vigasztalás nélkül.
* 37. Az *aratnivaló* a tanításra, vigasztalásra és üdvösségre szoruló és vágyó nép. De még kevesen voltak (Krisztus és János), kik azt neki megadták. A zsidó papok és írástudók nem törődtek a néppel, sőt tévedésbe ejtették azt. (V. ö. Luk. 10, 2.)
* 38. *Kérjetek*. A népnek tehát kérni kell a jó pásztorokat. Erre a célra rendelte az egyház a kántorböjtöket.

10,1-4. *A tizenkét apostol küldetése és névsora*. (Márk 3,13-19; 6,7. Luk. 6,12-16: 9,1. sk. V. ö. Csel. l,13.)
* 1. Jézus *tizenkét tanítványt* választott, ami megfelel Izrael tizenkét törzsének. A *tisztátalan lelkek* az ördögök, kivált az alsóbb-rendűek.

felett, hogy kiűzzék azokat, és meggyógyítsanak minden betegséget és minden bajt.

2 A tizenkét apostol nevei pedig ezek: az első Simon, akit Péternek neveznek, és András, a testvére, 3 Jakab, Zebedeus fia, és a testvére, János, Fülöp és Bertalan, Tamás és a vámos Máté, Jakab, Alfeus fia, Tádé, 4 a kánaáni Simon, és az iskarióti Júdás, aki el is árulta őt.

Utasítások a küldöttek számára

5 Ezt a tizenkettőt küldte Jézus, és megparancsolta nekik: »A pogányokhoz vezető útra ne térjetek le, és szamaritánus városba ne lépjetek be! 6 Menjetek inkább Izrael házának elveszett juhaihoz! 7 Menjetek és hirdessétek: `Elközelgett a mennyek országa!' 8 Gyógyítsatok betegeket, támasszatok föl halottakat, tisztítsatok meg leprásokat, űzzetek ki ördögöket! Ingyen kaptátok, ingyen adjátok! 9 Ne legyen se aranyatok, se ezüstötök, sem rézpénz az övetekben, 10 sem úti tarisznyátok, se két ingetek, se sarutok, se bototok! Méltó ugyanis a munkás az eledelére.

11 Ha egy városba vagy faluba bementek, tudakozódjatok, hogy ki az arra méltó benne, és maradjatok nála, amíg tovább nem mentek. 12 Amikor beléptek a házba, köszöntsétek azt! 13 Ha méltó rá a ház, szálljon rá a ti békétek; ha pedig nem méltó, a békétek térjen vissza hozzátok. 14 Ha pedig valaki nem fogad be titeket, és nem hallgatja meg szavaitokat: menjetek ki abból a házból vagy városból, és rázzátok le a lábatok porát. 15 Bizony, mondom nektek: kíméletesebb sorsa lesz Szodoma és Gomorra földjének az ítélet napján, mint annak a városnak.

Felhívás a bátor hitvallásra

16 Íme, úgy küldelek titeket, mint bárányokat a farkasok közé. Legyetek tehát okosak, mint a kígyók, és egyszerűek, mint a galambok. 17 De óvakodjatok az emberektől! Mert átadnak benneteket a törvényszékeknek, és zsinagógáikban megkorbácsolnak majd titeket. 18 Helytartókhoz és királyokhoz hurcolnak benneteket miattam, hogy tanúságot tegyetek előttük és a pogányok előtt. 19 Amikor pedig átadnak titeket, ne aggódjatok előre, hogy hogyan vagy mit beszéljetek. Mert megadatik nektek abban az órában, hogy mit mondjatok. 20 Hiszen nem ti vagytok, akik beszéltek, hanem Atyátok Lelke az, aki beszél általatok.

21 Akkor halálra adja majd a testvér a testvérét és apa a fiát. A gyermekek szüleik ellen támadnak, és halálra juttatják őket. 22 Gyűlöletesek lesztek mindenki előtt az én nevemért, de aki kitart

* 2. *Apostol* görögül annyit tesz, mint küldött, követ. A tizenkét apostol névsorát Mátén (10,2-4.) kívül közlik Márk (3,16-19.), Lukács (6,14-16.) és az Apostolok Cselekedetei (1,13.) is; de a sorrendben és csoportosításban némi eltéréssel. (Más helyeken is meg vannak egyes apostolok említve, pl. Máté 4,8. skk. Ján. 1,40. skk. 21,2.) Simont Jézus Péternek nevezte (arámi nyelven, ahogy Jézus beszélt, Kéfának, görögül = kősziklának; V. ő. Máté 16,18. Ján. 1,42.) Pétert az evangéliumok mindig első helyen említik, bár úgy látszik, sem legidősebb nem volt, sem az apostolságra nem először hivatott meg. (V. ö. Márk 3,16. Luk. 6,14. Ján. 1,40. sk.) Máskor is a Szentírásban Péter mindig mint az apostolok közt első, mint azok feje szerepel. (Csel. 1,13. Gal. 1,18; 2,7. skk.)

* 3. Az itt említett *János* az evangélista. Bertalan arámi nyelven Bar-Tolmaj = Tolmaj fia, azonos a Jánosnál (l,45. skk. 21,2.) említett Nátánaellel. Jakab, Alfeus fia az Úr rokona (Máté 13,55. Márk 6,3. Gál. l,19.) a kisebb vagy ifjabb Jakab (Márk 15,40.). Tádé (görögül Thaddaios, máshol Lebbaios) más néven Judás, alkalmasint az ifjabb Jakab testvére. (Csel. 1,13. Jud. 1,1.)

* 4. *Kánáni Simon* (héber és arámi nyelven) annyit tesz, mint a buzgólkodó vagyis zelota Simon. (V. ö. Luk. 6,15. Csel. 1,13.) E melléknévvel az evangélisták őt Pétertől akarják megkülönböztetni. Később a zeloták lettek a mózesi törvényért és nemzetükért lelkesedő, túlzó, harcrakész zsidó hazafiak pártja, mely Jeruzsálem pusztulásakor nagy szerepet játszott. *Iskarioti Judás* annyi, mint karioti Judás. (Héberül Is-Kerioth = kerioti ember.) De ha Krisztus előre tudta, hogy Judás áruló lesz, miért vette fel az apostolok közé? Azért, mert Judás kezdetben jó volt s az Isten előrelátása nem akadályozza a szabadakarat cselekedeteit. Szabad akarat nélkül nemcsak bűn, hanem erény és érdem sem volna. Isten a búza közt is megtűri a konkolyt. Azonkívül Isten a bűnt is be tudja illeszteni gondviselésébe, mint ez Judásnál történt, aki épen árulásával működött közre a megváltásban. S ha valahol, úgy az Üdvözítő társaságában lett volna alkalmit megjavulni.

* 5-15. *Utasítások*, (Márk 6,8-11. Luk. 9,3-5. V. ö. Luk. 10,3-15.)

* 5-6. Itt kezdődik az apostolokhoz mondott misszióbeszéd. Hasonló ez ahhoz, melyet Krisztus a hetvenkét tanítványhoz mondott. (Luk. 10. fej.) A *szamaritánusok* Szamaria tartomány lakói, kik Izrael ország lakóinak az asszyr fogságba való elhurcolása után a hátrahagyott zsidók és betelepített pogányok összekeveredéséből származtak, tehát félzsidók voltak. A szentkönyvek közül csak Mózes könyveit fogadták el s a Jeruzsálemi templom istentiszteletében nem vettek részt, hanem e helyett Garizim hegyén, Szichem mellett emeltek maguknak templomot. A zsidók a szamaritánusokat a pogányoknál is jobban megvetették és gyűlölték. (Sir. 50,27. sk.) Krisztus itt megtiltja az apostoloknak, hogy a pogányoknak és szamaritánusoknak prédikáljanak. Ez úgy értendő, hogy a prédikálást egyelőre a zsidóknál kellett kezdeni, mert ők voltak az Isten választott népe, a messiási Ígéretek örökösei, arra hivatva, hogy a nemzetek tőlük kapják az igazságot és üdvösséget. (V. ö. Csel. 13,46.) Krisztus azonban később meghagyta az apostoloknak, hogy az evangéliumot minden népnek az egész világon hirdessék. (Máté 28,19. Márk 16,15. stb.)

* 7. *Elközelgett a mennyek országa*. (Vesd össze Máté 3,2; 5,3. stb.)

* 8. *Ingyen adjátok*. Az apostoloknak nem volt szabad a lelki javakért és csodálatos gyógyításokért jutalmat elfogadni.

mindvégig, az üdvözül. 23 Amikor az egyik városban üldöznek titeket, meneküljetek a másikba. Mert bizony, mondom nektek: nem járjátok végig Izrael városait, amíg el nem jön az Emberfia.

24 Nem nagyobb a tanítvány a mesterénél, sem a szolga uránál. 25 Elég a tanítványnak, ha olyan lesz, mint a mestere, és a szolgának, mint az ura. Ha a ház urát Belzebulnak nevezték, mennyivel inkább a háza népét?

26 Ne féljetek tehát tőlük! Mert semmi sincs elrejtve, ami le ne lepleződne, s nincs rejtett dolog, ami ki ne tudódna. 27 Amit sötétben mondok nektek, mondjátok el világosban, és amit fülbe súgva hallotok, hirdessétek a háztetőkről. 28 Ne féljetek azoktól, akik megölik a testet, de a lelket nem tudják megölni. Féljetek inkább attól, aki a lelket is és a testet is el tudja pusztítani a gyehennában. 29 Két verebet ugye egy fillérért árulnak? És egy sem esik közülük a földre a ti Atyátok tudta nélkül.

30 Nektek azonban még a hajszálaitok is mind meg vannak számlálva a fejeteken. 31 Ne féljetek hát, hisz különbek vagytok ti a verebeknél!

32 Mindazt, aki megvall engem az emberek előtt, én is megvallom Atyám előtt, aki a mennyekben van. 33 De azt, aki megtagad engem az emberek előtt, én is megtagadom Atyám előtt, aki a mennyekben van.

34 Ne gondoljátok, hogy békét hozni jöttem a földre. Nem azért jöttem, hogy békét hozzak, hanem kardot. 35 Azért jöttem, hogy szembeállítsam

az embert *apjával,*

a lányt anyjával

és a menyet anyósával:

36 *saját háza népe lesz az ember ellensége* **{Mik 7,6}**.

37 Aki jobban szereti apját vagy anyját, mint engem, nem méltó hozzám. Aki jobban szereti fiát vagy lányát, mint engem, nem méltó hozzám. 38 Aki nem veszi föl keresztjét és nem követ engem, nem méltó hozzám. 39 Aki megtalálta életét, elveszíti azt, és aki elvesztette az életét énértem, megtalálja azt.

Jutalom a tanítványok befogadásáért

40 Aki befogad titeket, engem fogad be, és aki engem befogad, azt fogadja be, aki küldött engem. 41 Aki befogad egy prófétát, mert próféta, az a próféta jutalmát kapja. Aki befogad egy igazat, mert igaz, az az igaz jutalmát kapja. 42 És aki inni ad akár csak egy pohár friss vizet is egynek e

Szabad volt azonban a hívektől eltartásukat és alamizsnát várni, mint alább (10,10. 40. skk.) maga Krisztus mondja. Szt. Pál még ezt sem vette igénybe, hanem keze munkájával kereste kenyerét. (Csel. 20,33. sk. Kor. I. 4,12. Tessz. I. 2,9. II. 3,8.) Az egyház ma is szigorúan tiltja a simoniát, vagyis a lelki javaknak pénzért való árulását. (V. ö. Csel. 8,18. skk.)

* 9-10. (L. Márk 6,8. sk. Luk. 9,3; 10,4.) E szavakat nem kell épen szószerint venni. Csak azt jelentik, hogy nem kell felesleges poggyászt hordozni, ami az embert az utazásban akadályozza és helyhez köti; hanem meg kell elégedni a legszükségesebb dolgokkal. Márknál (Márk 6,8. sk.) Krisztus egy sarut és botot világosan megenged. S neki magának és apostolainak közös erszényük volt a hívek alamizsnájából. (Ján. 12,6.) A szükségleteikről való gondoskodást mindenütt Istenre és a hívekre kellett bízni.

* 11. *Ki abban a méltó*, tudniillik az evangéliumra és az apostolok befogadására.

* 12. *Békesség e háznak*! (Lásd Luk. 10,5.) Ez volt a régi zsidók és más keleti népek szokásos köszöntése.

* 13. *Békességtek visszatér hozzátok*. Az üdvözlet és jókívánat nem vész kárba, hanem magatoknak fog használni. (L. Luk. 10,6.)

* 14. Rázzátok le a port lábaitokról, annak jeléül, hogy még a földjük porát sem akarjátok magatokkal vinni, tehát semmi viszonyban sem akartok velük maradni. (V. ö. Luk. 10,11.)

* 15. *Tűrhetőbb sorsa lesz*, azaz kevésbbé fog annál bűnhődni, mert az nem utasította vissza az Isten küldötteit. (V. ö. Luk. 10,12.)

* 16-42. *Az üldözések megjövendölése*.

16. (Hasonlóképen Luk. 10,3.) *Mint juhokat a farkasok közé*, vagyis fegyver nélkül. A juh a szelídség és türelem, a farkas a kegyetlenség és rablás jelképe. A kígyó okos, óvatos állat, a galamb szelídsége közmondásos. Az apostoloknak okossággal és szelídséggel, nem erőszakkal kell a világot meghódítani; mert csak így számíthatnak Isten védelmére és segítségére. Szelídek, a görög szöveg szerint ártatlanul együgyűek, egyenes-lelkűek, hamisság nélkül valók.

* 17-18. *Törvényszékeknek*, a görögben szinedriumoknak, ami alatt különösen a zsidó törvényszékeket kell érteni. Itt a zsidók részéről várható, a következő versben a pogányok részéről fenyegető büntetésekről és üldözésekről van szó. *Bizonyságul nekik*, tudniillik a zsidóknak és a pogányoknak, hogy tanúságot tegyenek előttük tanításomról és az ítéletkor előttem az ő makacsságukról és kegyetlenségükről.

* 19-20. (Hasonlóképen Luk. 12,11.) *Atyátok Lelke* szól, a Szentlélek ad nektek bölcseséget és bátorságot, ő ihlet és erősít benneteket.

* 21. A kereszténység sokszor szakadást vitt a családokba, mikor annak egyes tagjai megtértek, mások pedig a tévedésben megátalkodtak.

* 22. *Az én nevemért*, én érettem és azért, mert híveim vagytok, tanításomat váltjátok és törvényeimet megtartjátok s ekként hitetek és erényeitek elítélik a világot.

* 23. *Nem járjátok végig Izrael városait* stb. Az Emberfia szellemileg eljött az egyes népekhez az evangélium hirdetése által és el fog jönni az idők végén az ítéletre, mielőtt az apostolok végigjárnák Izrael városait. De a zsidóság, egészben véve mint nép, még ma sem tért meg, tehát hozzá az Emberfia szellemileg még ma sem jött el. Azonban meg fog térni az idők végén. (Róm. 11,25. sk. V. ö. Máté 24,14. 34.) Valóban a zsidók megtérítése még nem lesz befejezve az Üdvözítő második eljövetele idején.

legkisebbek közül, mert a tanítványom, bizony, mondom nektek: nem veszíti el jutalmát.«

* 24-25. *Nem különb a tanítvány mesterénél*, vagyis nem lehet jobb dolga, nem tarthat jobb bánásmódra igényt; elégedjék meg tehát mestere sorsával. (V. ö. Luk. 6,40. Ján. 13,16; 15,20.) Ha a családatyát, tudniillik Krisztust, *Belzebubnak* (legyek ura) *nevezték*; a görög kéziratokban Beelzebul olvasható (a rejtekhely, a templom ura. A két pogány istennevet felcserélték.) A zsidók e neveket átvitték az ördögök fejedelmének, a főördögnek jelzésére. Jézust arról vádolták, hogy Belzebub vagy az ördögök fejedelme által űzi ki a gonosz szellemeket,, tehát vele cimborái és hogy ördöge van. (Máté 9,34; 12,24. Márk 3,22. Luk. 11,15. Ján. 8,48. 10,20.)

* 26. *Minden ki fog tudódni*, tanításom igazsága, úgy, mint a ti ártatlanságtok. (Hasonlóképen Márk. 4,22. Luk. 8,17. 12,2.)

* 27. Amit nektek *sötétben*, mintegy *fülbe súgva*, titokban, vagy szűk körben mondtam, hirdessétek nyilvánosan. A *háztetők* keleten laposak, melyekről beszédet lehet mondani a néphez.

* 28. Elveszthetí a gehennában. A gehennát a Szentírás sokszor nevezi vésznek, pusztulásnak. Mert igaz, hogy a lélek és test nem semmisül meg a pokolban, de élete annál is roszszabb.

* 29-31. Utalás az isteni gondviselésre. Ha Isten az értéktelen verébről is gondoskodik, sőt még hajszálainkat is számon tartja, mennyivel inkább apostolait, kik országáért dolgoznak.

* 32-33. Megvallom, megtagadom. (Lásd Máté 7,23. Márk 8,38. Luk. 9,26; 12,8. Tim. II. 2,12.)

* 34. *Nem jöttem békét hozni*. Mivel tanításomnak a gonosz világ ellene fog mondani, ebből harc támad tanítványaim és a világ közt. (V. ö. Luk. 12, 51.)

* 35-36. Elválasztani jöttem. Egy és ugyanazon család tagjai közül is némelyek híveim, mások ellenségeim lesznek. *Ellenségei az embernek az ő házanépei.* Sokszor épen a család tagjai lesznek a hit és megtérés ellenségei. (V. ö. Mik. 7,6.)

* 37. Krisztus hívének, kivált apostolának késznek kell lenni a természet legszentebb és legszorosabb kötelékeit is elszakítani, ha azok az üdvösségnek és az apostoli működésnek útjában állanak. (Vesd össze Luk. 14,26.)

* 38. A kereszt itt a szenvedés jelképe. Aki az én szolgálatomban nem kész minden üldözést és szenvedést a világ részéről elviselni, nem méltó arra, hogy tanítványom, sőt még arra sem, hogy egyszerű hívem legyen, nem méltó a mennyei jutalomra (Lásd Máté 16,24. Márk 8,34. Luk. 9,23; 14,27.)

* 39. *Megtalálja életét*. A görögben és latinban lelkét, ami azonban életet jelent. Az értelem ez: Aki elv és kötelesség árán, Krisztus megtagadásával őrzi és védi földi életét, elveszti az igazi túlvilági életet és megfordítva. (Lásd Máté 16,25. Márk 8,35. Luk. 9,24; 17,33. Ján. 12,25.) *Énérettem*. Az önfeláldozásnak közvetlenül vagy közvetve Krisztusért, az ő ügyéért kell történnie, hogy ilyen érdeme legyen.

* 40. (V. ö. Luk. 10,16. Ján. 13,20.)

* 41. *Befogad*, tudniillik vendégül fogad, ellát. *Mint prófétát, mint igazat*. A görög és latin szerint: próféta nevében, igaz nevében. Ez a kifejezés zsidó nyelvsajátság és annyit tesz: mint prófétát, mint igazat, próféta vagy igaz minőségben, amennyiben próféta vagy igaz. De ha ugyanazt befogadja valami világi címen, például mint rokonát, barátját, akkor erre a jutalomra nem tarthat számot. Az igaz itt a hívőt jelenti. *A próféta, az igaz jutalmát nyeri*, vagyis ugyanazon jutalmat, mint a próféta, az igaz, kit befogadott, részes lesz annak érdemében és jutalmában.

Mt 11

1 Történt pedig, hogy amikor Jézus befejezte
tizenkét tanítványának oktatását, elment onnan,
hogy tanítson és hirdesse az igét a városaikban.

A döntés időszaka: 11,2-12,50

Keresztelő János kérdése

2 Amikor János a börtönben Krisztus tetteiről
hallott, elküldte hozzá tanítványait 3 és megkér-
dezte tőle: »Te vagy-e az Eljövendő, vagy mást
várjunk?« 4 Jézus ezt válaszolta nekik: »Menje-
tek, vigyétek hírül Jánosnak, amit hallotok és lát-
tok: 5 *A vakok látnak,* a sánták járnak, a leprások
megtisztulnak, a süketek hallanak, a halottak föl-
támadnak, *a szegényeknek* pedig *hirdetik az evan-
géliumot* **{Iz 26,19; 29,18; 35,5-6; 61,1}**. 6 Boldog, aki
nem botránkozik meg bennem.«

Jézus Keresztelő Jánosról

7 Amikor azok elmentek, Jézus így kezdett
beszélni Jánosról a tömegnek: »Miért mentetek ki,
mit akartatok látni a pusztában? Széltől lengetett
nádat? 8 Vagy mit akartatok látni, amikor kimen-
tetek? Finom ruhákba öltözött embert? Íme, akik
finom ruhákat hordanak, a királyok házaiban lak-
nak. 9 Vagy mit akartatok látni, amikor kimente-
tek? Prófétát? Igen, mondom nektek: prófétánál is
nagyobbat. 10 Ő az, akiről írva van:

`Íme, elküldöm küldöttemet színed előtt,
aki elkészíti előtted utadat' **{Kiv 23,20; Mal 3,1}**.

11 Bizony, mondom nektek: asszonyok szü-
löttei között nem támadt nagyobb Keresztelő Já-
nosnál. De aki a legkisebb a mennyek országában,
az nagyobb őnála. 12 A mennyek országa Keresz-
telő János napjaitól mostanáig erőszakot szenved,
és az erőszakosak ragadják el azt. 13 Az összes
próféta és a törvény Jánosig erről jövendölt; 14 és
ha el akarjátok őt fogadni: igen, ő Illés, aki eljön.
15 Akinek van füle, hallja meg.

16 Kihez is hasonlítsam ezt a nemzedéket?
Hasonló a gyerekekhez, akik a piacon ülnek, kiál-
tanak a többieknek, 17 és mondják:

`Furulyáztunk nektek, de nem táncoltatok,
siratót énekeltünk, de nem gyászoltatok.'

* 42. *Egy pohár hideg vizet,* bár a legcsekélyebb adományt vagy szolgálatot nyújtja. A *legkisebbek közül mint tanítványnak*, azaz legkisebb, igénytelen tanítványomnak, vagy mint Tanítványnak, aki a világ szemében legkisebb. *Nem vészit el jutalmát,* megkapja jutalmát, mert szeretetet gyakorolt. (Hasonlóképen Márk 9,40.)

* 11,1-6. *Ker. János küldötteinek kérdése*. (Luk. 7,18-23.)

* 1. Márk és Lukács megemlítik, hogy a tizenkettőhöz mondott megbízó beszéd után azok rövid körútra mentek, hol tanítottak és gyógyítottak, majd visszajővén beszámoltak útjuk eredményéről. (Márk 6,12. sk. 30. Luk. 9,6. 10.) A Keresztelő tanítványainak jövetele már előbb történt. *Azok városaiban*, azon vidék vagy a Jézust követő sereg városaiban. (V. ö. Máté 4,23; 9,35.)

* 2. *János a fogságban*. Az evangélium már előbb megemlítette János fogságbavetését. (Máté 4,12. Márk 1,14. Luk. 3,20.)

* 3. *Te vagy-e az eljövendő*? Ez a kérdés Jánosnál feltűnő; hiszen már fogsága előtt ötször tett nyilvános bizonyságot Krisztusról. (Máté 3,11. skk. és párh. Ján. 1,19. skk. 29. skk. 35. sk. 3,25. skk.) Talán a fogság megtörte és megingatta hitét Krisztusban? vagy talán sürgetni akarta Jézust, hogy mint a zsidók királya lépjen fel és szabadítsa meg őt fogságából? Csakugyan némelyek így akarják értelmezni. De az ötszörös bizonyságtételen kívül kizárja ezt az a nagy dicséret, mellyel Jézus Jánost az utóbbi tanítványainak távozása után elhalmozza. Nem lehet tehát János kérdését másképen felfogni, mint hogy János tanítványait nem magáért, hanem maguk a kétkedő tanítványok-miatt küldte Jézushoz. Ámbár János némely tanítványai az ő bizonyságára Jézushoz csatlakoztak (Ján. 1,35. skk.), mások mégis gyanakvó és irigy szemmel nézték Jézus működését és annyira ragaszkodtak Jánoshoz, hogy már szinte külön felekezetet alkottak. (Máté 9,14. Ján. 3,25. skk. Csel. 19,3. skk) Ezeket akarta János Jézus beszédei és csodái közvetlen hatásának kitenni és ezáltal meggyőzni.

* 5. Krisztus tehát feleletül tetteire hivatkozott; Lukács szerint (7,21.) épen akkor gyógyított meg sok beteget. E csodákban, úgyszintén abban, hogy *a szegényeknek az evangélium hirdettetik*, Izaiás jövendölése teljesedett. (Izai. 35,5. sk. 61,1.) Ez annál feltűnőbb volt, mert a tudományukra büszke farizeusok „a föld népét" mint szellemi és magasabb erkölcsi életre alkalmatlan embereket a vallástanításból, sőt még a mennyországból is kizárták. (V. ö. még Luk. 4,18.)

* 6. *Boldog, aki meg nem botránkozik*, tudniillik aki nem vár a Messiásban földi királyt és aki az én alázatosságomon és szegénységemen meg nem ütközik, hanem annak dacára elfogad engem Messiásnak.

* 7-19. *Jézus dicsérete Jánosról*. (Luk. 7,24-35.)

* 7. *Kezde Jézus szólani Jánosról.* E beszéddel Jézus megvédi János tekintélyét és nagy erényét s megmagyarázza magas hivatását. A széltől lengetett nád képletes értelemben az állhatatlan, gyenge jellemű ember. Jézus legelőször is azon gyanú ellen védi Jánost, hogy ő Jézusról való véleményében megingott.

* 8. *A puhába öltözött*, elkényeztetett, élvezetvágyó ember mindig gyenge jellemű. Megszokta a jólétet és kényelmet. Tehát elvekért helytállni, ami sokszor a hatalmasok vagy a tömeg kegyét kockáztatja, erényt gyakorolni, ami önmegtagadással jár, nem tud. Ezt a fajtát nem a pusztában kell keresni. Azért a nagy jellemek, a munka és erény hősei mindig lemondani tudó, kemény emberek. Ilyen volt János is. (V. ö. Máté 3,4. Márk 1,6.)

18 Mert eljött János, nem evett és nem ivott,
és azt mondták: `Ördöge van!' 19 Eljött az Emberfia, eszik és iszik, és azt mondják: `Íme, a falánk
és borissza ember, a vámosok és bűnösök barátja!'
De a bölcsesség igazolást nyer a tettei által.«

Ítélet a hitetlen városok fölött

20 Azután a városokat, amelyekben a legtöbb
csodája történt, korholni kezdte, mert nem tértek
meg: 21 »Jaj neked, Korozain! Jaj neked, Betszaida! Mert ha a csodák, amelyek nálatok történtek,
Túruszban és Szidonban történtek volna, már régen megtértek volna, zsákruhában és hamuban.
22 De mondom nektek: Túrusznak és Szidonnak
tűrhetőbb sorsa lesz az ítélet napján, mint nektek.
23 És te, Kafarnaum! Talán *az égig emelkedsz?*
Alászállsz majd az alvilágba! {Iz 14,13.15} Mert ha a
csodák, amelyek nálad történtek, Szodomában
történtek volna, megmaradtak volna mind a mai
napig. 24 De mondom nektek: Szodoma földjének
tűrhetőbb sorsa lesz az ítélet napján, mint neked.«

Jézus dicsőíti az Atyát

25 Abban az időben így szólt Jézus: »Áldalak
téged Atyám, menny és föld ura, mert elrejtetted
ezeket a bölcsek és okosak elől, és kinyilatkoztattad a kicsinyeknek. 26 Igen, Atyám, így tetszett ez
neked! 27 Mindent nekem adott át az én Atyám, és
senki sem ismeri a Fiút, csak az Atya, s az Atyát
sem ismeri senki, csak a Fiú, és akinek a Fiú ki
akarja nyilatkoztatni.

A könnyű teher

28 Jöjjetek hozzám mind, akik fáradtak vagy-
tok és terhet hordoztok, és én felüdítelek titeket.
29 Vegyétek magatokra igámat, és tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű – és
nyugalmat találtok lelketeknek {Jer 6,16}. 30 Mert az
én igám édes és az én terhem könnyű.«

* 9. *Prófétánál nagyobbat*. Az ószövetségi próféták csak szóval jövendöltek a Messiásról; János már rámutatott.
* 10. Íme én elküldöm angyalomat stb. Így Mal. 3,1.
* 11. *Aki kisebb – nagyobb nálánál*. Ker. János minden méltósága dacára még az ószövetséghez tartozott, bár annak legnagyobb embere volt. De az újszövetség annyira felette áll az ónak, hogy a legkisebb keresztény ilyen minőségben, mint a már megváltott emberiség tagja, magasabb osztályba tartozik Jánosnál. János, rangra nézve, nagyobb az ószövetség szentéinél, a pátriárkáknál és prófétáknál is; de nem ugyan erényeire, hanem az Isten országában elfoglalt helyzetére nézve alatta áll bármely kereszténynek, mint ahogy a legelső világi a legutolsó papnak. Némelyek szerint a kisebb, azaz fiatalabb vagy egyelőre kisebb tekintélyű itt maga Krisztus, aki a (földi és égi) mennyek országában János felett áll. Azonban itt nem a korról van szó; tekintélyre pedig Jézus nem nevezhette magát kisebbnek Jánosnál.
* 12. *A mennyek országa erőszakot szenved*. Ez az erőszak az üdv akadályainak küzdelmes elhárítása, a bűnnek és szenvedélyeknek erős kézzel való irgalmatlan kiirtása, a bűn-bánat, az erény és jócselekedet erőszaka. A mennyországba nem lehet csak úgy kényelmesen besétálni, azt, mint valami várat, ostrommal és erőszakkal kell bevenni.
* 13. *A próféták és a törvény Jánosig jövendöltek*, azaz csakis jövendöltek a Messiásról, de nem tudtak rámutatni, mint János.
* 14. *Ha el akarjátok fogadni*, tudniillik Illésnek, akinek Malakiás jövendölése (3,1. 4,5. sk.) és a zsidókeresztény hagyomány szerint a jelen világ végén, a Messiás fellépése előtt el kell jönni. Krisztus nem mondja, hogy János ez az Illés, hanem csak azt, hogy képletes értelemben annak nevezhető, mint a Messiás első eljövetelének is előfutára. (Lásd Máté 17,12. Luk. 1,17.)
* 15. *Hallja meg*, azaz vegye szívére, hogy János Illés módjára bűnbánatot hirdetni jött.
* 16-17. *Kihez hasonlítsam ezt a nemzedéket, mely nem akar megtérni? Furulyáztunk és nem táncoltatok* stb. (Hasonlóképen Lukács 7,31-32.) Némelyek szerint Jézus a víg és szomorú dalt muzsikáló s társaikra panaszkodó gyermekek alatt magát és Jánost érti; a velük táncolni és siránkozni nem akaró társaik alatt pedig a jelen nemzedéket, a zsidókat, kiknek hiába furulyáztak víg dalt és gyászéneket, mert őket sem János erkölcseinek szigorúsága, sem Jézus derültebb életmódja tanításuknak megnyerni nem tudta. Más magyarázók szerint a szöveg a furulyázó és éneklő gyermekeket hasonlítja az egykorú nemzedékhez, nem a vonakodó társaikat; a víg és szomorú dalt muzsikáló gyermekek a zsidók (a léha szadduceusok és a komor farizeusok), kik a maguk elveit és életmódját, kivált messiási fogalmait akarták társaikra, Jánosra és Jézusra, illetőleg az ő tanítványaikra erőszakolni. Úgy is lehet magyarázni, hogy a víg és szomorú dalt éneklő (lakodalmat és temetést játszó) gyermekek, valamint ellenszegülő társaik egyaránt az egykorú nemzedéket, a zsidókat jelentik, kik a maguk véleményét, erkölcseit és szeszélyeit akarták egymásra erőszakolni, s Jánostól és Jézustól is azt kívánták, hogy hozzájuk alkalmazkodjanak; de sem a vidám és léha mulatók (a hellenisták és szadduceusok), sem a szigorú képmutatók (a farizeusok) egymást meggyőzni és megnyerni nem tudták, Jánostól és Jézustól pedig az előítéleteikhez és szenvedélyeikhez való alkalmazkodást hiába várták s azért úgy János szigorú erkölcseit, mint Jézus édes igáját egyaránt elvetették. A világ ma is azt akarja, hogy a keresztény vallás és annak hirdetői tanításukat és kivált er-

kölcstanukat az ő elveikhez és szenvedélyeikhez alkalmazzák, s máskép nem kellenek nekik, akár a szigorú bűnbánatot, akár a derült lelki békét és szeretetet prédikálják nekik. Azonban a keresztény hit és erkölcs nem alku tárgya.

* 18. *János nem evett és nem ivott*. Ez szónoki nagyítás; nem evett, tudniillik úgy, mint más emberek, hanem örökös szigorú böjtöt tartott, önmegtagadó életet élt, alig hogy evett. (Lásd Máté 3,4. Márk 1,6. Luk. 7,33.) *Ördöge vagyon*. Az ördöngösök is kerülték az emberi társaságot, a pusztába húzódtak s máskép gondolkoztak és cselekedtek, mint a többi ember. Azért a zsidók is ráfogták Jánosra, hogy ördöngös, hogy ne kelljen szavait hallgatni és követni.

* 19. *Eszik és iszik*, rendes emberi szokás szerint; nem él a pusztában, hanem az emberek közt, nem böjtöl legalább mindig és nem sanyargatja magát, hanem elmegy a vendégségbe is. (V. ö. Máté 9,14. sk. és párh.) A vámosok és bűnösök barátja. (L. Máté 9,11. 14. és párh.) Tehát akár vezeklő, akár vidámabb életet élünk, sehogy sem tehetünk az emberek kedvére. És (= de) *igazolva lön a bölcseség az ő fiaitól*. János és Jézus bölcseségét, vagyis tanítását és eljárását igaznak és helyesnek találták a bölcseség fiai, tudniillik az igazi bölcsek, Jézus tanítványai és hívei, kik azt elfogadták. Ezek még Jézus szavai.

* 20-24. *Jaj a megátalkodott városoknak*. (Luk. 10,12-15.)

* 21. sk. *Korozain* vagy Korazin és *Betszaida* két falu a Genezáret tó nyugati partján, Kafarnaum, Jézus tartózkodási helye mellett. Jézus galileai működése alatt többnyire e községekben és azok környékén tanított és művelte csodáit. *Tirus és Szidon* Fenicia két pogány és erkölcstelen fővárosa. Lásd Lukácsnál 10,13. sk., ahol az itt említett városok bűnhődése a hetvenkét tanítvány küldéséhez kapcsolódik. Úgy látszik, valóban ott van a helyén. *Szőrzsákba* öltözni és a fejre hamut hinteni a bűnbánat és vezeklés jele volt. — 23-24. Kafarnaum, az égig fogsz-e felmagasztalódni? Azt hiszed, hogy a messiási ország fővárosa leszel? (Némely görög kéziratban múlt idő van: nemde az égig magasztalódtál fel? Tudniillik azáltal, hogy a Messiás működésének színhelye lettél.) Ellenkezőleg, *a pokolig fogsz alásülyedni*, el fogsz vettetni.

* 25-30. Hálaadás a kicsinyekért; Krisztus könnyű igája; (V. ö. Luk. 10,21-22.)

* 25. A következő hálaimádság Lukácsnál a hetvenkét tanítvány visszatérése és beszámolója után olvasható. *Hátát adok, hogy elrejtetted ezeket*, tudniillik az üdvösség igazságait *a bölcsek és okosaik előtt*, azaz a magukat ilyeneknek képzelő kevélyektől, az írástudóktól, farizeusoktól és szadduceusoktól, és kinyilatkoztattad a kisdedeknek, a szellemi gyermekeknek, a tudatlan, de az igazságot kereső jóakaratú egyszerű népnek. Valójában az Isten nem rejtette el az igazságot, csak büntetésből megengedte, hogy a kevély és gonosz álbölcsek előtt rejtve maradjon. Krisztus nem az elrejtésért ad hálát, hanem a kinyilatkoztatásért. A hitetlenség rendesen a kevélység és bűnök következménye, a hit pedig Isten ajándéka, mely alázatosságot és jóakaratot tételez fel.

* 26. *Így tetszett neked* tudniillik, hogy engem a kicsinyek, alázatosak és ártatlanok értsenek és kövessenek.

* 27. *Mindeneket átadott nekem Atyám*, tudniillik minden teremtményt. Az Atya és Fiú lényegi egységüknél fogva egymást tökéletesen ismerik, tehát az Atyái is csak a Fiú ismerheti meg és nyilatkoztathatja ki. (V. ö. Ján. 10,15.) *Akinek a Fiú ki akarja nyilatkoztatni*. Ez a kinyilatkoztatás nem láz ember akaratától függ, hanem a malaszt műve.

Mt 12

Kalászszedés szombaton

1 Abban az időben Jézus szombaton vetések között ment át. Mivel tanítványai megéheztek, elkezdték a kalászokat tépdesni és enni. 2 A farizeusok meglátták ezt és azt mondták neki: »Íme, tanítványaid azt teszik, amit szombaton nem szabad tenni.« 3 Ő azt felelte nekik: »Nem olvastátok {1 Sám 21,2-7}, mit cselekedett Dávid, amikor megéhezett ő és akik vele voltak? 4 Hogyan ment be az Isten házába és megette a kitett kenyereket, amelyeket nem volt szabad megennie, sem a vele levőknek, csak egyedül a papoknak? 5 Vagy nem olvastátok a törvényben, hogy szombaton a papok a templomban megszegik a szombatot és mégis vétlenek? 6 Mondom nektek: a templomnál is nagyobb van itt. 7 Ha megértettétek volna, mi jelent ez: *`Irgalmat akarok és nem áldozatot'* {Óz 6,6}, nem ítéltétek volna el a vétleneket. 8 Mert az Emberfia ura a szombatnak.«

A béna meggyógyítása 9 Mikor onnan továbbment, bement a zsinagógájukba. 10 Íme, volt ott egy elszáradt kezű ember. Hogy megvádolhassák őt, megkérdezték tőle: »Szabad-e szombaton gyógyítani?« 11 Ő azonban ezt felelte nekik: »Ki az az ember köztetek, akinek ha egyetlen juha van és szombaton beleesik egy gödörbe, nem fogja meg és nem húzza ki azt? 12 Pedig mennyivel több az ember a juhnál! Szabad tehát jót tenni szombaton.« 13 Ezután így szólt az emberhez: »Nyújtsd ki a kezedet!« Az kinyújtotta, és meggyógyult, olyan egészséges lett, mint a másik. 14 A farizeusok pedig kimentek és tanácskozni kezdtek ellene, hogy hogyan veszítsék el őt.

Jézus, az Isten szolgája

15 Jézus tudta ezt, ezért eltávozott onnan. Nagy tömeg követte őt, és ő mindegyiküket meggyógyította, 16 de szigorúan meghagyta nekik, hogy ne fedjék fel kilétét, 17 hogy beteljesedjék az ige, amit Izajás próféta mondott:

18 *»Íme, a szolgám, akit választottam,*

a kedvencem, akiben lelkem tetszését találta.

* 28. Kik elfáradtatok és meg vagytok terhelve, tudniillik a farizeusi törvények nyűgével, de általában az élet szenvedéseivel, kísérteteivel és bűneivel. *Felüdítlek titeket*, megkönnyítetek, megenyhítlek, leveszem rólatok a terhet és fáradságot.
* 29. *Az én igámat*, az evangéliumi törvényt.
* 30. *Az én igám édes* stb. Nem terhellek túl benneteket, mint a mózesi és kivált a farizeusi törvény; amit parancsolok is, azt megkönnyíti a szeretet és a malaszt.

* 12,1-8. *A szombati kalászszedés*. (Márk 2,23-28. Luk. 6,1-5.)
* 1. *Azon időben — szombaton*. Lukács szerint ez az esemény az úgynevezett másodelső szombaton történt, mely alatt valószínűleg a húsvét másodnapja utáni első szombatot kell érteni. (A kérdésről bővebben Lukács 6,1-nél.) *Búzakalászokat kezdenek szedegetni*. Mózes törvénye megengedte, hogy az éhezők búza-fejeket szaggassanak és azokat kezükkel kimorzsolva megegyék. (Móz. V. 23,25.)
* 2. *Szombaton nem szabad.* Krisztus idejében a farizeusok (és később a talmud) a szombati munkaszünetet egészen aprólékos dolgokra is kiterjesztették és már a mondott kalászszedést is tiltották.
* 3-4. *Dávid mikor megéhezett*. Saultól való menekülése közben megette a szentelt kenyereket, mélyek előbb mint áldozati tárgyak a templom oltárán feküdtek (lásd Kir. I. 21,6.) s melyeket rendszerint csak a papoknak volt szabad megenniök. (Móz. III. 24,9.) Ha a magasabbrendű törvény az alsóbbrendűvel összeütközik, akkor az előbbit kell követni s az utóbbit szabad kivételesen áthágni, ami ilyenkor nem bűn. Így ha a végszükség, a felebaráti szeretet, vagy az isteni szolgálat követeli, akkor a szertartásokat szabad mellőzni.
* 5. *A papok megszegik a szombatot*, mikor az áldozati állatokat levágják s az oltáron megégetik, vagy más szertartásokat végeznek. Ezeket Mózes törvénye szombaton megengedte, sőt parancsolta. (Lásd Móz. IV. 28,9. és máshol.) A kisdedek körülmetélése is meg volt engedve szombaton. (Lásd Ján. 7,22; sk.)
* 6. *Nagyobb van itt a templomnál*. Ha már a templomszolgálat miatt szabad volt a szombati nyugalmat mellőzni, menynyivel inkább Krisztus és az evangélium szolgálata céljából.
* 7. *Irgalmasságot akarok stb*. (V. ö. Kir. I. 15,22. Óz. 6,6. Máté 9,13.) Már az ószövetségben Isten, bár szertartásokat írt elő, mégis többre becsülte az irgalmasság és szeretet cselekedeteit, melyekhez az apostolkodás is tartozik, a külső isteni tiszteletnél, még a legfőbb szertartásnál, az áldozatnál is. Ha a farizeusok a törvény szellemét megértették volna, nem ítélték volna el a tanítványokat, kik az evangélium érdekében fáradozva, szerintük látszólag megszegték a szombatot.
* 8. *Az Emberfia ura a szombatnak*, felette áll mint törvényhozó Isten és mint Messiás, kinek joga van azt magyarázni, módosítani, enyhíteni, sőt meg is szüntetni.
* 9-13. Az elszáradtkezű ember meggyógyítása szombaton. (Márk 3,1-6. Luk. 6,6-11.)
* 10. *Az elszáradtkezű ember*, bármi okból sorvadtkezű. *Hogy vádolhassák őt*, mint aki a szombati nyugalmat megszegte. Márk és Lukács szerint a farizeusok csak figyelték Jézust, de ő vetette fel a kérdést. —
* 11-12. Mikor anyagi káruk elhárításáról volt szó, a farizeusok nem vették oly szigorúan a szombatot. Kénytelenek voltak tehát Jézusnak igazat adni.
* 14-21. Más betegek gyógyítása.

Ráadom a Lelkemet,
és ő ítéletet hirdet a nemzeteknek.
19 *Nem vitázik és nem kiált,*
senki sem hallja a tereken a hangját.
20 *A megroppant nádszálat nem töri össze,*
a pislákoló mécsbelet nem oltja el,
míg győzelemre nem viszi az ítéletet.
21 *Az ő nevében reménykednek a nemzetek* **{Iz 42,1-4}**.

Jézus önigazolása

22 Akkor odavittek hozzá egy vak és néma megszállottat. Ő meggyógyította, s a néma beszélt és látott. **23** Az egész tömeg csodálkozott és így szólt: »Csak nem ez a Dávid fia?« **24** A farizeusok ennek hallatára azt mondták: »Nem űzheti ez ki az ördögöket, csak az ördögök fejedelme, Belzebub által.«

25 Mivel ismerte gondolataikat, így szólt hozzájuk: »Minden ország, amely meghasonlik önmagával, elpusztul, és egyetlen város vagy ház, amely meghasonlik önmagával, fönn nem marad. **26** Ha a sátán kiűzi a sátánt, meghasonlott önmagával; hogyan maradhatna fenn az ő országa? **27** Ha én Belzebub által űzöm ki az ördögöket, a ti fiaitok ki által űzik ki? Így ők maguk lesznek a ti bíráitok. **28** De ha én az Isten Lelke által űzöm ki az ördögöket, akkor elérkezett hozzátok Isten országa. **29** Vagy hogyan mehet be valaki az erősnek a házába, hogy elragadja a holmiját, ha előbb meg nem kötözi az erőset? Csak úgy tudja kirabolni a házát. **30** Aki nincs velem, ellenem van, és aki nem gyűjt velem, szétszór.

31 Ezért mondom nektek: Az emberek minden bűne és káromlása bocsánatot nyer, de ha valaki a Lelket káromolja, az nem nyer bocsánatot. **32** Ha valaki az Emberfia ellen mond valamit, az bocsánatot nyer, de ha valaki a Szentlélek ellen szól, az nem nyer bocsánatot sem ezen a világon, sem az eljövendőben.

A fa és gyümölcsei

33 Vagy jó a fa, és a gyümölcsei is jók; vagy rossz a fa, és a gyümölcsei is rosszak. A fát ugyanis a gyümölcséről lehet megismerni. **34** Viperák fajzatai! Hogyan tudnátok jó dolgokat mondani, mikor gonoszak vagytok? Hiszen a szív bőségéből szól a száj. **35** A jó ember a jó kincséből jó dolgokat ad elő; a gonosz ember pedig gonosz kincséből gonosz dolgokat ad elő. **36** Mondom nektek: Minden hiábavaló szóról, amelyet kimondanak az emberek, számot fognak adni az ítélet

* 14. Mi módon veszítsék el őt. A gonoszság, ha megcsufolják, szégyenében annál jobban megátalkodik.
* 15. *Eltávozik onnan*, mert még nem jött el szenvedésének és halálának ideje.
* 16. *Hogy őt el ne híreszteljék*, nehogy a zsidók dühét idő előtt fokozza és hogy hívei az ő érdekében lázadást ne indítsanak. (V. ö. fentebb Máté 8,4.)
* 17. *Hogy beteljesedjék*. Izaiás ezen jövendölése (Iz. 42,1-4.) Krisztus egész messiási működésében különösen abban teljesedett, hogy válogatás nélkül osztogatta tanítását és jótetteményeit és azok híresztelését megtiltotta. Az evangélista Izaiás szavait kissé szabadabban idézi.
* 18. *Az én szolgám.* Izaiásnál, némelyek szerint Izrael népét, mások szerint magát a prófétát, vagy a prófétákat együttvéve, Máté magyarázata szerint a Messiást jelenti. *Ráadom lelkemet*, tudniillik Szentlelkem malasztjának teljességét és ezáltal főfő prófétává teszem. *Ítéletet fog hirdetni a népeknek*, értsd az igazság és törvény győzelmét és Isten ítéletét, már a történet folyamában és később az utolsó napon.
* 19. *Nem verseng és nem kiáltoz*, mint a pogány papok és bölcsek, a hamis próféták és a zsidók tanítói.
* 20. *A megroppant nádat, – a füstölgő mécsbelet* stb. A kevés jót, amit az emberekben talál, nem fojtja meg szigorú bánásmóddal, a tévedő, gyarló, megtört bűnös embereket nem taszítja el magától, nem fosztja meg a reménytől, hanem elnézéssel, szelídséggel és szeretettel emeli fel, javítja és vezeti őket az üdvösségre. Győzelemre viszi az ítéletet, az igazságot, törvényt és az Isten országának ügyét.
* 21. A népek, tudniillik a pogányok. Tehát a Messiás nemcsak a zsidók, hanem a pogányok reménye és üdvössége is lesz.
* 22-30. A vak és néma ördöngös; a Belzebub-vád. (Márk 3,22-27. Luk. 11,14-23.)
* 22. Vak és néma. A vakság és némaság nála az ördöngösség következménye volt.
* 23. Dávid fia a Messiás. (Lásd Máté 9,27. V. ö. Máté 1,1.)
* 24. Belzebub által. (Lásd Máté 9,34: 10,25. Márk 3,22. skk. Luk. 11,15. skk.)
* 27. A ti fiaitok ki *által űzik ki*? A zsidók közt voltak kuruzslók, kik különféle eszközökkel, gyógyszerekkel vagy ráolvasással hitték vagy állították, hogy ördögöt űznek, vagy az ördöngősöket meggyógyítják. De az Üdvözítő e szavai feltételezik, hogy igazi ördögűzők is voltak köztük, kik az igaz Isten vagy szent férfiak nevében vagy imádsággal is űztek ördögöket. (V. ö. Márk 9,37. sk. Luk. 9,49. Csel. 19,13. skk.) Erről Josephus Flavius zsidó történetíró is tanúskodik. A zsidó az igaz Isten népe volt, története csodákkal teli, vallása addig igaz vallás volt, tehát nem lehetetlen, hogy Isten jámbor zsidókat is felhasznált eszközei gyanánt.
* 28. *Elérkezett hozzátok az Isten országa*. Ha Isten erejével űzöm ki az ördögöket, és pedig ilyen gyakran, ez a messiási ország közelségének jele, annak bizonyítéka, hogy az ördög hatalma véget ért.
* 29. (L. Márk 3,27. Luk. 11,21. sk.) E hasonlatban az erős az ördög. háza a világ, melyben még akkor zsidó felfogás szerint az ördög uralkodott, *holmijai* az emberek, kivált a bűnösök és az ördöngösök. Krisztus azonban erősebb az ördögnél, ki megkötözi azt és kiragadja hatalmából az embereket.
* 30. (L. Luk. 11,23.) Krisztus és az ördög harcában nincs helye a semlegességnek. Aki nincs Krisztus mellett, az ellensége és szétszórja nyáját.

napján. 37 Mert szavaid alapján mentenek fel,
vagy szavaid alapján ítélnek el.«

Jézus nem ad jelet

38 Ekkor az írástudók és farizeusok közül
egyesek azt mondták neki: »Mester, szeretnénk
tőled egy jelet látni.«
39 Ő azt válaszolta nekik: »A gonosz és pa-
rázna nemzedék jelet kíván, de nem kap más jelet,
csak Jónás próféta jelét.
40 Mert amint *Jónás a cethal gyomrában volt*
három nap és három éjjel {Jón 2,1}, úgy lesz az Em-
berfia is a föld szívében három nap és három éjjel.
41 A ninivei férfiak föltámadnak majd az íté-
letkor ezzel a nemzedékkel együtt, és el fogják
ítélni azt, mert ők megtértek Jónás igehirdeté-
sére {Jón 3,5}; és íme, nagyobb van itt, mint Jónás.
42 Dél királynője {1 Kir 10,1-10} föl fog támadni
az ítéletkor ezzel a nemzedékkel együtt, és el
fogja ítélni azt, mert ő eljött a föld határairól, hogy
meghallgassa Salamon bölcsességét; és íme, na-
gyobb van itt, mint Salamon.

A tisztátalan lelkekről

43 Amikor a tisztátalan lélek kimegy az em-
berből, víz nélküli helyeken jár és megnyugvást
keres, de nem talál. 44 Akkor azt mondja: `Vissza-
térek a házamba, ahonnan kijöttem. Amikor
odaér, üresen találja, kisöpörve és felékesítve.
45 Erre elmegy, maga mellé vesz hét más lelket,
magánál gonoszabbakat; bemennek és ott laknak.
Annak az embernek pedig ez az utóbbi állapota
rosszabb lesz az előzőnél. Így történik ezzel a go-
nosz nemzedékkel is.«

Jézus igazi testvérei

46 Miközben beszélt a tömegekhez, íme,
anyja és testvérei megálltak kint és kérték, hogy
beszélhessenek vele. 47 Valaki szólt neki: »Íme,
anyád és testvéreid kint állnak és beszélni akarnak
veled.« 48 Ő ezt felelte annak, aki szólt neki: »Ki
az én anyám, és kik az én testvéreim?« 49 Azután
kitárta kezét tanítványai felé és így szólt: »Íme, az
én anyám és testvéreim. 50 Mert mindaz, aki meg-
teszi Atyám akaratát, aki a mennyekben van, az az
én fivérem, nővérem és anyám.«

* 31-37. A Szentlélek elleni bűn; a gonosz beszéd. (Márk 3,28-30. Luk. 12,10.)

* 31-32. E versek még a Belzebub-vádra adott felelethez tartoznak. *Minden bűn* általában és különösen minden káromlás, azaz gyalázás, sértő vád megbocsátható, természetesen ha a bűnös megbánja és megjavul; de a *Lélek* (a következő vers szerint a Szentlélek) *elleni káromlás* meg nem bocsáttatik. *Ha valaki az Emberfia ellen szól*, vagyis Krisztusnak ellenszegül, őt személyében bántalmazza (mint pl. a zsidók, Máté 13,54-58. Ján. 7,41. és Pál Tim. I. 1,13. szerint), még az is bocsánatot nyerhet. Azonban a Szentlélek az igazság és malaszt forrása. Tehát ha valaki nemcsak tudatlanságból vagy gyarlóságból vetkezik, hanem az igazság és malaszt elől elzárkózik, ha tudatos és szándékos vaksággal ellene szegül, ha az igazságot tudomásul venni nem akarja, ha behunyja szemét Isten művei, és bedugja fülét Isten szavai előtt, a megismert igazság ellen tusakodik, szívét a malasztal szemben megkeményíti, Isten irgalmát elutasítja s a tévedésben és bűnben megátalkodott: ez a Szentlélek elleni bűn, mely nem nyer bocsánatot. Ilyen volt a farizeusok bűne, kik a tények szembeszökő bizonyossága és saját jobb meggyőződésük ellenére Krisztus műveit, az adott esetben különösen a csodákat és ördögűzéseket az ördöggel való cimboraságnak mondották, messiási működését, az igazság és malaszt hatását, tehát a Szentlélek művét akarták megakadályozni. – *Meg nem bocsáttatik*. (V. ö. Zsid. 6,4-6. 10,26. Pét. II. 2,20. skk.) Igaz, hogy megbocsáthatatlan bűn nincsen, mert az Isten minden embert üdvözíteni akar, végtelen Irgalmával kész a legnagyobb bűnösnek is megbocsátani s mindenkinek megadja a szükséges malasztot; de mindezt csak feltételesen, ha irgalmát az ember megérdemli, ha malasztjával közreműködik, ha bűnbánatot tart és megjavul. A Szentlélek elleni bűn meg nem bocsátásának oka nem Istenben van, hanem az emberben. Az Isten malasztja kényszeríteni nem szokott. A Szentlélek elleni bűn nem bocsáttatik meg sem e világon, sem a jövendőben. A keresztény vallás szerint bizonyos esetekben még a túlvilágon is van bűnbocsánat, tudniillik a tisztítóhelyen; de épen a Szentlélek ellen vétkező megátalkodott bűnösök erre nem számíthatnak.

* 33. *Vagy mondjátok a fát jónak és gyümölcsét jónak* stb. Képes beszéd, melyben a fa némelyek (Ar. Szt. János, Szt. Hilár stb.) szerint Krisztust, mások (Szt. Ágoston, Szt. Tamás, Maldonat stb.) szerint a farizeusokat jelenti. Ha a fa Krisztus, akkor gyümölcsei az ő tettei, csodái, ördögűzései, melyek jóságát a farizeusok sem tagadhatták, de mégis az ördögnek tulajdonították. Krisztus tehát azt mondja: Vagy ismerjétek el, hogy a fa és gyümölcse jó, vagy mondjátok mindkettőt rossznak, mert amilyen a fa, olyan a gyümölcse; ha Krisztus rossz, az ördög eszköze, akkor gyümölcse vagyis tettei nem lehetnek jók, ha meg a gyümölcs jó, akkor Krisztus nem lehet rossz. Ha pedig a képes beszéd a farizeusokra és azok beszédeire vonatkozik, akkor az értelem ez: Ha jó fák, jámborok vagytok, vagy annak akartok látszani, akkor teremjetek jó gyümölcsöt, azaz beszéljetek jót; ha azonban ellenem ilyen rágalmakat szórtok, akkor eláruljátok, hogy rosszak vagytok. Különben a két értelmezés igen egyre megy. (V. ö. Máté 7,16. skk. Luk. 6,43. skk.)

* 34. *Viperák fajzati!* Keresztelő Szt. János és Krisztus többször és méltán nevezte így a farizeusokat. (Lásd Máté 3,7; 23,33. Luk. 3,7.) Különben e vers az előbbi képes beszéd alkalmazása a farizeusokra.

* 35. Új szókép. Itt már a *kincs* vagyis a kincsesláda, a szív, melynek jó vagy rossz készletéből szedjük elő a jó vagy

rossz gondolatokat, kívánságokat és beszédeket, a farizeusok persze a rosszakat.

* 36. Még *a hiábavaló szóról* is számot kell adni, annál inkább a farizeusok gonosz, rágalmazó beszédéről. Hiábavaló szó az, melynek nincs észszerű és erkölcsileg jó célja, ami nélkül semmit sem szabad cselekedni. De már a szórakozás vagy szórakoztatás a maga idején és helyén észszerű cél, a munkára készítő pihenés vagy a felebaráti szeretet ténye, tehát erkölcsileg megengedett, sőt jó dolog. Persze maga a hiábavaló beszéd rendesen csak kicsi bűn.

* 37. *Szavaidból fogsz ítéltetni*. A beszéd árulja el legtöbbször és legjobban az ember belsejét.

* 38-42. *Jónás jele*. Máté 16, 1-4. Luk. 11,29-32.

* 38. *Jelt akarunk tőled látni,* tudniillik rendkívüli csodát, égi tüneményt, mert a földi csoda, pl. a gyógyítás szerintük természetes úton, vagy az ördögtől is származhatik. (V. ö. Máté 16,1. Márk 8,11, sk. és Luk. 11,16.)

* 39. *Házasságtörő nemzedék* lehet szószerint olyan, vagy képletesen az Istenhez való (az ószövetségben gyakran házassághoz hasonlított) viszonyok megszegője, tehát istentelen. A hitetlenek és megátalkodottak kedvéért Krisztus nem tesz csodát (v. ö. Máté 13,58.), egyrészt mert nem érdemlik, másrészt mert mindenféle álokoskodással igyekeznének azt a természet erőinek, legfeljebb, mint a farizeusok; az ördögnek tulajdonítani. Krisztus nem azért jött, hogy kíváncsi embereknek látványosságot rendezzen. Az itt szereplő farizeusoknak is Krisztus csak egy csodát helyez kilátásba, Jónás jelét, azaz a következő vers szerint Jónás csodájának utánzatát, az ő saját feltámadását. Jónás tehát a cethal gyomrában a feltámadó Krisztus előképe volt.

* 40. *A föld szívében*, a föld belsejében, a sírban, vagy inkább a pokol tornácában. *Három nap és három éjjel*. Pontosabban szólva, Krisztus csak egy teljes és két csonka napon és két éjjel volt a sírban.

* 41-42. Jónásról jut eszébe Jézusnak Ninive. A pogány niniveiek Jónás próféta puszta szavára (Jón. 3,5. skk.), a déli királynő (Sába pogány királynője,) Salamon bölcseségének látására (Kir. III. 10,1. skk. Krón. II. 9,1. skk.) csoda és égi jel nélkül hittek és megtértek. Az írástudók és farizeusok Jézus sokkal nagyobb bölcsesége, hathatósabb szava és csodái dacára is megátalkodtak. Azért az ítélet napján, mikor ezek feltámadnak a zsidókkal együtt (vagy ellenük támadnak), példájukkal ők is ki fogják mondani a gonosz zsidókra a kárhoztató ítéletet. A *föld határairól* népies nagyítás, annyi mint messze földről, Arábiából. A királynő buzgóságát jellemzi. *Nagyobb van itt Jónásnál*, Salamonnál, nagyobb próféta, nagyobb bölcs.

* 43-45. A hetedmagával visszatérő ördög. (Luk. 11,24-26.)

* 43. skk. Ez kétségkívül képletes elbeszélés (allegória), mely már az egyházatyák szerint azt jelenti, hogyha a zsidó népből időnkint (pl. a fogságban és a makkabeusi korban) ki is ment az ördög erkölcsi értelemben, vagyis a bálványozástól és egyéb bűnöktől meg is javult, később, kiváltképen Krisztus korában, még több ördög szállta meg, vagyis még gonoszabb lett. De a kép másodsorban és erkölcsi értelemben, minden emberre, minden visszaeső bűnösre egyénileg is ráillik. Az ördög nem adja fel könnyen a helyét, hanem más gonosz szellemekkel szövetkezve tér vissza. *Kimegy az emberből*, ha kiűzik onnan, vagy ha az ember megtér. A vizetlen helyek a pusztát jelentik, ahol (és általában a városokon kívül, kivált a romokban) zsidó felfogás szerint a tisztátalan lelkek tanyáznak. (V. ö. Tób. 8,3. Bar. 4,35. Jel. 18,2.

Tanítás az Isten Országáról: 13,1-53

Mt 13

Példabeszéd a magvetőről

1 Azon a napon Jézus kiment a házból és leült
a tenger mellett. 2 Nagy tömeg gyűlt össze körü-
lötte. Ezért beszállt egy bárkába, leült, az egész
tömeg pedig a parton állt.

3 Sok mindent elmondott nekik példabeszé-
dekben: »Íme, kiment a magvető vetni. 4 Amint
vetette a magot, némelyik mag az útfélre esett.
Jöttek a madarak és fölszedegették. 5 Más magok
köves helyre estek, ahol nem volt sok földjük. Ha-
mar kikeltek, mert nem voltak mélyen a földben.
6 De amikor a nap felkelt, megperzselődtek, s mi-
vel nem volt gyökerük, elszáradtak. 7 Néhány má-
sik a tövisek közé esett. A tövisek felnőttek és el-
fojtották őket. 8 Végül más magok a jó földbe hul-
lottak. Ezek termést hoztak, az egyik százszo-ro-
sat, a másik hatvanszorosat, ismét másik harminc-
szorosat. 9 Akinek van füle, hallja meg!«

A példabeszédek értelme és célja

10 Odamentek hozzá a tanítványok és meg-
kérdezték tőle: »Miért példabeszédekben szólsz
hozzájuk?« 11 Ő ezt válaszolta nekik: »Mert

stb.) *Nyugalmat keresve*. A gonosz lélek jobban szeret az emberben vagy legalább az emberek közt lakni, hová visszakívánkozik, hogy nekik árthasson és őket csábíthassa. (V. ö. Máté 8,29. skk.)

* 44. A visszatérő tisztátalan lélek előbbi házát már üresen, kisöpörve és felékesítve, tudniillik más szellemektől el nem foglalva, az embert a bűntől megtisztítva találja.

* 45. *Magához vészen hét más lelket*, vagyis segítséget és bosszuló társakat hoz, sok más szenvedély és bűn hatalmasabb gonosz szellemeit. *Utóbbi dolga rosszabb leszen*, azaz mélyebben süllyed a bűnbe. A tanulság az, hogy így jártak és járnak a zsidók is.

* 46-50. *Jézus anyja és testvérei*. (Márk 3,21. 31-35. Luk. 8,19-21.)

* 46. *Atyjafiai* unokatestvérei vagy rokonai. (Lásd Máté 13,55. sk.) Beszélni akarván vele. De Lukács szerint a házat ellepő tömegtől nem fértek hozzá. Márk szerint Jézust rokonai meg akarták fogni, mert azt mondták, hogy megháborodott. (Márk 3,21.) A dolog magyarázata az, hogy Jézust rokonai, kik még nem hittek benne (Ján. 7,5.) őt vagy valóban elmebetegnek, legalább rajongónak tartották, vagy pedig ez csak ürügy volt, hogy Jézust a farizeusok dühe elől biztonságba helyezhessék. Az utóbbi mellett szól az, hogy Mária is velük volt.

* 48-49. *Ki az én anyáin és kik az én atyámfiai?* stb. Jézus azt akarja mondani, hogy mikor az Isten művén dolgozik, nem lehet tekintettel a test és vér kötelékeire. S akik vele az Isten ügyében fáradoznak mint tanítványai, azok szellemileg közelebb állnak hozzá, mint testi anyja és rokonai mint olyanok. A szellemi kötelék szentebb, mint a testi.

* 13,1-9. *Példabeszéd a magvetőről*. (Márk 4,1-9. Luk. 8,4-8.) Az evangéliumok saját külön jellegzetes irodalmi műfaja a *példabeszéd* vagy elbeszélő példázat (héberül masai, görögül parabola). A Szentírás sokszor tágabb értelemben minden képes beszédet így nevez. Salamon Példabeszédeiben és az Ószövetség más bölcselkedő könyveiben e szó bölcs és szellemes mondást (közmondást, aranymondást) jelent, mely rendesen két egymást kiegészítő mondatban, példában vagy hasonlatban van kifejezve. A példabeszéd többnyire költött, de lehetséges elbeszélés, mely az emberi életből van véve s vallási vagy erkölcsi tanulságot rejt. De ez a tanulság csak az elbeszélés lényegében jut kifejezésre, a részletek arra szolgálnak, hogy az elbeszélést teljessé, széppé, érdekessé tegyék. Rendesen többé-kevésbbé meg vannak fejtve és értelmük megmagyarázva, de úgy, hogy a hallgatónak is hagyjanak egy kis kitalálni és elmélkedni valót. A példabeszéd az erkölcsi tanításnak legalkalmasabb módja, kivált az egyszerű népnél, mely az elvont okoskodásokat meg sem érti, nem is szereti. Ellenkezőleg a példabeszéd könnyen érthető, de mélyértelmű, termékeny, melyből a műveltek is okulhatnak. Jézus példabeszédei a világirodalom remekei. Az evangéliumban tizenhét kifejtett példabeszéd van, de Jézus bizonyára többet is mondott. Az evangéliumi példabeszédek tárgyuk szerint két csoportra oszthatók: az Isten országáról és bizonyos erényekről szóló (erkölcsi) példabeszédekre. Az ebben a fejezetben található példabeszédek az Isten országára vonatkoznak. A magvetőről szóló példabeszédet alább maga Krisztus magyarázza meg. Értelme az Isten igéjének sorsa a különböző emberekben.

* 1. *A tenger mellett*, tudniillik a Genezáret tava mellett.

* 2. Jézus *a hajócskába szállott*, hogy a tolongás elől meneküljön.

nektek megadatott, hogy megismerjétek a mennyek országának titkait, nekik viszont nem adatik meg. 12 Akinek ugyanis van, annak még adnak és bővelkedni fog, de akinek nincs, attól még azt is elveszik, amije van.

13 Azért szólok hozzájuk példabeszédekben,
mert néznek, de nem látnak, s hallgatnak, de nem hallanak és nem értenek. 14 Beteljesedik rajtuk
Izajás jövendölése, aki azt mondta:

`Hallván hallotok majd, de nem értetek,
és nézvén néztek, de nem láttok.
15 *Mert elhízott a szíve e népnek,*
a fülükkel nehezen hallanak,
a szemüket pedig behunyták,
nehogy lássanak a szemükkel,
halljanak a fülükkel,
értsenek a szívükkel;
nehogy megtérjenek, s meggyógyítsam őket' {Iz 6,9-10}.

16 A ti szemetek azonban boldog, mert lát, és a fületek, mert hall. 17 Bizony, mondom nektek: Sok próféta és igaz vágyott látni, amiket ti láttok, és nem látta, hallani, amiket ti hallotok, de nem hallotta.

A magvetőről szóló példabeszéd magyarázata

18 Halljátok hát, hogy mit jelent a magvető példabeszéde: 19 Amikor valaki hallja az ország igéjét, s nem érti meg, akkor eljön a gonosz és elragadja, amit a szívébe vetettek: ez az, ami az útfélre esett. 20 A köves helyre hullott mag pedig az, aki hallja az igét, s mindjárt be is fogadja örömmel, 21 de nincs gyökere, és csak ideig-óráig tart. Amikor az ige miatt szorongatás és üldözés támad, hamar megbotránkozik. 22 A tövisek közé hullott pedig az, aki hallja az igét, de a világ gondjai és a csalóka gazdagság elfojtja azt, és az gyümölcsöt nem hoz. 23 A jó földbe vetett mag pedig az, aki hallja az igét és meg is érti azt. Aztán

* 5. *Hamar kikelének*, mert nem valának mélyen a földben.
* 6. *Nem vala gyökerük*, azért elszáradtak.
* 8. Palesztina termékeny völgyeiben ilyen bő termés nem lehetetlen.
* 9. *Hallja meg*. Akinek füle, esze és jóakarata van, fontolja meg s vonja le a tanulságot.
* 10-17. *Miért szól Jézus példabeszédekben?* (Márk 4,10-13.Luk. 8,9. sk.)
* 11. *Nektek adatott tudni* stb. A példabeszéd olyan, hogy az Isten országáról már némileg tájékozott és jóakaratú ember azt kevés gondolkodás és magyarázat után megérti, míg az elfogult és rosszakaratú ember nem érti vagy félreérti. A tanítványoknak fogékonyságuk és jóakaratuk, úgyszintén Jézus oktatása, Isten felvilágosító kegyelme megkönnyítette a példabeszédeknek az Istenország titkainak megértését, míg a kevély, hitetlen zsidók előtt azok mélyebb értelme titok maradt. (V. ö. Máté 11,25.)
* 12. Akinek vagyon, annak adatik stb. (Lásd Máté 25,29. Márk 4,25. Luk. 8,18: 19,26.) Aki már tud valamit, s azt hittel és jóakarattal fogadja szívébe, az ilyen az ismeretben előre fog haladni; de aki még nem tud semmit s nem is akar tudni, attól az a kevés világosság és belátás is, ami már van neki, elvétetik, így van a dolog a hitnél, sőt a kegyelemnél is; ezek mind jóakarat és közreműködés mellett nőnek, anélkül elvesznek.
* 13. *Látván nem látnak stb*. Szemük, fülük, természetes eszük van; hallják a példabeszéd szavát, de nem fogják fel annak magasabb, természetfölötti értelmét. Nem is érdemlik, hogy Jézus nekik világosabban beszéljen.
* 14. *Beteljesedik rajtuk Izaiás jövendölése*. A jövendölés Izaiás 6,9. sk.-ből van idézve a Hetvenes fordítás szerint. (Izaiás e helyét idézik még Márk 4,12. Luk. 8,10. Ján. 12,40. Csel. 28,26. sk. v. ö. Róm. 11,8.) Hallván hallani fogtok, tudniillik érzékkel, a füllel; látván látni fogtok, tudniillik a látó érzékkel, a szemmel; de a hallott és látott dolgokat megérteni és belátni saját hibátok miatt nem fogjátok.
* 15. *Megkeményedett szíve*, eltompult elméje, hogy az igazság és kegyelem belé ne hatoljon. Nem akarnak hallani, látni és érteni, nehogy kénytelenek legyenek megtérni. A többi evangéliumból úgy látszik, mintha Isten akarná, hogy a zsidók ne értsenek és meg ne térjenek. De ez nem célja Istennek, hanem a megátalkodás következménye. Isten csak megengedte vakságukat és megátalkodásukat. A Szentírás sokszor azt, amit Isten csak megenged, úgy tünteti föl, mintha ő akarta volna.
* 16. Boldogok *mert látnak és hallanak*, nemcsak testi érzékekkel, mint a farizeusok, hanem lelkileg is, vagyis hisznek és értenek. (L. Luk. 10,23. sk.)
* 18-23. *A magvetés magyarázata.* (Márk 4,14-20. Luk. 8,11-15.)
* 19. *Nem értik* a fogékonyság és készséges hit híjján. *Eljön a gonosz*, az ördög és siet elrabolni, elfeledtetni az Isten igéjét, nehogy az ember gondolkodva utólag mégis megértse és a mag megfakadjon. *Ez az, ami az útfélre esett*. A görög szöveg azt mondja, hogy a mag a különféle emberek; holott tulajdonkép az Isten igéjének sorsa hasonlít az elvetett mag sorsához.
* 20-21. *A köves hely*, az ostoba, elfogult ész és a kemény szív, melynek az Isten igéje ha első hallásra talán tetszik is, de bennük gyökeret verni nem tud, s az ilyen ember ha nem előbb, a megpróbáltatás idején megbotránkozik vagyis elpártol.

gyümölcsöt hoz: az egyik százszorosat, a másik hatvanszorosat, a harmadik harmincszorosat.«

Példabeszéd a búzáról és a konkolyról

24 Más példabeszédet is mondott nekik: »Hasonlít a mennyek országa egy emberhez, aki jó magot vetett szántóföldjébe. **25** Amíg aludtak az emberek, eljött az ellensége, konkolyt vetett a búza közé és elment. **26** Amikor kisarjadt a gabona és kalászba szökkent, előtűnt a konkoly is. **27** Odamentek a szolgák a gazdához és azt mondták neki: »Uram! Ugye, te jó magot vetettél a szántóföldedbe? Honnan van hát benne a konkoly?« **28** Azt felelte nekik: »Ellenséges ember cselekedte ezt.« A szolgák erre megkérdezték tőle: »Akarod-e, hogy elmenjünk és kiszedjük belőle?« **29** Ő azonban azt felelte: »Nem, nehogy a konkolyt kiszedve kitépjétek vele együtt a búzát is. **30** Hagyjátok együtt felnőni mindkettőt az aratásig. Aratáskor majd megmondom az aratóknak: `Gyűjtsétek először össze a konkolyt és kössétek kévékbe, hogy elégessék. A búzát pedig gyűjtsétek össze a magtáramba.'«

Példabeszéd a mustármagról

31 Egy másik példabeszédet is mondott nekik: »Hasonló a mennyek országa a mustármaghoz, amelyet egy ember megfogott, és elvetett a szántóföldjébe. **32** Ez kisebb ugyan minden

* 22. *A világi gondok* a foglalkozás, a család, és élvezetek, kivált a gazdagság, lefoglalják az ember idejét és törekvését, megakadályozzák, hogy az ige a jócselekedetek gyümölcseit teremje.
* 23. *Terem*, hogy mennyit, az az isteni kegyelemtől és a közreműködéstől függ.
* 24-30. Példabeszéd a konkolyról.
* 24. Itt következik a búzáról és konkolyról szóló példabeszéd, melyet Krisztus alább szintén megmagyaráz. Arra a kérdésre felel, honnan vannak az Isten országában a jók közt a rosszak és mi lesz velük. *Hasonlít* azaz hasonló történik a mennyek országában, mint az itt szereplő ember gazdaságában.
* 31-35. *Példabeszéd a mustármagról és kovászról*. (Márk 4,31-34. Luk. 13,19-21.)
* 31-32. *A mustármag* jelenti az Isten országát, az egyházat, mely parányi magból, a tizenkét apostolból indult ki és az egész világra kiterjedő terebélyes fává lett. Keleten a mustár égés? fává nő. Az égi madarak (a lég madarai) jelenthetik az embereket, kik az egyházban élnek.
* 33. Miként a mustármagról szóló példabeszéd az Isten országának külső növekedését és fejlődését, úgy a kovászról szóló annak belső fejlődését jelenti. Valamint kevés kovász sok tésztát megsavanyít, úgy az Isten országa vagy igéje is kevésnek látszik, de láthatatlan, természetfeletti erejével és állandó működésével az egész világot belsőleg átjárja, az emberi nem szellemét és erkölcseit átalakítja és megnemesíti.
* 34. *Példabeszédek nélkül nem beszélt*. Ezt nem úgy kell érteni, hogy szünet nélkül példabeszédet mondott, hanem hogy beszédébe gyakrabban szőtt be példabeszédeket; kivált ez alkalommal.
* 35. A próféta mondotta, tudniillik a zsoltáros Azáf (Zsolt. 77,2.), hasonló értelemben.
* 36-43. A konkoly magyarázata.
* 36. *Magyarázd meg nekünk*. L. fentebb 18. vers.
* 38. *Az ország fiai* a jó emberek; kivált a jó keresztények; a *gonosz fiai* az ördög fiai, a rossz emberek.
* 39. *Az aratók az angyalok*. (V. ö. Jel. 14,15.)
* 41. *Összeszedik a botrányokat*, tudniillik a botránkoztatókat, a csábítókat.
* 42. *A tüzes kemence* persze a pokol. (V. ö. Máté 3,10. 12: 13,50. és máshol.) E példabeszédből látszik, hogy az Isten földi országában, a látható egyházban nemcsak igazak, és választottak, hanem gonoszok, kárhozatra jutó emberek is vannak. — 43. *Az igazak fényleni fognak*, azaz megdicsőülnek testben is. (L. Bölcs. 3,7. Dán. 12,3. Kor. 1,15, 41. skk.) Akinek fülei vannak stb. L. fentebb 9. vers.
* 44-49. A rejtett kincs, a gyöngykereső és a háló. (V. ö. Máté 4,19. skk. Márk 1,17. Luk. 5,10.)
* 44. A zsidó jog szerint a földben talált kincs azé volt, akié a föld. A megtaláló tehát egyelőre rejtekhelyén hagyja azt, de megveszi a földet, hogy övé legyen a kincs. *Az elrejtett kincs* az igaz hit és az Isten kegyelme, mely Krisztus előtt és ma is a világ fiai és bölcsei előtt rejtve van; de aki megtalálja, ha okos, kész minden földi jót feláldozni, hogy e kincset megszerezze és megtartsa.
* 46. *A drága gyöngy* az igazság, a hit és az isteni malaszt, melyért semmi ár sem sok. (V. ö. Péld. 8,11. 19.)
* 47-48. *A tengerbe vetett háló*. Képletesen jelenti az egyház apostoli működését, mellyel az embereket az Isten országába befogni igyekszik, de a gonoszokat kiveti.
* 49-50. L. fentebb 13,41. sk.

magnál, de amikor felnő, nagyobb lesz más veteményeknél. Fa lesz belőle, úgyhogy jönnek az ég madarai, és az ágai közt fészkelnek« {Dán 4,8k.18}.

Példabeszéd a kovászról

33 Azután egy másik példabeszédet mondott nekik: »Hasonló a mennyek országa a kovászhoz, amelyet egy asszony megfogott, és belekeverte három merőnyi lisztbe, amíg meg nem kelt az egész.«

A példabeszédek értelme

34 Mindezeket Jézus példabeszédekben mondta el a tömegnek. Példabeszéd nélkül semmit sem mondott nekik, 35 hogy beteljesedjék, amit a próféta mondott:

»Példabeszédekre nyitom ajkamat,
kijelentem a világ alapítása óta
elrejtett dolgokat« {Zsolt 78,2}.

A konkolyról szóló példabeszéd magyarázata

36 Akkor elbocsátotta a tömeget és hazament. Tanítványai odamentek hozzá és azt mondták: »Magyarázd meg nekünk a példabeszédet a szántóföldben lévő konkolyról!« 37 Ő azt felelte nekik: »Aki a jó magot veti, az az Emberfia. 38 A szántóföld a világ, a jó mag az ország fiai, a konkoly pedig a gonosz fiai. 39 Az ellenség, aki elvetette, az ördög, az aratás a világ vége, az aratók pedig az angyalok. 40 Ahogy a konkolyt összeszedik és tűzben elégetik, úgy lesz a világ végén is: 41 az Emberfia elküldi angyalait, azok összeszednek az ő országában minden botrányt, és azokat, akik gonoszságot cselekszenek, 42 és bedobják őket a tüzes kemencébe. Lesz majd ott sírás és fogcsikorgatás. 43 Akkor az igazak ragyogni fognak Atyjuk országában, mint a nap. Akinek füle van, hallja meg!

Példabeszédek a kincsről és a gyöngyről

44 Hasonló a mennyek országa a szántóföldbe rejtett kincshez. Egy ember megtalálta, újra elrejtette, aztán örömében elment, eladta mindenét, amije csak volt, és megvette a szántóföldet.

45 Hasonló a mennyek országa a kereskedő emberhez, aki szép gyöngyöket keresett. 46 Amikor talált egy sokat érő gyöngyöt, elment, eladta mindenét, amije csak volt, és megvette azt.

Példabeszéd a hálóról

47 Hasonló a mennyek országa a tengerbe vetett hálóhoz, amely minden fajta halat összefogott. 48 Amikor megtelt, felhúzták a partra, leültek, és a jókat edényekbe gyűjtötték, a hitványát pedig kidobták. 49 Így lesz a világ végén is. Az angyalok kimennek majd, a gonoszokat elválasztják az

* 52. Minden *írástudó*, nem zsidó értelemben, hanem az Isten országának tanítványává lett, sőt minden tanult keresztény. *Kamrájából*, tudniillik éléskamrájából; mások szerint kincseskamrájából. *Újat és régit hoz elő*, tudniillik új és régi táplálékot; a Krisztus tanításából merített tanok tárházából az egyes hívek felfogásához és szükségleteihez képest régi és új tanokat ad elő, vagyis már ismerteket és még ismeretleneket. (Mások szerint már az ószövetségből ismert és Krisztus által is kinyilatkoztatott igazságokat.) Krisztus maga is így tett.

* 53-58. *Jézust Názáretben megvetik*. (Márk 6,1-6. V. ö. Luk. 4,16. 22. 24.)

* 54. *Hazájába menvén, tudniillik Názáretbe*.

* 55. *Atyjafiai.* A. görög és latin szerint fivérei és nővérei. (L. Márk 6,3.) Ezek azonban Jézusnak csak rokonai, valószínűleg unokatestvérei voltak, annak a másik Máriának fiai és leányai, ki Kleofás felesége, a Boldogságos Szűz Máriának tágabb értelemben nővére, azaz közeli rokona volt és vele (Magdolnával, Saloméval és Jánossal) együtt az Úr keresztjénél állott. (Ján. 19,25. skk.) Ez a másik Mária világosan a kisebbik Jakab és József anyjának (Máté 27,56. v. ö. 28,1. Márk 15,40: 16,1. Luk. 24,10.) neveztetik. Jakab Alfeusnak (= Kleofás?) fia az ifjabb Jakab apostol. (Máté 10,3. Csel. 1,13. Galat, 1,19.) Azonkívül Szt. Judás apostol Jakab fivérének neveztetik és magát is így nevezi. (Csel. 1,13. Jud. 1.) Mivel itt Szt. József nincs említve, úgy látszik, hogy ő már ekkor elhalálozott.

* 57. *Megbotránkozának őbenne*, megütköztek alacsony sorsán, mert a Messiásban földi királyt vártak, mint azon időben a legtöbb zsidó. Később azonban, legalább némelyek, Jézushoz csatlakoztak; az itt említett (ifjabb) Jakab és úgy látszik Judás (= Tádé) apostolok voltak. – Sehol sincs a prófétának kevesebb becsülete stb. Az emberek azokat, kik köztük nőttek fel, közönségesen kevésre becsülik; nincs tekintélyük.

* 58. Nem tett ottan sok csodát, mert hitetlenségük miatt nem érdemelték és nem voltak fogékonyak az igazság iránt.

igazaktól 50 és bedobják őket a tüzes kemencébe. Lesz majd ott sírás és fogcsikorgatás.

A régi és az új

51 Megértettétek mindezeket?« Azt felelték neki: »Igen.« 52 Ő pedig azt mondta nekik: »Így tehát minden írástudó, aki járatos a mennyek országában, hasonló a házigazdához, aki kincseiből újat és régit hoz elő.«

53 Történt pedig, hogy amikor Jézus befejezte ezeket a példabeszédeket, eltávozott onnan.

Újabb messiási tettek; a tanítványok oktatása: 13,54-17,27

Visszautasítás Názáretben

54 Azután elment a saját falujába, és tanította őket a zsinagógájukban, úgy, hogy elcsodálkoztak rajta: »Honnan van ennek ilyen bölcsessége és a csodái? 55 Nem az ács fia ez? Anyját nem Máriának hívják, és a testvérei nem Jakab, József, Simon és Júdás? 56 Nincs itt nálunk minden nővére? Honnan vette hát mindezt?« 57 És megbotránkoztak benne. Jézus pedig azt mondta nekik: »Nem vetik meg a prófétát, csak a hazájában és a saját házában.« 58 Nem is tett ott sok csodát a hitetlenségük miatt.

Mt 14

Heródes véleménye Jézusról

1 Abban az időben Heródes negyedes fejedelem hírét hallotta Jézusnak, 2 és azt mondta szolgáinak: »Ez Keresztelő János. Ő támadt föl a halálból, ezért működnek benne a csodatevő erők.«

Keresztelő János lefejezése

3 Heródes ugyanis elfogatta Jánost, megkötözte és börtönbe vetette Heródiás miatt, aki testvérének, Fülöpnek volt a felesége. 4 János ugyanis azt mondta neki: »Nincs megengedve neked, hogy ő a tiéd legyen.« 5 Meg akarta őt ölni, de félt a néptől, mert prófétának tartották őt.

6 Amikor Heródesnek születésnapja volt, Heródiás lánya kiállt középre és táncolt. Tetszett ez Heródesnek, 7 ezért esküvel megígérte, hogy megadja neki, bármit kér is tőle. 8 Mivel az anyja már előre kioktatta, így szólt: »Add ide nekem egy tálon Keresztelő János fejét.« 9 A király elszomorodott, de az eskü és az asztalnál ülők miatt megparancsolta, hogy adják oda neki. 10 Elküldött és lefejeztette Jánost a börtönben.

* 14,1-12. *Ker. Szt. Jánosfejevétele*.(Márk 6,14-29. Luk. 3,19. sk. 9,7-9.)

* 1-2. *Azon időben*. Márk és Lukács ezt az eseményt a tizenkét apostol küldése utánra teszik. *Heródes*, tudniillik Antipás. (L. Máté 2,22. jegyz.) Szolgáinak, udvari embereinek. Heródes aligha hitt a feltámadásban, de most a rossz lelkiismeret megijesztette. *Csodaerők*. Ker. Szt. János nem tett csodát (Ján. 10,41.), de Heródes neki tulajdonította Krisztus csodáit.

* 3. Heródes Jánost kevéssel azelőtt ölette meg, Jézus nyilvános működésének második évében. Máté és Márk Antipás félelmének megokolására utólagosán beszélik el János bebörtönzését és fejevételét. Márk részletesebben. (V. ö. Máté 4,12; 11,2. és Márk 1,14.) Testvérének felesége, *Heródiás miatt*. A görög és Márk szerint testvérének, Fülöpnek felesége miatt. (V. ö. Márk 6,17.) Ez a Fülöp nem a tetrarcha, hanem Nagy Heródesnek egy másik hasonló nevű fia (Heródes Fülöp; Antipás mostohatestvére más anyától), kinek feleségét, Herodiást Antipás elszöktette; saját előbbi feleségét, Aretas arab király leányát pedig elbocsátotta. Heródiás különben Nagy Heródes unokája, s így Antipásnak unokahuga, Herodiásnak pedig első házasságából való leánya volt a táncoló Salome. János Machaerus várában, a Holttengertől keletre fekvő határerősségben volt bebörtönözve, ahol, vagy a környéken akkor, úgy látszik, Heródes Antipás udvarával együtt tartózkodott.

* 5. *Prófétának tartották őt*. V. ö. Máté 21,26.

* 13-21. *Az első kenyérszaporítás*. (Márk 6,35-44. Luk. 9,12-17. Ján. 6,5-15.)

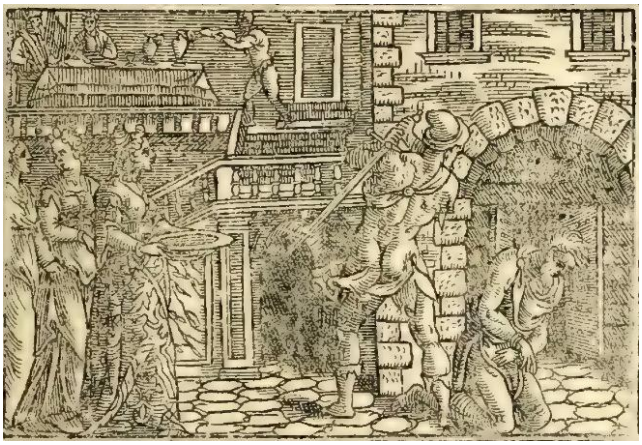

11 A fejét odavitték egy tálon és átadták a
lánynak, az meg odavitte anyjának. 12 A tanítványai pedig fogták a holttestet és eltemették őt, aztán elmentek és hírül vitték Jézusnak.

Az első kenyérszaporítás

13 Amikor Jézus meghallotta ezt, visszavonult onnan bárkán egy puszta helyre, egyedül. A tömegek tudomást szereztek erről és követték őt gyalog a városokból. 14 Mikor kiszállt, meglátta a hatalmas tömeget. Megesett rajtuk a szíve, és meggyógyította a köztük lévő betegeket. 15 Mikor este lett, odamentek hozzá a tanítványok és azt mondták neki: »Sivár ez a hely és az idő is eljárt már. Bocsásd el a tömeget, hogy a falvakba menjenek és ennivalót vegyenek maguknak.« 16 Jézus azonban azt mondta nekik: »Nincs rá szükség, hogy elmenjenek, adjatok nekik ti enni.« 17 Azok ezt felelték neki: »Nincs itt másunk, csak öt kenyér és két hal.« 18 Azt mondta nekik: »Hozzátok ide azokat.«

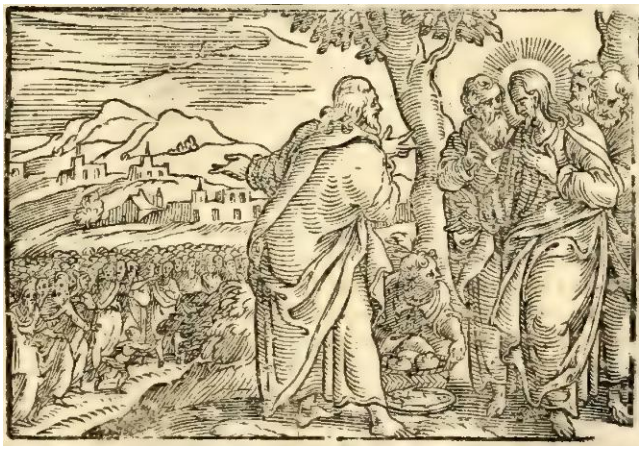

19 Megparancsolta, hogy a tömeg telepedjék le a fűre, aztán fogta az öt kenyeret és a két halat, feltekintett az égre, áldást mondott, megtörte a kenyereket és odaadta a tanítványoknak, a tanít-ványok pedig a tömegnek. 20 Mindnyájan ettek és jóllaktak. Végül fölszedték a megmaradt darabokat, tizenkét tele kosárral. 21 Mintegy ötezer férfi

* 13. *Eltávozék egy puszta helyre*. Lukács szerint Betszaida (Julias. mellé, a szelíd Fülöp fejedelem országába. (L. Márk 6,31. skk. Luk. 9,10. sk. Ján. 6,1. skk.) Jézus talán Heródes fejedelem üldözése elől akart kitérni.

* 14. *Kimenvén* magános tartózkodási helyéről, Márkból úgy látszik, hogy a sereg szárazon megelőzte Jézust.

* 15. Jézus kétszer szaporította meg a kenyeret a pusztában. Itt az első eset van leírva, melyet valamennyi evangélista elbeszél. (A második kenyérszaporítást lásd Máté 15,32-39. Márk 8,1-9.) *Hozzá ménének tanítványai*: Jánosnál maga Jézus veti fel a kérdést, hogy honnan vegyenek ennivalót enynyi embernek.

* 20. Az elvetett magot is Isten szaporítja meg a természet erői által; itt ugyanazt közvetlenül tette.

* 22-33. Jézus egy hegyen imádkozik és a tengeren jár. (Márk 6,47-51. Ján. 6,16-21.)

* 22. *Kényszeríté hajóba szállni*. Már este volt és Jézus azt akarta, hogy a tanítványok mielőbb a tó túlsó, nyugati partjára (Márk 6,45. szerint Betszaidába) menjenek. Egyelőre ő maga még a sereget oszlatta el. De a tanítványok nehezen váltak el tőle, bár azt hitték, hogy a tó északi végét megkerülve, szárazon fog utánuk menni. János szerint a sereg Jézusban felismerte a Messiást és királlyá akarta tenni. (Ján. 6,14. sk.) Azért Jézus előbb a hegyre, majd a tengerre menekült előlük, hogy ne is tudják, hova lett. Úgy látszik, azért sürgette a tanítványok elhajózását és a nép eloszlatását is, nehogy az utóbbiak valami politikai kalandba fogjanak.

* 23. *Egyedül imádkozni*. Jézus gyakran félrevonult imádkozni, néha egész éjszakán át.

* 25. *Negyedik őrváltáskor*. Régebben úgy a zsidók, mint a görögök az éjjelt három négyórás őrváltásra osztották. Krisztus idejében római szokás szerint este 6 órától reggel 6-ig négy őrváltást (vigiliát) számítottak, melyek mindegyike három óráig tartott. A negyedik őrváltás hajnali 3 órakor volt, még sötétben. Jézus tengeren járását elbeszéli Márk és János is: de Péter járását nem említik.

* 30. *Megijedt*. Péter könnyen esett egyik hangulatból és szélsőségből a másikba. Itt is a szeretet hajtja; Krisztusnak egy szavára teljes hittel és bizalommal száll le a tengerre, de a szélrohamtól mindjárt megijed és kételkedni kezd. Máskor is látjuk ezt Péter életében; például a lábmosáskor vagy mikor Krisztust megtagadja.

* 33. *Akik a hajócskában valának*, tudniillik a tanítványok és talán mások is. A hajócska tehát nagyobb bárka lehetett. János szerint mikor Jézust a hajóba felvették vagy fel akarták venni, a hajó rögtön csodálatosan partot ért. (Ján. 6,21.)

* 34-36. *Ruhája érintésével gyógyít*. (Márk 6,53-56.) 34. *Genezár földére*. Máténál a Vulgata fordításban Genezár. De itt e név nem a tavat jelenti, hanem a tó nyugati partvidékét. Márk szerint a hajó Betszaidába, (Márk 6,45.), János szerint Kafarnaumha (6,17.) tartott, hol Jézus másnap a zsinagógában az Oltáriszentséget ígérő nagy beszédet mondotta (Ján. 6,24-72). Betszaida és Kafarnaum egymás mellett Genezáret földén voltak.— 36. *Ruhája szegélyét*, tulajdonképen bojtját. (V. ö. Máté 9,20.)

volt, aki evett, az asszonyokat és gyerekeket nem számítva.

Jézus a vízen jár

22 Ezután mindjárt megparancsolta a tanítványoknak, hogy szálljanak bárkába, és menjenek előtte a túlpartra, amíg ő elbocsátja a tömeget. 23 Miután elbocsátotta a tömeget, egyedül fölment a hegyre imádkozni. Amikor beesteledett, egyedül volt ott.

24 A bárka pedig már sok stádiumnyira volt a parttól, hányták-vetették a hullámok, mert ellenszél volt. 25 Éjjel pedig, a negyedik őrváltás idején odament hozzájuk a tengeren járva. 26 Amikor a tanítványok meglátták őt, amint a tengeren jár, megrettentek és azt mondták: »Kísértet!«, és félelmükben kiáltozni kezdtek. 27 Jézus azonban mindjárt szólt nekik: »Bízzatok, én vagyok, ne féljetek!« 28 Péter így válaszolt neki: »Uram, ha te vagy, parancsold, hogy hozzád menjek a vízen.« 29 Ő azt mondta: »Gyere!« Péter kiszállt a bárkából, elindult a vízen és Jézushoz ment. 30 Mikor azonban látta az erős szelet, megijedt, és amint merülni kezdett, felkiáltott: »Uram! Ments meg engem!« 31 Jézus azonnal kinyújtotta a kezét, megragadta őt és azt mondta neki: »Te kishitű! Miért kételkedtél?«

32 Amikor beszálltak a bárkába, elállt a szél. 33 Akik a bárkában voltak, leborultak előtte, és azt mondták: »Valóban Isten Fia vagy!«

Gyógyítások Genezáret földjén

34 Átkelve a tavon Genezáret földjére jutottak. 35 Amikor annak a helynek a lakosai felismerték őt, üzentek az egész környékre, odahoztak hozzá minden beteget, 36 és kérték őt, hogy legalább a ruhája szegélyét érinthessék. Akik csak megérintették, meggyógyultak.

Mt 15

A tisztaságról és a tisztátalanságról

1 Akkor odajöttek Jézushoz a farizeusok és
írástudók Jeruzsálemből és azt mondták: 2 »Miért
vetik el tanítványaid az ősök hagyományát? Hisz
nem mossák meg a kezüket, amikor kenyeret esz-
nek.« 3 Ő ezt felelte nekik: »Ti pedig miért szegi-
tek meg Isten parancsát a ti hagyományotok mi-
att? Isten ugyanis azt mondta: 4 *`Tiszteld atyádat
és anyádat!'* és: *`Aki apját vagy anyját gyalázza,
haljon meg'* **{Kiv 20,12; 21,17}.** 5 Ti pedig azt mondjá-
tok: `Ha valaki így szól apjához vagy anyjához:
fogadalmi ajándék az, ami tőlem neked járna,
6 annak nem kell apját támogatnia.' Érvénytelení-
tettétek az Isten szavát hagyományotok miatt.
7 Képmutatók! Helyesen jövendölt rólatok Izajás:

8 *`Ez a nép ajkával tisztel engem,*
a szíve azonban távol van tőlem.
9 *Hiába tisztelnek engem, ha emberi tudományt*
és parancsokat tanítanak'« **{Iz 29,13}.**

10 Ezután magához hívta a tömeget, és azt
mondta nekik: »Halljátok és értsétek meg: 11 Nem
az teszi tisztátalanná az embert, ami bemegy a
szájába, hanem ami kijön a szájából, az teszi tisz-
tátalanná az embert.«

12 Akkor odamentek a tanítványai, és azt
mondták neki: »Ugye tudod, hogy a farizeusok
megbotránkoztak annak hallatára, amit mondtál?«
13 Ő így válaszolt: »Minden növényt, amelyet
nem az én mennyei Atyám ültetett, gyökerestől ki
fognak tépni. 14 Hagyjátok őket: vakoknak vak
vezetői ők. Ha pedig vak vezeti a vakot, mindket-
ten gödörbe esnek.« 15 Péter akkor ezt mondta
neki: »Magyarázd meg nekünk ezt a példabeszé-
det!« 16 Ő ezt felelte: »Még mindig értetlenek
vagytok ti is? 17 Nem értitek, hogy mindaz, ami
bemegy a szájba, a gyomorba kerül, aztán meg az
árnyékszékbe dobják? 18 Az azonban, ami a

* 15,1-20. Tisztaság; hagyományok; a parancsok kijátszása. (Márk 7,1-23.)

* 1. Az írástudókról és farizeusokról L. fentebb 3,7. jegyz. Az itt szereplők valószínűleg hivatalból voltak kiküldve a főtanácstól (szinedriumtól).

* 2. Az *öregek hagyományát*. Az írástudók és farizeusok a mózesi törvényhez sok aprólékos életszabályt adtak, melyeket az öregek, tudniillik az ősök és a régi törvénytudók állítólagos hagyományából származtattak, szigorúbban kötelezőknek tartottak, mint a törvény erkölcsi parancsait, sőt magát a tízparancsolatot. Az írástudók abban hibáztak, hogy az erényt ilyen külsőségekbe helyezték, s miattuk a lényegesebb erkölcsi parancsokat elhanyagolták. Kezüket mosogatták a lelkűk helyett. Ez a zsidó hagyomány lényegesen különbözik a katholikus egyház hagyományától, mely nem más, mint az apostoloknak Krisztustól vett tanítása és intézkedése, melyet ők élő szóval adtak át az egyháznak, de tanítványaik és utódaik azt csakhamar leírták, az egyház élő tanítása, intézményei és gyakorlata fenntartottak. Ez a keresztény hagyomány kiegészíti és értelmezi a Szentírást. Azonkívül az egyháznak Krisztustól és apostolaitól nyert megbízása van törvényeket hozni, nem csupán Mózes törvényét tanítani és magyarázni. *Kenyeret esznek* héber szólásmód, általában esznek.

* 4. E parancsok olvashatók: Móz. II. 20,12. és 21,17. III. 20,9. V. 5,16.

* 5. sk. *A tisztelet*, melyről itt szó van, nem puszta becsülést vagy érzelmet jelent, hanem tevékeny szeretetet vagyis adományt, anyagi támogatást. Az ajándék (Márknál a héber neve: korbán) a templomnak illetőleg Istennek adott vagy szánt ajándék. Tehát e hely értelme a következő: Ti írástudók és farizeusok, azt mondjátok: Aki támogatásra szoruló atyjának vagy anyjának azt mondja: Mindaz, ami az én vagyonomból neked hasznodra lehetne vagy használhatott volna, tehát amivel téged segíthetnélek, már Istennek vagy a templomnak szánt ajándék, vagy neki legyen szentelve, és valóban nem tiszteli, azaz nem támogatja szüleit: már eleget tesz gyermeki kötelességének, nem vét az isteni parancs ellen, és Ígérete köti. Krisztus inkább úgy következtet: az ilyen bizonyára nem tiszteli szüleit. A farizeusok úgy is okoskodtak, hogy nagyobb jót tesz, aki az ajándékot a templomnak adja, mint szüleinek, kiknek ezzel legtöbbet is használ. (Ilyenformán érti a Vulgata is.) Ilymódon meghiúsították azaz kijátszottak az Isten negyedik parancsát. Mindenesetre elítéli Krisztus azt, hogy valaki kegyes célokra fordítja, amivel segítségre szoruló szüleinek tartozik.

* 7-8. *Valóban képmutatók* voltak az írástudók és farizeusok, mikor látszólag Isten és a templom érdekében másokat az isteni törvény megtartásáról lebeszéltek. *Jól jövendölt rólatok*. Izaiás tulajdonkép a maga kortásairól beszél, de szavai a farizeusokra is illenek és vonatkoznak. *Ez a nép szájával lisztel* stb. (Izaiás 29,13.)

* 11. *Nem az szennyezi be az embert*, tudniillik erkölcsileg, ami szájába bemegyen. Némelyek e szavak alapján helytelenítik a böjtöt. De ez félreértés vagy ferdítés. Az Isten törvénye már az ószövetségben is rendelt böjtöket, Krisztus maga is ajánlja azokat. (Máté 6,16. skk.) Csak azt akarja mondani, hogy nem maga a tiltott étel vagy mosatlan kéz szennyezi be a lelket, hanem a bűn. A katholikus egyház sem mondja, hogy a böjti napokon élvezett húsétel vagy többszöri jóllakás magában véve fertőzi meg az embert; mert világos, hogy az étel mint Isten adománya, erkölcsileg közömbös dolog s ha csütörtökön sem a testet, sem a lelket

szájból kijön, a szívből származik, és ez teszi tisztá-talanná az embert. 19 Mert a szívből származnak a rossz gondolatok, gyilkosságok, házasságtörések, erkölcstelenségek, lopások, hamis tanúskodás, káromkodások. 20 Ezek teszik tisztátalanná az embert. Az pedig, hogy valaki mosatlan kézzel eszik, nem teszi tisztátalanná az embert.

A pogány asszony lányának meggyógyítása

21 Jézus ezután elment onnan: visszavonult Tírusz és Szidon vidékére. 22 És íme, egy kánaáni asszony, aki arról a vidékről jött, így kiáltott hozzá: »Könyörülj rajtam, Uram, Dávid Fia! A lányomat kegyetlenül gyötri egy ördög.« 23 Ő azonban egy szóval sem válaszolt neki.

A tanítványai odamentek hozzá és kérték: »Küldd el őt, mert kiabál utánunk!« 24 Ekkor így szólt: »Nem kaptam küldetést máshová, csak Izrael házának elveszett juhaihoz.« 25 Az asszony mégis odament, leborult előtte és kérte: »Uram, segíts rajtam!« 26 Erre így válaszolt: »Nem való elvenni a gyerekek kenyerét, és odadobni a kiskutyáknak.« 27 De az asszony csak folytatta: »Igen, Uram, de a kiskutyák is esznek a morzsákból, amelyek lehullanak uruk asztaláról.« 28 Erre Jézus így szólt hozzá: »Asszony, nagy a te hited! Történjék veled akaratod szerint!« És abban az órában meggyógyult a lánya.

Betegek gyógyítása

29 Jézus ezután eltávozott onnan, és elment a Galileai tenger mellé. Fölment a hegyre és ott leült. 30 Nagy tömeg jött oda hozzá: voltak velük sánták, vakok, nyomorékok, némák és sok másféle beteg. Letették őket a lábaihoz, ő pedig meggyógyította őket. 31 A tömeg csodálkozott, amikor látta a némákat beszélni, a nyomorékokat meggyógyulni, a sántákat járni, a vakokat látni, és magasztalták Izrael Istenét.

A második kenyérszaporítás

32 Jézus pedig magához hívta tanítványait és azt mondta nekik: »Megesik a szívem a tömegen, mert íme, már három napja velem vannak és nincs mit enniük. Nem akarom őket étlen elbocsátani, nehogy ellankadjanak az úton.« 33 A tanítványok ezt felelték neki: »Honnan lenne a pusztaságban annyi kenyerünk, hogy jóltartsunk ekkora tömeget?« 34 Jézus megkérdezte tőlük: »Hány kenyeretek van?« Azt felelték: »Hét, és néhány apró halunk.« 35 Erre megparancsolta a tömegnek, hogy telepedjék le a földre. 36 Azután fogta a hét kenyeret és a halakat, hálát adott, megtörte és odaadta a tanítványoknak, a tanítványok pedig a tömegnek.

be nem szennyezi, akkor pénteken sem. Hanem igenis az egyház törvénye iránti engedetlenség szennyezi be a lelket. Az egyháznak Krisztustól nyert törvényhozó hatalma van, s különösen a böjtöt nagyon észszerű okokból parancsolja, mint önmegtagadást és engedelmességet. Az Istenért gyakorolt önmegtagadás, tehát a böjt is kétségkívül elégtétel bűneinkért és érdem. Kétségtelen, hogy a komoly böjt gyengíti az emberben a szenvedélyeket; viszont a bőséges táplálkozás erősíti azokat. Sőt még az enyhébb böjtnek is van erkölcsi nevelő hatása, mikor az embert arra szoktatja, hogy mielőtt cselekszik, megkérdezze lelkiismeretét. A böjt még ha nem is jár nagy önsanyargatással, erkölcsi tornagyakorlat, mellyel akaratunkat kisebb dolgokban erősítjük, hogy azután nagyobb dolgokban is legyen erőnk vágyainknak ellenállani és a törvényt áldozattal is megtartani. Amellett ma már az orvostudomány által megállapított igazság, hogy az erős táplálkozás és a sok húseledel az egészségre is káros, a böjt pedig hasznos. A mosatlan kéz nem szép, de bűnnek nem bűn. A böjtről itt nincs is szó.

* 12. *Akkor*, miután a sereg elől egy házba ment. (Márk 7,17.) Természetesen a farizeusok ezen megbotránkoztak, vagyis erkölcsi felháborodást mutattak. De az oktalan és rosszhiszemű volt.

* 13. *Minden növény ... kitépetik*. A növény itt a farizeusi felekezet és annak tanítása, mely színlelt jámborsága dacára nem Isten ültetvénye, tehát az Isten országa ki fogja azt irtani.

* 14. *Hagyjátok őket*, ne törődjetek velük. *Vakok* úgy ők, mint tanítványaik, kiknek vezetőivé tolják fel magukat s verembe, azaz lelki romlásba visznek. (V. ö. Luk. 6,39.)

* 15-16. *Magyarázd meg*. A farizeusi elvek úgy belerögződtek a népbe, hogy még a tanítványok is nehezen tudták Krisztus tanítását megérteni.

* 17-20. *A gyomorba jut stb*. Az étel anyag, mely nem jut el a lélekbe, tehát nem is szennyezheti be azt; de igenis a szájból és szívből jövő bűnök.

* 21-31. A kánaáni asszony ördöngös leányának és sok betegnek meggyógyítása. (Márk 7,24-30.)

* 21. *Elmenvén onnét*, tudniillik Galileából, a Genezáret tó környékéről, hol azelőtt tanított. (Máté 14,34.); visszavonult a Feniciával szomszédos területre, hogy a farizeusok áskálódását kikerülje. (Márk 7,24.)

* 22. *A kánaáni asszony* feniciai pogány volt. Ama vidékről kijővén, t. i. Tirus és Szidon környékéről Feni-ciából. Dávidnak fia vagyis Messiás. (Lásd Máté 1,1. 20,30.)

* 23. *Egy szót sem felele*, hogy hitét és állhatatosságát próbára tegye. *Bocsásd el őt*. Teljesítsd kérését.

* 24. *Csak Izrael házának juhaihoz*. Krisztus maga személyesen és közvetlenül csak a zsidó néphez jött, mert a Megváltó ennek a népnek volt ígérve; a pogányokhoz később apostolait küldte.

* 26. *Az ebeknek vetni*, a görögben az ebecskéknek, a kis kutyáknak. A kifejezés a görögben nem oly kemény, mint a latinban vagy magyarban. Különben a zsidók a pogányokat megvetésből ebeknek nevezték.

* 27-28. Az asszony alázatossága és szellemes felelete meghatják Jézust; meggyógyítja leányát távolról.

* 29. *Eltávozván*. Márk szerint Jézus Feniciából visszatért a Jordánon túlra, a tíz görög város vidékére. (Márk 7,31.)

* 32-39. *A második kenyérszaporítás*. (Márk 8,1-9.)

* 32. Ez a második kenyérszaporítás, mint az első, szintén a Jordántól keletre történt. (Az első kenyérszaporítást lásd Máté 14,15-21. és párh.) A két elbeszélés hasonló, de több

37 Ettek mindannyian, és jóllaktak. A megmaradt darabokat felszedték, hét tele kosárral. 38 Négyezer férfi volt, aki evett, az asszonyokat és a gyerekeket nem számítva. 39 Miután elbocsátotta a tömeget, beszállt a hajóba és Magadán vidékére ment.

részletben különbözik. Mindkettő különböző pusztában történt. Az első még falvak közelében volt, ahova be lehetett volna menni élelemért. – A kétszeri kenyérszaporítást említi Máté 16,9. sk. is. Márk 8,19. sk.

* 36. *Hálát adván*, vagy talán megáldván az ételt.

* 39. *Magedán* talán azonos Magdalával, de mindenesetre a Genezaret tó nyugati partján feküdt.

Mt 16

Jézus nem ad jelet

1 Odamentek hozzá a farizeusok és a szaddúceusok, hogy próbára tegyék. Kérték őt, hogy mutasson nekik égi jelet. 2 Ő így válaszolt nekik: »Amikor beesteledik, azt mondjátok: `Jó idő lesz, mert vöröslik az ég.' 3 Hajnalban pedig: `Ma vihar lesz, mert vöröslik és borús az ég.' Az ég arculatát tehát meg tudjátok ítélni, az idők jeleit azonban nem tudjátok! 4 A gonosz és házasságtörő nemzedék jelet kíván, de nem kap más jelet, csak Jónás jelét.« Ezzel otthagyta őket és elment.

Óvás a farizeusoktól és a szaddúceusoktól

5 Amikor tanítványai átmentek a másik partra, elfelejtettek kenyeret vinni. 6 Jézus így szólt hozzájuk: »Vigyázzatok, óvakodjatok a farizeusok és a szaddúceusok kovászától!« 7 Azok erre így tanakodtak egymás közt: »Nem hoztunk kenyeret!« 8 Jézus, aki tudta ezt, megkérdezte tőlük: »Kishitűek, miért tanakodtok magatok közt azon, hogy nincs kenyeretek? 9 Még mindig nem értitek? Nem emlékeztek az ötezer ember öt kenyerére, és hogy hány kosárral szedtetek fel? 10 És a négyezer ember hét kenyerére, hogy hány kosárral szedtetek fel? 11 Miért nem értitek meg, hogy nem a kenyerekről beszéltem nektek! A farizeusok és a szaddúceusok kovászától őrizkedjetek!« 12 Ekkor felfogták, hogy nem arra gondolt, hogy a kenyér kovászától óvakodjanak, hanem a farizeusok és a szaddúceusok tanításától.

Péter hitvallása; Jézus válasza

13 Amikor Jézus Fülöp Cézáreájának vidékére ment, megkérdezte tanítványait: »Kinek tartják az emberek az Emberfiát?« 14 Ők ezt felelték: »Egyesek Keresztelő Jánosnak, mások Illésnek, mások meg Jeremiásnak, vagy egynek a próféták közül.« 15 Erre megkérdezte őket: »És ti kinek tartotok engem?« 16 Simon Péter válaszolt: »Te vagy a Krisztus, az élő Isten Fia.« 17 Jézus azt felelte neki: »Boldog vagy, Simon, Jónás fia! Mert nem a test és vér nyilatkoztatta ki ezt neked, hanem az én Atyám, aki a mennyekben van. 18 Én pedig mondom neked: Te Péter vagy, és én erre a

* 16,1-12. Égi jel; óvás a farizeusok kovászától. (Máté 12,38-41; 16,1. Márk 8,11-21. Luk. 11,16. 29. skk. 32,1.)

* 1. *Farizeusok és szadduceusok*. L. Máté 3,7. Ezek különben egymás ellenségei voltak, de Krisztus megtámadásában mindig egyetértettek. (Jól mondja Tertullián, hogy Krisztust mindig két lator közt feszítik keresztre?) *Kisérték*, hogy tude az égen csodát tenni: égi jelt.

* 4. *Az idők jeleit*, melyekből kitűnik, hogy a Messiásnak a próféták jövendölése és az akkor általános messiás-várás szerint már el kell jönni, sőt Krisztus csodáinak és tanításának tanúsága szerint már el is jött. Jónás próféta fele, t. i. a feltámadás. (V. ö. Máté 12,39. skk. és Luk. 12,56.)

* 5. *A tengeren túlra ménének*, tudniillik a genezáreti tó nyugati partjáról a keletire.

* 6. *A farizeusok kovászától*, hamis tanításától, mely mint a kovász a tésztát megsavanyítja, úgy az igaz tanítást és a jó erkölcsöt megrontja. (L. alább 12. v.) Máshol azonban a kovász mást is jelent, (Így Máté 13,33. Luk. 13,21.)

* 7. *Nem hoztunk kenyeret*. Ezt a kovász szó juttatta eszükbe; vagy pedig úgy értették Jézus fentebbi szavait, hogy nem szabad a farizeusoktól kenyeret venniök.

* 9-10. Jézus az előbbi két kenyérszaporításra (Máté 14. és 15. fej.) emlékeztet, jelezni akarván, hogy a kenyér hiányán most is tudna segíteni. (V. ö. Márk 8,19. sk.)

* 13-20. *Péter hitvallása; az egyház fejévé rendeltetése*. (Márk 8,27. 30. Luk. 9,18-20. Ján. 1,42.)

* 13. *Fülöp Cezáreája*, a Fülöp negyedes fejedelem tartományában levő város, az Antilibanon hegység lábánál, a Jordán forrásainál. Régebben Paneasnak hívták.

* 14. Miként Heródes fejedelem, úgy sokan a zsidók közül is azt hitték, hogy Jézusban János támadt fel. (Máté 14,2. Márk 6,14. skk. Luk. 9,8.) Mások azt vélték, hogy ő a Messiás eljövetele előtt várt Illés (Máté 11,14. Márk 6,15. Luk. 9,8. Ján. 1,21.) vagy Jeremiás vagy más próféta. (Márk 6,15. Luk. 9,8. Ján. 1,21. y. ö. Makk. II. 15,14.) A zsidók e korban a Messiás alatt politikai királyt és hadvezért értettek, ki őket a rómaiak uralmától megszabadítja. De hogy Jézus legalább próféta, azt szavaiból és csodatetteiből látták.

* 16. *Te vagy a Krisztus, az Isten fia. Az élő Isten* ellentétben a pogányok élettelen bálványaival.

* 17. *Simon* volt Péternek eredeti neve. A jelképes Péter nevet Krisztus adta neki már előbb. (L. Ján. 1,42.) *Jónás fia* arámi nyelven Bar Jona. (L. Ján. 1,42.) Péter atyja máshol Jánosnak neveztetik. (Ján. 21,15. skk.) A Jónás és János név nem azonos, de Krisztus idejében azokat úgy látszik a közhasználatban összecserélték. *Test és vér* a rabbik szólásmódja szerint annyit tesz, mint ember, különösen a testi vagy az érzéki, természetes ember. (L. Kor. I. 15,50. Gal. 1,16. Ef. 6,12.) Krisztus tehát azt akarja mondani: Hogy én Messiás és Isten fia vagyok, arra nem gyarló ember tanított (vagy nem a te érzéki természetes és emberi eszed vezetett rá) téged, hanem mennyei Atyám nyilatkoztatta azt ki neked. S boldog vagy, hogy e kinyilatkoztatás előtt

kősziklára fogom építeni egyházamat, s az alvilág kapui nem vesznek erőt rajta. 19 Neked adom a mennyek országának kulcsait. Amit megkötsz a földön, meg lesz kötve a mennyekben is, és amit feloldasz a földön, föl lesz oldva a mennyekben is.« 20 Ezután meghagyta a tanítványoknak, hogy senkinek se mondják el, hogy ő a Krisztus.

A szenvedés és a feltámadás első megjövendölése

21 Ettől az időtől kezdte Jézus jelezni a tanítványainak, hogy Jeruzsálembe kell mennie, sokat kell szenvednie a vénektől, főpapoktól és írástudóktól, meg kell, hogy öljék, és harmadnapra föl kell támadnia. 22 Péter erre félrehívta őt, és kezdte lebeszélni: »Távol legyen ez tőled, Uram! Ez nem történhet meg veled.« 23 Ő azonban megfordult, és azt mondta Péternek: »Távozz előlem, Sátán! Botrány vagy nekem, mert nem Isten dolgaival törődsz, hanem az emberekével!«

Jézus követése; az önmegtagadás

24 Akkor Jézus azt mondta a tanítványainak: »Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg önmagát, vegye föl a keresztjét és kövessen engem. 25 Mert aki meg akarja menteni életét, elveszíti azt, aki pedig elveszíti életét énértem, megtalálja azt. 26 Mert mit használ az embernek, ha az egész világot megszerzi is, de az élete kárt szenved? Vagy mit adhat az ember cserébe a lelkéért? 27 Mert az Emberfia eljön angyalaival Atyja dicsőségében, és akkor megfizet majd mindenkinek tettei szerint {Zsolt 62,13}. 28 Bizony, mondom nektek: vannak néhányan az itt állók közül, akik nem ízlelik meg a halált, amíg meg nem látják az Emberfiát, amint eljön az ő országában.«

megnyitottad eszedet és szivedet. Jézus tanításából és csodáiból már látható volt, hogy nagy próféta; de hogy Messiás vagy épen Isten fia, az csak isteni kinyilatkoztatásból volt felismerhető. Ennek határozott és bátor megvallása pedig már az isteni kegyelem különös műve volt. Igaz, hogy már előbb Natánael (Ján. 1,49.) és a többi apostol (Máté 14,33.) Krisztust Messiásnak, sőt Isten fiának vallotta, még inkább csak homályosan sejtve és ingadozva vagy pedig képletes értelemben. De Péter már az Atyával egylényegű Istennek, valóságos isteni személynek vallotta. A többi apostolban ez a hit még csak lappangott.

* 18. *Péter*, arámi nyelven, melyen Jézus apostolaival beszélt, Kéfa, ami annyit tesz, mint kőszikla. A Péter tehát jelképes név, mely jelenti a sziklát, melyre a földi, látható egyház építve van. Krisztus szavaiban itt szójáték rejlik, mely a görögben, latinban és más nyelvekben elhomályosodik, de szembetűnő volt az arámi nyelvben, hol az így hangzott: Te Kéfa (= Péter = szikla) vagy, és e Kéfára (= sziklára) építem egyházamat. (A szójáték legjobban visszaadható franciául, hol ugyanazon szó jelenti Pétert és a sziklát.) Krisztus nem Péter hitét tette az egyház alapjává, hanem magát Pétert az ő hitéért. Némely protestáns szerint mikor Krisztus e szavakat mondta, nem Péterre, hanem önmagára mutatott. De erről a szöveg mit sem mond, s az így magyarázott helynek semmi értelme sem volna, mert világos, hogy Krisztus Pétert akarja megjutalmazni hitvallásáért. *Anyaszentegyház* a görög és latin ecclesia (héberül kahal) annyi mint gyülekezet. Az újszövetségi Szentírásban itt fordul elő először. Krisztus az egyházat épülethez hasonlítja, amely hasonlat Szt. Pálnál is gyakori, és azóta az egyházban általános. E szavakban tehát ki van fejezve Péter egyházfősége (latinul primátus). Tényleg Péter mindig mint az apostolok fejedelme és az egyház feje szerepel a Szentírásban, (Így pl. Máté 10,2. Csel. 1,15; 2,14; 4,8; 15,7. Gal. 1,18: 2,7. sk.) A többi apostol is neveztetik néha az egyház alapjainak és oszlopainak, amennyiben ők is Péterre támaszkodva az egyház épületét tartják. (Gal. 2,9. Ef. 2,20. Jel. 21,14.) Péter egyházfősége nem szorítkozott az ő személyére, hanem utódaira, a római pápákra is átszármazott. Mert az egyház alap és fej nélkül nem maradhatott. Az egységes fej volt és van ma is hivatva, hogy az egyház egységét minden körülmények közt fenntartsa. A *pokol* (a görögben: Hádes) kapui. A kapu a régi keleti városok bástyájának legjobban megerősített része, melyen belül oszlopcsarnokos piac volt, ahol többi közt az államügyeket és bíráskodást intézték. A pokol kapui tehát annyit tesz, mint a pokol hatalma, az ördög ereje. (A törökök is fényes portának vagy kapunak hívják a maguk kormányát és hatalmát.) Mások szerint a pokol itt az alvilágot jelenti, ahol a régiek felfogása szerint a holtak lelkei tartózkodnak. A kifejezés tehát itt is azt jelentheti, hogy az egyházon a halál, az enyészet hatalma soha erőt nem vesz.

* 19. *Neked adom a mennyek országa kulcsait*. (V. ö. Iz. 22,22. Jel. 1,18: 3,7.) Az épület vagyis város kulcsainak átadása minden népnél a hatalom vagy a kormányzás rábízását jelképezi. A mennyek országa itt elsősorban az Isten földi egyházát jelenti, de a mennyországot is, amennyiben Péter a kormányzó és büntető hatalommal annak kapuit is megnyithatja vagy bezárhatja az emberek érdemei szerint. Nem az Isten igazodik Péter és utódai ítéletéhez, hanem Péter ítél az Isten törvénye és ítélete szerint. Megkötni és feloldani héberes kifejezés, mely annyit tesz, mint megtiltani és megengedni, elítélni vagy felmenteni, tehát Isten törvényei alapján egyházi törvényt hozni, parancsolni, kormá-

nyozni, bíráskodni. E szavakban benne rejlik Péternek és utódainak bűnbocsátó hatalma is, melyet Isten nevében és az ő törvénye szerint gyakorolnak. Hasonló hatalmat később a többi apostol is kapott (Máté 18,18. Ján. 20,23.), melyet Péterrel egységben, egyetértésben, utódaik pedig Péter utódaitól való függésben gyakorolnak.

* 20. *Ne mondják, hogy ő a Krisztus*, tudniillik a Messiás. (Márk 8,30. Luk. 9,21.) Ez természetesen csak egyelőre volt megtiltva, nehogy a nép a zsidó remények értelmében lázadást támasszon, mellyel a római hatalom fegyveres beavatkozását idézte volna elő és ily módon Jézus tanítását és a megváltás művét akadályozta volna. (V. ö. Máté 8,4. és máshol.) A jóakarata emberek Jézus tetteiből úgyis láthatták, hogy ő a Messiás és Isten fia, aminthogy máskor Jézus maga is annak vallotta magát.

* 21-23. Krisztus megjövendöli kínszenvedését; Péter lebeszéli (Márk, 8,31-33. Luk. 9,22.)

* 21. Most már, a nyilvános működés harmadik évében, kezdte Jézus tanítványait szenvedésére és halálára előkészíteni, hogy kigyógyuljanak a földi messiási ország ábrándjából és a rájuk váró nagy kísértésben hitüket el ne veszítsék. De azért az apostolok még sem tudtak ezzel a gondolattal megbarátkozni. Jeruzsálembe kell menni, tudniillik Isten terve és akarata szerint. (Máté 17,21. sk. Márk 9,30. Luk. 9,44., majd ismét Máté 20,17-19. Márk 10,32-34. Luk. 18,31-33.) A vének a törzsfőnökök. (V. ö. Máté 2,4. jegyz.)

* 22. *Isten mentsen téged*. Péter még nem tudta megérteni, hogy a Messiásnak szenvedni kell és meghalni; Krisztus iránti szeretete is visszariadt e gondolattól.

* 23. *Távozzál előlem, kísértő!* (A görög és latin szövegben: sátán.) E szavak keményen hangzanak. Péter itt anélkül, hogy tudta és meggondolta volna, tulajdonképen a megváltást akarta megakadályozni, ami szinte ördögi gondolat volt. Krisztus Pétert tudatára akarta ébreszteni a nagy rossznak, melyet mondott. Némelyek szerint e szavak tulajdonképen a sátánhoz vannak intézve, ki Péternek e gondolatot sugallta. *Megbotránkoztatsz engem*, tudniillik azzal, hogy vissza akarsz tartani a szenvedéstől és megváltástól.

* 24-28. *A kereszthordozás jutalma*. (Márk 8,34-39. Luk. 9,23. 27.)

* 24. Aki tanítványa akar lenni Krisztusnak, annak nem szabad az érzéki természet szempontjából tekinteni az életet, mint most Péter tette. Tagadja meg önmagát, saját vágyait és akaratát. Vegye föl keresztjét, vagyis utánozza Krisztust a lemondásban és a szenvedések tűrésében. (V. ö. Máté 10,38. Luk. 9,23. 14,27.)

* 26. *Aki meg akarja menteni életét stb*., a görög szerint lelkét. (V. ö. Máté 10,39. Márk 8,35. Luk. 17,33. Ján. 12,25.) Szójáték. Aki hittagadással, gyávasággal vagy bűnnel akarja megmenteni földi életét, elveszti az örök életet; aki pedig Krisztusért feláldozza földi életét, megtalálja az életet a túlvilágon. — 26. *Mit használ*, mit ér a világ minden java, ha elvész, vagyis elkárhozik a lélek? Mert mit adhat az ember cserébe, vagyis váltságul lelkéért? Mivel fogja azt a pokolból kiváltani? Mi fogja annak vesztéért kárpótolni?

* 27. *Az Emberfia el fog jönni* az ítéletre és megfizet. (Róm. 2,6.)

* 28. Nem ízlelnek halált, nem halnak meg. Mígnem meglátják az ő országában. A Szentírás Krisztusnak többféle eljöveteléről (görögül parusiáról) beszél. Először jött el testben, mikor Betlehemben született; második volt büntető eljövetele a zsidó nép bűnhődésében és Jeruzsálem pusztulásában (Kr. u. 70-ben); harmadik az ő eljövetele az egyes emberek lelkébe a megigazulás által és a világba pedig az

Mt 17

Jézus színeváltozása

1 Hat nap múlva Jézus maga mellé vette Pétert, Jakabot és Jánost, a testvérét, és fölvitte őket külön egy magas hegyre, 2 és színében elváltozott előttük. Ragyogott az arca, mint a nap, a ruhái pedig fehérek lettek, mint a napsugár. 3 És íme, megjelent nekik Mózes és Illés, s beszélgettek vele.

4 Péter ekkor azt mondta Jézusnak: »Uram, jó nekünk itt lenni! Ha akarod, csinálok itt három sátrat, neked egyet, Mózesnek egyet és Illésnek egyet.« 5 Még beszélt, amikor íme, fényes felhő árnyékolta be őket, s a felhőből egy hang szólt: »Ez az én szeretett Fiam, akiben kedvem telik, őt hallgassátok« {Iz 42,1; MTörv 18,15}. 6 Ennek hallatán a tanítványok arcra borultak és igen megijedtek. 7 Jézus odament, megérintette őket és azt mondta: »Keljetek föl, és ne féljetek!« 8 Amikor fölemelték a szemüket, senkit sem láttak, csak Jézust egymagát.

9 Amint lejöttek a hegyről, Jézus megparancsolta nekik: »Senkinek se beszéljetek a látomásról, amíg az Emberfia a halálból föl nem támad.«

Illés eljövetele

10 Ezután a tanítványok megkérdezték tőle: »Miért mondják akkor az írástudók, hogy Illésnek előbb el kell jönnie?« 11 Ő ezt felelte: »Illés valóban eljön, és helyreállít mindent {Mal 3,23-24}, 12 De mondom nektek: Illés már eljött, s nem ismerték fel őt, hanem azt tették vele, amit csak akartak. Éppígy az Emberfia is szenvedni fog miattuk.« 13 Akkor megértették a tanítványok, hogy Keresztelő Jánosról beszélt nekik.

evangélium elterjedése által; negyedik lesz utolsó dicsőséges eljövetele a végítéletre. Itt nyilvánvaló, hogy nem a világvégi eljövetelt kell érteni, hanem a büntető és lelki eljövetelt Jeruzsálem pusztulásában és az evangélium elterjedésében, melyeket sokan az apostolok és tanítványok közül megértek. (V. ö. Márk 8,39. Luk. 9,27. Rom. 1,8.)

* 17,1-13. *A színváltozás*; *Illés eljövetele*. (Márk 9,1-12. Luk. 9,28-36.) (V. ö. Pét. II. 1,16-18.)

* 1. *Hat nap múlva*. Lukács szerint mintegy nyolc nap múlva. Péter, idősebb Jakab és János voltak az Úrnak legbizalmasabb tanítványai. (V. ö. Máté 26,37. Márk 14,33.) *Egy magas hegyre*. A hagyomány (Eusebius, Jeruzsálemi Szt. Cyrill és Szt. Jeromos) szerint ez a Tábor hegye volt, Názárettől délkeletre. De mások Cezárea közelébe teszik.

* 2. *Színében elváltozék*, tudniillik átalakult, megdicsőült testet öltött. (Lukács szerint imádság közben.) A színváltozás célja volt, hogy Jézus szenvedése előtt magát legbizalmasabb tanítványainak mennyei dicsőségben megmutassa s azáltal hitüket a közelgő megpróbáltatások idejére megerősítse; másrészt Krisztust mint az ószövetség beteljesítőjét és az újszövetség törvényhozóját jelképesen felavassa. Különben az Úr nyilvános működésének harmadik évében történt. *Mint a hó*; a görög szöveg szerint mint a fény.

* 3. Mózes a nagy törvényhozó és *Illés* a legnagyobb próféta megjelentek, hogy az ószövetség nevében tanúságot tegyenek Krisztusról mint Messiásról. Beszélgetvén vele Lukács szerint az ő haláláról.

* 4. *Csináljunk három sátrat*. Péter elragadtatásában Mózest és Illést ott akarta tartani és a jelenetet állandósítani. Márk és Lukács szerint nem tudta, mit beszél, tudniillik elragadtatásában nem gondolta meg, hogy az emberek e földön megdicsőült testben nem élhetnek; másrészt az Üdvözítő nem azért jött, hogy már e földön a mennyországban részesítsen, hanem hogy értünk szenvedjen és meghaljon.

* 5. *Fényes felhő* borította be őket, s elfedte Jézust és a két prófétát szemeik elől. *Ez az én igen kedves Fiam stb*. Ugyanez hallatszott az égből Jézus keresztelésekor. (L. Máté 3,17. Márk 1,11. Luk. 3,22. Péter II. 1,17.) *Őt hallgassátok*, tehát már nem Mózest és Illést. (V. ö. Mózes V. 18,15.)

* 6. *Arcukra borultak* lesújtva a jelenet fenségétől és imádás céljából.

* 8. *Senkit sem láttak*. Míg le voltak borulva, a jelenet eltűnt. A színváltozás valóságos külső esemény volt, nem pusztán belső lelki élmény, sem nem álom, káprázat, képzelődés.

* 9. *Senkinek se mondjátok*. Jézus megtiltja a dolog híresztelését, nehogy a nép érdekében lázadást támasszon. (V. 6. Máté 16,20. stb.)

* 10. *Mit beszélnek az írástudók* stb. Illés nem maradt a földön, hanem eltávozott; miért tanítják tehát az írástudók, hogy Illés a Messiás előtt eljön? kérdik a tanítványok.

* 11-13. Izaiás és Malakiás próféták jövendölése szerint a Messiás történeti eljövetele előtt meg fog jelenni az előfutár, hogy helyreállítsa a mózesi törvényt eredeti tisztaságában, s előkészítsen a messiási országra, (Iz. 40,3. skk. és Mal. 3,1.) Malakiás pedig máshol megjövendölte, hogy az idők végén, á végítélet előtt ismét el fog jönni Illés, hogy az atyák és fiák szívét egymáshoz fordítsa. (Mai. 4,5. sk. V. ö. Sir. 48,10.) A zsidók, s eleinte az apostolok is azt hívén, hogy a Messiás eljövetelével a jelen világ vége is közel van. Illés eljövetelét is a maguk korában várták. Krisztus is megerősíti, hogy *Illés ugyan majd eljön* (Máté 17,11. Márk 9,11.), de egyúttal azt

Egy holdkóros meggyógyítása

14 Amikor visszaértek a tömeghez, odajött
hozzá egy ember, térdre esett előtte 15 és azt
mondta: »Uram! Könyörülj a fiamon, mert hold-
kóros és nagyon szenved. Sokszor tűzbe esik,
máskor meg vízbe. 16 Odavittem őt a tanítvá-
nyaidhoz, de nem tudták meggyógyítani.« 17 Jé-
zus ezt felelte: »Ó, hitetlen és romlott nemzedék!
Meddig legyek még veletek? Meddig tűrjelek még
titeket? Hozzátok őt ide hozzám!« 18 Jézus rápa-
rancsolt, az ördög kiment belőle, és a gyermek
meggyógyult abban az órában. 19 Ekkor a tanítvá-
nyok külön odamentek Jézushoz és megkérdez-
ték: »Mi miért nem tudtuk kiűzni?« 20 Azt felelte
nekik: »A kishitűségetek miatt. Mert bizony,
mondom nektek: ha csak akkora hitetek lesz is,
mint a mustármag, és azt mondjátok ennek a
hegynek, `menj innen oda', elmegy, és semmi sem
lesz lehetetlen nektek.« [21]

A szenvedés és a feltámadás második megjövendölése

22 Amikor Galileában összegyűltek, Jézus azt
mondta nekik: »Az Emberfiát át fogják adni az
emberek kezébe, 23 megölik őt, de harmadnapon
föl fog támadni.« Erre nagyon elszomorodtak.

A templomadó

24 Amikor Kafarnaumba érkeztek, odamen-
tek Péterhez azok, akik a két drachmát szedik, és
azt mondták neki: »A ti Mesteretek nem fizeti
meg a két drachmát?« 25 Azt felelte: »De igen!«
Amikor hazaért, Jézus már megelőzte őt és azt
mondta neki: »Mit gondolsz, Simon, a föld kirá-
lyai kiktől szednek vámot vagy adót: a fiaiktól,
vagy az idegenektől?« 26 Ő azt felelte: »Az ide-
genektől.« Jézus erre így szólt: »Akkor tehát a fiak
mentesek. 27 De hogy ne botránkoztassuk meg
őket, menj a tengerhez, vesd ki a horgot, és fogd
ki az elsőként kapó halat. Nyisd ki a száját, s

is mondja, hogy *Illés már eljött* Ker. Jánosban. (Máté 11,10. 14; 17,12. Márk 9,12.) Ennek alapján a keresztény magyarázók Illés kétszeri eljövetelét különböztetik meg: az elsőt, Krisztus nyilvános fellépése előtt, mely Jánosban képletes értelemben teljesedett és a másodikat, személyes eljövetelét a világ végén, a Messiás dicsőséges eljövetele előtt, melynek az előbbi jelenés előképe volt. (V. ö. Jel. 11,3. skk.) Illés helyreállít mindeneket. A zsidók ezt természetesen a mózesi vallásról és törvényről értették. A keresztény felfogás szerint a visszatérő Illés erkölcsileg megújítja a romlott világot, előkészíti az emberiséget Krisztus dicsőséges eljövetelére és az ítéletre, sőt megtéríti a zsidókat. *Azt cselekedtek vele*, amit akartak, azaz bebörtönözték és megölték (tudniillik Heródes Antipás), s így fogják az Emberfiát is szenvedésbe és halálra vinni.

* 14-21. *A holdkóros fiú meggyógyítása*. (Márk 9,13-28. Luk. 9,37-44.)

∗ 14. (A görög szöveg a 14. verset kétfelé osztja.) Márk 9,16-28. Lukács 9,38-43. is. Történt pedig a színváltozás utáni napon.

* 15. *Holdkóros*. Ezalatt a zsidók különféle idegbetegséget értettek, kivált nyavalyatörést. Különben ez a fiú nemcsak holdkóros, hanem siketnéma, sőt ördöngös is volt, mint alább (Máté 17,17. sk. Márk 9,16. 24. Luk. 9,39.) kitűnik. Tűzbe és vízbe esik, tudniillik ha épen tűz vagy víz mellett éri utól a baj. Márk a betegséget és gyógyulást bővebben leírja.

* 16. *Ó hitetlen és romlott nemzedék!* Ez a szemrehányás nem az apostoloknak, hanem az apának és fiainak, sőt az összes hitetlen zsidóknak szól, de az apostoloknak is jut belőle egy kicsi. Meddig leszek még veletek? meddig tűrjelek? Meddig kell még veletek vesződnöm, hogy hitetek és bizalmatok elég erős legyen, és a zsidó előítéletekből kigyógyuljatok? Márknál Jézus az apával hitvallást tétet.

* 17. *Megfeddé öt*, az ördögöt, mint Márkból és Lukácsból kitűnik. (Márk 9,24. Luk. 9,43.) A feddés szigorú parancs volt, hogy hagyja el a fiút.

* 19. *Kicsiny hitetek* (más görög kéziratokban: hitetlenségtek) miatt. Az apostolok hittek, de hitük és Krisztus hatalmában való bizodalmuk nem volt elég erős. *Ha annyi hitetek leend ... semmi sem lesz nektek lehetetlen.* Itt nem általában a keresztény hitről van szó (mely az apostolokban nem hiányzott), hanem a csodatevő hitről és bizalomról. Az ígéret pedig nem minden hívőnek, hanem az apostoloknak szól, de némi szónoki túlzás is lehet benne. Ámbár a szentek életében többször olvasunk hasonló csodás eseteket. De természetes, hogy a csodatevést csak Isten sugallatára és ösztönzésére szabad megpróbálni. A középkor erős hite azonban sokszor ezt is megpróbálta az úgynevezett istenítéletekben. Az ördögűzést azonban némely esetekben az egyház szertartása és gyakorlata megengedi.

* 20. *Ez a fajta nem megy ki máskép*. Amely ördög a fiút megszállta, igen hatalmas volt; az ilyet csak buzgó imádsággal és böjtöléssel támogatott hit űzheti ki.

* 21-22. *Jézus újra megjövendöli szenvedését*. (Márk 9,29-31. Luk. 9,44. sk.)

* 21-22. Jézus már előbb megjövendölte szenvedését és halálát (lásd Máténál 16,21. és párh.); itt másodszor teszi ezt és még egyszer lógja tenni utolsó jeruzsálemi útja előtt. (Máté 20,17-19. és párh.) A tanítványok megszomorodának, mert zsidó előítéleteik miatt még mindig nem értették a Messiás szenvedését.

* 23-26. Jézus megfizeti az adót.

találni fogsz benne egy sztatért. Fogd azt és add oda nekik értem és érted.«

A tanítványok közössége: 18,1-35

Mt 18

A tanítványok vetélkedése

1 Abban az órában a tanítványok odajöttek
Jézushoz és azt mondták: »Ki a legnagyobb a
mennyek országában?« 2 Erre ő odahívott egy kis-
gyereket, közéjük állította 3 és így szólt: »Bizony,
mondom nektek: ha meg nem tértek és nem lesz-
tek olyanok, mint a kisgyerekek, nem mentek be
a mennyek országába. 4 Aki ugyanis kicsivé lesz,
mint ez a gyermek, az a legnagyobb a mennyek
országában. 5 És aki befogad egy ilyen kisgyere-
ket az én nevemben, engem fogad be.

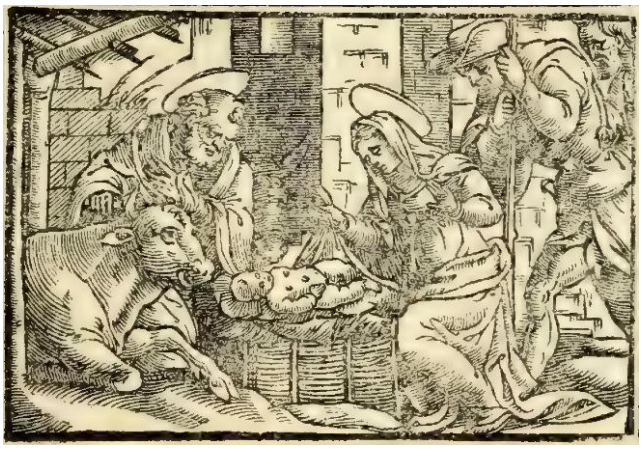

Óvás a botránkoztatástól

6 Aki pedig megbotránkoztat egyet e kicsik
közül, akik hisznek bennem, jobb volna annak, ha
malomkövet kötnének a nyakára és a tenger mé-
lyébe vetnék. 7 Jaj a világnak a botrányok miatt!
Mert szükséges ugyan, hogy botrányok legyenek,
de jaj annak az embernek, aki által a botrány tör-
ténik.

* 23. *Adópénzt,* a görögben didrachmát. Itt a templomadóról van szó. Minden felnőtt izraelita évenként (március vagy húsvét táján) egy zsidó fél sekelpénzt, vagyis egy didrachmát, azaz két drachmát volt köteles fizetni a jeruzsálemi templomnak. A drachma a görög világban és Nagy Sándor után az egész keleten elterjedt ezüstpénz volt, csaknem egyértékű a békebeli ezüst koronával vagy frankkal; a didrachma tehát csaknem három pengő. De ezek értéke ingadozott.

* 25. *Fiaik mentesek*. A királyok családtagjai nem fizetnek adót; tehát én, mint az Isten fia, sem vagyok köteles az Isten templomának és közvetve az Istennek adót fizetni.

* 26. *Hogy meg ne botránkoztassuk őket*. Az adószedők, kik nem tudták vagy nem hitték, hogy Krisztus isten fia, természetesen vitatkozást kezdtek volna, ha Krisztus az istenfiúság címén tagadja meg a templomadót. A *stater* görög pénz. Volt aranystater is; de itt ezüststaterről van szó, ami négy drachmát (egy tetradrachmát) ért, tehát épen fedezte az adót két személy számára.

* 18,1-10. *A tanítványok versengése; gyermeki alázatosság; a botrány*. (Máté 5,29. sk. Márk 9,33-47. Luk. 9,46-48.)

* 1. *Ki nagyobb a mennyek országában*, tudniillik a messiási országban, az egyházban; ki nyeri el ott az első rangot? Márk szerint már a Kafarnaumba vezető úton vitatkoztak erről. Úgy látszik, bántotta őket Péter kitüntetése az adófizetésnél.

* 2. Ez a gyermek egy régi hagyomány szerint Szt. Ignác vértanú volt.

* 3-4. *Ha nem lesztek, mini a kisdedek*, alázatosak, hívők, egyeneslelkűek, szelídek stb. Tehát, aki alázatosabb, az lesz nagyobb az Isten országában. (V. ö. Máté 19,14.) De a külső rangfokozatok és alárendeltség az egyházban a belső alázatosság mellett is megmaradtak és meg is kell maradniok. Az alázatosság a kereszténység alaperénye, a lelki szegénység járuléka. (Lásd Máté 5,3. Luk. 1,48. 52.) Az alázatos ember elismeri, hogy magától semmi, mindene Istentől van. Az alázatosság tehát igazság, mint ahogy a kevélység, mely azt hiszi, hogy amije van, az az ő érdeme, nagy hazugság. Magasra az erényben csak az jut s mindenütt csak az méltó és alkalmas a felmagasztalásra, aki megalázza magát. Szépen mondja Szt. Ágoston: „Nagy akarsz lenni? alul kezdjed. Magasba nyúló épületet akarsz emelni? az alázatosság alapjára legyen először gondod. S minél nagyobb épülettömeget akar valaki felrakni, annál mélyebbre ássa az alapot".

* 5. Jézus itt kitérőleg alkalmat vesz arra, hogy a gyermekek iránti kötelességre, rámutasson. Ez a gondolat vetette meg a gyermekvédelemnek és az árvák gondozásának alapját. *Aki befogad* testi és lelki gondozásra, olyan gyermeket, amelyik arra rászorul. *Az én nevemben*, mint enyémet, helyettem, az én tanításom és parancsom szerint. *Engem fogad be*, annyi, mintha engem fogadna be, kinek különösen gyermekeim a kicsinyek, gyengék, szegények és alázatosak. (V. ö. Máté 10,40 skk. 25,40.)

* 6. *Megbotránkoztat*, azaz helytelen cselekvéssel másnak alkalmat ad a lelki romlásra, a bűnre, őt csábítással, rossz példával hitétől vagy ártatlanságától megfosztja. A botrány nemcsak a gyermekekre, hanem más szellemileg kiskorúakra, a tudatlan, műveletlen népre is vonatkozik, melyet az úgynevezett műveltek hitetlensége és rossz példája szintén bűnre visz. *Jobb volna annak*, ha e bűne előtt vízbefojtották volna, mert akkor csak testileg halt volna meg, de a botrány által mások lelkét is, meg a magáét is megöli. Vagy pedig bűne után örülhetne, ha a vízbefojtás árán az Isten

8 Ha a kezed vagy a lábad megbotránkoztat téged, vágd le és dobd el magadtól! Jobb neked nyomorékon vagy sántán bemenned az életre, mint két kézzel vagy két lábbal az örök tűzre kerülnöd. **9** És ha a szemed botránkoztat meg téged, vájd ki és dobd el magadtól! Jobb neked fél szemmel az életre bemenned, mint két szemmel a gyehenna tüzére kerülnöd.

10 Vigyázzatok, ne vessetek meg egyet sem e kicsik közül. Mert mondom nektek: angyalaik a mennyekben mindig látják Atyám arcát, aki a mennyekben van. **[11]**

Példabeszéd az elveszett juhról

12 Mit gondoltok? Ha egy embernek száz juha van, és azok közül egy elkóborol, nem hagyja-e ott a kilencvenkilencet a hegyeken, nem megy-e el és nem keresi-e meg az eltévedtet? **13** Amikor pedig megtalálja, bizony, mondom nektek: jobban örül annak, mint a kilencvenkilencnek, amely el sem veszett. **14** Ugyanígy a ti Atyátok, aki a mennyekben van, nem akarja, hogy egy is elvesszen e kicsik közül.

A testvér megintése

15 Ha a testvéred vétkezik ellened, menj és figyelmeztesd őt négyszemközt. Ha hallgat rád, megnyerted testvéredet. **16** Ha azonban nem hallgat rád, végy magad mellé még egy vagy két társat, mert *minden dolgot két vagy három tanú szavával kell igazolni* **{MTörv 19,15}**. **17** Ha rájuk sem akar hallgatni, mondd meg az egyháznak. Ha pedig az egyházra sem akar hallgatni, legyen számodra olyan, mint a pogány és a vámszedő. **18** Bizony, mondom nektek: mindaz, amit megköttök a földön, meg lesz kötve a mennyben is, és amit föloldotok a földön, föl lesz oldva a mennyben is.

19 És bizony, mondom nektek: ha a földön ketten egyetértésben kérnek valamit, bármi legyen is az, megkapják Atyámtól, aki a mennyben

büntetésétől megszabadulna. *Malomkövet kötnének* (a görög szerint: kötöttek, volna) nyakára, az eredetiben szamárral forgatott nagy malomkövet. (L. Márk 9,41. Luk. 17,2.)

* 7. Krisztus itt a kisdedek botránkoztatása alkalmából kitért a botrányra általában. (L. Máté 5,29. sk. Márk 9,42-47. Luk. 17,1. sk.) A legtöbb bűn a botrány eredménye, tehát a botrány a világ legnagyobb erkölcsi baja, mely lelki vesztét okozza annak, aki adja és annak, aki kapja. Szükséges, hogy botrányok legyenek, Lukácsnál: lehetetlen, hogy botrányok ne legyenek. (Luk. 17,1.) A botrány persze nem magában véve vagy erkölcsileg szükséges (arra legfeljebb az ördögnek van szüksége), hanem a világban uralkodó bűn és az emberek rossz hajlamai miatt elkerülhetetlen; vagyis botrány szokott lenni, volt, van és lesz. De ez csak statisztikai szükség vagy inkább tény; az egyes botrányoknak nem kell megtörténniük; az egyes ember szabad, tehát, aki mást megbotránkoztat, menthetetlen.

* 8-9. *Vágd le, vágd ki, vesd el,* vagyis inkább légy kész erre is, mintsem vétkezzél, mert a bűn; minden bénaságnál és vakságnál nagyobb rossz. Lásd Máténál (5,29. sk.) az ottani bővebb jegyzetet.

* 10. *Meg ne vesselek egyet*, ne kicsinyeljétek, le ne nézzétek, ne bántsátok, különösen botrányt ne okozzatok nekik azért, mert kicsik, gyengék, panaszkodni és bosszútállni nem tudnak. Van, aki védje őket. Azok angyalai az ő őrzőangyalaik, kiket védetteik megbántása szintén megsért és akik azoknak Isten előtt pártját fogják, bántalmazóikat és csábítóikat vádolják. Mindenkor látják Atyám orcáját, mint minden angyal és őrzőangyal is.

* 11-14. *Az eltévedt juh*. (V. ö. Luk. 15,4-7.)

* 11. Ez a vers sok görög szövegemlékben hiányzik. Újabb ok és példa a botrány kerülésére: Jézus utána jár a bűnösöknek, tehát te ne veszítsd el azokat botránnyal.

* 12. Az elvesztett juh Lukácsnál már jobban megokolt összefüggésben olvasható.

* 13. *Jobban örül, mint a kilencvenkilencnek*. Az ember jobban szokott örülni, ha visszanyeri azt, mit elveszettnek hitt.

* 15-20 Feddés; kötő-oldó hatalom; társas imádság.

* 15. Új gondolat, a testvéri feddés sorrrendje. A kereszténynek kötelessége tévedő vagy vétkező felebarátját okosan és tapintatosan figyelmeztetni s őt a jó útra visszavezetni. *Négyszem közt* kell figyelmeztetni, hogy feleslegesen meg ne szégyenítsük és magunktól el ne idegenítsük. *Megnyerted* az Istennek, de rendesen magadnak is.

* 16. Azután *két vagy három tanú előtt* (v. ö. Móz. V. 17,6. 19,15. Ján. 8,17. Kor. II. 13,1. Zsid. 10,28.), hogy intésedet támogassák, a vétkest hibájáról meggyőzzék, állításaidat megerősítsék és később esetleg az intés lefolyásáról a hatóság előtt is bizonyságot tegyenek.

* 17. Ha ez sem használ, mondd *meg az egyháznak, az egyházi elöljáróknak*, egyrészt mert esetleg büntetésről van szó, másrészt mert nem illik, hogy a keresztények vitáikat és hibáikat világiak előtt szellőztessék. (Ezt Szt. Pál is rosszalta Korinthusban. Kor. I. 6,1-8.) Ha a bűnös az egyház ítéletének sem engedelmeskedik, *legyen neked, mint a pogány és a vámos* (a publikánus), vagyis ki kell zárni az egyházból, hogy megszégyenülve és elszigetelve megjavuljon s a többi híveket el ne rontsa, így kerülték a zsidók is a pogányokat és vámosokat. (V. ö. Kor. I. 5,3. skk. II. 2,5 skk.)

* 18. Erre a bíráskodásra hatalmazza fel itt Krisztus az apostolokat és azok utódait s megígéri, hogy azok földi ítéletét az Isten is helybenhagyja a mennyben. *Megkötni és*

van. 20 Mert ahol ketten vagy hárman összegyűlnek az én nevemben, ott vagyok közöttük.«

A megbocsátás

21 Akkor Péter odament hozzá és azt mondta neki: »Uram! Hányszor vétkezhet ellenem a testvérem, hányszor kell megbocsátanom neki? Talán hétszer?« 22 Jézus azt felelte neki: »Nem azt mondom, hogy hétszer, hanem hogy hetvenszer hétszer {Ter 4,24}.

Példabeszéd a könyörtelen szolgáról

23 Ezért hasonlít a mennyek országa egy királyhoz, aki el akart számolni szolgáival. 24 Amikor elkezdte az elszámolást, odavitték hozzá az egyiket, aki tízezer talentummal tartozott. 25 Mivel nem volt miből megadnia, az úr megparancsolta, hogy adják el őt, a feleségét, a gyerekeit, és mindenét, amije csak van, és úgy fizessen. 26 A szolga erre a földig hajolt, és leborulva kérte: `Légy türelemmel irántam, és mindent megadok neked.' 27 Megesett a szíve az úrnak a szolgán, elbocsátotta hát őt, és még az adósságot is elengedte neki. 28 Ez a szolga azonban, mihelyt kiment, találkozott egyik szolgatársával, aki tartozott neki száz dénárral. Megragadta őt, fojtogatta és követelte: `Add meg, amivel tartozol.' 29 A szolgatársa a földig hajolt, és kérlelte: `Légy türelemmel irántam, és megadom neked.' 30 Az azonban nem engedett, hanem elvitte és börtönbe vetette őt, amíg megadja a tartozását.

31 Amikor a szolga társai látták a történteket, nagyon elszomorodtak. Elmentek és elbeszéltek uruknak mindent, ami történt. 32 Akkor az úr magához hívta őt és azt mondta neki: `Te gonosz szolga! Én az egész tartozást elengedtem neked, mert kértél engem. 33 Nem kellett volna neked is megkönyörülnöd szolgatársadon, ahogy én is megkönyörültem rajtad?' 34 És az úr haragjában átadta őt a kínzóknak, amíg csak meg nem adja egész tartozását. 35 Így tesz majd mennyei Atyám is veletek, ha mindegyiktek szívből meg nem bocsát a testvérének.«

feloldani itt annyit tesz, mint bíráskodni, elmarasztalni vagy felmenteni, megbocsátani és az egyházba újra fölvenni, esetleg az egyházból kizárni. (L. fentebb 16,19., hol e hatalmat legszélesebb terjedelemben Péter kapta. Azonkívül v. ö. Ján. 20,23.)

* 19-20. *Ismét mondom*, béküljetek ki, javuljatok meg és maradjatok egyetértésben az egyházban s akkor, amit együttesen kértek, megnyeritek; mert ahol összejönnek az én nevemben, mint az én híveim, az én parancsomra, tiszteletemre, ott köztük vagyok, velük egyesülve, velük együtt kérek. Tehát az egyházzal egyesülve, minden imádság Krisztus és az egyház közös imája; az egyháztól különválva a kérés eredménytelen, vagy legfeljebb a magánimádság erejével bír. Ezért a nyilvános és közös istentisztelet vagy imádság Isten előtt kedvesebb és hathatósabb a magánosnál; de egyúttal példásabb és épületesebb is. (V. ö. Ján. 15,7.)

* 21-35. Hányszor kell megbocsátani; a szívtelen szolga. (Luk. 17,3-4.)

* 21. A testvéri feddéssel kapcsolatban Péter felveti a kérdést: hányszor? Erre felel a következő példabeszéd: Csekélység, amit felebarátunknak megbocsátunk, ahhoz képest, amit Isten nekünk megbocsát.

* 22. *Hetvenhétszer*, vagy némelyek szerint hetvenszer hétszer, itt azt jelenti: akárhányszor, számtalanszor.

* 23. A megbocsátás parancsát okolja meg a gonosz szolgáról szóló remek példabeszéd. *Hasonló a mennyek országa*, vagyis az történik az Isten országában, ami e király gazdaságában történt. Szolgáival, tudniillik alkalmazottaival, sáfáraival, bérlőivel, kiket keleten mind szolgáknak hívtak.

* 24. *Tízezer talentummal tartozott*. Egy attikai ezüst talentom hatezer dénár, csaknem hétezer pengő, tehát tízezer talentom sok-sok pénz; zsidó talentomban meg sok száz millió; megfizethetetlen adósság egy szolgának.

* 25. *Adják el*. A mózesi törvény, kivált a zsidó adós iránt, igen emberséges volt. Csak a szokásjog engedte meg, hogy az adóst és családját rabszolgaságba vessék. (Kir. IV. 4,1.) A római jog azonban, mely Krisztus korában keleten is érvényben volt, úgy rendelkezett, hogy a fizetni nem tudó adóst a börtönbe vessék és vagyonának lefoglalásán kívül családostul rabszolgául adják el.

* 26. *Mindent megfizetek*. A szolga ijedtében lehetetlent igér, csakhogy szabaduljon.

* 27. *Elbocsátá.* Az úr könyörült rajta, szabadon bocsátá s mivel tudta, hogy fizetni úgysem tud, elengedé neki az egész adósságot.

* 28. *Száz dénárral*, csekély kilencven pengővel.

* 30. *Tömlöcbe veté*, szigorú jogával élve, az adósok börtönébe veté.

* 31. *Megszomorodának* e szívtelenség felett.

* 34. *A poroszlóknak*. Most már nemcsak fizetnie, hanem bűnhődnie is kellett. *Míg le nem fizeti minden adósságát*. Mivel ezt nem tudta, tehát örökké.

* 35. A tanulság levonása. A király tehát az Isten, az adós az ember, a megfizethetetlen nagy adósság a bűn, melyért örök büntetés jár, melyet Isten Krisztus érdemeiért elenged, de csak úgy, ha a bűnös embertársainak is megbocsátja a szenvedett bántalmakat, különben elveszti a megváltás kegyelmét és örök tömlőében, a pokolban bűnhődik. V. ö. a Miatyánkban Máté 6,12. 14. sk. és párh.

JÉZUS MŰKÖDÉSE JÚDEÁBAN ÉS JERUZSÁLEMBEN: 19,1-25,46

Úton Jeruzsálem felé: 19,1-20,34

Mt 19

Jézus elindul Júdeába

1 Történt, hogy amikor Jézus befejezte ezeket
a szavakat, elhagyta Galileát, és Júdea határába
ment a Jordánon túlra. 2 Nagy tömeg követte őt, és
ott meggyógyította őket.

A válásról és a nőtlenségről

3 Akkor odamentek hozzá a farizeusok, s
hogy próbára tegyék, megkérdezték tőle: »El sza-
bad-e az embernek bocsátania a feleségét bármi
okból?« 4 Ő ezt felelte: »Nem olvastátok, hogy
Aki kezdettől fogva teremtett, *`férfinak és nőnek
alkotta őket'*? {Ter 1,27} És így szólt: 5 *`Ezért az em-
ber elhagyja apját és anyját, a feleségéhez ragasz-
kodik, és a kettő egy testté lesz'* {Ter 2,24}. 6 Így már
nem ketten vannak, hanem egy test. Amit tehát Is-
ten egybekötött, azt ember szét ne válassza.«
7 Erre azt mondták neki: »Miért parancsolta hát
Mózes, hogy *válólevelet kell adni* {MTörv 24,1} *és
úgy kell elbocsátan*i?« 8 Azt válaszolta nekik:
»Mózes a ti keményszívűségetek miatt engedte
meg nektek, hogy elbocsássátok feleségeiteket.
De ez kezdetben nem így volt. 9 Mondom hát nek-
tek: aki elbocsátja feleségét – hacsak nem paráz-
naság miatt –, és mást vesz el, házasságot tör.«

10 Tanítványai erre azt mondták neki: »Ha
így áll a dolog az ember feleségével, nem érdemes
megházasodni.« 11 Ő azt felelte nekik: »Nem min-
denki érti meg ezt a dolgot, csak azok, akiknek
megadatott. 12 Vannak ugyanis eunuchok, akik
anyjuk méhéből így születtek; aztán vannak eu-
nuchok, akiket az emberek tettek ilyenné, és van-
nak olyan eunuchok is, akik önmagukat férfiatla-
nították a mennyek országáért. Aki meg tudja ér-
teni, értse meg.«

A gyermekek megáldása

13 Akkor kisgyermekeket vittek oda hozzá,
hogy tegye rájuk a kezét és imát mondjon, de a
tanítványok megszidták őket. 14 Jézus azonban azt
mondta: »Engedjétek hozzám jönni a kisgyereke-
ket, és ne akadályozzátok őket, mert ilyeneké a
mennyek országa.« 15 Rájuk tette a kezét, és to-
vábbment onnan.

A gazdagságról és Jézus követéséről

16 Ekkor íme, valaki odament hozzá és azt
mondta: »Mester! Mi jót tegyek, hogy elnyerjem

* 19,1-9. *A házasság felbonthatatlansága és a nőtlenség*. (Máté 5,31-32. Márk 10,1-12. Róm. 7, 2. sk. Kor. I. 7. fej. és az alábbi párhuz. helyek.)

* 1. *Elindula Gallileából*. (L. Márk 10,1. Luk. 17,11.) Jézus csaknem két éven át, eltekintve a főünnepekre tett Jeruzsálemi útaitól, Galileában és a Genezáret tó környékén működött. Az utolsó félévben három körutat tett főleg Judeában és a Jordánon túl. Ezekből Máté csak a harmadik útnak némely eseményeit beszéli el, melyek a kereszthalálban végződtek. (L. a bevezetésben.) – *A Jordánon túlra*, Pereába.

* 3. Itt van legjobban kifejtve Krisztus tanítása a házasságról, mely a keresztény vallás szerint nagyon komoly és szent dolog. A mai erkölcs és társadalom züllésének egyik főoka az, hogy a modern költők és írók a házasság ügyéből léha, frivol szórakozást vagy üzletet csináltak Isten gondolata és szentség helyett. *Feleséget elbocsátani akármi okból.* Mózes a már előbb kifejlődött szokásjog alapján megengedte a feleség elbocsátását, de azt korlátozta és szabályozta. (Móz. V. 24,1-4.) Az elbocsátás oka lehetett, ha a férfi feleségében rút dolgot (héberül ervath dabar-t) talált: azonkívül az elbocsátásnak törvényes formák közt kellett végbemenni. Krisztus idejében a zsidó vallástudósok és jogászok közt nagy vita volt arról, mit kell a rút dolog alatt érteni. A szigorúbbak (pl. Sammaj rabbi iskolája) házasságtörést vagy más csúnya szemérmetlenséget értettek; az engedékenyebbek (pl. Hillel rabbi iskolája) a feleség elbocsátását csekély okokból is, pl. egyszerű illetlen magaviselet, rossz főzés, megúnás vagy talán betegség okából is, szóval igazán «akármi okból» megengedték. A farizeusok tehát *kísértvén őt*, mint máskor, úgy itt is a zsidó vallás- és jogtudomány egyik legnehezebb kérdésével járultak Jézushoz, hogy őt beszédében megfogják és feleletéből vádat kovácsoljanak ellene. Jézus vitán felül álló tekintélyre hivatkozik. Mózes könyvéből és az első emberpár teremtéséből mutatja ki, hogy a házasságnak Isten eredeti rendelése szerint egynek és felbonthatatlannak kell lennie, s hogy a felbontás csak a zsidó férfiak durvaságának tett utólagos engedmény.

* 4. *Férfivá és asszonnyá alkotta őket.* (Móz. I. 1,27; 2,21. sk.) Ezen érv bizonyító ereje abban áll, hogy a két nem mindegyike magában véve tökéletlen, összetartozó, egymást kiegészítő lény (Szt. Ágoston); vagy inkább abban, hogy Isten egy férfit és mellé csak egy nőt, tehát egy párt teremtett. (Ar. Szt. János, Szt. Jeromos, Beda stb.) A házasság egysége és állandósága az emberi természeten is alapszik. A két nem körülbelül egyenlő száma, a szülők folytonos egymásrautaltsága, az összeszokás, a gyermekek testi és lelki nevelésének érdeke, mind az egynejűség és állandóság mellett szól. Nincs erősebb indító ok a békés együttélésre vagy kibékü-lésre, mint az a tudat, hogy elválni nem lehet, s nincs a viszálykodásnak jobb élesztője, mint a szabadulás reménye. Az elválás azonban mindig feldúlja a családot, s határtalan csapás a gyermekekre. A társadalom a család szilárdságán és a gyermekek jó nevelésén alapszik. Egyes esetekben a felbonthatlanság sújthatja a szülőket, de rendesen csak akkor, ha a házasságkötés könnyelműen és elhamarkodva történt. *És mondá a Teremtő* Mózes könyvében (I. 2,24.) Ádám szája által.

* 5. *Annakokáért,* Mózesnél annyit tesz, hogy mivel az asszony eredetileg a férfival egy pár, sőt egy test volt, azért hozzá visszakívánkozik. A házasság megbontja a gyermek és szülő viszonyát, egymáshoz köti a házastársakat, sőt egyetlen lénnyé forrasztja őket össze. Az ember elhagyja atyját és anyját stb. A házasság tehát szorosabb kötelék a

az örök életet?« 17 Ő azt válaszolta neki: »Miért kérdezel engem a jóról? Csak egyvalaki a jó. Ha pedig be akarsz menni az életre, tartsd meg a parancsokat.«

18 Az megkérdezte: »Melyeket?« Jézus ezt felelte: *»Ne ölj, ne törj házasságot, ne lopj, ne tanúskodj hamisan,* 19 *tiszteld apádat és anyádat, és szeresd felebarátodat, mint önmagadat«* **{Kiv 20,12-16; MTörv 5,16-20; Lev 19,18}.** 20 Az ifjú erre azt mondta neki: »Mindezeket megtartottam, mi hiányzik még nekem?« 21 Erre Jézus így szólt hozzá: »Ha tökéletes akarsz lenni, menj, add el, amid van, add oda a szegényeknek, és kincsed lesz a mennyekben. Azután jöjj, kövess engem.« 22 E szó hallatára az ifjú szomorúan elment, mert nagy vagyona volt.

23 Ekkor Jézus így szólt tanítványaihoz: »Bizony, mondom nektek: a gazdag ember nehezen tud bemenni a mennyek országába. 24 S újra mondom nektek: Könnyebb a tevének átmenni a tű fokán, mint a gazdagnak bemenni az Isten országába.« 25 Ennek hallatára a tanítványok nagyon elcsodálkoztak és megkérdezték: »Akkor hát ki üdvözülhet?« 26 Jézus rájuk tekintett és így szólt: »Embereknek lehetetlen ez, de Istennek minden lehetséges« **{Ter 18,14; Jób 42,2}.**

27 Ekkor megszólalt Péter és azt mondta neki: »Íme, mi elhagytunk mindent, és követtünk téged. Mi lesz hát velünk?« 28 Jézus azt felelte nekik: »Bizony, mondom nektek: ti, akik követtetek engem, az újjászületés idején, amikor az Emberfia helyet foglal dicsősége trónján, ti is tizenkét trónon fogtok ülni, és ítélni fogjátok Izrael tizenkét törzsét. 29 És mindenki, aki elhagyta házát, fivéreit vagy nővéreit, apját vagy anyját, gyermekeit vagy földjét az én nevemért, százannyit kap majd és örök életet fog örökölni.

30 Sokan lesznek elsőkből utolsók, és utolsókból elsők.

szülő és gyermek viszonyánál; a házastársak jobban ragaszkodnak egymáshoz, mint szüleikhez, kiknek családját megbontják. Erre szükség is van, mert egy tömegben az emberek nem tudnának megélni. A kettő, tehát egy férfi és egy nő egy testté leszen. (A latin Vulgáta fordítás: «egy testben», hibás.) Mindenesetre valami oly értelemben, ami csak a házasságnál van meg és nem a törvénytelen viszonynál, mert máskép nem lehetne belőle a házasság egységét és felbonthatatlanságát bizonyítani. A dolgot Mózes könyvéből értjük meg. (Móz. I. 2,21-29.) Eszerint az asszony a férfi bordájából alkottatott, tehát vele eredetileg egy test volt. Azért a házasságban a férfi és nő eredeti egysége valamiképen helyreáll, persze csak képletes értelemben, nem anyagilag, hanem erkölcsileg és jogilag. Vagyis a férfi és nő a házasságban ismét úgyszólván egy testté-lélekké, egy emberré (test a Szent-írásban sokszor annyi, mint ember), egy test részeivé lesznek. Egyetlenegy összetett személyiséget, erkölcsi és jogi egységet, az emberi társadalom szervezetében egy sejtet vagy szervet alkotnak, a családot. (V. ö. Kor. II. 6,16. Ef. 5,28. skk.)

* 6. *Már nem ketten vannak, hanem egy test, egy ember*. *Amit Isten egybekötött, ember el ne válassza.* Amit Isten ily módon teremtői munkájával, a természettörvénnyel és tételes intézkedéssel egyesített, tudniillik a férfit és nőt, a családot: azt emberi önkény és törvény el ne válassza. Tehát Krisztus a házastársak elválását semmiféle okból meg nem engedi.

* 7. A farizeusok ellenvetése: *Miért parancsolta hát Mózes* stb. Mózes nem az elbocsátást parancsolta, hanem ha az megtörtént, elrendelte a váláslevelet. (Móz. V. 24,1-4.) A váláslevél az elválást bizonyító okirat volt, mely a házassági köteléket teljesen felbontotta, de az elválást formaságokhoz kötötte, s jelentékenyen megnehezítette, miáltal az elválás halasztást szenvedett, s a férj nem űzhette el, amely percben akarta, első felindulásában feleségét.

* 8. A *keményszívűség* az érzékies természet, vagy még inkább a szívtelenség, türelmetlenség és durvaság, mely elválás nélkül az asszony bántalmazására, sőt megölésére vetemedett volna. Ami itt a zsidókról van mondva, az már a szintén soknejű pátriárkákra is többé-kevésbbé áll. Mint az akkori kezdetleges társadalmi viszonyoknak megfelelő ősi szokást rögtön kiirtani nem lehetett, sőt mivel a szaporodásnak kedvezett, célszerű is volt azt akkor megtűrni. De kezdettől fogva nem úgy volt, hanem a teremtéskor a házasság egysége és felbonthatlansága volt a tételes isteni törvény, mely alól Isten maga a pátriárkákat, majd Mózes által a zsidókat felmentette.

* 9. Ez a hely Máténál a hegyi beszédben is csaknem szóróiszóra olvasható (Máté 5,32.), ahonnan ide is becsúszott egy pár szó. Márk szerint e szavakat Jézus már a házban mondta tanítványai kérdezősködésére, de a nőre is kiterjesztve. (Márk 10,10-12.) (A paráznaság kivétele csak Máté helyein olvasható.) Krisztus a „rút dolgot", melynek okából elválni szabad, csak a házasságtörésre szorítja, mert az elvált felek új házasságát (valamennyi evangéliumban) minden esetben házasságtörésnek mondja. (Párhuzamos helyek e vershez: Máté 5,32; 19,9. Márk 10,11. sk. Luk. 16,18. Róm. 7,2. sk. Kor. I. 7,10. sk. 39.) Bővebben lásd Máté 5,32-hez a jegyzetben.

* 10-12. *A nőtlenségről*. (Kor. I. 1,7. 25. skk.)

* 10. *Az ember dolga*, ügye, viszonya, jogi helyzete. *Nem érdemes megházasodni*. A tanítványok azt akarják mondani, hogy ha a házasságtörés egyetlen ok a válásra, és még ilyenkor is új feleség nélkül kell maradni, akkor jobb a házasság

rabságát, terheit, kockázatát, viszálykodásait az embernek magára sem venni.

* 11. *Nem mindenki fogja fel az igét*. A nőtlen élet előnyeit nem mindenki látja be, és nem is mindenki képes annak megtartására; hanem csak *akiknek megadatott*, vagyis aki Istentől a tiszta életre alkalmas természetet és malasztot kapott. (V. ö. Kor. I. 7,7. 40.)

* 12. Mert az alkalmatlanokon kívül vannak olyanok, *kik magukat telték férfiatlanná*, tudniillik önként és erős akarattal tartózkodnak a házasélettől, mintha csak testileg alkalmatlanok volnának. A mennyek országáért, azért, hogy annál osztatlanabb lélekkel élhessenek Istennek és lelkűknek (Kor. I. 7,32. skk.), hogy az érzéki természet felett teljes diadalt arassanak, hogy az Isten földi országának, az egyháznak és keresztény társadalomnak, a lelkek üdvének, embertársaik testi-lelki javának, a keresztény szeretetnek stb. szolgáljanak, s ezért majdan a mennyei országot elnyerjék. (V. ö. Kor. I. 7,1. 25. skk. 32,40.) Bár a házasság is szentség, de a trienti zsinat szerint a szüzesség mégis tökéletesebb állapot. (XXIV. 10.) Ez nem ellenszegülés a természettörvénynek és a paradicsomban adott szaporodás parancsának (Móz. I. 1,28.), mely csak az emberi fajra, de nem annak minden egyedére vonatkozik. Hiszen vannak, kik a házasságra alkalmatlanok, kiknek körülményei azt meg nem engedik. A nőtlenség azonban a természet rendje és Isten akarata szerint nem lehet általános, mert akkor kihalna az emberi nem. A nőtlenség, illetőleg a szüzesség az egyik evangéliumi tanács; a másik kettőről alább lesz szó, „a szegénységről és engedelmességről". *Aki fel tudja fogni*, meg tudja érteni és tartani, az értse meg és tartsa meg.

* 13-15. *A kisdedek megoldása*. (Márk 10,13-16. Luk. 18,15-17.)

* 13. *Tegye rájuk kezét* stb., azaz áldja meg őket. A *tanítványok feddék őket*, el akarták távolítani a szülőket, nem akarván Jézust tovább fárasztani, vagy beszédét félbeszakítani.

* 14. *Ilyeneké*, a gyermekeké, s általában az ártatlanoké, alázatosoké, hívőké stb. (V. ö. Máté 18,2. skk.)

* 16-26. A szegénység mint tanács, a gazdagság mint akadály. (Márk 10,17-27. Luk. 18,18-27.)

* 16. *Egyvalaki*, Máténál egy ifjú, Lukácsnál egy fejedelem valami magas állású ember. Jó mester. A *jó* szó a görög kéziratban többnyire hiányzik. *Mi jót cselekedjem*, tudniillik micsoda különös jót.

* 17. *Mit kérdesz engem a jóról?* Némely görög szövegben: Miért mondasz engem jónak? *Egy a jó, az Isten*. Az Isten szó a görögben többnyire hiányzik. Jézus azt mondja: Isten a tökéletes jó, az erkölcsi jó mértéke és mintája, azért tartsd meg a parancsokat. Tehát nem elég a puszta hit.

* 18-19. Krisztus a tízparancsolat emberi vonatkozású részére utal. (Móz. II. 20,12. skk. III. 19,18. V. 5,16. skk.)

* 20. *Minek híjával vagyok még?* Az ifjú magasabb tökéletességre vágyott s ennek eszközeiről tudakozódott. Márk szerint Jézusnak tetszett a fiatal ember.

* 21. *Ha tökéletes akarsz lenni*, az erénynek legmagasabb fokára akarsz jutni, pl. tanítványom lenni. Add el amid vagyon; ez a szegénység evangéliumi tanácsa. Minden keresztény köteles szívét a földi javaktól elszakítani; de azokat egészen elhagyni csak tanács. *Kincsed leszen a mennyben*. V. ö. Máté 6,20. *Jer, kövess engem*, ez a teljes engedelmesség tanácsa. De a keresztény tökéletesség lényege mégsem a tanácsok megtartásában, hanem az erényekben, kivált a szeretetben áll. Azért az evangéliumi tanácsok követői még

nem mind szentek, és viszont sok szent van, ki nem élt az evangéliumi tanácsok szerint, de voltak bennük hősies erények, kivált Isten és felebarát iránti szeretet.

* 22. *Megszomorodva távozik,* mert gazdag volt; és bár vágyott a magasabb tökéletességre, mégis a földi javakhoz ragaszkodott s azokat feláldozni már nem volt elég erkölcsi ereje, de annyiban mindenesetre hibázott, hogy az isteni hívásnak nem engedelmeskedett.

* 23. *Nehéz a gazdagnak* stb. (V. ö. Máté 5,3. és az ottani jegyzetet.)

* 24. *Könnyebb a tevének stb*. (Így Márk 10,25. Luk. 18,25. is.) A teve a zsidóknál általánosan ismert legnagyobb állat volt, a tű foka a legkisebb lyuk. Persze, a tevének lehetetlen a tű fokán keresztül bújni, de a gazdagnak még ennél is lehetetlenebb a mennyek országába bemenni. A hasonlatban azonban, mely úgy látszik keleten elterjedt példabeszéd volt, bizonyos szónoki túlzás van, mint a legtöbb közmondásban. Egyébiránt némelyek szerint a tű foka itt a gyalogosok számára való utcaajtót jelenti. (Némely kéziratokban a tű fokán bemenni olvasható.) Ha a nagy kapu zárva volt, a teve megpróbált a gyalogkapun bemenni. Üresen valahogy be is csúszott, de ha portékával volt megrakva, nem fért be, hacsak azt magáról le nem rázta vagy le nem súrolta. Az ember is valahogy csak bevergődhetik a mennyország kapuján, de csak ha a gazdagság terhétől legalább szívben megválik. Ez tanulságos és gyönyörű értelem. Néhány kéziratban teve (görögül kamélosz) helyett hajókötél (görögül kamilosz) olvasható. De e mesterséges szövegjavítás célja volt a hasonlatot természetesebbé tenni.

* 25. *Így hát ki üdvözülhet?* A tanítványok tudják, hogy csaknem minden ember szíve többé-kevésbbé a földi javakhoz tapad. Azért kérdik aggódva, ki fog üdvözülni, ha a gazdagnak, sőt a földi javakhoz ragaszkodónak ez lehetetlen.

* 26. *Jézus rájuk tekintett* megnyugtatásul és vigasztalásul. Istennél minden lehetséges. Ha a romlott emberi természet magától nem is tud kibontakozni a földi javak rendetlen szeretetéből, Isten kegyelme kiirthatja azt a szívből vagy legalább mérsékelheti.

* 27-30. *A lemondás jutalma*. (Márk 10,28-31. Luk. 18,28-30.)

* 27. Az élénk természetű Péter mindjárt hivatkozik arra, hogy ők ellentétben a gazdag ifjúval elhagytak mindent s követték Jézust. Érdeklődik, mi lesz lemondásuk jutalma.

* 28. *Az újjászületéskor*, vagyis a feltámadás után, a világ megújulásakor, az új messiási országban. A világ megújulását más újszövetségi könyvek is tanítják. (V. ö. Csel. 3,21. Róm. 8,19. skk. Pét. II. 3,10. skk. Jelen. 21,1.) Fölségének trónján fog ülni. Krisztus szemlátomást a világítéletre céloz. Ti is velem együtt. Izrael tizenkét nemzetsége jelképe volt az egész emberiségnek, kivált a szellemi Izraelnek, a hívek és a választottak országának. Bizonyos értelemben minden igaz feszt vesz az ítéletben, mikor Krisztus ítéletével egyetért; de az apostoloknak ott valami különös szerepük lesz. (Kor. I. 6,2.)

* 29. Aki hozzátartozóit és vagyonát elhagyta, Krisztus tanácsára, a keresztény tökéletességért vagy az Isten országáért. *Százannyit kap*, a görögben sokszorannyit már ez életben földi javak helyett szellemieket kap: a túlvilágban pedig az örök életet fogja örökölni.

* 30. *Elsőkből utolsókká stb*. Az először hívottak és külső rang szerint elsők utolsókká lehetnek, ha a jóban mindvégig állhatatosak nem maradnak és megfordítva. De lehet valaki e földön is meg a mennyben is az elsők közt, s lehet itt is,

ott is az utolsók közt. (V. ö. még Máté 20,16. Luk. 13,30.) Ezt még jobban megvilágítja a következő példabeszéd.

Mt 20

Példabeszéd a szőlősgazdáról

1 Mert hasonló a mennyek országa a házigazdához, aki korán reggel kiment munkásokat fogadni a szőlőjébe. 2 Miután napi egy dénárban
megegyezett a munkásokkal, elküldte őket a szőlőjébe. 3 Amikor a harmadik óra körül is kiment,
látott másokat ott ácsorogni tétlenül a piactéren.
4 Azt mondta nekik: `Menjetek ki ti is a szőlőbe,
és ami igazságos, megadom majd nektek.' 5 Azok
elmentek. Azután a hatodik és a kilencedik óra körül ismét kiment és ugyanígy tett. 6 Mikor a tizenegyedik óra körül kiment és megint talált ott
ácsorgókat, azt mondta nekik: `Miért álltok itt
egész nap tétlenül?' 7 Azt felelték neki: »Mert
senki sem fogadott fel minket.' Erre azt mondta
nekik: `Menjetek ki ti is a szőlőbe.'

8 Amikor beesteledett, a szőlő ura így szólt
intézőjéhez: `Hívd a munkásokat, és add ki nekik
a bérüket, kezdve az utolsóktól az elsőkig.' 9 Jöttek azok, akik a tizenegyedik óra körül kezdtek, és
kaptak egy-egy dénárt. 10 Mikor az elsők sorra kerültek, azt gondolták, hogy többet kapnak, de ők
is csak egy-egy dénárt kaptak. 11 Amikor megkapták, zúgolódni kezdtek a gazda ellen: 12 `Ezek az
utolsók csak egy órát dolgoztak, és egyformán kezelted őket velünk, akik viseltük a nap terhét és
hevét.' 13 Ő azonban így válaszolt az egyiküknek:
`Barátom! Nem vagyok hozzád igazságtalan.
Nem egy dénárban egyeztél meg velem? 14 Fogd,
ami a tiéd, és menj! Én ennek az utolsónak is annyit akarok adni, mint neked. 15 Vagy nem szabad
azt tennem az enyémmel, amit akarok? Rossz
szemmel nézed talán, hogy én jó vagyok?'

* 20,1-16. Példabeszéd a szőlőművesekről. (Csak Máténál.)
* 1. *Hasonló*, az történik benne, ami ennek a gazdának munkásaival.
* 2. *Egy dénár* hetven-nyolcvan fillér. Ez volt akkor a napszám.
* 3. *Három óra tájban*. A zsidók a nap óráit napkeltétől estig számították és tizenkét (télen rövidebb, nyáron: hosszabb) órára osztották; a mi délelőtt kilenc óránk volt náluk három óra, a mi delünk náluk hat óra, a mi délután három óránk náluk kilenc óra, a mi öt óránk náluk tizenegy óra.
* 13. Ez az egyenlő fizetés nem volt igazságtalan, mert a meg nem szolgált bér ajándék lett volna, amit mindenkinek joga van adni. S az utolsó munkások sem tehettek arról, hogy reggel meg nem fogadták őket; nekik és családjuknak azért egész nap élniök kellett.
* 15. *Azt tenni, amit akarok*. A görög szöveg hozzáadja i az enyéimben, vagyis az én vagyonomban, a magaméval. Szemed álnok, azaz irigy. A példabeszéd értelme ez: A gazda az Isten (v. ö. Ján. 15,1.); a szőlő az Isten földi országa, az egyház; a munkások a keresztény hitre és életre hívott emberek; a piac á világ; a vincellér Krisztus; a munkanap az egyház és az egyes emberek élete.
* 16. *Így lesznek az utolsók elsőkké* stb. Ez a példabeszéd tanulsága. Az Isten országában a jutalom nem a meghívás idejétől függ, ami utóvégre is az Isten kegyelme, nem az emberek érdeme; hanem a hívás készséges követésétől, a buzgó munkától. Mert sokan vannak a hivatalosak stb. Ez némely görög szövegekben itt hiányzik; de máshol olvasható. (V. ö. Máté 19,30. Márk 10,31. Luk. 13,30.) Itt az értelem az, hogy bár Isten mindenkit meghí a szőlőjében való munkára, a keresztény életre, de mivel csak kevesen követik a hívást és kevesen munkálkodnak jól, azért kevesen vannak közülök az üdvösségre valóban kiválasztva.
* 17-19. *A szenvedés megjövendölése*. (Márk 10,32-34. Luk. 18,31-34.)
* 17. *Mondá nekik*. A görög szerint az úton.
* 18-19. Ez a szenvedés harmadik megjövendölése. (A két előbbi jövendölést lásd Máté 16,21: 17,22. sk. és a párhuzamos helyeken.) Az órák azok az időpontok, történelmi és életkorok, mikor Isten a népeket és az egyeseket az egyházba meghívja; a dénár a mennyei boldogság, mely az állhatatos munkások jutalma, tekintet nélkül a hű szolgálat tartamára; a korán (a pátriárkák idejében) hívott munkások a zsidók, a későn hívottak a pogánykeresztények.
* 20-28. Zebedeus fiainak nagyravágyása; intés alázatosságra. (Mark 10,35-45.)
* 20. Zebedeus fiainak anyja volt Salome, az id. Jakab és János apostolok anyja. (V. ö. Máté 10,3; 27,56.)
* 21. Zebedeus fiai azt hitték, hogy Jézus feltámadása után azonnal meg fogja alapítani a zsidó reményeknek megfelelő földi messiási országot; a Szentlélek eljöveteléig a tanítványok sem tudtak egészen kigyógyulni ebből az ábrándból (Csel. 1,6.); azért kérik a testvérek a messiási országban a két első helyet. (V. ö. Kir. III. 2,19. Zsolt. 44,10: 109,1. 5.) Lehet, hogy e kérdésben nagyobb része volt az anya hiúságának, mint a fiúk nagyravágyásának.

16 Így lesznek az utolsókból elsők és az elsőkből utolsók.«

A szenvedés és a feltámadás harmadik megjövendölése

17 Jézus ezután fölment Jeruzsálembe. Útközben külön magához hívta a tizenkét tanítványt, és azt mondta nekik: 18 »Íme, felmegyünk Jeruzsálembe, és az Emberfiát át fogják adni a főpapoknak és az írástudóknak. Halálra ítélik őt, 19 és átadják a pogányoknak, hogy kicsúfolják, megostorozzák és keresztre feszítsék, de harmadnapon föltámad.«

Az uralkodásról és a szolgálatról

20 Akkor Zebedeus fiainak az anyja odament hozzá a fiaival együtt, és leborult előtte, hogy kérjen tőle valamit. 21 Jézus megkérdezte: »Mit kívánsz?« Az így válaszolt: »Rendeld el, hogy az én két fiam közül az egyik a jobbodon, a másik a balodon üljön országodban.« 22 Jézus ezt válaszolta: »Nem tudjátok, mit kértek. Tudtok-e inni a kehelyből, amelyből én inni fogok?« Azt felelték neki: »Tudunk!« 23 Ő erre azt mondta nekik: »A kelyhemből ugyan inni fogtok, de nem az én dolgom eldönteni, hogy a jobbomon vagy a balomon ki üljön. Az azoké lesz, akiknek Atyám készítette.«

24 Amikor a többi tíz meghallotta ezt, nagyon megharagudott a két testvérre. 25 Jézus azonban magához hívta őket, és így szólt: »Tudjátok, hogy a nemzetek fejedelmei uralkodnak a népeken, és a nagyok hatalmaskodnak felettük. 26 Köztetek azonban ne így legyen, hanem aki nagy akar lenni köztetek, legyen a szolgátok, 27 és aki első akar lenni köztetek, az legyen a ti szolgálótok. 28 Hiszen az Emberfia sem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon, és életét adja váltságul sokakért.«

A két jerikói vak meggyógyítása

29 Amikor kimentek Jerikóból, nagy tömeg követte őt. 30 És íme, ott ült az út mellett két vak. Amint meghallották, hogy Jézus arra megy, felkiáltottak: »Könyörülj rajtunk, Uram, Dávid Fia!« 31 A tömeg rájuk parancsolt, hogy hallgassanak, de azok még hangosabban kiáltották: »Könyörülj rajtunk, Uram, Dávid Fia!« 32 Jézus megállt, odahívta őket és így szólt: »Mit akartok, hogy tegyek veletek?« 33 Azok azt felelték neki: »Uram! Hogy megnyíljon a szemünk.« 34 Jézusnak megesett rajtuk a szíve és megérintette a szemüket. Azonnal látni kezdtek és követték őt.

* 22. *Meg tudjátok-e inni a poharat?* a szenvedés kelyhét, azaz annak tartalmát? Tudjátok-e, hogy országomban az első méltóságokra szenvedés vár, hasonló ahhoz, melyet én fogok kiállani? (V. ö. Iz. 51,17. 21. Jerem. 25,15; 49,12. Máté 26,39. Márk 14,36. Luk. 22,42.) Némely újabb görög kézirat hozzáteszi: (Tudtok-e) a keresztséggel (tudniillik a vérkeresztséggel = a szenvedésbe való elmerüléssel), mellyel én, megkeresztelkedni? ami Márkból (10,38.) van átvéve.

* 23. *Poharamat inni fogjátok*, valóban velem és értem szenvedni fogtok. *Nem az én dolgom, hogy megadjam nektek!* Nem az én tetszésemtől függ, hogy nektek adjam országom első méltóságait, hanem az Atya előleges örök végzésétől és kiválasztásától (praedestinatiojától), mely természetesen az előrelátott érdem után igazodik.

* 24. *Bosszankodának* féltékenységből, tehát hasonló hibába estek.

* 25. *Nagyjaik*, tudniillik az előkelők, a nemesek.

* 26-28. *Aki nagyobb, első akar lenni*; kezdje az alázatosságon, legyen a többinek szolgája. Kormányzó hatalom és elsőbbség az egyházban is van, de a rang magasságával kell a szívbeli alázatosságnak is növekedni. Krisztus példája szerint. (V. ö. Luk. 22,25-27. Ján. 13,14. sk.) Sokakért, tudniillik mindenkiért adta életét, de az emberek gonoszsága miatt nem mindenkinek válik az valóban hasznára.

* 29-34. *A Jerikói két vak*. (Márk 10,46-52. Luk. 18,35-43.)

* 29. Jerikó Jeruzsálemtől keletre mintegy huszonöt kilométernyire fekvő város. Márk és Lukács csak egy vakot említenek, kit az előbbi Bartimeusnak nevez; a gyógyítás pedig Márk szerint akkor történt, mikor Jerikóból kimentek, Lukács szerint, mikor a városhoz közeledtek. Tehát, úgy látszik, két vak gyógyult meg, egyik a városba bemenetkor, másik kimenetkor, de Máté a két gyógyulást összeköti. Természetes, hogy az elsőnek meggyógyítása odavonzotta a másikat is, ki hasonlóképen viselkedett.

Viták a jeruzsálemi ellenfelekkel: 21,1-23,39

Mt 21

Bevonulás Jeruzsálembe

1 Amikor már Jeruzsálem közelében jártak és
odaértek Betfagéhoz az Olajfák hegyén, Jézus
előre küldött két tanítványt. 2 Azt mondta nekik:
»Menjetek be az előttetek lévő faluba. Mindjárt
találni fogtok egy szamarat megkötve, és vele egy
csikót; oldjátok el, és vezessétek ide hozzám. 3 Ha
pedig valaki szólna valamit, mondjátok, hogy az
Úrnak van rájuk szüksége, és azonnal el fogja en-
gedni őket. 4 Ez pedig azért történt, hogy beteljesedjék az ige, amit a próféta mondott:

5 *Mondjátok Sion leányának:*
Íme, királyod jön hozzád;
szelíd ő, s szamárháton ül, szamárcsikón,
teherhordó állat fián« **{Iz 62,11; Zak 9,9}.**

6 A tanítványok elmentek és megtették, amit
Jézus parancsolt nekik. 7 Odavezették a szamarat
és a csikót, rájuk tették ruháikat, ő pedig felült rájuk. 8 A hatalmas tömeg pedig leterítette ruháit az
útra, mások meg ágakat vagdostak a fákról és az
útra szórták. 9 A tömeg, amely előtte ment és akik
követték, így kiáltoztak: *»Hozsanna* Dávid fiának! *Áldott, aki az Úr nevében jön!* **{Zsolt 118,26}**
Hozsanna a magasságban!«

10 Amikor bement Jeruzsálembe, az egész vá-
ros megmozdult. Azt kérdezték: »Kicsoda ez?«
11 A tömeg így felelt: »Ez Jézus, a próféta, a gali-
leai Názáretből.«

A templom megtisztítása

12 Jézus bement a templomba és kiűzte onnan
mindazokat, akik adtak-vettek a templomban. A
pénzváltók asztalait és a galambárusok székeit pedig fölborította. 13 Azt mondta nekik: »Írva van:

* 21,1-11. *Jézus ünnepies bevonulása*. (Márk 11,1.skk. Luk. 19,28. skk. Ján. 12,12. skk.)
Jézus hat nappal húsvét előtt Betániába érkezett s ott, ahogy látszik, még aznap résztvett a vacsorán Lázár és nővérei házában. (Ján. 12,1. skk.) Mivel János a húsvétot a következő szombatra teszi, az érkezés meg a vacsora a megelőző vasárnapra esik. (Az első három evangélistából ugyan úgy látszik, hogy a zsidók húsvétja a szenvedés évében, pénteken volt, tehát a betániai vacsora a megelőző szombaton; de akkor Jézusnak szombaton kellett volna utaznia, amit a törvény tiltott; azonkívül a húsvéti felfeszítés is lehetetlen volt a munkaszünet miatt. L. alább.) A vacsora utáni nap (hétfőn vagy már vasárnap) Jézus a nép örömujjongása közt bevonult Jeruzsálembe. (Máté 21,8. skk. Márk 11,8. skk. Luk. 19,36. skk. Ján. 12,12. skk.) A következő napokon Jézus a háromnegyed órányira fekvő Betániában volt éjjeli szálláson, nappal pedig bement a városba és a templomba, hol tanított, vitatkozott, jövendölt, csodákat tett; esténkint pedig hazatért Betániába. (Máté 21,17. Márk 11,11. Luk. 21,37. Márk itt legpontosabb.) Második nap bemenetkor megátkozta a fügefát (Máté 21,19. Márk 11,14.), kiűzte az árusokat a templomból és tanított. (Máté 21,12. sk. Márk 11,15. skk. Luk. 19,45. skk) Harmadnap reggel a városba menet elszáradva találják a fügefát; a templomban Jézus ismét tanít, vitatkozik, példabeszédeket mond, a templomon kívül pedig megjövendöli Jeruzsálem pusztulását és a világ végét (Máté 24. fej. Márk 13. fej. Luk. 21. fej.), úgyszintén szenvedését. Ez talán két nappal húsvét előtt történt. (Máté 26,2, Márk 14,1. Máté azonban a második és harmadik nap eseményeit összevonja.) Csütörtökön reggel Jézus beküldötte két tanítványát a városba, hogy készítsék el a húsvéti bárány vacsorát (Máté 26,17. skk. Márk 14,12. skk. Luk. 22,7. skk.); estefelé pedig maga is bement tanítványaival s megtartotta azt. (Máté 26,20. Márk 14,17. Luk. 22,14. Ján. 13,2.) Csütörtök éjjel Jézust elfogták, pénteken keresztre feszítették, vasárnap hajnalban feltámadt. Ha a húsvét pénteken volt, akkor a betániai vacsora és a rákövetkező napok eseményei a hétben egy nappal hátrálnak s a nagyhét szerdája üresen marad.

* 1. *Midőn Jeruzsálemhez közeledtek*. Jézus tanítványaival a Jordánon túlról jön, Jerikón át. (Máté 20,29. Márk 10,46. Luk. 18,35; 19,1.) Betfage Betánia mellett (v. ö. Ján. 12,1.), az Olajfák hegyének lejtőjén fekvő falu, Jeruzsálemtől egy jó félórányira.

* 2. *A helységbe*, Betfagéba vagy Bctániába. A többi evangélista csak egy szamarat említ, a csikót, melyen Jézus valóságban ült. Az anyaszamarat csak vemhe kedvéért hozták el, mert egymás nélkül nem jöttek volna. Márk és Lukács szerint a csikón azelőtt még senki sem ült. Szent célra nem lehetett olyan dolgot használni, mely már világi célra szolgált. (Móz. IV. 19,2. V. 21,3.)

* 3. *Elbocsátja* a tulajdonos.

* 5. E jövendölés részben Izaisánál, de főleg Zakariás prófétánál olvasható, (Iz. 62,11. Zak. 9,9.) Sión leánya Jeruzsálem lakóit jelenti. Szamáron és vemhén, szamáron és pedig szamár vemhén. A szamár keleten a béke és alázatosság jelképe volt, ellentétben a büszke, harcias lóval.

* 7. *Rájuk tevék ruháikat* nyereg gyanánt; mindkettőre, mert nem tudták, melyikre akar Jézus ülni. Azokra ültetek, tudniillik a ruhákra. Sok görög szöveg és régi fordítás szerint: ő (Jézus) felült azokra.

* 8. *Kiteríté ruháit az úton*, a királyokat megillető tisztelet és hódolat jeléül.

`Az én házamat az imádság házának fogják hívni', ti pedig *rablók barlangjává* teszitek azt« {Iz 56,7; Jer 7,11}.

14 A templomban vakok és sánták jöttek hozzá, s ő meggyógyította őket. 15 Amikor a főpapok és az írástudók látták a csodákat, amelyeket művelt, és a gyermekeket, akik így kiáltoztak a templomban: »Hozsanna Dávid Fiának!«, méltatlankodni kezdtek. 16 Azt mondták neki: »Hallod, hogy mit beszélnek ezek?« Jézus azt felelte nekik: »Igen. De sohasem olvastátok: *`Kisgyerekek és csecsemők ajkáról készítettél magadnak dicséretet?'*« {Zsolt 8,3} 17 Aztán otthagyta őket, kiment a városon kívülre Betániába, és ott maradt.

A fügefa megátkozása

18 Kora reggel, amikor visszatért a városba, megéhezett. 19 Meglátott egy fügefát az út mellett, odament hozzá, de semmit nem talált rajta, csak leveleket. Azt mondta neki: »Ne legyen rajtad gyümölcs soha többé!« Erre a fügefa azonnal kiszáradt. 20 Ennek láttán a tanítványok elcsodálkoztak és megkérdezték: »Miért száradt ki a fügefa hirtelen?« 21 Jézus azt felelte nekik: »Bizony, mondom nektek: ha volna hitetek és nem kételkednétek, nemcsak a fügefával tehetnétek meg ezt, hanem ha azt mondanátok ennek a hegynek: `Emelkedj fel és vesd magad a tengerbe', megtörténne. 22 Mindazt, amit hittel, imádságban kértek, megkapjátok.«

Kérdés Jézus hatalmáról

23 Amikor bement a templomba és tanított, odajöttek hozzá a főpapok és a nép vénei. Megkérdezték tőle: »Milyen hatalommal teszed mindezt? És ki adta neked ezt a hatalmat?« 24 Jézus így válaszolt nekik: »Kérdeznék tőletek én is egy dolgot. Ha megmondjátok nekem, én is megmondom nektek, milyen hatalommal teszem mindezt. 25 János keresztsége honnan volt? A mennyből vagy az emberektől?« Azok így tanakodtak egymás közt: 26 »Ha azt mondjuk: `a mennyből', azt mondja

* 9. Jánosból kitűnik, hogy Lázár kevéssel előbb történt feltámasztása okozta e nagy lelkesedést. A tüntető sereg nagyrésze az ünnepre jött galileaiakból, Jézus földijeiből állott. *Hozsanna* héber öröm- és üdvkiáltás, mint a magyar éljen vagy a nemzetközi hurrán. Különben annyit tesz. mint üdv neki! tartsd meg őt! a német Heil! *Dávid fia, ki az Úr nevében jő* a Messiást jelenti, ki jön megalapítani az Isten országát. *Hozsanna a magasságban*, éljenezzenek velünk a mennyei seregek. Ezzel Jézust Messiás-királlyá kiáltották ki.

* 11. *A próféta* a Messiás; a *galileai Názáretből* mondják büszkén a galileaiak.

* 12-17. Az árusok kiűzése; csodák; a hatóságok bosszankodása. (Márk 11,15-17. Luk. 19,45-48.)

* 12. Jézus kétszer űzte ki az árusokat a templomból: először nyilvános működése kezdetén az első húsvétkor (Ján. 2,13. skk.). másodszor itten a szenvedés hetében. Az utóbbi templomtisztítás Márk szerint nem a bevonulás napján, hanem másnap történt. (Márk 11,11-15.) Az árusok a templom külső udvarában, hová a pogányoknak is szabad bejáratuk volt, ütötték fel sátorfájukat. Ott árultok az áldozatokhoz szükséges állatokat; ott tanyáztak a pénzváltók, kik a görög és római pénzt zsidó pénzre, vallották, melyben a templomadót és a templomnak adott ajándékot kellett fizetni. Ezekre az üzleteikre szükség volt, de nem lelt volna szabad a templomot piaci lármával és nyerészkedéssel beszennyezni. Az árusok nem szegültek ellen a kiűzésnek, mert Jézus személyének megbűvölő fenségén kívül azt is látták, hogy a nép mellette foglal állast.

* 13. *Írva vagyon*. Az idézet részben Izaiás, részben Jeremiás próféta szavaiból van összetéve. (Iz. 56,7. Jer. 7,11.)

* 15. Jézus diadalmenete, a nép tüntetése, melyet a gyermekek a templomban is folytattak, a csodák, melyek Jézus népszerűségét emelték és az árusok kiűzése, mindez felingerelte a papi fejedelmek és írástudók féltékenységét. Attól is tarthattak, hogy a római hatóság a tüntetésben politikai mozgalmat lát és fegyveresen avatkozik be.

* 16. *Hallod mit beszélnek ezek?* Szemrehányólag mondják, íme ezt te okoztad, s most vállalod, tűröd ezt a tüntetést? Szerették volna, ha Jézus maga inti le a népet. *Soha nem olvastátok-e?* Az idézett szavak a Zsolt. 8,3.-ból vannak véve, s ott Istennek a teremtményekben és az emberben nyilvánuló nagyságára vonatkoznak.

* 18-22. *A fügefa megátkozása*. (Márk 11,12-14. 20-24.)

* 19. A fügefa Palesztinában nyár elejétől télig (júniustól januárig) hoz termést; de húsvétkor még csak kivételesen lehetett volna fügét találni; Márk szerint (11,13.) még nem volt a fügeérés ideje. De épen ez mutatja, hogy Krisztus nem az ártatlan fát akarta büntetni, hanem hogy a terméketlen fügefa megátkozásának valami jelképes értelme van; jelenti a vezetőitől képviselt zsidó népet, mely csak leveleket, a törvény üres külsőségét termetté, de az igazi erény gyümölcseit nem hozta. Ennek büntetéséül azután a zsidó nép is elszáradt, mint a megátkozott fügefa. (L. Luk. 13,7.)

* 20. *Látván ezt a tanítványok*. Márk szerint (11,20.) csak másnap.

* 21. *Ha hitetek, leend* stb. Ha teljes és kételkedéstől mentes bizalmatok lesz, nagyobb csodákat is művelhettek, mint a fügefa elszárítása; parancsotokra még a hegy is megmozdul. Ez csak az imádság erejének erőteljes hangsúlyozása, de nem mindenkinek szóló isteni ígéret. Ámbár Csodatevő Szt. Gergelyről ilyesmit beszélnek.

majd nekünk: `Akkor miért nem hittetek neki?' Ha pedig azt mondjuk: `az emberektől', félünk a néptől, mert mindnyájan prófétának tartják Jánost.« **27** Azt felelték tehát Jézusnak: »Nem tudjuk.« Erre ő azt mondta nekik: »Én sem mondom meg nektek, milyen hatalommal teszem mindezt.«

Példabeszéd a két fiúról

28 »Vajon erről mit gondoltok? Egy embernek két fia volt. Odament az elsőhöz és így szólt: `Fiam! Menj ki ma, dolgozz a szőlőben!' **29** Az így válaszolt: `Nem akarok', de később meggondolta magát és kiment. **30** Akkor odament a másikhoz is, és ugyanúgy szólt neki. Az ezt felelte: `Igenis, Uram!' De nem ment ki. **31** A kettő közül melyik tette meg az apa akaratát?« Azt felelték: »Az első.« Erre Jézus azt mondta nekik: »Bizony, mondom nektek: a vámszedők és az utcanők előbb mennek be Isten országába, mint ti. **32** Eljött ugyanis hozzátok János az igazság útján – és nem hittetek neki. A vámszedők és az utcanők azonban hittek neki. Ti még ennek láttán sem gondoltátok meg magatokat később, hogy higgyetek neki.

Példabeszéd a gonosz szőlőművesekről

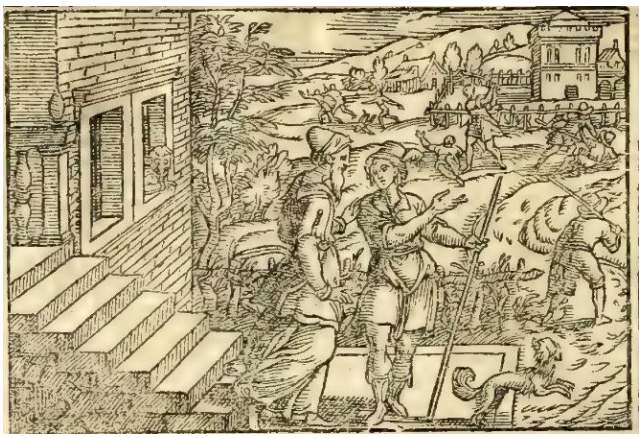

33 Hallgassatok meg egy másik példabeszédet. Volt egy gazda: *szőlőt ültetett, kerítést készített köréje, prést ásott benne és tornyot épített* **{Iz 5,1-2}**. Aztán kiadta azt bérlőknek, és idegen földre

* 22. *Amit kértek, megnyeritek*, ha jót és jól kértek. (V. ö. Máté 7,7. sk. Márk 11,22. skk. Luk. 11,9. sk. Ján. 14,13. sk. Jak. 1,6. főleg Máté 17,19.)

* 23-32. *Vita János keresztségéről; a két fiú*. (Márk 11,27-33. Luk. 20,1-8.)

* 23. *Papi fejedelmek és a nép vénei.* Márk az írástudókat is említi. Úgy látszik, ez hivatalos küldöttség volt, mely a főtanács nevében vonta kérdőre Jézust, mi jogon mer a templomban rendelkezni s ott messiási tüntetést engedni.

* 24. Jézus nem felel egyenesen, hogy belé ne köthessenek és ne vádolhassák, hanem ellenkérdést tesz.

* 25. *János keresztsége*, azaz egész prédikálása és működése. *Mennyből*, Istentől; az emberektől, az emberek tetszéséből, megbízásából és a nép kegyéből. Mivel János Krisztusról nyilvános tanúságot tett, az ő isteni küldetésének megvallása Krisztus messiási méltóságának és hatalmának elismerését is magában foglalta volna.

* 26. Félünk a néptől. Lukácsnál: félünk, hogy megkövezznek. (Luk. 20,6.) Prófétának tartotta. (Lásd Máté 14,5.)

* 27. *Nem tudjuk*. Tehát kitértek a felelet elől; erre Jézus is megtagadta a választ, mely a zsidók feleletétől függött volna.

* 28. *Mit gondoltok?* tudniillik a következő példabeszédről. Most már Jézus kérdez, és kényszeríti a küldöttséget, hogy saját szájával mondja ki magára az ítéletet.

* 29-30. A két fiú felelete több görög szövegemlékben fel van cserélve.

* 31. A példabeszéd értelme Krisztus saját értelmezése szerint a következő. Az atya az Isten; a szőlő az Isten országa. Az első fiú jelenti a vámosokat és paráznákat, kik Isten törvényének és prófétáinak eleinte ellenszegültek, de később János prédikálására meggondolták magukat. A másik fiú jelenti az írástudókat, farizeusokat és papokat, kik mindig az igazságot és erényt hangoztatták, de nem cselekedtek, s János prédikálására sem tértek meg. Sok egyházatya és magyarázó az értelmet kiterjeszti a pogányokra és zsidókra is. Az előbbiek az ószövetségben ellenszegültek Isten hívásának, de azután János prédikálására betértek az Isten országába. Ellenkezőleg a zsidók már az ószövetségben benne voltak az Isten akkori országában, de mikor az Krisztus által megvalósult, ellenszegültek neki. Tehát nem elég Istennek szóval engedelmeskedni, hanem a tettek beszélnek. *A vámosok és paráznák megelőznek titeket*, azaz sokan közülök bűnbánatot tartván, hamarabb bejutnak az Isten országába, mint ti.

* 32. *Az igazság útján*, a Mózes törvénye szerinti igazság és erény útját hirdetvén és azon haladván. *Nem hittetek* neki, nem hittétek az Isten-ország közelségét, nem tartottátok a Jánostól prédikált bűnbánatot. Ti pedig ezt látván, tudniillik a vámosok és paráznák hitét, azután sem tértetek a bűnbánatra és az Isten országába.

* 33-46. *A gyilkos szőlőművesek*. (Márk 12,1-22, Luk. 20,9-19.)

* 33. A gyilkos szőlőművesekről szóló példabeszéd szemlátomást Izaiás allegóriájára támaszkodik, (Iz. 5,1-7.) Sajtót ása, vagyis a lejtős sziklába vájt taposó kádat, mellette mustfogó káddal. Ilyen kádakat a palesztinai ásatásoknál ma is sokat találnak, *Tornyot építe*, őrtornyot, a csősz számára. *Bérbe adván* nem pénzért, hanem termésrészért.

* 34. *Hogy beszedjék a termését*, a gazdának járó részt.

* 39. *Kiveték a szőlőből*. Márk szerint előbb megölék; tehát holttestét veték ki.

utazott. 34 Amikor elközelgett a szüret ideje, elküldte szolgáit a bérlőkhöz, hogy szedjék be a termését. 35 A bérlők azonban megragadták a szolgáit; az egyiket megverték, a másikat megölték, a harmadikat megkövezték. 36 Ekkor ismét küldött más szolgákat, az előzőknél többet, de azok éppúgy tettek velük is. 37 Végül elküldte hozzájuk a fiát, mondván: `A fiamat majd tiszteletben tartják.' 38 De a bérlők, mihelyt meglátták a fiút, azt mondták egymás között: `Itt az örökös, gyertek, öljük meg, és szerezzük meg az örökségét.' 39 Megragadták őt, kidobták a szőlőn kívülre és megölték. 40 Amikor tehát eljön a szőlő ura, mit fog tenni ezekkel a bérlőkkel?« 41 Azt felelték neki: »A gonoszokat kegyetlenül el fogja pusztítani, a szőlőt pedig más bérlőknek adja, akik megadják neki a termést a maga idejében.« 42 Jézus ekkor azt mondta nekik: »Sohasem olvastátok az Írásokban:

`A kő, amelyet az építők elvetettek,
szegletkővé lett;
az Úr tette azzá, és ez csodálatos
a mi szemünkben'? **{Zsolt 118,22-23}**

43 Ezért mondom nektek, hogy elveszik tőletek az Isten országát, és olyan népnek adják, amely meghozza annak gyümölcseit. 44 Aki ráesik erre a kőre, összezúzza magát, akire pedig ez ráesik, azt szét fogja zúzni.«

45 Példabeszédeit hallva a főpapok és a farizeusok megértették, hogy róluk beszél. 46 Ekkor el akarták őt fogni, de féltek a tömegtől, mert az emberek prófétának tartották őt.

* 41. Márknál és Lukácsnál Jézus maga felel a kérdésre. A gazda a láthatatlan Isten; a szőlő a zsidó nép és az Isten ószövetségi országa, melyet mint valami szőlőt ültetett és gondozott; a sövény a mózesi törvény, mely azt a po-gányoktól elkülönítette, vagy az Isten különös oltalma; a sajtó lehet a templom és az oltár, az őrtorony Sión hegye; a szőlőt művesek a zsidó nép királyai, papjai és különféle elüljárói, a termés a jócselekedet és erény; a szolgák a próféták; a fiú Krisztus, az új művesek a keresztény népek.

* 42. *A kő, melyet megvetettek, szegletkővé lőn*. E hely a 147. zsoltárban (22. sk. vers) olvasható. Ott a kő a zsidó népet jelenti, melyet a történelemben szereplő nagy népek megvetettek, de az mégis a messiási ország szegleti-kövének, az Isten országa alapkövének volt szánva. Az evangéliumban a kő Krisztus, a Messiás, kit a világ zsidó és pogány hatalmasai megvetettek, de akit Isten országának fenntartó oszlopává tett. (Lásd Iz. 28,16. Márk 12,10. Luk. 20,17. Csel. 4,11. Ef. 2,20. Pét. I. 2,7.)

* 43. Elvétetik tőletek az Isten országa, mint a gyilkos művesektől a szőlő. Az ószövetségben az Isten országa a választott népért volt. De mikor a zsidó nép a Messiást elvetette, megszűnt az Isten népe és országa lenni, s helyébe lépett a szellemi Izrael, újszövetségi isten-ország, az egyház, melyben a keresztény népek a hit és erények gyümölcsét termik.

* 44. E vers némely kevés görög kéziratban hiányzik. Értelme ez: Aki a Messiást vagy országát megtámadja, sziklának megy neki és magát zúzza össze rajta; akire pedig a Messiás büntető hatalmával és ítéletével lecsap, azt teljesen összemorzsolja, mint a zsidó népet. A világ- és egyháztörténelem sokszor igazolta e szavakat. (V. ö. Dán. 2,44.)

Mt 22

Példabeszéd a királyi menyegzőről

1 Ezután Jézus újra beszélni kezdett, és ismét példabeszédekben szólt hozzájuk: 2 »Hasonló a mennyek országa egy királyhoz, aki menyegzőt készített fiának. 3 Elküldte szolgáit, hogy hívják el a meghívottakat a menyegzőre, de azok nem akartak eljönni. 4 Ekkor más szolgákat küldött ezekkel a szavakkal: »Mondjátok meg a meghívottaknak: Íme, a lakomát elkészítettem, ökreimet és hizlalt állataimat levágtam, minden készen van. Jöjjetek a menyegzőre. 5 De azok nem törődtek vele. Elmentek, egyik a földjére, a másik az üzlete után, 6 a többiek pedig megragadták a szolgáit, gyalázatokkal illették és megölték.

7 Haragra gerjedt erre a király, s elküldte hadseregét. A gyilkosokat elpusztította, a városukat

* 22,1-14. *Példabeszéd a királyi menyegzőről*. (V. ö. Luk. 14,16-24.)

* 1. A jelen példabeszédnek két része van, egyik a visszautasított meghívás, másik a menyegzői ruha; mindegyik részsnek más a tanulsága. Az első rész hasonlít ahhoz, mely Lukácsnál olvasható; de nem azonos vele. Más az idő, hely, hallgatóság és tanulság.

* 2. Hasonló a mennyek országa, vagyis hasonló dolog történik ott, mint ezen a vendégségen. (V. ö. Máté 13,24; 18,23.)

* 3. *Hívják meg*, keleti szokás szerint; ünnepiesen hozzák el; mert már meg voltak híva.

* 11-12. *Menyegzői ruha*, a királyi menyegzőhöz illő díszruha. Furcsának látszik, hogy a király az útszélen felszedett vendégektől díszruhát követel. Mint mondják, a keleti királyok szokása volt vendégeiknek díszkőntöst adni. De a szegény is legalább azt megteheti, hogy ha a királyhoz hívják, ünneplő ruháját vegye magára.

* 13. A külső sötétség az, mely az éjjel kivilágított lakodalmas házon kívül van; átvitt értelemben a pokol. (V. ö. Máté 8,12: 13,42.) A példabeszéd átvitt értelme a következő. A király jelenti az Istent, fia Krisztust. A királyfi menyegzője

pedig felégette. 8 Azután azt mondta a szolgáinak: »A menyegző ugyan kész, de a meghívottak nem voltak rá méltók. 9 Menjetek hát ki a bekötő utakra, s akit csak találtok, hívjátok a menyegzőre.« 10 A szolgák kimentek az utakra és összegyűjtöttek mindenkit, akit csak találtak, gonoszokat és jókat egyaránt, s a menyegzős ház megtelt vendégekkel.

11 Amikor a király bement, hogy megnézze az asztalnál ülőket, észrevett ott egy embert, aki nem volt menyegzős ruhába öltözve. 12 Azt mondta neki: »Barátom, hogyan jöttél be ide menyegzős ruha nélkül?« Az nem szólt semmit. 13 Erre a király azt mondta a felszolgálóknak: »Kötözzétek meg kezét-lábát és dobjátok ki őt a külső sötétségre. Lesz majd ott sírás és fogcsikorgatás! 14 Mert sokan vannak a meghívottak, de kevesen a választottak.«

Kérdés az adóról

15 Ekkor a farizeusok elmentek és kitervelték, hogy hogyan csalják őt tőrbe szóval. 16 Odaküldték hozzá tanítványaikat a Heródes-pártiakkal és azt mondták neki: »Mester! Tudjuk, hogy igazmondó vagy és az Isten útját az igazság szerint tanítod, nem törődsz senkivel, mert nem nézed az emberek személyét. 17 Mondd meg tehát nekünk, mit gondolsz: Szabad-e adót fizetni a császárnak, vagy nem?« 18 Jézus azonban felismerte gonoszságukat és így szólt: »Miért kísértetek engem, ti képmutatók! 19 Mutassátok meg nekem az adópénzt!« Azok odahoztak neki egy dénárt. 20 Ekkor megkérdezte tőlük: »Kié ez a kép és a felirat?« 21 Azt felelték neki: »A császáré.« Erre azt mondta nekik: »Adjátok meg tehát a császárnak, ami a császáré, és az Istennek, ami az Istené.« 22 Azok ezt hallva elcsodálkoztak, otthagyták őt és elmentek.

Kérdés a halottak feltámadásáról

23 Azon a napon odamentek hozzá a szaddúceusok, akik azt mondják, hogy nincs feltámadás. Megkérdezték őt: 24 »Mester! Mózes azt mondta: *`Ha valaki meghal gyermekek nélkül, akkor a testvére vegye magához a feleségét, és támasszon utódot testvérének'* **{MTörv 25,5k; Ter 38,8}.** 25 Nos, volt nálunk hét testvér. Az első megnősült, de meghalt, és nem lévén utóda, ráhagyta a feleségét a testvérére. 26 Hasonlóan a második és a harmadik is, sőt, mind a hét. 27 Mindnyájuk után pedig meghalt az asszony is. 28 A feltámadáskor melyiknek lesz a felesége a hét közül? Hiszen mindegyiké volt.« 29 Jézus így válaszolt nekik:

Krisztus eljegyzése az emberi nemmel és az egyházzal e földön a megtestesülés és az egyház alapítása által; a mennyben pedig az örök boldogságban való egyesülés által, melyet a Szentírás gyakran hasonlít vendégséghez és lakodalomhoz. (V. ö. Máté 9,15. Luk. 14,16. skk. Ef. 5,25. Jel. 19,7. skk. 21,2. 9; 22,17.) A hivatalosak a zsidók, kiket Isten már az ószövetségben arra szánt, hogy majd az egyház első hívei legyenek; de azok részint világi ügyek miatt, részint gyűlöletből a meghívást elutasították; az először küldött szolgák a próféták, a másodszor hívó szolgák Keresztelő Szent János és az apostolok; a gyilkosok a zsidóság vezetői. A király hadai a római seregek, melyek mint Isten ítéletének végrehajtói Kr. u. 70-ben Jeruzsálemet és a zsidó népet elpusztították. Az útszélekről behítt vendégek a pogányok, kiket az Isten városán kívülről, mintegy a világ országútjáról hívtak meg a zsidók helyett az egyházba, és oda tényleg sokan beléptek. (Csel. 13,46.) De már a példabeszéd második részében a tulajdonképéni menyegzői lakomán, mely a mennyei boldogságot jelenti, csak azok maradhatnak közülök, kik arra méltóvá lettek, a megtérés által levetették a régi bűnös embert és felöltöztek az ártatlanság, az isteni malaszt és az erények menyegzői ruhájába (Ef. 4,24.), amit mindenki megnyerhet, vagy ha elvesztett, visszaszerezhet; különben kivetik a kárhozat sötétségébe.

* 14. Ez a példabeszéd tanulsága. Sokan vannak a hivatalosak, az üdvösségre hívottak, tudniillik minden ember, különösen aki az egyházban él. Kevesen a választottak, tudniillik akiket Isten érdemeikre való tekintettel kiválasztott és valóban üdvözülnek. Más értelemben van ez mondva Máté 20,16.

* 15-22. *Szabad-e adót fizetni?* (Márk 12,13-17. Luk. 20,20-26.)

* 15. *Hogy megfogják beszédében*, hogy tőrbe csalják, hogy valami tévedést bizonyítsanak rá, vagy hogy beszédéért bevádolhassák és így bosszút állhassanak rajta az előbbi megszégyenítésért. (L. Luk. 20,20.)

* 16. A farizeusok voltak a mózesi törvényhez, hagyományokhoz, a nemzeti függetlenséghez, az Isten egyedüli királyságához ragaszkodó, és az idegen római uralmat gyűlölő nemzeti párt, kik azt tartották, hogy az Isten népe nem lehet idegen pogány népnek alávetve, legfeljebb ideiglenes megpróbáltatásul és büntetésből; azért a római adót mint a szolgaság jelét, csak kénytelenségből és zúgolódva fizették. A Heródes-pártiak vagy herodiánusok a Heródesek uralkodó házával tartó, és azok pártfogóival, a rómaiakkal megbarátkozó hazafiatlanok pártja. (L. Máté 3,7. jegyz.) E két párt egymásnak halálos ellensége volt, de Krisztus ellen kezet fogtak. Az Isten útját igazságban tanítod, az Isten igazi útjára tanítasz; vagy pedig az Isten törvényének megfelelő cselekvés módját tanítod. A ravasz képmutatók dicsérik Jézust, bizalmát akarják megnyerni, hogy annál bátrabban elszólja magát.

* 17. *Szabad-e adót fizetni a császárnak?* tudniillik az Isten törvénye szerint, az Isten királyságában (a theokratiában). Fogas és kényes kérdés. A zsidó törvény csak a templomadót ismerte (v. ő. Máté 17,25.); a császárnak való adófizetés a római uralom elismerése lett volna. Ha Jézus igenlőleg felel, akkor a mózesi törvény és a nemzeti függetlenség árulójának mondják; ha pedig nemmel felel, bevádolják a római hatóságnál mint lázítót a császár ellen.

* 19. *Egy dénárt*. Ez római pénz, körülbelül 60-80 fillér. (V. ö. Máté 18,24. jegyz.)

* 21. *A császáré*. A pénzverés joga rendesen a fejedelemé volt. A forgalomban levő római pénz tehát azt a tényt bizonyította, hogy Izrael világi uralkodója a római császár,

»Tévelyegtek, mert nem ismeritek az Írásokat, sem az Isten hatalmát. **30** A feltámadottak ugyanis nem nősülnek, és férjhez sem mennek, hanem olyanok lesznek, mint az angyalok a mennyben. **31** Nem olvastátok a halottak feltámadásáról, amit Isten mondott nektek: **32** *`Én vagyok Ábrahám Istene és Izsák Istene és Jákob Istene?'* **{Kiv 3,6}** Ő nem a halottak Istene, hanem az élőké.« **33** Mikor a tömeg ezt meghallotta, csodálkozott a tanításán.

Kérdés a főparancsról

34 Mikor a farizeusok meghallották, hogy a szaddúceusokat elnémította, összegyűltek egy csoportba, **35** és az egyikük, egy törvénytudó, hogy próbára tegye, megkérdezte tőle: **36** »Mester, melyik a legnagyobb parancs a törvényben?« **37** Ő azt felelte neki: »*`Szeresd Uradat, Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből* és teljes elmédből' **{MTörv 6,5}**. **38** Ez a legnagyobb, az első parancs. **39** A második hasonló ehhez: *`Szeresd felebarátodat, mint önmagadat'* **{Lev 19,18}**. **40** Ezen a két parancson alapul az egész törvény és a próféták.«

Kérdés a Messiásról

41 Mivel a farizeusok együtt voltak, Jézus megkérdezte őket: **42** »Mit gondoltok a Krisztusról? Kinek a fia ő?« Azt felelték neki: »Dávidé.« **43** Erre megkérdezte tőlük: »Akkor Dávid miért hívja őt a Lélek által Úrnak, amikor így szól:

44 *`Így szól az Úr az én Uramhoz:*
Jobbom felől foglalj helyet,
míg lábaid alá vetem ellenségeidet' **{Zsolt 110,1}**.

45 Ha tehát Dávid Úrnak hívja őt, hogyan lehet az ő fia?«

46 Senki sem tudott válaszolni neki egy szót sem, és attól a naptól fogva senki nem merte őt többé kérdezni.

kinek pénzét elfogadni és használni annyi volt, mint őt uralkodónak elismerni. Adjátok meg stb. Tehát mindenkinek a magáét: a császárnak az állami adókat, az Istennek a templomadót; azonkívül tiszteletet, engedelmességet stb. Minden törvényes államhatalom is, sőt a közrend és közjó fenntartásában még a bitorló államhatalom is az Isten helyettese, melynek mint olyannak lelkiismeretben is engedelmeskedni tartozunk. A keresztény erkölcstan a forradalmat elítéli, azt jogforrásnak nem tartja. (V. ö. Róm. 13,1. sk. 5. skk. Pét. I. 2,13. skk.) Összeütközés esetében persze inkább kell engedelmeskedni az Istennek, mint az embereknek. (Csel. 4,19; 5,29.)

* 22. *Csodálkozának* a bölcs feleleten és megszégyenülve odébb állának.

* 23-33. *A hét fivér felesége*. (Márk 12,18-27. Luk. 20,27-39.) 23. (A szadduceusokról lásd fentebb Máté 3,7-hez jegyzet és Csel. 23,8.)

* 24. Ez az úgynevezett sógorházasság. Mózes idevágó törvénye (Móz. V. 25,5.) itt szabadon van idézve. Gyermek nélkül. Így a görögben; a Vulgatában (helytelenül) fiú nélkül.

* 28. A szadduceusok ezzel a megtörtént vagy költött példával a feltámadás tanának képtelenségét akarják kimutatni.

* 29. Az Isten erejét azaz hatalmát, mely az emberi testet állati élettől mentes szellemi testté tudja átalakítani.

* 30. *A feltámadáskor*, tudniillik az örök életben. *Nem házasodnak* stb. Bár a két nem közti különbség megmarad, de nem lesz érzéki és házas élet, hanem az üdvözültek angyalok módjára élnek. (V. ö. Kor. I. 15,42. skk.) A földi életben szükség van a házasságra, hogy az emberi nem fennmaradjon; de a túlvilágon az emberek halhatatlanok lévén házasságra nem szorulnak.

* 31-32. *Nem olvastátok-e?* Az idézett szavakat Mózes könyvében (II. 3,6.) a csipkebokorból mondja Isten Mózeshez. *Nem a holtak Istene, hanem az élőké*. Ezt már Krisztus teszi hozzá. Az értelem ez: Isten nem lehetne a holtak Istene, ha azok már egyáltalában nem volnának; mert a semmi nincs. Tehát a megholt pátriárkák valahol megvannak, személyiségükben élnek. Igaz, hogy ebből szorosan véve még csak a lélek halhatatlansága következik, de nem a test feltámadása. Azonban a szadduceusok mindkettőt tagadták; elég volt tehát az egyik, és pedig főállításukat megcáfolni. Krisztus itt az idevágó ószövetségi helyek közül csak egyet említ, azt, mely Mózes könyvében van; de idézhetett volna más helyeket is, (pl. Dán. 12,2. Mák. II. 7,9; 12,43. skk.) A test feltámadásáról bővebben beszél Szent Pál. (Kor. I. 15. fej.)

* 34-40. *A főparancsról*. (Márk 12,28-34. Luk. 10,25-28.)

* 34. *A farizeusok* gyűlésen határozták el a következő kísérletet, mellyel *egy törvénytudót* bíztak meg, aki Márk szerint nem volt épen rosszindulatú. Különben is tetszett neki mint farizeusnak, hogy Jézus a feltámadást bizonyította.

* 36. *Melyik a nagy parancsolat?* a görög és latin szövegben szószerint nagy parancsolat. Márk szerint a törvénytudó a legelső, tehát a legfőbb parancsról kérdezősködött. A zsidó tudósok a mózesi törvényben 613 parancsot különböztettek meg, melyek közül némelyeket nagyoknak, azaz súlyos bűn terhe alatt kötelezőknek, másokat kicsiknek, az ellenük elkövetett bűnt bocsánatosnak tartották. De hogy melyik nagy, vagy épen a legnagyobb, a többinek is alapja, és melyik kicsi, arról hevesen vitatkoztak. Erre nézve kértek Krisztustól irányelvet s e nehéz kérdéssel akarták őt zavarba hozni.

* 37. *Szeresd a le Uradat Istenedet stb*. Ez értelem szerint Móz. V. 6,5. található. *Teljes szívedből* stb. vagyis a lélek

minden tehetségével, érzelemmel, akarattal, értelmi meggyőződéssel.

* 39. *Szeresd felebarátodat stb*. Hasonló ehhez, tehát szintén főparancs, mely az Isten szeretetének következménye és ismertető jele. (V. ö. Ján. I. 4,20. sk.) Ez Móz. III. 19,18. olvasható, (csekély eltéréssel: Mózes barátot mond.) Felebarát a keresztény felfogás szerint minden ember kivétel nélkül. (V. ö. Luk. 10,29. skk.) *Mint tennmagadat*. A felebarát! szeretet mértéke a helyes önszeretet, melyet Isten a természet ösztönével parancsol. Ekként amit magunknak kívánunk, azt kell tenni felebarátunknak és megfordítva. Az erkölcstan szerint azonban, ha a magunk és felebarátunk szeretete összeütközik, szabad magunkat jobban szeretni, mert a mérték és minta előtte áll az utánzatnak. Tehát ha egyenlő javak megszerzéséről, vagy egyenlő veszedelem elhárításáról van szó, szabad először magunkról gondoskodni; de a szeretet hősi foka, ha e jogunkról lemondunk, és a magunk javát feláldozzuk a felebarátért. Sőt az arányos közjóért vagy más lelki javáért erre néha kötelesek is vagyunk. De lelkünk üdvét feláldozni soha sem szabad.

* 40. E két parancsolaton függ a mózesi törvény és a próféták könyveinek minden parancsi; azok csak ezeknek folyományai, s minden parancs arra irányul, hogy a kettős szeretet benne nyilvánuljon. Tehát minél szorosabb és közelebbi viszonyban van valamely törvény ezekkel, annál nagyobb és szigorúbban kötelez.

* 41-46. *Hogy lehet a Messiás Dávid fia?* (Márk 12,35-37. Luk. 20,41-44.)

* 41. Most már Jézus intéz kérdést a farizeusokhoz, hogy tudatlanságukat kimutassa.

* 43. *Lélekben*, tudniillik a Szentlélektől ihletett állapotban.

* 44. Idézve a 109. zsoltárból. (Zsolt. 109,1.) *Az Úr az én Uramnak*, Isten a Messiásnak. *Ülj jobbomra*, légy uralkodó társam. (V. ö. Máté 20,21.) *Lábaid zsámolyává*, teljes győzelmet és uralmat adok neked felettük. A jobb görög szövegek szerint lábaid alá teszem. (Az eredeti zsoltárban megvan a zsámoly szó.)

* 45. *Hogyan lehet ő annak fia?* A felelet egyszerű: A Messiás emberi természete szerint Dávid fia, isteni természete szerint Ura. De a farizeusok a maguk várt politikai Messiását csak égből küldött csodálatos királynak, de nem Isten fiának tartották.

Mt 23

Az írástudók és farizeusok

1 Jézus ezután így beszélt a tömeghez és tanítványaihoz: **2** »Az írástudók és farizeusok Mózes székében ülnek. **3** Ezért mindazt, amit mondanak nektek, tegyétek meg és tartsátok meg – de a tetteiket ne kövessétek, mert mondják ők, de nem teszik. **4** Súlyos és elviselhetetlen terheket kötöznek össze és raknak az emberek vállára, de ők maguk egy ujjukkal sem hajlandók megmozdítani azokat. **5** Minden tettüket azért teszik, hogy lássák őket az emberek. Imaszíjaikat szélesre szabják, bojtjaikat megnagyobbítják. **6** Szeretik a főhelyeket a lakomákon, az első helyeket a zsinagógákban, **7** a köszöntéseket a főtéren, s azt, ha az emberek rabbinak hívják őket. **8** Ti ne hívassátok

* 23,1-33. *Az írástudók és farizeusok bűnei*. (V. ö. Márk 12,38-40. Luk. 11,39-48: 20,45-47.)
Miután Jézusnak minden fáradsága, hogy az írástudókat és farizeusokat meggyőzze és megnyerje, hiábavaló volt, szenvedése előtt még egy hatalmas beszédben leleplezi őket hívei és a nép előtt s végleg szakít az irányadó zsidósággal. E beszédből itt a szenvedés hetében Márk és Lukács csak egy pár gondolatot közöl, de Jézus már régebbi vitáiban is hangoztatott hasonló vádakat és szemrehányásokat.

* 2. *Mózes székébe* ültek, mint törvényének tanítói, hivatalos magyarázói. Az írástudók rendesen a farizeusi felekezethez tartoztak. A papok, mint olyanok, inkább a szertartással és törvénykezéssel foglalkoztak, hacsak egyúttal írástudók is nem voltak.

* 3. Amit az írástudók tanítottak az jó, kötelező, legalább tanácsos volt, mert Mózes törvényére támaszkodott; a farizeusok hagyományai és szokásai pedig szerintük is főleg őket, a tudósokat és jámborokat kötelezték, de nem a tudatlan és bűnös népet. Mondják és nem teszik, tudniillik az erkölcsöt.

magatokat rabbinak, mert egy a ti Tanítótok, ti pedig mind testvérek vagytok. 9 Atyátoknak se hívjatok senkit a földön, mert egy a ti Atyátok, a mennyei. 10 Ne hívassátok magatokat mesternek se, mert egy a ti Mesteretek, a Krisztus. 11 Aki közületek a legnagyobb, legyen a szolgátok. 12 Mert aki önmagát felmagasztalja, azt megalázzák, s aki megalázza önmagát, azt felmagasztalják.

13 Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok, mert bezárjátok a mennyek országát az emberek előtt. Ti magatok nem mentek be, és akik be szeretnének menni, azokat sem hagyjátok bemenni. [14]

15 Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok, mert bejártok tengert és szárazföldet, hogy egy megtérőt szerezzetek, s amikor megszereztétek, magatoknál kétszer inkább a gyehenna fiává teszitek.

16 Jaj nektek, vak vezetők, akik azt mondjátok: `Ha valaki megesküszik a templomra, az semmi, de aki megesküszik a templom aranyára, az kötelez.' 17 Ti ostobák és vakok! Mi a nagyobb, az arany, vagy a templom, amely megszenteli az aranyat? 18 És azt mondjátok: `Ha valaki az oltárra esküszik, az semmi, de aki a rajta levő ajándékra esküszik, az kötelez.' 19 Ti vakok! Mi a nagyobb, az ajándék, vagy az oltár, amely megszenteli az ajándékot? 20 Hiszen aki az oltárra esküszik, megesküszik az oltárra és mindenre, ami rajta van. 21 S aki a templomra esküszik, megesküszik a templomra, és arra, aki benne lakik. 22 Aki pedig az égre esküszik, Isten trónjára esküszik, és arra, aki azon ül.

23 Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok, mert tizedet adtok mentából, kaporból és köményből, de elhanyagoljátok a törvény komolyabb parancsait, a jogot, az irgalmat és a hűséget. Ezeket meg kellene tenni, s azokat sem elhagyni. 24 Vak vezetők, akik kiszűritek a szúnyogot, a tevét pedig lenyelitek.

25 Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok, mert megtisztítjátok a pohár és a tál külsejét, de belül tele vagytok rablással és tisztátalansággal. 26 Te vak farizeus! Tisztítsd meg előbb a pohár belsejét, hogy a külseje is tiszta legyen!

27 Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok, mert hasonlítotok a meszelt sírokhoz, amelyek kívülről szépnek látszanak, de belül tele vannak a holtak csontjaival és mindenféle tisztátalansággal. 28 Így ti is kívülről ugyan igaznak látszo-

* 4. *Nehéz terheket kötözgetnek*. (V. ö. Máté 12,2. Luk. 11,46. Csel. 15,10. stb.) Ezek a mózesi törvényhez adott aprólékos és bonyolult szabályok, melyekből nehéz és elviselhetetlen nyűgöt fontak. *Egy ujjukkal sem akarnak azokon lendíteni*, magukat mindez alól felmentik, legalább mikor az emberek nem látják.

* 5. *Kiszélesítik imaszíjaikat*. A jámbor zsidók imádság közben homlokukon és balkarjukon szívük mellett szíjakkal odaerősített kis dobozokat viseltek, melyekben a mózesi törvény főparancsai és ígéretei voltak hártyaszalagokra felírva (Móz. II. 13,9. 16. V. 6,8. és 11,18. szerint), hogy a törvény betűszerint szemük és szívük előtt lebegjen s egyúttal ezen imadobozok a rossz szellemek ellen is védelmül szolgáljanak. (Héberül tefillin-nek, görögül phylakteripn-nak hívták azokat.) *Köntösük bojtjait*, melyeket felső ruhájuk négy szegletén viseltek, szintén, hogy őket az Isten törvényére emlékeztessék. (Móz. IV. 15,38. skk. V. 22,12.) A farizeusok nagyobb imaszíjakat és bojtokat viseltek, hogy jámborságuk feltűnőbb legyen.

* 6. Első székeket stb., a megtiszteltetéseket, a hiúságot; (V. ö. Márk 12,39. Luk. 11,43; 20,46.)

* 7. *Rabbi* héber és arámi nyelven annyi mint Nagyuram. Krisztus idejében ez volt az írástudók és törvénytanítók címe.

* 8-10. *Ne hívjatok senkit atyátoknak*, tudniillik kevély, nagyzoló értelemben, mint a felfuvalkodott írástudók és farizeusok, kik az ilyen címeket hajhászták és a tanulatlan népet mélységesen megvetették. De ez nem tiltja, hogy a keresztények e címeket mint képesítések, állások és foglalkozások neveit ne használják. Krisztus is elfogadta a «mester» címet. Testvérek vagytok, azaz egyformák. Megjegyzendő, hogy az atya itt nem a szülőt jelenti, hanem szintén a zsidó tanítók, kivált a régiek címe volt. Mestereknek nevezték az iskolák fejeit. Krisztus ettől óv; az ő hívei egyetlen iskolát kell hogy alkossanak.

* 11-12. Az egyházban is kell lenni felsőbbségnek, de ezt az alázatosságnak kell ellensúlyozni.

* 13. A következőkben Jézus nyolcszor egymás után mond *jaj nektek*-et az írástudókra és farizeusokra. Bezárjátok a mennyek országát stb. Tévedésbe ejtitek és elrontjátok az embereket rossz példátokon kívül azzal, hogy lehetetlen szabályaitok és külsőségeitek által elterelitek őket az igazi erénytől, azt vélik, hogy csak azokban áll a jámborság; ekként minduntalan beleütköznek a ti szabályaitokba s hibás lelkiismerettel azt hiszik, hogy vetkeztek. Lukácsnál így olvassuk: Magatokhoz vettétek, mintegy eldugtátok a (mennybevezető) tudás kulcsát. (Luk. 11,52.)

* 14. E vers sok régi görög és latin kéziratban hiányzott, miértis némelyek azt vélik, hogy Márkból vagy Lukácsból van ide átvéve. (Márk. 12,40. Luk. 20,47.) *Megeszitek az özvegyek házait*; azon a címen, hogy sokat imádkoztok értük, vendégeltetitek magatokat, kicsaljátok pénzüket, örökségükre vadásztok stb. Hosszú imádságokat mondván, a görög hozzáteszi: színleg. Súlyosabb ítélet alá estek; mert imádsággal is csaltok és fosztogattok.

* 15. *Hogy egy pogányt zsidóvá tegyetek*, a görög szerint: „hogy egy áttértet (prozelitát) szerezzetek". A farizeusok csakugyan világszerte nagy tevékenységet fejtettek ki a térítés ügyében. De ez náluk inkább nemzeti és felekezeti érdek volt, mint igazi buzgóság. Az ilyen megtértek közül némelyek csak az egy Istenben való hitet és a főbb (Noé-féle) erkölcsi parancsokat fogadták el; mások egészen zsidóvá lettek, a körülmetélést is felvették és a mózesi szertartásokat

tok az emberek előtt, de belül tele vagytok képmutatással és gonoszsággal.

29 Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok, mert síremlékeket építetek a prófétáknak, és feldíszítitek az igazak sírjait, 30 s azt mondjátok: `Ha atyáink napjaiban éltünk volna, nem lettünk volna bűntársaik a próféták vérében.' 31 De ti magatok tanúsítjátok, hogy fiai vagytok azoknak, akik a prófétákat megölték. 32 Ti is betöltitek atyáitok mértékét! 33 Kígyók, viperák fajzatai! Hogyan menekülhetnétek meg a gyehenna ítéletétől? 34 Ezért íme, küldök hozzátok prófétákat, bölcseket és írástudókat. Közülük egyeseket megöltök majd és keresztre feszítetek, másokat megostoroztok zsinagógáitokban és üldöztök városról-városra. 35 Így rátok száll minden igaz vér, amelyet kiontottak a földön az igaz Ábel vérétől Zakariásnak, Barakiás fiának véréig, akit megöltetek a templom és az oltár között. 36 Bizony, mondom nektek: rászáll mindez erre a nemzedékre.

Jeruzsálem megintése

37 Jeruzsálem, Jeruzsálem, te megölöd a prófétákat, és megkövezed azokat, akiket hozzád küldtek! Hányszor akartam egybegyűjteni fiaidat, mint ahogy a tyúk a szárnyai alatt összegyűjti a csibéit, de ti nem akartátok! 38 *Íme, elhagyott puszta lesz a házatok!* **{Zsolt 69,26}** 39 Mert mondom nektek: Nem láttok engem mostantól, amíg azt nem mondjátok: *`Áldott, aki az Úr nevében jön!'*« **{Zsolt 118,26}**

is megtartották. A *gehenna fiává teszitek*, tudniillik gonoszszá és pokolra méltóvá. *Kétszerié inkább magatoknál,* mert a rossz tanítas és példa miatt félig pogány marad, tovább is bűnben él és amellett képmutatóvá lesz.

* 16-22. Látjuk, milyen esküformákkal játszották ki az írástudók az eskü kötelező erejét. Úgy látszik, a zsidó papok kapzsisága eszelte ki azt, hogy a templom kincstára és az oltárra tett áldozati adomány, melyből nekik hasznuk volt, szentebb magánál a templomnál és oltárnál, tehát a rátett eskü is különösen kötelező. Valóban az az eskü is kötelez, melyet az Istennel viszonyban álló lényekre vagy tárgyakra teszünk, mert végelemzésben az ilyen eskü is az Istenre irányul. Krisztus általában nem ajánlotta az esküt, melyet csak az emberek megbízhatatlansága tesz néha szükségessé; a gyakori és könnyelmű esküdözést pedig határozottan tiltotta. (Lásd fentebb Máté 5,33-37. Jak. 5,12. és ugyanott a jegyzetet.) Krisztus az írástudókat és farizeusokat vakoknak nevezi, tudniillik szellemileg és kivált erkölcsi dolgokban, mert agyafúrt álokoskodásaik megzavarták és elhomályosították erkölcsi látásukat. *Az semmi*, nem, vagy kevéssé bizonyít és kötelez. A *templom aranyára*, a kincstárra vagy a szent edényekre. Tartozik esküjét teljesíteni. *Ajándékra,* az áldozati húsra. Aki az égre esküszik. Az írástudók és farizeusok (sőt még a talmud is) azt tanították, hogy az égre tett eskü nem kötelez, mert az ég csak teremtmény.

* 23. *Tizedet adtok a mentából stb*. A mózesi törvény nem parancsolta, hogy tizedet adjanak a kerti véleményekből de a farizeusok a kötelezettséget ezekre az értéktelen csekélységekre is kiterjesztették, mutatni akarván, hogy többet tesznek, mint Mózes parancsolt. (Lásd Luk. 11,42. 18,12.) *Elhagytátok az ítéletet*, tudniillik az igazi erényt, a jogot és igazságot az *irgalmasságot*, annak cselekedeteit és a *hűséget*, vagyis megbízhatóságot. Tehát a lényegtelen és aprólékos külső dolgokban adjátok a lelkiismeretest és buzgót, de a vallás és erkölcs lényegét, a belső jámborságot és a szeretet műveit elhanyagoljátok. Pedig *ezeket* az utóbbiakat *cselekedni kellett*, mert kötelesség volt; bár amazokat, mint dicséretes szokásokat, sem ártott megtenni.

* 24. *Megszűritek a szúnyogot*; tulajdonképen a bort, hogy szúnyog ne maradjon benne. Úgy látszik, közmondás. A szúnyog a kis dolog, a szertartás és külsőség, melyben a farizeusok pontosak voltak, a teve a nagy erkölcsi bűn, melyet lelkiismeretfurdalás nélkül elkövettek.

* 25. A farizeusok nagy gondot fordítottak arra, hogy evés közben, miként kezük, úgy az edény is tiszta legyen. (V. ö. fentebb Máté 15,2. Márk 7,3. sk. 8. Luk. 11,39.) Tehát aggodalmasan kerülték a külső, testi mocskot; de belül tele voltak erkölcsi szennyel. *Tele vagytok ragadmánnyal* és piszokkal, azaz rabló érzelemmel, torkossággal, rablásból származó és érzékingerlő ételekkel, italokkal. (A görög és a régi Vulgata szerint: a pohár és tál van tele ilyenekkel.)

* 26. *Tisztítsd meg előbb a pohár és tál belsejét*, tudniillik saját lelkedet, vagy távolítsd el a pohárból és tálból a rablott ételeket; hogy külseje, is tiszta legyen, vagyis akkor lesz a pohár és tál kívül-belül igazán tiszta. Az edények tisztántartása, ez még nem erkölcs, mely a lélek belső tisztaságában áll és abban, hogy az edény tartalmához erkölcsi szenny ne tapadjon.

* 27. *Hasonlók vagytok a fehérre meszelt sírokhoz*. (V. ö. Luk. 11,44.) A zsidók sírjaikat rendesen sziklaoldalakba ásták vízszintesen. Mivel a halott és a sír érintése hét napi tisztátalanságot vont maga után, amitől csak bizonyos szertartással lehetett szabadulni (Móz. IV. 19,16.), azért a sírokat

fehérre meszelték, hogy az emberek messziről elkerülhessék; de meg hogy szebbek legyenek.

* 29-31. (Luk. 11,47. sk.) Palesztina és kivált Jeruzsálem környékén sok régi próféta és más ószövetségi szent sírja volt. A farizeusok ezeket szorgalmasan gondozták, inkább dicsekvésből, mint kegyeletből. *Fiai vagytok a próféták gyilkosainak*, ami valószínűvé teszi, hogy örököltétek gyilkos természetűket, tehát ti sem vagytok jobbak. Ahelyett, hogy követnétek a próféták tanítását, leplezitek atyáitok gonoszságát, megörökítitek bűneiket.

* 32. *Töltsétek be atyáitok mértékét*, folytassátok és fejezzétek be azok művét és bűnét, a Messiásnak és apostolainak meggyilkolásával.

* 33. *Viperák fajzati*. (V. ö. Máté 3,7. Luk. 3,7.) A gehenna ítéletét, a gehennára szóló ítéletet.

* 34-39. *Szakítás a zsidósággal*. (Luk. 11,49-51.)

* 34. *Azért küldök*, hogy megtérjetek, bár tudom, hogy annak ellenkező eredménye lesz, küldötteim bántalmazása, mely bűnötöket és büntetésteket fogja növelni. Krisztus itt a saját apostolait az ószövetségi tanítók neveivel jelöli: próféták, bölcsek (a Krisztus előtti századok tudósai és iskolafejei), írástudók (a Krisztus korabeli és későbbi tanítók). *Némelyeket majd megöltök* stb. Ez az apostolok és első hithirdetők életében sokszor szószerint beteljesedett és pedig épen a zsidók keze vagy ármánykodása által. (Csel. 5,40: 7,57: 12,2: 14,5. sk. 18; 16,22. sk. 17,5. skk. 22,22. stb.)

* 35. *Hogy rátok szálljon* nemcsak az írástudók- és farizeusokra, hanem az egész megátalkodott zsidó népre, melynek ősei világ kezdetétől az igazak ártatlan vérét ontották. (V. ö. Máté 27,25. Luk. 11,50. sk) *Zakariásnak véréig, kit megöltetek*. Az ószövetségi Zakariás (kis) próféta csakugyan Barakiás fia; de erről nem tudjuk, hogy megölték volna. Sok görög egyházatya Zakariást, Ker. szt. János atyját értette, kit egy régi monda (Jakab apostol evangéliuma) szerint Heródes megöletett a templomban, a gyermekgyilkosság idején. Volt azonban egy másik Zakariás pap és próféta, akit (Krón. II. 24,20-22. szerint) Joas zsidó király a templom előcsarnokában agyonköveztetett s akinek vére a zsidó monda szerint két századon át újra meg újra felbugyogott a földből. Miként az igaz Ábelnek (a tágabb értelemben vett prófétának) meggyilkolása az első, úgy ennek a Zakariásnak megölése az utolsó prófétagyilkosság, melyet az ószövetségi héber Szentírás megörökített. Krisztus tehát e kettőt említi a zsidók gonoszságának jellemzésére. Csak az a nehézség, hogy ez a Zakariás a Krónikák könyve szerint nem Barakiás, hanem Jojada fia volt. Lehet, hogy a próféta atyja két nevű volt (mint sok más zsidó). De emellett semmi érv nincs. Inkább a másolók hibájára lehetne gondolni. Lukács a párhuzamos helyen (11,51.) nem említi a próféta atyját, Barakiást; talán Jézus sem nevezte meg. Szt. Jeromos szerint a nazarenusok evangéliumában, mely Máté eredeti arámi nyelvű evangéliumának megrontott szövege volt, a kérdéses Zakariás Jojada fiának neveztetett. Josephus Flavius, híres történetíró pedig említi (B. J. IV. 5,4.), hogy a Jeruzsálem pusztulását megelőző zsidó háborúban (Kr. u. 68-ban) a zsidó túlzók, a zeloták egy Zakariás nevű jámbor férfiút, Baruk (vagy Barakiás?) fiát, ki bűneiket ostorozta, meggyilkoltak a templomban. Ez idő tájban készült a Máté evangélium egyedül fennmaradt görög fordítása, melyet ma használunk. Sok újabb magyarázó szerint tehát a görög fordító, ki azt hitte, hogy Jézus jövendölésszerűleg ennek a Zakariásnak meggyilkolására célzott, Jojada helyett a Barakiás nevét szúrta be vagy kicserélte.

Tanítás a végső időről: 24,1-25,46

Mt 24

A templom pusztulásáról

1 Jézus kijött a templomból és elindult. Tanítványai odamentek hozzá, hogy megmutassák neki a templom épületeit. 2 Ekkor így szólt hozzájuk: »Ugye, látjátok ezeket mind? Bizony, mondom nektek: Nem marad itt kő kövön, ami el ne pusztulna.«

A csapások kezdete

3 Mikor az Olajfák hegyén leült, a tanítványok külön odamentek hozzá és kérték: »Mondd meg nekünk, mikor történnek ezek? És mi lesz a jele eljövetelednek és a világ végének?«

4 Jézus azt válaszolta nekik: »Vigyázzatok, nehogy valaki félrevezessen titeket. 5 Mert sokan fognak jönni az én nevemben és azt mondják: `Én vagyok a Krisztus', és sokakat félre fognak vezetni. 6 Harcokról és háborús hírekről fogtok majd hallani. Vigyázzatok majd, meg ne rémüljetek. Ennek be kell következni **{Dán 2,28}**, de ez még nem a vég. 7 Mert nemzet nemzet ellen támad és ország ország ellen. Sokfelé éhínség lesz és földrengés.

* 36. *Rájön mindez e nemzedékre*, utoléri a zsidókat ezen prófétagyilkosságok büntetése.
* 37. *Jeruzsálem* itt az egész zsidó népet jelenti. Lukács a fájdalmas szemrehányást történelmileg más összefüggésben közli (Luk. 13,34.). *Hányszor akartam egybegyüjteni fiaidat*, a nálad alapítandó messiási országban.
* 38. *Íme pusztán hagyatik házatok* (Luk. 13,35.). Elhagyom és az Isten is elveti városotokat és népeteket a templommal együtt; a várost nemsokára elpusztítja és népét szétszórja. (A pusztán szó több szövegemlékben hiányzik.) — 39. Nem láttok engem mostantól. E szavakkal Krisztus búcsút mond a zsidó népnek és magára hagyja. (Luk. 13,35.) Mígnem mondjátok stb. a legközelebbi húsvéti szertartásban. De e szavak arra is céloznak, hogy Izrael mint nép, a világ végén, Krisztus dicsőséges eljövetele előtt meg fog térni s őt Messiás gyanánt üdvözölni, mint a bevonuláskor ünnepelte őt a nép egy kis hívő része. Izrael világvégi megtérését tanítja Szt. Pál (Róm. 11,25. sk. V. ö. Zak. 12,10.).

* 24. fej. *Jeruzsálem pusztulásának és a világ végének megjövendölése*. Márk 13. fej. Lukács 21,5-36. (V. ö. Luk. 12,37-48; 17,20-37: 19,43. sk.; vesd össze továbbá: a Jelenések könyvének egyes helyeit.)
Jeruzsálem pusztulása a világ végének történeti előképe (típusa). A próféták a jövendőt rendesen látomásokban szemlélik, melyekben néha a közelebbi és távolabbi események, a történelmi előképek és azok teljesedése a próféta szeme előtt összefolynak, mint a távoli hegyek körvonalai. (Ez az úgynevezett prófétai távlat.) Sokszor épen a legfontosabb jövendölések kapcsolódnak ily módon egymásba. Pl. a prófétáknál a szenvedő és diadalmas Messiás képe; a babiloni fogságból való visszatérés és a bűn rabságából való szabadulás a Messiás által. Az újszövetségi szent-könyvekben és kivált az evangéliumokban a Messiás többszörös eljövetele és országának különböző alakjai összeolvadnak (L. alább 24,34, jegyz.); az újszövetségi antikrisztusban egyesítve vannak Krisztus különféle történelmi ellenfelei és a világ végére jövendölt nagy hamis messiás; máshol Krisztus különböző győzelme a zsidóság, pogányság s általában az ördög országa felett stb. A jelen jövendölés két része elég jól megkülönböztethető, bár lehet, hogy azokban is vannak egyes mozzanatok, melyek úgy a város pusztulására, mint a világ végére, vagy nem világos, melyikre vonatkoznak. Az egész jövendölésben az alábbi hat szakaszt lehet megkülönböztetni.
* A) 24,1-3. Jeruzsálem pusztulásának megjövendölése általában. (Márk 13,1-4. Luk. 21,5-7.)
* 1. *Tovább megy vala* az Olajfák hegye felé, Betánia községbe tartván, mint alább kitűnik. Mutogatták neki, nemzeti büszkeséggel, de Krisztus előbbi baljóslatú szavaira (23,38.) emlékezve aggodalommal. A Nagy Heródestől megújított templom a maga nagy méreteivel és fényével a világ egyik csodája volt.
* 2. *Nem marad itt kő kövön*. Ez szószerint beteljesedett Kr. u. 70-ben Jeruzsálem pusztulásakor Titus alatt, amiről Josephus Flavius, az egykorú zsidó történetíró, ki maga is tevékeny részt vett a zsidó háborúban, egész könyvet írt. (De bello Judaico.) Hitehagyott Julián császár ugyan megpróbálta háromszáz év múlva a templomot felépíteni, hogy Krisztus jövendölését megcáfolja; de földrengés, sőt a földből előtörő lángok akadályozták meg az építést és forgatták fel a templom megmaradt alapjait, mint arról ismét egy pogány történetíró (Ammianus Marcellinus) értesít.

8 De mindez csak a fájdalmak kezdete lesz. 9 Akkor majd gyötrelmeknek vetnek alá benneteket és megölnek titeket. Gyűlöletesek lesztek minden nemzet előtt az én nevemért. 10 Sokan megbotránkoznak majd, elárulják és gyűlölni fogják egymást. 11 Sok hamis próféta támad és sokakat félrevezetnek. 12 Mivel megsokasodik a gonoszság, sokak szeretete kihűl majd. 13 De aki kitart mindvégig, az üdvözül. 14 Az országnak ezt az örömhírét pedig hirdetni fogják az egész világon, tanúságot tesznek róla minden nép előtt – és akkor eljön majd a vég.

A pusztulás

15 Amikor tehát látjátok, hogy *a pusztító gyalázat,* amelyről Dániel próféta beszélt {Dán 9,27}, ott áll *a szent helyen* – aki olvassa, értse meg! –, 16 akkor azok, akik Júdeában vannak, fussanak a hegyekbe. 17 Aki a tetőn van, ne szálljon le, hogy elvigyen valamit a házából, 18 aki pedig a mezőn, ne térjen vissza, hogy elvigye a köntösét! 19 Jaj a várandós és szoptatós anyáknak azokban a napokban!

20 Imádkozzatok azért, hogy menekülésetek ne télen, és ne szombaton legyen. 21 Mert olyan *nagy szorongattatás lesz akkor, amilyen még nem volt a világ kezdetétől* mostanáig, és nem is lesz többé {Dán 12,1; Jo 2,2}. 22 Ha meg nem rövidítenék azokat a napokat, nem menekülne meg egyetlen élőlény sem; de a választottakért megrövidítik azokat a napokat. 23 Akkor, ha valaki azt mondja nektek: `Íme, itt a Krisztus', vagy `ott', ne higgyétek. 24 Mert hamis krisztusok és hamis próféták támadnak, nagy jeleket és csodákat művelnek, hogy ha lehet, még a választottakat is tévedésbe ejtsék. 25 Íme, előre megmondtam nektek. 26 Ha tehát azt mondják nektek: `Íme, a pusztában van', ne menjetek ki; `íme, a belső szobákban', ne higgyétek. 27 Mert amint a villám napkeleten támad és napnyugatig látszik, olyan lesz az Emberfiának eljövetele is. 28 Ahol ugyanis a holttest van, oda gyűlnek a keselyűk.

Az Emberfia eljövetele

29 E napok szorongattatásai után *a nap elsötétedik, a hold nem sugározza fényét, a csillagok lehullanak* az égről {Iz 13,10}, *s az ég erői* megrendülnek. 30 Aztán feltűnik az égen az Emberfia jele, s akkor *mellét veri majd a föld minden népe* {Zak 12,10.12}. *Látni fogják az Emberfiát, amint eljön az ég felhőin* hatalommal és nagy dicsőséggel {Dán 7,13}. 31 Elküldi angyalait nagy harsonaszóval, s azok összegyűjtik választottait a négy égtáj felől {Zak 2,10}, az ég egyik szélétől a másik végéig.

* 3. Az Olajfák hegye Jeruzsálemtől keletre feküdt, melytől csak a Kedronvölgye választotta el. Onnan jól át lehetett tekinteni a templomot és a várost. Hozzá ménének a tanítványok, Márk szerint Péter, Jakab, János és András. *Mikor lesznek ezek, mi lesz a jele*? A hagyományos zsidó tanok szerint a jelen világ végén, a messiási ország végleges megalapítása előtt nagy gyötrelmek, csapások és előjelek lesznek, mintegy a világ szülési fájdalmai, melyekre a próféták egyes helyeiből következtettek. Még akkor, a jövendölések teljesedése előtt az apostolok sem különböztették meg eléggé Krisztus első, testi és utolsó, dicsőséges eljövetelét, látható és láthatatlan, földi és mennyei országát. Azt hitték, hogy Jeruzsálem bűnhődésével és a templom pusztulásával a jelen világnak is vége lesz s arra közvetlenül következik Krisztus dicsőséges eljövetele, földi országa és uralkodása, melyben ők maguk is részt vesznek. (V. ö. Máté 20,20. skk. Csel. 1,6. stb.) Azért kíváncsiak az időre és az előjelekre.

* B) 24,4-14. *Jeruzsálem pusztulásának előjelei*. (Márk 13,5-13. Luk. 21,8-19.)
Mivel Jeruzsálem pusztulása valóban kezdete volt a Messiás történeti büntető ítéletének és előképe az utolsó idők világítéletének, s Jézus prófétai szemléletében a kettő némileg összefoly: lehetséges, hogy a város romlásának itt leírt előjeleibe csakugyan belevegyülnek az utolsó idők eseményeinek egyes vonásai.

* 5. *Sokan fognak jönni, mondván: Én vagyok a Krisztus*. Az Apostolok cselekedetei (Csel. 5,36. sk. 21,38.) és Josephus Flavius szerint Jeruzsálem pusztulása előtt Palesztinában nagy számmal léptek fel hamis messiások, kik lázadásokat támasztottak. Hadrián császár idejében Bár-Kokba támasztott nagy messiási forradalmat a rómaiak ellen.

* 6-8. *Hallani fogtok háborúkat stb*. A város pusztulását megelőző évtizedekben az egész római birodalom és maga Palesztina is számos kül- és belháború, lázadás és forrongás színhelye volt, kivált Kr. u. 66. évtől, mikor a zsidók négyéves szabadságharca a rómaiak ellen megkezdődött. (Ezekről többi közt Tacitus és Josephus történetírók tanúskodnak.) *Meg ne rémüljelek:* Krisztus országát ez nem fenyegeti. Meg kell lenni, Isten rendelése és büntető ítélete szerint. Dögvész, éhség, földindulás. Az Apostolok Csel. (11,28.) és az egykorú történetírók több ilyen csapásról tesznek említést. Ez még nem a vég, nem a gyötrelmek és Jeruzsálem vége, csak a vég kezdete.

* 9. *Szorongatás alá vetnek.* (V. ö. Máté 10,17-22. sk. stb. Ján. 16,2.) Ez az apostolok és szentek életében sokszor teljesedett. — 10. Megbotránkoznak, meginognak, elpártolnak Krisztustól és egyházától.

* 11. *Sok hamis próféta*, általában hamis tanító támad. Erről is tanúskodik az apostoli kor története. (Csel. 5,36. 21,38.)

* 12. *Meghűl a szeretet*; megnövekszik a gonoszság, a görögben törvénytelenség, igazságtalanság, ami a szeretetet is kiirtja. A zsidó háború alatt Palesztinában hallatlan elvadulás kapott lábra.

* 13. *Aki állhatatos marad*, aki nem hagyja magát elámítani. Mindvégig, azaz a szorongattatás végéig és Krisztus dicsőséges eljöveteléig. (V. ö. Máté 10,22.)

* 14. *Az egész világon*, minden ismert világrészben és országban, ha nem is épen minden városban. E kifejezés általában a pogány világot jelentette, ellentétben Zsidóországgal. *Hirdetni fogják*; de nem mondja Krisztus, hogy már mindenütt el is fogadják. *Az ország evangéliumát,* az Isten országának eljöveteléről szóló tanítást. *Bizonyságul minden*

Végidőre vonatkozó intelmek

32 Vegyetek példát a fügefáról: amikor már
zsenge az ága és a levelei kihajtottak, tudjátok,
hogy közel van a nyár. 33 Így ti is, amikor mind-
ezeket meglátjátok, tudjátok meg, hogy közel van,
az ajtóban. 34 Bizony, mondom nektek: nem múlik
el ez a nemzedék, amíg mindezek meg nem tör-
ténnek. 35 Ég és föld elmúlnak, de az én igéim el
nem múlnak.

36 Azt a napot azonban és azt az órát senki
sem ismeri: sem az ég angyalai, sem a Fiú, csak
egyedül az Atya. 37 Mert mint Noé napjai, olyan
lesz az Emberfiának eljövetele is. 38 Mert amint a
vízözön előtti napokban csak ettek és ittak, nősül-
tek és férjhez mentek, egészen addig a napig, ame-
lyen Noé bement a bárkába {Ter 7,7}, 39 és nem is
sejtették, amíg el nem jött a vízözön és el nem ra-
gadta mindnyájukat: így lesz az Emberfia eljöve-
tele is. 40 Ha akkor ketten a szántóföldön lesznek,
az egyiket fölveszik, a másikat otthagyják. 41 S ha
két asszony őröl malommal, az egyiket fölveszik,
a másikat otthagyják.

Az éberségről

42 Legyetek tehát éberek, mert nem tudjátok,
mely napon jön el Uratok. 43 Azt pedig értsétek
meg, hogy ha tudná a házigazda, melyik őrváltás-
kor jön a tolvaj, ébren volna és nem engedné be-
törni a házába. 44 Legyetek tehát készen ti is, mert
amelyik órában nem gondoljátok, eljön az Emberfia.

Példabeszéd a hűséges és a gonosz szolgáról

45 Mit gondolsz, ki az a megbízható és értel-
mes szolga, akit az úr háza népe fölé állít, hogy
adja ki nekik az ételt kellő időben? 46 Boldog az a
szolga, akit ura, amikor megérkezik, ebben a mun-
kában talál. 47 Bizony, mondom nektek: minden
vagyona fölé rendeli őt. 48 De ha az a gonosz
szolga azt mondja szívében: `Késik jönni az én
uram', 49 és elkezdi verni szolgatársait, eszik és
iszik a részegekkel: 50 megjön majd az ura annak
a szolgának azon a napon, amelyen nem várja, és
abban az órában, amelyben nem gondolja. 51 El-
kergeti őt, és a képmutatók sorsára juttatja. Lesz
majd ott sírás és fogcsikorgatás!

nemzetnek, hogy minden nép tudomást szerezhessen Krisztusról, legalább idővel. Tehát a minden népnek szánt prédikálás már megkezdődik. *Akkor jön el a vég*, t. i. Jeruzsálem, illetőleg a világ vége. Valóban már Jeruzsálem pusztulása idején az evangéliumot a római birodalom minden részében prédikálták; tehát az egész számottevő világon hallottak róla. (V. ö. Máté 10,23. 16,28. Róm. 1,8.) Azóta az evangélium folyton terjed, s mire a világ vége elérkezik, már mindenütt ismeretes lesz, ha nem is fogadják el és tartják meg azt mindenütt.

* C) 24,15-22. *Jeruzsálem és a templom pusztulása*. (Márk 13,14-20. Luk. 21,20-24.)
Hogy itt erről van szó, az világos Lukácsból, aki e részt így kezdi: „Mikor pedig látni fogjátok, hogy hadseregek veszik körül Jeruzsálemet", és folytatólag a város tapodásáról, lakóinak elhullásáról és fogságba viteléről beszél. Erre mutat a szakasz egész tartalma is. Némelyek azonban e részt is, legalább előképes értelemben a világ végére vonatkoztatják.

* 15. Jeruzsálem pusztulásának előjelei lesznek a pusztulás utálatossága (Máté, Márk) és a város ostromának kezdete (Lukács). *A pusztulás utálatossága* vagy iszonyatossága, szörnyűsége, Dániel próféta könyvéből kölcsönzött kifejezés (Dán. 9,27: 11,31: 12,11.), mely tulajdonképen annyit tesz, mint utálatos, szörnyű pusztulás; Dánielnél közvetlenül jelenti Jupiter oltárát és halványát, melyet Antiochus király a jeruzsálemi templomban felállított. (Mak. I. 1,57.) Krisztus itt kétségkívül azt a szentségtörést érti, melyet Jeruzsálem ostroma előtt a zsidó fanatikusok (zeloták) és szövetségeseik, az idumeusok elkövettek, midőn nemcsak a várost, hanem a templomot is harcok és gyilkosságok színhelyévé tették. (Kr. u. 67-68. telén.)

* 16-18. A templom megbecstelenítése jel lesz a menekülésre a hegyekbe, és pedig sürgősen. (V. ö. Luk. 17,30. sk.) Mikor a pusztulás gyalázata valóban bekövetkezett, a Jeruzsálemi keresztények megemlékezve az Úr ezen jövendöléséről, Pellába, a Jordánon túlra menekültek, mint Eusebius történetíró értesít. (Hist. Eccl. III. 5.)

* 19-20. Jaj akkor azoknak, kiket állapotuk, csecsemőjük, a téli idő vagy a szombati utazás tilalma gátol a menekülésben. (A zsidóknak nem volt szabad szombaton utazni Móz. II. 16,29. szerint; a törvénytudók is csak 2000 lépésnyi utat engedtek meg. (V. ö. Csel, 1,12.) Jeruzsálem pusztulásáig a zsidókeresztények is megtartották a szombatot.

* 21. *Nem volt és nem is lészen*. (V. ö. Dán. 12,1.) Valóban páratlanul áll a történetben Jeruzsálem ostromának és a városban dúló harcoknak iszonyatossága, melyet szintén a szemtanú Josephus Flavius örökített meg.

* 22. *Ha meg nem rövidíttetnének* ama napok, tudniillik Isten tervében és irgalmából. *Egy élő lény* (a görögben egy test) sem szabadulna meg, sem zsidó, sem keresztény. A választottakért, a keresztényekért és azon zsidókért, kik maguk vagy utódaik meg fognak térni.

* D) 24,23-28. *A hamis krisztusok*. (Márk 13,21-23. V. ö. Luk, 17,23. 21,8.)
A prófétai távollátás itt átmegy az utolsó időre, a csodatevő hamis krisztusok, vagyis az antikrisztus korára. Sőt az itt említett vagy hasonló tünemények tulajdonképen az egész történet folyamában állandóan fel-fellépnek, de az idők végén felszabadul az ördög és kidühöngi magát rövid ideig.

* 24. *Támadnak hamis krisztusok.* (Hasonlókép más alkalommal Luk. 17,23.) Talán a hamis messiásokra céloz Krisztus Szt. János evangéliumában is. (5,43.) Már a Krisztus előtti zsidó hagyományban és régi könyvekben is szó

van a Messiás ellenfeléről, egy nagy hamis prófétáról és kegyetlen zsarnokról, ki az ördög megtestesülése vagy különös eszköze lesz, s héberül Beliálnak neveztetik. Szt. Pál szerint a világ végén, «az Úr napja» előtt, a nagy «hithiány» idején megjelenik a földön «a bűn embere» a «kárhozat fia», «a gonoszság titka», ki a templomban fogja imádtatni magát Isten gyanánt, és ördögi segítséggel csodákat tesz, kit azonban az ítéletre jövő Krisztus meg fog ölni «szájának leheletével.» (Tessz. II. 2,3-10.) Az őskereszténység a Jelenések könyvének (13. fej.) két vadállatában az antikrisztust és annak hamis prófétáját vélte felismerhetni. Az antikrisztust némely egyházatyák zsidónak, mások a visszatérő vagy az ördögtől feltámasztott Nérónak gondolták; mások a kettőt összekötve két antikrisztust vártak. Szt. János apostol azonban általában Krisztus tagadóit és ellenségeit nevezi antikrisztusoknak. (Ján. I. 2,18. 22: 4,3. II. 7.) *Hamis próféták*, miként Jeruzsálem pusztulása előtt, úgy a világ végén is lesznek ilyenek, kik igyekeznek az embereket Krisztustól eltéríteni, hithagyásra és bűnre csábítani. Sőt már az egyháztörténet folyamában is ilyen hamis próféták az eretnekségek szerzői, a hitetlen bölcselők, korunkban az anyagelviség és szociáldemokrácia apostolai stb. Nagy jeleket és csodákat lesznek, bámulatos dolgokat, természetesen csak látszólag, szemfényvesztéssel vagy ördögi segítséggel, ha Isten engedi. (V. ö. Tessz. II. 2,9. Jel. 13,12. skk.) Különben a jel általános feltűnést keltő rendkívüli tünemény, pl. üstökös, mintegy Isten figyelmeztetése, de nem mindig természetfeletti csoda.

* 26. *A pusztában*. A zsidó háború idején az álpróféták a pusztába csalták a népet, így lesz az utolsó időkben is. A rejtekhelyeken, vagyis titokban lappangva.

* 27. Valamint a villámlás látszik napnyugatig stb. Akkor majd nem kell Krisztust keresni, mert megjelenése, mint az égbolton végig cikázó villám, mindenütt rögtön és egyszerre feltűnő lesz, nem úgy, mint földi születése idején. (V. ö. Luk. 17,24.)

* 28. *Ahol a holttest vagyon, oda gyűlnek a sasok is*. A holttest valószínűleg az elvénhedt világ, a megromlott, erkölcsileg rothadt emberiség ; a sas Krisztus és angyalai, kik az ítéletre jönnek. Krisztus már előbb is használta e képet, mely úgy látszik közmondás volt. (Luk. 17,37.) Tehát Krisztus akkor jön el, amikor az emberiség már megért az ítéletre, erkölcsileg hulla lesz. Több egyházatya és újabb magyarázó szerint a holttest Krisztus, a sasok a hívek vagy általában az emberek; mások szerint a holttest a romlott világ, a sasok a hamis krisztusok és próféták. (Nem a római légiók, mert itt már főleg a világ végéről van szó.) A sasok, melyek hullát nem esznek, jelenthetnek keselyűt is.

* E) 24,29-41. *A világ vége és Krisztus eljövetele az Ítéletre*. (Márk 13,24-32. Luk. 21,25-33.)

* 29. *Mindjárt ama napok szorongattatása után*, tehát a hamis, krisztusok és próféták, különösen az antikrisztus csalása és dühöngése után. Némelyek szerint e vers a város pusztulásával járd gyötrelmekre céloz (Máté 24,21. sk.), melyek Isten szemében, ki előtt nincs idő (Zsolt. 89,4. Pét. II. 3,8.), közvetlenül az utolsó időkhöz kapcsolódnak. A nap és hold elsötétedése, a csillagok lehullása és más hasonló csapások már a prófétáknál és később is gyakran előfordulnak s a jelképes jövendölések szokásos nyelvéhez tartoznak. Az ilyen világpusztulások a régiek természettudományi fogalmai szerint, merész költői képekben, szónoki nagyítással vannak leírva s tulajdonképen nagy természeti és történelmi csapásokat jelentenek, a világ összeomlását. (V. ö. Iz. 13 10. 13. 24, 18. skk. 34,4. Ez. 32,7. sk. Joel 2,2. 10. 31; 3,15. sk. Ag. 2,22. sk. Jel. 6,13; 8,7. skk. 9,3. skk. stb.) A nap és hold

elsötétedése is jelenthet nagy fogyatkozásokat; a csillagok lehullása, azok bármiféle eltűnését stb. Az égitestek a csapások után még megmaradnak, csak ideiglenesen tűnnek el: «jelek lesznek», mint Szt. Lukács mondja. (21,25.) Ha a csillagok betűszerint lehullanának, elégne a föld is, a következő ítélet színhelye. Krisztus szavainak értelme tehát az, hogy az ő utolsó eljövetelét a természet világában is nagy rázkódások, mintegy a természet vonaglásai fogják megelőzni. *Az egek erői megrendülnek*, tudniillik a mindenséget összetartó erők. Az egek erői ugyan a Szentírásban néha a csillagokat vagy az angyalokat jelentik (pl. Zsolt. 102,21, Dán. 3,61. 4,32. és Szt. Pálnál is többször); de itt ez az értelem nem felel meg.

* 30. *Az Emberfiának jele* az egyház ősi hagyománya szerint a kereszt. A népek jajveszékelni fognak a természet romlásának láttára és a küszöbön álló ítélettől való félelmükben; természetesen főleg a gonoszok. *Az ég felhőiben nagy fönséggel* (V. ö. Dán. 7,13. Máté 16,27: 25,31. Tessz. I. 4,16. Jel. 1,7; 14,14.)

* 31. *Nagy harsonaszóval*. (V. ö. Kor. I. 15,52. Tessz. I. 4,15.) *A négy szél felől*, a négy világtájról. Csak a választottak összegyűjtéséről van szó, mert ez még nem az ítélet. Az ítéletre már jók és rosszak összegyüjtetnek. (Máté 25,32. skk. Jel. 20,12.)

* 33. *Közel van az ajtóban* Krisztus eljövetele és az ítélet; Lukács szerint (21,31.) az Isten országa.

* 34. *El nem múlik e nemzedék*, mígnem mindezek megleszsznek. (V. ö. Máté 10,23: 16,28: 24,14.) Ez a hely közelebbi (előképes) értelemben Jeruzsálem pusztulására, távolabbi értelemben a világ végére vonatkozik. Valóban a város pusztulását negyven év múlva még a kortársak egy része megérte; a világ végét pedig atyáinak érdemeiért meg fogja érni a zsidó nép, melynek e hely és Szt. Pál tanítása szerint (Róm. 11,25. skk.) a világ végéig fenn kell maradnia és akkor megtérni. A Messiásnak és országának többféle eljövetelét kell megkülönböztetni: testi születését, lelki eljövetelét az egyes népekhez és egyénekhez, büntető eljövetelét a zsidóság és pogányság megdöntésére, és dicsőséges eljövetelét az utolsó ítéletkor. Már a zsidók is összezavarták ezeket, sőt azok eleinte az őskereszténység fölfogásában is többé-kevésbbé összefolytak, míg a fokozatos teljesedés azokat külön nem választotta. Ebből az összezavarásból eredt az első kereszténynéknél Krisztus ezeréves boldog földi országának várása (a chiliasmus). Kedvezni látszott annak a Jelenések könyve is. (20,2. skk.) Azért az első keresztények közül sokan valóban várták Krisztus dicsőséges eljövetelét és földi országát még a saját életükben. (Tessz. I. 4,14. skk. II. 2,2.) Mivel Krisztus világvégi eljövetelének idejét kinyilatkoztatni nem akarta (L. alább 24,36. és párh.), sőt folytonos éberséget sürgetett (alább 24,42. skk.), aminthogy az egyénekre a világ és a történet vége s az ítélet valóban már a halálban bekövetkezik; amellett az állandó készenlétnek kimondhatatlan erkölcsi nevelő hatása van: azért az apostolok sem mertek a közeli ítélettel biztatni. De az Úr közeli eljövetelét nem tanították, sem az őskereszténység azt általánosan nem hitte; sőt az előbbiek messze jövőre szóló intézkedéseket tettek. S mikor pl. Tesszalonikában az úrjövet idejéről félreértések támadtak, akkor már Szt. Pál megmagyarázta, hogy „az Úr napjáig", vagyis az ítéletnapig még sok mindennek kell történnie. (Tessz. II. 2,3. skk.) Az ezeréves ország konok híveit pedig az egyház később kárhoztatta.

* 35. *Ég és föld elmúlnak*, amik legszilárdabbnak és állandóbbnak látszanak, legalább jelen alakjukban elmúlnak

vagy megújulnak (v. ö. Iz. 65,17; 66,22. Kor. I. 7,31. Pét. II. 2,13. Jel. 21,1.); de az én igéim el nem múlnak, azaz igazságukat nem vesztik, bizonyosan teljesednek.

* 36. *A napot senki sem tudja*, *még az angyalok sem;* Márknál (és Máté némely kódexeiben itt is) az Üdvözítő hozzáteszi: még a Fiú sem (Márk 13,32.), tudniillik mint ember, közölhető tudással. De megmondta úgy ő, mint Szt. Pál az előjeleket. Nem is volna hasznos, sőt káros volna a világ végét és általában a jövőt előre tudni. Bölcsen tette Isten, hogy a jövőt üdvös homályba burkolta.

* 37-39. Miként a vízözön idején az emberek nem törődtek az előjelekkel, hanem éltek a megszokott módon, mígcsak ez az istenítélet meg nem lepte őket, úgy lesz a világ végén is. (V. ö. Luk. 17,26-30. Lukács Lót példáját is hozzáadja.)

* 40-41. *Egyik fölvétetik* az angyalok által a választottak közé (L. fentebb 31. v.); másik elhagyatik a büntető ítélet számára. Lukács hozzáteszi: ketten lesznek egy ágyban. (Luk. 17,34. sk.) Tehát az együtt élők közül is egyik üdvözül, másik elkárhozik.

* F) 24,42-51. *Intelem éberségre*. (Márk 13,33-37. Luk. 21,34-36.)

* 42. *Ébren legyetek*, készen legyetek. *Mely órában*, máshol mérv napon.

* 43-44. (V. ö. Luk. 12,38. skk. Tessz. I. 5,2. 4. Pét. II. 3,10. Jel. 3 : 3. 16,15.) A világra nézve tehát lesznek az Úr eljövetelének előjelei. De az egyes emberekre már a halál az újjövetnek és a külön ítéletnek napja, melyen az ember sorsa örökre eldől; így hát a vég valóban bizonytalan, melyre mindig készen kell lenni.

* 45-51. Krisztus a dolgot egy példázatszerű elbeszéléssel világítja meg, melyet más alkalommal Lukács is bővebben elmond. (Luk. 12,37-48.)

* 45. *Háznépe fölé rendelt*; tehát a szolgák felügyelőjévé, udvarmesterévé. (V. ö. Luk. 12,42.)

* 46. *Így cselekedve*, azaz kötelessége teljesítésében és ura jövetelére készen talál.

* 47. *Minden vagyona fölé rendeli*, jószágigazgatóvá lépteti elő.

* 51. *Elszakítja magától*, elválasztja, elküldi. A görög szerint kettévágja, valami kegyetlen büntetéssel sújtja. (A Vulgatában elosztja; de ennek nincs értelme.) Túlvilági osztályrészét a *képmutatókkal adja ki*, azok sorsával bünteti, a sírás és fogcsikorgatás Helyére veti, a kárhozatba. (V. ö. Máté 8,12; 13,42. 50 22,13 . 25,30.) A hű és. hűtlen szolga minden embert jelent, aki Krisztust jó cselekedetekkel várja, illetőleg aki késő jövetelére számítva, magát bűnre adja.

Mt 25

Példabeszéd az okos és balga szüzekről

1 Akkor hasonló lesz a mennyek országa a tíz szűzhöz, akik fogták lámpásaikat és kimentek a vőlegény elé. **2** Öt közülük ostoba volt, öt pedig okos. **3** Az ostobák ugyanis, amikor fölvették lámpásaikat, nem vettek magukhoz olajat. **4** Az okosak viszont lámpásaikkal együtt olajat is vittek edényeikben. **5** Mivel a vőlegény késett, mindnyájan elálmosodtak és elaludtak. **6** Éjfélkor aztán kiáltás támadt: `Itt a vőlegény, gyertek ki elébe!' **7** Ekkor a szüzek mindnyájan fölkeltek és rendbe hozták lámpásaikat. **8** Az ostobák ekkor így

* 25,1-13. Példabeszéd a tíz szűzről.

* 1. Ez az előbbi fejezetnek, az éberségre való intelemnek a bővebb kifejezése. Akkor, mikor az Úr el fog jönni. A példabeszéd lakodalomról szól, ami a zsidóknál következőleg ment végbe. A menyegző napján az ünneplő ruhába öltözött vőlegény a vőfélyekkel és más barátaival együtt víg menetben a menyasszony szüleinek házába vonult, ahol már várta a lefátyolozott és megkoszorúzott menyasszony a nyoszolóleányokkal, szüleivel és a násznéppel együtt. A menyasszonyt szülei megáldották, s az egész nászné p díszmenetben zenével és énekkel, este fáklyákkal és lámpásokkal a vőlegénynek vagy szüleinek házába kísérte, ahol a lakodalom végbement, mely hét (sőt néha tizennégy) napig tartott. Pap vagy vallási szertartás nem szerepelt: az egész inkább családi és polgári ünnepség volt. Ha a mátkapár egymástól messze vagy épen külön községben lakott, akkor a

szóltak az okosakhoz: `Adjatok nekünk az olajotokból, mert lámpásaink kialszanak.' 9 Az okosak ezt válaszolták: `Nehogy ne legyen elég se nekünk, se nektek, menjetek inkább az árusokhoz és vegyetek magatoknak.' 10 Amíg azok elmentek vásárol-ni, megjött a vőlegény, és akik készen voltak, bementek vele a menyegzőre. Az ajtót bezárták. 11 Később megjött a többi szűz is. Azt mondták: `Uram, uram! Nyiss ki nekünk!' 12 De ő így válaszolt: `Bizony, mondom nektek: nem ismerlek titeket.` 13 Legyetek tehát éberek, mert nem ismeritek sem a napot, sem az órát.

Példabeszéd a befektetett pénzről

14 Úgy lesz akkor, mint amikor egy ember arra készült, hogy külföldre menjen. Hívta a szolgáit és átadta nekik vagyonát. 15 Az egyiknek öt talentumot adott, a másiknak kettőt, a harmadiknak pedig egyet, mindegyiknek a képessége szerint; és elment külföldre. Ekkor rögtön 16 elment az, aki öt talentumot kapott, befektette azokat, és szerzett másik ötöt. 17 Éppígy az is, aki kettőt kapott, szerzett másik kettőt. 18 Az viszont, aki egyet kapott, elment, a földbe ásva elrejtette ura pénzét.

19 Sok idő múltán megjött ezeknek a szolgáknak az ura és számadást tartott velük. 20 Előállt ekkor az, aki öt talentumot kapott, hozott másik öt talentumot, és így szólt: `Uram, öt talentumot adtál nekem, nézd, másik öt talentumot nyertem rajta.' 21 Az ura azt mondta neki: `Jól van, derék és hű szolga! A kicsiben hű voltál, sokat bízok rád: menj be urad örömébe.' 22 Ezután jött az is, aki a két talentumot kapta és így szólt: `Uram, két talentumot adtál nekem, nézd, másik két talentumot nyertem rajta.' 23 Az ura azt mondta neki: `Jól van, derék és hű szolga, a kicsiben hű voltál, sokat bízok rád: menj be urad örömébe.' 24 Végül odajött az is, aki egy talentumot kapott, és azt mondta: `Uram, tudom rólad, hogy kemény ember vagy, aratsz, ahol nem vetettél, és begyűjtesz onnan is, ahová nem ültettél. 25 Mivel féltem tőled, elmentem és elrejtettem a talentumodat a földbe. Íme, itt van, ami a tied!' 26 Az ura azt válaszolta neki: `Te gonosz és lusta szolga! Tudtad, hogy aratok, ahol nem vetettem és gyűjtök onnan, ahová nem ültettem. 27 Éppen ezért el kellett volna helyezned a pénzemet a pénzváltóknál, hogy amikor megjövök, kamatostul kapjam vissza a magamét. 28 Vegyétek hát el tőle a talentumot és adjátok annak, akinek tíz talentuma van! 29 Mert mindannak, akinek van, még adnak és bővelkedni fog. Attól pedig, akinek nincs, még azt is elveszik, amije van.

menyasszony házából is indult egy nászmenet a vőlegény elé, melyben a nyoszolyóleányok és más vendégek vettek részt, kik a közeledő vőlegény menetével találkoztak vagy azt bevárták. A menyasszony természetesen otthon maradt és várta őket. Ilyenkor s talán máskor is a lakodalmat a menyasszony szüleinek házában tartották, s a vőlegény csak a lakodalom után vitte haza feleségét. A példabeszéd is az utóbbi esetet tételezi fel. A tíz szűz megannyi nyoszolyóleány, kik az érkező vőlegény elé mentek s őt valahol bevárták és közben elaludtak. A Vulgatában és néhol máshol is azt olvassuk, hogy a vőlegény és menyasszony elé ménének; de a «menyasszony» szó legtöbb görög kéziratban hiányzik. Nem is illik bele a lakodalmi szokásokba.

* 3. Nem vittek olajat magukkal tartalékul, hogy utána öntsenek.

* 6. Kiáltás hallatszék az összegyűlt bámészkodók részéről vagy a vőlegény menetéből. Jertek ki a házból, hová a szüzek a vőlegényt bevárandók betértek, (V. ö. Luk. 13, 25. skk.)

* 13. A vőlegény Krisztus; a (nem említett) menyasszony az egyház; a szüzek a lelkek vagy a hívek; az okosak azok, kik Krisztus eljövetelére, a halálra és ítéletre mindig készen vannak; a lámpás és olaj a készenlét; a menyegzői lakoma a mennyei boldogság. Erkölcsi értelemben az okos szüzek azok, kik az ártatlanságot és a kegyelem állapotát megőrizték; az elalvás a lélek ellanyhulása; az égő lámpás jelentheti a hitet, szeretetet és megszentelő malasztot: az olaj Isten igéjének hallgatását, a jócselekedeteket, imádságot és szentségeket, melyek a hitet, szeretetet és kegyelmet állandóan táplálják. Az esztelenek csak a halál és ítélet idején veszik észre, hogy ezeket elvesztették.

* 14-30. *Példabeszéd a talentumokról*. (Hasonló, de nem azonos példabeszéd Lukácsnál a minákról szóló. Luk. 19,12-27.)

* 14. A mondat csonka; kiegészítendő azzal, hogy az történik az Isten országában, úgy fog cselekedni az Emberfia is, mint ez az ember szolgáival.

* 15. *A talentum* csaknem hatezer ezüst korona. (L. fentebb Máté 18,24. jegyzet.) *Tehetsége szerint*, amennyit kiki vele dolgozni és keresni tud. Azonnal elutazék bővebb utasítás nélkül rájuk bízza, e pénz felhasználását;

* 24, *Kemény ember vagy* stb. szigorú, a magáéból nem engedő, sőt.

* 25. *Félvén tehát*, hogy az üzleten az egy talentumot is elvesztem.

* 26. Az úr saját szaván fogja meg a szolgát, ki épen urát túlszigorúságról és kapzsiságról vádolta, tehát tudhatta volna, hogy az nem fogja elengedni az őt megillető kamatot.

* 27. *Kölcsön kellett volna* adnod, ha már nem tudtál a pénzzel dolgozni vagy valami jó üzletet kötni, legalább tetted volna takarékpénztárba, hogy nagyobb fáradságod nélkül is valamit kamatozott volna. Aki maga tehetségeivel önállóan nagyot alkotni nem tud, legalább működjék másokkal közre.

* 28. A szolgától, ki a pénzt nem használta s így nem volt rá méltó, a talentumot elveszik és annak adják, akinek legtöbb van, de aki bebizonyította, hogy azt jól tudja használni. (V. ö. Máté 13,12.) A példabeszéd jelentése átvitt értelemben a következő: az útra készülő ember, Krisztus, ki nemsokára eltávozik e világból, hogy majd visszajöjjön az ítéletre a halálban és a világ végén; a szolgák az emberek és a hívek; a talentumok az Isten adományai, a különböző tehetségek és kegyelmek s a hivatás, melyet Isten az embernek kijelölt. A hűség a kevésben a földi dolgok jó használata; a sok, melyet az Úr szolgáira bíz, jelenti a mennyei javakat (V. ö. Róm.

30 A haszontalan szolgát pedig dobjátok ki a külső
sötétségre! Lesz majd ott sírás és fogcsikorgatás!'

Az utolsó ítélet

31 Amikor az Emberfia eljön dicsőségében,
és vele együtt az angyalok mindnyájan {MTörv 33,2},
akkor leül majd dicsőséges trónjára. 32 Összegyűjtenek eléje minden nemzetet, ő pedig elválasztja
őket egymástól, ahogyan a pásztor elválasztja a
juhokat a kecskéktől. 33 A juhokat a jobbjára állítja, a kecskéket pedig a baljára. 34 Akkor a király
így szól a jobbja felől állóknak: `Jöjjetek, Atyám
áldottai, vegyétek birtokba az országot, amely
nektek készült a világ teremtése óta. 35 Mert éheztem és ennem adtatok, szomjaztam és innom adtatok, idegen voltam és befogadtatok engem,
36 mezítelen voltam és felöltöztettetek, beteg voltam és meglátogattatok, fogságban voltam és eljöttetek hozzám.' 37 Akkor az igazak megkérdezik
majd tőle: `Uram, mikor láttunk téged éhezni, és
tápláltunk téged, vagy szomjazni és inni adtunk
neked? 38 Mikor láttunk mint idegent, és befogadtunk, vagy mezítelenül, és felöltöztettünk téged?
39 Mikor láttunk betegen vagy fogságban, és meglátogattunk téged?' 40 A király így válaszol majd
nekik: `Bizony, mondom nektek: amikor megtettétek ezt egynek e legkisebb testvéreim közül, nekem tettétek.'

41 Ezután a balján levőknek ezt fogja mondani: `Távozzatok tőlem, átkozottak, az örök
tűzre, amely az ördögnek és az ő angyalainak készült. 42 Mert éheztem és nem adtatok enni, szomjaztam és nem adtatok inni, 43 idegen voltam és
nem fogadtatok be, mezítelen voltam és nem öltöztettetek föl, beteg voltam és fogságban, és nem
látogattatok meg engem.' 44 Erre azok is megkérdezik: 'Uram, mikor láttunk téged éhezni vagy
szomjazni, mint idegent vagy mezítelenül, betegen vagy a fogságban, és nem szolgáltunk neked?'
45 Akkor ő így felel majd nekik: `Bizony, mondom nektek: amikor nem tettétek meg ezt egynek
e legkisebbek közül, nekem nem tettétek meg.'
46 És elmennek majd, ezek az örök gyötrelemre,
az igazak pedig az örök életre.«

8,18.); Uruk öröme a mennyei boldogság. A szolgáknak Isten egyenlő arányban adja jutalmát, mert nem azt nézi, ki minő tehetséggel, mily működési körben dolgozott, ami mind Isten adománya, nem az ember érdeme, hanem hogy mily hűséggel és buzgósággal használta tehetségeit és töltötte be kisebb vagy nagyobb feladatát. Egy jó szolga Isten előtt többet ér, mint egy rossz király vagy dúsgazdag vagy pap. Tehát nem elég az Isten adományait megtartani, hanem azokkal közre is kell működni, dolgozni az Isten dicsőségére és felebarátaink javára, s ezáltal azokat gyarapítani; máskülönben a kapott adományokat is elveszítjük.

* 30. *A külső sötétség a kárhozat*. Ez már a tanulsághoz tartozik. (Lásd Máté 8,12; 22,13. és máshol.)

* 31-46. *Az utolsó ítélet leírása*. Ez tulajdonképen a világvég leírásának folytatása. De a talentumokról szóló pédabeszéddel is összefügg.

* 31. Vele az angyalok mint kiséret, tanuk és az ítélet végrehajtói. Fölségének királyi székébe annyi, mint fölséges, dicsőséges trónjára. (V. ö. Máté 16,27; 19,28: 24,30. sk. Tessz. I. 4,14. skk. II. 1,7. skk. Jel. 20,11. skk.)

*32. *Elválasztja a juhokat a bakoktól.* Napközben együtt legeltek, de este a pásztor külön akolba tereli azokat. A juhok az igazak, a kecskebakok a gonoszok. Máté más helye (13,49.) szerint az elválasztást az angyalok végzik.

* 34. *A király* az Emberfia, ki itt mint legfőbb és leghatalmasabb bíró lép fel. *Vegyétek birtokba* a görög szerint örököljétek, mint kezdettől fogva a jóknak és (érdemeitekért) nektek szánt örökséget. (V. ö. Máté 5,4. Róm. 8,17. Ef. 1,4 sk.)

* 35-36. A mennyország tehát nem pusztán a hit, hanem a jócselekedetek jutalma. (V. ö. Iz. 58,7. Máté 7,21; 16,27; Jak. 2,14. skk. stb.) De figyelemreméltó, hogy Krisztus a mennyországot kiérdemlő jótettek közül csak a szeretet és irgalmasság cselekedett említi, ami persze nem jelenti a többinek tagadását; ahhoz általában a súlyos bűn kerülése és egyéb erények is szükségesek. De az bizonyos, hogy a főparancs s a többinek alapja a szeretet (Máté 22,39. sk. Gal. 5,14. és máshol) s ahol tevékeny, áldozatkész szeretet van, ott keresztény szív van, mely ha gyarlóságból egyben-másban vetkezik is, remélheti, hogy Isten előbb-utóbb megadja neki legalább a megtérés kegyelmét.

* 37-39. Felelik az igazak; azért csodálkoznak, mert nem tudták vagy nem gondoltak rá, hogy cselekedeteiket magának Krisztusnak tették. Természetesen ér a példabeszéd csak gyönyörű szónoki alakzat, de jól kifejezi az ítélet megokolását.

* 40. *Legkisebb atyámfiai*, legutolsó, legszegényebb tanítványaim és híveim. Nekem cselekedtetek, mert tanításom alapján, annak elvei szerint, malasztom segítségével, az én kedvemért, jutalmam reményében cselekedtetek. Csakis ebben az esetben természetfölötti keresztény jócselekedetek azok, melyek megérdemlik a mennyországot; máskülönben legfeljebb természetes jótettek volnának.

* 41. *Távozzatok*. (V. ö. Máté 7,23. Luk. 13,27.) *Átkozottak* nem az Istentől, ki nem átkoz és nem gyűlöl; hanem, önmagukat átkozták meg tetteikkel, tehát gonoszak és szerencsétlenek önhibájukból. Az *ördög* az evangéliumokban a gonosz szellemek fejedelme; *angyalai* maguk a többi gonosz szellemek, a kisebb ördögök. *Az ördögnek készíttetett*, nem az embernek, ki akkor még nem is volt.

* 42-43. A büntetés itt is az irgalmasság cselekedeteinek elmulasztásával van megokolva, ami a Krisztustól idegen, pogány gondolkozásmódnak és érzésnek, de egyúttal az Isten

JÉZUS SZENVEDÉSE ÉS FELTÁMADÁSA: 26,1-28,20

Mt 26

A főtanács határozata

1 Történt, hogy amikor Jézus befejezte ezeket a beszédeket, így szólt tanítványaihoz: **2** »Tudjátok, hogy két nap múlva húsvét lesz, és az Emberfiát átadják, hogy megfeszítsék.«

3 Akkor a főpapok és a nép vénei összegyűltek a főpap palotájában, akit Kaifásnak hívtak. **4** Megtanácskozták, hogy Jézust csellel elfogják és megölik. **5** De azt mondták: »Ne az ünnepen, nehogy zavargás támadjon a nép között!«

A betániai megkenés

6 Amikor Jézus Betániában volt a leprás Simon házában, **7** odament hozzá egy asszony. Alabástrom edényben igen drága kenet volt nála, és kiöntötte azt Jézus fejére, miközben ő az asztalnál ült. **8** Ennek láttán a tanítványok így méltatlankodtak: »Mire jó ez a pazarlás? **9** Hisz sokért el lehetett volna ezt adni és odaadni a szegényeknek.« **10** Jézus észrevette ezt és azt mondta nekik: »Miért bántjátok ezt az asszonyt? Hiszen jót tett velem. **11** Szegények ugyanis mindig lesznek veletek, de én nem leszek mindig veletek. **12** Amikor ő kiöntötte ezt a kenetet a testemre, a temetésemre tette. **13** Bizony, mondom nektek: az egész világon, ahol csak hirdetni fogják ezt az evangéliumot, az ő emlékezetére elbeszélik majd azt is, amit tett.«

Júdás árulása

14 Ekkor egy a tizenkettő közül, akit karióti Júdásnak hívtak, elment a főpapokhoz **15** és azt mondta nekik: »Mit adtok nekem, ha átadom őt nektek?« *Azok megígértek neki harminc ezüstöt*

iránti szeretet hiányának legbiztosabb ismertető jele. Az emberben lehet természetes jó szív Isten szeretete nélkül (bár az is igen messze áll a Szt. Ferencek, Erzsébetek, Vincék szeretetétől); de irgalmatlan szív az Isten szeretete mellett nem lehet. (V. ö. Ján I. 4,20.)

* 44-45. Ha nem is tudták volna a gonoszak, hogy Krisztus a szegények, szenvedők és szerencsétlenek ügyét ennyire magáévá teszi, de tudniok kellett, hogy a szeretetet és irgalmasságot parancsolja és hogy azok tanításából folynak.

* 46. E hely döntő bizonyíték amellett, hogy a túlvilági jutalom és végleges szenvedés, a mennyország és pokol örökké tart. (V. ö. Dán. 12,2. Máté 3,12. Márk 9,42. skk. Ján. 3,36: 11,26. Jel. 20,10. és máshol.) A pokol örökkévalósága a kereszténység dogmája. (Trienti zsinat, V. 14. VI. 2,5.) Ez adja meg az erkölcsi törvénynek feltétlen és alkut nem ismerő kötelező erejét.

* 26,1-5. *A fölfeszítés megjövendölése*; a főpapok tanácskozása. (Márk 14,1. sk. Luk. 22,1. sk.)

* 2. Krisztus eddig háromszor jövendölte meg szenvedését (Máté 16,21; 17,22; 20,18. és párh.); most már arról, mint küszöbön állóról beszél. *Két nap múlva húsvét* – a görögben *pascha – lészen*. (V. ö. Máté 26,17. Márk 14,12. Luk. 22,7.) A pascha (arámi) szó tulajdonképen a zsidók főünnepét, a húsvéti bárányvacsorát jelenti, mely niszán hónap (március-április) 14-én este, naplemente után ment végbe; de mivel a kalendáriumi nap a zsidóknál este kezdődött, tulajdonképen már niszán 15-éhez tartozott, s az Egyiptomból való szabadulás emlékünnepe volt. (V. ö. Móz. II. 12. fejez, és máshol.) A bárányvacsorától fogva hét napig kovásztalan kenyeret ettek, azért a húsvétot – niszán 15-21. – a kovásztalanok ünnepének nevezték. Két nappal húsvét előtt niszán hó 12. vagy 13-ika volt, az egész niszán 14-ikét a húsvéthoz számították. Mivel Jézus a bárányvacsorát, mint később valamennyi evangéliumból kitűnik, csütörtökön este tartotta, tehát az itt említett nap kedd vagy inkább szerda.

* 3. *Egybegyűlének,* Márk és Lukács szerint az írástudók is. A *főpap udvarába* (az átriumba), mely fedetlen, kövezett udvar volt, körül oszlopcsarnokkal, honnan a termek nyíltak. De az udvar jelentheti az egész palotát is. *Kaifás* főpap volt Kr. u. 19-36. évben. Itt, úgy látszik, nem a főtanács (szinedrium) nyilvános üléséről van szó, ami a templom melléképületében szokott végbemenni, hanem bizalmasabb tanácskozásról a főpap lakóházában.

* 5. *Nehogy lázadás támadjon*. Az ünnepies bevonuláskor kitűnt, mily sok híve és tisztelője van Jézusnak Jeruzsálemben. Az ünnepre igen sok zarándok jött Jeruzsálembe, többi közt Galileából is. Meg volt tehát a veszedelem, hogy ezek földijüknek. Jézusnak pártját fogják, ami a római helyőrség beavatkozására adhatott volna okot. Azért akarták a főtanács tagjai megvárni, míg az ünnep elmúlik és a nép elszéled.

* 6-16. *A betániai vacsora; Judás árulása*. Márk 14,3-11. Ján. 12,1-8. (V. ö. Luk. 22,3-6.)

* 6. Ezt a Máténál és Márknál leírt vacsorát némelyek megkülönböztették a János betániai vacsorájától. (12,1-8.) De kétségtelen, hogy ugyanazon vacsoráról van szó. Igaz, hogy János azt húsvét előtt hatodik napra teszi, míg a másik kettő úgy látszik, húsvét előtt második napra. De ez az eltérés onnan van, hogy Máté és Márk a vacsorát utólag, Judás árulásával kapcsolatban akarják közölni, valószínűleg azért, hogy ezt Judásnak a vacsoránál már megnyilatkozó fösvénységével megokolják. Lukács is leírja, amint egy bűnös

{Zak 11,12}. 16 Attól fogva kereste a kedvező alkalmat, hogy elárulja őt.

A húsvéti vacsora előkészítése

17 A kovásztalan kenyerek első napján odamentek a tanítványok Jézushoz, és azt mondták: »Hol akarod, hogy elkészítsük neked a húsvéti vacsorát?« 18 Ő azt felelte: »Menjetek el a városba ehhez és ehhez, és mondjátok meg neki: `A Mester üzeni: Az időm közel van, tanítványaimmal együtt nálad fogom megtartani a pászkát.'« 19 A tanítványok úgy tettek, ahogy Jézus meghagyta nekik, és elkészítették a húsvéti vacsorát.

A húsvéti vacsora

20 Amikor beesteledett, asztalhoz ült a tizenkettővel. 21 Miközben ettek, így szólt: »Bizony, mondom nektek: egy közületek elárul engem.« 22 Erre nagyon elszomorodtak és egyenként elkezdték kérdezgetni: »Csak nem én vagyok az, Uram?« 23 Ő így válaszolt: »Aki velem együtt mártja kezét a tálba, az árul el engem. 24 Az Emberfia ugyan elmegy, amint meg van írva róla, de jaj annak az embernek, aki az Emberfiát elárulja. Jobb lett volna annak az embernek, ha meg sem születik.« 25 Ekkor megszólalt Júdás, aki elárulta őt: »Csak nem én vagyok az, Rabbi?« Ő azt felelte neki: »Te mondtad.«

26 Miközben ettek, Jézus fogta a kenyeret, áldást mondott, megtörte, és odaadta tanítványainak e szavakkal: »Vegyétek és egyétek, ez az én testem.« 27 Aztán fogta a kelyhet, hálát adott és odaadta nekik ezekkel a szavakkal: »Igyatok ebből mindnyájan, 28 mert ez az én vérem, az új szövetségé {Kiv 24,8; Jer 31,31}, amely sokakért kiontatik a bűnök bocsánatára. 29 Mondom nektek: mostantól nem iszom a szőlőnek ebből a terméséből addig a napig, amíg az újat nem iszom veletek Atyám országában.«

nő Simon farizeus lakomáján megkeni Jézus lábait. (Luk. 7,36-50.) De ez Galileában történt legalább egy évvel előbb. A *bélpoklos Simon házában*. Az ember előbb bélpoklos lehetett és talán épen Jézus gyógyította meg. Valószínűleg Lázárék rokona volt. Jánosból úgy látszik, mintha a vacsora Lázár és nővérei házában lett volna. Azonban ő is jelezni látszik, hogy Lázár is csak vendég volt (12,2.), tehát nővérei is; bár Márta felszolgált.

* 7. *Egy asszony*. János szerint Mária, Lázár nővére volt. (11,1. 12,3.) *Fejére önte*. Jánosnál a nő Jézus lábait keni meg és hajával törölgeti; tehát fejét is, lábát és megkeni. A zsidóknál szokás volt a vendégek fejére vagy ruhájára illatos olajokat hinteni. Itt nárdusz olajról van szó. (Márk, János.)

* 8. *A tanítványok bosszankodának*. János szerint Judás nem a szegények iránt érdeklődött, hanem tolvaj volt. De úgy látszik, Judás bosszankodása a többit is magával ragadta.

* 11. *A szegények veletek vannak*, azokat mindig megtaláljátok.

* 12. *Temetésemre cselekedte*, tudniillik már megkezdette a balzsamozást, talán tudtán kívül, talán mert Jézus jövendöléseiből sejtette közeli halálát.

* 13. *Ezen evangéliumot*, a megváltás történetét. Nem volt-e igazuk a tanítványoknak? Nem. Mert habár a szegények támogatása a felebaráti szeretet és irgalmasság követelménye, mégsem szabad elfelejteni, hogy a testi szükségleteken és nyomorúságon kívül vannak eszményi és kegyeleti célok, az irgalmasságnak nemcsak testi, hanem lelki cselekedetei is, melyek néha még szentebbek és fontosabbak amazoknál. Segíteni kell a szegényt, de áldozni kell Isten dicsőségére, pl. templomokra, iskolákra, nevelésre, kultúrára is; vannak kötelességek a haza, a szülők, a lelki vezetők iránt is. S az Isten szeretete és az eszmények ápolása közvetve a felebaráti szeretetnek, a jótékonyságnak is legerősebb rugója és megfordítva.

* 14. sk. Ez a vásár a papi fejedelmek tanácskozása (26,3-5.) után történt. Judás árulásának indító okául az evangéliumok a pénzvágyat jelölik meg. (Ján. 12,6.) De azt is hangsúlyozzák, hogy az ördög adta neki az árulás gondolatát. (Luk. 22,3. Ján. 13,2. 27.) Miért volt szüksége a főtanácsnak Judás árulására? Azért, mert félt, hogy földijeivel együtt Jézus is eltávozik. Tehát titokban kellett bevégzett tényt teremteni, hogy mire a nép arról tudomást szerez, Jézus már a római katonaság kezében legyen. A megváltás Judás bűne nélkül is megtörtént volna más módon. Judás nem mozdította azt elő.

* 15. A harminc ezüstpénz ugyanannyi zsidó sekel, egyenkint 3 1/2 drachma, vagyis körülbelül három ezüstkorona értékben. (V. 6. Zak. 11,12.)

* 17-29. *Az utolsó vacsora*. Márk 14,12-25. Luk. 22,7-23. (V. ö. Ján. 13. fej. Kor. I. 11,23-25.)

A négy evangélium összevetése alapján az utolsó vacsorában a következő mozzanatokat kell megkülönböztetni: a) A zsidó bárány-vacsora (csütörtök este 7-8 óra körül); b) vacsora közben a Lukács-féle első pohár (22,17. sk.); c) a lábmosás (Ján. 13,1-20.); d) az áruló leleplezése és távozása (L. az alábbi helyeken); e) az Oltáriszentség alapítása és kiosztása (L. alább); f) a Lukács-féle erkölcsi beszéd (22,24-38.); g) Péter tagadásának megjövendölése (alább); h) a János-féle nagy dogmatikus beszéd (13,31-17, 26.)

* 17. *A kovásztalanok első napján* itt a bárány vacsora előtti nappalt (niszán 14-ikét, csütörtököt) jelenti, melynek délutánján már nem volt szabad kovászos kenyeret enni. (L. fentebb 26,2. jegyzet.) Jánosból azonban úgy látszik, mintha

Jézus kimegy az Olajfák hegyére

30 Miután elénekelték a himnuszt, kimentek
az Olajfák hegyére. 31 Akkor Jézus azt mondta ne-
kik: »Ezen az éjszakán ti mindnyájan megbotrán-
koztok bennem, mert írva van: *`Megverem a pász-
tort, és szétszélednek a nyáj juhai'* {Zak 13,7}. 32 De
miután feltámadtam, előttetek megyek Galileá-
ba.« 33 Erre Péter megszólalt és azt mondta neki:
»Ha mindenki megbotránkozik is benned, én soha
meg nem botránkozom.« 34 Jézus azt felelte neki:
»Bizony, mondom neked: ezen az éjszakán, mie-
lőtt a kakas megszólal, háromszor is megtagadsz
engem.« 35 Péter erre így fogadkozott: »Még ha
meg is kell veled együtt halnom, akkor sem tagad-
lak meg téged.« Hasonlóan beszéltek a tanítvá-
nyok mindnyájan.

Jézus imája a Getszemáni kertben

36 Akkor Jézus elment velük egy majorba,
amelyet Getszemáninak hívnak, és azt mondta a
tanítványoknak: »Üljetek le itt, amíg én elmegyek
oda és imádkozom.« 37 Maga mellé vette Pétert és
Zebedeus két fiát, s elkezdett remegni és gyöt-
rődni. 38 Akkor azt mondta nekik: »Szomorú az én
lelkem mindhalálig. Maradjatok itt, és virrassza-
tok velem.« 39 Egy kissé előbbre ment, arcra bo-
rult és így imádkozott: »Atyám, ha lehetséges,
múljék el tőlem ez a kehely. De ne úgy legyen,
ahogy én akarom, hanem ahogy te.« 40 Ezután
odament a tanítványokhoz, és alva találta őket.
Azt mondta Péternek: »Így hát nem tudtatok egy
órát sem virrasztani velem? 41 Virrasszatok és
imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek! A lélek
ugyan kész, de a test erőtlen.« 42 Aztán újra el-
ment másodszor is, és így imádkozott: »Atyám, ha
nem lehet, hogy elmúljon ez anélkül, hogy ki-
igyam, legyen meg a te akaratod.« 43 Megint visz-
szatért, és újra alva találta őket, mert a szemük el-
nehezedett. 44 Erre otthagyta őket, ismét elment és
harmadszor is imádkozott újra, ugyanazokkal a
szavakkal. 45 Aztán odament a tanítványokhoz és
azt mondta nekik: »Aludjatok már és nyugodja-
tok! Íme, elközelgett az óra, és az Emberfiát a bű-
nösök kezébe adják. 46 Keljetek föl, menjünk!
Íme, közel van már, aki elárul engem.«

Jézust elfogják

47 Még beszélt, amikor íme, Júdás, a tizen-
kettő közül az egyik megérkezett, és vele nagy tö-
meg kardokkal és dorongokkal a főpapoktól és a
nép véneitől. 48 Aki elárulta őt, jelt adott nekik:
»Akit megcsókolok, ő az, fogjátok el!« 49 Mind-
járt odalépett Jézushoz és azt mondta:

a vacsora niszán 13-ikán lett volna. (Lásd Ján. 13,1. jegyzet.) A tanítványok kérdése és küldetése még délelőtt történt Betániában. *A húsvéti bárányvacsorát*; a görög szerint: megenni a paszkát, vagyis a húsvét-bárányt. A bárányt a templomban kellett alkonyatkor megölni és feláldozni, este pedig naplemente után, tehát niszán 15. kezdetén 10-20 személynek egyet elfogyasztani.

* 18. *Menjetek* a városba. Lukács szerint Jézus Pétert és Jánost küldte. *Egy bizonyos emberhez*. Úgy látszik, hogy Jézus nem nevezte meg, mert (Márk és Lukács szerint) csak a vízhordó emberrel határozta meg (talán, hogy Judás már a vacsorát meg ne zavarja). A házigazda mindenesetre Jézusnak híve vagy tanítványa volt, mert őt előtte mesternek nevezik. Jézus bizonyára már előbb megbeszélte vele a vacsorát, mert (Márk és Lukács szerint) a terein már fel volt terítve. Az én időm közel van, tudniillik halálom ideje.

* 19. *Elkészítek*, azaz megvették, a templomban feláldozták és megsütötték.

* 20. *Asztalhoz telepedék*, a görög szerint odafeküdt, mert a régiek az asztalnál többnyire divánokon hevertek. Hajdan a zsidók a húsvéti bárányt útrakészen és állvaették; de ez Krisztus idejében már kiment a szokásból.

* 21. *Egy közületek el fog árulni.* Máté és Márk itt az áruló kinyilatkoztatását az Oltáriszentség alapítása elé teszik; Lukács utána. János az áruló leleplezése és távozása előtt elbeszéli a lábmosást. (Ján. 13,2-17.) Azért vitás kérdés, hogy áldozott-e (és pappá szenteltetett-e) Judás. Az egyházatyák és régi magyarázók ezt többnyire állították; az újabbak inkább tagadják. Valószínűleg nem áldozott.

* 23. A húsvéti vacsoránál a bárányon kívül még. keserű salátát és egy sűrű gyümölcspépet is ettek, melybe húst vagy kenyeret mártogattak. (Kanalat és villát nem használtak.) Úgylátszik több tál volt az asztalon, s Judás közelebb ült az Üdvözítőhöz és vele egy tálból mártogatott. Azzal tehát, hogy *aki velem kezét a tálba* (egy és ugyanazon tálba) nyújtja, az áruló már közelebbről volt meghatározva. A negyedik evangélium szerint János Péter biztatására az Üdvözítő keblére hajolva, tehát suttogva megkérdezte, ki az áruló, mire Jézus azt felelte: az, akinek a bemártott kenyeret nyújtom; és Judásnak nyújtá. (Ján. 13,24-26.) Ez már teljes leleplezés volt; de ezt csak János és talán Péter hallották; azért amint Judás azonnal eltávozott, a többiek még azt hitték, hogy Jézus bevásárolni küldte. Egész nyíltan Jézus nem akarta megnevezni az árulót, hogy még alkalmat engedjen neki a megtérésre.

* 24. *Az Emberfia elmegyen*, azaz meghal és az Atyához megy. Isten végzése és saját akarata meg a próféták jövendölése szerint. (Zsolt. 21. Iz. 53. fej. stb.) *Jobb lett volna neki, ha nem születik,* minthogy elkárhozik. — 25. Judás arcátlan képmutató kérdésére az Üdvözítő feleli: *Te mondád* azaz úgy van. Ez a kérdés és felelet is halkan történt.

* 26-28. Az Oltáriszentség alapítása.

* 26. *Midőn vacsoráltak*, evés után, de még az asztalnál Lukács szerint (Luk. 22,20. v. ö. Kor. I. 11,25.) «miután Jézus vacsorált», tehát a húsvéti bárányvacsora, az előkép bevégeztével. A bárányvacsora szertartásai pontosan meg voltak határozva: a tulajdonképeni étkezésen kívül voltak benne az ünnep jelentőségét magyarázó beszéd, imádságok, zsoltáréneklések és négy vagy öt pohár bor szertartásos ivása. Ezt Krisztus aligha szakította félbe; Az oltáriszentséget tehát a vacsora végén alapította, a negyedik pohár után. Az oltáriszentség alapítása a megmaradt kovásztalan kenyérrel történt. *Megáldván*. A családatya evés előtt megáldotta a

»Üdvözlégy, Mester!« És megcsókolta. **50** Jézus így szólt hozzá: »Barátom, ezért jöttél!« Akkor odamentek, kezet emeltek Jézusra és megragadták őt. **51** És íme, az egyik azok közül, akik Jézussal voltak, kinyújtotta a kezét, kihúzta a kardját, rásújtott a főpap szolgájára, és levágta a fülét.

52 Jézus erre azt mondta neki: »Tedd vissza a kardodat a helyére. Mert mindaz, aki kardot ragad, kard által vész el. **53** Vagy azt hiszed, nem kérhetném Atyámat, hogy azonnal küldjön nekem több, mint tíz légió angyalt? **54** De akkor hogyan teljesednének be az Írások, hogy ennek így kell történnie?« **55** Abban az órában Jézus azt mondta a tömegeknek: »Mint valami rabló ellen, úgy jöttetek ki kardokkal és botokkal, hogy elfogjatok engem. Mindennap a templomban ültem és tanítottam, és nem fogtatok el.« **56** Mindez azért történt, hogy beteljesedjenek a próféták írásai. Akkor a tanítványok mindnyájan otthagyták őt és elfutottak.

Jézus a főtanács előtt

57 Azok pedig megragadták Jézust és elvitték Kaifáshoz, a főpaphoz, ahol az írástudók és vének összegyűltek. **58** Péter pedig messziről követte őt a főpap palotájáig. Bement oda és leült a szolgákkal, hogy lássa a dolog végét.

59 A főpapok pedig, és az egész főtanács hamis tanúvallomást kerestek Jézus ellen, hogy halálra adják, **60** de nem találtak, noha sok hamis tanú jelentkezett. Végül előállt kettő **61** és így szólt: »Ez azt mondta: Le tudom bontani az Isten templomát, és három nap alatt fölépítem.« **62** Ekkor a főpap fölkelt és azt mondta neki: »Semmit sem felelsz? Mi az, amit ezek tanúsítanak ellened?« **63** De Jézus csak hallgatott. A főpap erre így szólt hozzá: »Megesketlek téged az élő Istenre: mondd meg nekünk, te vagy-e a Krisztus, az Isten Fia?« **64** Jézus azt felelte neki: »Te mondtad. De mondom nektek: most már *látni fogjátok az Emberfiát a Hatalmasnak jobbján ülni, és eljönni az ég felhőin*« **{Dán 7,13; Zsolt 110,1}.**

65 Ekkor a főpap megszaggatta ruháit és így szólt: »Káromkodott! Mi szükségünk van még tanúkra? Íme, most hallottátok a káromkodást. **66** Mit gondoltok?« Azok ezt felelték: »Méltó a halálra!« **67** Azután az arcába köptek, ököllel verték, mások pedig pofon ütötték **68** és azt mondták: »Prófétálj nekünk, Krisztus, ki az, aki megütött téged?«

Péter tagadása

69 Péter pedig kint ült az udvaron. Odament hozzá egy szolgálólány és így szólt: »Te is a

kenyeret; de itt már az átváltoztató áldásról van szó. *Megszegé* azaz megtöré. A zsidóknál használt kenyér ujjnyi vastag lepény volt. *Tanítványainak adá*, darabonkint, valószínűleg azok kezébe. *Ez az én testem*. E szavak értelme a következő: Ez a dolog, ami a kezemben van, már nem kenyér többé, hanem az én testem. Bármennyire csodálatosak is e szavak, az evangélium azok betűszerinti értelmét követeli, és a kereszténység (a XVI. századig a legtöbb eretnek is) szószerint vette azokat s a kenyér (és alább a bor) lényegének valóságos átváltozását Krisztus testévé és vérévé (az átlényegülést) értette alattuk, ami mai napig ismétlődés a szentmisében; (v. ö. Luk. 22,19. Kor. I. 11,24. skk.) ez úgy, hogy a kenyér és bor színei (alakja, szaga, íze stb.), vagyis az összes érzékelhető tulajdonságok megmaradnak; tehát benne van az egész Krisztus, emberi és isteni természetével. Átvitt értelemnek vagy képes beszédnek a szövegben nyoma sincs. Maga a kifejezés: valakinek testét, húsát enni, vérét inni, a Szentírásban ugyan néha előfordul átvitt értelemben (pl. Zsolt. 26,2. Iz. 49,26. Jer. 19,9. Bar. 2,3. Mik. 3,3. Zak. 11,9. stb.); de akkor is csak annyit jelent, mint mást marni, gyötörni, rajta élősködni őt kiirtani stb., amely értelem itt nem illik a szövegbe. A test evése és a vér ivása megkülönböztetésének pedig semmiféle képes jelentés mellett nem volna értelme. Azonkívül Lukácsnál és Szent Pálnál Krisztus a fenti szavakat így bővíti: ez az én testem, mely értetek adatik (vagy megtöretik), tudniillik áldozatul (Luk. 22,19. Kor. I. 11,24); alább pedig mind a három evangélistánál a borról olvassuk: ez az én vérem, mely sokakért, illetőleg értetek kiontatik. Már pedig nem a kenyeret adta áldozatul, hanem testét, s nem a bort ontotta ki az emberekért, hanem vérét. Mivel pedig Krisztus jelen időben (részesülőben) mondja, hogy adatik és kiontatik, tehát az áldozat valami titokszerű módon már a vacsorán megtörtént. Mikor Krisztus testét és vérét külön színek alatt adta s ezzel a szentségben külön választotta, ezáltal már a kereszttáldozatot szentségi módon valóban végbevitte. Krisztus már előbb is megígérte világosan a kafarnaumi zsinagógában, hogy testét és vérét híveinek ételül és italul fogja adni. (Ján. 6,35. 48. 51. sk. 56. stb.) Akkor Krisztus szavait ügy a zsidók, mint a tanítványok betűszerint értették, és Krisztus nem igazította helyre e véleményüket. Ezért nem lepték meg Krisztus szavai és tettei az utolsó vacsorán a tanítványokat. Az egyházatyák az apostoli kor óta ritka egyértelműséggel tanúsítják Krisztus valóságos jelenlétét az oltáriszentségben és ennek hitét az egyházban, (így már a II. században: Szt. Ignác, Jusztin, Ireneus, később pedig Tertullián, Jer. Szt. Cyrill, Ar. Szt. János, Ambrus, Ágoston stb.) A protestánsok Krisztus szavait részint úgy értik, hogy Krisztus teste a megmaradó kenyérben, vagy mellette vagy alatta rejlik (lutheránusok), részint pedig Krisztus testét csak képletes értelemben veszik, mint jelt, jelképet vagy emléket, mely csak annak erejével és hatásával bír s melyet a hit által esznek (kálvinisták). De ezeket a magyarázatokat nem tűri a szöveg. A protestáns tanokkal szemben az egyház ősi hitét újra hangsúlyozta és megmagyarázta a trienti zsinat. (XIII. ülésében.) Megjegyzendő, hogy Krisztus az utolsó vacsorán már kovásztalan kenyeret használt.

* 27. *Hálát ada*, azaz a kelyhet is imádsággal megáldotta, mint előbb a kenyeret. *Igyatok ebből mindnyájan*, adjátok tovább sorban; mert Krisztus csak egy kelyhet szentelt meg.

* 28. *Ez az én vérem*, természetesen nem a kehely, hanem az, ami benne van, s bornak látszik. (Palesztinában rendesen vérhez hasonló vörös bort ittak.) Semmi sem mutatja, hogy

galileai Jézussal voltál!« 70 Ő azonban mindenki előtt letagadta ezt: »Nem tudom, mit beszélsz.« 71 Amikor kiment a kapuba, meglátta őt egy másik, és így szólt az ott lévőkhöz: »Ez is a Názáreti Jézussal volt!« 72 Ő ismét esküvel tagadta: »Nem ismerem azt az embert!« 73 Kis idő múltán odamentek az ott állók és azt mondták Péternek: »Biztosan te is közülük vagy, hiszen a kiejtésed is elárul téged.« 74 Erre ő elkezdett átkozódni és esküdözni: »Nem ismerem azt az embert.« Akkor mindjárt megszólalt a kakas. 75 Péternek pedig eszébe jutott Jézus szava, aki megmondta: »Mielőtt a kakas szól, háromszor tagadsz meg engem.« Kiment onnan és keserves sírásra fakadt.

itt képes beszéd volna. *Az újszövetségé* (a görögben többnyire csak a szövetségé), tudniillik a szövetség vére, mely által mint valaha Mózes (Móz. II. 24,8.) szövetséget kötök Isten és az ember közt, s megpecsételem azt véremmel. (V. ö. Zsid. 9,18. skk. De Lukácsnál és Pálnál új szövetség olvasható.) Sokakért kiontatik (jelen idő), tudniillik a kereszten, de már a jelenben is, az oltáráldozatban a vacsorán. Sokakért azaz mindenkiért, de a valóságban nem mindenkinek válik hasznára. (V. ö. Máté 20,28. Zsid. 9,28.)

* 29. Lukácsnál ezt Krisztus kissé eltérő szavakkal az oltáriszentség alapítása előtt a bárányvacsorával és annak kelyhével kapcsolatban mondja. (Luk. 22,16-18.) Úgylátszik, ez a Lukács-féle első pohár megelőzte az oltáriszentséget. A hely értelme ez: Nem eszem e földön több előképes húsvéti bárány vacsorát, mert annak jelentése nemsokára teljesedik, egyrészt a keresztáldozatban, másrészt a mennyei vendégségben. (V. ö. Zsolt. 35,9.) Lukácsnál az oltáriszentség kiosztása után van beszúrva a tanítványok versengése és egy erkölcsi beszéd és Krisztus imádsága Péter hitéért (Luk. 22,24-38.); János pedig a vacsora végén közli az Üdvözítő nagy dogmatikai beszédét és főpapi imáját. (Ján. 13,31-17,26.)

* 30-46. *A tanítványok botlásának megjövendölése; Jézus halálfélelme* (Márk 14,26-42. Luk. 22,31-34. 39-46. Ján. 13,37. sk. 16,32.)

* 30. *Szenténeket (himnust) énekelvén*, bizonyára még a vacsora helyén indulás előtt a bárányevés szertartásához tartozó allelujás zsoltárokat.

* 31. *A botránkozás és tagadás* megjövendölése már a vacsoránál, illetőleg a getszemánei úton történt. Megbotránkoztok, meginogtok a hitben és elhagytok engem. Beteljesedik rajtatok, ami írva vagyon, nem szórói-szóra, hanem értelem szerint Zakariás prófétánál (13,7.).

* 32. *Előttetek megyek Galileába*, tehát újra találkozunk. Úgy is történt. (V. ö. Máté 28,10. 16. Márk 16,7. Ján. 21. fej.)

* 33-35. Én meg nem botránkozom; meg nem tagadlak. Nem elbizakodás, hanem a szeretet és hűség öntudata adta Péter szájába e szavakat. Azt hitte, meg is tudja tenni, amit érzett, hogy akar, mondja Szent Ágoston. *Mielőtt a kakas szól*; Márknál mielőtt kétszer szól. (14,30.)

* 36. A Getszemáni (vagy Getszemane) major az Olajfák hegyének nyugati lejtőjén feküdt. Neve annyit tesz, mint olajsajtó.

* 37. *Pétert és Zebedeus két fiát*, tehát legbizalmasabb tanítványait, kik a színváltozásnak is tanúi voltak. Némelyek azt tartják, hogy ez a halálfélelem az ördög kísértése volt. (V. ö. Luk. 4,13.) A szenvedéstől és haláltól való irtózás az emberi természet következménye. S aki egyúttal annak okait, az emberiség összes 'bűneit is átérzette és hordozta, mint ő, annak ilyen helyzetben kimondhatlanul meg kellett rendülni. Már pedig Krisztus emberi módon akart szenvedni.

* 38. *Mindhalálig*, azaz halálosan, végtelenül szomorkodom és gyötrődöm.

* 39. *Kissé előbbre*, Lukács szerint kőhajításnyira. *Ha lehetséges*, Lukácsnál: ha akarod; tehát ha Isten tervével megegyez. *Múljék el tőlem e pohár,* kerüljön ki a szenvedések keserű pohara. Amint te akarod, Jézus emberi természetének irtózata dacára teljesen aláveti magát a mennyei Atya akaratának. Megjegyzendő, hogy már Krisztus megtestesülése és eddigi szenvedése is elég lett volna az emberi nem megváltására.

* 41. *Kísértetbe ne essetek*, meg ne inogjatok, engem el ne hagyjatok. *A lélek kész*, de ha Isten kegyelmének segítségét

nem kéri, a test gyöngesége miatt elesik. Tehát nem szabad magunkban bizakodni.

* 43. *Szemeik el voltak nehezedne* a nap izgalmaitól és a fáradságtól.

* 44. *Harmadszor imádkozék*. Lukács szerint a gyötrelemtől vért izzadott és angyal vigasztalta. (Luk. 22,43. sk.)

* 45. *Aludjatok immár*. Lehet, hogy e szavakban egy kis keserű szemrehányás rejlik: most már alhattok – ha tudtok, többé nem háborgatlak benneteket, most már ráértek; de soká nem fogtok alhatni, mert már közeledik elfogatásom ideje.

* 46. *Menjünk* a poroszlók elé.

* 47-56. Jézus *elfogatása*. (Márk 14,43-52. Luk. 22,47-53. Ján, 18,2-12.)

* 47. *Nagy sereg*, mely római katonákból, a templomőrségből és a főtanács századaiból állott. Úgy látszik féltek a néptől, azért küldtek ilyen nagy erőt Jézus ellen.

* 49. *Jézushoz járulván*, János szerint Jézus kérdezte a sereget, kit keresnek s mikor megmondta, a sereg földre bukott, ő pedig kérte, hogy bocsássák el tanítványait. (Ján. 18,4-9.)

* 50. *Mi végre jöttél?* Lukács szerint Jézus hozzáadta: Csókkal árulod el az Emberfiát?

* 51. *Kardot ránta*. János szerint ez Péter volt. Már az utolsó vacsorára, rosszat sejtve, karddal ment. (Luk. 22,38.) *A főpap szolgájának neve* János szerint Malkus volt. *Levágá*. Lukács és János szerint annak jobb fülét, melyet Jézus azután meggyógyított.

* 52. *Fegyver által vesznek el*. Ez talán közmondás volt. (V. ö. Jelen. 13,10.) Értelme: aki fegyvert fog, az ellen fegyverrel mennek.

* 53. *Adna többet tizenkét ezred (légió = 6000 ember) angyalnál*, egész angyali hadseregnél, a magam és a ti védelmetekre.

* 54. *Hogyan teljesednének be az Írások*, a különböző prófétáknál és az Isten megjövendölt tervei. (V. ö. többi közt Zsolt. 21. Iz. 53. fej. Dán. 9,26.)

* 56. *Hogy beteljesedjenek* stb. Ezek még talán Jézus szavai. *A tanítványok elhagyák*, látván, hogy Jézus magát nem védi, nem is menekül és a nép sem siet segítségére. Megijedtek, hogy őket is elfogják.

* 57-68. *Jézus éjjeli kihallgatása Kaifás előtt*. (Márk 14,53-65. Luk. 22,54-65.)

János szerint Jézust először Annás nevű volt főpaphoz, Kaifás apósához vitték, aki gyenge veje helyett a főtanácsban vezető szerepet vitt. De ez még csak előzetes kihallgatás volt. (Ján. 18,13. 19-23.) Azután Jézust még ugyancsak éjjel Kaifáshoz vitték a csonka szinedrium elé. Másnap korán reggel volt a főtanács teljes ülése, melyen Jézust elítélték. (Máté 27,1. Márk 15,1. Luk. 22,66-71.). Lukács az éjjeli kihallgatást a reggeli tárgyalásba olvasztja bele.

* 57. *Az írástudók és vének*, t. i. a főtanács, a szinedrium.

* 58. *Péter követé*. János evangéliuma szerint az utóbbi is követte és az ő közbenjárására jutott be Péter is. (Ján. 18,15. sk.)

* 59. *Az egész gyülekezet*. Valószínűleg volt a főtanácsban Jézusnak egy-két barátja (pl. Arimateai József és Nikodémus); de ezek nem merték pártját fogni, nehogy kiközösítsék őket. (V. ö. Ján. 9,22.)

* 60. *Nem találának*, mert Márk szerint a jelentkezők tanúsága nem egyezett meg.

* 61. *Le tudom rontani stb.* Ilyesmit Jézus valóban mondott, de képletes értelemben, saját testének templomáról. (Ján. 2,19. v. ö. Csel. 6,14)

* 63. *Jézus hallgat vala*. A nyilvánvaló rosszakaratra megvető hallgatással felel; a védekezés úgyis hiábavaló lett volna, mert az ítélet már el volt határozva. (Különben v. ö. Iz. 53,7.)
* 64. *Te mondád*, jól mondád, igenis úgy van. *Majd egyszer látni fogjátok*, meg fogtok győződni, hogy Messiás és Isten fia vagyok, mikor látni fogjátok győzelmemet és tapasztalni büntetésemet népetek sorsában, különösen pedig majd az utolsó ítéletkor. Az *Isten hatalmának jobbján* stb., a hatalmas Isten jobbján, az ő hatalmával eljönni. (V. ö. Zsolt. 109,1. Dán. 7,13. sk. Máté 16,27: 22,44; 24,30: 25,31. Tessz. I. 4,15. sk. stb.)
* 65. *Megszaggatá ruháit*; ez volt a zsidóknál a legnagyobb felháborodás és az elítélés jele. (Móz. IV. 14,6. Kir. IV. 18,37: 19,1. Csel. 14,13.)
* 66. *Méltó a halálra* (Móz. III. 24,16. szerint). Természetesen, ha Jézus valótlant mondott és így valóban káromkodott volna. Hátra volt még a végrehajtás.
* 67. *Orcájára köpdösének* stb. a szolgák és katonák. Ezen bántalmazásokat megjövendölte már Izaiás próféta. (Iz. 50,6.)
* 68. *Találd ki*. Márk és Lukács szerint Jézus szemét előbb bekötötték. *Te Krisztus!* ki annak mondod magadat.
* 69-75. *Péter tagadása*. (Márk 14,66-72. Luk. 22,55-62. Ján. 18,16-18. 25-27.)
Péter tagadása a Kaifásnál való éjjeli kihallgatás alatt az ő udvarában történt; de János szerint az első tagadás talán még akkor, mikor Jézust Annásnál hallgatták ki. Különben lehet, hogy e két főpapnak közös vagy szomszédos udvara volt.
* 70. *Nemériem*; nem is akarja érteni.
* 71. *Kiment a kapu alá*, az előcsarnokba. Úgy látszik, Jézus után ment Kaifás udvarába. Márk szerint akkor szólt először a kakas; talán azért is távozott első bűne helyéről.
* 73. *Kis vártatva*, Lukács szerint körülbelül egy óra múlva. Beszéded is elárul, t. i. galileai kiejtésed.
* 74. *Megszólala a kakas*, Márk szerint másodszor.
* 75. *Eszébe jutottak*; Péter tettének tudatára ébredt. Lukács szerint e pillanatban Krisztus is megfordult és ránézett. Péter hibázott, mikor a szolgaszemélyzet közé keveredve kitette magát a kísértésnek; azonban mentségére szolgál hirtelen természete, elgyötört és izgatott állapota. De keservesen megsiratta bűnét. \ későbbi legenda szerint egész életében sírva fakadt, ha a kukorékolást hallotta.

Mt 27

Jézust átadják Pilátusnak

1 Amikor megvirradt, a főpapok mindnyájan, és a nép vénei, döntést hoztak Jézus ellen, hogy halálra adják őt. **2** Megkötözték, elvezették és átadták Pilátus helytartónak.

Júdás halála

3 Amikor Júdás, aki elárulta őt, látta, hogy elítélték, megbánta tettét, és visszavitte a harminc ezüstpénzt a főpapoknak és véneknek. **4** Azt mondta: »Vétkeztem, elárultam az igaz vért.« Azok azt felelték: »Mi közünk hozzá? A te dolgod!« **5** Erre beszórta az ezüstöket a templomba, aztán eltávozott, elment és fölakasztotta magát. **6** A főpapok pedig fölszedték az ezüstöket és azt mondták: »Nem szabad ezeket betenni a kincs-

* 27,1-10. *Jézust Pilátushoz viszik; Judás öngyilkossága*. (Márk 15,1. Luk. 23,1. Ján. 18,28.)
* 1-2. Csütörtök éjjel történt Annásnál Jézus előzetes kihallgatása. Kaifásnál pedig ugyanazon éjjel a csonka főtanács gyűlt össze, mely letárgyalta ugyan az ügyet, de mivel éjszaka ítéletet hozni nem volt szabad, a jogérvényes határozatot reggelre halasztotta. Korán reggel, öt-hat óra tájban, tehát *mindnyájan a papi fejedelmek és a nép vénei* (Márk és Lukács szerint az írástudók és az egész szinedrium is) teljes ülést tartottak, melyen az éjjel már megbeszélt ítéletet ünnepiesen kimondták. De mivel a római uralom alatt a zsidóknak nem volt joguk halálos ítéletet hozni (Ján. 18,31.), annak megerősítését és végrehajtását Pilátus római helytartótól kellett kérelmezni. Ezért volt szükség Jézust sürgősen Pilátus elé állítani és neki átadni. A római helytartó Cezareában székelt; de a húsvéti ünnepekre Jeruzsálembe szokott menni katonaság kíséretében. Ilyenkor Heródes palotájában lakott, hol a törvényház (praetorium) is volt.

tárba, mert vér díja.« 7 Miután tanácsot tartottak, megvásárolták rajta a fazekas földjét az idegenek számára temetőnek. 8 Ezért hívják azt a földet Vérmezőnek mind a mai napig. 9 Akkor beteljesedett, amit Jeremiás próféta mondott: *»Fogták a harminc ezüstöt – ez volt az ára, ennyire becsülték őt Izrael fiai –, 10 és odaadták a fazekas földjéért, amint az Úr megparancsolta nekem«* **{Zak 11,12-13; Jer 18,2-3; 32,8-9}.**

Jézus Pilátus előtt

11 Jézus pedig ott állt a helytartó előtt. A helytartó megkérdezte tőle: »Te vagy a zsidók királya?« Jézus azt felelte: »Te mondod.« 12 Amikor a főpapok és vének vádolták, semmit sem válaszolt. 13 Akkor Pilátus azt mondta neki: »Nem hallod, mi mindent tanúsítanak ellened?« 14 Ő azonban nem válaszolt neki egyetlen szóval sem, a helytartó pedig nagyon csodálkozott ezen.

15 Ünnep alkalmával szokásban volt, hogy a helytartó elbocsát a népnek egy foglyot, akit kérnek. 16 Volt akkor egy híres foglyuk, akit Barabásnak hívtak. 17 Pilátus összehívta őket és megkérdezte tőlük: »Kit akartok, hogy elbocsássak nektek, Barabást vagy Jézust, akit Krisztusnak mondanak?« 18 Tudta ugyanis, hogy irigységből adták őt a kezébe.

19 Miközben az ítélőszéken ült, a felesége üzenetet küldött neki: »Semmi dolgod se legyen azzal az igazzal, mert sokat szenvedtem ma álmomban miatta.« 20 De a főpapok és vének rávették a tömeget, hogy Barabást kérjék, Jézust pedig veszítsék el. 21 A helytartó tehát megkérdezte tőlük: »Melyiket akarjátok, hogy a kettő közül elbocsássam nektek?« Azok azt felelték: »Barabást!« 22 Pilátus erre azt kérdezte: »És mit tegyek Jézussal, akit Krisztusnak mondanak?« 23 Azok mindnyájan ezt felelték: »Keresztre vele!« Ő újra megkérdezte: »De hát mi rosszat tett?« Azok erre még hangosabban kiáltoztak: »Keresztre vele!«

* 3. *Megbánván tettét*. Addig talán arra számított, hogy Jézus, mint máskor, úgy most is kivonja magát ellenségei kezéből. Visszavivé a pénzt; azt hitte, ezzel felbonthatja az üzletet.
* 4. *Mi közünk hozzá?* Most már eldobják Judást, mint a kifacsart citromot.
* 5. A főtanács hivatalos helyisége a templom melléképületeiben volt tehát Judás mindjárt ottan elszórta a pénzt. *Fölakasztá magát*. Az Apostolok Cselekedetei szerint (1,18.) lezuhant teste szétrepedt; Judás tehát ahelyett, hogy mint Péter — mindenesetre sokkal kisebb — hibája után. bűnbánatot tartott volna, kétségbeesett. Az ördög az embert bátorrá szokta tenni a bűn előtt, de gyávává teszi a bűn után a bűnbánatra, sőt kétségbeesésbe hajtja.
* 6. *A templom kincstárába* (arámi nyelven korbana) tenni, ahol a templomnak adott ajándékokat elhelyezték, de amelyet bűnnel szerzett pénzzel beszennyezni nem volt szabad. (Móz. V. 23,18.)
* 7. *Az idegenek temetőjének*, tudniillik a külföldi (a külföldön élő) zsidók számára, kik Jeruzsálemben halnak el.
* 8. *Azért hívják vérmezőnek*. (V. ö. Csel. 1,19.) Ez a vérmező a Hinnom völgy déli lejtőjén feküdt, ahol a fazekasműhelyek, téglaégetők és szemétdombok voltak.
* 9-10. Ilyen vagy hasonló mondás Jeremiás próféta könyvében nem található; de van hasonló hely Zakariásnál. (11,12. sk.) Azért a) több egyházatya is azt gondolja, hogy az evangélista a próféta nevére rosszul emlékezett. De ezt bajos feltételezni, b) Mások szerint a Jeremiás név Zakariás helyett egyszerűen „a próféta” helyett a másolók hibájából csúszott be utólagosan a szövegbe. Ámde a legtöbb szövegemlékben Jeremiás olvasható, c) Többen azt gyanították, hogy az evangélium Jeremiás valamely elveszett könyvét idézi. De ilyet nem ismerünk, d) Legvalószínűbbnek látszik az, hogy mivel Jeremiásnál is néha említve van a fazekas-telep és Hinnom-völgye (Jer. 18,2.6; 19,1. sk. 11.), az evangélista Jeremiás és Zakariás helyeit összeolvasztotta, és a nevezetesebbik próféta, Jeremiás neve alatt szabadon idézte, amire máshol is vannak példák, (így Fillion.) Zakariásnál a hely értelme ez: A próféta magát mint az Úr nyájának pásztorát írja le, ki Izrael népének gonoszsága miatt elbocsátását és bérét kéri. A nép örül, hogy megszabadul tőle, s megvetőleg csak hitvány szolgabért, harminc ezüstpénzt fizet neki egy évre. Erre mondja az Úr a prófétának: Vesd oda a fazekashoz (vagy a fazekasnak, tudniillik Hinnom völgyébe, a szemétdombra), a «nagyszerű» árat, melyre engem becsültek. Akkor – mondja a próféta – vevém a harminc ezüstöt és odavetem az Isten házában (?) a fazekashoz. Az Isten háza és a fazekas szók talán meg vannak romolva; sokan az utóbbi szó helyett a héberben hasonló hangzású kincstárt olvasnak. Az összefüggő szöveg szerint a próféta helyének lényege mindenesetre az, hogy a zsidó nép Istentől rendelt pásztorát csak nyomorult harminc ezüstpénzre értékelte. Máté ezt Krisztusra alkalmazza, kit a zsidók szintén csak ennyire becsültek. A papi fejedelmek ezt a vételárat összeszedvén a templomban, mintegy a fazekas telepére vetették, mikor annak földjét vették meg rajta, Hinnom völgyében. Kit ennyire becsültek Izrael fiai részéről t. i. a nép nevében a papi fejedelmek. (Mások úgy fordítják: kit ennyiért vásároltak meg Izrael fiaitól, vagyis azok egyikétől, Judástól.)
* 11-31. *Krisztus Pilátusnál*. (Márk 15,2-20. Luk. 23,2-25. Ján. 18,28-19, 16.)
* 11. *A zsidók királya* a Messiás. Látszik, hogy a főtanács Jézust mint politikai lázadót tüntette fel. (V. ö. Máté 26,63.)

24 Pilátus, látva, hogy semmire sem megy, sőt
inkább zavargás támad, vizet hozatott, megmosta
a kezét a tömeg előtt és így szólt: »Én ártatlan va-
gyok ennek a vérétől. Ti lássátok!« 25 Az egész
nép azt felelte: »Az ő vére rajtunk és gyermekein-
ken!« 26 Erre elbocsátotta nekik Barabást, Jézust
pedig megostoroztatta és átadta nekik, hogy fe-
szítsék keresztre.

Jézus kigúnyolása

27 Ekkor a helytartó katonái bevitték Jézust a
helytartóságra, és összegyűjtötték köréje az egész
csapatot. 28 Levetkőztették, vörös katonaköpenyt
adtak rá, 29 tövisekből koronát fontak, rátették a
fejére, egy nádszálat pedig a jobb kezébe, aztán
térdet hajtva előtte így gúnyolták: »Üdvözlégy,
zsidók királya!« 30 Leköpdösték, elvették a nádat
és a fejét verték. 31 Miután így gúnyt űztek belőle,
levették róla a katonaköpenyt, ráadták saját ruháit,
és elvezették, hogy keresztre feszítsék.

A keresztrefeszítés

32 Miközben kifelé mentek, találtak egy cire-
nei embert, név szerint Simont. Ezt kényszerítették,
hogy vigye a keresztjét. 33 Amikor elérkeztek arra
a helyre, amelyet Golgotának neveznek, ami Ko-
ponyahelyet jelent, 34 *epével* kevert *bort adtak* neki
inni {Zsolt 69,22}. Amikor megízlelte, nem akart be-
lőle inni. 35 Miután felfeszítették, *sorsot vetve meg-
osztoztak a ruháin* {Zsolt 22,19}. 36 Azután leültek és
ott őrizték őt. 37 A feje fölé föltették elítélésének
okát. Ez volt ráírva: »Ez Jézus, a Zsidók Királya«.

38 Két rablót is megfeszítettek vele együtt, az
egyiket jobbról, a másikat balról. 39 Az arra járók
pedig a fejüket csóválva káromolták {Zsolt 22,8},
40 és ezt mondták: »Te, aki lebontod a templomot
és három nap alatt fölépíted, mentsd meg maga-
dat! Ha Isten Fia vagy, szállj le a keresztről!«
41 Ugyanígy a főpapok is csúfolódva mondogatták
az írástudókkal és a vénekkel együtt: 42 »Másokat
megmentett, magát meg nem tudja megmenteni.

Te mondod, annyit tesz, mint igen, úgy van, amint mondod; de nem földi király vagyok, hanem az Isten szellemi országának királya. (V. ö. Máté 26,64. Ján. 18,37.)

* 12-14. Semmit sem felele, mert felesleges volt minden, amit a helytartó úgyis kevéssé értett volna. (V. ö. Iz. 53,7. Pét. I. 2,23.) Pilátus azonban tudta, hogy Jézust ártatlanul vádolják (L. alább 18. v.); azért szerette volna, ha védi magát; azért csodálkozott, hogy ezt nem teszi. Lukács itten elbeszéli, hogy Pilátus Jézust az épen Jeruzsálemben tartózkodó Heródes Antipás galileai fejedelemhez küldte. (Luk. 23,6-12.) A rómaiban minden hibája mellett volt bizonyos jogérzék; bosszantotta a zsidók erőszakossága; azért szerette volna a kellemetlen ügyet Heródesre tolni.

* 15. *Az ünnepnapon elbocsásson*, azaz húsvétkor. Hasonló szokás a görögöknél és rómaiaknál is dívott; Palesztinában is alkalmasint már régen megvolt.

* 16. *Barabbás* Márk és Lukács szerint lázadó és gyilkos, János szerint rabló volt.

* 17. sk. *Összegyűjtvén őket*, a népet. Pilátus újabb kísérletet tesz Jézus megmentésére és a felelősség elhárítására. Tudta, hogy a papi fejedelmek Jézusra irigykednek és gyűlölik, de azt nem gondolta, hogy a nép, mely néhány nappal előbb őt hozsannával ünnepelte, most egy zsiványnál kevesebbre becsüli. *Krisztusnak mondanak*, azaz Messiásnak és épen ezért vádolnak.

* 19. *Semmi közöd azzal az igazzal,* ne avatkozzál a dolgába. A régi legenda szerint az asszony neve Procla vagy Procula volt. Mindenesetre hallhatott Jézusról, érdeklődhetett tanítása iránt és félt, hogy férjét utoléri az Isten büntetése. Az álom származhatott természetes aggodalomból is; de az evangélista inkább azt sejteti, hogy isteni figyelmeztetés volt.

* 23. *Keresztre vele*. Pilátus mentési kísérletei csak még jobban felbőszítik a népet.

* 24. *Megmosá kezeit*. Ezzel a jelképes cselekedettel akarta kifejezni, hogy ő az igazságtalan ítéletben nem hibás. (V. ö. Móz. V. 21,6. sk.) Hasonló szokás a görögöknél és rómaiaknál is volt. Természetesen ez a kézmosás csak újabb boszszantása volt a zsidóknak, de Pilátus gyávaságát és igazságtalan ítéletét nem menté. Ti lássátok; ezzel minden felelősséget a zsidókra akar hárítani.

* 25. *Az ő vére mirajtunk stb.* t. i. szálljon ránk. Ezzel a zsidó nép valóban Isten és a történelem előtt magára vette a felelősséget, és felhívta magára Isten büntetését, mely Jeruzsálem pusztulásában utól is érte és azóta minden gazdasági sikere dacára folyton üldözi, s olyan örökös érzelmi gátat emelt maga és a hívő kereszténység közé, melyet soha, még az általános felebaráti szeretet parancsával sem lehet teljesen ledönteni; bár természetesen a mai zsidókat egyénenként nem lehet őseik bűnéért erkölcsileg felelőssé tenni. Sőt az idők végén, mikor Izrael mint nép megtér, Krisztus vére engesztelő áldozat gyanánt fog rá szállani ősatyái érdemeiért. (V. ö. Zak. 12,10. Máté 23,39. Róm. 11,25 skk.)

* 26. *Megostorozván átadá, hogy megfeszítsék.* Lukácsból és Jánosból kitűnik, hogy a megostorozás és kicsúfolás már előbb történt és szintén Pilátus kísérlete volt arra, hogy a zsidók vérszomját kielégítse. (Luk. 23,16. 22. Ján. 19,1. skk.) János szerint az ostorozás reggel hat óra tájban (római módon éjféltől számítva) történt. Az ostorozás sokszor önálló büntetés volt; de a keresztrefeszítést is rendesen megelőzte. A megostorozandót derékig érő oszlophoz kötötték, mezítelen testét vesszőkkel és korbácsokkal verték, mely utóbbiak végére csont- vagy ércdarabok voltak kötve. A büntetés oly kegyetlen volt, hogy a megkínzott ember abba

Izrael királya ő, szálljon le most a keresztről, és hiszünk neki! 43 *Az Istenben bízott, szabadítsa hát meg* most, *ha akarja*! {Zsolt 22,9} Hiszen azt mondta: 'Az Isten Fia vagyok'.« 44 Így gyalázták őt a rablók is, akiket vele együtt feszítettek keresztre.

Jézus halála

45 A hatodik órától sötétség lett az egész földön a kilencedik óráig. 46 A kilencedik óra körül Jézus hangosan felkiáltott: *»Élí, Élí, lemá szabaktáni?«,* azaz: *»Istenem, Istenem, miért hagytál el engem?«* {Zsolt 22,2} 47 Ennek hallatára egyesek az ott állók közül így szóltak: »Ez Illést hívja.« 48 Az egyikük mindjárt elszaladt, hozott egy szivacsot, *ecetbe* mártotta, és nádszálra tűzve *inni adott* neki {Zsolt 69,22}. 49 A többiek pedig így szóltak: »Hagyd csak, lássuk, eljön-e Illés, hogy megszabadítsa?« 50 Ekkor Jézus ismét hangosan felkiáltott és kiadta a lelkét.

51 És íme, a templom függönye kettészakadt felülről az aljáig, a föld megrendült, a sziklák megrepedtek, 52 a sírok megnyíltak, és sok elhunyt szentnek föltámadt a teste. 53 Föltámadása után előjöttek a sírokból, bementek a szent városba, és sokaknak megjelentek. 54 A százados pedig, és akik vele együtt őrizték Jézust, a földrengés és a történtek láttán nagyon megrémültek és azt mondták: »Ez valóban Isten Fia volt.«

55 Volt ott sok asszony is, akik messziről figyelték, azok, akik Galileából követték Jézust, és szolgáltak neki. 56 Köztük volt Mária Magdolna, Mária, Jakab és József anyja, és Zebedeus fiainak anyja.

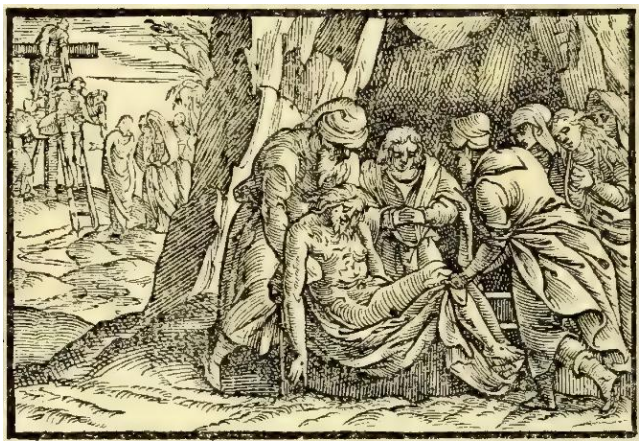

Jézus temetése

57 Mikor beesteledett, jött egy Arimateából való gazdag ember, név szerint József, aki maga is tanítványa volt Jézusnak. 58 Odament Pilátushoz, és elkérte Jézus testét. Akkor Pilátus megparancsolta, hogy adják ki neki. 59 József fogta a testet, begöngyölte tiszta gyolcsvászonba, 60 és sokszor belehalt. Pilátus gyáva engedékenységének okai voltak számos visszaélései, melyekért ismételve feladták Rómában is. De sorsát nem kerülte ki; visszaélései kitudódtak, ő maga a galliai Viennebe száműzetett, hol a hagyomány szerint öngyilkos lett, mások szerint kivégezték.

* 27. A *törvényházba* (a praetoriumba), vagyis a helytartó palotájába, ahol a helyőrség is tanyázott (Ján. 18,28.), melynek udvarán az ostorozás is történt. Az egész csapatot, a zászlóaljat (cohorsot).

* 28-31. Jézus azzal volt vádolva, hogy zsidók királyának mondja magát; itt tehát gúnyos koronázó jelenetet rögtönöztek. *Bíborszínű köpenyeget*, azaz térdigérő katonaköpenyeget, mintegy királyi palást gyanánt. *A töviskoszorú* a királyi koronát, a *nád* a kormánypálcát helyettesítette.

* 32-38. *A keresztút és felfeszítés*. (Márk 15,21-28. Luk. 23,26-34. 38. Ján. 19,16-24.)
A kálváriára való menet reggel 7-9 óra tájban történt. A felfeszítés Márk szerint zsidó számítással három órakor, vagyis 9-10 óra körül. A keresztrefeszítés a régi keleti népeknél gyakori módja volt a kivégzésnek. A zsidók régebben nem igen alkalmazták, de a későbbi görögök és rómaiak sűrűn gyakorolták, akiktől a makkabeusi korban a zsidókhoz is átszármazott. A keresztrefeszítés meggyalázó büntetés volt, mellyel a rómaiak főleg a lázadókat, rablókat és rabszolgákat büntették. (Római polgárokat nem.) A kereszt alakja majd az ismert négyágú, majd T betű-, majd X alakú (András-kereszt) volt. Az ősi hagyomány Krisztus keresztjét négyágúnak tartja. Krisztus idejében az volt a szokás, hogy a kivégzendő maga vitte keresztjét a vesztőhelyre. Az izmok, a szív és függőér nagy feszülése, a sebek gyuladása, a vérveszteség és gyötrő szomjúság miatt a büntetés roppant kínos volt. Minden mozdulat iszonyú fájdalmat okozott, a test a rángástól megkékült. A kivégzendőt régen többnyire csak a kereszthez kötötték, de a rómaiak rendesen odaszegezték, a lábakat valószínűleg külön. A felfeszített rendesen aznap, sőt néhány óra alatt meghalt; de néha napokig élt. Pogány szokás szerint holttestét ott hagyták martalékul a ragadozó állatoknak és madaraknak. (Krisztusnál a küszöbön álló húsvét és szombat is siettette a temetést. Ján. 19,31.)

* 32. *Kimenvén* a városból, így János is. (Ján. 19,17.) Mikor azonban kimerülve összerogyott alatta, nehogy még az úton meghaljon, a mezőről jövő *cirenei Simont* kényszerítették, hogy vigye a keresztet. (Márk 15,21. Luk. 23,26.) Nem tudjuk, zsidó volt-e vagy pogány; de később úgy látszik keresztény lett. Márk megemlíti, hogy valami Alexander és Rufus atyja volt. Lukács itt szövi be a sirató asszonyokhoz intézett szavakat. (Luk. 23,27—31.)

* 33. *Golgotha* (arámi nyelven Gulgoltha) annyi mint koponya, latinul Calyaria. Valószínűleg alakjáról nevezték így. (Némelyek szerint a kivégzettek koponyáiról.) A hely akkor a városon kívül, attól északnyugatra feküdt, az országút mellett (Máté 27,32. 28,11. Ján. 19,17. 20. Zsid. 13,12.), ma belül van. Lukács szerint Jézus a kereszten ellenségeiért imádkozott. (Luk. 23,4.)

* 34. *Epével vegyített bort*, vagy borecetet; epe helyett Márk mirhát mond, mely szintén keserű. Az ital célja volt a megfeszítendőt elkábítani, hogy a fájdalmat és félelmet kevésbbé érezze. De Jézus nem ivott belőle, mert teljes öntudattal akart szenvedni. (V. ö. Zsolt. 68,22.)

* 35. *Megosztozának ruháin*. János ezt részletesebben mondja el: a ruhán négyen osztoztak, de a varratlan köntöst kisorsolták a zsoltár szerint. (Zsolt. 21,19. Ján. 19,24.)

betette sziklába vágott, saját, új sírboltjába. A sír bejáratához egy nagy követ hengerített és elment. **61** Mária Magdolna és a másik Mária ott voltak, és ültek a sírral szemben.

A sír őrzése

62 Másnap pedig, azaz a készületnap után, Pilátusnál összegyűltek a főpapok és a farizeusok **63** és azt mondták: »Uram! Emlékszünk, hogy ez a csaló még életében azt mondta: `Három nap múlva föltámadok.' **64** Parancsold meg tehát, hogy őrizzék a sírt a harmadik napig, nehogy odamenjenek a tanítványai, ellopják, és azt mondják a népnek: `Feltámadt a halálból'. Ez az utóbbi csalás rosszabb lenne az előzőnél!« **65** Pilátus azt felelte nekik: »Van őrségtek, menjetek és biztosítsátok magatoknak, ahogy tudjátok.« **66** Azok pedig elmentek, lepecsételték a követ, és őrséggel biztosították maguknak a sírt.

* 36. *Őrzik vala*, hogy le ne vegyék a keresztről és el ne vigyék, mielőtt meghal.

* 37. *Feje fölé telték vétkének feliratát*. Szokás volt, hogy már mikor az elítéltet a vesztőhelyre vitték, nyakába akasztottak vagy előtte vittek egy táblát, melyre vétke, büntetésének oka volt felírva. Ezt a táblát Krisztus felfeszítése után a kereszt felső ágára szegezték. Lukács és János szerint a felirat három nyelven szólott, héberül (arámi nyelven), görögül és latinul s János szerint így hangzott: Názáreti Jézus, zsidók királya, ami ellen a zsidók Pilátusnál fel is szólaltak, de eredménytelenül. (Luk. 23,38. Ján. 19,19. skk.)

* 38. A két lator neve volt a hagyomány (apokrif evangéliumok) szerint: Dismas (a jobb) és Gestas.

* 39-56. *Jézus a kereszten függ és meghal*. (Márk 15,29-41. Luk. 23,34-49. Ján. 19,25-37.)

* 39. *A járókelők káromolák*. Ebből is látszik, hogy a kereszt az út mellett állott. *Hajtogatván fejőket.* (V. ö. Zsolt. 21,7. skk.)

* 40. *Há!* vagy *váh!* A gúny és káröröm felkiáltása az arámi és görög nyelvben. *Lerontod és felépíted.* (L. fentebb 26 61. Ján. 2,19.)

* 42. *Másokat megmentett*; csodálatosan meggyógyított és íme, most magát nem tudja megmenteni. *Ha Izrael királya*, vagyis Messiás, most bizonyítsa be.

* 43. *Istenben bízott, mentse meg*. (V. ö. Zsolt. 21,9.) Ha akarja, ha szereti őt.

* 44. *A latrok*. Úgy látszik, eleinte mindkettő, de később Lukács szerint az egyik Jézus isteni fenséggel viselt szenvedésének láttára megtért. (Luk. 23,39-43.) János ezután elbeszéli, hogy a kereszt mellett állott Jézus anyja, Mária Kleofás felesége, Magdolna, maga János és hogy Jézus anyját János gondozásába ajánlotta. (Ján. 19,25-27.)

* 45. *Hat órától kilencig*, zsidó számítással, (a mi időnk szerint déltől délután három óráig). *Sötétség lőn*. Ez nem lehetett napfogyatkozás, mert holdtölte volt; sem valami köd vagy porfelhő ;az evangélium világosan csodát akar mondani. A nap mintegy elfedte arcát. Az egész földön, nemcsak Palesztinában. Némelyek e sötétségnek történelmi nyomait is felfedezhetni vélték.

* 46. *Eli! Eli!* Krisztus a keresztrefeszítés minden fájdalmát magára akarta venni, az Istentől való elhagyottság érzetét is. (V. ö. fentebb Máté 26,37. skk.) Különben e mondat a 21. zsoltár kezdő szavaiból van véve, amely zsoltárt itt Krisztus magára vonatkoztat.

* 47. *Illést hívja*. A zsidók azt hitték, hogy a Messiás eljövetele előtt várt Illést hívja. (V. ö. Máté 17,10. sk.) Az Eli szót szándékosan magyarázták félre.

* 48. *Inni ada* irgalomból, talán egy római katona. János szerint Jézus kért inni. (Ján. 19,28.sk.)

* 49. *Hadd el!* A zsidók vagy a katonák a szenvedés enyhítését gúnyolódva akarják megakadályozni: várjuk be Illés jövetelét. Márknál e szavakat maga az itató ember mondja.

* 50. *Nagy szóval kiáltván*, Lukács szerint lelkét mennyei Atyja kezébe ajánlván; János szerint azt monda: Beteljesedett. (Luk. 23,46. Ján. 19,30.) A nagy szó mutatja, hogy az Üdvözítő még nem volt ereje fogytán. A halál délután három órakor következett be.

* 51. *A templom kárpitja*, az a függöny, mely a szentek szentét a szentélytől elválasztotta. Ennek megszakadása jelentette, hogy az ószövetség megszűnt, az Istenhez vezető út és a mennyország megnyílt.

* 52-53. *A sírboltok megnyilának*, annak jeléül, hogy a halál le van győzve. *Sok szentnek teste*, némely ószövetségi igazaké vagy Krisztus elhunyt kortársaié *feltámada*, nem földi, anyagi,

sem nem megdicsőült, hanem valami árnyékszerű testben, melyet rövid idő múlva letettek és lelkeik mennybe mentek. Ez tehát inkább csak megjelenés, mint feltámadás volt. A szövegből nem egészen világos, hogy a megjelené-sek rögtön Krisztus halálakor történtek-e vagy *feltámadása után*. Ha mindjárt, akkor úgy kell érteni a dolgot, hogy a jelenések Krisztus feltámadása utánig folytatódtak, kivált benn a városban.

* 54. *Isten fia volt*. A csodák láttára a pogány katonák is megrendültek, s Jézust valami félistennek gondolták. János ezután elbeszéli a latrok csontjának megtörését és Jézus átszúrását. (Ján. 19,31-37.)

* 55. *Szolgálván neki*, gondozták, ápolták és anyagilag támogatták. (V. ö. Luk. 8,3.)

* 56. *Mária Magdolna*. (V. ö. Luk. 7,37. (?) 8,2.) Mária (ifjabb) Jakab és József anyja, Alfeus vagy máskép Kleofás felesége, és Szűz Mária rokona. (L. Máté 10,3: 13,55. és párh. Ján. 19,25.) Zebedeus fiainak, (idősb) Jakab és János apostoloknak anyja Salome. (Márk 15,40.)

* 57-66. *Jézus temetése és sírja*. (Márk 15,42-47. Luk. 23,50-56. Ján. 19,38-42.)

* 57-58. *Esteledett*; épen azért siettek a temetéssel, hogy be ne álljon a szombat és húsvétnap. (V. ö. Márk 15,42. Luk. 23,54. Ján. 19,31.) A temetés tehát úgy öt óra körül volt. Arimateai József, a főtanács gazdag tagja Jézus titkos tanítványa volt, s a hasonló érzelmű Nikodémussal együtt elment Pilátushoz, (Máté 27,57. skk. Márk 15,43. sk. Luk. 23,50. Ján. 19,3. 39.) Mózes törvénye szerint a kivégzettet még naplemente előtt le kellett venni és eltemetni. (Móz. V. 21,23.) Pilátus, mielőtt a holttestét kiadta, megtudakolta a századostól, meghalt-e már? 59-60. *Tiszta gyolcsba takará*, azaz zsidó szokás szerint új gyolcsszalagokba göngyölé, melyek közé fűszereket és illatszereket hintettek. (Ján. 19,39 sk.) A *sírboltok* rendesen a sziklába vízszintesen bevágott kamrák voltak, melyeknek ajtaját nagy kővel zárták el.

* 61. *A sír átellenében ülvén*, hogy lássák, hova temették és a szombat elteltével a balzsamozást majd vasárnap pótolhassák. (V. ö. Márk 15,47. 16, 1. Luk. 23,55. sk. 24,1.)

* 62. *Másnap*, azaz szombaton, a készület utáni nap. A szombatnak, mely a zsidóknál szigorú munkaszünet volt és a húsvétnak, amely kettő legalább a jeruzsálemi kalendárium szerint abban az évben összeesett, a készületnapja (parasceve) volt, amikor másnapra szükséges munkákat végeztek, névszerint ételt készítettek.

* 64. *Az utóbbi ámítás rosszabb leszen*, mert akkor a feltámadás megjövendölése, tehát Krisztus messiási és isteni mivolta is igazolva lesz.

* 65. *Van őrségtek*, t. i. a templom és a főtanács hajdúiból, vagy a keresztrefeszítéshez kirendelt katonákból. A sírt tényleg római katonák őrizték. (Máté 28,14.) Vagy annyit tesz, hogy legyen és lesz őrség„ szóval kaptok; a többi a ti dolgotok.

Mt 28

Az angyal híradása az üres sírnál

1 A szombat befejeztével, abban az órában, amely a hét első napjára virrad, Mária Magdolna és a másik Mária elment megnézni a sírt. **2** És íme, nagy földrengés támadt: az Úr angyala leszállt az égből, odament, elhengerítette a követ és ráült. **3** Olyan volt a megjelenése, mint a villám, és a ru-

* 28. Krisztus feltámadása a kereszténység alapténye. (Kor. I. 15,14-17.) A szemtanuk egész serege bizonyítja, kik ismételt jövendölései dacára nehezen hitték azt. Magát a feltámadást az evangéliumok nem írják le, csak a kisérő körülményeket és a feltámadtnak megjelenését. A jelenésekből is mindegyik evangélista csak egyet-kettőt beszél el; egypárt az Apostolok Cselekedetei és Szt. Pál is említenek; a dolog természete is feltételezi, de bizonyára több is volt, mely nincs feljegyezve. Az evangéliumok egybevetéséből és más adatokból a feltámadt Üdvözítőnek következő megjelenéseit lehet megállapítani. *Vasárnap* hajnalban az asszonyok – Magdolna, Mária Jakab anyja, Salome, Johanna stb. – több

hája fehér volt, mint a hó. 4 Az őrök megrettentek tőle való félelmükben, és mint a holtak, olyanok lettek. 5 Az angyal megszólalt és azt mondta az asszonyoknak: »Ti ne féljetek! Hiszen tudom, hogy Jézust, a megfeszítettet keresitek. 6 Nincs itt, mert feltámadt, amint megmondta.

Jöjjetek, nézzétek meg a helyet, ahol feküdt.

7 Menjetek gyorsan, mondjátok meg tanítványainak: »Föltámadt a halálból, és előttetek megy Galileába. Ott majd meglátjátok őt! Íme, megmondtam nektek!« 8 Rögtön el is mentek a sírtól. Nagy félelemmel és örömmel futottak, hogy megvigyék a hírt tanítványainak.

Jézus megjelenik az asszonyoknak

9 Ekkor íme, Jézus jött velük szemben és így szólt: »Üdv nektek!« Ők pedig odamentek hozzá, átkarolták a lábát és leborultak előtte. 10 Akkor Jézus azt mondta nekik: »Ne féljetek! Menjetek, vigyétek hírül a testvéreimnek, hogy menjenek el Galileába. Ott majd meglátnak engem.«

A főpapok csalása

11 Amikor elmentek, az őrségből néhányan a városba mentek és hírül vittek a főpapoknak mindent, ami történt. 12 Erre azok összegyűltek a vénekkel, tanácsot tartottak, majd sok pénzt adtak a katonáknak, 13 és azt mondták nekik: »Mondjátok azt: `A tanítványai éjjel eljöttek és ellopták őt, csoportban a sírhoz indulnak, hogy Jézust illatszerekkel megkenjék. (Máté 28,1. 5. Márk 16,1-2. Luk. 24,1. 10. Ján. 20,1. skk.) Útjuk közben földrengés támad, az Úr angyala elhengeríti a követ, az őrök elájulnak; az asszonyok a sírt nyitva találják. (Máté 28,1. Márk 16,4. Luk. 24,2. sk. Ján. 20,1.) Magdolna, ki még a sötétben indult (Máté. 28,1. Ján. 20,1.) vagy előre sietett, látva a nyitott sírt, Péterhez és Jánoshoz fut (Ján. 20,2.), kik jönnek s megvizsgálják a sírt, de az angyalokat nem látják, s csodálkozva hazamennek, míg Magdolna siránkozva ott marad. (Luk. 24,12. Ján. 20,3-11.) Napkelte után (Márk 16,2.) a sírhoz érkezik a többi asszony, kiket az angyal (egy vagy kettő) az apostolokhoz küld. (Máté 28,5-8. Márk 16,5-8. Luk. 24,3-9.) Ezután visszajön Magdolna a két apostollal. A siránkozó Magdolnának megjelenik Jézus, mire az siet az apostolokhoz jelenteni, hogy látta az Urat. (Márk 16,9-10. Ján. 20,11-18.) Eközben Jézus megjelenik az apostolokhoz menő asszonyoknak (Máté 28,9-10.); de az apostolok az asszonyoknak nem hisznek. (Márk 16,11. Luk. 24,9-11.) A főtanács az őröket megvesztegeti. (Máté 28,11-15.) Még aznap megjelenik Jézus Péternek és az Emmausba menő két tanítványnak. (Márk 16,12. sk. Luk. 24,13-35. Kor. I. 15,5.) Szintén aznap este a tanítványoknak Tamás nélkül, s nekik bűnbocsátó hatalmat ad. (Luk. 24,36-43. Ján. 20,19-25.) Nyolcadnap a tanítványoknak Tamással együtt. (Márk 16,14. (?) Ján. 20,26-29. V. ö. Kor. I. 15,5. 7.) Később megjelenik a Genezáret taván halászó két tanítványnak; Péterre bízza nyája legeltetését s megjövendöli az ő vértanuságát. (Ján. 21,l-23.) A tanítványoknak egy galileai hegyen küldetést ad. (Ez a Máté-féle misszióbeszéd. Máté 26,32. 28,16-20.) Az asztalnál ülő tanítványoknak, kevéssel mennybemenetele előtt, küldetést ad. (Ez a Márk-féle misszióbeszéd. Márk 16,14-18.) Egy étkezés után megjelenik Jeruzsálemben közvetlenül mennybemenetele előli, a Lukács-féle búcsúbeszéd és a Szentlélek ígérete. Luk. 24,44-49. Csel. 1,4-8.) Még valamikor megjelent több mint ötszáz testvérnek, majd Jakabnak és az összes apostoloknak. (Kor. I. 15,6. sk.) *Negyven nappal feltámadása után* az Olajfák hegyéről felmegy a mennybe. (Márk 16,19. Luk. 24,50-52. Csel. 1,3. 9-12.)

* 28.1-10. *Jézus feltámad és megjelenik a szent asszonyoknak*, (Márk 16,1-11. Luk. 24,1-11. Ján. 20,1. sk. 11-18.)

* 1. *Szombat végén*, a görögben tulajdonképen szombaton igen későn, a szombat elmultával, tehát éjjel. Máté itt a mindennapi élet beszédmódja szerint az, éjjelt még az előző naphoz számítja. A hét első napjára, azaz vasárnap virradóra. (A görögben a szombat (a hét) első napjára virradólag.) Márk és Lukács szerint igen korán, János szerint mikor még sötét volt. Márk ugyan hozzáteszi, hogy napkeltekor, de ő a később érkező asszonyokról beszél. Márknál és Lukácsnál a Máténál említett két asszonyon kívül Salome és Johanna és mások is kimentek a sírhoz. A másik Mária Alfeus vagy Kleofás felesége, ifj. Jakab apostol anyja. (L. Máté 27,56.) *Megnézni a sírt* Márk és Lukács szerint Jézus testét illatszerekkel bekenni, amire péntek este nem volt idő. Bizonyára nem tudták, hogy a sírt lepecsételték és őrzik.

* 2-4. A földindulás, a kő elhengerítése és az őrök rémülete már az asszonyok érkezése előtt történt; ezekről az őrök tanúskodtak. A többi evangélista mindezt nem említi. Az egyházatyák szerint az Úr feltámadása még a zárt sírbolton át történt; az angyal utólagosan nyitotta azt meg. *Lettek mint a holtak*, tudniillik ijedtükben elájultak és azután magukhoz térvén, már az asszonyok érkezése előtt elfutottak.

amíg mi aludtunk.' 14 Ha a helytartó meghallja ezt,
mi majd meggyőzzük őt, és kimentünk titeket.«
15 Azok átvették a pénzt és úgy tettek, ahogy ki-
oktatták őket.« Ez a szóbeszéd el van terjedve a
zsidóknál mind a mai napig.

A tanítványok küldetése

16 A tizenegy tanítvány pedig elment Galileába, arra a hegyre, ahova Jézus rendelte őket. 17 Amikor meglátták őt, leborultak, bár egyesek még kételkedtek. 18 Jézus odament és azt mondta nekik: »Nekem adatott minden hatalom a mennyben és a földön. 19 Menjetek tehát, és tegyetek tanítvánnyá minden népet. Kereszteljétek meg őket az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevében, 20 és tanítsátok meg őket arra, hogy megtartsák mindazt, amit parancsoltam nektek! És íme, én veletek vagyok minden nap a világ végéig!«

* 5. *Az angyal*. Lukács és János kettőt említenek; Máté és Márk csak azt, aki az asszonyokkal beszélt. Ti ne féljetek, mint az őrök; nektek nincs rá okotok.

* 6. *Amint megmondotta* többször. (L. Máté 12,40: 16,21. 17,9. 23: 20,19: 26,32. Ján. 2,19. stb.)

* 7. *Előttetek megyen Galileába*, hazátokba; ez a tanítványoknak is, meg az asszonyoknak is szól. (V. ö. Máté 26,32; 28,10. és párh.) — 9. *Jézus eléjük jöve*. Magdolnának, a sírnál már előbb megjelent. (Márk 16,9. Ján. 20,14. skk.) *Megragadák lábait*, lábaihoz borultak és valószínűleg átkarolták azokat.

* 10. *Testvéreimnek*, a tanítványoknak. (V. ö. Ján. 20,17.)

* 11-15. Az őrök megvesztegetése.

* 13. *Míg mi aludtunk*. Méltán mondja Szt. Ágoston: Szerencsétlen hazugság! Alvó tanukra hivatkozol? Ha aludtak, mit láthattak? ha pedig semmit sem láttak, hogyan lehetnek tanuk? És hozzátehetjük, ha látták, miért hagyták?

* 16-20. *Jézus megjelenése a tanítványoknak*. (V. ö. Márk 16,15. skk. Luk. 24,44. skk.

* 16. *Egy galileai hegyen*. Némelyek e jelenést azonosnak tartják az ötszáznak való megjelenéssel, melyet Szt. Pál említ. (Kor. I. 15,6.) Máté a többi megjelenést mellőzi. A tizenegy Galileaba *méne*. Csak a húsvét nyolcada után, mert akkor még Jeruzsálemben voltak. (Ján. 20,26.) Melyik hegyről van szó, nem tudjuk.

* 17. *Némelyek kételkedének*, hogy a megdicsőült alakban csakugyan az Urat látják-e. (V. ö. Márk 16,12. s.k. Luk. 24,16. 31. 37. Ján. 20,14; 21,4.)

* 18. *Minden hatalom nekem adatott*, tudnillik nekem, ki megdicsőültem és nemsokára az Atya jobbján fogok ülni. Ezen hatalomnál fogva küldelek titeket. (V. ö. Kor. I. 15,25. skk. Fil. 2,9. skk. Zsid. 1.3. skk.)

* 19. *Tanítsatok minden népet*; a görögből helyesebben fordítva: tegyetek tanítványaimmá minden népet. Ezzel Krisztus mindenütt és minden időre megadta egyházának a hithirdetés és lelkipásztorkodás jogát. E szavak tehát nem azt jelentik, amit az újrakeresztelők vele bizonyítani akarnak, hogy a gyermek megkeresztelése érvénytelen vagy tilos. Az értelem az, hogy sorozzatok be tanítványaim közé az Isten országába minden népet és embert, apraját és nagyját és azonkívül tanítsátok őket mikor és mihelyt lehet. Az ősegyházban a térítést a felnőtteken és a tanítással kellett kezdeni. Minden népet, tehát nemcsak a zsidókat, hanem a pogányokat is. A három isteni személy nevében (a görög szerint nevére), tehát nemcsak azok említésével vagy megbízásából, vagy hatalmával, hanem azok hitére, vallására és szolgálatára. Ismeretes, hogy e kifejezés mai napig a keresztség szentségének alakja.

* 20. *Tanítván megtartani*, tehát nemcsak hinni, hanem Krisztus parancsait meg is tartani. (Róm. 2,13. Jak. 1,22; 2,10. 14. skk. stb.) *Veletek vagyok a világ végezetéig* tehát utódaitokkal is.

EVANGÉLIUM MÁRK SZERINT

JÉZUS MŰKÖDÉSÉNEK ELŐKÉSZÍTÉSE: 1,1-13

Mk 1

Keresztelő János

1 Jézus Krisztus, Isten Fia evangéliumának kezdete.

2 Amint meg van írva Izajás prófétánál:

»Íme, elküldöm küldöttemet színed előtt,

aki elkészíti utadat **{Mal 3,1; Kiv 23,20}**;

3 *a pusztában kiáltónak szava:*

`Készítsétek az Úr útját,

tegyétek egyenessé ösvényeit'« **{Iz 40,3}**,

4 János megjelent a pusztában: keresztelt és hirdette a bűnbánat keresztségét a bűnök bocsánatára. 5 Kiment hozzá Júdea egész vidéke és a jeruzsálemiek mindnyájan. Megkeresztelte őket a Jordán folyóban, miután megvallották bűneiket. 6 János öltözete teveszőrből volt, és bőröv a csípője körül, sáskákat és vadmézet evett.

7 Így prédikált: »Utánam jön, aki erősebb nálam, akinek nem vagyok méltó leborulva megoldani a saruja szíját. 8 Én vízzel kereszteltelek titeket, ő pedig Szentlélekkel fog benneteket megkeresztelni.«

Jézus megkeresztelése

9 Történt azokban a napokban, hogy eljött Jézus a galileai Názáretből, és János megkeresztelte őt a Jordánban. 10 Amint feljött a vízből, látta, hogy megnyílnak az egek, és a Lelket, mint galambot leszállni rá. 11 Az égből szózat hangzott: »Te vagy az én szeretett fiam, benned kedvem telik« **{Iz 42,1}**.

Jézus megkísértése

12 Ezután a Lélek azonnal elragadta őt a pusztába. 13 A pusztában volt negyven napig; a sátán

Márk evangéliumának kommentárja

* 1,1-8. *Keresztelő Szt. János prédikálása*. (Máté 3,1-12; Luk. 3,1-18. V. ö. Ján. 1,6-8. 15. 23. 26. sk.)

* 1. *Jézus Krisztus evangéliumának kezdete*, vagyis a megváltás, az üdvösség hírének, melyet ő hirdetett. Ennek kezdete János prédikálása volt. Különben e vers mintegy az evangélium címirata, melyből kitűnik Márk evangéliumának célja, tudniillik Krisztus istenségének bebizonyítása, ami főleg az ő csodái és ördögűzései által történik.

* 2-3. Ez a két hely Malakiásból (3,1.) és Izaiásból (40,3.) van szabadon idézve. Az evangélista csak a nevezetesebb és régibb prófétát említi s a két idézetet összeforrasztja. *Angyalomat*, vagyis követemet. Héberül és görögül az angyal szó tulajdonképen küldöttet- követet jelent.

* 4. *A pusztában*, Jnda pusztájában. A bűnbánat keresztségét, a megtérést, a lelki mosást, megtisztulást jelképező keresztséget. A bűnt nem a János keresztsége, hanem a vele járó bűnbánat, tehát nem maga a szertartás, hanem a vele járó belső lelki cselekvés törölte el, párosulva a Megváltóban való hittel.

* 5. Egész Judea és a jeruzsálemiek mindnyájan szemlátomást írói nagyítás, mely annyit tesz, hogy sokan. *A bűnbevallásról* lásd Máté 3,6.

* 6. *Öltözete teveszőr,* az önsanyargatás ruhája. A nagy keleti sáskákból akkor ételt készítettek.

* 7. *Utánam jön*, a jelenben, vagyis már itt is van, de utánam lép fel. *Megoldani saruszíját*; Máténál saruit hordozni; mindkét kifejezés annyit tesz, mint utolsó szolgája lenni.

* 8. Szentlélekkel *megkeresztelni*, a Szentlélek malasztjával megmosni, azaz a bűnöket eltörölni. (L. Máté 3,11. és párh. V. ö. Csel. 1,5; 11,16.)

* 9-13. *Jézus keresztsége és megkísértése*. (Máté 3,13-17; 4,1-11; Luk. 3,21. sk. 4,1-13.)

* 9. Megkeresztelt. A megfelelő eredeti görög szó tulajdonképen annyi, mint bemártani.

* 10. *Látá* Jézus. *Rajta* maradni legtöbb görög kéziratban e helyen hiányzik; de megvan Jánosnál, (1,32.)

* 12. *A Lélek elragadá*, tudniillik a Szentlélek elvitte a pusztába, hogy magába vonulva, böjtöléssel és imádsággal készüljön messiási működésére.

* 13. Márk Jézus böjtjéről hallgat. *Negyven éjjel*. A görög szöveg (és Lukács) csak negyven napot mond, de természetesen beleérti az éjjelt is, amit Máté külön is megemlít. *Megkísértetvén,* nem az egész negyven napig, hanem csak annak végén. Az *angyalok* is a kísértés legyőzése után szolgállak neki Máté szerint. A *vadállatok közt*; ez a kifejezés csak a puszta vadságát és veszedelmeit jelenti. Ezután következett János szerint az első húsvét.

* 14-20. *Jézus Galileában prédikál; négy apostolt hív*. (Máté 4,2. 17-22; Luk. 4,14. sk. V. ö. Luk. 5,1-11; Ján. 4,1-4. 43. skk.)

* 14. *Fogságba vetették Jánost.* (Lásd Máté 14,3-5; Márk 6,17-20; Luk. 3,19. sk.) János elfogatásának hírére Jézus Galileába méne. Heródes király akkor a Jordánon túl tartózkodott; Galileában pedig nem ismerték Jánossal való összeköttetését. Isten országa evangéliumát, az Isten országáról szólót. De sok görög szövegemlékben csak Isten evangéliumát olvasható.

* 15. *Belelt az idő*, amely után a Messiásnak el kellett jönni. (V. ö. Gal. 4,4. Ef 1,10.) Az Isten országába való bejutáshoz bűnbánatra, javulásra és hitre volt szükség.

* 17. *Emberek halászaivá teszlek*, meghívlak, hogy most már embereket gyűjtsetek az egyházba. (L. Máté 4,19: Luk. 5,10.)

kísértette. A vadállatokkal volt, és az angyalok szolgáltak neki.

JÉZUS GALILEAI MŰKÖDÉSE: 1,14-8,26

Igehirdetés Galileában

14 Miután János átadatott, Jézus Galileába ment, hogy hirdesse Isten evangéliumát. 15 Azt mondta: »Betelt az idő, és elközelgett az Isten országa. Tartsatok bűnbánatot, és higgyetek az evangéliumban.«

Az első tanítványok meghívása

16 Amikor a galileai tenger mellett elment, meglátta Simont és testvérét Andrást, amint hálót vetettek a tengerbe, mert halászok voltak. 17 Jézus azt mondta nekik: »Jöjjetek utánam, és én emberek halászaivá teszlek titeket!« 18 Ők azonnal elhagyták hálóikat, és követték őt. 19 Kissé továbbmenve meglátta Jakabot, Zebedeus fiát, és testvérét, Jánost, amint ők is a hálóikat javították a hajóban, 20 és azonnal hívta őket. Azok pedig elhagyva apjukat, Zebedeust a béresekkel együtt a hajóban, követték őt.

Jézus a kafarnaumi zsinagógában

21 Bementek Kafarnaumba. Szombaton mindjárt bement a zsinagógába és tanított. 22 Álmélkodtak a tanításán, mert úgy tanította őket, mint akinek hatalma van, és nem úgy, mint az írástudók. 23 Volt a zsinagógájukban egy ember a tisztátalan lélek hatalmában. Ez így kiáltott föl: 24 »Mi közünk hozzád, Názáreti Jézus! Azért jöttél, hogy elveszíts minket? Tudom ki vagy: az Isten Szentje!« 25 Jézus megparancsolta neki: »Némulj el, és menj ki belőle.« 26 A tisztátalan lélek erre össze-vissza rángatta őt, majd hangosan kiáltva kiment belőle. 27 Erre mindnyájan elcsodálkoztak, s azt kérdezték egymástól: »Mi ez? Új tanítás, hatalommal? Még a tisztátalan lelkeknek is parancsol, és azok engedelmeskednek neki.« 28 Egyszerre elterjedt a híre Galilea egész vidékén.

Péter anyósának meggyógyítása

29 Ezután mindjárt kiment a zsinagógából, és elmentek Simon és András házába Jakabbal és Jánossal együtt. 30 Simon anyósa lázasan feküdt. Mindjárt szóltak is Jézusnak miatta. 31 Odament hozzá, és felsegítette a kezénél fogva. Erre rögtön elhagyta a láz, és felszolgált nekik.

Megszállottak és betegek gyógyítása

32 Amikor beesteledett és a nap lement, odavitték hozzá az összes beteget és a megszállottakat: 33 az egész város odagyűlt az ajtóhoz.

* 20. Tanulságos, hogy mily készséggel követik a meghívottak Jézus hívását. A *bérszolgákkal*. Ebből kitűnik, hogy Zebedeus jómódú ember volt, ha szolgákkal dolgozott. Másrészt látszik, hogy fiai nyugodtan hagyhatták el; nem kellett félniök,. hogy megsértik fiúi kötelességüket.
* 21-34. Jézus Kafarnaumban tanít, ördögöket űz és gyógyít, többi közi Péter napát. (Máté 4,13; 8,14-17; Luk. 4,31-41.)
* 21. *Bemenének Kafarnaumba*. Lukács szerint előbb Názáretbe ment és onnan Kafarnaumba. (Luk. 4,14. skk. 31. V. ö. Máté 4,13.) Kafarnaumról lásd Máté 4,13.
* 22. Mint akinek hatalma vagyon, tudniillik ellenállhatatlan hatással, vagy pedig törvényhozó hatalommal és önérzettel, sőt csodáktól kisérve. (L. Máté 7,29; Luk. 4,32.).
* 23. *Tisztátalan lélek hatalmában*, azaz ördögtől megszállva.
* 24. *Mi közünk hozzád?* stb. Itt az ördög beszél belőle, kit már Jézus jelenléte is kínzóit. Elveszteni Máténál kínozni, tudniillik a kiűzés és a pokolba való vissza kergetés által. Minket ördögöket. (V. ö. Máté 8,29. skk; Luk. 8,28.) – *Tudom ki vagy*. Az ördög tehát megismerte Krisztust. *Az Istennek szentje*, a legszentebb, a Messiás.
* 25. *Megfeddé.* Jézus még nem akarta magát teljesen kinyilatkoztatni; de még kevésbbé akart az ördögtől származó tanúságot elfogadni. (V. ö. Csel. 16,17. skk.) *Némulj meg*, magyarul azt mondanók: Ne beszélj!
* 26. *Meggyötörvén*, összevissza rángatván. Az ördög még egyszer kitöltötte rajta bosszúját.
* 32. *Beesteledvén*, azaz elmulván a szombat.
* 34. *Sok beteget, sok ördögöt* Máté és Lukács szerint mindet, aki jelen volt, tehát sokat, mert sokan voltak jelen. (Máté 8,16.) *Nem hagyá azokat szólani,* tudniillik az ördögöket (lásd fentebb 25. vers), nehogy a nép messiási felkelést indítson mellette és hogy a gyógyultakat az izgalomtól megkíméljék. (V. ö. Máté 8,4; 17,9; Márk 1,41: Ján. 6,14. sk. stb.) *Mert ismerik vala őt*, tudniillik az ördögök felismerték benne a Messiást, és tanúságukkal felizgatták volna a népet. De úgy is lehet érteni: nem hagyá szólani arról, hogy ismerik.
* 35-45. Jézus Galileában tanít, ördögöket űz és egy poklost meggyógyít. (Máté 4,23-25; 8,2-4; Luk. 4,42-44; 5,12-16.)
* 36. *Simon és akik vele valának*, tudniillik András, Jakab és János.
* 38. *Azért jöttem e földre*.
* 43. *Elküldé* a házból. A poklosoknak Mózes törvénye szerint nem volt szabad emberek közé menni. (Móz. III. 13,44. skk. IV. 5,2.)
* 44. *Senkinek se szólj*, nehogy tüntetés vagy lázadás támadjon Jézus mellett. (V. ö. Máté 8,4: Márk 5,43; Luk. 5,14. stb.) De a gyógyult ember örömében nem tudott hallgatni. *Mutasd meg magadat a papnak,* hogy mintegy hivatalosan megállapítsa a gyógyulást. (V. ö. Móz. III. 13. fej.; 14,2. skk.) A Vulgata latin fordítás nem egészen helyesen fordítja: a főpapnak; mert a meggyógyult poklosnak csak a papokhoz, de nem a főpaphoz kellett menni.
* 45. *Nem mehetett a városba*, mert hozzátódult és tüntetett mellette a nép; de a pusztában is felkeresték.

34 Meggyógyított sok, különféle bajokban sínylődő beteget, és sok ördögöt űzött ki, de nem hagyta őket szóhoz jutni, mert azok ismerték őt.

Jézus Galileában tanít

35 Másnap korán hajnalban fölkelt, kiment, és elment egy elhagyatott helyre, hogy ott imádkozzék. 36 Simon, és akik vele voltak, utána mentek. 37 Amikor megtalálták, azt mondták neki: »Mindenki téged keres.« 38 Azt felelte: »Menjünk máshova, a szomszédos helységekbe, hogy ott is hirdessem az igét, mert azért jöttem.« 39 És bejárta egész Galileát, tanított a zsinagógáikban, és ördögöket űzött.

A leprás meggyógyítása

40 Akkor odajött hozzá egy leprás, és térdre esve így kérlelte: »Ha akarod, meg tudsz tisztítani engem.« 41 Jézus megkönyörült rajta. Kinyújtotta kezét, megérintette, s azt mondta neki: »Akarom, tisztulj meg!« 42 Amikor ezt kimondta, azonnal eltűnt róla a lepra, és megtisztult. 43 Erélyesen rápparancsolt, és azonnal elküldte őt e szavakkal: 44 »Vigyázz, senkinek se szólj erről; hanem eredj, mutasd meg magadat a papnak {Lev 13,49}, és ajánld föl tisztulásodért, amit Mózes rendelt, bizonyságul nekik.« 45 De az, mihelyt elment, híresztelni kezdte a dolgot, úgyhogy Jézus már nem mehetett nyilvánosan a városba, hanem kint a puszta helyeken tartózkodott; és hozzá gyülekeztek mindenfelől.

Mk 2

A béna meggyógyítása

1 Néhány nap múlva újra bement Kafarnaumba, 2 és elterjedt a híre, hogy a házban van. Sokan összegyűltek, úgyhogy már az ajtóhoz sem fértek, és hirdette nekik az igét. 3 Közben odajöttek hozzá néhányan, akik egy bénát hoztak, négyen cipelték. 4 Mivel nem tudták eléje vinni a tömeg miatt, kibontották a ház tetejét, ahol ő volt, és átlyukasztva azt, lebocsátották az ágyat, amelyen

* 2,1-12. A háztetőn át lebocsátott inaszakadt meggyógyítása Kafarnaumban. (Máté 9,1-8; Luk. 5,17-26.)
* 1. *Beméne Kafarnaumba*, rendes tartózkodási helyére (Máté 4,13.), hosszabb távollét után. (V. ö. Márk 1,39. 45.)
* 2. *A házban*, ahol lakni szokott, valószínűleg Péter házában.
* 4. *Megbonták a fedelet*, a szoba padlását vagy mennyezetét, miután a beteget az utcáról a lapos háztetőre vezető lépcsőn felvitték.
* 5. Jézus először a beteg lelkét gyógyítja meg.
* 6. *Írástudók* és farizeusok Lukács szerint.
* 7. *Káromkodik.* Jogosulatlanul bűnbocsátó ítéletet hozni Isten hatalmának bitorlása és istenkáromlás volna.
* 8. *Észrevevén lelkében*, belsőleg, anélkül, hogy azok gondolatukat kimondták volna.
* 9-10. *Hogy megtudjátok*. A bűnbocsánat és a csoda egyaránt isteni működés; a csodatétel tehát az isteni küldetés és hatalom bizonyítéka.
* 13-17. *Lévi meghívása és vendégsége.* (Máté 9,9-13; Luk. 5,27-32.)
* 13. *Kiméne* Kafarnaumból (1. v.); *a tenger*, tudniillik a Genezaret tava mellé.
* 14. *Lévit* azaz Mátét; mert kétnevű volt, mint sok más zsidó is.
* 15. *Ennek házában.* Máté tehát jómódú ember volt, ki Jézust tanítványaival és sok vámossal együtt meg tudta vendégelni.
* 18-22. *A böjtről.* (Máté 9,14-17; Luk. 5,33-38.)
* 18. *Böjtölnek vala*, tudniillik böjtölni szoktak, vagy épen

a béna feküdt. 5 A hitüket látva Jézus így szólt a bénához: »Fiam! Bűneid bocsánatot nyertek.«

6 Ültek ott néhányan az írástudók közül is. Ezek azt gondolták magukban: 7 »Hogyan beszélhet ez így? Káromkodik. Ki bocsáthatja meg a bűnöket más, mint egyedül az Isten?« 8 Jézus rögtön észrevette lelkében, hogy így gondolkodnak magukban, ezért azt mondta nekik: »Miért gondoljátok ezeket szívetekben? 9 Mi könnyebb, azt mondani a bénának: `Bocsánatot nyertek bűneid', vagy azt mondani: `Kelj föl, vedd ágyadat és járj'? 10 Hogy pedig lássátok, hogy az Emberfiának hatalma van a földön a bűnöket megbocsátani – ekkor a bénához fordult: – 11 Mondom neked, kelj föl, vedd ágyadat és menj haza!« 12 Az pedig mindjárt fel is kelt, fogta az ágyát, és elment mindenki szeme láttára, úgyhogy mindnyájan csodálkoztak, és dicsőítették az Istent. Ezt mondták: »Ilyet még nem láttunk soha.«

Lévi meghívása. Lakoma a vámosokkal

13 Ezután megint kiment a tenger mellé. Az egész tömeg hozzá sereglett, és tanította őket. 14 Amint továbbment, meglátta Lévit, Alfeus fiát a vámnál ülni, és megszólította: »Kövess engem!« Az fölkelt, és követte őt. 15 Mikor később asztalhoz ült ennek a házában, sok vámos és bűnös telepedett le Jézussal és tanítványaival együtt; sokan voltak ugyanis, akik követték őt. 16 Az írástudók és a farizeusok, azt látva, hogy a bűnösökkel és vámosokkal eszik, megkérdezték tanítványait: »Miért eszik a ti Mesteretek vámosokkal és bűnösökkel?« 17 Jézus meghallotta és azt mondta nekik: »Nem az egészségeseknek kell az orvos, hanem a betegeknek, nem az igazakat jöttem hívni, hanem a bűnösöket.«

Kérdés a böjtről

18 János tanítványai és a farizeusok böjtöltek. Odajöttek néhányan, és megkérdezték Jézustól: »Miért böjtölnek János és a farizeusok tanítványai, a te tanítványaid pedig nem böjtölnek?« 19 Jézus így felelt: »Vajon böjtölhet-e a násznép, amíg velük van a vőlegény? Amíg náluk van a vőlegény, nem böjtölhetnek. 20 Eljönnek azonban a napok, amikor elveszik tőlük a vőlegényt: akkor majd böjtölnek, azon a napon. 21 Senki sem varr régi ruhára nyers szövetből foltot, mert elszakítja az ép részt is, és a szakadás még nagyobb lesz. 22 Senki sem tölt új bort régi tömlőkbe, különben a bor szétszakítja a tömlőket, és kiömlik, s a tömlők is tönkremennek. Az új bor új tömlőkbe való.«

aznap böjtöltek.

* 21. *Nyers* azaz ványolatlan, durva, merev szövet. *Elveszi az új a réginek teljességét*, azaz merevségével és összehúzódásával megszakítja azt, az ócska ruha a merev új folt után szakad; azonkívül nem illik hozzá, mert megtarkítja azt. Tehát nem szabad az ó- és újszövetséget összetoldani, nem kell az előbbit az utóbbival foltozgatni, mert akkor mindegyik elromlik s nem is illenek össze. Krisztus nem az ószövetséget foltozni jött, hanem újat teremteni. Krisztus nem a böjttől általában óv, hanem csak itt és most a zsidójellegű, az Isten országára előkészítő János-féle és a képmutató farizeusi böjttől. Az előkészítő böjt sincs helyén, mikor az Isten országa már itt van. (Bővebben lásd Máté 9,16-hoz jegyzet.)

* 22. *Az új bor* a keresztény eszmék és erkölcs; az ócska tömlő a zsidó szertartási törvény és vallásgyakorlat, kivált a János-féle előkészítő és a farizeusi külsőséges böjt. A keresztény eszméket és erkölcsöt nem lehet a régi szertartások és szokások tömlőjébe szorítani. (Bővebben lásd Máté 9,17-hez.)

* 23-28. *A szombati kalászszedés*. (Máté 12,1-8; Luk. 6,1-5.) Ez már a második húsvét (a heorté) után történt.

* 23. *Búzafejeket szaggatni*. A törvény megengedte, hogy az éhezők azokat szaggassák és kezükben kimorzsolva megegyék (Móz. V. 23,25.); a farizeusok is csak azt kifogásolták, hogy ezt szombaton tették.

* 26. *Abiatár főpapsága alatt*. Ezt a Királyok Könyve beszéli el (Kir. I. 21,1. skk.), ahol azonban ez Abiatár atyja Ákimelek alatt történt. De lehet, hogy Ákimelek kétnevű volt, vagy a név meg van romolva. (V. ö. Kir. I. 22,20; II. 8,17; Krón. I. 18,16; 24,6.) *Kitett kenyerek* az oltárra tett szent kenyerek.

* 27. *A szombat az emberért van,* tehát nem öncél és nem legfőbb parancs, hanem az ember nyugalom napja, megszentelésének és erénygyakorlatának eszköze. Tehát a szombati munkaszünet törvénye nem állhat felette az életfentartás kötelességének, mely mint természeti törvény szintén Isten parancsa és szigorúbban kötelez a szombat tételes, törvényénél. Az Isten fiának pedig joga van a szombatot annak szelleme szerint magyarázni, szemben a farizeusok betűrágó értelmezésével.

Kalászszedés szombaton

23 Történt ismét, hogy amikor szombaton a
vetések közt járt, tanítványai útközben tépdesni
kezdték a kalászokat. 24 A farizeusok azt mondták
neki: »Nézd, azt csinálják szombaton, amit nem
szabad.« 25 Ő így felelt nekik: »Sohasem olvastátok, mit cselekedett Dávid {1 Sám 21,2-7}, amikor
szükséget szenvedett, és éhezett ő, és akik vele
voltak? 26 Hogyan ment be az Isten házába Abjatár főpap idejében, és evett a kitett kenyerekből,
amelyeket nem szabad másnak megenni, csak a
papoknak, és adott a vele lévőknek is?« 27 Aztán
hozzátette: »A szombat lett az emberért, és nem
az ember a szombatért. 28 Ezért az Emberfia ura a
szombatnak is.«

Mk 3

A béna meggyógyítása szombaton

1 Majd ismét bement a zsinagógába. Volt ott
egy ember, akinek a keze el volt száradva. 2 Lesték őt, vajon meggyógyítja-e szombatnapon, hogy
vádolhassák. 3 Akkor ő ezt mondta a béna kezű
embernek: »Állj középre.« 4 Aztán megkérdezte
tőlük: »Szabad-e szombaton jót tenni, vagy rosszat,
életet megmenteni vagy veszni hagyni?« Azok
csak hallgattak. 5 Ő erre haragosan körülnézett rajtuk, elszomorodott szívük keménységén, és így
szólt az emberhez: »Nyújtsd ki a kezedet!« Az kinyújtotta, és meggyógyult a keze. 6 A farizeusok,
mihelyt kimentek, azonnal tanácsot tartottak ellene
a Heródes-pártiakkal, hogy hogyan veszítsék el őt.

Jézus és a tömeg

7 Jézus pedig tanítványaival együtt elment a
tengerhez. Nagy sokaság követte őt Galileából,
Júdeából, 8 Jeruzsálemből, Idúmeából. Sőt a Jordánon túlról, valamint Tírusz és Szidon környékéről is nagy sokaság jött hozzá, mert hallották,
hogy miket művelt. 9 Tanítványaitól azt kérte,
hogy egy bárka álljon készen számára a tömeg miatt, hogy ne szorongassák őt. 10 Mivel azonban sokakat meggyógyított, mindazok, akik valami betegségben szenvedtek, ott tolongtak körülötte,
hogy megérinthessék. 11 A tisztátalan lelkek pedig, amikor meglátták, leborultak előtte és így kiáltoztak: 12 »Te vagy az Isten Fia.« Ő azonban keményen rájuk parancsolt, hogy ne fedjék fel kilétét.

A tizenkettő kiválasztása

13 Azután fölment a hegyre. Magához hívta,
akiket ő akart, és azok odamentek hozzá.

* 3,1-6. Az elszáradt kezű ember meggyógyítása. (Máté 12,9-14; Luk. 6,6-11.)
* 1. *A zsinagógába* Kafarnaumban. (V. ö. Márk 1,21; 2,1..
* 2. *Lesik vala* a jelenlevő farizeusok.
* 4. *Rosszat tenni*, azaz ártani, *veszni hagyni* t. i. a jótett, a gyógyítás, az életmentés elmulasztása által. Azt a farizeusok sem mondhatták, hogy rosszat tenni szabad *Hallgatnak vala*; nemmel nem felelhettek, igennel felelni elfogultságból nem akartak.
* 5. *Haragosan*. A farizeusi elfogultság szent haragra indította az Üdvözítőt. *Helyreálla*, mint a másik,, azaz meggyógyula.
* 6. A megszégyenített farizeusok ellenségeikkel, a Heródes-pártiakkal szövetkezve, bosszút forralnak. (A Heródespártiakról lásd Máté 22,16. jegyz.)
* 7-12. A hajócskából mondott beszéd; gyógyítások; az ördögök tanuságának megtiltása. (Máté 12,15. sk. Luk. 6,17-19.)
* 8. *Idumea* Judeától délre volt.
* 9. *Hogy ne szorongassák*; hogy össze ne nyomják.
* 10. *Hogy illethessék*. Az volt a hit, hogy Jézusnak puszta érintése is, ha hittel történik, gyógyít. (L. Máté 9,20. sk. Luk. 6,19.)
* 12. *Megfeddé, hogy ne híreszteljék*. A tisztátalan lelkek tanúságáról és annak megtiltásáról lásd Márk 1,24, sk.-nél jegyzet.
* 13-19. *A tizenkét apostol választása*. (Máté 10,1-4; Luk.6,12-16.)
* 13. *A hegyre*, úgy látszik a hegyi beszéd színhelyére. (V. ö. Máté 5,1.) A Máté-féle hegyi beszédet tehát itt kelj beszúrni Márk evangéliumába. Akiket ő akart. Tehát az apostolság Istentől adott hivatás, akkor is, ma is. (V. ö. Ján. 15,16; Róm. 1,1; Zsid. 5,4. stb.)
* 14. *Hogy vele legyenek*, mint állandó kísérői és tanítványai.
* 15. *Betegségeket gyógyítani* a görögben többnyire hiányzott; úgy látszik Mátéból (10,1.) csúszott be ide. A gyógyítás célja volt a tanítást megerősíteni.
* 16. Az apostolok ezen névsoráról lásd Máténál 10,2-4. jegyz. Péter meghívását Márk már feltételezi, azért csak nevének megváltoztatását említi. (Lásd Máté 16,18; Ján. 1,42.)
* 17. *Boanergesz*, kissé eltorzított héber vagy arámi szó (bné reges) annyit tesz, mint mennydörgés fiai. A két testvér úgy látszik tüzes természete és lángbuzgalma miatt, de János

14 Létrehozta a Tizenkettőt, hogy vele legyenek,
és hogy elküldje őket igét hirdetni. 15 Hatalmat
adott nekik, hogy kiűzzék az ördögöket. 16 Ezt a
tizenkettőt választotta ki: Simont, akinek a Péter
nevet adta; 17 ezenkívül Jakabot, Zebedeus fiát, és
Jánost, Jakab testvérét, akiket Boanérgesznek,
azaz mennydörgés fiainak nevezett el; 18 és An-
drást; Fülöpöt, Bertalant, Mátét és Tamást; Jakabot,
Alfeus fiát, Tádét, a kánaáni Simont, 19 és az iska-
rióti Júdást, aki elárulta őt.

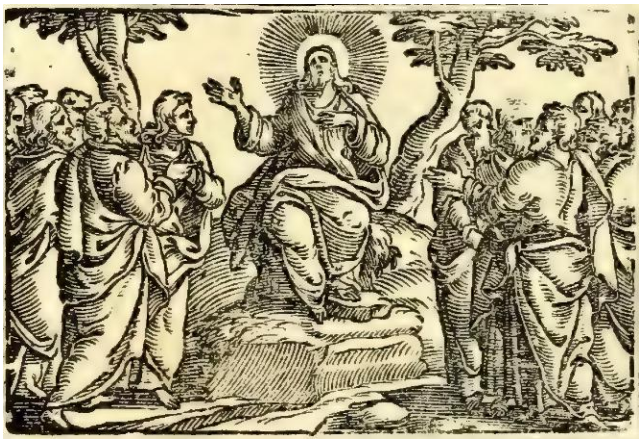

Jézus és hozzátartozói

20 Amint hazaértek, ismét olyan nagy tömeg
gyűlt össze, hogy még kenyeret sem ehettek.
21 Mikor hozzátartozói ezt meghallották, elmen-
tek, hogy erővel hazavigyék őt, mert azt mondták:
»Megháborodott.«

Jézus önigazolása

22 Az írástudók, akik Jeruzsálemből jöttek le,
azt mondták, hogy Belzebub szállta meg, és az ör-
dögök fejedelme által űzi ki az ördögöket. 23 Ek-
kor összehívta őket, és példabeszédekben ezt
mondta nekik: »Hogyan űzheti ki a sátán a sátánt?
24 Ha valamely ország meghasonlik önmagával,
az az ország nem állhat fenn. 25 És ha egy ház
meghasonlik önmagával, az a ház nem állhat fenn.
26 Ha a sátán önmaga ellen támad és meghason-
lott, nem maradhat fenn, hanem vége van. 27 Senki
nem mehet be az erősnek a házába és nem ragad-
hatja el a holmiját, ha előbb meg nem kötözi az
erőst, csak akkor tudja kirabolni a házát. 28 Bi-
zony, mondom nektek, hogy minden vétket és rá-
romlást, amellyel káromkodnak, megbocsátanak
az emberek fiainak; 29 de aki a Szentlélek ellen rá-
romkodik, az nem nyer bocsánatot soha, hanem
örök vétek fogja terhelni.« 30 Mert azt mondták:
»Tisztátalan lélek van benne.«

Jézus igazi rokonai

31 Ekkor az anyja és a testvérei odajöttek, és
kint megállva üzentek neki, és hívták őt. 32 A

iratainak mennydörgő szavára való tekintettel is kapta e melléknevet. (V. ö. Márk 9,37; Luk. 9,54; Ján. 11,10. és az egész Jelenések Könyvét.)

* 18. *Tádé* másképp *Judás* Taddeus. (Luk. 6,16; Csel. 1,13.) *Kánáni Simont*, azaz buzgó Simont.

* 19. *Iskarioti Judast* héberül annyi, mint karioti ember, Judás.

* 20-30. *A Belzebub-vád és a Szentlélek elleni bűn*. (Mát 12,22-37; Luk. 11,14-23; 12,10.)

* 20. *Kenyeret sem ehettek* zsidós kifejezés, mely azt jelenti, hogy egyáltalában nem ehettek, itten a tömeg zaklatása miatt.

* 21. *Övéi* (azaz atyjafiai) *ezt meghallották*, tudniillik a zaklatást. *Megháborodott.* Lehet, hogy Jézus némely rokonai, kik benne nem hittek (Ján. 7,5.), valóban ezt hitték, mint ahogy az anyagiságba merült és bűnös emberek a jámbor és erényes embereket ma is sokszor bolondoknak vagy elmebetegeknek tartják. De az is lehet, hogy a rokonok ezzel a híreszteléssel Jézust csak az ellene már bosszút forraló zsidó hatóságoktól akarták megmenteni és biztonságba helyezni. Mivel, mint alább kitűnik, Mária is a rokonokkal volt, az utóbbi magyarázat valószínűbb.

* 22. *Belzebubja vagyon*. Máté szerint (12,22.) Jézus épen akkor egy ördögöt űzött ki; ez adott okot e gonosz vádra.

* 23. *Példabeszédekben*, az alább következő hasonlatokban.

* 29. *A Szentlélek elleni káromlás* a Szentlélek elleni bűn, a megátalkodás, mely nem nyer bocsánatot, mert elzárja a kegyelem útját. *Örök vétek fogja terhelni*, azaz soha el nem törölhető vétek. Bővebben lásd Máténál 12,31. sk. jegyzet.

* 30. *Mivelhogy azt mondották*; azáltal követték el a Szentlélek elleni bűnt, és azért terheli őket az örökké megbocsáthatlan vétek, mert a világos és megismert igazságnak ellenszegültek.

* 31-35. *Jézust anyja és testvérei keresik*. (Máté 12,46-50; Luk. 8,19-21; 11,27. sk.)

* 31. *Eljövének* azaz megérkezének, miután a 21. vers szerint elindultak vala. Jézus ezen atyjafiai unokatestvérei vagy rokonai voltak. (Lásd Máté 13,55. jegyzet.)

* 35.sk. *Anyám és atyámfiai*. A testi rokonságnál szorosabban fűz Krisztushoz az Istennel való egyesülés, a szellemi rokonság, az engedelmesség és erény.

körülötte ülő tömegből szóltak is neki: »Íme, anyád és testvéreid keresnek téged odakinn!« 33 Ő így felelt nekik: »Ki az én anyám, és kik az én testvéreim?« 34 Aztán végighordozva tekintetét a körülötte ülőkön, így szólt: »Íme, az én anyám és testvéreim. 35 Mert aki Isten akaratát cselekszi, az az én testvérem, nővérem és anyám.«

Az Isten Országáról szóló példabeszédek: 4,1-33

Mk 4

Példabeszéd a magvetőről

1 Később ismét tanítani kezdett a tenger mellett. Nagy tömeg gyülekezett köré, ő pedig a bárkába szállva leült a tavon, a tömeg pedig a parton maradt. 2 Példabeszédekben sok mindenre tanította őket: 3 »Halljátok! Íme, kiment a magvető vetni. 4 Amint vetett, az egyik mag az útfélre esett. Jöttek az ég madarai és fölkapkodták. 5 Egy másik köves helyre esett, ahol nem sok földje volt. Hamarosan kikelt, mert nem volt mélyen a földben, 6 de mikor kisütött a nap, elfonnyadt, s mivel nem volt gyökere, elszáradt. 7 Ismét másik a tövisek közé esett, és amikor felnőttek a tövisek, elfojtották, és nem hozott termést. 8 A többi azonban jó földbe esett. Ezek felnőttek és gyarapodtak, végül termést hoztak, az egyik harmincszorosat, a másik hatvanszorosat, a harmadik pedig százszorosat.« 9 Majd ezt mondta: »Akinek van füle a hallásra, hallja meg.«

A példabeszédek értelme és célja

10 Mikor egyedül maradt, a vele lévők és a tizenkettő megkérdezte őt a példabeszéd felől. 11 Ezt mondta nekik: »Nektek adatott, hogy ismerjétek az Isten országa titkát, azoknak pedig, akik kívül vannak, minden példabeszédekben hangzik el,

12 hogy *nézvén nézzenek és ne lássanak,*
hallván halljanak és ne értsenek;
nehogy megtérjenek

* 4,1-20. Példabeszéd a magvetőről és annak magyarázata. (Máté 33,1-23; Luk. 8,4-15.)

* 2. *Sok mindenre tanítá*. Máté ezt a sok mindent bővebben elbeszéli.

* 10. *Egyedül maradt*, tudniillik a nép szétoszlása után a tanítványokkal. *A vele levő tizenkettő;* a görög szerint a vele levők a tizenkettővel együtt, azaz a bizalmasabb apostolok a többivel együtt; vagy pedig a tágabb értelemben vett tanítványok az apostolokkal együtt.

* 11. *Kik kívül vannak, tudniillik* a tizenkét apostol és a tanítványok testületén kívül, s akik a magasabb igazságok iránt nem fogékonyak vagy azok elől elzárkóznak. Ezeknek az Úr példabeszédeket mondott, mert a mélyértelmű igazságokat és titkokat fel nem fogták volna, sőt azokat lebecsülték és kigúnyolták volna.

* 12. *Hogy látván lássanak, és ne tudjanak stb.* hogy szemükkel és fülükkel a tanítást felfogják, de be ne lássák és meg ne értsék. Az evangéliumok stílusának tulajdonsága, hogy sokszor az egyszerű következményt, mint célt írja le. (V. ö. Iz. 6,9. sk. Máté 13,13-15.) A fogékonyság és jóakarat hiányának következménye és büntetése, hogy a tanítást meg nem értik és be nem látják, miértis tényleg nem térnek meg és nem bocsáttatnak meg bűneik.

* 13. *Hogyan fogjátok megérteni* a többi, később előadandó, nehezebb példabeszédet, ha e/t a könnyűt sem értitek?

* 14. *A magvető igét vet;* tehát a mag az Isten igéje, s a magvető jelenti az ige hirdetőjét. Egyébként a példabeszéd értelme Krisztus saját magyarázatából világos. Megjegyzendő, hogy a következő magyarázat a magról mondja azt, ami tulajdonképen a magot befogadó földre, illetőleg képletesen az ige hallgatóira illik; tehát úgy kell érteni, hogy az ilyen talajba eső mag története jelenti az Isten igéjének sorsát az olyan emberben, aki stb.

* 17. *Megbotránkoznak*, azaz a hittől elpártolnak és a parancsokat áthágják.

* 19. *Egyéb dolgok kívánsága*, hiúság, élvezet stb. Behatolván a szívbe.

* 21-34. A gyertya, visszamérés, a gabonatermés, a mustármag hasonlata.

* 21. *Arra való-e a gyertya?* Miként a gyertya célja a világítás, úgy tanításomnak is minden homályt és tévedést el kell oszlatnia; tehát ti se rejtsétek el az Isten országának titkait, hanem hirdessétek azokat. (V. ö. Máté 5,15; Lukács 8,16: 11,33.)

* 22. Semmi sincs elrejtve, eltitkolva stb. Az Isten országának titkai nem azért titkok, hogy egészen és mindig azok maradjanak, hanem hogy nyilvánosságra jussanak. (V. ö. Máté 10,26; Luk. 8,17; 12,2.)

* 24. *Amely mértékkel mértek* stb. Amily mértékben figyeltek és hisztek szavaimnak, amily mértékkel méritek másoknak az Isten-igéjét, oly mertekben, sőt még bővebben fogjátok a keresztény igazságot Isten kegyelmével megismerni és megérteni, eredményesen hirdetni s nagyobb buzgóságtokért annál bővebb jutalmat kapni. (Máténál 7,2. és

és bűneik bocsánatot nyerjenek« **{Iz 6,9-10}**.

A magvetőről szóló példabeszéd magyarázata

13 Majd így folytatta: »Nem értitek ezt a példabeszédet? Hát hogyan értitek meg majd a többi példabeszédet? **14** A magvető az igét veti. **15** Akiknél az ige az útszélre esik, azok, amikor hallják azt, mindjárt jön a sátán, és elviszi az igét, amely a szívükbe hullott. **16** Hasonlóképpen amelyek köves helyre hullanak, azok, amikor hallják az igét, mindjárt befogadják örömmel, **17** de nem ver bennük gyökeret, hanem csak ideig-óráig tart. Amikor az ige miatt szorongatás és üldözés támad, hamar megbotránkoznak. **18** Mások pedig, amelyek a tövisek közé hullanak, azok, akik az igét hallják, **19** de a világi gondok, a csalóka gazdagság és más dolgok kívánsága betölti őket, s ezek elfojtják az igét, így az terméketlen marad. **20** A jó földbe vetett magok pedig azok, akik az igét meghallják, befogadják és termést hoznak, az egyik harmincszorosat, a másik hatvanszorosat, a harmadik pedig százszorosat.«

Az ige meghallása

21 Aztán így szólt hozzájuk: »Vajon arra való a lámpa, hogy véka alá tegyék vagy az ágy alá? Nem arra, hogy a tartóra tegyék? **22** Mert nincs rejtett dolog, amely ki ne tudódna, és nincs titok, amely nyilvánosságra ne jutna. **23** Akinek van füle a hallásra, hallja meg!«

24 Majd így folytatta: »Figyeljetek arra, amit hallotok. Amilyen mértékkel mértek, olyan mértékkel mérnek majd nektek is, sőt ráadást is adnak nektek. **25** Mert akinek van, annak még adnak; akinek pedig nincsen, attól még azt is elveszik, amije van.«

Példabeszéd a vetés növekedéséről

26 Ezután így szólt: »Az Isten országa olyan, mint amikor az ember magot szór a földbe. **27** Azután már akár alszik, akár fölkel éjjel és nappal, a mag kikel és növekszik, maga sem tudja, hogyan. **28** Mert a föld magától termi meg először a hajtást, aztán a kalászt, majd a fejlett szemet a kalászban. **29** Mikor pedig megérett a termés, azonnal sarlót vág bele, mert elérkezett az aratás« **{Jo 4,13}**.

Példabeszéd a mustármagról

30 Majd így szólt: »Mihez hasonlítsuk az Isten országát? Milyen példabeszéddel szemléltessük? **31** Olyan az, mint a mustármag. Amikor a földbe vetik, kisebb minden magnál, amely a földön van; **32** de ha elvetették, felnő és nagyobb lesz minden veteménynél. Olyan nagy ágakat hajt, hogy árnyékában fészkelhetnek az ég madarai **{Dán 4,8k.18}**.«

Lukácsnál 6,38. más értelemben olvasható.)

* 25. *Akinek vagyon, annak adatik stb*. Miként a vagyon minél nagyobb, annál jobban szaporodik, úgy az ismeret is minél nagyobb, annál melyebb megértésre vezet, s a haladás vágya és a közlés által is növekszik és gyarapodik. Ellenkezőleg a tudatlan, közömbös és aki az ismeretben haladni nem törekszik, aki tudását elrejti, a meglevőt is elveszti. (V. ö. Máté 13,12; 25,29; Luk. 8,18; 19,26.)

* 26. *Úgy van az Isten országa,* az történik vele, mint a magától növő gabonával. Különben e példabeszédben (26-29. v.) a magvető minden hithirdető, a mag a keresztény igazság, a föld az emberek elméje és szíve, az aratás az ítélet.

* 27. *Maga sem tudja, hogyan*. A természet világában is az ember csak megindítja a fejlődést és közreműködik vele, de Isten ereje és áldása működik titokszerűen. A mag a földmívelő minden további közreműködése nélkül nő és érik. Így az igét és anyaszentegyházat is az Isten ereje fejleszti és növeli. De halálunk óráján és az ítélet napján Isten a magot és a híveket összegyűjti.

* 28. *Magától terem*. Ha a szántó-vető megtette a magáét, megmunkálta a földet és elvetette a magot, nyugodtan várhatja az ige belső titkos erejének kifejlődését és az Isten áldását.

* 31. sk. *A mustármcg* növése jelenti az Isten országának elterjedését. (Lásd Máté 13,31. sk.; Luk. 13,18. sk.)

* 33. sk. *Példabeszédben ahogy meg tudták érteni*. A példabeszéd kitűnő eszköz arra, hogy elvont igazságokat kivált egyszerűbb emberek, megértsenek, megjegyezzenek, és azok rájuk hatást tegyenek. Egy jó példabeszéd többet ér egész könyveknél. Krisztus mélyértelmű példabeszédeivel a világirodalomban senki és semmi nem versenyezhet. (V. ö. Máté 13,10. skk. 34. sk.; Márk 4,10. skk.)

* 35-40. *A tenger lecsendesítése*. (Máté 8,18. 23-27; Luk. 8,22-25.)

* 35. *Menjünk a túlsó partra*, t. i. a Genezáret-tó keleti partjára.

* 36. *Úgy ahogy volt*, ahogy a hajóban ült, azaz további előkészület és időveszteség nélkül.

* 37. A Genezáret taván a hirtelen támadt viharok gyakoriak.

* 40. *Még mindig*, annyi tanítás után és oly sok csodatétel láttára.

A beszéd befejezése

33 Sok ilyen példabeszédben hirdette nekik az
igét, hogy meg tudják érteni. 34 Példabeszéd nél-
kül nem szólt hozzájuk; tanítványainak azonban
külön megmagyarázta mindegyiket.

Jézus tettei és szavai: 4,35-8,26

A vihar lecsendesítése

35 Amikor aznap beesteledett, így szólt hoz-
zájuk: »Menjünk át a túlsó partra!« 36 Erre azok
elbocsátották a tömeget, őt pedig magukkal vitték
úgy, ahogy ott volt a bárkában. Több bárka is kí-
sérte őket. 37 Nagy szélvész támadt, s a hullámok
becsaptak a bárkába, úgy, hogy már-már megtelt.
38 Ő pedig a bárka hátsó végében egy vánkoson
aludt. Felkeltették, s ezt mondták neki: »Mester!
Nem törődsz vele, hogy elveszünk?« 39 Ő fölkelt,
megfenyegette a szelet, és azt mondta a tengernek:
»Csendesedj és némulj el!« Erre elállt a szél és
nagy csendesség lett. 40 Azután hozzájuk fordult:
»Miért vagytok gyávák? Még mindig nincs hite-
tek?« 41 Erre nagy félelem fogta el őket, és azt kér-
dezgették egymástól: »Ki ez, hogy a szél és tenger
is engedelmeskedik neki?«

Mk 5

A gerázai megszállott meggyógyítása

1 Nemsokára átjutottak a tengeren túlra a
gerázaiak földjére. 2 Amint kilépett a bárkából,
mindjárt elébe ment egy ember a sírok közül, aki
a tisztátalan lélek hatalmában volt 3 és sírboltok-
ban lakott. Már láncokkal sem tudták megkötözni.
4 Sokszor béklyóba és láncra verték, de elszakí-
totta a láncokat, összetörte a bilincseket, és senki
sem tudta őt megfékezni. 5 Éjjel-nappal mindig a
sírboltokban és a hegyekben tanyázott, kiáltozott
és kövekkel roncsolta magát. 6 Amikor messziről
meglátta Jézust, odafutott, leborult előtte, 7 és
nagy hangon kiáltotta: »Mi közöm hozzád, Jézus,
a magasságbeli Isten Fia? Az Istenre kényszerít-
lek, ne gyötörj engem!« 8 Ő ugyanis azt mondta
neki: »Tisztátalan lélek, menj ki az emberből!«
9 Ekkor megkérdezte tőle: »Mi a neved?« Az így
válaszolt neki: »Légió a nevem, mert sokan va-
gyunk.« 10 És könyörögve kérte őt, hogy ne űzze
ki arról a vidékről.

11 Volt ott a hegy körül a legelőn egy nagy
disznócsorda. 12 Az ördögök azt kérték tőle:

* 5.1-20. *A sertésekbe űzött ördögsereg*. (Máté 8,28-34; Luk. 8,26-39.)

* 1. *A tengeren túlra*, tudniillik a Genezáret-tó keleti partjára. Gerazénusok. A város nevét, hol ez történt, némely görög szövegemlékek Gerazának, mások Gadarának, sőt Gergezának is írják. (A Vulgatában Geraza, gerazénusok.) Magáról a városról 1. Máté 8,28.

* 2-5. *Egy ember*; Máté szerint kettő. *A sírok közül*, a sírboltokból, ahol az ördöngös tartózkodott. Az ördöngösnek, mikor kitört rajta a dühöngés, roppant ereje volt, őrült módjára jajgatott, ordítozott és sokszor kárt tett magában.

* 6. *Odafuta és leborula*. Ezt az ember teszi, kiben megcsillant a remény, hogy Jézus megszabadíthatja.

* 7. Jézus parancsot adott az ördögnek a távozásra. (8. v.). De ekkorra már felülkerekedett a megszállottban az ördög. Kiáltva monda. Itt az ördög beszél a megszállott emberből; hódol és hízeleg Jézusnak, hogy ne gyötörje, azaz ki ne űzze és a pokolba ne kergesse.

* 9. *Mi a neved?* Ez a kérdés a megszállott emberhez van intézve, hogy az személyes öntudatra ébredjen; de helyette az ördög felel. Sereg az én nevem, a görögben és latinban légió, vagyis ezred, egész regiment; tehát a szerencsétlent egész sereg ördög tartotta megszállva, azért jutott belőlük minden sertésbe. (V. ö. Máté 12,45: Márk 16,9; Luk 8,2.)

* 10. *Ama vidékről*, hol eddig szabadon garázdálkodtak. Lukács szerint arra kérték Krisztust, hogy ne küldje őket a mélységbe, vagyis a pokolba. (Luk. 8,31.) A dologra nézve lásd Máté 8,29. jegyz.

* 15. *Felöltözve, ép ésszel ülni*, Lukács szerint Jézus lábainál.

»Küldj minket a disznókba, hadd menjünk beléjük.« 13 Jézus megengedte nekik. A tisztátalan lelkek kimentek és megszállták a disznókat. Erre a kétezernyi csorda a meredekről a tengerbe rohant, és belefulladt a tengerbe. 14 Akik legeltették őket, elfutottak, s hírül vitték ezt a városba és a falvakba. Az emberek kimentek, hogy lássák, mi történt. 15 Jézushoz érve látták, hogy az ördögseregtől megszállott felöltözve, ép ésszel ül, és félelem fogta el őket. 16 A szemtanúk pedig elbeszélték nekik, hogy mi történt az ördöngössel és a disznókkal. 17 Ezért kérni kezdték őt, hogy távozzék el a határukból. 18 Amikor beszállt a bárkába, az ember, aki megszállott volt, kérte őt, hogy vele mehessen. 19 De Jézus nem engedte meg neki, hanem így szólt: »Menj haza a tieidhez, és hirdesd nekik, milyen nagy dolgot művelt veled az Úr, és hogyan könyörült meg rajtad!« 20 Az el is ment, és elkezdte hirdetni a Tízvárosban, hogy Jézus milyen nagy dolgot cselekedett vele. És mindenki csodálkozott.

Jairus lányának feltámasztása és egy beteg asszony meggyógyítása

21 Amikor Jézus ismét áthajózott a túlsó partra, nagy tömeg gyülekezett oda köré, ahol ő a tó partján volt. 22 Ekkor odajött hozzá egy zsinagóga-elöljáró, akit Jairusnak hívtak. Amikor meglátta őt, a lábaihoz borult, 23 és így esedezett hozzá: »A kislányom halálán van, jöjj, tedd rá kezedet, hogy meggyógyuljon és éljen!« 24 El is ment vele. Nagy tömeg követte és szorongatta.

25 Egy asszony, aki tizenkét esztendő óta vérfolyásos volt, 26 és sokat szenvedett a számtalan orvostól, elköltötte mindenét, de semmi hasznát nem látta, hanem még rosszabbul lett, 27 amint Jézusról hallott, hátulról odament a tömegben és megérintette a ruháját. 28 Azt gondolta: »Ha csak a ruháját érintem is, meggyógyulok.« 29 Valóban mindjárt megszűnt a vérfolyása, és érezte testében, hogy meggyógyult betegségétől. 30 De Jézus, aki azonnal észrevette, hogy erő ment ki belőle, a tömeghez fordult és megkérdezte: »Ki érintette meg a ruhámat?« 31 Tanítványai azt felelték neki: »Látod, hogy mennyire szorongat téged a tömeg, és mégis kérdezed, ki érintett engem?« 32 Erre körültekintett, hogy lássa, ki volt az. 33 Az asszony pedig, aki tudta, hogy mi történt vele, félve és remegve előjött, leborult előtte, és őszintén elmondott neki mindent. 34 Ő pedig ezt mondta neki: »Leányom! A hited meggyógyított téged. Menj békével, és légy mentes a bajodtól.«

* 17. *Távozzék el határaikból*, nehogy más károkat is okozzon nekik.
* 18. *Hogy vele lehessen*, hogy kísérhesse.
* 19. *Nem engedé meg*, hanem haza küldte, hogy nyugodtan, elvonulva élhessen, és otthon a csoda állandó hirdetője és bizonyítéka legyen.
* 20. *A tíz városban*, a Jordánon túli görög városokban. (L. Máténál 4,25.) Itt nem fenyegetett a messiási forradalom veszedelme.
* 21-43. Jairus leányának feltámasztása és a vérfolyásos asszony. (Máté 9,1. 18-26; Luk. 8,40-56.)
* 21. *Álhajózott,* a Genezaret tó nyugati partjára.
* 23. Lukács szerint a gyermek Jairus egyetlen leánya volt.
* 30. *Ki illeté ruhámat?* Ezt Jézus nem azért kérdé, mintha nem tudta volna, hanem hogy az asszonyt vallomásra bírja.
* 35. *Minek fárasztanád tovább?* A hírnökök vagy szolgák tehát nem hitték, hogy Jézus a halottat is fel tudja támasztani.
* 36. *Hallván Jézus a beszédet*, de nem törődve azzal, tovább biztatja az apát.
* 37. *Péter, Jakab, Já*nos a három legbizalmasabb apostol.
* 40. *A vele levőket,* a három bizalmas apostolt.
* 41. *Talita kúmi* arámi nyelven van mondva, amely nyelven Jézus beszélt.
* 42. *Járkála*, tehát egész erejét visszanyerte, és már koránál fogva tudott járni.
* 43. *Senki meg ne tudja*; nehogy tüntetés vagy mozgalom támadjon Jézus érdekében. (Lásd Máté 8,4; 9,30: Márk 1,44; 7,36; 8,26. stb.) *Adjanak neki enni*, hogy elgyengült testét megerősítsék, és hogy a csoda annál szembetűnőbb legyen.

35 Még beszélt, amikor jöttek a zsinagóga-
elöljárótól, és azt mondták: »A lányod már meg-
halt. Minek fárasztanád tovább a Mestert?« 36 Jé-
zus meghallotta, hogy mit mondtak, és így szólt a
zsinagóga-elöljáróhoz: »Ne félj, csak higgy!«
37 Nem engedte meg, hogy más vele menjen, csak
Péter, Jakab és János, Jakab testvére. 38 Odaérkez-
tek a zsinagóga-elöljáró házához, ahol látta a to-
longást, s a hevesen sírókat és jajgatókat. 39 Be-
ment, és azt mondta nekik: »Miért zajongtok és
sírtok? Nem halt meg a gyermek, csak alszik.«
40 De azok kinevették. Ekkor elküldte onnan
mindnyájukat, maga mellé vette a gyermek apját
és anyját és a vele lévőket, és bement oda, ahol a
gyermek feküdt. 41 Megfogta a gyermek kezét, és
azt mondta neki: »Talíta, kúmi!« – ami azt jelenti:
»Kislány, mondom neked, kelj fel!« – 42 A kislány
azonnal fölkelt és járkálni kezdett. Tizenkét esz-
tendős volt ugyanis. Mindenki nagyon csodálko-
zott. 43 Ő pedig szigorúan megparancsolta nekik,
hogy ezt senki meg ne tudja; majd szólt nekik,
hogy adjanak a lánynak enni.

Mk 6

Jézust elutasítják saját falujában

1 Ezután kijött onnan, és elment a saját falu-
jába. A tanítványai követték. 2 Amikor szombat
lett, elkezdett a zsinagógában tanítani. Sokan,
akik hallgatták, csodálkoztak tanításán, és azt kér-
dezték: »Honnan vette ez mindezt? Milyen böl-
csesség az, amely neki adatott? És milyen csodák
történnek a keze által? 3 Nem az ács ez, Mária fia,
Jakab és József és Júdás és Simon testvére? Nem
az ő nővérei vannak itt nálunk?« És megbotrán-
koztak benne. 4 Jézus pedig azt mondta nekik:
»Nem vetik meg a prófétát, csak a maga hazájá-
ban, a rokonai között és a házában.« 5 Nem is tu-
dott egy csodát sem tenni ott, csak néhány beteget
gyógyított meg, rájuk téve kezét. 6 És csodálko-
zott hitetlenségükön.

Ezután bejárta a helységeket a környéken és tanított.

A tizenkettő küldetése

7 Aztán magához hívta a tizenkettőt, és el-
kezdte őket kettesével elküldeni. Hatalmat adott
nekik a tisztátalan lelkek felett. 8 Meghagyta ne-
kik, hogy az útra vándorboton kívül semmit ne vi-
gyenek; se táskát, se kenyeret, se pénzt az övük-
ben. 9 Sarut kössenek, de ne öltözzenek két kön-
tösbe. 10 Azt mondta nekik: »Ha valahol betértek

* 6,1-6. *Jézust hazájában megvetik*. Máté 13,54-58. (V. ö. Luk. 4,16-24. Ján. 4,44; 6,42.)

* 1. *Onnét* Kafarnaumból vagy Péter házától; *hazájába*, Názáretbe. — 2. *Az ő tanításán* hiányzik a görögben.

* 3. *Ez az ács*. Ebből úgylátszik, hogy Jézus ifjúkorában maga is gyakorolta e mesterséget. (Máténál: az ács fia.) Jézus atyjafiai unokatestvérei. L. Máténál, 13,55. jegyz.

* 5. *Nem tehetett csodát*. A csoda feltétele rendesen az, hogy a tanuk és a jótétemény élvezői azt legalább tökéletlen hittel és jóindulattal megérdemeljék.

* 6. *Csodálkozék*, tudniillik emberi természete szerint; csodálatosnak találta hitetlenségüket, bár isteni mindentudásánál fogva előre tudta azt.

* 7-13. *Az apostolok küldetése*. (Máté 10,1-15: Luk. 9,1-6.) Eddig az apostolok csak tanítványok voltak; most már isteni küldöttek, apostolok lesznek s maguk is részt vesznek a tanításban és a csodatevő munkában.

* 7. *Páronkint,* hogy egymást segítsék és ketten tanúskodjanak.

* 8. Az apostoloknak minden felesleges lomtól és gondtól meg kell válniok; példát kell adniok a szegénységben és igénytelenségben is, életfenntartásuk gondját Istenre kell bízni s ellátásukat a hívektől várni. Vándorboton *kívül semmit*. Máté szerint még botot sem. Az értelem ugyanaz: csak a legszükségesebbet kell magukkal vinni.

* 9. *Kössék fel a sarut* azaz a legegyszerűbb lábbelit; Máté szerint még ezt sem. Ne öltözzenek két köntösbe, ne legyen felesleges ruhájuk.

* 10. *Onnan,* abból a helységből. Tehát ne csereberéljétek a lakást, ne válogassatok, ne keressétek a kényelmet, és ne sértsétek meg ezáltal a házigazdát.

* 11. *Rázzátok le a port*. A zsidók a pogány ház porát is tisztátalannak tartották. Az értelem tehát: tekintsétek azokat, kik be nem fogadnak, pogányoknak. (V, ö. Csel. 13,51.)

egy házba, maradjatok ott, amíg tovább nem mentek onnan. 11 Ha pedig valahol nem fogadnak be
és nem hallgatnak meg titeket, menjetek ki, rázzátok le lábatokról a port is, bizonyságul ellenük.«
12 Azok elmentek, és hirdették, hogy tartsanak
bűnbánatot. 13 Sok ördögöt kiűztek, sok beteget
megkentek olajjal, és azok meggyógyultak.

Vélemények Jézusról

14 Heródes király is hallott róla, mert a neve
ismert volt már. Azt mondták: »Keresztelő János
támadt fel a halálból, azért működnek benne a
csodatévő erők.« 15 Mások pedig így szóltak: »Illés ő.« Ismét mások azt mondták: »Próféta ez;
mintha egy lenne a próféták közül.« 16 Ezeket
hallva Heródes így szólt: »János, akinek a fejét
vetettem, az támadt fel a halálból.«

Keresztelő János lefejezése

17 Heródes ugyanis parancsot adott és elfogatta Jánost. Megkötöztette őt a börtönben Heródiás miatt, aki a testvérének, Fülöpnek volt a felesége, de ő feleségül vette. 18 János ugyanis azt
mondta Heródesnek: »Nem szabad a testvéred feleségét elvenned.« 19 Ezért aztán Heródiás ármánykodott ellene, és meg akarta őt ölni, de nem
volt képes rá. 20 Heródes ugyanis tartott Jánostól.
Tudta róla, hogy igaz és szent férfiú, ezért védelmébe vette, őt hallgatva sokszor kétkedés fogta el,
és szívesen hallgatta. 21 Egyszer azonban, amikor
Heródes a születésnapján lakomát rendezett országa nagyjainak, ezredeseinek és Galilea előkelőségeinek, 22 bement Heródiás lánya és táncolt
nekik. Ez nagyon tetszett Heródesnek és az asztaltársaságnak. A király erre azt mondta a lánynak:
»Kérj tőlem, amit csak akarsz, és megadom neked.« 23 Meg is esküdött neki, hogy: »Bármit
kérsz, megadom neked, akár az országom felét
is!« {Eszt 5,3} 24 Az kiment és megkérdezte anyjától: »Mit kérjek?« Az így szólt: »Keresztelő János
fejét.« 25 Erre nagy sietve bement a királyhoz és

Némely görög kéziratok Máté után hozzáteszik: Bizony mondom nektek, tűrhetőbb dolga lesz Szodomának és Gomorrának az ítéletnapján, mint ama városnak.

* 13. *Megkenének olajjal.* Az olajat keleten gyógyításra használták. Az apostolok itt csodálatosan gyógyítottak, de annak jele és eszköze gyanánt olajjal kenték meg a betegeket. Az itt említett kenés azonban nem volt az utolsó kenet szentsége, hanem csak annak előképe. Néha maga Krisztus is használt csodáinál hasonló külső jeleket. (V. ö. Márk 8,23; Ján. 9,6.)

* 14-29. *János fejevétele.* (Máté 14,1-12; Luk. 3,19. skk. 9,7-9.)

* 14. *Az ő neve*, Jézusé.

* 15. *Illés*, kinek eljövetelét a Messiás előtt várták. Próféta általában valami próféta. Olyan, mint egy a próféták közül, valamelyik az ismert ószövetségi próféták közül, vagy hozzá hasonló.

* 16. sk. Heródesnek a lelkiismeretfurdalás adta ezt a gondolatot. Azért Heródes aggodalmát az evangélista Jézusnak már előbbi megöletésével okolja meg. (Lásd Máténál 14,3. jegyz.)

* 20. *Tart vala Jánostól*, önkéntelenül is félve tisztelé, mint prófétát; félt, hogy ha bántja, Isten büntetése éri. *Vigyáz vala raja*, azaz őrizte és nem szolgáltatta ki Heródiásnak. *Ráhallgata,* tanácsát sokszor követé már csak azért is, mert János nagyon, népszerű és tekintélyes próféta volt.

* 23. *Országom felét.* (V. ö. Észt. 5,3.)

* 25. *Nagy sietve, rögtön*, nehogy a mámoros király észre térjen vagy kijózanodjék s az ígéretet megbánja vagy visszavonja.

* 28. *Elhozá fejét.* Az ünnepség, úgy látszik, nem a székvárosban, Tiberiásban, hanem Machaerusban, hol János fogva volt, vagy e vár környékén folyt le; azért lehetett a fejet még a lakoma alatt kézbesíteni. Heródiás bosszúja tehát ki volt elégítve.

* 30-44. *Az első kenyérszaporítás*. (Máté 14,13-21; Luk. 9,10-17; Ján. 6,1-14.)

* 30. sk. A tanítványok beszámolnak első apostoli útjukról. Ki voltak fáradva, lelkűk elszórakozva; szükségük volt tehát a pihenésre és összeszedésre.

* 33. *Megtudták azt*, hogy elmentek és hogy hová. Tehát nem sikerült az egyedüllét és nyugalom; a nép gyalog elébük ment.

* 34. Pásztor nélkül való juhok. (V. ö. Máté 9,36.)

* 36. A görög e vershez hozzáadja: mert nincs mit enniök.

* 37. *Ha megyünk és veszünk*. Mások ezt kérdés gyanánt fogják fel: menjünk-e és vegyünk? A tanítványok szavaiban egy kis szelíd neheztelés lappang, mintha mondanák: Könnyű ezt mondani; de ehhez legalább kétszáz dénár kellene, annyi pedig nincs a pénztárban. Dénár = 70-80 fillér.

* 38. *Hány kenyeretek van*? Jézus tudta; de e kérdéssel figyelmüket akarta felhívni, hogy a következő csoda nagyságát jobban megértsék.

* 45-56. *Jézus a tengeren jár és betegeket gyógyít*. (Máté 14,22-36; Ján. 6,15-21.)

* 45. *A tengeren, túlra*, a tó nyugati partjára.

* 48. *El akara haladni*, úgy tett, mintha akarna.

* 52. *Nem okultak,* nem értették meg a csodalatos kenyérszaporításból, hogy Jézus Isten fia. *Szívük el volt vakulva*, a görög szerint meg volt keményedve, elméjük még nem látott tisztán.

előadta kérelmét: »Azt akarom, hogy rögtön add nekem egy tálon Keresztelő János fejét.« 26 A király elszomorodott, de az esküje és az asztaltársak miatt nem akarta kedvét szegni. 27 Rögtön elküldte a hóhért, megparancsolta, hogy hozzák el a fejét egy tálon. Az lefejezte a tömlöcben, 28 elhozta a fejét egy tálon, és átadta a lánynak, a lány pedig odaadta anyjának. 29 Amikor a tanítványai megtudták ezt, eljöttek, elvitték a testét és sírba helyezték.

A tanítványok visszatérése

30 Az apostolok ismét összegyűltek Jézus körül, és mindnyájan beszámoltak, hogy mi mindent tettek és mit tanítottak. 31 Ő ekkor azt mondta nekik: »Gyertek félre egy magányos helyre, és pihenjetek meg egy kicsit.« Olyan sokan jöttekmentek ugyanis, hogy még enni sem volt idejük. 32 Bárkába szálltak tehát, és félrevonultak egy elhagyatott helyre, egyedül.

Az első kenyérszaporítás

33 Sokan látták azonban őket, s észrevették, amikor elmentek. Minden városból futottak oda gyalog, és megelőzték őket. 34 Amikor kiszállt, Jézus meglátta a hatalmas tömeget, és megesett rajtuk a szíve, mert olyanok voltak, mint a pásztor nélküli juhok {Ez 34,5}, és sok mindenre kezdte őket tanítani. 35 Amikor az óra már későre járt, odamentek hozzá tanítványai, és azt mondták neki: »Sivár ez a hely és az idő későre jár. 36 Bocsásd el őket, hogy a környékbeli majorokba és falvakba menjenek és élelmet vegyenek maguknak.« 37 Ő azonban ezt felelte nekik: »Adjatok nekik ti enni.« Azok így válaszoltak: »Menjünk el és vegyünk kétszáz dénárért kenyeret, hogy enni adhassunk nekik?« 38 Erre megkérdezte tőlük: »Hány kenyeretek van? Menjetek, nézzétek meg.« Mikor megszámolták, azt mondták: »Öt darab, és két halunk.« 39 Ő megparancsolta nekik, hogy telepítsék le mindnyájukat csoportokban a zöld füvön. 40 Letelepedtek tehát csoportonként százával, ötvenével. 41 Akkor fogta az öt kenyeret és a két halat, föltekintett az égre, áldás mondott, és megtörte a kenyereket. Azután odaadta tanítványainak, hogy eléjük tegyék. A két halat is elosztotta valamenynyiük között. 42 Mindnyájan ettek és jóllaktak. 43 A megmaradt kenyérdarabokkal és a halakkal tizenkét kosarat töltöttek meg. 44 Akik ettek a kenyerekből, ötezren voltak, csak a férfiak.

Jézus a vízen jár

45 Ezután mindjárt megparancsolta tanítványainak, hogy szálljanak bárkába, és menjenek

előre a túlpartra, Betszaidába, amíg ő elbocsátja a tömeget. 46 Miután elküldte őket, felment a hegyre imádkozni. 47 Amikor beesteledett, a bárka a tenger közepén volt, ő meg egymaga a szárazon. 48 Látta őket küszködni az evezéssel – mert ellenkező szelük volt. Az éjszaka negyedik őrváltása körül odament hozzájuk a tengeren járva, majd el akart mellettük haladni. 49 Azok pedig látva őt, amint a tengeren jár, kísértetnek nézték és fölkiáltottak, 50 mert mindnyájan látták őt, és zavarba estek. De ő mindjárt megszólította őket, és azt mondta nekik: »Bízzatok! Én vagyok, ne féljetek!« 51 Majd beszállt hozzájuk a bárkába, a szél pedig elállt. Ők erre még jobban álmélkodtak magukban. 52 Nem okultak ugyanis a kenyerekből, s a szívük még érzéketlen volt.

Gyógyítások Genezáret földjén

53 Átkeltek a tavon, és Genezáret földjére jutottak és kikötöttek. 54 De mihelyt kiszálltak a bárkából, az emberek rögtön felismerték őt, 55 és körbefutva az egész környéken elkezdték a betegeket ágyastól összehordani oda, ahol hallották, hogy ott van. 56 Amerre csak betért a falvakba, majorokba vagy városokba, az utcákra tették a betegeket, és kérték őt, hogy legalább a ruhája szegélyét érinthessék. Mindazok, akik megérintették őt, meggyógyultak.

Mk 7

A tisztaságról és a tisztátalanságról

1 Ekkor köréje gyülekeztek a farizeusok, és néhány írástudó, aki Jeruzsálemből jött. 2 Ezek azt látva, hogy tanítványai közül egyesek közönséges, azaz mosdatlan kézzel esznek kenyeret, morgolódtak. 3 A farizeusok ugyanis, és általában a zsidók, hacsak kezüket egy maréknyi vízzel meg nem mossák, nem esznek, követve a régiek hagyományát. 4 Ha a piacról jönnek, nem esznek, amíg meg nem mosdanak; és sok egyéb dolog van, amit hagyományaik szerint meg kell tartaniuk: a poharak és korsók, a rézedények és ágyak mosását. 5 Megkérdezték tehát őt a farizeusok és írástudók: »Miért nem élnek tanítványaid a régiek hagyománya szerint, miért esznek kenyeret közönséges kézzel?« 6 Ő ezt felelte nekik: »Helyesen jövendölt rólatok Izajás, képmutatók, amint írva van:

`Ez a nép ajkával tisztel engem,
de a szíve távol van tőlem.

* 7,1-23. Beszéd a külső tisztaságról és a farizeust hagyományokról. (Máté 15,1-20.)

* 2. *Esznek kenyeret*; héberes kifejezés, annyi, mint általában étkeznek. *Zúgolódának*. A legjobb görög szövegemlékekben hiányzik.

* 3. *Általában a zsidók*, a szigorú szokásúak. *Gyakran nem mossák*, más görög kéziratok szerint ököllel erősen dörzsölve nem mossák.

* 4. *A piacról*, t. i. jövén. Attól tartottak, hogy a piacon a törvény szerint tisztátalan emberekkel jöhettek érintkezésbe. Mások úgy értik, hogy piacról hozott dolgot nem esznek, míg azt jól meg nem mossák; de ez nem volt farizeusi különlegesség. A poharak stb. mosásait, nem egyszerűen azok tisztogatását jelenti, hanem a szertartásos mosást, a törvény szerinti tisztátalanság megszüntetésére. Már a mózesi törvény sok esetben az edények kicsinyes és aggodalmas tisztogatását írta elő, melyet, mint a talmudból is kitűnik, a farizeusok túlzásba vittek. A mosás és tisztogatás bölcs és szép dolog, de az volt a hiba, hogy a farizeusok az egész erkölcsöt ezekbe a közömbös külsőségekbe helyezték. Ezeket a külsőségeket a régiek állítólagos hagyományaiból, a mózesi törvény állítólag ősrégi magyarázatából származtatták, holott ők maguk gondolták ki.

* 6. *Izaiás,* 29,13.

* 11. *Korbán* stb., azaz Istennek vagy a templomnak van szentelve, neki szántam mindazt, ami tőlem, az enyémből, az én vagyonomból neked támogatásul szolgálhatna, amivel

7 *Pedig hiába tisztelnek, ha emberi tudományt*
és parancsokat tanítanak' **{Iz 29,13}**.

8 Mert Isten parancsát elhagyva az emberek
hagyományát tartjátok, a korsók és poharak mo-
sását, és sok egyéb ezekhez hasonló dolgot cse-
lekedtek.« 9 Majd így folytatta: »Szépen kijátssza-
tok Isten parancsolatát, hogy a magatok hagyomá-
nyát megtartsátok. 10 Mózes ugyanis azt mondta:
`Tiszteld atyádat és anyádat'*; és: *`Aki atyját vagy
anyját gyalázza, haljon meg' **{Kiv 20,12; 21,17}**. 11 Ti
pedig azt mondjátok: `Ha az ember azt mondja ap-
jának vagy anyjának: korbán, azaz fogadalmi
ajándék az, ami tőlem neked járna', 12 azontúl már
nem engeditek, hogy valamit tegyen az apjáért
vagy anyjáért, 13 s így érvénytelenítitek Isten sza-
vát a ti hagyományotok kedvéért, melyet tovább
adtok; és sok más effélét cselekszetek.«

14 Ezután ismét magához hívta a tömeget, és
azt mondta nekik: »Hallgassatok rám mindnyájan
és értsétek meg: 15 Semmi, ami kívülről megy be
az emberbe, nem teheti őt tisztátalanná, hanem
ami az emberből kijön, az szennyezi be az embert.
16 Akinek füle van a hallásra, hallja meg.«

17 Amikor bement a házba a tömeg elől, meg-
kérdezték őt tanítványai a példabeszéd értelméről.
18 Így válaszolt nekik: »Hát ti is ilyen értetlenek
vagytok? Nem látjátok be, hogy mindaz, ami kí-
vülről megy be az emberbe, nem szennyezheti be
őt, 19 mert nem a szívébe jut, hanem a gyomrába,
aztán pedig az árnyékszékre kerül?« Ezzel meg-
tisztított minden ételt. 20 »Hanem, amint mond-
tam, ami az emberből kijön, az teszi tisztátalanná
az embert. 21 Mert belülről, az emberek szívéből
erednek a gonosz gondolatok, házasságtörések,
lopások, gyilkosságok, 22 hűtlenség, kapzsiság,
gonoszság és csalárdság, kicsapongások, irigység,
káromkodás, kevélység és esztelenség. 23 Mindez
a rossz belülről származik, és tisztátalanná teszi az
embert.«

A pogány asszony lányának meggyógyítása

24 Ezután továbbment onnan, és Tírusz és
Szidon vidékére ment. Betért egy házba, de nem
akarta, hogy valaki is megtudja; mégsem ma-rad-
hatott titokban. 25 Mindjárt hírét vette egy asszony
is, akinek a lányában tisztátalan lélek volt; odajött
és a lábaihoz borult. 26 Az asszony pogány volt,
szír-föníciai nemzetiségű, s kérte őt, hogy űzze ki
lányából az ördögöt. 27 Ő azt mondta neki: »Hadd
lakjanak jól először a gyermekek; mert nem való
elvenni a gyerekek kenyerét, és odadobni a kisku-
tyáknak.« 28 De az asszony folytatta: »Uram! A
segítségedre lehetnék. Aki tehát valamit Istennek szánt, vagy legalább ezt mondja, az már nem köteles többé abból szüleinek segítséget adni a farizeusok szerint. (Bővebben lásd Máté 15,5. jegyzet.)

* 15. *Tisztátalanná nem teheti*, tudniillik Isten előtt.
* 16. (V. ö. Máté 11,15. jegyzet.)
* 17. *Megkérdezek tanítványai*, Máté szerint Péter.
* 19. *Megtisztít minden ételt*, közömbössé tesz erkölcsi szempontból.
* 21-22. (V. ö. Gal. 5,19. skk.) *Irigység*, a szövegben gonosz szem, ami a irigységet jelenti. *Bolondság* annyi, mint Istennel nem törődés, léhaság.
* 24-30. A kánaáni asszony ördöngös leányának meggyógyítása. (Máté 15,21-28.)
* 24. *Nem akará*, mert nyugton akart maradni, s kerülni akarta a tüntetést. *Nem maradhatott titokban*, mert híre ment.
* 26. *Pogány*, a görög szerint hellén, azaz görög. (V. ö. Róm. 1,16.)
* 27. *Lakjanak jól először a gyermekek*. Isten rendelése szerint a messiási üdvösségben, a tanításban és jótéteményekben először a zsidókat kellett részesíteni és csak azután a pogányokat. (Róm. 1,16.)
* 29. *Ezért a beszédért*, a bizalomért és a Messiáshoz való viszony szellemes felfogásáért. Habár az üdv egyelőre a zsidók kiváltsága volt, de annak legalább morzsáiban a pogányok is részesültek.
* 31-37. *Egy siketnéma meggyógyítása.*
31. *A tíz város határai közé*. (A tíz városról L. Máté 4,25.) Máté szerint ott sok csodát tett. (15,29-31.)
* 32. *Hogy tegye rája kezét*, mert tudták, hogy rendesen így szokott gyógyítani.
* 33. *Félrevivén*, hogy elkerülje a tolongást, bámulást és feltűnést. *Köpvén illeté*, azaz nyálas ujjal érinté. Jézus többször használt csodáinál hasonló külső jeleket, hogy a csodát láthatólag a saját működéséhez kösse, bár ilyen jelekre és eszközökre szüksége nem volt. (V. ö. Márk 8,23; Ján. 9,6.)
* 34. *Föltekintve fohászkodék*, azaz imádkozék és felsóhajtott az emberi nyomorúság láttára, melybe a bűn az emberi nemet döntötte. *Effeta* arámi nyelven van mondva, ahogy a beszélgetés folyt. (V. ö. Márk 5,41.) Krisztus ezen cselekedetét az egyház jelképes értelemben a keresztség szertartásába is felvette.
* 35. *Helyesen szól vala*, nem pedig dadogva, mint aki beszélni tanul.
* 36. sk. A nép meghatottságában nem tudott magán uralkodni és a tilalmat megtartani.

kiskutyák is esznek az asztal alatt a gyermekek morzsáiból!« 29 Erre ő azt felelte neki: »Mivel ezt mondtad, menj, kiment az ördög lányodból.« 30 Amikor hazaért, a kislányt az ágyon fekve találta, és az ördög már kiment belőle.

A süketnéma meggyógyítása

31 Ezután ismét eltávozott Tírusz vidékéről. Szidonon át a Galileai tengerhez ment, a Tízváros határába. 32 Ott odavittek hozzá egy siketnémát, és kérték őt, hogy tegye rá a kezét. 33 Félrevitte őt külön a tömegtől, a füleibe dugta ujjait, köpött, megérintette a nyelvét, 34 majd föltekintve az égre, fohászkodott, és azt mondta neki: »Effeta!«, azaz »Nyílj meg!« 35 Erre azonnal megnyíltak a fülei, megoldódott nyelvének köteléke, és rendesen beszélt. 36 Ekkor megparancsolta nekik, hogy ezt senkinek se mondják el. De minél jobban tiltotta nekik, annál inkább hirdették. 37 Szerfölött csodálkoztak és mondták: »Mindent jól cselekedett; a süketeknek visszaadta hallásukat, és szóra bírta a némákat!«

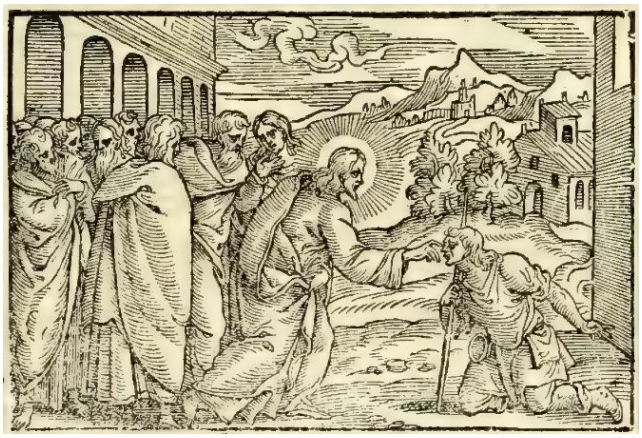

Mk 8

A második kenyérszaporítás

1 Azokban a napokban, amikor ismét nagy tömeg volt együtt és nem volt mit enniük, magához hívta tanítványait és azt mondta nekik: 2 »Sajnálom a tömeget, mert íme, már három napja velem vannak, és nincs mit enniük. 3 Ha étlen bocsátom haza őket, ellankadnak az úton, mert egyesek messziről jöttek közülük.« 4 Tanítványai azt felelték neki: »Hogyan tarthatná jól az ember ezeket kenyérrel itt a pusztában?« 5 Ő pedig megkérdezte őket: »Hány kenyeretek van?« Azok azt felelték: »Hét.« 6 Erre megparancsolta a tömegnek, hogy telepedjen le a földre. Fogta a hét kenyeret, hálát adott, megszegte és odaadta tanítványainak, hogy eléjük tegyék; és azok a tömeg elé tették. 7 Egy

* 8,1-9. A második kenyérszaporítás. (Máté 15,32-39.)
* 2. *Nincs mit enniök*, mert készletüket elfogyasztották e három nap alatt.
* 4. *Itt a pusztában*. Ez nem az első kenyérszaporítás helye volt.
* 10-21. A farizeusok égi jelt kérnek; óvás azok kovászától. (Máté 16,1-12.)
* 10. *Dalmanuta* falu Magadan környékén volt, a Genezáret tó nyugati partján. (V. ö. Máté 15,39.)
* 11. *Farizeusok*; Máté szerint: és a szadduceusok.
* 12. *Nem adatik jel*, olyan, amilyet kérnek.
* 13. *A túlsó partra*, a keletire.
* 15. *A farizeusok kovásza* azok hamis tanítása. (Máté 16,12.) *Heródes kovászától*, azaz a Heródes-pártiakétól; Máté szerint a szadduceusokétól, ami körülbelül egyremegy.
* 19. sk. Célzás a két csodálatos kenyérszaporításra. Tehát még mindig nem értitek, hogy mindenhatóságomnál fogva csodálatosan is tudok nektek kenyeret adni?
* 22-26. A betszaidai vaknak meggyógyítása.
* 22. *Betszaida*, Kafarnanm mellett, több apostol hazája; nem a Jordántól keletre fekvő Betszaida Julias.

kevés haluk is volt; azokat is megáldotta, és szólt, hogy ezeket is tegyék eléjük. 8 Aztán ettek és jóllaktak. Végül a megmaradt darabokból hét ko-sárral szedtek össze. 9 Akik ettek, mintegy négyezren voltak. Majd elbocsátotta őket.

Jézus nem ad jelet

10 Ő pedig azonnal beszállt a hajóba tanítványaival és Dalmanuta vidékére ment. 11 Ekkor kijöttek a farizeusok, elkezdtek vele vitatkozni, és kísértették őt, égi jelet kérve tőle. 12 Ekkor lelke mélyéből felsóhajtott és azt mondta: »Miért kér jelet ez a nemzedék? Bizony, mondom nektek: nem kap jelet ez a nemzedék.« 13 Azután otthagyta őket, ismét a hajóba szállt, és átkelt a túlsó partra.

Óvás a farizeusoktól és Heródestől

14 Közben elfelejtettek kenyeret vinni, és egy kenyérnél több nem volt náluk a hajóban. 15 Ekkor így intette őket: »Vigyázzatok, óvakodjatok a farizeusok kovászától és Heródes kovászától.« 16 Azok pedig tanakodtak egymás közt, arra gondolva, hogy: »Nincsen kenyerünk.« 17 Jézus észrevette ezt, és azt mondta nekik: »Miért tanakodtok azon, hogy nincsen kenyeretek? Még mindig nem tudjátok és nem értitek a dolgot? Még mindig el van vakulva a szívetek? 18 Van szemetek, és nem láttok? Van fületek, és nem hallotok? {Jer 5,21} Nem emlékeztek arra, 19 hogy amikor az öt kenyeret ötezernek megtörtem, hány tele kosár hulladékot szedtetek fel?« Azt felelték neki: »Tizenkettőt.« 20 »És amikor a hét kenyeret négyezernek, hány kosár maradékot szedtetek össze?« Azt felelték neki: »Hetet.« 21 Erre így szólt hozzájuk: »Miért van tehát az, hogy mégsem értitek?«

A betszaidai vak meggyógyítása

22 Azután Betszaidába érkeztek. Egy vakot vezettek hozzá, és kérték őt, hogy érintse meg. 23 Ő kézen fogta a vakot, kivezette a helységből, és a szemére köpve rátette a kezeit, aztán megkérdezte tőle, hogy lát-e valamit. 24 Az föltekintett és azt mondta: »Látom az embereket, mintha a fák járkálnának.« 25 Azután ismét a szemére tette a kezét, mire az látni kezdett, meggyógyult, és tisztán látott mindent. 26 S ő ezzel küldte őt haza: »A faluba ne menj be!«

A JERUZSÁLEMBE VEZETŐ ÚT: 8,27-10,52

Péter vallomása

27 Jézus ezután elment tanítványaival Fülöp Cézáreájának falvaiba. Az úton megkérdezte tanítványait: »Kinek tartanak engem az emberek?«

* 23. *Kivezeté a helységből*, talán hogy elkerülje a tolongást és feltűnést. (V. ö. Márk 7,33.) *Szemeire köpvén,* szemeit nyállal megnedvesítvén. Jézus itt fokozatosan adta vissza a vaknak látását.
* 26. A görög szerint: A helységbe be ne menj (de ha be is mennél), a csodát a községben el ne mondd. (A tilalom okáról L. Máté 8,4; Márk 5,43. és máshol a jegyzetet.)
* 27-33. Péter vallomása és kísérlet Jézus szenvedésének megakadályozására. (Máté 16,13-23; Luk. 9,18-22.)
* 27. *Fülöp Cezareájának helységeibe*, a környező falvakba és városkákba.
* 29. *Te vagy a Krisztus*; Máté szerint Péter hozzáteszi: az élő Istennek Fia. Máténál Krisztus erre megígéri, hogy egyházát Péterre fogja építeni. Márknak Péter prédikálása után készült evangéliuma általában mellőzi mindazt, ami Péternek dicsőségére szolgál. Péter ezeket prédikálásában, úgy látszik, alázatosságból mellőzte.
* 30. *Senkinek se mondják*, hogy ő a Messiás; nehogy mellette tüntessenek vagy épen forradalmat csináljanak. Hasonlóképen sok más alkalomkor. L. Máténál is 16,20. (V. ö. fentebb 26. vers.)
* 31. Itt jövendöli meg Krisztus szenvedését először, és pedig nyíltan és világosan.
* 32. *Kezdé lebeszélni*, t. i. a szenvedésről. Ekkor még a tanítványok is, mint a zsidók általában, dicsőséges és nem szenvedő Messiást vártak.
* 33. *Látván tanítványait*, tehát félvén, hogy azok is megbotránkoznak.
* 34-39. *A kereszthordozás és áldozat jutalma*. (Máté 10,32. sk. 38. sk.; 16,24-28; Luk. 9,23-27; 12,8. sk. 14,27; 17,33; Ján. 12,25.)
* 35. *Meg akarja tartani* földi életét az elvek és az erény árán, elveszti azt, t. i. az örök életet, azaz elkárhozik. *Megmenti azt*, tudniillik az örök életre. A mondatban bizonyos szójáték van. (L. Máté 16,25. jegyzet.)
* 38. *Szégyenel megvallani. Mikor eljön* az ítélet napján.
* 39. *Míg meg nem látják* az Isten országának elterjedését. (Bővebben lásd Máténál 16,28. jegyz.)

28 Ők azt felelték neki: »Keresztelő Jánosnak, mások Illésnek, mások pedig egynek a próféták közül.« 29 Erre megkérdezte őket: »És ti kinek tartotok engem?« Péter felelt neki: »Te vagy a Krisztus.« 30 Ő ekkor a lelkükre kötötte, hogy ezt senkinek se mondják el róla.

Első jövendölés a szenvedésről és a feltámadásról

31 Ezután elkezdte őket tanítani arra, hogy az Emberfiának sokat kell szenvednie. El kell, hogy vessék a vének, a főpapok és az írástudók, meg kell, hogy öljék, és három nap múlva föl kell támadnia. 32 Egész nyíltan mondta el nekik ezt a dolgot. Ekkor Péter félrehívta őt, és kezdte lebeszélni. 33 De ő megfordult, a tanítványaira tekintett, és megdorgálta Pétert ezekkel a szavakkal: »Távozz előlem, Sátán! Mert nem az Isten dolgaival törődsz, hanem az emberekével.«

Jézus követése; az önmegtagadás

34 Azután magához hívta a tömeget a tanítványaival együtt, és azt mondta nekik: »Aki utánam akar jönni, tagadja meg önmagát, vegye föl keresztjét és kövessen engem. 35 Mert aki meg akarja menteni életét, elveszíti azt, aki pedig elveszíti életét énértem és az evangéliumért, megmenti azt. 36 Mert mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, lelkének pedig kárát vallja? 37 Hisz mit adhat az ember cserébe a lelkéért? 38 Mert aki szégyell engem és az én igéimet ebben a házasságtörő és bűnös korban, az Emberfia is szégyellni fogja azt, amikor eljön Atyjának dicsőségében a szent angyalokkal.«

Mk 9

1 Ezután így folytatta: »Bizony, mondom nektek: vannak egyesek az itt állók közül, akik nem ízlelik meg a halált, amíg meg nem látják, hogy eljön az Isten országa hatalommal.«

Jézus színeváltozása

2 Hat nap múlva Jézus maga mellé vette Pétert, Jakabot és Jánost, őket külön fölvitte egy magas hegyre, és színében elváltozott előttük. 3 A ruhái fényesek lettek és ragyogó fehérek, mint a hó, ahogy semmiféle ruhafestő a földön nem tudná megfehéríteni. 4 Egyszerre megjelent nekik Illés Mózessel; Jézussal beszélgettek. 5 Ekkor megszólalt Péter, és azt mondta Jézusnak: »Mester, jó nekünk itt lennünk! Hadd csináljunk három sátrat: neked egyet, Mózesnek egyet és Illésnek egyet.« 6 Nem is tudta, mit mond, mert teljesen meg

* 9,1-12. *Az Úr színváltozása*. (Máté 17,1-13; Luk. 9,28-36, V. ö. Pét. II. 1,16-18. Bővebb magyarázatát lásd Máténál.)
* 1. *Elváltozék*, azaz megdicsőült testet öltött.
* 5. *Nem tudja vala, mit mond*; az indulat hatása alatt kitört belőle a szó, melynek jelentőségét fel nem fogta.
* 8. *Senkinek el ne beszéljék*, nehogy érdekében a nép lázadást támasszon.
* 9. *Az igét*, a hegyi jelenetet, vagy a hallgatás parancsát. *Mi az: mikor feltámad*. Nem arról tanakodtak, hogy mi a feltámadás, hanem a Messiás feltámadásáról és megelőző haláláról, melyet nem tudtak összeegyeztetni a dicsőséges Messiás eszméjével és Krisztus előbb szemlélt megdicsőülésével.
* 10. Előbb Illésnek kell eljönni. A zsidók nem különböztették meg a Messiás kettős (testi és dicsőséges) eljövetelét, s itt Illés világvégi megjelenésére gondoltak. Azért kérdek, hogyan halhat meg a Messiás, mikor Illés még nem jött el. (Bővebben Máté 17,10. skk. jegyz.)
* 11. *Illés helyreállít mindeneket,* tudniillik a világ végén az igaz Istenben való hitet és az erkölcs uralmát Malakiás próféta szerint. (Mal. 4,5. sk.) De Krisztus szerint az is meg van írva, hogy a Messiásnak szenvednie kell. (Kivált a 21.

voltak rettenve. 7 Erre felhő szállt alá, beborította őket, és a felhőből szózat hallatszott: »Ez az én szeretett Fiam, őt hallgassátok« {Iz 42,1; MTörv 18,15}.

8 Mire körülnéztek, már senki mást nem láttak a közelükben, csak Jézust egymagát.

9 Amikor jöttek lefelé a hegyről, meghagyta nekik, hogy amiket láttak, senkinek el ne beszéljék mindaddig, amíg az Emberfia fel nem támad a halálból. 10 Ők a dolgot magukban is tartották, de egymás között arról tanakodtak, hogy mit jelent az: `feltámad a halálból'.

Illés eljövetele

11 Aztán megkérdezték tőle: »Miért mondják a farizeusok és az írástudók, hogy Illésnek előbb el kell jönnie?« 12 Ő így felelt nekik: »Illés, amikor eljön, először helyreállít mindent {Mal 3,23-24}. Akkor az Emberfiáról miért van megírva, hogy sokat kell szenvednie és gyalázatot kell tűrnie? 13 Mondom azonban nektek, hogy Illés már eljött, és azt cselekedték vele, amit akartak, amint írva volt felőle.«

Egy megszállott ifjú meggyógyítása

14 Amikor visszaértek a tanítványokhoz, nagy tömeget láttak körülöttük, és írástudókat, akik vitatkoztak velük. 15 Amint az egész néptömeg meglátta Jézust, egyszerre mindnyájan elcsodálkoztak, majd odasiettek hozzá és köszöntötték őt. 16 Jézus megkérdezte őket: »Miről vitatkoztok egymással?« 17 A tömegből valaki ezt felelte: »Mester! Elhoztam hozzád a fiamat, akiben néma lélek van, 18 mindenütt megragadja őt, a földhöz vágja, ő pedig tajtékzik, a fogait csikorgatja és megmerevedik. Szóltam tanítványaidnak, hogy űzzék ki, de nem tudták.« 19 Ő így szólt hozzájuk: »Ó, te hitetlen nemzedék! Meddig legyek még veletek? Meddig tűrjelek még titeket? Hozzátok őt ide!« 20 Erre odavitték hozzá. Amint a gyermek meglátta őt, a lélek azonnal rángatni kezdte, és a földre esve tajtékozott és fetrengett. 21 Ő

zsoltárban és Izaiásnál 53,3. skk.) *Az Emberfiáról meg vagyon írva stb*. Ezt némelyek kérdésnek tekintik: hogy is van megírva? vagy hogyan lehet megírva és miként lehetséges, hogy dicsőséges eljövetele idején szenvedjen, ha Illés már akkorra eljött és helyreállította a hitet és erkölcsöt? kitől fog szenvedni, és mi szükség lesz akkor már szenvedésére? Helyesebb azonban a mondatot állításnak tekinteni.

* 12. *Illés már eljött,* tudniillik az előképben, a Keresztelőben, a Messiás földi megjelenésével egyidejűleg; de a zsidók megölték.

* 13-28. *Egy néma ördöngös meggyógyítása*. (Máté 17,14-21; Luk. 9,37-43.)

* 13. *Kik velük vitatkoztak*, azaz a tanítványokkal és pedig (a 16-18. vers szerint) az ördöngös gyermek meggyógyításáról s ennek kapcsán a tanítványok és közvetve Jézus ördögűző hatalmáról.

* 14. *A sokaság bámulatba esek és megfélemlék* talán a meglepetéstől, vagy inkább a színváltozásnak még Jézuson látható nyomai miatt. (V. ö. Móz. II. 34,29.)

* 16. *Néma lélek*, tudniillik gonosz lélek, mely némává teszi. Máté (17,15.) a fiút holdkórosnak mondja. (V. ö. Máté 9,32; Luk. 11,14.)

* 17. *Előfogja*, azaz mikor a megszállás a fiúra rájön.

* 18. *Hitetlen nemzedék*. Ez a szemrehányás inkább az apának és a hitetlen zsidóknak szól, mint a tanítványoknak. (L. Máté 17,16. jegyzet.)

* 20. *Mennyi ideje?* A kérdés célja az apát és a népet a baj és a csoda nagyságának tudatára ébreszteni.

* 21. *Tűzbe és vízbe vetette* az ördög.

* 22. *Ha tudsz hinni*: némely görög szövegek szerint: ami a «ha valamit tehetsz» feltételt illeti. (V. ö. Máté 17,19.)

* 23. *Segíts ez én hitetlenségemen.* Az apa akar hinni, de tudja, hogy hite még gyenge, azért kéri annak erősítését.

* 24. Nehogy még több nép gyűljön össze, s a tolongás még nagyobb legyen, Jézus most már kiűzi az ördögöt.

* 28. *Imádság és böjtölés által*. (L. Máténál 17,20. jegyz.)

* 29-31. *A szenvedés második megjövendölése*. (Máté 17,21. sk. Luk. 9,44-45.)

* 29. *Onnan*, Fülöp Cezáreája környékéről. (8,27.) *Nem akarta, hogy valaki tudja*. Jézus egyedül akart lenni tanítványaival, hogy ne háborgassa a nép, és ki akarta kerülni a nép időelőtti tüntetését.

* 31. *Nem érték az igét,* mert nem. egyezett meg az ő messiási reményeikkel.

* 32-49. *Az apostolok vetélkedése és féltékenysége; a botrány*. (Máté 18,1-11; Luk. 9,46-50.V. ö. Máté 5,13.29. sk.. 20,20. skk, Luk. 14,34. sk. 17,1. sk.)

* 32. *Kafarnaumba, a házba*. Péter házába. Máté itt beszövi az adófizetést. (17,24. skk.)

* 33. *Ki nagyobb közülök,* kinek lesz magasabb rangja a messiási országban.

* 35. sk. (V. ö Máté. 10,40. skk. 18,5; Márk 10,16.)

* 37. *A te nevedben*, neved segítségül hívásával, rád hivatkozva. *Aki nem követ minket*, azaz nem Jézus tanítványa és apostola. Jánosnak „az én nevemben" kifejezés juttatja eszébe ezt az ördögűzést. Úgy látszik már idegenek is tettek Jézus nevében csodákat. (V. ö. Csel. 19,13.)

* 38. A csodatevő hatalom ugyan ingyen adott kegyelem, mely nem függ okvetlenül az egyéni életszentségtől, de feltételezi legalább a Krisztusban való hitet, tehát lélektanilag kizárja azt, hogy az illető egykönnyen Krisztus nyilt ellenségévé váljék. (V. ö. Kor. I. 12,3.)

megkérdezte az apját: »Mennyi ideje, hogy ebbe a bajba esett?« Az ezt válaszolta: »Gyermekkora óta. 22 Sokszor tűzbe és vízbe vetette őt, hogy elveszítse. De ha valamit tehetsz, légy segítségünkre, könyörülj rajtunk.« 23 Jézus így szólt hozzá: »`Ha valamit tehetsz'? Minden lehetséges annak, aki hisz!« 24 A gyermek apja azonnal felkiáltott, és könnyeket hullatva azt mondta: »Hiszek! Segíts hitetlenségemen!« 25 Amikor Jézus látta, hogy a tömeg összefut, megfenyegette a tisztátalan lelket, és azt mondta neki: »Te süket és néma lélek! Parancsolom neked, menj ki belőle, és többé bele ne menj!« 26 Erre az elkezdett kiáltozni, és össze-vissza rángatva őt, kiment belőle. A gyermek pedig olyan lett, mint a halott, mire sokan azt mondták, hogy meghalt. 27 Jézus pedig kézenfogva fölemelte őt; az pedig fölkelt.

28 Mikor aztán bement a házba, külön megkérdezték őt a tanítványai: »Mi miért nem tudtuk kiűzni?« 29 Azt felelte nekik: »Ez a fajzat nem megy ki másképpen, mint imádság által.«

Második jövendölés a szenvedésről és a feltámadásról

30 Ezután eltávoztak onnan és átmentek Galileán; ő azonban nem akarta, hogy valaki megtudja ezt. 31 Oktatta ugyanis tanítványait, és elmondta nekik, hogy az Emberfiát az emberek kezébe adják, megölik őt, de miután megölték, harmadnapra feltámad. 32 Azok nem értették ezt a beszédet, de nem merték őt megkérdezni.

A tanítványok vetélkedése

33 Megérkeztek Kafarnaumba. Amikor már a házban volt, megkérdezte őket: »Miről beszélgettetek az úton?« 34 Azok csak hallgattak, mert az úton arról tanakodtak, hogy ki a legnagyobb közülük. 35 Ekkor leült, odahívta a tizenkettőt, és azt mondta nekik: »Ha valaki első akar lenni, legyen mindenki közül az utolsó, és mindegyiknek a szolgája.« 36 Majd odahívott egy gyermeket, közéjük állította, magához ölelte, és azt mondta nekik: 37 »Aki egy ilyen gyermeket befogad az én nevemben, engem fogad be; és aki engem befogad, nem engem fogad be, hanem azt, aki engem küldött.«

Az idegen csodatevő

38 Ekkor János azt mondta neki: »Mester! Láttunk valakit, aki a te nevedben ördögöt űz, de nem követ minket. Megtiltottuk neki.« 39 Jézus azt felelte: »Ne tiltsátok meg neki! Mert senki, aki az én nevemben csodát tesz, nem fog engem egyhamar szidalmazni. 40 Hiszen aki nincs ellenünk, velünk van. 41 Mert aki csak egy pohár vizet ad is

* 39. Máshol Jézus látszólag az ellenkezőt mondja. (Máté 12,30; Luk. 11,23.) De más és más körülmények közt mindegyik igaz.

* 40. E vers János félbeszakítása után a 36. vers folytatása. Ti is az én gyermekeim vagytok; aki nektek és legkisebb, legszerényebb hívemnek a legkisebb irgalmasságot tanúsítja érettem, megkapja jutalmát. Máténál 10,42. hasonlót olvasunk, de más összefüggésben.

* 41. Ellenkező sorsa lesz annak, *aki megbotránkoztatja* Krisztusnak egy akár életkorra, akár szellemileg kicsi hívét. (L. Máté 5,29. sk. 18,6. skk. jegyzet és Luk. 17,1. sk.)

* 43. Az ő férgük, tüzük Izaiásból van véve. (Iz. 66,24.) Különben e mondat sok szövegemlékben csak egyszer olvasható, a 47. versben.

* 48. E vers egyike az evangélium legnehezebben érthető helyeinek. (Van vagy harmincféle magyarázata.) Némelyek a helyet úgy értik: A kárhozottakat a pokol tüze fogja mintegy besózni, csípni, égetni, de egyúttal az örök büntetésre fenntartani; a jámborokat, az önmegtagadás áldozatait a földi lemondás sava fogja csípni, ideiglenesen égetni, de egyúttal megtisztítani, fűszerezni és az örök életre fenntartani. Helyesebbnek látszik azonban a következő magyarázat: Minden embernek tűzzel kell megpróbáltatni, megtisztulni és megnemesülni. Aki a bűnt és annak eszközeit hősies áldozattal elveti magától, arra nézve ez a tűzpróba csak olyan, mint az ószövetségi áldozatok megsózása, mely megtisztítja, a bölcseség és erény savával megízesíti és az örök életre megtartja őket. Aki pedig a hősies lemondástól és önmegtagadástól vonakodik, arra a kárhozat égető tüze vár, mely már nem tisztít és ízesít, mint a só, hanem fenntart, de az örök szenvedésre. Megjegyzendő, hogy a vers második mondata (minden áldozat stb.) több tekintélyes régi forrásban hiányzik; de a legtöbb szövegemlékben megvan, tehát hiteles. Különben a 48. sk. vershez hasonló, de más értelemben mondott helyek máshol is olvashatók. (Máté 5,13; Luk. 14,34.)

* 49. A sózás említésével kapcsolatban az Üdvözítő visszatér a békesség ajánlására. A só a bölcseség és romlatlanság jelképe. *Ha ez sótalanná válik*, azaz a bölcseség helyét az esztelenség, az erényét a romlottság foglalja el, akkor a só hasznavehetetlenné válik. Legyen só bennetek, azaz bölcseség és erény, józan erkölcsi elvek és áldozatkész lemondás. Ha ezek kapcsolják össze az embereket, akkor békesség lesz köztetek, aminek ajánlása az egész beszéd célja.

nektek inni az én nevemben, azért, mert Krisztuséi vagytok, bizony, mondom nektek: nem veszíti el jutalmát.

Óvás a megbotránkoztatástól

42 Aki pedig megbotránkoztat egyet e kicsik közül, akik hisznek bennem: jobb volna annak, ha malomkövet kötnének a nyakára és a tengerbe vetnék.

43 Ha a kezed megbotránkoztat téged, vágd le azt: jobb neked csonkán az életre bemenned, mint két kezeddel együtt a gyehennába jutnod, az olthatatlan tűzre. [44]

45 Ha a lábad megbotránkoztat téged, vágd le azt; jobb neked sántán az örök életre bemenned, mint ha két lábaddal együtt a gyehennára vetnek. [46]

47 Ha a szemed megbotránkoztat téged, vájd ki azt; jobb neked fél szemmel az Isten országába bemenned, mintha két szemmel a gyehennára vetnek, 48 ahol *a férgük el nem pusztul, és a tüzük ki nem alszik* {Iz 66,24}.

A sóról

49 Mindenkit tűzzel fognak megsózni. 50 Jó a só; de ha a só ízetlenné válik, mivel adtok ízt neki? Legyen só bennetek, és legyen békesség köztetek.«

Mk 10

Jézus Júdeába megy

1 Ezután elindult onnan, és a Jordán túlsó partján Júdea határába ment. Újból tömeg gyülekezett hozzá, ő pedig szokása szerint ismét tanította őket.

A válásról

2 A farizeusok odajárultak hozzá, s hogy próbára tegyék, megkérdezték tőle: »Szabad-e a férfinak elbocsátani a feleségét?« 3 Ő így felelt nekik: »Mit parancsolt nektek Mózes?« 4 Erre azt mondták: »Mózes megengedte, hogy *válólevet írjunk és elbocsássuk*« {MTörv 24,1}. 5 Erre Jézus azt válaszolta nekik: »A ti keményszívűségetek miatt írta nektek e parancsot. 6 A teremtés kezdetén azonban Isten *férfivá és nővé alkotta őket* {Ter 1,27}. 7 *Ezért az ember elhagyja apját és anyját, a feleségéhez ragaszkodik,* 8 *és a kettő egy testté lesz* {Ter 2,24}. Így már nem ketten vannak, hanem egy test. 9 Amit tehát Isten egybekötött, azt ember szét ne válassza!« 10 Odahaza a tanítványai ismét megkérdezték őt erről a dologról. 11 Azt felelte nekik: »Aki elbocsátja a feleségét és másikat vesz, házas-

* 10,1-12. *A házasság felbonthatatlansága*. Máté 19,1-9. (V. ö. Máté 5,31-32; Luk. 16,18; Róm. 7,2. sk. Kor. I. 7,10. sk. 39.)
* 1. *Onnét*, Kafarriaumból. (L. fentebb 9,32.) *Judea határaiba a Jordán túlsó partján*, azaz Judeába Pereán át.
* 2. *Szabad-e elbocsátani?* Máténál hozzáteszik: bármely okból. Márknál tehát a kérdés általánosabban hangzik. Az egész hely magyarázatát lásd Máténál.
* 4. A váláslevélről lásd Máténál 5,31. és 19,7. jegyzet.
* 5. *E parancsot*. Természetesen a parancs nem az elbocsátásra irányult, hanem elbocsátás esetén a váláslevélre.
* 10. *Odahaza*, a házban, ahol akkor laktak.
* 11. *Házasságtöréssel vét ellene*, az elbocsátott asszony ellen. Tehát az elbocsátással és új házassággal a régi nincs jogilag felbontva.
* 13-16. *A kisdedek megáldása.* (Máté 19,13-15; Luk. 18,15-17.)
* 13. *Hogy illesse őket*. Már a puszta érintéstől is áldást vártak. *Feddék azokat*, hogy miért háborgatják Jézust.
* 15. *Aki nem fogadja mint a kisded*, tudniillik gyermeki hittel és alázattal.
* 16. *Karjaiba vévén, megáldá;* tehát többet tett, mint kértek.
* 17-22. *A szegénység mint evangéliumi tanács*. (Máté 19,16-22; Luk. 18,18-23.)
* 17. *Az útra*, hogy útját folytassa Jeruzsálem felé. *Egy valaki*, Máté szerint egy fiatal ember, Lukács szerint előkelő ember, fejedelem.
* 18. *Egyedül Isten jó*, tudniillik tökéletes értelemben. Jézus az ifjút, ki őt még nem tartotta Istennek, hanem csak emberi értelemben mondta jónak, az Isten tökéletes és végtelen jóságának tudatára akarta ébreszteni.
* 19. Ezek a tízparancsolat törvényei. (Móz. II. 20,12-17; V.

ságtöréssel vét ellene. 12 És ha az asszony elhagyja férjét és máshoz megy, házasságot tör.«

A gyermekek megáldása

13 Ekkor kisgyermekeket vittek hozzá, hogy érintse meg őket; de a tanítványok elkergették azokat, akik hozták őket. 14 Ezt látva Jézus haragra gerjedt, és azt mondta nekik: »Engedjétek hozzám jönni a kisgyerekeket, és ne akadályozzátok őket, mert ilyeneké az Isten országa. 15 Bizony, mondom nektek: aki nem fogadja Isten országát úgy, mint a kisgyermek, nem megy be oda.« 16 Azután karjaiba vette őket, rájuk tette a kezét, és megáldotta őket.

A gazdagságról és Jézus követéséről

17 Amikor kiment az útra, odafutott hozzá valaki, térdreesett előtte és megkérdezte: »Jó Mester! Mit tegyek, hogy elnyerjem az örök életet?« 18 Jézus erre azt mondta neki: »Miért mondasz engem jónak? Senki sem jó, csak egyedül az Isten. 19 Ismered a parancsokat: *Ne ölj, ne törj házasságot, ne lopj, hamisan ne tanúskodj*, ne csalj, *tiszteld apádat és anyádat!* « **{Kiv 20,12-16; MTörv 5,16-20}**

20 Az illető azt felelte neki: »Mester! Ezeket mind megtartottam ifjúságom óta.« 21 Akkor Jézus rátekintett, megkedvelte őt, és azt mondta neki: »Egynek vagy még híjával: menj, add el, amid van, s add a szegényeknek, akkor kincsed lesz a mennyben. Azután jöjj, kövess engem!« 22 Erre a szóra az elkomorult és szomorúan távozott, mert nagy vagyona volt.

23 Jézus pedig körültekintett és azt mondta tanítványainak: »Milyen nehezen jutnak Isten országába azok, akiknek vagyonuk van!« 24 A tanítványok csodálkoztak szavain. Jézus pedig újra megszólalt, és ezt mondta nekik: »Gyermekeim! Bizony, nagyon nehéz az Isten országába bejutni! 25 Könnyebb a tevének átmenni a tű fokán, mint a gazdagnak bemenni az Isten országába.« 26 Azok erre még jobban csodálkoztak, és egymást kérdez-

5,16-21.) Ne csalj vagy ne rabolj, ne tégy kárt. Ez szószerint nincs a tízparancsolatban, legfeljebb az utolsó parancsolatban rejlik.

* 21. Az ifjú ugyan megtartotta a törvényt, de magasabbra lett volna hivatva: a teljes lemondásra, a szegénységre és apostolságra. A görög szövegemlékek e vershez többnyire hozzáadják: „felvévén a keresztet”, ami úgy látszik Mátéból (10,38; 16,24. V. ö. Luk. 9,23.) van átvéve.

* 22. *Búsan távozék*, mert a teljes lemondásra már nem vállalkozott.

* 23-31. A gazdagság az üdvösség akadálya; a lemondás jutalma. (Máté 19,23-30; Luk. 18,24-30.)

* 23. Az evangéliumi szegénységről L. Máté 5,3. jegyz.

* 24. *Álmélkodának az ő igéin,* mert megijedtek a gazdagság veszedelmétől és a szegénység parancsától. *Fiacskáim*. Itt már Jézus szeretetteljesen vigasztalja őket. *A vagyonban bízóknak*. Tehát nem maga a gazdagság a veszély, hanem az, ha valaki a vagyonban bízik, ahhoz rendetlenül ragaszkodik, azt életcélnak tekinti és rosszul használja s miatta a lelki javakról és lelke üdvösségéről elfelejtkezik.

* 25. *Könnyebb a tevének*. Lásd Máté 19,24. jegyzet.

* 26. *Ki üdvözülhet?* ha a dolog ilyen nehéz, mikor mindenki többé-kevésbbé hozzá tapad a földi javakhoz.

* 27. Isten kegyelmével lehetséges a dolog.

* 28. Lásd Máté 19,27; Luk. 18,28.

* 30. *Most ebben az időben*, a jelen világban, a földi életben. Úgy kell érteni, hogy aki földi javait és szeretteit Krisztusért és az erényért elhagyja, már az életben lelki javakat, kegyelmeket, vigasztalásokat, szellemi rokonokat, keresztény testvéri szeretetet nyer helyettük, melyek amazoknál százszor többet érnek. De üldözésekkel együtt kapja azokat, vagyis földi szenvedésekkel együtt; mert ez már a földi élettel jár s szintén Isten kegyelme, az igazak sorsa, alkalom az érdemszerzésre és örök jutalomra. *A jövő világban,* a túlvilágon.

* 31. *Sokan lesznek stb.* Ez a jutalom nem függ az Isten országába való meghívás és belépés idejétől. A rövid buzgó apostolkodás nagyobb érdem lehet, mint a hosszú, de hanyag és kedvetlen szolgálat. (V. ö. Máté 19,20.)

* 32-34. *Krisztus harmadszor jövendöli meg szenvedését*. Máté 20,17-19; Luk. 18,31-34. (Az előbbi két jövendölést L. Máté 16,21. jegyzet.)

* 32. *Útban valának*; a 10,1. 17. szerint indultak. *Aggódva és félve*. Ha nem is értették teljesen Jézus megelőző szavait (Márk 9,31; 10,29. sk. v. ö. Luk. 18,34.), mégis rosszat sejtettek. Követek őt, a tanítványok.

* 33. *Vének* nincs a görögben.

* 35-45. Zebedeus fiainak nagyravágyása; intés az alázatosságra, (Máté 20,20-28.)

* 35. *Zebedeus fiai*. Máténál a kérést az anyja terjeszti elő.

* 37. *A te dicsőségedben*, azaz a dicsőséges messiási országban.

* 38. *A poharat*, a szenvedés kelyhét ki tudjátok-e üríteni? *Meg tudtok-e keresztelkedni?* El tudtok-e merülni a szenvedésben, mint én.

* 39. *Inni fogjátok* stb. A szenvedést nem kerülitek el..

* 40. *Akiknek készíttetett,* az Atyától, akiknek az Atya szánta. Krisztus országában a hivatalokat és jutalmakat nem osztogatja kénye-kedve szerint, hanem akiknek az Atya szánta és akiket azokra alkalmasokká tett. Az üdvösség odaszánását (a praedestinatiot) a Szentírás az Atyának tulajdonítja, nem Krisztusnak. A mennyben elnyerendő hely nem az egyházban viselt hivataltól függ, hanem annak betöltésétől, az érdemtől, tehát nem úgy, mint igen sokszor a földön.

gették: »Akkor hát ki üdvözülhet?« 27 Jézus azonban rájuk tekintett és így szólt: »Embereknek lehetetlen ez, de Istennek nem; mert Istennek minden lehetséges« {Ter 18,14; Jób 42,2}.

28 Ekkor megszólalt Péter: »Íme, mi elhagytunk mindent és követtünk téged!« 29 Jézus azt felelte: »Bizony, mondom nektek: mindenki, aki elhagyta házát vagy testvéreit, nővéreit vagy apját, anyját, a gyermekeit, vagy földjeit értem és az evangéliumért, 30 százannyit kap már most, ebben a világban: házakat, testvéreket, nővéreket, anyákat, gyermekeket és földeket, bár üldözések között; az eljövendő világban pedig az örök életet. 31 Sokan lesznek elsőkből utolsók, és utolsókból elsők.«

Harmadik jövendölés a szenvedésről és a feltámadásról

32 Mikor úton voltak, hogy fölmenjenek Jeruzsálembe, Jézus előttük haladt. Az emberek megcsodálták, tanítványai pedig aggódva követték. Ekkor újra maga mellé vette a tizenkettőt, és elkezdett nekik beszélni mindarról, ami rá vár: 33 »Íme, fölmegyünk Jeruzsálembe, és az Emberfiát át fogják adni a főpapoknak és az írástudóknak. Halálra ítélik őt, és átadják a pogányoknak. 34 Kicsúfolják, leköpdösik, megostorozzák és megölik; de harmadnapra föltámad.«

Az uralkodásról és a szolgálatról

35 Ekkor eléje járultak Zebedeus fiai, Jakab és János, és így szóltak: »Mester! Azt szeretnénk, hogy amit kérünk, tedd meg nekünk.« 36 Ő megkérdezte tőlük: »Mit akartok, hogy megtegyek nektek?« 37 Azt felelték: »Tedd meg nekünk, hogy egyikünk a jobbodon, másikunk pedig a bal oldaladon ülhessen a te dicsőségedben.« 38 Jézus erre azt mondta nekik: »Nem tudjátok, mit kértek. Tudtok-e inni a kehelyből, amelyből én iszom? Vagy meg tudtok-e keresztelkedni a keresztséggel, amellyel én megkeresztelkedem?« 39 Ők azt felelték neki: »Meg tudunk.« Ekkor Jézus azt mondta nekik: »A kehelyből, amelyből én iszom, inni fogtok ugyan, és a keresztséggel, amellyel én megkeresztelkedem, ti is meg fogtok keresztelkedni. 40 De azt megadni, hogy a jobbomon vagy a balomon ki üljön, az nem az én dolgom. Az azoké lesz, akiknek készítették.«

41 Amikor a tíz meghallotta ezt, haragudni kezdtek Jakabra és Jánosra. 42 Jézus azonban magához hívta őket, és azt mondta nekik: »Tudjátok, hogy akiket a nemzetek fejedelmeknek tekintenek, azok uralkodnak rajtuk, és a nagyok hatal-

* 45. *Hogy ő szolgáljon*. Tehát az egyházban is az apostolság, a magas polc nem uralkodás és hatalmaskodás, hanem az Isten ügyének és a hívek lelki üdvének szolgálata kell hogy legyen.

* 46-52. *A Jerikói vak meggyógyítása*. (Máté 20,29-34; Luk. 18,35-43.)

* 46. *Mikor kiment*, így Máté is. Lukács szerint mikor a városhoz közeledett. Továbbá Máté két vakot említ, Lukács egyet, de ők nem nevezik meg azokat. Bizonyára két vak gyógyult meg, egyik bemenetkor, másik kimenetkor; de Márk és Lukács csak az egyiket, az ismertebbet említik meg. *Bartimeus* annyit tesz, mint Timeus fia; de a név már egészen tulajdonnévvé vált.

* 47. *Dávidnak fia* messiási cím. A vak tehát Jézust Messiásnak vallotta.

* 51. *Rabboni* annyit tesz, mint Nagy jó Uram! Hódolattelljesebb kifejezés, mint egyszerűen Rabbi, Uram!

maskodnak felettük. 43 Köztetek azonban ez nem
így van, hanem aki nagy akar lenni, az legyen a
szolgátok; 44 aki pedig első akar lenni köztetek, az
a szolgája lesz mindenkinek. 45 Hiszen az Ember-
fia sem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem
hogy ő szolgáljon, és életét adja váltságul soka-
kért.«

A jerikói vak meggyógyítása

46 Ezután megérkeztek Jerikóba. Amikor ki-
ment Jerikóból tanítványaival és a nagy sokaság-
gal, a vak Bartímeus, Tímeus fia az útfélen ült és
kéregetett. 47 Amint meghallotta, hogy a Názáreti
Jézus az, elkezdett kiáltozni: »Jézus, Dávid Fia!
Könyörülj rajtam!« 48 Sokan leintették őt, hogy
hallgasson. Ő azonban annál jobban kiáltozott:
»Dávid Fia! Könyörülj rajtam!« 49 Jézus megállt
és megparancsolta, hogy hívják őt eléje. Erre oda-
hívták a vakot, ezekkel a szavakkal: »Bízzál! Kelj
föl, hív téged!« 50 Mire az ledobta a felső ruháját,
felugrott és odament hozzá. 51 Jézus megszólította
és megkérdezte: »Mit akarsz, mit cselekedjek ne-
ked?« A vak azt felelte neki: »Mester! Hogy lás-
sak!« 52 Jézus erre azt mondta neki: »Menj, a hited
meggyógyított téged.« Erre azonnal látni kezdett,
és követte őt az úton.

JÉZUS UTOLSÓ NAPJAI JERUZSÁLEMBEN: 11,1-13,37

Mk 11

Bevonulás Jeruzsálembe

1 Amikor közeledtek Jeruzsálemhez és Betá-
niához, az Olajfák hegyénél előre küldött kettőt a
tanítványai közül. 2 Azt mondta nekik: »Menjetek
be ebbe a helységbe, amelyik előttetek van, és
mindjárt, amint bementek, egy szamarat találtok
megkötve, amelyen még ember nem ült. Oldjátok
el, és hozzátok ide. 3 Ha pedig valaki megkérdezi
tőletek, miért teszitek ezt, mondjátok, hogy az Úr-
nak van rá szüksége, és azonnal elengedi ide.«
4 Azok elmentek, megtalálták a szamarat az ajtó-
hoz kötve, kinn a keresztúton, és eloldották. 5 Az
ott állók közül egyesek azt mondták nekik: »Miért
oldjátok el a szamarat?« 6 Ők azt felelték, amit Jé-
zus parancsolt nekik, erre elengedték azokat. 7 A
szamarat elvitték Jézushoz. Ráterítették ruháikat,
ő pedig felült rá. 8 Sokan az útra terítették ruháju-
kat, mások meg lombokat vagdaltak a fákról, és
az útra szórták. 9 Akik előtte mentek és akik kö-
vették, így kiáltoztak: »*Hozsanna! Áldott, aki az*

* 11,1-11. *Jézus bevonulása Jeruzsálembe*. (Máté 21,1-11. 14-17; Luk. 19,29-40; Ján. 12,12-19. A szenvedés hetének időrendjéről lásd Máténál a 21. fej. elején levő jegyzetet.)

* 1. *Betániához, Olajfákhegyénél*. (L. Máté 21,1. jegyzet.)

* 2. *A helységbe*, azaz Betfageba. *Még ember nem ült.* Szent célokra olyan dolgokat szoktak használni, melyek még világi, mindennapi céloknak nem szolgáltak. (Móz. IV. 19,2; V. 21,3; Kir. I. 6,7; Luk. 23,53; Ján 19,41. stb.) Máté szerint a tanítványok az anyaszamarat is elhozták.

* 8. *A fákról*; a görög szerint a földekről.

* 10. *Dávidnak országa*, melyet a Messiás megdicsőítve visszaállít, tehát a messiási ország. Lukács szerint a városba vivő úton az Üdvözítő megjövendölte Jeruzsálem pusztulását. (Luk. 19,41-44.)

* 11. Mátéból és Lukácsból úgy látszik, mintha az árusok kiűzése a bevonulás napján történt volna; csak Márkból tűnik ki, hogy másnap.

* 12-19. *A fügefa megátkozása és az árusok kiűzése*. (Máté 21,12-13, 18-20; Luk. 19,45-46.)

* 13. *Nem vala fügeérés ideje*, tudniillik április elején, mikor ez történt, de kivételesen némely fa már ilyenkor is hoz gyümölcsöt. Mivel a szóban forgó fának már levelei voltak, ügy látszott, hogy korai füge is lesz rajta. Jézus ezt a terméketlen fügefát a zsidó nép jelképévé tette. Bővebben lásd Máté 21,19. jegyz.

* 15. Ezekről az árusokról L. Máténál 21,12.

* 16. *Edényt vigyen át* A templomot, legalább annak külső udvarát, úgy látszik, az út rövidítése céljából átjárónak használták. Ezt tiltotta meg itt Jézus.

Úr nevében jön! {Zsolt 118,26} 10 Áldott a mi atyánknak, Dávidnak országa, amely íme, eljön! Hozsanna a magasságban!«

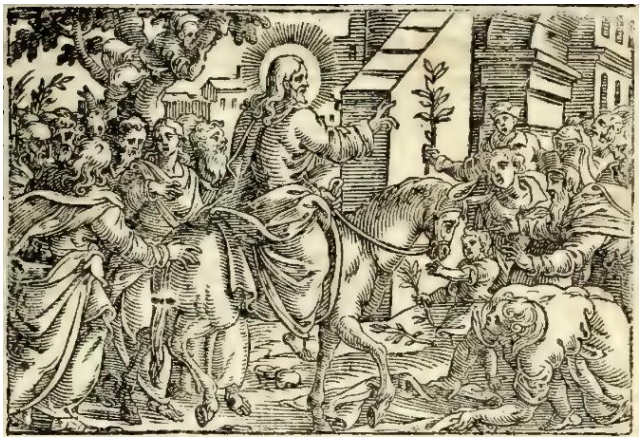

11 Ő pedig bement Jeruzsálembe, a templomba. Mindent megnézett, de mivel már estére járt az idő, kiment Betániába a tizenkettővel.

A fügefa megátkozása

12 Másnap, amikor kimentek Betániából, megéhezett. 13 Meglátott messziről egy lombos fügefát. Elindult feléje, hátha talál rajta valamit. Mikor azonban odaért, semmit sem talált rajta, csak leveleket; ekkor még nem volt fügeérés ideje. 14 Erre megszólalt, és azt mondta neki: »Senki ne egyen rólad többé soha gyümölcsöt!« A tanítványai hallották ezt.

A templom megtisztítása

15 Azután Jeruzsálembe értek. Bement a templomba, és kezdte kiűzni azokat, akik adtak és vettek a templomban. A pénzváltók asztalait és a galambárusok székeit fölforgatta, 16 s nem engedte meg, hogy valaki bármilyen edényt átvigyen a templomtéren. 17 Azután így tanította őket: »Nincs talán megírva, hogy *az én házam az imádság háza lesz minden nemzet számára?* {Iz 56,7} Ti pedig *rablók barlangjává* tettétek azt.« {Jer 7,11}

18 Mikor a főpapok és az írástudók meghallották ezt, azon törték a fejüket, hogy mi módon veszítsék el őt. Féltek ugyanis tőle, mert az egész tömeg csodálkozott a tanításán. 19 Amikor beesteledett, kiment a városból.

A hitről

20 Másnap reggel, amikor elmentek a fügefa mellett, látták, hogy tőből kiszáradt. 21 Péter visszaemlékezett, és azt mondta neki: »Rabbi, nézd, a fügefa, amelyet megátkoztál, kiszáradt.« 22 Jézus ezt felelte nekik: »Higgyetek Istenben! 23 Bizony, mondom nektek: ha valaki azt mondja ennek a hegynek: `Emelkedj fel és vesd magad a

* 17. Megírva Iz. 56,7. és Jer. 7,11. *Minden nemzet számára*. Valóban a pogányok, legalább a megtértek is jártak oda imádkozni és áldozatot bemutatni.
* 19. *Kiméne a városból* Betániába, hol Jézus szálláson volt Máté szerint (21,17.). V. ö. Luk. 21,37.
* 20-26. *Az elszáradt fügefához fűzött tanítás*. Máté a fügefa elszáradását mindjárt a megátkozással kapcsolatban beszéli el. (Máté 21,18-22.)
* 20. *Reggel másnap. Lalák* a tanítványok.
* 21. *Visszaemlékezvén* Péter a tegnapi átokra.
* 23. L. Máténál 17,19. és 21,21. jegyz.
* 24. V. ö. Máté 7,7. skk. Luk. 11,9. skk. és máshol.
* 25. De a kérés teljesedésének feltétele a bizalmon kívül a bántalmak megbocsátása. V. ö. Máté 6,14. sk. *Mikor fölálltok*. A zsidók többnyire állva szoktak imádkozni. V. ö. Máté 6,5; Luk. 18,11. (De néha térdeltek és leborultak.)
* 26. Tekintélyes görög kéziratok e verset kihagyják; de valószínűleg a szöveghez tartozik.
* 27-33. *A zsidók kérdése Jézus hatalmáról*. (Máté 21,23-27; Luk. 20,1-8.)
* 27. *Újra Jeruzsálembe jövének*. L. fentebb 11,15.
* 28. *Ezeket*, tudniillik a templom megtisztítását és a nép tanítását.
* 29. skk. Lásd Máté 21,24: skk. jegyzet.

tengerbe!', és nem kételkedik szívében, hanem hiszi, hogy megtörténik, amit mond, akkor az meg is fog történni. 24 Azért mondom nektek: Mindazt, amit imádkozva kértek, higgyétek, hogy már elnyertétek, és meglesz nektek. 25 Amikor azonban felálltok, hogy imádkozzatok, bocsássátok meg, ha valami sérelmetek van valaki ellen, hogy a ti Atyátok is, aki a mennyekben van, megbocsássa nektek vétkeiteket. [26]

Kérdés Jézus hatalmáról

27 Ezután ismét Jeruzsálembe mentek. Amint a templomban járt, odamentek hozzá a főpapok, az írástudók és a vének, 28 és azt mondták neki: »Milyen hatalommal teszed mindezt? Ki adta neked a hatalmat, hogy ilyeneket tegyél?« 29 Jézus így felelt nekik: »Kérdezek tőletek én is egy dolgot. Feleljetek meg nekem, s akkor én is megmondom nektek, milyen hatalommal teszem mindezt. 30 János keresztsége a mennyből volt vagy az emberektől? Feleljetek nekem!« 31 Azok így tanakodtak egymás közt: »Ha azt mondjuk, a mennyből, azt mondja majd: akkor miért nem hittetek neki? 32 Ha pedig azt mondjuk: `Az emberektől'?« Féltek a néptől, mert mindnyájan azt tartották Jánosról, hogy valóban próféta volt. 33 Azt felelték tehát Jézusnak: »Nem tudjuk.« Jézus erre azt mondta nekik: »Én sem mondom meg nektek, milyen hatalommal teszem mindezt.«

Mk 12

Példabeszéd a gonosz szőlőművesekről

1 Ezután példabeszédekben kezdett szólni hozzájuk: »Egy ember *szőlőt ültetett, kerítést készített köréje, présgödröt ásott, és tornyot épített* {Iz 5,1-2}. Aztán kiadta azt bérlőknek, és idegen földre utazott. 2 Amikor elérkezett az ideje, elküldött egy szolgát a bérlőkhöz, hogy hozzon tőlük a szőlő terméséből. 3 Azok megragadták a szolgát, megverték, és üres kézzel bocsátották el. 4 Erre másik szolgát küldött hozzájuk; ennek még a fejét is betörték, és gyalázattal illették. 5 Majd ismét másikat küldött, de azt is megölték, azután még másokat is. Ezek közül némelyeket megvertek, a többieket pedig megölték. 6 Volt neki egy igen kedves fia, utoljára azt küldte el hozzájuk. Azt gondolta ugyanis: `A fiamat tiszteletben fogják tartani.'

* 12,1-12. *Példabeszéd a gyilkos szőlőművesekről*. (Máté 21,33-46; Luk. 20,9-19.)
* 1. *Nekik*, Lukács szerint a népnek. *Sajtógödröt*, azaz a taposókád alá másik kádat, melybe a must lefolyt.
* 2. *Annak idején*, azaz szüretkor.
* 5. *Több mást*, tudniillik bántalmazának.
* 9. *Mit fog cselekedni?* Itt Jézus maga felel a kérdésre; Máténál a zsidók.
* 10-11. *Itt a szegletkő* maga Krisztus, kit, a zsidó és pogány hatalmasok megvetettek. (Lásd Máté 21,42. jegyzet.)
* 12. *Szándékuk vala* az írástudók és farizeusoknak megfogni, mert megértették, hogy őket hasonlította gyilkos szőlőművesekhez, és hogy magát Isten fiának mondta.
* 13-27. *Fogós kérdések az adófizetésről és a feltámadásról*. Máté 22,15-33; Luk. 20,20-40. Márk elbeszélése itt is élénkebb, mint Mátéé.
* 14. *Igazságban*, igazán tanítod, vagyis az Isten igazi útját, igazi törvényét.
* 15. *Tudván képmutatásokat*, szívükben olvasván és látván, hogy nem tanulni akarnak, hanem őt kísérteni, hogy elveszítsék. Hogy miért volt fogós a kérdés, azt lásd Máténál 22,15. skk. jegyzet. A *dénár* római pénz, 60-80 fillér. L. Máté 18,24; 22,19. jegyz.
* 18. A szadduceusokról L. fentebb Máté 3,7. jegyzet.
* 19. *Mózes megírta*. (V. 25,5. skk.)
* 23. Midőn *feltámadnak*, t. i. a hét testvér és az asszony.

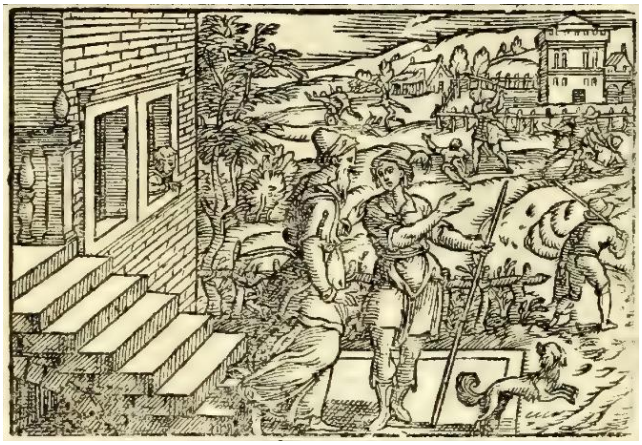

7 A bérlők azonban így szóltak egymáshoz: `Itt az örökös! Gyertek, öljük meg, és miénk lesz az örökség!' **8** Megragadták, megölték és kidobták a szőlőn kívülre. **9** Mit fog ezután tenni a szőlő ura? Eljön, megöli a bérlőket, a szőlőt pedig másoknak adja. **10** Vagy nem olvastátok az Írást:

`A kő, amelyet az építők elvetettek,
szegletkővé lett;
11 az *Úr tette azzá, és ez csodálatos*
a mi szemünkben"?« **{Zsolt 118,22-23}**

12 Ekkor el akarták őt fogni, de féltek a tömegtől. Megértették ugyanis, hogy róluk mondta ezt a példabeszédet. Otthagyták hát őt, és elmentek.

Kérdés az adóról

13 Később odaküldtek hozzá a farizeusok és Heródes-pártiak közül néhányat, hogy megfogják őt beszédében. **14** Odajöttek, azt mondták neki: »Mester! Tudjuk, hogy igazmondó vagy, és nem nézed az emberek személyét, hanem az Isten útját az igazság szerint tanítod. Szabad-e adót fizetni a császárnak, vagy nem? Fizessünk vagy ne fizessünk?« **15** Ő azonban tisztában volt képmutatásukkal, ezért azt mondta nekik: »Miért kísértetek engem? Hozzatok nekem egy dénárt, hadd lássam!« **16** Azok hoztak egyet. Ekkor megkérdezte tőlük: »Kié ez a kép és a felirat?« Azt felelték neki: »A császáré.« **17** Erre Jézus azt mondta nekik: »Adjátok meg tehát a császárnak, ami a császáré, és az Istennek, ami az Istené.« És csodálkoztak rajta.

Kérdés a halottak feltámadásáról

18 Ekkor odamentek hozzá a szaddúceusok, akik azt mondják, hogy nincs feltámadás. Megkérdezték őt: **19** »Mester! Mózes megírta nekünk, hogy ha *valakinek a testvére meghal* és hátrahagyja feleségét *gyermek nélkül, akkor a testvér vegye el annak a feleségét, és támasszon utódot testvérének* **{MTörv 25,5-6; Ter 38,8}**. **20** Volt egyszer hét testvér. Az első feleséget vett magának és

* 26. A *csipkebokornál*, az erről szóló szakaszban. (Móz. II. 3,6.)
* 27. Az érv ereje abban van, hogy Mózes idejében a pátriárkák már rég meghaltak volt s az Úr mégis azok Istenének neveztetik, ami feltételezi, hogy ők valahol élnek.
* 28-34. *Kérdés a főparancsról*. (Máté 22,34-10. V. ö. Luk. 10,27.)
* 28. *Oda járula egy írástudó*. Mátéból úgy látszik, hogy kísértés céljából, tehát gonosz szándékkal. De Márkból kitűnik, hogy ha talán a farizeusok rossz célból is küldték, az illető nem volt épen rossz ember, sőt Jézus felelete a helyes útra térítette.
* 29. sk. *Halljad Izrael stb*. Így Móz. V. 6,4. sk. Ez volt a zsidók reggeli és esti imádságának (a Smá-nak) kezdete is.
* 31. *Szeressed felebarátodat*. Mózesnél (III. 19,18.) barátodat. A helyek értelmére nézve v. ö. Máté 22,37. 39. jegyz.
* 33. *Többet ér minden áldozatnál*. Az Isten és felebarát tevékeny szeretete a keresztény vallás lényege, mely többet ér minden külső szertartásnál, bár az utóbbiakra is, mint a belső vallás és erény jeleire, nyilatkozásaira és segítő eszközeire szükség van, mert az ember nemcsak lélekből, hanem testből is áll. (V. ö. Kir. I. 15,22; Zsolt. 39,7; 50,18. sk. Oz. 6,6.)
* 34. *Senki sem meré többé kérdezni*, mert látták, hogy minden kísértést győztesen visszaver, sőt a támadót is meghódítja.
* 35-37. *A Messiás Dávid fia és ura.* (Máté 22,41-46; Luk. 20,41-44.)
* 35. *Viszont Jézus kérdezé*. Itt már Jézus ellentámadásba megy át, megszégyeníti az írástudók tudatlanságát s leleplezi hiúságukat és Kapzsiságukat. A *templomban* nyilvánosan a nép előtt.
* 37. *Hogyan lehet ő neki fia?* Hogy lehet Dávidnak fia és ura egyszerre? Zsidó felfogás szerint az atya mindig ura a fiúnak, tehát nagyobb nála; a fiú nem lehet atyjának ura. Persze az írástudók nem különböztették, meg Krisztus isteni és emberi természetét; azért nem tudtak a kérdésre felelni. *A sereg örömest hallgatá*. Jézusnak nyert ügye volt.
* 38-44. Az írástudók bűnei; a szegény asszony fillére. (Máté 23,6. sk. 14; Luk. 20,45-21,4.) – 38. Ekkor mondotta Jézus az írástudók és farizeusok elleni nagy leleplező és korholó beszédét, melyet Máté (23,1-39.) közöl s melyből Márk csak egy-két gondolatot szakít ki. Szerelnek, azaz ezeket megkövetelik maguknak, jogot formálnak hozzá. *Hosszú köntösökben*, a görög szerint stólában, azaz bokáig érő díszruhában.
* 40. Kifosztják őket imádság ürügye alatt. Lásd Máté 23,14. jegyzet.
* 41. skk. Találó ellentét az írástudók kapzsiságához.
* 42. *Két fillérecskét,* görögül leptont, ami a legkisebb rézpénz volt; egy római „as" nyolcadrésze, kevesebb egy fillérnél. Két lepton egy római quadrans, mondjuk egy krajcár.

meghalt, nem hagyva utódot. 21 Akkor a második
vette el azt, de ez is meghalt, és nem hagyott utó-
dot. Éppúgy a harmadik. 22 Elvette az asszonyt ha-
sonlóképpen mind a hét, és nem hagytak utódot.
Mindezek után végül meghalt az asszony is. 23 A
feltámadáskor tehát, amikor feltámadnak, ezek
közül melyiknek lesz a felesége? Mert hétnek volt
a felesége.« 24 Jézus azt felelte nekik: »Nyilván
azért tévelyegtek, mert nem ismeritek az Írásokat,
sem az Isten hatalmát! 25 Hiszen amikor a halottak
föltámadnak, nem házasodnak, sem férjhez nem
mennek, hanem olyanok lesznek, mint az angya-
lok a mennyben. 26 A halottak felől pedig, már-
mint hogy feltámadnak, nem olvastátok Mózes
könyvében a csipkebokornál, hogy miként
mondta neki Isten, amikor szólt: *`Én vagyok Ábrahám Istene és Izsák Istene és Jákob Istene?'* **{Kiv 3,6}** 27 Ő nem a halottak Istene, hanem az élőké.
Így tehát nagyon tévedtek.«

Kérdés a főparancsról

28 Ekkor odajárult hozzá az egyik írástudó,
aki hallotta őket vitatkozni. Mivel látta, hogy jól
megfelelt nekik, megkérdezte őt: »Melyik a leg-
első az összes parancs közül?« 29 Jézus így felelt
neki: »Az összes parancs közül a legelső ez:
*`Halld, Izrael! A mi Urunk, Istenünk az egyetlen
Úr!* 30 *Szeresd Uradat, Istenedet teljes szívedből,
teljes lelkedből*, teljes elmédből *és minden erődből!'* Ez az első parancsolat **{MTörv 6,4-5}**. 31 A má-
sodik pedig ez: *`Szeresd felebarátodat, mint ön-
magadat!'* **{Lev 19,18}** Ezeknél nincs nagyobb pa-
rancsolat.« 32 Az írástudó ekkor azt mondta neki: »Jól
van, Mester! Helyesen mondtad, hogy *egy az Is-
ten, és nincs más rajta kívül;* 33 és *hogy őt szeretni
teljes szívből és teljes értelemből és teljes lélekből
és teljes erőből, a felebarátot pedig úgy szeretni,
mint önmagunkat* – többet ér minden égő és egyéb
áldozatnál.« 34 Amikor Jézus látta, hogy milyen
okosan felelt, azt mondta neki: »Nem vagy

messze az Isten országától.« Ezután senki sem merte őt többé kérdezni.

Kérdés a Messiásról

35 Jézus azonban, amikor a templomban tanított, megkérdezte: »Hogyan mondhatják az írástudók, hogy a Krisztus Dávid Fia? **36** Hiszen maga Dávid mondja a Szentlélek által:

`Így szól az Úr az én Uramhoz:
Jobbom felől foglalj helyet,
míg lábaid alá vetem ellenségeidet' **{Zsolt 110,1}**.

37 Ha maga Dávid Urának nevezi őt, akkor hogyan lehet a fia?« S a hatalmas tömeg szívesen hallgatta őt.

Az írástudók megfeddése

38 Ő pedig tanítás közben ezt mondta nekik: »Óvakodjatok az írástudóktól, akik szeretnek hosszú köntösökben járni, és a piacon a köszöntéseket fogadni, **39** a zsinagógákban az első helyeken ülni, a lakomákon pedig a főhelyeken. **40** Felélik az özvegyek házait, és színleg nagyokat imádkoznak. Ezeket súlyosabban ítélik majd meg!«

Az özvegyasszony adománya

41 Jézus ezután leült a templomkincstárral szemben, és figyelte, hogyan dob a tömeg pénzt a kincstárba: sok gazdag sokat dobott be. **42** Aztán jött egy szegény özvegy, és bedobott két fillért, ami egy krajcár. **43** Akkor odahívta tanítványait, és azt mondta nekik: »Bizony, mondom nektek: ez a szegény özvegy többet adott mindazoknál, akik pénzt dobtak a kincstárba. **44** Mert azok mind abból adtak, amiben bővelkedtek, ez pedig az ő szegénységéből bedobta mindenét, amije volt, egész megélhetését.«

Tanítás a végidőről: 13,1-37

Mk 13

A templom pusztulása

* 13. E fejezetben van a Jeruzsálem pusztulásáról és a világ végéről szóló kettős jövendölés, melyek közül az előbbi esemény az utóbbinak történeti előképe (típusa) és a kettő a próféták szokása szerint részben egy képbe foly össze. (Erről bővebben lásd Máté 24. fejezetének elején.)
* 13,1-4. *Jeruzsálem pusztulásának megjövendölése*. (Máté 24,1-3; Luk. 21,5-7. V. ö. 19,44.)
* 1. *Egyik* tanítvány, valószínűleg Péter.
* 4. *Ezek*, t. i. a templom pusztulása; *mindezeknek*, t. i. a világ végének, melyet a tanítványok bizonyára a jövendölésnek itt elhallgatott részletei alapján a város pusztulásával összekötöttek.
* 5-13. *Jeruzsálem pusztulásának előjelei*. (Máté 24,4-14; Luk. 21,8-19.) E jelek magyarázatát lásd Máténál 24,5. skk.
* 6. *Hogy én vagyok*, t. i. a Krisztus.
* 9. *Vigyázzatok magatokra*, hogy a csapások és a rátok váró üldözések közt meg ne tántorodjátok. *Meg fognak verni*; a görögöt úgy is lehetne fordítani: veréssel fognak bekergetni a zsinagógákba. Máté az üldözés ezen részleteit máshol

1 Amikor a templomból kiment, az egyik tanítványa ezt mondta neki: »Mester! Nézd, milyen kövek, és micsoda épületek!« 2 Jézus azt felelte neki: »Látod-e mindezeket a hatalmas építményeket? Nem marad itt kő kövön, amelyet le ne rombolnának.«

A csapások kezdete

3 Ezután az Olajfák hegyén leült a templommal szemben. Péter és Jakab, János és András külön megkérdezték tőle: 4 »Mondd el nekünk, mikor történnek ezek, és mi lesz a jele annak, amikor mindez teljesedni készül?«

5 Jézus így válaszolt nekik: »Vigyázzatok, nehogy valaki félrevezessen titeket. 6 Mert sokan jönnek majd az én nevemben, és azt mondják, hogy én vagyok, és sokakat félrevezetnek. 7 Amikor pedig harcokról és háborús hírekről hallotok, ne rémüljetek meg. Ennek be kell következni **{Dán 2,28}**, de ez még nem a vég. 8 Mert nemzet nemzet ellen támad és ország ország ellen; itt is, ott is földrengések lesznek és éhínség. Ez a gyötrelmek kezdete.

9 Ti azonban vigyázzatok magatokra. Átadnak majd benneteket a törvényszékeknek, megvernek a zsinagógákban, helytartók és királyok elé állítanak benneteket énérettem, hogy tanúságot tegyetek előttük. 10 Előbb azonban minden nemzet számára hirdetni kell az evangéliumot. 11 Amikor bíróság elé hurcolnak titeket, ne aggódjatok előre, hogy mit beszéljetek. Mondjátok azt, ami abban az órában megadatik nektek. Hiszen nem ti vagytok, akik szóltok, hanem a Szentlélek. 12 Akkor halálra adja majd a testvér a testvérét, az apa a fiát; a gyermekek szüleik ellen támadnak, és halálra juttatják őket. 13 Gyűlöletesek lesztek mindenki előtt az én nevemért, de aki kitart mindvégig, az üdvözül.

A szenvedések tetőfoka

14 Amikor látjátok, hogy a pusztító gyalázat **{Dán 9,27}** ott áll, ahol nem kellene – aki olvassa, értse meg –, akkor azok, akik Júdeában vannak, fussanak a hegyekbe! 15 Aki pedig a tetőn van, ne szálljon le, és ne menjen be, hogy elvigyen valamit a házából, 16 aki pedig a mezőn van, ne térjen vissza, hogy elvigye a köntösét! 17 Jaj a várandós és szoptatós anyáknak azokban a napokban! 18 Imádkozzatok azért, hogy mindez ne télen történjék! 19 Mert *olyan szorongattatás napjai lesznek ezek, amilyen még nem volt mostanáig a világ kezdetétől,* amit Isten teremtett, és nem is lesz többé **{Dán 12,1; Jo 2,2}**. 20 És ha az Úr nem rövidítené meg azokat a napokat, nem menekülne meg

(10,17. sk.) közli. *Bizonyságul* a Messiás megtörtént eljöveteléről és tanításáról; *őnekik*, tudniillik üldözőiteknek és az egész világnak.

* 10. *Minden nemzeteknél* hirdettessék, mielőtt Jeruzsálem pusztulása és a világ vége eljön. (L. Máténál 24,14. jegyzet.)

* 11-13. Máténál e jövendölés máshol van: 10,19-22. (V. ö. Luk. 12,11. sk.) *Ami azon órában adatik*, vagyis amit a Szentlélek nektek sugall. (Lásd Máté utóbbi helyén a jegyzetet.)

* 13. *Állhatatos marad*. (L. Máté 24,13. jegyzet.)

* 14-20. *Jeruzsálem és a templom pusztulása*. (Máté 24,15-22. Luk. 21,20-24.)

* 14. A következő versek magyarázatát lásd Máténál. A pusztulás utálatossága. (Dán. 9,27.) Utálatos, szörnyű pusztulás, a templom szörnyű megszentségtelenítése Jeruzsálem pusztulása előtt. Bővebben lásd Máté 24,15. jegyzet. *Állani, hol nem kellene;* Máté szerint a templomban.

* 18. Hogy ez télen ne legyen, tudniillik mind e nagy szorongattatás.

* 21-23. *A hamis krisztusok*. (Máté 24,23-28. V. ö. Luk. 17,23; 21,8.)

* 22. *Hamis krisztusok és hamis próféták*. Már Jeruzsálem pusztulása előtt a történelem tanúsága szerint ilyenek léptek fel és számos szentírási hely szerint ilyenek fognak támadni a világ vége előtt, kivált egy nagy csodatevő álprófeta, az Antikrisztus. Erről bővebben Máténál 24,24. jegyzet.

* 24-32. *A világ vége és Krisztus eljövetele az ítéletre*. (Máté 24,29-41; Luk. 21,25-33.)

* 24. sk. Ezen égi jelekre nézve lásd Máté 24,29. jegyz. Az *erősségek*, alkalmasint a világegyetemet összetartó (koszmikus) erők; mások szerint a csillagok vagy az angyalok. (Lásd Máténál 24,29. jegyz.)

* 26. Máté szerint (24,30.) meglátják az Emberfiának jelét az égen.

* 27. *A négy szél felől*, a négy világtájról.

* 30. *El nem múlik e nemzedék*. (Lásd Máté 24,34. jegyzet.)

* 32. *Senki sem tudja*. (Lásd Máté 24,36. jegyzet.) *Még a Fiú sem*, tudniillik közölhető, közölni való tudással.

* 33-37. *Intelem éberségre*. Máté 21,42-51; Luk. 21,34-36.

* 33. *Mikor jön el azon idő*, tudniillik az ítélet.

* 34. Csonka mondat, melyet vagy az elején kell kiegészíteni: Úgy van az Isten házában, mint az embernél stb; vagy a mondat végén azzal: úgy parancsolom én is nektek, hogy dolgozzatok és ébren legyetek. A szolgák a keresztények.

* 35. *Este, éjfél, kakasszó, reggel* a négy éjjeli őrváltás ideje.

egyetlen élőlény sem; de a választottakért, akiket kiválasztott, megrövidíti azokat a napokat. 21 Akkor, ha valaki azt mondja nektek: `Íme, itt a Krisztus, íme, amott', ne higgyétek. 22 Mert hamis krisztusok és hamis próféták támadnak, jeleket és csodákat művelnek, hogy ha lehet, még a választottakat is tévedésbe ejtsék. 23 Ti tehát vigyázzatok; íme, mindent előre megmondtam nektek.

Az Emberfia eljövetele

24 Azokban a napokban, a szorongattatás után
a nap elsötétedik, a hold nem sugározza fényét,
25 *a csillagok* lehullanak az égről {Iz 13,10}, és *az erők, amelyek az egekben vannak,* megrendülnek.

26 Akkor *meglátják majd az Emberfiát, amint eljön a felhőkben,* nagy hatalommal és dicsőséggel {Dán 7,13}. 27 Elküldi angyalait, és egybegyűjti választottait az ég négy tája felől {Zak 2,10}, a föld végétől az ég határáig.

A végidőre vonatkozó intelmek

28 Vegyetek példát a fügefáról: amikor már zsenge az ága és a levelei kihajtottak, tudjátok, hogy közel van a nyár. 29 Így ti is, amikor azt látjátok, hogy mindezek megtörténnek, tudjátok meg, hogy közel van, az ajtóban. 30 Bizony, mondom nektek: nem múlik el ez a nemzedék, amíg mindezek meg nem történnek. 31 Ég és föld elmúlnak, de az én igéim el nem múlnak. 32 Azt a napot és az órát azonban senki sem ismeri, sem az angyalok az égben, sem a Fiú, csak az Atya.

33 Vigyázzatok tehát, legyetek éberek, mert nem tudjátok, mikor jön el az az idő! 34 Mint az ember, aki idegenbe készült: mikor elhagyta házát, hatalmat adott szolgáinak, mindenkinek a maga dolgában, az ajtónállónak pedig megparancsolta, hogy ébren legyen. 35 Legyetek tehát éberek; nem tudjátok ugyanis, mikor jön el a ház ura, este-e vagy éjfélkor, kakasszókor vagy reggel; 36 hogy amikor váratlanul eljön, alva ne találjon benneteket. 37 S amit nektek mondok, azt mindenkinek mondom: Legyetek éberek!«

JÉZUS SZENVEDÉSE ÉS FELTÁMADÁSA: 14,1-16,20

Mk 14

A főtanács határozata

1 Két nappal ezután volt a húsvéti vacsora és a kovásztalan kenyerek ünnepe. A főpapok és az írástudók azon tanakodtak, miképpen fogják el őt csellel, és hogyan öljék meg. 2 Azt mondták ugyanis: Ne az ünnepen, nehogy zavargás támadjon a nép között.

* 14,1-2. A zsidó halóság elhatározza Jézus megölését. (Máté 26,2-5; Luk. 22,1-2.)

* 1. sk. *A húsvéti vacsora* niszán hó 14-én este volt, mellyel a kovásztalanok ünnepe, a húsvét kezdődött. *Csellel*. Jézust nyiltan elfogni és megölni népszerűsége miatt nem merték; különösen féltek az ünnepre Jeruzsálembe tódult galileaiaktól. Azért meg akarták várni az ünnep után a nép szétoszlását. De Judás közbejött árulása sietteté a dolgot.

* 3-11. *A betániai vacsora és Judás árulása*. (Máté 26,6-16; Luk. 22,3-6; Ján. 12,1-8.)

* 3. *Bélpoklos Simon.* Előbb az volt, de már meggyógyult. L. Máténál 26,6. *Egy asszony*, János szerint Mária, Lázár nővére.

A betániai megkenés

3 Amikor Jézus Betániában volt a leprás Simon házában és asztalnál ült, odament hozzá egy asszony, alabástromedényben valódi, drága nárduszolajat hozva. Eltörte az alabástromot, és a fejére öntötte. 4 Voltak, akik méltatlankodtak ezen, és így beszéltek maguk között: »Mire volt jó így elpazarolni ezt a kenetet? 5 Ezt az olajat el lehetett volna adni több, mint háromszáz dénárért, és odaadni a szegényeknek!« És megharagudtak az asszonyra.

6 Jézus azonban így szólt: »Hagyjatok békét neki! Miért bántjátok? Hiszen jót tett velem. 7 Szegények mindig lesznek veletek, és amikor akartok, jót tehettek velük; de én nem leszek mindig veletek. 8 Ő megtette azt, ami tőle telt: előre megkente testemet a temetésre. 9 Bizony, mondom nektek: az egész világon, ahol csak hirdetni fogják ezt az evangéliumot, elbeszélik majd azt is, amit ő tett, az ő emlékezetére.«

Júdás árulása

10 Az iskarióti Júdás pedig, a tizenkettő közül az egyik, elment a főpapokhoz, hogy kiszolgáltassa őt nekik. 11 Mikor azok meghallották ezt, megörültek, és megígérték, hogy pénzt adnak neki. Ő pedig kereste az alkalmat, hogy kiszolgáltassa őt.

A húsvéti vacsora előkészítése

12 A kovásztalan kenyerek első napján pedig, mikor a húsvéti bárányt feláldozzák, tanítványai megkérdezték tőle: »Mit akarsz, hová menjünk előkészíteni, hogy megehesd a húsvéti vacsorát?« 13 Akkor elküldött kettőt a tanítványai közül, ezekkel a szavakkal: »Menjetek a városba. Találkoztok ott egy emberrel, aki vizeskorsót visz. Kövessétek őt, 14 és ahova bemegy, mondjátok a házigazdának, hogy a Mester kérdezi: `Hol van a szállásom, ahol a húsvéti bárányt tanítványaimmal elfogyaszthatom?' 15 Mutatni fog nektek egy nagy ebédlőt készen, megterítve. Ott készítsétek el nekünk.« 16 Tanítványai elindultak és bementek a városba. Mindent úgy találtak, ahogy megmondta nekik, és elkészítették a húsvéti vacsorát.

A húsvéti vacsora

17 Amikor beesteledett, odaérkezett a tizenkettővel. 18 Amikor letelepedtek és ettek, Jézus így szólt: »Bizony, mondom nektek: közületek az egyik, aki velem eszik, elárul engem« **{Zsolt 41,10}**. 19 Erre azok elszomorodtak, és egyenként kérdezgetni kezdték tőle: »Csak nem én vagyok az,

* 4. *Bosszankodának,* Máté szerint a tanítványok, János szerint Judás.
* 5. *Háromszáz dénáron felül*, azaz körülbelül ugyanannyi ezüstkoronáért.
* 11. *Pénzt adnak*; Máté szerint harminc ezüstpénzt, azaz zsidó sekelt. (Egyenkínt három ezüstkorona.)
* 12-25. Az utolsó vacsora; az áruló kinyilatkoztatása; az Oltáriszentség alapítása. (Máté 26,17-29; Luk. 22,7-23. V. ö. Kor. I. 11,23-25.)
* 12. *A kovásztalanok első napján*, tehát niszán hó 14-én este. (Bővebben lásd Máténál 26,2. 17. jegyz.)
* 13. *Kettőt*. Lukács szerint (22,8.) Pétert és Jánost.
* 14. *Az én* szállásom, a nekem szánt terem. Ebből látszik, hogy Jézus a gazdával már előre megbeszélte a dolgot.
* 18. *Aki velem eszik*. (V. ö. Zsolt. 40,10; Ján. 13,18.)
* 20. *Ki velem a tálból mártogat*, tudniillik egy tálból, tehát hozzám közel ül.
* 21. *Elmegyen*, azaz meghal és az Atyához megy.
* 22. skk. Az Oltáriszentség alapításának magyarázatát lásd Máténál 26,26. skk.
* 23. *Ivának abból mindnyájan*, tudniillik a következő átváltoztatás után.
* 26-42. *Jézus a Getszemáni kertben*. (Máté 26,30-46; Luk. 22,31-46; Ján. 13,36-38; 16,32; 18,1. A szakasz bővebb magyarázatát lásd Máténál.)
* 26. *Az Olajfák hegyére,* a Getszemáni kertbe.
* 27. *Írva vagyon*. Zak. 13,7.
* 33. skk. *Kezde remegni és gyötrődni*. (Lásd Máténál 26,37. skk.)
* 35. sk. V. ö. Luk. 22,42. skk., aki itt megemlíti a vérizzadást és angyali vígasztalást is. *Abba*, arámi nyelven annyi, mint Atyám. (V. ö. Rom. 8,15.)
* 41. *Elég* az alvásból. Most már tőlem alhatnátok; de ennek is vége, mert mindjárt más fog benneteket megakadályozni az alvásban.
* 43-52. *Jézus elfogatása*. (Máté 26,47-56; Luk. 22,47-53; Ján. 18,2-12.)
* 44. *Jól vigyázva rá*, hogy el ne meneküljön, hogy ki ne szabadítsák.
* 47. *Egyik a körülállók közül*. János szerint Péter.
* 49. *Hogy beteljesedjenek az írások*. azért történik ez.
* 51. Márk szerint *egy ifjú követé*. Valószínűleg maga Márk, ki midőn Jézust Jeruzsálem utcáján végighurcolták, úgy látszik, az ágyból ugrott ki, hogy az Üdvözítő további sorsát megtudja.
* 53-65. *Jézus a főpap előtt*. (Máté 26,57-68; Luk. 22,54-55. 63-71; Ján. 18,13-15. 19-24.)
* 53. *A főpaphoz,* Kaifáshoz. (Máté 26,57.) János szerint először Annás főpaphoz vitték.
* 56. *Nem valának megegyezők*, azaz nem volt két egyhangú tanúság, amit a törvény megkövetelt.
* 59. *Ebben sem egyezett meg,* azaz a templom újjáépítésének kérdésében. (V. ö. Ján. 2,19.)
* 62. (V. ö. Máté 24,30. és párh.)
* 65. *Találd ki*, a görögben: prófétai tudásoddal nyilatkoztasd ki, hogy ki ütött meg.
* 66-72. *Péter tagadása.* (Máté 26,69-75; Luk. 22,56-62 Ján. 18,16-18. 25-27.)
* 69. Máté szerint ez másik szolgáló volt.

Uram?« 20 Ő azt felelte nekik: »A tizenkettő közül
az egyik, aki velem egyszerre márt a tálból. 21 Az
Emberfia ugyan elmegy, ahogy meg van írva róla,
de jaj annak az embernek, aki az Emberfiát el-
árulja! Jobb lett volna annak az embernek, ha meg
sem születik!«

22 Miközben ettek, Jézus fogta a kenyeret, ál-
dást mondott, megtörte, és odaadta nekik ezekkel
a szavakkal: »Vegyétek, ez az én testem.« 23 Az-
után fogta a kelyhet, hálát adott, odaadta nekik, és
ittak belőle mindnyájan. 24 Ő pedig így szólt: »Ez
az én vérem, az új szövetségé {Kiv 24,8; Jer 31,31},
amely sokakért kiontatik. 25 Bizony, mondom
nektek: többé már nem iszom a szőlőnek ebből a
terméséből addig a napig, amíg az újat nem iszom
Isten országában.«

Jézus kimegy az Olajfák hegyére

26 Miután elénekelték a himnuszt, kimentek
az Olajfák hegyére. 27 Jézus azt mondta nekik:
»Mindnyájan megbotránkoztok bennem, mert
írva van: *`Megverem a pásztort, és elszélednek a
juhok'* {Zak 13,7}. 28 De miután feltámadtam, előttetek megyek Galileába.« 29 Péter erre azt mondta
neki: »Ha mindenki megbotránkozik is benned, én
nem fogok!« 30 Jézus azt felelte neki: »Bizony,
mondom neked, te még ma éjszaka, mielőtt a ka-
kas kétszer megszólal, háromszor is megtagadsz
engem.« 31 Ő még erősebben fogadkozott: »Még
ha veled együtt meg is kell halnom, akkor sem ta-
gadlak meg téged!« Ugyanígy beszéltek a többiek
is valamennyien.

Jézus imája a Getszemáni kertben

32 Odaértek a majorba, amelyet Getszemáni-
nak hívnak. Akkor azt mondta tanítványainak:
»Üljetek le itt, amíg imádkozom.« 33 Maga mellé
vette Pétert, Jakabot és Jánost, és elkezdett re-
megni és gyötrődni. 34 Azt mondta nekik: »Halá-
losan szomorú a lelkem. Maradjatok itt és virrasz-
szatok.« 35 Egy kissé előbbre ment, a földre borult

és imádkozott, hogy ha lehetséges, távozzék el tőle ez az óra. 36 Ezt mondta: »Abba, Atyám! Minden lehetséges neked. Vedd el tőlem ezt a kelyhet! De ne az legyen, amit én akarok, hanem amit te.« 37 Ezután visszajött, és alva találta őket. Így szólt Péterhez: »Simon, alszol? Nem tudtál virrasztani egy órát? 38 Virrasszatok és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek! A lélek ugyan kész, de a test erőtlen.« 39 Aztán újra elment és imádkozott, ugyanazokkal a szavakkal. 40 Megint visszatért, és alva találta őket, mert a szemük elnehezedett; nem is tudták, mit feleljenek neki. 41 Majd harmadszor is odajött, és azt mondta nekik: »Aludjatok már és nyugodjatok! Elég, eljött az óra! Íme, az Emberfiát a bűnösök kezébe adják. 42 Keljetek föl, menjünk! Íme, közel van már, aki elárul engem.«

Jézust elfogják

43 Még beszélt, amikor megérkezett az iskarióti Júdás, egy a tizenkettő közül, és vele nagy tömeg kardokkal és botokkal a főpapoktól, írástudóktól és a vénektől. 44 Aki elárulta őt, jelt adott nekik: »Akit megcsókolok, ő az, fogjátok meg, és jól vigyázva vigyétek el.« 45 Amint odaért, mindjárt odalépett hozzá, és így szólt: »Rabbi!« És megcsókolta őt. 46 Azok pedig kezet emeltek rá, és megragadták őt. 47 Az ott lévők közül az egyik kardot rántott, rásújtott a főpap szolgájára, és levágta a fülét. 48 Jézus így szólt hozzájuk: »Mint valami rabló ellen, úgy jöttetek ki kardokkal és botokkal, hogy elfogjatok. 49 Mindennap veletek voltam, tanítottam a templomban, mégsem fogtatok el. Az írásoknak azonban be kell teljesedniük.« 50 A tanítványai ekkor elhagyták őt, és mindnyájan elfutottak. 51 Egy ifjú azonban követte, mezítelen testén egy szál gyolcsingben. Elkapták, 52 de az, ingét otthagyva, mezítelenül elfutott tőlük.

Jézus a főtanács előtt

53 Jézust a főpaphoz vitték. Összegyűlt nála minden főpap, írástudó és vén. 54 Péter pedig messziről követte őt, be egészen a főpap palotájáig, és a szolgákkal a tűznél leülve melegedett. 55 A főpapok pedig, és az egész főtanács, tanúvallomást kerestek Jézus ellen, hogy halálra adják, de nem találtak. 56 Sokan tettek ugyanis hamis tanúvallomást ellene, de vallomásaik nem egyeztek egymással. 57 Végül néhányan felálltak, és hamis tanúvallomást tettek ellene ezekkel a szavakkal:

58 »Hallottuk, hogy ez azt mondta: `Lebontom ezt a kéz alkotta templomot, és három nap alatt másikat építek, amelyet nem kéz alkotott'.« 59 De a vallomásuk így sem volt megegyező. 60 Ekkor a

főpap középre állt, és megkérdezte Jézust: »Semmit sem felelsz mindarra, amit ezek tanúsítanak ellened?« 61 Ő csak hallgatott, és semmit sem felelt. A főpap újra megkérdezte őt: »Te vagy-e a Krisztus, az áldott Isten Fia?« 62 Jézus azt felelte neki: »Én vagyok. És *látni fogjátok az Emberfiát a Hatalmasnak jobbján ülni, és eljönni az ég felhőiben*« **{Dán 7,13; Zsolt 110,1}.**

63 Ekkor a főpap megszaggatta ruháit, és így szólt: »Mi szükségünk van még tanúkra? 64 Hallottátok a káromkodást. Mit gondoltok?« Erre azok mindnyájan halálra méltónak ítélték őt.

65 Ezután egyesek elkezdték őt leköpdösni, betakarták az arcát, ököllel verték, és azt mondták neki: »Prófétálj!« S a szolgák is arcul verték őt.

Péter tagadása

66 Eközben Péter lent volt az udvarban. Odajött a főpap egyik szolgálója, 67 látta Pétert melegedni, szemügyre vette őt, és azt mondta: »Te is a Názáreti Jézussal voltál!« 68 Ő azonban letagadta: »Nem ismerem őt, és azt sem értem, mit mondasz.« Aztán kiment az előcsarnokba; ekkor megszólalt a kakas. 69 A szolgáló megint meglátta őt, újra mondogatni kezdte a körülállóknak, hogy ez is azok közül való. 70 Ő megint csak letagadta. Kis idő múltán az ott állók ismét így szóltak Péterhez: »Biztosan közéjük tartozol, hiszen galileai vagy.« 71 Ő pedig átkozódni kezdett és esküdözni: »Nem ismerem azt az embert, akiről beszéltek!« 72 Erre mindjárt megszólalt a kakas, másodszor. Péternek pedig eszébe jutott Jézus szava, amit mondott neki: »Mielőtt a kakas kétszer szól, háromszor tagadsz meg engem.« És sírni kezdett.

Mk 15

Kihallgatás Pilátus előtt

1 A főpapok a vénekkel, az írástudókkal és az egész főtanáccsal kora reggel tanácsot tartottak, aztán megkötözték Jézust, majd elvezették és átadták Pilátusnak. 2 Pilátus megkérdezte őt: »Te vagy-e a zsidók királya?« Ő azt felelte neki: »Te mondod.« 3 A főpapok sok mindennel vádolták őt. 4 Pilátus ezért újra megkérdezte őt: »Semmit sem felelsz? Nézd, mi mindennel vádolnak téged!« 5 De Jézus egy szót sem szólt többé, Pilátus pedig csodálkozott ezen.

6 Ünnep alkalmával el szokta nekik bocsátani a foglyok közül azt, akit kérnek. 7 Volt akkor egy Barabás nevű, akit a lázadókkal együtt fogtak el, s aki a lázadás során gyilkosságot követett el. 8 Felvonult tehát a tömeg, és kérni kezdte azt, amit

* 15,1-15. *Krisztus Pilátus előtt; Barabbás elbocsátása; Jézus elítélése és megostorozása*. (Máté 27,1. 2. 11-26; Luk. 23,1-5, 13-25; Ján. 18,28-19. 16. A tárgyalás magyarázatát bővebben lásd Máténál.)

* 1. *Reggel tanácsot tartván*. Ez volt a főtanács reggeli ünnepies teljes ülése, hat óra körül. Itt ítélték el a zsidók Jézust maguk részéről.

* 7. *Aki gyilkosságot követett el*. A görög szerint: akik a lázadásban gyilkosságot cselekedtek.

* 8. *Fölvonulván*, tudniillik a magasan fekvő kormányzói palotába.

* 12. *Hogy a zsidók királyával tegyek.* A görög szerint: azzal, akit a zsidók királyának mondotok.

* 16-20. Jézus megcsúfolása. (Máté 27,27-31; Ján. 19,2-5. A magyarázatot lásd Máténál.)

* 21-25. A keresztül és a felfeszítés. (Máté 27,32-38; Luk. 23,26-34, 38; Ján. 19,17-24.)

* 21. Ki a mezőről jön vala. Ebből is látszik, hogy Jézus felfeszítése munkanapon, tehát nem húsvét napján, hanem előtte való nap történt. (Bővebben Ján. 13,2-nél.) *Sándor és Rufus* az evangélium írása idején bizonyára az ősegyházban közismert emberek voltak.

mindig megtett nekik. 9 Pilátus azt felelte nekik:
»Akarjátok-e, hogy elbocsássam nektek a zsidók
királyát?« 10 Tudta ugyanis, hogy a főpapok irigy-
ségből adták őt a kezébe. 11 A főpapok azonban
felizgatták a tömeget, hogy inkább Barabást bo-
csássa el nekik. 12 Pilátus újra megkérdezte tőlük:
»Mit akartok tehát, mit tegyek a zsidók királyá-
val?« 13 Azok újra csak azt kiáltozták: »Feszítsd
meg őt!« 14 Pilátus megkérdezte őket: »De hát mi
rosszat tett?« Azok erre még hangosabban kiáltoz-
tak: »Feszítsd meg őt!« 15 Pilátus ekkor, mivel
eleget akart tenni a népnek, elbocsátotta a kedvü-
kért Barabást, Jézust pedig megostoroztatta, és át-
adta, hogy feszítsék keresztre.

Jézus kigúnyolása

16 Ekkor a katonák bevitték őt a csarnokba,
vagyis a helytartóságra, és összehívták az egész
csapatot. 17 Felöltöztették bíborruhába, tövisből
koronát fontak és a fejére tették, 18 azután elkezd-
ték őt így köszöntgetni: »Üdvözlégy, Zsidók Ki-
rálya!« 19 Majd náddal verték a fejét, leköpdösték,
és térdet hajtva hódoltak előtte. 20 Miután csúfot
űztek belőle, levették róla a bíbort, ráadták saját
ruháit, és kivitték, hogy keresztre feszítsék.

A keresztrefeszítés

21 Cirenei Simont, Sándor és Rúfusz atyját,
aki a mezőről jövet éppen arra járt, arra kénysze-
rítették, hogy vigye a keresztjét. 22 Kivitték a Gol-
gota nevű helyre, ami azt jelenti, hogy `Koponya-
hely'. 23 Mirhával kevert bort adtak neki inni, de
nem fogadta el.

24 Azután keresztre feszítették, a ruháit pedig
elosztották, sorsot vetve rájuk {Zsolt 22,19}, hogy ki
mit kapjon. 25 A harmadik óra volt, amikor ke-
resztre feszítették. 26 Fel volt írva az ítélet oka: »A
zsidók királya.« 27 Megfeszítettek vele két rablót
is, az egyiket jobbról, a másikat balról. [28]

29 Az arra járók pedig a fejüket csóválva kár-
omolták őt {Zsolt 22,8}, s ezt mondták: »Hé! Te, aki le-
bontod a templomot és három nap alatt felépíted,
30 mentsd meg magadat, szállj le a keresztről!«
31 Ugyanígy a főpapok is az írástudókkal együtt
csúfolódva ezt mondogatták egymásnak: »Mások-
at megmentett, magát meg nem tudja megmen-
teni! 32 A Krisztus, Izrael királya szálljon le most a
keresztről, hogy lássuk és higgyünk!« Gyalázták őt
azok is, akiket vele együtt feszítettek keresztre.

Jézus halála

33 A hatodik órában sötétség borult az egész
földre a kilencedik óráig. 34 A kilencedik órakor

* 23. *Mirhás bort*, ami kissé elkábította a kivégzendőt. (L. Máténál 27,34. jegyz.)

* 25. *Három óra*. János szerint (19,14.) Jézus hat órakor még Pilátus előtt állott, itt meg már három órakor keresztrefeszítették. Ennek magyarázata vagy az, hogy a számokat jelentő betű valamelyik evangéliumban másolás közben megromlott; mindenesetre az, hogy Márk és János különféleképen számítják az órákat: János római módon éjféltől számított; Márk pedig zsidósan napkeltétől. A legtöbb régi nép, ahogy látszik, a zsidók is, a nappalt három órás szakokra osztották, melyeket a kezdő óráról neveztek. Tehát első óra (prima) volt a mi óraszámításunk szerint reggeltől körülbelül 9 óráig; három óra (tertia) volt a második napszak, 9-12 óráig; hat óra (sexta) 12-3 óráig, kilenc óra (nona) 3-6 óráig. (Ahogy az egyház ma is néha a szertartásokban számít.) Krisztust tehát a mi óraszámításunk szerint dél felé feszítették fel, ami a 9-12 óráig terjedő második napszakba (a tertiába) esett.

* 28. *Az írás*. Izaiás jövendölése, (Iz. 53,12.) 29-41. *Jézus a kereszten függ és meghal.* (Máté 27,39-56; Luk. 23,35-49; Ján. 19,25-37.)

* 32. *Szidalmazák*. Lukács szerint csak az egyik.

* 34. *Éloi*, a Máténál említett Eli arámi alakja. E mondat tulajdonképen a 21. zsoltár kezdete.

* 36. *Hagyjátok el*, azaz hagyjatok engem neki italt adni, nehogy meghaljon, mielőtt Illés eljön. Máténál ezt a körülállók mondják. Valószínűleg egyik is, másik is ilyeneket kiabált. Persze, mindez gúny.

* 39. *Így kiáltva adja ki lelkét*. Feltűnt, hogy annyi kínzás után még ily erős hangon kiáltott; de a halált kísérő csodák is hatottak a századosra. *Isten Fia*. A pogány százados ez alatt valami félistent vagy pogány értelemben Isten fiát értette.

* 40. *A kisebbik Jakab*, tudniillik Alfeus fia. *Szalome* Zebedeus felesége, id. Jakab és János apostolok anyja.

* 42-47. *Jézus temetése*. (Máté 27,57-61; Luk. 23,50-56; Ján. 19,38-42.)

* 42. *Előkészület* (görögül paraskeve). Mivel a zsidóknak szombaton semmit sem volt szabad dolgozni, még ételt főzni és temetni sem, azért minden szükséges dolgot pénteken kellett előkészíteni; ez okból nevezték a pénteket (s talán a húsvét előtti napot is) előkészület napjának. Azért volt Jézus temetése sietős, nehogy napnyugta utánra maradjon, mikor már a szombat kezdődött.

* 43. *Előkelő tanácsos*. Lukács szerint (23,50.) a tanács tagja. *Várta az Isten országát*, a messiási országot és Krisztus titkos tanítványa volt. (Máté 27,57; Ján. 19,38.)

* 44. *Pilátus csodálkozék*, mert a kereszten a kivégzettek másnapig, sőt tovább is eléltek.

Jézus felkiáltott, és hangosan így szólt: *»Éloí, Éloí, lemá szabaktáni?«* Ez azt jelenti: *»Istenem, Istenem, miért hagytál el engem?«* **{Zsolt 22,2}** **35** Az ott állók közül egyesek, amikor ezt hallották, azt mondták: »Íme, Illést hívja.« **36** Az egyikük odafutott, egy szivacsot ecetbe mártott, és nádszálra tűzve *inni adott* neki **{Zsolt 69,22}**, és így szólt: »Hagyjátok! Lássuk, eljön-e Illés, hogy levegye őt!« **37** Jézus pedig hangosan felkiáltott és kilehelte lelkét.

38 Ekkor a templom függönye kettészakadt fölülről egészen az aljáig.

39 Mikor a százados, aki vele szemben állt, látta, hogy így kiáltva kiadta a lelkét, ezt mondta: »Ez az ember valóban Isten Fia volt.«

40 Asszonyok is voltak, akik messziről figyelték. Köztük volt Mária Magdolna és Mária, az ifjabb Jakab és József anyja, és Szalóme, **41** akik, amikor még Galileában járt, követték őt és szolgáltak neki; és még sok más asszony, akik vele együtt mentek fel Jeruzsálembe.

Jézus temetése

42 Mikor beesteledett – mivel a készület napja, azaz szombat előtti nap volt –, **43** odajött az arimateai József, egy előkelő tanácsos, aki maga is várta az Isten országát. Bátran bement Pilátushoz, és elkérte Jézus testét. **44** Pilátus nem akarta elhinni, hogy már meghalt. Hívatta a századost, és megkérdezte, hogy valóban meghalt-e. **45** Amikor a századostól megbizonyosodott erről, Józsefnek ajándékozta a testet. **46** József pedig gyolcsot vásárolt, levette őt, és begöngyölte a gyolcsba. Azután egy sziklába vágott sírba helyezte, és a sírbolt bejáratához egy követ hengerített. **47** Mária Magdolna pedig és Mária, József anyja figyelték, hogy hová helyezték.

Mk 16

Az angyal híradása az üres sírnál

1 Mikor elmúlt a szombat, Mária Magdolna és Mária, Jakab anyja és Szalóme illatszereket vásároltak, hogy elmenjenek és megkenjék Jézust. **2** A hét első napján korán reggel, amikor a nap felkelt, a sírhoz mentek. **3** Azt kérdezték egymástól: »Ki hengeríti el nekünk a követ a sírbolt ajtajából?« **4** Amikor azonban körülnéztek, azt látták, hogy a kő már el van hengerítve. Igen nagy volt ugyanis. **5** Bementek a sírboltba. Jobbkéz felől egy ifjút láttak ülni hosszú fehér ruhába öltözve, és megrémültek. **6** De az így szólt hozzájuk: »Ne

* 16,1-8. *Jézus feltámadását angyal hirdeti az asszonyoknak az üres sírnál.* (Máté 28,1-8; Luk. 24,1-10; Ján. 20,1. 2. 11-13. A feltámadás részletesebb magyarázatát lásd Máténál.)

* 1. *Mikor elmúlt a szombat*, tehát szombat este a csillag lel jötte után. Hogy megkenjék másnap reggel. Lukács szerint már péntek estefelé megkezdték az illatszerek készítését, amit most befejeztek.

* 2. *A hét első napján*, azaz vasárnap. *Napfölkeltekor*. Máté és János szerint még sötétben indultak.

* 5. *Egy ifjút*. Lukács és János szerint két férfit vagy angyalt.

* 7. *És Péternek*. Péter, mint az apostolok fejedelme, ki van emelve. *Amint mondotta*. (L. Márk 14,28.)

* 8. *Senkinek sem szólának*, tudniillik egyelőre az úton. Máté és Lukács szerint siettek megvinni a hírt az apostoloknak.

* 9-20. *Jézus megjelenése Magdolnának, a két tanítványnak, a tizenegynek ; küldetés és mennybemenetel*. (V. ö, Máté

féljetek! A megfeszített Názáreti Jézust keresitek? Feltámadt, nincs itt. Íme, itt a hely, ahová tették őt. 7 Menjetek el, s mondjátok meg tanítványainak és Péternek: »Előttetek megy Galileába, ott majd meglátjátok őt, amint megmondta nektek.« 8 Azok kimentek és elfutottak a sírtól, mert remegés és rémület fogta el őket, és nem mondtak senkinek semmit, mert féltek.

A Feltámadott megjelenései

9 Amikor a hét első napján reggel feltámadt, először Mária Magdolnának jelent meg, akiből hét ördögöt űzött ki. 10 Az elment és hírül vitte azoknak, akik korábban vele voltak, most pedig gyászoltak és siránkoztak. 11 Mikor meghallották tőle, hogy él és hogy ő látta, nem hitték el.

12 Ezek után elváltozott alakban megmutatta magát kettőnek közülük útközben, amikor vidékre mentek. 13 Ők is elmentek és hírt adtak a többieknek, de nekik sem hittek.

14 Végül megjelent a tizenegynek, amikor asztalnál ültek. Szemükre vetette hitetlenségüket és szívük keménységét, hogy nem hittek azoknak, akik őt feltámadása után látták. 15 Azután ezt mondta nekik: »Menjetek el az egész világra, és hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek. 16 Aki hisz és megkeresztelkedik, az üdvözül; aki pedig nem hisz, elkárhozik. 17 Azokat, akik hisznek, ezek a jelek fogják kísérni: a nevemben ördögöket űznek ki, új nyelveken szólnak, 18 kígyókat vesznek fel, és ha valami halálosat isznak, nem árt nekik; a betegekre teszik kezüket, és azok meggyógyulnak.«

19 Az Úr Jézus, miután szólt hozzájuk, fölvétetett a mennybe, és ül az Istennek jobbja felől **{2 Kir 2,3.11; Zsolt 110,1}**.

20 Azok pedig elmentek és hirdették az igét mindenütt. Az Úr velük együtt munkálkodott, s a tanítást az azt kísérő csodajelekkel megerősítette.

28,9. sk. 16-20; Luk. 24,13-43; Ján. 20,14-29.) E szakasz némely tekintélyes szövegemlékekben és egyházatyánál hiányzik, de a legtöbb régi görög kéziratban és fordításban megtalálható. Nélküle az evangélium csonka volna. Valószínűleg az alexandriai egyházban hagyták ki, mivel annak húsvéti szertartásával, a feltámadás éjjeli ünneplésével ellenkezni látszott.

* 9. *A hét első napján*, azaz vasárnap. *Először Magdolnának*. (L. Máté 28,9; Ján. 20,14. skk.) *Kiből hét ördögöt űzött vala ki*. Magdolna tehát előbb ördöngös volt. (V. ö. Luk. 8,2. jegyz.)

* 10. *Azoknak, kik vele voltak*, tudniillik Jézus társainak, az apostoloknak és más tanítványoknak.

* 12. *Kettőnek közülök*, a tanítványok közül. *Más alakban*, mint amilyenben feltámadása előtt ismerték, tehát megdicsőült testben. (L. Luk. 24,16. 31; Ján. 20,14. sk; 21,4.) *Falura*, Emmausba. (Luk. 24,13. skk.)

* 13. *Nekik sem hivének*, legalább nem mind és mindjárt s nem egészen és kételkedés nélkül.

* 14. *Végre* a Márktól elbeszélt megjelenések közt utoljára. De ez nem a Máténál (28,16.) említett galileai megjelenés, sem nem a mennybemenetel előtti utolsó jeruzsálemi (Luk. 24,44. skk.), hanem vagy az, melyet Lukács 24,36-43. és János 20,19-25., (vagy 20,26-29.) elbeszélnek, mely a feltámadás napjának estéjén (vagy nyolcadnapra) történt, vagy külön megjelenés. *Tizenegynek*. Ez a szám Judás elszakadása után már szinte műszó volt a csonka apostoli testület jelzésére.

* 15. Az itt következő misszió-beszéd hasonló a Máté-félehez (Máté 28,16-20.), melyet azonban Jézus a galileai hegyen mondott. Minden teremtménynek, minden embernek, sőt képletes értelemben az oktalan természetnek is, melyet a bűn átka szintén sújtott. (Róm. 8,19. skk.)

* 16. *Hiszen*, természetesen jó cselekedetekben nyilvánuló élő hittel. (Ján. 3,18. 36; Jak. 2,14. skk.)

* 17. *Jelek fogják kísérni*, azaz csodák, melyeket a Szentírás, mint az isteni mindenhatóság megnyilvánulásait és az isteni kinyilatkoztatás bizonyítékait jeleknek nevez. Az itt felsorolt és más hasonló jelek (charismák) az ősegyházban gyakoriak voltak és a szentek életében később is előfordultak. (V. ö. Csel. 2,4; 10,46; 16,18; Kor. I. 12,1. skk. 14,1. skk. stb.)

* 18. *Kígyókat vesznek fel stb*. veszedelem nélkül. (L. Csel. 28,3. skk., vagy Szt. János és más szentek legendáját a kiivott méregpohárról.)

* 19. *Miután szólott*, nem a közvetlen előzményre vonatkozik, hanem általában a feltámadás utáni beszédekre. *Fölvétetek mennybe*. Bővebben lásd Csel. 1,9. skk. *Ül az Istennek jobbja felöl*, résztvesz az Atya uralkodásában, dicsőségében és a világ kormányzásában mint ember is. (L. Ez. 1,20. skk. Zsid. 1,3. skk.)

EVANGÉLIUM LUKÁCS SZERINT

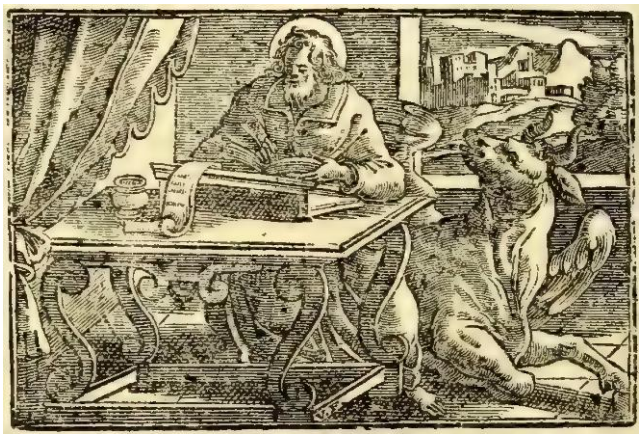

Szt. Lukács valószínűleg Antiochia városából származott, nemzetisége szerint görög, születésénél fogva pogány, hivatására nézve orvos volt. Nem tartozott a földön élő Üdvözítőnek tanítványai közé. Az Apostolok Cselekedeteinek könyvéből, mivel abban több eseményt, mint a történetben résztvevő személy beszél el, az tűnik ki, hogy Szt. Pál apostolnak kísérője és munkatársa volt a második nagy hithirdető úton Troastól Filippiig (Kr. u. 52.), a harmadik úton Filippitől Jeruzsálemig (58 őszén), sőt elkísérte az apostolt első római fogságába Cezareától Rómáig (60-61.). Az apostol mellett volt annak első (61-63) és második (66-67) római fogságában. Szt. Pál innen írt három levelében is megemlékezik róla s kedvelt orvosnak és segítőtársnak nevezi őt. A nemzetek apostolának halála után Rómából átment Achaja görögországi tartományba s ott működött mint püspök 74 évnél idősebb korában bekövetkezett haláláig. Az egyház vértanuként tiszteli. Már az apostoli tanítványok korából eredő bizonyságok azt igazolják, hogy Szt. Lukács könyvben foglalta össze a Szt. Páltól hirdetett evangéliumot s valóban a harmadik evangéliumnak nyelvezete, valamint a benne uralkodó felfogás és eszmék nagy rokonságot mutatnak Szt. Pál írásaival. Mikép Szt. Pál, úgy Szt. Lukács evangéliuma is minduntalan és erőteljesen kidomborítják azt a pogányok számára vigasztaló gondolatot, hogy a Megváltó tanítása, halála, az evangéliumi üdvösség nem a zsidók kiváltsága, hanem a pogányok is meghivattak Isten országába. Ezen gondolatnak szolgálatában írta meg szorgos utánjárás után az apostolok és tanítványok közlései alapján evangéliumát nemcsak az előkelő Teofilus számára, kinek a könyvét ajánlotta, hanem a pogánykeresztények, elsősorban a római pogánykeresztények számára még Szt. Pál apostol első római fogságának vége (63) előtt.

Lukács evangéliumának kommentárja

* Luk. 1,1-4. Az ajánlás Teofilhoz.

* 1. *Sokan próbálták*. Ebből látszik, hogy Lukács idejében Jézus életének több leírása volt forgalomban. De ezek nem a fennmaradt kánoni evangéliumok (Máté és Márk) voltak, hanem kisebb tekintélyű, talán apokrif iratok, mindenesetre olyanok, melyek Lukács céljának nem feleltek meg.

* 2. *Amint előadták stb.* Ebből látszik, hogy Lukács a szemtanuk szóbeli hagyományából merített. E tanuk voltak Szűz Mária, Jézus tanítványai, rokonai és ismerősei. Szolgái azaz hirdetői, terjesztői. *Az igének*, a dolognak, Krisztus tanításának és tetteinek.

* 3. *Elejétől fogva*, az evangéliumi történet kezdetétől, azaz Jézus, sőt János fogantatásától. *Utána jártam*, tehát Lukács kutatásokat végzett, bizonyos kritikával dolgozott. *Kegyelmes Teofil!* a görögben kratiszte, hatalmas! ami a római helytartók, és más magasállású jeles tisztviselők címe volt. (Csel. 23,26; 24,3; 26,25.) Teofil tehát igen előkelő úr volt, Lukács barátja, tanítványa vagy pártfogója, minden bizonnyal pogány-keresztény, kinek az evangélista művét ajánlotta. *Sorrendben*, azaz időrendben.

* 4. *Melyekre oktattak*; hogy bővebben értesülj és jobban megbizonyosodjál azokról, amiket a keresztény tanításban (a katekézisben) hallottál.

* 5-25. Keresztelő János születését angyal jelenti.

* 5. *Heródesnek* a Nagynak. (Lásd Máténál 2,1. jegyz.) *Zakariás* héber név, annyit tesz, mint Jahve, a dicsőséges. (Mások szerint: kiről Jahve megemlékezett.) *Huszonnégy papi osztály* (ephemeria) volt, melyek hetenkint felváltva végezték az isteni tiszteletet. *Áron leányai* közül, tehát ő is papi

ELŐSZÓ: 1,1-4

Lk 1

1 Mivel már sokan megkísérelték rendben elbeszélni a köztünk végbement eseményeket, **2** amint előadták azt nekünk azok, akik kezdet óta szemtanúi és szolgái voltak az igének, **3** jónak láttam én is, miután mindennek elejétől fogva gondosan a végére jártam, neked, kegyelmes Teofil, sorrendben leírni, **4** hogy jól megismerd azon dolgoknak bizonyosságát, amelyekre téged oktattak.

AZ ELŐTÖRTÉNET: 1,5-2,52

Keresztelő János születésének hírüladása

5 Volt Heródesnek, Júdea királyának napjaiban egy Zakariás nevű pap, Ábia papi osztályából. A felesége Áron leányai közül volt, és Erzsébetnek hívták. **6** Mindketten igazak voltak Isten előtt, feddhetetlenül éltek az Úrnak minden parancsa és rendelése szerint. **7** De nem volt gyermekük, minthogy Erzsébet magtalan volt, és már mindketten előhaladott korban voltak. **8** Történt pedig, hogy amikor osztályának rendjében papi szolgálatot teljesített az Isten előtt, **9** s a papi szolgálat rendje

szerint sorsvetés útján rá került a tömjénezés sora, bement az Úr templomába, **10** miközben az egész népsokaság kívül imádkozott az illatáldozat órájában. **11** Akkor megjelent neki az Úr angyala, és megállt a tömjénoltár jobb oldalán. **12** Ennek láttára Zakariás zavarba jött, és félelem szállta meg. **13** Az angyal ezt mondta neki: »Ne félj, Zakariás, mert meghallgatást nyert könyörgésed; feleséged, Erzsébet fiút szül neked, és a nevét Jánosnak fogod hívni **{Ter 17,19}**. **14** Örömöd és vigasságod lesz ő, és sokan örülnek majd születésén. **15** Mert nagy lesz az Úr előtt; bort és részegítő italt nem iszik **{Szám 6,3; Bír 13,4}**, és már anyja méhétől fogva betelik Szentlélekkel. **16** Izrael fiai közül sokakat fog Urukhoz, Istenükhöz téríteni. **17** Illés szellemével és erejével fog előtte járni, hogy az atyák szívét a fiakhoz fordítsa **{Mal 3,23-24}**, a hitetleneket pedig az igazak okosságára, s így alkalmas népet készítsen az Úrnak.« **18** Ekkor Zakariás megkérdezte: »Hogyan győződjem meg erről? Hiszen én öreg vagyok, és a feleségem is előrehaladott már napjaiban.« **19** Az angyal ezt felelte neki: »Én Gábriel vagyok, aki az Isten színe előtt állok, és azért küldtek, hogy szóljak hozzád, és ezt az örömhírt meghozzam neked. **20** De íme, megnémulsz, és nem tudsz beszélni addig a napig, amikor ezek megtörténnek, mivel nem hittél szavaimnak, amelyek a maguk idejében beteljesednek.«

21 Ezalatt a nép várta Zakariást, és csodálkozott, hogy késik a templomban. **22** Amikor pedig kijött, nem tudott szólni hozzájuk, és megértették, hogy látomást látott a templomban; ő pedig intett nekik és néma maradt.

23 Amikor azután elteltek szolgálatának napjai, visszament a házába. **24** E napok után Erzsébet, a felesége méhében fogant, s elrejtőzött öt hónapig, mondván: **25** »Így cselekedett velem az Úr ezekben a napokban, amikor rámtekintett, hogy elvegye gyalázatomat az emberek előtt.«

Jézus születésének hírüladása

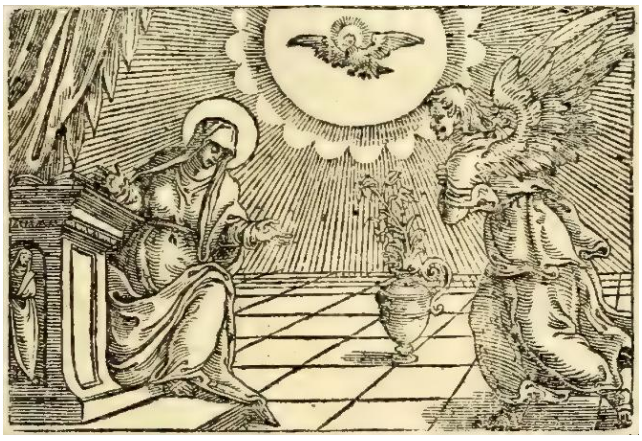

családból. *Erzsébet* héber név, mely annyit tesz, mint a szövetség Istene (mások szerint ki Istenre esküszik).

* 6. *Isten előtt*, Isten szemében, az ő mindentudó, szívbelátó és igazságos ítélete szerint. Az igazi erény és szentség csak ez, nem pedig az, melyet az emberek magukban vagy másokban látnak. Parancs inkább az erkölcsi törvény, igazság inkább a külső jogi és szertartási törvény.

* 7. *A magtalanság* a zsidóknál szégyen volt, melyet Isten büntetésének tekintettek, miként a termékenységet, a választott nép szaporítását dicsőségnek és Isten áldásának. (V. ö. Móz. I. 30,23; Kir. I. 1,6; Zsolt. 112,9; 127,3; Iz. 4,1. stb.)

* 8. *Az Isten előtt*, a templomban.

* 9. A templomi szolgálatokat a soros papi osztály tagjai közt naponkint kisorsolták. A szentélyben az illatszer- vagy tömjénoltáron reggel-este, minden nap illatszereket, főleg tömjént égettek az Isten tiszteletére. (Móz. II. 30,7. sk.) Ezalatt a nép a templom külső csarnokában vagy udvarában imádkozott. *Beméne a templom*ba, a szentélybe.

* 13. *Meghallgatást nyert könyörgésed*. Úgylátszik, hogy Zakariás épen akkor egyebek közt utódért is imádkozott. János elgörögösített héber név (= Jochanan), ami körülbelül annyit tesz mint: Jahve kegyes.

* 14. *Sokan örülnek*, a jámborok, kik a Messiást sóvárogva várják.

* 15. *Az Úr előtt*. L. fentebb 6. vers. Részegítő italt, (görögül síkéra = minden szeszesital a boron kívül) *nem iszik*, remeteszerű, aszkéta életet fog élni. *Betelik Szentlélekkel*, a prófétaság szellemével, vagyis a Szentlélek ösztönzésére és sugallatára prédikálni és jövendölni fog. Ebből azt következtetik, hogy János már anyja méhében megtisztult az eredeti bűntől s a megszentelő malaszt állapotában jött világra.

* 17. *Illés szellemével és erejével,* hozzá, hasonló lesz Malakiás próféta jövendölése szerint. (Mal. 4,5. sk.) *Előtte járni*, t. i. az Úr Isten, vagy inkább a Messiás előtt. *Az atyák szívét a fiákhoz fordítsa*. Malakiás hozzáteszi: a fiak szívét az atyákhoz. Ez azt jelenti: hogy az ősatyák hitét és erényét az unokákba oltsa. Mások úgy magyarázzák, hogy az erkölcsi romlottságban elveszett szülői és gyermeki szeretetet s a nép egyetértését helyreállítsa, vagy hogy az ősatyákat romlott utódaikkal kibékítse, vagy hogy a zsidók szívét a pogányokhoz és keresztényekhez fordítsa. *Hitetleneket* vagy a görög szerint inkább az engedetleneket, a gonosz utódokat. *Az igazak, az ősatyák okosságára* vagy érzületére. Alkalmas, a Messiás elfogadására fogékony népet.

* 18. *Miből győződjem meg?* (V. ö. Móz. I. 15,8.) Zakariás isteni bizonyítékot vagy csodát vár.

* 19. *Gábriel* héberül annyi, mint Isten férfia, hőse. *Ki az Úr színe elölt állok*, a legfőbb angyalok közül vagyok, tehát most Isten nevében beszélek. (V. ö. Tób. 12,15; Dán. 8,16; 9,21; Jel. 1,4; 4,5.)

* 20. *Megnémulsz* büntetésül és bizonyító jelül.

* 22. *Megérték*, azaz következtették, hogy valami rendkívüli és megrendítő dolognak kellett vele történni.

* 24. *Elrejtőzék öt hónapig.* Némelyek úgy vélik, hogy szégyenkezésből vagy hogy állapotáról megbizonyosodjék; de inkább azért, hogy csendes visszavonultságban adjon hálát a nyert kegyelemért, vagy pedig mert nem akart dicsekedni, hanem szerencséjének kinyilatkoztatását Istenre bízta.

* 25. *Így*, ily csodálatosan cselekedett stb. Ezek a csodálkozás és hála szavai, s egyúttal az elrejtőzés megokolásai. Elvéggé gyalázatomat, a magtalanságot. (L. fentebb 7. vers.)

* 26-38. Jézus születését Gábriel jelenti.

* 26. *A hatodik hónapban* Erzsébet foganásától. *Názáret.*

26 Isten pedig a hatodik hónapban elküldte Gábriel angyalt Galilea városába, amelynek Názáret a neve, **27** egy szűzhöz, aki el volt jegyezve egy férfival. A neve József volt, Dávid házából, a szűz neve meg Mária. **28** Bement hozzá az angyal, és így szólt: »Üdvözlégy, kegyelemmel teljes, az Úr van teveled.« **29** Őt zavarba ejtette ez a beszéd, és elgondolkodott, hogy miféle köszöntés ez. **30** Az angyal pedig folytatta: »Ne félj, Mária! Kegyelmet találtál Istennél. **31** Íme, méhedben fogansz és fiút szülsz, és Jézusnak fogod nevezni **{Iz 7,14}**. **32** Nagy lesz ő, a Magasságbeli Fiának fogják hívni; az Úr Isten neki adja atyjának, Dávidnak trónját, **33** és uralkodni fog Jákob házában mindörökké, és királyságának nem lesz vége« **{2 Sám 7,13; Iz 9,6}**.

34 Mária erre így szólt az angyalhoz: »Miképpen lesz ez, hiszen férfit nem ismerek?« **35** Az angyal ezt felelte neki: »A Szentlélek száll rád, és a Magasságbeli ereje megárnyékoz téged; s ezért a Szentet, aki tőled születik, Isten Fiának fogják hívni. **36** Íme, Erzsébet, a te rokonod is fiat fogant öregségében, és már a hatodik hónapban van, ő, akit magtalannak hívtak, **37** mert *Istennek semmi sem lehetetlen*« **{Ter 18,14; Jób 42,2}**. **38** Mária erre így szólt: »Íme, az Úr szolgálóleánya, legyen nekem a te igéd szerint.« És eltávozott tőle az angyal.

Mária látogatása Erzsébetnél

39 Mária pedig útra kelt azokban a napokban, és sietve elment a hegyek közé, Júda városába. **40** Bement Zakariás házába, és köszöntötte Erzsébetet. **41** És történt, hogy amint Erzsébet meghallotta Mária köszöntését, felujjongott méhében a magzat, és Erzsébet eltelt Szentlélekkel. **42** Hangosan felkiáltott: »Áldott vagy te az asszonyok között, és áldott a te méhednek gyümölcse! **43** De hogyan történhet velem az, hogy az én Uramnak anyja jön hozzám? **44** Mert íme, amint fülemben felhangzott köszöntésed szava, felujjongott a magzat méhemben. **45** És boldog, aki hitt, mert be fog teljesedni, amit az Úr mondott neki.«

(Erről l. Máténál 2,23.)

* 27. *Eljegyezve*. (L. Máténál 1,18. jegyz.) *Dávid házából*, családjából, melyből a Messiásnak kellett születnie. (L. Máté 1,1. jegyz.) A Mária nevéről Máté l, 16. jegyz.

* 28. *Malaszttal teljes*; benned van a malaszt legnagyobb foka, tehát nincs benned semmi bűn, az eredeti bűn sem. Ebben a megszólításban tehát benne rejlik a szeplőtelen fogantatás. Az *Úr vagyon teveled* szeretetével és kegyelmével, a legkiválóbb értelemben és legnagyobb fokban. *Áldott vagy*, legáldottabb, sőt páratlanul, hasonlíthatatlanul áldott, ki magában egyesítette a női nem minden dicsőségét, a szüzességet és anyaságot és pedig az istenanyaságot, s az átkot, mely Éva bűne óta a női nemre nehezedett, eltörölte, sőt áldásra változtatta.

* 29. *Mikor ezt hallotta.* Némely görög kézirat: mikor meglátta az angyalt. Megzavarodék az angyal láttára láttára és beszédére. Miféle köszöntés ez? mit jelentsen ez, mi e szavak értelme? melyeket alázatosságból nem tudott és nem akart magára vonatkoztatni.

* 31. Jézus annyit tesz, mint Szabadító, Üdvözítő. (L. Máté 1,1. Luk. 2,21.)

* 32. *Hivatni*, lenni és elismertetni. *Neki adja Dávid királyi székét stb*. azaz ő lesz a zsidóktól várt Messiás, a szellemi Izrael királya. Ezt az örök királyságot az ószövetségi Szentírás számos helye megjövendölte. (Kir. II. 7,16; Zsolt. 88,5; 109,2. skk. Iz. 9,7; 11,1. skk. Jer.23,5; 33,15. skk. Ez.37,24. sk. Dán. 2,44; 7,14, 27. stb.) *Országolni mindörökké stb*, a választott nép folytatásában, az új és szellemi Izraelben, az egyházban.

* 34. *Miképen leszen ez?* Mária nem kételkedik, hanem csodálkozik, meg nem érti a dolgot s felvilágosítást kér. Nem ismerek, nem is szándékozom. E szavakban tehát benne lappang Mária szüzességi fogadalma; máskép nem volna azoknak értelmük.

* 35. *A Szentlélek száll tereád*, feletted fog lebegni, miként a teremtéskor a vizek felett, (Móz. 1,2.) mint világalakító és rendező. Ámbár Isten külső működései mind a három személlyel közösek, mégis a theologiai nyelvszokás a megtestesülést különös módon a Szentléleknek, mint a világalakítás, malaszt és szeretet elvének tulajdonítja. *A Magasságbelinek ereje* ugyancsak a Szentlélek, mint alakító erő. *Megárnyékoz,* mint az ószövetségben a felhőoszlop Izrael népét és a frigyszekrényt; miként az árnyék a testeket érinti, de be nem szennyezi; miként a felhő a földet megtermékenyíti, olyan lesz a Szentlélek működése Máriában. (V. ö. Máté 1,18. skk.) Krisztus tehát emberi természete szerint is valóban Isten fia. De azért a Szentlélek nem atyja Jézus emberségének.

* 36. Bizonyítékul az angyal Erzsébetnek szintén csodálatos foganására hivatkozik. *Rokonod.* Mária és Erzsébet sógorságban voltak. Ez *hatodik hónapja neki* t. i. ez hatodik áldott hónapja, most van állapotának hatodik hónapja. *Magtalannak hivatlik*, annak tartják.

* 37. (V. ö. Móz. I. 18, 14.) *Semmi*; a görögben és latinban semmi szó vagy dolog.

* 38. *Szolgálóleánya* t. i. vagyok, szolgálatára állok. Legyen nekem, azaz beleegyezem, meg vagyok nyugtatva. E szavakra a megtestesülés megtörtént.

* 39-56. Szűz Mária látogatása és a Magnificat.

* 39. *Útra kelvén*, Mária utazására okot adott, hogy az angyaltól megtudta Erzsébet állapotát; tehát szeretetből ment, hogy örömében osztozzék és valamiben segítségére lehessen. *Juda törzsének városába*, a hagyomány szerint Hebronba.

* 41. *Repesett a magzat*; megszentelődött, megérezte és

46 Mária erre így szólt:

»Magasztalja *lelkem az Urat,*

47 és *szívem ujjong megváltó Istenemben* **{Hab 3,18}**,

48 mert *tekintetre méltatta szolgálója alázatosságát* **{1 Sám 1,11}**.

Íme, mostantól fogva boldognak hirdet engem
minden nemzedék **{Ter 30,13}**,

49 mert nagy dolgot cselekedett velem a Hatalmas **{MTörv 10,21}**,

és Szent az ő Neve **{Zsolt 111,9}**.

50 Irgalma nemzedékről nemzedékre

azokra száll, akik őt félik **{Zsolt 103,13.17}**.

51 Hatalmas dolgokat művelt karja erejével, szétszórta a gondolataikban kevélykedőket **{Zsolt 89,11}**.

52 Hatalmasokat levetett a trónról,

és kicsinyeket felemelt **{Zsolt 147,6}**.

53 Éhezőket betöltött jókkal,

és üresen bocsátott el gazdagokat **{Zsolt 107,9}**.

54 Felkarolta szolgáját, Izraelt,

megemlékezve irgalmasságáról **{Iz 41,8-9; Zsolt 98,3}**,

55 amint megmondta atyáinknak,

Ábrahámnak és utódainak mindörökre« **{Ter 17,7}**.

56 És Mária nála maradt mintegy három hónapig, azután visszatért házába.

Keresztelő János születése

57 Azután eljött az ideje, hogy Erzsébet szüljön; és fiút szült. **58** Meghallották szomszédai és rokonai, hogy az Úr nagy irgalmasságot cselekedett vele, és együtt örvendeztek vele. **59** Történt pedig, hogy a nyolcadik napon eljöttek körülmetélni a gyermeket, és apja nevéről Zakariásnak akarták nevezni. **60** De az anyja így szólt: »Semmiképpen sem, hanem Jánosnak fogják hívni.« **61** Erre azt mondták: »De hiszen senki sincs a rokonságodban, akit így neveznének.« **62** Megkérdezték tehát az apját, hogyan akarja őt nevezni. **63** Ő pedig írótáblát kért, és ezeket a szavakat írta rá: »János a neve.« Mindnyájan elcsodálkoztak. **64** Erre azonnal megnyílt a szája és a nyelve, megszólalt, és magasztalta Istent. **65** Félelem szállta meg összes szomszédjukat, s e dolgok híre elterjedt Júdea egész hegyvidékén. **66** Mindannyian, akik hallották, a szívükbe vésték ezt, és kérdezték: »Mi lesz ebből a gyermekből?« Mert az Úr keze volt vele.

örvendező mozgásokkal jelezte a Messiás közelségét; Erzsébet pedig betelvén Szentlélekkel, isteni sugallatra megtudta Mária messiásanyaságát.

* 43. *Hogy jutok én ahhoz?* mivel érdemeltem meg? *Uramnak*, a Messiásnak.

* 46-55. A titok, az öröm, boldogság és hála, melyet Mária addig szívébe rejtett, most egyszerre kitört belőle egy csodaszép énekben, a *Magnificatban,* melyben az ő páratlan méltóságának megfelelő egész hangulata visszatükröződik. Az ének ószövetségi képekből és kifejezésekből s párhuzamos vagy egymást kiegészítő mondatokból van szerkesztve.

* 46-47. *Lelkem, szívem*. A görög először lelket (psyche), másodszor szellemet (pneuma) mond; előbbi itt inkább az ember érzelmi, utóbbi értelmi világát jelenti. (V. ö. Kir. I. 2,1.)

* 48. *Ránézett*, meglátta, tekintetbe vette, figyelmére és kegyelmére méltatta. *Szolgálója kicsinységére* annyi mint kicsiny, szerény sorsú szolgálójára; de úgy is lehet fordítani: szolgálója alázatosságára. E versben ki van fejezve Szűz Mária nagy alázatossága, de egyúttal páratlan méltóságának, hálájának. és boldogságának érzete, mely lelkét eltöltötte. *Boldognak hirdet.* Ez már jövendölés, mely a keresztény világban állandóan teljesedik.

* 50. Ami következik, az is részben jövendölés, mely főleg a Messiás szerepére vonatkozik, de mint az Isten tervében már befejezett, sőt a megvalósulás útján levő dolog, a próféták beszédmódja szerint múlt idővel van kifejezve. *Irgalma*, mely a megtestesülésben és megváltásban nyilvánult, örökké folytatódik az istenfélőkön, a híveken és a jámborokon. (V. ö. Zsolt. 102,17.)

* 51. *Hatalmas dolgokat művelt*; megmutatta hatalmát Isten ellenségei, az ördög és a gonoszok, kivált a kevélyek felett, kiknek terveit halomra döntötte. (V. ö. Zsolt. 88,11.)

* 52. *A hatalmasokat*, akik a földön uralkodnak. Ez nem valami történeti eseményre utal, hanem általános elvet mond ki, amit a tapasztalás is igazol: Isten a gonosz hatalmakat, a föld nagyjait, kik vele szembeszállnak, embertársaikat leigázzák, megalázza, a föld kicsinyeit pedig vagy akik magukat megalázzák, azokat felmagasztalja. Isten nem tűr versenyt; a kevélyéknek ellenáll. (V. ö. Kir. I. 2,8; Zsolt. 112,6. skk. Sirák 10,17. stb.)

* 53. *Az éhezőket*, kivált a lelkileg szegényeket (lásd Máté 5,3; Luk. 6,21.), kik alkalmasabbak a megváltás kegyelmének befogadására, betölti lelki javakkal és elvonja kegyelmeit a felfuvalkodott gazdagoktól. (V. ö. Kir. I. 2,53.)

* 54. Ez az előbbi elvek következménye. Felkarolta, választott népévé és a Messiás szülőjévé tette a világban szerény sorsú, jámbor zsidó népet. *Megemlékezvén irgalmasságáról*, Izrael kiválasztásáról és a neki tett Ígéretekről.

* 55. *Amint szólt vala*, ígérte vala. *Ivadékának* szellemi értelemben. (V.ö. Róm. 1,28. sk. Gal. 4,28.) Mindörökre, azaz örök időkre felkarolta Izrael népét, már tudniillik az igaz Izraelt, az ószövetségi Izrael örökösét és folytatását a keresztény egyházban. Az Ígéretek Ábrahámnak és Dávidnak adattak, de az ószövetségi helyek szerint örök időkre szóltak.

* 56. *Nála maradt*, úgy látszik Erzsébet szüléséig, s hazatérése után költözött József házába. (Máté 1,18.)

* 57-80. Ker. János születése és Zakariás éneke.

* 58. *Nagy irgalmasságot*, kegyelmet, szeretetet, jótéteményt.

* 59. *Eljövének* a szomszédok, rokonok, ismerősök. *Nevezték* maguk részéről, illetőleg csak akarták nevezni.

* 63. *János az ő neve*; már van Istentől adott neve. *Csodálkozának*, hogy a családban idegen nevet adtak neki.

67 Apja pedig, Zakariás, betelt Szentlélekkel
és így jövendölt:
68 »*Áldott az Úr, Izrael Istene* **{Zsolt 41,14}**, mert
meglátogatta és megváltotta az ő népét **{Zsolt 111,9}**.
69 Az üdvösség jelét támasztotta nekünk,
Dávidnak, az ő szolgájának házában **{Zsolt 18,3; 132,17}**,
70 amint megmondta szentjeinek ajkával,
ősidőktől fogva prófétái által.
71 Megmentett minket ellenségeinktől, és mind-
azok kezéből, akik gyűlölnek minket **{Zsolt 106,10}**;
72 hogy irgalmasságot cselekedjék atyáinkkal,
és megemlékezzék szent szövetségéről,
73 az esküről, melyet Ábrahám atyánknak esküdött,
hogy majd megadja nekünk **{Zsolt 105,8; 106,45; Lev 26,42 }**,
74 hogy ellenségeink kezéből megszabadulva,
félelem nélkül szolgáljunk neki,
75 szentségben és igazságban színe előtt
életünknek minden napján.
76 Téged pedig, gyermek,
a Magasságbeli prófétájának fognak hívni:
mert *az Úr színe előtt* fogsz járni,
hogy előkészítsd az ő útját **{Mal 3,1}**,
77 és népét az üdvösség ismeretére tanítsd,
bűneik bocsánatára,
78 Istenünk mélységes irgalmából, amellyel
meglátogatott minket a magasságban felkelő,
79 *hogy fényt hozzon azoknak, akik sötétségben*
és a halál árnyékában ülnek **{Iz 9,1; 42,7}**,
s hogy lépteinket a békesség útjára igazítsa« **{Iz 59,8}**.
80 A gyermek pedig növekedett és erősödött
lélekben, és a pusztában volt addig a napig, amíg
nyilvánosan fel nem lépett Izraelben.

* 64. *Magasztalván az Istent* az alább közölt énekben.

* 66. *Szívükbe vevék*, megjegyzék maguknak, fontolgaták. *Hát mi lesz ebből?* Az evangélista megjegyzi, hogy ezt méltán kérdezték, mert az *Úr keze vala ő vele*.

* 67. *Jövendöle*, a görögben és latinban prófétála. Ez a szó a Szentírásban általában annyit jelent, mint Istentől ösztönözve és sugalmazva beszélni, szorosabb értelemben annyi, mint jövendölni. Valóban Zakariás énekében, kivált annak második részében, szoros értelemben vett jövendölések is vannak.

* 68-79. *Zakariás éneke*. Első részében (68-75. v.) a Megváltó eljöveteléért hálálkodik, főleg eszményi zsidó szempontból és a megváltást magasztalja, a második részben (76-79. v.) a gyermek prófétai szerepét jövendöli meg. Az ének lánc módjára egymásba kapcsolódó, egymást kiegészítő és tovább fejlesztő mondatokból vagy versekből áll s tele van zsidós eszmékkel és héberes kifejezésekkel. Némelyek versszakokat is különböztetnek meg benne.

* 68. *Rátekintett* népére szeretettel, gondoskodással. *Megváltást készített*, azaz kiváltást a rabságból, szabadulást a nyomorúságból, nem politikai szabadságol, hanem erkölcsit, a bűn és ördög uralmának végét. Zakariás múlt időben beszél, mert János születése és a Messiás fogantatása által a megváltás már megkezdődött s annak befejezése már oly bizonyos, hogy szinte bevégzett tény. (Prófétai múlt idő.) Népének Izraelnek, de tágabb értelemben az egész emberiségnek.

* 69. A szarv a Szentírásban az erő jelképe (a kép a bikától van kölcsönözve: v. ö. Kir. I. 2,10; Zsolt. 17,3; 131,17; Sirák 47,8.); *az üdvösség szarva* annyit tesz, mint megmentő, védő szarv, erős védő, hatalmas szabadító, üdvözítő: itt lelki szabadító, Krisztus.

* 71. *Szabadulást*. Ez a szó valószínűleg a *támasztott* vezérigétől függ; tehát támasztotta az üdvösség szarvát és a lelki, erkölcsi szabadulást vagy megváltást. Más magyarázók azonban a szabadulás szót a *szólott* (= ígért) igéhez kötik, mint annak tárgyát. *Ellenségünk* itt nem annyira Izrael népének akkori politikai ellenségeit, a rómaiakat jelenti, mint inkább a lelki ellenségeket, a sötétség és bűn hatalmait, a gonosz embereket és népeket.

* 72. *Irgalmasságot cselekedjék atyáinkkal*, amennyiben teljesíti nekik tett ígéreteit, megnyugtatja utódaik és népük iránt érdeklődő szeretetüket s akik addig a megváltásban csak hittel és reménnyel vettek részt, azokat tényleg részesíti benne azáltal, hogy bevezeti őket a pokol , tornácából (hol addig tartózkodtak) a mennybe. *Megemlékezzék* szövetségéről, azaz teljesítse azt, melyet Izrael ősatyáival és népével kötött.

* 73. *Az esküről*, az Ábrahámnak tett, esküvel is megerősített Ígéretekről. (V. ö. Móz. I. 22,16; Zsolt. 109,4; Sirák 44,22; Zsid. 6,13.) A görögben az eskü tárgyesetben áll, ami a következő melyet esküdött kifejezés vonzata (attractio); de maga a görög *megemlékezni* ige is vonzhat tárgyesetet. *Hogy megadja nekünk* azt, ami a szövegben következik vagy megadja magát az eskü tárgyát, az esküvel teljesített Ígéretet.

* 74. *Félelem nélkül*, nemcsak ellenségeink félelme, hanem a bűn és kárhozat veszedelme nélkül is.

* 76. *Fogsz hivatni*, azaz próféta leszel és annak fognak elismerni. *Az Úr* Isten vagy inkább a Messiás színe előtt mégy, az ő hírnöke, előfutára leszel, amilyen a királyok előtt szokott járni, hogy nekik az utat készítse és az embereket jövetelére előkészítse. (V. ö. Iz. 40,3. sk. Mal. 3,1; 4,5. sk. Máté 3,1. skk. Márk 1,2. sk. Luk. 1,17.)

* 77. *Az üdvösség tudományát*, hogy megtanítsd az üdvösség útjára.

Lk 2

Jézus születése

1 Történt pedig azokban a napokban: Rendelet ment ki Augusztusz császártól, hogy írassék össze az egész földkerekség. 2 Ez az első összeírás akkor történt, amikor Szíriát Kvirínusz kormányozta. 3 El is ment mindenki, hogy összeírják, mindenki a maga városába. 4 Fölment tehát József is Galileából, Názáret városából Júdeába, Dávid városába, amelyet Betlehemnek hívnak, mert Dávid házából és nemzetségéből való volt, 5 hogy összeírják Máriával, eljegyzett feleségével, aki áldott állapotban volt. 6 Amikor ott voltak, eljött az ideje, hogy szüljön, 7 és megszülte elsőszülött fiát. Pólyába takarta és jászolba fektette, mert nem kaptak helyet a szálláson.

8 Azon a vidéken pásztorok tanyáztak, és őrizték nyájukat az éjszakában. 9 Egyszer csak ott termett mellettük az Úr angyala, és az Úr fényessége körülragyogta őket. Nagy félelem vett erőt rajtuk. 10 Az angyal ezt mondta nekik: »Ne féljetek! Íme, nagy örömet hirdetek nektek, melyben része lesz az egész népnek. 11 Ma született nektek az Üdvözítő, az Úr Krisztus, Dávid városában.

* 78. *Mélységes irgalmából*; a görögben héberes kifejezés: irgalmának belseje, nagyirgalmú szíve által. A magasságból felkelő vagy eredő, a felkelő nap, a mennyei kelet, a Messiás. (V. ö. Móz. IV. 24,17; Iz. 9,2; 60,1; Zak. 3,8; 6,12; Mal. 4,2; Ján. 1,5. stb.)

* 79. *Sötétségben és a halál árnyékában*; szellemi és erkölcsi sötétségben, vallási és erkölcsi tudatlanságban, bálványozásban és bűnben. Itt főleg a pogányokról van szó. De a kifejezés jelentheti az alvilágot, a pokol tornácát (a héber seolt) is, ahol az ószövetségi igazak várták a szabadulást, a Messiást, ki őket az üdvösség világosságába, a mennybe vezesse. *Ülnek*, élnek, tartózkodnak. *A békesség*, a lelki béke, a boldogság, az üdvösség útjára, melyre János a bűnbánat által vezet.

* 80. A pusztákban vala, főleg Juda pusztájában a Jordán torkolata és a Holt-tenger körül. Természetesen nem mindjárt születése napjától, hanem csak későbbi ifjúságától. Itt készült János imádság, elmélkedés és önmegtagadó élet által hivatására.

* 2,1-7. Jézus születése az összeírás idején.

* 1. *Ama napokban*, Kér. János születésének ideje táján. *Rendelet Augusztus császártól*. Augusztus a római polgárok közt és a birodalom meghódított tartományaiban ismételve rendezett különféle összeírásokat: népszámlálásokat, adóösszeírásokat (censusokat). földrajzi és kataszteri munkálatokat, mint erről az egykorú történetírók és más emlékek tanúskodnak. Az ilyen összeírások a birodalomban évekig tartottak. Egy ilyen évekig tartó birodalmi vagy tartományi összeírás részlete volt az is, mely alatt Jézus született. Igaz, hogy Palesztinának akkor saját királya volt Nagy Heródes személyében, aki azonban egészen a rómaiaktól függött. Különben lehet, hogy Augusztus rendelete tulajdonképen Heródes országát nem is kötelezte, hanem csak tanács volt vagy pedig Heródes csak hizelgésből vagy mert célszerűségét belátta, utánozta a római összeírást. Az egész földkerekségе, természetesen csak a római birodalom, mely akkor majdnem az egész ismert és civilizált világra kiterjedt, úgy hogy kevés túlzással lehetett azt az egész földnek nevezni.

* 2. *Az első összeírás* tudniillik Palesztinában, vagy Cirinus helytartó alatt. Mert ez idő tájban Zsidó-országban két ilyen összeírás volt Cirinus alatt: az első Kr. e. 5-3 év táján, mely egyáltalában az első összeírás volt Palesztinában, a másik pedig Kr. u. 6-ban, amikor Judeát a római birodalomba teljesen beolvasztották s az összeírás miatt Zsidó-országban lázadás is ütött ki a gamalai Judás vezetése alatt. (A mi időszámításunk valószínűleg tévedésből 4 évvel Krisztus valóságos születése után kezdődik.) *Cirinus* (Kvirinins) *Szíriát* kétszer kormányozta: Kr. e. 4-2 körül és másodszor Kr. u. 6 körül; sőt az sem lehetetlen, hogy az előbbi években más volt a szíriai helytartó (legátus), s Cirinus csak az összeírás vezetésével megbízott hadvezér vagy császári biztos volt.

* 3. Mindenek Heródes országából. *Kiki a maga városába*, tudniillik törzsének ősi székvárosába, zsidó szokás szerint. Igaz, hogy a római összeírások a lakóhelyen történtek; de Zsidó-országban, hol a népet törzsek és családok szerint tartották nyilván, a zsidó módszer könnyebb és célszerűbb volt. A rómaiak pedig ilyen dolgokban alkalmazkodtak a meghódított népek szokásaihoz. Különben is ezt a népszámlálást, úgy látszik, Heródes hivatalnokai hajtották végre.

* 4. *Betlehem* volt Dávid családjának és nemzetségének ősi fészke, honnan már József ősei Galileába származtak el. (V. ö. Máté 2,1; 6,23.)

* 5. Az asszonyoknak általában nem kellett az összeíráson

12 Ez lesz a jel számotokra: találni fogtok egy kisdedet pólyába takarva és jászolba fektetve.« 13 Ekkor azonnal mennyei sereg sokasága vette körül az angyalt, és dicsérte Istent:

14 »Dicsőség a magasságban Istennek,

és a földön békesség a jóakaratú emberekben!«

15 És történt, hogy amikor az angyalok visszatértek tőlük a mennybe, a pásztorok így szóltak egymáshoz: »Menjünk át Betlehembe, és lássuk azt a dolgot, ami történt, s amelyet az Úr hírül adott nekünk.« 16 Elmentek tehát sietve, és megtalálták Máriát és Józsefet, és a jászolban fekvő kisdedet. 17 Amikor meglátták őket, elhíresztelték azt, amit a gyermek felől hallottak. 18 És mindnyájan, akik hallották, csodálkoztak azon, amiről a pásztorok beszéltek nekik. 19 Mária pedig megjegyezte mindezeket a dolgokat, és el-elgondolkodott rajtuk szívében.

20 A pásztorok pedig visszatértek, magasztalták és dicsérték Istent mindazokért a dolgokért, amiket hallottak és láttak úgy, ahogy megmondták nekik.

Simeon és Anna tanúsága Jézusról

21 Amikor elérkezett a nyolcadik nap, hogy körülmetéljék a gyermeket, a Jézus nevet adták neki, úgy, amint az angyal nevezte, mielőtt anyja méhében fogantatott.

22 Mikor pedig elteltek tisztulásuk napjai, Mózes törvénye szerint felvitték őt Jeruzsálembe, hogy bemutassák az Úrnak, 23 amint az Úr törvényében írva van: *»Minden elsőszülött fiúgyermek az Úrnak legyen szentelve«* {Kiv 13,2.12}, 24 és hogy áldozatot mutassanak be, amint az Úr törvénye mondja: *»Egy pár gerlicét vagy két galambfiókát«* {Lev 12,8}. 25 Élt pedig Jeruzsálemben egy ember, Simeon volt a neve, igaz és istenfélő férfiú, aki várta Izrael vigasztalását, és a Szentlélek volt rajta. 26 A Szentlélek kijelentette neki, hogy halált nem lát, amíg meg nem látja az Úr Felkentjét. 27 Ekkor a Lélek ösztönzésére a templomba ment.

személyesen megjelenniök. De Mária mégis elment, mert nem akarta Józsefet a maga állapotában elhagyni, és mert valószínűleg Betlehemben valami kis ingatlana vagy ahhoz való igénye volt, ami megjelenését szükségessé, legalább tanácsossá tette. A régi hagyomány szerint Mária fitestvér nélküli örökösleány volt. (V. ö. Máté 1,16. jegyz.) *Eljegyzett feleségével* jegyesével vagy vele szűzen élő feleségével. (L. Máté 1,18. 25. jegyz.)

* 6. Csodálatos az isteni Gondviselés útja, mely a távollakó szent családot egy véletlen; a népszámlálás által Mikeás próféta jövendölésének (Mik. 5,2; Máté 2,5. sk.) megfelelőleg Betlehembe vezette.

* 7. *Elsőszülött fiát*. (Lásd Máténál 1.25. jegyzet.) *Bepólyázá.* Ebből a régi és új magyarázók azt következtették, hogy Mária fájdalom, betegség és gyengeség nélkül, szüzességének sérelme nélkül szült. *Jászolyba fekteté*; Jézus születése tehát istállóban vagy a hagyomány szerint istállóul használt barlangban történt. Úgy látszik, az istálló a pásztorok előtt ismeretes volt, mert rossz időben oda szoktak nyájaikkal behúzódni. *Nem kaplak helyet*. Az összeírás miatt nagy csődület volt. A szent család szegény iparoscsalád volt, de nem volt koldus. *A szálláson*, a szállóban.

* 8. *Szabad ég alatt*. Bár Palesztinában a nyájak rendesen csak februártól fogva legelnek a szabadban, de enyhe teleken már december végén és januárban is kihajtjuk azokat.

* 9. *Isten fényessége*, mennyei fény. Szegény szülők, istálló, egyszerű pásztorok – minden a szegénységet és alázatosságot hirdeti és tiszteli meg. Isten a kis embereket választotta ki születésének eszközei és tanui gyanánt, hogy megszégyenítse és elítélje a világ hatalmasait. (V. ö. Kor. I. 1,27. sk.)

* 12. *A jel*, melyről megismeritek őt, vagy szavaim igazságát.

* 13. *Mennyei sereg*; az angyalok.

* 14. *Dicsőség a magasságban stb.* legyen, vagy lesz. Ez az Üdvözítő születésének célja és a megváltás programmja. *Békesség* lelki béke, a jó lelkiismeret békéje. Ez nem jelent ugyan egyenesen politikai békét, de magában foglalja azt is. (V. ö. Máté 5, 9.) *A jóakarata embereknek* a görögből pontosabban fordítva: az (Istennek) tetsző, az igaz, hívő és erényes embereknek.

* 15. *Menjünk át* a mezőn, a legrövidebb úton.

* 17. Látván ezeket s így meggyőződvén az angyal szavainak igazságáról.

* 21-40. Jézus körülmetélése és bemutatása a templomban.

* 21. *Hogy körülmetéljék*, Jézus alávetette magát a szertartásnak, mert pontosan meg akarta tartam a mózesi törvényt, mely akkor még érvényben volt. (L. Móz. I. 17,12; III. 12,3. stb. Máté 5,17.)

* 22-24. *Megtisztulásuk napjai*. Mózes törvénye szerint a szaporodás tüneményei és a holttesttel való érintkezés rövidebb vagy hosszabb ideig tartó vallási tisztátlanságot okozott, melytől bizonyos tisztulási szertartásokkal kellett szabadulni, így a szülés után az anyát (sőt némileg gyermekét is) tisztátalannak tekintették, fiúgyermek szülése után negyven napig, leány szülése után kétszer annyi ideig, amely idő alatt az anya a templomból és a választott nép társaságából ki volt zárva. Eltelvén e napok, az anyának meg kellett jelenni a templomban s tisztulási áldozatokat mutatni be: egy báránykát és egy galambot vagy gerlicét, szegény szülőknek csak két galambot vagy gerlicét. (Móz. III. 12,2. skk.) *Az elsőszülött fiúgyermek*, sőt az állat hímnemű elsőszülötte is (a görög szöveg héberes kifejezése szerint: ami anyja mehet megnyitja) az ősrégi szokás és a mózesi törvény szerint *az*

Amikor szülei bevitték a gyermek Jézust, hogy a
törvény szokása szerint cselekedjenek vele, **28** karjaiba vette őt, és Istent magasztalva így szólt:

29 »Most bocsátod el, Uram, szolgádat
a te igéd szerint békességben,
30 mert látták szemeim
üdvösségedet **{Iz 40,5}**,
31 melyet minden nép
színe előtt készítettél **{Iz 52,10}**,
32 világosságul a nemzetek megvilágosítására **{Iz 42,6; 49,6}**
és dicsőségére népednek, Izraelnek« **{Iz 46,13}**.

33 Apja és anyja csodálkoztak mindazon, amit róla mondtak. **34** Simeon megáldotta őket, anyjának, Máriának pedig ezt mondta: »Íme, sokak romlására és feltámadására lesz ő Izraelben; jel lesz, melynek ellene mondanak **35** – és a te lelkedet tőr járja át –, hogy nyilvánosságra jussanak sok szív gondolatai.«

36 Volt egy Anna nevű prófétaasszony is, Fánuel leánya, Áser törzséből. Nagyon előre haladt már napjaiban, miután férjével hét esztendeig élt szüzessége után; **37** nyolcvannégy éves özvegy volt, és nem vált meg a templomtól, böjtöléssel és imádsággal szolgált ott éjjel és nappal. **38** Ő is odajött ugyanabban az órában, dicsérte Istent, és beszélt róla mindazoknak, akik várták Jeruzsálem megváltását.

39 Miután mindent elvégeztek az Úr törvénye szerint, visszatértek Galileába, a városukba, Názáretbe. **40** A gyermek pedig növekedett és erősödött, telve bölcsességgel, és az Isten kegyelme volt rajta.

A tizenkét éves Jézus a templomban

41 A szülei pedig minden évben elmentek Jeruzsálembe a Húsvét ünnepére. **42** Mikor azután tizenkét esztendős lett, fölmentek mindnyájan

Úrnak volt szentelve; az elsőszülött fiúkat régen az Isten és a templom szolgálatára adták, az állatokat áldozatul vagy ajándékul a templomnak és a papoknak. Mióta az Isten Lévi törzsét rendelte saját szolgálatára, azóta az helyettesítette az elsőszülötteket, de azokat eredeti hivatásuk jeléül be kellett mutatni a templomban s áldozattal és váltságdíjjal kellett mintegy kiváltani. (Móz. II. 13,2. 12. sk. 34,19. sk. IV. 3,12. sk. 40. skk. 8,16. skk. 18,15.) Jézus és Mária, kikben nem volt bűn, mindezen tisztulási szertartásoknak alávetették magukat, egyrészt alázatosságból, másrészt a törvény iránti tiszteletből és példaadás kedvéért.

* 25. *Simeon* valószínűleg nem volt pap, hanem próféta. *Igaz és istenfélő*, a törvényt pontosan megtartó és jámbor. *Izrael vigasztalása* a megváltás vagy a Messiás.

* 29. *Most bocsátod el* vagy elbocsáthatod vagy bocsásd el szolgálatodból, vedd magadhoz; mivel már úgyis munkaképtelen, nincs többé életének célja és öröme. *A te igéd*, azaz ígéreted szerint (fentebb 26. vers). Békességben, nyugodt halál által vagy a békébe.

* 30. Megváltásodat, a Megváltót, az Üdvözítőt.

* 31. *Minden népek színe előtt,* hogy mind lássák és országában részt vegyenek. (V. ö. Zsolt. 71; Iz. 2,2-5. stb.)

* 33. *Csodálkozának* nem Krisztus hivatásán, hanem azon, hogy ily korán és oly sok oldalról nyilatkoztatta ki azt az Úr.

* 34. *Tétetett*, rendeltetett. Romlásra ugyan nem rendeltetett, de sokaknak gonoszságuk miatt tényleg romlására szolgál. (V. ö. Iz. 8,14; Máté 21,44; Luk. 20,18; Róm. 9,33; Pét. I. 2,6. skk.) *Romlására és feltámadására*. Krisztus az embereket két táborra osztja; akik őt el nem fogadják, neki ellenmondanak és parancsainak ellenszegülnek, azoknak romlására lesz, amennyiben alkalmat ad a bennük lappangó rossz kitörésére, a megátalkodásra és kárhozatra.

* 35. *Tőr fogja átjárni*. Célzás Mária fájdalmaira, melyeket szent Fia szenvedésének és az emberek hitetlenségének láttára lelkében szenvedett. *Hogy nyilvánosságra jöjjenek*. A nagy kísértések és szenvedések a próbakövek, melyek megmutatják kiben mi lakik, ki van Krisztus mellett vagy ellene.

* 37. *Nyolcvannégy éves özvegy* összesen ennyi éves volt. *Nem vált meg*, úgyszólván szakadatlanul ott lakott.

* 38. *Felőle*, a gyermekről.

* 39. *Visszatérének Názáretbe*. Máté szerint Jézus születése után a szent család a bölcsek hódolatát fogadta Betlehemben, innen futott Egyiptomba, honnan csak Heródes halála után tért haza Názáretbe. Vitás kérdés, hol kell ebbe az elbeszélésbe a templomi bemutatást beilleszteni: a bölcsek látogatása előtt-e vagy után-e, vagy épen az egyiptomi tartózkodás után. Lehet, hogy a szent család a bemutatás után még ügyeinek rendezésére, visszatért Betlehembe s akkor történt a bölcsek látogatása. De még valószínűbbnek látszik az, hogy a bemutatás a bölcsek látogatása és a gyermekgyilkosság közé esett. Heródes, ki akkor Jerichóban tartózkodott, egy ideig várta a bölcseket, ezalatt történhetett a bemutatás, mely a templomi sokadalomban nem tűnt fel. Azután a szent család egy időre még visszatért Betlehembe s ott érte őket Heródes kegyetlen parancsa, mely menekülésre kényszerítette. Lukács értesítését, hogy a bemutatás után Názáretbe mentek, úgy kell érteni, hogy nem telepedtek meg Betlehemben, hanem az egyiptomi futás után, tehát közvetve Názáretbe mentek (Máté 2,23.), s Jézus ott növekedett fel.

* 40. *Növekszik és erősödik vala,* vagyis ha már felvette az emberi természetet, annak törvényei szerint fejlődött testben és lélekben. *Telve bölcseséggel* már gyermek korában.

Jeruzsálembe az ünnepi szokás szerint. **43** Amikor elteltek az ünnepnapok és már visszatérőben voltak, a gyermek Jézus ottmaradt Jeruzsálemben, és nem vették észre a szülei. **44** Úgy gondolták, hogy az úti társaságban van. Megtettek egy napi utat, s akkor keresték őt a rokonok és az ismerősök között. **45** Mivel nem találták, visszatértek Jeruzsálembe, hogy megkeressék.

46 És történt, hogy három nap múlva megtalálták őt a templomban, amint a tanítók közt ült, hallgatta és kérdezte őket. **47** Mindnyájan, akik hallották, csodálkoztak okosságán és feleletein. **48** Mikor meglátták őt, elcsodálkoztak, és anyja ezt mondta neki: »Fiam! Miért tetted ezt velünk? Íme, apád és én bánkódva kerestünk téged.« **49** Ő pedig ezt felelte nekik: »Miért kerestetek engem? Nem tudtátok, hogy nekem az én Atyám dolgaiban kell lennem?« **50** De ők nem értették meg, amit nekik mondott.

51 Akkor hazatért velük. Elment Názáretbe, és engedelmeskedett nekik. Anyja megőrizte szívében mindezeket a szavakat. **52** Jézus pedig *növekedett* bölcsességben, korban és *kedvességben Isten és az emberek előtt* **{1 Sám 2,26}**.

Kegyelme itt nem malasztot jelent, hanem az Isten előtti kedvességet és tetszést.

* 41-52. A tizenkétéves Jézus a templomban.

* 41. *Jeruzsálembe mennek vala*. A törvény szerint minden férfi köteles volt a főünnepeken (húsvétkor, pünkösdkor és a sátoros ünnepeken) a templomban megjelenni. (V. ö. Móz. II. 23,14-17; 34,23. sk. V. 16,16.) Bár az asszonyok nem voltak erre kötelesek, de sok jámbor asszony is elment; így Mária is. A tizenkétéves fiú már «a törvény fia» volt, vagyis kötelezte a törvény.

* 43. *Ott maradt*. Az ünnepi zarándokok csoportokban indultak, úgylátszik külön a férfiak, nők és gyermekek, csak később oszlottak meg és gyülekeztek városaik vagy családjaik szerint. Az is lehetséges, hogy József és Mária Jézust valamely rokonra vagy ismerősre bízták, akinek hibájából vagy félreértéséből vagy véletlenül a gyermek hátra maradt, az isteni gondviselés intézkedése szerint. Nem ismerjük a körülményeket. Tehát igazságtalanság volna Máriát és Józsefet gondatlanságról vádolni.

* 46. *Három nap múlva*, harmadnapra az indulástól számítva. *A templomban*, annak egyik külső csarnokában, hol a törvénytudók előadásokat és vitatkozásokat tartottak.

* 48. *Meglátván őt*, Mária és József. *Elcsodálkozának*. Nem a bölcseségén; hiszen ők tudták, hogy Isten fia s már előbb is tapasztalhatták okosságát, hanem magánba tetten és helyzeten, bámultak, hogy gyermekkorában a törvénytudókkal vitatkozik, s hogy már ily korán és ily módon nyilvánítja isteni bölcseségét. Különben csodálkozni és bámulni olyan dolog nyilvánulásán is lehet, amit lényegében előbb is tudtunk. *Miért cselekedtél így*. Ez nem szemrehányás vagy rendreutasítás, hanem az aggódó és örvendetesen meglepett anyai szív természetes megnyilatkozása, meg az ok iránti érdeklődés is; mintha mondaná: csak nem akarsz már nyilvánosan fellépni és minket elhagyni?!

* 49. *Nem tudtátok-e?* Ez sem megrovás, hanem a keleti beszédmódnak megfelelő kérdéssel való felelet: mint Isten fiának mennyei Atyám házában, a templomban a helyem, vagy; azért jöttem e földre, hogy a földi kötelékektől menten mennyei Atyám dolgaival foglalkozzam.

* 50. *Nem érték*, tudniillik Jézus szavainak teljes és mély értelmét; csak Jézus későbbi élete és tanítása szolgált magyarázatul azokhoz.

* 51. *Hazatért, engedelmes volt*, tehát nem szakadt el a szülői háztól, nem függetlenítette magát és még nem kezdte meg nyilvános működését, csak egy sugarat mutatott isteni bölcseségéből. Ennél többet Jézus ifjúságáról hitelesen nem tudunk. Valószínűleg segítségére volt Szt. Józsefnek a munkában.

* 52. *Növekedék bölcseségben* és kedvességben, azaz szellemileg fejlődött nem mint Isten, hanem emberi természete szerint. (A bölcseség itt az isteni és emberi dolgok ismerete és a gyakorlati okosság.) Krisztus emberi természete kezdettől fogva egyesülve volt a második isteni személlyel, azért az isteni bölcseség és Isten előtti kedvesség őbenne kezdet óta megvolt s nem növekedhetett. Azonkívül az emberi természete a személyi egyesülés folytan közvetlenül szemlélte az isteni lényeget, melynek bölcsesége emberi természetére is átsugárzott és pedig fokozatosan, amint annak befogadására képesebb lett. Volt azonban Krisztusban az istenin kívül emberi tudás, bölcseség és szentség, amely benne fokozatosan nyilvánult, sőt a tapasztalás, gondolkodás és az erények gyakorlata által valóban is növekedett, úgy hogy akik látták, mindig bölcsebbnek és kedvesebbnek találták. Az

JÉZUS MŰKÖDÉSÉNEK ELŐZMÉNYEI: 3,1-4,13

Lk 3

Keresztelő János

1 Tibériusz császár uralkodásának tizenötödik esztendejében, amikor Poncius Pilátus volt Júdea helytartója, Heródes pedig Galilea negyedes fejedelme, Fülöp, a testvére Itúrea és Trachonitisz tartomány negyedes fejedelme, és Lizániász Abilína negyedes fejedelme, 2 Annás és Kaifás főpapok alatt, elhangzott az Úr igéje Jánoshoz, Zakariás fiához, a pusztában. 3 S ő elment a Jordán egész környékére, hirdette a bűnbánat keresztségét a bűnök bocsánatára, 4 amint írva van Izajás próféta beszédeinek könyvében:

»A pusztában kiáltónak szava:
`Készítsétek az Úr útját,
tegyétek egyenessé ösvényeit!
5 *Minden völgyet betöltenek,*
minden hegyet és halmot elhordanak;
ami görbe, egyenes lesz,
a göröngyös pedig sima úttá:
6 *és meglátja minden test Isten üdvösségét'«* **{Iz 40,3-5}.**

7 Így szólt tehát a sokasághoz, amely kiment, hogy megkeresztelkedjen nála: »Viperák fajzata! Ki tanított titeket menekülni a jövendő haragtól? 8 Teremjétek hát a megtérés méltó gyümölcseit, és ne mondogassátok magatokban: `Ábrahám a mi atyánk'. Mert mondom nektek: Isten képes ezekből a kövekből is fiakat támasztani Ábrahámnak.

emberileg megismerhető dolgokat tehát, melyeket mint Isten kezdet óta tudott és emberi természete is az istenségben szemlélt, később emberi tapasztalás és gondolkodás vagy értesülés alapján emberi módon is megismerte fokozatosan, mint más ember. Ekként Krisztus emberi tökéletessége is fejlődésével arányban fokozatosan gyarapodott, azért mindig újabb és újabb okból lett Isten előtt kedvesebbé. Ha nem így lett volna, akkor Krisztus nem lett volna valóságos ember.

* 3,1-2. *Keresztelő János fellépése*. Lukács, ki evangéliumában időrendet követ, ezen tervének megfelelőleg itt János fellépésének idejét hatféle kortani adattal határozza meg, bár ezek nagyrészt tágabb keretek közt mozognak; csupán az első pontos. E hatszoros adat célja nem János fellépésének meghatározása, hanem a Jézusé, mely vele csaknem egyidejűleg, pár hónappal utána történt s mellyel a kereszténység tulajdonképen megkezdődött. *Tiberius tizenötödik* évében. Augusztus meghalt Kr. u. 14-ben. (Róma építése után 767. augusztus hóban), tehát tizenötödik éve Kr. u. 28-29. (R. é. u. 781-782.) Tiberius azonban már 765-ben Augusztus kormánytársa volt, azért éveit többen innen számítják. Jézus egy pár hónappal János után lépett fel. Pilátus helytartó volt Kr. u. 26-36., *Heródes* uralkodott Kr. e. 4-Kr. u. 39-ig vagy 40-ig, Annás főpap volt Kr. u. 6-15-ig, *Kaifás* 18-36; de ezek a számok, valamint a szintén hosszabb ideig uralkodó *Fülöp* és (ifjabb) *Lizániás* évei az időt nem határozzák meg pontosan. Pilátus a szíriai római helytartónak alárendelt kormányzó volt Palesztinában. Heródes, akiről itt szó van, Heródes Antipás, úgy ő, mint Fülöp, a Nagy Heródes fiai. (A Heródes fiakról L. Máté 2,22. jegyz.: Annásról és Kaifásról L. Máté 26,57. jegyz.) *Abilina* kis tartomány Damaszkus közelében. *Lőn az Úr igéje*, az Úr prófétai működésre hívó szava. (V. ö. Iz. 38,4; Jer. 1,2; Ez. 1,3; Óz. 1,1; Joel 1,1. stb.) A pusztában. (Lásd Máté 3,1; Márk 1,4. és Luk. 1,80.)
* 3-14. *János bűnbánatot hirdet*. (Máté 3,1-10; Márk 1,1-6. v. ö. Ján. 1,6-8. 15.)
* 3. *Elméne* az isteni hívásnak engedelmeskedve. *A Jordán egész környékére* a Jordán völgyébe. *A bűnbánat keresztsége* L. Máté 3,6. és Márk 1,4. jegyz.
* 4. *Írva vagyon Izaiás könyvében*. L. Iz. 40,3. skk. Máté 3,3. jegyz. Márk. 1,3.
* 5-6. Izaiás szavainak folytatása. A megtérés akadályai eltávolítandók és el fognak távolíttatni. *Minden völgy* a hitetlenség lelki üressége és a kislelkűség gyávasága: *a hegy* a kevélység, melynek megalacsonyítása az alázatosság. *A görbe út* a bűn útját, a *göröngyös* az erény nehézségeit jelenti. *Minden test* minden gyarló ember. (V. ö. Móz. I. 6,12; Joel 2,28.); az üdvösség a messiási ország és megváltása. (L. fentebb 2,30.)
* 7-9. Ugyanez Máténál 3,7-10. lásd ott a jegyzetet. Máté szerint János ezeket a farizeusokhoz és szaddueeusokhoz mondta.
* 11. *Ossza meg* természetesen nem szószerint, hanem csak a felebaráti szeretet erős hangsúlyozása. (V. ö. Máté 5,42; Jak. 2,15. sk. Ján. I. 3,17.)
* 12. sk. *A vámosokról* L. Máté 5, 46. és 9, 9. jegyz. A vámosok a kivetett és megparancsolt adókon kívül a maguk számára is zsarolták a népet.
* 14. Az akkori, különféle nemzetiségekből, sokszor csavargókból és zsiványokból összetoborzott katonák nagyon rászorultak erre a tanácsra.
* 15-18. *János bejelenti Krisztust*. Máté 3,11. sk. Márk 1,7. sk. Ján. 1,26. sk. *Szentlélekkel és tűzzel*, a Szentlélek

9 A fejsze már a fák gyökerén fekszik. Minden fát,
amely nem terem jó gyümölcsöt, kivágnak és
tűzre vetnek.«
10 Ekkor megkérdezte őt a tömeg: »Mit cse-
lekedjünk tehát?« 11 Ő ezt felelte nekik: »Akinek
két köntöse van, ossza meg azzal, akinek nincsen;
és akinek ennivalója van, hasonlóképpen tegyen.«
12 Odajöttek a vámosok is, hogy megkeresztelked-
jenek, és megkérdezték tőle: »Mester! Mit cse-
lekedjünk?« 13 Ő ezt válaszolta nekik: »Semmit ne
követeljetek azon felül, ami elő van írva nektek.«
14 Megkérdezték őt a katonák is: »Hát mi mit cse-
lekedjünk?« Azt mondta nekik: »Senkit se bántal-
mazzatok, ne zsaroljatok, és elégedjetek meg a
zsoldotokkal.«
15 A nép pedig várakozott, és mindenki tana-
kodott szívében János felől, vajon nem ő-e a
Krisztus. 16 János így szólt mindnyájukhoz: »Én
csak vízzel keresztellek titeket. De jön, aki erő-
sebb nálam, akinek nem vagyok méltó a saruszíját
megoldani. Ő Szentlélekkel és tűzzel fog megke-
resztelni titeket. 17 Szórólapátja a kezében van, és
megtisztítja szérűjét. A búzát összegyűjti a mag-
tárjába, a pelyvát pedig olthatatlan tűzzel elégeti.«
18 Még sok egyébre is intette a népet, és hir-
dette nekik az evangéliumot. 19 Heródes pedig, a
negyedes fejedelem, akit megrótt Heródiásért,
testvérének feleségéért, és minden gonoszságért,
amelyet Heródes cselekedett, 20 mindezeket még
azzal is tetézte, hogy Jánost börtönbe záratta.

Jézus megkeresztelkedése

21 Történt pedig, hogy amikor már az egész
nép megkeresztelkedett, Jézus is megkeresztelke-
dett. Miközben imádkozott, megnyílt az ég, 22 és
mint egy galamb, testi alakban leszállt rá a Szent-
lélek, s ez a szózat hangzott az égből: »Te vagy az
én szeretett Fiam, benned telik kedvem« **{Iz 42,1}**.

Jézus családfája

23 Jézus, amikor tanítani kezdett, mintegy harminc
esztendős volt. A fia volt, amint vélték, Józsefnek, ő pe-
dig Hélié, ő Mattáté, 24 ő Lévié, ő Melkié, ő Jannájé, ő
Józsefé, 25 ő Mattitjáé, ő Ámoszé, ő Náhumé, ő Heszlié,
ő Naggájé, 26 ő Maáté, ő Mattitjáé, ő Simié, ő Józehé,
ő Jódáé, 27 ő Johanané, ő Reszáé, ő Zerubbábelé, ő Se-
altielé, ő Nérié, 28 ő Melkié, ő Addié, ő Koszámé, ő El-
madámé, ő Héré, 29 ő Józsuéé, ő Eliézeré, ő Jórimé, ő
Mattáté, ő Lévié, 30 ő Simeoné, ő Júdáé, ő Józsefé, ő
Jónámé, ő Eljakimé, 31 ő Meleáé, ő Mennáé, ő Mattatáé,
ő Nátáné, ő Dávidé, 32 ő Izájé, ő Obedé, ő Boózé, ő
Szálmoné, ő Nahsoné, 33 ő Aminádábé, ő Adminé, ő
Arámé, ő Ezroné, ő Fáreszé, ő Júdáé, 34 ő Jákobé, ő
malasztjával megtisztít, megvilágít és felmelegít a szeretet-
tel. (L. Máté 3,11. jegyz. Márk 1,8. Csel. 1,5; 11,16.)

* 19-20. *János bebörtönzése*. (Máté 14,3. sk. Márk 6,17. sk. Heródesről és Heródiástól L. Máté 14,3. skk. Márk 6,17. skk. jegyz.)

* 21-22. *Jézus megkeresztelése*. (Lásd Máté 3,13-17; Márk 1,9-11. V. ö. Máté 17,5; Luk. 9,35; Ján. 1,32; Pét. II. 1,17.;

* 23. *Mikor kezdett*, tudniillik tanítani, mikor fellépett nyilvánosan. A görög kifejezést némelyek úgy magyarázzák, hogy Jézus akkor, keresztsége idején kezdett harminc éves lenni, férfikorba lépni. De ez helytelen. *Mintegy harminc esztendős*; tehát harminc év körül, a harmincas évek elején, talán 31-32 éves.

* 23-38. *Jézus nemzetségtáblája*. Az Üdvözítőnek Lukácsnál közölt nemzetségtáblája a Máté-félétől (1,1-17.) sokban eltér. Míg Máté a nemzetségek sorozatában Ábrahámtól, a zsidók ősatyjától kiindulva lefelé halad, addig Lukács Jézustól felfelé megy Ádámig, az egész emberi nem ősapjáig; *ki volt Istené*, azaz kinek őse nem volt. Dávid király utódaiban feltűnően eltér a két családfa: Máté a zsidó királyi ágat vezeti, Lukács egy történelmileg ismeretlen ágat közöl, melyben más és sokkal több ősatya szerepel, mint Máténál. Kétségtelen, hogy mind a két evangélium Jézus leszármazását akarja előadni. Kérdés azonban, kinek nemzetségtáblája van tulajdon képen az evangéliumokban? Erre nézve többféle vélemény van. 1. *Mindkét nemzetségtábla* Józsefé. Jézus nemzetségtábláját Máriától számítani nem lehetett, mert ez ellenkezett volna a zsidó szokással, mely anyai ágon vezetett nemzetségtáblát nem ismert. S miként József Máriának nem természet, hanem törvény szerint valódi férje volt, épúgy Jézusnak is törvényszerű atyja. A zsidó családjog szerint mindenkinek, tehát Jézusnak is valamely családba kellett tartoznia. Mivel pedig József családjában született, polgárilag, mintegy hivatalosan az ő nemzetségtáblájába kellett Jézust beiktatni. Hogy Józsefnek kettős családfája van s benne két atyja, az a zsidó családjogból s főleg az ú. n. sógorházassággal magyarázható meg. Ugyanis Mózes törvénye szerint a gyermektelenül elhalt férj özvegyét a nőtlen sógor volt köteles nőül venni, miáltal az elhunytnak örökébe lépett; az ilyen házasságból született első fiúgyermeket pedig a nemzetségtáblában az elhunytnak családjába és nevére írták, mint annak örökösét, polgári vagy jogi gyermekét, hogy neve ki ne vesszen s vagyona a családban maradjon. (Móz. L 38,8. skk. V. 25,5. skk.) Józsefnek is ily módon volt két atyja: egy természetes és egy polgári, ennélfogva két családfája is. Valószínűleg Jákob volt a természetes apa, Héli a polgári, mert Máté Jákobnál a «nemzé» szót használja. A polgári apa, Héli meghalt örökös nélkül, azután felesége sógorházasságra lépett az elhunytnak rokonával, Jákobbal s vele nemzette Józsefet, kit hivatalosan az elhunyt férj, Héli nevére írtak. 2. *Mások szerint Máié Józsefnek, Lukács Máriának nemzetségtábláját közli*, tehát az előbbi Jézusnak apai, királyi vagy messiási, az utóbbi anyai, vérszerinti családfáját. A szöveg szavait többnyire következőleg írják körül: «Jézus fia lévén, amint vélték, Józsefnek, de a valósában Hélié (t. i. anyja részéről ennek unokája) stb.» Jézusnak nem lévén testi atyja, Lukács anyai nagyatyjának nemzetségéhez írta, miáltal Jézus anyai ágon vér szerint is Dávid fia lett. Azonkívül Mária ezen vérszerinti származásfája egyúttal József polgári nemzetségtáblája is, amennyiben Mária örökösleány lévén (lásd alább), József Hélinek nemcsak veje, hanem örököse és fogadott fia is volt, Héli pedig az ő jogi vagy polgári atyja. 3. Felmerüli az a véle-

Izsáké, ő Ábrahámé, ő Terahé, ő Náhoré, 35 ő Szerugé,
ő Regué, ő Pelegé, ő Héberé, ő Selahé, 36 ő Kenané, ő
Arfaxádé, ő Szemé, ő Noéé, ő Lámeké, 37 ő Matuzsálemé, ő Hénoké, ő Járedé, ő Mahalalélé, ő Kenané, 38 ő
Énósé, ő Szeté, ő Ádámé, ő Istené.

Lk 4

Jézus megkísértése

1 Jézus pedig telve Szentlélekkel visszatért a
Jordántól, és a Lélek a pusztába vitte 2 negyven
napra, és kísértette az ördög. Azokban a napokban
nem evett semmit, s ezek elteltével megéhezett.
3 Ekkor az ördög ezt mondta neki: »Ha Isten Fia
vagy, mondd ennek a kőnek, hogy változzék ke-
nyérré.« 4 Jézus ezt felelte neki: »Írva van: *`Nem-
csak kenyérrel él az ember'*« {MTörv 8,3}. 5 Majd fel-
vitte őt egy magas hegyre, és megmutatta neki egy
szempillantás alatt a földkerekség minden ország-
gát, 6 és így szólt az ördög: »Mindezt a hatalmat
és ennek dicsőségét neked adom; mert az enyém,
és akinek akarom, annak adom; 7 ha tehát imádsz
engem, mind a tiéd lesz.« 8 Jézus ezt válaszolta
neki: »Írva van: *`Uradat, Istenedet imádd, és csak
neki szolgálj'*« {MTörv 5,9; 6,13}. 9 Azután Jeruzsá-
lembe vitte őt, a templom ormára állította, és azt
mondta neki: »Ha Isten Fia vagy, vesd le innen
magadat. 10 Mert írva van:

`Angyalainak parancsol felőled,
hogy őrizzenek téged',
11 és *`kezükön hordoznak téged,*
hogy kőbe ne üssed lábadat'« {Zsolt 91,11-12}.

12 Jézus ezt felelte neki:

mény is, hogy mindkét nemzetséglábla Szűz Máriáé. Ha Józsefé – mondják némelyek – akkor Máriáé is, mert ők rokonok voltak. Rokonságukról tanúskodik az apostoli korból származó hagyomány, mely Máriát – talán a betlehemi összeíráson való megjelenése alapján – örökösleánynak tartja, aki csak rokon férfihez mehetett feleségül. Szerintük mind a két evangélium Szűz Mária; vérszerinti leszármazását közli, Lukács apai, Máté anyai ágon. – A szent család rokonsági viszonyait még nem ismerjük annyira, hogy a kettős családfa minden pontját teljes világosságba helyezzük. Annyi azonban kétségtelen, hogy mindkét nemzetségtábja hiteles értesüléseken alapul. A zsidók a nemzetségtáblákat hivatalosan és pontosan vezették s nagy gonddal őrizték. Mennyivel inkább Dávid családjában, melybe a Messiás reménye fűződött.

* 4,1-13. *Jézus megkísértetése*. (Máté 4,1-11. Márk 1,12. sk.)
* 1. *Telve Szentlélekkel*, ki rászállott a kereszteléskor.
* 2. *Megkísérté* a negyven nap elteltével.
* 6. *Mert nekem adattak*. Krisztus előtt a pogányságban a világ mintegy az ördög tulajdona volt. Nem ugyan Isten adta neki, hanem bitorolta azt az emberek bűnei következtében. Azért nevezi őt a Szentírás a világ fejedelmének. (Ján. 12,31; Ef. 6,12.)
* 13. *Egy időre*. Tehát Jézust később is megpróbálta kísérteni az ördög, különösen haláltusába alkalmával a Getszemáni kertben és a kereszten. (V. ö. Máté 26,36. skk. 27,46.) Megjegyzendő, hogy Máté második és harmadik kísértése Lukácsnál fel van cserélve. Az egész szakasz bővebb magyarázatát lásd Máténál a jegyzetben.
* 14-30. *Jézus fellépése Galileában, a názáreti zsinagógában*. Máté 4,12-17; Márk 1,14. sk. Ján. 4,1-4. 43-45. (V. ö. Máté 13,54. skk. Márk 6,1-6.)
* 14. *Visszatére Galileába Judeából*. (Lásd Máté 4,12. jegyz. 4,23. sk.) A Szentlélek vezette vissza, hogy ott messiást működését megkezdje. *Híre futa*. Már ismerték Galileában a kánai menyegzőről. (Ján. 2,1. skk.)
* 16. *Fölálla olvasni*. A Szentírást tiszteletből állva olvasták, azután ülve magyarázták.
* 17. *Felnyílván*, a tekercset kigöngyölvén.
* 18. sk. *Az Úr lelke én rajiam stb.* Ez Izaiásnál (61,1. 2. és 58,6.) olvasható; itt nagyrészt a Hetvenes fordítás után van idézve. A prófétánál e hely a Jahve szolgájáról szóló híres jövendölésben van s a fogságból visszatérő zsidókra vonatkozik; itt Krisztusra, a lelki szegényekre (L. Máté 5,3.), a bűn rabjaira és a lelki vakokra stb. van vonatkoztatva. *Azért kent fel*, azaz választott, hívott. *Meggyógyítani a töredelmes szívűeket;* ez sok tekintélyes kéziratban hiányzik. *A megtörteket*, a bűn által lelkileg összetörötteket. *Az Úr kedves esztendeje* a nagy jubileumi év s kegyelem ideje a Messiás és a megváltás kora.
* 21. *Ma teljesedett* azáltal, hogy a Messiás szava fületekbe hatolt. Természetesen Jézus magyarázata nemcsak ebből a pár szóból állott.
* 22. *Bizonyságot tőnek*, hogy szépen beszél és hogy ő a Messiás, de csakhamar kételkedni kezdtek, hogy lehet-e József fia ily nagy méltóságra hivatva. Ez a jelenet később ismétlődött a názáreti zsinagógában, amit Máté (13,54. skk.) és Márk (6,1. skk.) írnak le.
* 23. *Példabeszéd* itt közmondás. Hasonló értelmű közmondások más népeknél is voltak. *Gyógyítsd tenmagadat*, először honfitársaiddal éreztesd jótéteményeidet.
* 24. *Egy próféta sem kedves*, nem talál hitre. (V. ö. 13,57.)

»De azt is mondták:

`Ne kísértsd Uradat, Istenedet'« **{MTörv 6,16}**.

13 Miután mindezek a kísértések véget értek, az ördög elhagyta őt egy időre.

JÉZUS GALILEAI MŰKÖDÉSE: 4,14-9,50

Igehirdetés Galileában

14 Jézus pedig a Lélek erejében visszatért Galileába, és a híre elterjedt az egész környéken. **15** Tanított a zsinagógáikban, és mindenki dicsőítette.

Jézust elutasítják saját városában

16 Azután elment Názáretbe, ahol felnövekedett. Szokása szerint bement szombaton a zsinagógába, és fölállt olvasni. **17** Odaadták neki Izajás próféta könyvét. Amikor szétnyitotta a tekercset, arra a helyre talált, ahol ez van írva:

18 *»Az Úr Lelke van rajtam;*

azért kent föl engem,

hogy örömhírt vigyek a szegényeknek,

elküldött, hogy szabadulást hirdessek a foglyoknak és látást a vakoknak,

hogy szabadon bocsássam a megtörteket,

19 *és hirdessem az Úr kedves esztendejét«* **{Iz 61,1-2; 29,18; 58,6}**.

20 Aztán összehajtotta a könyvet, visszaadta a szolgának, és leült. A zsinagógában minden szem rászegeződött. **21** Ő pedig elkezdett hozzájuk beszélni: »Ma teljesedett be ez az Írás a ti fületek hallatára.« **22** Mindnyájan igazat adtak neki, és csodálkoztak a kegyelem igéin, amelyek ajkáról fakadtak. Aztán így szóltak: »Nem József fia ez?« **23** Ő ezt felelte nekik: »Bizonyára azt a példázatot fogjátok nekem mondani: `Orvos, gyógyítsd önmagadat! Amiket hallottunk, hogy Kafarnaumban történtek, cselekedd itt is, a hazádban.'« **24** Majd így folytatta: »Bizony, mondom nektek, hogy egy próféta sem kedves a maga hazájában. **25** Bizony, mondom nektek: sok özvegy volt Illés napjaiban Izraelben, amikor bezárult az ég három évre és hat hónapra, úgyhogy nagy éhínség lett az egész földön; **26** mégis azok közül egyikhez sem küldték Illést, csak a szidoni Szareptába, az özvegyasszonyhoz **{1 Kir 17,8-16}**. **27** És sok leprás volt Izraelben Elizeus próféta idejében, de azok közül senki sem tisztult meg, csak a szíriai Námán« **{2 Kir 5,1-27}**.

28 Ezeket hallva mindnyájukat düh töltötte el a zsinagógában. **29** Fölkeltek, kihurcolták őt a városból, és fölvitték annak a hegynek az oldalára,

* 25. skk. Illés és Elizeus próféták is jámbor idegenek javára tettek csodákat, nem pedig hitetlen honfitársaikkal. (V. ö. Máté 13,58; Márk 6,6. Kir. III. 17. sk. fej.; Kir. IV. 5,14) Az ég bezárulására nézve v. ö. Móz. I. 7,11; 8,2. V. 11,17.

* 28. *Eltelének dühvel*, mert megértették Jézus szavainak értelmét, hogy tudniillik a pogányok lépnek az özvegyhez és bélpokloshoz hasonlított zsidók helyébe az Isten országában.

* 30. *Átmenvén* közöttük bizonyára csodálatosan elmenekült, de a módját nem mondja meg az evangélium; talán eltűnt, vagy üldözőit megvakította vagy megbénította, mintegy elbűvölte.

* 31-37. Jézus Kafarnaumban tanít és kiűz egy ördögöt. (Márk 1,21-28.)

* 31. *Leméne* a magasabban fekvő Názáretből. Kafarnaumról lásd Máté 4,13. jegyz.

* 32. *Hatalommal teljes volt beszéde*. Lásd Máté 7,29. jegyz. Márk 1,22. 27.

* 33. Az ördöngösökről lásd Máté 8,28. jegyz. és máshol.

* 34. sk. *Mi közünk hozzád stb.? Tudom ki vágy; stb*. Lásd Máté 8,29. jegyz. Márk 1,24. Többesben beszél az ördögök helyett általában.

* 38-44. *Péter napának és sok másnak meggyógyítása*. (Máté 8,14-17; 4,23. skk. Márk 1,29-39.)

* 38. *Nagy forró lázban*. Orvosi műszó, mely elárulja Lukácsban az orvost.

* 39. *Megfeddé*. A láz itt személyesítve van.

* 40. *Naplementekor*, mikor a szombati munkaszünetnek vége volt. Rátevén kezeit. Krisztus csodáinál rendesen efféle külső jeleket használt.

* 41. *Megdorgálá őket*. Jézus nem fogadja el az ördög tanúságát. Lásd Márk 1,34. jegyz. és máshol.

* 42. *Egy puszta helyre*, hogy imádkozzék. V. ö. Márk 1,35.

* 43. *Más városoknak is kell*. Krisztus nem tanított egy helyen, hanem városról-városra járt, hogy minél több embert megtérítsen. (L. Márk 1,38.)

amelyen a városuk épült, hogy letaszítsák. 30 Ő azonban áthaladt köztük és eltávozott.

Egy megszállott meggyógyítása

31 Azután lement Kafarnaumba, Galilea városába, és ott tanította őket szombaton. 32 Csodálkoztak a tanításán, mert a beszéde hatalommal teljes volt. 33 Volt a zsinagógában egy ember, akiben tisztátalan gonosz szellem lakott. Ez hangosan felkiáltott: 34 »Hagyj békén! Mi közünk hozzád, Názáreti Jézus? Azért jöttél, hogy elveszíts minket? Tudom, ki vagy: az Isten Szentje.« 35 Jézus azonban megparancsolta neki: »Némulj el, és menj ki belőle!« Az ördög pedig középre dobta az embert, kiment belőle, és semmit sem ártott neki. 36 Mindenkit félelem szállt meg, és egymás között így beszélgettek: »Milyen beszéd ez? Hatalommal és erővel parancsol a tisztátalan lelkeknek, és azok kimennek?« 37 És a híre elterjedt a környék minden részében.

Péter anyósának meggyógyítása

38 Azután felállt, és a zsinagógából Simon házába ment. Simon anyósának magas láza volt. Kérték őt az érdekében. 39 Ő pedig odaállt, föléhajolt, és parancsolt a láznak, mire az elhagyta. Az asszony mindjárt fölkelt, és szolgált nekik.

Megszállottak és betegek meggyógyítása

40 Mikor azután a nap lement, mindazok, akiknek különféle bajokban szenvedő betegeik voltak, odavitték hozzá őket, és ő mindegyikre rátette a kezét és meggyógyította őket. 41 Sokakból kimentek az ördögök is, s ezt kiáltották: »Te vagy az Isten Fia.« De ő rájuk parancsolt, nem hagyta őket beszélni, mert tudták, hogy ő a Krisztus.

Jézus elhagyja Kafarnaumot

42 Amikor megvirradt, kiment és visszavonult egy elhagyatott helyre. A tömeg azonban kereste. Amikor megtalálták, tartóztatták, hogy ne menjen el tőlük. 43 De ő azt mondta nekik: »Más városoknak is hirdetnem kell az Isten országa örömhírét, mert ezért küldtek.« 44 És tanított Júdea zsinagógáiban.

Lk 5

Az első tanítványok meghívása

1 Történt pedig, hogy a tömeg áradt hozzá Isten igéjét hallgatni, míg ő a Genezáret tava mellett állt. 2 Látott a tó mellett két hajót állni; a halászok kiszálltak belőlük, és mosták a hálóikat. 3 Akkor

* 5,1-11. *A csodálatos halfogás*. (Máté 4,18-22. Márk 1,16-20. V. ö. Ján. 21,1-14.)
* 1. *Genezáret tava* másképp Galileai tenger.
* 5. *Egész éjszaka*, tehát a halászatra alkalmas időben.
* 7. *Intének*, mert sióval nem érték őket.
* 9. *Félelem*. Az istenség közvetlen és érzékelhető megnyilatkozása természetszerűleg megrendíti az embert s bűnös voltának érzetét és megalázódást kelt benne, mint itt a tanítványokban, kiknek érzelme Péterből tört ki szavakban. A

beszállt az egyik hajóba, amely Simoné volt, és megkérte őt, hogy vigye egy kissé beljebb a parttól. Ott leült, és a hajóból tanította a tömeget.

4 Amikor befejezte beszédét, ezt mondta Simonnak: »Evezz a mélyre, és vessétek ki hálóitokat a halfogáshoz!« **5** Simon ezt felelte neki: »Mester! Egész éjszaka fáradoztunk, és semmit sem fogtunk. A te szavadra azonban kivetem a hálót.« **6** És miután ezt megtette, a halaknak oly bő sokaságát fogták ki, hogy szakadozott a hálójuk. **7** Intettek tehát a társaiknak, akik a másik hajóban voltak, hogy jöjjenek a segítségükre. Azok odamentek és megtöltötték mind a két hajót, úgyhogy csaknem elmerültek. **8** Ennek láttára Simon Péter Jézus lábaihoz borult és így szólt: »Menj el tőlem, mert bűnös ember vagyok, Uram!« **9** Mert a nagy halfogás miatt, amelyben részük volt, félelem fogta el őt és mindazokat, akik vele voltak, **10** hasonlóképpen Jakabot és Jánost is, Zebedeus fiait, akik Simon társai voltak. Jézus pedig így szólt Simonhoz: »Ne félj! Ezentúl már emberek halásza leszel.« **11** Erre kivonták a hajókat a partra, és mindenüket elhagyva követték őt.

A leprás meggyógyítása

12 És történt, hogy amikor egy városban volt, íme, volt ott egy leprás férfi. Amikor meglátta Jézust, arcra borult, és ezekkel a szavakkal kérlelte őt: »Uram! Ha akarod, te megtisztíthatsz engem.« **13** Ő pedig kezét kinyújtva megérintette, és szólt: »Akarom, tisztulj meg!« Azonnal eltávozott róla a lepra. **14** Erre ő meghagyta neki, hogy senkinek se szóljon, hanem »menj, mutasd meg magadat a papnak, és mutass be áldozatot tisztulásodért, amint Mózes rendelte, bizonyságul nekik.« **15** De a híre annál jobban elterjedt. Sok ember gyűlt össze, hogy hallják őt, és meggyógyuljanak betegségeikből. **16** Ő azonban visszavonult a pusztába, és ott imádkozott.

A béna meggyógyítása

zsidók azt hitték, hogy aki Istent látta, meghal.

* 10. *Jakab és János* a másik hajóban valának. *Ezentúl embereket fogsz.* Ebből látszik, hogy a halfogás jelképes (symbolikus) csoda volt, mely az egyház apostoli működését jelenti mai napig. A tó a pogányvilág, Péter hajója az egyház, a háló Jézus tanítása, a halászok az apostolok és általában az Ige hirdetői, a parton álló nép a hitetlen zsidóság, a halak a pogányok, a megfogott halak a hívek, a halászat csak Jézussal együttműködve sikerül stb.
* 11, *Követik őt*; állandó kísérői lettek: Péter és András id. Jakab és János. (V. ö. Máté 4,18. skk. Márk 1,16. skk.)
* 12-16. Egy bélpoklos meggyógyítása. Máté 8,1-4. Márk 1,40-45. (Magyarázatát L. Máté 8,1. skk. és Márk 1,43. sk.)
* 12. *Egy városban*. L. Luk. 4,43. sk.
* 14. *Bizonyságul nekik*, a papoknak és népnek. L. Máté 8,4. jegyz.
* 15. Annál jobban elterjedt a hír, mert maga a gyógyult ember híresztelte a dolgot a tilalom ellenére. L. Márk 1,45.
* 16. *Visszavonula* szokása szerint, mint mindig, mikor feltűnő csődület támadt körülötte. (Pl. Márk 1,45.) *Imádkozék*. A szeretet külső műveinek tehát váltakozni kell a belső összeszedettséggel és imádsággal. A világ zajában a lélek kihűl és kiürül.
* 17-26. *A háztetőn át lebocsátott inaszakadt*. (Máté 9,1-8; Márk 2,1-12.)
* 17. *Leült tanítani* Kafarnaumban egy házban. *Minden*, azaz sok falujából. *Ott volt az Úr ereje*; az Isten csodatevő ereje, mely Krisztusban akkor különösen hathatós volt (a 15. vers szerint jelenlevő) betegek gyógyítására. (V. ö. Luk. 6,19; 8,46. stb.)
* 19. *A padláson át bocsáták le*, tudniillik felvitték a beteget ágyastul a lapos háztetőre vezető külső lépcsőn és megbontván a ház padlását vagy mennyezetét, Jézus elé bocsáták. Lásd Márk 2,3. sk.
* 20-26. Csaknem szószerint megegyez Mátéval és Márkkal. Magyarázatát lásd ottan. *Kezdenek gondolkodni, mondván*, tudniillik magukban. Szíveitekben, azaz belsőtökben. Az Emberfiáról lásd Máté 8,20. jegyz.
* 27-32. *Máté meghívatása és vendégsége*. (Máté 9,9-13. Márk 2,13-17.)
* 27. *Kiméne* Kafarnaumból a Genezáret tóhoz. Lévi más néven Máté.
* 30. *Farizeusok és írástudók*, tudniillik a helybéliek. Bővebb magyarázatát L. Máté 9,11. jegyz.
* 33-39. *Miért nem böjtölnek a tanítványok?* (Máté 9,14-17. Márk 2,18-22.
* 33. *Miért van, hogy*. E szavak a tekintélyes görög kéziratokban hiányzanak, tehát az ellenvetés állítóalakú. Máté és Márk szerint ezt a kérdést János tanítványai tették. A magyarázatot lásd Máté 9,14. jegyz.
* 34. sk. Lásd Máté 9,15. jegyz. és Márk 2,19. sk.
* 36. Lásd Máté 9,16. jegyz. Márk 2,21. Ez a folthasonlat a két első evangélistánál a Lukácsétól kissé különbözik. Amazoknál a folt új és nyers szövetdarab, Lukácsnál új ruha, melynek levágott darabjával az ócskát kifoltozzák. Lukácsnál a hasonlat erőteljesebb. Jézus valószínűleg némi módosítással többször is elmondta azt. Itt Lukácsnál a betűszerinti értelem világos: Oktalan volna, aki az új ruhából vágna és varrna foltot az ócskára. Átvitt értelemben az új ruha az újszövetség, az ócska ruha az ószövetség, vagy még inkább a külsőségekbe, szertartásokba és vallási rendszabályokba merülő farizeusi zsidóság. Nem szabad az utóbbit az előbbiből foltozgatni; Krisztus tanítása nem arra való. Kár is

17 És történt egy napon, hogy leült tanítani, és
ott ültek a farizeusok és a törvénytudók is, akik
Galileának és Júdeának minden falvából és Jeru-
zsálemből jöttek. Az Úr ereje vele volt, hogy gyó-
gyítson. 18 És íme, néhány férfi egy hordágyon
fekvő bénát hozott. Be akarták vinni és eléje he-
lyezni. 19 Mivel nem találtak utat a sokaság miatt,
hogy bevigyék, fölmentek a háztetőre, s a tetőn át
bocsátották le ágyastul középre, Jézus elé.

20 Ő pedig, amikor látta a hitüket, ezt mondta:
»Ember! Bocsánatot nyertek a bűneid.« 21 Az
írástudók és farizeusok erre gondolkodni kezdtek:
»Kicsoda ez, hogy így káromkodik? Megbocsát-
hatja-e a bűnöket más, mint az Isten?« 22 Jézus
azonban ismerte gondolataikat, és ezt válaszolta
nekik: »Mit gondoltok szívetekben? 23 Mi köny-
nyebb, azt mondani: `Bocsánatot nyertek bűneid',
vagy azt mondani: `Kelj fel, és járj'? 24 Hogy pe-
dig lássátok, hogy az Emberfiának hatalma van a
földön a bűnöket megbocsátani – így szólt a béná-
hoz: – Mondom neked, kelj föl, fogd ágyadat, és
menj haza.« 25 Az mindjárt fölkelt a szemük lát-
tára, fogta az ágyát, amelyen feküdt, és Istent ma-
gasztalva hazament. 26 Erre elcsodálkoztak mind-
nyájan, dicsőítették Istent, és félelemmel eltelve
ezt mondták: »Ma csodálatos dolgokat láttunk.«

Lévi meghívása. Lakoma a vámosokkal

27 Ezek után kiment, és látott egy Lévi nevű
vámost a vámnál ülni. Azt mondta neki: »Kövess
engem!« 28 Erre az otthagyott mindent, fölkelt és
követte őt. 29 Lévi ezután nagy lakomát készített
neki a házában. Nagy sereg vámos és még sokan
mások is ültek velük az asztalnál. 30 A farizeusok
és az írástudók felháborodva megkérdezték a ta-
nítványait: »Miért esztek és isztok a vámosokkal
és bűnösökkel?« 31 Jézus ezt válaszolta nekik:
»Nem az egészségeseknek kell az orvos, hanem a
betegeknek. 32 Nem az igazakat jöttem hívni, ha-
nem a bűnösöket a bűnbánatra.«

Kérdés a böjtről

33 Azok pedig így szóltak hozzá: »János ta-
nítványai sokat böjtölnek és imádkoznak, ugyan-
így a farizeusokéi is, a tieid pedig esznek és isz-
nak.« 34 Ezt válaszolta nekik: »Böjtre tudjátok-e
fogni a násznépet, amíg velük van a vőlegény?
35 Eljönnek azonban azok a napok, amikor elve-
szik tőlük a vőlegényt; akkor majd böjtölnek,
azokban a napokban.« 36 És példázatot is mondott
nekik: »Senki sem hasít új ruhából foltot, hogy azt
ócska ruhára varrja; különben az újat is elszakítja,
és az ócskához sem való az új folt. 37 És senki sem

volna és hiábavaló a tökéletlen és elavult zsidó vallást a kereszténységnek szentesíteni, fenntartani és új életre kelteni akarni. A kereszténységnek is lesznek böjtje és ájtatossági gyakorlatai a maga idején, de nem zsidó előkészítő és pusztán külsőséges szertartásai és életszabályai.

* 37. sk. E vers magyarázatát lásd Máté 9,17. és Márk 2,22. jegyz.

* 39. Ez a vers Lukács sajátja s benne Krisztus a jóindulatú zsidókat, kivált János tanítványait mentegeti. Miként aki óbort ivott, annak nem ízlik az új. úgy természetes, hogy a jámborabb zsidók sem hajlandók a megszokott, de különben is könnyebb formaságoktól a több önmegtagadást parancsoló új evangélium kedvéért megválni. Majd rászoknak.

tölt új bort régi tömlőkbe; mert különben az új bor szétszakítja a tömlőket, és kifolyik az is, meg a tömlők is tönkremennek. 38 Az új bort új tömlőkbe kell tölteni. 39 És senki, aki óbort ivott, újat nem kíván, mert azt mondja: `Jobb az ó'.«

Lk 6

Kalászszedés szombaton

1 Történt pedig, hogy szombaton, amikor a vetések közt járt, tanítványai tépdesték a kalászokat, és kezeikkel kimorzsolva megették. 2 A farizeusok közül egyesek azt mondták: »Miért teszitek azt, amit szombaton nem szabad?« 3 Jézus ezt felelte nekik: »Nem olvastátok, hogy mit tett Dávid, amikor éhezett, ő és akik vele voltak {1 Sám 21,2-7}? 4 Miként ment be az Isten házába, hogyan vette el a kitett kenyereket, evett, és a vele levőknek is adott azokból, amelyeket nem szabad másnak megenni, csak egyedül a papoknak?« 5 Aztán hozzátette: »Az Emberfia ura a szombatnak.«

A béna meggyógyítása szombaton

6 Történt azután egy másik szombaton, hogy bement a zsinagógába és tanított. Volt ott egy ember, akinek a jobb keze elszáradt. 7 Az írástudók és a farizeusok pedig lesték, vajon gyógyít-e szombaton, hogy találjanak valamit, amivel vádolhatják. 8 Ő azonban ismerte gondolataikat, és így szólt a elszáradt kezű emberhez: »Kelj föl és állj a középre!« Az fölkelt és odaállt. 9 Azután Jézus ezt mondta nekik: »Kérdezlek titeket, szabad-e szombaton jót cselekedni vagy rosszat tenni, életet menteni vagy elveszíteni?« 10 Majd körülnézett mindnyájukon, és így szólt az emberhez: »Nyújtsd ki a kezedet!« Az megtette, és meggyógyult a keze. 11 Azok erre esztelen haragra gerjedve arról kezdtek tanácskozni egymás közt, hogy mit cselekedjenek Jézussal.

* 6,1-11. A szombati kalászszedés és az elszáradt kéz meggyógyítása. Máté 12,1-14; Márk 2,23-3,6.

* 1. Hogy mikor volt a *másodelső szombat*, arról sok vélemény van; valószínűleg a húsvét második napjára következő első szombatot kell alatta érteni.

* 9. *Rosszat tenni, elveszíteni*. Tudniillik aki a szükséges jót, pl. a gyógyítást, életmentést elmulasztja, az vétkezik, mintegy gyilkosságot követ el.

* 10. *Körülnézvén*. Márk szerint haraggal megátalkodásuk felett.

* 11. *Eltelvén esztelenséggel*. Ahelyett, hogy Jézusban a csodatevő Megváltót felismerték volna, a megszégyenülés, gyűlölet és düh elvette az eszüket s bosszút forraltak.

* 12-19. Az apostolok választása, azok nevei; a nép összegyülekezése. (Máté 5,1; 10,2-4; Márk 7,13-19.)

* 12. *A hegyre imádkozni*, ahol a hegyi beszédet mondotta. Lásd Máté 5,1. jegyz. Jézus prédikálására hasznos imádsággal készül elő. Bizonyára kiválasztandó apostolaiért is imádkozott. Azért imádkozik az egyház is, kivált a kántorbőjti napokon, hogy az Isten adjon egyházának és híveinek jó papokat, kiktől a nép lelki java és üdvössége függ. Jézus imádságára nézve v. ö. Máté 14,23.

* 13. *Apostol* görögül annyit tesz, mint küldött, követ.

* 14. skk. Az apostolok névsorát lásd Máté 10,2. skk. Márk 3,16-19. és lásd Máténál a jegyzetet.

* 16. *Judást a Jakabét*, azaz ifj. Jakab testvérét. (Jud. 1.) Ezt a Judást Máté és Márk Tádénak nevezik.

* 17. *Lemenvén* a hegyről. Sík helyen, a hegyvidék egy szélesebb völgyében, vagy a hegy oldalában fekvő fensíkon. Lásd Máté 5,1. jegyz.

* 19. Erő méne ki belőle, gyógyító erő, úgy hogy érintésére a betegek meggyógyultak. V. ö. Máté 8,3; 14,36; Márk 5,30; Luk. 5,17; 8,44. skk. A következő beszéd ugyanez a hegyi beszéd, melyet Máté hosszabban közöl (5,2-7,29.); de Lukácsnál rövidebben van közölve és a zsidó vonatkozások elhagyásával. A beszéd elsősorban a tanítványokhoz szól, de azonkívül az egész jelenlevő népnek van szánva.

* 20-26. *A boldogságok*. Máté 5,3-12. A Máté-féle nyolc boldogság helyett Lukács négyet említ, de azokat ellentétükkel megvilágítja.

* 20. *Ti szegények*; Máté szerint a lelki szegények, kik a földi javakhoz nem ragaszkodnak; Lukácsnál a vagyontalan, jámbor szegények, de egyúttal az elnyomottak és alázatosak, kik a lelki javak után vágynak. Lásd Máté 5,3. *Az Isten országáról* L. Máté 3,2; 5,3. jegyz.

* 22. V. ö. Máté 5,10. sk. *Kirekesztenek* (a zsinagógából, a maguk vallási társaságából) *szidalmaznak*, kivetik neveteket valószínűleg a zsidó kiközösítés három fokát jelentik. *Kivetik neveteket*, törölnek a zsidó hívek sorából.

* 24. *Gazdagok*, kik boldogságukat a vagyonban találják, azt életcélnak tekintik, akik rendesen egyszersmind gőgösek és szívtelenek. *Megkaptátok vigasztalástokat;* kivettétek részeteket, ki vagytok fizetve e földön.

* 25. *Tele vagytok* földi dolgokkal, vágyakkal és örömökkel.

A tizenkettő kiválasztása

12 Történt pedig azokban a napokban, hogy kiment a hegyre imádkozni, és az egész éjszakát Isten imádásában töltötte. 13 Amikor megvirradt, magához hívta tanítványait, és kiválasztott közülük tizenkettőt. Ezeket elnevezte apostoloknak: 14 Simont, akit Péternek is nevezett, és Andrást, a testvérét, valamint Jakabot és Jánost, Fülöpöt és Bertalant, 15 Mátét és Tamást, Jakabot, Alfeus fiát és Simont, akit Zelótának neveznek, 16 Júdást, Jakab fiát, és iskarióti Júdást, aki áruló lett.

Jézus és a tömeg

17 Majd lement velük és megállt egy sík helyen. Vele volt tanítványainak egy nagy csoportja és hatalmas népsokaság egész Júdeából, Jeruzsálemből, Tírusz és Szidon tengermellékéről, 18 akik eljöttek, hogy hallgassák őt és meggyógyuljanak betegségeikből. Akiket pedig tisztátalan lelkek gyötörtek, meggyógyultak. 19 Az egész tömeg érinteni akarta őt, mert erő áradt ki belőle, és meggyógyította mindnyájukat.

Jézus beszédeinek gyűjteménye 6,20-49

Boldogságok és Jajok

20 Akkor szemeit tanítványaira emelte, és így szólt:

»Boldogok vagytok, ti szegények, mert tiétek az Isten országa.

21 Boldogok vagytok, akik most éheztek, mert kielégítenek benneteket.

Boldogok vagytok, akik most sírtok, mert nevetni fogtok.

22 Boldogok lesztek, amikor gyűlölnek titeket az emberek, amikor kirekesztenek és szidalmaznak, és kivetik neveteket mint gonoszat az Emberfiáért. 23 Örüljetek azon a napon és vigadjatok, mert íme, nagy a ti jutalmatok a mennyben! Hiszen atyáik éppen így cselekedtek a prófétákkal.

24 De jaj nektek, gazdagok, mert megkaptátok vigasztalástokat!

25 Jaj nektek, akik most jóllaktatok, mert éhezni fogtok!

Jaj nektek, akik most nevettek, mert majd gyászoltok és sírtok!

26 Jaj nektek, amikor mindenki magasztal titeket, mert atyáik éppen így cselekedtek a hamis prófétákkal!

Éhezni fogtok; földi örömökbe merülve lelki éhség fog kínozni. Neveltek, léháskodtok, mulattok.

* 26. *Magasztalnak* a világias gondolkozású és gonosz emberek. (V. ö. Gal. 1,10.)

* 27-36. *Ellenségszeretet és alamizsna*. (Máté 5,38-48.) 27. sk. Ha az emberek gyűlölnek is titeket, ti viszont ne gyűlöljétek őket, sőt szeressétek, még pedig tettekkel. Máté 5,44-47.

* 29. sk. L. Máté 5,39. skk. Ezt persze nem kell szószerint venni; a mondat csak a türelem és engedékenység nagy fokát jellemzi.

* 31. L. Tób. 4,16. Máté 7,12:

* 32-36. L. Máté 5,44. skk.

* 37-42. *A vakmerő és szeretetlen ítélet*. Máté 7,1-5. A következő mondatok Jézus beszédéből kiszakított töredékek, melyek lazán függnek össze.

* 37. sk. Ne ítéljetek meg vakmerőén és ne ítéljetek el mást, akkor Isten sem fog benneteket elítélni, bocsássatok meg, akkor Isten is megbocsát. Amint embertársainkkal szemben cselekszünk, Isten is úgy fog cselekedni velünk. Lásd Máté 6,12; 7,1. sk. v. ö. 25,35. skk.

* 38. *Adnak a ti öletekbe*, t. i. ítéletkor az azt végrehajtó angyalok. (V. ö. Máté 24,31; Márk 4,24.) Az öl a köntösnek az öv feletti öblözete; mi azt mondanók, a kötőbe. Isten tehát bőkezűen fog jutalmazni a felebaráti szeretetért. A hasonlat a megtetézett vékáról vagy túltöltött folyadékmértékről van véve.

* 39. Csaknem szóról-szóra ezt mondja Jézus Máténál (15,14.) a farizeusokról. Úgy látszik a vakok alatt Lukácsnál is főleg az írástudókat és farizeusokat kell érteni, kik nagyon hajlandók voltak másokat meg- és elítélni. De másoknak is szól a lecke. Tehát hogyan akarsz mást ítélni s ily módon vezetni, tanítani, hogyan akarod magadat mások bírájává és mesterévé feltolni, mikor magad lelkileg vak és bűnös vagy? Így őket csak verembe, lelki veszedelembe viszed.

* 40. *Nem fölebbvaló a tanítvány*, vagyis nem lehet okosabb mesterénél, sőt már akkor vagy épen akkor lesz tökéletes, ha olyan, mint a mestere, lelki vezetője, kit követnie kell; de aki vak után megy, verembe esik. Ugyanez olvasható Máténál (10,24.), de más értelemben.

* 41. sk. Csaknem szóról-szóra így van Máténál 7,3. skk. Magyarázatát lásd ottan.

* 43-49. A jó és rossz fa gyümölcse; a sziklára épített ház. (Máté 7,16-27. 12,33-35.)

* 43. skk. Mint a fa természete meghatározza annak gyümölcsét, úgy az ember belső lelkületéből folynak szavai és cselekedetei. Főleg a tettekből lehet az embert megismerni, nem a szavakból; csak a jó tetteknek van értéke és érdeme. V. ö. Róm. 2,13; Luk. 1,22. skk. stb. Bővebb magyarázatát lásd Máténál (a 7. fejezetnél), ahol e hasonlat a hamis prófétákra van alkalmazva.

* 47-49. A beszéd záradéka. Lásd Máténál, 7,24-27. jegyz.

Az ellenségszeretet

27 Nektek viszont, akik hallgattok engem, azt
mondom: Szeressétek ellenségeiteket! Tegyetek
jót azokkal, akik gyűlölnek titeket. 28 Áldjátok
azokat, akik átkoznak benneteket, és imádkozza-
tok azokért, akik gyaláznak titeket. 29 Annak, aki
arcul üt téged, tartsd oda a másikat is; és attól, aki
a köntösödet elveszi, ne tagadd meg az ingedet
sem. 30 Adj mindenkinek, aki kér tőled; és ha va-
laki elveszi, ami a tiéd, vissza ne kérd. 31 Amint
akarjátok, hogy cselekedjenek veletek az embe-
rek, ti is hasonlóképpen cselekedjetek velük. 32 Ha
azokat szeretitek, akik titeket szeretnek, milyen
jutalmat érdemeltek? Hiszen a bűnösök is szeretik
azokat, akik őket szeretik. 33 És ha azokkal tesztek
jót, akik veletek jót tesznek, milyen jutalmat érde-
meltek? Hisz ezt a bűnösök is megteszik. 34 És ha
azoknak adtok kölcsön, akiktől remélitek, hogy
visszakapjátok, milyen jutalmat érdemeltek? Hi-
szen a bűnösök is kölcsönöznek a bűnösöknek,
hogy ugyanannyit kapjanak vissza.

35 Szeressétek tehát ellenségeiteket! Tegyé-
tek jót és kölcsönözzetek, semmit vissza nem
várva; így nagy lesz a ti jutalmatok, és a Magas-
ságbeli fiai lesztek, mert ő jóságos a hálátlanok-
hoz és gonoszokhoz is. 36 Legyetek tehát irgalma-
sok, mint a ti Atyátok is irgalmas!

Az ítélkezés

37 Ne ítélkezzetek, és titeket sem fognak el-
ítélni! Ne ítéljetek el senkit, és benneteket sem
fognak elmarasztalni! Bocsássatok meg, és bocsá-
natot fogtok nyerni! 38 Adjatok, és adnak majd nek-
tek is: jó és tömött, megrázott és túláradó mértékkel
adnak majd az öletekbe! Mert amilyen mértékkel
mértek, olyannal fognak visszamérni nektek!«

39 Hasonlatot is mondott nekik: »Vajon a vak
vezethet-e vakot? Nem esnek-e mindketten ve-
rembe?

40 Nem nagyobb a tanítvány a mesterénél; va-
laki akkor tökéletes, ha olyan, mint a mestere.

41 Miért látod meg a szálkát testvéred szemé-
ben, a gerendát pedig, amely a te szemedben van,
nem veszed észre? 42 És hogyan mondhatod test-
vérednek: `Testvér, hadd vegyem ki szemedből a
szálkát', a te szemedben pedig nem látod a geren-
dát? Képmutató! Vesd ki előbb a magad szeméből
a gerendát, és majd látni fogsz, hogy kivehesd a
szálkát testvéred szeméből!

Az igaz vallásosság

43 Nincs jó fa, amely rossz gyümölcsöt terem;
és nincs rossz fa, amely jó gyümölcsöt terem.
44 Mert minden fát gyümölcséről ismerünk meg.
Tövisbokorról nem szednek fügét, sem a csipkebokorról nem szüretelnek szőlőt. 45 A jó ember jót
hoz elő szívének jó kincséből, és a gonosz ember
a gonoszból gonoszat hoz elő; mert a szív bőségéből szól a száj.

46 Miért mondjátok nekem: `Uram! Uram!',
ha nem cselekszitek, amiket mondok?

A sziklára épített ház

47 Megmutatom nektek, kihez hasonló
mindaz, aki hozzám jön, hallgatja szavaimat és
megcselekszi azokat. 48 Hasonló a házépítő emberhez, aki mélyre leásott és az alapot kősziklára
rakta. Amikor aztán jött az árvíz, nekiesett a háznak a folyó árja, de nem tudta megingatni, mert jól
volt megépítve. 49 Aki pedig hallgatja, de nem
cselekszi, hasonló ahhoz az emberhez, aki a házát
alap nélkül, a földre építette. Amikor nekirontott
az ár, mindjárt összeomlott, és nagy lett annak a
háznak romlása.«

Jelek és mondások: 7,1-9,50

Lk 7

A kafarnaumi százados

1 Miután ezeket a beszédeket a nép hallatára
mind befejezte, bement Kafarnaumba. 2 Egy szá-
zados egyik szolgája pedig, aki annak nagyon
kedves volt, halálos betegen feküdt. 3 Mivel hallott Jézusról, elküldte hozzá a zsidók véneit, és
kérte őt, hogy jöjjön el és gyógyítsa meg a szolgáját. 4 Azok pedig, amikor odaértek Jézushoz, nagyon könyörögtek: »Méltó arra, hogy megtedd ezt
neki, 5 mert szereti nemzetünket, és a zsinagógát
is ő építtette nekünk.« 6 Jézus tehát velük ment.
Amikor már nem messze volt a háztól, a százados
elküldte hozzá barátait, ezekkel a szavakkal:
»Uram! Ne fáradj, mert nem vagyok méltó, hogy
hajlékomba jöjj. 7 Éppen ezért nem is tartottam
magamat méltónak, hogy hozzád menjek; hanem
csak egy szóval mondd, és meggyógyul a szolgám. 8 Mert én is hatalom alatt álló ember vagyok,
s katonák vannak alattam; és ha azt mondom az
egyiknek: `Menj', elmegy; vagy a másiknak:
`Gyere', odajön; és a szolgámnak: `Tedd ezt',
megteszi.« 9 Ennek hallatára Jézus elcsodálkozott.

* 7,1-10. A százados szolgájának meggyógyítása. (Máté 8,5-13.)
* 3. *Küldé a zsidók véneit*. Máté rövidség okáért úgy beszéli el a dolgot, mintha személyesen jött volna. Véneit, azaz elüljáróit.
* 5. *Szereti nemzetünket,* tehát pogány volt, de istenfélő.
* 8. *Hatalom alatt vagyok*. Tudom, hogy a természet ura vagy, kinek minden engedelmeskedik, mint nekem katonáim. A szakasz bővebb magyarázatát lásd Máténál 8,5. skk.
* 11-17. A naimi ifjú feltámasztása. Lukács sajátja.
* 11. *Azután*, sok görög kézirat szerint másnap. Naim galileai városka, Názárettől délre.
* 13. *Ne sírj*. Ez nem puszta vigasztaló szó, mint az embereknél, hanem annyit tesz: Nincs okod sírni, mert visszanyered fiadat.
* 14. A koporsó a zsidóknál fedetlen volt. *Illeté* jelül, hogy álljanak meg vele.
* 16. *A félelem* minden természetfölöttinek első és természetes hatása. (Lásd Luk. 5,9. 26. stb.) *Nagy próféta* valami nagy próféta, kiben némelyek már valószínűleg a Messiást sejtették. *Meglátogatta* kegyelmével, e nagy próféta küldésével, a látott csodával, melyben e próféta meghitelesítését, isteni küldetésének bizonyítékát látták.
* 17. *Elterjedt ez a beszéd*, a csodának és e nagy próféta megjelenésének híre. *Judeában*, tehát nemcsak Galileában, hol a csoda történt, hanem a zsidó vallás és nemzet fő fészkében is, sőt még a szomszédos tartományokban is.
* 18-35. János küldöttei Jézusnál; prédikálásának különböző hatása. (Máté 11,2-19.)
* 18. *Mindezeket,* Jézus tanítását és csodáit. *Hírül vivék Jánosnak* a fogságba. (V. ö. Máté 11,2.)
* 19. *Te vagy-e az eljövendő*, azaz a várt Messiás. János ezt

Megfordult, és így szólt az őt követő sokasághoz: »Mondom nektek: még Izraelben sem találtam ekkora hitet!« **10** A küldöttek pedig, amikor hazatértek, egészségben találták a szolgát.

A naimi ifjú feltámasztása

11 Történt pedig, hogy ezután egy Naim nevű városba ment, és vele mentek tanítványai és nagy népsokaság. **12** Mikor a város kapujához közeledett, íme, egy halottat vittek ki, egy özvegyasszony egyetlen fiát, és a város sok lakosa kísérte. **13** Amikor meglátta őt az Úr, megesett rajta a szíve, és ezt mondta neki: »Ne sírj!« **14** Majd odament, és megérintette a hordágyat. Erre azok, akik vitték, megálltak. Ezt mondta: »Ifjú! Mondom neked: kelj föl!« **15** A halott pedig felült és beszélni kezdett.

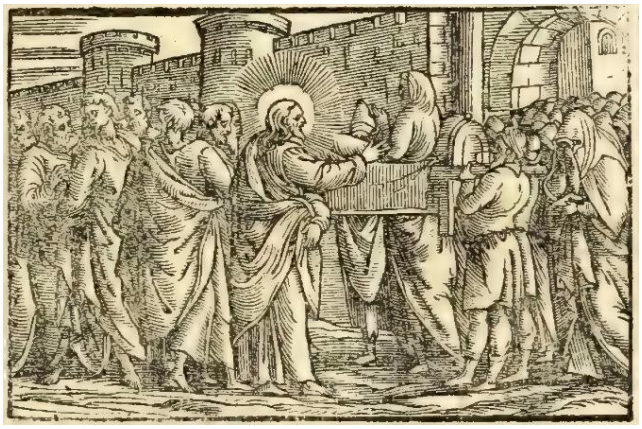

Ekkor átadta őt anyjának **{1 Kir 17,23}.** **16** Mindnyájukat elfogta a félelem, és így dicsőítették Istent: »Nagy próféta támadt közöttünk!« És: »Isten meglátogatta az ő népét!«. **17** Az eset híre elterjedt egész Júdeában, és mindenütt a környéken.

Keresztelő János kérdése

18 Mindezeket hírül vitték Jánosnak a tanítványai. **19** János erre magához hívott tanítványai közül kettőt, és elküldte őket Jézushoz, hogy kérdezzék meg: »Te vagy-e az Eljövendő, vagy mást várjunk?« **20** Amikor ezek a férfiak odaérkeztek hozzá, így szóltak: »Keresztelő János küldött minket hozzád, hogy kérdezzünk meg: `Te vagy-e az Eljövendő, vagy mást várjunk?'« **21** Éppen abban az órában sok embert megszabadított betegségétől, szenvedésétől és a gonosz lelkektől, és sok vaknak visszaadta a szeme világát. **22** Ezt felelte nekik: »Menjetek, vigyétek hírül Jánosnak, amit láttatok és hallottatok: *a vakok látnak,* a sánták járnak, a leprások megtisztulnak, a süketek hallanak, a halottak föltámadnak, *a szegényeknek hirdetik az evangéliumot* **{Iz 26,19; 29,18; 35,5-6; 61,1}.** **23** Boldog, aki nem botránkozik meg bennem.«

nem önmagáért kérdi, mintha megingott volna Jézusban való bité, hanem hozzá túlságosan ragaszkodó és Jézushoz csatlakozni nem akaró tanítványai nevében teszi fel a kérdést, hogy maga Jézus győzze meg azokat. János kételkedését kizárják előbbi ünnepies nyilatkozatai és Jézusnak alábbi dicsérő szavai.

* 22. Jézus messiásvoltának bizonyítékául csodáira hivatkozik, (Iz. 35,5.) *A szegényeknek az evangélium hirdettetik*. Ez nemcsak egyszerűen a tényre való rámutatás, hanem hivatkozás a próféták jövendöléseinek teljesedésére. (V. ö. Iz. 61,1. sk. Luk. 4,18.)

* 27. *Írva vagyon*. (Mát.3,1. V. ö. Máté 11,10; Márk 1,2.)

* 28. *Aki kisebb* az újszövetségben, a legkisebb keresztény mint ilyen. Lásd Máté 11,11. jegyz.

* 29. sk. E két verset némelyek az evangélista megjegyzésének tartják; de valószínűleg Jézus szavai azok. *Igaznak vallák az Istent,* azaz bűneik bevallása és János keresztségének felvétele által elismerték Isten igazságát, vagyis azt, hogy Isten méltán és joggal kíván tőlük bűnbánatot. Meghiúsíták az Isten szándékát, hogy a bűnbánat keresztsége által készüljenek elő a Messiás elfogadására.

* 31-35. Csaknem szóról-szóra így van Máténál is (11,16-19.). Értelmét lásd ottan a jegyzetben.

* 36-50. Egy bűnös asszony megkeni Jézus lábait. Lukácsnak sajátja.

* 36. *Egy farizeus*, mint alább kitűnik, Simon nevű.

* 37. *Egy asszony*. A többi három evangélista is elbeszéli, hogy egy asszony vendégség közben megkente Jézust (Máté 26,6-13. Márk 14,3-9. Ján. 12,2-8.), amit némelyek az itt elbeszélt eseménnyel azonosnak véltek. De valójában a két kenés egymástól időre, helyre, a szereplő személyekre és a részletekre nézve lényegesen különbözik. A Lukácsnál leírt jelenet Galileában, talán Naimban történt. Jézus nyilvános működése második évében, Simon farizeus ebédjén; a többieknél elbeszélt kenés Betániában, hat nappal Jézus szenvedése előtt, a bélpoklos Simon házában. A Lukács-félét egy meg nem nevezett bűnös asszony, a másikat (János szerint) Mária, Lázár nővére vitte végbe. A nyugati egyházatyák nyomán számos újkori magyarázó azt tartja s a latin liturgia is feltételezi, hogy mindkét asszony Mária Magdolna volt, kiből Jézus (Luk. 8,2. szerint) hét ördögöt űzött vala ki; innen a nagy hálája és szeretete Jézus iránt. (Magdolna annyi, mint magdalai, a galileai Magdala városból való.) A görög egyház és sok újabb magyarázó a három (vagy legalább két) asszonyt megkülönbözteti. Magdolna valóban azonosnak látszik a Lukács-féle bűnös nővel, de különbözőnek Lázár jámbor nővérétől; bár a három nő azonossága nem lehetetlen. *Bűnös vala a városban* azaz a városban lakó vagy közismert nyilvános bűnös asszony. Magdolna megtérése előtt mindenesetre könnyelmű nő volt, de hogy egészen elvetemült lett volna, az nem tűnik ki az evangéliumokból és nem is valószínű. Az ördögi megszállás szerencsétlenség és betegség volt, de nem okvetlenül bűn vagy a nagy romlottság következménye és jele. (Az evangélium ördöngös gyermekről is beszél. Pl. Márk 9,20.)

* 38. *Megállván hátul*. Jézus akkori szokás szerint az asztalnál kereveten feküdt balkarjára támaszkodva, fejjel az asztal felé. Saruját bemenetkor lábáról leoldották. A zsidóknál szokás volt a rabbik lábait tiszteletből megcsókolni.

* 39. *Aki őt illeti*. A farizeusok vélt szentségükben gondosan óvakodtak, hogy bűnösnek tartott ember ne érintse és be ne szennyezze őket.

Jézus Keresztelő Jánosról

24 Miután János követei elmentek, elkezdett
Jánosról beszélni a tömegnek: »Miért mentetek ki
a pusztába, mit akartatok látni? Széltől lengetett
nádat? 25 Vagy mit akartatok látni, amikor kimen-
tetek? Finom ruhákba öltözött embert? Íme, akik
drága ruhában és kényelemben élnek, a királyi pa-
lotákban vannak. 26 Vagy mit akartatok látni, ami-
kor kimentetek? Prófétát? Igen, mondom nektek:
prófétánál is nagyobbat. 27 Ő az, akiről írva van:

`Íme, elküldöm angyalomat színed előtt,
aki elkészíti előtted utadat' **{Kiv 23,20; Mal 3,1}**.

28 Mondom nektek: Asszonyok szülöttei kö-
zött nincs nagyobb Keresztelő Jánosnál; de aki a
legkisebb Isten országában, az is nagyobb nála.
29 Az egész sokaság, amely őt hallotta, s a vámo-
sok is, igaznak vallották Istent azzal, hogy meg-
keresztelkedtek János keresztségével. 30 De a fari-
zeusok és a törvénytudók meghiúsították Isten
szándékát önmagukban, és nem vették fel az ő ke-
resztségét.

31 Ugyan kihez is hasonlítsam ezt a nemzedé-
ket? Kihez hasonlók ők? 32 Hasonlók a piacon üldö-
gélő gyermekekhez, akik így kiáltoznak egymásnak:

`Furulyáztunk nektek, de nem táncoltatok,
siratót énekeltünk, de nem sírtatok!'

33 Mert eljött Keresztelő János, kenyeret nem
eszik és bort nem iszik, és azt mondjátok: `Ördöge
van!' 34 Eljött az Emberfia, eszik és iszik, és azt
mondjátok: `Íme, a falánk és borissza ember, a vá-
mosok és bűnösök barátja!' 35 De a bölcsességet
igazolja annak minden fia.«

Jézus és a bűnös asszony

36 Egy farizeus meghívta, hogy egyen nála.
Bement a farizeus házába és asztalhoz telepedett.
37 És íme, egy bűnös asszony a városból, amint
megtudta, hogy a farizeus házában étkezik, kene-
tet hozott egy alabástrom edényben. 38 Megállt
hátul a lábainál, sírva fakadt, elkezdte könnyeivel
öntözni a lábait, és megtörölte hajával, csókol-
gatta a lábait, és megkente a kenettel.

39 Amikor a farizeus, aki meghívta, látta ezt,
így szólt magában: »Ha ez próféta volna, bizo-
nyára tudná, kicsoda és miféle asszony ez, aki őt
érinti, vagyis hogy bűnös.« 40 Jézus ezt válaszolta
neki: »Simon! Mondanék neked valamit.« Az így
szólt: »Mester, szólj!« 41 »Két adósa volt egy hi-
telezőnek. Az egyik ötszáz dénárral tartozott, a
másik ötvennel. 42 Nem lévén nekik miből megfi-
zetni, elengedte mind a kettőnek. Melyik fogja őt

* 40. A következő versekben Jézus megmutatja, hogy valóban próféta, sőt ennél több, mert az emberek szívében olvas.
* 41. Az adósság jelenti a bűnt. A nagyobb tartozásnak élénk tudatában levő adós az asszony, a kisebb vagy inkább tartozásáról megfeledkező adós a farizeus, a hitelező Krisztus.
* 42. *Melyik fogja jobban szeretni?* legalább melyiktől várhatja azt.
* 44. A zsidóknál a kedves vendégnek megmosták lábát, csókkal fogadták, fejére és ruhájára illatos olajat hintettek. A farizeus hideg udvariassága ezt a szokást is elmulasztotta; azt hitte, Jézusnak elég megtiszteltetés az, hogy nála ebédelhet.
* 47. sk. Tehát a szeretet volt a már megtörtént bűnbocsánat oka, de az utóbbi viszont növeli a hálát és szeretetet. Ez a kettő tehát egymásnak kölcsönösen oka és okozata s egymással arányban van. Látszik ebből, hogy az Isten iránti tökéletes szeretet eltörli a bűnt már a feloldozás előtt; de azért a bűnbánó köteles a feloldozást is minél előbb megszerezni. (A tökéletlen bánat és szeretet azonban csak a szentgyónásban.)
* 49. *A bűnöket is megbocsátja*. A jelenlevők ezt hitték is, nem is, csodálkoztak, de kételkedtek is. (V. ö. Máté 9,3. Márk 2,7. Luk. 5,21.)
* 50. *A te hited megszabadított*; természetesen nem maga a puszta hit és bizalom, hanem a szeretettel és bánattal párosult hit Jézusban és az ő istenségében. *Menj békével*. Az elnyert bűnbocsánat eredménye a tiszta lelkiismeret békéje és boldogsága.

közülük jobban szeretni?« 43 Simon ezt felelte: »Úgy vélem, az, akinek többet engedett el.« Ő pedig ezt mondta neki: »Helyesen ítéltél.« 44 Majd az asszony felé fordulva ezt mondta Simonnak: »Látod ezt az asszonyt? Bejöttem a házadba, és nem adtál vizet lábaimra; ez meg könnyeivel öntözte lábaimat, és a hajával törölte meg. 45 Csókot nem adtál nekem; ez meg, amióta bejött, nem szűnt meg csókolgatni lábaimat. 46 Olajjal nem kented meg fejemet; ez meg kenettel kente meg a lábaimat. 47 Azért mondom neked: Sok bűne bocsánatot nyert, mert nagyon szeretett. Akinek keveset bocsátanak meg, kevéssé szeret.« 48 Aztán így szólt az asszonyhoz: »Bocsánatot nyertek bűneid.« 49 Erre az asztaltársak ezt kezdték mondogatni magukban: »Kicsoda ez, hogy még a bűnöket is megbocsátja?« 50 Ő pedig így szólt az asszonyhoz: »A hited megmentett téged; menj békével.«

Lk 8

Asszonyok Jézus kíséretében

1 Történt azután, hogy bejárta a városokat és a falvakat, prédikálta és hirdette az Isten országának evangéliumát. Vele volt a tizenkettő, 2 és néhány asszony, akiket meggyógyított a gonosz lelkektől és a betegségekből: Mária, akit Magdolnának hívnak, akiből hét ördög ment ki, 3 és Johanna, Kúzának, Heródes helytartójának a felesége, valamint Zsuzsanna, és sokan mások, akik segítették őt vagyonukból.

Példabeszéd a magvetőről

4 Mikor pedig nagy tömeg gyűlt egybe, és a városokból özönlöttek hozzá, a következő példabeszédet mondta: 5 »Kiment a magvető magot vetni. Amint vetett, az egyik mag az útfélre esett. Ezt eltaposták, és az ég madarai felszedegették. 6 A másik sziklára esett. Ez kikelt, de aztán elszáradt, mert nem volt nedvessége. 7 A másik a tövisek közé esett. A tövisek is felnőttek vele, és elfojtották. 8 De egy másik a jó földbe estek. Kikelt és százszoros termést hozott.« Amikor ezt elmondta, felkiáltott: »Akinek van füle a hallásra, hallja meg!«

A példabeszédek értelme és célja

9 Tanítványai megkérdezték őt, hogy mit jelent ez a példabeszéd. 10 Ő ezt mondta nekik: »Nektek adatott, hogy megismerjétek Isten országának

* 8,1-3. *Jézust szolgálják a jámbor asszonyok. Magdolna*, azaz magdalai, Magdala galileai városkából való. *Hét ördög* vagyis sok ; tehát Magdolna erős fokban ördöngös volt. (L. alább 30. vers.) De a hét ördög átvitt értelemben jelentheti a hét főbűnt is. Magdolnára vonatkozólag (lásd Máté 27,56; Márk 16,9; Luk. 24,10; Ján. 19,25; 20,1. 11. skk.; továbbá v. ö. Lukács 7,37. jegyzi *Johanna* a sírnál is ott volt. (Luk. 24,10.) *Szolgálának vala*. Tehát az Úr Jézus híveinek alamizsnájából élt és elfogadta a jámbor asszonyok gondozását, ő, aki másokat a pusztában csodálatosan jóltartott. Az asszonyok szíve akkor is legjobban megértette Krisztust.

* 4-18. *Példabeszéd a magvetőről; a gyertyahasonlat*. (Máté 13,1-23; Márk 4,1-25.) Máté és Márk szerint ezt Jézus a hajóból mondta.

* 10. *Nektek tanítványoknak adatott tudni*, azaz világosan megérteni; másoknak csak példabeszédekben, homályosan adatnak a titkok. Látván ne lássanak; lásd Máté 13,11. skk. jegyz. Márk 4,11. sk. jegyz. (V. ö. Iz. 6, 9. sk. Ján. 12,40; Csel. 28,26. sk.)

* 12. *Az útfélre esők stb*. Itt és a következő kifejezésekben bizonyos tömörség van, a mag és az Isten igéjének hallgatói a képben összeolvadnak; tehát úgy kell éretni: akiknél a mag, az Isten igéje az útfélre esik; azok stb.

* 15. *Jó szívvel*; tehát az Isten igéjét nemcsak ésszel, hanem fogékony, jóakaratú szívvel kell hallgatni és benne megőrizni, belevésni. A bővebb magyarázatot L. Máténál 13,3. skk. jegyz.

* 16-18. Hasonlóképen Máté 5,15-10,26; 13,12; 25,29; Márk 4,21. skk., de részben más összefüggésben. Az értelem itten ez: Az Istenország titkainak értelme szellemi világosság, melyet az apostolok nem azért kapnak, hogy magukba rejtsék, hanem hogy másokkal is közöljék. Mert az evangéliumnak, mely egyelőre sokakra nézve titok, mindenki előtt nyilvánosságra kell jönnie. Azért vigyázzanak az apostolok, hogy mindent jól megértsenek. Mert mint a gazdagság ahol van, ott szaporodik, a szegény pedig amije van, azt is könnyen elveszti, úgy az Isten titkait is, aki valamennyire megérti és beléjük hatói, az további tanulással és Isten

titkait, másoknak csak példabeszédekben, hogy *nézvén ne lássanak, és hallván ne értsenek* {Iz 6,9}.

A magvetőről szóló példabeszéd magyarázata

11 Ez tehát a példabeszéd: A mag Isten igéje. 12 Az útfélre hullott magok azok, akik hallgatják, de azután eljön az ördög, és kiveszi az igét szívükből, nehogy higgyenek és üdvözüljenek. 13 A kősziklára hullott magok azok, akik, amikor hallják, örömmel fogadják az igét, de nincs gyökerük; egy ideig hisznek, a kísértés idején azonban elpártolnak. 14 A tövisek közé hullott magok azok, akik hallgatják, de az élet gondjai, gazdagsága és gyönyörűségei később elfojtják bennük az igét, és gyümölcsöt nem teremnek. 15 Amelyik pedig jó földbe esett, azokat jelenti, akik tiszta és jó szívvel hallgatják az igét, megtartják, és gyümölcsöt hoznak állhatatosan.

Az ige meghallása

16 Senki, aki lámpát gyújt, nem borítja azt le egy edénnyel, sem ágy alá nem rejti, hanem a tartóra teszi, hogy akik bemennek, lássák a világosságot. 17 Mert semmi nincs elrejtve, ami nyilvánosságra ne jutna, sem eltitkolva, ami ki ne tudódnék és napfényre ne kerülne. 18 Figyeljetek tehát, hogyan hallgatjátok! Mert akinek van, annak még adnak; akinek pedig nincsen, attól még azt is elveszik, amiről azt gondolja, hogy az övé.«

Jézus igazi rokonai

19 Odajöttek hozzá az anyja és testvérei, de nem juthattak hozzá a sokaság miatt. 20 Szóltak neki: »Anyád és testvéreid kinn állnak, látni akarnak téged.« 21 Ő azonban ezt felelte nekik: »Azok az én anyám és testvéreim, akik Isten igéjét hallgatják és megcselekszik.«

A vihar lecsendesítése

22 Történt pedig egy napon, hogy beszállt egy bárkába tanítványaival együtt, és azt mondta

kegyelmével mindegyre jobban előhalad azok ismeretében. És megfordítva. (V. ö. Máté 13,12. jegyz. Márk 4,21. skk. jegyz.)

* 19-21. *Jézust rokonai keresik*. (Máté 12,46-50; Márk 3,21. 31-35.)

* 21. *Kik hallgatják*. Ezek Jézushoz szellemileg közelebb állnak, mint a testi anya és rokonok, mint olyanok. Az Isten országában a lelki rokonság előbbrevaló, mint a testi. (V. ö. Máté 10,37.)

* 22-25. *A vihar lecsendesítése*. (Máté 8,18.23-27; Márk 4,35-40.)

* 23. *Megmerülének,* t. i. becsapkodott a víz a hajóba.

* 25. *Hol vagyon hitetek?* Máténál ezt a vihar lecsendesítése előtt mondja. Bővebben L. Máténál 8,26. jegyz.

* 26-39. *A gerazai ördöngös*. (Máté 8,28-34; Márk 5,1-20.) 26. *Gerazenusok* máshol Gadarenusok. L. Máténál 8,28. jegyz.

* 27. *Egy férfi*. Máté két ördöngösről beszél.

* 28. *Mi közöm hozzád stb.?* L. Máté 8,29. jegyz.

* 29. *Hurcolta*; az ördög fogva tartotta és magával vonszolta.

* 30. *Sereg*, a görög és latin szerint légió (regiment); tehát sok ördög.

* 31. *Mélységbe*, a pokol azon részébe (az abyssusba), ahol a gonosz lelkek laknak, ahol jobban szenvednek, mintha a világban kóborognak.

* 35. *Ülve lábainál*, tanítvány módjára hallgatván szavait.

* 37. *Félelem vett erőt*. Egyrészt a csoda rendítette meg őket, másrészt féltek, hogy a többi sertés is úgy jár, mint az előbbiek.

* 39. *Az egész várost*. Márk szerint az egész Dekapolis tartományt. Bővebben L. Máténál és Márknál jegyz.

* 40-56. Jairus leányának feltámasztása és a vérfolyásos aszszony, (Máté 9,1. 18-26; Márk 5,21-43.)

* 40. *Visszatért* a gerazenusok földéről a nyugati partra, Kafarnaumba. (Máté 9,1.) A kettős csoda magyarázatát lásd Máténál és Márknál.

nekik: »Keljünk át a tó túlsó partjára!« Elindultak.
23 Amíg hajóztak, ő elaludt. Közben heves szél-
vész támadt a tavon, úgyhogy már-már elmerültek
és veszélyben voltak. 24 Ekkor odamentek hozzá
és felébresztették: »Mester, Mester! Elveszünk!«
Ő pedig felkelt, parancsolt a szélnek és a víz hul-
lámainak, mire azok megszűntek és lecsendesed-
tek. 25 Aztán így szólt hozzájuk: »Hol van a ti hi-
tetek?« Azok pedig félelemmel eltelve csodálkoz-
tak, és ezt mondogatták egymásnak: »Ki ez, hogy
még a szélnek és tengernek is parancsol, és azok
engedelmeskednek neki?«

A gerázai megszállott meggyógyítása

26 Azután kikötöttek a gerázaiak földjén,
amely Galileával átellenben van. 27 Amint kilépett
a partra, egy férfi jött eléje a városból, akiben ör-
dögök voltak, és már régóta nem vett magára ru-
hát, sem házban nem lakott, hanem a sírboltokban.
28 Amikor meglátta Jézust, leborult előtte, és han-
gosan fölkiáltott: »Mi közöm hozzád, Jézus, a ma-
gasságbeli Isten Fia? Kérlek, ne gyötörj engem!«
29 Mert parancsolt a tisztátalan léleknek, hogy
menjen ki az emberből. Ugyanis már jó ideje ha-
talmába kerítette, láncokkal volt megkötözve, és
bilincsekben őrizték, de elszaggatta a kötelékeket,
s az ördög a pusztába űzte. 30 Jézus ekkor megkér-
dezte: »Mi a neved?« Azt felelte: »Légió«, mert
sok ördög szállta meg. 31 Arra kérték, ne azt pa-
rancsolja, hogy a mélységbe menjenek.

32 Volt ott egy nagy disznócsorda, a hegyen
legelészett. Kérték őt, engedje meg, hogy azokba
menjenek. Megengedte nekik. 33 Az ördögök erre
kimentek, megszállták a disznókat, mire a csorda
lerohant a meredeken a tóba, és belefúlt. 34 A kon-
dások, látva, hogy mi történt, elfutottak, és hírül
vitték ezt a városba és a falvakba. 35 Az emberek
kimentek, hogy lássák a történteket. Amikor Jé-
zushoz értek, ott találták azt az embert, akit az ör-
dögök elhagytak, felöltözve és ép ésszel, amint ott
ült Jézus lábainál, és félelem fogta el őket. 36 Azok
pedig, akik látták, elbeszélték nekik, hogyan sza-
badult meg az, akit az ördög zaklatott. 37 Ekkor a
gerázaiak földjének egész lakossága arra kérte őt,
hogy távozzék el tőlük; mert nagy félelem vett
erőt rajtuk. Ő pedig bárkába szállt és visszatért.
38 Az a férfi pedig, akiből kimentek az ördögök,
megkérte, hogy vele lehessen. De Jézus elküldte
őt ezekkel a szavakkal: 39 »Térj csak vissza há-
zadba, és beszéld el, milyen nagy dolgot cselek-
edett veled az Isten.« Az be is járta az egész várost,
és hirdette, milyen nagy dolgot cselekedett vele
Jézus.

Jairus lányának feltámasztása és egy beteg asszony meggyógyítása

40 Amikor Jézus visszatért, tömeg fogadta őt,
mert mindnyájan vártak rá. 41 És íme, jött egy Ja-
irus nevű férfi, aki a zsinagóga elöljárója volt, és
Jézus lábaihoz borulva kérte őt, hogy jöjjön a há-
zába, 42 mert egyetlen lánya, aki mintegy tizenkét
esztendős volt, haldoklik. Amíg ment, majdnem
agyon-nyomta őt a tömeg. 43 Közben egy asszony,
aki tizenkét esztendeje vérfolyásban szenvedett,
és az orvosokra költötte minden vagyonát, de
egyik sem tudta meggyógyítani, 44 odament hozzá
hátulról, és megérintette a ruhája szegélyét. Rög-
tön megállt a vérfolyása. 45 Jézus így szólt: »Ki
érintett meg engem?« Amikor mindnyájan tagad-
ták, Péter így szólt: »Mester! A tömeg szorongat
és lökdös téged.« 46 Jézus ezt felelte: »Valaki
megérintett, mert éreztem, hogy erő ment ki belő-
lem.« 47 Ekkor az asszony látta, hogy nem maradt
titokban. Remegve jött elő, a lábai elé borult, és
bevallotta az egész nép előtt, hogy miért érintette
meg őt, és hogy hogyan gyógyult meg azonnal.
48 Ő erre azt mondta neki: »Leányom! A hited
meggyógyított téged! Menj békével!«

49 Még beszélt, amikor odajött valaki a zsina-
góga vezetőjének házából, és azt mondta: »A lá-
nyod meghalt, ne fáraszd tovább a Mestert!« 50 Jé-
zus azonban, amikor meghallotta ezt, így szólt
hozzá: »Ne félj, csak higgy, és megmenekül!«
51 Mikor pedig a házba érkezett, senki másnak
nem engedte meg, hogy bemenjen vele, csak Pé-
ternek, Jakabnak és Jánosnak, és a lány apjának és
anyjának. 52 Mindnyájan sírtak és jajgattak a le-
ány miatt. Ő így szólt hozzájuk: »Ne sírjatok!
Nem halt meg a leány, csak alszik.« 53 Azok kine-
vették, mert tudták, hogy meghalt. 54 De ő meg-
fogta a lány kezét, és hangosan felkiáltott: »Kis-
lány, kelj föl!« 55 Erre visszatért a lány lelke, és
rögtön fölkelt. Ekkor szólt, hogy adjanak neki
enni. 56 A szülei nagyon elcsodálkoztak; ő pedig
megparancsolta nekik, hogy senkinek se mondják
el, ami történt.

Lk 9

A tizenkettő küldetése

1 Ezután összehívta a tizenkét apostolt, erőt
és hatalmat adott nekik minden ördög felett, és a
betegségek gyógyítására. 2 Majd elküldte őket,
hogy hirdessék az Isten országát, és gyógyítsák
meg a betegeket. 3 Azt mondta nekik: »Semmit se

* 9,1-6. *Az apostolok küldetése*. Máté 10,1. 7-11. 14: Márk 6,7-13. (V. ö. Márk 3,15.)

* 1. *Hatalmat ada csodatettekre*, hogy azok tanításának bizonyítékai legyenek.

* 2. Az Isten országáról L. Máté 3,2. jegyz.

* 3. *Se botot*, Márknál „csak botot”. *Két köntöstök*, egyik tartaléknak, vagy ünneplőnek. E példák csak jellemzések, de nem kell azokat szószerint venni. Tehát Krisztus szegénységét kell utánozni és kerülni a kényelemnek még látszatát is, és Istenre kell bízni magukat. A szegény hithirdető és

vigyetek az útra, se botot, se táskát, se kenyeret, se pénzt, és két ingetek se legyen! 4 Amelyik házba betértek, ott maradjatok, és onnan induljatok tovább! 5 Ha pedig valahol nem fogadnak be titeket, a várost elhagyva, még a lábatok porát is rázzátok le bizonyságul ellenük!« 6 Útra keltek tehát, bejárták a falvakat, hirdették az evangéliumot, és gyógyítottak mindenütt.

Vélemények Jézusról

7 Heródes negyedes fejedelem hallott mindenről, ami történt, és zavarban volt, mivel egyesek azt mondták: 8 »János támadt fel a halálból«, némelyek pedig, hogy »Illés jelent meg«, mások meg: »a régi próféták közül támadt fel valamelyik«. 9 Ekkor Heródes azt mondta: »Jánost lefejeztettem; kicsoda tehát ez, akiről ilyeneket hallok?« És látni akarta őt.

A tanítványok visszatérése; a kenyérszaporítás

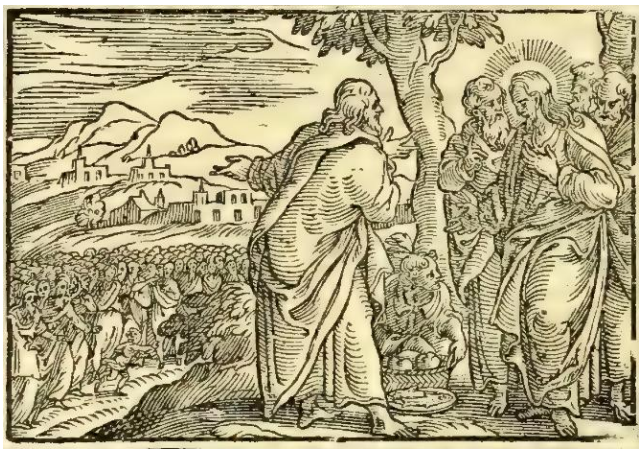

10 Az apostolok visszatértek, és elbeszélték neki mindazt, amit cselekedtek. Azután velük együtt elvonult külön egy Betszaidának nevezett város közelébe. 11 Amikor a tömeg ezt megtudta, utánament. Ő magához engedte őket, beszélt nekik Isten országáról, és azokat, akiknek gyógyulásra volt szükségük, meggyógyította. 12 A nap azonban már lemenőben volt, ezért a tizenkettő odament hozzá, és azt mondták neki: »Bocsásd el a tömeget, hogy a környékbeli falvakba és tanyákra menjenek, szállást vegyenek és ennivalót keressenek, mert itt pusztaságban vagyunk.« 13 Ő azonban azt mondta nekik: »Ti adjatok nekik enni!« Azok ezt felelték: »Nincs több, mint öt kenyerünk és két halunk, hacsak nem megyünk el mi, és nem veszünk élelmet ennek az egész népnek.« 14 A férfiak ugyanis mintegy ötezren voltak. Ekkor azt mondta tanítványainak: »Telepítsétek le őket ötvenes csoportokban!« 15 Úgy is tettek, és letelepítették valamennyit. 16 Akkor fogta az öt

apostol szava hatásosabb. A gazdagság gondjai elvonnak a szellemi dolgoktól s a gazdag erkölcshirdető abba a gyanúba jut, hogy anyagi érdekből prédikál.

* 4. *Ki ne menjetek*. A görög szerint: onnan menjetek ki. (V. ö. Máté 10,11.) Mindkét kifejezés annyit tesz, hogy ne csereberéljétek a szállást.

* 5. *Lábaitok porát is rázzátok te*, mint a pogány ház porát, mely tisztátalanná tett. Tehát szakítsatok és ne érintkezzetek velük. (V. ö. Csel. 13,51.) *Bizonyságul,* hogy lássák menynyire megvetitek őket.

* 7-9. *Heródes kíváncsisága*. (V. ö. Máté 14,1-12; Márk 6,14-16.)

* 7. skk. Heródes t. i. Antipás. L. Máténál 14,1. jegyz. Heródesben a rossz lelkiismeret szólalt meg. A zsidók a Messiás eljövetele előtt Illés és valamelyik más próféta eljövetelét várták. (V. ö. Máté 11,14; 16,14; 17,11.) *Látni kívánta* kíváncsiságból és hogy magát megnyugtassa. Jézust szenvedése alkalmával meg is látta. (L. Luk. 23,8. skk.)

* 10-17. *Az első kenyér szaporítás*. (Máté 14,13—21; Márk 6,31-44. V. ö. Ján. 6,4-15.)

* 10. *Elvonula* tanítványaival, hogy azok a magányban ismét összeszedjék magukat. *Betszaida* nem az, mely a Genezaret tava nyugati partján feküdt (Máté 11,21; Ján. 12,21.), hanem a keleti Betsz. Julias. (V ö. Máté 14,13: Márk 6,45; Ján. 6,1. 16. sk.)

* 13. János szerint itt főleg Fülöp apostol beszélt. (Ján. 6,7.)

* 17. János szerint a csodának olyan hatása volt, hogy Jézust a nép királlyá akarta tenni, ami elől azonban ő kitért és Kafarnaumba ment, hol az utána tódult nép előtt a híres zsinagógái beszédet tartotta az élő kenyérről. (Ján. 6,15. 22. skk.)

* 18-22. *Péter vallomása; a szenvedés első megjövendölése.* Máté 16,13-28; Márk 8, 27-39, Máté és Márk szerint ez nem mindjárt az első kenyérszaporítás után, hanem később történt. (L. Máté 14,22-16,13; Márk 6,45-8,27.)

* 19. Ezek a zsidók tehát Jézust nem Messiásnak, hanem a Messiás előhírnökének tartották.

* 20. Máténál Krisztus Péter vallomására azzal felel, hogy őt egyháza fejévé teszi. L. Máté 16,17. skk. *Az Isten Krisztusának,* az Istentől küldött Messiásnak.

* — 21. sk. *Senkinek se mondják*, nehogy a nép, mely politikai Messiást várt, érdekében lázadást indítson. Hiszen még az apostolok sem voltak mentek hasonló várakozástól. Azért Jézus most megjövendöli szenvedését és halálát. *Sokat kell szenvedni*, Isten végzése szerint.

* 23-27. Jézus tanítványaitól önmegtagadást és bátorságot kíván; némely hallgatók megérik az Isten országát.

* 23. *Mindenekhez*, most már a néphez, míg az előzmények csak a tanítványokhoz szóltak. *Utánam akar jönni*, azaz tanítványom lenni. *Tagadja meg magát*, saját énjét, akaratát és hajlamait. *Vegye föl keresztjét*, a szenvedést; a görög szöveg hozzáteszi: mindennap. (V. ö. Máté 10,38. sk. 16,24; Márk 8,34; Luk. 14,27.)

* 24. sk. Lásd Máté 10,39. jegyz. 16,26. jegyz. *Meg akarja menteni életét* a hittagadás árán. (Luk. 17,33; Ján. 12,25.)

* 26. Lásd Máté 10,32. sk. 16,27; Márk 8,38. *Mikor eljövend* a világot ítélni. (L. Máté 24,31; 25,31. skk. Tim. II. 2,12.)

* 27. *Nem ízlelnek halált.* (Lásd Máté 16,28. jegyz. Márk 8,39.)

* 28-36. *A színváltozás*. (Máté 17,1-13; Márk 9,1-12. V. ö. Pét. II. 1,16. skk.)

* 28. *Mintegy nyolcad napra*. V. ö. Máté 17,1: Márk 9,1. akik pontosabban hat napot mondanak. *A hegyre*, az ismert hegyre. (L. Máté 17,1. jegyz.)

kenyeret és a két halat, az égre tekintett, megáldotta, megtörte, és tanítványainak adta, hogy adják a tömegnek. 17 Mindnyájan ettek és jóllaktak. Azután fölszedték, amit meghagytak: tizenkét kosár kenyérdarabot.

Péter vallomása; Jézus első jövendölése a szenvedésről és a feltámadásról

18 Történt egyszer, hogy amikor egyedül imádkozott, és a tanítványok is vele voltak, megkérdezte őket: »Kinek tart engem a tömeg?« 19 Ők ezt felelték: »Egyesek Keresztelő Jánosnak, mások Illésnek, mások pedig azt tartják, hogy a korábbi próféták közül támadt fel valaki.« 20 Azután megkérdezte tőlük: »Hát ti kinek tartotok engem?« Simon Péter válaszolt: »Az Isten Krisztusának.« 21 Ő pedig rájuk parancsolt, és meghagyta, hogy ezt senkinek se mondják el, és így szólt: 22 »Az Emberfiának sokat kell szenvednie, el kell, hogy vessék a vének, a papi fejedelmek és az írástudók, meg kell, hogy öljék, és harmadnapra föl kell támadnia.«

Jézus követése; az önmegtagadás

23 Azután mindenkihez szólt: »Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye föl keresztjét minden nap, és kövessen engem. 24 Mert aki meg akarja menteni életét, elveszíti azt; aki pedig elveszíti életét énértem, megmenti azt. 25 Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri, önmagát pedig elveszíti, vagy magára nézve kárt vall? 26 Mert aki szégyell engem és az én igéimet, azt az Emberfia is szégyellni fogja, amikor majd eljön a maga, az Atya és a szent angyalok dicsőségében. 27 Igazán mondom nektek: vannak az itt állók között egyesek, akik nem ízlelik meg a halált, amíg meg nem látják Isten országát.

Jézus színeváltozása

28 Történt pedig e beszéd után mintegy nyolc nappal, hogy maga mellé vette Pétert, Jakabot és Jánost, és felment a hegyre imádkozni. 29 Miközben imádkozott, arcának színe elváltozott, a ruházata fehér lett és fényben sugárzó. 30 És íme, két férfi beszélgetett vele, Mózes és Illés, 31 akik dicsőségben megjelentek, és beszéltek az ő eltávozásáról, amelyet Jeruzsálemben készült beteljesíteni. 32 Pétert és a vele lévőket elnyomta az álom. Amikor felébredtek, látták dicsőségét, és a két férfit, akik ott álltak vele. 33 És történt, hogy amikor eltávoztak tőle, Péter ezt mondta Jézusnak: »Mester! Jó nekünk itt lenni! Hadd csináljunk három sátrat: neked egyet, Mózesnek egyet és Illésnek egyet!« Nem tudta ugyanis, hogy mit mond.

* 31. *Beteljesíteni készült*, Isten végzése szerint.
* 32. *Félébredvén.* A görög és a Vulgata legtöbb kézirata szerint: ébren maradván; úgy képzeli tehát, hogy az apostolok csak elálmosodtak az izgalomtól.
* 33. *Nem tudván, mit mond*, izgatottságában.
* 34. *Megfélemlének* a felhő megjelenésétől, és mert azt hitték, hogy Jézus eltűnt vagy eltávozott.
* 35. *Szeretett;* a görög szerint: kiválasztott.
* 36. *Hallgatának.* Máté és Márk szerint Jézus megtiltotta, hogy feltámadásáig szóljanak. Máténál és Márknál a színváltozás után a tanítványok felvetik Jézus eljövetelének kérdését.
* 37-45. *Az ördöngös fiú meggyógyítása*. (Máté 17,14-22; Márk 9,14-31.) Máté szerint a fiú hold kór ős is volt.
* 41. *Hitetlen és romlott nemzedék*. Ezt Jézus nem az apostolokra mondja, hanem az apának és a jelenlevőknek, de az apostoloknak is jut belőle egy kicsi. (Lásd Máté 17,16. skk. jegyz.)
* 42. Krisztus előtt ismét kitör a fiún a roham.
* 44. *Az Isten nagysága felett,* mely a gyógyításban nyilvánult. Nehogy e csoda alapján ismét királlyá akarják tenni, Krisztus (valamivel később) ismét céloz szenvedésére. Szívetekbe a görög szerint: fületekbe. *Az emberek kezeibe kell adatnia*. Ez a szenvedés második megjövendölése. (V. ö. Máté 17,22. sk. Márk 9,30.)
* 45. Az apostolok mint máskor, úgy most sem érték e beszédet, t. i. a Messiás jövendő szenvedését.
* 46-50. Az apostolok versengése és féltékenysége. (Máté 18,1-5; Márk 9,33-40.)
* 46. *Ki nagyobb?* Máté hozzáadja: Isten országában. (V. ö. Máté 18,1; Márk 9,33.)
* 48. *Aki befogadja stb.* Ez az ártatlan gyermek bár kicsiny, oly nagy és kedves Isten előtt, hogy amit valaki neki tesz, oly nagyra becsüli, mintha nekem, vagy magának az Atyának tenné, Máténál (18,4.) hol a kisded alázatosságára történik hivatkozás, a hely világosabb. *Legkisebb*, azaz legalázatosabb, leggyermekdedebb.
* 49. *Nem követ téged*, nem tanítványod. E felszólalásra „az én nevemben" kifejezés adott okot. (Márk 9,37, V. ö. Csel. 8,18: 19,13. skk.)
* 50. *Veletek vagyon*, félig-meddig az te az én tanítványom. (V. ö. Máté 12,30; Luk. 11,23., ahol Krisztus az ellenkezőt mondja, az üldözés idejére, mikor színt kell vallani: itt pedig a békés időkről beszél, mikor már a nem ellenkezés is közeledés.)
* 51-56. A szamaritánusok Jézust nem fogadják be.
* 51. Jézus Jeruzsálembe indul. Sokan ezt az utolsó jeruzsálemi útnak tartják. De ez helytelen, mert akkor Luk. 9,51-19,27. nem sorozható be időrendben Jézus életébe, hanem időrend nélkül van beszőve s Lukács és János közt ellentmondások támadnak. A valóságban az itt (Luk. 9,51.) említett tervbevett jeruzsálemi út nem az utolsó húsvéti út, hanem Jézus ezen szándékát a zsidók ellenséges indulata miatt nem is valósította meg, hanem csak titokban és rövid időre ment Jeruzsálembe a sátoros ünnepre (Ján. 7,1-10.) és templomszentelési ünnepre (Ján. 10,22. sk.), onnan Pereába (Ján. 10,40.), innen Lázár feltámasztására Jeruzsálem közelébe (Ján. 11,1. skk.), innen Efrembe (Ján. 11,54.), onnan az utolsó kerülő úton – Szamarián és Galileán és Jerichón át – az utolsó húsvétra Jeruzsálembe. (Ján. 12,1. skk.) – *Közeledtek fölvételének napjai* (a görög szerint beteltek, vagy betérni kezdtek), de még nem álltak a küszöbön. Felvétel menybemenetel, a messiási működés befejezése. *Eltökélé,* azaz elhatározá (a görög zsidós kifejezéssel mondja: arcát

34 Amíg ezeket mondta, felhő szállt le, és elborította őket. Amint a felhőbe jutottak, félelem fogta el őket. 35 A felhőből szózat hallatszott: »Ez az én választott Fiam, őt hallgassátok« {MTörv 18,15; Iz 42,1}. 36 Mikor a szózat elhangzott, Jézus ismét egyedül volt. Ők pedig hallgattak, és senkinek sem szóltak azokban a napokban mindarról, amit láttak.

Egy megszállott ifjú meggyógyítása

37 Történt pedig a következő napon, hogy amint lementek a hegyről, nagy tömeg közeledett feléjük. 38 És íme, a tömegből felkiáltott egy férfi: »Mester! Kérlek, tekints egyetlen fiamra, hiszen csak ő van nekem! 39 Íme, egy lélek ragadja meg őt, és hirtelen felkiált; úgy rángatja, hogy tajtékzik tőle, s ritkán hagy fel a gyötrésével. 40 Kértem tanítványaidat, hogy űzzék ki, de nem tudták.« 41 Jézus ezt felelte: »Ó, hitetlen és romlott nemzedék! Meddig legyek még veletek és meddig tűrjelek titeket? Vezesd ide a fiadat!« 42 Alighogy előjött, odacsapta őt az ördög, és össze-vissza rángatta. Jézus azonban ráparancsolt a tisztátalan lélekre, meggyógyította a gyermeket, és visszaadta apjának. 43 Ekkor mindnyájan elcsodálkoztak Isten nagyságán.

Második jövendölés a szenvedésről és a feltámadásról

Mivel mindannyian csodálkoztak azon, amit tett, ő így szólt tanítványaihoz: 44 »Jegyezzétek meg jól ezeket a szavakat: az Emberfiát az emberek kezébe adják.« 45 Ők azonban nem értették ezt a beszédet. El volt rejtve előlük, hogy fel ne fogják, de nem merték őt kérdezni e beszéd felől.

A tanítványok vetélkedése

46 Azután felmerült köztük a kérdés, hogy ki a nagyobb közülük. 47 Jézus, aki ismerte szívük gondolatát, odahívott egy gyermeket, maga mellé állította, 48 és azt mondta nekik: »Aki befogadja ezt a gyermeket az én nevemben, engem fogad be; és aki engem befogad, azt fogadja be, aki engem küldött. Mert aki a legkisebb mindnyájatok között, az a legnagyobb.«

Az idegen csodatevő

49 Ekkor János így szólt: »Mester! Láttunk valakit, aki a te nevedben ördögöket űzött, és megtiltottuk neki, mert nem követ téged velünk együtt.« 50 Jézus azt felelte neki: »Ne tiltsátok meg; mert aki nincs ellenetek, veletek van.«

irányozá), hogy átteszi működése színhelyét Jeruzsálembe és Judeába.

* 53. *Mert Jeruzsálem* felé tartott. Ismeretes a zsidók és szamaritánusok vitája, hol kell az Istent tisztelni: Jeruzsálemben-e vagy Garizim hegyén Szamariában. Azért nem szívesen engedték át, sőt néha meg is támadták a jeruzsálemi ünnepi zarándokokat. A szamaritánusokról lásd Máté 10,5. jegyz. A görög szerint (héberes kifejezéssel): arca Jeruzsálem felé vala irányozva.

* 54. *Emésszе meg őket*; a görög némely kéziratai hozzáadják: miként Illés tette. (Kir. IV. 1,10-12.)

* 55. *Milyen szelleműek*, tudniillik mennyire ószövetségi szelleműek vagytok. De lehet e mondatot kérdésnek is tekinteni: nem tudjátok-e, hogy titeket mint az én tanítványaimat a szeretet és szelídség szellemének kell vezetni.

* 56. *Lelkeket elveszteni*, azaz embereket ölni. (V. ö. Ján. 3,17; 12,47.) Más faluba, valószínűleg még mindig Szamariában.

* 57-62. Krisztus követésének akadályai. (Máté 8,19-22.)

* 57. *Egyvalaki*: Máté szerint egy írástudó, ki már valószínűleg Jézus távolabbi híve volt, de most kísérő tanítvány akart lenni.

* 58. (Lásd Máté 8,20. jegyz.) Tehát le kell mondani a földi kényelemről.

* 59.sk. (Lásd; Máté 8,21. sk. jegyzet.)

* 61. *Búcsút vegyek*; úgy is lehet fordítani: hogy rendelkezzem javaimról.

* 62. *Hátratekint,* habozik, ingadozik. Krisztus követőjének szakítani kell a világgal, nem megosztott, hanem egész lélekkel, egész erővel kell Őt követni. (V. ö. Fil. 3,13; Tim. II. 2,4.)

A JERUZSÁLEMBE VEZETŐ ÚTON: 9,51-19,27

Az igaz tanítványok: 9,51-13,21

A szamaritánusok ellenségeskedése

51 Történt pedig, hogy amikor közeledtek felvételének napjai, elhatározta, hogy Jeruzsálembe
megy. 52 Követeket küldött maga előtt, akik el is
indultak, és a szamaritánusok egyik helységébe
érkeztek, hogy szállást készítsenek neki. 53 Azok
azonban nem fogadták be, mert Jeruzsálembe
szándékozott menni. 54 Ennek láttára tanítványai,
Jakab és János ezt mondták: »Uram! Akarod-e,
hogy kérjük, *szálljon le tűz az égből, és emésszе*
meg őket?« {1 Kir 1,10}55 De ő hozzájuk fordulva
megfeddte őket, 56 és elmentek egy másik faluba.

Jézus követése

57 Amint mentek az úton, valaki azt mondta
neki: »Követlek téged, bárhová mész!« 58 Jézus
azt felelte neki: »A rókáknak odujuk van, az ég
madarainak pedig fészkük, az Emberfiának azonban nincs hová lehajtania a fejét.« 59 Egy másiknak ezt mondta: »Kövess engem!« Az így felelt:
»Uram! Engedd meg, hogy előbb elmenjek, és eltemessem apámat!« 60 Jézus ezt válaszolta neki:
»Hagyd a holtakra, hadd temessék el halottaikat;
te pedig menj, hirdesd az Isten országát!« 61 Egy
másik is mondta: »Uram! követlek; de engedd
meg, hogy előbb búcsút vegyek házam népétől!«
62 Jézus azt felelte neki: »Aki kezét az ekére teszi
és hátra tekint, nem alkalmas az Isten országára.«

Lk 10

A hetvenkét tanítvány küldetése

1 Ezek után az Úr kiválasztott más hetvenkettőt, és elküldte őket kettesével maga előtt minden
városba és helységbe, ahova menni készült. 2 Azt
mondta nekik: »Az aratnivaló sok, de a munkás
kevés. Kérjétek azért az aratás Urát, küldjön munkásokat az aratásába. 3 Menjetek! Íme, úgy küldelek titeket, mint bárányokat a farkasok közé. 4 Ne
vigyetek erszényt, se tarisznyát, se sarut, és az
úton senkit se köszöntsetek. 5 Ha valamelyik
házba bementek, először ezt mondjátok: `Békesség e háznak!' 6 Ha a békesség fia lakik ott, rászáll
a ti békességtek; ha pedig nem, visszaszáll rátok.
7 Maradjatok ugyanabban a házban, egyétek és
igyátok, amijük van, mert méltó a munkás a maga
bérére. Ne járjatok házról házra. 8 Ha valamelyik
városba betértek, és ott befogadnak titeket,

* 10,1-16. *A hetvenkét tanítvány küldése; a megátalkodott városok bűnhődése*. Az itt közlött küldő beszéd hasonlít a tizenkét apostolhoz intézett utasításhoz. Máténál (10,5-42.) és Márknál (6,7-11.). Természetes dolog, hogy Krisztus mint máskor, úgy itt is hasonló körülmények közt ugyanazon gondolatokat és tanácsokat ismételte.

* 1. *Más hetvenkettőt*, a tizenkét apostolon kívül. (V. ö. Csel. 1,21.) A legtöbb görög szövegemlék csak hetvenet mond; de némely görög szövegemlék és a Vulgata hetvenkettőt. A hetven itt kerek szám. E szám megfelel a Mózes néprajzi táblájában (Móz. I. 10. fej.) említett népek számának, tehát az összes pogány népeknek, miként az apostolok száma Izrael tizenkét törzsének. *Kettenként.* (V. ö. Márk 6,7.) Ezek a tanítványok arra voltak rendelve, hogy Jézus prédikálásának útját készítsék s őt és apostolait a munkában támogassák. (V. ö. Préd. 4,9. sk.)

* 2. (V. ö. Máté 9,37.)

* 3. (V. ö. Máté 10,16.)

* 4. (V. ö. Máté 10,9. sk. Márk 6,8: Luk. 9,3.*) Senkit ne köszöntsetek*; ne töltsétek a keletieknél szokásos hosszadalmas köszöntésekkel és udvariaskodással az időt, hanem siessetek, mert sok a dolog. (V. ö. Kir. IV. 4,29.)

egyétek, amit elétek tesznek. 9 Gyógyítsátok meg az ott lévő betegeket, és mondjátok nekik: `Elközelgett hozzátok az Isten országa.' 10 Ha pedig egy városba betértek, és nem fogadnak be titeket, menjetek ki az utcára, és mondjátok: 11 `Még a port is lerázzuk nektek, amely a ti városotokban lábainkra tapadt; tudjátok meg azonban, hogy elközelgett az Isten országa.' 12 Mondom nektek: Szodomának könnyebb lesz a sorsa azon a napon, mint annak a városnak.

Ítélet a hitetlen városok fölött 13 Jaj neked, Korozain! Jaj neked, Betszaida! Mert ha Tíruszban és Szidonban történtek volna a bennetek végbement csodák, már régen zsákban és hamuban ülve tartottak volna bűnbánatot. 14 De Tírusznak és Szidonnak könnyebb lesz a sorsa az ítéleten, mint nektek.

15 És te, Kafarnaum! *Vajon az égig fogsz emelkedni? Az alvilágba süllyedsz!* **{Iz 14,13.15}**

16 Aki titeket hallgat, engem hallgat, és aki titeket megvet, engem vet meg; aki pedig engem megvet, azt veti meg, aki engem küldött.«

A tanítványok jutalma

17 Amikor a hetvenkettő visszatért, örömmel mondták: »Uram! Még az ördögök is engedelmeskednek nekünk a te nevedben!« 18 Ő azt felelte nekik: »Láttam a sátánt: mint a villám, úgy zuhant le az égből. 19 Íme, hatalmat adtam nektek, hogy kígyókon és skorpiókon járjatok, s minden ellenséges hatalmon, és semmi sem fog ártani nektek. 20 De ne annak örüljetek, hogy a lelkek engedelmeskednek nektek, hanem annak örüljetek, hogy nevetek fel van írva a mennyekben.«

Jézus hálát ad az Atyának

21 Abban az órában Jézus felujjongott a Szentlélekben, és így szólt: »Áldalak téged, Atyám, mennynek és földnek Ura, mert elrejtetted ezeket a bölcsek és okosak elől, és feltártad a kicsinyeknek. Igen, Atyám, így tetszett neked. 22 Atyám mindent átadott nekem. Senki sem tudja, hogy ki a Fiú, csak az Atya; és azt sem, hogy ki az Atya, csak a Fiú, és akinek a Fiú ki akarja nyilatkoztatni.«

A tanítványok boldogsága

23 Majd külön a tanítványaihoz fordulva ezt mondta: »Boldog a szem, amely látja, amit ti láttok. 24 Mert mondom nektek: sok próféta és király kívánta látni, amit ti láttok, és nem látta, és hallani, amit ti hallotok, de nem hallotta.«

* 5-6. V. ö. (Máté 10,12. sk.) *Békesség fia*, az Isten békéjére, melyet az evangéliumhoz, méltó és iránta fogékony. *Vissza száll reátok*, nem vész kárba; az áldás, melyet rájuk mondtatok, magatokra száll.

* 7. Ne csereberéljétek a szállást, nehogy abba a gyanúba kerüljetek, hogy kényelmet kerestek. *Méltó a munkás*, az evangélium hirdetője megérdemli, hogy róla a hívek gondoskodjanak, akiknek üdvén fáradozik. (V. ö. Máté 10,10. Tim. I. 5,18.)

* 9. *Gyógyítsátok meg* hálából. *Nekik,* nem a betegeknek, hanem a lakosoknak.

* 10. sk. (V. ö. Máté 10,14. sk. Luk. 9,5.)

* 11. *Lábainkra*; így a görögben; a Vulgatában: mely ránk tapadt. *Lerázzuk nektek*: mintegy visszaadjuk. *Elközelgett az Isten országa* s vele az ítélet számotokra. (V. ö. Máté 3,2.)

* 12. *Ama napon*, az ítélet napján.

* 13. skk. (Lásd Máté 11, 21. skk. jegyz.)

* 15. *Égig magasztaltattál* azáltal, hogy a Messiás benned lakott és oly sok csodát tesz. Sokan a görög szerint így olvassák: nem fogsz (ne gondold, hogy) az égig (fogsz) magasztaltatni.

* 16. Akik tanítványait megvetik, azaz visszautasítják, bennük őt magát és az Atyát utasítják vissza. (V. ö. Máté 10,40: Ján 12,48. stb.)

* 17-24. A hetvenkettő visszatérése; beszéd hozzájuk; hálaima értük.

* 17. *Még az ördögök is*; ezek felett tehát nem kaptak előzetesen kimondottan hatalmat, mint az apostolok. (Márk 16,17; Luk. 9,1.)

* 18. *Láttam* lelkileg, akkor mikor a tanítványok az ördögöknek parancsoltak; láttam győzelmes küzdésteket a sátánnal s benne az ördög hatalmának a megtestesülés által már megtörtént és a világ végén leendő megtörését. (V. ö. Ján. 12,31: Jelen. 12,9: 20,1. skk.) *Az égből*, hol eredetileg volt, honnan az angyalok bukásakor levettetett, ahogy most hatalma egéből le fog esni. (V. ö. Iz. 14,12.)

* 19. *Kígyók, skorpiók, ellenséges hatalom* a sátán minden fajzatának, az ördög országának jelképei. *Semmi sem fog nektek ártani* vagy: semmit sem fog nektek ártani. (V. ö. Zsolt. 90,13; Márk 16,17. sk.)

* 20. *Örüljetek, hogy neveitek be vannak írva*. A csodatevő hatalomnál (charisma), az egyénre nézve nagyobb kegyelem és szerencse, ha neve be van írva a választottak, az üdvözülendők közé. (V. ö. Máté 7,22. sk. Kor. I. 12,31.) A régi zsidó felfogás szerint a mennyben könyvek vannak, többi közt az élet könyve, melyben előre fel vannak jegyezve a hívek és választottak nevei. (V. ö. Móz. II. 32,32; Zsolt. 68,29; Iz. 4,3: Fil. 4, 3.)

* 21. sk. V. ö. Máté 11,25-27. jegyz., ahol e szavak más összefüggésben vannak mondva. Itt Lukácsnál a tanítványoknak adott kinyilatkoztatásért, hitért és kegyelemért hálálkodik. *A Szentlélekben*, a Szentlélek által, ösztönzésére.

* 23. sk. *Tanítványaihoz fordulván* (előbb égre voltak emelve szemei), a görög szerint külön a tanítványokhoz mondá: Boldogok a szemek slb. Máténál más összefüggésben. (Máté 13,16. sk.)

* 24. *Kívánta lálni*, t. i. a Messiást személyesen.

* 25-37. Példabeszéd az irgalmas szamaritánusról.

* 25. *Fölkele*, fölálla vagy föllépe. *Kísértvén őt;* tehát nem tanulni akart, hanem Jézus törvénytudását próbára tenni vagy őt valami kényes kérdéssel megfogni. A zsidó törvénytudók közt hevesen vitatott kérdés volt: ki a felebarát. A

Az irgalmas szamaritánus

25 Ekkor fölállt egy törvénytudó, hogy próbára tegye, és így szólt: »Mester! Mit tegyek, hogy elnyerjem az örök életet?« 26 Ő ezt válaszolta neki: »Mi van írva a törvényben? Hogyan olvasod?« 27 Az így felelt: *»Szeresd Uradat, Istenedet teljes szívedből és teljes lelkedből, minden erődből* és egész elmédből {MTörv 6,5}; *felebarátodat pedig, mint önmagadat«* {Lev 19,18}. 28 Erre ő így szólt: »Helyesen feleltél! Tedd ezt, és élni fogsz.« 29 De az igazolni akarta magát, ezért megkérdezte Jézust: »De ki az én felebarátom?«

30 Jézus akkor így kezdett beszélni: »Egy ember Jeruzsálemből Jerikóba ment, és rablók kezébe került. Azok kifosztották, véresre verték, majd félholtan otthagyták és eltávoztak. 31 Történetesen egy pap ment azon az úton lefelé; látta, de továbbment. 32 Hasonlóképpen egy levita is, amikor ahhoz a helyhez ért és látta őt, elment mellette. 33 Arra ment egy szamaritánus is. Amikor odaért hozzá és meglátta, megesett rajta a szíve. 34 Odalépett hozzá, olajat és bort öntött a sebeire, és bekötözte; azután föltette teherhordó állatára, elvitte egy fogadóba és ápolta. 35 Másnap elővett két dénárt, odaadta a fogadósnak, és ezt mondta: `Viseld gondját neki, és ha többet költenél, amikor visszatérek, megadom neked.' 36 Mit gondolsz, e három közül melyik lett a felebarátja annak, aki a rablók kezébe került?« 37 Az így felelt: »Az, aki irgalmasságot cselekedett vele.« Jézus erre azt mondta neki: »Menj, és te is hasonlóképpen cselekedjél!«

Mária és Márta

38 Történt pedig, hogy amikor továbbmentek, betért egy faluba, ahol egy Márta nevű asszony befogadta őt házába. 39 Volt neki egy Mária nevű húga, aki az Úr lábához ülve hallgatta szavait, 40 Márta pedig sürgött-forgott a sok házi dologban. Egyszer csak megállt, és így szólt: »Uram! Nem törődsz vele, hogy a húgom egyedül hagy

rabbik rendesen csak a zsidót tartották annak. *Elnyerjem*, a görög szerint, hogy örököljem. (V. ö. Máté 22,35. skk. Márk 10,17: 12,28. skk. Luk. 18,18.)

* 27. Szeresd a le Uradat Istenedet stb. így Móz. V. 6,5: III. 19,18. *Teljes szívedből, telkedből* azaz egész leiekkel, minden lelki erőddel és tehetségeddel. (Lásd Máté 22,37. skk. jegyzet.)

* 28. *Élni fogsz* örökké a mennyben.

* 29. *Igazolni akarván magát*, hogy törvénytudó létére ilyen egyszerű és világos dolgot kérdez, felveti magát a fogós kérdést: Ki az én felebarátom'? mely már nem volt oly egyszerű.

* 30. *Egy ember*; Jézus nem mondja, hogy milyen, zsidó-e vagy pogány. Jelezni akarja, hogy midőn embertársunkon segíteni kell; mellékes a nemzetiség és vallás; csak azt kell nézni, hogy ember. De az itt kirabolt ember bizonyára zsidó volt. Jeruzsálemtől Jerikóig egy-két napi út volt, melyért gyakoriak voltak a rablások. *Kifoszták*, levetkezteték. Segítség nélkül elpusztult volna sebeiben.

* 31. sk. A papok és leviták (alsóbbrendű papok) rendesen Jerikó felé mentek haza heti templomi szolgálatuk elteltével. A pap és levita épen a jeruzsálemi templomból (lefelé) jöttek az irgalmas Isten templomából, az imádságtól és áldozattól. Tehát a pap és levita, a zsidóság és vallás képviselői nem törődtek a nyomorult emberrel.

* 33. *Utazván*, bizonyára sürgős üzleti ügyben. *Egy megvetett és gyűlölt szamaritánus* (lásd Máté 10,5: Ján 4,9), kinek honfitársai kevéssel előbb magát Jézust sem fogadták be s kinek elég oka volt az őt megvető és gyűlölő zsidókra haragudni.

* 34. *A szállásra*, az útszéli vendégfogadóba.

* 35. *Két dénárt* (két aranykoronát); ez elég volt egy napra. *Megadom*. Tehát a szamaritánus nemcsak pillanatra segít, hanem a jövőről is gondoskodik.

* 36. Jézus oda kényszeríti a törvénytudót, hogy maga adja meg a helyes feleletet; de az a gyűlölt szamaritánus nevét nem mondja ki. A tanulság világos. Tehát mindenki, aki segítségre szorul, felebarát, még a megvetett és gyűlölt szamaritánus is, ki esetleg jobb a honfitársnál és papnál. Átvitt, alkalmazott értelemben a kifosztott és megsebzett ember a bűnös; a rablók jelentik az ördögöt; az irgalmas szamaritánus Krisztus.

* 38-42. *Jézus Mártánál és Máriánál*. Lukács sajátja. E két asszony örök időkre példaképe két gyönyörű női hivatásnak: a tevékeny szeretetnek élő és a jámbor elmélkedő (contemplativ) keresztény nőnek.

* 38. sk. *Amint ménének*. Mivel Márta és Mária a Jeruzsálem melletti Betániában laktak, bizonyára Jeruzsálem felé tartottak a sátoros ünnepre. (Luk. 9,51. v. ö. Ján. 7,10-13.) Márta és Mária Lázár nővérei voltak. (V. ö. Ján. 11,1.) Márta nem tudjuk, özvegy volt-e vagy hajadon; ő volt az idősebb nővér és ő vezette a háztartást. Máriáról L. fentebb 7,37. jegyz. *Lábaihoz ülve hallgatá*; lehet, hogy egyebet is dolgozott, mint ahogy egy ideig talán Márta is hallgatta Jézust.

* 40. *Házi dologban*, a sütés-főzésben. *Egyedül hagyott*, tehát előbb Mária is szolgált. Márta háziasszonyi panasza érthető; szerette volna Jézust minél jobban ellátni s ebbéli buzgóságában talán túlságos és felesleges dolgot is csinált magának.

* 42. *A legjobb* (a görög szerint a kitűnő értelemben jó) részt, az Isten igéjének hallgatását. Azért a Márta foglalatossága sem volt rossz, sőt jó, de a Mária választotta foglalkozás viszonylagosan jobb volt. *Az egyház gyakorlata* is az úgynevezett szemlélődő életet a tevékeny életnél többre tartja, bár

engem szolgálni? Szólj már neki, hogy segítsen!«
41 Az Úr ezt válaszolta neki: »Márta, Márta! Sok
mindenre gondod van és sok mindennel törődsz,
42 pedig csak egy a szükséges. Mária a jobbik részt
választotta, és nem is veszíti el soha.«

Lk 11

Az Úr imádsága

1 Történt egyszer, hogy valahol éppen imád-
kozott, és amint befejezte, tanítványai közül az
egyik azt mondta neki: »Uram! Taníts meg minket
imádkozni, ahogy János is megtanította tanítvá-
nyait.« 2 Erre azt válaszolta nekik: »Amikor imád-
koztok, ezt mondjátok:

Atyánk! Szenteltessék meg a te neved,

jöjjön el a te országod!

3 Mindennapi kenyerünket add meg nekünk naponta,

4 és bocsásd meg a bűneinket,

miképpen mi is megbocsátunk minden ellenünk
vétkezőnek,

és ne vígy minket kísértésbe.«

Példabeszéd a könyörgő barátról

5 Azután így szólt hozzájuk: »Ha közületek
valamelyiknek barátja van, és az odamegy hozzá
éjfélkor, s azt mondja neki: `Barátom! Adj nekem
kölcsön három kenyeret, 6 mert egy barátom érke-
zett az útról hozzánk, és nincs mit adnom neki';
7 a másik viszont belülről ezt feleli: `Ne zavarj, az
ajtó már be van zárva, gyermekeim is ágyban van-
nak velem együtt, nem kelhetek föl, hogy adjak
neked!' 8 Mondom nektek: ha nem is kelne föl,
hogy adjon neki azért, mert a barátja, mégis, al-
kalmatlankodása miatt fölkel, és ad neki annyit,
amennyire szüksége van.

Bizalom az imádságban

9 Ezért mondom nektek: Kérjetek, és adni
fognak nektek, keressetek, és találtok, zörgesse-
tek, és ajtót nyitnak nektek. 10 Mert mindaz, aki
kér, kap, aki keres, talál, és a zörgetőnek ajtót
nyitnak. 11 Melyik az az apa közületek, aki, ha a
fia halat kér, hal helyett kígyót ad neki? 12 Vagy
ha tojást kér, talán skorpiót nyújt neki? 13 Ha tehát
ti, bár gonoszak vagytok, tudtok jó ajándékokat
adni gyermekeiteknek, mennyivel inkább adja a
Szentlelket mennyei Atyátok azoknak, akik kérik
tőle!«

elismeri, hogy a keresztény tökéletesség lényege és foka nem az életmódban, hanem a szeretet nagyságában áll. *El nem vétetik*, mert örökké megmarad, a mennyországban is. *Egy a szükséges*, azaz mindennél szükségesebb a lélek megmentése és az üdvösség munkálása. Emellett minden földi ügynek háttérbe kell szorulni. Azután ment Jézus Jeruzsálembe a sátoros ünnepre.

* 11,1-13. *Az imádságról*. (L. Máté 6,9-16,7. 7-41.

* 1. *Egyik tanítványai közül*, talán valamelyik, aki előbb János tanítványa volt.

* 2. *Atyánk*. Lukács itt közli a Máté-féle Miatyánkot rövidített alakban. De a görög kéziratok Lukácsnál a Miatyánkot rendesen kibővítik a Máté-féle kérésekkel vagy azok egy részével. Valószínű, hogy Jézus kétszer tanította híveit erre a remek imádságra: először a hegyi beszédben apostolait és híveit általában, azután talán a később csatlakozott tanítványokat, Lukács ezen helyén, nyilvános működése utolsó őszén. A Miatyánk bővebb magyarázatát lásd Máténál 6,9-13. jegyzet.

* 3. *Naponta*, Máténál: ma.

* 5-8. Az imádságban való állhatatosság példája. A mondat a görögben és latinban kérdéssel kezdődik, azután átmegy a feltételes szerkezetbe. (Anakoluthon.) *Tolakodása miatt*. Természetesen ez az imádságra szószerint nem illik. Krisztus csak azt akarja emberi módon és szemléltetőleg kifejezni, hogy az imádságnak fáradhatatlanul kitartónak kell lenni, és nem szabad azt abbahagyni, ha nem is nyer rögtön meghallgatást Nem szabad úgy imádkozni, hogy adjad uram, de mindjárt.

* 8. *Ha ő állhatatosan zörget*. Ez nincs meg a görög szövegben, de alattomban értetődik.

* 9. sk. Az állhatatos imádság meghallgatásának ígérete, azon esetre, ha jól imádkoztunk, tudniillik igazi jót kérünk, ájtatosan, állhatatosán és bizalommal. (V. ö. Máté 7,7; 21,22; Márk 11,24; Ján. 14,13, 16,23. stb.)

* 11-13. Példa, illetőleg hasonlat annak bizonyítékául, hogy Isten a jó imádságot meghallgatja. A görögben és latinban a kifejezés itt is kérdésnek indul, de azután szerkezetet változtat. Bővebb magyarázatot lásd Máté 7,9. skk. jegyz. Jó lelket a görögben: szent lelket, azaz lelki javakat.

* 14-26. A néma ördög kiűzése és a Belzebub-vád; a hetedmagával visszatérő ördög. (Máté 9,32. skk. 12,22-30. 43-45; Márk 3,22-27.)

* 14. Máté kétszer említi a Belzebub-vádat, melyet úgy látszott, többször emeltek Jézus ellen. *Mely néma vala*, természetesen nem az ördög, hanem a megszállott. *Csodálkozának a seregek*. Máté szerint azt gondolták, hogy Jézus a Messiás.

* 15. *Némelyek*, tudniillik Jézus ellenségei, a farizeusok, kik ezen gyanúsítással le akarták rontani a kedvező hatást, melyet az ördögűzés tett. *Belzebub állal*. (L. Máté 12,24. sk.)

* 16. Kísértvén, hatalmát próbára akarván tenni. Égi jelt kérének, az állítólag pokoli jel, a Belzebub jele helyett. (V. ö. Máté 12,38.)

* 17. skk. A Belzebub-vád cáfolata (Máté 12,25. skk.). *Ház házra omlik*, a polgárháború által feldúlt ország jellemzése.

* 19. *Fiaitok ki állal űzik ki?* Tudniillik a zsidó ördögűzők, akiknek csodáiban a zsidók is hittek. (L. Máté 12,27. jegyzet.)

* 20. *Isten ujjával*, erejével, hatalmával.

* 21. sk. A hasonlatban az erős fegyveres az ördög, az erősebb Krisztus. *Békében*, biztonságban. A hasonlat értelmét

Jézus önigazolása

14 Egyszer kiűzött egy ördögöt, amely néma
volt. Amikor az ördög kiment, a néma megszólalt, a
tömeg pedig elcsodálkozott. 15 De közülük néhá-
nyan így szóltak: »Az ördögök fejedelme, Belzebub
által űzi ki az ördögöket.« 16 Mások pedig égi jelet
kértek tőle, hogy kísértsék. 17 Ő azonban látta gon-
dolataikat, és ezt mondta nekik: »Minden ország,
amely önmagával meghasonlott, elpusztul, és ház
házra omlik. 18 Ha tehát a sátán meghasonlott önma-
gával, hogyan állhat fenn az ő országa? Azt mond-
játok, hogy én Belzebub által űzöm ki az ördögöket.
19 De ha én Belzebub által űzöm ki az ördögöket, a
ti fiaitok ki által űzik ki? Ők lesznek tehát a ti bírái-
tok. 20 De ha én Isten ujjával űzöm ki az ördögöket,
biztosan elérkezett hozzátok az Isten országa.

21 Amikor az erős fegyverrel őrzi a házát, biz-
tonságban van a vagyona. 22 De ha nála erősebb
jön, legyőzi őt, elveszi összes fegyverzetét,
amelyben bízott, és elosztja zsákmányát.

23 Aki nincs velem, ellenem van, s aki nem
gyűjt velem, az szétszór.

A tisztátalan lelkekről

24 Mikor a tisztátalan lélek kimegy az emberből,
víz nélküli helyeken jár, és nyugalmat keres; mivel
azonban nem talál, így szól: `Visszatérek házamba,
ahonnan kijöttem'. 25 Amikor megérkezik, kisöpörve
találja azt és fölékesítve. 26 Akkor elmegy, magához
vesz hét más lelket, magánál gonoszabbakat, bemen-
nek, és ott laknak. Annak az embernek az utóbbi ál-
lapota pedig rosszabb lesz az előzőnél.«

Isten szavának hallgatóiról

27 Történt pedig, hogy amikor ezeket mondta,
a tömegből felkiáltott egy asszony: »Boldog a
méh, amely hordozott, és az emlők, amelyeket
szoptál!« 28 Erre ő azt mondta: »Inkább azok a
boldogok, akik Isten szavát hallgatják, és
megtartják azt!«

lásd Máténál 12,29. jegyzet. *Elosztja prédáját* az erős fegyveresét, itten az ördög martalékát, a megszállott embert megszabadítja.

* 23. *Aki nincs velem stb*. L. Máté 12,30. V. ö. Luk. 9,50. jegyz.

* 24-26. Az újra megszállott ember a farizeusokat jelenti. (Lásd Máténál 12,43-45. jegyz.)

* 27-28. *Boldog Jézus anyja*. (V. fi. Máté 12, 48. skk.)

* 27. *Egy asszony a seregből*, a Hallgatók és szemtanuk közül, valószínűleg egy anya, kit Jézus tettei és beszédei nagyon meghatottak.

* 28. Jézus nem mond ellen az asszonynak, de kiterjeszti szavai értelmét a szellemi térre. Az én anyám nem annyira testi anyasága, mint inkább hite által boldog, amiben vele minden jámbor lélek osztozhatik. A testi anyaság nem használt volna Máriának, ha Jézust egyszersmind lelkébe is be nem fogadta volna.

* 29-32. Jónás jele; a niniveiek; a déli királyné. (Máté 12,38-42.)

* 29. sk. *Jelt kíván* t. i. fentebb (16. v.) az égi jelt. Jónás jele, azaz életének csodája. (V. ö. Jón. 2. fej.)

* 30. *Az Emberfia is a nemzedéknek* Jónáshoz hasonló jelül fog szolgálni feltámadása által. (V. ö. Máté 12,39. sk. jegyz.)

* 31. sk. *A déli királyné és a niniveiek* a feltámadáskor és ítéletkor kárhoztatni fogják e nemzedéket, mert ők a tanítás hallatára és a jelek láttára megtértek. (Kir. III. 10,1. skk. Krón. II. 9,1. skk. Jón. 3,5. 10.)

* 33-36. *A rejlett lámpa és a tiszta szem*. Ugyanez olvasható Máténál 5,15; 6,22. sk. és Márk 4,21., de más összefüggésben. Itt, Lukácsnál az összefüggés következő: Az én tanításomat és tetteimet épúgy nem, sőt még kevésbé szabad elrejteni, mint a Salamonét és Jónásét. *A test világa* a szem, mely itt átvitt értelemben a lelki szemei jelenti, Krisztusnak az emberben élő tanítását és világnézetét. Ugyanezen hasonlat magyarázatát lásd Máté 6,22. sk. jegyzet.

* 37-54. Az írástudók és farizeusok bűnei. (L. Máté 23. fej.)

* 38. *Nem mosdott meg*. A farizeusok gyakran mosakodtak és fürdöttek, kivált ha a nép közt forgolódtak vagy épen beteggel érintkeztek. (L. Márk 7,3. skk.)

* 39. *Megtisztítjátok a pohár és tányér külsejét*. A farizeusok nagy gondot fordítottak az edények külső tisztaságára és általában a szertartásokra, de keveset lelkűk bűntől való mentességére és belső megszentelésére. Ez is a képmutatás egy neme volt. (V. ö. Máté 23,25. sk. Márk 7,4. 8.)

* 40. *Aki a külsőt alkotta*, t. i. a külső dolgokat, ő alkotta belsőtöket, lelketeket is; tehát ennek tisztaságával is kellene legalább annyit törődni,, mint az edények tisztaságával. Sőt többet.

* 41. *A benne levőkből*, azaz a pohár és tányér tartalmából (vagy azok árából) adjatok alamizsnát, tagadjatok meg valamit magatoktól és akkor minden edény, az evés-ivás is igazán tiszta lesz, ha nincs is amaz gondosan megmosva, különösen pedig tiszták lesztek magatok és az edényeitek és telketek; mert a belső tisztaságot a külsőségek be nem mocskolhatják.

* 42. *Ruta* délvidéki kerti vetemény. *Elmulasztjátok az ítéletet,* tudniillik az igazságot, a belső erényt, kivált a felebaráti szeretet gyakorlását. (V. ö. Máté 23,23. jegyz.) *El nem hagyni*. Tehát Krisztus nem ítéli el a külső vallásgyakor-latokat, hanem csak azt, hogy ezek a belső erényt háttérbe szorítsák.

* 43. *Szeretitek az első üléseket, a köszöntéseket*, a hiúságot. (Lásd Máté 23,6. sk. Márk 12,39; Luk. 20,46.)

* 44. *Nem látszó*, elhanyagolt, jeltelen sírok, melyekre az emberek gyanútlanul rálépnek és ezáltal tisztátalanokká válnak. Ti is elrejtitek külsőleg lelketek belső rothadását.

Jézus nem ad jelet

29 Amikor a tömeg összesereglett, így kezdett
beszélni: »Ez a nemzedék gonosz nemzedék. Jelet
kíván, de nem kap más jelet, mint Jónás próféta
jelét. 30 Mert amint Jónás jel volt a niniveiek szá-
mára, az Emberfia is az lesz ennek a nemzedék-
nek. 31 Dél királynője {1 Kir 10,1-10} felkel majd az
ítéleten e nemzedék embereivel, és elítéli őket,
mert ő eljött a föld széléről, hogy meghallgassa
Salamon bölcsességét, és íme, nagyobb van itt Sa-
lamonnál. 32 A ninivei férfiak felállnak majd az
ítéleten e nemzedékkel, és elítélik, mert ők Jónás
szavára bűnbánatot tartottak {Jón 3,5}; és íme, na-
gyobb van itt Jónásnál.

A világosságról és a szemről

33 Senki sem gyújt lámpát azért, hogy el-
rejtse, vagy a véka alá tegye, hanem a tartóra,
hogy akik bemennek, lássák a világosságot.
34 Tested világa a szemed: ha a szemed jó, az
egész tested világos; ha pedig rossz, a tested is sö-
tét. 35 Vigyázz tehát, hogy a világosság, amely
benned van, sötétség ne legyen. 36 Ha tehát tested
egészen világos, nincs benne semmi sötétség, egé-
szen világos lesz, mint amikor a lámpa ragyogá-
sával megvilágít téged.«

A farizeusok és írástudók megfeddése

37 Miközben beszélt, egy farizeus megkérte,
hogy ebédeljen nála. Ő bement hozzá, és asztal-
hoz ült. 38 A farizeus pedig megütközött magában,
amikor látta, hogy evés előtt nem mosott kezet.
39 Ekkor az Úr azt mondta neki: »Ti farizeusok
ugye megtisztítjátok a pohár és tányér külsejét? A
bensőtök azonban tele van rablással és gonoszság-
gal. 40 Esztelenek! Aki a külsőt alkotta, nem az al-
kotta a bensőt is? 41 Ami bennetek van, abból ad-
jatok alamizsnát, és akkor minden tiszta lesz szá-
motokra. 42 De jaj nektek, farizeusok! Mert tizedet
adtok a mentából, a rutából és minden veteményből, de elhanyagoljátok Isten ítéletét és szeretetét.
Ezeket meg kellene tenni, és amazokat sem elha-
nyagolni. 43 Jaj nektek, farizeusok! Mert szeretitek a főhelyeket a zsinagógában, és a köszöntéseket a piacon. 44 Jaj nektek, mert olyanok vagytok,
mint a jeltelen sírok, amelyek fölött emberek jár-
nak, anélkül, hogy tudnának róla.«

45 Erre a törvénytudók közül az egyik ezt
mondta neki: »Mester! Ha ezt mondod, minket is
gyalázol.« 46 Ő ezt felelte neki: »Jaj nektek is, tör-
vénytudók! Mert elviselhetetlen terheket raktok
az emberekre, magatok pedig egy ujjatokkal sem
érintitek a terheket. 47 Jaj nektek, mert sírem-

(Hasonlókép olvasható Máté 23,27.; lásd u. o. jegyz.)

* 45. *Minket is megbántasz*. A legtöbb törvénytudó a farizeusi szektához tartozott, tehát ennek bírálata által magát is találva érezte.

* 46. Elviselhetetlen terheket raktok. Lásd Máté 23,4. jegyz.

* 47. Itt már ismét a farizeusokról van szó. (V. ö. Máté 23,29-31. jegyz.) *Építitek*, csakis építitek síremlékeiket, de nem követitek tanításukat.

* 48. T*anúskodtok, hogy egyetértetek.* Mivel nem a próféták, hanem gyilkosaik erkölcseit, tanítását követitek, úgylátszik, az utóbbiakat akarjátok megörökíteni.

* 49. *Azért mondotta*, hogy mindez beteljesedjek. Az Isten bölcsesége valami próféta szava. Lásd Máté 23,31., hol ezt maga Krisztus mondja Lv. ö. Luk. 7,35.). *Majd küldök hozzájuk stb*. Ilyen mondás szószerint az ószövetségi prófétáknál nem olvasható; de vannak általános igéretek a küldendő prófétákról és azok üldözéséről; sőt lehet, hogy maga Krisztus már előbb szószerint is megjövendölte ezt.

* 50. sk. Lásd Máténál 23,35. sk. jegyz. *Hogy számon kéressék*, hogy e nemzedékre szálljon, rajta bosszultassék meg. (V. ö. Móz. I, 4,10; Kir. II. 4,11: Krón. II. 24,22. Ez. 3,18. 20.) Zakariás véréig. E hely magyarázatát lásd Máténál 23,35. jegyz. *Számon fogják kérni e nemzedéktől*, ami Jeruzsálem pusztulásában teljesedett.

* 52. *Elvettétek*, magatokhoz vettétek a tudomány kulcsát. Az írástudók mintegy kisajátították maguknak a vallási ismeretet s az egyszerű népet mélységesen megvetették, még a földi messiási országból és mennyből is kizárták. Tehát mintegy eldugták a mennybe vezető tudomány kulcsát. *Nem mentetek be* a ti kicsinyes és külsőséges erkölcsi szabályaitok megtartásával, ugyanazokkal másokat is *megakadályoztatok* a bemenetben. (V. ö. Máté 23,13. jegyz.)

* 53. Sok görög kódex szerint e vers így kezdődik: Kimenvén onnan. Jézus feddő beszéde után az írástudókban és farizeusokban forrott a méreg, miértis annál jobban faggatták őt, valami elszólást akarván kicsalni belőle; lestek minden szavára, hogy abból vádat kovácsolhassanak ellene.

lékeket emeltek a prófétáknak, atyáitok pedig megölték őket. 48 Ezáltal tanúsítjátok, hogy egyetértetek atyáitok tetteivel; mert azok megölték őket, ti pedig a sírjaikat építitek. 49 Azért mondta Isten bölcsessége is: Prófétákat és apostolokat küldök hozzájuk, de közülük egyeseket megölnek és üldöznek, 50 hogy számon lehessen kérni e nemzedéktől minden próféta vérét, amelyet kiontottak a világ kezdetétől, 51 Ábel vérétől Zakariás véréig, aki az oltár és a templom között veszett el. Bizony, mondom nektek: számon fogják kérni mindezt ettől a nemzedéktől. 52 Jaj nektek, törvénytudók! Mert elvettétek a tudás kulcsát, magatok nem mentetek be, s a bemenőket is megakadályozzátok.«

53 Amikor kiment onnan, az írástudók és a farizeusok nagyon felháborodtak, és sok mindenről kezdték őt faggatni. 54 Azt lesték, hogy beszédeiben valamin rajtakapják.

Lk 12

Óvás a farizeusok képmutatásától

1 Amikor olyan nagy tömeg gyűlt össze körülötte, hogy csaknem legázolták egymást, először csak a tanítványaihoz kezdett beszélni: »Óvakodjatok a farizeusok kovászától, vagyis a képmutatástól. 2 Semmi sincs elrejtve, ami nyilvánosságra ne jutna, és nincs olyan titok, ami ki ne tudódna. 3 Ezért amit sötétben mondtatok, fényes nappal halljátok majd vissza, és amit a belső szobában fülbe súgtatok, a háztetőkről fogják hirdetni.

Ne féljetek!

4 Nektek, barátaimnak mondom: Ne féljetek azoktól, akik megölik a testet, de semmi többet nem tehetnek. 5 Megmondom én nektek, kitől féljetek: Féljetek attól, akinek, miután megölt, hatalma van a kárhozatra vetni. Igen, mondom nektek: tőle féljetek. 6 Öt verebet ugye két fillérért adnak? Isten mégsem feledkezik meg egyről sem közülük. 7 Nektek pedig még a fejetek hajszálai is mind számon vannak tartva. Ne féljetek tehát: sokkal értékesebbek vagytok ti akárhány verébnél.

8 Mondom pedig nektek: Aki megvall engem az emberek előtt, azt az Emberfia is megvallja majd Isten angyalai előtt. 9 Aki pedig megtagad engem az emberek előtt, azt ő is megtagadja majd Isten angyalai előtt.

10 Ha valaki az Emberfia ellen szól, bocsánatot nyer; de aki a Szentlelket káromolja, annak nincs bocsánat.

* 12,1-12. Minden lelkületnek és tannak nyilvánosságra kell jönni; Krisztus megváltása. (V. ö. Máté 10,17-20. 26-33.)

* 1. *Nagy sereg* a görög szerint: sok ezer. *Kezdé mondani* először tanítványainak, azután másoknak is. *A farizeusok kovásza* azok tanítása, meghamisított erkölcstana, melynek lényege volt a képmutatás. (V. ö. Máté 16,6: Márk 8,15.) A kovászt a zsidók tisztátalannak tekintették, a tészta megrontójának. (V. ö. Kor. I. 5,6. skk. Gal. 5,9.)

* 2. sk. L. Máté 10,26. sk. Márk 4,22. más összefüggésben. Óvakodjatok a farizeusok tanításától, gonoszságától és képmutatásától, mely előbb-utóbb lelepleződik, mint az én tanításom igazsága és tanítványaim erényei is. Másrészt nektek azt is, amit tőlem bizalmas körben hallottatok és egymás közt rólam és országomról beszélgettetek, a nagy nyilvánosság számára kell prédikálnotok, s eljön az, idő, mikor azt, amit előbb az üldözések miatt csak titokban mertek prédikálni, mindenütt nyilvánosan fogják hirdetni. *Sötétben, kamrákban* azaz titokban. (V. ö. Máté 10,27.)

* 4-7. Hirdessétek is nyilvánosan, bátran. (V. ö. Máté 10,28-31.) *Ne féljetek*; bízzatok az isteni gondviselésben. *Két garasért* a görögben két assarionért.

* 8. sk. Krisztus nyilvános megvallásának és megtagadásának következménye. (Máté 10,32. sk. Márk 8,38. Tim. II. 2,12.)

* 10. *Nincs bocsánat. Az Emberfia ellen szól*, azaz zsidó elfogultságból vagy tájékozatlanságból nem ismeri el Messiásnak, az még bocsánatot nyerhet, de aki *a Szentlélek ellen káromkodott,* azaz elismerte és mégis jobb meggyőződése ellenére megátalkodik és megtagadja, annak ez nem bocsáttatik meg. V. ö. Máté 12,31. sk. Márk 3,28. sk. Zsid. 6,4. skk. más összefüggésben, a farizeusok Belzebub-vádjával szemben.

* 11. Bátrak legyetek Krisztus megvallásában a hatóságok előtt, mert veletek a Szentlélek. (Máté 10,19. sk.)

* 13-21. Óvás a fösvénységtől.

* 13. *Ossza meg velem az örökséget*. Látszik, hogy az ember viszálykodott vagy pörölt atyjafiával az örökségen. Krisztus az ő kérését elutasítja, mert ő nem földi ügyek rendezésére

11 Mikor pedig a zsinagógába, elöljárók és
hatóságok elé hurcolnak benneteket, ne aggódjatok azon, hogy hogyan és mivel védekezzetek,
vagy mit mondjatok, 12 mert a Szentlélek megtanít
benneteket abban az órában, hogy mit kell mondanotok.«

Példázat a gazdag hamis biztonságáról

13 Valaki megszólította a tömegből: »Mester!
Mondd testvéremnek, hogy ossza meg velem az
örökséget!« 14 Ő azt felelte neki: »Ember! Ki tett
engem bíróvá vagy végrehajtóvá közöttetek?«
15 Aztán így szólt hozzájuk: »Vigyázzatok és őrizkedjetek minden kapzsiságtól, mert nem a vagyonban való bővelkedéstől függ az ember élete.«
16 Példabeszédet is mondott nekik: »Egy gazdag
embernek a földje bőséges termést hozott. 17 Akkor így gondolkozott magában: `Mit tegyek?
Nincs hová gyűjtsem a termésemet.' 18 Majd azt
mondta: `Ezt fogom tenni: Lebontom magtáraimat, nagyobbakat építek, és oda gyűjtöm minden
termésemet és vagyonomat. 19 Azután azt mondom lelkemnek: Én lelkem! Van sok javad, sok
esztendőre eltéve; nyugodjál, egyél, igyál, élvezd
az életet!' 20 Isten azonban így szólt hozzá: `Esztelen! Még az éjjel számon kérik tőled lelkedet. Kié
lesz mindaz, amit szereztél?' 21 Így jár az, aki kincset gyűjt magának, és nem az Istenben gazdag.«

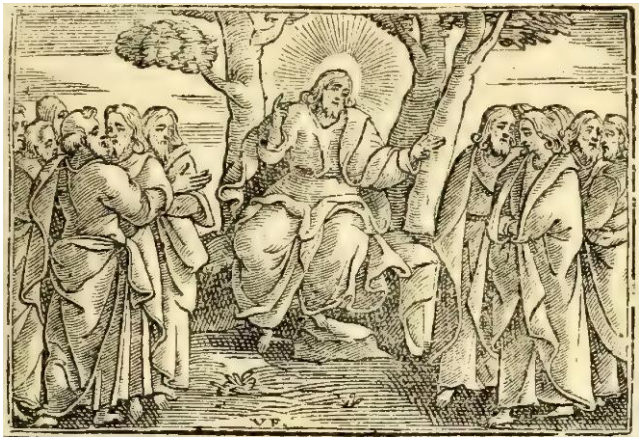

A gondok és a bizalom

22 Majd így szólt tanítványaihoz: »Ezért azt
mondom nektek: Ne aggódjatok életetek miatt,
hogy mit egyetek, se a testetek miatt, hogy mibe
öltözzetek. 23 Az élet több az eledelnél, és a test a
ruházatnál. 24 Nézzétek a hollókat! Nem vetnek,
nem aratnak, nincs kamrájuk, sem magtáruk, és az
Isten táplálja őket. Mennyivel többet értek ti akárhány madárnál! 25 Aggodalmaskodásával ki adhat
közületek az életéhez akár egy arasznyit is? 26 Ha
tehát a legkisebb dologra sem vagytok képesek, a
többi miatt miért aggódtok? 27 Nézzétek a liliojött. (V. ö. Máté 5,40: Ján. 18,36: Tim. II. 2,4.)

* 15. *Őrizkedjetek minden fösvénységtől*. Az örökség feletti viták fösvénységből szoktak származni. *Nem a vagyon bőségétől függ az ember élete*, nem abban áll, nem azon fordul meg fenmaradása, tartama és boldogsága. Szóval a gazdagság nem boldogít.

* 18. *Ezt cselekszem*, Megvan! E gazdagnak csak a gazdagodáson és élvezeten jár az esze. (V. ö. Zsolt 48,18; Sir. 11,17-20.)

* 19. *Lelkemnek,* élvező énemnek.

* 20. *Esztelen*, mert bolondság e földön állandó nyugalmat és biztonságot várni és a földön teljes boldogságot remélni s az Isten ítéletéről elfelejtkezni. (V. ö. Tessz. I. 5,3.) *Számon kérik lelkedet*, azaz meghalsz és Isten számadásra von. Az Isten szava itt természetesen a gazdag saját lelkiismeretének szava vagy Krisztus szava, melyet e képzelt alakhoz intéz. *Kié lesznek?* Ki veszi azoknak hasznát, ki élvezi azokat?

* 21. *Így jár*. E gazdag mindazoknak jelképe, kik csak a kincsekkel törődnek és *nem gazdagok Istenben*, tudniillik erényekben, mennyei javakban, kincsekben és érdemekben. V. ö. Máté 5,12, 6,20.)

* 22-34. *A gondviselésben való bizalom.* (Máté 6,19-21. 25-33.)

* 22. *Ne aggódjatok*. A fösvénység forrása vagy ürügye rendesen a testi szükségletek iránti túlságos aggodalom, mely ismét az Istenben való bizodalom hiányából ered. Amit itt az Úr tanítványainak mond, az természetesen minden kereszténynek szól. (V. ö. Máté párhuzamos helyét és az ottani jegyzeteket. Zsolt. 54,23: Pét. I. 5,7.)

* 24. *Azoknál*, a görögben: a madaraknál.

* 25. *Életkorához;* sokan (a Vulgata is) úgy fordítják a görögöt: testnagyságához. *Egy arasznyit*, a görög és latin szerint egy könyöknyit. (Lásd Máté 6,27. jegyz.)

* 26. *A legkisebbet*, a legjelentéktelenebb dolgot, az élet csekély megnyújtását.

* 29. *Ne nagyzoljatok*. Ne legyenek nagy igényeitek.

* 30. sk. Lásd Máté 6,32. sk. jegyzet. *És az ő igazságát* a görögben hiányzik.

* 32. sk. *Kisded nyáj*, híveim, különösen akik Krisztusért mindent elhagytatok. (V. ö. Máté 19,27. sk.) Lásd Máté 6,19. sk. *Nektek adja az országot*, az Isten országát, a messiási országot, annak igazságait és malasztjait és lelki javait e földön és a mennyben. E célból meg kell szabadulni a földi javak nyűgétől s odaadva azokat alamizsna gyanánt, megvásárolni értük az örök mennyei kincseket, az örök jutalmat. Persze az összes földi javak elosztása nem parancs, csak evangéliumi tanács. (V. ö. Máté 6,20: 19,21.) El nem avuló annyi, mint kifoszthatatlan, tolvaj- és molymentes.

* 34. *Ahol kincsetek vagyon*. Lásd Máté 6,21. jegyz.

* 35-48, Intelem éberségre; az Urukat váró szolgák. (Máté 24,42-51.)

* 35. *Légyének felövezve csípőitek*. A keletiek hosszú, talárszerű ruhát viseltek, melyet derékban övvel felkötöttek, mikor dolgoztak és harcoltak; a kifejezés tehát annyit tesz, hogy legyetek készen a munkára és harcra, legyetek mindig készen, különösen a világ végén, de az egyes embereikre már a halálban eljövő Krisztus fogadására. Mivel a következő képben a szolgák éjjel várják urukat, azért égő lámpákkal kell rá várni. A görög szerint: szövétnekeitek meggyújtva. Erkölcsi értelemben a csípők vagy az ágyék felövezése jelentheti az önmegtagadást is, az égő gyertya pedig az élő hitet, mellyel Krisztus világvégi és halálunk óráján való eljövetelére készülni kell.

mokat, hogyan növekednek! Nem fonnak és nem szőnek; mégis, mondom nektek: Salamon teljes dicsőségében sem volt úgy öltözve, mint egy ezek közül. 28 Ha pedig a mező füvét, amely ma van, és holnap a kemencébe vetik, Isten így ruházza, mennyivel inkább titeket, kicsinyhitűek! 29 Ne keressétek tehát, hogy mit egyetek vagy mit igyatok, és ne nyugtalankodjatok, 30 mert ezeket a pogányok keresik a világban. Atyátok azonban tudja, hogy szükségetek van ezekre. 31 Ti keressétek csak az ő országát, és mindezt megkapjátok hozzá.

32 Ne félj, te kisded nyáj, mert úgy tetszett Atyátoknak, hogy nektek adja az országot.

Az igazi kincsről

33 Adjátok el, amitek van, és adjátok oda adomány gyanánt; készítsetek magatoknak el nem avuló erszényeket, kifogyhatatlan kincset a mennyben, ahol a tolvaj nem fér hozzá, és a moly meg nem rágja. 34 Mert ahol a kincsetek, ott lesz a szívetek is.

Példabeszéd a hűséges és a gonosz szolgáról

35 Legyen a csípőtök felövezve, a lámpásotok pedig meggyújtva. 36 Hasonlítsatok azokhoz az emberekhez, akik urukat várják, mikor visszatér a menyegzőről, hogy mihelyt jön és zörget, azonnal ajtót nyissanak neki. 37 Boldogok azok a szolgák, akiket az úr ébren talál, amikor megérkezik. Bizony, mondom nektek: felövezi magát, asztalhoz ülteti őket, aztán megy, és kiszolgálja őket. 38 S ha a második őrváltáskor vagy a harmadik őrváltáskor jön, és így találja őket, boldogok azok a szolgák. 39 Azt is fontoljátok meg: ha tudná a házigazda, hogy melyik órában jön a tolvaj, nem engedné betörni a házába. 40 Ti is legyetek készen, mert amelyik órában nem is gondoljátok, eljön az Emberfia.«

41 Péter ekkor megkérdezte: »Uram! Nekünk mondod ezt a példabeszédet, vagy mindenkinek?« 42 Az Úr így válaszolt: »Mit gondolsz, ki az a hű és okos intéző, akit az úr a háza népe fölé rendel, hogy idejében kiadja részüket az élelemből? 43 Boldog az a szolga, akit ura ebben a munkában talál, amikor megérkezik. 44 Bizony, mondom nektek: minden vagyona fölé rendeli őt. 45 De ha ez a szolga azt mondja magában: `Késik az én uram', és verni kezdi a szolgákat és szolgálókat, eszik-iszik és részegeskedik, 46 [m]egjön annak a szolgának az ura azon a napon, amelyen nem várja, és abban az órában, amelyet nem ismer. Elkergeti őt, és a hűtlenek sorsára juttatja. 47 Az a

* 36. *Olyan emberekhez*, természetesen szolgákhoz. *Visszaér a menyegzőről*, nem a magáéról, hanem ahol mint lakodalmi vendég volt jelen. Krisztus is az ítélet napján a mennyei vendégségről, a diadalmas egyházzal mennyben tartott menyegzőjéről tér vissza a földre. (V. ö. Máté 22,2. skk. 25,1.) *Zörget* szellemi értelemben, mikor az öregség és betegség által a halál közelségét, illetőleg a világvég előjelei által annak közeledését jelzi.

* 37. *Felövezi magát*, azaz szolgának öltözik, köténynt köt, és ő szolgálja ki szolgáit, talán a vendégségből hozott ételekkel, így fog tenni Krisztus is az ítélet után hű szolgáival.

* 38, *Második, harmadik őrváltáskor*, vagyis az éj bármely órájában. Az őrváltásokról lásd Máté 14,25. jegyz.

* 39. sk. A kép változik. Krisztus ugyancsak az éberséget most már a tolvaj ellen védekező gazda példájában mutatja be. (V. ö. Máté 24,43. sk. Tessz. I. 5,2. 4: Pét. II. 3,10; Jel. 3,3; 16,15.)

* 41. *Nekünk mondod?* Nekünk, tanítványoknak szól ez, vagy minden hívőnek? Persze mindenkinek, de elsősorban a tanítványoknak.

* 42. sk. Péter kérdésére az Üdvözítő ismét más fordulatot ad a képnek. A sáfár itt az apostolokat és általában az elöljárókat jelenti, kiket az éberség, hűség és szeretet parancsa fokozott mértékben kötelez. (V. ö. Máté 24,45. skk.) *Búzát adjon,* vagyis kimérje a szolgák terményjárandóságát. *Így cselekedett*, kötelességét teljesítve.

* 44. *Minden vagyona fölé rendeli,* azaz a legszélesebb hatáskört adja neki. (L. Máté 24,47.)

* 45. Ha a sáfár ura késésével visszaél, erőszakoskodik és dorbézol, bűnhődik. (V. ö. Máté 24,48. sk.)

* 46. *Feldarabolja*. (L. Máté 24,51. jegyzet.) *A hűtlenekkel vagy a hitetlenekkel*, Máté szerint a képmutatókkal adja ki; azok sorsára juttatja.

* 47. sk. Ez az erkölcstan egyik általános alapelve. Aki tudja kötelességét és mégsem teszi, az nagyon vetkezik és nagy büntetést kap. Aki pedig nem tudja a törvényt és legyőzhető tudatlanságból vagy tévedésből mégis vetkezik, annak is van bűne, de annak nagysága és bűnhődése attól függ, mennyiben hibás a tudatlanságban. Mert olyan dologban, melyet az ember köteles volna tudni, pl. a hivatalos kötelességben a tudatlanság mindig hiba és beszámítható. De ha valaki valamit hibáján kívül egyáltalában nem tud és elmulasztja, akkor egyáltalában nem hibás. (V. ö. Jak. 4,17.) *Akire sokat bízlak, többet fognak számon kérni.* Akinek Isten több vagyont, malasztot, képességet,. vagy magasabb hivatalt adott, az többről fog számot adni. Örüljön tehát, akire Isten keveset bízott, mert kevesebbről kell számot adnia. Sőt az isteni adományokat mindenki köteles nemcsak hiány nélkül visszaszolgáltatni, hanem kamatoztatni, vele közreműködve azt szaporítani. (V. ö. Máté 25,15 skk.)

* 49-59. *Itt a döntő elhatározások ideje*. (Máté 10,34-37: 5,25. sk.)

* 49. Lehet, hogy a következő szavakat Krisztus más alkalommal és más összefüggésben mondta. De ide is illenek. *Tüzet jöttem bocsátani*. A lelki hidegség és langyosság helyett gyújtó lelkesedést és tisztulást, a szeretetet, a Szentlélek tüzet. *Mit akarok mást?* A görög szerint: mennyire szeretném, hogy már felgyúlt volna.

* 50. *Keresztséggel kell megkereszteltetnem*, tudniillik a szenvedés, a vér keresztségével a szenvedésben mintegy elmerülni. (V. ö. Márk 10,38) Nehezen várom, hogy

szolga pedig, aki ismerte ura akaratát, és nem készült vagy nem cselekedett akarata szerint, sok verést fog kapni. 48 Aki pedig nem ismerte, és úgy tette azt, amiért büntetést érdemel, kevesebb verést kap. Mert attól, akinek sokat adtak, sokat fognak követelni, és attól, akire sokat bíztak, többet fognak számon kérni.

Döntés Jézus mellett

49 Azért jöttem, hogy tüzet bocsássak a földre; s mennyire szeretném, ha már fellobbanna! 50 Keresztséggel kell megkeresztelkednem, és mennyire vágyom utána, amíg be nem teljesedik! 51 Azt gondoljátok talán: azért jöttem, hogy békét hozzak a földre? Mondom nektek: nem, hanem széthúzást. 52 Mert mostantól fogva ha öten lesznek egy házban, meghasonlanak, hárman kettő ellen, és ketten három ellen. 53 Meghasonlik az apa a fiával és *a fiú az apjával;* az anya a lányával és *a lány az anyjával;* az anyós a menyével és *a meny az anyósával*« **{Mik 7,6}**.

Az idők jelei

54 Ezután a tömeghez is szólt: »Amikor látjátok, hogy nyugatról felhő támad, mindjárt azt mondjátok: `Jön az eső', és úgy is lesz; 55 amikor délről fúj a szél, azt mondjátok: `Forróság lesz', és meglesz. 56 Képmutatók! Az ég és föld jeleiből tudtok következtetni, ezt az időt miért nem tudjátok hát megítélni? 57 Miért nem jöttök rá magatok, hogy mi az igazságos?

A kiengesztelődésről

58 Mikor pedig ellenfeleddel az elöljáróhoz mész, útközben igyekezz megegyezni vele, nehogy a bíróhoz hurcoljon, s a bíró átadjon a börtönőrnek, a börtönőr pedig tömlöcbe vessen. 59 Mondom neked, ki nem jössz onnan, míg az utolsó fillért is meg nem fizeted.«

szenvedésem már végbemenjen, a megváltás, a bűn legyőzése mielőbb megtörténjék.

* 51. *Szakadást.* Krisztus békét hozott a földre, de egyúttal a jó és rossz, az Isten és az ördög országa harcát; az írástudókkal és farizeusokkal és azok utódaikkal való harcot, melyben a legközelebb állók is szembekerülnek egymással. (V. ö. Máté 10,34-36.)

* 54. skk. *Napnyugatról* a tengerről, *délről* a homokpuszták felől. *Forróság,* azaz számumszerű sivatagi szél. Tehát az időjárás előjeleit ismeritek, de a küszöbön álló erkölcsi átalakulás, a messiási ország előjeleit nem látjátok, vagy nem akarjátok látni. (V. ö. Máté 16,2. skk. más összefüggésben.)

* 57. *Magatoktól*, saját eszetekből és lelkiismeretetekből, az új erkölcsi világ látható jeleiből.

* 58. Ugyanez olvasható Máténál (5,25. sk.) betűszerinti értelemben a kibékülésről. Itt azonban Lukácsnál a szöveg összefüggéséből úgy látszik, hogy Krisztus átvitt értelemben, az Istennel való kibékülésről mondja ezt. Már közel van az erkölcsi állásfoglalás és az ítélet. ideje. Ha a jelekből nem tudjátok felismerni az új erkölcsi világ rendet, akkor mint az adóst a hitelező, *az ellenfél*, Krisztus az örök bíró elé hurcol. Egyezzél ki vele tehát az úton, míg van idő, nehogy a fejedelem, a bíró rád alkalmazza a törvényt és átadjon a poroszlónak.

* 59. *Ki nem jösz onnét* a tömlöcből, míg le nem fizeted egész adósságodat. A tömlöc a pokol, némelyek szerint a tisztítóhely, mert az adósság lerovása után a bűnös kiszabadul. Csakhogy a nagyobb bűnökből eredt adósságát az ember Istennél soha sem tudja leróni. (V. ö. Máté 5,25. sk.) Fillért, görögül leptont; lásd Márknál 12,42. jegyz.

Lk 13

Felhívás a megtérésre

1 Éppen abban az időben voltak ott néhányan, akik hírt hoztak neki azokról a galileaiakról, akiknek a vérét Pilátus az áldozatukéval vegyítette. 2 Ő ezt felelte nekik: »Azt hiszitek, hogy ezek a galileaiak bűnösebbek voltak a többi galileainál, mivel mindezt elszenvedték? 3 Mondom nektek: Nem! De ha nem tartotok bűnbánatot, mindnyájan ugyanígy elvesztek. 4 Vagy az a tizennyolc, akire Síloében rádőlt a torony, és megölte őket? Azt hiszitek, hogy vétkesebbek voltak minden más

* 13,1-9. Intés bűnbánóira példákban.

* 1. *Kiknek véréi Pilátus áldozataikkal összekeverte*. Ez nyilván célzás Pilátusnak valami előttünk ismeretlen kegyetlenségére, midőn némely embereket épen áldozás közben mészároltatott le. A kegyetlenség tehát a templomban történt, s azért nagy felháborodást keltett.

* 2. sk. Krisztus azt és a következő eseményt alkalmid használja, hogy bűnbánatra intsen. *Bűnösebbek voltak* másoknál és nálatok. Habár a földi szenvedés általában a bűn következménye és büntetése, de nem mindig az egyén cselekedeti bűnének, hanem az eredeti bűnnek és az emberi nem bűnének, azonkívül megpróbáltatás, példa, figyelmeztetés másokra stb. (V. ö, Ján. 9,2.) A tökéletes erkölcsi kiegyenlítés, vagyis az erény és jutalom, bűn és büntetés teljes összhangja csak majd a túlvilágon következik be Azért nem szabad a szerencsétlent és szenvedőt

embernél, aki Jeruzsálemben lakik? 5 Mondom nektek: Nem! De ha nem tartotok bűnbánatot, mindnyájan ugyanígy elvesztek.«

6 Aztán ezt a példabeszédet mondta: »Egy embernek volt egy fügefa a szőlőjében. Kiment, gyümölcsöt keresett rajta, de nem talált. 7 Ezért így szólt az intézőjéhez: `Íme, három esztendeje, hogy ide járok, gyümölcsöt keresek ezen a fügefán, de nem találok. Vágd ki, miért foglalja hiába a földet?' 8 De az így felelt neki: `Uram! Hagyd meg még ebben az évben, amíg körülásom és megtrágyázom, 9 hátha gyümölcsöt hoz jövőre; ha pedig nem, akkor vágd ki.'«

Egy asszony meggyógyítása szombaton

10 Egyszer valamelyik zsinagógában tanított szombaton. 11 És íme, volt ott egy asszony, akiben tizennyolc éve lakott a betegség lelke. Annyira meggörnyedt, hogy egyáltalán nem tudott felegyenesedni. 12 Amikor Jézus meglátta, odahívta, és azt mondta neki: »Asszony! Megszabadultál betegségedtől.« 13 Rátette a kezét, mire az rögtön felegyenesedett, és dicsőítette Istent.

14 Ekkor megszólalt a zsinagóga elöljárója. Azon méltatlankodva, hogy Jézus szombaton gyógyított, ezt mondta a tömegnek: »Hat nap van, amikor dolgozni kell; azokon jöjjetek hát és gyógyíttassátok magatokat, ne pedig szombaton!« 15 Az Úr ezt felelte neki: »Képmutatók! Nem oldja-e el mindegyiktek szombaton az ökrét vagy a szamarát a jászoltól, és nem viszi-e itatni? 16 Ábrahámnak ezt a leányát pedig, akit immár tizennyolc éve megkötözve tart a sátán, nem kellett-e szombaton föloldani ettől a kötelektől?« 17 Amint ezt elmondta, megszégyenült minden ellenfele, s az egész nép örvendezett a csodás dolgokon, amiket cselekedett.

Példabeszéd a mustármagról

18 Akkor így szólt: »Mihez hasonló az Isten országa, mihez hasonlítsam? 19 Hasonló a mustármaghoz, amelyet egy ember fogott, és elvetett a kertjében. Azután felnövekedett és fává lett, úgyhogy az égi madarak az ágai közt fészkeltek« **{Dán 4,8k.18}.**

Példabeszéd a kovászról

20 Aztán így folytatta: »Mihez hasonlítsam Isten országát? 21 Hasonló a kovászhoz, amelyet fogott az asszony, belekeverte három mérő lisztbe, amíg az egész meg nem kelt.«

Isten országának új rendjéről 13,22-19,27

A szűk és a zárt kapuk

22 Ezután bejárta a városokat és falvakat, és tanított, Jeruzsálem felé haladva. 23 Közben valaki

elítélni, mindjárt bűnről gyanúsítani. Istenre kell bízni az ítéletet (Máté 7,1): de mások balsorsából azt a tanulságot kell levonni, hogy mi is úgy járhattunk volna és járhatunk, sőt a csapást talán jobban is megérdemelnék, tehát tartsunk bűnbánatot és ne vétkezzünk. Elvesztek, ha nem is épen ilyen véletlen erőszakos halállal, de hasonló módon, vagy az örök kárhozatban.

* 4. sk. Másik hasonló példa. Ez is bizonyára megtörtént esetre céloz. A Siloe-forrás Jeruzsálem déli részén volt a Sión hegye lábánál.

* 6. skk. *A terméketlen fügefa* hasonlata is egyrészt Isten türelmét, kivált zsidó nép iránt, de másrészt a bűnbánat sürgősségét jelenti. A gazda az Isten, a szőlő a föld, a fügefa a zsidó nép (de minden bűnösre alkalmazható), a nem talált gyümölcs a jó cselekedetek és erények, a vincellér Krisztus, a három év az Úr három jövetele, Mózes, a próféták és Krisztus kora, a fa kivágása a zsidó nép pusztulása és szétszóródása. *Minek foglalja el*, a görög szerint minek teszi terméketlenné, minek rontja a földet azáltal, hogy beárnyékolja és kiéli azt. *A jövőben*, némely szövegemlékekben a következő mondatba van vonva.

* 10-17. A görbe asszony meggyógyítása.

* 11. *A betegség lelke*. Az asszony ördögtől volt megszállva és az tette nyomorékká. (L. alább 16. vers és Máté 9,32. sk.)

* 12. *Megszabadultál*, tulajdonképen csak azután. Jézus kezének feltételével szabadult meg, illetőleg csak akkor tűnt ki gyógyulása, de már el volt határozva.

* 13. *Rája tévé kezeit*. Lásd Máté 8,3. jegyz.

* 14. *Mondá a seregnek*; nem merte egyenesen Jézust megtámadni, de neki szólt a lecke. A farizeusok szombati munkatilalmáról lásd Máté 12,1. sk. jegyz.

* 15. sk. *Képmutatók!* Ez a felelet az egész farizeusi felekezetnek szól, melyhez a zsinagóga főnöke tartozott, Még az állat szükséglete érdekében is meg vannak engedve bizonyos szombati munkák, mennyivel inkább az ember épsége, még hozzá *Ábrahám egy leányának*, tehát az Isten választott népe egy tagjának megmentése céljából.

* 17. *A nép örvende*, azt tette, amit a tények, a józan ész és szeretet diktáltak

* 18-21. *A mustármag és kovász hasonlata*. (Máté 13,31-33; Márk 4,31. sk.) Ezt Krisztus, úgy látszik, más alkalommal mondta, de lehet, hogy itt ismételte, bár az előzményekkel nem igen függ össze. A két hasonlat értelmét lásd Máténál jegyz.

* 22-30. A szűk kapuról.

* 22. *Jeruzsálem felé tartván*. Vitás kérdés, hogy ez az út a fentebb 9,51. említett út folytatása-e, vagy azon út, melyet János 11,1. skk. említ.

* 23. *Kik üdvözülnek*, az Isten földi és mennyei országába bejutnak. A kérdező bizonyára Jézus valamely híve volt.

* 24. Törekedjetek, a görög szerint küzdve igyekezzetek. A szűk kapu tíz Isten-ország és a mennyország kapuja, melyen csak bűnbánattal és tolakodva, küzdelemmel lehet bemenni. (V. ö. Máté 7,13. jegyz.) *Sokan akarnak bemenni*, de már későn, az ítélet napján. Némelyek e helyből azt következtetik, hogy az üdvözültek száma igen csekély. (Lásd Massillon híres böjti beszédét a választottak csekély számáról. V. ö. Máté 20,16. 22,14.) De e hely inkább azt akarja mondani: Ne törjétek fejeteket az üdvözültek számán, hanem küzdjetek és igyekezzetek, hogy az Isten egyelőre földi és majdan mennyei országába bejussatok.

* 25. Remek drámai leírás. A családatya soká várta vendégeit, de nem jöttek. A megjelentekkel most bemegy a vendégségbe. Felkelt a családatya, mikor Isten megkezdi a nagy leszámolást az ítéletkor, s beviszi az igazakat mennybe. (V. ö. Máté 25,10.

megkérdezte tőle: »Uram! Kevesen vannak-e, akik üdvözülnek?« Ő ezt felelte nekik: 24 »Igyekezzetek a szűk kapun bemenni, mert mondom nektek: sokan akarnak majd bemenni, de nem tudnak. 25 Amikor a családapa már felkel és bezárja az ajtót, ti kívül állva zörgetni kezdtek az ajtón, és azt mondjátok: `Uram! Nyisd ki nekünk!' Ő ezt feleli majd nektek: `Nem tudom, honnan valók vagytok.' 26 Akkor ti ezt kezditek majd mondogatni: `Előtted ettünk és ittunk, és a mi utcáinkon tanítottál.' 27 Ő erre azt feleli nektek: `Nem ismerlek titeket, hogy honnan valók vagytok! Távozzatok tőlem mindnyájan, ti gonosztevők!' {Zsolt 6,9} 28 Lesz majd sírás és fogcsikorgatás, amikor látni fogjátok Ábrahámot, Izsákot és Jákobot és az összes prófétát Isten országában, magatokat pedig kirekesztve. 29 Jönnek majd napkeletről és napnyugatról, északról és délről, és letelepszenek az Isten országában. 30 Mert íme, vannak utolsók, akikből elsők lesznek, és vannak elsők, akikből utolsók lesznek.«

Jézus elhagyja Galileát

31 Még abban az órában odajött hozzá néhány farizeus, és azt mondta neki: »Menj el, távozz innen, mert Heródes meg akar ölni.« 32 Ő azt mondta nekik: »Menjetek, mondjátok meg annak a rókának: Íme, ördögöket űzök és gyógyítok, ma és holnap, és harmadnap befejezem. 33 De ma, holnap és a következő napon úton kell lennem; mert nem lehet, hogy próféta Jeruzsálemen kívül vesszen el.

Jeruzsálem megfeddése 34 Jeruzsálem, Jeruzsálem! Te megölöd a prófétákat, és megkövezed azokat, akiket hozzád küldtek! Hányszor akartam egybegyűjteni fiaidat, mint a tyúk a csibéit a szárnyai alá, de ti nem akartátok. 35 Íme, *elhagyatott lesz a házatok.* Mondom nektek, nem láttok engem, amíg el nem jön az idő, amikor majd ezt mondjátok: *`Áldott, aki az Úr nevében jön'*« {Zsolt 118,26}.

skk.) *Nem tudom, honnét valók vagytok*. Nem ismerlek, az én földi házamban, családomban és országomban eddig nem voltatok.

* 26. *Előtted ellünk, Utunk, de nem velem. Utcáinkon tanítottál*, de ti nem hallgattatok. Akkor a kizártak hiába hivatkoznak a Krisztussal való külső összeköttetésre, a zsidók arra, hogy honfitársai voltak, a keresztények pedig arra, hogy külsőleg az egyház tagjai voltak; ezek dacára Krisztus nem fogja őket családja tagjainak elismerni. (V. ö. Máté 7,22. sk.) Aki nem küzdött, hogy a nyílt, de szűk kapun bemenjen, most már a zárt kapun be nem juthat.

* 27. Ez a kárhozat ítélete. (Zsolt. 6,9; Máté 25,41.)

* 28. sk. *Ott leszen*, tudniillik a mennyországon kívül, ahová a kizártak jutnak, a külső sötétségen, a pokolban. (V. ö. Máté 8,12. jegyzet: 22,13: 25,30.) *Látni fogjátok Ábrahámot* stb., a zsidók ősatyáikat és prófétáikat, kikre oly büszkék voltak, sőt a világ minden részéből minden nemzetből összesereglett pogányokat, kiket annyira megvetettek. Az *Isten országában*, a földiben, az egyházban és azután a mennyországban. *Magatokat pedig* a választott népet. *Letelepednek,* asztalhoz ülnek a mennyei vendégségben. Krisztus gyakran hasonlítja a mennyország örömeit vendégséghez. (V. ö. Máté 8,11. sk. Luk. 14,16-24.)

* 30. E mondást Krisztus, úgy látszik, más és más alkalommal és más összefüggésben többször ismételte. (L. Máté 19,30; 20,16: Márk 10,31.) Itt a zsidók véleménye szerinti utolsók a pogányok, az elsők az először hívott, de az Isten országát maguknak kisajátító gőgös zsidók. Az Isten országában e földön és a túlvilágon megcserélődnek a szerepek. (V. ö. Róm. 9,30. sk. 11,25. skk. stb.)

* 31-35. Heródes gyilkos terve; Jeruzsálem bűne és büntetése.

* 31. *Némely farizeusok*. Ezek talán Jézus iránt jobb indulattal voltak a többinél; vagy lehet, hogy Heródes és a galileai farizeusok Jézust, kinek tanítása és csodái őket bosszantották, el akarták országukból távolítani. Ez a Heródes Antipás, Galilea és Perea uralkodója.

* 32. *Annak a rókának*. Ez a jellemzés a ravasz Heródesre jól ráillett. Jézus vele szemben csodáira és jótéteményeire hivatkozik. *Ma és holnap*, egyelőre, rövid ideig folytatom működésemet, nem törődve Heródessel. *Harmadnap*, azaz nemsokára; bevégzem működésemet és életemet.

* 33. *A hátralévő napokon*, ameddig még Isten terve szerint járnom-kelnem, prédikálnom és működnöm kell. Nem veszhet el próféta Jeruzsálemen kívül; Jeruzsálem eddigi prófétagyilkosságaival megszerezte magának a szomorú kiváltságot, hogy ő öli meg a prófétákat; tehát nem fog engem Heródes Galileában megölni. E szavakban bizonyos gúny rejlik.

* 34. Itt felébred Jézusban a részvét és panasz Jeruzsálem iránt. Hasonló panaszt Máténál is olvasunk (23,37, skk.), de ott a zsidók prófétagyilkosságaival kapcsolatban. Jézus tehát e szavakat is különböző alkalommal ismételte.

* 35. *Pusztán hagyatik*, elpusztul és leromboltatik; így a Vulgata és Recepta; a görög szerint elhagyatik. Ez Jeruzsálem pusztulásának megjövendölése. *Mikor mondjátok stb*. Az idézett szavak a 116. zsoltár (25. verséből) vannak véve, s ezen szavakkal fogadták Jézust Jeruzsálembe való utolsó bevonulásakor. (Máté 21,9.) Tehát itt ennyit tesz: ti, jeruzsálemiek, nem láttok engem a legközelebbi húsvétig. De lehet e szavakban arra is célzás, hogy a zsidó nép el fog vettetni a világ végéig, mikor megtérvén, Krisztust mint Messiást világvégi eljövetele előtt e szavakkal fogja üdvözölni. (Lásd Máté 23,39. jegyz:. V. ö. Róm. 11,25. sk.)

Lk 14

Egy vízkóros ember meggyógyítása szombaton

1 Történt pedig, hogy Jézus szombaton az
egyik vezető farizeus házába ment étkezni, és
azok figyelték őt. 2 Ott egy vízkóros ember került
elébe. 3 Ekkor Jézus megkérdezte a törvénytudóktól és a farizeusoktól: »Szabad-e szombaton gyógyítani vagy nem?« 4 Azok csak hallgattak. Erre
megérintette a beteget, meggyógyította, és elbocsátotta. 5 Aztán így szólt hozzájuk: »Ha közületek valakinek a fia vagy az ökre kútba esik, nem
húzza-e ki rögtön, akár szombaton is?« 6 Erre nem
tudtak mit felelni.

A szerénységről

7 A meghívottaknak pedig példabeszédet
mondott, mert megfigyelte, hogy hogyan válogatják az első helyeket. Ezt mondta nekik: 8 »Amikor
lakodalomba hívnak, ne ülj az első helyre. Nehogy előforduljon, hogy ha nálad előkelőbbet is
meghívtak volna, 9 odajöjjön az, aki téged és őt is
meghívta, és azt mondja neked: `Add át a helyedet!' És akkor szégyenszemre az utolsó helyet kell
elfoglalnod. 10 Ha tehát meghívnak, menj, telepedj le az utolsó helyre. Akkor odajön majd az,
aki meghívott, és ezt mondja neked: `Barátom!
Menj följebb!' Így tiszteletet ébresztesz az egész
vendégsereg előtt. 11 Mert aki magát fölmagasztalja, megalázzák, és aki magát megalázza, fölmagasztalják.«

A vendéglátásról

12 Annak pedig, aki őt meghívta, ezt mondta:
»Amikor ebédet vagy vacsorát adsz, ne a barátaidat és testvéreidet hívd meg, se a rokonaidat és
gazdag szomszédaidat, akik majd téged is meghívnak és viszonozzák neked. 13 Amikor vendégséget rendezel, hívd meg a szegényeket, bénákat,
sántákat, vakokat. 14 Így boldog leszel, mert ők
nem tudják azt viszonozni neked. De amikor az
igazak feltámadnak, megkapod jutalmadat.

Példabeszéd az ünnepi lakomáról

15 Az egyik vendég ennek hallatára így szólt
hozzá: »Boldog, aki asztalhoz ülhet az Isten országában!« 16 Ő pedig ezt válaszolta: »Egy ember
nagy vendégséget rendezett és sokakat meghívott.
17 A vacsora órájában elküldte szolgáját, hogy
szóljon a meghívottaknak: `Jöjjetek, mert már
minden el van készítve!' 18 De azok közül sorra
mindegyik kezdte magát kimenteni. Az első azt
mondta neki: `Földet vettem, el kell mennem

* 14,1-14. Egy vízkóros meggyógyítása; intelem az utolsó helyről és a szegények meghívásáról.

* 1. *Házába ment enni*, tudniillik a farizeusok egyik feje meghívta őt ebédre. A görögben kenyeret enni, ami a zsidóknál általában az étkezést jelentette. Azok a farizeusok *szemmel tarták*, hogy vádolhassák.

* 2. Egyszer csak ott termett a vízkóros, ki úgy látszik, Jézusnál gyógyulást keresett.

* 4. *Hallgatának.* Igennel nem felelhettek elvük, a szombati szigorú munkatilalom miatt, nemmel felelni pedig nem mertek. *Fogván*, azaz érintvén.

* 5. *Szamara* helyett sok görög kódexben fia vagy juha olvasható, (V. ö. Máté 12,11.)

* 6. *Nem tudott felelni*; nem is lehetett.

* 7. *Példabeszédet*, itten egyszerűen erkölcsi oktatást jelent. Jézust isteni küldetése és nagy tekintélye feljogosította a vendégségben is hasonló erkölcsi tanításokra. (V. ö. Luk. 11,40.)

* 10. Ez egyszerű illemszabálynak látszik, de ennél sokkal több, a keresztény alázatosság, szerénység és tapintat egyik gyakorlati parancsolata, mely minden más hasonló esetre is vonatkozik. (V. ö. Péld. 25,6. sk.)

* 11. Ez a tanulság a példából, melyet az élet igazol. A tisztelet fut attól, ki nagyon keresi. (V. ö. Jób. 22,29: Péld. 29,23; Ezek. 17,24; Máté 23,12: Luk. 18,14: 4,6; Pét. I 5,5.)

* 12. sk. *Ne hívjad*. Ezt nem kell szószerint érteni; Krisztus a tökéletesebb cselekedetet parancsolja, anélkül, hogy a kevésbbé tökéleteset rosszalná. A vendégszeretet is erény, az irgalmasság cselekedete, de különösen azokkal szemben, kik rá vannak szorulva és kiket nem önmagunk szórakoztatására, hanem keresztény szeretetből hívunk és ahol nincs reményünk, hogy szivességünket viszonozhatják. Ha nincs a szegénynek jó ruhája, adj neki, ha szennyes, mosd meg, ha műveletlen, oktasd, ha valami okból meg nem hívhatod, küldj neki élelmet. Emeld magadhoz, így tettek a szentek.

* 14. Keresztény felfogás szerint a szegények és nyomorultak iránt tanúsított irgalmasságért Isten fog fizetni , néha már ez életben is, de minden esetre az ítéletkor, mikor a feltámadt igazak megkapják jutalmukat. (Máté 25,35. skk.) Azért mondja a jótéteményt élvező szegény: Isten fizesse meg. *Boldog teszel,* mert Isten nem marad adós és nem hagyja magát bőkezűségben túlszárnyalni S ne feledjük, hogy a szegény Isten barátja és kedveltje. (V. ö. Máté 5,3: Luk. 6,20. sk.) Általában nem önzésből kell jót tenni, hanem önzetlen szeretetből, nem várva e földön viszonzást, hogy Istentől remélhessük azt.

* 15-24. *Példabeszéd a visszautasított meghívásról*. Hasonló példabeszédet mond Jézus Máténál (22,2-14.), de más időben és helyen, és ott a menyegzői ruháról szóló példabeszéddel kibővítve.

* 15. A mennyei vendégségre való célzás váltotta ki egyik vendégből e felkiáltást. A vendégség és menyegző, mint a menny örömeinek képe az újszövetségben gyakran előfordul. (Máté 8,11; 22,2: 26,29: Luk. 13,29: 22,30; Jel. 19,7. okk.) Persze, a farizeus vendég itt inkább a földi messiási ország örömeire gondolt.

* 18. *Mentegetni*, csupa hiú ürügyekkel, ami annál rosszabb volt, mert előzetesen -bizonyára megígérték, hogy eljönnek; máskép a gazda nem készítette volna a vacsorát.

* 21. *Hamar*, mert a vacsora már kész.

* 23, *Az utakra és a sövényekhez*, ahol a vándorok és kóborgók tanyáznak. Erőltesd, beszéld rá.

* 24. *Meg nem ízleli* nemcsak most, de a jövőben sem; nem

megnézni; kérlek, ments ki engem!' 19 A másik meg azt mondta: `Öt pár ökröt vettem, megyek kipróbálni őket; kérlek, ments ki engem!' 20 Egy másik azt mondta: `Most nősültem, azért nem mehetek!' 21 Amikor a szolga visszatért, jelentette mindezt urának. Erre a házigazda megharagudott, és ezt mondta szolgájának: `Menj ki gyorsan a város tereire és utcáira, és hozd be ide a szegényeket, bénákat, vakokat és sántákat!' 22 A szolga jelentette: `Uram! Megtörtént, amit parancsoltál, de még mindig van hely.' 23 Akkor az Úr ezt mondta a szolgájának: `Menj ki az utakra és a sövényekhez! Kényszerítsd bejönni az embereket, hogy megteljék a házam.' 24 Mondom azonban nektek, hogy azok közül, akik hivatalosak voltak, senki sem ízleli meg a lakomámat.«

Jézus követésének feltételei

25 Nagy népsokaság ment vele, ő pedig hozzájuk fordult, és ezt mondta: 26 »Ha valaki hozzám jön, és nem gyűlöli apját és anyját, feleségét és gyermekeit, fivéreit és nővéreit, sőt még saját életét is, nem lehet az én tanítványom. 27 És aki nem hordozza keresztjét és nem jön utánam, nem lehet az én tanítványom.

28 Mert ki az közületek, aki tornyot akar építeni, és nem ül le előbb, hogy kiszámítsa a költségeket, vajon van-e miből befejezni? 29 Nehogy miután az alapot lerakta és nem tudta befejezni, mindenki, aki látja, csúfolni kezdje őt: 30 `Ez az ember elkezdett építeni, de nem tudta befejezni.' 31 Vagy melyik király az, aki amikor háborúba indul egy másik király ellen, nem ül le előbb, hogy megfontolja, vajon képes-e tízezerrel szembeszállni azzal, aki húszezerrel jön ellene? 32 Mert ha nem, követséget küld hozzá és békét kér, amikor még messze van. 33 Így tehát aki közületek nem mond le mindenről, amije van, nem lehet az én tanítványom.

34 Jó a só; de ha a só ízét veszti, mivel sózzák meg? 35 Sem a földre, sem a szemétdombra nem való, hanem hogy kidobják. Akinek van füle a hallásra, hallja meg!«

hívom meg többé őket. Átvitt értelemben a házigazda az Isten; a vacsora a messiási ország e földön, a túlvilágon a mennyország; a meghívottak a zsidók, egészben mint nemzet, kivált annak vezetői; a szolga a Messiás; a meghívás már az ószövetségben megtörtént, most a szolga csak sürgeti a megtérést; a szegények és nyomorékok az egyszerű, tanulatlan nép; az országút és sövény mellett tanyázó vándorok a pogányok. Az egész példabeszéd értelme az, hogy Isten a zsidóságot már jó előre meghívta prófétái által az ő országába, az egyházba és az üdvösségre; mikor pedig az Isten országa már elérkezett. Krisztus által sürgette a csatlakozásra; de azok földi érdekből és hiú ürügyek alatt vonakodtak oda belépni. Azért a mennyei Atya az előkelők, írástudók és papok helyett a zsidó nép megvetett és tanulatlan alsó osztályait, szegényeit és nyomorultjait hívta meg; majd pedig, hogy megteljék háza, a választott népen kívül, mintegy a világ országútján kóborgó pogányokat, kiket később Krisztus apostolai által terelt be valóban az egyházba. (V. ö. Róm. 11. fej.) Az egyház e példabeszédet az Oltáriszentségre is szokta alkalmazni.

* 25-35. Krisztus követésének feltételei.

* 26. *Ha hozzám jön*, ha hívem, sőt állandó tanítványom, kísérőm, apostolom akar lenni. *Gyűlöli*. Természetesen Jézus, ki azt parancsolta, hogy még ellenségeinket is szeressük, nem követelhette szószerint a szülök és rokonok gyűlöletét. A gyűlölni szó tehát egyszerűen zsidós kifejezés, mely annyit tesz, mint kevésbbé szeretni. Aki tehát Jézus követője vagy épen állandó tanítványa akar lenni, annak őt mindenkinél jobban kell szeretni, szét kell tépni a természet kötelékeit, melyek Krisztus követésében vagy az apostoli munkában őket megakadályozták volna. Sőt késznek kell lennie, ha szükséges, önnön lelkét, azaz életét is feláldozni Krisztusért. (V. ö. Máté 10,37. 39; 16,25.)

* 27. Krisztus igaz tanítványainak követniök kell őt a keresthordozásban is, az önmegtagadás és szenvedés útján, ami rájuk vár. (V. ö. Máté 10,38; 16,24; Márk 8,34: Luk. 9,23.)

* 28. skk. De Krisztus követése nagy és nehéz vállalkozás, amellett erős harc. Azért Krisztus állandó követésének elhatározását mégsem kell elhamarkodni, hanem jól meg kell fontolni, meg tud-e valaki annak felelni, van-e hozzá ereje és megengedik-e azt körülményei. Mindenki köteles Krisztussal tartani, őt a keresztény életben és erényekben követni, de nem az életmódban, mert az csak kevesek hivatása. Mindenki köteles jó keresztény lenni, de nem apostollá, pappá, szerzetessé vagy hittérítővé lenni. Bár az apostoli hivatás elől sem szabad alapos ok nélkül meghátrálni. (V. ö. Pét. II. 2,21.)

* 32. *Ha nem*, tudniillik ha nem képes. Ez inkább a hasonlatra vonatkozik, de nem a keresztény életre. Mert az üdvösség ellenségeivel, az ördöggel és bűnnel soha sem szabad békét kötni, vagy magát nekik megadni. Mindig bízni kell Isten segítségében, mely ha megtesszük a magunkét, nem maradhat el.

* 33. *Ki le nem mond*. A keresztény az ördöggel harcol. Megadni magát nem szabad, de igenis le kell mondani (szívben mindenkinek, az apostolnak pedig külsőleg is) a földi javakról melyek által az ördög az embert hatalmában tartja s Krisztus követésében akadályozza.

* 34. Ezt a só-hasonlatot Máté és Márk is közlik más alkalommal. (Máté 5,13; Márk 9,49.) Krisztus követőjének (hívének és apostolának) nem szabad megromlani. Bővebben lásd Máténál jegyzet.

* 35. *Akinek fülei vannak*. Ezen intelmet Krisztus több alkalommal ismételte.

Lk 15

Példabeszéd az elveszett bárányról

1 A vámosok és bűnösök is mindnyájan odamentek hozzá, hogy hallgassák. 2 A farizeusok és az írástudók azonban méltatlankodtak: »Ez bűnösökkel áll szóba és velük eszik.« 3 Akkor ezt a példabeszédet mondta nekik: 4 »Ha közületek valakinek száz juha van, és egyet elveszít közülük, nem hagyja-e ott a kilencvenkilencet a pusztában, és nem megy-e az elveszett után, amíg meg nem találja? 5 Amikor megtalálja, örömében vállára veszi, 6 hazamegy, összehívja barátait és szomszédait, és azt mondja nekik: `Örüljetek velem, mert megtaláltam elveszett juhomat!' 7 Mondom nektek: éppen így nagyobb öröm lesz a mennyben is egy megtérő bűnös miatt, mint kilencvenkilenc igaz miatt, akinek nincs szüksége megtérésre.

Példabeszéd az elveszett drachmáról 8 Vagy ha egy asszonynak tíz drachmája van, és elveszít egy drachmát, nem gyújt-e lámpát, nem söpri-e ki a házát, és nem keresi-e gondosan, amíg meg nem találja? 9 Ha pedig megtalálta, összehívja barátnőit és szomszédait, hogy elmondja nekik: `Örüljetek velem, mert megtaláltam a drachmát, amelyet elvesztettem!' 10 Mondom nektek: hasonló öröm lesz Isten angyalainak színe előtt egy megtérő bűnös miatt.«

Példabeszéd az apa két fiáról

11 Azután így szólt: »Egy embernek volt két fia. 12 A fiatalabb azt mondta apjának: `Apám! Add ki nekem az örökség rám eső részét!' Erre szétosztotta köztük vagyonát. 13 Nem sokkal ezután a fiatalabb fiú összeszedte mindenét, elment egy távoli országba, és ott léha élettel eltékozolta vagyonát. 14 Miután mindent elpazarolt, nagy éhínség támadt azon a vidéken, és nélkülözni kezdett. 15 Erre elment és elszegődött egy ottani gazdához, aki kiküldte a tanyájára, hogy őrizze a disznókat. 16 Szeretett volna jóllakni a disznók eledelével, de abból sem adtak neki. 17 Ekkor magába szállt, és azt mondta: `Apámnak hány bérese bővelkedik kenyérben, én meg itt éhen halok. 18 Föl kelek, elmegyek apámhoz, és azt mondom neki: Apám! Vétkeztem az ég ellen és teellened! 19 Már nem vagyok méltó arra, hogy fiadnak nevezz, csak béreseid közé fogadj be engem!' 20 Föl is kerekedett, és elment apjához.

Apja már messziről meglátta és megesett rajta a szíve. Eléje sietett, a nyakába borult és megcsókolta. 21 A fiú így szólt hozzá: `Apám! Vétkeztem az ég ellen és teellened; már nem vagyok méltó arra, hogy fiadnak nevezz.'

* 15,1-10. *Példabeszéd az elveszet juhról és pénzről*. Az itt következő három remek példabeszéd Isten irgalmasságát, kegyelmét és szeretetét jelenti a megtérő bűnös iránt.

* 1. sk. Jézus szeretettel fogadta a hozzá bizalommal közeledő vámosokat és másféle bűnösöket, ami az elfogult, szűkkeblű írástudók és farizeusok zúgolódására adott okot. (V. ö. Máté 9,10. skk.)

* 3-6. Az elveszett juh, nyilván a bűnös ember, a kereső pásztor Isten vagy Krisztus. Ez a kép az ószövetségi Szentírásban gyakori. (Pl. Jer. 50,6: Ez. 34,11. skk.) Isten teszi meg az első lépést a bűnös megtérítésére, mikor utána megy, hívja és keresi malasztja által. A barátok és szomszédok összehívása csak a pásztor örömét jellemzi. *A pusztában*. Palesztinában a juhokat többnyire a sziklás hegyvidéken legeltették. Ugyanezen hasonlat Máténál 18,12. skk.

* 7. *Oly nagy öröm leszen*. Tehát a pásztor nem haragszik, nem bünteti meg, nem űzi el az eltévedt juhocskát, hanem örömmel viszi haza a nyájhoz. A pásztor ezen eljárása kifejezi a megigazulás katholikus tanát. Isten nemcsak szemet huny a megtért bűne felett, nemcsak befedi azt, hanem eltörli; a megtért bűnös Isten előtt ép oly igaz, mint az ártatlan ember. Sőt miként az ember szinte jobban örül a már-már elveszett, de megtalált vagyonának, mint annak, melyet mindig nyugodtan birtokolt, úgy az Isten is a megtérő bűnösnek. Persze csak akkor, ha a bűnös igazán megbánta bűnét és valóban megjavult. De e szavakban némi gúny is van a magukat igazaknak tartó farizeusokra, kik azt hiszik, hogy ők nem szorulnak bűnbánatra.

* 8-10. Ez is hasonló értelmű példabeszéd az előbbihez. A drachma Krisztus korában keleten elterjedt görög pénz, körülbelül megfelel a mi régi koronánknak. (V. ö. Máté 17,24.) Itt jelképe az emberi léleknek, melyre mint a drachmára az uralkodó képe, úgy Isten képmása van rányomva. A bűn által ez a pénz elvész, sárba tapodtatott, fénye elhomályosul, de a bűnbánat által a pénz megkerül és megtisztul. Szépen mondja Szt. Ágoston: Isten pénze vagyok, elvesztem a kincstárból, Uram irgalmazz nekem. *Az Isten angyalai* közt, tulajdonképen Istennél, kinek örömében részt vesznek az angyalok. (V. ö. fentebb 7. vers.)

* 11-32. *A tékozló fiú*.
Jézus ezen legremekebb példabeszéde csodálatos lélektani mélységgel és igazsággal szemlélteti a bűnbe eső és a bűnből felkelő ember lelkében fokozatosan végbemenő erkölcsi folyamatot s az Isten végtelen irgalmát és szeretetét. De azonkívül a két fiú jelképezi a pogányság és zsidóság, különösen a farizeusi zsidóság viszonyát az Isten, országához. A pogányság kivette örökségét, az Isten természetes adományait és ősi kinyilatkoztatását, s lassanként könnyelműen eltékozolván azokat, egyre mélyebben sülyedt a bűnbe és nyomorúságba; míg a zsidóság az atyai háznál maradt, s külsőleg hűségesen szolgálta Istent. Azonban a pogányság belátván saját erkölcsi nyomorúságát, bűnbánólag visszatért az atyai házhoz, Krisztushoz, de az irigy testvér, a zsidóság ellenszenvvel fogadta, sőt szemrehányást tett Krisztusnak azok befogadásáért, mint a farizeusok itt és sokszor máskor tettek.

* 12. *Elosztá*, tudniillik az ifjabb fiának kezébe adta örökségét, az idősebbet pedig magánál tartotta, mert most. már úgyis az volt leendő egyetlen örököse.

* 13. *Messze országba*, hogy atyja szeme elől és felügyelete alól szabaduljon. (V. ö. Ef. 2,13. skk.)

* 15. *Legeltette a sertéseket;* tehát a legalábbvaló és legszennyesebb foglalkozásra szorult. A bűnös is elhagyván

22 Az apa azonban ezt mondta szolgáinak: `Hozzátok hamar a legdrágább ruhát és adjátok rá, húzzatok gyűrűt az ujjára és sarut a lábára! 23 Azután hozzátok elő a hízlalt borjút, vágjátok le, együnk és vigadjunk, 24 mert ez a fiam meghalt, és föltámadt, elveszett, és megtaláltatott.' Aztán elkezdtek vigadozni.

25 Az idősebb fiú pedig a mezőn volt, és amikor hazatérőben a házhoz közeledett, meghallotta a zeneszót és táncot. 26 Odahívott egyet a szolgák közül, és megkérdezte, hogy mi történt. 27 Az így válaszolt neki: `Megjött az öcséd, és apád levágta a hízlalt borjút, mivel egészségben kapta őt vissza.' 28 Erre ő megharagudott, és nem akart bemenni. Ezért az apja kijött, és kérlelte. 29 Ő azonban ezt mondta apjának: `Lásd, hány esztendeje szolgálok neked, soha meg nem szegtem parancsodat, mégsem adtál nekem soha egy kecskét sem, hogy mulathassak barátaimmal. 30 De amikor megjött ez a te fiad, aki a vagyonodat parázna nőkre költötte, levágattad neki a hízlalt borjút.' 31 Ő azonban azt mondta neki: `Fiam! te mindig velem vagy, és mindenem a tiéd. 32 De vigadozni és örvendezni kellett, mert ez az öcséd meghalt, és föltámadt, elveszett, és megtaláltatott.'«

Istent, nagyon rossz urakat, az ördögöt és piszkos sertéseket kénytelen szolgálni, így jártak a pogányok is. (V. ö. Róm. 1,18. skk.)

* 16. *A sertések eledelével*, a görög szerint az úgynevezett szent János-kenyérrel, melyet keleten a szegény emberek ettek s barmok táplálására használtak. A sertések eledele különösen a testi bűnöket jelenti; Szt. Ágoston szerint a világi tudományokat, melyekkel a pogányság lelki éhségét csillapítani akarta. *Nem adának neki*, tudniillik eleget.

* 18. E szavakban benne van a bánat, bűnbevallás és erős fogadás, melyek a megtérés szükséges mozzanatai. *Az ég ellen*, azaz Isten ellen és az Istennel erkölcsi egységben képzelt angyalok és szentek, sőt az egész erkölcsi világrend ellen. Az atyai ház jelenti e földön az egyházat és a túlvilágon a mennyországot.

* 19, *Nem vagyok méltó fiadnak hivatni*; ezt a méltóságot már eljátszottam s örülök, ha szolgád lehetek.

* 20. A fiú nem maradt a szónál, hanem cselekedett. *Meglátá őt atyja*. A példabeszéd úgy képzeli, hogy az atya kitekintgetett az útra, vájjon nem jön-e fia. *Hozzá futván*. Isten is elébe megy malasztjával a visszatérő bűnösnek.

* 22. *Köntöst*, a görögben stólát, vagyis talárszerű díszruhát. A *gyűrű és saru*, a szabad ember jelvényét. E díszjelvények alkalmazhatók a megszentelő malasztra és annak következményeire is.

* 23. *A hizlalt borjút* sokan alkalmazott értelemben az Oltáriszentség lakomájára magyarázzák.

* 24. *Meghalt, elveszett* tudniillik rám nézve bűne által.

* 25. *Az idősebb fiú* jelenti a zsidóságot, kivált a farizeusokat. (V. ö. Csel. 15,1. skk.) A zsidóságot, mely régebben szolgált (úgy ahogy) Istennek, míg a pogányok csak Krisztus idejében tértek meg, vagy készültek megtérni.

* 28. *Nem akart bemenni* a vendégségbe duzzogásból.

* 29. *Szolgálok*. A farizeusok a mózesi törvény külső megtartását nagy érdemüknek tartották; pedig az ugyancsak nehéz szolgaság volt.

* 30. *Ez a te fiad*; ezt megvetőleg mondja; testvérének sem akarja nevezni.

* 31. *Mindenem a tied*, azaz egyetlen, általános örökösöm vagy. (V. ö. Róm. 3,1. skk. 9,4. skk.)

Lk 16

Példabeszéd az okos intézőről

1 A tanítványoknak pedig ezt mondta: »Egy gazdag embernek volt egy intézője. Bevádolták nála, hogy eltékozolja a vagyonát. 2 Erre magához hívatta és azt mondta neki: `Mit hallok rólad? Adj számot gazdálkodásodról, mert nem lehetsz tovább az intézőm!' 3 Az intéző ezt mondta magában: Mitévő legyek, hisz uram elveszi tőlem az intézőséget? Kapálni nem tudok, koldulni szégyellek. 4 Tudom már, mit teszek, hogy befogadjanak az emberek a házukba, miután elmozdított az intézőségből. 5 Magához hívta tehát urának minden egyes adósát, és megkérdezte az elsőtől: `Mennyi-

* 16,1-13. *Példabeszéd a hamis sáfárról*.
Értelme az. hogy a földi javakat okosan kell használni a mennyország megszerzésére, ha nem is oly hamis módon, mint ez a sáfár tette.

* 1. *Egy gazdag ember*. Ez jelenti az Istent, kié minden e világon, kinek mindnyájan csak sáfárai vagyunk, s neki a földi javak használatáról számadással tartozunk. Krisztus itt elsősorban a gazdag vámosokra gondol. *Bevádolták*; alaposan-e vagy igazságtalanul, a példabeszéd nem mondja. De a vádak az úrban legalább is gyanút keltettek.

* 2. *Adj számot; nem lehelsz sáfárom*. Ez még csak a felmondás hosszabb határidőre, de nem az elmozdítás. Ez azt jelenti, hogy az ember a halál bizonyossága, de idejének bizonytalansága miatt az életben Istennel szemben állandóan a felmondás állapotában van; halálunk óráján már elmozdíttatunk a sáfárságból.

* 3. *Elveszi a sáfárságot* a jövőben. *Kapálni, koldulni*; ezek csak diszítmények, melyek a sáfár szorult helyzetét jellemzik.

vel tartozol uramnak?' 6 Az így felelt: `Száz korsó olajjal.' Erre azt mondta neki: `Fogd adósleveledet, ülj le hamar, és írj ötvenet!' 7 Azután megkérdezte a másikat: `Hát te mennyivel tartozol?' Az így válaszolt: `Száz véka búzával.' Erre azt mondta neki: `Fogd adósleveledet, és írj nyolcvanat!' 8 Az Úr megdicsérte a hamis intézőt, hogy okosan cselekedett; mert a világ fiai a maguk módján okosabbak a világosság fiainál.

A vagyon helyes használatáról

9 Azt mondom hát nektek: Szerezzetek magatoknak barátokat a hamis mammonnal, hogy amikor az elmúlik, befogadjanak titeket az örök hajlékokba.

10 Aki kicsiben hű, a nagyban is hű; és aki a kicsiben gonosz, az a nagyban is gonosz.

11 Ha tehát a hamis mammonban nem voltatok hűségesek, ki bízza rátok az igazit? 12 És ha a máséban nem voltatok hűek, akkor ki adja oda nektek azt, ami a tiétek?

13 Egy szolga sem szolgálhat két úrnak; mert vagy az egyiket gyűlöli és a másikat szereti, vagy az egyikhez ragaszkodik és a másikat megveti. Nem szolgálhattok Istennek és a mammonnak.«

A farizeusok elmarasztalása

14 Hallották mindezt a kapzsi farizeusok, és kigúnyolták őt. 15 Ekkor azt mondta nekik: »Ti ugyan igaznak mutatjátok magatokat az emberek előtt, de Isten ismeri a szíveteket, mert ami az emberek előtt magasztos, az az Isten előtt utálatos.

A Törvényről és a válásról

16 A törvény és a próféták Jánosig tartottak; azóta Isten országának örömhírét hirdetik, és mindenki erőszakkal igyekszik oda.

17 Könnyebben múlik el ég és föld, mint hogy a törvényből egy vessző is elvesszen.

18 Mindaz, aki elbocsátja feleségét és mást vesz el, házasságot tör; és aki férjétől elbocsátott asszonyt vesz el, az is házasságot tör.

Példázat a gazdag emberről és a szegény Lázárról

19 Volt egyszer egy gazdag ember. Bíborba, patyolatba öltözködött, és mindennap fényes lakomát rendezett. 20 Volt egy Lázár nevű koldus is, aki ott feküdt a kapuja előtt, tele fekéllyel. 21 Szeretett volna jóllakni abból, ami a gazdag asztaláról lehullott, de csak a kutyák jöttek és nyalogatták a sebeit.

* 4. *Befogadjanak* a hálás adósok; gondoskodjanak rólam, eltartsanak.

* 5. *Magához híva*, tehát még teljes hatalommal sáfárkodott s ura nevében intézkedett.

* 6. sk. *Csöbör* (héberül bát), 40 (vagy 20) liter, körülbelül egy régi magyar csöbör. *Köböl* (héberül kór) csaknem négy (vagy két) hektoliter. A sáfár hasonlóképen cselekedett a többi adóssal is.

* 8. *Dicséré az úr*, tudniillik a példabeszédbeli, nem Krisztus. De hogyan dicsérhette, mikor csalt? Erre rendesen azt felelik, hogy dicsérte okosságát, nem hűtlenségét. A sáfár, úgy látszik, teljes hatalmú volt, kinek joga volt a felekkel szerződni és nekik ajándékot is adni ura nevében. Megtehette volna, hogy a felmondási határidő alatt egyék-igyék, prédáljon; e helyett hatalma körén belül másokon segített és jövőjéről gondoskodott, tehát a maga szempontjából okosan cselekedett. Tehát, bár urát kétségkívül megkárosította, mégis bizonyos tekintetben dicséretet érdemelt. A következő szavakat már úgy látszik Krisztus mondja. *Világ fiai, világosság fiai* a Krisztus előtti és a messiási országbeli, a jó és rossz emberek. Az utóbbiak okosabbak, jobban tudnak magukról és jövőjükről gondoskodni, mint a világi ügyekben és fogásokban járatlanabb jámborok és igazak. Ezek okosabbak nem ugyan mindenben, hanem a maguk nemében, azaz a maguk dolgában, a világi ügyekben, vagy mások szerint a maguk fajtájával szemben. Tehát legyetek olyan okosak, mint a sáfár, de persze nem a rosszban, hanem a jóban.

* 9. Krisztus levonja a következtetést és tanulságot a példabeszédből: Mindenki igyekezzék a rábízott földi javakból magának a túlvilágon barátokat szerezni. A *barátok* a szegények; *mammon* (a szó jelentését lásd Máté 6,24. jegyz.) a gazdagság, a földi javak, melyek hamisaknak neveztetnek, mert azokat igen sokszor igazságtalan módon szerzik, roszszul használjuk és bűnbe visznek. Különösen rossz, ha azt magunkénak tekintjük, és nem használjuk Isten akarata szerint. A vagyon jó használatával azonban barátokat szerzünk Istennél a szegényekben. *Mikor elmúltok*, azaz meghaltok; a görög szerint elhagyjátok az életet vagy a gazdagságot; más görög kódexek szerint mikor elfogy t. i. a gazdagság. *Befogadjanak* a szegények, kik az örök hajlékoknak, a mennyországnak (v. ö. Ján. 14,2.) mintegy természetes és kiváltságos örökösei. (Lásd Máté 5,3. jegyz.)

* 10. Krisztus itt már más fordulatot ad a példabeszédnek, és új tanulságot von le ebből. *A kicsi* a földi gazdagság, a *nagy* a lelki javak: az igazság, erény és a malaszt.

* 11. Aki a földi javakat nem jól, nem az Isten akarata szerint az irgalmasság gyakorlatára és jótékony célokra használja, arra nem lehet bízni az igazi gazdagságot, a szellemi javakat. Mikor földi jó csak múlékony látszat; igazi javak csak a szellemiek és mennyeiek, melyek el nem múlnak.

* 12. *A másében*, a földi javakban, melyek Isten tulajdonai, mi csak azok sáfárai vagyunk. A *tietek* a lelki, a mennyei javak, melyeket Isten nekünk örök tulajdonul szánt. Ha tehát a földi, idegen javakat nem jól használjuk, hanem elpazaroljuk, akkor nem fogják ránk bízni a nekünk szánt javakat és nem is érdemeljük meg a mennyeieket.

* 13. A fentebbi sáfár két úrnak akart szolgálni: gazdájának és a saját érdekének, vagy gazdájának és a hitelezőknek. Ez szolgál Krisztusnak alkalmul újabb következtetésre, és annak újabb hangsúlyozására, hogy az ilyen kettős szolgálat, Isten szolgálata és a mammon bálványozása lehetetlen. E

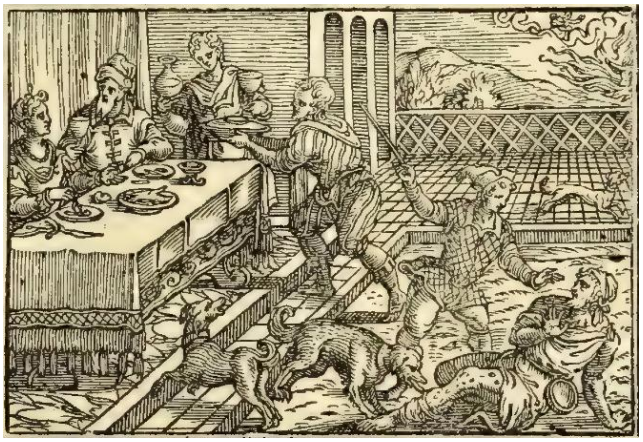

22 Történt pedig, hogy meghalt a koldus, és az angyalok Ábrahám kebelére vitték. Meghalt a gazdag is, és eltemették. **23** Amikor a pokolban a kínok közt föltekintett, meglátta messziről Ábrahámot, és a keblén Lázárt. **24** Ekkor felkiáltott neki: `Atyám, Ábrahám! Könyörülj rajtam! Küldd el Lázárt, hogy ujja hegyét vízbe mártva hűsítse a nyelvemet, mert kínlódom ebben a lángban!' **25** Ábrahám ezt felelte neki: `Fiam! Emlékezz csak vissza, hogy életedben elnyerted javaidat, Lázár pedig ugyanígy a rosszat; ő most itt vigasztalódik, te pedig gyötrődsz. **26** Ráadásul köztünk és köztetek nagy szakadék is van, hogy akik innen át akarnának menni hozzátok, ne tudjanak, se onnan hozzánk ne jöhessen senki.' **27** Erre az így szólt: `Akkor hát arra kérlek, atyám, küldd el őt apám házába, **28** mert öt testvérem van. Tegyen előttük tanúságot, nehogy ők is ide jussanak, e gyötrelmek helyére.' **29** Ábrahám ezt válaszolta: `Van Mózesük és prófétáik, hallgassanak azokra!' **30** Az erre így könyörgött: `Nem úgy, atyám, Ábrahám! De ha a halottak közül megy valaki hozzájuk, bűnbánatot tartanak.' **31** Erre ő azt felelte: `Ha Mózesre és a prófétákra nem hallgatnak, még ha a halottak közül támad is fel valaki, annak sem fognak hinni!'«

gondolatot Krisztus már máskor is kimondta. (Lásd Máté 6,24.)

* 14-18. A farizeusi igazság; a törvény örök; a házasság felbonthatatlan.

* 14. *Kicsúfolák*, a görög szerint tulajdonképen orrukat fintor-gátak lenézésből; mintha mondták volna: azért veted meg a földi vagyont, mert neked nincsen.

* 15. *Ami magas dolog* az emberek előtt, ami nagy, erényes az emberek előtt, tudniillik a ti képmutatástok.

* 16. *Jánosig tartottak* eredeti alakjukban. Erőszakkal törekszik, kitartással és önmegtagadással kell, hogy törekedjék. (L. Máté 11,12.)

* 17. De az ószövetségi törvény és próféták lényegük szerint meg nem szűnnek, sőt eredeti tisztaságukban állnak helyre. (Lásd Máté 5,17. skk. jegyz.)

* 18. Egy példa az ószövetségi törvény megtisztítására. (Lásd Máté 5,32; 19,9; Márk 10,11.)

* 19-31. *A dúsgazdag és Lázár*.

A farizeusok fentebb (14. vers.) kicsúfolták Jézust azért, amit a gazdagságról tanított. Most erre a gúnyra felel meg nekik. Megmutatja, hová vezet a gazdagság, ha rosszul használják, még ószövetségi alapon is. A példabeszéd ugyan költött, de lehet némi történeti magva.

* 20. *Lázár*, másképen Eleazar, annyit tesz, mint Isten segíts.

* 21. *Senki sem adott neki*, a legtöbb görög kódexben hiányzik, de magától értetődik. *Csak az ebek* nyalogatták szánalomtól (mások szerint, azok is növelték ezáltal fájdalmát).

* 22. *Tekintetbe kell venni*, hogy az itt következő elbeszélés példabeszéd, melynek részletét nem kell szószerint venni, csak tanulságát keresni. *Ábrahám kebelébe*. A régi zsidó felfogás szerint a megholtak lelkei a feltámadásig az alvilágban (héberül seol, görögül hades) laknak; ennek egy részében az úgynevezett pokol tornácában (limbus, paradicsom) az ószövetségi igazak, a gehennában a gonoszok. A kiváló szentek helyét Ábrahám kebelének nevezték. Úgy is képzelték a dolgot, hogy a szentek a mennyei vendégségben, Ábrahám keheién nyugszanak. Krisztus ezen zsidó felfogásból kölcsönzi az itteni képet. (V. ö. Máté 8,11; Luk. 13,28. sk.) *A pokolban*. E szó a görögben a következő vers elejére van vonva.

* 23. *Meglátá Ábrahámot*. A zsidó képzelet szerint a paradicsom és gehenna egymáshoz közel voltak, de egymástól nagy mélységgel elválasztva.

* 24. *Ujja hegyét*. A gazdag csak egy csepp vizet kér a nyelvére.

* 25. *Javaidat*. Tehát minden embernek kijár bizonyos jó és rossz. Aki ez életben kivette részét a jóból, de gonoszul élt, arra a túlvilágon szenvedés vár; az ártatlanul szenvedő igazra és szegényre pedig boldogság. A földi jóban a gonosz elveszi jutalmát a kevés jónak, amit tett; a földi szenvedés által pedig az igaz tesz eleget apró hibáiért, így áll helyre az Isten országában az erény és boldogság, a bűn és szenvedés összhangja. Persze, ez csak nagyban és egészben van igy, mert az igazak szenvedése sokszor megpróbáltatás és alkalom az erényre; a teljes kiegyenlítés pedig csak a túlvilágon áll be. (V. ö. Máté 5,3. skk.)

* 26. A menny és pokol, s benne az igazak és gonoszak örökre el vannak különítve Isten akarata által. A kettőből egymásba átmenet nincs. Ezt fejezi ki képletesen a mélység.

* 29. skk. A túlvilágban való hithez elég a rendes kinyilatkoztatás, melynél a feltámadottak rendkívüli tanúskodása sem lehetne bizonyosabb, mert a hitetlenek azok feltámadását is kétségbe vonnák. Hiszen Lázár és Krisztus feltámadása sem győzte meg a hitetlen zsidókat.

Lk 17

Óvás a botránkoztatóktól

1 Azután így szólt tanítványaihoz: »Lehetetlen, hogy botrányok elő ne forduljanak, de jaj annak, aki okozza azokat. 2 Jobb lenne annak, ha malomkövet kötnének a nyakára és a tengerbe vetnék, mint hogy megbotránkoztasson egyet is e kicsinyek közül. 3 Vigyázzatok magatokra!

A megbocsátásról

Ha vét ellened testvéred, figyelmeztesd; és ha megbánja, bocsáss meg neki! 4 Még ha napjában hétszer vét is ellened, és napjában hétszer tér vissza hozzád, és azt mondja: `Bánom!' – bocsáss meg neki.«

A hit erejéről

5 Az apostolok ekkor azt mondták az Úrnak: »Növeld bennünk a hitet!« 6 Az Úr ezt felelte: »Ha csak akkora hitetek lesz is, mint egy mustármag, és ennek az eperfának azt mondjátok: `Szakadj ki tövestől és verj gyökeret a tengerben!', engedelmeskedni fog nektek.

Példabeszéd a haszontalan szolgáról

7 Ki mondja közületek szolgájának, mikor az szántás vagy legeltetés után hazatér a mezőről: `Gyere gyorsan, ülj az asztalhoz?' 8 Nem azt mondja-e neki inkább: `Készíts nekem vacsorát, övezd fel magad és szolgálj ki, amíg eszem és iszom, azután ehetsz és ihatsz majd magad is'? 9 Csak nem köszöni meg a szolgának, hogy megtette mindazt, amit parancsolt? 10 Így ti is, amikor mindent megtesztek, amit parancsoltak nektek, mondjátok: `Haszontalan szolgák vagyunk, csak azt tettük, ami a kötelességünk volt!'«

A tíz leprás

11 Történt pedig, hogy miközben Jeruzsálem felé tartott, átment Szamarián és Galileán. 12 Amikor beért az egyik faluba, szembejött vele tíz leprás férfi. Megálltak a távolban, 13 és hangosan

* 17,1-10. A botrányról, megbocsátásról, a hit erejéről és az alázatosságról.

* 1. sk. Itt Jézus ismét tanítványaihoz beszél. Az itt lezárt összefüggő gondolatok valószínűleg hosszabb beszédből vannak kiszakítva. Lehetetlen, vagyis gyakorlatilag kikerülhetetlen. (Lásd Máté 18,6. sk. jegyzet. Márk 9,41.) *Kicsinyek*, itt a tanítványok.

* 3. *Vigyázzatok magatokra*, hogy senkit meg ne botránkoztassatok, különösen a haragtartás által.

* 4. *Hétszer*, Máténál (18,21. sk.) hetvenhétszer; mindkettő azt jelenti, hogy akárhányszor.

* 5. sk. *Öregbítsd a hitet*, hogy erőnk legyen a bántalmakat megbocsátani és általában parancsaidat megtartani. Az apostolok ezzel elismerik, hogy a hit és erkölcsi erő az isteni malaszt művé. Jézus biztosítja őket, hogy az élő hit az emberileg lehetetlenre is képesít. (V. ö. Máté 17,20.)

* 8. *Felövezve magadat*, magyarul azt mondanók: kötőt kötve.

* 9. *Amiket parancsolt*, tudniillik a szántást és legeltetést.

* 10. *Nem gondolom.* Sok görög kódexben e mondát tévedésből kimaradt. A vers értelme az, hogy a szolgát a kötelesség teljesítéséért fizetik, tehát nem köteles iránta a gazda még különös köszönetre is. Így Istennek engedelmeskedni is kötelesség, melynek teljesítése nem ad jogot a farizeusi kevélységre és különös jutalomra; nem teszi az Istent lekötelezett adósunkká. (Ámbár máshol azt is mondja az Úr, hogy a hű szolgának ő fog a mennyei vendégségben szolgálni. Luk. 12,37.) *Haszontalan szolgák vagyunk*. Tehát a hittel és a kötelesség teljesítésével az alázatosságnak kell párosulnia, mert ami jót cselekszünk, nem magunk erejéből tesszük, hanem Isten kegyelméből. (V. ö. Kor. I. 9,16: II. 3,5.) De az Isten kegyelmével azután igazi érdemeket szerezhetünk.

* 11-19. A tíz bélpoklos.

* 11. *Jeruzsálem felé tartott*. Lázár feltámasztása után Jézus a hivatalos zsidóság üldözése elől Efrém nevű városkába ment, Szamaria határára. (Ján. 11,1. skk. 54; v. ö. Luk. 13,22.) Innen később nagy kerülővel Szamarián, Galileán és Pereán át Jerichóba és Jeruzsálembe az utolsó húsvétra. (Lásd Máté 19,1: 20,29: Luk. 18,35.)

* 12. *Távolról megállának*. Mózes törvénye szerint (III. 13,46; IV. 5,2. sk.) a bélpoklosoknak nem volt szabad egészségesekhez közeledniük, nehogy a betegséget azokra átvigyék; azért egymás társaságában jártak.

* 14. *Mutassátok meg a papoknak*, kiknek feladata volt a gyógyulást megállapítani. (Móz. III. 13. és 14. fej. V. ö. Máté 8,4.) *Amint mentek*, azaz útközben.

* 15. sk. *Visszatére*, mert belátta, hogy a gyógyulás Jézus műve volt. A többi tovább haladt Jeruzsálem felé, nem törődve többé Jézussal. A szamaritánusokról lásd Máté 10,5. jegyzet.

* 17. sk. A többi kilenc hálátlanságán botránkozik meg Jézus. *Dicsőséget adjon*, azaz elismerje Isten jótéteményét és hatalmát, s kifejezze háláját. *Ez az idegen*, amilyennek a zsidók a szamaritánusokat tekintették. A kilenc a zsidóságnak, a szamaritánus a később megtért pogányságnak jelképe.

* 19. *Hited meggyógyított*, azaz hitedre való tekintettel gyógyítottalak meg. (V. ö. Máté 9_f 2; Luk. 7, 50.)

* 20-37. Az Isten-ország és az Úr eljövetelének ideje és helye.

* 20. *Nem jön el szembetűnő módon*, tudniillik a farizeusok várakozása szerint külső fénnyel és politikai hatalommal. (V. ö. Csel. 1,6.)

* 21. *Nem itt vagy amott van*, azaz nincs térre szorítva, mint a földi országok, hanem egyetemes és szellemi. *Bennetek*

kiáltoztak: »Jézus, Mester! Könyörülj rajtunk!« 14 Amikor meglátta őket, azt mondta: »Menjetek, mutassátok meg magatokat a papoknak!« {Lev 13,49} Történt pedig, hogy amíg mentek, megtisztultak. 15 Az egyikük, amikor látta, hogy meggyógyult, visszatért, hangosan magasztalta Istent, 16 és Jézus lábai előtt arcra borulva hálát adott neki; s ez szamariai volt. 17 Jézus pedig így szólt: »Nemde tízen tisztultak meg? A többi kilenc hol van? 18 Nem volt más, aki visszatért volna, hogy dicsőítse Istent, csak ez az idegen?« 19 Aztán így szólt hozzá: »Kelj föl és menj; a hited meggyógyított téged.«

Isten országának eljöveteléről

20 Amikor a farizeusok megkérdezték tőle, hogy mikor jön el az Isten országa, ezt válaszolta nekik: »Az Isten országa nem jön el szembetűnő módon. 21 Nem fogják azt mondani: `íme itt van,' vagy `amott'. Mert az Isten országa köztetek van.«

Az Emberfia eljöveteléről

22 A tanítványoknak pedig ezt mondta: »Jönnek napok, amikor szeretnétek látni az Emberfiának egyetlen napját, és nem fogjátok látni. 23 Ha azt mondják majd nektek: `Íme, itt van', `íme, ott van'; ne menjetek el és ne fussatok oda. 24 Mert mint ahogy a cikázó villám az ég egyik végétől a másikig látszik, olyan lesz az Emberfia is az ő napján. 25 De előbb még sokat kell szenvednie, és el kell, hogy vesse ez a nemzedék. 26 Ahogy Noé napjaiban történt, úgy lesz az Emberfiának napjaiban is. 27 Ettek, ittak, házasodtak s férjhez mentek addig a napig, amelyen Noé bement a bárkába {Ter 7,7}. Azután jött a vízözön, és mindenkit elpusztított. 28 És ugyanúgy, ahogy Lót napjaiban történt: Ettek, ittak, adtak, vettek, ültettek, építettek. 29 Azon a napon pedig, amikor Lót kiment Szodomából, tűz és kénkő esett az égből és elpusztított mindenkit {Ter 19,24}. 30 Így lesz azon a napon is, amelyen az Emberfia megjelenik. 31 Aki azon a napon a háztetőn lesz és a holmija a házban, ne jöjjön le érte, hogy elvigye; és aki a mezőn lesz, ne térjen vissza. 32 Emlékezzetek Lót feleségére. 33 Aki meg akarja menteni életét, elveszíti azt; aki pedig elveszíti, megmenti azt. 34 Mondom nektek: Azon az éjszakán ketten lesznek egy ágyban: az egyiket fölveszik, a másikat otthagyják. 35 Két asszony őröl együtt: az egyiket fölveszik, a másikat otthagyják. 36 Ketten lesznek a mezőn: az egyiket fölveszik, a másikat otthagyják.«

37 Erre megkérdezték tőle: »Hol lesz ez, Uram?« Ő azt felelte nekik: »Ahol a test van, oda gyűlnek a sasok is.«

vagyon, nem épen a farizeusokban, hanem az emberek lelkében általában. Krisztus ezzel nem tagadja a külső, látható Isten-ország létét, csak azt hangsúlyozza, hogy ezen ország lényegében lelki, mely a hívek belsejében van s köteléke a hit, bűnbánat és szeretet. (V. ö. Róm. 14,17.) De e belsőség nem zárja ki azt, hogy az Isten országa az ember kettős természetének megfelelőleg egyúttal testi, látható és társadalmi szervezet is legyen, amilyennek Krisztus valóban alapította.

* 22. *Eljön az idő*, mikor az Isten országa külsőleg is feltűnik a világon, az Üdvözítő második, dicsőséges eljövetele idején, a világ végén. *Az Emberfiának egy napját*, tudniillik a jövendő fáradságos munka, kivált az utolsó idők szorongattatása és üldözései közt az ő személyes jelenlétét és vigasztalását, dicsőséges megjelenését. (V. ö. Tessz. I. 4,16. sk. Jel. 22,17. 20.) *Nem fogjátok látni*, míg csak annak Istentől meghatározott ideje el nem érkezik.

* 23. (Lásd Máté 24,23. 26.)

* 24. *Úgy lészen az Emberfia*, azaz nem titokban, hanem a villámláshoz hasonló nyilvánossággal és fénnyel fog eljönni, hogy mindenki és mindenütt kénytelen legyen tudomást szerezni róla. (Lásd Máté 24,27.)

* 25. *Kell szenvednie* Isten terve szerint.

* 26-30. *Két hasonlat* a vízözön és Szodoma pusztulásának hirtelenségéről és váratlanságáról. (Lásd Máté 24,37. skk. jegyz.) *Ettek, ittak stb*., gondtalanul folytatták megszokott életüket.

* 31. Hasonló tanácsokat ad Krisztus máshol Jeruzsálem pusztulását megelőző csapások idejére, melyek a világvégi szorongattatások előjelei lesznek. (L. Máté 24,17. sk.) Miként akkor, úgy a világ végén i& cserben kell hagyni minden földi dolgot, s csak az életet, illetőleg: az üdvösséget menteni.

* 32. *Lót felesége* is visszatekintett a Földi dolgokra s ezért utolérte a szerencsétlenség.

* 33. Aki földi életét menti, elveszti az örök életet. Akkor tehát hagyjatok abba minden földi dolgot, csak lelketek mentésére legyen gondotok. (V. ö. Máté 10,39: 16,25: Márk 8,35: Luk. 9,24: Ján. 12,25.)

* 34. sk. *Azon éjjel*. Ez csak egyik föltevés, melyből nem következik, hogy az Úr eljövetele éjjel lesz. (Lásd Máté 24,40. sk. jegyz.) A legszorosabban összetartozó személyek is el választatnak; egyik üdvözül, másik elkárhozik. (V. ö. Máté 25,32.)

* 35. *Ketten a mezőn*. A görögben többnyire hiányzik; úgy látszik, Mátéból van átvéve.

* 36. *Hol? Uram*, tudniillik hol fog történni az ítélet és elkülönítés. Krisztus csak általánosságban felel: Ahol erkölcsi rothadás és halottak lesznek, ott mindenütt ítélet lesz. (V. ö. Máté 24,28. jegyzet.)

Lk 18

Példabeszéd az istentelen bíróról és az özvegyasszonyról

1 Arról is mondott nekik egy példabeszédet,
hogy szüntelen kell imádkozni és nem szabad belefáradni. 2 Így szólt: »Az egyik városban volt egy
bíró, aki Istentől nem félt és embertől nem tartott.
3 Volt abban a városban egy özvegyasszony is, aki
elment hozzá és kérte: `Szolgáltass nekem igazságot ellenfelemmel szemben!' 4 Az egy ideig nem
volt rá hajlandó. Azután mégis így szólt magában:
`Bár Istentől nem félek, és embertől nem tartok,
5 mégis, mivel terhemre van ez az özvegyasszony,
igazságot szolgáltatok neki, nehogy végül is idejöjjön és arcul üssön.'« 6 Azután így szólt az Úr:
»Hallottátok, mit mond az igazságtalan bíró?
7 Hát Isten nem szolgáltat-e igazságot választottainak, akik éjjel-nappal hozzá kiáltanak? Vajon
megvárakoztatja őket? 8 Mondom nektek: hamarosan igazságot szolgáltat nekik. De amikor eljön
az Emberfia, vajon talál-e hitet a földön?«

Példabeszéd a farizeusról és a vámosról

9 Néhány elbizakodottnak pedig, akik azt
gondolták, hogy ők igazak, és másokat megvetettek, ezt a példabeszédet mondta: 10 »Két ember
fölment a templomba imádkozni, az egyik farizeus volt, a másik vámos. 11 A farizeus megállt, és
így imádkozott magában: `Istenem! Hálát adok
neked, hogy nem vagyok olyan, mint a többi ember, rabló, igaztalan és házasságtörő, mint ez a vámos is. 12 Kétszer böjtölök hetente, tizedet adok
mindenemből.' 13 A vámos pedig távol állt meg,
nem merte a szemét sem az égre emelni. Mellét
verve így szólt: `Istenem! Légy irgalmas nekem,
bűnösnek!' 14 Mondom nektek: ez megigazultan
ment haza, amaz pedig nem. Mert mindazt, aki
magát felmagasztalja, megalázzák, és aki magát
megalázza, felmagasztalják.«

A gyermekek megáldása

15 Odavitték hozzá a kisgyermekeket is, hogy
érintse meg őket. Mikor a tanítványok meglátták
ezt, szemrehányást tettek nekik. 16 Jézus azonban
magához hívta őket, és így szólt: »Hagyjátok,
hadd jöjjenek hozzám a gyermekek, s ne akadályozzátok őket, mert ilyeneké az Isten országa.
17 Bizony, mondom nektek: aki nem úgy fogadja
az Isten országát, mint a gyermek, nem jut be oda.«

A gazdagságról és Jézus követéséről

18 Egy előkelő ember megkérdezte tőle: »Jó
Mester! Mit tegyek, hogy elnyerjem az örök

* 18,1-8. *Példabeszéd a vonakodó bíróról*. Tanulság: az állhatatos imádság meghallgatást nyer.

1. *Mindenkor imádkozni*; természetesen nem örökké és szakadatlanul. Az értelem ez: időről-időre imádkozni kell, pl. mindennap, továbbá mikor annak különös szüksége felmerül és mikor az egyház azt előírja; továbbá állhatatosán kell imádkozni az itt említett özvegy példájára, akkor is, ha Isten egy ideig látszólag nem hallgat meg. Sőt a keresztény ember minden tettének, egész életének bizonyos értelemben folytonos imádságnak kell lenni, azaz minden tettének Istenre kell irányulni, az ő akarata szerint kell történni fel kell az Istennek ajánlani egész napi munkánkat. (V. ö. Sirák 18,22: Máté 7,7. sk. Tessz. I. 5,17. stb.)

* 2. *Istentől nem félt, embertől nem tartott*, azaz sem isteni, sem emberi törvénnyel nem törődött.

* 4. *Mondá magában*, gondola.

* 5. *Bántalmazzon* elkeseredésében.

* 7. *Nem szolgáltat-e igazságot stb*. Ha a gonosz bíró is meghallgatja az állhatatos kérést, legalább az alkalmatlanság miatt, mennyivel inkább a jó atya, ki maga biztat, hogy kérjünk. Késedelmes lesz-e irántuk? Késni fog-e őket (választottait, gyermekeit) védeni vagy meghallgatni? Soká várakoztatja-e őket segítségére? Sokáig fogja-e tűrni az igazak szorongatását, habár egyelőre késik is segítségével? Bizonyára nem. Mások úgy értik: ha (vagy jóllehet) egyideig késedelmes lesz is az igazak iránt, hogy őket próbára tegye, hogy nekik alkalmat adjon az elégtételre és érdemszerzésre; mások szerint: mindvégig türelmes lesz-e az igazak ellenségei iránt. Mások máskép. (A szövegemlékek olvasása is eltér.) De az első értelem legjobban illik a szövegbe; a másik kettő erőltetett.

* 8. *Hamar*, tudniillik mihelyt tervei megengedik; de nem teszi híveit erejükön felül próbára. Azonban a jó imádsághoz és állhatatossághoz erős hit és bizalom szükséges, s Jézus fájdalommal látja előre annak jövendő megfogyatkozását. Eljön, t. i a világ végén az ítéletre. *Talál-e hitet?* tudniillik elég hitet. Célzás a világ végét megelőző antikrisztusi romlásra és szakadásra. (V. ö. Máté 24,24: Tessz. II. 2,3: Tim. II. 3,1; Jud. 18.)

* 9-14. *A farizeus és a vámos*. Tanulság: Az imádságnak alázatosnak kell lenni. (A farizeusokról és a vámosokról L. Máté 3,7; 5,46. jegyz.)

* 9. *Némelyekhez*, főleg a farizeusokhoz és szadduceusokhoz (szadduceus héberül annyit tesz, mint igaz); de Krisztus némely elbizakodott híveinek is szólhatott a lecke.

* 10. *Méne fel*; a templom hegyen feküdt.

* 11. *Megállván*, tehát büszkeségében le sem borult az imádsághoz. (Máté 6,5.) *Magában*, gondolatban; mert ilyen imádságot nem is lehetett hangosan elmondani. *Mint a többi*. A farizeus hálaadása csak dicsekvés; határtalan gőgjében valamennyi embert szembeállítja magával, sőt rámutat a vámosra példa és bizonyíték gyanánt.

* 12. Azonkívül hivatkozik jócselekedeteire is, különösen bizonyos külsőségekre. A zsidóknak eredetileg csak az engesztelésnapi kötelező böjtje volt, de a fogság után más böjtök is jöttek szokásba: a farizeusok pedig magán buzgóságból vagy inkább, hogy a kötelességnél többet látszassanak tenni, minden hétfőn és csütörtökön böjtöltek. (V. ö. Máté 6,16: 9,14.) A tizedet a mózesi törvény csak a főterményekből parancsolta, de a farizeusok a kerti veteményekből is adtak. (V. ö. Máté 23,23.)

életet?« 19 Jézus ezt mondta neki: »Miért mondasz
engem jónak? Senki sem jó, csak egyedül az Isten.
20 Ismered a parancsokat: *Ne törj házasságot, ne
ölj, ne lopj, hamisan ne tanúskodj, tiszteld apádat
és anyádat*« **{Kiv 20,12; MTörv 5,2-16}.** 21 Az így felelt:
»Ezeket ifjú korom óta mind megtartottam.«
22 Ennek hallatára Jézus így szólt hozzá: »Egy va-
lami hiányzik még neked: add el mindenedet,
amid van, oszd szét a szegényeknek, és kincsed
lesz a mennyben; azután jöjj, és kövess engem!«
23 Ennek hallatára az nagyon elszomorodott, mert
igen gazdag volt. 24 Amikor Jézus látta, hogy el-
szomorodott, így szólt: »Milyen nehezen jutnak
Isten országába azok, akik gazdagok! 25 Mert
könnyebb a tevének a tű fokán átmenni, mint a
gazdagnak bejutni Isten országába.« 26 Akik hal-
lották, megkérdezték: »Hát akkor ki üdvözülhet?«
27 Ezt felelte nekik: »Ami az embereknek lehetet-
len, az Istennek lehetséges« **{Ter 18,14; Jób 42,2}.**

28 Ekkor Péter megszólalt: »Íme, mi minde-
nünket elhagytuk, és követtünk téged.« 29 Ő azt
mondta nekik: »Bizony, mondom nektek: Senki
sem hagyja el házát vagy feleségét, vagy testvéreit
vagy szüleit, vagy gyermekeit az Isten országáért
30 anélkül, hogy ne kapna ezen a világon sokkal
többet, az eljövendő világban pedig az örök éle-
tet.«

Harmadik jövendölés a szenvedésről és a feltámadásról

31 Ezután Jézus maga mellé vette a tizenket-
tőt, és azt mondta nekik: »Íme, most fölmegyünk
Jeruzsálembe, és beteljesedik mindaz, amit a pró-
féták az Emberfiáról megírtak. 32 A pogányok ke-
zébe adják, kigúnyolják, meggyalázzák és leköp-
dösik; 33 aztán megostorozzák, megölik, de har-
madnapra feltámad.« 34 Ők azonban semmit sem
értettek ebből. Rejtve maradt előttük ez a beszéd,
és nem értették a mondottakat.

A jerikói vak meggyógyítása

35 Történt pedig, hogy amikor Jerikóhoz kö-
zeledett, egy vak ült az út szélén és kéregetett.
36 Amikor hallotta az elvonuló tömeget, megkér-
dezte, hogy mi az. 37 Megmondták neki, hogy a
Názáreti Jézus megy arra. 38 Erre felkiáltott: »Jé-
zus, Dávid fia! Könyörülj rajtam!« 39 Akik elöl
mentek, ráparancsoltak, hogy hallgasson. De ő an-
nál jobban kiáltozott: »Dávid fia! Könyörülj raj-
tam!« 40 Erre Jézus megállt, és megparancsolta,
hogy vezessék őt hozzá. Amikor odaért, megkér-
dezte tőle: 41 »Mit akarsz, mit cselekedjem ve-
led?« Az így szólt: »Uram! Hogy lássak!« 42 Jézus

* 13. *Távol állván*; bűnei tudatában és alázatosságból közel sem mert menni az oltárhoz s lesütő szemeit. *Mellét verve* a bűnösség és bánat jeléül. A bűnösnek, mintha ő maga volna a legnagyobb és egyetlen bűnös. Nem szónokol, nem dicsekszik, nem vádol mást, csak magát, s irgalmat és bocsánatot kér.
* 14. *Inkább mint amaz*. A farizeus tulajdonkénen egyáltalában nem igazult meg. Aki magát felmagasztalja stb. (Lásd Máté 23,12; Luk. 14,11.)
* 15-17. *Jézus és a gyermekek*. (Máté 19,13-15: Márk 10,13-16.)
* 15. *Hogy illesse őket*, hogy kézfeltétellel megáldja.
* 16. *Magához hívá* a kisdedeket vagy szüleiket. *Mondá* a szülőknek vagy inkább a tanítványoknak.
* 17. *Úgy nem fogadja*, tudniillik ártatlan, gyermeki és alázatos szívvel. (Lásd Márk 10,15.)
* 18-30. *A szegénység és Krisztus követése*. (Máté 19,16-29. Márk 10,17-30.)
* 18. *Egy főember*, Máté szerint egy ifjú. Ez úgy látszik, zsinagógafőnök volt, vagy polgári elüljáró, talán bíró.
* 19-23. (Lásd Márk 10,18-22. jegyz.) *Egy dolog hiányzik* a tökéletességhez. *Add el; kövess*; ez persze csak evangéliumi tanács.
* 24-27. (Lásd Máté 19,23. sk. Márk 10,23-27.) *Könnyebb a tevének stb*. Ebben bizonyos nagyítás van; mert a gazdagsággal, sőt épen azáltal is lehet üdvözülni, ha jól használjuk. *Lehetséges az Istennél*, tudniillik kegyelme segítségével. A vagyonban gazdagok lehetnek lelkileg szegények. (V. ö. Máté 5,3.)
* 28. Máténál és Márknál Péter mindjárt meg is kérdi, mi lesz jutalmuk.
* 29. *Az Isten országáért*, földi országáért, az evangéliumért, az egyház terjesztése és szolgálata céljából és a mennyországért.
* 30. *Sokszor annyit*, sokkal többet és értékesebbet, kivált szellemi és örök javakat. Ez időben, e földi életben. (V. ö. Máté 19,28. sk. Márk 10,29. sk.)
* 31-34. *A szenvedés (harmadik) megjövendölése*. (Máté 20,17-19: Márk 10,32-34.)
* 34. *Mitsem értének; el vala rejtve; nem vették eszükbe*, mert földi dicsőséges messiási országot vártak, mint a többi zsidók. (V. ö. Luk. 9,45.)
* 35-43. *A Jerikói vak*. (Máté 20,29-34; Márk 10,46-52.)
* 35. *Jerikóhoz közeledett*. Máté és Márk szerint: mikor onnan távozott. *Egy vak*, Márk szerint Bartimeus nevű. Máté szerint: két vak. Ezen eltérések magyarázatát lásd Máténál 20,29. jegyzet.

azt mondta neki: »Láss! A hited megmentett téged.« 43 Azonnal látott is, és követte őt, Istent magasztalva. Erre az egész tömeg, amely ezt látta, dicsőítette Istent.

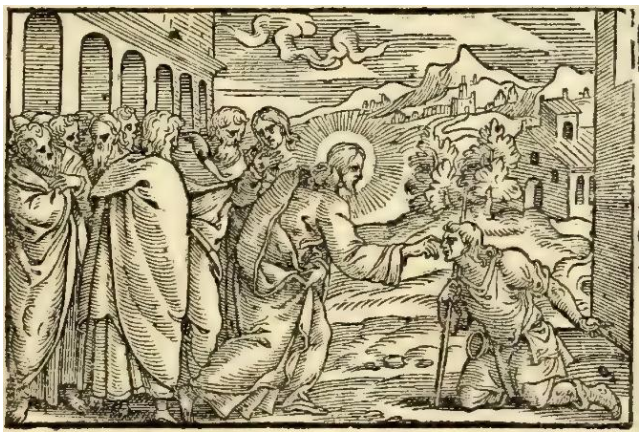

Lk 19

Jézus a vámos Zakeus házában

1 Ezután bement Jerikóba és áthaladt rajta. 2 Ekkor íme, egy Zakeus nevű férfi, aki a vámosok feje volt és gazdag, 3 szerette volna látni, hogy ki az a Jézus, de nem tudta a tömeg miatt, mert alacsony termetű volt. 4 Előre futott tehát, felmászott egy vadfügefára, hogy lássa őt, mert arra kellett elmennie. 5 Amikor Jézus arra a helyre ért, fölnézett, meglátta őt, és ezt mondta neki: »Zakeus! Jöjj le hamar, mert ma a te házadban kell megszállnom.« 6 Erre az sietve lemászott, és örömmel befogadta. 7 Akik ezt látták, mindannyian zúgolódva mondták: »Bűnös embernél száll meg!« 8 Zakeus azonban odaállt, és azt mondta az Úrnak: »Uram, íme, vagyonom felét a szegényeknek adom, és ha valakit valamiben megcsaltam, négyannyit adok helyette.» 9 Jézus azt mondta neki: »Ma üdvösség köszöntött erre a házra, hiszen ő is Ábrahám fia. 10 Az Emberfia ugyanis azért jött, hogy megkeresse és megmentse, ami elveszett.«

Példabeszéd a kiosztott pénzről

11 Azoknak pedig, akik mindezt hallották, mondott egy példabeszédet is, mert közel volt már Jeruzsálemhez, és azt hitték, hogy hamarosan megjelenik az Isten országa. 12 Így szólt hozzájuk: »Egy nemes ember messze földre indult, hogy királyi méltóságot szerezzen magának, és aztán visszatérjen. 13 Hívatta tíz szolgáját, átadott nekik tíz mínát, s így szólt hozzájuk: `Gazdálkodjatok, amíg vissza nem jövök!' 14 Alattvalói azonban gyűlölték őt, és követséget küldtek utána ezzel az üzenettel: `Nem akarjuk, hogy ez uralkodjék raj-

* 19,1-10. Jézus Zakeusnál.

* 2. *Zakeus* gyakori zsidó név, mely annyit tesz, mint ártatlan, tiszta. Zakeus kétségkívül zsidó volt, de a római vámhatóság szolgálatában. A vámosokról L. Máté 5,46. jegyz.

* 3. *Hogy melyik* az a híres rabbi, akivel már híre után is rokonszenvezett.

* 4. *Vad fügefára*, az úgynevezett eperfügefára, mely az utak mentén gyakori magas fa volt.

* 5. *Kell maradnom*, tudniillik hivatásom és Isten terve szerint szeretetem ösztönzésére; Jézus látta a vámos szívének jóindulatát.

* 7. *Bűnös emberhez*, amilyennek a zsidók a vámosokat tartották, miért is kerülték őket. De Zakeus megtért, beismerte és megbánta bűnét, s jóvá tette azt.

* 8. A megtiszteltetés Zakeust végtelenül meghatotta. *A szegényeknek adom*, hálából Isten iránt, és elégtételül bűneimért. *Négyannyit*, tehát többet, mint köteles volt, mert a törvény szerint ilyen többszörös visszatérítésre csak lopásért lett volna köteles; csalásnál vagy zsarolásnál, milyet Zakeus elkövetett, elég lett volna a kárt egy ölöddel megtoldva megtéríteni. (Móz. II. 22,1. 4. skk.: IV. 5,7.) Nem bocsáttatik meg a bűn, hacsak az idegen jószágot vagy kárt az ember meg nem téríti. (Szt. Ágoston.)

* 9. *Mondá neki*, Zakeusnak, de a zúgolódó hallgatóknak is. *Üdvössége lett*, rászállt az Isten kegyelme és áldása a házra, üdvösséget hozott raja. *Ő is Ábrahám fia*, nemcsak származás szerint, hanem szellemileg is, hite és szeretete által; tehát nem a zsidóktól megvetett és kiközösített ember többé, hanem Ábrahám méltó fia, az Ábrahámnak tett isteni ígéretek részese. A hagyomány szerint Zakeus később Péter társa, majd cezareai püspök lett.

* 10. (V. ö. Máté 10,6: 15,24; 18,11. Tim. I. 1,15.)

* 11-27. *Példabeszéd a minákról*. Hasonlít a Máténál 25,14-30. olvasható példabeszédhez; de nem azonos vele.

* 11. *Közel vala Jeruzsálemhez*; a hallgatók azt hitték, azért megy oda, hogy megalapítsa a zsidók várakozásának megfelelő földi messiási országot. Azok, tudniillik a Jézust kísérő népsereg.

* 12. *Nemes ember*, igen előkelő, fejedelmi családból való. *Királyságot nyerjen*, hogy hazáját hűbér gyanánt kapja meg valami magasabbrangú fejedelemtől, ahogy a Heródesek

tunk!' 15 Ő azonban, amikor megszerezte a királyi méltóságot és visszatért, maga elé hívatta a szolgákat, akiknek a pénzt adta, hogy megtudja, ki mennyit szerzett vele. 16 Jött az első, és azt mondta: `Uram, a mínád tíz mínát hozott.' 17 Erre azt mondta neki: `Jól van, jó szolgám, mivel a kevésben hű voltál, hatalmad lesz tíz város felett.' 18 Jött a második is, és így szólt: `Uram, a mínád öt mínát nyert.' 19 Ennek is azt mondta: `Uralkodj öt város felett.' 20 Aztán jött a következő, és így szólt: `Uram, itt van a mínád! Eltettem a kendőmben, 21 mert féltem tőled, mivel szigorú ember vagy: elveszed, amit le nem tettél, és learatod, amit nem vetettél.' 22 Azt mondta neki: `A magad szájából ítéllek meg téged, gonosz szolga! Tudtad, hogy szigorú ember vagyok: elveszem, amit le nem tettem, és learatom, amit nem vetettem. 23 Miért nem tetted hát pénzemet a pénzváltóasztalra, hogy amikor visszatérek, kamatostul kapjam azt vissza?' 24 Majd így szólt az ott állókhoz: `Vegyétek el tőle a mínát, és adjátok annak, akinek tíz mínája van.' 25 Azok így szóltak: `Uram, annak már tíz mínája van.' 26 Mondom nektek: `Mindannak, akinek van, még adnak, attól meg, akinek nincs, még azt is elveszik, amije van. 27 Ellenségeimet pedig, akik nem akarták, hogy uralkodjam felettük, hozzátok ide, és öljétek meg színem előtt!'«

UTOLSÓ NAPOK JERUZSÁLEMBEN: 19,28-21,38

Viták Jeruzsálemben: 19,28-21,4

Bevonulás Jeruzsálembe

28 Miután ezeket mondta, haladt tovább Jeruzsálem felé.

29 Amikor Betfagéhez és Betániához közeledett, ahhoz a hegyhez, amelyet Olajfák hegyének hívnak, elküldte két tanítványát 30 ezekkel a szavakkal: »Menjetek a szemközti faluba. Amikor bementek, találtok ott megkötve egy szamárcsikót, amelyen még nem ült ember. Oldjátok el és vezessétek ide. 31 Ha pedig valaki megkérdezi tőletek: `Miért oldjátok el?' – mondjátok neki: `Az Úrnak szüksége van rá.'« 32 A küldöttek elmentek, és mindent úgy találtak, amint megmondta nekik. 33 Amikor eloldották a szamárcsikót, a gazdái megkérdezték tőlük: »Miért oldjátok el a szamárcsikót?« 34 Ők azt felelték: »Az Úrnak szüksége van rá.« 35 És elvitték Jézushoz. A szamárcsikóra ráterítették ruháikat, aztán fölültették rá Jézust. 36 Amikor pedig elindult, az útra terítették ruháikat. 37 Mikor már közel volt az Olajfák hegyének

kapták a római császártól, mi célból Rómába szoktak menni.

* 13. *Tíz mínát*, mindnek egyet-egyet. A mina (vagy mna) a talentom hatvanad része. Egy aranymina körülbelül megfelel 3200 pengőnek, vagy 2700 koronának, egy ezüstmina 180 pengőnek. Itt, úgy látszik, ezüstminát kell érteni. (Máténál az úr egész vagyonát osztja ki, de nem egyenlő arányban. Azért ott más a tanulság.)

* 14. *Polgártársai*, t. i. az eddigiek. A kép, úgy látszik, Archelausról van véve, kinek megerősítése ellen a zsidók Rómában követség útján tiltakoztak.

* 16. *A te minád*. Szerényen elismeri, hogy ura pénzével dolgozott. Az ember is, ha valami érdemet szerez, az Istentől nyert malaszttal nyeri azt. (V. ö. Kor. I. 15,10.)

* 17. Legyen *hatalmad*; minden minanyereségért egy város uralmát nyeri jutalmul, így a következő szolga is.

* 21. *Elveszed, amit le nem leltél*. azaz olyat is visszakövetelsz, amit nem adtál. (Kissé eltérőleg Máténál 25,24.)

* 22. *Magad szájából*, saját szavaid szerint.

* 24. *Körülállóknak*, a testőröknek, hajdúknak.

* 26. *Mondom*. Ezt még a király mondja, nem Krisztus. (V. ö. Máté 13,12: Márk 4,25: Luk. 8,18.) A példabeszéd értelme: A nemes ember Krisztus, ki el fog távozni a földről, hogy mennyei uralmát átvegye; a szolgák a tanítványok és más keresztények; a polgártársak a hitetlenek, kivált a zsidók. Krisztus vissza fog térni az ítéletre, és kitől-kitől számon kéri az isteni adományok használatát és gyümölcsét. Ellenségeit pedig, kik uralmának ellenszegültek, megsemmisíti. A tanulság az, hogy Isten bőkezűen jutalmazza a földi; munkát, adományainak jó használatát mennyei örök boldogsággal. Viszont azokat, kik ellene fellázadnak, örök kárhozattal bünteti. De adományait nem használni, gyümölcstelenül hevertetni, és a jót elmulasztani is bűn.

* 28-44. *A jeruzsálemi bevonulás és a város pusztulásának megjövendölése*. (Máté 21,1-11. 15. sk. Márk 11,1-11. V. ö. Ján. 12,12-19.) A bevonulás előtti napon volt a betániai vacsora. Az ünnepies bevonulás előképe volt Krisztus messiási királyságának.

* 29. *Betfage, Betánia*. (Lásd Máté 21,1. jegyz. Márk 11,1.)

* 30. *Szamárvemhet* (csikót); Máté szerint szamarat vemhévet; Márk szerint vemhet. *Soha ember nem ült*. Így Márk is.

* 36. *Leteríték ruháikat* hódolatuk jeléül.

* 37. *Közel volt*, mikor már a dombról Jeruzsálemet lehetett látni. Itt tört ki a nép lelkesedése. A tanítványok serege, a tágabb értelemben vett tanítványuk és Jézus hívei. *Örvendezve dicsérni*. A nép persze azt hitte, hogy Jézus a földi messiási ország megalapítására vonul be a fővárosba.

* 38. Ez az üdvözlet részben Zsolt. 117,26-ból van véve. *Békesség*, vagyis üdvözlet Istennek, az üdvösség szerzőjének és a Messiásnak.

* 39. *Fedd meg* a kiáltozókat és hallgattasd el; ne fogadd el tőlük e hódolatot. A farizeusok irigykedtek és talán attól is féltek, hogy lázadás üt ki Jézus érdekéhen.

* 40. *A kövek fognak kiáltani*; messiási méltóságomnak előbbutóbb nyilvánosságra kell jönnie. (V. ö Máté 21,15. sk.)

* 41. Az örömujjongás közi Jézusnak eszébe jut a városra váró rettentő istenítélet, mire sírva fakad hazája sorsa felett.

* 42. *Te is,* mint az ujjongó tanítványok. A mondatot ki kell egészíteni ezzel: mily üdvös volna az számodra! nem érne majd a büntetés. *A te napodon*, ezen a mai napon, mikor sorsod és az egész zsidó nép sorsa és jövője eldől. Békességedre, azaz üdvösségedre. *El vannak rejtve*, saját hibádból nem látod be. (V. ö. Róm. 11,7. sk.)

lejtőjéhez, a tanítványok egész csoportja elkezdte örvendezve, hangosan dicsérni Istent a sok csodáért, amelyet láttak. 38 Ezt mondták:

»*Áldott a király, aki az Úr nevében jön!* {Zsolt 118,26}

Békesség a mennyben és dicsőség a magasságban!«

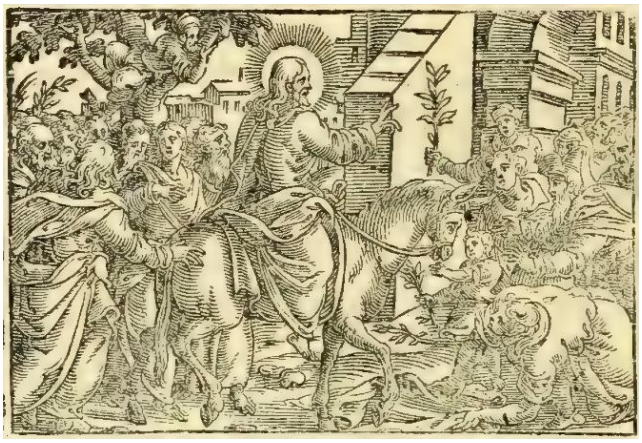

39 A tömegből néhány farizeus azt mondta neki: »Mester, intsd meg tanítványaidat!« 40 Ő azonban ezt felelte nekik: »Mondom nektek: ha ezek elhallgatnak, a kövek fognak kiáltani!«

Jeruzsálem pusztulásáról

41 Mikor közeledett és meglátta a várost, megsiratta, s így szólt: 42 »Bárcsak te is felismernéd ezen a napon, ami békességedre szolgál! Most azonban el van rejtve a szemed elől. 43 Mert jönnek napok, amikor ellenségeid körülvesznek sáncokkal, bekerítenek és szorongatnak mindenfelől. 44 Földre tipornak téged és gyermekeidet, akik benned laknak; nem hagynak benned követ kövön, mert nem ismerted fel látogatásod idejét.«

A templom megtisztítása

45 Azután bement a templomba, és kezdte kiűzni az árusokat. 46 Ezt mondta nekik: »Írva van: *Az én házam az imádság háza,* ti pedig *rablók barlangjává* tettétek« {Iz 56,7; Jer 7,11}.

47 Mindennap tanított a templomban. A főpapok, az írástudók és a nép vezetői az életére törtek, 48 de nem tudták módját ejteni, mert az egész nép ajkain csüngve hallgatta.

* 43. sk. E jövendölés Jeruzsálem pusztulásában szószerint beteljesedett. (V. ö. Dán. 9,26. sk. Máté 23,37. sk. 24,2: Luk. 13,34. sk. 21,6.)

* 44. *Látogatásod idejét*, a Messiás, az üdvösség jelenlétét.

* 45-48. *Az árusok* (második) *kiűzése a templomból*. (Máté 21,12, sk. Márk 11,15-17.) Jézus kétszer űzte ki az árusokat a templomból: először nyilvános működése első húsvétján (Ján. 2,14-17.), másodszor épen a szenvedés hetében, Márk (11,11. skk.) szerint a bevonulás utáni napon.

* 46. *Írva vagyon*, (Iz. 56,7; Jer. 7,11. V. ö. Máté 21,13; Márk 11,17.)

Lk 20

Jézus hatalmának eredete

1 Történt pedig, hogy egy napon, amikor a népet tanította a templomban és az evangéliumot hirdette, odamentek a főpapok és az írástudók a vénekkel együtt, 2 és így szóltak hozzá: »Mondd meg nekünk, milyen hatalommal teszed ezeket, vagy ki adta neked ezt a hatalmat?« 3 Ő így

* 20,1-8. Vita Jézus hatalmáról és János keresztségéről. (Máté 21,23-27: Márk 11,27-33.) E vita a szenvedés hetében történt a templomban.

* 1. A főtanács (szinedrium) mindenfajta tagjai jelen voltak.

* 2. *Cselekszed ezeket*, az árusok kiűzését és a templomi tanítást.

* 3. sk. Jézus bölcsen ellenkérdéssel felel.

* 8. *Én sem mondom meg*. Jézus nem felel a kérdésre, mert már azelőtt sokszor megfelelt, s a kérdezők elfogultsága és hitetlensége miatt a felelet úgyis hiábavaló lett volna.

válaszolt nekik: »Én is kérdezek tőletek valamit: Mondjátok meg nekem, 4 János keresztsége a mennyből való volt-e vagy az emberektől?« 5 Azok így tanakodtak egymás között: »Ha azt mondjuk: `A mennyből volt', azt fogja felelni: `Miért nem hittetek hát neki?' 6 Ha pedig azt mondjuk: `Az emberektől', akkor az egész nép megkövez bennünket, mert meg van győződve, hogy János próféta.« 7 Ezért azt válaszolták, hogy nem tudják, honnét való. 8 Erre Jézus azt mondta nekik: »Akkor én sem mondom meg nektek, hogy milyen hatalommal teszem ezeket.«

Példabeszéd a gonosz szőlőművesekről

9 A népnek pedig ezt a példabeszédet kezdte mondani: »Egy ember *szőlőt ültetett.* Kiadta bérbe a szőlőműveseknek, azután elutazott hosszabb időre. 10 Amikor eljött az ideje, elküldött egy szolgát a szőlőművesekhez, hogy a szőlő terméséből adják oda neki a ráeső részt. De a szőlőmunkások megverték, és üres kézzel elkergették. 11 Ekkor egy másik szolgát küldött; azok azonban azt is megverték, gyalázattal illették, és üres kézzel elkergették. 12 Erre egy harmadikat is küldött; de azok azt is megsebesítették és kidobták. 13 Akkor a szőlő ura így szólt: `Mit tegyek? Elküldöm az én kedves fiamat; őt talán megbecsülik.'

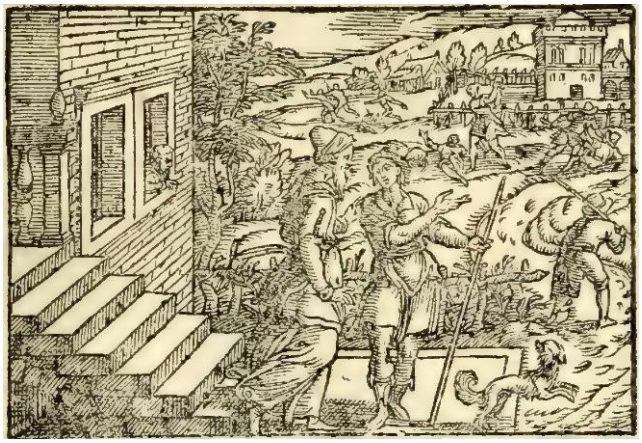

14 A szőlőművesek azonban, amikor meglátták őt, így tanakodtak maguk között: `Ez az örökös; öljük meg, és miénk lesz az örökség!' 15 Aztán kidobták őt a szőlőből és megölték. Mit tesz velük ezután a szőlő ura? 16 Odamegy és elpusztítja azokat a szőlőműveseket, a szőlőt pedig másoknak adja.«

Amikor meghallották ezt, így szóltak: »Távol legyen tőlünk!« 17 Ő azonban végignézett rajtuk és megkérdezte: »Mit jelent hát az, ami írva van:

`A kő, amelyet az építők elvetettek,

szegletkővé lett"? **{Zsolt 118,22}**

* 9-10. *A gyilkos szőlőművesek és a szegletkő*. (Máté 21,33-46: Márk 12,1-12.) E példabeszédet az Úr a néphez mondta, de a papokra és írástudókra célzott vele, kik közül még sokan jelen lehettek. A választott népet már Izaiás (5,1-7.) és Jeremiás (2,21.) szőlőskerthez hasonlították.
* 10. *Annak idején*, gyümölcséréskor, szüretkor.
* 13. *Ha őt látják*; némely szövegemlékekben hiányzik.
* 16. *Mondák neki* a hallgatók, a zsidók. *Távol legyen!* Isten mentsen! Ezt a nép s a még jelenlévő papi fejedelmek és írástudók is mondották, kik megértették, hogy a zsidóság elvetéséről van szó.
* 17. *Végig nézvén* szemrehányólag. *Hát mi az?* Ha ez a ti kívánságotok teljesednék, hát mi lenne a következő jövendöléssel. (V. ö. Zsolt. 117,22: Iz. 28,16: Máté 21,42; Csel. 4,11: Pét. I 2,7. stb.)
* 18. *Aki e köre esik*. (Lásd Máté 21,44. jegyzet.)
* 19. *Azon órában*; a szinedrium megérteti e a célzást, azért Jézust rögtön el akarta fogatni, de nem merte. A példabeszéd képletes értelme szerint a gazda Isten, a szőlő a zsidó nép és az ószövetségi üdvintézmény, a szőlőművesek a zsidóság vezető elemei, a fiú Krisztus stb. (Lásd Máté 21,41. jegyzet.)
* 20-26. *Szabad-e adót fizetni a császárnak?* (Máté 22,15-22: Márk 12,13-17.)
* 20. *Magukat igazaknak tettetvén*, tudniillik a mózesi törvény lelkiismeretes megtartóinak. *Hatalmába adhassák,* főbenjáró bűnnel vádolhassák a legfőbb zsidó és római hatóságnál.
* 23. *Mit kísértelek?* A görögben néha hiányzik.
* 24. *A dénár* római pénz, kevesebb egy békebeli koronánál.
* 25. *Adjátok meg a császárnak*. (V. ö. Róm. 13,7.) A magyarázatot L. Máténál 22,17. skk. jegyz.
* 27-40. *A feltámadás és a hét fivér felesége*. (Máté 22,23-33. Márk 12,18-27.)
* 28. *Mózes írta*. (L. Móz. V. 25, 5.)
* 34. *Ennek a világnak fiai*; a jelen világnak lakói, ellentétben a feltámadás utáni világgal, a túlvilággal.
* 35. *Elnyerni ama világot*, a másvilágot, a halálból való dicsőséges feltámadást és a mennyországot. Krisztus itt csak az igazak feltámadásáról beszél, mert a gonoszok feltámadása tulajdonképen örök halál, vagy annál is rosszabb, feltámadás nem a halálból, hanem az örök halálra.
* 36. *Többé meg sem halhatnak*, tehát nem lesz szükség fajfenntartásra és szaporodásra. Hasonlót *az angyalokhoz*, de nem egyenlők velük, mert (megdicsőült, szellemszerű) testük lesz (Kor. I. 15,44.), ami az angyaloknak nincs. *Isten fiai*, házának lakói. *A feltámadás fiai*, a túlvilág polgárai. (V. ö. Máté 22,30.)
* 37. *A csipkebokornál*, Mózes könyvének erről szóló helyén Móz. II. 3,6. (V. ö. Márk 12,26.)
* 38. *Nem a holtaké*. Isten a teljesen megsemmisültekkel nem lehetne valódi viszonyban, nem lehetne az ő Istenük. Tehát a megholt ősatyáknak valahol élniök kell (a zsidók szerint az alvilágban vagy seol-ban, az úgynevezett pokol tornácában), honnan majd életre fognak támadni. *Mindnyájan élnek őneki*, az ő szeme előtt és az ö számára. (V. ö. Róm. 14,8. sk.)
* 39. *Némely írástudók*, kivált a farizeuspártiak, kik hitték a lélek halhatatlanságát, sőt a test feltámadását is. Ezek örültek, hogy Jézus ellenségeiket, a szadduceusokat így megcáfolta és megszégyenítette.
* 40. *Mitsem merének kérdezni*, az üdvözlők, vagy általában a vitatkozó zsidók.
* 41-47. *A Messiás Dávid fia és Ura; az írástudók bűnei*.

18 Mindaz, aki erre a kőre ráesik, összezúzódik, akire pedig ez ráesik, szétmorzsolja azt.«
19 Abban az órában a főpapok és az írástudók kezet akartak emelni rá, de féltek a néptől; megértették ugyanis, hogy róluk mondta ezt a példabeszédet.

Kérdés az adóról

20 Hogy szemmel tartsák őt, megfigyelőket küldtek, akik magukat igazaknak tettették, hogy megfoghassák őt beszéde alapján, és a hatóság és a helytartó hatalmába adhassák. 21 Ezek megkérdezték tőle: »Mester! Tudjuk, hogy helyesen szólsz és tanítasz, s hogy nem vagy személyválogató, hanem igazságban tanítod az Isten útját. 22 Szabad-e adót fizetnünk a császárnak, vagy nem?« 23 Ő észrevette álnokságukat, és azt mondta nekik: 24 »Mutassatok nekem egy dénárt. Kinek a képe és felirata van rajta?« Azt felelték neki: »A császáré.« 25 Erre azt mondta nekik: »Adjátok hát meg a császárnak, ami a császáré, és Istennek, ami az Istené.« 26 Így nem tudtak belekötni szavaiba, melyeket a nép előtt mondott; inkább elcsodálkoztak feleletén, és elhallgattak.

Kérdés a halottak feltámadásáról

27 Odamentek hozzá néhányan a szaddúceusok közül, akik tagadják a feltámadást, és megkérdezték őt: 28 »Mester, Mózes előírta nekünk: Ha valakinek meghal a testvére, akinek felesége volt, de gyermeke nem, akkor a testvér vegye el az aszszonyt, és támasszon utódot testvérének **{MTörv 25,5-6; Ter 38,8}**. 29 Volt hét testvér. Az első megnősült, aztán meghalt gyermek nélkül. 30 Előbb a második, 31 majd a harmadik vette feleségül őt, és hasonlóképpen mind a heten, gyermeket nem hagyva, mind meghaltak. 32 Végül meghalt az asszony is. 33 A feltámadáskor ezek közül kinek lesz a felesége az asszony? Hiszen mind a hétnek felesége volt.« 34 Jézus ezt felelte nekik: »E világ fiai házasodnak és férjhez mennek. 35 Azok pedig, akik méltók lesznek elnyerni a másik világot és a halálból való föltámadást, nem házasodnak, és férjhez sem mennek, 36 hiszen többé már meg sem halhatnak. Hasonlók lesznek ugyanis az angyalokhoz, és Isten fiai lesznek, mert a feltámadás fiai. 37 Hogy pedig a halottak feltámadnak, azt Mózes is jelezte a csipkebokornál, amikor az Urat *`Ábrahám Istenének, Izsák Istenének és Jákob Istenének'* **{Kiv 3,6}** mondta. 38 Isten pedig nem a holtaké, hanem az élőké, hiszen mindenki érte él.«
39 Ekkor néhány írástudó azt mondta neki: »Mester! Helyesen feleltél.« 40 És többé nem mertek kérdezni tőle semmit.

(Máté 22,41-46: 23,6. sk. 14: Márk 12,35-40: Luk. 11,43.) Miután Krisztus ellenségeit elnémította, most ellentámadásba megy át.

* 42. (Zsolt. 109,1.)

* 44. E kérdésre az lett volna a felelet, hogy a Messiás isteni természete szerint Dávidnak ura, emberi természete szerint fia. De a zsidók zavaros fogalmaik, elfogultságuk és Jézus iránti gyűlöletük miatt nem találták meg az egyszerű feleletet.

* 45. skk. Máténál e jellemzés hosszabb beszéd keretében foglal helyet. *Súlyosabb ítélet alá* másoknál.

Kérdés a Messiásról

41 Ekkor ő kérdezte meg tőlük: »Hogyan
mondhatják Krisztust Dávid fiának, 42 amikor
maga Dávid mondja a zsoltárok könyvében:
`Így szólt az Úr az én Uramhoz:
Ülj az én jobbomra,
43 *míg ellenségeidet*
lábad zsámolyává nem teszem!' **{Zsolt 110,1}**
44 Dávid tehát Urának hívja őt. Hogyan lehet
akkor az ő fia?«

Az írástudók ellen

45 Ezután az egész nép hallatára ezt mondta
tanítványainak: 46 »Óvakodjatok az írástudóktól,
akik szeretnek pompás öltözékben járni, és kedvelik azt, ha köszöntik őket a tereken, meg az első üléseket a zsinagógákban, és a főhelyeket a lakomákon. 47 Felélik az özvegyek házát, miközben
színleg nagyokat imádkoznak. Ezekre súlyosabb
ítélet vár.«

Lk 21

Az özvegyasszony adománya

1 Aztán föltekintett, és látta, hogy a gazdagok
hogyan dobják adományaikat a templom kincs-tárába. 2 Látott egy szegény özvegyasszonyt is, aki
két fillért dobott be. 3 Akkor így szólt: »Bizony,
mondom nektek: ez a szegény özvegy többet adott
mindenkinél. 4 Mert azok mindnyájan a fölöslegükből adtak adományokat; ő pedig a maga szegénységéből odaadta mindenét, amije csak volt:
egész megélhetését.«

Beszédek a végidőről: 21,5-38

A templom pusztulása

5 Amikor néhányan megjegyezték a templomról, hogy milyen szép kövekkel és fogadalmi
ajándékokkal van díszítve, ő így szólt: 6 »Jönnek
majd napok, amikor mindezekből, amit itt láttok,
nem marad kő kövön, amelyet le ne rombolnának.«

A csapások kezdete

7 Erre megkérdezték őt: »Mester! Mikor fognak ezek bekövetkezni, és mi lesz előtte a jel?«
8 Ő pedig így szólt: »Vigyázzatok, nehogy félrevezessenek benneteket! Mert sokan jönnek az én
nevemben, és azt mondják: `Én vagyok', és: `Elérkezett az idő'; de ti ne menjetek utánuk. 9 Mikor

* 21,1-4. *A szegény özvegy fillérje*. (Márk 12,41-44.)
* 3. *Többet adott*, nagyobb áldozatot hozott.
* 5-19. *Jeruzsálem pusztulásának megjövendölése- és annak előjelei*. (Máté 24,1-14 Márk 13,1-13.) Ez már a templomon kívül, az Olajfák hegyén történt a tanítványok kérdésére Máté és Márk szerint.
* 5. *Némelyek* az apostolok közül. *Ajándékokkal ékeskedik*, gyertyatartókkal, aranyedényekkel, ékszerekkel, hadizsákmányokkal stb., melyeket a látogatók a templom tornácában és melléképületeiben helyeztek el.
* 7. *Ezek,* t. i. a templom pusztulása, mely Lukácsnál is össze van kapcsolva a világ végével. A jelek a hamis messiások, a harcok, zavarok és más csapások, és a tanítványok üldözése.
* 8. *Hogy én vagyok*, tudniillik, hogy ők a messiások. *Az idő közel van*, a messiási ország fellépése. Máté a hamis krisztusok fellépését Jézus előtt és a világ végén bővebben leírja 24,23-28.
* 12. *Átadván a zsinagógáknak stb*., melyekben megostoroznak. (Máté 10,17. sk. Luk. 12,11.)
* 13. *Bizonyságul számotokra*, alkalmul fog szolgálni, hogy rólam bizonyságot tegyetek. (V. ö. Máté 10,18; Csel. 4,8. skk. 5,26. skk. 22,1. skk. 26,2. skk.)
* 14. *Vegyétek szívetekbe*, vessétek be, határozzátok el.
* 15. *Szájat,* azaz beszédet. (V. ö. Máté 10,19. sk. Luk. 12,11. sk.)
* 16. sk. *Elárulnak*, (V. ö. Máté 10,21. sk.)
* 18. *Egy hajszál sem vész el*, Isten különös védelme alatt fogtok állani. (V. ö. Máté 10,30; Luk. 12,7.)
* 19. *Állhatatossággal megnyerni lelkeiteket*, élteteket, az igazi, vagyis az örök életet. (V. ö. Máté 10,22; Luk. 9,24. és máshol.)
* 20-24. *Jeruzsálem pusztulása*. (Máté24,15-22: Márk 13,14-20.)
* 20. *Hadseregek veszik körül*. (V. ö. Luk. 19,43. sk.)

háborúkról és lázadásokról hallotok, meg ne rémüljetek; ezeknek előbb meg kell történniük {Dán 2,28}; de ez még nem a vég.«

10 Azután ezt mondta nekik: »Nemzet nemzet ellen támad, és ország ország ellen. 11 Földindulások lesznek, sok helyen dögvész, éhség, rettentő tünemények és nagy égi jelek. 12 Mindezek előtt pedig kezet emelnek rátok és üldözni fognak titeket. Átadnak benneteket a zsinagógáknak és börtönbe vetnek. Királyok és helytartók elé hurcolnak titeket az én nevemért. 13 Alkalom lesz ez számotokra, hogy tanúságot tegyetek. 14 Véssétek hát szívetekbe: ne gondolkodjatok előre, mi módon védekezzetek. 15 Mert olyan szájat és bölcsességet adok majd nektek, amelynek egyetlen ellenfeletek sem tud ellenállni vagy ellentmondani. 16 Kiszolgáltatnak titeket szüleitek és testvéreitek, rokonaitok és barátaitok, és közületek egyeseket halálra adnak. 17 Gyűlöletesek lesztek mindenki előtt az én nevemért, 18 de egy hajszál sem vész el a fejetekről. 19 Állhatatossággal fogjátok megőrizni lelketeket.

Jeruzsálem pusztulása

20 Amikor pedig látjátok, hogy seregek veszik körül Jeruzsálemet, tudjátok meg, hogy elközelgett a pusztulása. 21 Akkor akik Júdeában vannak, fussanak a hegyekbe. Az ottlévők költözzenek ki, és akik vidéken vannak, ne menjenek oda. 22 Mert a bosszúállás napjai ezek {MTörv 32,35}, hogy beteljesedjen mindaz, ami meg van írva. 23 Jaj a várandós és szoptatós anyáknak azokban a napokban! Mert nagy szorongatás lesz a földön és harag ezen a népen. 24 Kard élén hullanak el, és fogságba hurcolják őket minden néphez, Jeruzsálemet pedig legázolják a pogányok {Zak 12,3}, míg be nem telik a nemzetek ideje.

Az Emberfia eljövetele

25 Jelek lesznek a napban, a holdban és a csillagokban, és a földön a népek kétségbeesett rettegése a tenger zúgása és háborgása miatt. 26 Az emberek megdermednek a rémülettől, és annak várásától, ami a világmindenséggel történik, mert az egek erői *megrendülnek.* 27 Akkor meglátják *az Emberfiát, amint eljön felhőben,* nagy hatalommal és dicsőséggel {Dán 7,13}.

28 Mikor pedig ezek elkezdődnek, egyenesedjetek fel és emeljétek fel a fejeteket, mert közel van a ti megváltástok.«

A végidőre vonatkozó intelmek

29 Példabeszédet is mondott nekik: »Nézzétek a fügefát és a többi fát. 30 Amikor kifakadnak,

* 21. *A benne levők*, tudniillik Jeruzsálem városában. *A vidéken*, a falvakban. *Be ne menjenek abba*, Jeruzsálembe. (V. ö. Máté 24,16. skk. és párh.)

* 22. *Hogy beteljesedjenek* a Jeruzsálem és a zsidó nép bűnhődésére vonatkozó jövendölések. (V. ö. Dán. 9,26. sk. Jel. 11,2.)

* 23. *A földön*, az egész világon, és különösen a zsidó népen.

* 24. *Elhullanak, hurcoltatnak*, a zsidók. *Taposni fogják* betűszerint és átvitt értelemben. E jövendölés Jeruzsálemen valóban beteljesedett. *Mígnem belelik a nemzetek ideje*, míg a pogány népek uralkodnak, míg eltelik a világtörténet és míg eljön a nemzetek megtérésének ideje, tehát ítéletnapig, a világ végéig, (V. ö. Joel 3,2. 12; Róm. 11,25. skk.)

* 25-33. *A világ vége*. (Máté 24,29-35; Márk 13,24-31).

* 25. sk. *Jelek lesznek*, Máté szerint mindjárt az előjelek után. E jelek a világ végét megelőző természeti csapások; de lehet azok alatt történeti csapásokat is érteni. (Lásd Máté 24,29. jegyzet. V. ö. Iz. 13,9. sk. Ez. 32,7; Joel 2,10 3,15. stb.)

* 27. *Jön a felhőben* az ítéletre. (V. ö. Dán. 7,13: Máté 24,30; 26,64; Márk 13,26; Tessz. I. 4,16.)

* 28. *Ezek elkezdődnek*, t. i. az említett természeti tünemények. *Egyenesedjetek föl*, ti, kik előbb a csapásoktól és üldözésektől megijedtetek és le voltatok sújtva. *Közelget válságtok*, a szorongatásokból való szabadulás és megváltástok befejezése a mennyben.

* 32. sk. *El nem múlik e nemzedék*. Jeruzsálem pusztulása és az evangélium hirdetésének kezdete beáll még az akkor élő nemzedék napjaiban, a világ vége pedig a zsidó nép életében, mely azt megéri. (Lásd Máté 24,34. jegyzet.)

* 34-38. *Intelem éberségre és záradék*. (V. ö. Máté 24,42. skk. Márk 13,33. skk. Luk. 12.35. skk.)

* 34. *El ne nehezedjenek*. A tobzódás és az élet gondjai lekötik az embert és elaltatják, eltompítják a lelket a szellemi dolgok és Krisztus eljövetele iránt, melyre folytonos éberséggel és készenléttel kell várni. A végítélet ideje bizonytalan, de a halálban minden egyes emberre eljön a külön ítélet, melynek eredménye már azonos a végítélettel. (V. ö. Tessz. I. 5,2. skk.)

* 35. *Tőr gyanánt lecsapni* a gyanútlan népekre. (V. ö. Luk. 17,26. skk.) *A tőr gyanánt* kifejezést némely kéziratok az előbbi mondát végére teszik.

* 36. *Méltók lehessetek*; más kéziratok szerint: hogy képesek legyetek. (V. ö. Luk. 20,35: Tessz. II. 1,5.) *Az Emberfia elé állani* és ott helyeteket megállani s a választottak közé felvétetni.

* 37. *A hegyen*, valószínűleg az Olajfák hegyének hátulsó lejtőjén fekvő Betániában.

tudjátok, hogy közel van a nyár. 31 Így ti is, amikor látjátok, hogy ezek megtörténnek, tudjátok meg, hogy közel van az Isten országa. 32 Bizony, mondom nektek: el nem múlik ez a nemzedék, amíg mindez meg nem történik. 33 Ég és föld elmúlnak, de az én igéim el nem múlnak.

34 Vigyázzatok hát magatokra, hogy el ne nehezedjen szívetek a tobzódásban és részegségben, s az élet gondjai között, és az a nap meg ne lepjen titeket hirtelen. 35 Mert mint a csapda, úgy fog lecsapni mindazokra, akik az egész föld színén laknak. 36 Virrasszatok tehát, és minden időben imádkozzatok, hogy megmeneküljetek mindattól, ami be fog következni, és megállhassatok az Emberfia előtt.«

Jézus tanít a templomban

37 Nappal a templomban tanított, éjszakára pedig kiment, és azon a hegyen időzött, amelyet Olajfák hegyének hívnak. 38 De már kora reggel odament hozzá az egész nép a templomba, hogy hallgassa őt.

JÉZUS SZENVEDÉSE ÉS FELTÁMADÁSA: 22,1-24,53

Lk 22

A főtanács határozata

1 Közeledett a kovásztalan kenyerek ünnepe, amelyet pászkának hívnak. 2 A főpapok és írástudók keresték a módját, hogy hogyan ölhetnék meg, de féltek a néptől.

Júdás árulása

3 Akkor a sátán megszállta Júdást, akit iskariótinak neveznek, s aki egyike volt a tizenkettőnek. 4 Elment és megbeszélte a főpapokkal és a templomőrség vezetőivel, hogy hogyan adja őt a kezükbe. 5 Azok megörültek, és megállapodtak, hogy pénzt adnak neki. 6 Ő kötelezte magát, és kereste az alkalmat, hogy kezükbe adja őt, amikor nincs jelen a tömeg.

A húsvéti vacsora előkészítése

7 Elérkezett a kovásztalan kenyerek napja, amelyen fel kellett áldozni a húsvéti bárányt. 8 Jézus elküldte Pétert és Jánost: »Menjetek, készítsétek el nekünk a húsvéti bárányt, hogy elfogyaszthassuk!« 9 Azok megkérdezték: »Hol akarod, hogy elkészítsük?« 10 Azt felelte nekik: »Ha bementek a városba, találkoztok egy emberrel, aki vizeskorsót visz. Kövessétek őt abba a házba, ahova bemegy, 11 és mondjátok meg a házigaz-

* 22,1-6. *Judás árulása*. (Máté 26,1-5. 14-16; Márk 1,1. sk 10. sk.)

* 2. *Féltek a néptől*, mely Jézushoz ragaszkodott, hogy majd pártját fogja. Máté és Márk itt szövik be a betániai vacsorát.

* 3. *Beleméne a sátán*; mert ilyen gonoszságot csak a sátán sugallhatott. Az evangélista azonban nem akarja azt mondani, hogy az ördög Judást testileg megszállta, hanem csak lelkét és szívét csábította és ösztönözte; de azért a bűn Judásé volt. *Iskarioti*, (Lásd Máté 10,4. jegyz.) *Egyik a tizenkettő közül*, tehát Jézus bizalmasa, barátja.

* 4. *A tisztekkel*, a levitákból alakult templomőrség parancsnokaival. (V. ö. alább 22,52; Csel. 4,1.) *Mi módon*, milyen csellel és milyen feltételek mellett.

* 6. *A nép háta mögött,* tudta nélkül, nehogy zavargás támadjon. (Máté 26,5.)

* 7-23. *Az utolsó vacsora is az Oltáriszentség szerzése*. (Máté 20,17-29: Márk 14,12-25. V. ö. Kor. I. 11,23-25.)

* 7. *A kovásztalanok napja*. Niszan hó 14-ike estétől. (V. ö. Máté 26,17. jegyz.) *Le kellett ölni*. Mózes törvénye szerint.

* 8. sk. Máté és Márk szerint a tanítványok vetették fel a kérdést.

* 10-13. Hasonlóképen Márk 14,13. skk.

* 14. *Eljött az óra*, a naplemente után.

* 15. *Vágyva vágytam* e vacsorát megenni, vele a megváltás művét megkezdeni s az Oltáriszentséget, szeretetem és áldozatom örök emlékét, annyi kegyelem forrását, a keresztáldozat örökös ismétlését, az újszövetség áldozatát alapítani.

* 16. *Többé nem eszem*, tudniillik a húsvéti bárányt. *Beteljesedik* az Isten országában, a mennyei vendégségben, melyet előkészít e földön.

* 17. sk. *Egy poharat*; ez még nem az Oltáriszentség kelyhe volt, hanem a Lukács-féle első pohár, vagy a bárány vacsoránál előírt pohárborok egyike. *Hálál adván*, azaz asztaláldást mondván mint családfő, a zsidó szertartás szerint. *Már nem iszom stb*. Máté és Márk e szavakat alább, az Oltáriszentség

dának: `A Mester ezt üzeni neked: hol van az a helyiség, ahol a húsvéti bárányt tanítványaimmal elkölthetem?' 12 Ő mutat majd nektek egy nagy, emeleti termet berendezve, ott készítsétek el.« 13 Elmentek tehát, és úgy találtak mindent, ahogy mondta nekik, és elkészítették a húsvéti vacsorát.

A húsvéti vacsora

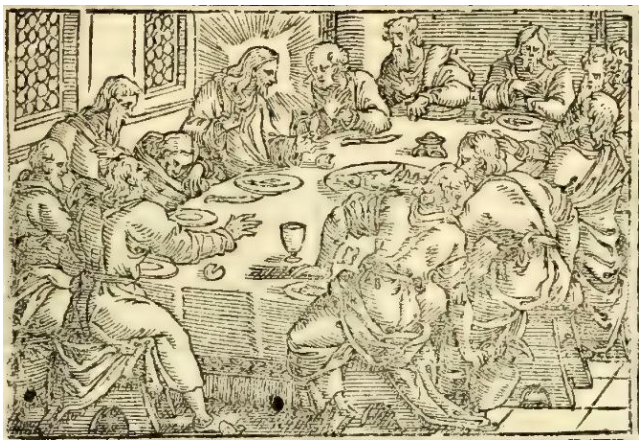

14 Amikor eljött az óra, asztalhoz ült az apostolokkal együtt, 15 és azt mondta nekik: »Vágyva vágytam arra, hogy elfogyasszam veletek ezt a húsvéti vacsorát, mielőtt szenvednék. 16 Mert mondom nektek: többé nem eszem belőle, amíg be nem teljesedik az Isten országában.« 17 Azután fogta a kelyhet, hálát adott, és így szólt: »Vegyétek ezt, és osszátok el magatok között. 18 Mert mondom nektek: mostantól fogva nem iszom a szőlő terméséből, amíg el nem jön az Isten országa.« 19 Aztán fogta a kenyeret, hálát adott, megtörte, és odaadta nekik ezekkel a szavakkal: »Ez az én testem, mely értetek adatik. Ezt tegyétek az én emlékezetemre!« 20 Ugyanígy a vacsora végén fogta a kelyhet, és azt mondta: »Ez a kehely az új szövetség **{Kiv 24,8; Jer 31,31}** az én véremben, amely értetek kiontatik.

21 De íme, az áruló keze az enyémmel együtt van az asztalon. 22 Mert az Emberfia ugyan elmegy, amint el van rendelve, de jaj annak az embernek, aki elárulja őt!« 23 Erre ők kérdezgetni kezdték egymástól, hogy ki az közülük, aki ezt megteszi?

Az uralkodásról és szolgálatról

24 Versengés is támadt köztük arról, hogy ki a nagyobb közülük. 25 Erre azt mondta nekik: »A nemzetek királyai uralkodnak a népeken, és akiknek hatalmuk van fölöttük, jótevőknek hívatják magukat. 26 Ti azonban ne így tegyetek, hanem aki nagyobb köztetek, legyen olyan, mint a legkisebb, és aki elöljáró, legyen olyan, mint a szolga. 27 Mert ki nagyobb: az, aki az asztalnál ül, vagy

alapítása után közlik. (Máté 26,29: Márk 14,25.) Az Oltáriszentség alapítása előtt volt a lábmosás. (Ján. 13,1-20.)

* 19-21. E versekben van az Oltáriszentség szerzése, minek szavaiban Lukács Szent Pállal - legjobban megegyez. (Kor. I. 11,23. skk.) *Adatik, kiontatik* a jelenben, a jelen oltáráldozatban. (V. ö. Máté 26,28. jegyz.) *Ezt cselekedjétek stb*. Ez csak itt és Pálnál olvasható s nem más, mint a szentmiseáldozathak megalapítása és örökre való elrendelése s az apostolok pappá szentelése.

* 21. *Azonban az árulómnak keze stb*. Most, mikor szeretetem örök zálogát adom, velem ül az asztalnál az áruló. Ebből, úgy látszik, mintha az árulás leleplezése az Oltáriszentség alapítása és kiosztása után történt volna. De az evangélisták összevetése valószínűbbé teszi, hogy Judás leleplezése és távozása az Oltáriszentség alapítása előtt volt. (V. ö. Máté 26,21-25. 26. skk. Márk. 14,18. skk. Ján. 13,10. sk. 18,21. skk. V. ö. még Zsolt. 40,10.)

* 22. *Elmegyen* a maga útján a halálba. (V. ö. Máté 26,24. jegyz. Márk 14,21.) *Amint elvégeztetett*, Isten terve szerint. (Máté és Márk szerint: amint meg van írva róla.)

* 23. *Kezdének tanakodni*, tudniillik az apostolok. (V. ö. Máté 26,22; Márk 14,19; Ján. 13,22. skk.)

* 24-38. *Erkölcsi beszéd*. Lukács sajátja.

* 24. *Versengés támada*. Hasonló versengések már előbb is történtek. (L. Máté 18,1: 20,21: Márk 9,83: 10,37: Luk. 9,46.) Mi adott erre okot, bizonytalan; talán az ülőhelyek, vagy az áldoztatás sorrendje, vagy az a félreértés, hogy a földi Isten-országa küszöbön áll vagy a lábmosás (Ján. 13,4. skk.). *Ki tekinthető nagyobbnak?* Kinek lesz előkelőbb helye az Isten földi országában, az egyházban.

* 25. *Kegyelmeseknek,* a görög szerint jótevőknek, ami akkor az uralkodók és hatalmasok címe volt.

* 26. *Ti ne úgy*; ne úgy legyen nálatok, országomban. (V. ö. Máté 20,25. skk.)

* 27. *Mint aki szolgál*, talán a lábmosásra céloz, vagy csak a tanítványai üdvéért végzett munkára.

* 28. De hűséges kitartástokért mindnyájatokra felmagasztalás vár a mennyei vendégségben és részesedés az ítéletben. (V. ö. Tim. II. 2,12.) Megpróbáltatásaimban, az ellenem irányzott gúnyban, megvetésben, bántalmakban, és üldözésben. (Zsid. 2,18: 4,15.)

* — 30. *Egyetek, igyatok, üljetek, ítélvén* a mennyei boldogságban és a világítéletben. (V. ö. Máté 8,11; 19,28; Luk. 13,29.)

* 31. sk. Péter botlásának, de felkelésének is megjövendölése. A tanítványoknak, természetesen elsősorban Péternek (kinek lábát először mosta meg) ígért uralkodás, mennyei vendégség és ítélet Pétert elbizakodottá tehette volna, kivált a versengés hevében; azért Jézus az ő elbizakodását botlásának megjövendölésével mérsékli. De a tanulság valamennyi apostolnak szól. *Simon, Simon* bizalmas megszólítás. *Kikért magának* próbára, mint Jóbot. (Job. 1,7. skk.) Megrostáljon, elválassza köztetek a búzát a konkolytól és pelyvától.

* 32. *Könyörögtem érted*; természetesen valamennyi apostolért (Ján. 17,9. stb.), de különösen Péterért, az egyház fejéért. Meg ne fogyatkozzék hited; e szavakban Péter és utódjai, a római pápák egyházfőségének és hitbeli csalatkozhatatlanságának Ígérete is foglaltatik. (Megjegyzendő, hogy Péter sem vesztette el hitét, mikor megtagadta Krisztust, csak zavarba jött és bátorsága ingott meg pillanatra.) *Megtérvén* botlásod után. E szót némelyek (Maldonát is) úgy értik: viszont másrészről; de ez nyelvtanilag helytelen

az, aki felszolgál? Nem az, aki az asztalnál ül? Én mégis úgy vagyok köztetek, mint aki szolgál.

28 Ti kitartottatok velem megpróbáltatásaimban, 29 ezért nektek adom az országot, amint nekem adta Atyám, 30 hogy asztalomnál egyetek és igyatok országomban, és trónon ülve ítélkezzetek Izrael tizenkét törzse felett.

Péter tagadásának és bűnbánatának megjövendölése

31 Simon, Simon! A sátán kikért titeket, hogy megrostáljon, mint a búzát, 32 de én könyörögtem érted, hogy meg ne fogyatkozzék a hited, és egykor megtérve, megerősítsd testvéreidet.« 33 Ő erre azt mondta neki: »Uram, kész vagyok veled a börtönbe és a halálba is menni!« 34 De Jézus azt felelte: »Mondom neked, Péter: mielőtt ma megszólal a kakas, háromszor is letagadod, hogy ismersz engem.«

A döntés órája

35 Aztán azt mondta nekik: »Amikor erszény, táska és saru nélkül küldtelek titeket, szenvedtetek-e valamiben hiányt?« 36 Ők azt felelték: »Semmiben.« Majd így folytatta: »Most azonban akinek erszénye van, vigye magával, hasonlóképpen a táskát is; akinek pedig nincsen, adja el a felső ruháját, és vegyen kardot. 37 Mert mondom nektek: be kell teljesednie annak rajtam, ami írva van: *`A gonosztevők közé számították'* {Iz 53,12}. Mert ami rólam szól, az beteljesedik.« 38 Erre ők így szóltak: »Uram, íme, itt van két kard.« Ő pedig azt mondta nekik: »Elég!«

Jézus imája az Olajfák hegyén

39 Aztán elindult, és szokása szerint az Olajfák hegyére ment; követték őt a tanítványok is. 40 Amikor odaért, azt mondta nekik: »Imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek!« 41 Majd mintegy kőhajításnyira eltávolodott tőlük, és térdre borulva így imádkozott: 42 »Atyám! Ha akarod, vedd el tőlem ezt a kelyhet, de ne az én akaratom teljesedjék, hanem a tiéd.« 43 Ekkor megjelent neki egy angyal az égből, és megerősítette. Aztán a halállal tusakodva még buzgóbban imádkozott. 44 A verejtéke olyan lett, mint a földre hulló vér cseppjei. 45 Majd felkelt az imádságból, és odament a tanítványaihoz, de a szomorúságtól alva találta őket. 46 Azt mondta nekik: »Miért alszotok? Keljetek föl, imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek!«

Jézust elfogják

47 Még beszélt, amikor egy sereg közeledett; Júdás vezette őket, egy a tizenkettő közül. Odament Jézushoz, hogy megcsókolja. 48 Jézus

magyarázat. *Megerősítsd testvéreidet,* a többi apostolokat és híveket is.

* 33. sk. Péter meg van győződve, hogy ő nem lehet hűtlen mesteréhez; csak az emberi gyarlósággal nem számolt. (V. ö. Máté 26,33. skk. Márk 14,29. skk. Ján. 37. sk.)

* 35. *Mikor küldtelek*. Krisztus az apostolok küldése alkalmával azt az utasítást adta nekik, hogy ne vigyenek magukkal pénzt és semmi felesleges lomot, mert Isten gondoskodik róluk; különben is hazájukba, részben ismerősök, sőt hívek közé mennek, hol vendégszeretetre számíthatnak. (Lásd Máté 10,9. sk. Márk 6,8. sk. Luk. 9,3.) De most már Jézus elválni készül tőlük, a nagy világba, sőt ellenség közé mennek, közeledik az üldözés; most már maguknak kell gondoskodni szükségleteikről, némi pénzre és élelmiszerekre, sőt esetleg önvédelemre is szükség lehetett, de természetesen azért nem tisztán önmagukra, hanem Isten oltalmára kellett támaszkodniok.

* 36. *Akinek nincsen* kardja, fegyvere vagy egyéb szükséges dolga. Persze a kardot nem kell betűszerint, valódi fegyverre és erőszakos védekezésre érteni (v. ö. Máté 26,52.); a kifejezés csak az új helyzetet jellemzi.

* 37. *Az írásnak*, (Iz. 53,12.) Ha ezek Krisztuson magán beteljesednek, akkor tanítványai sorsa sem tesz jobb. (V. ö. Máté 10,24. sk. Ján. 15,20.) Véget ér, azaz nemsokára egészen beteljesedik.

* 38. A tanítványok a kardról mondottakat szószerint értették és azért hivatkoznak rá, hogy már van is két kard, melyet, úgy látszik, rosszat sejtve, előbb beszereztek, vagy a vacsora helyéről hoztak. Talán nem is igazi kardról, hanem valami késről van szó, némelyek szerint arról, melyet a húsvéti bárány leölésénél használtak. *Elég* most erről a dologról; nincs idő bővebb magyarázatra. Mások szerint elég a két kard; azt sem fogjuk használni; hiábavaló is volna. Ezen erkölcsi beszéd után mondta Krisztus az utolsó vacsora végén a nagy búcsúbeszédet. (Lásd Ján. 13-17. fej.)

* 39-46. *Jézus haláltusája*. (Máté 26,30. 36-46; Márk. 14,26. 32-42.)

* 39. *Szokása szerint*. (L. Lukács 21,37; Ján. 18,2.)

* 40. *A hely színére*, a Getszemáni kertbe. (Máté 26,36.) Kísértetbe ne essetek, szenvedésem láttára meg ne inogjon hitetek.

* 42. *Vedd el tőlem e poharat*, ha terveddel, ha az az emberi nem megváltásával összefér, ha azt máskép is végre tudod hajtani. E kérésben az emberi természet borzadása a kíntól és haláltól nyilatkozik meg, melyre rögtön az Atya akaratában való feltétlen alávetés következik. (V. ö. Máté 26,38. skk. Márk 14,34. skk. Zsid. 5,7. skk.) Krisztus emberileg akart szenvedni, azért az isteni természet benne háttérbe vonult.

* 43. sk. E két vers sok görög kéziratban hiányzik, de már a legrégibb egyházatyáknál megvan. Némelyek azért hagyták ki, mert féltek, hogy a hívek Jézus halálfélelmét látván, megbotránkoznak és azt az üldözések korában mentségül használhatják a hittagadásra. A vérizzadást a többi evangélista nem említi. Az izzadság valóban vér, vagy legalább vérrel keverve volt, ami rendkívüli izgalomban nem lehetetlen.

* 45. *A szomorúság miatt*. A nagy izgalom, szomorúság és bánat után az ember néha kimerültségtől elalszik, így a tanítványok is a történtek és hallottak hatása alatt.

* 47-53. *Jézus elfogatása*. Máté 26,47-56. Márk 14,43-50, Ján. 18,3-11.

* 47. *Hogy őt megcsókolja*. Ez volt a sereggel megbeszélt jel. (Lásd Márk 14,44.)

* 49. *Kik körülötte valának*, az apostolok. *Vágjunk-e karddal?*

azonban azt mondta neki: »Júdás! Csókkal árulod el az Emberfiát?« 49 Azok, akik körülötte voltak, látva, hogy mi készül, azt mondták: »Uram, közéjük vágjunk karddal?« 50 Egyikük rá is csapott a főpap egyik szolgájára, és levágta a jobb fülét. 51 De Jézus azt felelte: »Hagyjátok, elég!« Aztán megérintette a fülét, és meggyógyította. 52 Akkor Jézus ezt mondta azoknak, akik ellene jöttek, a főpapoknak, a templomőrség tisztjeinek és a véneknek: »Mint rabló ellen, úgy jöttetek kardokkal és dorongokkal. 53 Amikor nap mint nap köztetek voltam a templomban, nem emeltetek rám kezet, de ez a ti órátok, és a sötétség hatalmáé.«

Péter tagadása

54 Megragadták tehát őt, és a főpap házába vitték. Péter pedig messziről követte. 55 Amikor tüzet raktak az udvar közepén és körbeülték, Péter is közéjük ült. 56 Egy szolgáló meglátta, hogy ő is ott ül a tűznél, szemügyre vette, és azt mondta: »Ez is vele volt!« 57 De ő tagadta: »Asszony, nem ismerem őt!« 58 Nem sokkal ezután egy másik látta meg, és így szólt: »Te is közülük való vagy.« Péter azt felelte: »Ember! Nem vagyok!« 59 Körülbelül egy óra múltán ismét erősítgette egy másik: »Bizony, ez is vele volt, hiszen galileai.« 60 Péter erre így szólt: »Ember! Nem tudom, mit beszélsz!« És azonnal, mikor még beszélt, megszólalt a kakas. 61 Akkor az Úr hátrafordult, és rátekintett Péterre. Péter pedig visszaemlékezett az Úr szavára, hogy azt mondta neki: »Mielőtt ma megszólal a kakas, háromszor is megtagadsz engem.« 62 Ekkor kiment, és keservesen sírni kezdett.

Az őrség kigúnyolja Jézust

63 A férfiak pedig, akik őrizték, gúnyolták és verték őt. 64 Letakarták az arcát, és azt kérdezték tőle: »Prófétálj! Ki ütött meg téged?« 65 És egyéb szidalmakkal is illették.

Jézus a főtanács előtt

66 Mihelyt megvirradt, egybegyűltek a nép vénei, a főpapok meg az írástudók, és főtanácsuk elé vitték. Így szóltak: »Ha te vagy a Krisztus, mondd meg nekünk!« 67 Ő azt felelte nekik: »Ha megmondom nektek, nem hiszitek el; 68 ha pedig kérdezlek titeket, nem feleltek. 69 De mostantól fogva *az Emberfia a hatalmas Isten jobbján fog ülni*« {Dán 7,13; Zsolt 110,1}. 70 Erre mindnyájan azt mondták: »Tehát te vagy az Isten Fia?« Jézus azt felelte nekik: »Ti mondjátok, hogy én vagyok.« 71 Azok erre így szóltak: »Mi szükségünk van még tanúságtételre? Hiszen mi magunk hallottuk a saját szájából.«

Azt hitték, Jézus ezért emlegette fentebb (36.38. v.) a kardot.

* 50. A Jézus feleletét be nem váró vagdalkozó tanítvány János szerint a heves és hirtelen Péter volt; a szolga Malchus.

* 51. *Ne tovább!* ne folytassátok az ellenállást. (V. ö. Máté 26,52. skk.)

* 52. *Mondá Jézus* Máté szerint a seregnek. - 53. *Ez a ti órátok*; a sötétség, az éjjel, a bűn ideje, mert hiszen nappal nem mertétek volna ezt megtenni; vagy inkább: ez a ti órátok az isteni terv szerint. *A sötétség hatalma*, azaz a pokolé.

* 54-62. *Péter tagadása*. (Máté 58,69-75; Márk 14,54. 66-72; Ján. 18,15-18. 25-27.)

* 54. *A főpap házába*. János szerint először (a letett főpap) Annás házába (Ján. 18,13. 19-24.), azután ennek vejéhez, Kaifáshoz, a tényleges főpaphoz. (Máté 26,57. v. ö. Luk. 3,2.) Ez volt az éjjeli előzetes kihallgatás. Ezalatt történt Péter tagadása az udvaron.

* 55. *Azok tüzet rakának*, a poroszlók és a főpap szolgái.

* 59. *Mert hisz galileai*, kiejtése után ítélve. (Máté 26,73.)

* 60. sk. *Megszólala*. Ez már a második kakasszó volt Márk szerint. (14,30. 68. 72.) *Hátrafordulván az Úr*. Lukács feltételezi, hogy akkor Jézus is az udvarban tartózkodott, vagy ott ment keresztül (Annástól Kaifáshoz?), vagy hogy onnan be lehetett látni a tárgyaló terembe.

* 62. *Keservesen síra*; Péter nagyot vetkezett, de az Úr fájdalmas tekintetére felébredt mámorából bűnének tudatára, és keservesen megbánta azt.

* 63-71. *Jézus a főtanács előtt*. (A főtanácsról L. Máté 2,4. jegyz.) Ez volt a reggeli ünneplés kihallgatás, a főtanács (szinedrium) teljes ülésében. (Éjjel nem volt szabad ítéletet hozni.) Lukács az éjjeli és reggeli kihallgatást összevonja. (V. ö. Máté 26,59. skk. 27,1: Márk 14,53; 15,1; Ján. 18,19. 24. 28.) A főtanácsban jelen volt arimateai József is. (Luk 23,51.)

* 63. sk. *Őt (Jézust) fogva tartják vala*, reggelig az udvaron, míg majd a főtanács elé állítják. Addig a poroszlók és katonák gúnyolták és bántalmazták. (Máté 26,67. sk. Márk 14,65.) *Találd ki*, a görög szerint; prófétáld.

* 66. *Gyülekezetükbe,* a főtanács ülésére.

* 67. *Nem fogjátok hinni*, mint már sokszor mondtam és nem hittétek.

* 68. *Ha kérdezlek*, a Messiásra vonatkozólag. *Sem el nem bocsátótok*; ti már elhatároztátok halálomat, csak jogcímet kerestek hozzá. Különben e mondát sok tekintélyes görög kódexben hiányzik.

* 69. *Mostantól fogva ... fog ülni*. Ezentúl, majd egykor, különösen az ítéletkor, úgy hogy kénytelenek lesztek őt Messiásnak elismerni. (Lásd Máté 26,64.)

* 70. Ti mondjátok, igenis úgy van. (V. ö. Máté 26,64.)

* 71. Nincs szükség tanukra, bevallotta, hogy Messiásnak mondta és mondja magát. Erre a szinedrium maga részéről kimondta a halálos ítéletet. (Máté 26,66.) De ezt még meg kellett Pilátusnak erősíteni.

Lk 23

Jézus Pilátus előtt

1 Akkor mindannyian fölkerekedtek, és elvitték Pilátushoz. 2 Ott így kezdték vádolni: »Azt tapasztaltuk, hogy ez félrevezeti népünket, megtiltja, hogy adót fizessünk a császárnak, és azt mondja magáról, hogy ő a Messiás király.« 3 Pilátus megkérdezte tőle: »Te vagy a zsidók királya?« Ő azt felelte: »Te mondod.« 4 Pilátus erre kijelentette a főpapoknak és a tömegnek: »Semmi vétket sem találok ebben az emberben.« 5 De azok erősködtek, és azt mondták: »Föllázítja a népet tanításával egész Júdeában, Galileától kezdve egészen idáig.«

Heródes kigúnyolja Jézust

6 Ennek hallatára Pilátus megkérdezte, hogy ez az ember Galileából való-e. 7 Amint megtudta, hogy Heródes uralma alá tartozik, elküldte Heródeshez, aki maga is Jeruzsálemben volt azokban a napokban. 8 Amikor Heródes meglátta Jézust, nagyon megörült. Már régóta szerette volna őt látni, mert hallott felőle, és remélte, hogy a szeme láttára valami csodát tesz. 9 Hosszasan kérdezgette, ő azonban semmit sem felelt. 10 A főpapok és az írástudók pedig ott álltak, és hevesen vádolták. 11 Heródes a kíséretével együtt megszégyenítette őt, csúfot űzött belőle, aztán fehér ruhába öltöztette, majd visszaküldte Pilátushoz. 12 Azon a napon Heródes és Pilátus jó barátok lettek, előtte ugyanis haragban voltak egymással.

Pilátus ítélete

13 Pilátus pedig összehívta a főpapokat, a nép vezetőit és a népet, 14 s azt mondta nekik: »Idehoztátok nekem ezt az embert, mint a nép lázítóját. Kihallgattam előttetek, de semmi vétséget sem találtam ebben az emberben mindazok közül, amikkel vádoljátok. 15 Sőt Heródes sem, mert visszaküldte őt hozzánk. Láthatjátok tehát, hogy semmi halált érdemlő dolgot nem követett el. 16 Megfenyítem ezért, és szabadon bocsátom.« [17]

18 Erre valamennyien fölkiáltottak: »Veszítsd el ezt, és bocsásd el nekünk Barabást!« 19 Őt valami lázadásért és gyilkosságért vetették börtönbe, amely a városban történt. 20 Pilátus ismét szólt hozzájuk, mert szabadon akarta bocsátani Jézust. 21 De azok kiáltoztak: »Feszítsd meg, feszítsd meg őt!« 22 Ő azonban harmadszor is szólt hozzájuk: »De hát mi gonoszat tett? Semmi halált érdemlő dolgot nem találtam benne. Megfenyítem tehát, és elbocsátom.« 23 De azok nem tágítottak, hanem nagy hangon követelték, hogy feszítse

* 23,1-12. *Jézus Pilátus és Heródes előtt*. Máté 27,2. 11-25; Márk 15,1-14: Ján. 18,28-19,15. Máté itt beszövi Pilátus feleségének üzenetét és a kézmosást.
* 1. *Azok egész serege*, a főtanács tagjai és a kísérő nép.
* 2. A főtanács Jézust azért Ítélte el, mert Messiásnak és Isten fiának mondta magát. (Máté 26,63. skk. Márk 14,61. skk. Luk. 22,66. skk.) De ez a római jog szempontjából nem lett volna bűn, s a pogány helytartó nem is értette. Azért a zsidók Pilátus előtt már politikai színezetet adnak a vádnak: a lázításra és az adó megtagadására hivatkoznak, tehát arra a két pontra, melyben a rómaiak legérzékenyebbek voltak.
* 4. *Semmi vétket sem találok*. Pilátus a kihallgatás után Jézust nyilván ártalmatlan rajongónak tekintette, kinek ábrándját nem kell komolyan venni; azért római állami szempontból nem talált benne hibát. (János ezt a kihallgatást bővebben leírja 18,33. skk.)
* 5. *Galileától kezdve*, tehát az összes zsidó tartományokban, ami kivált a harcias Galileában volt veszedelmes.
* 7. *Elküldé Heródeshez*, Antipáshoz, a galileai fejedelemhez. Pilátus megragadta az alkalmat, hogy a kellemetlen ügyet és az erőszakoskodó zsidókat lerázza magáról. (Heródes e szereplése Máté 27,14; Márk 15,5; Ján. 18,38. után szúrandó be.) Heródes zsidó volt, tehát akkor épen Jeru-zsálemben volt az ünnepeken.
* 8. *Sokat hallott, régóta kívánta látni*; most alkalom adódott, kíváncsiságát kielégíteni. (V. ö. Máté 14,1. skk. Márk 6,14. skk. Luk. 9,7. skk. 13,31.)
* 9. *Semmit sem felele* Jézus, mert tudta, hogy a kihallgatás csak kíváncsiság, de nem komoly dolog.
* 10. *Hevesen vádolván*; tehát a papok és írástudók is megjelentek Heródes előtt mint vádlók.
* 11. *Megveté, csúfságból*. Heródes komédiát űzött Jézusból; gúnyból a királyok és hadvezérek (fehér) díszruhájába öltöztette.
* 12. *Jó barátok lőnek*. Pilátus és Heródes közt súrlódások voltak (talán Luk. 13,1. miatt); de most az utóbbi Jézus átküldésében kiváló figyelmet és közeledést látott.
* 13-25. *A zsidók Barabbás elbocsátását kérik.* Máté 27,15-26; Márk 15,6-15: Ján. 18,39-40. Máté a Barabbásról való tárgyalásba szövi be Pilátus feleségének izenetét és a kézmosást.
* 13. *Összehíván.* Pilátus kénytelen volt újra foglalkozni az üggyel.
* 15. *Sőt Heródes sem*, aki pedig mint zsidó, ért a dologhoz.
* 16. *Megfenyítem*, azaz megostoroztatom Ján. 19,1. szerint.
* 17. E vers több szövegemlékben hiányzik; de legtöbb emlékben megvan. (V. ö. Máté 27,15; Márk 15,6.)
* 18. A nép, melyet a hatóságok izgattak (Máté 27,20: Márk 15,11.), vérszemet kapott.
* 20. skk. Pilátus ismételve megvallja Jézus ártatlanságát s újabb kísérletet tesz Jézus megmentésére; de gyengesége és engedményei csak felbátorítják a felizgatott népet, melynek lármáját (némely szövegemlékek szerint) a papi fejedelmek is támogatták. Ezután következett a tövissel való koronázás és kicsúfolás. (Máté 27,27-30 Márk 15,16-19; Ján. 19,2. skk.)
* 26-31. *A kereszt útja; a siránkozó asszonyok*. (Máté 27,31. sk, Márk 15,20. sk. Ján. 19,16. sk.)
* 26. *Simont Cirenéből*. (Lásd Máté 27,32. jegyz. Márk 15,21. jegyz.) Jézus ki volt merülve a fáradságtól; féltek, hogy még az úton meghal. Azért Simon a keresztet Jézus után vitte.
* 27. *Az asszonyok*, tudniillik Jézus anyja és galileai hívei

meg. A lármájuk egyre erősödött. 24 Pilátus ezért úgy döntött, hogy legyen meg, amit kívánnak. 25 Amint kérték, szabadon bocsátotta azt, akit lázadásért és gyilkosságért vetettek börtönbe, Jézust pedig kiszolgáltatta akaratuknak.

A keresztrefeszítés

26 Miközben elvezették, megragadtak egy bizonyos Simont, Cirenéből valót, aki a mezőről jött, és rátették a keresztet, hogy vigye Jézus után.

27 Nagy népsokaság követte őt, köztük asszonyok is, akik jajgattak és sírtak miatta. 28 Jézus odafordult hozzájuk, és így szólt: »Jeruzsálem leányai, ne miattam sírjatok! Magatokat és gyermekeiteket sirassátok! 29 Mert jönnek majd napok, amikor azt mondják: `Boldogok a meddők, az anyaméhek, amelyek nem szültek, és az emlők, amelyek nem szoptattak!'

30 Akkor azt kezdik majd mondani a hegyeknek: *`Szakadjatok ránk!' És a halmoknak: `Takarjatok el minket!'* {Óz 10,8} 31 Mert ha a zöldellő fával ezt teszik, mi lesz a szárazzal?«

32 Vele együtt vittek két gonosztevőt is, hogy kivégezzék.

33 Amikor a Koponyahelynek nevezett helyhez értek, megfeszítették őt ott, és vele a gonosztevőket is, az egyiket jobbról, a másikat balról. 34 Jézus ekkor így szólt: »Atyám! Bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek.«

A ruháit elosztották, és sorsot vetettek rájuk {Zsolt 22,19}. 35 A nép bámészkodva állt ott, a főemberek pedig így *gúnyolták* őt {Zsolt 22,8}: »Másokat megmentett, mentse meg most magát, ha ő a Krisztus, az Isten választottja!« 36 A katonák is gúnyolták őt. Odamentek, *ecettel* kínálták, 37 és azt mondták: »Ha te vagy a zsidók királya, szabadítsd meg magadat!« 38 Felirat is volt fölötte: »Ez a zsidók királya.«

39 A megfeszített gonosztevők közül az egyik szidalmazta: »Nem a Krisztus vagy te? Szabadítsd

(Magdolna, Kleofásné Mária és Szalome stb.), úgyszintén jeruzsálemiek, kik az Üdvözítőt megszánták. A hagyomány szerint köztük volt bizonyos Veronika is, ki keszkenőjével Jézus véres arcát letörölte, melynek képe csodálatosan a keszkenőn maradt. Később némelyek e Veronikát azonosnak vélték a vérfolyásból meggyógyított asszonnyal.

* 28. sk. Jézus ezen beszéde Jeruzsálem pusztulására céloz, melyet többen a síró asszonyok közül, de kivált azok gyermekei megértek. *Jeruzsálem leányai* jelenti a zsidó nép asszonyait általában. *Boldogok* a magtalanok, kiknek nincs megsiratni való gyermekük.

* 30. Akkor majd az emberek kétségbeesésükben szeretnének a föld alá bújni, meghalni és a sírban pihenni. (V. ö. Iíz. 2,19. 21. Óz. 10,8. Jel. 6,16.)

* 31. *A zöldelő fa* jelenti az igazakat, a jámborokat, a száraz a gonoszokat; az előbbi itt különösen Krisztust, az utóbbi a zsidókat. Ha tehát ilyen az igaz sorsa, ha az Isten igazságossága ilyen elégtételt követel a mások bűneért az igaztól, saját szeretett fiától, mi vár magukra a bűnösökre, kivált a zsidó népre, a terméketlen fára. (V. ö. Máté 21,18. sk.)

* 32-43. *Jézus a kereszten; egyik lator megtérése*. (Máté 27,33-44; Márk 15,22-32: Ján. 19,17-30.)

* 33 *Koponyahegy*, arámi nyelven Gulgolta vagy Golgota. (V. ö. Máté 27,33. jegyz. Márk 15,22 Ján. 19,17.)

* 34. E fohász a párhuzamos helyeken és Lukácsnál is sok szövegemlékben hiányzik. Jézus tehát nemcsak tanította az ellenségszeretetet (Máté 5,44.), hanem maga is imádkozott ellenségeiért, valószínűleg akkor, mikor a kereszthez szegezlek. *Nekik*, t. i. a zsidóknak; kivált azok vezetőinek. *Nem tudják*, legalább sokan közülök; sőt bűnük teljes nagyságát bizonyára csak kevesen fogták fel. Politikai Messiást vártak, tehát nem tudták, hogy az igazi Messiást ölik meg. *Ruháit elosztják*. (Lásd Ján. 19,23. skk. jegyz. Máté 27,35: Márk 15,24: Ján. 19,23. skk.)

* 35. skk. (V. ö. Máté 27,39, Skk. Márk 15,29. skk.)

* 38. (V. ö. Ján. 19,20.)

* 39. Máté és Márk a két lator csúfolódását említi. (Máté 27,44; Márk 15,32.) Az apokrif Nikodemus-evangélium szerint csak a baloldali lator (Gestas) csúfolódott.

* 40. *Te sem félsz,* ép úgy. mint a zsidók, bolott te is halálod óráján, az Isten ítélete előtt vagy.

* 42. *Midőn eljösz királyságodban,* azaz dicsőségben, mint király, a messiási ország felállítására. (V. ö. Máté 16,28: Csel. 1,6.) Mások úgy magyarázzák: mikor a mennyországba bemégy. Lehet, hogy e lator Jézust előbb is hallotta és látta némely tetteit, most pedig a szenvedő Jézus látása és az isteni kegyelem felvilágosították és meglágyították szívét, s megértette a kereszt feliratának igazi értelmét, előbb, mint maguk az apostolok.

* 43. *A paradicsomban*. A paradicsom az igazak túl világi lakóhelye; de jelentheti képletesen a mennyországot is. (L. Luk. 16,22: Kor. II. 12,4; Jel. 2,7.) Tehát velem leszesz, nem majd, ha a messiási ország tökéletesen megvalósul, hanem már ma.

* 44-56. *Jézus halála és temetése*. (Máté 27,45-61; Márk 15,33-47; Ján. 19,30-42.)

* 44. *Hattól kilencig*. (Lásd Máté 27,43. jegyz.)

* 45. *A nap elsötétedik*, tehát nem valami felhő volt a sötétség oka. A kárpit kettéhasada. Máté szerint csak a halál beálltakor. (27,51.) Máté más csodákat is említ.

* 46. *Kezeidbe ajánlom*. (V. ö. Zsolt. 30,6.) János szerint e szavak előtt mondá Jézus: Beteljesedett. (19,30.) Jézus itt emberi lelkét visszaadja az Atyának.

hát meg magad, és minket is!« 40 De a másik megrótta ezekkel a szavakkal: »Nem félsz Istentől? Hiszen te is ugyanazt a büntetést szenveded! 41 Mi ugyan jogosan, mert tetteink méltó büntetését vesszük, de ez itt semmi rosszat sem cselekedett.« 42 Aztán így szólt: »Jézus, emlékezz meg rólam, mikor eljössz országodba.« 43 Ő azt felelte neki: »Bizony, mondom neked: még ma velem leszel a paradicsomban!«

Jézus halála

44 A hatodik óra körül sötétség támadt az egész földön, a kilencedik óráig. 45 A nap elsötétedett, a templom függönye középen kettéhasadt. 46 Jézus ekkor hangosan felkiáltott: *»Atyám! Kezedbe ajánlom lelkemet!«* **{Zsolt 31,6}** E szavakkal kilehelte a lelkét.

47 Amikor a százados látta, ami történt, dicsőítette Istent, és így szólt: »Ez az ember valóban igaz volt.« 48 Az egész sokaság, amely összeverődött, a történtek láttán mellét verve hazatért.

49 Jézus minden ismerőse, és az asszonyok, akik Galileából követték őt, távolabb állva figyelték mindezt **{Zsolt 38,12}**.

Jézus temetése

50 Volt egy József nevű, derék és igaz férfi, a főtanács tagja, 51 aki nem értett egyet a határozatukkal és tetteikkel. Arimateából, a zsidók egyik városából származott, és maga is várta az Isten országát. 52 Elment Pilátushoz, és elkérte Jézus testét. 53 Aztán levette, gyolcsba göngyölte, és egy sziklába vágott sírba helyezte, amelyben még senki sem feküdt. 54 A készület napja volt, és közeledett a szombat. 55 Az asszonyok, akik Galileából jöttek vele, utánamentek, és megnézték a sírt, hogy miképpen helyezték el a testét. 56 Aztán hazatértek, illatszereket és keneteket készítettek, de a szombatot a parancs szerint nyugalomban töltötték.

* 47. *Ami történt*, így szenvedni és meghalni embert még nem látott. *Ez az ember igaz volt*. (V. ö. Máté 27,54: Márk 15,39.) János szerint egy katona lándzsával átszúrá Jézus oldalát. (19,34. V. ö. Zak. 12,10.)
* 48. *Mellet verve* a bánat és gyász jeléül e látottak hatása alatt.
* 49. A jámbor asszonyokat a szeretet ott tartotta a keresztnél. (V. ö. Máté 27,55. sk. Márk 15,40 sk. Luk. 8,2. sk.)
* 50. *József* az arimateai (V. ö. Máté 27,57. jegyz. Márk 15,43; Ján. 19,38.) *Tanácsbeli volt*, a főtanács tágja.
* 51. *Várta az Isten országát*, tehát Krisztus tanítványa és híve volt.
* 53. (V. ö. Márk 11,2: Luk. 19,30: Ján. 19,41.)
* 54. *Ünnepi készület napja*. (Görögül paraskeve.) Márk szerint szombat előtti nap, azaz péntek. (Lásd Máté 27,57. sk. Márk 15,42.) *Szombatra alkonyodék*, már feljövőben voltak a csillagok, amivel a következő szombat kezdődött, tehát beállóban volt a szombat. (V ö. a magyar kifejezést: szombatra virrad.)
* 55. *Utánuk menének* a temetést végzőknek a sírhelyhez. *Az asszonyok*. Lásd fentebb 49. versnél.
* 56. *Illatszereket és keneteket készítenek*, hogy a holttestet majd a szombat elmúltával bebalzsamozzák. *Szombaton nyugovának*. Mózes törvénye szerint. (V. ö. Márk 16,1.)

Lk 24

Az angyal híradása az üres sírnál

1 A hét első napján kora hajnalban a sírhoz mentek, magukkal vitték az illatszereket, amelyeket készítettek. 2 A követ a sírtól elhengerítve találták. 3 Amikor beléptek, nem találták az Úr Jézus testét. 4 Történt pedig, hogy amíg ezen tanakodtak, egyszerre két férfi állt ott mellettük, ragyogó ruhában. 5 Az asszonyok megijedtek, és a földre szegezték tekintetüket. Azok pedig így szóltak hozzájuk: »Miért keresitek az élőt a holtak között?

* 24,1-12. *Az asszonyok és Péter a sírnál*. Máté 28,1. 5-10, Márk 16,1-11: Ján. 20,1-18. A feltámadt Jézus megjelenéseit lásd Máté 28. fej. elején jegyzetben.
* 1. *A hét első napján*, azaz vasárnap.
* 4. *Két férfiú,* azaz két angyal, férfi alakban. (V. ö. Máté 28,5: Márk 16,5: Ján. 20,12.) Máté és Márk csak egy angyalt említenek, azt, amelyik beszélt; Lukács és János kettőt.
* 5. *Földre hajtván orcáikat*, lesütvén szemeiket, vagy földre borulván.
* 6. sk. Krisztus szenvedéséről és feltámadásáról ismételve beszéle. (V. ö. Máté 16,21: 17,23: Luk. 9,22: 18,32. sk.) A bűnös emberek, zsidó felfogás szerint a pogányok. (V. ö. Luk. 18,32.)
* 9. *A tizenegynek*, az apostoloknak Judás nélkül (v. ö. Márk

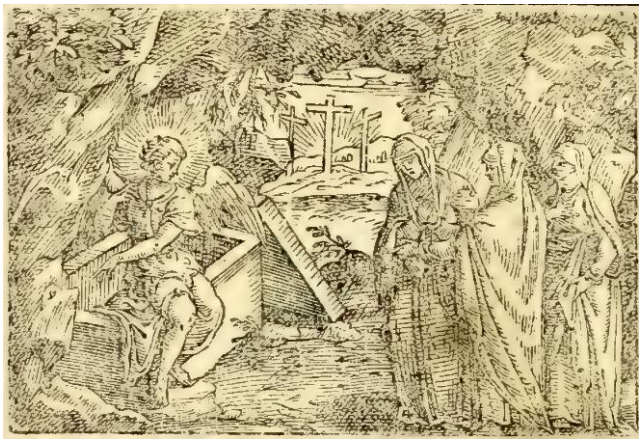

6 Nincs itt, hanem feltámadt. Emlékezzetek
csak vissza, mit mondott nektek, mikor még Gali-
leában volt: 7 `Az Emberfiának a bűnös emberek
kezébe kell kerülnie, hogy megfeszítsék, de har-
madnapra föltámad.'« 8 Ekkor eszükbe jutottak
ezek a szavai. 9 Visszatértek tehát a sírtól, és el-
mondták mindezt a tizenegynek és a többieknek.
10 Mária Magdolna, Johanna, Mária, Jakab anyja,
és a velük lévő többi asszony mondta el mindezt
az apostoloknak. 11 Ők azonban képzelődésnek
tartották szavaikat, és nem hittek nekik. 12 Péter
mégis útra kelt, és a sírhoz futott. Behajolt, de
csak a lepleket látta, ezért a történteken csodál-
kozva hazament.

Találkozás a Feltámadottal az emmauszi úton

13 Aznap ketten közülük egy Emmausz nevű
helységbe mentek, amely Jeruzsálemtől hatvan
stádium távolságra volt, 14 s beszélgettek egymás-
sal mindarról, ami történt. 15 Miközben beszélget-
tek és tanakodtak, egyszer csak maga Jézus köze-
ledett, és csatlakozott hozzájuk. 16 De a szemüket
akadályozta valami, hogy fel ne ismerjék. 17 Meg-
szólította őket: »Miről beszélgettek egymással út-
közben?« Ők szomorúan megálltak. 18 Az egyik,
akinek Kleofás volt a neve, azt felelte: »Te vagy
az egyetlen idegen Jeruzsálemben, aki nem tudod,
mi történt ott ezekben a napokban?« 19 Ő megkér-
dezte tőlük: »Micsoda?« Azt felelték: »A Názáreti
Jézus esete, aki tettben és szóban hatalmas próféta
volt Isten és az egész nép előtt. 20 Hogy hogyan
adták őt a főpapok és főembereink halálos ítéletre,
és hogyan feszítették meg őt. 21 Pedig mi azt re-
méltük, hogy ő fogja megváltani Izraelt. Azonfe-
lül ma már harmadik napja, hogy ezek történtek.
22 De néhány közülünk való asszony is megzavart
bennünket, akik hajnalban a sírnál voltak, 23 s mi-
vel nem találták a testét, visszajöttek azzal a hírrel,
hogy angyalok jelenését is látták, akik azt mond-
ták, hogy él. 24 Társaink közül néhányan a sírhoz

16,14.); mind a többinek, más tanítványoknak és híveknek.

* 10. Ezen asszonyokról L. Luk. 7,37; 8,2. sk. Ján. 19,25 ; Márk (16,1.) Szalonét is említi.

* 11. Az Üdvözítő ismételt jövendölése dacára a zsidó előítélet és a múlt napok eseményei ennyire megzavarják az apostolokat. Tehát nem voltak könnyenhívők.

* 12. E vers egy pár könyvben és fordításban hiányzik; de a legtöbb szövegemlékben megvan. Péter tehát mégis végére akar járni a dolognak. Vele ment János is. (V. ö. Luk. 24,24: Ján. 20,2. skk.) Lehajolván a sír alacsony bejáratánál. Csodálkozván, tehát hinni kezdvén.

* 13-35. Az Emmausba menő két tanítvány. (Márk 16,12. sk.)

* 13. *Közülök*, a tágabb értelemben vett tanítványok közül. A két tanítvány talán az ünnepi öl ment haza. Sokan azt hitték, hogy az egyik maga Lukács vala, de ezt maga Lukács tagadja (1,2.), ki magát a szemtanuktól megkülönbözteti. Aznap, a feltámadás napján. *Emmaus* falu, melynek helyéről vitatkoznak, valószínűleg északra vagy északnyugatra volt Jeruzsálemtől. *Futamat*, görögül stádium, az olympiai futópálya hossza, körülbelül 192 méter tehát 60 futamat = 11 1/2 kilométer.

* 16. *Szemeik akadályozva valának*; Jézus csodálatos módon elrejté tőlük igazi alakját, hogy alkalma legyen kétségeiket eloszlatni. (V. ö. Márk 16,12. Ján. 20,14; 21,4. skk.)

* 18. *Csak te vagy, ki nem hallottad?* A tanítványok azt hitték, hogy amint az ő szívük tele volt a múlt napok benyomásaival, úgy azokról mindenkinek tudnia kellett.

* 19. Jézus kérdése csak arra szolgált, hogy a beszélgetést megindítsa. *Tettben*, azaz csodatételekben. Isten és a nép előtt, azaz Isten tudtára és akaratából és a nép szeme láttára.

* 21. *Mi*, a hívei. *Meg fogja váltani*, a zsidó remény szerint az idegen igától. A tanítványok még zsidó elfogultságban leledzettek. (V. ö. Csel. 1,6.) *Azon felül harmadnapja*. A tanítványok szomorú kételkedéssel, de némi reménykedéssel állapítják meg, hogy már itt volna az ideje, hogy történjék valami.

* 22. sk. *Közülünk való*, azaz Jézus hívei közül.

* 24. *Némelyek* (v. ö. Luk. 24,12: Ján. 20,2. skk.) *úgy találták*, hogy a sír üres. *Nem látták*, tehát a remény, úgy látszik, megint meghiúsult; most néni tudják, mit gondoljanak.

* 26. *Ezeket kellett* a próféták jövendölése és Isten terve szerint. (V. ö. Zsid. 2,10; Fil. 2,8. sk.)

* 27. *Az Írásokban*, vagyis az ószövetségi szentkönyvekben található, messiási jóslatokat, Jézus ezen magyarázatait az apostolok az egyházra áthagyományozták.

* 28. *Úgy tett,* azaz valóban tovább akart menni, de tudta, hogy marasztalni fogják.

* 29. *Nem ereszték*, azaz nagyon marasztalták. *Betére*. Lehet, hogy valamelyik tanítványnak Emmausban lakása volt.

* 30. *Megáldá, nyujtá,* talán szentséges testét a kenyér színe alatt. (V. ö. Csel. 2,42.)

* 31. *Megnyílának szemeik*, alkalmasint az Oltáriszentség vétele után. (Márk. 35. v.)

* 32. *Gerjedez vala*. Most maguk is csodálkoznak, hogy Jézust előbb meg nem ismerték.

* 33. *Visszatérének*; az este dacára siettek az örömhírrel az apostolokhoz. Két óra alatt odaérhettek. *A tizenegyet;* az apostolok testületileg bár valóban csak tizen voltak jelen, mert Tamás is hiányzott János szerint. (20,24.)

* 34. Az apostolok már hasonló örömhírrel fogadják őket. *A Simonnak* való megjelenés a sírhoz menetele után (Luk.

mentek, és úgy találták, ahogy az asszonyok mondták, de őt magát nem látták.«

25 Erre ő azt mondta nekik: »Ó, ti oktalanok és késedelmes szívűek arra, hogy elhiggyétek mindazt, amit a próféták mondtak! **26** Hát nem ezeket kellett elszenvednie a Krisztusnak, hogy bemehessen dicsőségébe?« **27** És kezdve Mózesen és valamennyi prófétán, mindent megmagyarázott nekik, ami az Írásokban róla szólt. **28** Mikor odaértek a faluhoz, ahová mentek, úgy tett, mintha tovább akarna menni. **29** De marasztalták: »Maradj velünk, mert esteledik, és lemenőben van már a nap!« Bement hát, hogy velük maradjon. **30** Amikor asztalhoz ült velük, fogta a kenyeret, áldást mondott, megtörte, és odanyújtotta nekik. **31** Ekkor megnyílt a szemük, és felismerték, de ő eltűnt a szemük elől. **32** Ők pedig így szóltak egymáshoz: »Hát nem lángolt a szívünk, amikor beszélt hozzánk az úton, és feltárta előttünk az Írásokat?« **33** Még abban az órában útra keltek, és vissza-tértek Jeruzsálembe, ahol egybegyűlve találták a tizenegyet és a velük levőket. **34** Azok elmondták: »Valóban feltámadt az Úr, és megjelent Simonnak!« **35** Erre ők is elbeszélték, ami az úton történt, és azt, hogy hogyan ismerték fel őt a kenyértöréskor.

A Feltámadott megjelenése Jeruzsálemben

36 Amíg ezekről beszéltek, egyszer csak maga Jézus állt közöttük, és azt mondta nekik: »Békesség nektek!« **37** Megrémültek és féltek, mert azt hitték, hogy szellemet látnak. **38** De ő megkérdezte tőlük: »Miért rémültetek meg, és miért támad kétely szívetekben? **39** Nézzétek meg a kezemet és lábamat, hogy valóban én vagyok!

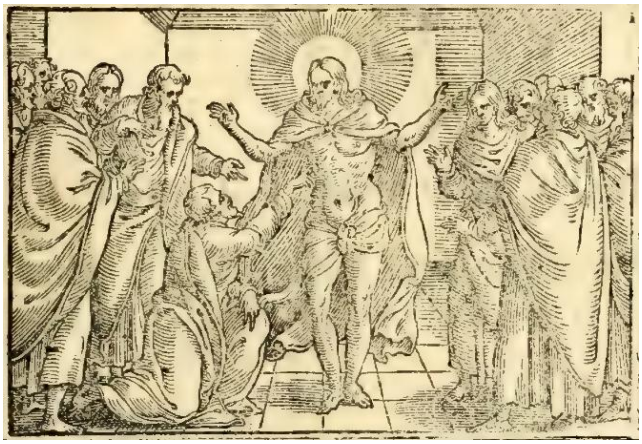

Tapintsatok meg, és lássátok, mert a szellemnek nincs húsa és csontja, de amint látjátok, nekem van.« **40** Ezt mondta, azután megmutatta nekik a kezét és a lábát. **41** Mivel örömükben még mindig nem hittek, és csak csodálkoztak, azt mondta nekik: »Van itt valami ennivalótok?«

24,12.) történt. (V. ö. Kor. I. 15,5.)

* 36-43. *Jézus megjelenése a tizenegynek* (tíznek). Márk 16,14: Ján. 20,19-25. Ez is még a feltámadás napján történt.

* 36. *Köztük álla*, hirtelen, csodálatosan köztük termett a zárt ajtókon át. (Ján. 20,19.) *Békesség nektek*, a zsidó köszöntés. (V. ö. Ján. 20,19. 26.) *Én vagyok, ne féljetek*, sok szövegemlékben hiányzik.

* 37. *Azt vélték*. A tanítványok hite még gyenge volt, de a hirtelen jelenés is megzavarta őket. *Lelkei látnak*, Hitték ugyan Jézus feltámadását (34. vers), de féltek, hogy ami előttük megjelent, valami kísértet, a holtak birodalmából elszabadult lélek.

* 39. sk. *Nézzétek kezeimet és lábaimat*; tehát bebizonyítja személyazonosságát a sebhelyekkel. (V. ö. Ján. 20,27.)

* 41. *Nem hittek*. A nagyon örvendetes dolgot az ember nehezen hiszi el; fél, hogy csalódásnak esik áldozatul. (V. ö. Móz. I. 45,26.)

* 43. *Evett előttük* s úgy meggyőzte őket, hogy valódi élő teste van. Tudott enni, bár nem volt rá szüksége. *A maradékot nekik adá*. Így a Vulgata. De ez a legtöbb görög kéziratban hiányzik. János szerint akkor adta nekik a küldetést és bűnbocsátó hatalmat. (Ján. 20,21-23.)

* 44-63. *Búcsúbeszéd és mennybemenetel*. (Márk 16,19. sk. Csel 1,3-12.) A mennybemenetel a feltámadás után negyven nappal történt. (Csel. 1,3. skk.)

* 44. skk. Az itt következő beszéd valószínűleg a feltámadt Jézus összes beszédeinek kivonata és összefoglalása, vagy közvetlenül a mennybemenetel előtt történt. Különbözik azoktól a búcsúbeszédektől, melyeket Máté (28,18-20.) és Márk (16,14-18.) közölnek. *Ezek az igék* a szenvedésemre, feltámadásomra és az evangélium hirdetésére vonatkozó jövendölések. *Még veletek valék* földi életemben. Mózes, próféták, zsoltárok az ószövetségi Szentírás három főrésze, kivált a jövendölések.

* 45. *Megnyitá elméjüket*. Isten megvilágítása kell a Szentírás megértéséhez.

* 47. *Az ő nevében*, ő helyette, az ő megbízásából. Megtérést, bocsánatot. (V. ö. Csel. 5,31.)

* 48. *Ezeknek hinni*, a jövendölések teljesedésének. (V. ö. Csel. 1,8.)

* 49. *Elküldöm Atyám igéretét*, a Szentlelket. (V. ö. Iz. 44,3: Joel 2,28. sk. Ján. 14,16. 26; Csel. 1,4. sk. 2,16. sk.) *Maradjatok a városban*. (Lásd Csel. 1,4.) *Erővel*, a Szentlélek ajándékaival. (Csel. 1,8.)

* 50. *Betánia közelébe*, az Olajfák-hegyére, a betániai oldalon. (Csel. 1,12.)

* 51. *Mennybe viteték*, némely szövegemlékben hiányzik; de tévedésből. Krisztus maga erejéből ment mennybe, és pedig látható módon, hogy az apostolok egy ideig szemükkel kísérhették. (V. ö. Márk 16,19; Ján. 6,63: Csel. 1,9. sk.)

* 53. *Mindenkor*, naponkint az imádság óráiban. (V. ö. Csel. 2,46; 3,1.) Sok szövegemlék hozzáteszi: Ámen.

42 Erre adtak neki egy darab sült halat. 43 Elvette,
és a szemük láttára evett belőle.

44 Azután így szólt hozzájuk: »Ezek azok az
igék, amelyeket elmondtam nektek, amikor még
veletek voltam, hogy be kell teljesedni mindan-
nak, ami meg van írva rólam Mózes törvényében,
a prófétákban és a zsoltárokban.« 45 Akkor meg-
nyitotta értelmüket, hogy megértsék az Írásokat.
46 Azt mondta nekik: »Úgy van megírva, hogy a
Krisztusnak szenvednie kell, és harmadnapon fel-
támadni a halálból. 47 A nevében megtérést kell
hirdetni a bűnök bocsánatára Jeruzsálemtől
kezdve minden népnek. 48 Ti tanúi vagytok ezek-
nek. 49 Én majd elküldöm nektek azt, amit Atyám
ígért. Ti csak maradjatok a városban, amíg el nem
tölt az erő benneteket a magasságból.«

50 Ezután kivezette őket Betánia közelébe,
felemelte a kezét, és megáldotta őket. 51 Áldás
közben eltávozott tőlük, és fölvitetett a mennybe.

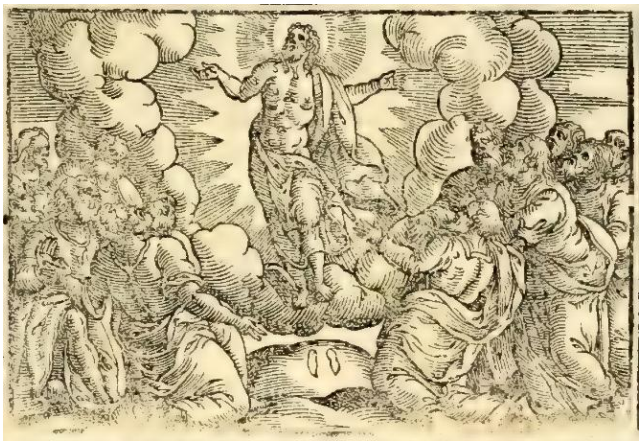

52 Leborulva imádták, azután nagy örömmel
visszatértek Jeruzsálembe. 53 Szüntelen ott voltak
a templomban, és áldották Istent.

EVANGÉLIUM JÁNOS SZERINT

Szt. János Zebedeusnak, a galileai halásznak és Szalóménak fia és az idősebb Jakabnak öccse volt. Anyja azokhoz a jámbor asszonyokhoz tartozott, akik Jézusnak szolgáltak, midőn Zsidóország tartományait s helységeit bejárta, az evangéliumot hirdetvén és jót cselekedvén. A régi hagyomány egyhangúlag azt vallja az evangélistáról, hogy mindvégig szűzi életet élt. A lelkülete igen szelíd és bensőséges, amellett tüzes és határozott volt. Mikor Keresztelő Szt. János fellépett, hozzá csatlakozott, de Keresztelő Szt. János bizonyságtétele után Andrással együtt Jézushoz szegődött és tanítványa lett az Üdvözítőnek, kit Galileába követett s ott résztvett a kánai menyegzőn, majd elkísérte az Urat Kafarnaumba, Jeruzsálembe, Szamariába s azután egyidőre visszatért otthonába a halászmesterségéhez. A csodálatos halfogás után Jézus hívására mindenét otthagyta s állandóan az Üdvözítő mellett maradt. Az apostoli testületben Jézus őt, Pétert és Jakabot különös bizalmával tüntette ki, de azonfelül hármuk közül is ővele éreztette különösképen gyöngéd szeretetét, úgy hogy az utolsó vacsorán az Üdvözítő mellett foglalhatott helyet s Jézus szívére hajthatta fejét, a kereszt alatt pedig az Úrtól oltalmába fogadta a Boldogságos Szüzet, kinek gondviselője maradt a Szent Szűz mennybevételéig. Az egyház első idejében Jeruzsálemben tevékenykedett Szt. Péter mellett és Szt. Pál őt az egyház oszlopai közé sorolja. Később elhagyta Jeruzsálemet és a 70. év körül Kisázsiába, Efezus városába jött; ezentúl itt élt kevés megszakítással, mint Efezusnak és a Kisázsiában felvirágzó egyházaknak főpásztora. A kegyetlen és az uralmát féltő Domitianus császár őt keresztény hite miatt forró olajjal telt hordóba dobatta s mikor innen csodás módon sértetlenül kikerült, száműzte Patmos szigetére. Itt voltak a látomásai, melyeket a Titkos Jelenések könyvében megírt. Domitianus császár halála után visszatérhetett Efezusba s ott csendes halállal fejezte be életét kb. 100 éves korban, Trajanus császár idejében. Legtovább élt az apostolok közül, személye összekötő kapocs az apostoli korból a következő nemzedékhez. A negyedik evangéliumot, melyet ő írt, már a régi kor úgy tekintette, hogy az kiegészíti az előző hármat s azokhoz viszonyítva szellemi evangélium, mert a Jézus személyéről támadt téves tanításokkal szemben többet foglalkozik Krisztus isteni természetével és az Atyához való viszonyával. A célja: bizonyítani Krisztus istenségét. Az evangélium megírása az apostolnak efezusi működése idejére, legkésőbben a kilencvenes évek elejére tehető.

ELŐSZÓ: 1,1-18

Jn 1

1 Kezdetben volt az Ige, és az Ige Istennél volt, és Isten volt az Ige. **2** Ő volt kezdetben Istennél. **3** Minden általa lett, és nála nélkül semmi sem lett, ami lett. **4** Benne élet volt, és az élet volt az emberek világossága. **5** A világosság a sötétségben világít, de a sötétség azt nem fogta föl.

6 Volt egy ember, akit Isten küldött, János volt a neve. **7** Tanúskodni jött, hogy tanúskodjék a világosságról, s mindenki higgyen általa. **8** Nem ő volt a világosság, csak tanúságot kellett tennie a világosságról.

János evangéliumának kommentárja

* Ján. 1,1-18. *Az evangélium előszava; az Ige istensége és megtestesülése*. Ebben az előszóban különféle szakaszokat szoktak megkülönböztetni. Határozottan különválik benne három rész: I. Az Ige örök *isteni léte*, teremtő, éltető és világító működése általánosságban, (1-5. vers.) II. Az Ige *isten-emberi* megjelenése és szerepe a történelemben: megtestesülése és János tanúsága. (6-35. v.) III. Az Ige *működésének* gyümölcsei. (16-18. v.)

* 1. *Kezdetben*, mikor a teremtett dolgok létre jöttek, tehát a világ és az idő kezdetén (mint Móz. I. 1,1.), mikor Istenen kívül még semmi sem volt, minden teremtmény előtt; nem lett, hanem már *volt*, léte már folyamatban volt; tehát az Ige teremtetlen, idő előtti, vagyis kezdet nélkül, öröktől fogva való. Nem időben és nem emberi születése idején lett (mint az ariánus és ebionita eretnekek állították). A kezdet tehát nem az isteni lényeg és nem az Atya, mindenek oka és ősforrása, miként némely egyházatyák képletesen magyaráz-

9 Az igazi világosság, aki minden embert
megvilágosít, a világba jött. 10 A világban volt, a
világ őáltala lett, de a világ nem ismerte fel őt. 11 A
tulajdonába jött, övéi azonban nem fogadták be.

12 Mindazoknak azonban, akik befogadták,
hatalmat adott, hogy Isten gyermekei legyenek;
azoknak, akik hisznek az ő nevében, 13 akik nem
a vérből, sem a test ösztönéből, sem a férfi akara-
tából, hanem Istenből születtek.

14 Az Ige testté lett, és köztünk lakott, és mi lát-
tuk az ő dicsőségét, mint az Atya egyszülöttének di-
csőségét, aki telve volt kegyelemmel és igazsággal.

15 János tanúságot tesz róla, és hirdeti: »Ő az,
akiről ezt mondtam: Aki utánam jön, megelőz en-
gem, mert előbb volt, mint én.«

16 Mi mindnyájan az ő teljességéből kaptunk
kegyelmet kegyelemre halmozva. 17 Mert a tör-
vényt Mózes által kaptuk, a kegyelem és az igaz-
ság pedig Jézus Krisztus által valósult meg. 18 Is-
tent soha senki nem látta: az egyszülött Isten, aki
az Atya kebelén van, ő nyilatkoztatta ki.

JÉZUS NYILVÁNOS MŰKÖDÉSE: 1,19-12,50

Jézust igazoló jelek és csodák; a működés kezdete: 1,19-4,54

Keresztelő János vallomása

19 Ez János tanúsága, amikor a zsidók papo-
kat és levitákat küldtek Jeruzsálemből hozzá,
hogy megkérdezzék őt: »Ki vagy te?« 20 Ő meg-
vallotta, és nem tagadta, és megvallotta: »Nem én
vagyok a Krisztus.« 21 Erre megkérdezték tőle:
»Mi vagy tehát? Illés vagy?« Ő azt válaszolta:
»Nem vagyok.« »A próféta vagy?« Azt felelte:
»Nem.« 22 Akkor azt mondták neki: »Akkor ki
vagy? Választ kell vinnünk azoknak, akik küldtek
minket! Mit mondasz magadról?« 23 Ő azt felelte:

»A pusztában kiáltó szava vagyok:

`Tegyétek egyenessé az Úr útját' **{Iz 40,3}**,

amint Izajás próféta mondta.«

24 A küldöttek a farizeusok közül voltak.
25 Ezért tovább kérdezték: »Miért keresztelsz te-
hát, ha nem te vagy a Krisztus, sem Illés, sem a
próféta?« 26 János ezt felelte nekik: »Én vízzel ke-
resztelek, de köztetek áll az, akit ti nem ismertek.
27 Ő az, aki utánam jön, akinek a saruszíját meg-
oldani sem vagyok méltó.« 28 Ezek Betániában
történtek, a Jordánon túl, ahol János keresztelt.

ták. Mások ügy értették, hogy a lehetséges dolgok kezdetén, tehát öröktől fogva. De nem valószínű, hogy János épen a kezdettelen örökkévalóságot nevezné kezdetnek. *Az Ige* (görögül Logosz, latinul Verbum) a görögben annyit jelent, mint gondolat, fogalom, szó, beszéd, tehát az ész és száj szava. A magyar ige is tágabb értelemben annyit tesz, mint szó, beszéd. (Az ige mint beszédrész csak a szónak újabb nyelvtani értelme.) Itt Szt. Jánosnál az Ige jelenti a Szentháromság második személyét, a Fiú Istent, Krisztust isteni természete szerint. A többi újszövetségi szentíró az Ige szót ilyen értelemben nem használja; János maga is csak öt helyen, (1,1. háromszor, 1,14. I. 1,1; 5,7. Jel. 19,13.); de már ahol a megtestesült Igéről beszél, ott Fiúnak, Krisztusnak, Jézusnak nevezi. Már az ószövetségi könyvekben sokszor van szó az Isten személyesített szaváról vagy bölcseségéről. (Zsolt. 32,6; 106,20. stb. Péld. 8,12 22. skk. 9,1. stb. Bölcs. 8,1. skk. 9,9. skk. 16,12; 18,15. sk. Sirák 1,5; 24,1. skk.) A kereszténység fellépése előtt a zsidók a teremtő szót, a kifele nyilvánuló, kinyilatkoztató, az emberi nemmel közlekedő Istent vagy az isteni működést nevezték Igének (az arámi bibliafordításokban több százszor memrának). Sőt hasonló eszmék már több régi pogány vallásban is előfordulnak, úgyszintén a görög és a zsidó-görög (hellenista) bölcseletben is; de ott az Ige szónak egészen más értelme van, mint Jánosnál. Platónál jelenti az isteni észt, mint az isteni eszméknek (ideáknak), a dolgok elvont lényegének és mintaképének tárházát, sőt néha a világ lelkét. A zsidógörög Philónál (aki már az ószövetségi szent könyvekből is meríthetett) a logosz homályos és zavaros fogalom, Istennek valami kisugárzása, tulajdonsága, a teremtés eszköze (demiurgus), közvetítő Isten és a világ közt, de nem külön személy, nem testesült meg, nem megváltó, nem Messiás. János feltételezi, hogy olvasói a logoszt némileg ismerték ; de a keresztény Ige eszméjét sem a zsidó theologiából, sem a görög bölcseletből nem vehette, hanem isteni kinyilatkoztatásból kapta. *Az Ige Istennél* volt, legbensőbben egyesülve volt az Atyával az isteni lényegben, de tőle különböző személy volt. *Isten volt*, isteni lényegű volt az *Ige*. Itt az alany az Ige, Isten az állítmány. (A dologra nézve lásd Zsid. 1. fej.) Az ariánusok az «Isten volt» után pontot tettek, de helytelenül.

* 3-4. Az Ige kifelé ható működése: ő volt a lét, élet és világosság forrása. *Mindenek ő általa lettek*, az egész teremtett világ, annak nemcsak alakja, hanem anyaga is. A minden személlyel közös isteni természet által az Ige az Atyával együtt létesítő ok, de egyúttal a teremtés eszköze és mintaképe. Az Igének tehát különös része és szerepe volt a teremtésben. *Ami lett*, tehát a teremtett dolgok. (De a Szentlélek nem.) *Őbenne élet volt*; nemcsak maga élt, hanem minden életnek az anyagi, szellemi, erkölcsi és örök életnek oka és forrása volt, különösen a természetfölötti életnek, mely az embereket megvilágította a kinyilatkoztatás és malaszt által. (V. ö. Ján. 5,26; 11,25; 14,6. I. 5,20.)

* 5. *A sötétség* a tévedés és bűn, illetőleg a tévedő és bűnös világ, kivált a pogányság. (V. ö. Iz. 5,20; 9,2; 29,15. Sir. 11,16. Ján. 3,19. Róm. 1,21; 13,12. Ef. 5,8. Kol. 1,13. Tessz. I. 5,4. Pét. I. 2,9. Ján. I. 1,6. stb.) *Világít* régen, most és örökké, de az eredmény az emberek szabad akaratától is függ; azért a tévedő és bűnös ember és világ e világosságot *fel nem fogta*, behunyta előtte szemeit, meg nem értette és be nem fogadta, sőt úgy tett mai napig. A világosság és sötétség ellentéte itt ismét a mózesi teremtéstörténet visszhangja.

* 6. *Lőn egy ember*, a történet folyamában fellépett. Ez természetesen Keresztelő Szt. János. (V. ö. Máté 3,1. stb.)

Keresztelő János tanúságtétele

29 Másnap látta, hogy Jézus közeledik hozzá.
Erre így szólt: »Íme, az Isten Báránya, aki elveszi
a világ bűnét! 30 Ő az, akiről mondtam: Utánam
jön egy férfi, aki megelőz engem, mert előbb volt,
mint én. 31 Én nem ismertem őt; de azért jöttem
vízzel keresztelni, hogy őt megismertessem Izra-
ellel.« 32 János tanúságot tett és azt mondta: »Lát-
tam, hogy a Lélek, mint galamb, leszállt az égből
és rajta maradt. 33 Nem ismertem őt, de aki azért
küldött, hogy vízzel kereszteljek, azt mondta ne-
kem: `Akire látod a Lelket leszállni és rajta ma-
radni, ő az, aki Szentlélekkel keresztel.' 34 Én lát-
tam, és tanúságot tettem arról, hogy ő az Isten Fia.«

Az első tanítványok

35 Másnap ismét ott állt János két tanítványá-
val együtt. 36 Mikor meglátta Jézust, amint arra ha-
ladt, azt mondta: »Íme, az Isten Báránya.« 37 A két
tanítvány hallotta szavait, és követték Jézust. 38 Jé-
zus pedig megfordult, és amikor látta, hogy köve-
tik, megkérdezte tőlük: »Mit kerestek?« Azt felel-
ték neki: »Rabbi – ami Mestert jelent –, hol laksz?«
39 Ő azt mondta nekik: »Gyertek és meglátjátok.«
Elmentek tehát, és meglátták, hogy hol lakik. Az-
nap nála maradtak. Körülbelül tíz óra volt.

40 A kettő közül, akik ezt hallották Jánostól,
és követték őt, az egyik András volt, Simon Péter
testvére. 41 Ő elsőként testvérével, Simonnal talál-
kozott, s azt mondta neki: »Megtaláltuk a Messi-
ást, azaz a Fölkentet!« 42 És elvitte Jézushoz. Jé-
zus rátekintett, és így szólt: »Te Simon vagy, Já-
nos fia. Kéfás lesz a neved.« Ez azt jelenti, hogy
Péter (vagyis Szikla).

43 Másnap, amikor Jézus Galileába készült
menni, találkozott Fülöppel. Azt mondta neki:
»Kövess engem!« 44 Fülöp Betszaidából való volt,
András és Péter városából. 45 Fülöp találkozott
Natanaellel, és elmondta neki: »Megtaláltuk azt,
akiről Mózes írt a törvényben és a próféták: Jé-
zust, József fiát Názáretből.« 46 Natanael erre
megjegyezte: »Jöhet valami jó Názáretből?« Fü-
löp azt felelte neki: »Gyere és lásd!« 47 Amikor
Jézus meglátta a közeledő Natanaelt, azt mondta
róla: »Íme, egy igaz izraelita, akiben nincs álnok-
ság.« 48 Natanael megkérdezte: »Honnan ismersz
engem?« Jézus azt felelte: »Mielőtt Fülöp hívott
volna téged, láttalak, amikor a fügefa alatt voltál.«
49 Natanael azt válaszolta: »Rabbi, te vagy az Is-
ten Fia, te vagy Izrael királya!« 50 Jézus erre így
szólt: »Mivel azt mondtam neked: láttalak a fü-
gefa alatt, hiszel? Nagyobb dolgokat fogsz majd

* 7. *Tanuságul jőve*, hogy rámutasson az igazi világosságra, a megtestesült Igére; tehát nem magáért jőve. hanem az Igéért, hogy az emberek higgyenek annak.

* 8. *Nem volt ő a világosság*, tudniillik az, melyről szó van, a ragyogó fő-fővilágosság, hanem annak tanuja. Ő is némi világosság volt, de csak hold a nap mellett, mely kölcsönzött fénnyel világított. Ezt János, úgy látszik, a Ker. Szt. János elfogult tanítványaira való tekintettel hangsúlyozza. (V. ö. Csel. 19,1-7.)

* 9. *Az igazi* önfényű *világosság volt*, tudniillik az Ige, mely megvilágosít mindenkit, ellentétben Jánossal, ki csak a zsidókat világította meg, azok közül is keveset. Krisztus mindenkit megvilágít maga részéről, a kinyilatkoztatás és az üdvösségre elégséges malaszt által, de sokan elzárják szemüket s visszaélve szabad akaratukkal, nem hisznek és meg nem térnek. *E világra jövő embert*. (Sokan úgy fordítják: az igazi világosság megvilágít világra jöttével. De ez az értelem valószínűtlen.) Ebből a kifejezésből nem következik, mint Origenes vélte, hogy az ember egy másik világból jön e világba; sem az, amit a pelagiánus eretnekek következtettek, hogy minden ember már megvilágítva, vagyis malasztban, eredeti bűn nélkül születik. A megvilágítás nem mindjárt a születésben történik, hanem később.

* 10. *A világban vala*, a megtestesülés után, sőt már az ószövetségben, mint a választott nép védője és vezetője. *A világ őt meg nem ismeré*, t. i. a gonosz világ, a rossz emberek, saját népe sem ismert rá benne a megtestesült Igére, a Megváltóra.

* 11. *Tulajdonába*, saját teremtményeihez, sőt saját népéhez. *Be nem fogadák*; népének nagy része sem fogadta el Messiásnak, Megváltónak, Isten Fiának; nem hitt neki és benne.

* 12. *Hatalmat ada*, azaz képességet, jogot *Isten gyermekei*, fogadott fiai és örökösei lenni a megszentelő malaszt közlése által. *Kik hisznek az ő nevében,* őbenne. A hit a megigazulás alapja és feltétele ez életben, melyet követ a malaszt és szeretet, a másvilágban pedig a fiúi örökség átvétele, a mennyei boldogság. A Messiás érdemeinek visszahatása és a hit által már az ószövetségi igazak is Isten fiaivá lettek. Szépen mondja Szt. Ágoston: Isten egy Fiat nemzett, de nem akart ennél megállani. hanem testvéreket, társörökösöket adott neki, nem nemzés által, hanem, örökbefogadás útján.

* 13. *A természetfölötti*, szellemi, istenfiúi születés, azaz megigazulás természete, ellentétben az emberi természetes születéssel, a zsidók által oly nagyra becsült Ábrahámtólvaló természetes leszármazással. Emez a test és vér ösztönéből, érzékiségből, legfeljebb az eszes ember akaratából történik; a természetfölötti születés Isten akaratából és elhatározásából. *Nem a vérből*, a görögben zsidós többes szám, bár a két szülő vérére is lehet gondolni. *A test* alatt némelyek az anyát értik, de helytelenül. *A férfi indulatjából,* általában az embert jelenti, nemcsak az apát, hanem az anyát is. *Istenből* mint atyából, az emberi akarat közreműködésével, a malaszt, mint a leiekbe áradó isteni vér által.

* 14. E vers az első három vers folytatása; a többi közbeszúrás és kitérés. *Az Ige testté lőn*, nemcsak testté, hanem valóságos és teljes (testből és leiekből álló) emberré. E szavak a megtestesülés titkát fejezik ki. Krisztusban tehát valóságos isteni és emberi természet volt, egy isteni személyben egyesülve. (V. ö. Ján. I. 4,2. sk. II. 7.) *Testté lőn*, nem annyit tesz, hogy testté vagy puszta emberré változott, hanem felvette az emberi testet és természetet. Emberfiává lett, hogy az embert Isten fiává tegye. Ezt János a Krisztus valóságos testét tagadó dokéta eretnekek ellen hangsúlyozza. *Miköztünk lakozék*, köztünk emberek, kivált tanítványai közt lakik (a

látni ezeknél.« **51** Aztán hozzátette: »Bizony, bizony, mondom nektek: látni fogjátok a megnyílt eget, s hogy az Isten angyalai föl- és leszállnak az Emberfia fölött.«

görög szerint sátorozik ideiglenesen, mintegy idegenben lakik). (V. ö. Ján. I. 1,1.) *Látók az ő dicsőségét*, szemléltük megjelenésének emberfeletti fönségében, isteni bölcseségében, csodálatos telteiben, kivált színváltozásában, feltámadásában és mennybemenetelében. *Az Atya egyszülöttének*, egytermészetű, vele egyfenségű és hatalmú Fiának. *Ki telve volt,* t. i. az Ige vagy az egyszülött Fiú; *malaszttal*, melynek Krisztus a forrása és mely isteni természetével jár, és az Igével való egyesülés következtében emberi természetére is végtelen fokban kiáradt Krisztusban, tehát végtelen malaszt volt. (Máriában nem, mert véges teremtmény végtelen járulékot be nem fogadhat.) *Telve igazsággal*, isteni és emberi természete tökéletes és igazi volt, s tanítása teljes igazság volt, nem ígéret és jelkép, mint az ószövetségi igazaké, hanem teljesedés.

* 15. Ebben a versben az evangélista idézi János bizonyságát, mely az evangélista idejébe is elhangzik. *Utánam jövendő*. Utánam született és fog működni. Megelőzött engem méltóságra, de történeti fellépésre is, mert már az ószövetségben megjövendöltetett és kijelöltetett. (V. ö. Máté 3,11. és párh.) *Előbb volt nálamnál* mint Ige, mint Isten Fia, isteni természetese nézve megelőzött, mert öröktől fogva volt.

* 16. Ezt valószínűleg már nem a Keresztelő mondja (az ószövetségi igazak nevében), hanem az evangélista, s benne a 14. verset folytatja. Az *ő teljességéből,* a benne lévő malaszt és igazság bőségéből, mint valami forrásból vagy kincstárból. *Mi mindnyájan*, elsősorban mi apostolok, másodsorban minden keresztény. *És pedig* (tudniillik, sőt) *malasztért malasztot*, azaz Krisztus malaszttal teljességéért mi is malasztot kaptunk, ránk is kiáradott az, Mások szerint malaszt felett, vagyis malasztra malasztot, azaz bőségesen, halomszámra. (Némelyek úgy értik, hogy az ószövetség kisebb malasztja helyett az újszövetség nagyobb malasztját. Azonban az ószövetséget a Szentírás nem szokta malasztnak nevezni. Mások szerint földi malaszt helyett mennyeit: egyik ezt, másik azt a malasztot.)

* 17. Mózes csak törvényt adott, de annak megtartására erőt, vagyis malasztot nem. (V. ö. Róm. 2,12; 3,20; 4,15. Gal. 3,23. skk.) *Az igazság* az ószövetségi szertartások és előképek (figurák, típusok) ellentéte. (V. ö. Kor. I. 10,6. 11. Kol. 2,17. Zsid. 8,5. 10,1.) *Adatott*, lett. Mózes csak kapta, közvetített, kihirdette a törvényt; Krisztus maga volt a malaszt és igazság szerzője, ki az újszövetséget saját hatalmával alkotta. (V. ö. Zsid. 3,3. skk.)

* 18. *Istent senki sem látta*, földi ember testi szemmel. A menny lakói látják, de lelki szemlélettel. Akiknek pedig a földön megjelent, azok nem az isteni lénnyel látták, hanem felvett, rendesen emberi alakban. (V. ö. Tim. I. 6,16. Ján. I. 4,12.) *Egyszülött Fiú*, a maga nemében egyetlen Fiú, az Isten természet szerinti Fia, ellentétben a fogadott fiákkal, a jámbor emberekkel. *Az Atya kebelén vagyon*, vele lényegileg legszorosabban egyesülve, és már emberi természete szerint is az Atyánál, a mennyben. *Ő jelenté ki*, tehát amit mondtam és mondok, azt magának az Isten egyszülöttének kinyilatkoztatásából merítettem; mert más nem is tudhatja az Isten belső titkait, az Atyához való viszonyát és megtestesülését.

* 19-36. *János bizonyságai Krisztusról*. A negyedik evangéliumban Jánosnak öt hasonló tanúbizonysága van feljegyezve. Ez itt a második, harmadik és negyedik bizonyság, melyek már Jézus böjtje és megkísértetése után, de a kánai menyegző előtt történtek.

* 19. *A zsidók* szó Jánosnál a jeruzsálemi zsidó hatóságokat. Jézus ellenségeit jelenti (ellentétben a galileai zsidósággal). János idejében a kereszténység már teljesen elszakadt volt a

hitetlen zsidóságtól. Itt a küldők alatt különösen a főtanácsot kell érteni (v. ö. Ján. 5,15. 9,22. 18,12.), illetőleg annak hivatalos küldötteit.

* 20. *Megvallá és nem tagadá*, nyíltan, kertelés nélkül.

* 21. *Illés vagy-e te?* kit a Messiás eljövetele előtt várunk. (Mal. 4,5. szerint; v. ö. Máté 17,10. skk.) *Nem vagyok*, t. i. a történeti Illés, hanem csak lélekben Illés. (V. ö. Máté 11,14; 17,10. skk. Luk. 1,17.) *A próféta vagy-e te?* a nagy próféta, a Messiás vagy más ígért és várt nagy próféta. (Móz. V. 18,15. Máté 16,14. Ján. 7,40. Csel. 3,22; 7,37.)

* 23. Most már nem lehetett a felelet elől kitérni. *A pusztában kiállónak szava stb*. János tehát Izaiás próféta (40,3.) szavaival felel, melyeket magára alkalmaz, (v. ö. Máté 3,3. jegyz. Márk 1,3. Luk. 3,4.)

* 24. *A farizeusok közül*, ami a küldöttek ellenséges indulatát magyarázza meg. (V. ö. Máté 3,7. jegyz.)

* 25. *Miért keresztelsz tehát?* Ez szemrehányás. A küldöttek megértették, hogy a keresztelés a Messiás működésének előkészítése akar lenni.

* 26. *Vízzel keresztelek*, ami csak felkelti a bűnbánatot és jelképezi a lelki megtisztulást (v. ö. Máté 3,11. jegyz.), tehát nem volt a Messiás vagy Illés kizárólagos joga. *Köztetek áll*, már tudtotok nélkül itt a Messiás és itt a bűnbánat ideje, tehát már prédikálhatom azt. (V. ö. Csel. 1,5; 11,16; 19,4.)

* 27. *Ki megelőzött engem*. Valószínűleg a 15. versből csúszott be ide is. *Saruszíját megoldani*, rabszolgája lenni. (Lásd Máté 3,11. jegyz. Márk 1,7. Luk. 3,16.)

* 28. *Betánia* helyett némely szövegemlékekben Betabara olvasható. De úgy látszik Betánia a helyes, mely azonban nem a Jeruzsálem melletti városka volt, hanem egy másik hasonló nevű község.

* 29. *Másnap* a zsidók küldöttsége után. Isten báránya (v. ö. Iz. 53,7. Jer. 11,19. Csel. 8,32. Ján. I. 3,5. Jel. 5,6. 12; 13,8.), ahol a Messiás mint Isten türelmesen szenvedő szolgája van leírva. *Elveszi a világ bűnét*, eltörli az emberiség bűneit, azaz eleget tesz érte engesztelő áldozat gyanánt, vagy magára veszi azt. Ez a megváltás szándéka, mely tényleg csak azoknál eredményes, kik annak gyümölcseit hittel és szeretettel elfogadják.

* 30. Lásd fentebb 15. vers.

* 31. *Nem ismertem őt,* hanem kinyilatkoztatásból tudtam, amit róla mondtam. János a pusztában töltötte ifjúságát. (Luk. 1,80.); de hallhatott szüleitől valamit Jézus születéséről és a saját születésének körülményeiről és a maga rendeltetéséről (hiszen Máté 3,13. skk. vonakodik Jézust megkeresztelni). Lehet, hogy Jézus személyét ismerte, de mégsem tudta bizonyosan, ő lesz-e az a Messiás, kiről jövendölt. Csak a Szentlélek megjelenése a kereszteléskor győzte meg arról, hogy valóban Jézus a Messiás (Máté 3,16. sk. Luk. 3,22. Ján. 1,33.), és az érttette meg vele teljesen saját keresztelésének a bűnbánat hirdetésén túlmenő célját.

* 32. János tanúskodik, hogy a Szentlélek ígérete teljesedett a keresztelésnél. *Mint galambot*, azaz galamb képében. A galamb a Szentlélek jelképe, (Iz. 11,2. Máté 3,16. Márk 1,10. Luk. 3,22.) *Rajta maradt*, tehát nem csak pillanatra és átmenetileg szállott reá, mint az ószövetségi prófétákra, hanem állandóan rajta maradt.

* 33. *Nem ismertem*. Lásd 31. vers. Aki küldött, az Isten. (V. ö. Luk. 3, 2.) *Az mondá* belsőleg. Akire látod leszállni; ez lesz az Istentől adott jel. Szentlélekkel keresztel, a Szentlélek malasztjának bőséges kiáradásával. (V. ö. Iz. 44,3. Joel 2,28. sk. Máté 3,11. jegyz. Márk 1,8. Luk. 3,16.)

* 34. *Tanúságot tettem* a keresztség után. Ez az Isten Fia, mint a mennyei szó mondta. (Máté 3,17, és párh.)

* 35. *Másnap,* tehát két nappal a zsidó küldöttség után. *Két tanítvány*, a 40. vers szerint egyik volt András, a másik, ki nincs megnevezve, maga János volt, ki evangéliumában alázatosságból nem szokta magát és fivérét megnevezni. (V. ö. 13,23; 18,15; 19,26. stb.)

* 36. A rámutatás a két tanítványnak szólott. E tanítványok bizonyára már az előtte való napi tanúságot is hallották.

* 37-42. *Az első tanítványok (András, János, Péter) hívása*. Még ekkor csak látogató tanítványok lettek: csak később (Máté 4,22; Luk. 5,11.) váltak Jézus állandó kísérőivé.

* 37. *Követék Jézust*. Céljuk volt Jézussal maradni és vele társalogni.

* 38. *Mit kerestek?* E kérdés célja az, hogy megszólaltassa őket és belső szándékukat kimondassa velük. *Rabbi* héberül mester. (V. ö. Máté 23,7. jegyz.) *Hol lakol?* hogy bővebb tanítást vehessünk tőled.

* 39. *Mintegy tíz óra*, valószínűleg zsidó számítás szerint délután 4 óra (római és mai számítás szerint délelőtt 10 óra). Az óraszámításról L. Márk 15,25. jegyz.

* 41. *Ez először találkozék*, utána valószínűleg János is megkereste és hívta a maga fivérét, Jakabot. *Megtaláltuk a Messiást;* tehát a Jézussal való beszélgetés után már hittek. *Messiás* héberül annyi, mint fölkent vagy Krisztus, a zsidóktól várt nagy király. (V. ö. Zsolt. 2,2. és Máté 1,1. jegyz. Ján. 4,25.)

* 42. *Jónás fia*, némely kéziratokban János fia. (V. ö. Ján. 21,15. skk.) *Kéfás* arámi nyelven annyi, mint görögül Péter, azaz kőszikla. Lásd Máté 16,18. jegyz. (V. ö. Móz. I. 17,5. 15. Márk 3,17.)

* 43-51. *Fülöp és Natánael meghívása.*

* 43. *Kövess engem* mint tanítvány (v. ö. Máté 4,19. sk. 9,9. és párh.)

* 44. *Betszaida* Galileában volt, a Genezáret tó nyugati partján. (V. ö. Máté 11,21.)

* 45. *Natánael* (héberül Isten ajándéka) kétségkívül azonos az apostolok névsorában (Máté 10,3. Márk 3,18. Luk. 6,14. Csel. 1,13.) említett Bertalannal, azaz Tolmáj fiával. Natánael Kána galileai városkából való volt. (Ján. 21,2.) *Akiről Mózes írt* (Móz. I. 49,10. V. 18,18. stb.) és csaknem minden próféta.

* 46. *Jöhet-e jó Názáretből?* E városkának, úgy látszik, valami okból rossz híre volt; vagy talán Natánael szavai csak azt jelentik: Eredhet-e valami nevezetes személy vagy dolog, tehát a Messiás-király ilyen jelentéktelen városkából. (V. ö. Máté 2,23. jegyz.) *Jer és lásd*, azaz Jézus tanítása és fenséges egyénisége majd meg fog győzni.

* 47. *Igaz izraelita*, a zsidóknál megtisztelő név volt: igazi Isten embere, méltó utódja Izraelnek, azaz Jákobnak és a többi pátriárkáknak.

* 48. *Honnan ismersz?* Natánael csodálkozik, hogy Jézus őt, ki tudtára Jézust soha sem látta, ismeri, sőt lelke belsejébe is belát. Jézus felelete elárulja mindentudását. Natánaellel valami nevezetes dolog, imádság, isteni megvilágosítás történhetett a fügefa alatt, amire Jézus céloz.

* 49. *Isten fia*, ki mindent tud és lát; Izrael királya a Messiás.

* 51. *Az eget megnyílni stb*. Ez aligha célozhat valami betűszerint megtörtént eseményre, hanem a legtöbb magyarázó szerint célzás Jákob álmára (Móz. I. 28,12.). és itt képletem értelemben Krisztusnak és híveinek az éggel való közlekedését jelenti, az Isten földre szálló malasztjait és az emberek felszálló imádságait. *Az Emberfiáról* lásd Máté 8,20. jegyz.

Jn 2

Csodajel a kánai menyegzőn

1 Harmadnapon menyegző volt a galileai Kánában. Ott volt Jézus anyja, 2 és Jézus is hivatalos volt a menyegzőre tanítványaival együtt. 3 Amikor fogytán volt a bor, Jézus anyja így szólt hozzá: »Nincs boruk!« 4 Jézus azt felelte neki: »Mi közünk ehhez, asszony? Még nem jött el az én órám!« 5 Anyja ekkor ezt mondta a szolgáknak: »Tegyetek meg mindent, amit mond!«

6 A zsidók tisztulására volt ott hat kőedény, egyenként két vagy három mérős. 7 Jézus azt mondta nekik: »Töltsétek meg az edényeket vízzel!« Színig töltötték őket. 8 Ekkor így szólt hozzájuk: »Most merítsetek, és vigyetek belőle a násznagynak!« Azok vittek neki. 9 Amint a násznagy megízlelte a borrá vált vizet, mivel nem tudta, hogy honnan való – de a szolgák, akik a vizet merítették, tudták –, odahívta a vőlegényt, 10 és azt mondta neki: »Minden ember a jó bort adja először, és miután megittasodtak, akkor a kevésbé jót. Te mindeddig tartogattad a jó bort!« 11 Jézus ezzel kezdte meg csodajeleit a galileai Kánában. Kinyilatkoztatta dicsőségét, és tanítványai hittek benne.

12 Azután lement Kafarnaumba, ő és anyja, a testvérei és tanítványai, és ott maradtak néhány napig.

A kereskedők kiűzése a templomból

13 Közel volt a zsidók Pászkája, és Jézus fölment Jeruzsálembe. 14 A templomban ökör-, juh- és galambkereskedőket talált, s az odatelepedett pénzváltókat. 15 Akkor kötelekből ostort font, és mindnyájukat kizavarta a templomból a juhokkal és az ökrökkel együtt, a pénzváltók pénzét szétszórta, az asztalaikat fölforgatta. 16 A galambárusoknak pedig azt mondta: »Vigyétek el innen ezeket, ne tegyétek Atyám házát vásárcsarnokká!« 17 Akkor tanítványai visszaemlékeztek arra, hogy írva van: *»Emészt engem a buzgóság házadért«*

* 2,1-12. A kánai menyegző.

* 1. *Harmadnapon* a Jordán vidékéről való elutazás után. Ez alatt volt idő Galileába menni. *Ott vala Jézus anyja*; a jegyesek valamelyike bizonyára rokonságban lehetett a szent családdal, mert más rokonok is jelenvoltak. (L. alább 12. v.)

* 2. *Meg volt híva Jézus*, ki meg is jelent, egyrészt, hogy a házasság intézményét megszentelje, másrészt, hogy megmutassa, hogy a mások örömében és az élet ártatlan szórakozásaiban szabad részt venni. *Tanítványaival együtt*, tudniillik azokkal, akik már akkor hozzá csatlakoztak. Szt. Józsefről nincs említés, mert akkor már valószínűleg elhalálozott.

* 3. *Nincs boruk*. Talán a tanítványok váratlan megjelenése okozta a borhiányt; azért folyamodott Mária Jézushoz segítségért, még pedig csodára számítva.

* 5. *Mi közöm nekem és neked*. E szavakban nincs visszautasítás vagy épen megrovás, mint némely egyházatyák is helytelenül vélték. Mária felebaráti szeretetből járt közben, ezért nem is érdemelt volna megrovást. Jézus pedig e szavakat bizonyára gyöngéden és szeretetteljesen mondta. A kifejezés a Szentírásban sokszor és különféle értelemben fordul elő. (V. ö. Jós. 22,24. Bír. 11,12. Kir. II. 16,10; 19,22. Máté 8,29. Márk 1,24. Luk. 8,28.) Itt semmi esetre sem jelent annyit, hogy mi közünk egymáshoz; mert hiszen Jézus és Mária viszonyáról egymáshoz itt nincs szó, hanem a násznép zavaráról. A ridegnek látszó kifejezés tehát annyit tesz: Mi közünk nekünk a násznép bajához? Bízd rám a dolgot, vagy: Nincs köztünk véleménykülönbség. (V. ö. Luk. 2,49.) Jézus nem utasítja el Mária kérésének lényegét, csak az időt tartja még korainak; még nincs itt a csodatételek ideje, vagy még nem fogyott el egészen a bor. Talán azt is akarta jelezni, hogy messiási és isteni működésében nem a természetes fiúi viszony, hanem a mennyei Atya terve és akarata az irányadó. Hogy Mária Jézus feleletét nem tekintette visszautasításnak, hanem épen beleegyezésnek és számított a csodára, az a következő szavakból világos: Amit mond, cselekedjetek. S Jézus épen Mária kérésére mégis végbevitte a csodát. *Asszony!* a Szentírásban, sőt más régi íróknál is tiszteletteljes és gyöngéd megszólítás, mellyel az anyát és királynőket is illették; tehát annyi, mint Asszonyom! (V. ö. Máté 15,28. Luk. 13,12. Ján. 4,21; 8,10; 19,26; 20,15.)

* 6. *A zsidók tisztulására*, t. i. étkezés előtt és után a kezek és edények szokásos mosására. (V. ö. Máté 15,2. Márk 7,3.) *Korsótartalmat*, a görögben metrétes, ami körülbelül 20 liternek felel meg.

* 8. *A násznagy*, itt a vendégség rendezésével megbízott konyha- és pincemester. (Lásd Sirák 32,1. skk.)

* 9. *Nem tudta honnét való az*, a csodát tehát nem látta.

* 10. *Megittasodtak*, az általános szokást fejezi ki, mikor a vendégek már nem tudják eléggé becsülni a jó bort, de nem épen a kánai vendégek állapotára céloz. A zsidók a jobb borral szokták kezdeni a lakomát.

* 11. *Megkezdte csodajeleit* nemcsak Kánában, hanem általában, vagyis ez volt első csodája nyilvános életében. (V. ö. Ján. 4,46.) *Hívének őbenne*, a csoda meggyőző erejű volt a tanítványokra.

*12. Kafarnaumról lásd Máté 4,13. jegyz. Nem sok ideig maradtak, mert közel volt a húsvét. Jézus atyjafiairól lásd Máté 13,55. Kafarnaumban volt Jézus állandó lakása, úgy látszik Péter házában. (V. ö. Máté 8,14. Márk 1,29. Luk. 4,38.)

* 13-22. *Az árusok kiűzése a templomból*. Ez az első templomtisztítás; mert Jézus nyilvános működése végén is

{Zsolt 69,10}. 18 A zsidók azonban megszólítot-ták, és azt kérdezték tőle: »Milyen csodajelet mutatsz nekünk, hogy ezeket cselekszed?« 19 Jézus azt felelte nekik: »Bontsátok le ezt a templomot, és én három nap alatt fölépítem azt!« 20 A zsidók erre így szóltak: »Negyvenhat esztendeig épült ez a templom, és te három nap alatt fölépítenéd?« 21 De ő a saját testének templomáról mondta ezt. 22 Amikor föltámadt a halálból, tanítványai visszaemlékeztek, hogy ezt mondta, és hittek az Írásnak, és a szónak, amelyet Jézus mondott.

Jézus Húsvétkor Jeruzsálemben

23 Amikor Jeruzsálemben volt Húsvét ünnepén, sokan hittek az ő nevében, mert látták csodajeleit, amelyeket művelt. 24 De Jézus nem bízta magát rájuk, mert ismerte mindnyájukat, s mert 25 nem szorult rá, hogy valaki tanúságot tegyen az emberről; jól tudta ugyanis, hogy mi lakik az emberben.

hasonló szigorúsággal tisztította meg a templomot. (L. Máté 21,12. sk. Márk 11,15. skk. Luk. 19,45. sk.)

* 13. *A zsidók húsvétja*, ez Jézus nyilvános működése alatt az első húsvét. (L. Máté 26,2.)

* 14. sk. Az árusokról lásd Máté 21,12. jegyz. A templom alatt annak udvarát kell érteni.

* 16. A galambokat nem űzi ki Jézus, mert úgyis visszajöttek volna, s nem is voltak ott oly botrányosak, mint a barmok. *Vásárcsarnokká*. (L. Iz. 56,7. Jer. 7,11.)

* 17. *Írva vagyon* Zsolt. 68,10. A zsoltáros ezt magáról mondja, mint a Messiás előképe.

* 18. *Micsoda jelt mutatsz*, miféle csodával igazolód, hogy jogod van e templom és istenszolgálat dolgába beavatkozni?

* 19. Mivel a zsidók már elég jelét láthatták Jézus messiási méltóságának és hatalmának, azért most nem tesz nekik új csodát, hanem a jövendő legnagyobb csodára, feltámadására hivatkozik a templom újjáépítésének képe alatt, melyet az evangélista alább hitelesen megmagyaráz. (V. ö. Máté 12,39. Kor. I. 3,16. sk. 6,19. II. 6,16.) *Bontsátok el e templomot*, tudom, meg fogjátok tenni, megöltök, de feltámadok. Tehát ezt Krisztus nem feltételesen mondta, sem nem az új vallás alapításáról a régi helyett.

* 20. *Negyvenhat esztendeig épült.* A zsidók tehát Jézus szavait betű szerint veszik. (V. ö. Máté 26,61. Márk 14,58. Csel. 6,13.) Azt hiszik, hogy a Heródes-féle templom épületére céloznak, melyet e király Kr. e. 20-ban (R. a. u. 734-ben) kezdett meg, s mely csak Kr. u. 64-ben fejeződött be egészen. A zsidók tulajdonképen azt akarják mondani: 46 év óta. A párbeszéd tehát R. a. u. 781-ben (Kr. u. 28.) húsvétkor történt.

* 22. A tanítványok is csak Jézus feltámadása után értették meg e szavak igazi értelmét. Az írásnak Zsolt. 15,10. Iz. 11,10. (V. ö. Luk. 24,26.)

* 24. *Jézus nem bízta magát rájuk,* nem bízott a jeruzsálemi zsidókban, tudta, mennyire tele vannak előítéletekkel és álnoksággal; s hitük csak a látott csodák külső hatásából ered, azért nem is választott közülök apostolokat. *Tudta, mi van az emberben,* a szívek és vesék vizsgálója volt.

Jn 3

Beszélgetés Nikodémussal

1 Volt a farizeusok közt egy Nikodémus nevű ember, a zsidók egyik főembere. 2 Éjszaka elment Jézushoz, és így szólt hozzá: »Rabbi, tudjuk, hogy Istentől jött tanító vagy, mert senki nem tudja ezeket a csodajeleket véghezvinni, amelyeket te cselekszel, hacsak nincs vele az Isten.« 3 Jézus azt felelte neki: »Bizony, bizony mondom neked: ha valaki felülről nem születik, nem láthatja meg Isten országát.« 4 Nikodémus megkérdezte: »Hogyan születhet meg az ember, ha már vén? Csak nem mehet be ismét anyja méhébe, hogy megszülessék?« 5 Jézus azt válaszolta: »Bizony, bizony mondom neked: ha valaki nem születik vízből és Szentlélekből, nem mehet be Isten országába. 6 Ami a testből született, az test, és ami a Lélekből született, az lélek. 7 Ne csodálkozz, hogy azt mondtam neked: szükséges felülről megszületne-

* 3,1-21. Jézus beszélgetése Nikodémussal.

* 1. A farizeusokról lásd Máté 3,7; 22,15. jegyz. *A zsidók főembere*, főhivatalnok és a főtanács tagja (Ján. 7,50; 19,39.), törvénytudó (Ján. 3,10.). Nikodémus még akkor a mózesi törvény alapján állott, s várta a Messiást, kit valószínűleg népe erkölcsi és politikai megújítójának képzelt. De még csak félig-meddig hitt Krisztusban, vagy inkább csak gyanakodott, hogy talán ő a Messiás, kinek valószínűleg óhajtott belépni országába. A hagyomány szerint később megkeresztelkedett. (V. ö. Ján. 12,42; 19,38. sk.)

* 2. *Éjjel*, a hitetlen zsidóktól való félelemből. Rabbi annyi, mint mester. *Tudjuk* én és sok más. *Tanítóul*, azaz próféta gyanánt. Mert senki sem cselekedheti; tehát a csodákból következtet Jézus isteni küldetésére. Valószínűleg egyebet is kérdett és mondott.

* 3. *Újonnan nem születik*. Az Isten országa nem nemzeti, hanem szellemi és erkölcsi ország, melyhez nem elég az Ábrahámtól való testi leszármazás, hanem lelkileg kell újjászületni és Isten fiává lenni. *Újonnan*, a görögöt úgy is lehetne fordítani, mint felülről, az égből, Istentől. De a helyes értelem az előbbi; Nikodémus is így értette. Különben a kettő igen egyre megy, mert a keresztény lelki újjászületés épen felülről, Istentől, a Szentlélek malasztja által történik. A

tek. 8 A szél ott fúj, ahol akar. Hallod a zúgását, de nem tudod, honnan jön, és hová megy. Így van mindaz, aki a Lélektől született.« 9 Nikodémus megkérdezte: »De miképpen történhet meg mindez?« 10 Jézus azt felelte neki: »Te Izrael tanítója vagy, és nem tudod ezeket? 11 Bizony, bizony mondom neked, hogy amit tudunk, azt mondjuk el, és amit láttunk, arról tanúskodunk, de a mi tanúságunkat nem fogadjátok el. 12 Ha földi dolgokról szóltam nektek és nem hiszitek, hogyan fogjátok majd elhinni, ha a mennyei dolgokról beszélek nektek? 13 Senki sem ment föl a mennybe, csak az, aki a mennyből jött le: az Emberfia. 14 Ahogyan Mózes fölemelte a kígyót a pusztában, úgy kell majd az Emberfiának is fölemeltetnie, 15 hogy mindannak, aki hisz, örök élete legyen őbenne.«

Jézus küldetésének célja

16 Mert úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta, hogy mindaz, aki őbenne hisz, el ne vesszen, hanem örök élete legyen. 17 Mert nem azért küldte Isten a Fiút a világba, hogy elítélje a világot, hanem hogy üdvözüljön általa a világ. 18 Aki hisz benne, az nem esik ítélet alá, de aki nem hisz, az már ítélet alá esett, mert nem hitt az Isten egyszülött Fia nevében. 19 Az ítélet pedig ez: a világosság a világba jött, de az emberek jobban szerették a sötétséget, mint a világosságot, mivel cselekedeteik gonoszak voltak. 20 Mert mindaz, aki gonoszat tesz, gyűlöli a világosságot, és nem megy a világosságra, hogy el ne marasztalják a cselekedeteit; 21 de aki az igazságot cselekszi, a világosságra megy, hogy nyilvánosságra jussanak tettei, mert Istenben cselekedte azokat.

Keresztelő János és Jézus 22 Ezek után Jézus Júdea földjére ment tanítványaival. Ott tartózkodott velük, és keresztelt. 23 János szintén keresztelt Enonban, Szálim közelében, mert ott sok víz volt. Az emberek odamentek és megkeresztelkedtek. 24 Akkor ugyanis János még nem volt börtönbe vetve.

25 Vita támadt tehát János tanítványai és egy zsidó között a tisztulás felől. 26 Odamentek Jánoshoz, és azt mondták neki: »Rabbi, az, aki veled volt a Jordánon túl, akiről tanúságot tettél, íme, ő is keresztel, és mindenki hozzá megy.« 27 János azt felelte: »Az ember semmit sem szerezhet, hacsak a mennyből nem adatott neki. 28 Ti magatok vagytok a tanúim, hogy azt mondtam: Nem én vagyok a Krisztus, hanem az vagyok, akit őelőtte küldtek. 29 Akié a menyasszony, az a vőlegény; a vőlegény barátja pedig, aki ott áll és hallja őt, ujjongva örül a vőlegény hangjának. Ez az örömöm

Szentírás sokszor beszél az ember lelki újjászületéséről, új teremtéséről. (Zsolt. 50,12. Ez. 36,26. Ján. 1,13. Gal. 6,15. Kol. 3,9. sk. Tit. 3,5. Pét. I. 1,3. 23. Ján. I. 2,29; 3,9; 4,7; 5,1.) Az újjászületés eszméje, sőt a szó is ilyen átvitt értelemben akkoriban, a zsidó hittudósoknál is előfordult. *Nem láthatja az Isten országát*, a messiási országot, sem a földit, sem a túlvilágit. (Lásd Máté 3,2. jegyz.)

* 4. Nikodémus Jézus szavait a testi újjászületésről értette, s ennek lehetetlenségét akarja kifejezni. A lelki újjászületés eszméje nem ment az ő elfogult fejébe.

* 5. *Vízből és Szentlélekből*. Az újjászületés tehát lelki és a keresztség által történik, melynek eszköze (anyaga) a víz, szellemi része a Szentlélek malasztja. (V. ö. Máté 3,11. és párh. Kor. I. 6,11. Ef. 5,26.) Persze Nikodémus e szavak teljes értelmét még akkor fel nem fogta, ép úgy, mint a tanítványok a kafarnaumi zsinagógában (Ján. 6. fej.) az Oltáriszentség ígéretét.

* 6. *Test az*, vagyis természetes, gyarló, érzéki, bűnös ember, aki mint ilyen nem alkalmas az Isten országára. *Lélekből született*, azaz a Szentlélek malasztjából; lélek az, t. i. lelki, szellemi ember. (V. ö. Kor. I. 2,14. sk. 3,3. 15,44. skk.)

* 8. *A szél* titokszerű, szeszélyes járásához hasonló a Szentlélek működése az újjászületésnél. Tehát Isten kegyelme ott teljesen szabadon működik.

* 9. Nikodémus még mindig nem érti a szellemi újjászületést.

* 10. *Mester vagy*, tehát ezeket hivatalból tudnod kellene: hisz az eszme a zsidóknál már az ószövetségben sem volt egészen új, csak elhomályosodott a farizeusi iskolákban.

* 11. *Amit tudunk stb*. Én (plur. májé t.) nem véleményt mondok, hanem biztos tudásból beszélek, én közvetlen tapasztalásból ismerem a szellemi világot. *Nem fogadjátok el*, ti a farizeusok és zsidók nagy része.

* 12. *Földi dolgok*, pl. az újjászületés, mely ha mennyei eredetű és természetű dolog is, de a földön földi emberekben megy végbe. *Mennyei dolgok* az Isten titkait, a misztériumok.

* 13. *Senki sem ment föl mennybe*, nem járt ottan, hogy onnan az isteni titkok és tervek ismeretét lehozza; csak a Fiú. (V. ö. Bar. 3,29. Ján. 6,3.) *Ki mennyben vagyon* mindig, földreszállása, vagyis megtestesülése után is.

* 14. Hasonlat: *Fölemelte a kígyót*, a rézkígyót, melyre aki ránézett, a kígyók marásától megszabadult. (Móz. IV. 21,9.) *Kell fölemeltetnie* az emberiség üdve érdekében, Isten terve szerint, tudniillik a kereszten.

* 15. *Aki benne hisz*, mert az ember csak élő hit által részesülhet a megtestesülés és kereszthalál gyümölcseiben.

* 16. Némely magyarázók szerint ezek már nem Jézus, hanem az evangélista szavai.

* 17. *Nem hogy ítélje a világot,* azaz nem hogy elítélje, elkárhoztassa. Máshol azonban Krisztus azt mondja, hogy ítéletre van küldve és fog jönni. (Ján. 9,39.) Krisztus jövetelének célja volt az emberi nemet oktatni, javítani, megmenteni és üdvözíteni, de egyúttal ítélni, jutalmazni és büntetni, a jókat a rosszaktól elválasztani, ami némileg már az életben is megtörténik, de véglegesen majd az ítélet napján. Az ítélet tehát Krisztus eljövetelének ha nem is célja, de eredménye.

* 18. *Meg nem ítéltetik*, azaz el nem ítéltetik, el nem kárhozik. *Már megítéltetett*, már ki van rá mondva az ítélet, tettével már magamagát ítélte el *Nevében*, benne magában.

* 19. *Az az ítélet*, abban áll, azért van az elítélés. *Mivel cselekedeteik gonoszak*; tehát a hitetlenség oka és gyökere volt a rossz erkölcs.

most beteljesedett. 30 Neki növekednie kell, nekem pedig kisebbednem.«

31 Aki felülről jön, fölötte van mindenkinek. Aki a földről való, az földi, és földi módon beszél. Aki a mennyből jön, feljebb való mindenkinél. 32 Arról tanúskodik, amit látott és hallott, de a tanúságát senki sem fogadja el. 33 Aki elfogadja tanúságát, az igazolja, hogy Isten igazmondó. 34 Mert akit Isten küldött, az az Isten igéit mondja, ő ugyanis a Lelket nem mértékkel adja. 35 Az Atya szereti a Fiút, és mindent az ő kezébe adott. 36 Aki a Fiúban hisz, annak örök élete van, aki pedig nem hisz a Fiúban, nem látja meg az életet, hanem Isten haragja marad rajta.

* 20. Ennek bővebb magyarázata és megokolása. *Gyűlöli a világosságot*, az Isten törvényét, mely lelkébe belevilágít s felébreszti és zavarja szunnyadó lelkiismeretét. *Meg ne feddessenek*, ki ne tudódjanak, el ne ítéltessenek bűnei. (V. ö. Ef. 5,13.)

* 21. *A világosságra megy* nem hiúságból, hanem Isten dicsőségére. *Istenben műveltetnek,* azaz Isten által, az ő malasztjával.

* 22-36. Jézus és János keresztel; az utóbbinak újabb bizonysága irigy tanítványai előtt.

* 22. *Judea földére méné*, t. i. a Jeruzsálemen kívüli vidékre. Itt kezdődik Jézusnak hosszabb judeai prédikálása, keresztel vala tanítványai által. (V. ö. Ján. 4,2.) Sokan azt tartják, hogy az már a szentségi keresztség volt (Szt. Ágoston, Szt. Tamás, Beda, Maldonat stb.); mások szerint ez csak a Jánoséhoz hasonló előkészítő, bűnbánati keresztség (Ar. Szt. János, Theophylakt, Szt. Leó stb.), mert a szentségek csak a megváltás befejezése és a Szentlélek kiáradása után létesültek. (V. ö. Máté 3,11. és párh.). (Az is vitás kérdés, maguk az apostolok vízzel kereszteltettek-e meg vagy az apostoli választás és küldetés pótolta-e azt.)

* 23. Enon (vagy Ainon) máshol nem említett, ismeretlen fekvésű község. Szálim Szamaria határán volt, a Jordán közelében. Tehát János még Jézus fellépése után is folytatta működését, mert az ószövetség csak fokozatosan szűnt meg, és még akkor fennállott. *Sok víz volt*, ami a bemártás által való keresztséghez kellett.

* 24. *Nem vala tömlöcbe vetve*. Lásd Máté 14,3. skk. és párh.

* 25. *A zsidók között*, némely görög szövegek szerint: egy zsidóval. *Tisztulás* itt a. keresztséget jelenti.

* 26. *Mindenki hozzá megy*. Elfogultságukban és féltékenységükben túlozzák a dolgot.

* 27. *Semmit sem vehet*. Az én szerepem és a Jézusé az, ami mennyből adatott nekünk.

* 29. sk. János Krisztushoz való viszonyát egy szép (ószövetségi jellegű) hasonlattal világítja meg: Jézus az emberi nem és az egyház vőlegénye; maga János a vőfély, ki a menyasszonyt megkéri és prédikálásával Krisztushoz, a vőlegényhez vezeti (v. ö. Zsolt. 44. Énekek Én., Ez. 16. fej. Máté 9,15. 25,1. skk. Ef. 5,25.) s őszintén részt vesz barátja örömében, de nem hódíthatja el tőle menyasszonyát. *Növekednie kell*; az ő hivatása még csak kezdődik, az enyém már idestova befejeződik.

* 31. A magyarázók vitatkoznak, hogy ez és a következő versek még a Keresztelő szavai, vagy – ami valószínűbb – az evangélistának azokhoz fűzött megjegyzései. Aki felülről jön, azaz égből, tudniillik Krisztus. *Mindenki fölölt vagyon*, tehát a Keresztelő felett is. *A földről való,* földi eredetű az ember általában, tehát Ker. János is. *Földi az*, földi természetű. (V. ö. Kor. I. 15,47.) *A földről beszél*, beszédei földiek, földi természetűek, illetőleg ami emberfeletti bennük, az isteni ihletésből ered, s még ilyenkor is alakjára nézve földi jellegű, Krisztushoz hasonlítva. *Aki mennyből jön*, az Krisztus.

* 32. *Amit látott és hallott* ő maga közvetlenül mennyben. *Senki*, azaz igen kevesen. (V. ö. Ján. 1,10; 3,11.)

* 33. *Megpecsételte,* megerősítette. (V. ö. Ján. 6,27. Róm. 4,11; 15,28. Kor. I. 9,2. II. 1,22.) *Hogy az Isten igaz*, minden igazság forrása, maga az igazság, tehát igazmondó. (V. ö. Ján. I. 5,10.)

* 34. *Akit Isten küldött*, Krisztus. *Az Isten igéit* a maguk teljességében. *Nem kiszabott mértékkel adja*, hanem

kiapadhatatlan bőséggel, kivált Krisztusnak. *A lelket*, a Szentlelket. A próféták csak megszabott mértékben bizonyos részletes célra kapták a Szentlélek sugallatát, malasztját; Krisztus magát a Szentlelket.

* 35. *Kezébe adott* minden teremtményt és hatalmat, mint embernek. (V. ö. Máté 11,27. Ján. 13,3. Kor. I. 15,28. Zsid. 1,2; 2,8.)

* 36. *Örök élete vagyon*. (V. ö. Ján. 1,4.) *Nem fog életet látni*, ha csak meg nem tér.

Jn 4

Beszélgetés a szamariai asszonnyal

1 Amikor Jézus megtudta, hogy a farizeusok meghallották, hogy Jézus több tanítványt szerez és keresztel, mint János **2** – bár Jézus maga nem keresztelt, csak a tanítványai –, **3** elhagyta Júdeát, és ismét Galileába ment. **4** Át kellett mennie Szamarián. **5** Megérkezett tehát Szamaria egyik városába, amelyet Szikarnak neveznek, közel ahhoz a földdarabhoz, amelyet Jákob a fiának, Józsefnek adott. **6** Ott volt Jákob kútja. Jézus akkor elfáradva az úttól, azon nyomban leült a kútnál. Körülbelül a hatodik óra volt. **7** Odajött egy szamariai asszony, hogy vizet merítsen.

Jézus azt mondta neki: »Adj innom!« **8** Tanítványai ugyanis elmentek a városba, hogy élelmet vegyenek. **9** A szamariai asszony erre azt mondta neki: »Zsidó létedre hogyan kérhetsz te inni tőlem, aki szamariai asszony vagyok?« Mert a zsidók nem érintkeznek a szamariaiakkal. **10** Jézus azt felelte: »Ha ismernéd az Isten ajándékát, és hogy ki az, aki mondja neked: `adj innom', talán te kérted volna őt, és ő élő vizet adott volna neked.« **11** Az asszony így szólt: »Uram, nincs is mivel merítened, a kút pedig mély; honnan vennéd hát az élő vizet? **12** Csak nem vagy nagyobb Jákob atyánknál, aki nekünk a kutat adta, amelyből ő maga, fiai és jószágai is ittak?« **13** Jézus azt felelte: »Mindaz, aki ebből a vízből iszik, ismét megszomjazik, **14** de aki abból a vízből iszik, amelyet

* 4,1-30. Jézus és a szamariai asszony.

* 1. A farizeusok már kezdték féltékenyen és gyanakvó szemmel nézni Jézus működését.

* 2. *Maga nem keresztelt.* E keresztség természetéről L. fentebb 3,22. jegyz. *Nem keresztelt*, hogy egészen az igehirdetésnek élhessen.

* 3. *Elhagyá Judeát*, a zsidó papság és írástudók főfészkét, hogy a farizeusok féltékenységétől és idő-előtti üldözésétől szabaduljon, nehogy őt is elfogják, mint kevéssé előbb Ker. Jánost, és prédikálásában megakadályozzák Az ő órája még nem jött el. (V. ö. Máté 4, 12. Márk l, 14.)

* 4. *Át kellett menni*; ez volt a rövidebb út. De a túlbuzgó zsidók kerülő úton mentek Galileába a Jordánon túl.

* 5. *Szikár*, más néven Szikem vagy Szikima. (V. ö. Móz. I. 33,18. Jós. 20,7. Bír. 9,7.) Josue könyve (24,32.) szerint ott volt eltemetve József pátriárka. Jákob Józsefnek adott. Móz. I. 48,22. szerint.

* 6. *Azon módon*, vagyis azon fáradtan. *Az óra hatra járt,* zsidó számítással, reggeltől kezdve, vagyis dél tájban volt az idő. Érthető tehát, hogy Jézus reggel óta elfáradt és megszomjazott.

* 7. *Szamariából*, azaz Szamaria tartományból való.

* 8. *Tanítványai elmentek vala,* s magukkal vitték az ivó edényt is; azért kellett az asszonytól kérni vizet.

* 9. *Zsidó létedre*. Az asszony kiejtéséről vagy ruhájáról ismerte meg Jézus nemzetiségét. *Mert nem érintkeznek*, ezt valószínűleg az evangélista teszi hozzá megokolásul. A szigorú zsidók valóban nem érintkeztek a szamaritánusokkal. (V. ö. Sirák 50,27. sk.) A szamaritánusokról lásd Máté 10,5. jegyz.

* 10. *Az Isten ajándékát*, a nagy kegyelmet, melyben e találkozás által részesültél. *Élő vizet*, azaz friss forrásvizet, ellentétben a víztartók állott vizével; de itt Jézus képletes értelemben a lelki élet vizét, az életet adó vizet, azaz tanítását és malasztját érti élő víz alatt. (V. ö. Jer. 2,13; 17,13. Ez.47,1. Joel 3,18. Zak. 14,8. Jel. 7,17; 21,6; 22,1.17.)

* 11. *A kút mély*. A mai utazók szerint már ki van száradva.

* 12. E szavakban bizonyos kicsinylés van: Te akarsz Jákobnál jobb vizet adni? *Nekünk adta*, azaz ő ásta a hagyomány szerint.

* 13. A természetes víz csak egy időre oltja a szomjat; Jézus tanításának és malasztjának természetfölötti vize a lélek szomjúságát örökre kielégíti. (V. ö. Iz. 49,10; 55,1. Ján. 7,37.) Más értelemben mondja Sirák fia (24,29.), hogy aki az isteni bölcseségből ivott, mindig jobban és jobban szomjúhozza azt.

* 14. *Az örök életre szökellő vízforrás lesz*, melynek üdítő és megszentelő ereje a jelen életből átnyúlott az örök életre; új élet forrásává válik, olyan jó cselekvések és érdemek kezdetévé, melyek átvezetnek az örök életbe s ott gyümölcsöznek.

* 15. Az asszony azt hiszi, hogy természetes vízről van szó; azért szeretne a vízhordás terhétől szabadulni.

én adok neki, soha többé nem szomjazik meg, hanem a víz, amelyet adok neki, örök életre szökellő vízforrás lesz benne.« 15 Erre az asszony így szólt: »Uram, add nekem azt a vizet, hogy ne szomjazzam, és ne járjak ide meríteni!« 16 Jézus ezt felelte neki: »Menj, hívd el a férjedet, és jöjj ide!« 17 Az asszony erre kijelentette: »Nincs férjem.« Jézus ezt válaszolta: »Jól mondtad: `Nincs férjem'. 18 Mert öt férjed volt, és akid most van, az nem férjed. Ezt helyesen mondtad.« 19 Az asszony ekkor így szólt: »Uram, látom, hogy próféta vagy. 20 A mi atyáink ezen a hegyen imádták Istent, ti pedig azt mondjátok, hogy Jeruzsálemben van a hely, ahol őt imádni kell.« 21 Jézus azt felelte neki: »Hidd el nekem, asszony, hogy eljön az óra, amikor sem ezen a hegyen, sem Jeruzsálemben nem fogjátok imádni az Atyát. 22 Ti azt imádjátok, amit nem ismertek, mi azt imádjuk, amit ismerünk, mert az üdvösség a zsidóktól van. 23 De eljön az óra, és már itt is van, amikor az igazi imádók Lélekben és igazságban fogják imádni az Atyát, mert az Atya ilyen imádókat keres magának. 24 Az Isten lélek, és akik őt imádják, Lélekben és igazságban kell őt imádniuk.« 25 Az asszony erre megjegyezte: »Tudom, hogy eljön a Messiás, akit Krisztusnak neveznek, és amikor ő eljön, kijelent majd nekünk mindent.« 26 Jézus azt válaszolta neki: »Én vagyok az, aki veled beszélek.«

Jézus és a szamariaiak

27 Ekkor odaérkeztek a tanítványai, és elcsodálkoztak, hogy asszonnyal beszélgetett. Mégsem kérdezte egyikük sem: »Mit akarsz, vagy mit beszélsz vele?« 28 Az asszony pedig otthagyta az edényét, elment a városba, és szólt az embereknek: 29 »Gyertek, lássátok azt az embert, aki elmondott nekem mindent, amit cselekedtem. Vajon nem ő a Krisztus?« 30 Azok erre kimentek a városból, és odamentek hozzá.

31 Eközben a tanítványok kérték őt: »Rabbi, egyél!« 32 Ő azt felelte nekik: »Van nekem ennivalóm, amiről ti nem tudtok.« 33 A tanítványok egymást kérdezgették: »Talán enni hozott neki valaki?« 34 Jézus pedig így folytatta: »Az én eledelem az, hogy annak akaratát cselekedjem, aki küldött engem, hogy elvégezzem az ő művét. 35 Ugye ti mondjátok: Még négy hónap, és elérkezik az aratás? Íme, mondom nektek: Emeljétek föl szemeteket, és nézzétek a szántóföldeket, mert megértek már az aratásra. 36 Az arató megkapja a jutalmát, és termést gyűjt az örök életre, hogy együtt örvendjen a vető az aratóval. 37 Mert abban igaza van a közmondásnak, hogy más az, aki vet, és más

* 16. *Hidd el az uradat*, hogy ne csak szikemi asszonnyal, hanem férfiúval is beszéljek, erkölcsi állapotodat pedig egészen leleplezzem és annak tudatára ébresszelek.

* 17. *Nincs uram*. Ezzel a kétértelmű felelettel az asszony ki akart térni e kényes kérdés bolygatása elől. De ez nem sikerült.

* 18. *Öt urad volt*. Azok lehettek törvényes, de elhalt vagy törvényesen elvált férjek. A mostani nem urad, hanem törvénytelen élettársad.

* 19. Ebből megismeri az asszony, hogy Jézus élete titkaiba belát, tehát próféta.

* 20. Az asszony szabadulni akar magánéletének további feszegetésétől; azért felhasználja az alkalmat a zsidók és szamaritánusok közt fennforgó nagy vitás kérdés fölvetésére: Jeruzsálem vagy Garizim-e a törvényes szent hely? Kinek van tehát közülünk igaza? A mi atyáink, a régi szamaritánusok és mi is mai napig. Ezen a hegyen, a Garizim hegyén, Szikem mellett. *Imádni kell,* t. i. az egész ószövetségi kultuszt, kivált az áldozatokat gyakorolni. A garizimi templom ugyan már Jézus idejében nem állott, de azért annak helyén áldoztak. (V. ö. Móz. V. 11,29; 12,5; 27,4. 12. sk. Kir. III. 9,3. Krón. II. 6,5. sk. 7,16. stb.)

* 21. *Sem ezen a hegyen, sem Jeruzsálemben*. Az asszony azon hitben volt, hogy Istent csak egy meghatározott helyen lehet imádni. Jézus kijelenti, hogy már a helyi kultuszoknak vége, tehát a zsidó és szamaritánus vitának nincs jelentősége. (V. ö. Mal. 1,11.) *Az Atyát*, azaz Istent, ha ezentúl atyátok lesz.

* 22. Addig is, míg ez az állapot beáll, a zsidóknak van igazuk, nem a szamaritánusoknak. *Amit nem ismertek*. Bár az igaz Istent imádjátok, de hibás alapon, tökéletlenül és pogány babonákkal keverve. Amit ismerünk, akit tudjuk, hogy Isten rendelése szerint hol, hogyan és miért kell imádni. *A zsidóktól van*, ők a messiás! Ígéretek és remények letéteményesei és törvényes örökösei.

* 23. Azonban még a zsidók istentisztelete is tökéletlen; de utána tökéletes szellemi kultusz fog jönni, sőt szerzőjében és csirájában már itt is vagyon. *Igazi*, tökéletes imádói. *Lélekben*, belső hitben, érzelmekben, lelki cselekedetekben; és igazságban, azaz valóságos értékű áldozatokban, tehát nem helyhez és időhöz kötött puszta külsőségekben, nem jelképekben és előképekben.

* 24. *Lélek az Isten*, azaz szellemi lény, kinek miként jelenléte, úgy tisztelete sincs bizonyos helyhez és Időhöz, sem kizárólag bizonyos külső szertartáshoz kötve. (Iz. 66,1. skk. Kor. II. 3,17.) De az ember nemcsak lélek, hanem test is, azért lehetnek és kellenek az Isten tiszteletére különösen szentelt helyek, idők és szertartások, szükség van külső isteni tiszteletre is; de ne legyen az csupán külsőség, hanem legyen benne a belső, szellemi istentisztelet, ami nélkül a puszta külső szertartások mit sem érnek. (Zsolt. 50,18. skk.) A protestantizmusnak tehát nincs igaza, mikor e szavak alapján a külső isteni tiszteletet, jelképeket és kivált a szentmisét elveti.

* 25. *Tudom, hogy eljön a Messiás*, kit a szamaritánusok is vártak. Az asszony sejti, de nem egészen érti a dolgot; a Messiástól f árja e kérdések megoldását. *Ki Krisztusnak mondatik*, az evangélista magyarázata.

* 26. Most már Krisztus világosan kinyilatkoztatja magát.

* 27. *Csodálkozának, hogy asszonnyal beszélgetett*, akit a zsidó tanítók a vallási igazságok megértésére alkalmatlannak vettek, s azért nem tanítottak, sőt vele szóba sem álltak. Még hozzá egy szamariai asszonnyal. *Senki sem kérdezte*,

az, aki arat. 38 Elküldtelek titeket, hogy learassátok, amit nem ti munkáltatok. Mások fáradoztak, és ti azok munkájába álltatok be.«

39 Abból a városból a szamaritánusok közül sokan hittek benne az asszony szavára, aki bizonygatta: »Elmondott nekem mindent, amit cselekedtem.« 40 Amikor tehát a szamaritánusok odamentek hozzá, kérték őt, hogy maradjon náluk. Két napig ott is maradt. 41 Ekkor már sokkal többen hittek az ő tanítása miatt. 42 Az asszonynak pedig azt mondták: »Most már nem a te beszéded miatt hiszünk, hanem mert mi magunk hallottuk, és tudjuk, hogy ő valóban a világ Üdvözítője.«

Gyógyítás Galileában

43 Két nap múlva eltávozott onnan Galileába. 44 Jézus ugyan saját maga tanúsította, hogy a prófétának nincs becsülete a saját hazájában, 45 mégis, amikor Galileába érkezett, befogadták őt a galileaiak, mivel látták mindazt, amit Jeruzsálemben művelt az ünnepen, mert ők is fölmentek az ünnepre.

46 Ismét elment tehát a galileai Kánába, ahol a vizet borrá változtatta. Volt egy királyi tisztviselő, akinek a fia beteg volt Kafarnaumban. 47 Amikor meghallotta, hogy Jézus Júdeából Galileába érkezett, elment hozzá, és kérte őt, hogy jöjjön és gyógyítsa meg a fiát, mert az már a halálán volt. 48 Erre Jézus azt mondta neki: »Hacsak jeleket és csodákat nem láttok, nem hisztek!« 49 A királyi tisztviselő erre azt felelte: »Uram, gyere el, amíg meg nem hal a gyermekem!« 50 Jézus azt mondta neki: »Menj, a fiad él!« Hitt az ember a szónak, amit Jézus mondott neki, és elment. 51 Amint hazafelé tartott, már eléje jöttek a szolgái, és jelentették, hogy a fia él. 52 Megtudakolta tőlük, hogy melyik órában lett jobban. Azt felelték neki: »Tegnap a hetedik órában hagyta el őt a láz.« 53 Így megértette az apa, hogy ez éppen abban az órában történt, amikor Jézus azt mondta neki: »A fiad él.« És hitt ő és egész háza népe. 54 Ez már a második csodajel volt, amelyet Jézus művelt, amikor Júdeából Galileába ment.

tiszteletből sem merték kérdezni. *Mit akarsz, mit kívánsz tőle?* miről tárgyalsz vele?

* 28. skk. Az asszony örömében vedrét is ott hagyva, sietett a Messiás hírét a városba megvinni, s az emberek véleményét kikérni.

* 31-42. A tanítványok élelmet hoznak; sok szamaritánus hisz.

* 31. *Eközben,* mielőtt a szamaritánusok megérkeztek.

* 32. *Van ennivalóm*, t. i. szellemi ételem, megváltói működésem (L. alább 34. v.), mellyel most el vagyok foglalva ; nem érek rá enni. *Nem tudtok*, nem értetek.

* 33. A tanítványok azt gyanítják, hogy Jézus távollétükben valakitől enni kapott.

* 35. (V. ö. Máté 9,37. Luk. 10,2.) E szavakban sokan az évszakra való célzást, mások közmondást látnak. Négy hónappal az aratás előtt november vége volt; tehát e magyarázat mellett Jézus az első húsvét után késő őszig Judeában működött volna. De sokan e mondásban közmondást látnak, mellyel vagy a mezei munkások vigasztalták magukat az aratás közelségével, vagy a rest munkások azzal, hogy még elég idő van aratásig. E föltevés mellett Jézus ezen szamariai útja még az első húsvéti aratás idejébe esett, amely esetben az első húsvéti judeai tartózkodás igen rövid, pár hét lett volna. De ilyen közmondásnak nincs nyoma. *Lássátok a szántóföldeket*, a szellemi aratás mezejét, itten a gyülekező szikemiakat. A mezőn a vetés lassan érik, a vetéstől messze a búzaaratás; de a szellemi aratás mezeje már sárgul. E mondás kortani következményeit lásd Ján. 5,1. jegyz.

* 36. *Az aratók* az apostolok, kiknek munkája gyümölcse, különösen a szamariaiaknak már érik; az örök életre egyelőre az Isten országa számára, és majdan a mennyországra; *a vető* Krisztus.

* 38. *Mások*, t. i. én Krisztus, sőt már Mózes és a próféták az ószövetségben.

* 39. skk. A 30. vers folytatása. Többen hívének a két napos tanítás következtében.

* 42. *A világ üdvözítője*, nemcsak a zsidóké, hanem minden emberé.

* 43-54. A királyi ember fiának meggyógyítása Kánában.

* 43. *Galileába méne*, s megkezdte ottani működését. (V. ö. Máté 4,12. 17. Ján. 4,3.)

* 44. *Maga volt rá tanú*; más alkalommal tapasztalta ezt Galileában. (Máté 13,57. Márk 6,4. Luk. 4,21.) *Hazájában nincs becsülete*. Ez valószínűleg közmondás volt. (Hazája itt Galileát jelenti, nem Judeát, hol született, valószínűleg Názáretet sem, hol növekedett.) Miért ment hát Jézus mégis oda?

* 45. Mert most már tudta, hogy galileai polgártársai a jeruzsálemi szereplés után jól fogadják.

* 46. *Királyi ember*, tisztviselő, Heródes Antipás galileai fejedelem hivatalnoka, valószínűleg zsidó. (Ez különbözik a Máté 8,5. skk. Luk. 7,1. skk. említett kafarnaumi pogány századostól.)

* 47. *Jöjjön le*, t. i. Kánából Kafarnaumba. — 48. *Jeleket és csodákat* körülbelül ugyanaz. (L. Máté 12,38. jegyz.) E szemrehányás inkább a galileaiaknak szól, mint a királyi embernek.

* 50. *Fiad él*, azaz nem halt meg, sőt, egészséges. Az ember hisz a puszta szóra, s ezzel érdemelte meg a csodát.

* 52. *Hét órakor,* zsidó számítással a mi déli egy óránk.

* 53. *Megérté* az időbeli találkozásból, hogy Jézus nyilatkozata volt a gyógyulás oka. *Hitt*, ami a csoda célja volt.

* 54. *Második csoda Galileában*. (Első volt a kánai.)

Jézus kinyilatkoztatja magát a világ előtt: 5,1-12,50

Jn 5

A béna meggyógyítása szombaton

1 Ezek után volt a zsidók ünnepe, és Jézus föl-
ment Jeruzsálembe. 2 Van Jeruzsálemben a Juh-ka-
punál egy fürdő, amelyet héberül Betezdának ne-
veznek, és öt oszlopcsarnoka van. 3 Ezekben feküdt
a betegek, vakok, sánták, bénák sokasága. [4]

5 Volt ott egy ember, aki már harmincnyolc
esztendő óta beteg volt. 6 Mikor Jézus meglátta őt,
hogy ott fekszik, és megtudta, hogy már sok idő
óta van így, megkérdezte tőle: »Akarsz-e meg-
gyógyulni?« 7 A beteg azt felelte: »Uram, nincs
emberem, aki, amikor felkavarodik a víz, bevi-
gyen engem a tóba. Mire pedig én odaérek, más
megy be előttem.« 8 Jézus azt mondta neki: »Kelj
föl, vedd ágyadat, és járj!« 9 Az ember azonnal
meggyógyult, fogta az ágyát és járni kezdett.

Azon a napon pedig szombat volt. 10 Ezért a
zsidók azt mondták a meggyógyított embernek:
»Szombat van, nem szabad az ágyadat vinned.«
11 Azt felelte nekik: »Aki meggyógyított engem, ő
mondta nekem: `Vedd ágyadat, és járj.'« 12 Erre
megkérdezték tőle: »Ki az az ember, aki neked azt
mondta: `Vedd ágyadat és járj'?« 13 A meggyógy-
ult azonban nem tudta, hogy ki volt az, mert Jézus
eltávozott a helyszínen levő tömegből. 14 Később
Jézus találkozott vele a templomban, és azt
mondta neki: »Íme, meggyógyultál, többé már ne
vétkezz, nehogy valami rosszabb történjék ve-
led.« 15 Az ember elment, és megvitte a hírt a zsi-
dóknak, hogy Jézus volt az, aki meggyógyította
őt. 16 A zsidók pedig üldözni kezdték Jézust azért,
mert ezeket szombaton tette. 17 Jézus azt felelte
nekik: »Az én Atyám mindmáig munkálkodik, és
én is munkálkodom.« 18 Ezért a zsidók még in-
kább életére törtek, mivel nemcsak megszegte a

* 5,1-16. A 38 éves beteg meggyógyítása.
* 1. *A zsidók ünnepe vala*. Vitás kérdés, miféle ünnep; többnyire; a húsvétot értik alatta; mások a pünkösdöt, sátorost vagy purimot. Valószínűleg a nyilvános működés második évének húsvétját (vagy valamely későbbi ünnepét) kell érteni. Ha Jézus az első húsvét után késő őszig Judeában maradt és a szamariai beszélgetés a tél elején volt, akkor az itt említett ünnep a nyilvános működés második évébe kell, hogy essék s Jézus nyilvános működése három évre és egy pár hónapra terjedt, ami valószínű; de ha az itt említett ünnep még az első évbe esett volna, akkor a nyilvános működésnek egy évvel rövidebbnek kellene lenni.
* 2. *A Juhkapunál*, ahol az áldozati állatokat a templomba hajtották, ma Szent István-kapu. (V. ö. Neh. 3,1. 31; 12,38.) *Betszaida*, a görög szerint Betheszda, azaz kegyelem háza. Öt tornáca a betegek befogadására.
* 3. *Sorvadtak*, bármi okból elszáradt testűek. (V. ö. Máté 12,10. Luk. 6,6.)
* 4. Ez a vers sok szövegemlékben, kódexben és régi fordításban hiányzik; de többnyire olvasható és valószínűleg eredetileg is a szövegben volt. E nélkül az, egész elbeszélés nem is volna érthető. Mindenesetre nem természetes, gyógyító vízről, hanem csodaforrásról van szó.
* 7. *Mire oda érek*, tehát az ember még tudott mozogni, de lassan.
* 9. *Szombat vala*. (V. ö. Máté 12,10. Luk. 6,9.)
* 10. *A zsidók*, t. i. az írástudók és farizeusok, kik szombaton mindenféle tárgy hordozását tiltották.
* 11. *Aki meggyógyított*, akit tehát a gyógyult ember nagyobb tekintélynek tartott a farizeusoknál.
* 12. Úgy látszik, hogy a zsidók Jézust felelősségre is akarták vonni.
* 13. *Jézus eltávozott*, eltűnt a sokaságban.
* 14. *A templomban találkozék vele*, hol valószínűleg hálát adott Istennek. *Többé ne vétkezzél*, a betegség tehát bűneinek következménye és büntetése volt. (V. ö. Sirák 38,15.) *Nehogy rosszabbul járj*, még nagyobb büntetés érjen.
* 15. *Hírül adá*, naivul azt hívén, hogy ezzel magát menti, Jézust pedig dicsőíti s iránta háláját kifejezi. (V. ö. Ján. 9,17. 31. skk.) — 16. *Ezeket cselekedte*, hogy gyógyított és az ágy hordását parancsolta.
* 17-47. Jézus beszéde.
* 17. *Mindezideig munkálkodik*, a teremtés után is (Móz. I. 2,2. sk. II. 20,11.) a világot fenntartván és kormányozván; tehát az embernek is szabad a szombati nyugalomnapon jó és szükséges dolgokat cselekedni. *Én is* az Atya példájára.
* 18. Jézus itt magát Isten Fiának vallotta; ez még jobban felbőszítette a zsidókat. (V. ö. Máté 26,64. skk.)
* 19. A Fiú természeténél fogva mindent az Atyával egyesülve és egyetértőleg cselekszik, és nem is tehet másképp.
* 20. sk. Ezen egyetértés a szeretetből fakad, és az Atya cselekedeteinek látásából. *Nagyobb dolgokat*, a végbevitt gyógyításnál, még csodálatosabbakat, névszerint a testi és lelki halottak feltámasztását, pl. Lázárét.
* 22. sk. Sőt az Atya az emberek feltámasztásával együtt a történelmi és utolsó világ-ítéletet is a Fiúra bízza. Ezáltal a Fiú is részesül a teremtés céljában, Isten dicsőségében.
* 24. *Nem megy ítéletre*, tudniillik kárhoztatóra. *Átment az életre*, már most a lelki halálból vagy bűnből az igazi életre, és majd átmegy a testi halálból az örök életre.
* 25. *A halottak*, a lelki halottak, a bűnösök. (Máté 8,22. Jel. 3,1.) *Élni fognak*, feltámadnak lelkileg, már most itt van a

szombatot, hanem az Istent is Atyjának mondta, és egyenlővé tette magát az Istennel.

Az Atya tanúságtétele Jézusról

19 Jézus azt felelte nekik: »Bizony, bizony mondom nektek: A Fiú nem tehet magától semmit, hanem csak azt, amit lát, hogy az Atya cselekszik. Mert amiket ő tesz, azokat cselekszi ugyanúgy a Fiú is. **20** Az Atya ugyanis szereti a Fiút, és mindent megmutat neki, amit tesz. Ezeknél nagyobb dolgokat is mutat majd neki, hogy csodálkozzatok. **21** Mert amint az Atya feltámasztja a halottakat és életre kelti, úgy a Fiú is életre kelti, akiket akar. **22** Az Atya nem ítél meg senkit, az ítéletet egészen a Fiúnak adta át, **23** hogy mindenki tisztelje a Fiút, mint ahogy tisztelik az Atyát. Aki nem tiszteli a Fiút, az Atyát sem tiszteli, aki őt küldte. **24** Bizony, bizony mondom nektek: aki az én igémet hallgatja, és hisz annak, aki engem küldött, annak örök élete van, és nem ítéletre jut, hanem átment a halálból az életre. **25** Bizony, bizony mondom nektek: eljön az óra, és már itt is van, amikor a halottak meghallják az Isten Fiának szavát, és akik meghallották, élni fognak. **26** Mert amint az Atyának élete van önmagában, ugyanúgy megadta a Fiúnak is, hogy élete legyen önmagában, **27** és hatalmat adott neki, hogy ítéletet tartson, mivel ő az Emberfia. **28** Ne csodálkozzatok ezen, mert eljön az óra, amikor mindnyájan, akik a sírokban vannak, meghallják az ő szavát, **29** és előjönnek: akik jót tettek, az élet feltámadására, akik pedig gonoszat tettek, az ítélet feltámadására. **30** Én nem tehetek magamtól semmit. Amint hallok, úgy ítélek, és ítéletem igazságos, mert nem a magam akaratát keresem, hanem annak akaratát, aki küldött engem.

31 Ha én tanúskodom magamról, tanúságom nem érvényes. **32** Más az, aki tanúskodik énrólam, és tudom, hogy igaz az a tanúság, amelyet rólam tesz. **33** Ti Jánost kérdeztétek, és ő tanúságot tett az igazságról. **34** Nekem azonban nincs szükségem emberek tanúságtételére, csak azért mondom ezeket, hogy üdvözüljetek. **35** Ő égő és világító lámpás volt, és ti egy ideig örvendezni akartatok az ő fényében.

36 Nekem nagyobb bizonyítékom van Jánosnál. A tettek, amelyeket az Atya bízott rám, hogy elvégezzek, azok a tettek, amelyeket én viszek végbe, tanúskodnak felőlem, hogy az Atya küldött engem. **37** Rólam az Atya tett tanúságot, aki küldött. Ti soha az ő hangját nem hallottátok, sem arcát nem láttátok, **38** és az ő igéje nem marad meg bennetek, mert nem hisztek annak, akit ő küldött. **39** Vizsgáljátok az Írásokat, hiszen azt gondoljátok, hogy bennük van az örök élet, és éppen ezek tanúskodnak rólam, **40** mégsem akartok hozzám jönni, hogy életre jussatok.

41 Nem fogadok el dicsőséget az emberektől, **42** de ismerlek titeket, és tudom, hogy nincs bennetek az Isten szeretete. **43** Én az Atyám nevében jöttem, és nem fogadtok el engem; ha más jön a saját nevében, azt elfogadjátok. **44** Hogyan is hihetnétek, ti, akik egymástól fogadtok el dicsőséget, és nem törődtök azzal a dicsőséggel, amely az egyedül Istentől van? **45** Ne gondoljátok, hogy majd én vádolok titeket az Atya előtt. Van, aki vádol titeket, Mózes, akiben reménykedtek. **46** Mert ha hinnétek Mózesnek, nekem is hinnétek, hiszen ő rólam írt. **47** De ha az ő írásainak nem hisztek, hogyan hinnétek az én szavaimnak?«

Jézus megsokasítja a kenyeret

6 Ezután Jézus átkelt a Galileai-tó, vagyis a Tiberiás-tó túlsó partjára. **2** Nagy tömeg követte, mert látták a csodákat, amelyeket a betegeken tett. **3** Jézus felment a hegyre, és ott leült tanítványaival együtt. **4** Közel volt a zsidók húsvéti ünnepe.

5 Amikor Jézus felemelte a szemét, és látta, hogy nagy tömeg jön hozzá, megkérdezte Fülöptől: »Hol vegyünk kenyeret, hogy ezek is egyenek?« **6** Ezt csak azért mondta, hogy próbára tegye őt, mert tudta, mit akar tenni. **7** Fülöp válaszolt neki: »Kétszázdénár kenyér sem elég arra, hogy mindegyikük kapjon belőle egy keveset.« **8** Egyik tanítványa, András, Simon Péter testvére szólt hozzá: **9** »Itt van egy gyermek, akinél öt árpakenyér és két hal van, de mi az ennyi ember számára?« **10** Jézus azt mondta: »Ültessétek le az embereket!« Sok fű volt azon a helyen. Le is ültek, mintegy ötezren. **11** Jézus ekkor kezébe vette a kenyeret, hálát adott, és szétosztotta a leülteknek, ugyanígy a halból is annyit, amennyit akartak. **12** Amikor jóllaktak, azt mondta tanítványainak: »Szedjétek össze a megmaradt darabokat, hogy semmi se vesszen kárba!« **13** Összeszedték, és tizenkét kosárra való darabot töltöttek meg az öt árpakenyérből, amelyek a jóllakottak után megmaradtak.

14 Amikor az emberek látták a jelet, amelyet tett, azt mondták: »Valóban ő az a próféta, aki a világba jön.« **15** Jézus tudta, hogy el akarják vinni, és királlyá akarják tenni, ezért ismét egyedül a hegyre vonult.

Jézus a vízen jár

16 Amikor beesteledett, tanítványai lementek a tóhoz, **17** beszálltak a hajóba, és elindultak a tó túlsó partja felé, Kafarnaum felé. Már sötét volt, Jézus pedig még nem jött el hozzájuk. **18** Közben erős szél támadt, és a tó felkavarodott. **19** Amikor mintegy huszonöt vagy harminc stadionnyi utat megtettek, látták, hogy Jézus a vízen jár, és közeledik a hajóhoz. Megijedtek, **20** de ő azt mondta nekik: »Én vagyok, ne féljetek!« **21** Ekkor szívesen befogadták a hajóba, és a hajó hamarosan elérte azt a partot, amelyhez tartottak.

Jézus az élet kenyere

22 Másnap a tömeg, amely a tó túlsó partján állt, látta, hogy csak egy csónak volt ott, és hogy Jézus nem szállt be tanítványaival együtt a csónakba, hanem tanítványai egyedül mentek el. **23** Más csónakok is érkeztek Tiberiásból a kenyér közelében, ahol az Úr hálát adott, és szétosztotta a kenyeret. **24** Amikor a tömeg látta, hogy Jézus és tanítványai nincsenek ott, ők is beszálltak a csónakokba, és elmentek Kafarnaumba, hogy Jézust keressék.

25 Amikor megtalálták a tó túlsó partján, megkérdezték tőle: »Rabbi, mikor jöttél ide?« **26** Jézus válaszolt nekik: »Bizony, bizony mondom nektek: Azért keresnek engem, mert láttátok a jeleket, hanem mert jóllaktatok a kenyérből. **27** Ne a mulandó eledelért fáradozzatok, hanem az örök életre megmaradó eledelért, amelyet az Emberfia ad majd nektek, mert őt az Atya, Isten pecsételte meg.«

28 Ekkor megkérdezték tőle: »Mit kell tennünk, hogy Isten munkáját végezzük?« **29** Jézus válaszolt nekik: »Az Isten munkája az, hogy higgyetek abban, akit ő küldött.« **30** Ezért megkérdezték tőle: »Milyen jelet tehetsz te, hogy lássuk és higgyünk neked? Mit cselekszel? **31** Atyáink a pusztában mannát ettek, ahogy meg van írva: Kenyeret adott nekik az égből, hogy egyenek.« **32** Jézus válaszolt nekik: »Bizony, bizony mondom nektek: Nem Mózes adta nektek az égből a kenyeret, hanem az én Atyám adja nektek az igazi kenyeret az égből. **33** Mert Isten kenyere az, amely az égből leszállva életet ad a világnak.« **34** Ezért megkérdezték tőle: »Uram, mindig add nekünk ezt a kenyeret!« **35** Jézus válaszolt nekik: »Én vagyok az élet kenyere. Aki hozzám jön, nem éhezik meg, és aki bennem hisz, nem szomjazik meg soha. **36** De mondtam nektek, hogy bár láttatok engem, mégsem hisztek. **37** Mindaz, amit az Atya nekem ad, hozzám jön, és aki hozzám jön, azt nem utasítom el. **38** Mert azért szálltam le az égből, hogy ne a magam akaratát tegyem, hanem annak akaratát, aki küldött engem. **39** Az Atya akarata pedig az, aki küldött engem, hogy mindabból, amit nekem adott, semmit el ne veszítsek, hanem feltámasszam az utolsó napon. **40** Mert az az akaratom, aki küldött engem, hogy mindaz, aki látja a Fiút és hisz benne, örök élete legyen, és feltámasszam az utolsó napon.«

41 Ekkor zúgolódni kezdtek a zsidók miatta, mert azt mondta: »Én vagyok az a kenyér, amely az égből szállt alá.« **42** Ezt mondták: »Hát nem Jézus, József fia ez, akinek ismerjük az apját és az anyját? Hogyan mondhatja hát most, hogy az égből szállt alá?« **43** Jézus válaszolt nekik: »Ne zúgolódjatok egymás között! **44** Senki sem jöhet hozzám, ha nem vonzza az Atya, aki küldött engem, és én feltámasztom őt az utolsó napon. **45** A próféták könyvében meg van írva: Mindnyájan Istentől tanítottak lesznek. Aki hallgat az Atyára, és tanul tőle, az hozzám jön. **46** Nem mintha valaki látta volna az Atyát, csak az, aki Istentől van, az látta az Atyát. **47** Bizony, bizony mondom nektek: aki hisz, örök élete van. **48** Én vagyok az élet kenyere. **49** Atyáitok a pusztában mannát ettek, és meghaltak. **50** Ez az a kenyér, amely az égből szállt alá, hogy aki eszik belőle, ne haljon meg. **51** Én vagyok az élő kenyér, amely az égből szállt alá. Ha valaki eszik ebből a kenyérből, örökké él. Az a kenyér pedig, amelyet én adok, az én testem, amelyet a világ életéért adok.«

52 Ekkor vitatkozni kezdtek egymással a zsidók: »Hogyan adhatja ez nekünk testét, hogy együk?« **53** Jézus ezt válaszolta nekik: »Bizony, bizony mondom nektek: Ha nem eszitek az Emberfia testét, és nem isszátok az ő vérét, nincs élet bennetek. **54** Aki eszi az én testemet és issza az én vérem, annak örök élete van, és feltámasztom őt az utolsó napon. **55** Mert az én testem igazi étel, és az én vérem igazi ital. **56** Aki eszi az én testemet és issza az én vérem, bennem marad, és én őbenne. **57** Amint engem az élő Atya küldött, és én az Atyáért élek, úgy az is, aki engem eszik, élni fog értem. **58** Ez az a kenyér, amely az égből szállt alá. Nem olyan, mint amit atyáitok ettek, és meghaltak. Aki ezt a kenyeret eszi, örökké él.«

59 Ezeket mondta a kafarnaumi zsidó gyülekezetben tanítva.

Sokan elhagyják Jézust

60 Sok tanítványa közül, amikor ezt hallották, ezt mondták: »Kemény beszéd ez! Ki tudja ezt hallgatni?« **61** Jézus tudta magában, hogy tanítványai zúgolódnak emiatt, és ezt mondta nekik: »Ez megbotránkoztat titeket? **62** Mi lesz, ha majd látjátok az Emberfiát felmenni oda, ahol előbb volt? **63** A Lélek az, aki életre kelt, a test nem használ semmit. Az a szó, amelyet én mondtam nektek, lélek és élet. **64** De vannak közöttetek olyanok, akik nem hisznek.« Jézus ugyanis kezdettől fogva tudta, kik azok, akik nem hisznek, és azt is, ki az, aki elárulja majd őt. **65** Ezt mondta: »Ezért mondtam nektek, hogy senki sem jöhet hozzám, ha nem adatik meg neki az Atyától.«

66 Ettől fogva sokan visszavonultak, és többé nem mentek vele. **67** Ezért Jézus megkérdezte a tizenkettőt: »Ti is el akartok menni?« **68** Simon Péter válaszolt neki: »Uram, kihez mennénk? Neked örök élet beszédeid vannak. **69** Mi hiszünk és megismertük, hogy te vagy az Isten Szentje.« **70** Jézus válaszolt nekik: »Nem én választottalak titeket tizenkettőt? Közülük mégis az egyik ördög.« **71** Iskariótes Júdás Simon fiáról beszélt, mert ő volt az, aki elárulja majd őt, bár közülük való volt a tizenkettő közül.

Jézus a sátoros ünnepen

7 Ezután Jézus Galileában járt, mert nem akart Júdeában járni, mivel a zsidók meg akarták ölni. **2** Közeledett a zsidók sátoros ünnepe. **3** Ezért testvérei ezt mondták neki: »Menj el innen, és menj Júdeába, hogy tanítványaid is lássák a tetteket, amelyeket tesznek. **4** Mert senki sem cselekszik titokban, ha akarja, hogy ismerjék. Ha ezeket teszed, mutasd meg magad a világnak.« **5** Testvérei ugyanis nem hittek benne. **6** Jézus ezt válaszolta nekik: »Az én időm még nem jött el, a ti időtök mindig készen áll. **7** A világ nem gyűlölhet titeket, de engem gyűlöl, mert tanúskodom róla, hogy gonoszak a tettei. **8** Ti menjetek fel az ünnepre, én még nem megyek fel erre az ünnepre, mert az én időm még nem teljesedett be.« **9** Ezt mondta nekik, és Galileában maradt.

10 Amikor testvérei felmentek az ünnepre, akkor ő is felment, de nem nyíltan, hanem mintegy titokban. **11** A zsidók keresték őt az ünnepen, és kérdezgették: »Hol van?« **12** Sokat suttogtak róla a tömegben. Egyesek azt mondták: »Jó ember.« Mások azt mondták: »Nem, hanem megtéveszti a népet.« **13** Senki sem beszélt azonban nyíltan róla a zsidóktól való félelem miatt.

14 Amikor az ünnep már félidőben volt, Jézus felment a templomba, és tanított. **15** A zsidók csodálkoztak, és azt mondták: »Hogyan ismeri ez az írásokat, hiszen nem tanult?« **16** Jézus válaszolt nekik: »Az én tanításom nem tőlem van, hanem attól, aki küldött engem. **17** Ha valaki akarja az ő akaratát cselekedni, megismeri majd, hogy a tanítás Istentől van-e, vagy én magamtól beszélek. **18** Aki magától beszél, a saját dicsőségét keresi, de aki azt keresi, aki küldte, az igaz, és nincs benne hamisság. **19** Nem Mózes adta nektek a törvényt? Mégsem tartja meg közülünk senki a törvényt. Miért akartok megölni engem?« **20** A tömeg válaszolt: »Ördög szállt belé! Ki akar téged megölni?« **21** Jézus válaszolt nekik: »Egy tettet vittem végbe, és mindnyájan csodálkoztok rajta. **22** Mózes adta nektek a körülmetélést – nem mintha Mózestől származna, hanem az ősatyáktól –, és szombaton körülmetélitek az embert. **23** Ha szombaton körülmetélést végeznek, hogy Mózes törvénye ne sérüljön, miért haragudtok rám, amiért egészségessé tettem egy embert szombaton? **24** Ne ítéljetek a külső alapján, hanem igaz ítéletet hozzatok!«

25 Ekkor néhányan Jeruzsálemből ezt mondták: »Nem ez az, akit meg akarnak ölni? **26** Nézzétek, nyíltan beszél, és nem mondanak neki semmit. Talán a vezetők valóban elismerték, hogy ő a Krisztus? **27** De ezt tudjuk róla, honnan való, a Krisztus pedig, amikor eljön, senki sem tudja majd, honnan való.« **28** Jézus hangosan tanított a templomban, és ezt mondta: »Ismertek engem, és tudjátok, honnan való vagyok. Nem magamtól jöttem, hanem az igaz, aki küldött engem, akit ti nem ismertek. **29** Én ismerem őt, mert tőle vagyok, és ő küldött engem.« **30** Ekkor el akarták fogni, de senki sem vetette rá a kezét, mert még nem jött el az ő ideje. **31** A tömegből sokan hittek benne, és ezt mondták: »Amikor a Krisztus eljön, vajon több jelet tesz, mint amennyit ez tett?«

32 A farizeusok meghallották, hogy a tömeg ilyeneket suttog róla, ezért a főpapokkal együtt szolgákat küldtek, hogy fogják el. **33** Jézus ezt mondta: »Még egy kis ideig veletek vagyok, aztán elmegyek ahhoz, aki küldött engem. **34** Keresni fogtok engem, de nem találtok meg, és ahol én vagyok, oda ti nem jöhettek.« **35** Ezt mondták a zsidók egymás között: »Hová akar menni, hogy mi nem találjuk meg? Talán a szétszóratásban élő görögökhöz akar menni, és a görögöket akarja tanítani? **36** Mit jelent az, amit mondott: Keresni fogtok engem, de nem találtok meg, és ahol én vagyok, oda ti nem jöhettek?«

37 Az ünnep utolsó, nagy napján Jézus felállt, és hangosan ezt mondta: »Ha valakinek szomjas, jöjjön hozzám, és igyék! **38** Aki hisz bennem, amint az Írás mondja, annak szívéből élő víz folyói fakadnak.« **39** Ezt a Lélekről mondta, amelyet azok kaptak majd, akik hisznek benne. Addig ugyanis nem volt Lélek, mert Jézus még nem dicsőült meg.

40 Amikor a tömeg közül sokan hallották ezeket a szavakat, ezt mondták: »Valóban ő az a próféta.« **41** Mások azt mondták: »Ő a Krisztus.« Ismét mások azt mondták: »Hát a Galileából jön a Krisztus? **42** Nem azt mondja az Írás, hogy Dávid magvából és Dávid falujából, Betlehemből jön a Krisztus?« **43** Így támadt szakadás a tömegben miatta. **44** Egyesek közülük el akarták fogni, de senki sem vetette rá a kezét.

Az ellenállás növekszik

45 A szolgák visszamentek a főpapokhoz és a farizeusokhoz, akik megkérdezték tőlük: »Miért nem hoztátok el?« **46** A szolgák válaszoltak: »Soha ember nem beszélt így, ahogy ez az ember beszél.« **47** A farizeusok válaszoltak nekik: »Ti is megtévesztettetek? **48** Talán a vezetők közül vagy a farizeusok közül hitt benne valaki? **49** De ez a tömeg, amely nem ismeri a törvényt, átkozott.« **50** Nikodémus, aki korábban hozzá ment el, és közülük való volt, ezt mondta nekik: **51** »Törvényünk szerint ítélhetjük el az embert, ha előbb meghallgattuk, és megtudtuk, mit tett?« **52** Válaszoltak neki: »Te is a Galileából jöttél? Vizsgálódj, és meglátod, hogy Galileából nem támad próféta.«

53 Mindenki hazament.

8 Jézus az Olajfák hegyére ment. **2** Reggel ismét a templomba ment, és az egész nép hozzá sereglett. Ő leült, és tanította őket. **3** Az írástudók és a farizeusok ekkor odavittek hozzá egy asszonyt, akit házasságtörésen értek, és a közepére állították. **4** Ezt mondták neki: »Mester, ezt az asszonyt házasságtörésen kapták. **5** Mózes a törvényben parancsolta nekünk, hogy az ilyeneket kövezzük meg. Te mit mondasz?« **6** Ezt azért mondták, hogy próbára tegyék őt, hogy legyen mivel vádolniuk. Jézus lehajolt, és az ujjával írt a földre. **7** Mivel folyton kérdezték, felegyenesedett, és ezt mondta nekik: »Aki közülük bűntelen, az vesse rá az első követ!« **8** Ismét lehajolt, és írt a földre. **9** Amikor ezt hallották, egyik a másik után elment, a vénektől kezdve az utolsóig. Jézus egyedül maradt az asszonnyal, aki a közepén állt. **10** Jézus felegyenesedett, és ezt mondta neki: »Asszony, hol vannak? Senki sem ítélt el?« **11** Ő válaszolt: »Senki, Uram.« Jézus ezt mondta neki: »Én sem ítélek el. Menj, és többé ne vétkezz!«

Jézus a világ világossága

12 Jézus ismét szólt hozzájuk: »Én vagyok a világ világossága. Aki követ engem, nem jár a sötétségben, hanem az élet világosságát fogja látni.« **13** Ezért a farizeusok ezt mondták neki: »Te tanúskodsz magadról, tanúságtételed nem érvényes.« **14** Jézus válaszolt nekik: »Ha én tanúskodom magamról, tanúságtételem érvényes, mert tudom, honnan jöttem és hová megyek. Ti nem tudjátok, honnan jövök és hová megyek. **15** Ti a test szerint ítéltek, én senkit sem ítélek. **16** Ha pedig ítélek, ítéletem igaz, mert nem egyedül vagyok, hanem én és az Atya, aki küldött engem. **17** A ti törvényetekben is meg van írva, hogy két ember tanúságtétele érvényes. **18** Én tanúskodom magamról, és tanúskodik rólam az Atya, aki küldött engem.« **19** Ezért ezt mondták neki: »Hol van az Atyád?« Jézus válaszolt: »Nem ismertek sem engem, sem az Atyámat. Ha ismernétek engem, az Atyámat is ismernétek.« **20** Ezeket a szavakat a templomban tanítva mondta a perselyek közelében. Senki sem vetette rá a kezét, mert még nem jött el az ő ideje.

21 Ismét ezt mondta nekik: »Én elmegyek, és keresni fogtok engem, de bűnötökben fogtok meghalni. Ahová én megyek, oda ti nem jöhettek.« **22** Ezért a zsidók ezt mondták: »Talán megöli magát, mert azt mondja: Ahová én megyek, oda ti nem jöhettek?« **23** Ő ezt válaszolta nekik: »Ti alulról valók vagytok, én felülről való vagyok. Ti e világból valók vagytok, én nem e világból való vagyok. **24** Ezért mondtam nektek, hogy bűnötökben fogtok meghalni. Mert ha nem hisztek abban, hogy én vagyok az, bűnötökben fogtok meghalni.« **25** Ezért ezt mondták neki: »Ki vagy te?« Jézus válaszolt nekik: »Ami kezdettől fogva mondok nektek. **26** Sok mindent van mondanom és ítélnem rólatok, de az, aki küldött engem, igaz, és amit tőle hallottam, azt mondom a világnak.« **27** Nem értették, hogy az Atyáról beszél nekik. **28** Ezért ezt mondta nekik Jézus: »Amikor majd felemelitek az Emberfiát, akkor fogjátok megtudni, hogy én vagyok az, és hogy magamtól nem teszek semmit, hanem amint az Atya tanított engem, úgy beszélek. **29** Aki küldött engem, velem van, és nem hagyott magamra, mert mindig azt teszem, ami neki tetszik.« **30** Amikor ezeket mondta, sokan hittek benne.

Az igazság szabadít

31 Ezért ezt mondta Jézus azoknak a zsidóknak, akik hittek benne: »Ha megmaradtok az én tanításomban, valóban tanítványaim lesztek, **32** megismeritek az igazságot, és az igazság szabadít meg titeket.« **33** Válaszoltak neki: »Ábrahám utódai vagyunk, és soha senkinek nem voltunk rabszolgái. Hogyan mondhatod, hogy szabadok lesztek?« **34** Jézus válaszolt nekik: »Bizony, bizony mondom nektek: Mindenki, aki bűnt követ el, a bűn rabszolgája. **35** A rabszolga nem marad örökké a házban, a fiú örökké ott marad. **36** Ha tehát a Fiú szabadít meg titeket, valóban szabadok lesztek. **37** Tudom, hogy Ábrahám utódai vagytok, de meg akartok ölni engem, mert az én tanításom nem hatol be bennetek. **38** Én azt mondom, amit az Atyámnál láttam, ti pedig azt cselekszitek, amit az atyátoktól hallottatok.« **39** Válaszoltak neki: »Ábrahám a mi atyánk.« Jézus ezt mondta nekik: »Ha Ábrahám gyermekei volnátok, Ábrahám tetteit cselekednétek. **40** Most azonban meg akartok ölni engem, aki az igazságot mondom nektek, amelyet Istentől hallottam. Ábrahám nem így cselekedett. **41** Ti atyátok tetteit cselekszitek.« Ezt mondták neki: »Mi nem születtünk házasságtörésből, egy Atyánk van, Isten.« **42** Jézus ezt mondta nekik: »Ha Isten volna a ti Atyátok, szeretnétek engem, mert én Istentől származom, és Istentől jöttem. Nem magamtól jöttem, hanem ő küldött engem. **43** Miért nem értitek, amit mondok? Azért, mert nem tudjátok befogadni az igémet. **44** Ti az ördögtől származó atyától valók vagytok, és atyátok kívánságait akarjátok teljesíteni. Ő kezdettől fogva gyilkos volt, és nem állt az igazság mellett, mert nincs benne igazság. Amikor hazudik, a saját dolgából beszél, mert hazug és a hazugság atyja. **45** Én azért mondom az igazságot, és azért nem hisztek nekem. **46** Ki közülötök vádol engem bűnnel? Ha az igazságot mondom, miért nem hisztek nekem? **47** Aki Istentől való, az Isten szavait hallgatja. Ti azért nem hallgattok, mert nem Istentől valók vagytok.«

Jézus és Ábrahám

48 Válaszoltak a zsidók, és ezt mondták neki: »Nem igaz, hogy szamaritánus vagy, és ördög szállt belé?« **49** Jézus válaszolt: »Nincs ördög belém szállva, hanem tisztelem Atyámat, ti pedig megvetnek engem. **50** Én nem keresem a magam dicsőségét, van, aki keresi és ítéletet tart. **51** Bizony, bizony mondom nektek: Ha valaki megtartja az én tanításomat, nem látja meg a halált soha.« **52** Ezt mondták neki a zsidók: »Most már tudjuk, hogy ördög szállt belé. Ábrahám meghalt, a próféták is meghaltak, te pedig azt mondod: Ha valaki megtartja az én tanításomat, nem ízleli meg a halált soha. **53** Talán nagyobb vagy atyánknál, Ábrahámnál, aki meghalt? A próféták is meghaltak. Kinek tartod magadat?« **54** Jézus válaszolt: »Ha magamat dicsőítem, dicsőségem semmi. Az Atyám dicsőít engem, akiről azt mondjátok, hogy a ti Istenetek. **55** Nem ismeritek őt, de én ismerem. Ha azt mondanám, hogy nem ismerem, hozzátok hasonlóan hazug lennék. De ismerem őt, és megtartom az ő tanítását. **56** Ábrahám, atyátok, örvendezett, hogy megláthatja napomat, látta és örült.« **57** Ezt mondták neki a zsidók: »Ötvenéves sincs még, és Ábrahámot látta?« **58** Jézus ezt mondta nekik: »Bizony, bizony mondom nektek: Mielőtt Ábrahám lett, én vagyok.« **59** Ekkor köveket ragadtak, hogy megdobálják őt, de Jézus elrejtőzött, és kiment a templomból.

A vak meggyógyítása

9 Amikor továbbment, látott egy vakon született embert. **2** Tanítványai megkérdezték tőle: »Rabbi, ki vétkezett, ő vagy szülei, hogy vakon született?« **3** Jézus válaszolt: »Sem ő nem vétkezett, sem szülei, hanem azért, hogy rajta nyilvánuljanak meg Isten tettei. **4** Amíg nappal van, nekünk annak tettét kell cselekednünk, aki küldött engem. Eljön az éjszaka, amikor senki sem dolgozhat. **5** Amíg a világban vagyok, a világ világossága vagyok.« **6** Ezt mondta, majd a földre köpött, sarat csinált a nyálából, és a sarat a vak szemére kente. **7** Ezt mondta neki: »Menj, mosakodj meg a Siloám tavában!« Ez azt jelenti: Küldött. Elment tehát, megmosakodott, és látóvá lett.

8 A szomszédok és azok, akik korábban látták, hogy koldus, ezt mondták: »Nem ez az, aki ott ült és koldult?« **9** Egyesek azt mondták: »Ő az.« Mások azt mondták: »Nem, hanem hasonlít hozzá.« Ő azt mondta: »Én vagyok az.« **10** Ezért ezt mondták neki: »Hogyan nyíltak meg a szemeid?« **11** Ő válaszolt: »Az az ember, akit Jézusnak hívnak, sarat csinált, a szemeimre kente, és azt mondta nekem: Menj a Siloám tavához, és mosakodj meg! Elmentem, megmosakodtam, és láttam.« **12** Ezért ezt mondták neki: »Hol van ő?« Azt válaszolta: »Nem tudom.«

A farizeusok vizsgálata

13 Elvezették a farizeusokhoz azt, aki korábban vak volt. **14** Szombat volt az a nap, amikor Jézus sarat csinált és megnyitotta a szemét. **15** Ezért a farizeusok is megkérdezték tőle, hogyan lett látóvá. Ő azt válaszolta nekik: »Sarat tett a szemeimre, megmosakodtam, és látok.« **16** Ezért egyesek közülük a farizeusok közül ezt mondták: »Ez az ember nem Istentől való, mert nem tartja meg a szombatot.« Mások azt mondták: »Hogyan tehet egy bűnös ember ilyen jeleket?« Szakadás támadt közöttük. **17** Ezért ismét megkérdezték a vakon született embert: »Te mit mondasz róla, hogy megnyitotta a szemeidet?« Ő azt válaszolta: »Próféta.«

18 A zsidók nem hitték el róla, hogy vak volt és látóvá lett, amíg el nem hívták szülei. **19** Megkérdezték tőlük: »Ez a ti fiatok, akiről azt mondjátok, hogy vakon született? Hogyan lehet most látó?« **20** Szülei válaszoltak: »Tudjuk, hogy ez a mi fiunk, és hogy vakon született. **21** Hogyan lett most látó, azt nem tudjuk, és azt sem, ki nyitotta meg a szemeit. Kérdezzétek meg őt, nagykorú, maga beszéljen magáról.« **22** Szülei azért mondták ezt, mert féltek a zsidóktól, mivel a zsidók már megállapodtak abban, hogy aki elismeri, hogy ő a Krisztus, kizárják a zsinagógából. **23** Ezért mondták szülei: »Nagykorú, kérdezzétek meg őt.«

24 Ezért másodszor is hívták azt az embert, aki korábban vak volt, és ezt mondták neki: »Dicsőítsd Istent! Mi tudjuk, hogy ez az ember bűnös.« **25** Ő válaszolt: »Nem tudom, hogy bűnös-e, de egyet tudok, hogy korábban vak voltam, most pedig látok.« **26** Ezért ezt mondták neki: »Mit tett veled? Hogyan nyitotta meg a szemeidet?« **27** Válaszolt nekik: »Már mondtam nektek, de nem hallgattatok rám. Miért akarjátok hallani ismét? Talán ti is tanítványai akartok lenni?« **28** Ekkor szidalmazták őt, és ezt mondták: »Te légy az ő tanítványa, mi Mózes tanítványai vagyunk. **29** Tudjuk, hogy Mózessel szólt Isten, de ezt nem tudjuk róla, honnan való.« **30** Válaszolt az ember, és ezt mondta nekik: »Ez csodálatos, hogy ti nem tudjátok, honnan való, pedig megnyitotta a szemeimet. **31** Tudjuk, hogy Isten nem hallgat a bűnösökre, de aki istenfélő, és az ő akaratát cselekszi, arra hallgat. **32** Soha nem hallottuk, hogy valaki megnyitotta volna a vakon született szemeit. **33** Ha ez az ember nem Istentől való, semmit sem tehetett volna.« **34** Válaszoltak neki: »Teljesen bűnben születtél, és te tanítasz minket?« Kivetették őt.

A vak hite

35 Jézus hallotta, hogy kivetették őt, és amikor megtalálta, ezt mondta neki: »Hiszel az Emberfiában?« **36** Ő válaszolt: »Ki az, Uram, hogy higgyek benne?« **37** Jézus ezt mondta neki: »Látod őt, és az, aki veled beszél, az.« **38** Ő ezt mondta: »Hiszek, Uram!« Leborult előtte. **39** Jézus ezt mondta: »Ítéletre jöttem e világra, hogy a látók vakok legyenek, a vakok pedig látókká váljanak.« **40** Ezt hallották a farizeusok közül azok, akik vele voltak, és ezt mondták neki: »Talán mi is vakok vagyunk?« **41** Jézus ezt mondta nekik: »Ha vakok volnátok, nem lenne bűnötök. De most azt mondjátok: Látunk. Bűnötök megmarad.«

A jó pásztor

10 »Bizony, bizony mondom nektek: Aki nem a kapun megy be a juhok aklába, hanem másutt mászik be, tolvaj és rabló az. **2** Aki a kapun megy be, az a juhok pásztora. **3** Neki nyitja az ajtónőr, a juhok hallgatnak a hangjára, ő a nevükön szólítja a maga juhait, és kivezeti őket. **4** Amikor kiterelte a maga juhait, előttük megy, a juhok követik, mert ismerik a hangját. **5** Idegent nem követnek, hanem elfutnak tőle, mert nem ismerik az idegenek hangját.« **6** Jézus ezt a példabeszédet mondta nekik, de ők nem értették, hogy miről beszél nekik.

7 Ezért ismét ezt mondta Jézus: »Bizony, bizony mondom nektek: Én vagyok a juhok kapuja. **8** Mindazok, akik előttem jöttek, tolvajok és rablók voltak, de a juhok nem hallgattak rájuk. **9** Én vagyok a kapu. Aki rajtam keresztül megy be, üdvözül, bemegy és kimegy, és legelőre talál. **10** A tolvaj csak azért jön, hogy lopjon, öljön és elpusztítson. Én azért jöttem, hogy életük legyen, és bőségben legyen. **11** Én vagyok a jó pásztor. A jó pásztor életét adja a juhokért. **12** A bérelt pásztor, aki nem pásztor, akinek nem a juhok a tulajdona, látja, hogy jön a farkas, otthagyja a juhokat, és elfut, a farkas pedig elragadja és szétszórja a juhokat. **13** Azért fut el, mert bérelt pásztor, és nem törődik a juhokkal. **14** Én vagyok a jó pásztor, ismerem az enyéimet, és az enyéim ismernek engem, **15** ahogy az Atya ismer engem, és én ismerem az Atyát. Életemet adom a juhokért. **16** Más juhaim is vannak, amelyek nem ebből az aklából valók. Azokat is el kell hoznom, hallgatni fognak a hangomra, és lesz egy nyáj, egy pásztor. **17** Azért szeret engem az Atya, mert életemet adom, hogy azután visszavegyem. **18** Senki sem veszi el tőlem, hanem magam adom. Hatalmam van arra, hogy odaadjam, és hatalmam van arra, hogy visszavegyem. Ezt a parancsot kaptam az Atyámtól.«

19 Ismét szakadás támadt a zsidók között ezek miatt a szavak miatt. **20** Sokan közülük ezt mondták: »Ördög szállt belé, megőrült, miért hallgatjátok?« **21** Mások azt mondták: »Ezek nem ördögtől megszállott szavak. Az ördög talán meg tudja nyitni a vakok szemét?«

Jézus a templomszentelési ünnepen

22 Jeruzsálemben volt a templomszentelési ünnep. Tél volt. **23** Jézus a templomban járt, Salamon oszlopcsarnokában. **24** Körülvették a zsidók, és ezt mondták neki: »Meddig tartod még bizonytalanságban a lelkünket? Ha te vagy a Krisztus, mondd meg nekünk nyíltan.« **25** Jézus válaszolt nekik: »Megmondtam nektek, de nem hisztek. Az a tettek, amelyeket az Atyám nevében cselekszem, tanúskodnak rólam. **26** De ti nem hisztek, mert nem vagytok juhaim közül valók. **27** Juhaim hallgatnak a hangomra, ismerem őket, és követnek engem. **28** Örök életet adok nekik, soha el nem vesznek, és senki sem ragadja ki őket kezemből. **29** Az Atyám, aki nekem adta őket, nagyobb mindenkinél, és senki sem ragadhatja ki az Atya kezéből. **30** Én és az Atya egy vagyunk.«

31 Ekkor ismét kövekhez nyúltak a zsidók, hogy megkövezzék őt. **32** Jézus válaszolt nekik: »Sok jó tettet mutattam nektek az Atyától. Melyik tettemért akartok megkövezni?« **33** A zsidók válaszoltak neki: »Nem jó tettért akarunk megkövezni, hanem istenkáromlásért, mert te, aki ember vagy, magadat Istennek teszed.« **34** Jézus válaszolt nekik: »A ti törvényetekben is meg van írva: Én mondtam: Istenek vagytok. **35** Ha azokat nevezte istenekként, akikhez az Isten szava szólt, és az Írás nem hazudhat, **36** akkor azt, akit az Atya megszentelt és elküldött a világba, ti azt mondjátok, hogy istenkáromlást mond, mert azt mondtam, hogy Isten Fia vagyok? **37** Ha nem az Atyám tetteit cselekszem, ne higgyetek nekem. **38** De ha cselekszem, akkor is, ha nekem nem hisztek, higgyetek a tettnek, hogy megismerjétek és megértsétek, hogy az Atya bennem van, és én az Atyában.« **39** Ismét el akarták fogni, de kiszabadult a kezükből.

40 Ismét elment a Jordán túlsó partjára, arra a helyre, ahol korábban Keresztelő János keresztelt, és ott maradt. **41** Sokan mentek hozzá, és ezt mondták: »János ugyan nem tett jelet, de mindaz, amit János mondott róla, igaz volt.« **42** Sokan hittek ott benne.

Lázár halála

11 Betániában volt egy beteg, Lázár, Mária és testvére, Márta falujából. **2** Mária volt az, aki megkente az Urat illatos olajjal, és hajával törölte meg a lábát. Testvére, Lázár volt a beteg. **3** Ezért a nővérek üzenetet küldtek neki: »Uram, az, akit szeretsz, beteg.« **4** J

tok, hogy azokban van örök élet számotokra. Éppen azok tesznek tanúságot rólam; 40 ti azonban nem akartok hozzám jönni, hogy életetek legyen.

41 Emberektől nem fogadok el dicsőséget. 42 Rólatok viszont tudom, hogy nincs bennetek Isten szeretete. 43 Én Atyám nevében jöttem, és nem fogadtok el engem. Majd ha más jön a maga nevében, azt elfogadjátok. 44 Hogyan is tudnátok hinni ti, akik egymástól kaptok dicsőséget, de azt a dicsőséget, amely egyedül Istentől van, nem keresitek? 45 Ne gondoljátok, hogy én foglak vádolni titeket az Atyánál! Van, aki vádol benneteket: Mózes, akiben reménykedtek. 46 Mert ha Mózesnek hinnétek, talán nekem is hinnétek, mert ő énrólam írt. 47 Ha pedig az ő írásainak nem hisztek, hogyan hisztek majd az én igéimnek?«

* 45. sk. Maga Mózes lesz vádlótok az Ítéletkor, ki már rám mutatott s kinek törvényétől várjátok az üdvösséget és mégsem hisztek neki. (V. ö. Móz. I. 3,15; 22,18. V. 18,15. és máshol.)

* 47. Ha Mózes írásának nem hisztek, kit állítólag annyira becsültök, természetes, hogy az én szavaimnak sem fogtok hinni.

Jn 6

Kenyérszaporítás Tibériás tavánál

1 Mindezek után Jézus Galilea, azaz Tibériás tengerén túlra ment. 2 Nagy sokaság követte őt, mert látták a csodajeleket, amelyeket a betegeken művelt. 3 Jézus fölment a hegyre, és leült ott tanítványaival. 4 Közel volt a Húsvét, a zsidók ünnepe. 5 Amikor Jézus fölemelte szemét és látta, hogy nagy sokaság közeledik hozzá, megkérdezte Fülöptől: »Honnan veszünk kenyeret, hogy ehessenek?« 6 Ezt pedig azért mondta, hogy próbára tegye őt, mert ő maga tudta, mit akar tenni. 7 Fülöp azt felelte neki: »Kétszáz dénár árú kenyér sem elég nekik, hogy mindegyiknek csak valami kevés jusson.« 8 A tanítványok egyike, András, Simon Péter testvére így szólt: 9 »Van itt egy fiú, akinek van öt árpakenyere és két hala.

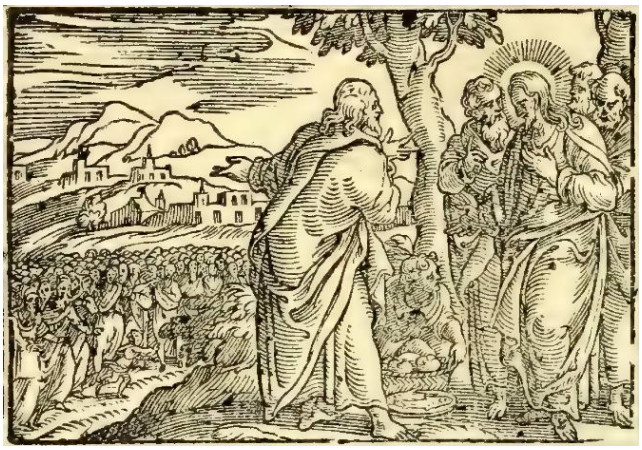

De mi ez ennyinek?« 10 Jézus erre azt mondta: »Telepítsétek le az embereket!« Sok fű volt azon a helyen. Letelepedtek tehát; a férfiak szám szerint mintegy ötezren voltak. 11 Jézus pe-

* 6,1-15. *A csodálatos kenyérszaporítás*. Máté 14,13-21. Márk 6,30-45. Luk. 9,10-17.

* 1. *Ezek után*, hosszabb idővel, valószínűleg egy évvel a 38 éves beteg (jeruzsálemi) meggyógyítása és a hozzáfűzött beszéd után. (Mások szerint a második évi purim ünnep és húsvét közt.) *A galileai tengeren túlra*: annak keleti hegyes partjára, Betszaida Julias felé. A galileai tenger vagy inkább tó partján feküdt Tiberiás városa, melyről amaz tiberiási tengernek is neveztetett. János az eseményt a hozzá fűzött beszéd kedvéért mondja el.

* 3. *Fölméne a hegyre*, a puszta hegyvidékre.

* 4. *A húsvét* valószínűleg a nyilvános működés harmadik húsvétja.

* 5. *Honnan veszünk kenyeret?* Máténál (14,15.) a tanítványok vetik fel a kérdést.

* 6. *Hogy próbára tegye* Fülöp hitét és felébressze tanítványai figyelmét.

* 7. *Kétszáz dénár* valamivel több, mint ugyanannyi pengő. Ennyi pénzük a tanítványoknak nem volt.

* 9. *Egy fiú*, ki talán árulta a kenyereket.

* 10. *Ötezeren*. Márk és Lukács szerint százas és ötvenes csoportokban.

* 11. *Hálát adván*, az evés előtti imát mondván s egyúttal a kenyeret megáldván. *Elosztá a letelepülteknek*. A többi evangélista szerint tanítványainak, ezek pedig a népnek.

* 12. sk. A hulladékok felszedésének célja volt, hogy a csoda annál nyilvánvalóbbá legyen.

* 14. *A próféta*, t. i. az ígért Messiás. (Móz. V. 18,15.)

* 15. *A hegyre meneküle*, hogy a messiási mozgalomnak elejét vegye, és & hegyen imádkozzék. (V. ö. Máté 14,23. Márk 6,46.)

* 16-24. Jézus a tengeren jár; a nép utána megy Kafarnaumba. Máté 14,22. skk. Márk 6,45. skk.

* 17. *Beszállván a hajóba*, amelyen jöttek vala. *Jézus nem ment hozzájuk*, hanem a hegyen időzött, tehát nélküle indultak el.

* 19. *Huszonöt-harminc futamatnyira*, vagyis egy óra járásnyira. *Megrémülének*, Máté és Márk szerint Jézust kísértetnek tartották.

* 20. *Föl akarák venni*, Máté és Márk szerint fel is vették; de előbb Máté szerint Péter is megpróbált a tengeren járni.

dig fogta a kenyereket, hálát adott, és szétosztotta a letelepülteknek. Ugyanígy a halakból is adott, amennyit akartak. 12 Miután jóllaktak, azt mondta tanítványainak: »Szedjétek föl a megmaradt darabokat, hogy semmi el ne vesszen!« 13 Összeszedték tehát, és az öt árpakenyér darabjaiból, ami megmaradt az étkezők után, tizenkét kosarat töltöttek meg.

14 Az emberek pedig, látva a csodajelet, amelyet művelt, azt mondták: »Bizonyára ez az a próféta, aki eljön a világra!« 15 Amikor Jézus észrevette, hogy arra készülnek, hogy megragadják és királlyá tegyék, ismét visszavonult a hegyre, egészen egyedül.

Jézus a vízen jár

16 Miután beesteledett, tanítványai lementek a tengerre. 17 Beszálltak a bárkába, és elindultak a tengeren túlra, Kafarnaumba. Besötétedett már, de Jézus még mindig nem ment oda hozzájuk. 18 Mivel nagy szél támadt, a tenger háborgott. 19 Amikor mintegy huszonöt vagy harminc stádiumnyira hajóztak, látták, hogy Jézus a tengeren járva a bárkához közeledik, és megrémültek. 20 Ő pedig így szólt hozzájuk: »Én vagyok, ne féljetek!« 21 Fel akarták őt venni a bárkába, de a bárka azonnal a parthoz érkezett, ahová tartottak.

Tanítás a mennyei kenyérről

22 Másnap a tömeg, amely a tengeren túl állt, észrevette, hogy csak egy bárka volt ott, és hogy Jézus nem szállt be tanítványaival a bárkába, a tanítványai egyedül távoztak el. 23 Jöttek viszont Tibériásból más bárkák annak a helynek a közelébe, ahol a kenyeretették, miután az Úr hálát adott. 24 Amikor tehát a sokaság meglátta, hogy nincs ott sem Jézus, sem a tanítványai, beszálltak a bárkákba, és Jézust keresve Kafarnaumba mentek. 25 Amikor megtalálták őt a tengeren túl, azt mondták neki: »Rabbi, mikor jöttél ide?«

26 Jézus azt felelte: »Bizony, bizony mondom nektek: Kerestek engem, de nem azért, mert csodajeleket láttatok, hanem mert ettetek a kenyerekből és jóllaktatok. 27 Ne azért az eledelért fáradozzatok, amely veszendő, hanem azért az eledelért, amely megmarad az örök életre, amelyet majd az Emberfia ad nektek. Őt ugyanis az Atyaisten jelölte meg.« 28 Erre azt kérdezték tőle: »Mit tegyünk, hogy Isten tetteit cselekedjük?« 29 Jézus azt felelte: »Isten tette az, hogy higgyetek abban, akit ő küldött.«

30 Erre megkérdezték tőle: »Milyen jelet viszel végbe, hogy lássuk és higgyünk neked? Mit

* 21. *A hajó földhöz ére* csodálatos módon.
* 22. *A tengeren túl áll vala*, a keleti parton maradt.
* 23. *Más hajók jöttek* este felé, a kenyérszaporítás helyének közelébe. A sereg másnap reggel Kafarnaumba méne Jézust keresni.
* 24. *Keresvén Jézust*, azt hívén, hogy Jézus az éjjel a tavat megkerülve szárazon ment Kafarnaumba.
* 25-60. A kafarnaumi beszéd az Oltáriszentségről.
* 26. *Nem mert jeleket láttatok*, nem mert hitetek erősödését kerestétek, hanem érzéki célból, földi eledelt kapván és remélvén tőlem.
* 27. *Veszendő* élet a testi, megmaradó a lelki, az örök. *Őt,* az Emberfiát és az ő tanítását. *Az Atya pecsételte*, hitelesítette meg csodáival. (V. ö. Máté 3,17. 17,5. Ján. 1,32. stb.)
* 29. *Ez az istenes cselekedet,* az istenes élet kezdete és alapja a hit Krisztusban.
* 30. *Micsoda jelt cselekszel*, legalább olyat, mint Mózes, amely bizonyítékul és indító okul szolgáljon a hitre messiási küldetésedben? Mózes is adott a pusztában kenyeret; nagyobb csodát tégy a mannánál.
* 31. *Írva vagyon: Égi kenyeret adott*. (V. ö. Zsolt. 77,24. Móz. II. 16,14. IV. 11,6. Bölcs. 16,20. Kor. I. 10,3.)
* 32. sk. *Nem Mózes adott*. A manna ugyan az Oltáriszentség előképe volt (v. ö. Kol. 2,17.), de még sem volt igazi mennyei kenyér ehhez hasonlítva.
* 34. A zsidók még mindig anyagi kenyeret értenek. *Mindenkor add*, nem egyszer.
* 35. *Én vagyok az élet kenyere.* Bár az ószövetségi Szentírás sokszor nevezi az igazságot, bölcseséget, tant ételnek (Iz. 49,10. Jer. 15,16. Amos 8,11. Péld. 9,5. Sirák 15,3.); de itt a szövegösszefüggés szerint Jézus valódi teste értendő alatta.
* 36. *Mondottam* Ján. 6,26.
* 37. *Amit nekem ád*, nekem szánt, akiben hitet ébresztett és akinek a malaszt hívását adta, az Atya, illetőleg az egész Szentháromság. (Fil. 2,13.) Persze az isteni hívással az embernek is közre kell működni. *Hozzám jön*, hisz bennem és elfogad Messiásnak. *Nem dobom ki*, sőt örömmel fogadom.
* 38. Az Atya akaratát cselekszem, az Atya vonzását, rendelését (predesztinációját) végrehajtom. (V. ö. Máté 26,39. és párh.)
* 40. *A Fiút látja* szellemileg a hit által.
* 41.skk. V. ö. Máté 13,55.
* 44. V. ö. Ján. 6,37.
* 45. *Meg vagyon írva*. (V. ö. Iz. 54,13. Jer. 31,33. sk. Mik. 4,2.) *Istentől belsőleg tanítva*, vagy az isteni dolgokra megtanítva. *Az Atyától hallott és tanult* a malaszt belső megvilágítása által. *Hozzám jön*, hisz és csatlakozik.
* 46. *Aki Istentől való*, az látta az Atyát. Tehát csak a Fiú ismeri őt teljesen; azért az Istentől való belső tanítás dacára szükség van a Fiú jövetelére és tanuságára. (V. ö. Máté 11,27. Ján. 1,18; 3,13; 8,38.)
* 47. *Aki hisz* nemcsak elméletileg, hanem a hit minden következményével együtt.
* 48. *Élet kenyere* annyi, mint élő és örök életet add kenyér, nem puszta anyagi táplálék, mint a manna.
* 52. *A kenyér az én testem*, nem átvitt, hanem tulajdon értelemben; tehát az Oltáriszentség kenyere a keresztén a világ megváltásáért és örök életéért feláldozandó test.
* 53. sk. *Hogyan adhatja?* A zsidók tehát Jézus szavait nemcsak szószerint, hanem durva anyagi értelemben vették, de azért Jézus nem magyarázza szavait képletesen, sőt megerősíti. *Nem leszen élet*, tudniillik szellemi és örök élet.

cselekszel? 31 Atyáink mannát ettek a pusztában, amint írva van: *`A mennyből adott nekik kenyeret enni'*« {Kiv 16,4}. 32 Jézus ezt válaszolta: »Bizony, bizony mondom nektek: Nem Mózes adott nektek mennyből való kenyeret, hanem az én Atyám adja nektek az igazi mennyből való kenyeret. 33 Mert az Isten kenyere az, amely a mennyből szállott le, és életet ad a világnak.« 34 Ekkor azt mondták neki: »Uram, mindenkor add nekünk ezt a kenyeret!« 35 Jézus azt felelte nekik: »Én vagyok az élet kenyere. Aki hozzám jön, nem fog éhezni, és aki bennem hisz, sohasem szomjazik meg. 36 De mondtam nektek, hogy bár láttatok engem, mégsem hisztek. 37 Mindenki, akit nekem ad az Atya, hozzám jön, és aki hozzám jön, nem utasítom el, 38 mert nem azért szálltam le a mennyből, hogy a magam akaratát tegyem, hanem annak akaratát, aki küldött engem. 39 Annak, aki küldött engem, az az akarata, hogy el ne veszítsek semmit abból, amit nekem adott, hanem föltámasszam azt az utolsó napon. 40 Mert Atyám akarata az, hogy mindenkinek, aki látja a Fiút és hisz benne, örök élete legyen; és én feltámasztom őt az utolsó napon.«

41 A zsidók ekkor zúgolódni kezdtek ellene, mivel azt mondta: »Én vagyok a kenyér, aki a mennyből szálltam alá«, 42 és azt mondták: »Nem Jézus ez, József fia, akinek ismerjük apját és anyját? Hogyan mondja most: `A mennyből szálltam alá'?«

43 Jézus azt válaszolta nekik: »Ne zúgolódjatok egymás közt! 44 Senki sem jöhet hozzám, hacsak az Atya, aki engem küldött, nem vonzza; és én feltámasztom őt az utolsó napon. 45 Meg van írva a prófétáknál: *`Mindnyájan Isten tanítványai lesznek'* {Iz 54,13}. Mindaz, aki az Atyát hallgatta és elfogadta tanítását, hozzám jön. 46 Nem mintha az Atyát látta volna valaki: csak az látta az Atyát, aki Istentől való. 47 Bizony, bizony mondom nektek: Aki hisz, annak örök élete van.

48 Én vagyok az élet kenyere. 49 Atyáitok mannát ettek a pusztában és meghaltak. 50 Ez a mennyből alászállott kenyér, hogy aki ebből eszik, ne haljon meg. 51 Én vagyok az élő kenyér, amely a mennyből szállt alá. Ha valaki ebből a kenyérből eszik, örökké él. A kenyér pedig, amelyet majd én adok, az én testem a világ életéért.

52 Vitatkozni kezdtek erre a zsidók egymás közt, és ezt kérdezték: »Hogyan adhatja ez testét eledelül nekünk?« 53 Jézus azt felelte nekik: »Bizony, bizony mondom nektek: Ha nem eszitek az Emberfia testét, és nem isszátok az ő vérét, nem lesz élet tibennetek. 54 Aki eszi az én testemet, és issza az én véremet, annak örök élete van, és én

* 55. Az evés és ivás külön is elegendő. *Feltámasztom*. Az Oltáriszentség egyik hatása, a test megváltásának befejezése, tehát a test feltámadása is.

* 56. V. ö. Kor. I. 11,27.

* 57. Én bennem marad stb. Velem belsőleg egyesül.

* 58. *Az élő Atya*, aki kitűnő értelemben önmagától és természeténél fogva él. Küldőit nemcsak emberi, hanem elsősorban isteni természetem szerint. *Élek az Atya által*, az Atyától vagy inkább az Atyából, amennyiben ő szült. *Engem eszik*, tehát nemcsak testemet, hanem egész valómat veszi az Oltáriszentségben. *Él énáltalam*, élni fog, mint én, mert belőlem, az élet forrásából táplálkozik.

* 59. *Nem úgy*, nem az fog veletek történni, mint atyáitokkal. *E kenyeret eszi*, tehát elég csupán a kenyér színe, vagyis az Oltáriszentséget egy szín alatt venni.

* 61-72. Némelyek megbotránkoznak, a tizenkettő állhatatos marad.

* 61. *Tanítványai közül*, tágabb értelemben. *Kemény beszéd*, nehezen hihető és érthető. *Ki hallgathatja?* botránkozás nélkül. Természetes felháborodás, ha Jézus szavait, durva betűszerinti anyagias értelemben valami emberhúsevésre vagy emberáldozat-félére vonatkoztatták.

* 62. *Magában*, isteni tudással, külső közlés nélkül, csodálkozó szemrehányással. (V. ö. Ján. 2,25.)

* 63. *Hátha majd látjátok?!* Mit fogtok mondani akkor? t. i. mennybemenetelem láttára? Jézus tehát állítását a botránkozás dacára fenntartja; azért fogadták a tanítványok az utolsó vacsorán az Oltáriszentség alapításának hasonló szavait meglepetés nélkül.

* 64. *A szellem éltet*, t. i. a hit, a szellemi titokszerű érlelem, nem a ti nyers testi, érzékies felfogástok, nem az állatiasan képzelt húsevés. A test, vagyis a durva anyagias felfogás nem használ, sőt árt, mert útját állja a hitnek. *Az igék – szellem és élet*, azaz igéim értelme szellemi és éltet adó, s nem a holt test durva, anyagi evésére vonatkozik, mint a kafarnaumiak értették.

* 65. *Vannak, kik nem hisznek*; ez a félreértés oka. *Elejétől fogva*, nyilvános működése kezdetétől.

* 66. *Ezért mondottam*, mert tudtam, hogy némelyek nem hisznek, mert nincsenek a hitre híva és hajlandóvá téve. V. ö. Ján. 6,37. 44.

* 67. Tehát némely tágabb értelemben vett tanítványok elpártoltak.

* 68. E kérdés nem bizalmatlanság, hanem bizalom és annak kifejezése, hogy Jézus kész inkább még tanítványait is elbocsátani, mint szavait visszavonni.

* 69. sk. *Kihez mennénk?* Mi hisszük és tudjuk, hogy az örök életre vezető igazságok nálad vannak, tehát nincs másban üdvösség, mint te benned. (V. ö. Máté 16,16. skk. s párh.).

* 71. Jézus jelzi, hogy nem minden apostolban van oly erős hit, mint Péterben. *Ördög*, azaz ördögi gonoszságú.

* 72. Az evangélista magyarázata Jézus szavaihoz.

feltámasztom őt az utolsó napon. 55 Mert az én testem valóságos étel, és az én vérem valóságos ital. 56 Aki eszi az én testemet, és issza az én véremet, az bennem marad, és én őbenne. 57 Amint engem küldött az élő Atya, és én az Atya által élek, úgy aki engem eszik, az is általam él. 58 Ez az a kenyér, amely a mennyből szállt alá. Nem olyan, mint amit az atyák ettek és meghaltak; aki ezt a kenyeret eszi, örökké élni fog. 59 Ezeket mondta Kafarnaumban, amikor a zsinagógában tanított.

A tanítványok elbizonytalanodása

60 Amikor ezt meghallották, a tanítványai közül sokan azt mondták: »Kemény beszéd ez! Ki hallgathatja ezt?« 61 Jézus tudta magában, hogy tanítványai emiatt zúgolódnak, ezért azt mondta nekik: »Megbotránkoztat ez titeket? 62 Hát ha majd látjátok az Emberfiát fölmenni oda, ahol azelőtt volt? 63 A Lélek az, ami éltet, a test nem használ semmit. Az igék, amelyeket én mondtam nektek, Lélek és élet. 64 De vannak közületek egyesek, akik nem hisznek.« Mert Jézus kezdettől fogva tudta, hogy kik azok, akik nem hisznek, és hogy ki fogja őt elárulni. 65 Majd hozzátette: »Ezért mondtam nektek: Senki nem jöhet hozzám, hacsak az Atya meg nem adja neki.«

66 Ettől fogva a tanítványai közül sokan visszahúzódtak, és már nem jártak vele. 67 Jézus azért így szólt a tizenkettőhöz: »Talán ti is el akartok menni?« 68 Simon Péter azt felelte: »Uram, kihez mennénk? Az örök élet igéi a tieid. 69 Mi hittünk, és megismertük, hogy te vagy az Isten Szentje.« 70 Jézus azt felelte nekik: »Nem tizenkettőt választottam ki közületek? Egy közületek mégis ördög.« 71 Ezt pedig Júdásra, az iskarióti Simon fiára értette, mert ez árulója lett, egy a tizenkettő közül.

Jézus kinyilatkoztatja magát Jeruzsálemben: 7,1-52

Jn 7

Jézus kerüli a nyilvánosságot

1 Ezek után Jézus bejárta Galileát. Nem akart ugyanis Júdeába menni, mert a zsidók halálra keresték.

2 Közel volt a zsidók ünnepe, a sátoros ünnep. 3 Testvérei ekkor azt mondták neki: »Menj el innen, eredj Júdeába, hogy tanítványaid is lássák tetteidet, amelyeket művelsz! 4 Hiszen senki sem cselekszik titokban, aki nyilvánosságra akar jutni. Ha ezeket teszed, mutasd meg magad a világnak!« 5 Mert még testvérei sem hittek benne. 6 Jézus azt

* 7,1-13. *Jézus Jeruzsálemben a sátoros ünnepen*

* 1. Nem akart Judeában járni. V. ö. 5, 18.

* 2. *A sátoros ünnep*, a zsidók egyik főünnepe ősszel (tisri hó 14-22.) a pusztai vándorlás emléke; egyúttal aratási ünnep.

* 3. *Atyjafiai*, azaz rokonai. (L. Máté 13,55. Ján. 2,12.) *Tanítványaid*, a tágabb értelemben vett tanítványok Judeában, kik csak hallgatták, de nem kísérték őt állandóan. *Hogy lássák*, a zsidó élet központjában, főleg Jeruzsálemben az ünnepeken, nem csak a félreeső Galileában.

* 5. *Atyjafiai sem hittek*, hitük Krisztus messiási küldetésében nem volt elég erős. Szerették volna már a Messiás rokonságának dicsőségét élvezni.

* 6. *Az Én időm*, messiási méltóságom kinyilatkoztatásának, és egyúttal szenvedésemnek ideje. *A ti időtök*, a tanulás ideje.

* 7. *Nem gyűlölhet, engem gyűlöl*. A tanítványok még nem jöttek teljesen ellentétbe a világgal, mint Krisztus. Neki meg kellett várni, míg messiási működését befejezte.

felelte nekik: »Az én időm még nincs itt, de számotokra az idő mindenkor alkalmas. 7 Titeket nem gyűlölhet a világ, de engem gyűlöl, mert én tanúskodom arról, hogy a tettei gonoszak. 8 Ti csak menjetek fel az ünnepre, én nem megyek fel erre az ünnepre, mert az én időm még nem telt be.« 9 Ezeket mondta, és ő maga Galileában maradt.

10 Amikor azonban testvérei felmentek az ünnepre, ő is felment, de nem nyilvánosan, hanem mintegy titokban. 11 A zsidók keresték őt az ünnepen, és azt kérdezték: »Hol van ő?« 12 A nép között sok mindent beszéltek róla. Egyesek azt mondták: »Jó ember az!« Mások ellenben: »Nem, hanem félrevezeti a népet.« 13 Mindamellett senki sem beszélt róla nyíltan a zsidóktól való félelem miatt.

Jézus tanít a templomban

14 Mikor már az ünnep közepe volt, Jézus fölment a templomba és tanított. 15 A zsidók csodálkoztak, s ezt mondták: »Honnan ismeri ez az Írásokat, holott nem tanulta?« 16 Jézus azt felelte nekik: »Az én tanításom nem az enyém, hanem azé, aki engem küldött. 17 Ha valaki kész az ő akaratát megtenni, felismeri a tanításról, hogy az az Istentől való-e, vagy én magamtól szólok-e. 18 Aki önmagától beszél, az a maga dicsőségét keresi, aki pedig küldőjének dicsőségét keresi, az igazmondó, és nincs benne hamisság. 19 Nem Mózes adta nektek a törvényt? És senki közületek nem cselekszi a törvényt. Miért akartok engem megölni?« 20 A nép azt felelte: »Ördögöd van! Ki akar téged megölni?« 21 Jézus azt mondta nekik: »Egyetlen dolgot tettem, és mindnyájan megütköztök. 22 A körülmetélést Mózes adta nektek – bár az nem is Mózestől való, hanem az atyáktól – , és szombaton körülmetélitek az embert. 23 Ha valaki körülmetélkedhet szombaton anélkül, hogy Mózes törvényén csorba esnék, miért acsarkodtok rám azért, hogy az egész embert meggyógyítottam szombaton? 24 Ne ítéljetek a látszat után, hanem igaz ítélettel ítéljetek!«

A nép találgatása Jézus kilétéről

25 A jeruzsálemiek közül egyesek azt mondták: »Nem ő az, akit halálra keresnek? 26 Íme, nyilvánosan beszél, és semmit sem mondanak neki. Talán a főemberek valóban fölismerték, hogy ő a Krisztus? 27 Róla azonban tudjuk, hogy honnan való, a Krisztust pedig, amikor eljön, senki sem tudja, honnan van.« 28 Akkor Jézus, aki a templomban tanított, így kiáltott fel: »Ismertek engem is, és azt is tudjátok, hogy honnan való vagyok. Márpedig én nem magamtól jöttem, hanem

* 8. *Én nem megyek fel*. Most nem szándékozom, legalább egyelőre felmenni; nem akarok Veletek és a búcsúsokkal nyilvánosan mosta főünnepre menni. Vagy pedig: nem megyek fel most és úgy, ahogy ti akarjátok, tüntetőleg, kinyilatkoztatni magamat ezen az ünnepen. Valóban Jézus mégis felment az ünnepre, annak nyolcada alatt. (7,10. és 14.) *Időm nem telt be*, vagyis még nincs itt az idő, mikor mennyei Atyám akarata szerint ki kell magamat nyilatkoztatni és szenvedni.
* 10. Mintegy titokban, nem az ünnepi zarándokmenettel, hanem kevés hívével.
* 11. skk. *Keresték őt*, mert feltételezték, hogy szolfása szerint ilyen nagy ünnepet nem mulaszt el. A vélemények Jézus személyéről megoszlottak, de a nép sem mellette, sem ellene nem mert állást foglalni.
* 13. *Senki sem szóla nyilván*, mert ellene nem szólhattak, mellette pedig nem mertek. *A zsidóktól*, t. i. a hatóságoktól, a vezető köröktől való félelem miatt.
* 14-32. A templomban tanít; el akarják fogni, sokan hisznek.
* 14. *Az ünnep közepe*, a nyolcnapos ünnep negyedik napja.
* 15. *Az Írásokat*, a tudományt általában, kivált a Szentírást. (Tim. II. 3,15.) *Nem tanulta*, az írástudók és rabbik iskoláiban.
* 16. *Nem enyém, hanem azé*. Tanításom nem az én sajátom, tehát iskolában szerzett tulajdonom, hanem Atyám adománya.
* 17. *Aki kész*. Tehát a hitbeli meggyőződés nemcsak az ész dolga, hanem a jóakarattól is függ. A jócselekedet hajlandóvá tesz a hitre is.
* 18. *Az igaz*, t. i. az olyan ember, aki saját dicsőségét nem keresi, hanem Istenét, az igaz; mert a tanító önzetlensége és Isten dicsőségének keresése a tanítás igazságának és isteni eredetének is bizonyítéka.
* 19. Akiben a jóakarat, tehát a törvény megtartása megvan, az hisz. De a zsidókban gyilkos akarat volt, azért nem hittek. *Senki nem cselekszi a törvényt*, legalább a maga egészében és annak szellemében.
* 20. *Miért akartok engem megölni?* A hallgatóság, mely főleg idegen ünnepi zarándokokból állott, úgy látszik nem tudta, hogy a főtanács tagjai Jézus életére törtek. *Ördögöd vagyon*, az hiteti el veled, hogy meg akarnak ölni.
* 21. *Egyetlen tettet*, t. i. a feltűnő szombati gyógyítást Jeruzsálemben. (Ján. 5,2. skk.)
* 22. *Az atyáktól,* a pátriárkáktól, Ábrahámtól stb. Mózes csak azt rendelte, hogy a gyermeket nyolcadnapon metéljék körül. (Móz. III. 12,3.) A körülmetélés parancsa régibb és szigorúbb, mint a szombat.
* 23. A körülmetélés az erkölcsi részleges meggyógyítás egy neme, s ha azzal szabad, sőt meg kell szegni a szombatot, annál inkább szabad az egész ember meggyógyításáért. (A rabbik szerint körülmetélés nélkül az ember testileg hibás volt.) *Hogy meg ne szegessék Mózes törvénye* a körülmetélés elhalasztása által.
* 24. *Látszat után*, azaz a külszín szerint; ne vegyétek tehát a törvényt betűszerinti látszólagos értelemben, ami helytelen és igazságtalan ítélet volna.
* 25. sk. *Mondák némely jeruzsálemiek,* kik csodálkoztak, hogy a hatóságok, melyek előbb Jézust halálra keresték, most ezt az éles kritikát és megszégyenítést tűrik. Azért gúnyosan kérdezik, hogy a főtanács talán elismerte-e, hogy Jézus a Messiás.
* 27. A zsidók azt vélték, hogy a Messiás mennyből jön. (Iz. 53,8. Dán. 7,13.) A későbbi rabbik is azt hitték, hogy a Messiás a földön sokáig fog lappangani, mielőtt magát kinyilatkoztatja.

az küldött engem, aki Igaz, akit ti nem ismertek. 29 Én ismerem őt, mert tőle vagyok, és ő küldött engem.« 30 Ekkor szerették volna elfogni, de senki sem emelte rá kezét, mert még nem jött el az ő órája. 31 A népből azonban sokan hittek benne és azt mondták: »A Krisztus, amikor eljön, vajon több csodajelet fog-e tenni, mint amit ő tett?«

A főtanács vitája Jézusról

32 Meghallották a farizeusok, hogy a nép ilyeneket suttog felőle, ezért a főpapok és a farizeusok szolgákat küldtek, hogy elfogják őt. 33 Akkor Jézus így szólt: »Még egy kevés ideig veletek vagyok, aztán elmegyek ahhoz, aki küldött engem. 34 Keresni fogtok engem, de nem találtok, és ahol én vagyok, oda ti nem jöhettek.« 35 A zsidók ezért azt mondták egymás közt: »Hová akar ez menni, hogy nem találjuk őt? Csak nem akar a görögök közé a szórványba menni és a görögöket tanítani? 36 Miféle beszéd ez, amelyet mondott: `Keresni fogtok engem, de nem találtok, és ahol én vagyok, oda ti nem jöhettek'?«

Az élő víz

37 Az ünnep utolsó, nagy napján Jézus megállt és felkiáltott: »Ha valaki szomjazik, jöjjön hozzám, és igyon mindenki, 38 aki hisz bennem. Amint az Írás mondja: élővíz folyói fakadnak majd belőle.« 39 Ezt a Lélekről mondta, amelyet a benne hívők meg fognak kapni. A Lélek ugyanis még nem volt megadva, mert Jézus még nem dicsőült meg.

40 Akik a népből ezeket a szavakat hallották, azt mondták: »Ez valóban a próféta!« 41 Mások így szóltak: »Ez a Krisztus!« Némelyek pedig megjegyezték: »Csak nem Galileából jön a Krisztus? 42 Nem ezt mondta az Írás: *`Dávid utódaiból* és *Betlehem* helységből *jön* a Krisztus **{2 Sám 7,12-16; Mik 5,1}**, ahonnan Dávid származott?'« 43 És a sokaságban szakadás támadt miatta.

44 Közülük egyesek el akarták őt fogni, de senki sem emelt rá kezet. 45 A szolgák visszamentek a főpapokhoz és a farizeusokhoz. Azok azt mondták nekik: »Miért nem hoztátok el?« 46 A szolgák azt felelték: »Soha ember így nem beszélt!« 47 Erre a farizeusok így válaszoltak: »Talán bizony titeket is félrevezetett? 48 Vajon a főemberek vagy a farizeusok közül hitt-e valaki benne? 49 De ez a népség, amely nem ismeri a törvényt, átkozott.« 50 Erre Nikodémus, aki korábban nála járt, és közülük való volt, azt mondta nekik: 51 »Vajon a mi törvényünk elítéli-e az embert, mielőtt kihallgatták volna őt, és meg nem tudták, mit cselekedett?« 52 Azok azt felelték neki: »Csak

* 28. sk. Igenis, ismeritek emberi származásomat, de mégsem tudjátok honnan eredtem, mert az igaz Istentől jöttem, kit nem ismertek, illetőleg-rosszul ismertek; de én ismerem őt. (V. ö. Ján. 8,55.)

* 30. *Senki sem vetette rá kezét, mert féltek a néptől* és mert még nem jött el az ő órája, az Isten terve szerinti idő. (V. ö. Ján. 7,44. 8,20.)

* 31. *A seregből sokan hívének benne*. Ezek nagy része bizonyára galileai ünnepi zarándok, tehát Jézus földije volt.

* 33-36. Jézus távozását jelenti.

* 34. *Keresni fogtok* engem, mint Messiást; tehát akkor már hozzám jönnétek, ha lehetne. Mások magyarázata szerint keresni fogtok, hogy üldözzetek tanítványaimban. *Ahol én vagyok*, t. i. az Atyánál; de a zsidók ezt nem akarták megérteni.

* 35. *Csak nem akar a pogány világba menni*? a görögök, azaz a megvetett pogányok közé, a szétszórt zsidósághoz, a diasporába. E szavakban éles gúny van.

* 37-53. A Szentlélek kiáradása; szakadás a zsidók közt.

* 37. *Az ünnep utolsó nagy napján,* a nyolcadikon. (Móz. III. 23,35. sk. 39. Mak. II. 10,6. Máté 8,18.) E napnak külön szertartása volt: Vizet merítettek a Silóé tavából és azt borral keverve nagy ünnepséggel elhintették a templomban. (Jelképe volt ez a Szentlélek malasztja kiáradásának a messiási korban.) *Jöjjön és igyék*, t. i. a belőlem kiáradó és híveimet felvidámító Szentlélek igazságából és malasztjából.

* 38. *Az írás mondja*. (V. ö. Iz. 12,3; 44,3; 55,1; 58,11.)

* 39. *Még nem adatott vala a Szentlélek*, illetőleg nem áradt ki az egyházra. A Szentlélek kiáradásának feltétele volt a megváltás befejezése (Ján. 14,16.), tehát Krisztus halála és megdicsőülése. (V. ö. Csel. 2,17.)

* 40. *A próféta*, a nagy, t. i. a Messiás (Móz. V. 18,15.), vagy Illés.

* 41. *Csak nem jön Galileából*. (V. ö. Ján. 1,46.) Azt hitték, Jézus Galileában született.

* 42. *Az írás*. V. ö. Kir. I. 16, Iz, 11,1. Jer, 23,5. Mik. 5,2.

* 44. Krisztus egyéniségének fensége, illetőleg egy láthatatlan hatalom tartotta vissza a népet Jézus elfogásától.

* 46. Hasonlóképen a poroszlókat.

* 48. Pedig a főemberek csak megismernék, ha ő volna a Messiás.

* 49. *A népség*, a tanulatlan és műveletlen nép, melyet a tudósok és rabbik ám haarecnek, a föld népének neveztek. *Átkozottnak tartották*. (Móz. V. 27,26. alapján.)

* 51. *A mi törvényünk*, (Móz. II. 23,1. Móz. V. 1,16. sk. 19,25.)

* 52. Galileai, azaz Jézus földije. *Galileából próféta nem támad*. Ez túlzás, mert Jónás, sőt talán Náhum és Ozeás is galileaiak voltak (V. ö. Iz. 9,1. sk.)

nem vagy te is galileai? Nézz utána és lásd be, hogy Galileából nem támad próféta!« 53 Azután mindegyikük visszatért saját házába.

Jn 8

Jézus és a házasságtörő asszony

1 Jézus pedig kiment az Olajfák hegyére. 2 Korán reggel ismét megjelent a templomban, ahol az egész nép köréje sereglett. Leült, és tanította őket. 3 Az írástudók és a farizeusok odavittek hozzá egy asszonyt, akit házasságtörésen értek. Középre állították, 4 és azt mondták Jézusnak: »Mester! Ezt az asszonyt házasságtörésen kapták. 5 Mózes a törvényben azt parancsolta nekünk, hogy az ilyeneket meg kell kövezni. Te ugyan mit mondasz?« 6 Ezt azért mondták, hogy próbára tegyék, és hogy bevádolhassák. Jézus azonban lehajolt, és ujjával írt a földre. 7 Amikor azok tovább faggatták őt, fölegyenesedett, és azt mondta nekik: »Aki közületek bűn nélkül van, az vessen rá először követ.« 8 Aztán újra lehajolt, és írt a földre. 9 Azok pedig ennek hallatára egymás után elmentek, kezdve a véneken, s ő egyedül maradt a középen álló asszonnyal. 10 Jézus fölegyenesedett, és azt mondta neki: »Asszony, hol vannak ők? Senki sem ítélt el téged?« 11 Az erre így szólt: »Senki, Uram!« Jézus ekkor azt mondta neki: »Én sem ítéllek el. Menj, és többé már ne vétkezzél!«

Jézus vitái a zsidókkal: 8,12-59

Jézus tanúsága önmagáról

12 Jézus ismét megszólalt, és azt mondta nekik: »Én vagyok a világ világossága. Aki követ engem, nem jár sötétben, hanem övé lesz az élet világossága.« 13 Erre a farizeusok azt mondták neki: »Te önmagadról teszel tanúságot, tanúságtételed tehát nem igaz.« 14 Jézus azt felelte nekik: »Ha én önmagamról teszek is tanúságot, igaz az én tanúságom, mert tudom, hogy honnan jöttem, és hová megyek. Ti azonban nem tudjátok, hogy honnan jövök vagy hová megyek. 15 Ti test szerint ítéltek, én viszont nem ítélek meg senkit. 16 Ha pedig ítélek, igaz az én ítéletem, mert nem vagyok egyedül, hanem én, és az, aki küldött engem, az Atya. 17 Márpedig a ti törvényetekben is meg van írva, hogy két ember tanúságtétele igaz. 18 Én vagyok az, aki tanúságot teszek magamról, és tanúságot tesz rólam az is, aki engem küldött, az Atya.« 19 Erre megkérdezték: »Hol van a te Atyád?« Jézus azt felelte: »Sem engem nem ismertek, sem

* 8,3-11. (7,53-8,11.) *A házasságtörő nő felmentése*. E szakasz a legrégibb görög kódexekben és fordításokban hiányzik, azért az újabb szövegkritikusok közül sokan kihagyják. De megvan a legtöbb (több száz újabb) kódexben, és a Vulgata latin fordításban és több másban. Az egyházatyák tanúsága is megoszlik. A stílus Jánosétól kissé eltér, sőt némely újabb kéziratok a szakaszt Luk. 21,38. utánra teszik. A szakasz szavaiban a görög kéziratok nagyon eltérnek. Akik a régiek közül kihagyták, nyilván attól tartottak, hogy Jézus enyhe bánásmódja a bűnösöket felbátorítja és a hívek szigorú erkölcsi felfogását megbotránkoztatja. Annyi bizonyos, hogy a szakasz jelenléte a legrégibb kódexekben a hitelesség mellett bizonyít.

* 5. *Mózes parancsolta*. (Móz. III. 20,10. V. 22,22. skk.) *Az ilyet*, t. i. bizonyos fajta házassági örökét, aki menyasszony volt és nem kiáltott segítségért. Az ilyet meg kellett kövezni, mint házasságtörőt. Más esetekben megfojtották.

* 6. *Kísértésül*, mert azt hitték, hogy Jézus szelíd eljárásával a mózesi törvény ellen izgatni fog; ha pedig a törvény szigora mellett foglalt volna állást, akkor a római hatóságnál vádolták volna, mint lázítót az enyhe római törvény ellen. *Ujjával íra*. Némelyek szerint a közömbösség jeléül jelezni akarván, hogy nem sokat törődik az üggyel, nem avatkozik a dologba. (V. ö. Máté 22. Luk. 12,13. sk.) Mások szerint azt akarta jelezni, hogy történjék, ami írva van. De valószínű, hogy a vádlók szívében olvasott s a hasonló bűnösök vagy bűntársaik neveit vagy bűneit írta.

* 7. *Aki bűn nélkül vagyon*, t. i. hasonló bűn nélkül. *Vesse rá először.* Mózes törvénye szerint (Móz. V. 17,7. v. ö. Csel. 7,57.) a tanuknak kellett megkezdeni a kövezést. Jézus tehát a vádlókat figyelmeztetni akarja, gondolják meg, hogy ők is ép oly nagy, sőt még nagyobb bűnösök; nem illik tehát ítélniök.

* 9. Sok görög kézirat szerint a *vénektől kezdve* az utolsókig, vagyis a vén bűnösöktől fogva, kik legjobban szégyenelték magukat, a legfiatalabbakig. Némely kéziratok és a Recepta magyarázatul hozzá teszik: lelkiismeretüktől vádoltatván.

* 11. *Én sem ítéllek el*. Jézus nem mondja, hogy az asszony bűn nélkül van.

* 12-20. *Jézus a világ világossága; vele tanúskodik az Atya*. Én vagyok a világ világossága, az emberiség tanítója. A sötétség a tévedés és bűn. A sátoros ünnepen vagy annak végén gyertyákkal kivilágították a templomot a Sionból a világra kiáradó világosság jeléül, (Iz. 2,2; 42,6; 60,3. Mik. 4,2. Mal. 4,2.) Ez adhatott Jézusnak alkalmat a jelen beszédre. A hit világa egyúttal megvilágítja az értelmet és felmelegíti a szívet. (V. ö. Ján. 1,9.)

* 13. sk. *Igaz az én bizonyságom*. V. ö. fentebb 5,31. *Tudom, honnan jöttem*, tudom, hogy Isten Fia vagyok, amit beszédeimből és tetteimből ti is tudhatnátok. Tanúságom az Atyával való egységemből és annak tudatából ered.

* 15. *Test szerint ítéllek*, azaz külső látszat szerint. (V. ö. 7,24.) *Én nem ítélek*, azaz nem ítélek el embert (már t. i. aki megtér), mert nem jöttem ítélni, hanem üdvözíteni.

* 16. *Nem vagyok egyedül*, t. i. mikor ítélek, mert az Atyával együtt tanúskodom és ítélek. (V. ö. Ján. 5,32. 37. sk.)

Atyámat. Ha engem ismernétek, talán Atyámat is ismernétek.« 20 Ezeket a szavakat mondta a kincstárban, amikor a templomban tanított. Senki sem fogta el őt, mert még nem jött el az ő órája.

Jézus származása és küldetése

21 Majd ismét szólt hozzájuk: »Elmegyek, és keresni fogtok, de meghaltok bűnötökben. Ahová én megyek, oda ti nem jöhettek.« 22 A zsidók erre azt mondták: »Csak nem öli meg magát, s azért mondja: `Ahová én megyek, oda ti nem jöhettek'?« 23 Ő azt felelte nekik: »Ti innen alulról vagytok, én meg felülről vagyok. Ti ebből a világból vagytok, én azonban nem vagyok ebből a világból. 24 Azért mondtam nektek, hogy meghaltok bűneitekben. Mert ha nem hiszitek, hogy én vagyok, meghaltok bűneitekben.« 25 Erre azt kérdezték: »Ki vagy te?« Jézus azt felelte: »Az, amit mindig is mondtam nektek. 26 Sokat kellene még rólatok mondanom és ítélkeznem, de aki küldött engem, igazmondó, és én azt mondom el a világnak, amit tőle hallottam.« 27 Azok nem értették meg, hogy az Atyáról beszélt nekik. 28 Ezért Jézus így szólt: »Amikor fölemelitek az Emberfiát, akkor megtudjátok majd, hogy én vagyok, és semmit sem teszek magamtól, hanem úgy mondom ezeket, amint az Atya tanított engem. 29 És aki küldött engem, velem van, nem hagyott magamra, mert mindenkor azt teszem, ami kedves neki.« 30 Mikor ezeket mondta, sokan hittek benne.

Ábrahám igaz gyermekei

31 Azoknak a zsidóknak, akik hittek neki, Jézus azt mondta: »Ha megmaradtok tanításomban, valóban tanítványaim vagytok, 32 megismeritek az igazságot, és az igazság szabaddá tesz titeket.« 33 Azok azt felelték neki: »Ábrahám utódai vagyunk, és soha senkinek nem szolgáltunk. Hogyan mondod hát te, hogy `szabadok lesztek`?« 34 Jézus így szólt: »Bizony, bizony mondom nektek: Mindaz, aki bűnt cselekszik, szolga. 35 De a szolga nem marad örökre a házban, csak a fiú marad ott mindörökké. 36 Ha tehát a Fiú megszabadít titeket, valóban szabadok lesztek. 37 Tudom, hogy Ábrahám utódai vagytok, de meg akartok engem ölni, mert a tanításom nem hatol belétek. 38 Én azt mondom, amit az Atyánál láttam, és ti is azt teszitek, amit atyátoktól hallottatok.« 39 Azt felelték neki: »A mi atyánk Ábrahám!« Jézus azt mondta nekik: »Ha Ábrahám fiai lennétek, Ábrahám tetteit cselekednétek. 40 De most meg akartok ölni engem, azt az embert, aki nektek azt az igazságot mondtam, amelyet az Istentől hallottam; ezt

* 17. A ti törvényetekben, melyre oly büszkék vagytok, melyre mindig hivatkoztok. *Meg vagyon írva*. Móz. V. 17,6. V. 19,15.

* 18. Bizonyságot tesz rólam tanításom, isteni voltával és műveimmel. (V. ö. Ján. 5,36. sk.)

* 19. A farizeusok tettették magukat, mintha nem értenék, kiről beszél Jézus. *Atyámat is ismeritek*, tudniillik általam, kinyilatkoztatásom által és bennem.

* 20. *A kincstárban*, mely az asszonyok udvarában volt, s az írástudók és farizeusok vároterméül is szolgált.

* 21-29. *Jézus mennybe távozik és mennyből ered; Isten küldötte és Fia*.

* 21. *Keresni fogtok*. Lásd 7,34. Meghaltok bűnötökben, azaz Istennel való kiengesztelés nélkül.

* 22. Nyers tréfa.

* 23. *Alulról valók*, azaz földi szelleműek, érzületűek.

* 24. *Hogy én vagyok* a nagy próféta, t. i. a Messiás.

* 25. *Ki vagy te?* kicsinylő értelemben mondják. A zsidók az előbbi szavakat nem akarják érteni. *Amit kezdet óta* beszéltem, egészen, minden bizonnyal az, aminek mindig mondtam magamat, t. i. a Krisztus. (Maldonat, Tholuck.) A Vulgata úgy fordítja: A kezdet, aki beszélek, az örök lény. (Kol. 1,18. Jel. 1,8; 3,14.)

* 26. Sok bírálni való volna még bennetek, de most legyen elég ennyi. *Aki engem küldött, igaz* stb., tehát amit nevében beszélek, az is igaz és teljesedni fog. (V. ö. Róm. 3,4.)

* 27. *Az Istent mondotta Atyjának*, más görög szövegekben: nem értik meg, hogy az Atyáról beszél nekik.

* 28. *Fölemelitek*, azaz keresztre feszítitek. *Megtudjátok* – feltámadásomból, egyházam elterjedéséből, Jeruzsálem bűnhődéséből – (Máté 27,51. skk. Luk. 23,47. Ján. 3,14; 12,32. 34.), hogy én vagyok a Messiás.

* 30-45. Jézus híveinek szabadulást igér; a zsidókat ördög fiainak mondja.

* 30. *Sokan hivének*, pillanatnyi meghatottságból származó kezdetleges hittel.

* 32. *Megmaradtok az én igémben,* ha tanításom gyökeret ver bennetek, második természetetekké válik, akkor lesztek valódi tanítványaim. (Máté 10,22.)

* 33. *Felelék neki* a hitetlen zsidók, kik népüket a világ urainak, Isten egyedüli szolgáinak hitték. (Móz. I. 17,6; 22,17.) s itt a megszabadítás alatt politikai szabadságot értettek. *Soha nem szolgáltunk.* Ez nemzeti nagyzás, mert valóban sokszor szolgáltak, legalább atyáik.

* 34. Jézus megmagyarázza, hogy keresztény erkölcsi szabadságról beszél, mely a bűntől való mentességben áll. A bűn a szenvedélyek, világ és ördög szolgasága. A bűnös szolgál, mert legyőzte a bűn. (V. ö. Péld. 5,22. Iz. 5,18. Róm. 6,27. skk. 7,14. skk. Pét. II. 2,19.)

* 35. sk. E két vers értelme ez: Valamint a szolgának nincs joga őrökké ura házában lakni, ágy a bűn szolgájának sincs jogos igénye örökké az Isten házában és országában maradni; ehhez csak a Fiúnak van joga, ki az atyai házhoz tartozik, és annak, akit ő felszabadít vagy az atyai házba Isten fiává befogad, így a zsidóknak, mint a bűn szolgáinak sincs joguk az Isten országához, az Ábrahám-fiúsághoz, hanem ki fognak taszíttatni, hacsak a Fiú fel nem szabadítja őket.

* 37. Ábrahám fiai vagytok, de csak testileg, nem szellemileg, *azért akartok engem, megölni* (Máté 10,21.), hitetlenek, földiesek vagytok és irántam ellenséges érzületűek, ezért van, hogy tanításom nem hatol be szívetekbe.

Ábrahám nem tette. 41 Ti a ti atyátok tetteit cselekszitek.« Erre azt mondták neki: »Mi nem paráznaságból születtünk. Egy Atyánk van, az Isten!« 42 Jézus így szólt hozzájuk: »Ha Isten volna az Atyátok, szeretnétek engem, mert én Istentől származtam és jöttem. Hiszen nem magamtól jöttem, hanem ő küldött engem. 43 Miért nem értitek a beszédemet? Mert nem tudjátok hallgatni az igémet. 44 Ti az ördög-atyától vagytok, és atyátok kívánságait akarjátok cselekedni. Ő gyilkos volt kezdet óta és az igazságban meg nem állt, mert nincs benne igazság. Amikor hazugságot szól, magától beszél, mert hazug, és a hazugság atyja. 45 Én azonban az igazságot mondom, ezért nem hisztek nekem. 46 Ki vádolhat engem közületek bűnnel? Ha igazságot mondok nektek, miért nem hisztek nekem? 47 Aki Istentől van, Isten igéit hallgatja. Ti azért nem hallgatjátok, mert nem vagytok Istentől.«

Jézus és Ábrahám

48 A zsidók azt felelték: »Vajon nem helyesen mondjuk, hogy szamaritánus vagy és ördögöd van?« 49 Jézus azt felelte: »Nincs nekem ördögöm, csak tisztelem Atyámat, és ti gyalázattal illettek engem. 50 Én azonban nem keresem a magam dicsőségét; van, aki keresi azt, és ítéletet mond. 51 Bizony, bizony mondom nektek: Aki tanításomat megtartja, halált nem lát sohasem.« 52 Azt mondták erre a zsidók: »Most ismertük meg, hogy ördögöd van. Ábrahám meghalt, a próféták is, és te azt mondod: `Ha valaki a tanításomat megtartja, nem ízleli meg a halált sohasem.'

53 Nagyobb vagy talán Ábrahám atyánknál, aki meghalt? A próféták is meghaltak. Mivé teszed magad?« 54 Jézus azt felelte: »Ha én dicsőítem magamat, az én dicsőségem semmi. Atyám az, aki megdicsőít engem, akiről ti azt mondjátok: `Istenünk', 55 pedig nem ismeritek őt. Én azonban ismerem. Ha azt mondanám, hogy nem ismerem őt, hozzátok hasonló hazug lennék. De én isme-

* 38. Miként én tanításomban az Atyától függök, úgy ti is cselekedeteitekben atyátokat (az ördögöt) követitek.
* 39. Ha Ábrahám fiai vagytok, az ő hitét és engedelmességét utánozzátok. (Némely görög szöveg szerint: Ha Ábrahám fiai volnátok, az ő tetteit cselekednétek.)
* 41. *Paráznaságból*, ószövetségi értelemben bálványozásból. (V. ő. Iz. 1,21. Jer. 13,27. Óz. 1,2. Bölcs. 14,12. sk.) *Atyánk* az igaz Isten.
* 42. *Szeretnétek engem*, felismernétek bennem szellemi rokonotokat. *Mert én az Istentől származtam és jöttem* isteni eredetem szerint, de időbeli küldetésem szerint is.
* 43. *Miért nem ismertek rá? Beszédemre*, annak isteni jellegére. *Nem tudjátok*, mert nem akarjátok. Igémet, annak tartalmát.
* 44. Atyátok az ördög erkölcsi értelemben. *Atyátok kívánságait akarjátok cselekedni*, törekvéseit, gyilkos szándékait megvalósítani. *Gyilkos volt*, mint Ádám bűnének szerzője, a halál oka és a földön végbemenő gyűlölet és gyilkosságok oka. (Móz. I. 2,17. Róm. 5,12.) *Az igazságban meg nem állott,* eredeti ártatlanságában. (Pét. II. 2,4. Jud. 6.) *Tulajdonából beszél*, természete a hazugság. *Hazugság atyja*, a paradicsomi hazugság és örök időkig minden hazugság értelmi szerzője.
* 46-59. Jézus szemrehányásai, a zsidók szidalmai; Jézus Ábrahámnál régibb.
* 46. Bűntelenségemből következik igazmondásom is.
* 47. *Aki Istentől van*, aki Isten gyermeke, *az hallgatja*.
* 48. A zsidók Jézus vádját durván visszafordítják. *Szamaritánus vagy*, azaz félpogány. *Ördögöd van*, mert ilyeneket csak az ördögtől megszállott ember mondhat. (V. ö. Ján. 7,20.)
* 49. *Tisztelem Atyámat*, védem az ő dicsőségét.
* 50. *Van, aki keresi*, Jézus a maga védelmét az Atyára bízza.
* 51. *Megtartja* elméjében, szívében és lelkében követi. Halált nem lát, nem hal meg lelkileg; sőt mivel a halál a bűn következménye, annak büntetés-jellege is megszűnik, a halál ránézve az örök üdvösség kapujává válik. (Ján. 5,24.)
* 52. skk, A zsidók az ígért halhatatlanságot fizikai értelemben veszik, azért diadalujjongásban törnek ki. *Nem ízleli meg a halált*. V. ö. Máté 16,28.
* 55. *Megtartom* mint ember.
* 56. *Az én napomat*, megjelenésemet. (V. ö. Luk. 10,24.) *Látta*, mikor a Messiás ígéretét kapta. (Móz. I. 18,18. 22,18. Gal. 3,6. skk.) De a túlvilágon is látta a Messiás megjelenését és örvendezett fölötte. (V. ö. Zsid 11,13.)
* 57. *Ötven éves*. A zsidók nem tudták, hány éves Jézus, azért kerek vagy biztos számot akartak mondani. Ireneus ebből hibásan következtette, hogy Jézus már 40 év felett volt.
* 59. *Én vagyok* változatlan isteni létemben.
* 59. A zsidók Jézus szavaiban istenkáromlást láttak, azért meg akarták kövezni. *Elrejtőzék*, akár természetes, akár csodálatos módon, talán eltűnt a néptömegben. (V. ö. Luk. 4,30.)

rem őt, és a tanítását megtartom. 56 Ábrahám, a ti atyátok, ujjongott, hogy láthatja az én napomat. Látta, és örvendezett.« 57 A zsidók erre azt mondták neki: »Még ötven esztendős sem vagy, és láttad Ábrahámot?« 58 Jézus azt felelte nekik: »Bizony, bizony mondom nektek: Mielőtt Ábrahám lett volna, én vagyok.« 59 Ekkor köveket ragadtak, hogy megkövezzék. De Jézus elrejtőzött, és kiment a templomból.

A vak meggyógyítása. Vita a zsidókkal: 9,1-41

Jn 9

A vak meggyógyítása

1 Amikor továbbment, látott egy vakon született embert. 2 Tanítványai megkérdezték őt: »Mester, ki vétkezett, ő vagy a szülei, hogy vakon született?« 3 Jézus azt felelte: »Sem ő nem vétkezett, sem a szülei, hanem Isten tetteinek kell megnyilvánulniuk benne. 4 Nekünk annak tetteit kell cselekednünk, aki engem küldött, míg nappal van. Eljön az éjszaka, amikor senki sem munkálkodhat. 5 Amíg a világban vagyok, világossága vagyok a világnak.« 6 Miután ezeket mondta, földre köpött, sarat csinált a nyálból, a sarat a vak szemére kente, 7 és azt mondta neki: »Eredj, mosakodj meg a Síloe tavában!« Ez küldöttet jelent. Elment tehát, megmosdott, és ép szemmel tért vissza. 8 Ezért a szomszédok és akik azelőtt látták őt mint koldust, azt kérdezték: »Nem ő az, aki itt ült és koldult?« Egyesek azt mondták: »Ő az.« 9 Mások így szóltak: »Nem, csak hasonlít rá.« Ő azonban kijelentette: »Én vagyok az.« 10 Erre megkérdezték tőle: »Hogyan nyíltak meg a szemeid?« 11 Azt felelte: »Az az ember, akit Jézusnak hívnak, sarat csinált, megkente a szemeimet, és azt mondta nekem: `Menj a Síloe tavához, és mosakodj meg.' Elmentem tehát, megmosdottam, és látok.« 12 Azok megkérdezték tőle: »Hol van ő?« Ő azt felelte: »Nem tudom.«

13 Ekkor elvitték a farizeusokhoz azt, aki előbb vak volt. 14 Azon a napon pedig, amikor Jézus a sarat csinálta és megnyitotta szemeit, szombat volt. 15 Ismét megkérdezték tehát tőle a farizeusok is, hogy hogyan nyerte vissza a szeme világát. Ő azt felelte: »Sarat tett a szemeimre, megmosdottam, és látok.« 16 Azt mondták erre néhányan a farizeusok közül: »Nem Istentől való ez az ember, aki a szombatot nem tartja meg!« Mások azt mondták: »Hogyan cselekedhet bűnös ember

* Ján. 9,1-12. *A vakonszülött meggyógyítása*. Egyike az evangéliumok legérdekesebb és irodalmilag is legremekebb elbeszéléseinek.

* 1. *Tovább menvén* a templomból, melynek ajtajánál különféle nyomorékok szoktak alamizsnát kéregetni.

* 2. *Ki vétkezett?* A zsidóknál akkor el volt terjedve a vélemény, hogy a testi nyomorúságok a személyes (némelyek szerint egy előbbi életben elkövetett) bűnöknek, vagy a szülők bűneinek következményei. (V. ö. Móz. II. 20,5. V. 5,9. Jer. 32,18.) Valóban, az isteni gondviselés rendjében az érdemek bizonyos közössége uralkodik, az egyes ember társainak bűnében és érdemében is részesül, velük bizonyos erkölcsi közösségben van. Mások szerint a tanítványok az Istentől előrelátott bűnök előleges büntetésére gondoltak.

* 3. *Sem ez nem vétkezett*, sem szülei, azaz egyiknek bűne sem óba a vakságnak, hanem annak Isten terveiben bölcs célja van, t. i., hogy alkalmul szolgáljon az Isten csodálatos működésére, hatalmának és kegyelmének megmutatására, magára a vakra nézve pedig az üdvösség eszköze legyen. Az Üdvözítő szavai egyúttal arra tanítanak, hogy nem kell az isteni gondviselés titkaiba mindig belátni akarni, vakmerően és szeretetlenül ítélni, s embertársaink szerencsétlenségének okát mindig azok bűnében keresni.

* 4. *Annak műveit*, a messiási működéseket, a tanítást és csodákat, melyekre minden alkalmat meg kell ragadnom. *Míg nappal vagyon*, míg a földön vagyok, míg a kegyelem ideje tart. *Az éjtszaka* a halál, a földről való távozásom ideje.

* 5. Míg e földön vagyok, a *világ világossága vagyok*, szellemileg az emberiség tanítója, sőt néha az anyagi világban is a vakok megvilágítója.

* 7. Silóé tava (héberül Siloah) a templom déli oldalán fekvő tavacska volt. A nyállal való kenés és a mosdás a csoda külső jele volt (v. ö. Kir. IV. 5,10. Máté 8,3. Márk 7,33. sk. 8,23.), mint a szentségeknél a forma az isteni malaszt közlésének.

* 11. *Az az ember*. Látszik, hogy a vak még nem ismerte közelebbről Jézust. (V. ö. Ján. 5,13.)

13-34. A vakonszülött kihallgatása.

* 13. A zsidók a vakonszülöttet a farizeusokhoz viszik (kikből a hatóságok és bíróságok nagy részé állott), talán hogy véleményüket hallják, vagy talán hogy a szombatszegésért vádolják. Ami itt következik, az egészen szabályszerű törvényszéki tárgyalás.

* 16. A farizeusok nemcsak magát a gyógyítást, hanem még a szem megkenését is tilalmazták, mint később a talmud is. Mások azonban józanabbul ítéltek.

* 17. *Hogy próféta*. A vakonszülött a maga józan eszével egészen helyesen következtet.

ilyen csodajeleket?« És szakadás támadt köztük. 17 Erre ismét megkérdezték a vaktól: »Te mit gondolsz róla, hisz megnyitotta szemeidet?« Ő pedig azt felelte: »Próféta!« 18 A zsidók azonban nem hitték el róla, hogy vak volt, és visszatért a látása, amíg elő nem hívták a most már ép szemű ember szüleit. 19 Megkérdezték őket: »A ti fiatok ez, s azt mondjátok róla, hogy vakon született? Most hogyan lát tehát?« 20 A szülei azt felelték: »Azt tudjuk, hogy ez a mi fiunk, és hogy vakon született. 21 De hogy most miképpen lát, nem tudjuk, és hogy ki nyitotta meg szemét, azt sem tudjuk. Kérdezzétek őt, megvan a kora, majd ő beszél magáról.« 22 Ezt azért mondták a szülei, mert féltek a zsidóktól, mivel már elhatározták a zsidók, hogy ha valaki Krisztusnak vallja őt, ki kell zárni a zsinagógából. 23 Ezért mondták a szülei: »Megvan a kora, őt kérdezzétek.«

24 Másodszor is előhívták tehát az embert, aki vak volt, és azt mondták neki: »Adj dicsőséget Istennek! Mi tudjuk, hogy ez az ember bűnös.« 25 Ő azt felelte: »Hogy bűnös-e, nem tudom. Egyet tudok: hogy vak voltam, és most látok.« 26 Erre megkérdezték tőle: »Mit csinált veled? Hogyan nyitotta meg a szemedet?« 27 Az azt felelte nekik: »Megmondtam már nektek, de nem hallgattátok meg. Miért akarjátok újra hallani? Csak nem akartok ti is a tanítványai lenni?« 28 Erre megátkozták őt, és azt mondták: »Te vagy az ő tanítványa, mi Mózes tanítványai vagyunk. 29 Mi tudjuk, hogy Mózeshez szólt az Isten, ezt pedig nem tudjuk, honnan van.« 30 Az ember erre azt felelte: »Éppen az a csodálatos, hogy ti nem tudjátok, honnan való, nekem pedig megnyitotta a szemeimet. 31 Tudjuk, hogy Isten a bűnösöket nem hallgatja meg, de aki istenfélő, és megteszi az ő akaratát, azt meghallgatja. 32 Mióta a világ áll, soha nem lehetett hallani, hogy valaki megnyitotta volna egy vakon született szemeit. 33 Ha ő nem Istentől való volna, nem tehetett volna semmit.« 34 Azok azt felelték neki: »Mindenestől bűnben születtél, és te oktatsz minket?« És kidobták őt.

Jézus kinyilatkoztatja magát a meggyógyultnak

35 Jézus meghallotta, hogy kidobták, és amikor találkozott vele, megkérdezte tőle: »Hiszel-e az Emberfiában?« 36 Az így felelt: »Ki az, Uram, hogy higgyek benne?« 37 Jézus azt mondta neki: »Hiszen láttad őt: ő az, aki veled beszél.« 38 Erre az így szólt: »Hiszek Uram!« És leborult előtte. 39 Akkor Jézus ezt mondta: »Ítélkezni jöttem erre a világra, hogy akik nem látnak, lássanak, és akik

* 18. skk. A farizeusi elfogultság csak a tény körül támaszt kétséget, mintha Jézus és a vak összebeszéltek volna. Azért hívják a szülőket a tényállás megállapítása végett.
* 21. *Meg van a kora*, azaz nagykorú. A szülők maguk ezzel kitérő feleletet adnak.
* 22. *Kizárassék,* kiközösíttessék, ami polgári és társadalmi megsemmisülés volt. (V. ö. Luk. 6,22.)
* 24. *Adj dicsőséget*, valld meg az igazságot. Ez esküre felhívó kifejezés. (V. ö. Jós. 7,19.)
* 25. Az egyszerű, józan, becsületes ember nem ítél Jézus felett, hanem csak a biztos tényt állapítja meg s pompásan vitatkozik a farizeusi elfogultság és gyűlölet álokoskodásaival.
* 26. Most már a farizeusok a csoda módjába akarnak belekötni.
* 27. Az ember most már kijött a türelméből. *Hallottátok*, a görög szerint nem hallgattatok rá, nem hittetek. *Csak nem akartok stb*. A türelmét vesztett ember most már keserű gúnnyal felel.
* 28. sk. Erre már kitör a farizeusi gőg. *Megátkozák* vagy talán csak szidalmazák. *Te légy,* a görögben te vagy.
* 30. A meggyógyult vak ismét megleckézteti a tudós és álszent urakat. Épen az a csodálatos, hogy okos ember létetekre a csodatevőben nem ismeritek fel a csodatevőt és prófétát.
* 33. *Nem tehetett volna semmit*, az én meggyógyításomra, mely emberi erőt felülmúl.
* 34. *Bűnökben születtél.* Az írástudók és farizeusok tudós gőgje és képmutatása a tanulatlan népet teljesen gonosznak tartotta; azért háborodik fel azon, hogy az egyszerű ember őket, a céhbeli tudósokat és szenteket oktatja s tönkre cáfolja. Azért *kivetik őt*, azaz kizárják egyházukból. (V. ö. fentebb Ján. 9,22; 12,31. Ján. III. 10.)
* 35-41. A gyógyult ember hite; Jézus beszéde.
* 35. Jézus most az embert hitvallásra bírja. *Az Isten Fiában*, azaz a Messiásban.
* 36. Az ember még nem érti egészen a kérdést, de kész hinni.
* 37. *Láttad*, illetőleg látod most és hallod.
* 39. *Ítéletre*, a hívők s hitetlen gonoszok különválasztására. Jézus szavaiban bizonyos szójáték van; a látás és vakság szót először testi, azután lelki értelemben mondja. Nem látnak a testi vakok és a tudatlanok; a látók, akik magukat bölcseknek tartják. (V. ö. Kor. I. 1,18. skk.)
* 40. A farizeusok többé-kevésbbé elértik a célzást.
* 41. Ha vakok volnátok, testi vakok, kik csodáimat nem látják, és lelki vakok, képtelenek a lelki világosság felfogására, hitetlenségetek menthető, sőt bűntelen volna. *Látunk* lelkileg, magatokat okosoknak tartjátok, azért nem hisztek s hitetlenségtek menthetetlen.

látnak, vakká legyenek.« 40 A farizeusok közül, akik vele voltak, néhányan hallották ezt, és azt mondták neki: »Csak nem vagyunk mi is vakok?« 41 Jézus ezt válaszolta: »Ha vakok volnátok, nem volna bűnötök. Ti azonban azt mondjátok most: `Látunk.' Ezért megmarad a bűnötök.«

Hasonlatok a pásztorról és a juhokról: 10,1-39

Jn 10

Példabeszéd az akolról

1 »Bizony, bizony mondom nektek: Aki nem az ajtón megy be a juhok aklába, hanem máshol oson be, az tolvaj és rabló. 2 Aki pedig az ajtón megy be, az a juhok pásztora. 3 Ennek ajtót nyit a kapus, a juhok pedig hallgatnak a szavára. Juhait a nevükön szólítja, és kivezeti őket. 4 Miután valamennyi sajátját kiengedi, előttük megy, a juhok pedig követik őt, mert ismerik a hangját. 5 Idegen után pedig nem mennek, hanem elfutnak tőle, mert az idegennek a hangját nem ismerik.« 6 Ezt a példabeszédet mondta nekik Jézus, de ők nem értették, mit mondott.

7 Jézus ekkor ismét szólt: »Bizony, bizony mondom nektek: Én vagyok a juhok ajtaja. 8 Mindnyájan, akik előttem jöttek, tolvajok és rablók, s a juhok nem is hallgattak rájuk. 9 Én vagyok az ajtó: aki rajtam keresztül megy be, üdvözül, bejár és kijár, és legelőre talál. 10 A tolvaj csak azért jön, hogy lopjon, öljön és pusztítson. Én azért jöttem, hogy életük legyen, és bőségben legyen.

Jézus a jó Pásztor

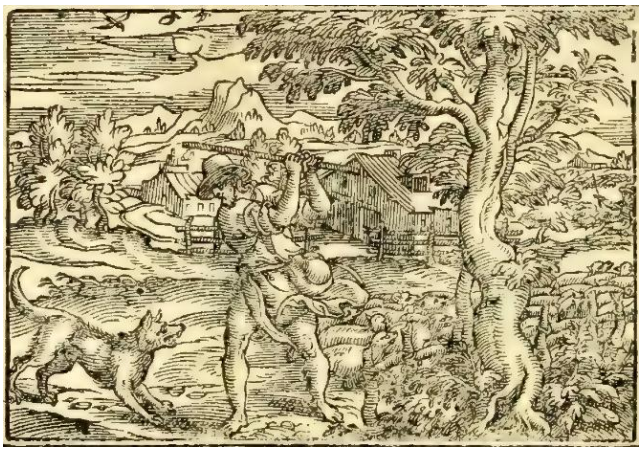

11 Én vagyok a jó pásztor. A jó pásztor életét adja a juhokért. 12 A béres azonban, aki nem pásztor, akinek a juhok nem tulajdonai, amikor látja, hogy jön a farkas, elhagyja a juhokat és elfut – a farkas pedig elragadja és szétszéleszti azokat –,

* 10,1-21. *Példabeszéd a jó pásztorról és a béresről.* Ez a hasonlat lényegében már az ószövetségben előfordul. (L. Zsolt. 22,4. Iz. 40,11. Jer. 23,1. skk. Ez. 34. fej. 37,24. Zak. 11,4. skk.)

* 1. skk. Az *akol* jelenti az anyaszentegyházat, a juhok a híveket; a jó pásztor Krisztust és az ő helyetteseit, a papokat és kivált a püspököket. (V. ö. Csel. 20,28.) A jó pásztor jellemvonásai: hogy a híveket törvényes megbízatással gondozza,

* 2. azokat vezeti, táplálja és védi,

* 3. még pedig önfeláldozással védi. Az ajtó a törvényes út, mely az akolba vezet, átvitt értelemben Krisztus igaz tanítása, s az Istentől való küldetés és meghatalmazás. A pásztor törvényes úton jár be az akolba a juhokhoz; a tolvaj álutakon. *Az ajtónálló* egyik pásztor, aki a bejáratot őrzi; átvitt értelemben a Szentlélek.

* 6. *Nem érték* teljesen, magyarázat nélkül.

* 7. *Én vagyok a juhok kapuja*. Krisztus magát nemcsak a pásztorhoz hasonlítja, hanem a kapuhoz és ajtóhoz is, melyen keresztül és mely által a juhok az ő aklába, a földi és mennyei egyházba, az üdvösségre jutnak.

* 8. *Akik előliem jöttek*, a zsidó nép akkori vezetői és tanítói, kivált az írástudók és farizeusok, kik isteni megbízás nélkül tolakodtak fel a nép vezetésére, és Mózes tanítását is megrontották. Lehet alattuk a pogány világ más vezetőit, bölcseit és fejedelmeit is érteni. A régi kéziratokban, fordításokban, sok régi írónál (a Vulgatában is) az *előttem* szó igen gyakran hiányzik; de csak a könnyebb magyarázat kedvéért maradt ki. A dolog az ószövetségi prófétákra semmi esetre sem vonatkozik, mert ezek az Atya nevében jöttek. Nem hallgatlak rájuk a juhok, mert a zsidó tanítók legfeljebb hirdették az erényt, de maguk többnyire nem tartották meg és nem tudtak ahhoz isteni segítséget, malasztot adni. Hasonlóképen a pogány bölcsek és törvényhozók erényei is könyveikben maradtak, de az életbe át nem mentek.

* 9. *Én vagyok az ajtó*. L. fentebb 7. v. Rajtam keresztül, azaz Krisztus tanítása nyomán, vele egyetértésben. *Ki- s bejár*, otthon van, szabadon mozog az akolban és az egyházban. *Legelőt talál*, szellemi táplálékot, saját és mások lelki szükségletei kielégítését az egyházban.

* 10. *Életük legyen*, t. i. szellemi, erkölcsi életük; minél több legyen, azaz a lelki életben gyarapodjanak.

* 11. *Életét adja*, ha kell, vagyis minden önfeláldozásra kész értük.

* 12. *A béresek*, a hívek betolakodott és hűtlen pásztorai. *A farkasok* az egyház, a hívek, az igazság és erény ellenségei. A rossz pásztor cserben hagyja a juhokat a veszedelemben; a béres is elfut, mert csak pénzért szolgál.

* 14. *Ismerem enyéimet*. Miként minden jó pásztornak, ügy a lelki gondozónak, a lelkipásztornak is elsősorban ismerni kell híveit, azok erényeit, hibáit, szükségleteit, bajait és szeretnie kell őket, hogy segíteni tudjon és akarjon rajtuk.

* 15. Mindezen pásztori erényeknek példája Krisztus.

* 16. *Egyéb juhaim* a pogányok, kik az Isten választott népének a klán kívül voltak, de akiket Krisztusnak Isten

13 mert béres, és nem törődik a juhokkal. 14 Én vagyok a jó pásztor: ismerem enyéimet, és enyéim
ismernek engem, 15 amint engem ismer az Atya,
és én is ismerem az Atyát; és én életemet adom a
juhokért. 16 Más juhaim is vannak, amelyek nem
ebből az akolból valók. Azokat is vezetnem kell.
Hallgatni fognak szavamra, és egy akol lesz, és
egy pásztor. 17 Azért szeret engem az Atya, mert
odaadom az életemet, hogy ismét visszavegyem azt.
18 Senki sem veszi el tőlem: én adom oda magamtól.
Hatalmam van odaadni, és hatalmam van újra visszavenni. Ezt a parancsot kaptam Atyámtól.«

19 Ismét szakadás lett a zsidók között emiatt
a beszéd miatt. 20 Sokan közülük azt mondták
ugyanis: »Ördöge van, és megháborodott! Minek
hallgatjátok?« 21 Mások azt mondták: »Ezek nem
egy ördöngösnek a szavai. Vajon az ördög megnyithatja-e a vakok szemeit?«

22 Jeruzsálemben elérkezett a templomszentelés ünnepe. Tél volt. 23 Jézus a templomban járt,
Salamon tornácában. 24 A zsidók körülvették őt,
és azt mondták neki: »Meddig tartasz még bizonytalanságban minket? Ha te vagy a Krisztus,
mondd meg nekünk nyíltan!« 25 Jézus azt felelte
nekik: »Mondtam nektek, de nem hiszitek. Tanúskodnak rólam a tettek, amelyeket Atyám nevében
művelek, 26 de ti nem hisztek, mert nem vagytok
az én juhaim közül valók. 27 Az én juhaim hallgatnak szavamra; én ismerem őket, ők pedig követnek engem, 28 és én örök életet adok nekik. Nem
vesznek el soha, és senki sem ragadja el őket a kezemből. 29 Amit Atyám nekem adott, az mindennél nagyobb, és senki sem ragadhatja ki az Atya
kezéből. 30 Én és az Atya egy vagyunk.«

31 Erre a zsidók ismét köveket ragadtak, hogy
megkövezzék. 32 Jézus azt mondta nekik: »Sok jótettet mutattam nektek az Atyától, azok közül melyik tettért követtek meg?« 33 A zsidók azt felelték: »Jótettért nem kövezünk meg téged, hanem a
káromlásért, mivel ember létedre Istenné teszed
magadat.« 34 Jézus azt felelte nekik: »Vajon a ti
törvényetekben nincs megírva: *`Én azt mondtam: Ti istenek vagytok'*? **{Zsolt 82,6}** 35 Ha azokat mondta
isteneknek, akikhez az Isten igéje szólt – márpedig az Írás érvényét nem veszti –, 36 miképp
mondhatjátok arról, akit az Atya megszentelt és a
világra küldött: `Káromkodsz!', mivel azt mondtam: Isten Fia vagyok? 37 Ha nem cselekszem
Atyám tetteit, ne higgyetek nekem, 38 de ha cselekszem, akkor, ha nekem nem is hisztek, higgyetek a tetteknek, hogy megtudjátok és belássátok,
hogy az Atya énbennem van, és én az Atyában.«

rendelése szerint (Zsolt. 71,8. skk. Iz. 2,2. skk. 60. fej.) szintén be kellett terelni az ő juhai közé. *Lészen egy akol, egy pásztor.* Ez nem jelenti épen azt, hogy utoljára minden ember, nép és egyén meg fog térni, csak azt, hogy a választott nép és a pogányság közti elválasztó fal le fog dőlni s az Isten választott népébe, az egyházba minden nép be fog olvadni. Sőt a Szentírás némely helyei szerint a világ végének közeledtekor nagy hitszakadások és a gonoszság soha nem látott elharapódzása fog bekövetkezni az antikrisztus korában. (Máté 24. fej. és párh. Tessz. II. 2,3. skk.)

* 17. *Azért szeret az Atya,* mert megváltám az emberi nemet. *Hogy ismét fölvegyem azt,* azaz feltámadjak.

* 18. *Magamtól adom* nem gyengeségből és kénytelenségből, hanem az Atya rendelése szerint és önként, szeretetből. (V. ö. Iz. 53,7.)

* 20. sk. Mint máskor, úgy itt is az írástudók és farizeusok gyűlölete Jézust ördöngösségről és tébolyodásról vádolta. (Márk 3,21. sk. Ján. 7,20. 8,48.) De voltak józanabbul gondolkozó zsidók is.

* 22-39. Jézus Messiásnak és Isten Fiának vallja magát; meg akarják kövezni.

* 22. *A templomszentelés ünnepe* december közepe táján volt, a templomnak Makkabeusi Judás által eszközölt újraszentelése emlékére. (Mak. I. 4,43. skk. II. 10,5. skk.) Erre nem volt kötelező a Jeruzsálembe való menetel, de Jézus mégis felment.

* 23 *Salamon tornáca*, a templom keleti oszlopcsarnoka volt, mely még a Salamon-féle templomból maradt fenn. (Csel. 3,11.)

* 24. *Függőben*, kétségben. *Nyiltan* határozottan és világosan, nem képletesen és titokzatosan. Jézus tudván gonosz szándékukat, kitérőleg felel.

* 25. *Mondtam* pl. Ján. 5,17. skk. 36. 8,25. *Nem hiszitek* rosszakaratból, a csodák dacára.

* 26. skk. *Mert nem vagytok juhaim közül,* nincs bennetek juhaim ragaszkodása, nem vagytok hivatva az én nyájamba; mert a nekem szánt juhok rám hallgatnak, megértik és szívesen fogadják szavaimat, azért kegyelmet kapnak és üdvözülnek.

* 28. *Senki sem ragadja el,* nincs hozzá hatalma.

* 29. *Amit nekem adott*, t. i. az isteni hatalom, más szövegemlékek szerint: Atyám, ki juhaimat nekem adta. *Senki sem ragadhatja ki* a nekem adott hatalmat vagy híveimet Atyám kezéből.

* 30. E vers világosan kifejezi a Szentháromság titkát. Egy, t. i. egy dolog, egy lényeg; *vagyunk* (a többes szám) kifejezi a személyi többséget.

* 31. *Hogy megkövezzék* a vélt istenkáromlásért. V. ö. Ján. 8,59.

* 32. *Jótettet*, t. i. csodát, gyógyítást; *Atyámból*, azaz Atyám erejéből, megbízásából származó csodát. *Melyik dologért kövezlek meg?* Mindez gúnnyal van mondva.

* 33. V. ö. Ján. 5,18.

* 34. skk. *Megírva törvényetekben*. Zsolt. 81,6. (V. ö. Ján. 8,17; 15,25.) Jézus előbbi állítását először magából a törvényből igazolja. *Istenek vagytok ti*, Izrael bírái, Isten helyettesei, Isten hatalmának hordozói vagytok, de azért halandó emberek maradtok nekem alárendelve. *Kikhez az Isten szólott*, Isten igéje ez, az istenek pedig az ő bíráik és elöljáróik. *Föl nem bomolhalik*. Érvényét nem vesztheti. (V. ö. Máté 5,19. Ján. 5,18; 7,23.) *Az Atya megszentelt és küldött*, Messiássá rendelt, szentségét és isteni természetét közölte vele.

* 37. sk Jézus igazolásul Atyja műveire, azaz csodáira is hivatkozik. *Az Atya énbennem stb*., hogy az Atyával legbensőbben egyesülve, sőt egy vagyok. V. ö. Ján. 14,9. skk. 20.

39 Erre ismét el akarták őt fogni, de kisiklott a kezük közül.

Lázár feltámasztása és a csoda következményei: 10,40-11,57

Jézus a Jordán túlpartján

40 Ezután ismét eltávozott a Jordánon túlra, arra a helyre, ahol János először keresztelt, és ott maradt. 41 Sokan jöttek hozzá, és azt mondták: »János ugyan semmi csodajelet sem cselekedett, de mindaz, amit János róla mondott, igaz volt. 42 És ott sokan hittek benne.

* 39. *Meg akarák fogni*. V. ö. Ján. 7,30. 32. *Kiméne kezeikből*; mivel még nem érkezett el szenvedésének ideje. A zsidók távozni hagyták mintegy megbűvölve egyénisége varázsától, vagy pedig félvén a néptől.
* 40-42. *Jézus a Jordánon túlra megy.*
* 40. A zsidók ellenséges indulata miatt Jézus ismét visszavonul a Jordánon túli vidékre, ahol *János keresztel vala*. (V. ö. Ján. 1,28. 3,23.)
* 41. *Sokan jövének*, úgy látszik Ker. János előbbi tanítványai közül, kik a Keresztelő régebbi jövendölését most teljesedni látták.
* 42. *Sokan hívének* a görög szerint abban.

Jn 11

Lázár halálának híradása

1 Volt egy Lázár nevű beteg Betániában, Máriának és nővérének, Mártának a falujában. 2 Mária volt az, aki megkente az Urat kenettel, és lábát hajával törölgette. Az ő testvére, Lázár volt beteg. 3 A nővérek üzentek érte: »Uram, íme, akit szeretsz, beteg.«

4 Amikor Jézus meghallotta ezt, így szólt: »Ez a betegség nem válik halálára, hanem Isten dicsőségére, hogy megdicsőüljön általa az Isten Fia.« 5 Jézus szerette Mártát, meg a nővérét, és Lázárt. 6 Mikor tehát meghallotta, hogy beteg, két napig még azon a helyen maradt, ahol volt, 7 azután így szólt a tanítványokhoz: »Menjünk ismét Júdeába.« 8 A tanítványok azt mondták neki: »Rabbi, most akartak a zsidók megkövezni, és ismét odamégy?« 9 Jézus azt felelte: »Nem tizenkét órája van a nappalnak? Aki nappal jár, nem botlik meg, mert látja ennek a világnak a világosságát. 10 Aki pedig éjjel jár, megbotlik, mert nincs benne világosság.« 11 Ezt mondta, azután így szólt hozzájuk: »A barátunk, Lázár elaludt, de megyek, hogy felkeltsem őt az álomból.« 12 A tanítványok erre azt mondták: »Uram, ha alszik, meg fog gyógyulni.« 13 Jézus azonban a haláláról szólt, azok pedig azt gondolták, hogy az álom nyugalmáról beszél. 14 Ezért Jézus nyíltan megmondta nekik: »Lázár meghalt, 15 és örülök miattatok, hogy nem voltam ott, hogy majd higgyetek. De menjünk hozzá!« 16 Tamás, akit Ikernek neveznek, így szólt a többi tanítványhoz: »Menjünk mi is, és haljunk meg vele együtt!«

Lázár feltámasztása

17 Amikor Jézus megérkezett, úgy találta, hogy Lázár már négy napja a sírban van.

* 11,1-44. Lázár feltámasztása.
* 1. *Lázár* nevét 1. Luk. 16,20. A hagyomány szerint később nővérével, Mártával Galliába költözött és Marseilleben prédikált. *Betániáról* L Máténál 21,1. *Márta* volt az idősebb nővér. (Luk. 10,38.)
* 2. Megkente. V. ö. Máté 26,6. skk. Márk 14,3. skk. Ján. 12,1. skk. Ez a Mária valószínűleg különbözik a naimi bűnös nőtől. (Lásd Luk. 7,37.)
* 3. *Akit szeretsz, beteg*. A nővérek remélik, elég lesz a betegség híre, hogy Jézus segítsen.
* 4. *Nekik*, a küldötteknek. *Nem válik halálára*, nem lesz a végleges halál oka, hanem alkalom, hogy csodálatosan meggyógyuljon, s általa Isten és az Isten Fia megdicsőíttessék. Ez tehát a feltámasztás megjövendölése. (V. ö. Ján. 9,3.)
* 6. *Helyben marada két napig*, hogy a csoda feltételei beálljanak, a csoda szembetűnőbb, Isten dicsősége nagyobb legyen, és hogy a nővérek hite és bizalma is próbára tétessék.
* 7. *Menjünk Judeába* Pereából, ahol akkor voltak. V. ö. Ján. 10,40.)
* 8. *Most akartak megkövezni*. (V. ö. 10,31. 11,16.)
* 9. *Tizenkét órája*, meghatározott tartama van a napnak, t. i. a nappalnak. (A zsidók néha a 24 órás napot két órás szakaszokra osztották; de ez itt nem valószínű.) *E világ világosságát*, azaz a nappali világosságot, a napfényt látja.
* 10. *Nincs világossága*, nem világít neki a nap. Átvitt értelemben a nappal az emberi élet tartama és az élethivatás ideje; az éjjel a halál utáni idő. Míg az emberi élet Istentől kijelölt ideje és a hivatás ideje tart, addig nem érheti az ember életét veszedelem, addig én sem kerülhetek ellenségeim hatalmába. (V. ö. Ján. 9.4. sk.)
* 11. *Elaludt*, Krisztus Lázár halálát álomnak nevezi, tekintettel arra, hogy fel fog ébredni. A halált az őskeresztények is alvásnak nevezték.
* 12. *Ha alszik, meggyógyul*. A tanítványok az alvást nyilván szó-szerint értették és csak gyógyításra gondoltak. (V. ö. Máté 9,24. Kor. I. 7,39; 11,30; 15,6. 18. skk. Tessz. I. 4,13. skk.) A tanítványok ezt úgy értik, hogyha más baja nincs, mint az álom, ebben nem szoktak meghalni, vagy ha már alszik, akkor túl van a krízisen, Jobban van, tehát nem szükséges oda menni.
* 14. Jézus megmagyarázza, hogy igazi, szószerinti halálról van szó.
* 15. *Örülök, hogy nem voltam ottan*, hanem alkalmam nyílt a halott feltámasztásával hitetek megerősítésére.
* 16. *Kettősnek*, azaz ikernek neveztetett; (Lásd Ján. 20,24. 21,2.) *Hogy meghaljunk vele*, Jézussal, hogy minket is

18 Betánia pedig Jeruzsálem közelében volt, mintegy tizenöt stádiumnyira. 19 Ezért a zsidók közül sokan elmentek Mártához és Máriához, hogy vigasztalják őket testvérük miatt. 20 Márta, amint meghallotta, hogy Jézus jön, eléje ment, Mária pedig otthon maradt. 21 Márta akkor így szólt Jézushoz: »Uram, ha itt lettél volna, nem halt volna meg a testvérem. 22 De most is tudom, hogy bármit is kérsz Istentől, Isten megadja neked.« 23 Jézus azt felelte neki: »Testvéred fel fog támadni.« 24 Márta így szólt hozzá: »Tudom, hogy feltámad a feltámadáskor, az utolsó napon.« 25 Jézus azt mondta neki: »Én vagyok a föltámadás és az élet. Aki hisz bennem, még ha meg is halt, élni fog, 26 és mindaz, aki él és hisz bennem, nem hal meg soha. Hiszed ezt?« 27 Márta azt felelte neki: »Igen, Uram, hiszem, hogy te vagy a Krisztus, az Isten Fia, aki a világba jön.«

28 Miután ezt mondta, elment és hívta a nővérét, Máriát, és odasúgta neki: »A Mester itt van és hív téged.« 29 Amikor az meghallotta ezt, gyorsan fölkelt, és hozzá sietett. 30 Jézus ugyanis még nem ért a faluba, hanem azon a helyen volt, ahol Márta eléje ment. 31 A zsidók pedig, akik a házban vele voltak és őt vigasztalták, amikor látták, hogy Mária gyorsan fölkelt és kiment, utánamentek, mert azt gondolták: »A sírhoz megy, hogy ott sírjon.« 32 Amikor Mária odaért, ahol Jézus volt, és meglátta őt, lábaihoz borult, és azt mondta neki: »Uram, ha itt lettél volna, nem halt volna meg a testvérem.« 33 Jézus pedig, látva, hogy sír, és hogy a vele érkező zsidók is sírnak, a lelke mélyéig megindult és megrendült. 34 Megkérdezte: »Hová tettétek őt?« Azt felelték neki: »Uram, jöjj és lásd!« 35 Jézus könnyezett. 36 Erre a zsidók azt mondták: »Íme, mennyire szerette őt!« 37 De voltak köztük, akik így szóltak: »Ő, aki megnyitotta a vak szemeit, nem tehette volna meg, hogy ez meg ne haljon?«

38 Jézus, lelkében még mindig megindulva a sírhoz ment. Egy barlang volt az, és kővel volt befedve. 39 Jézus így szólt: »Vegyétek el a követ!« Márta, a megholt nővére azt mondta neki: »Uram, már szaga van, hiszen negyednapos!« 40 Jézus azt felelte neki: »Nem azt mondtam neked, hogy ha hiszel, meglátod Isten dicsőségét?« 41 A követ tehát elvették. Jézus pedig fölemelte szemeit, és így szólt: »Atyám, hálát adok neked, hogy meghallgattál. 42 Én ugyan tudtam, hogy mindenkor meghallgatsz, csak a körülálló népért mondtam, hogy higgyék, hogy te küldtél engem.« 43 Miután ezeket mondta, hangosan ezt kiáltotta: »Lázár, jöjj megöljenek a zsidók; vagy pedig, hogy mi is meghaljunk, mint Lázár; vagy pedig mit használ, ha mi is meghalunk vele? De azért Tamás kész az Úrral a halálba menni,

* 17. *Négy napja*, t. i. egy nap a halál és temetés napja, két nap a késedelem, egy nap az odautazás. A nővérek az utolsó percben üzentek, mert nem akarták Jézust veszélynek kitenni.

* 18. *Tizenöt futamatnyira*, mintegy 3/4 órányira. (V. ö. Luk. 24,13.) Tehát érthető, hogy sok zsidó kimehetett Jeruzsálemből. (19. vers.) — 19. *Máriáékhoz* stb. háznépükhöz részvétüket kifejezni.

* 20. *Márta* elébe méné, mint háziasszony. Mária otthon fájdalmába merült. *Ül vala*, ami a gyász szertartásához tartozott. — 21. A. szeretet panasza. *Nem halt volna meg*, mert meggyógyítottad volna.

* 22. *Most is tudom*, tehát panasza dacára még mindig reméli a feltámasztást. (A 4. versbeli ígéretre és Jairus leányára és a naimi ifjúra gondol.)

* 24. Mártát a felelet nem elégíti ki.

* 25. Jézus Márta testvéri szeretetből fakadó elégedetlenségét szelíden rendreutasítja. *Én vagyok a feltámadás stb*., azoknak oka nemcsak a lelki, hanem a testi életnek is forrása. (V. ö. 1,4; 5,21. 25-29; 14,6.) A. hit eszközli a lelki életet, sőt a test feltámadását is. *Még ha meg is halt* testileg, *élni fog* lelkileg és a másvilágon az örökkévalóságban, tehát feltámad.

* 26. *Aki él* (testileg) *és hiszen*, nem hal meg véglegesen soha.

* 27. *Te vagy az Isten Fia*, kiben és kinek mindent hittem és hiszek.

* 28. *Titokban*, hogy Jézus ellenségei meg ne hallják.

* 30. *Még nem ért a faluba*, úgy látszik, egyenesen a sírhoz tartott.

* 32. Mária ismétli Márta szavait.

* 33. Mária sírása mindnyájukat megríkatta. *Megindula* részvétből a betegség, halál, az emberi bűn és szomorúság felett. Természetesen Krisztus érzelmei az ő hatalmában voltak, nem uralkodtak rajta, miként azokon a fegyelmezett és erényes ember is bizonyos fokig uralkodik.

* 35. *Könnyezék*. Isten Fia tehát az emberi természettel együtt felvette az emberi kedélyt és érzelmeket is. Nem volt ő köszobor, hanem érző ember. Tudta ugyan, hogy Lázár feltámad, de emberi érzelmeinek szabad folyást engedett.

* 37. Míg a jobbindulatúakat meghatja Jézus fájdalma, addig a gonoszok kritizálják könnyeit, mint gyengesége jeleit. Szerintük a vaknak meggyógyítása sem lehetett valóság, vagy pedig Lázár feltámasztása sem volt több egyszerű gyógyításnál. A hitetlen, megátalkodott rosszakarat mindent meggyanúsít és félremagyaráz.

* 38. *Barlang vala*, azaz sziklába vágott sírbolt, melyet kőlap zárt el.

* 39. Márta reménye megint tünedezik, azt hiszi, Jézus csak látni akarja a halottat; ő maga visszaborzad a feloszló hulla látásától. Mária bizalommal vár.

* 40. Jézus újra megrójja Márta kételkedését (V. ö. Luk. 8,50.) a feltámadásban. (V. ö. 4. vers.)

* 42. *Mindenkor meghallgatsz*, mert csak a te akaratodat kérem. De kérem isteni felséged iránti hódolatból. *A népért mondám* ezt, hogy megértsék, hogy a te nevedben teszem a csodát, s hogy te azzal engem, mint küldöttedet hitelesítesz.

* 44. *Meg lévén kötözve*, bepólyázva múmia módjára, de úgy, hogy mégis ki tudott vergődni.

* 45-56. A zsidók gyilkos tervei.

ki!« 44 S az, aki halott volt, kijött. A lába és a keze pólyával volt körülkötve, és az arcát kendő födte. Jézus azt mondta nekik: »Oldozzátok ki, és hagyjátok elmenni!«

A főtanács halálos ítélete; a főpap prófétai szava

45 Sokan a zsidók közül, akik Máriához és Mártához jöttek, és látták, amit tett, hittek benne. 46 De néhányan közülük elmentek a farizeusokhoz, és elmondták nekik, hogy Jézus miket cselekedett. 47 Erre a főpapok és a farizeusok összehívták a főtanácsot, és azt mondták: »Mit csináljunk? Ez az ember ugyanis sok csodajelet művel. 48 Ha hagyjuk ezt neki, mindnyájan hinni fognak benne. Akkor eljönnek a rómaiak, és elveszik tőlünk földünket és népünket.« 49 Egyikük pedig, Kaifás, aki abban az esztendőben főpap volt, azt mondta nekik: »Ti nem tudtok semmit, 50 s arra sem gondoltok, hogy jobb nektek, ha egy ember hal meg a népért, mint ha az egész nemzet elvész!« 51 Ezt pedig nem magától mondta, hanem, főpap lévén abban az esztendőben, megjövendölte, hogy Jézus meg fog halni a nemzetért, 52 és nemcsak a nemzetért, hanem hogy az Isten szétszórt gyermekeit egybegyűjtse. 53 Attól a naptól tehát elhatározták, hogy megölik őt.

Jézus kerüli a nyilvánosságot

54 Ezért Jézus már nem járt nyilvánosan a zsidók közt. Elment onnan a puszta melletti vidékre, egy Efraim nevű városba, és ott tartózkodott a tanítványaival együtt.

55 Közel volt a zsidók Pászkája, és vidékről sokan mentek föl Jeruzsálembe Húsvét előtt, hogy megszenteljék magukat. 56 Keresték Jézust, és a templomban azt mondogatták egymásnak: »Mit gondoltok? Vajon eljön-e az ünnepre?« 57 A főpapok és a farizeusok pedig parancsot adtak, hogy ha valaki megtudja, hol van, jelentse, és elfogják őt.

* 45. *Máriához és Mártához*, a görög szerint csak Máriához. Némely szemtanuk *hisznek*, mások Jézust feljelentik.

* 47. sk. *Mit csináljunk?* Mit fogunk most tenni? Mert valamit tenni kell. Jézus elkeseredett ellenségei is elismerik csodáit, de félnek, hogy a Messiás érdekében fellázad a nép, azután közbelépnek a rómaiak, s kiirtják a népet és a várost. *Hinni fonnak benne*, királlyá teszik. *Helyünket*, fővárosunkat. Tettükkel épen azt vesztették el, amit menteni akartak.

* 49 *Kaifásról* lásd Máté 26,3. Luk. 3,2. *Abban az esztendőben.* A főpapság élethossziglan tartott, de mióta a Heródesek és a rómaiak szokásba hozták a főpapok gyakori elmozdítását, ez a kifejezés némileg megokolttá lett. (V. ö. Ján. 18,13.) A ravasz Annás öt fiát és vejét segítette be maga után a főpapi székbe, kik helyett tényleg ő maga kormányzott. Maga Kaifás valóban több évig főpaposkodott. *Nem tudtok semmit*. Goromba lebecsülése az egész főtanácsnak. Hogy is kérdezhettek ilyet?

* 50. Hivatkozik a közjóra. De a főtanácsban is akadtak okos és higgadt emberek, mint Nikodémus.

* 51. *Megjövendölé*. Kaifás ezt csak emberi előrelátással jósolta, de Isten sugallatából öntudatlanul is az igazságot mondta, persze más értelemben, mint ahogy ő gondolta. Az Ószövetségben a zsidó főpapok és a nép Istentől rendelt vezetői Isten sugallatából fontos kérdésekben tanácsot adtak és jövendöltek. (V. ö. Móz. II. 4,15; 28,30. IV. 27,21. Kir. I. 22,10; 28,6. II. 2,1; 5,19. stb.)

* 52. *A nemzetért*, a zsidókért, *Isten elszórt* (leendő) *gyermekeit egybegyűjtse*, t. i. a pogányokat, s a zsidók helyébe új választott népet szerezzen. (Ján. 1,12. 10,16. Ef. 2,14. Pét. I. 2,10. Jel. 18,4; 21,3. stb.)

* 53. *Elhatározák*. (V. ö. Máté 26, 4.) Csak a módról és eszközökről tanácskoztak tovább.

* 54. *Efrém* város Jeruzsálemtől északkeletre feküdt, a puszta szélén, Judeában, Betel közelében.

* 55. Megszenteljék magukat, a zsidó ünnepi szertartások által megtisztuljanak. (V. ö. Móz. IV. 9,10. Krón. II. 30,17. sk.)

* 56. *Keresék* a templomban, tekintettel az utóbbi csodára és a főtanács parancsára.

Jézus útja Jeruzsálembe az utolsó Húsvét alkalmával: 12,1-50

Jn 12

A betániai megkenés

1 Húsvét előtt hat nappal Jézus Betániába ment, ahol Lázár lakott, akit Jézus föltámasztott a halálból. 2 Ott vacsorát készítettek neki. Márta felszolgált, Lázár azok között volt, akik vele ültek az asztalnál. 3 Mária pedig fogott egy font igazi,

* 12,1-11. *A betániai vacsora; a zsidók Lázár ellen*. (Máté 26,6-13. Márk 14,3-9.) Hasonló, de más esemény az, mikor (Lukácsnál 7,36-50.) egy nyilvános bűnös nő (Mária Magdolna?) Naimban, Simon farizeus házában Jézus lábait megkeni.

* 1. *Hat nappal húsvét előtt*. A zsidók húsvétja niszán hó 15-én volt, amely nap már 14-én este felé a húsvéti bárányvacsorával és kovásztalan kenyérevéssel megkezdődött (L. Máté 26,17.); tehát a hatodik nap húsvét előtt volt niszán 8-ika, abban az esztendőben a János-féle Jeruzsálemi kalendárium szerint (L. Ján. 13,1. jegyz.) vasárnap. Ez nap volt tehát a betániai vacsora. Mátéból és Márkból úgy látszik, mintha ez a vacsora két nappal húsvét előtt ment volna végbe. De János világosan a hatodik napra teszi azt, tehát a másik két evangélista valószínűleg azért teszi e vacsorát későbbre,

drága nárduszolajat, megkente Jézus lábát, és hajával törölgette azt. A ház megtelt a kenet illatával. 4 Erre tanítványai közül az egyik, az iskarióti Júdás, aki árulója lett, így szólt: 5 »Miért nem adták el ezt a kenetet háromszáz dénárért, és adták oda a szegényeknek?« 6 Ezt pedig nem azért mondta, mintha a szegényekre lett volna gondja, hanem mivel tolvaj volt, és nála lévén az erszény, az adományokat elsikkasztotta. 7 Jézus ekkor így szólt: »Hagyj békét neki, hogy temetésem napjára teljesítse azt. 8 Mert szegények mindenkor lesznek veletek, de én nem leszek mindig veletek.«

9 A zsidók közül sokan megtudták, hogy ott van, és odamentek, nemcsak Jézus miatt, hanem hogy Lázárt is lássák, akit föltámasztott a halálból. 10 A főpapok pedig azon tanakodtak, hogy Lázárt is megölik, 11 mert a zsidók közül sokan mentek oda miatta, és hittek Jézusban.

Bevonulás Jeruzsálembe

12 Másnap, amikor a nagy tömeg, amely az ünnepre jött, meghallotta, hogy Jézus Jeruzsálembe jön, 13 pálmaágakat fogott, eléje ment és kiáltozott:

»Hozsanna!

Áldott, aki az Úr nevében jön **{Zsolt 118,26}**,

és Izrael királya!«

14 Jézus pedig talált egy szamárcsikót, felült rá, amint meg van írva:

15 *»Ne félj, Sion leánya!*

Íme, királyod jön

szamárcsikón ülve!« **{Zak 9,9}**

16 Tanítványai eleinte nem értették ezt, de amikor Jézus megdicsőült, visszaemlékeztek arra, hogy azt tették vele, ami meg volt róla írva. 17 Tanúskodott tehát róla a sokaság, amely vele volt, amikor előhívta Lázárt a sírból, és föltámasztotta őt a halálból. 18 A sokaság éppen azért ment eléje, mert hallotta, hogy ezt a jelet művelte. 19 A farizeusok akkor így szóltak egymáshoz: »Látjátok, közvetlenül Judás árulása elé, hogy az árulást Judásnak a vacsorán megnyilatkozó fösvénységével megokolja.

* 2. *Vacsorát szerzének*. Máté és Márk szerint a bélpoklos Simon házában, ki valószínűleg Lázárék rokona volt, s alkalmasint Jézus gyógyította meg.

* 3. *Igazi nárdusz kenetet*. (V. ö. Márk 14,3.) A vendégek az asztalnál lábbal kifelé dívánokon hevertek. Vendégségeknél szokás volt a nagyon kedves vendéget illó olajokkal meghinteni. *Lábait*, Máté és Márk szerint fejét, tehát azt is.

* 4. *Iskarioti Judás*, Simon fia. Máté és Márk szerint a tanítványok.

* 5. *Háromszáz dénáron*, több mint 200 pengő. Judás mindjárt meg is becsüli. (L. Márk 14,5.)

* 6. *Erszény* (skatulya) az adományok számára, melyek Jézus és tanítványai szükségleteire és a szegények részére összegyűltek. Jézus és a tanítványok tehát híveik alamizsnájából éltek. *Elsikkasztá,* szóval ő volt a hűtlen pénztáros. (V. ö. Ján. 13,29.) Ezzel János megjelöli Judás árulásának lélektani indító okát, a fösvénységet. (V. ö. Máté 26,15. Márk 14,11. Luk. 22,3. skk.)

* 7. Jézus védelmébe veszi Máriát. *Temetésem napjára tartsa*, a készletet vagy a maradékot, hogy mintegy előre bebalzsamozzon, s ne értékesítse azt addig a szegények javára. (V. ö. Máté 26,12. Márk 14,8.)

* 8. A kegyelet és az eszményi célok nemesebbek még az alamizsnánál is. (V. ö. Máté 26.11. jegyz.) *A szegények mindenkor veletek vannak,* meglelitek őket.

* 9. Lázárra is kíváncsiak voltak.

* 10. *Tanakodának, hogy Lázárt megöljék*, hogy eltüntessék a nagy csoda főtanuját.

* 11. *Sokan mentek oda*, Lázárnak Betániában csodájára jártak.

* 12-19. *A jeruzsálemi bevonulás*. (Máté 21,1-11. Márk 11,1-11. Luk; 19,29-44.)

* 12. *Másnap*, a vacsora utáni nap, azaz hétfőn. (Mások szerint vasárnap; az egyház is virágvasárnapot ünnepli.)

* 13. *Hozsanna*. (Lásd Máté 21,9.) *Izrael királya*, a Messiás. Ez utóbbi szavak nincsenek a zsoltár idézett helyén. (Zsolt. 117,26.)

* 14. sk. *Meg van írva*. (Zak. 9,9.) A szamár a béke, munka és megelégedés jelképe.

* 16. *Mikor megdicsőült*, a feltámadás után. (V. ö. Ján. 2,22; 7,39: 20,9.)

* 18. E tüntető fogadtatás Lázár elhíresztelt feltámasztásának hatása alatt történt. A Betániából Jézust kísérő és Jeruzsálemből elébe menő sereg egyesült. (V. ö. Máté 21,9.)

* 19. *Semmire sem mentek* az eddigi gyenge rendszabályokkal. (V. ö. Ján. 11,48. skk.) *Az egész világ*, kifejezés az aggodalom túlzása.

* 20-36. *A hellének Jézusnál. Jézus utolsó nyilvános beszéde* (a pogányokhoz?). János az utolsó napok történetéből (a bevonulás és utolsó vacsora közt) csak ezt az utolsó beszédet közli.

* 20. *Némely hellének*, vagyis görögök, de istenfélő, féligmeddig a zsidóság felé hajló pogányok, úgynevezett külső proselíták. (V. ö. Máté 23,15. Ján. 7,35. Makk. II. 3,2.) (Nem pedig elgörögösödött zsidók!)

* 21. sk. Fülöp és András, mint galileai emberek, úgy látszik, e hellének földijei voltak. (V. ö. Máté 4,15.) *Ezek*, kik nem akarták Jézust közvetlenül zavarni, kivált a pogányokkal. Feleié nekik, Fülöpnek és Andrásnak és a helléneknek. A következő beszéd, úgy látszik, részben főleg a hellénekhez van intézve. Jézus tehát teljesítette azok dicséretes kívánságát.

hogy semmire sem mentek? Lám, az egész világ tódul utána!«

Jézus utolsó nyilvános beszédei; a döntő órák

20 Azok között, akik fölmentek, hogy imádkozzanak az ünnepen, volt néhány görög is. **21** Ezek odamentek Fülöphöz, aki a galileai Betszaidából volt, és kérték őt: »Uram, látni szeretnénk Jézust!« **22** Fülöp elment és szólt Andrásnak, mire András és Fülöp elmentek, és szóltak Jézusnak. **23** Jézus ezt felelte nekik: »Eljött az óra, hogy az Emberfia megdicsőüljön. **24** Bizony, bizony mondom nektek: ha a földbe hullott gabonaszem meg nem hal, egymaga marad, de ha meghal, sok termést hoz. **25** Aki szereti életét, elveszíti azt, és aki gyűlöli életét ezen a világon, megőrzi azt az örök életre. **26** Aki nekem szolgál, kövessen engem, és ahol én vagyok, ott lesz a szolgám is. Azt, aki szolgál nekem, meg fogja tisztelni az Atya. **27** Most megrendült a lelkem. Mit is mondjak? Atyám, ments meg engem ettől az órától? De hiszen ezért jöttem, ezért az óráért. **28** Atyám, dicsőítsd meg nevedet!« Erre szózat hangzott az égből: »Már megdicsőítettem, és újra meg fogom dicsőíteni.«

29 Az ott álló tömeg, amely ezt hallotta, azt mondta, hogy mennydörgés volt. Mások így szóltak: »Angyal beszélt hozzá.« **30** Jézus azt felelte: »Nem miattam hangzott el ez a szózat, hanem miattatok. **31** Ítélet van most e világ felett, most fogják kivetni ennek a világnak a fejedelmét. **32** Én pedig, ha majd felmagasztalnak a földről, mindent magamhoz vonzok.« **33** Ezt azért mondta, hogy jelezze, milyen halállal fog meghalni. **34** A tömeg megjegyezte: »Mi azt hallottuk a törvényből, hogy a Krisztus örökké megmarad. Miért mondod tehát: `Az Emberfiát fel kell magasztalni?' Ki az az Emberfia?« **35** Jézus azt felelte nekik: »Már csak kevés ideig van nálatok a világosság. Addig járjatok, amíg tiétek a világosság, hogy a sötétség el ne borítson benneteket. Aki sötétben jár, nem tudja, hová megy. **36** Amíg tiétek a világosság, higgyetek a világosságban, hogy a világosság fiai legyetek.« Ezeket mondta Jézus, aztán elment és elrejtőzött előlük.

A hitetlenség oka

37 Jóllehet ennyi jelet művelt a szemük láttára, mégsem hittek benne, **38** hogy beteljesedjék Izajás próféta szava, aki ezeket mondta:

»Uram, ki hitt a mi beszédünknek,

és az Úr karja kinek nyilvánult meg?« **{Iz 53,1}**

* 23. *Megdicsőíttessék* az Emberfia, a megváltás műve, a világ megtérése és elismerése által. De ezeket meg kell előzni Jézus halálának; csak erre következhetett a feltámadás, a megdicsőülés és az evangélium termékenysége. (V. ö. Gal. 3,13. sk.)
* 24. sk. A búzaszem halála által csírázik ki, új maggá válik és szaporodik.
* 25. *Aki szereti életét* (a görögben lelkét) stb. Csak a földi élet megtagadása és feláldozása útján lehet az örök élet dicsőségébe jutni, mint Krisztus; tehát őt kell követni. (Lásd Máté 10,39: 16,25. Márk 8,35. Luk. 9,24; 17,33.) *Szereti*, t. i. rendetlenül, azaz legfőbb jónak tekinti a földi életet. *Gyűlöli*, feláldozza azt, ha az üdvösség kívánja. Szépen mondja Szt. Ágoston: Aki rosszul szeret, gyűlöl; aki jól gyűlöl, szeret.
* 26. *Kövessen* a földi szenvedésben; *ott leszen* a mennyei dicsőségben. *Meg fogja tisztelni,* kárpótolni fogja, a Fiú dicsőségét vele megosztván. (V. ö. Rom. 2,10.)
* 27. A halál gondolatára Krisztus emberi természete megremeg. (V. ö. Máté 26,38. skk. és párh. Luk. 12,50.) *Mit mondjak? Ments meg*. Ez az emberi természet borzadása és pillanatnyi habozása, melyet az Úr rögtön legyőz. *Azért jöttem ez órára,* ez életbe, a szenvedés idejére, ez az Atya akarata, hogy a halált elszenvedjem az ő dicsőségére. Hasonlóképen kell az embernek is a maga akaratát alárendelni Isten akaratának, ha az Úr szenvedést bocsát rá.
* 28. *Dicsőítsd meg nevedet*, azaz magadat, az én szenvedésem, tehát a megváltás által. *Szózat az égből*. (V. ö. Máté 3,17. párh. 17,5.) *Megdicsőítettem és meg fogom dicsőíteni* megtestesüléseddel és megváltói működéseddel, kereszthaláloddal, másrészt feltámadásoddal stb.
* 29. A szemtanuk véleménye megoszlott; némelyek a szózatot természetes tüneménynek tartották, mások angyali szónak, különböző lelkületük szerint. A szózat homályos értelmét csak a jóakaratú emberek fogták fel.
* 30. *Nem érettem,* mintha bizonyságra szorulnék, *hanem tiértetek*, hogy hitetek erősödjék.
* 31. *Ítélet*, Krisztus tanításának ideje, melyben az emberek különválnak hívőkre és hitetlenekre, jámborokra és gonoszokra. Ez az ítélet Jézus idejében már megkezdődött, de csak a végítéletkor valósul meg teljesen. *A világ fejedelme* az ördög, kinek a bibliai zsidó felfogás szerint Isten a bűnbeesés után a gonosz világ uralmát egyelőre átengedte (v. ö. Ef. 6,12. Jel. 20,2. sk.), melyet a Megváltó működése elvben már megtört, a gonosz lelket a világból mintegy kiűzte, míg annak uralmát a végítélet teljesen megsemmisíti.
* 32. sk. *Fölemeltetem* a keresztre, keresztrefeszíttetem, mint az evangélista maga magyarázza. (V. ö. Ján. 3,14: 8,28; 12,33; 18,32.) De a mondás azt is jelenti: ha felmagasztaltatom a földről az Atya jobbjára, persze a kereszthalál által. A zsidók szemlátomást a halálra értették. *Magamhoz vonzok*, t. i. aki ellen nem áll. (V. ö. Ján. 10,16.) Más hely szerint az Atya (és az egész Szentháromság) von mindenkit kegyelmével. (Ján. 6,44.)
* 34. A nép ellenveti, hogy a törvény, vagyis a Szentkönyvek szerint (Zsolt. 109,4. Ez. 37,25. sk. Dán. 2,44; 7,14. 27. stb.) a Messiás a földön örökké él és uralkodik. De ezek az ígéretek csak a Messiás második dicsőséges eljövetelére vonatkoznak. *Kicsoda az Emberfia?* Nincsenek egészen tisztában vele, kiről van szó.
* 35. *Nálatok a világosság*, a világ világossága (L. Ján. 1,4. skk. 3,19; 8,12; 9,5.), t. i. én, a Krisztus. *Járjatok*, éljetek szerinte; míg *tietek a világosság*, köztetek van. A sötétség,

39 Nem tudtak hinni, mert Izajás ezt is megmondta:

40 »*Vakká tette a szemüket*
és megkeményítette szívüket,
hogy ne lássanak a szemükkel
és ne értsenek a szívükkel,
nehogy megtérjenek és meggyógyítsam őket«
{Iz 6,9-10}.

41 Ezeket mondta Izajás, mert látta az ő dicsőségét és róla beszélt. 42 Mégis, még a főemberek közül is sokan hittek őbenne, de a farizeusok miatt nem vallották meg, hogy ki ne zárják őket a zsinagógából. 43 Mert jobban szerették az emberek megbecsülését, mint az Isten dicsőségét.

Felszólítás a döntésre

44 Jézus pedig hangját felemelve így szólt: »Aki hisz bennem, nem bennem hisz, hanem abban, aki küldött engem. 45 És aki engem lát, azt látja, aki küldött engem. 46 Azért jöttem a világba, hogy világosság legyek, hogy mindaz, aki hisz bennem, sötétségben ne maradjon. 47 Ha pedig valaki hallja az én igéimet, de nem tartja meg, azt nem ítélem el. Mert nem azért jöttem, hogy a világot elítéljem, hanem hogy megmentsem a világot. 48 Van, aki megítélje azt, aki megvet engem, és nem fogadja el igéimet: az ige, amelyet szóltam, az ítéli el őt az utolsó napon. 49 Mert nem magamtól beszéltem, hanem aki küldött engem, az Atya, ő parancsolta meg nekem, hogy mit mondjak és mit beszéljek. 50 Tudom, hogy az ő parancsa örök élet. Amit tehát én beszélek, úgy mondom el, ahogy az Atya mondta nekem.«

a lelki vakság és megátalkodás, tudatlanság, bűn és kísértés éjjele, a sötétség hatalma.

* 36. *Míg nálatok van* a Megváltó, *higgyetek*, használjátok fel a rövid időt. *Elrejlőzék*; meneküle és elvonula.

* 37-50. *Krisztus prédikálásának eredménye, összefoglalás*. E szakasszal záródik Jánosnál Jézus nyilvános működésének, kivált beszédeinek előadása; azontúl már a szenvedés hetének története következik.

* 37. *Még sem hívének*, nemcsak a prédikálásnak, hanem a csodáknak sem. (V. ö. Ján. 1,11. Róm. 10,16. skk. 11,1. skk.)

* 38. *Hogy beteljesedjék.* Ez nem cél volt, hanem Istentől előre látott eredmény, a zsidók szabad cselekvése. (V. ö. Máté 1,22. jegyz.) E szavakat *Izaiás* mondotta saját kortársaira (53,1. a Hetven szerint) s itt szabadon vannak idézve, illetőleg Jézus kortársaira alkalmazva, kikre szintén ráillettek és vonatkoztak. *Ki hitt?* Mily kevesen hittek! *Prédikációnknak*, tulajdonképen annak, amit mi próféták (és apostolok) a kinyilatkoztatásból, illetőleg Istentől és Jézus szájából hullottunk, tehát amit mi is prédikáltunk. (V. 6. Máté 13,14. sk. Csel. 28,26. sk. Róm. 10,16.) *Az Úr karja kinyilatkoztatva*, csodatevő karja, hatalma, csodái, melyek keveseknek jutottak tudomására, keveseknél találtak hitre. A hitetlenség előrelátása nem lehet ok a kinyilatkoztatás és intelem mellőzésére.

* 39. *Nem tudtak hinni*, a zsidók, mert nem kaptak Istentől malasztot, segítséget megátalkodásuk miatt; nem is akartak hinni. Tehát ez nem előleges, hanem utólagos nemtudás. *Izaiás mondotta*. 6,9. sk.

* 40. *Megvakította, megkeményítette;* (Isten) rosszakaratuk és gonoszságuk miatt büntetésből vakságukat és keménységüket (butaságukat és megátalkodásukat) meghagyta, mert nem érdemellek a hit és megtérés malasztját. *Meggyógyítsam*, én Krisztus, lelki betegségükből.

* 41. *Látta*, mint próféta, látomásban isteni kinyilatkoztatásból. (V. ö. Iz. 6,1-10.) *Őfelőle*, a Messiásról.

* 42. *Főemberek,* a főtanács tagjai. *Sokan hittek*, pl. Arimateai József és Nikodémus. (Luk. 23,50. Ján. 3,1.) *Hogy ki ne zárják*, ki ne közösítsék. Látszik, mennyire ránehezedett a farizeusok zsarnoksága a zsidókra. (V. ö. Ján. 9,22.)

* 43. Íme, az emberi tekintet és népszerűséghajhászat.

* 44. Itt Krisztus (vagy az evangélista) befejezésül összefoglalja a megelőző beszédek főgondolatait, főleg az Atyával való egységét és tőle kapott küldetését, megbízatását, magát mint világosságot, a hit szükségességét és az ítéletet hangsúlyozza.

* 47. *Nem ítélem meg*. (Hasonlókép Ján. 3,17.) Máshol azonban Krisztus azt mondja, hogy ítél (Ján. 5,27: 8,15. sk.), t. i. az Atya nevében. *Meg nem tartja*, nem őrzi meg állandóan és nem él szerinte.

* 48. *Az ige ítéli el*, ítélete már készen van. tanításom és a saját lelkiismerete dob rá követ és igazolja elítéltetését s jelöli meg büntetését. Hiába dugja be az ember a fülét, nem szabadul a felelősségtől. (V. ö. Ján. 3,18; 5,45; 8,15. sk.)

* 49. sk. *Nem magamtól beszéltem*, hanem az Atya megbízásából, utasítása szerint és hatalmával.

* 50. *Örök élet*, annak oka és eszköze, sőt parancsolatának tárgya az örök élet megszerzése.

JÉZUS ELBÚCSÚZIK TANÍTVÁNYAITÓL: 13,1-17,26

A búcsúvacsora: 13,1-14,31

Jn 13

A lábmosás

1 A Húsvét ünnepe előtt Jézus tudta, hogy eljött az ő órája, hogy átmenjen e világból az Atyához, bár szerette övéit, akik a világban voltak, mindvégig szerette őket. 2 A vacsora alkalmával, amikor az ördög már szívébe sugallta Júdásnak, az iskarióti Simon fiának, hogy elárulja őt, 3 Jézus tudva, hogy mindent kezébe adott az Atya, és hogy Istentől jött el és Istenhez megy, 4 fölkelt a vacsorától, letette felsőruháit, fogott egy kendőt és maga elé kötötte. 5 Azután vizet öntött a mosdótálba, és mosni kezdte a tanítványok lábát, majd megtörölte a derekára kötött kendővel.

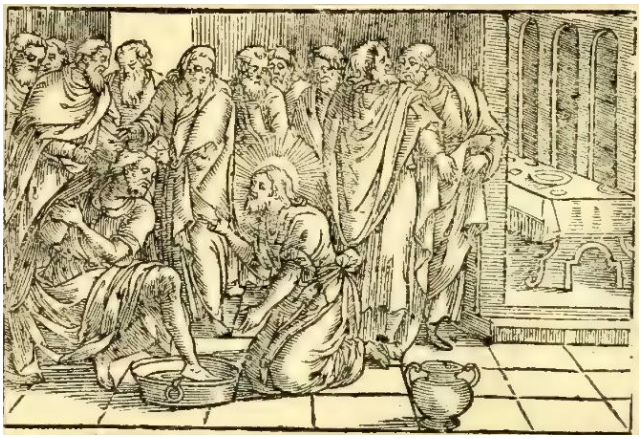

6 Amikor odaért Simon Péterhez, az így szólt hozzá: »Uram, te mosod meg az én lábamat?« 7 Jézus azt felelte neki: »Amit teszek, azt te most nem érted, de majd később meg fogod érteni.« 8 Péter erre így szólt: »Az én lábamat ugyan meg nem mosod soha!« Jézus azt felelte neki: »Ha nem moslak meg, nem lesz részed velem.« 9 Akkor Simon Péter ezt mondta: »Uram, ne csak a lábamat, hanem a kezemet és a fejemet is!« 10 Jézus azt felelte: »Aki megfürdött, annak elég, ha csak a lábát mossák meg, akkor egészen tiszta. Ti is tiszták vagytok, de nem mindnyájan.« 11 Tudta ugyanis, hogy ki az, aki elárulja őt, azért mondta: »Nem vagytok tiszták mindnyájan.«

12 Miután megmosta a lábukat és fölvette felsőruháit, újra leült, és azt mondta nekik: »Tudjátok-e, mit tettem veletek? 13 Ti úgy hívtok engem: `Mester' és `Úr', és jól mondjátok, mert az vagyok. 14 Ha tehát én, az úr és a mester megmostam a lábatokat, nektek is meg kell mosnotok egymás lábát. 15 Mert példát adtam nektek, hogy amint én

* 13,1-17. *A lábmosás*.
János az Oltáriszentség alapítását az utolsó vacsorán nem beszéli el, mert a többi evangélisták azt már elmondták; maga János pedig már előbb közölte az Oltáriszentség ígéretét, (6,27. skk.) A lábmosás vacsorája azonos a többi evangélistánál említett húsvéti bárányvacsorával. (V. ö. Máté 26,17. Márk 14,12. Luk. 22,8.)

* 1. *A húsvét ünnepe előtt*. Az utolsó vacsora és közvetve a kereszthalál idejének megjelölésében az evangélisták közt feltűnő eltérés van. Mózes törvénye szerint a húsvét (pascha, kovásztalanok ünnepe) niszán hó 15-én volt, mely nap már 14-én este a zsidó bárány vacsorával megkezdődött. (Móz. 12. fej.) Valamennyi evangélista megegyez abban, hogy Jézus élete utolsó napján ünnepelte a húsvéti vacsorát, melyen vagy mely után, János szerint a lábmosás végbement; aznap éjjel elfogták és másnap megfeszítették. De melyik napon volt mindez? A hét napjaiban minden evangélista megegyez: Jézus meghalt a szombat előtti ünnepen, tehát pénteken, az utolsó vacsora pedig volt előtte való napon, csütörtökön. Eszerint, tehát a törvény szerint, a bárányvacsora után következő péntek lett volna a zsidó húsvét. Ámde hihetetlen, hogy ezen a nagy ünnepen és szigorú nyugalmi napon ment volna végbe az elfogatás, elítélés, felfeszítés, temetés; sőt Jánosból világosan kitűnik, hogy mindez húsvét előtti nap történt (Ján. 19,31.) és a zsidók csak péntek este ünnepelték a húsvéti bárány vacsorát. (Ján. 18,28.) Ezzel az utolsó vacsora visszatolódik a húsvét előtti második napra, niszán 13-ra, Jézus halála pedig niszán 14-re, mikor is az előbbi nem lehetett volna azonos a zsidó húsvéti bárányvacsorával. Némelyek feltételezik, hogy a zsidók valami okból, pl. hogy a húsvéti bárányáldozat bemutatásával meg ne szegjék a munkaszünetet, a szombatra eső húsvétot megelőzték, vagy pedig nehogy két nyugalmi nap essék össze, a pénteki húsvétot szombatra halasztották. A dolog valószínű és helyesebb magyarázata a zsidók kettős kalendáriuma. A zsidók a hónapokat újholdtól számították, melyet e célból a múló hónap 29-én Jeruzsálemben hivatalosan megfigyeltek. Ha a hold 29-én este föltűnt, megállapították a hónap kezdetét; ha pedig nem tűnt föl, akkor másnap estére tették az újholdat s vele az új hónap kezdetét. (Mert az előbbi hónap 30 napnál tovább nem tarthatott.) De ha véletlenül Jeruzsálemben 29-én borús idő volt, nem lehetett kimondani az újholdat, tehát még egy napot az előbbi hónaphoz adtak, míg a vidéken, pl. Galileában derült idő mellett már egy nappal előbb is meglátták az újholdat s megkezdték az új hónapot, miáltal a következő hónap napjai és ünnepei megkettőződtek, és a galileai dátumok egy nappal előbbre csúsztak a jeruzsálemieknél. A galileai naptárnak tehát csillagászatilag mindig igaza volt. Az ünnepek ezen kettőzése a papoknak is tetszett, mert megosztotta a szertartásos munkát. A kettőzés a zsidó naptárban később is megmaradt. Jézus halála évében tehát niszán 15, vagyis húsvét, a galileai naptárban, melyet bizonyára Jézus és a három első evangélium is követett, egy nappal korábbra esett, mint Jeruzsálemben; tehát kettős húsvét volt: a galileai niszán 14-én és a jeruzsálemi hivatalos, niszán 15-én; a húsvéti vacsorát pedig a galileaiak s velük Jézus 13-án, csütörtökön, a jeruzsálemiek pedig 14-én, pénteken ünnepelték. A 13. fejezet 1. versét igen sok magyarázó önálló mondatnak, az egész lábmosás címének tekinti; mások szerint az első öt .vers összefüggő körmondát, melynek hátratett főmondata a 4. és 5. vers. *Szerette mindvégig*; azért akarta távozása előtt alázatosságának és szeretetének ily

tettem veletek, ti is úgy tegyetek. 16 Bizony, bizony mondom nektek: Nem nagyobb a szolga uránál, sem a küldött nem nagyobb annál, aki őt küldte. 17 Miután ezeket tudjátok, boldogok vagytok, ha meg is teszitek. 18 Nem mindnyájatokról mondom; tudom én, kiket választottam. De az Írásnak be kell teljesednie: *`Aki kenyeremet eszi, sarkát emelte ellenem'* {Zsolt 41,10}. 19 Már most megmondom nektek, mielőtt megtörténik, hogy mikor bekövetkezik, higgyétek, hogy én vagyok. 20 Bizony, bizony mondom nektek: Aki befogadja azt, akit én küldök, engem fogad be, aki pedig engem befogad, azt fogadja be, aki küldött engem.«

21 Miután ezeket mondta, Jézus megrendült lelkében, és tanúságot tett e szavakkal: »Bizony, bizony mondom nektek: Egy közületek elárul engem.« 22 A tanítványok egymásra néztek, mert zavarba jöttek, hogy kiről mondja. 23 Tanítványai közül az egyik, akit Jézus szeretett, Jézushoz egészen közel foglalt helyet. 24 Simon Péter intett neki, hogy kérdezze meg: »Ki az, akiről beszél?« 25 Az odahajolt Jézushoz, és megkérdezte tőle: »Uram, ki az?« 26 Jézus azt felelte: »Az, akinek a bemártott kenyérdarabot adom.« Azután bemártotta a darabot, és odaadta Júdásnak, az iskarióti Simon fiának. 27 Amikor az a kenyérdarabot elvette, mindjárt belészállt a sátán. Jézus pedig azt mondta neki: »Amit teszel, tedd meg gyorsan!« 28 Az asztaltársak közül senki sem értette, miért mondta ezt neki. 29 Mivel Júdásnál volt az erszény, egyesek azt gondolták, hogy Jézus azt mondta neki: »Vedd meg, amire szükségünk van az ünnepen!« vagy hogy a szegényeknek adjon valamit. 30 Ő pedig, amint elvette a falatot, azonnal kiment. Éjszaka volt.

Az új parancs

31 Miután kiment, Jézus így szólt: »Most dicsőült meg az Emberfia, és Isten megdicsőült benne. 32 Ha Isten megdicsőült benne, Isten is megdicsőíti őt önmagában, hamarosan megdicsőíti. 33 Gyermekeim, már csak kis ideig vagyok veletek. Keresni fogtok engem, de amint a zsidóknak mondtam, most nektek is mondom: Ahova én megyek, oda ti nem jöhettek. 34 Új parancsot adok nektek, hogy szeressétek egymást; ahogy én szerettelek titeket, úgy szeressétek ti is egymást. 35 Arról ismeri meg mindenki, hogy tanítványaim vagytok, ha szeretettel vagytok egymás iránt.«

Péter tagadásának megjövendölése

36 Ekkor Simon Péter megszólalt: »Uram, hová mégy?« Jézus azt felelte: »Ahova én megyek, oda nem követhetsz most, de később követni fogsz.« 37 Péter megkérdezte: »Uram, miért nem követhetlek most? Az életemet is odaadom érted!« 38 Jézus azt felelte: »Az életedet akarod odaadni értem? Bizony, bizony mondom neked: Mielőtt a kakas megszólal, háromszor megtagadsz engem.«

---

megható példáját adni. Némelyek a mindvégig szót úgy fordítják: a végsőkig, a végletekig, övéit, azaz tanítványait.

* 2. A vacsora alkalmával vagy végeztével. *Judás szívébe sugallta*. Az evangélista az árulás értelmi szerzőjének egyenesen az ördögöt mondja.
* 3. *Tudván*, t. i. Jézus.
* 4. *Fölkele a vacsorától*; tehát a lábmosás a húsvéti bárányvacsora végén, de az Oltáriszentség alapítása előtt történt, jelezve, hogy az utóbbinak vételéhez nagyobb tisztaság kell, mint az előbbihez.
* 5. A vendégek lábának megmosása a legutolsó szolgák feladata volt.
* 6. Jézus először *Péter* lábait mosta meg. Péter megütközik ekkora alázatosságon.
* 7. *Majd megérted* alább, mikor megmagyarázom. (13-17. versben.)
* 8. Nem lesz részed, engedetlenséged miatt nem lehetsz országom részese. Az ószövetségi Szentírásban is gyakori kifejezés.
* 9. *Kezeimet és fejemet is*. Péter megijed a kitagadás veszedelmétől, s a másik túlzásba esik.
* 10. *Aki meg van mosva* (a görög szerint: fürösztve) stb. Miként a megfürösztött ember, ha lábaira utólag por tapad is, lemosván azt, egészen tiszta, úgy az apostolok is Jézus választása és talán a már előbb felvett keresztség által tiszták voltak a súlyos bűnöktől, csak az apró emberi gyarlóságoktól kellett őket a lábmosással megszabadítani. (V. ö. Ján. 3,3. 22; 15,3.) *Nem mindnyájan*, célzás Judásra.
* 12. *Tudjátok-e?* értitek-e a végzett lábmosás mélyebb jelentését?
* 14. *Mosnotok kell egymás lábait*; nem szószerint, hanem az alázatosságot és szeretetet kell gyakorolnotok egymás iránt. Valóban az apostolok és utódaik eleinte a lábmosást nem gyakorolták, tehát nem tekintették azt parancsnak. A nagycsütörtöki lábmosás csak a IV. században jött az egyházban szokásba. Az egyház nem is tartotta azt szentséginek.
* 15. sk. Ha én ilyen megalázó példáját adom a szeretetnek, akkor nektek, szolgáimnak és követeimnek (apostol annyi, mint küldött) sem szabad a szeretet semmiféle jeleitől és áldozataitól visszariadnotok. (V. ö. Máté 10,24. Luk. 6,40. Ján. 15,20.)
* 17. Nem elég a szeretet parancsát tudni, hanem gyakorolni kell azt.
* 18-30. *Az áruló kinyilatkoztatása*. (L. Máté 26,21. skk. Márk 14,18. skk. Luk. 22,21. skk.)
* 18. *Nem mondom mindnyájatokról*, hogy boldog, névszerint nem Judásrol. *Tudom kiket választottam*, nem csalódtam, ismertem Judast, hanem azért választottam és azért történik az árulás, *hogy beteljesedjék a jövendölés.* (Zsolt. 40,10., ahol a zsidó nép hitetlenségéről van szó. V. ö. Máté 1,22. Ján. 12,38. skk. jegyz.) A jövendölés nem zavarhatja Isten terveit, s Judás elég nagy kegyelmet kapott arra, hogy gonosz ne legyen. *Egy kenyéren van velem*, asztaltársam és barátom. *Sarkát emelte*, elgáncsolt vagy megrúgott.
* 19. *Már most*, vagy mostantól fogva. *Higgyétek*, *hogy én vagyok a Krisztus*, kinek Judás árulása is tervében volt. (V. ö. Ján. 8,24.)
* 20. Judás árulása dacára megmarad az emberek kötelezettsége, hogy titeket, mint engem, engem pedig, mint az Atyát hallgassanak és elfogadjanak; szóval maradtok apostolok, Atyám követei, helyettesei. (V. ö. Máté 10,40. Luk. 9,48.)
* 21. *Megrendüle* az apostoli méltósággal szemben Judás gonoszsága és hálátlansága miatt. *Elárul*, azaz ellenségeim

gyek, oda most nem jöhetsz utánam, de később követni fogsz engem.« 37 Péter megkérdezte: »Uram, miért nem mehetek most utánad? Az életemet is odaadnám érted!« 38 Jézus azt felelte: »Életedet adnád értem? Bizony, bizony mondom neked: Mire a kakas megszólal, háromszor tagadsz meg engem.

Jn 14

Jézus az Atyához vezető út

1 Ne nyugtalankodjék szívetek. Hisztek Istenben, és bennem is higgyetek. 2 Atyám házában sok hajlék van. Ha nem így volna, mondtam

kezébe ad. Hogy Judásnak alkalmat adjon a magábaszállásra, Jézus az árulást ismételve jelezte. (Ján. 6,71; 13,10. 18. sk.)

* 22. A közlés nagy zavarba hozta az apostolokat. Ilyet egyik társukról sem tudtak föltételezni.

* 23. Ki Jézus keblén nyugovék, t. i. János, Jézus bizalmasa, ki Jézusnak szomszédja volt az asztalnál (egy pamlagon hármasával hevertek baloldalukon), és most odahajolt keblére.

* 24. A heves Péter végére akart járni a dolognak János útján. Inte, hogy meg ne hallják; a dolog oly rettenetes volt, hogy nem merte egyenesen megkérdezni. *Mondjad*, tudd meg.

* 25. *Mondá neki* halkan.

* 26. A bemártott falatot. A zsidó húsvéti vacsoránál az asztaltársak a kovásztalan kenyeret levesbe vagy gyümölcspépbe mártogatták, vagy pedig a bemártott kenyeret a családatya kezéből vették. (V. ö. Máté 26,23.) A falat nyújtása volt tehát a világos felelet János kérdésére; de mivel a kérdés halkan történt, a többi apostol nem hallotta vagy nem értette meg. Ez a falat nem volt az Oltáriszentség. Máté szerint Judás szemtelen képmutatással kérdi: Csak nem én vagyok, Uram!? (Máté 26,25.)

* 27. Belé méne a sátán. Judást itt már az ördög megszállottá. (V. ö. Luk. 22,3. és Ján. 13,2.) Siess vele. Ha már el vagy határozva, ne késleltesd a megváltást.

* 28. Senki sem értette teljesen; János sem gondolta, hogy az árulás oly közel van.

* 29. A tanítványok azt hitték, hogy valami előbbi megbízás sürgetéséről van szó. Szombati húsvét előtti éjjel még szabad volt vásárolni az ünnepre. (Móz. II. 12,16.) A jeruzsálemiek húsvétja különben is csak másnap kezdődött.

* 30. *Kiméne*; észrevette, hogy le van leplezve, és a lelkiismeretfurdalás is hajtotta. *Vala pedig éjtszaka*, a bűn útja odakinn, de még inkább Judás lelkében. Judás valószínűleg nem áldozott. (Lásd Máté 26,21. jegyz.)

* 31-38. Az utolsó vacsorái búcsúbeszéd kezdete: a szerelet parancsa; Péter tagadásának megjövendölése.

* 31. sk. *Most dicsőíttetett meg az Emberfia stb*. Ezek a Megváltó diadalmas szavai. Krisztus prófétai előrelátással a megváltás művét már mintegy befejezve látja, amint hogy elvben és okaiban a küszöbön álló kereszthalál, feltámadás, mennybemenetel s ezekben az Atya és Fiú megdicsőülése már mintegy meg is történt. Benne az Istrn, általa és vele egyesülve.

* 33. *Mint a zsidóknak mondottam*. (Ján. 7,34; 8,21. skk.) *Nem jöhettek*, a zsidók egyáltalában nem, ti pedig egyelőre nem.

* 34. *Új parancsolatot adok*, kiváló, eddig hallatlan, legalább indító okára és fokára nézve új parancsot a példámmal megerősített önfeláldozó szeretet parancsát. (V. ö. Móz. III. 19,18. Máté 22,37. skk. Ján. I. 2,7; 3,16.) Valóban így szerették egymást az első keresztények.

* 36. *Hová mégy?* L. fentebb 33. v. Péter még mindig nem érti a dolgot. Köveim fogsz. Célzás Péter vértanúi halálára. Egyelőre rád isten terve szerint e földön nagy szerep és feladat vár.

* 37. sk. Péterben nagy a szeretet, de az önbizalom is, melyet Jézus a következő versben a megtagadás jövendölésével lehűt. (V. ö. Máté 26,33. skk. Márk 14,29. sk. Luk. 22,33. sk.)

* 14,1-12a. Jézus elmegy lakóhelyet készíteni; megmutatja az Atyát önmagában.

* 1. Ne nyugtalankodjék szívetek távozásom és a rátok váró viszontagságok miatt. *Higgyetek* (hisztek) vagy bízzatok.

* 2. *Az atyai ház* a mennyország. *Sok lakóhely vagyon*, jut mindnyájatoknak. *Máskülönben*, ha nem úgy volna. *Mert*

volna-e nektek, hogy elmegyek helyet készíteni számotokra? 3 És ha már elmentem és helyet készítettem nektek, ismét eljövök, és magamhoz veszlek titeket, hogy ahol én vagyok, ti is ott legyetek. 4 Hiszen ismeritek az utat oda, ahova én megyek.«

5 Tamás erre azt mondta neki: »Uram, nem tudjuk, hová mégy, hogyan ismerhetnénk az utat?« 6 Jézus azt felelte neki: »Én vagyok az út, az igazság és az élet. Senki sem jut az Atyához, csak általam. 7 Ha engem megismertetek volna, Atyámat is ismernétek. De mostantól fogva ismeritek és láttátok őt.« 8 Ekkor Fülöp kérte őt: »Uram, mutasd meg nekünk az Atyát, és az elég nekünk!« 9 Jézus így válaszolt neki: »Annyi idő óta veletek vagyok, és nem ismertél meg engem, Fülöp? Aki engem látott, az Atyát látta. Hogyan mondhatod hát: `Mutasd meg nekünk az Atyát'? 10 Nem hiszed, hogy én az Atyában vagyok, és az Atya énbennem? Az igéket, amelyeket én mondok nektek, nem magamtól mondom, hanem az Atya, aki bennem lakik, ő cselekszi a tetteit. 11 Higgyetek nekem, hogy én az Atyában vagyok, és az Atya énbennem. Ha másért nem, hát legalább a tettekért higgyetek.

12 Bizony, bizony mondom nektek: Aki hisz bennem, ugyanazokat a tetteket viszi majd végbe, amelyeket én teszek, sőt nagyobbakat is tesz majd azoknál, mert én az Atyához megyek. 13 Bármit kértek az én nevemben, megteszem azt, hogy az Atya megdicsőüljön a Fiúban. 14 Ha valamit kértek tőlem az én nevemben, megteszem azt.

A Szentlélek elküldésének ígérete

15 Ha szerettek engem, megtartjátok parancsaimat. 16 Én pedig kérni fogom az Atyát, és más Vigasztalót ad nektek, hogy veletek legyen mindörökké: 17 az igazság Lelkét, akit a világ nem kaphat meg, mert nem látja és nem ismeri őt. De ti megismeritek őt, mert nálatok marad és bennetek lesz. 18 Nem hagylak árván titeket, eljövök hozzátok. 19 Még egy kis idő, és a világ többé már nem lát engem. De ti láttok engem, mert én élek, és ti is élni fogtok. 20 Azon a napon megtudjátok majd, hogy én Atyámban vagyok, ti pedig énbennem, és én tibennetek. 21 Aki parancsaimat ismeri és megtartja azokat, szeret engem. Aki pedig szeret engem, azt Atyám is szeretni fogja, én is szeretni fogom, és kinyilatkoztatom magam neki.«

22 Ekkor megszólalt Júdás, nem az iskarióti: »Uram, miért van az, hogy nekünk akarod magadat kinyilatkoztatni, és nem a világnak?« 23 Jézus

megyek helyet készíteni, a mennyországot megnyitni, azért nekem előre kell mennem.

* 3. *Ismét eljövök* a Szentlélekben, az ő személyében és malasztjában; vagy pedig eljövök a (külön és általános) ítéletkor. *Magamhoz veszlek* a mennyben.

* 4. E vers sok szövegemlékben így hangzik: Ahová én megyek, tudjátok az utat. Valóban már tudhatták volna.

* 6. *Az út, az igazság és az élet*. Azonosító hasonlat. *Út,* azaz útmutató, példa, mintakép, a mennybe vezető úton; *igazság*, ennek forrása, a kinyilatkoztatás szerve; *élet,* azaz a lelki, erkölcsi és örök élet oka és éltető lelke. (V. ö. Ján. 1,4. 9; 8,32; 10,7. 10.)

* 7. *Megismertetek volna*, ez életben is eléggé; *Atyámat is ismernétek* általam. Láttátok őt, földi működésem alatt láthattátok volna őt bennem a hit szemével.

* 8. Fülöp még nem érti a dolgot; emberi szemmel valami jelenésben akarja Istent látni, mint Ábrahám, Mózes és más próféták. (Móz. I. 12,1; 18,1. II. 3,2; 19,3; 33,18.) *Elég nekünk*, megnyugszunk.

* 9. *Nem ismertél meg*, hogy az Atyával lényegileg és legbensőbben vagyok egyesülve. (V. ö. Ján. 10,30. 38; 14, 11. Zsid. 1,3.)

* 10. *Nem magamtól mondom, ö cselekszi a tetteket is*; az ő megbízásából és hatalmával tanítok és művelem csodáimat. Mindezekben felismerhettétek volna az Atyát. (V. ö. Ján. 5,20. 30,36; 10,37. sk.)

* 12b-27. *Hét ígéret.*

* 12. *Cselekedni fogja* még a csodákat is. Tudvalevőleg az apostolok és szentek is műveltek Krisztuséihoz hasonló nagy tetteket, sót belső és külső csodákat. *Nagyobbakat is*, legalább néha feltűnőbbeket is, pl. tömeges gyógyításokat, egész népek és városok megtérítését. (V. ö. Máté 21,21. Márk 11,23. Csel. 5,12. 15. sk.) *Mert az Atyához megyek*, mert az Atya jobbján ülve részt veszek a világ kormányzásában.

* 13. *Akármit kértek az én nevemben*, ígéretem és érdemeim alapján, az én szellememben, hívő és bízó lélekkel. (V. ö. Máté 7,7. sk. 21,22. Márk 11,24. Luk. 11,9. sk. Ján. 15,16.16: 23. sk. stb.) *Hogy az Atya dicsőíttessék a Fiúban*; az egész megváltás művében és az imádság meghallgatása által is megdicsőül a Fiú s benne az Atya. (V. ö. Ján. 13,31. Fil. 2,11.)

* 14. *Tőlem, megcselekszem*, tehát az Atyával együtt a Fiút is kérjük s az imádságot ő is meghallgatja.

* 15. Eszerint a hiten és a kérés meghallgatásának reményén kívül szeretet is kell, de nem puszta érzelem, hanem tevékeny szeretet. (L. alább 21,23, v.)

* 16. Más Vigasztalót, a Szentlelket. (L. alább 14,26: 15,26. 16,7. skk.) A Vigasztaló görög neve Parakletos, ami annyit is tesz, mint védő, ügyvéd, tanácsadó. A Szentlélek minden malaszt adományozója és forrása. *Veletek legyen mindörökké*, tehát utódaitokkal is.

* 17. *Az igazság Lelkét*. Az igazságot, a kinyilatkoztatást, melyet Krisztus adott, a Szentlélek az egyes emberekkel közli és elfogadtatja. A hitetlen, gonosz világ nem kaphat, nincs iránta fogékonysága és nem érdemli (v. ö. Róm. 8,5. skk. Kor. I. 2,14.); *mert nem látja és nem ismeri* sem testi, sem lelki szemeivel.

* 18. *Árván*. Eddig atyátok voltam, lelkileg szültelek benneteket s gondotokat viseltem. Ezután is atyát adok magam helyett a szentlélekben.

* 19. *Kevés idő*, a földről való távozásomig. A világ már nem lát, testi szemekkel. De ti láttok belsőleg, szellemileg. *Mert*

azt felelte neki: »Ha valaki szeret engem, megtartja szavamat. Atyám is szeretni fogja őt, hozzá megyünk, és lakóhelyet veszünk nála. 24 Aki nem szeret engem, nem tartja meg igéimet. Az ige pedig, amelyet hallottatok, nem az enyém, hanem az Atyáé, aki küldött engem.

25 Ezeket mondtam nektek, amíg veletek voltam. 26 A Vigasztaló pedig, a Szentlélek, akit az Atya küld az én nevemben, megtanít majd titeket mindenre, és eszetekbe juttat mindent, amit mondtam nektek. 27 Békét hagyok rátok, az én békémet adom nektek. Nem úgy adom nektek, ahogy a világ adja. Ne nyugtalankodjék szívetek és ne féljen. 28 Hallottátok, hogy azt mondtam nektek: Elmegyek, és visszajövök hozzátok. Ha szeretnétek engem, örülnétek annak, hogy az Atyához megyek, mert az Atya nagyobb nálam. 29 Megmondtam nektek már most, mielőtt megtörténne, hogy amikor bekövetkezik, higgyetek. 30 Most már nem sokat beszélek veletek, mert jön a világ fejedelme; felettem ugyan nincs hatalma, 31 de hogy megtudja a világ, hogy szeretem az Atyát, és úgy teszek, ahogy az Atya meghagyta nekem: keljetek föl, menjünk innen.

Jézus tanítja az apostolokat: 15,1-17,33

Jn 15

Példabeszéd a szőlőtőről és a szőlővesszőkről

1 Én vagyok az igazi szőlőtő, Atyám pedig a szőlőműves. 2 Minden szőlővesszőt, amely nem

élek és élni fogok; élek szellemi élettel az Atyánál és ezt az életet veletek is közlöm.

* 20. *Megtudjátok*, megismeritek az Atyához és hozzátok való viszonyomat. (V. ö. Ján. 14,9. skk. 15,1. skk.)

* 21. Ez a viszony a hívek részéről engedelmes szeretetben áll, vagyis a parancsok megtartásában, melyet az Atya és Krisztus is szeretettel viszonoz. (L. fentebb 15. v.) *Kijelentem neki magamat,* belsőleg felveszem vele az érintkezést a belső kinyilatkoztatás és kegyelem által.

* 22. *Judás*, más néven Tádé. (L. Máté 10,3. Luk. 6,16.) *Nem a világnak*. Látszik, hogy az apostol még mindig földi messiási országot vár, annak feltűnő zajos megalapítását.

* 23. A 21. vers gondolatának ismétlése. Lakóhelyet szerzünk nála, lelkében lakunk. (V. ö. Jelen. 3,20.)

* 25. *Nálatok lévén*, midőn köztetek éltem.

* 26. *Megtanít, eszetekbe juttatja*, amit eddig nem értettetek, vagyis Krisztus tanítói működését belsőleg folytatja, magyarázza, az egyházat vezeti, de új dolgokra rendszerint nem tanít.

* 27b-31. Búcsúszavak.

* 27. *Az én békességemet.* A békesség keleti felfogás szerint minden jónak és boldogságnak foglalata már e földön is. *Krisztus békéje* a lelki béke, Istennel és embertársainkkal és magunkkal való kiengesztelődés és béke a jó lelkiismeret nyugalma, öröme és boldogsága. A mennyei üdvösség előíze. (V. ö. Iz. 9,6. Luk. 2,14. Fil. 4,7.) Ezt a békét Krisztus nemcsak kívánja, mint az emberek egymásnak, hanem meg is adja. A világ békéje a hatalom, erőszak, dicsőség, gazdagság, a tétlenség békéje. Ez nem is igazi béke, nem is állandó. Ilyet vártak még akkor a tanítványok is.

* 28. *Mondottam*, fentebb 3,18. v. *Ha szeretnétek, örülnétek.* Az igazi önzetlen szeretet kész a szeretett személytől megválni annak javáért és magasabb célokért. A tanítványoknak is örvendezni kellene, hogy a megváltás be van fejezve és hogy Krisztus bemegy Atyja dicsőségébe. (V. ö. Ján. 16,6. skk.) *Az Atya nagyobb nálamnál*, t. i. isteni természete szerint a megtestesült megváltónál, és képes megdicsőíteni Krisztus emberi természetét is a megváltással kiérdemelt felmagasztaltatása által. (V. ö. Ján. 10,29: 13,31. sk. 17,5. Fil. 2,6-11.) E hellyel tehát alaptalanul akarták az ariánus eretnekek azt bizonyítani, hogy a Fiú kisebb az Atyánál.

* 29. *Megmondottam távozásomat. Higgyetek*, meg ne botránkozzatok. (V. ö. Ján. 13,19: 16,4.)

* 30. *Jön a világ fejedelme*, az ördög, a maga eszközeiben. (V. ö. Ján. 12,31. jegyz. Ef. 2,2: 6,12.) Az árulás és megöletésem előkészületei már folyamatban vannak. *Semmije sincsen*, semmi része, nincs bennem bűn, ami jogot és hatalmat adna neki fölöttem. Én a rám váró halált nem a:bűn zsoldja gyanánt szenvedem, hanem önként vállaltam. (V. ö. Ján. 10,18.)

* 31. *Hanem* azért jön az ördög ellenem és mindez azért történik, *hogy megtudja a világ*, hogy szeretetből és engedelmességből megyek a halálba. — *Keljetek föl* a vacsorától, menjünk; de valóban csak később indultak el. (L. 18,1.) A beszéd folytatása még az étteremben, állva történt.

* 15,1-9. Hasonlat a szőlőtőről.

* 1. skk. E gyönyörű hasonlat értelme a következő: Miként a szőlővessző a tőkén él, abból szívja az életnedvet s veszi a termő erőt, nélküle elszárad, úgy a hívek is Krisztus titokszerű testéhez tartoznak s rajta élnek a hit által, belőle szívják a malasztot, s merítik a szeretetet, melyek őket a parancsok megtartására és a jótettek gyümölcseire képesítik. Az Isten országát már az ószövetség is sokszor hasonlítja szőlő-

hoz rajtam gyümölcsöt, lemetsz, és minden termőt megtisztít, hogy többet teremjen. 3 Ti már tiszták vagytok az ige által, amelyet mondtam nektek. 4 Maradjatok bennem, és én tibennetek. Miként a szőlővessző nem tud gyümölcsöt hozni önmagától, ha nem marad a szőlőtőn, úgy ti sem, ha nem maradtok bennem. 5 Én vagyok a szőlőtő, ti pedig a szőlővesszők. Aki bennem marad, és én őbenne, az bő termést hoz, mert nálam nélkül semmit sem tehettek. 6 Ha valaki nem marad bennem, azt kivetik, mint a szőlővesszőt, és elszárad; összeszedik, tűzre vetik és elég. 7 Ha bennem maradtok, és az én igéim tibennetek maradnak, kérjetek, amit csak akartok, és megkapjátok. 8 Azáltal dicsőül meg Atyám, hogy sok gyümölcsöt hoztok, és tanítványaim lesztek. 9 Ahogy engem szeretett az Atya, úgy szerettelek én is titeket. Maradjatok meg szeretetemben. 10 Ha parancsaimat megtartjátok, megmaradtok szeretetemben, mint ahogy én is megtartottam Atyám parancsait, és megmaradok az ő szeretetében. 11 Azért mondtam nektek ezeket, hogy az én örömöm bennetek legyen, és örömötök teljes legyen.

12 Az az én parancsom, hogy szeressétek egymást, ahogy én szerettelek titeket. 13 Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint ha valaki életét adja barátaiért. 14 Ti a barátaim vagytok, ha megteszitek, amiket parancsolok nektek. 15 Már nem mondalak benneteket szolgáknak, mert a szolga nem tudja, mit tesz az ura. Barátaimnak mondtalak titeket, mert mindent, amit hallottam Atyámtól, tudtul adtam nektek. 16 Nem ti választottatok engem, hanem én választottalak titeket. Arra rendeltelek benneteket, hogy elmenjetek, gyümölcsöt teremjetek, és gyümölcsötök megmaradjon, s hogy bármit kértek az Atyától az én nevemben, megadja nektek. 17 Azt parancsolom nektek: szeressétek egymást!

A világ gyűlölete a tanítványok iránt

18 Ha a világ gyűlöl benneteket, tudjátok meg, hogy engem előbb gyűlölt nálatok. 19 Ha a világból valók volnátok, a világ szeretné azt, ami az övé. Mivel nem vagytok a világból valók, hanem kiválasztottalak titeket a világból, azért gyűlöl benneteket a világ. 20 Emlékezzetek a szóra, amit mondtam nektek: Nem nagyobb a szolga uránál. Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak; ha az én szavamat megtartották, a tiéteket is megtartják majd. 21 Ám mindezeket az én nevemért fogják tenni veletek, mert nem ismerik azt, aki küldött engem. 22 Ha nem jöttem volna, és nem beszéltem volna nekik, nem volna vétkük, de most nincs

tőhöz vagy szőlőskerthez, (Így Zsolt. 79,9. skk. Iz. 5. fej. Jer. 2,21. Ez. 15,2. skk. 19,10. skk.) Hasonlóképen nevezi Krisztus magát máshol fejnek, a híveket pedig saját tagjainak. (Ef. 5,23. 30. Kol. 1,18.) Különben a párhuzam világos.

* 2. *Lemetsz*, eltávolít, elvet. *Megtisztogat* a gaztól és fattyúhajtásoktól, átvitt értelemben a rossz hajlandóságoktól és bűnöktől, a gyümölcstermést, tehát a jócselekedetek akadályaitól.

* 3. *Az ige által*, Krisztus tanítása, kinyilatkoztatása és intelmei által.

* 4. *Énbennem* a hit által, *én tibennetek* a lelki élet éltető nedve, a malaszt által.

* 5. *Nálam nélkül semmit sem tehettek*, a Krisztussal való hitbeli kapcsolat és a malaszt nélkül semmit sem tehetünk, ami az üdvösségre érdemes volna.

* 6. *Énbennem nem marad* a hit és megszentelő malaszt által. *Kivetik azt,* az Isten szőlőjéből, országából; *elszárad* lelkileg, mint a letört venyige; tűzre vetik az ítéletkor az angyalok. (V. ö. Ez. 15,2. skk. Máté 3,10; 13,40. 42: 25,41.)

* 7. Krisztus mint máshol, úgy itt is hangsúlyozza, hogy a vele lelki összeköttetésben élő, az ő tanításához ragaszkodó és parancsait megtartó hívek kérése meghallgatást nyer. (Máté 7,7. sk. 21,22. Ján. 14,13. sk. 16,23. sk. és párh.)

* 8. *Dicsőíttetik meg Atyám.* Mint a vincellér öröme és dicsősége a bő termés, úgy a mennyei Atya dicsősége az, ha a hívek a jócselekedetek bő gyümölcsét termik, s mint Krisztus igazi tanítványai az ő szavára hallgatnak.

* 9-17. Krisztus engedelmes szeretete és a felebaráti szeretet parancsa.

* 9. További alkalmazás. Miként a Fiút az Atyához engedelmes szeretet kapcsolja, úgy a híveket is Krisztussal az ő parancsainak megtartása köti össze.

* 10. *Az én szeretetemben* irántatok; legyetek arra mindig méltók de persze magatok is szeressetek tovább.

* 11. E szeretetviszony fennmaradásának örül a Fiú és ez teszi teljesen boldoggá a híveket is.

* 12. A szeretet mintaképe Krisztus, fokmérője és jele az önfeláldozás és a parancsok megtartása, eredménye Krisztus barátsága és bizalma, gyümölcsei a jócselekedetek és a kérések meghallgatása. (V. ö. Máté 5,43. skk. 22,39. Ján. 13,34. Róm. 5,6. skk. 13,10. Ján. I. 3,11. 16,23: 4,7. 10. skk. stb.)

* 13. *Életét adja barátaiért*, célzás Krisztus megváltói halálára.

* 15. A barátság egyik ismertető jele a bizalom. A szolgát az ember nem avatja be minden titkába. (V. ö. Luk. 12,4.)

* 16. *Én választottalak* tanítványaimmá. *Gyümölcsöt teremjetek* munkátok által másokban. *Akármit kértek*. (V. ö. fentebb 7. vers.)

* 18-25. A világ gyűlölete Krisztus és tanítványai iránt.

* 18. *A világ* a világias gondolkozású emberek. *Engem előbb gyűlölt*, sőt üldözött földi életemben a megfeszítésig. (V. ö. Pét. I. 4,13. sk.)

* 19. *Gyűlöl titeket a világ*, mert vele ellenkező elvi alapon álltok, és az én országom Isten országa, a világ az ördögé. (Ján. I. 4,5.)

* 20. *Mondottam*. A szolga sorsa nem lehet jobb, mint uráé. (L. Máté 10,24. Ján. 13,16.) *Ha megtartották*, akkor remélhetitek, hogy megtartják; de hát valóban kevéssé tartották, tehát a tiéteket sem igen fogják, hanem titeket is üldözni fognak, mint engem.

* 21. *Az én nevemért*, személyemért, elveimért. Ez szolgáljon vigasztalásul a tanítványoknak is. (V. ö. Máté 10,22. Csel. 5,41; 21,13. Kor. II. 12,10. Gal. 6,17. Pét. I. 4,13. sk.) *Mert nem ismerik* az Atyát, tehát Krisztusban sem ismerik fel a Fiút.

mentségük a bűneikre. 23 Aki engem gyűlöl, Atyámat is gyűlöli. 24 Ha nem műveltem volna közöttük olyan tetteket, amilyeneket senki más nem művelt, nem volna bűnük. De most láttak, s mégis gyűlöltek engem is, Atyámat is. 25 Be kellett teljesednie a mondásnak, amely meg van írva a törvényükben: *`Ok nélkül gyűlöltek engem'* **{Zsolt 35,19}**.

26 Amikor pedig eljön a Vigasztaló, akit elküldök majd nektek az Atyától, az igazság Lelkét, aki az Atyától származik, ő majd tanúságot tesz rólam; 27 de ti is tanúságot tesztek majd, mert kezdettől fogva velem vagytok.

* 22. *Vétkük nem volna*; némi hibájuk ugyan volna, mert az igazságra a józan eszük is megtaníthatta volna őket; de hibájuk beszámíthatatlan, legalább kisebb volna. Nincs mentségük, nem menti őket a tudatlanság. (V. ö. Máté 7,28. sk. 9,33.)
* 23. A Krisztus és az Isten iránti ellenszenv általában együtt jár.
* 24. (Ján. 5,23.) — 24. *Senki más nem művelt* Krisztus előtt, melyekkel isteni küldetését igazolta. (V. ö. Máté 9,33. Ján. 5,36; 9,3: 10,25. 37: 14,10.) *Bűnük nem volna*. L. fentebb 22. v,
* 25. *Hogy beteljesedjék*, azért történt mindez. *Az ő törvényükben*. V. ö. Ján. 5,45; 8,17: 10,34.
* 26. V. ö. Zsolt, 34,7: 68,5. Luk. 24,48. Ján. 14,16. sk. 16,7. skk. Gal. 4,6.
* 27. *Kezdettől*, messiási működésem elejétől. A Szentlélek fog rólam belsőleg tanúskodni, ti pedig mint tanuk külsőleg.

Jn 16

1 Azért mondtam nektek mindezt, hogy meg ne botránkozzatok. 2 Ki fognak zárni benneteket a zsinagógából, sőt eljön az óra, amikor mindaz, aki megöl titeket, szolgálatot vél tenni az Istennek. 3 Azért teszik ezt, mert nem ismerték meg sem az Atyát, sem engem. 4 Mindezt pedig azért mondtam nektek, hogy amikor eljön ezeknek az órája, emlékezzetek rájuk, hogy én megmondtam nektek. Kezdetben azért nem mondtam el nektek ezeket, mert veletek voltam.

A Szentlélek működése

5 Most elmegyek ahhoz, aki küldött engem, és senki közületek nem kérdi tőlem: `Hová mégy?' 6 Hanem, mivel ezeket mondtam, szomorúság töltötte be szíveteket. 7 De én az igazságot mondom nektek: Jobb nektek, ha elmegyek. Mert ha nem megyek el, a Vigasztaló nem jön el hozzátok, ha azonban elmegyek, elküldöm őt hozzátok. 8 Ő, amikor eljön, meggyőzi a világot a bűnről, az igazságosságról és az ítéletről: 9 vagyis a bűnről, hogy nem hisznek bennem; 10 az igazságosságról, hogy az Atyához megyek, és többé nem láttok engem; 11 és az ítéletről, hogy ennek a világnak a fejedelme megítéltetett.

12 Még sok mondanivalóm volna számotokra, de most még nem tudjátok elviselni. 13 Amikor pedig eljön az igazság Lelke, ő elvezet majd titeket a teljes igazságra, mert nem magától fog szólni, hanem azt fogja mondani, amit hall, és az eljövendő dolgokat hirdeti nektek. 14 Ő majd megdicsőít engem, mert az enyémből vesz, és kijelenti azt nektek. 15 Mindaz, ami az Atyáé, az enyém; azért mondtam, hogy az enyémből vesz, és kijelenti azt nektek.

Az elválás fájdalma, a viszontlátás öröme

16 Még egy kis idő, és már nem láttok engem, majd ismét egy kis idő, és látni fogtok en-

* 16,1-5a. Az apostolok, üldözésének megjövendölése.
* 1. *Ezeket*, az előbbi fejezetben mondottakat. (18,27. v.) *Hogy meg ne botránkozzatok*, az üldözésben hitetek meg ne inogjon. Az előre látott csapások tudvalevőleg kevésbbé lepnek meg és sujtanak.
* 2. *Ki fognak zárni a zsinagógából.* (V. ö. Ján. 9,22; 12,42.) *Szolgálatot vél tenni*, a görög szerint istentiszteletet.
* 3. *Mert nem ismerlek*, mert hamis fogalmaik vannak Istenről. (V. ö. Ján. 15,21.)
* 4. *Mikor eljövend az óra*, az üldözések ideje.
* 5a. *Kezdetben nem mondottam*. Máshol azonban Jézus már előbb is beszélt tanítványai üldözéséről. (Máté 5,10. skk. 10,16. skk. Luk. 6,22.) De még nem ily határozottan, és csak mint távol jövőről, melyet a tanítványok a maguk messiási reményeiben elfogulva nem követtek, s csak kisebb méretűnek gondoltak és nem is vettek betűszerint. *Veletek valék.* Azelőtt az üldözések Jézust magát érték, s módjában volt őket vigasztalni.
* 5b-15. Krisztus távozása és a jövendő Vigasztaló szerepe.
* 5b. *Senki nem kérdi*. Valóban ezt Péter (Ján. 13,36.) és Tamás (14,5.) már kérdezték; de akkor azon hitben, hogy Krisztus csak más vidékre vagy országba készül, míg most végleges távozásáról van szó.
* 6. *Mert ezeket mondottam*, t. i. hogy rátok üldözés vár.
* 7. A Szentlélek eljövetelének feltétele távozásom, azaz a megváltás befejezése, a tanítványok szeretetének a személyes vonzalomtól való megtisztulása és önállóságuk kifejlődése. (V. ö. Ján. 7,39. 14,16.)
* 8. skk. *Meggyőzi*. A Szentlélek hármas szerepe: a hitetlen világot, a) *a bűnről*, azaz úgy belső, mint szemmel látható működésével az apostolokban és egyházban megvádolja, amiért Krisztust nem fogadta el Messiásnak; mintegy felébreszti a bűn álmából; b) *az igazságról*, arról, hogy Krisztus az Atyától jött és oda valóban visszatért, tehát valóban próféta, Isten Fia volt (v. ö. Ján. 9,33. 18,30. 38. stb.) s igazságtalanul ölték meg, de az emberek általa igazulnak meg; c) *az ítéletről*, Isten ítéletéről, mely az ördögöt és bűnt már legyőzte, az ördög országát megtörte (12,31.), az Isten országának csodálatos elterjedése és az emberi nem csodálatos átalakítása által. *A világ fejedelme*, vagyis az ördög.
* 12. *Nem vagytok elég erősek,* nem értitek meg és nincs elég lelki erőtök hozzá. Máshol Krisztus azt mondja, hogy mindent közölt tanítványaival (15,15.) persze csirájában; de a közölt tanításnak még fejlődnie kellett, hogy teljesen megértsék, amit épen a Szentlélek eszközölt. (Csel. 10,11. skk. Róm. 11,25. Kor. I. 15,51. skk. Tessz. I. 4,14. skk. stb.)

gem.« 17 Ekkor a tanítványok közül néhányan így szóltak egymáshoz: »Mi az, amit mond nekünk: `Egy kis idő, és nem láttok engem, majd ismét egy kis idő, és látni fogtok engem', és: `Az Atyához megyek'?« 18 Aztán megjegyezték: »Mi az, amit mond: `egy kis idő'? Nem értjük, mit beszél!« 19 Jézus észrevette, hogy kérdezni akarják, azért így szólt: »Arról tanakodtok egymás között, hogy azt mondtam: `Egy kis idő, és nem láttok engem, majd ismét egy kis idő, és látni fogtok engem'? 20 Bizony, bizony mondom nektek, hogy ti sírtok majd, és jajgattok, a világ pedig örvendeni fog. Ti szomorkodtok majd, de szomorúságotok örömre fordul. 21 Az asszony is, amikor szül, szomorkodik, mert eljött az ő órája; amikor azonban megszülte a gyermeket, már nem emlékszik a szorongatásra az öröm miatt, hogy ember született a világra. 22 Most ti is szomorkodtok, de újra látlak majd titeket, a szívetek örülni fog, és örömötöket nem veszi el tőletek senki. 23 S azon a napon már semmit sem kérdeztek tőlem.

Bizony, bizony mondom nektek: Amit csak kértek az Atyától az én nevemben, megadja nektek. 24 Eddig semmit sem kértetek az én nevemben. Kérjetek, és megkapjátok, hogy örömötök teljes legyen.

Szorongatás és béke

25 Ezeket példabeszédekben mondtam nektek. De eljön az óra, amikor már nem példabeszédekben szólok nektek, hanem nyíltan beszélek az Atyáról. 26 Azon a napon kértek majd az én nevemben, és én nem mondom majd nektek, hogy én fogom kérni az Atyát értetek, 27 mert maga az Atya szeret titeket, mivel ti szerettetek engem, és hittétek, hogy én Istentől jöttem. 28 Eljöttem az Atyától, és idejöttem a világba; most újra elhagyom a világot, és elmegyek az Atyához.« 29 Tanítványai erre azt mondták: »Íme, most nyíltan beszélsz, és nem példabeszédet mondasz. 30 Most tudjuk, hogy mindent tudsz, és nincs szükséged arra, hogy valaki kérdezzen téged. Ezért hisszük, hogy az Istentől jöttél.« 31 Jézus azt felelte nekik: »Most hiszitek? 32 Íme, eljön az óra, sőt már itt is van, amikor elszéledtek, mindenki az otthonába, engem pedig magamra hagytok. De én nem vagyok egyedül, mert az Atya velem van. 33 Ezeket azért mondtam el nektek, hogy békességtek legyen bennem. A világban megpróbáltatások érnek titeket, de bízzatok, én legyőztem a világot.«

* 13. *Eligazít*, mindig mélyebben bevezet, fokozatosan kifejti Krisztus tanítását. (V. ö. Ján. 14,26.) Mindezt a Szentlélek az egyházban végzi. *Nem magától*, nem ad új és különböző kinyilatkoztatást, hanem amit hall, vagyis amint személyére az Atyától (és Fiútól) származik, tőlük kapja az isteni lényeget, úgy a tudást is. Ő az egyházban a hagyomány és egyházi tanítás őre és magyarázója. *A jövendőket hirdeti*, az Isten országát, az egyház jövőjét, harcait és diadalát is kinyilatkoztatja, pl. épen Szt. János által a Jelenések könyvében.
* 14. sk. *Majd megdicsőít engem*, a Szentlélek ezen működése Krisztus dicsőségét fogja munkálni, mert tőle veszi az igazságot az isteni lényeggel együtt, illetőleg az Atyától Krisztus által. E szavak kifejezik a katholikus tant, a Szentléleknek az Atyától és Fiútól való származását. Az enyémből veszi lényegét és tanítását. *Ami Atyámé*, engem, t. i. az isteni lényeg és tudás.
* 16-22. Bánatra öröm.
* 16. sk. Az első *kis idő* az, mely Jézus haláláig, a második az, mely mennybemeneteléig, vagy a szellemi értelemben vett eljöveteléig a Szentlélekben eltelik, kiben Krisztus visszatér. Mindkét idő az örökkévalósághoz viszonyítva kicsi. (V. ö. Ján. 14,19: 16,7.)
* 18. *Nem értjük*; valóban Jézus szavai talányszerűek voltak.
* 19. *Észrevevé* a jelekből vagy kiolvasta szívükből gondolatukat.
* 20. *Sírtok és jajgattok* távozásom felett, míg a világ diadalt ül.
* 21. *Az asszony, midőn szül stb*. Az elválás fájdalma a tanítványokban mintegy a szellemi újjászületés, a vajúdás fájdalma volt. A vajúdó asszony hasonlata a Szentírásban gyakori.
* 22. *Ismét meglátlak titeket és örvendeni fog szívetek*, viszontlátlak a Szentlélekben. (V. ö. Ján. 14,17. Róm. 14,17. Fil. 4,4.)
* 23-28 Örvendetes ígéretek: A kérés meghallgatása; nyílt beszéd; az Atya szeretete.
* 23. Azon a napon, a Szentlélek eljövetele után. *Semmit sem kérdetek éntőlem*, mert a Szentlélek már mindenre megtanít. Az én nevemben; Krisztus Ígéreteiért és érdemeiért. A görög e szavakat a vers végére teszi. (V. ö. 14,13.)
* 24. Semmit sem kértetek ez én nevemben; addig Krisztus kért érettük, nem ők közvetlenül. Ez a közvetlen kérés nagy örömmel és bizalommal fogja éket eltölteni. (V. ö. 15,11.)
* 25. *Példabeszédekben,* képekbe burkolva, homályosan, mint a 17. sk. versbeli kérdésre feleletül adott hasonlatban. *Nyíltan beszélek*, világosan, t. i. majd ha a Szentlélek eljön.
* 26. *Nem mondom, hogy fogom kérni,* mert nem lesz szükség külön földi közbenjárásra, hanem önállóan és közvetlenül fogtok kérni s meghallgatást nyerni.
* 27. *Az Atya szeret titeket*, mint az ő Fiának hivő és szerető tanítványait. (V. ö. Róm. 8,34. Zsid. 7,25: 9,24.)
* 28. *Kijöttem* isteni születésem és megtestesülésem által. (V. ö. 8,42. stb.)
* 29-33. Az apostolok hite és elszéledése.
* 29. *Nyíltan beszélsz*, világosabban, hasonlat nélkül.
* 30. *Az Istentől jöttél ki*, látjuk istenségedet abból, hogy belátsz lelkünkbe.
* 31. *Most hiszitek?* De ne bízzatok oly nagyon magatokban.
* 32. *Már eljött*; már küszöbön van az idő, hogy elszéledjetek; hitetek tehát még gyenge. *Az ő tulajdonába*, lakóhelyére, övéihez. Ez beteljesedett. (Máté 26,56.)
* 33. *Békességtek legyen*, vigasztalástok és nyugalmatok. (V. ö. 14,27.) *Legyőztem a világot*; bízzatok ti is, legyőzitek a gonosz világot. (Csel. 5,40. sk. Róm. 8,37. Kor. II. 7,8. skk 12,9. stb.)

Jézus imája az Atyához: 17,1-26

Jn 17

Jézus az Atyához fordul

1 Amikor Jézus mindezt elmondta, szemét az
égre emelve így szólt: »Atyám, eljött az óra: dicsőítsd meg Fiadat, hogy a Fiú is megdicsőítsen
téged, 2 ahogy hatalommal ruháztad fel őt minden
test fölött, hogy mindenkinek, akit neki adtál, örök
életet adjon. 3 Az örök élet pedig az, hogy megismerjenek téged, az egyedül igaz Istent, és akit
küldtél, Jézus Krisztust. 4 Én megdicsőítettelek téged a földön: befejeztem a művet, amelyet rám
bíztál, hogy elvégezzem. 5 Most te dicsőíts meg
engem, Atyám, önmagadnál, azzal a dicsőséggel,
amely az enyém volt nálad, mielőtt a világ lett.

6 Megismertettem nevedet az emberekkel,
akiket a világból nekem adtál. Ők a tieid voltak,
és nekem adtad őket, s ők megtartották a te szavadat. 7 Most már megtudták, hogy minden, amit nekem adtál, tőled van, 8 mert az igéket, amelyeket
nekem adtál, átadtam nekik; ők elfogadták, és valóban felismerték, hogy tőled jöttem, és elhitték,
hogy te küldtél engem.

Jézus könyörög a tanítványokért

9 Értük könyörgök. Nem a világért könyörgök, hanem azokért, akiket nekem adtál, mert ők
a tieid. 10 Mindaz, ami az enyém, a tiéd, és ami a
tiéd, az enyém, és én megdicsőültem bennük.
11 Én már nem vagyok a világban, de ők a világban vannak, én pedig tehozzád megyek.

Szent Atyám, tartsd meg őket a te nevedben,
amelyet nekem adtál, hogy egy legyenek, mint mi.
12 Amíg velük voltam, megtartottam őket nevedben, akiket nekem adtál. Megőriztem őket, és senki
más nem veszett el közülük, csak a kárhozat fia,
hogy az Írás beteljesedjék. 13 Most pedig hozzád
megyek, és ezeket elmondom a világban, hogy az
én örömöm teljes legyen bennük. 14 Közöltem velük igédet, és a világ gyűlölte őket, mert nem a világból valók, ahogy én sem vagyok a világból.

15 Nem azt kérem, hogy vedd el őket a világból, hanem hogy óvd meg őket a gonosztól.
16 Nem a világból valók, mint ahogy én sem vagyok a világból való. 17 Szenteld meg őket az
igazságban. A te igéd igazság. 18 Ahogyan engem
a világba küldtél, úgy küldtem őket én is a világba. 19 Értük szentelem magam, hogy ők is meg
legyenek szentelve az igazságban.

* 17. fej. *Krisztus főpapi imádsága Atyjához*. Ebben az imádságban Krisztus megváltói működéséről az Atyának mintegy beszámol; övéi hitéért. hálát ad; felajánlja magát áldozatul, maga részére megdicsőülést, tanítványai és hívei számára állhatatosságot, egységet és szeretetet kér. A beszédet az Úr valószínűleg még az utolsó, vacsora termében (nem a Getszemáni úton) mondotta.

* 1. *Eljött az óra*, szenvedésem és halálom ideje. *Dicsőítsd meg Fiadat* a megváltás művének sikerében, feltámadásában, mennybemenetelében, az Atya jobbjára való felmagasztalásában, a Szentlélek eljövetelében és műveiben. Mindezekben egyúttal a Fiú is megdicsőítette az Atyát. (V. ö. Ján. 13,31. sk.)

* 2. *Hatalommal ruháztad fel*. Krisztusnak az emberek fölött nyert hatalma tette lehetségessé a megváltást és az Atya ilyen megdicsőítését. Minden test, mint a Szentírás sok helyén annyi, mint minden ember, minden teremtmény. (V. ö. Máté 28,18.)

* 3. *Az pedig az örök élet*, vagyis abban áll. Az örök élet lényege, alapja és első feltétele az Isten és a tőle küldött Megváltó megismerése és a keresztény hit. Figyelemreméltó, hogy itt Krisztus, egészen egy rangba van állítva az Atyával.

* 4. *Megdicsőítettelek*, dicsőséget szereztem neked. (Ján. 13,31.) Krisztus itt múlt időkben beszél, mert a megváltás művét már bevégzettnek tekinti. *A munkát*, a megváltást.

* 5. *Te dicsőíts meg engem stb*. emberi természetemet. Az isteni természet dicsősége már a világ kezdete előtt övé volt és önkéntes megalázkodása elteltével most már visszaszállott reá. (V. ö. Luk. 24,26. Fil. 2,6. skk.)

* 6. *Megismertettem nevedet*, azaz téged, tanításom által. *Miket nekem adtál*, tanítványaimnak és híveimnek szántál, predestináltál, meghívtál, kegyelmeddel hozzám vezettél. (Ján. 6,44; 15,16.) *Beszédedet megtartották*, azaz parancsaidat.

* 7. *Amit adtál*, a tanítást, a parancsokat és a hatalmat. (Ján. 5,19; 7,16; 12,49.)

* 8. *Tőled jöttem, te küldöttél*, megismertek isteni eredetemet és messiási küldetésemet, tehát a keresztény vallás lényegét.

* 9. sk. *Őéreltük könyörgök*, művem folytatóiért, kik az Atya különös segítségére szorulnak. Nem a világért, nem a gonosz világért, mint olyanért, hanem a világért, hogy megtérjen és üdvözüljön. Krisztus most elsősorban híveiért imádkozott, de ellenségeit sem zárta ki. (V. ö. Luk. 23, 34. Máté 5, 44. Ján 17, 20.) Ők a tieid. Lásd fentebb 6. vers. *Megdicsőültem bennük*, azáltal, hogy megváltónak, mesternek elfogadtak és a bennem való hitből és parancsaim szerint malasztomból éltek.

* 11. *Már nem vagyok e világban*, földi szereplésem mármár véget ért. Én pedig hozzád megyek, már többé nem vezetem és védeni őket. *Tartsd meg őket a te nevedben,* azaz a benned való hitben és szeretetben, *hogy egyek legyenek*, hogy az egységes meggyőződés és törekvés, az isteni személyek egysége mintájára, összekösse őket.

* 12. *Én tartottam meg* a hitben és hitvallásban és az egységben. *A kárhozat fia*, saját hibájából martaléka (t. i. Judas). *Hogy az Írás teljesedjék*. Zsolt. 40,10. (V. ö. Máté 23,15. Ján. 13,18. Csel. 1,20.) Azonban máshol (Tessz. II. 2,3.) a kárhozat fia az Antikrisztus.)

* 13. *Ezeket beszélem*, az egész megelőző búcsúbeszédet, különösen a hithűség és hitegység hangsúlyozását és gondviselésem igéretét; *a világon*, e földön, ez életben. *Hogy örömein bennük teljes legyen,* t. i. állhatatos hitetek és egységetek felett. (V. ö. Ján. 15,11.)

Jézus könyörög a hívőkért

20 De nem csupán értük könyörgök, hanem
azokért is, akik az ő szavuk által hinni fognak ben-
nem, 21 hogy mindnyájan egy legyenek; ahogyan
te, Atyám, bennem vagy, és én tebenned, úgy ők
is egy legyenek mibennünk, és így elhiggye a vi-
lág, hogy te küldtél engem. 22 Azt a dicsőséget,
amelyet nekem adtál, átadtam nekik, hogy egy le-
gyenek, ahogyan mi egy vagyunk. 23 Én őbennük,
te énbennem, hogy tökéletesen egy legyenek. Is-
merje meg ebből a világ, hogy te küldtél engem,
és szeretted őket, mint ahogy engem szerettél.
24 Atyám, azt akarom, hogy ők is, akiket ne-
kem adtál, ott legyenek velem, ahol én vagyok,
hogy lássák dicsőségemet, amelyet nekem adtál,
mert szerettél engem a világ teremtése előtt.
25 Én igaz Atyám! A világ nem ismert meg
téged, de én ismertelek téged, és ők is megismer-
ték, hogy te küldtél engem. 26 Megismertettem ve-
lük a nevedet, és meg is fogom ismertetni, hogy a
szeretet, amellyel engem szerettél, bennük legyen,
és én őbennük.«

* 14. *A te igéidéi közöltem*. (V. ö. Ján. 7,16.) *A világ gyűlölte őket stb*. Lásd fentebb Ján. 15,18. sk. 16,1. skk. Ján. I. 3,13. Isten igéje miatt gyűlölte őket a világ, mert nem tartoznak hozzá, más elveket vallanak.

* 15. *Nem hogy vedd el őket;* hiszen az a feladatuk, hogy Krisztus művét e földön folytassák. *A gonosztól*, általában minden rossztól, kivált az ördögtől. (V. ö. Máté 6,13. Ján. I. 2,13. skk. stb. Tessz. II. 3,5.)

* 17. *Szenteld meg őket*, adj nekik erkölcsi tökéletességet, vagy pedig különítsd el a profán világtól magasabb célra. (Utóbbi értelemben I. Jer. 1,5. Sirák 49,9. Mák. II. 1,25. Ján. 10,36.) *Az igazságban*, a te igaz tanításodban. Tehát világosítsd és erősítsd meg őket az igazság birtokában, képesítsd és tedd méltóvá annak hirdetésére. Szenteld meg őket magukat is általa erkölcsileg.

* 18. *Úgy küldöttem én is őket*, tehát nekik is szenteknek és hivatásukra felszentelve kell lenniök.

* 19. *Őértük szentelem magamat*, nekik szentelem, sőt értük feláldozom magamat, hogy az előbb (17. vers) kívánt megszentelésben általam részesüljenek. (V. ö. Móz. V. 15,19. Bír. 17,3. Kir. II. 8,11. Róm. 12,1; 15,16. stb.) *Meg legyenek szentelve az igazságban*. Lásd fentebb 17. v.

* 20. *Kik hinni fognak*, azaz a jövendő hívekért.

* 21. *Egyek legyenek*, a Szentháromság mintájára, A hívek ezen egysége szemben a gonosz világ megoszlásával. Krisztus igazságának és isteni küldetésének a bizonyítéka. (V. ö. Ján. 17,11. Csel. 2,46. 4,32. 5,12. Ján. I. 1,3.)

* 22. skk. *A dicsőséget*, az istenfiúságot vagy az örök életet a dicsőséges feltámadással, melyeket mint ember kapott a mennyei Atyától és híveivel közölt. (V, ö. Fil. 2,6.) *Hogy tökéletesen eggyé legyenek*. Lásd lentebb 11. vers. A megszentelő malaszt által lettek a hívek Isten fogadott fiaivá, Krisztus testvéreivé és a mennyország örököseivé. Ily módon az Atya és Fiú kölcsönös viszonya a híveket Krisztussal és egymással egybekötő újabb természetfölötti kötelék, a Megváltó küldésének és az Atya szeretetének újabb indító oka és jele.

* 25. Ez a beszéd záradéka. *Nem ismert meg* vétkes tudatlanságból.

* 26. *Megismertettem velük* a kinyilatkoztatás és a Szentlélek által. Az Isten helyes ismerete a keresztény szeretetnek és a hívek egységének fő forrása és indító oka.

JÉZUS MEGDICSŐÜLÉSE: 18,1-20,29

Jézus szenvedése, halála: 18,1-19,42

Jn 18

Jézus elfogása

1 Miután Jézus ezeket elmondta, kiment ta-
nítványaival a Kedron patakon túlra, ahol volt egy
kert; oda ment be ő és a tanítványai. 2 Ismerte azt
a helyet Júdás is, aki elárulta őt, mert Jézus gyak-
ran járt oda tanítványaival. 3 Júdás tehát, miután
magához vett egy szakasz katonát, s a főpapoktól
és a farizeusoktól poroszlókat, odament lámpá-
sokkal, fáklyákkal és fegyverekkel. 4 Jézus pedig,
aki tudott mindent, ami várt rá, eléjük ment, és

* 18,1-12. *Jézus elfogatása*. (Máté 26,47-56. Márk 14,43-52. Luk. 22,47-53.)
A Getszemáni kerti lelki tusáról (Máté 26,36. skk. Márk 14,32. skk. Luk. 22,40. skk.) és Judás csókjáról (Máté 26,49. Márk 14,44. sk. Luk. 22,47. sk.) János hallgat.

* 1. *A Kedron* kis patak a faros és az Olajfák hegye közt. *Egy kert*, t. i. Getszemáni. (Lásd Máté 26,36.)

* 2. *Gyakran járt oda Jézus*. V. ö. Luk. 21,37. 22,39.

* 3. *Egy csapatot*, a római helyőrség egy századát, nehogy a nép Jézus védelmére keljen. (V. ö. Máté 26,5.) *Poroszlókat*, azaz a főtanács (szinedrium) hajdúit, azonkívül (Lukács szerint 22,52.) a levita templomőrséget. *Szövétnek* annyi, mint fáklya.

* 5. *Én vagyok*; tehát Jézus nem menekül, hanem önként adja magát üldözői kezébe,

* 6. *Meghátrálának, földre esének*; mindenesetre Jézus egyéniségének fönségétől és ismert tekintélyétől; de csoda is volt a dologban, mellyel a bárány megmutatta, hogy oroszlán is tudna lenni.

megkérdezte tőlük: »Kit kerestek?« 5 Azt felelték neki: »A Názáreti Jézust.« Ő azt mondta nekik: »Én vagyok.« Ott állt velük Júdás is, aki elárulta őt. 6 Amikor azt mondta nekik: »Én vagyok«, meghátráltak és a földre estek. 7 Erre ismét megkérdezte őket: »Kit kerestek?« Azok pedig azt mondták: »A Názáreti Jézust.« 8 Jézus megismételte: »Mondtam nektek: Én vagyok! Ha tehát engem kerestek, hagyjátok ezeket elmenni!« 9 Be kellett teljesednie az igének, amelyet mondott: »Akiket nekem adtál, azok közül senkit sem vesztettem el.« 10 Mivel Simon Péternek volt egy kardja, kirántotta azt, lesújtott a főpap szolgájára, és levágta a jobb fülét. A szolga neve Malkusz volt. 11 Jézus erre azt mondta Péternek: »Tedd a hüvelyébe kardodat! Ne igyam ki a poharat, amelyet az Atya nekem adott?«

Kihallgatás Annás előtt; Péter tagadása

12 Ekkor a szakasz, a parancsnok és a zsidók poroszlói elfogták Jézust, és megkötözték őt. 13 Először Annáshoz vitték, ő ugyanis apósa volt Kaifásnak, aki főpap volt abban az esztendőben. 14 Kaifás volt az, aki azt a tanácsot adta a zsidóknak: »Jobb, ha egy ember hal meg a népért«.

15 Simon Péter és egy másik tanítvány követte Jézust. Ez a tanítvány ismerőse volt a főpapnak, és bement Jézussal a főpap udvarába, 16 Péter pedig az ajtón kívül állt. Kiment tehát az a másik tanítvány, aki ismerőse volt a főpapnak, szólt az ajtónálló szolgálónak, és bevezette Pétert. 17 Akkor az ajtónálló szolgáló azt mondta Péternek: »Nem vagy te is ennek az embernek a tanítványai közül való?« Ő azt felelte: »Nem vagyok!« 18 Ott álltak a szolgák és poroszlók, akik tüzet raktak, mert hideg volt, és melegedtek. Péter is ott állt velük, és melegedett.

19 A főpap eközben tanítványairól és tanításáról kérdezte Jézust. 20 Jézus azt felelte neki: »Én nyíltan beszéltem a világnak, mindig a zsinagógában tanítottam és a templomban, ahova a zsidók mindnyájan összegyűlnek, és titokban semmit sem mondtam. 21 Miért kérdezel engem? Kérdezd azokat, akik hallották, mit beszéltem nekik. Íme, ők tudják, mit mondtam.« 22 Amikor ezeket mondta, az ott álló poroszlók egyike arcul ütötte Jézust, és így szólt: »Így felelsz a főpapnak?« 23 Jézus azt felelte neki: »Ha rosszul szóltam, bizonyítsd be a rosszat, ha pedig jól, miért ütsz engem?« 24 Akkor Annás elküldte őt megkötözve Kaifás főpaphoz.

* 8. *Hagyjátok ezeket elmenni*. Tehát Jézus nem magával törődik, hanem csak tanítványaival.

* 9. *Beteljesedjék a beszéd*, azaz Jézusnak búcsúbeszédében mondott szavai. (L. Ján. 17,12.) Igaz, hogy ott Jézus inkább a tanítványok lelki megmentéséről beszel; de a közvetlen veszedelem a tanítványok hitét is erős próbára tehette volna.

* 10. Péter heves természetéhez és előbbi ígéreteihez híven (Máté 26,35. Ján. 13,37. stb.) fegyverrel kél az Úr védelmére. A többi evangélista nem említi Péter és a szolga nevét, csak a tényt. *Kardja lévén*. (V. ö. Luk. 22,38.)

* 11. *A poharat*, azaz a szenvedést. (L. Máté 20,22. 26,39. és párh.)

* 13-27. *Jézus a főpapok előtt; Péter tagadásai*. (Máté 26,57-75. Márk 14,53-72. Luk. 22;54-71.)

Jézus elítélésének mozzanatai ezek: Elfogják éjjel 11-12 órakor; még azon éjjel Annáshoz, majd Kaifáshoz viszik. (Ján. 18,13. 24.) Annás, kit egyedül János említ, úgy látszik, csak előzetes vizsgálatot végez. Még éjjel összegyűl Kaifásnál a csonka főtanács, hol Jézust kihallgatják, bántalmazzák és elítélik, mialatt Péter ét az udvarban háromszor megtagadja. (Máté 26,57-75. Márk 14,53-72. Luk. 22,54-65.) Azonkívül János is elbeszél egy Péter tagadásával egyidejű éjjeli kihallgatást, melyen a szolga Jézust arcul üti. (Ján. 18,15-27.) Lukács szerint Jézust a főpapnál (Kaifásnal) kihallgatják, Péter háromszor megtagadja, a poroszlók bántalmazzák, reggel pedig a főtanács teljes ülésén halálra ítélik (Luk. 22,54-71. v. ö. Máté 27,1. Márk 15,1.), azután reggel hat óra körül valamennyi evangélista szerint Pilátushoz viszik. Jánosnál az Annás- és Kaifás-féle (egyidejű) éjjeli ülés összeolvad. (A két főpap palotájának közös udvara lehetett.)

* 13. *Annásról* L. Luk. 3,2. és jegyz.; Kaifásról L. ugyanott és Ján. 11,49. Abban az évben főpapnak. L. Ján. 11,49.

* 14. *Tanácsot adta*. L. fentebb Ján. 11,50. jegyz.

* 15. *Másik tanítvány*. Ez János, ki evangéliumában nem szokta magát megnevezni, turném körülírja. Tehát János közbenjárására bocsátották be, Pétert.

* 17. Pétert galileai kiejtése és zavara is elárulta. (Máté 26,73. és párh.) Jánost mint ismerőst bebocsátották.

* 19. A főpap kérdezi, bizonyára Kaifás.

* 22. *Arcul üté,* hogy kedvére tegyen a főpapnak. (V. ö. Máté 5,39.)

* 24. *Elküldé Kaifáshoz*. Eszerint csak itt kezdődnék a Kaifás előtti kihallgatás. De lehet, hogy az átküldés már előbb (a 13. versben) megtörtént, de csak most utólag van megemlítve.

* 27. *Megszólala a kakas* a harmadik tagadásnál. (Márk szerint az első tagadásnál is. Márk 14,68. v. ö. Luk. 22,61.) Péter tagadásai Kaifás udvarában történtek. (János szerint az első talán Annásében.)

* 28-40. *Jézus kihallgatása Pilátusnál*. (Máté 27,1. skk. Márk 15,1. skk. Luk. 23,1. skk.)

* 28. *Helytartóság*, a római helytartó vagy kormányzó lakása és hivatala (máskép praetorium vagy törvényház), hol a húsvéti ünnepek alatt a helytartó székelt. (Heródes király palotájában vagy az Antónia várban.) *Reggel vala*. Mivel a zsidóknak nem volt szabad halálos ítéletet végrehajtani a római hatóság engedelme nélkül, saját törvényük pedig tiltotta a küszöbön álló húsvétot kivégzéssel megszentségteleníteni, az engedelem sürgős volt. (V. ö. 31. v.) *Meg ne fertőztessenek*. A zsidó törvénytudók szerint a ház, melyben húsvétkor kovászos kenyér volt, tisztátalanná tett, ami megakadályozta volna aznap a húsvéti bárány evését. (Móz. V. 16,3. 4. Krón. II. 30,3. 13. skk. szerint.) *A húsvétot enni*, azaz a

25 Simon Péter pedig ott állt és melegedett. Egyesek azt mondták neki: »Ugye te is az ő tanítványai közül való vagy?« Ő azonban letagadta: »Nem vagyok!« 26 A főpap egyik szolgája, rokona annak, akinek Péter levágta a fülét, így szólt: »Nem téged láttalak vele a kertben?« 27 Péter pedig ismét tagadta, és nyomban megszólalt a kakas.

Kihallgatás Pilátus előtt; az ítélet

28 Jézust Kaifástól a helytartóságra vezették. Kora reggel volt. Ők nem mentek be a helytartóságra, hogy tisztátalanná ne váljanak, és megehessék a húsvéti bárányt. 29 Ezért Pilátus ment ki hozzájuk, és megkérdezte: »Miféle vádat hoztok fel ez ellen az ember ellen?« 30 Azt felelték neki: »Ha nem volna gonosztevő, nem adtuk volna őt a kezedbe.« 31 Erre Pilátus azt mondta nekik: »Vegyétek át ti őt, és ítéljétek el a törvényetek szerint.« A zsidók azt felelték neki: »Nekünk senkit sem szabad megölnünk.« 32 Ez azért történt, hogy beteljesedjék Jézus szava, amelyet mondott, jelezve, hogy milyen halállal fog meghalni.

33 Ismét bement tehát Pilátus a helytartóságra, hívatta Jézust, és megkérdezte őt: »Te vagy-e a zsidók királya?« 34 Jézus azt felelte: »Magadtól mondod ezt, vagy mások mondták neked rólam?« 35 Pilátus ezt válaszolta: »Hát zsidó vagyok én? Saját nemzeted és a főpapok adtak téged a kezembe. Mit tettél?« 36 Jézus azt felelte: »Az én országom nem ebből a világból való. Ha az én országom ebből a világból volna, szolgáim harcra kelnének, hogy a zsidók kezébe ne kerüljek. De az én országom nem innen való.« 37 Pilátus erre megkérdezte: »Tehát király vagy te?« Jézus azt felelte: »Te mondod, hogy király vagyok. Arra születtem és azért jöttem a világba, hogy tanúságot tegyek az igazságról. Mindaz, aki az igazságból való, hallgat a szavamra.« 38 Pilátus erre így szólt: »Mi az igazság?« Majd e szavak után ismét kiment a zsidókhoz, és azt mondta nekik: »Én semmi vétket sem találok őbenne. 39 Szokás pedig nálatok, hogy húsvétkor szabadon bocsássak nektek valakit. Akarjátok-e, hogy szabadon bocsássam nektek a zsidók királyát?« 40 Erre ismét így kiáltoztak: »Ne ezt, hanem Barabást!« Barabás pedig rabló volt.

húsvéti bárányt. (L. Máté 26,17. skk. Márk 14,12. skk. Luk. 22,8. skk. Kor. I. 5,7.) A jeruzsálemi zsidók tehát a húsvéti vacsorát csak aznap este szándékoztak ünnepelni, tehát húsvét csak másnap volt. (Lásd Ján. 13,1. jegyz.) A húsvétevés nem jelenti a kovásztalan kenyér evését, sem a húsvéti áldozatokat (chagigát), vagy a húsvét ünneplését.

* 29. *Micsoda vádat*, t. i. polgári, politikai vádat.

* 30. *Nem adtuk volna*; tehát Pilátus nyugodjék meg az ő vizsgálatukban és jogérzetükben.

* 31. *Törvényetek szerint*. Ha vallási bűntényről van szó, azt megítélheti vagy büntetheti a zsidó főtanács is, pl. vesszőzéssel. *Nem szabad megölni;* tehát a zsidók már elhatározták a halálbüntetést. (V. ö. Luk. 23,15. Ján. 19,7.)

* 32. *Mondott*, hogy t. i. keresztre feszítik. (L. Máté 20,19. Ján. 3,14; 8,28; 12,32.) A zsidó törvény szerint Jézust mint hamis prófétát megkövezték volna (Móz. V. 13,5, skk.); a keresztrefeszítés a római lázadók büntetése volt.

* 33. skk. Látszik, hogy a zsidók már a messiás-királyság, tehát a lázadás vádjával léptek fel. (Luk. 23,3.), mely már csak zsidóktól származhatott.

* 36. *Országom nem e világból való*, azaz nem földi, nem politikai, hanem szellemi ország, nekem nincsenek katonáim és fegyvereim.

* 37. *Király vagy te?* Ebben némi gúny van. *Hogy bizonyságot tegyek*, hogy tanítsam az igazságot. *Aki az igazságból való*, fogékony iránta, hivatva van rá. (V. ö. Ján. 6,44. sk.) *Hallgat szómra*, azaz hisz és engedelmeskedik.

* 38. *Mi az igazság?* miben áll? hol van? Erre az ókori bölcsek is kíváncsiak voltak, de felelni nem tudtak. Pilátus szavaiban is bizonyos keserű gúny és kételkedés lappang. Szerinte az igazság csak ábránd és azt keresni bolondság. *Semmi vétket sem találok*, azaz polgári és politikai vétket, ami halálra méltó volna; tehát Jézust ártatlan ábrándozónak tartja.

* 39. János itt mellőzi Pilátus feleségének izenetét (Máté 27,19.), a Heródeshez való küldést (Luk. 23,7. skk. 15.) és a kézmosást. (Máté 27,24.) *A zsidók királyát*; ez ismét boszszantása a zsidóknak, mely őket még jobban felbőszíti. (Máté 27,17. Ján. 19,15; 19.)

* 40. *Rabló vala*, lázadó, gyilkos. (V. ö. Márk 15,7. Luk. 23,19.)

Jn 19

1 Akkor Pilátus elvezettette Jézust és megostoroztatta. 2 A katonák pedig koronát fontak tövisből, a fejére tették, és bíborszínű köpenyt adtak rá.

* 19,1-16. *Ostorozás, koronázás, csúfolás; mentőkísérletek*. (Máté 27,24-30. Márk 15,16-19. Luk. 23,7-16.)

* 1. A kegyetlen ostorozás sokszor megelőzte a keresztrefeszítést. De Pilátus célja az ostorozással tulajdonképen az volt, hogy a zsidók gyűlöletet kielégítse és dühét csillapítsa vagy őket irgalomra hangolja. (L. Máté 27,26. jegyz.)

3 Aztán eléje járultak, és azt mondogatták: »Üdvözlégy, zsidók királya!« És arcul verték őt. 4 Pilátus újra kiment, és azt mondta nekik: »Íme, kihozom őt nektek, hogy megtudjátok, hogy semmi vétket sem találok benne.« 5 Akkor kijött Jézus, töviskoronával, bíborköpenyben. Ő pedig azt mondta nekik: »Íme, az ember!« 6 Amikor a főpapok és poroszlók meglátták, kiáltozni kezdtek: »Feszítsd meg, feszítsd meg!» Pilátus így szólt: »Vegyétek át ti őt, és feszítsétek keresztre, mert én nem találok vétket benne.« 7 De a zsidók így szóltak: »Nekünk törvényünk van, és a törvény szerint meg kell halnia, mert Isten Fiává tette magát!«

8 Amikor Pilátus meghallotta ezeket a szavakat, még jobban megijedt. 9 Újra bement a helytartóságra, és megkérdezte Jézustól: »Honnan való vagy te?« Jézus azonban nem adott neki feleletet. 10 Ezért Pilátus azt mondta neki: »Nekem nem válaszolsz? Nem tudod, hogy hatalmam van arra, hogy szabadon bocsássalak, és arra, hogy megfeszítselek?« 11 Jézus azt felelte: »Semmi hatalmad sem volna felettem, ha onnan felülről nem adatott volna neked. Ezért annak, aki engem kezedbe adott, nagyobb a bűne.«

12 Ettől fogva Pilátus azon volt, hogy elbocsássa őt. De a zsidók így kiáltoztak: »Ha ezt elbocsátod, nem vagy a császár barátja! Mindaz, aki királlyá teszi magát, ellenszegül a császárnak.« 13 Amikor Pilátus meghallotta ezeket a szavakat, kihozatta Jézust, és a bírói székbe ült azon a helyen, amelyet kövezett udvarnak neveznek, héberül meg Gabbatának. 14 A húsvét készületnapja volt akkor, körülbelül a hatodik óra. Így szólt a zsidókhoz: »Íme, a ti királyotok!« 15 De azok így kiáltoztak: »El vele, el vele, feszítsd meg őt!« Pilátus megkérdezte tőlük: »A királyotokat feszítsem meg?« A főpapok azt felelték: »Nincs királyunk, csak császárunk!« 16 Akkor aztán kezükbe adta őt, hogy feszítsék meg. Azok átvették Jézust.

* 2. sk. A vádnak megfelelőleg a katonák Jézust (a vörös katonaköpenyeggel) mint zsidók királyát csúfolják ki és bántalmazzák. Hasonló gúnyt és bántalmakat szenvedett Jézus már a zsidó főtanács előtt. (Máté 26,67. sk. Márk 14,65. Luk. 22,63. sk.)

* 4. sk. Pilátus bemutatja a meg-kínzott és nevetségessé tett Jézust a kinn háborgó népnek (Íme az ember!), hogy az megszánja, maga pedig bizonyságot tesz ártatlanságáról. De hiába; a zsidók dühe nem csillapodik.

* 6. *Feszítsétek meg*, ha akarjátok és tudjátok; én nem akarok ebben a bírói gyilkosságban közreműködni.

* 7. Mivel Pilátus római szempontból nem látott okot a halálos ítéletre, a zsidók most már saját törvényükre hivatkoznak. (Móz. III. 24,15. sk. V. 18,20.) Egyébiránt a főtanács ez alapon istenkáromlásért már el is ítélte Jézust. (Máté 26,65. sk. és párh.)

* 8. *Megijede*. A rómaiak igyekeztek kímélni a meghódított népek törvényeit és vallását. Pilátus félt, hogy Rómában a zsidó vallás sérelmét rossz néven veszik; Jézus fenséges egyénisége is nagy hatással volt Pilátusra; felesége izenete is aggasztotta (Máté 27,19.); s pogány babonájában azt hitte, hogy valami pogány isten fiával vagy félistennel van dolga.

* 9. Szeretne a kényes helyzetből szabadulni, a kellemetlen ügyet más helytartóra vagy fejedelemre áthárítani. Vagy talán Krisztus istenfiúi eredetére kíváncsi. *Nem adott feleletet*. (Mint Máté 26,63. Luk. 23,9.) Tudta, hogy a helytartó úgy sem érti meg vagy félreérti (miként fentebb 18,36. sk.).

* 10. *Nekem nem szólasz?* Jézus hallgatása a helytartót bántja; nyers hatalmára hivatkozik.

* 11. *Onnan felülről,* Istentől, az ő terve szerint, kinek csak felelős eszköze vagy. Ki kezedbe adóit, nagyobb bűne vagyon, t. i. a főpapnak, a főtanácsnak és a zsidóknak. Pilátusnak volt némi mentsége: pogány volta, a zsidók fenyegetése és saját mentő kísérletei; de a zsidóknak nem volt. Az ő jogérzete és lelkiismerete fellázadt az igazságtalan ítélet ellen, melybe belekényszerítették. (Ján. 15,22. 24.)

* 12. *Ettől fogva* vagy ezen okból *azon volt, hogy elbocsássa*. *Nem vagy a császár barátja*. A zsidók észreveszik Pilátus ingadozását; kijátsszák ellene az utolsó ütőkártyát: császári kegyvesztéssel fenyegetik; Jézus szerintük lázadó, tehát Pilátus ilyet pártol és menteget. Ebben a gyanakvó, kegyetlen Tiberius császár nem ismert tréfát. Pilátus különben is már kompromittált ember volt. De büntetését nem kerülte el; száműzetésben, öngyilkossággal halt meg.

* 13. A fenyegetés használt: Pilátus a nyílt oszlopcsarnokban bírói székbe ült. Rómában a halálos ítélet ünnepélyességéhez tartozott, hogy szabad ég alatt, emelt helyről mondják ki.

* 14. *A húsvét készületnapja*, abban az évben péntek. (L. Ján. 13,1.) *Hat óra*, római szokás szerint éjféltől számítva. Márk azt mondja, hogy hat órakor már fölfeszítették Jézust, tudniillik zsidó számítással, dél felé. (Lásd Márk 15,25. és jegyz.) *A ti királyotok*. Ilyen trónkövetelőtől féltek oly nagyon? Ez maró gúny, ami a zsidókat még jobban felbőszíti.

* 15. *Csak császárunk*. Megtagadják múltjukat és nemzeti vágyaikat; császárhűséget színlelnek, csakhogy célt érjenek.

* 16. *Kezükbe adá*, t. i. a papi fejedelmeknek, hogy vezetésük alatt a római katonák fölfeszítsék. (V. ö. Máté 27,26. Csel. 2,23; 3,15.)

* 17-30. Jézust fölfeszítik; (a kereszt fölirata); ruháit elosztják; anyját Jánosra hagyja. (Máté 27,33. skk. Márk 15,22. skk. Luk. 23,32. skk.)

Jézus kereszthalála

17 Ő pedig keresztjét hordozva kiment az úgynevezett Koponyahelyre, amelyet héberül Golgotának neveznek. 18 Ott keresztre feszítették őt, és vele másik kettőt kétfelől, Jézust pedig középen. 19 Pilátus egy feliratot is készíttetett, és a keresztre helyeztette. Ez volt ráírva: »A Názáreti Jézus, a zsidók királya.« 20 Ezt a feliratot tehát sokan olvasták a zsidók közül, mert közel volt a városhoz az a hely, ahol megfeszítették Jézust. Héberül, latinul és görögül volt írva. 21 A zsidók főpapjai ezért arra kérték Pilátust: »Ne azt írd: A zsidók királya, hanem: Ez azt mondta: `A zsidók királya vagyok'!« 22 Pilátus azt felelte: »Amit írtam, azt megírtam!«

23 A katonák pedig, miután megfeszítették Jézust, fogták a ruháit, elosztották négy felé, minden katonának egy részt, azután fogták a köntöst is. A köntös varratlan volt, felülről egy darabban szőve. 24 Ezért azt mondták egymásnak: »Ezt ne vágjuk szét, inkább vessünk rá sorsot, kié legyen!« Ez azért történt, hogy beteljesedjék az Írás, amely így szól:

»Elosztották maguk között ruháimat,

és köntösömre sorsot vetettek« **{Zsolt 22,19}**.

A katonák tehát ezt tették.

25 Jézus keresztje mellett ott állt anyja, anyjának nővére, Mária, Kleofás felesége és Mária Magdolna. 26 Amikor Jézus meglátta anyját és az ott álló tanítványt, akit szeretett, így szólt anyjához: »Asszony, íme, a te fiad!« 27 Azután azt mondta a tanítványnak: »Íme, a te anyád!« És attól az órától magához vette őt a tanítvány.

28 Ezután Jézus, aki tudta, hogy már minden bevégeztetett, hogy beteljesedjék az Írás, így szólt: »Szomjazom!« 29 Volt ott egy ecettel teli edény. Ezért ecettel telt szivacsot tűztek egy izsópra, és a szájához nyújtották. 30 Amikor Jézus az ecetet megízlelte, azt mondta: »Beteljesedett!« És fejét lehajtva kilehelte lelkét.

Jézus temetése

31 A zsidók pedig, mivel készületnap volt, kérték Pilátust, hogy törjék meg lábszárcsontjaikat, és vegyék le őket, hogy a testek ne maradjanak ott a kereszten szombatra, mert az a szombat nagy nap volt. 32 Odamentek tehát a katonák, és eltörték a lábszárát először az egyik vele együtt keresztrefeszítettnek, aztán a másiknak. 33 Amikor azonban Jézushoz értek, mivel látták, hogy ő már meghalt, nem törték meg a lábszárát, 34 ha-

* 17. *Keresztjét hordozván*. Az elítélt maga szokta vinni keresztjét; de Jézusnak Cirenei Simon segített. (Máté 27,32. és párh.) Lukács itt említi a siránkozó asszonyokat. (23,27.) *Golgota*. Lásd Máté 27,33. jegyz.

* 18. A keresztrefeszítésről lásd Máté 27,32. Luk. 23,33.

* 19. *A címtáblára*, melyet az elítélt nyakába akasztottak és keresztjére szegeztek, rá volt írva annak neve és vétke. Krisztus állítólagos vétke volt, hogy a zsidók királyának mondta magát. A felirat újabb bosszantás a zsidókra, bár öntudatlanul is igazat mond.

* 20. Ez a három volt a Zsidóországban használatos nyelv.

* 21. A zsidók tiltakoznak a bosszantó fölirat ellen; elérték a gúnyt.

* 22. *Megírtam*, tehát úgy marad.

* 23. *Négyfelé oszták*, minden katonának egy-egy ruhadarabot, tehát ennyi katona működött közre a fölfeszítésben. A talárszerű *köntös* (tunica) a hagyomány szerint Szűz Mária munkája volt.

* 24. *Hogy beteljesedjék az írás*. Zsolt. 21,19. (L. Máté 27,35. és párh.)

* 25. *Mária Kleofás*, máskép Alfeus *felesége*, Jakab és József anyja. (V. ö. Máté 10,3; 13,55; 27,56. Márk 15,40. Luk, 23,49; 24,10. Gal. 1,19.) Ez a Mária valószínűleg nem volt Szűz Máriának édes testvére, hanem csak unokatestvére vagy más rokona; inkább Kleofás lehetett Szt. József testvére. *Magdolnáról* lásd Máté 28,1. Márk 16,1. 9. Luk. 7,37. jegyz. 8,2. Az asszonyok eleinte távolabb álltak (Márk 15,40.), majd közelebb merészkedtek. Ott állának Szalome és mások is.

* 26. *Az ott álló tanítvány* persze János, *íme a te fiad*. Ennek nem volna értelme, ha Máriának más fia is lett volna.

* 27. *Magához vevé*, vagyis hajlékába, otthonába. Úgy látszik, Jánosnak Jeruzsálemben valami kis háza volt. De mire ő később Efezusba került, Mária már elhalálozott.

* 28. *El van végezve*, a megváltás műve be van fejezve. *Beteljesedjék, szomjúhozom*. Lásd Zsolt. 21,16; 68,22. Sok kínlódás és vérvesztés után nagy szomjúság szokott beállani.

* 29. *Tele ecettel*. Az ecetes víz a katonák üdítő itala volt. Ez különbözik a keresztrefeszítés előtt nyújtott bódító italtól. (V. ö. Máté 27,34. sk. Márk 15,23.) *Izsópra tűzvén*; tehát a kereszt nem volt magas. Máté szerint kevéssel halála előtt így kiált föl Jézus: Én Istenem! miért hagytál el engem? (Zsolt. 21,1. Máté 27,46.)

* 30. *Beteljesedett,* t. i. a szomjúságra vonatkozó jövendölés és az egész megváltás műve. *Kiadá lelkét*; a görögben: átadá, t. i. Istennek. (Zsolt. 30,6.) Az egyik lator megtér. (Luk. 23,40-43.) Jézus meghal. (Máté 27,50. Márk 15,37. Luk. 23,46.) A halált kísérő csodák. (Máténál 27,51. skk. Márk 15,38. Luk. 23,44. sk.)

* 31-42. *Jézus átszúrása és temetése*. (Máté 27,57-66. Márk 15,42-47. Luk. 23,50-56.)

* 31. *Készületnap* (paraskevé) *volt*, a szombatra és egyúttal a húsvétra való készület napja; tehát péntek. *Hogy ne maradjanak a kereszten*. Római szokás szerint a holttesteket a kereszten hagyták, míg feloszlottak, vagy a madarak és ragadozók prédájává lettek; de a hozzátartozók kérésére kiadták nekik a testet. A zsidó törvény szerint a kivégzett embert még aznap el kellett temetni (Móz. V. 21,22. sk.), kivált ha küszöbön állt a szombat vagy húsvét, vagy épen a szombatra eső húsvét. *Törjék meg azok szárcsontjait*. Ez a büntetés fokozására vagy a halál siettetésére szolgált. De ha a halál már bizonyos volt, akkor a kivégzettet csak átszúrták.

nem az egyik katona lándzsával megnyitotta oldalát, amelyből azonnal vér és víz jött ki. 35 Aki ezt látta, tanúságot tett róla, és igaz az ő tanúsága. Ő tudja, hogy igazat mond, hogy ti is higgyetek. 36 Mert ezek azért történtek, hogy beteljesedjék az Írás: *»Csontját ne törjék össze«* **{Kiv 12,46; Zsolt 34,21}**. 37 Egy másik Írás pedig azt mondja: *»Látni fogják azt, akit keresztülszúrtak«* **{Zak 12,10}**.

38 Ezek után pedig az arimateai József, aki Jézus tanítványa volt, de a zsidóktól való félelmében csak titokban, megkérte Pilátust, hogy levehesse Jézus testét. Pilátus megengedte. Elment tehát és levette a testet. 39 Eljött Nikodémus is, aki először éjszaka ment hozzá, s mirha- és áloé-keveréket hozott, körülbelül száz fontot. 40 Fogták tehát Jézus testét, és a fűszerekkel együtt gyolcsruhákba göngyölték, ahogy a zsidóknál temetni szokás. 41 Azon a helyen, ahol felfeszítették őt, volt egy kert, és a kertben egy új sírbolt, amelyben még senki sem feküdt. 42 Mivel a sír közel volt, a zsidók készületnapja miatt oda helyezték Jézust.

* 34. A hagyomány és régi keresztény iratok szerint az átszúró katona neve Longinus volt. *Vér és víz jőve ki*. Tehát a vér kezdett megaludni, vagy pedig az átszúrásnál a szívburok vize keveredett össze a vérrel. Ez némelyek szerint arra mutat, hogy Jézusnál a nagy kínok és lelki gyötrelmek miatt szívszakadás állott be. (V. ö. Ján. I. 5, 6, 8.) Erős emberek a kereszten másod- vagy harmadnapig is elkínlódtak, míg éhen haltak.
* 35. *Aki látta, bizonyságot tett*, tudniillik az evangélista, ki itt magáról harmadik személyben beszél. Hogy higgyetek Krisztusban, mint messiásban és Isten Fiában, az ő valódi halálában és föltámadásában.
* 36. *Hogy beteljesedjék az Írás*: Móz. II. 12,46. IV. 9,12.
* 37. *Más írás*: Zak. 12,10. Egykor bánkódva és sóvárogva fognak arra nézni, kit általvertek.
* 38. *Titokban, félelem miatt*, tartván a főtanács bosszújától, melynek tagja volt. (Máté 27,57. Márk 15,43. sk. Luk. 23,50. sk. Ján. 12,42.
* 39. Úgyszintén *Nikodémus* is. (L. Ján. 3,2.)
* 41. *Új sírbolt*. (Máté 27,60.) A kert Józsefé volt.
* 42. *A készületnap miatt* sürgős volt a temetés; azért kellett közeli sírt keresni.

Jézus feltámadása: 20,1-29

Jn 20

Az üres sír felfedezése

1 Mária Magdolna a hét első napján kora reggel, amikor még sötét volt, a sírhoz ment, és látta, hogy a kő el van mozdítva a sírbolttól. 2 Elfutott tehát, elment Simon Péterhez és a másik tanítványhoz, akit Jézus szeretett, és azt mondta nekik: »Elvitték az Urat a sírból, és nem tudjuk, hová tették!« 3 Erre Péter és a másik tanítvány elindultak, és a sírhoz mentek. 4 Ketten együtt futottak, de a másik tanítvány gyorsabban futott, mint Péter, és elsőként ért a sírhoz. 5 Lehajolt, és látta lerakva a gyolcsokat, de nem ment be. 6 Azután odaért Simon Péter is, aki követte őt, és bement a sírboltba.

* 20,1-10. *Magdolna, Péter és János a sírnál*. (Máté 28,1. skk. Márk 16,1. skk. V. ö. Luk. 24,1. skk. 12. Kor. I. 15,5.) Az újszövetségi szentkönyvek a feltámadt Jézusnak több mint tíz megjelenését írják le, vagy legalább említik. Lásd Máté 28. fej. jegyzet elején.
* 1. *A hét első napján*, a görög szerint szombat utáni első nap, azaz vasárnap. Az asszonyok célja volt Jézust bebalzsamozni, amire péntek este nem volt idő. (Márk 16,1. Luk. 23,56; 24,1.) *Magdolna*. A többi evangélista Magdolnával együtt több asszonyról beszél. János Magdolnát említi, ki neki és Péternek a jó hírt először vitte. Magdolna kora hajnalban a többi asszonnyal együtt indult, de előre sietett, s mikor az üres sírt látta, nem várva be a többi asszonyt, az apostolokhoz szaladt. Úgy látszik, ezután érkezett a többi asszony a sírhoz. Ezek távozása után jött a két apostol Magdolnával.
* 2. *Elvitték*, valaki vagy a zsidók; tehát ellopták vagy áthelyezték. Nem tudjuk; többesben beszél, valamennyi asszony nevében. (V. ö. Luk. 24,24.)
* 4. *Megelőzé Pétert*, mert fiatalabb is volt, meg a szeretet is hajtotta. Látá a lepleket, melyeket a feltámadó Jézus levetett magáról.
* 6. *Beméne*, mert ő tapasztaltabb és bátrabb volt.
* 7. *Külön egy helyen összehajtva*; tehát látták, hogy nem rablók dúlták fel a sírt.
* 8. *Hitt,* t. i. János; bár még az ő hite sem volt tökéletes.
* 9. *Még nem értették* az Írást, azaz a jövendöléseket. (Pl. Zsolt. 15,10. Iz. 53. fej. Máté 16,21.) Bár Jézus sokszor beszélt feltámadásáról tanítványainak, de ők mást vártak, azért nehezen fogták fel a dolgot. Csak a feltámadt Jézus megjelenései és a Szentlélek kiáradása nyitotta ki szemüket. Föl kellett támadnia, Isten terve és a próféták szerint és a megváltás céljából. (V. ö. Luk. 24,26. Róm. 4,25. Kor. I. 15. fej.)
* 10. *Hazamenének*, nagy zavarban. Nagyon természetes, hogy az asszonyok és az apostolok ebben a helyzetben

Látta letéve a gyolcsokat 7 és a kendőt, amely a fején volt, nem a gyolcsok mellé helyezve, hanem külön egy helyen, összegöngyölve. 8 Akkor bement a másik tanítvány is, aki először érkezett a sírhoz; látta és hitt. 9 Még nem értették ugyanis az Írást, hogy fel kell támadnia a halálból. 10 A tanítványok ezután ismét hazamentek.

Jézus megjelenik Mária Magdolnának

11 Mária pedig kinn állt a sírnál, és sírt. Amint sírdogált, behajolt a sírboltba. 12 Két angyalt látott fehér ruhában ülni, az egyiket fejtől, a másikat lábtól, ahol Jézus teste feküdt. 13 Azok megkérdezték tőle: »Asszony, miért sírsz?« Ő azt felelte nekik: »Elvitték az én Uramat, és nem tudom hová tették!« 14 Ahogy ezt kimondta, hátrafordult, és látta Jézust, hogy ott áll, de nem tudta, hogy Jézus az. 15 Jézus megkérdezte tőle: »Asszony, miért sírsz? Kit keresel?« Ő pedig, azt gondolva, hogy a kertész az, ezt felelte neki: »Uram, ha te vitted el őt, mondd meg nekem, hová tetted, és én elviszem!« 16 Ekkor Jézus megszólította őt: »Mária!« Erre ő megfordult, és héberül így szólt: »Rabbóni!«, ami azt jelenti: Mester. 17 Jézus így szólt hozzá: »Ne tarts fel engem, mert még nem mentem fel az Atyához, hanem menj el a testvéreimhez, és mondd meg nekik: Fölmegyek az én Atyámhoz és a ti Atyátokhoz, az én Istenemhez és a ti Istenetekhez.« 18 Mária Magdolna elment, és hírül vitte a tanítványoknak: »Láttam az Urat!«, és hogy ezeket mondta neki.

Jézus megjelenik a tanítványoknak

19 Mikor azon a napon, a hét első napján este lett, és a helyiség ajtaja, ahol a tanítványok összegyűltek, be volt zárva a zsidóktól való félelem miatt, eljött Jézus, megállt középen, és azt mondta nekik: »Békesség nektek!« 20 Miután ezt mondta, megmutatta nekik a kezét és az oldalát. A tanítványok megörültek, amikor meglátták az Urat. 21 Aztán újra szólt hozzájuk: »Békesség nektek! Amint engem küldött az Atya, úgy küldelek én is titeket.« 22 S miután ezt mondta, rájuk lehelt, és így szólt hozzájuk: »Vegyétek a Szentlelket! 23 Akiknek megbocsátjátok bűneiket, bocsánatot nyernek; akiknek pedig megtartjátok, azok bűnei megmaradnak.«

Jézus és Tamás

24 Tamás pedig, egy a tizenkettő közül, akit Ikernek hívnak, nem volt velük, amikor eljött Jézus. 25 A többi tanítvány elmondta neki: »Láttuk az Urat!« Ő azonban így szólt: »Hacsak nem látom kezén a szegek nyomát, és ujjamat a szegek zavartan ide-oda futkároztak. Nagyon hirdetni nem merték a dolgot, de maguk is várakozó álláspontra helyezkedtek.

* 11-18. *Jézus megjelenik Magdolnának*. (Márk 16,9. skk. Luk. 24,10.)

* 11. Magdolna nem tudott megválni a sírtól.

* 12. *Két angyalt*; lásd Luk. 24,4. skk. (V. ö. Máté 28,2. 5. Márk 16,5. skk.)

* 13. Magdolna az angyalokat embereknek véli. *Elvitték*. Feltámadásra még nem gondol.

* 14. *Nem tudta, hogy Jézus*, tehát nem ismerte meg. A föltámadt Jézus megdicsőült teste meg volt változva. (V. ö. Márk 16,12. Luk. 24,16. skk. Ján. 21,4.); ehhez járult a dolog hihetetlensége és Mária könnyben úszó szeme.

* 15. *Vélvén, hogy a kertész*. Ily korán a kertben alig lehetett más. *Ha te vitted el* máshová, az ideiglenes sír helyett.

* 16. Mária! Az ismert kedves hangot megismeri. *Rabboni!* arámi nyelven, mely Jézus közönséges társalgó nyelve volt, annyi, mint mester! (Lásd Márk 10,51.) Erre Mária, ki meglepetésében többet mondani nem tudott, kétségkívül Jézus lábaihoz borult és átkarolta azokat. (V. ö. Máté 28,9. Luk. 7,38.)

* 17. *Ne illess engem, még nem mentem föl*. E helynek sokféle, részben bizarr magyarázata van. Valószínű értelme az: Ne akarj most visszatartani, ne töltsd az időt, siess megbízásomban eljárni, hagyd a viszontlátás és végleges együttlét örömeinek élvezetét a jövőre; lesz még idő a szeretet nyilvánításaira nemcsak a mennyben, hanem e földön is. *Atyámfiaihoz*, tanítványaimhoz. (V. ö. Máté 28,10. Ján. 15,13. skk.) Atyámhoz és Atyátokhoz, bár más értelemben Atyám ő énnekem és nektek.

* 19-23. Megjelenés a tanítványoknak zárt ajtók mellett, Szentlelket ad a bűnbocsátásra. (V. ö. Márk 16,14. Luk. 24,36. skk.)

* 19. *Azon a napon*, még a föltámadás napján. Ugyanazon a napon megjelent Péternek és az emmausi tanítványoknak is. (Lásd Luk. 24,13. skk. Kor. I. 15,5.) *Békesség nektek*, a zsidók szokásos üdvözlése.

* 20. *Megmutatá* lábait is. (Luk. 24,40.)

* 21. *Én is küldelek*, művem folytatására.

* 22. Rájuk lehelt, jelképezve a Szentlélek közlését. *Vegyétek a Szentlelket*. Ez már nem Ígéret, hanem akarat,

* 23. E szavakkal adta Krisztus Urunk tanítványainak a bűnbocsátó, a gyónásban feloldozó hatalmat, vagyis alapította a penitenciatartás szentségét. Megjegyzendő, hogy e hatalmat a távollevő Tamás is megkapta.

* 24-29. Nyolcadnapra újabb megjelenés a tanítványoknak Tamással együtt.

* 24. *Tamásról* lásd Máté 10,3. Ján. 11,16; 14,5. Hol járt az első megjelenéskor, nem tudjuk.

* 25. *Oldalába*; tehát az oldalseb nagy volt.

* 26. *Nyolc nap múlva*, vagyis a következő vasárnap. *Zárt ajtón át*. Krisztus megdicsőült teste nem volt az áthatolhatatlanság fizikai törvényének alávetve.

* 27. *Nézd*, azaz tapintsd meg. *Ne légy hitetlen*. Tamás tulajdonképen nem volt hitetlen, csak kételkedő és késedelmes hitű. Most már meg van győzve, hisz, nem kíván több bizonyságot. Úgy látszik, megelégedett a látással, a tapintást nem vette igénybe. Jól mondja Nagy Szt. Gergely, hogy többet használt nekünk a hitre Tamás hitetlensége, mint a többi apostol hite.

* 28. *Én Uram, én Istenem!* Ez nem puszta csodálkozó felkiáltás, hanem hitvallás.

helyére nem teszem, és kezemet az oldalába nem helyezem, én nem hiszem!«

26 Nyolc nap múlva ismét együtt voltak a tanítványai, és Tamás is velük volt. Jézus eljött – bár az ajtó zárva volt –, megállt középen, és így szólt: »Békesség nektek!« **27** Azután azt mondta Tamásnak: »Tedd ide ujjadat és nézd a kezeimet; nyújtsd ki kezedet és tedd az oldalamba, és ne légy hitetlen, hanem hívő!« **28** Tamás azt felelte: »Én Uram és én Istenem!« **29** Jézus erre azt mondta neki: »Mivel láttál engem, hittél. Boldogok, akik nem láttak, és mégis hittek.«

UTÓSZÓ: 20,30-31

30 Jézus még sok egyéb csodajelet is művelt tanítványai szeme láttára, amelyek nincsenek megírva ebben a könyvben. **31** Ezeket pedig azért írták le, hogy higgyétek, hogy Jézus a Krisztus, az Isten Fia, és e hit által az ő nevében életetek legyen.

* 29. *Boldogok, akik nem látlak és hittek*. Tamás hite tökéletlen volt: nem elégedett meg a szemtanuk bizonyságával, hanem látni, sőt tapintani akart. Igenis, szabad a hit mellett bizonyítékokat követelni, melyek meggyőznek, hogy Isten az illető igazságot kinyilatkoztatta, de nem bizonyítják be azt észből és tapasztalásból; mert ebben az esetben már tudás volna, de nem hit. (A hit a természetes úton nem szembetűnő dolgok bizonyítéka. Zsid. 11,1.) Tamás az embert látta, de az Istent hitte, mint Szt. Ágoston mondja. A túlságos kritizálás ma is gyenge hitre mutat, sőt veszélyezteti a hitet.

* 30-31. *Első záradék*.
E záradékkal az evangélium tulajdonképen már be van fejezve. Látszik, hogy a következő fejezet utólagos adalék, amit annak tartalma is megerősít. De ezt az adalékot is maga Szt. János apostol adta hozzá művéhez utólagosan.

* 30. *Sok egyéb jelet*, azaz csodát, főleg föltámadása utáni megjelenéseit. *Nincsenek megírva*. (Ebből látszik, hogy a Szentírás nem egyetlen hitforrás és hitszabály, hanem másik hitforráss hagyomány, hitszabály pedig az egyház tanítása és tekintélyei) — 31. *Hogy Jézus a Krisztus, az Isten Fia*, t. i. a Messiás és a Szentháromság második személye. *Hogy éltetek legyen*, t. i. természet fölötti és örök éltetek őáltala.

* 31. A 20. fejezettel az evangélium szemlátomást be van fejezve s a 21. fejezet utólagos hozzáadás; de az ősegyház hagyománya és irodalmának tanúsága, úgyszintén a fejezet tartalmának és stílusának tanúsága szerint az is, Szt. János apostol műve.

AZ EVANGÉLIUM KIEGÉSZÍTÉSE: 21,1-25

Jn 21

A Feltámadott megjelenik a tónál

1 Ezek után Jézus ismét megjelent a tanítványoknak a Tibériási tengernél. Így jelent meg: **2** Együtt volt Simon Péter, Tamás, akit Ikernek hívnak, a galileai Kánából való Natanael, Zebedeus fiai, és még másik kettő a tanítványai közül. **3** Simon Péter azt mondta nekik: »Megyek halászni.« Azok azt felelték: »Megyünk veled mi is.« Elindultak tehát, és beszálltak a bárkába, de azon az éjszakán semmit sem fogtak.

4 Amikor már megvirradt, Jézus a parton állt, de a tanítványok nem tudták, hogy Jézus az. **5** Jézus azt mondta nekik: »Fiaim, nincs valami ennivalótok?« Azt felelték: »Nincsen!« **6** Ő ekkor azt mondta nekik: »Vessétek a hálót a bárka jobb oldalára, és találni fogtok!« Kivetették, de kihúzni már nem tudták a tömérdek hal miatt. **7** Akkor az a tanítvány, akit Jézus szeretett, így szólt Péterhez: »Az Úr az!« Amint Simon Péter meghallotta, hogy az Úr az, magára öltötte köntösét, mert neki volt vetkőzve, és a tengerbe vetette magát. **8** A többi tanítvány pedig a bárkával jött ki, mert nem voltak messze a parttól, csak mintegy kétszáz könyöknyire, és húzták maguk után a halakkal telt hálót.

* 21,1-14. Jézus megjelenik tanítványainak a tiberiási csodálatos halfogásnál. (V. ö. Luk. 5,1-11.)

* 1. *A tiberiási tenger* a Genezáret tava. (V. ö. Ján. 6,1.) Itt már régebben is történt egy csodálatos halfogás.

* 2. Az apostolok a húsvéti ünnepek után néhány nappal Jézus parancsa szerint visszatértek Galileába, régi foglalkozásukhoz, a halászathoz. (Máté 26,32; 28,7. Márk 14,28.) A tanítványokról lásd Máté 10,2. skk. Ján. 1,37. skk. 43. skk. Csel. 1,13. skk. stb. *Más kettő*, úgy látszik, hogy szintén apostol. De látszik, hogy Péter vezetőszerepet visz köztük.

* 4. *Jézus a parton álla*, azaz megjelent. Nem ismerek meg, hanem idegen embernek nézték, a távolság és szürkület miatt, de különösen megdicsőült testének változása miatt. (V. ö. Luk. 24,16. Ján. 20,14.)

* 5. *Nincs ennivalótok?* Van-e nálatok eladó hal?

* 7. János visszaemlékezve az első csodálatos halfogásra (Luk. 5,4. skk.), megismerte az Urat. Inkább a szíve mondta meg neki, mint a szeme. Erre Péter is eszéhez kap. Köntösét, a halászok által munkaközben viselt durva ingforma ruhát. Neki volt vetkezve s tiszteletlenségnek tartotta ilyen félmeztelenül az Úr előtt megjelenni. A tengerbe ereszkedék; tehát, úgy látszik, úszva ment Jézushoz a parthoz. Nem győzte várni a nehézkes bárkát.

* 8. *A többi hajóval méne* s vonszolta a vízbe csüngő hálót. Kétszáz könyök, mintegy 100 méter; János mint szakértő ennyire becsülte a távolságot.

* 9. sk. *A parazsat, halat* (hallevest) *és kenyeret* Jézus teremtette elő csodálatosan. A hal még csak készült, mert a halakat Jézus csak azután hozatta elő.

* 11. János még *a halak számára* is pontosan emlékszik. Isten csodája volt, hogy *a háló szét nem szakadt*.

* 12. *Nem merte kérdeni*, oly világos volt a dolog.

9 Amikor partra szálltak, égő parazsat pillantottak meg, rajta halat és mellette kenyeret. 10 Jézus azt mondta nekik: »Hozzatok a halakból, amelyeket most fogtatok!« 11 Erre Simon Péter visszament, és partra vonta a hálót, amely meg volt tömve százötvenhárom nagy hallal. És bár ennyi volt, nem szakadozott a háló. 12 Jézus azt mondta nekik: »Gyertek, egyetek!« A tanítványok közül senki sem merte őt megkérdezni: »Ki vagy te?« Tudták ugyanis, hogy az Úr az.

13 Jézus odament, fogta a kenyeret, és odaadta nekik, ugyanígy a halat is. 14 Jézus ekkor már harmadszor jelent meg a tanítványainak azóta, hogy föltámadt a halálból.

A Feltámadott szavai Péterhez

15 Miután ettek, Jézus megkérdezte Simon Pétert: »Simon, János fia, jobban szeretsz-e engem, mint ezek?« Ő azt felelte: »Igen, Uram, te tudod, hogy szeretlek!« Erre azt mondta neki: »Legeltesd bárányaimat!« 16 Majd másodszor is megkérdezte: »Simon, János fia, szeretsz-e engem?« Azt felelte: »Igen, Uram, te tudod, hogy szeretlek!« Erre azt mondta neki: »Legeltesd juhaimat!« 17 Aztán harmadszor is megkérdezte: »Simon, János fia, szeretsz-e engem?« Péter elszomorodott, hogy harmadszor is megkérdezte őt: »Szeretsz-e engem?«, és azt felelte: »Uram, te mindent tudsz, te tudod, hogy szeretlek!« Ekkor így szólt: »Legeltesd juhaimat! 18 Bizony, bizony mondom neked: amikor fiatalabb voltál, felövezted magadat, és oda mentél, ahova akartál. Amikor azonban megöregszel, kiterjeszted kezeidet; más övez fel téged, és oda visz, ahova nem akarod.« 19 Ezt pedig azért mondta, hogy jelezze, milyen halállal fogja megdicsőíteni az Istent. Miután ezt mondta, így szólt hozzá: »Kövess engem!«

20 Amint Péter hátrafordult, látta, hogy jön utána az a tanítvány, akit Jézus szeretett, aki a vacsorán közel hajolt Jézushoz, és megkérdezte: »Uram, ki az, aki téged elárul?« 21 Amikor tehát Péter meglátta őt, megkérdezte Jézustól: »Uram, és ő?« 22 Jézus azt felelte neki: »Ha azt akarom, hogy maradjon, amíg eljövök, mit törődsz vele? Te kövess engem!« 23 Ezért a testvérek között elterjedt a szóbeszéd, hogy az a tanítvány nem hal meg. Pedig Jézus nem azt mondta neki: »Nem hal meg«, hanem: »Ha azt akarom, hogy maradjon, amíg eljövök, mit törődsz vele?«

* 13. Jézus megvendégeli tanítványait. Az evangélium nem mondja, hogy Jézus is evett volna.

* 14. *Harmadszor jelent meg*; csak az apostoli testület előtti megjelenéseket számítja. (Ján. 20,19. 26; 21,1. skk.)

* 15-19. *Péter főpásztori megbízatása és vértanúi halálának megjövendölése*. (V. ö. Máté 16,13-19.)
Mielőtt Krisztus a főpásztori hivatalt Péterre ruházza, előbb háromszoros szeretetvallomást kér tőle, mellyel háromszori tagadását mintegy jóvá tegye. *A legeltetés* részint a táplálást, részint a vezetést és gondozást jelenti. A görög szövegben becéző kicsinyítéssel báránykáim és juhocskáim áll. Ez jelentheti a hívek aprajáit-nagyját; de a bárányok jelenthetik a világi híveket is, a juhok pedig lehetnek az alsóbbrendű pásztorok, vagyis elöljárók. Péter a pásztoroknak is pásztora. *János fia* (Máté 16,17. Jónás fia); úgy látszik, a két hasonló nevet a közéletben felcserélték. Az apa megnevezése a beszédnek bizonyos ünnepiességet kölcsönöz. Miként első ízben (Luk. 5,1-11.), úgy itt is, a másik csodálatos és jelképes halfogás alkalmával adta Krisztus Péternek az egyházi őséget (a primátust.).

* 18. E hely világos célzás Péter vértanúi halálára. Ismeretes, hogy ő Rómában Néró császár alatt keresztre feszíttetett és pedig saját kívánságára fejjel lefelé, miről az őskeresztény írók, emlékek és az apostoli korig visszamenő hagyomány tanúskodnak. Krisztus azt akarja mondani: Fiatal korodban öltöztél, vetkeztél, jöttél, mentél tetszés szerint, szóval magad ura voltál; de majd öregségedben kitárod karjaidat a kereszten, más övez fel téged bilincsekkel, kötelekkel, oda visz és oda köt, ahova nem akarod, a kereszthez. A vértanuságtól, a kíntól, a haláltól, bármily szívesen és hősiesen tűrje is valaki, az emberi természet mindig borzad, még a vértanuk is, sőt maga Krisztus is irtózott tőle haláltusájában.

* 19. *Mondá, jelezvén*; ez az evangélista magyarázata. *Megdicsőíteni az Istent*. A vértanúi halál, melyben az ember legnagyobb földi javát, az életet, eszményi célért áldozza, Istennek mindenek fölött való értékelése s az ember hitének és szeretetének legerősebb bizonyítéka. (V. ö. Ján. 12,23: 13,31: 17,1. Fil. 1,20. Pét. I. 4,16.) *Kövess engem*, a szöveg összefüggése szerint a vértanuságba, a keresztre (v. ö. Ján. 12,32. sk. 13,36. sk.)

* 20-23. Péter kíváncsiságának megrovása.

* 20. *Ki az, ki elárul*? (Lásd Ján. 13,25.)

* 21. Péter nem féltékenységből teszi fel a kérdést, hanem testvéri érdeklődésből, hogy hát ővele mi lesz, vájjon a szeretett tanítványra is vértanúság vár?

* 22. *Akarom*; így a Vulgata latin fordítás; de ez a régi másolók hibája lehet. A görögben, sőt némely latin szövegemlékekben is feltételesen: ha akarom. A föltételes kifejezés jobban beleillik a szöveg összefüggésébe. *Így maradjon*, azaz életben maradjon. *Míg eljövök*. Krisztusnak földi élete után többféle eljövetelét különböztetjük meg: történetit (büntetőt, diadalmast), belsőt, világvégit; itt Krisztus kétségkívül világvégi eljövetelre célzott. (A parusiára.) *Mi közöd hozzá*? Nem szabad kíváncsiskodni; nyugodjál meg Isten rendelésében s haladj a neked tőlem kijelölt és megmutatott úton.

* 23. Elterjede a hír. Valóban a jövendölést, kivált a Vulgatában olvasható állító alakjában félre lehetett érteni. Tényleg az őskereszténységben az első század végéig megvolt ez a vélemény, melynek kedvezni látszott János rendkívül magas kora és némelyeknél az eljövetel közelségének hite. (Kor. I. 15,51. Tessz. I. 4,14. 16.) Az apostol halála után

Befejező megjegyzések az Evangéliumhoz

24 Ez az a tanítvány, aki tanúságot tesz mindezekről, és aki ezeket írta. Tudjuk, hogy igaz az ő tanúsága. **25** Van még sok egyéb is, amit Jézus tett, s ha azokat egyenként mind megírnák, úgy gondolom, az egész világ sem tudná befogadni a könyveket, amelyeket írni kellene.

pedig ebből a hírből eredt az a legenda, hogy az apostol ugyan sírba szállott, de a sírban él és lehelete sírhantjának porát mozgásba hozza. Az evangélium tehát a legenda félreértését igazítja helyre, ami az utolsó fejezet hozzáadásának tulajdonképeni oka és célja.

* 24-25. *Az evangélium hitelesítő záradéka*.
Némelyek szerint e két utolsó verset János tanítványai, az efezusi egyház papjai vagy elöljárói adták a könyvhöz. Hogy e két vers hitelesítő záradék, az világos; de az őskeresztény hagyomány azt is János apostolnak tulajdonítja. János gyakran szokott magáról harmadik személyben beszélni. (V. ö. Ján. 13,20. skk. 23. 19,25. sk. 35: 21,7. 20.)

* 24. *Mindezekről* nemcsak az utolsó fejezetben, hanem az egész evangéliumban elbeszélt élményekről.

* 25. *Egyenkint*, részletesen. *A világ, sem tudná befogadni a könyveket*. Ez szemlátomást írói nagyítás: de van benne valami igazság.

AZ APOSTOLOK CSELEKEDETEI

ELŐSZÓ: 1,1-3

Csel 1

1 Az első könyvben, Teofil, szóltam mindarról, amit Jézus tett és tanított kezdettől fogva 2 addig a napig, amelyen felvétetett, miután a Szentlélek által parancsot adott apostolainak, akiket kiválasztott. 3 Kínszenvedése után élve megmutatta magát nekik, számos csalhatatlan jellel bizonyította be számukra, hogy él, és negyven napon át megjelenve Isten országáról beszélt nekik.

A JERUZSÁLEMI EGYHÁZ: 1,4-8,3

A Feltámadott utolsó rendelkezései

4 Amikor együtt étkezett velük, meghagyta nekik, hogy ne távozzanak el Jeruzsálemből, hanem várjanak az Atya ígéretére: »Azt hallottátok tőlem, 5 hogy János csak vízzel keresztelt, ti azonban néhány nap múlva Szentlélekkel fogtok megkeresztelkedni.«

6 Erre az egybegyűltek megkérdezték tőle: »Uram, talán most állítod helyre Izrael országát?« 7 Ő azonban azt mondta nekik: »Nem a ti dolgotok, hogy ismerjétek az időket és a korszakokat, amelyeket az Atya saját tetszése szerint határozott meg. 8 A rátok lejövő Szentlélek azonban erővel tölt majd el benneteket, hogy tanúságot tegyetek rólam Jeruzsálemben és egész Júdeában, Szamariában, egészen a föld határáig.«

Jézus mennybemenetele

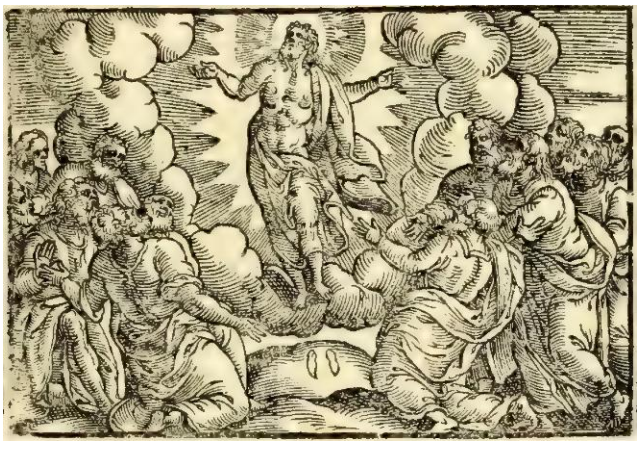

9 Miután ezeket mondta, a szemük láttára felemelkedett, és felhő takarta el a szemük elől. 10 S miközben nézték őt, amint az égbe ment, íme, két férfi állt meg mellettük fehér ruhában. 11 Így szóltak: »Galileai férfiak, miért álltok és néztek az

Az Apostolok cselekedeteinek kommentárja

* 1,1-3. *Bevezetés*.

* 1. Az első beszéd jelenti Szt. Lukácsnak evangéliumát. A megfelelő görög szó jelenthet igét, beszédet, elbeszélést, értekezést, könyvet azaz írott tekercset. Szt. Lukács azt a könyvét, melyben az evangéliumi történetet megírta, első beszédnek, azaz első könyvnek (tekercsnek) tekintette s jelen szavaival ehhez az első könyvhöz, az evangéliumhoz,, egy második könyvet csatol, amely idővel az Apostolok Cselekedetei nevet kapta. *Teofilusról* lásd Luk. 1,3. Szt. Lukács Teofilust evangéliuma elején kegyelmesnek szólítja. Ezt a címet itt elhagyja, talán azért, mert mikor az Apostolok Cselekedeteit írta, Teofilus már nem viselte azt a tisztséget, vagy hivatalt, amelyért neki ez a címzés kijárt; vagy talán azért, mert Lukács közben bizalmasabb viszonyba került Teofilussal és a szertartásos címzés már nem lett volna helyénvaló köztük. *Kezdettől fogva*: Szt. Lukács elbeszélte evangéliumában a Jézus földi életére vonatkozó eseményeket, előadta Jézusnak megváltói működését, Jézus cselekedeteit és tanítását, vagyis az evangéliumi történetet és pedig elejétől fogva.

* 2. *Felvétetett*, azaz felvitetett a mennybe. Az apostolok kiválasztásáról, meghívásáról lásd Máté 10,2. Márk 3,14. Luk. 6,13. – Luk. 24,47. értelmében Jézus parancsot adott apostolainak, hogy hirdessenek bűnbánatot és bűnbocsánatot az ő nevében; az összes népeknek Jeruzsálemtől kezdve; azonfelül megparancsolta (Luk. 24,49.), hogy ne hagyják el Jeruzsálemet a Szentlélek eljövetele előtt. *A Szentlélek által*, Szt. Lukácsnál gyakran előforduló kitétel annak a szoros összeköttetésnek a kifejezésére, mely fennállott. Jézus emberi természete és a harmadik isteni személy között. Lásd Luk. 3,22; 4,14. stb.

* 3. Jézus *megmutatta magát,* megjelent apostolainak s így bizonyította be nekik, hogy feltámadt és él. Ezeket a bizonyságokat felsorolja Luk. 24,38, skk.: megjelent az apostoloknak, megengedte, hogy őt megérintsék, evett velük és parancsokat adott nekik. *Negyven napon át;* Jézus feltámadása után a negyvenedik napon ment fel a mennybe, ezen negyven nap alatt ismételten megjelent az apostoloknak s oktatta őket az *Isten országáról*, főként az Isten földi országáról, az egyházról, annak kormányzásáról és kegyelemeszközeiről.

* 4-8. *Az Üdvözítő megígéri apostolainak a Szentlélek eljövetelét és parancsol ad nekik az evangélium hirdetésére*.

* 4. *Együtt étkezett velük*, a megfelelő görög kifejezésnek kétféle értelme lehet. Jelentheti az együtt étkezést, amint az evangéliumokban és az Apostolok Cselekedeteiben valóban ismételten szó van róla, hogy a feltámadott Üdvözítő együtt evett apostolaival. (Lásd Csel. 10,41.) A görög szó azonban annyit is jelenthet, hogy együtt volt velük. Ha ezt az értelmet vesszük, akkor az Üdvözítő utolsó rendelkezéseit az Olajfák-hegyén adhatta az apostoloknak közvetlenül mennybemenetele előtt. *Az Atyának ígérete* a Szentlélek, aki az Atyától jön. Így hirdették a próféták (Iz. 44,3. Ez. 11,19; 36,26. 27; 39,29; Joel 2,28; 3,2.), s így mondotta Jézus is az apostoloknak. (Luk. 24,49. V. ö. Máté 10,20. Márk 13,11. Luk. 12,12. Ján. 14,16. 26; 15,26; 16,7. 13.)

* 5. *Keresztelni*, a megfelelő görög szó annyit jelent, mint vízbe meríteni, vízzel leönteni, lemosással megtisztítani. Keresztelő Szt. János ezt a szertartást alkalmazta mint bűnbánatot jelképező és bűnbánatra felhívó cselekményt. A keresztség szentségében azonban, melyet Jézus rendelt, a vízzel való leöntés, vagy a vízbe való merítés jelképe, feltétele és eszköze az Isten földi országába, vagyis az egyházba való

égre? Ez a Jézus, aki felvétetett mellőletek, úgy jön el ismét, ahogy az égbe felmenni láttátok.«

Az imádkozó közösség

12 Ekkor visszatértek Jeruzsálembe a hegyről, amelyet Olajfák hegyének hívnak, s amely Jeruzsálem mellett egy szombatnapi járásra van. 13 Amikor beértek, felmentek a felső terembe, ahol időzni szoktak: Péter és János, Jakab és András, Fülöp és Tamás, Bertalan és Máté, Jakab, Alfeus fia, és Simon, a buzgó, végül Júdás, Jakab testvére. 14 Ezek mindnyájan állhatatosan, egy szívvel-lélekkel kitartottak az imádkozásban az asszonyokkal, valamint Máriával, Jézus anyjával és rokonaival együtt.

Mátyás apostollá választása

15 Azokban a napokban felállt Péter a testvérek között – mintegy százhúsz emberből álló sokaság volt együtt –, és így szólt: 16 »Férfiak, testvérek! Be kell teljesednie az Írásnak, amelyet a Szentlélek megjövendölt Dávid szája által Júdásról, azoknak vezetőjéről, akik elfogták Jézust. 17 Ő közénk tartozott és részes volt ebben a szolgálatban. 18 Telket szerzett azonban a gonoszság bérén, azután felakasztotta magát, kettérepedt és minden bele kiomlott. 19 Erről tudomást szerzett Jeruzsálem minden lakója, úgyhogy azt a telket az ő nyelvükön Hakeldamának, azaz Vérmezőnek hívják. 20 Meg van ugyanis írva a Zsoltárok könyvében:

`Lakóhelyük váljék pusztasággá,
s ne legyen, aki benne lakik' **{Zsolt 69,26}**,
és: *`Elöljárói tisztségét kapja meg más'*
{Zsolt 109,8}.

21 Ennélfogva szükséges, hogy azok közül a férfiak közül, akik együtt voltak velünk minden időben, amikor az Úr Jézus közöttünk járt-kelt, 22 kezdve János keresztségétől addig a napig, amelyen felvétetett tőlünk, ezek közül valaki velünk együtt az ő feltámadásának tanúja legyen.«

23 Kijelöltek tehát kettőt: Józsefet, akit Barzabásnak, melléknevén Jusztusznak hívtak, és Mátyást. 24 Majd így imádkoztak: »Urunk, aki mindenkinek a szívét ismered, mutasd meg a kettő közül az egyiket, akit kiválasztottál, 25 hogy átvegye ennek a szolgálatnak és apostoli hivatásnak a helyét, amelyet Júdás hűtlenül elhagyott, és eltávozott az őt illető helyre.« 26 Azután sorsot vetettek rájuk, és a sors Mátyásra esett, akit a tizenegy apostol közé soroltak.

felvételnek és a Szentlélek közlésének. (V. ö. Máté 3,11.) A különbséget János keresztsége és az itt megígért keresztség között kifejezik e szavak: «vízzel» és «Szentlélekkel». A keresztség, amelyet Jézus ígér apostolainak, nem egyszerű külső lemosás, sem pedig bűnbánatra felhívó szertartás, hanem belső, lelki átváltozás, melyet a Szentlélek közlése eszközöl. *Ezen kevés nap múlva*: az apostoloknak nem sokáig kell várniok Jeruzsálemben a Szentlélek eljövetelére, az néhány nap múlva meg fog történni.

* 6. Joel próféta jövendölése szerint (2,28.) a Szentlélek kiöntése jele lesz a messiási időnek és a messiási ország felállításának. A feltámadt Üdvözítő ígérete, hogy a Szentlélek kiöntetik az apostolokra, azt a gondolatot keltette az apostolokban, hogy a messiási ország ideje is elkövetkezett. Természetszerűleg adódott tehát a kérdésük, hogy Jézus most fogja-e felállítani az országát (a görög szöveg szerint: Izrael népe számára). Az apostolok talán már nem úgy képzelték el a messiási országot, mint legtöbb zsidó kortársuk, kik azt várták, hogy a Messiás legyőzi Izrael népének összes ellenségeit s Izrael népének uralmat szerez a föld összes népei fölött. Inkább egyes jámbor zsidókkal, például Zakariással és Simeonnal együtt azt remélték, hogy a messiási ország úgy jő létre, hogy az összes népek megtérnek a zsidóságra, s bár a Messiás országa Izrael népe számára van fenntartva, ha a pogányok megtérnek s így felvétetnek a zsidóságba, ők is tagjai lesznek a messiási országnak. Az apostolok lelkében még összezavarodnak kortársaik téves messiási eszméi azokkal az igazságokkal, melyeket Jézus hirdetett nekik.

* 7. A Szentlélek vezeti majd rá az apostolokat a messiási ország helyes ismeretére, Jézus arra inti őket, hogy ne feszegessék a kérdést, mert nem rájuk tartozik, hogy mikor, mely időben és mely időpontban jön majd el a Messiás országa; a mennyei Atya hatalmától függ annak a megállapítása.

* 8. Jézus azonban azt is jelzi, hogy Isten országa minden népé lesz, mert az apostolok erőt fognak nyerni, ha majd leszáll rájuk a Szentlélek, hogy Jézusnak, az ő életének, tanításának és tetteinek tanúi legyenek a föld minden népénél. *Jeruzsálemben*: az apostoloknak először a szent városban kell tanúskodniuk Jézusról. *Egész Judeában*: Judea ellentétben Szamariával jelenti az izraelitáktól lakott tartományokat, Galileát, Pereát, a Jordánon túli részeket is. Az apostolok küldetése azonban nem szorítkozik arra, hogy Jézusnak tanúi legyenek a zsidók előtt, hanem tanúságot kell tenniök (nekik és utódjaiknak) a félpogány szamaritánusok, sőt az összes pogány népek előtt is. Az Isten országa nemcsak a zsidóké lesz, hanem az összes népeké. Jézus ismételten tanította és hirdette Isten országának egyetemes jellegét: minden nép meghivatik az üdvösségre. (Máté, 21,33-46; 8,11; 26,13; 28,18. Luk. 2,30-32; 3,6; 13,29. stb.) Ezt tanítja utolsó szavával is a földön, hogy tudniillik az Isten országa ki fog terjedni az egész földre, s a kezdet az lesz, hogy a Szentlélek kiárad az apostolokra.

* 9-11. *Jézus mennybemenetele*. (Márk 16,19. Luk. 24,51. V. ö. Ján. 3,13; 6,62; 13,3; 14,22; 17,11.13.)

* 9. *Felemelkedék*: a görög szó azt fejezi ki, hogy Isten vette fel a magasba s a felemelkedés nyugodtan és méltóságteljesen történt. *Felhő vevé fel őt szemük elől*. Amint eltávolodott a földtől, felhő került alája s eltakarta őt az apostolok szeme elől. Az apostolok a felhőt látták az ég felé emelkedni, de a felhő fölött Jézus volt. A felhő az ószövetségi felfogás szerint Isten jelenlétének és mindenhatóságának a jele. (Lásd Móz. II. 14,24; 16,10; 19,9. Móz. III. 16,2. Kir. I. 8,10. Zsolt. 17,10. Iz. 19,1. Ez. 1,4. stb. V. ö. Máté 17,5; 26,64.)

Jézus mennybemenetele szükségszerű következménye a feltámadásnak: Jézus a halált legyőzte, nem halhatott tehát többé meg: élve kellett az égbe szállania. Jézus mennybemenetele a Szentírásban világosan, határozottan és többszörösen tanított hittétel. (Lásd Csel. 1,9; 2,33; 3,21. Pét. I. 3,22. Tessz. I. 4,14-16. Ef. 1,20; 4,10. Fil. 3,20. Kol. 3,1. Tim. I. 3,16. Zsid. 4,14; 9,24.) Az összes hitvallások a legrégibb időktől fogva magukban foglalják Krisztus mennybemenetelének hittételét.

* 10. Amíg az apostolok figyelmes és aggódó tekintettel nézték Jézusnak felemelkedését az ég felé, két fehér ruhás férfiú közeledett hozzájuk és melléjük állott. Hasonló elbeszélések egybevetéséből (Máté 18,3. Márk 16,5. Luk. 24,4. Ján. 20,12.) kitűnik, hogy két angyalról van szó, kik férfiak alakjában jelentek meg.

* 11. Intik az apostolokat, kik származásuknál fogva galileaiak voltak, hogy ne töltsék most már az időt céltalanul bámulva az égre, egyúttal vigasztalják is őket azzal, hogy emlékeztetik őket Jézus második eljövetelére, mikor Szt. Beda szavai szerint: „Ugyanazon testben és állagban s ugyanazon dicsőségben eljő ítélkezni". Ez a keresztény reménység élteti az apostolokat s ad erőt nekik hivatásuk teljesítésére.

* 12-14. *Az apostolok visszatérnek Jeruzsálembe. Kitartóak az imádságban. Az apostolok névsora*.

* 12. *Szombatnapi járóút*: ez az a távolság, melyet a zsidó tudósok, a rabbik „a szombat határának" neveztek, s amelyet a zsidóknak szabad volt megtenniük szombaton a munkaszünet sérelme nélkül. Ez a megengedett út hat stádiumnyi volt, körülbelül ezerkétszáz méter (2000 lépés, kb. 15 perc). Az Üdvözítő kivezette az apostolokat Betánia irányában (Luk. 24,50.) s valószínűleg az Olajfák-hegyének középső magaslatáról, mely hat stádiumra van Jeruzsálem városától, emelkedett fel az égbe.

* 13. Amikor az apostolok visszamentek Jeruzsálembe, s beértek a városba (vagy pedig a házba), felmentek a *felső terembe*. A keleti országokban a felső vagy magas szoba, a háznak nagyobb helységét jelentette, mely közvetlenül a tető alatt volt, vagy néha a tető gyanánt szolgáló terraszra volt építve s külön befedve. Rendszerint tágas terem volt s a család gyülekező helyéül szolgált. A rabbik ilyen termekben oktatták tanítványaikat, kiket ezért „a magas szoba fiainak" neveztek. Szt. Lukács úgy beszél erről a felső teremről, mint ismert gyülekező helyről. Talán Máriának, Márk anyjának a házában volt. (Csel. 12,12.) Mindenesetre igen nagy teremnek kellett lennie, mert 120 ember elfért benne. (14. vers.) – Az apostolok névsorát lásd Máté 10,2-4. Márk 3,14-16. – *Jakab, Atfeusnak fia; Judás, Jakabnak a testvére*. A görög szöveg csak annyit fejez ki, hogy Jakab Alfeussal és Judás Jakabbal valami igen szoros, rokoni viszonyban volt. Egyéb szentírási helyekből (Máté 13,55. Márk 6,3. és Judás levele), valamint a régi hagyományból következik, hogy Jakab és Judás testvérek voltak s mindketten Alfeusnak fiai. Simon itt *a Buzgólkodó* nevet kapja, — Máté (10,4.) arámi szóval Kananeusnak nevezi, — talán a zsidó törvény buzgó szeretete és szigorú megtartása miatt nevezték így.

* 14. Ezek mindnyájan, tudniillik az apostolok szoros lelki egységben voltak az első hívekkel s ez az egység kifejezésre jutott a közös imádságban, melyet együttesen és állhatatosán végeztek. Szt. Lukács az apostolok mellett a hívek két csoportját sorolja fel: 1. az asszonyokat Máriával, 2. Jézus atyjafiait. Az asszonyok bizonyára azok, kik Jézust követték Galileából s neki szolgáltak. (Máté 27,55. sk. Márk 15,40. sk. Luk. 8,2. sk. 23,49. 55; 24,10.) Az Újszövetség könyveiben

itt történik utoljára említés a Boldogságos Szűzről. — *Jézus atyjafiairól* lásd Máté 1,25. jegyz. 13,55. Márk 6,3. Jézusnak ezen rokonai eleinte nem hittek őbenne (Ján. 7,5.), de azután hívők lettek s most helyet foglalnak az apostolok mellett.

* 15-22. Péter beszédje.

* 15. *Ama napokban*, vagyis azokban a napokban, melyek elteltek Jézus mennybemenetele és a Szentlélek eljövetele között. Péter itt gyakorolja először hivatását és tisztségét, mint az apostolok feje. Az Apostolok Cselekedeteiben többször fogjuk látni, hogy Péter mond beszédet az összes apostolok és hívek nevében, hogy hirdesse a feltámadt Üdvözítőt zsidóknak és pogányoknak. Ő az első a rangban, ő mondja az első beszédet. Neki kell megtennie az intézkedéseket, melyek szükségesek az egyház jó kormányzatához. Nem teszi azonban úgy, jegyzi meg Aranyszájú Szt. János, hogy ne kérdezné meg apostoltársait. *Testvérek*: a keresztények, mint Krisztus titokzatos testének tagjai, egymásnak testvérei. Péter apostol beszédje két részre oszlik, az elsőben (16-18. v.) arra hivatkozik, hogy az ószövetségi jövendölések beteljesedtek Judás árulásával és bűnhődésével; a második részben (19-22.) pedig arra hivatkozik, hogy az ószövetségi jövendölések értelmében az árulónak helyét be kell tölteni. *Dávidnak szavait* (Zsolt. 40,10.), melyekkel megátkozta ellenségeit, a *Szentlélek* Judásra vonatkoztatta, ki szintén elárulta urát. (Judásról lásd Máté 10,4; 26,25. 47. Márk 3,19; 14,10. 43. Luk. 27,48. Ján. 18,3. 5.)

* 17. Judás az apostolok *közé tartozott* és élete sorsául kapta az apostoli *szolgálatot*, azaz hivatást.

* 18. De elárulta urát és gonoszságáért, vagyis árulásáért kapott pénzen, a *gonoszság bérén* telek vásároltatott. Úgylátszik, mintha Péter ellentmondásba jutna Máté evangéliumának elbeszélésével, amely szerint Judás a vérdíjat kiszórta a templomban s azután a főpapok vásárolták meg az árulás bérén a fazekasnak telkét. (Máté 28,5. 6.) De az ellentmondás csak látszólagos, mert Péter szavait nem kell okvetetlenül úgy érteni, hogy Judás maga vásárolta meg a telket, a görög szövegben az ige műveltető értelmű és megengedi azt az értelmezést, hogy más vásárolta meg Judás pénzén a telket. Judás halála körülményeit úgy lehet elképzelnünk, hogy Judás egy domb lejtőjén akasztotta fel magát, a kötél vagy a fa ága leszakadt s az áruló teste a lejtőn lebukott a mélybe: az esés ereje magyarázza meg, hogy a holttest felszakadt és belei kiömlöttek.

* 19. Ezen versnek második része valószínűleg Szt. Lukácsnak betoldása Péter apostol beszédjébe. Szt. Lukács adja értésére olvasóinak, kik nem arámi, hanem görög nyelven beszéltek, hogy a jeruzsálemiek *azt a lelket az ő nyelvükön Hakeldamának, azaz Vérmezőnek hívják*. A telket, melyet Jézus vérének díján vásároltak, a jeruzsálemiek Vérmezőnek nevezték el, talán azért is, mivel odatemették azokat, kik erőszakos halállal, kivégzés által multak ki.

* 20. A jövendölések az áruló büntetéséről beteljesedtek, hasonlóképen be kell teljesedniük azoknak a jövendöléseknek is, melyek arról szólnak, hogy az árulónak helyét mással kell betölteni. Péter apostol a Zsolt. 68,26. és Zsolt 108,8. szavaira utal.

* 21-22. Szt. Péter megjelöli azokat a kellékeket, melyeknek meg kell lenniök abban, aki Judás helyét betölti. Csak olyat jelölhetnek az apostoli tisztségre, aki az apostoloknak kísérőtársuk volt az egész idő alatt, amíg Jézus közöltük élt, vagyis attól az időtől, amikor Ker. Szt. János a Jordán partján keresztelt, egész addig, amíg Jézus felment a mennybe. A kijelöltnek tulajdonképeni feladata az lesz, ami a többi

apostolé, hogy tanúságot tegyen Jézus feltámadásáról. Péter ezt a tényt tartja az egész evangéliumi tanítás alapjának.

* 23-26. *Mátyás apostol megválasztása*.

* 23. *Kijelölének*: a megfelelő görög ige annyit jelent, mint felállítani, javaslatba hozni, bemutatni. Az egyik kijelölt *József* nevű volt, akinek a zsidó József neve mellett latin neve is volt (Jusztus), mint Saulnak volt a latin Pál (Paulus) neve. József Barzabás neve az újszövetségi Szentírásban többé nem fordul elő, személyéről közelebbit nem is tudunk. Mátyás neve annyit jelent, mint Isten ajándéka. *Mátyás* apostol a hagyomány szerint először Judeában, majd Kolchisban hirdette az evangéliumot; ebben a tartományban, Szebasztopolban keresztre feszítették és így szenvedett vértanuságot. (Niceph.) Más hagyomány szerint Jeruzsálemban megkövezték, azután lefejezték.

* 24. *Urunk*: Jézushoz imádkoznak, hogy ő, aki meghívta a tizenkét apostolt, válassza ki most azt, aki átvegye Judás helyét.

* 25. *A szolgálatban*, azaz az apostoli tisztségben. – Judás elment a *maga helyére*, arra a helyre, amelyet magának választott és bűnével megérdemelt, a pokolba.

* 26. Istennek, illetőleg az Úr Jézusnak akaratát az ószövetségben használatos sorsvetéssel tudakolják meg. (L. Móz. III. 16,8. Jós. 14,1. 2; 18,6, 10. Kir. I. 10,20; 14,22. Krón. I. 24,5; 25,8. V. ö. Luk. 1,9.)

Csel 2

Az első pünkösd

1 Mikor elérkezett pünkösd napja, mindannyian együtt voltak, u-gyanazon a helyen. **2** Hirtelen zaj támadt az égből, olyan, mint a heves szélvész zúgása. Betöltötte az egész házat, ahol ültek. **3** Majd pedig szétoszló nyelvek jelentek meg nekik, olyanok, mint a tűz, és leereszkedtek mindegyikükre. **4** Ekkor mindnyájan beteltek Szentlélekkel és különféle nyelveken kezdtek beszélni, amint a Szentlélek megadta nekik, hogy szóljanak.

5 Ekkortájt az ég alatt található mindenféle nemzetből való istenfélő zsidók tartózkodtak Jeruzsálemben. **6** A zaj hallatára tömeg verődött ösz-sze, és teljesen elképedtek, mivel mindenki a tulajdon nyelvén hallotta beszélni őket. **7** Mindnyájan álmélkodtak és csodálkoztak: »Íme, ezek, akik beszélnek, ugye mindnyájan galileaiak? **8** Hogyan halljuk hát mégis mindannyian a saját nyelvünket,

* 2,1-14. *A Szentlélek eljövetele. A tanítványok különféle nyelveken beszélnek*.

* 1. *Ugyanazon helyen*: az 1,13.-ban említett felső teremben. — *Pünkösd napja*: a zsidók pünkösdje húsvéttól számítva a hetedik hétre esett (Móz. II. 16,9.), tehát húsvét után az ötvenedik napra. (Móz. III. 23,16.) A jellege szerint aratási ünnep volt (Móz. IV. 28,26.), később egybekötötték vele a Sinaí hegyen történt törvényhozás emlékét. Aszerint amint Jézus halálanapját Niszan hó 14-ére vagy 15-ére tesszük (Máté 26,2. jegyz.), ezen pünkösdi ünnep szombatra vagy vasárnapra esett.

* 3. *Szétosztó nyelvek*: nyelvalakú lángocskák, amelyek eloszolva ereszkedtek le mindegyikükre. A láng az istenség jelenlétének és hatalmának (Móz. II. 3,2. Mal. 3,2.), a tisztítóerőnek és az égő buzgóságnak (Ez. 1,13. Iz. 4,4. Mal. 3,2, 3.), a nyelvalak a prédikáló hivatásnak a jelképe.

* 4. *Betelének Szentlélekkel*: vették a Szentléleknek teljességét, nemcsak benső megvilágításnak és isteni ihletésnek múló ajándékát. — *Beszélni kezdtek különféle* nyelveken Krisztusnak Márk 16,17.-ben adott ígérete szerint, más nyelven, mint aminőt eddig beszéltek, azokon a nyelveken, melyeket az alábbi felsorolás feltüntet. – *Amikép a Szentlélek adta nekik, hogy szóljanak*: szavaik a Szentlélek ellenőrzése és irányítása, vagyis sugalmazása alatt állottak.

* 5. A nagyszámú ünnepi zarándokokon kívül a jámbor zsidóknak és prozelitáknak (L. 6,5.) nagy sokasága tartózkodott Jeruzsálemben rövidebb vagy hosszabb időre, sőt nagy számmal voltak olyanok is, kik őseik (vallásához való szeretetből a világ különféle tájain, a szétszórtságban levő otthonukat elhagyva a Jeruzsálemi szentély közelében állandóan letelepedtek.

* 6. A tömeg figyelmessé lett a zajra, összefutott, az apostolok és a tanítványok pedig közben lejöttek a felső teremből s valószínűleg a templomba mentek, hogy hálát adjanak a Szentlélek eljöveteleért. A következő jelenetek bizonyára a templom valamelyik csarnokában játszódtak le.

* 7. A tömeg azért *csodálkozott*, mert az apostolok és a tanítványok galileaiak voltak, kik saját (arámi) nyelvükön

amelyben születtünk? 9 Mi, pártusok, médek, elamiták, Mezopotámiának, Júdeának, Kappadóciának, Pontusznak, Ázsiának, 10 Frígiának, Pamfíliának, Egyiptomnak és a Cirene körüli Líbia részeinek lakói, a Rómából való jövevények, 11 zsidók, prozeliták, krétaiak és arabok: halljuk, hogy a mi nyelvünkön hirdetik Isten nagy tetteit.« 12 Mindnyájan álmélkodtak, és csodálkozva mondták egymásnak: »Vajon mi ez?« 13 Mások azonban gúnyolódva azt mondták: »Tele vannak édes borral!«

Péter pünkösdi beszéde

14 Akkor Péter, aki a tizeneggyel ott állt, felemelte szavát, és beszédet intézett hozzájuk: »Zsidó férfiak, és Jeruzsálem összes lakója! Tudjátok meg ezt, s halljátok szavamat! 15 Nem részegek ezek, ahogy ti gondoljátok, hiszen a nappalnak még csak a harmadik órája van, 16 hanem csak az történt, amit Joel próféta megmondott:

17 *`És ez lesz* az utolsó napokban
– mondja az Úr –,
kiárasztom Lelkemet minden emberre;
akkor fiaitok és leányaitok prófétálni fognak,
ifjaitok látomásokat látnak,
öregjeiteknek pedig álomlátásaik lesznek.
18 *Szolgáimra és szolgálóimra*
kiárasztom Lelkemet azokban a napokban, és prófétálni fognak.
19 *Csodákat fogok tenni odafönn az égen*
és jeleket lenn a földön,
vért, tüzet és füstpárát.
20 *A nap sötétséggé fog változni,*
a hold pedig vérré,
mielőtt eljön az Úrnak
nagy és nyilvánvaló napja.
21 *És ez fog történni:*
mindaz, aki segítségül hívja az Úr nevét,
üdvözül' **{Jo 3,1-5}.**

22 Izraelita férfiak, halljátok ezeket a szavakat: ti a Názáreti Jézust, azt a férfiút, akit Isten igazolt előttetek erőkkel, csodákkal és jelekkel, amelyeket, mint ti is tudjátok, Isten általa művelt közöttetek, 23 ezt az embert istentelenek keze által felszegezve megöltétek, miután Isten elhatározott terve és előretudása szerint átadatott. 24 Isten azonban föloldozta a halál bilincseit, és föltámasztotta őt, amint lehetetlen is volt, hogy azok fogva tartsák, 25 mert Dávid róla mondja:

kívül legfeljebb görögül tudtak beszélni, de nem az összes nyelveken, melyek képviselve voltak a hallgatóságban.

* 8. *Hallottuk saját nyelvünket, melyben születtünk*. Nem kell azt gondolnunk, hogy mindegyik apostol és tanítvány minden nyelven mondott beszédet, hanem valószínű, hogy az egy nyelvet beszélő hallgatóság egy csoportba tömörült s az egyik tanítvány ennek a csoportnak a nyelvén, a másik meg más csoportnak a nyelvén szólott. A szétszórtságban lakó zsidók közül legtöbben értették az arámi nyelvet, mely egyébként is a görög mellett nemzetközi nyelv volt a római birodalom keleti részében, azonban a szétszórtságban élő zsidók elsajátították annak a népnek a nyelvét is, amely között éltek, azt a magukénak vallották, sőt szívesebben is beszélték; erre mutat az is, hogy Jeruzsálemben külön zsinagógáik voltak s ezekben ezt a nyelvet használták.

* 9. A népek, illetőleg tartományok felsorolása földrajzi elhelyezkedésük szerint keletről nyugatra haladva történik s végül pótlólag vannak említve a krétaiak és arabok. A felsorolt népek nem mindnyájan beszéltek más és más nyelven. Négy nyelvcsoportba lehet őket sorolni: a pártusok, médek és elamiták nyelve a zend volt; Mezopotámia, Judea és Arábia népei sémi nyelvet; Kappadpcia, Pontus, Asia tartomány, Frigia, Pamfilia, Egyiptom, Líbia és Kréta lakói görögül, a rómaiak latinul beszéltek. – A zsidók azokat, kik közülök Róma városában állandóan letelepedtek vagy már Rómában születtek és római polgárjogot nyertek, nem tekintették bennszülött rómaiaknak, hanem *jövevényeknek*.— *Zsidók és prozeliták*, azaz olyanok, kik zsidó szülőktől származtak és olyanok, kik valamikor pogányok voltak, de megtértek a zsidóságra. A prozelitákról lásd 6,5. – *Édes bort* készítettek válogatott szőlőszemekből és a forrás után a bort mesterségesen tartották meg édesnek.

* 14-36. *Szt. Péter beszédje*. A beszéd három részre oszlik: 1. Péter apostol megmagyarázza hallgatóságának, hogy amit most látnak és hallanak, az a Szentlélek eljövetelének következménye. Ennek be kellett következnie Joel próféta jövendölése szerint a messiása időben, amely tehát elérkezett. (2,14-21.) 2. Jézus, aki meghalt és feltámadt, a Messiás. Ő szerzetté azt, amit Péter hallgatói látnak és hallanak. (2,22-32.) 3. A feltámadt Jézus az égbe vétetett fel az Atya jobbja által. A következtetés tehát ez: Egész Izrael tudja meg, hogy Isten megtette Jézust Úrrá és Messiássá. (2,33-36.)

* 14. Péter arámi nyelven szólott, melyet általánosan használtak e korban s amelyet Péter hallgatói a zsidók és Jeruzsálem lakói megértettek. Péter a galileai nyelvjárásban beszélt, amely a jeruzsálemitől főkép a torokhangok kiejtésében és a rokon mássalhangzók összekeverésében tért el, egyébként igen hasonlított a jeruzsálemi tájszóláshoz. — *Zsidó férfiak és Jeruzsálem összes lakói*: ünnepélyes megszólítás, melyet az apostol minden zsidóországi vagy külföldi, állandóan vagy átmenetileg (az ünnepre) Jeruzsálemben tartózkodó zsidóra és prozelitára vonatkoztat. *Vegyétek tudomásul*: a hallgatóság figyelmének felhívása arra, amit mondani fog.

* 15. *A nappal harmadik órájában*, reggel 9 órakor (lásd Máté 20,3. jegyz.) még nem szokott senki sem részeg lenni.

* 16-18. Joel 2,28. skk. A próféta szavainak értelme az, hogy a messiási üdvösség előkészítése után következik a messiási idő, amelyben a Szentlélek bőségesen ki fog áradni. Péter erre a jövendölésre támaszkodva bizonyítja, hogy mivel a Szentlélek kiáradása immár most megtörtént, elérkezett a Messiás országa. Ennélfogva új korszak kezdődik, mely a világ végéig tart. – *Az utolsó napok,* a prófétáknál (Iz. 2,2.

`Magam előtt látom az Urat mindenkor,
mert jobbomon áll ő, hogy meg ne inogjak.
26 *Ezért örvend a szívem,*
és ujjong a nyelvem,
sőt testem is békében nyugszik el,
27 *mert nem hagyod lelkemet az alvilágban*
s nem engeded, hogy Szented rothadást lásson.
28 *Megmutatod nekem az élet útját,*
és színed előtt örömmel töltesz el engem'
{Zsolt 16,8-11}.

29 Férfiak, testvérek! Hadd szóljak hozzátok bátran Dávid ősatyáról! Ő meghalt, eltemették, és sírja a mai napig itt van nálunk. **30** Mivel azonban ő próféta volt, és tudta, hogy *Isten eskü̈vel fogadta meg neki, hogy az ő utódaiból ül majd valaki a trónjára* **{Zsolt 132,11; 2 Sám 7,12-13}**, **31** a jövőbe látva Krisztus feltámadásáról beszélt: hogy *sem az alvilágban nem marad, sem* a teste *nem lát rothadást* **{Zsolt 16,10}**.

32 Ezt a Jézust Isten feltámasztotta, s ennek mi mindannyian tanúi vagyunk. **33** Miután tehát Isten jobbja felmagasztalta őt, és akit az Atya neki megígért, a Szentlelket, kiárasztotta – akit ti láttok és hallotok. **34** Mert nem Dávid ment fel az égbe, hiszen ő azt mondja:

`Szólt az Úr az én Uramnak:
Jobbom felől foglalj helyet,
35 *amíg én ellenségeidet*
lábad zsámolyává teszem' **{Zsolt 110,1}.**

36 Tudja meg tehát Izrael egész háza teljes bizonyossággal, hogy Isten Úrrá és Krisztussá tette őt, azt a Jézust, akit ti keresztre feszítettetek!«

Az első megtérések

37 Amikor ezeket hallották, szívükben megrendültek. Így szóltak Péterhez és a többi apostolhoz: »Mit tegyünk, férfiak, testvérek?« **38** Péter azt felelte nekik: »Tartsatok bűnbánatot, és mindegyiktek keresztelkedjék meg Jézus Krisztus nevében bűneitek bocsánatára; akkor megkapjátok ajándékul a Szentlelket. **39** Mert az ígéret nektek szól, valamint a ti fiaitoknak, és mindazoknak, akik távol vannak **{Iz 57,19}**, de akik közül mindenkit meghív magához a mi Urunk Istenünk.« **40** Számos egyéb szóval is bátorította és buzdította őket: »Mentsétek meg magatokat ettől a gonosz nemzedéktől!« **41** Azok tehát megfogad-ták szavát és megkeresztelkedtek; körülbelül háromezer lélek csatlakozott aznap hozzájuk.

Mik. 4,1.) a messiási időket jelentik a Messiás eljövetelétől a világ végéig. (V. ö. Tim. II. 3,1. Zsid. 1,1. Jak. 5,3.) — *Minden ember* (a görög szerint: minden test) részesülni fog a Szentlélek ajándékaiban nemre és korra való különbség nélkül. – *Prófétálni fognak*: a kifejezés értelme nemcsak az, hogy jövendölni fognak, hanem hogy hirdetik az Isten titkait s beszédjükkel oktatnak és vigasztalnak.

* 19-20. A próféta más gondolatkörre tér át; a Szentlélek kiáradásának leírása után elmondja azokat a rendkívüli jelenségeket, melyek az égen és földön történni fognak az Úrnak, vagyis az ítéletnek a napján. Péter apostol idézi a próféta szavait, de közben kétségtelenül gondol az Üdvözítő szavaira, melyeket Jeruzsálem pusztulásáról és a világ végéről mondott. (Máté 24. Márk 13. Luk. 21. V. ö. Jel. 6,12; 8,7; 9,2; 16,2.) Mindkét eseményben megnyilvánul Krisztus eljövetele. Időben távol esnek egymástól, de a prófétai látás közel hozza őket egymáshoz. Joel is az egész messiási időt látja egy képben, a kezdetét és a végét, a Szentlélek kiáradását és az ítélet napját. – *A füstpára*, (a próféta héber szövege szerint: füstoszlop), a háború pusztításainak és a tűzhányó hegyek kitörésének a Jele.

* 20. *A hold vérré fog változni*, azaz vérszínű lesz. — *Az Úrnak nagy és nyilvánvaló napja* a próféták beszédmódja szerint az a nap, amelyen az Úr el fog jönni ítélkezni az összegyűjtött népek fölött és meg fogja büntetni Izrael ellenségeit. (Ám. 8,9. Joel 1,15. Iz.. 2,12; 13,6, 9. Ez. 13,3.) Az Újszövetségben ez a kifejezés az Úr Jézus második eljövetelét jelenti. (Tessz. I. 5,2. Kor. I. 1,8. Kor. II. 1,14. Fil. 1,10.) Joel héber szövege szerint: mielőtt eljő a nagy és félelmetes nap.

* 21. *Segítségül hívni az Úr nevét*. Ez a kifejezés igen gyakori az ószövetségi Szentírásban és onnan ered, hogy a zsidó imádságok az Úr nevének hívásával kezdődtek. A jelentése annyi, mint megadni az Úrnak a kellő tiszteletet, őt imádni és szeretni. Az Úr napjának félelmetes eseményeiből az fog megmenekülni és üdvösséget találni, aki segítségül hívja az Úr nevét.

* 22. *Izraelita férfiak*: kissé eltérő megszólítás attól, melyet az apostol beszédje elején használt, de az értelme ugyanaz. — Joel prófétának idézett szavai értelmében a messiási időben csodák és jelek fognak történni: Jézus pedig művelt csodákat és jeleket, tehát ő a Messiás, kit Joel előre hirdetett.

* 23. *Isten elhatározott terve és előretudása szerint*, a zsidóknak nem lett volna hatalmuk Jézust megölni, ha az Isten nem engedte volna meg s nem adta volna őt kezükbe. – *Az istentelenek* szószerint a törvény, a thóra nélkül valók, a zsidók gondolkozása szerint a pogányok; itt Pilátus és a római katonák, kik keresztrefeszítették Jézust. Az apostol tehát azt hangoztatja, hogy a zsidók okai elsősorban Jézus halálának, a rómaiak annak csak eszközei voltak.

* 24. Jézus halála látszólag ellentmond Jézus messiási voltának, a feltámadása azonban annak fényes bizonyítéka. — Jézus feltámadásának bizonyítására az apostol hivatkozik 1. az ószövetségi Szentírásra, 2. a saját maga és a társai tanúbizonyságára. — *Megoldván az alvilág fájdalmait stb*. Ezeket a szavakat az apostol a Zsolt. 17,5. 6.-ból kölcsönzi, ahol a zsoltáros azt mondja, hogy a halál és az alvilág kötelékei körülvették őt. Ezek a kötelékek (az ószövetségi görög fordítás szerint fájdalmak) Jézusra nézve feloldódtak a feltámadáskor. – *Lehetetlen is volt, hogy abban fogva tartassék*: a halál vagy alvilág kötelékei nem tarthatták fogva Jézust. Ezt Péter Dávidnak egyik jövendölésével bizonyítja, amely nem teljesedett be Dávidon, épen azért meg kellett valósulnia Jézuson, mert minden Írásnak be kell teljesednie.

42 Ők pedig állhatatosan kitartottak az apostolok tanításában, a kenyérszegés közösségében és az imádságokban.

A fiatal keresztény közösség élete

43 Félelem fogott el mindenkit: számos csoda és jel történt az apostolok által. 44 A hívek mind összetartottak, és mindenük közös volt. 45 Birtokaikat és javaikat eladták, s az árát szétosztották, mindenkinek szükségéhez mérten. 46 Naponta egy szívvel-lélekkel ott voltak a templomban, házanként végezték a kenyérszegést, örvendezve és a szív tisztaságával vették magukhoz az eledelt. 47 Dicsérték Istent, és az egész nép szerette őket. Az Úr pedig naponta növelte az üdvözülendők számát.

* 26. Dávid szavai a Zsolt. 15,8. skk.-ben vannak s kifejezik a zsoltáros reménységét, hogy Isten védelméből nyugalmat fog élvezni, lelkét nem hagyják a holtak tartózkodási helyén és Isten megismerteti vele az élet útjait. Az Istennek jótetteményei nemcsak a jelen, hanem a jövő életre is kiterjednek, azért a test reménységgel *tér nyugovóra*, azaz a sírba.

* 27. *Nem fogod lelkemet az alvilágban hagyni*. Péter apostol Dávid prófétának ezen szavait Jézusra alkalmazva, azokat Jézus lelkének az alvilágba vagyis a pokol tornácába való alászállására vonatkoztatja, amelyről Szt. Péter különben első levelében is ír (Pét. I. 3,19.): „Elmenvén (Jézus lelke), azon lelkeknek is, kik a fogságban (az alvilág fogságában) valának, prédikált". Péter apostolnak ez a két kijelentése bizonyítéka a hitágazatnak: hogy Jézus lelke a kereszthalál után alászállott a pokol tornácára. Ez egyébként hagyományos hite az egyháznak, amely a hitvallásokban is kifejezésre jut.

* 28. Nemcsak hogy nem hagysz az alvilágban, hanem miután megmutattad nekem az élet útjait, betöltesz gyönyörűséggel és pedig azáltal, hogy magaddal egyesítesz. *Orcád által*, orcáddal vagyis önmagáddal, a veled való egyesülés által.

* 29. Az apostol levonja a következtetést a zsoltáros idézett szavaiból: Dávid ezen kijelentéseit nem önmagáról tette, hanem mint próféta jövendölt Jézus haláláról és feltámadásáról. Dávid meghalt és eltemették Jeruzsálemben, sírja tetemével együtt ott van ma is. Ennélfogva a zsoltáros szavai: nem hagyod lelkemet az alvilágban, nem engeded, hogy testem elporladjon, megismertetted vélem az élet útjait, nem alkalmazhatók Dávidra, hanem feltámadt és élő személyre vonatkoznak, még pedig Jézusra, akinek testét egy sír sem zárja magában, aki feltámadt, következőleg ő a Messiás. Péter apostol a jeruzsálemi zsidók nagy tömege előtt ünnepélyesen kinyilvánítja, hogy Jézus holtteste nem fekszik sírban, hogy életre kelt és senkisem mond neki ellent. Ha a zsidók vitték el Jézus holttestét, miért nem vezetik el Jézus tanítványait oda, ahová a holttestet rejtették? Ha az apostolok lopták, el Jézus holttestét, honnan akkor megrendíthetetlen hitük? – Az apostol hallgatóit testvéreknek szólítja, mert szívükre, érzéseikre akar hatni. — 30. Isten *esküvel* megerősített ígéretet adott Dávidnak utódjaira vonatkozóan. (Kir. II. 7,12. Zsolt. 89,4, 5; 132,11.) Péter ezt az ígéretet Jézusra vonatkoztatja, aki Dávidnak leszármazottja.

* 32. Az apostol Jézus feltámadásának valóságát megerősíti a saját maga és a társai tanúbizonyságával.

* 33. *Istennek a jobbja*, vagyis az Istennek a hatalma vette fel Jézust az égbe. – *A Szentlélek ígéretét*, vagyis a megígért Szentlelket, akinek elküldésével beteljesedett Joel próféta jövendölése: a messiási idő elérkezett.

* 34. Péter újból a Szentírásra hivatkozik annak bizonyítása végett, hogy Jézus, aki felment az égbe, a Messiás és hogy az ő felmagasztalását Dávid már megjövendölte. Az apostol az idézetet a Zsolt. 109.-ből veszi, melyre többször történik hivatkozás az Újszövetségben. (Máté 22,44. Márk 12,36. Luk. 20,42.) Szt. Péter érvelése a következő: Dávid ebben a zsoltárban vagy magáról vagy a Messiásról beszél. Magáról azonban nem beszélhet, mert ő nem ment fel az égbe. Tehát a Messiásról beszél és róla mondja, hogy az Úr, az Atya, Jézust jobbjára ültette. Ez utóbbi kifejezés képletes szólam és annyit tesz: Ugyanazon hatalma legyen Jézusnak, mint az Atyának.

* 35. *Lábod zsámolyává teszem* szintén képletes kifejezés és annyit jelent, mint uralmat adok neked ellenségeid és mindenki fölött.

* 36. Péter befejezi beszédét: *Tudja meg tehát Izrael egész háza*, vagyis Izrael egész népe teljes bizonyossággal az idézett szentírási bizonyítékokból és a felsorolt tényekből: Jézus feltámadásából, és mennybemeneteléből, a Szentlélek eljöveteléből, hogy Isten megtette Jézust Úrrá és Krisztussá, azaz Messiássá s ilyen gyanánt ismerjék is el.

* 37-42. *Szt. Péter beszédjének eredménye*. Az apostol beszédje meggyőzte a hallgatóságot a zsidó nép bűneinek nagyságáról, hogy az, akit keresztrefeszítettek, a Messiás. Elismerik a vád igazságát és a bűnüket jóvá akarják tenni.

* 38. Péter inti őket, hogy változtassák meg felfogásukat Jézusról, ismerjék el őt Úrnak s Messiásnak. A felfogásnak és érzületnek ezen változása magával hozza a bánatot a bűn miatt, melyet elkövettek, midőn Jézust keresztrefeszítették. A keresztség felvétele fogja igazolni gondolkozásuk megváltozását és bánatuknak őszinteségét. — *Megkeresztelkedni Jézus Krisztus nevében* a görög szerint Jézus Krisztus nevén vagy neve alapján. Ez a kifejezés az újszövetségi Szentírásban ilyen alakban is olvasható: megkeresztelkedni Jézus Krisztus nevére vagy nevébe (Csel. 8,16; 19,5.) és megkeresztelkedni Jézus nevében. (Csel. 10,48.) A zsidó szólásmódban a név jelenti a nevet viselő személyt. Ennélfogva Jézus Krisztus nevében, annyit tesz, mint Jézus Krisztusban. Jézus Krisztus nevén, nevére, nevébe és nevében, körülbelül azonos értelmű. Lehet azonban köztük némi árnyalati különbséget megállapítani. Jézus Krisztus nevén annyit jelenthet, mint Jézus Krisztus nevének és személyének tekintélye alapján, vagyis megkeresztelkedni Jézusnak Messiásként való elismerésével. Jézus Krisztus nevére vagy nevébe megkeresztelkedni kifejezi azt a gondolatot, hogy a megkeresztelt Jézus Krisztusé lesz, az ő titokzatos testének tagja. Jézus Krisztus nevében megkeresztelkedni pedig azt a gondolatot juttatja kifejezésre, hogy a keresztelés történik Jézus Krisztus nevének, az ő személyének hatalmával és tekintélyével. – A megkeresztelkedéssel együtt jár a bűnbocsánat és a Szentlélek ajándékának, a megszentelő kegyelemnek elnyerése.

* 39. *Az ígéretet Joel* prófétának fenti jövendölése foglalja magában. – Kik távol vannak: ez a kifejezés már a próféták szólásmódja szerint (Iz. 49,1; 57,19.) a pogány népeket jelenti.

* 40. *Mentsétek meg magatokat*, vagyis keressétek a messiási üdvösséget és váljatok el *ettől a gonosz nemzedéktől*, azoknak a zsidóknak a nemzedékétől, kik Jézust keresztrefeszítették.

* 41. A szöveg nem állítja, hogy a háromezer hívőt még aznap mind megkeresztelték, sem azt, hogy Péter maga keresztelte meg őket.

* 42. *Ők*, az újonnan megtértek állhatosan kitartottak az apostolok tanítása mellett, kitartottak a kenyértörés közösségében (a görög szerint: az egységben s a kenyértörésben) és az imádságokban. — *A kenyértörés* némelyek szerint az Oltáriszentséget, mások szerint az asztaltársi szoros testvériességet jelenti. Egész bizonyossággal nem lehet állítani, hogy ez a kifejezés (kenyértörés, kenyérszegés) mindig az Oltáriszentséget jelenti az újszövetségi Szentírásban (Luk. 24,35. Csel. 2,46; 27,35.), de viszont egy-két helyen ez az értelem biztosnak látszik s kétségkívül az Oltáriszentségről van szó. (Csel. 20,7. 11. Kor. I. 10,16.) Szt. Pál apostol az Oltáriszentséget érti alatta s nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy Szt. Lukács, az Apostolok Cselekedeteinek írója Szt. Pálnak tanítványa volt s követte mesterének beszédmódját. Ha a kérdést nem is lehet véglegesen eldönteni, annyi azonban bizonyos, hogy az egyház kezdete korában a hívek Jézusnak az utolsó vacsorán adott példáját követve a közös

szeretetlakomák után ünnepelték az Oltáriszentséget. Ez tűnik ki Szt. Pálnak a Korintusiakhoz írt első leveléből (11,21. skk.) és a Didaché nevezetű őskeresztény iratból (10. fej.)

* 43-47. Az első hívek élete.

* 43. *Minden lelket* zsidós kifejezés, annyit jelent, mint minden embert, itt elsősorban a meg nem tért zsidókat jelenti. A félelmet a csodák okozták, melyeket Isten művelt az apostolok, mint eszközök által. Ez a félelem tartotta vissza a hitetlen zsidókat attól, hogy a híveket üldözzék s így az ősegyház egy időre békében tudott berendezkedni.

* 44. Az első keresztény hívek között egyetértés uralkodott, nem volt közöttük viszálykodás, egy családot alkottak, mert mindenük közös volt olyan értelemben, mint a következő vers megmagyarázza.

* 45. *Birtokaikat és javaikat*, azaz ingatlan és ingó javaikat oly mértékben adták el, hogy az értük kapott összeget szétosszák az összeseknek, amily mértékben a szükség megkívánta. Ez nem volt valami kommunista irányzat, mert a javak eladása szabadon történt s nem is volt szó az összes javak eladásáról, hanem inkább olyan jóléti intézményről, melyet a hívek önkéntes adományaikkal tartottak fenn.

* 46. A keresztény hívek különválása a zsidó néptől és szertartásoktól csak lassankint és fokozatosan történt. Mint a többi zsidók, a hívek is eljártak a *templomba* az imádságokra, de a hívek együttes lakomáikat, amelyeken az eledelt (és az Oltáriszentséget) szent örvendezéssel és egyszerű szívvel, azaz mást nem keresve, mint épen ezt a szent lelki örömet, vették magukhoz, házakban tartották vagyis nem a templomban, nem nyilvános helyen, nem is mindenki külön-külön a maga otthonában, hanem közösen egyik-másik házban, amelyben tehetősebb hívek nagyobb termet bocsátottak rendelkezésükre.

* 47. A hívek egymás iránti szeretete rokonszenvet keltett a népben. *Az Úr pedig*, azaz Jézus Krisztus növekedést adott egyházának és naponta szaporodott az üdvözülendők száma (a görög szerint: azok száma, kik üdvözülnek).

Csel 3

A béna meggyógyítása a templomban

1 Péter és János pedig felmentek a templomba a kilenc órai imádság idején. **2** Ekkor egy férfit vittek arra, aki születésétől fogva béna volt. Naponta odatették a templomnak az úgynevezett Ékes-kapujához, hogy a templomba jövőktől alamizsnát kérjen. **3** Amikor Pétert és Jánost meglátta, amint a templomba készültek bemenni, könyörgött, hogy alamizsnát kapjon. **4** Péter Jánossal együtt reátekintett, és azt mondta: »Nézz ránk!« **5** Erre az rájuk nézett, remélve, hogy kap tőlük valamit. **6** Péter azonban így szólt: »Ezüstöm, aranyam nincs, de amim van, azt neked adom: a Názáreti Jézus Krisztus nevében kelj fel és járj!« **7** Azzal megfogta jobb kezénél, és fölemelte. Erre annak azonnal erő szállt a lábába és talpába, **8** úgyhogy felugrott, állt és járt-kelt. Bement velük a templomba, járkált, ugrándozott, és dicsérte az Istent. **9** Az egész nép látta, hogy jár, és Istent magasztalja. **10** Ráismertek, hogy ő az, aki alamizs-

* 3,1-11. *Szt. Péter meggyógyítja a sántán született embert*. Szt. Lukács nem azért beszéli el ezt az eseményt, mintha ez lett volna az apostolok első csodatétele, hanem egyfelől azért, mert ez a csodálatos gyógyítás szolgált alkalmul Péternek arra, hogy bizonyságot tegyen Jézusról a jeruzsálemi nép előtt, másfelől pedig azért, mert ez az esemény idézte fel az első összeütközést a hívek és a zsidó hatóságok között. Az esemény időpontja nincs megjelölve, valószínűleg akkor történt, mikor a Jeruzsálemi hitközség már meg volt szervezve és a nép, valamint a zsidó hatóságok a kereszténye ket már úgy ismerték, mint Jézus tanítványait.

* 1. A zsidóknál naponta három imádkozást idő volt: korán reggel, délután és este. *A kilencedik óra* délután három óra tájban volt. V. ö. 2,15.

* 2. A templom egyik kapuját szép érc-verete miatt *Ékeskapunak* nevezték. (Joseph. Ant. XV. 11,5.) Ez a kapu a templom keleti részében volt, az alsó templomudvarból (a pogányok udvarából) nyílt az asszonyok udvarába s tizenöt lépcső vezetett fel hozza. A beteg koldus jól választotta ki ezt a helyet, mert mindenki, férfiak és nők ezen a kapun jártak be.

* 6. Péter apostol azt mondja, hogy földi javai nincsenek, de vannak égi kincsei. Aranya, ezüstje azért sincs, mert az Üdvözítő meghagyta, hogy az apostolok ne vigyenek magukkal sem aranyat, sem ezüstöt (Máté 10,9.), ami pedig pénze volt az egyháznak, az a közösség céljait szolgálta. Péternek azonban van hatalma gyógyítani Jézus nevében, azaz Jézus

náért üldögélt a templom Ékes-kapujánál. Elteltek csodálkozással, és magukon kívül voltak amiatt, ami vele történt.

Péter beszéde a templomtéren

11 Mivel nem tágított Péter és János mellől, az egész nép csodálkozva futott hozzájuk az úgynevezett Salamon-csarnokba.

12 Amikor Péter látta ezt, így szólt a néphez: »Izraelita férfiak! Miért csodálkoztok ezen és miért ámultok rajtunk, mintha a magunk erejéből vagy hatalmából tettük volna, hogy ez jár? **13** *Ábrahám Istene, Izsák Istene és Jákob Istene, a mi atyáink Istene* **{Kiv 3,6}** megdicsőítette Fiát, Jézust, akit ti kiszolgáltattatok ugyan és megtagadtatok Pilátus színe előtt, bár az úgy döntött, hogy szabadon bocsátja őt. **14** Ti azonban megtagadtátok a Szentet és Igazat, s azt kívántátok, hogy a gyilkost adják nektek ajándékul **15** az élet szerzőjét pedig megöltétek, de Isten feltámasztotta őt a halálból. Ennek mi tanúi vagyunk. **16** Az ő neve adott erőt a nevében való hit által ennek az embernek, akit ti láttok és ismertek, s a tőle származó hit adta meg neki ezt az ép egészséget mindnyájatok szeme láttára.

17 Tudom azonban, testvérek, hogy tudatlanságból cselekedtetek, mint ahogy a ti elöljáróitok is. **18** Isten azonban ily módon teljesítette, amit minden prófétájának ajka által előre hirdetett, hogy az ő Krisztusa szenvedni fog. **19** Tartsatok tehát bűnbánatot és térjetek meg, hogy eltöröljék bűneiteket, **20** s hogy az enyhülés idői eljöjjenek az Úr színétől, és elküldje azt, akit hirdettek nektek, Jézus Krisztust. **21** Őt ugyan az égnek kell befogadnia minden dolog helyreállításának az idejéig, amelyről Isten szólt századok óta szent prófétáinak ajka által. **22** Mózes ugyanis megmondta, hogy *`Uratok, Istenetek hozzám hasonló prófétát támaszt majd nektek testvéreitek közül, őt hallgassátok mindenben, amit mond majd* nektek **{MTörv 18,15.18}**. **23** *Az történik ugyanis, hogy mindenkit, aki nem hallgatja ezt a prófétát, kiirtanak a nép közül'* **{Lev 23,29; MTörv 18,19}**. **24** A próféták, akik szóltak Sámueltől kezdve és azután, mind hirdették ezeket a napokat.

25 Ti vagytok a prófétáknak és a szövetségnek fiai, amelyet Isten atyáinkkal kötött, amikor Ábrahámnak azt mondta: *`A te utódodban nyer áldást a föld minden nemzetsége'* **{Ter 12,3; 22,18}**. **26** Isten elsősorban számotokra támasztotta s küldte el Fiát, hogy megáldjon titeket, és így mindenki megtérjen gonoszságából.«

tekintélyével, azon erőnél fogva, melyet a Jézus Krisztusban való hit ad. Péter segítségül hívja Jézus nevét és tekintélyét. Jézus a csodákat önhatalmával művelte, az apostolok Jézus hatalmával. Ők csak eszközök voltak.

* 7. *Erő szállott annak lábába és talpába*: a görög szöveg megfelelő szavai arra mutatnak, hogy Szt. Lukács otthonos volt az orvosi kifejezésekben. Lába: a görög szerint a lábnak alsó része a térdtől lefelé. Talpa a görög szerint az alsó láb csontszerkezete.

* 8. A meggyógyított ember *felszökött és ugrándozott* örömében s bement az apostolokkal a templomba, először az aszszonyok s onnan a férfiak udvarába.

* 11. A meggyógyított ember nem tágított az apostolok mellől, sőt fogta is kezüket vagy ruhájukat. – Az apostolok átmentek a templom keleti kapuján és kijutottak a templomnak egy külső tornácába, amelyben a Salamon királyról elnevezett fedett oszlopcsarnok állott. Salamon ugyanis a templom keleti oldalán levő földmélyedést feltöltötte s fölébe építtette az oszlopcsarnokot. Salamon építménye a templommal együtt elpusztult Kr. e. 587-ben, de miután a templom újból felépült, Zorobábel vagy, ami valószínűbb, Heródes a réginek helyén új oszlopcsarnokot emelt, amelyet szintén *Salamon-tornácának* neveztek a réginek emlékére.

* 12-26. *Szt. Péter megtérésre intő beszédet mond*. A beszéd három részre oszlik. 1. Az apostolok nem a maguk erejéből művelték a csodatettet, mely csodálkozással és félelemmel töltötte el a zsidókat; az Jézusnak a műve, akit ők halálra adtak. (3,12-16.) 2. Ez a tettük azonban tudatlanságból származott, mert nem értették meg, hogy az Istennek terve szerint a Messiásnak, Jahve szolgájának szenvednie kellett. (3,17-18.) 3. Szt. Péter buzdítja őket hűnbánatra és megtérésre, hogy megnyerjék az üdvösséget, melyet az Isten megígért nekik, mint az Istennel való szövetség örököseinek. (3,19-26.)

* 12. *A magunk erejéből és hatalmából* a görög szerint: a magunk erejéből és istenes jámborságunknál fogva.

* 13. Szt. Péter rámutat arra, hogy a tanítás, melyet hirdet, a zsidó nép ősatyái Istenének tekintélyére támaszkodik. – *Megdicsőítette fiát*, a megfelelő görög szó fiút és szolgát jelent. Izaiás; próféta a Messiást Jahve szolgájának nevezi (47,1; 52,13.), ez az elnevezés azután a megalázott, a szenvedő és a megdicsőült Messiás neve lett. – A zsidók a Messiást kiszolgáltatták a romaiaknak és megtagadták, mert nem ismerték el Messiásnak. – Pilátus: a felmentő ítéletet nem hirdette ki ugyan, de kifejezte meggyőződését, hogy Jézust nem tartja bűnösnek az ellené felhozott vádakban.

* 14. Az ószövetségi Szentírás és az evangéliumok többször nevezik a Messiást, illetőleg Jézust az Isten szentjének (Zsolt. 15,10. Iz. 41,14. Márk 1,24. Luk. 4,34.) Hasonlóképen *igaznak* nevezik: (Iz. 53,11. Jer. 23,5. Csel. 7,52; 22,14. Pét. I. 3,18.) — Márk 15,7. és Luk. 23,19.-ből tudjuk, hogy a gyilkos és rabló Barabbás volt.

* 15. *Az életnek*, úgy a természetfölötti, mint az ember földi életének szerzője és legfőbb ura Jézus.

* 16. Péter és János: csak eszközei voltak a sánta ember meggyógyításának. Ők Jézus nevét, azaz őt magát hívták segítségül s ennek a névnek az ereje, valamint az ő nevében, vagyis a benne való és a tőle származó hitnek az ereje adta meg a sántának az egészséget.

* 17. Az apostol enyhíteni akarja a zsidó nép bűnösségét Jézus megöletésében a tudatlanságukkal. A zsidó nép nem ismerte fel Jézusban a Messiást, amikor halálát követelte. Ez a tudatlanságuk nem menti gonoszságukat, legfeljebb

kisebbíti, mert Jézus tetteiből fel kellett volna ismerniök, hogy ő a Messiás. Szt. Péter még a nép vezetőit és elöljáróit is mentegeti, jóllehet ezek bűne nagyobb volt, mint a köznépé, mert tanultabbak és járatosabbak voltak az írásokban s jobban kellett ismerniök a messiási jövendöléseket, meg azután mint a nép vezetőit, a felelősség inkább terhelte őket. Az apostol követi az Üdvözítő példáját, ki a keresztfán imádkozva szintén tudatlanságukkal mentegette a zsidók gonoszságát. (Luk. 23,34.)

* 18. Nem *minden* egyes *próféta* külön-külön, hanem együttesen mind hirdették, hogy a Messiás szenvedni fog.

* 19. A zsidók bűnbánata és megtérése biztosítja nekik a bűnbocsánatot, más szóval bűneik eltörlését és bejutásukat a Messiás országába.

* 20. A bűnbánatnak és a megtérésnek előbb meg kell lennie, hogy azután eljöhessenek az *enyhülés idői*. Az enyhülés, lelki megnyugvás, megpihenés és megújulás. Péter apostol a messiási időkre gondol, melyek magukkal hozzák a lelki megenyhülést, és gondol a Messiás második eljövetelére. Ezek az idők az Úr színétől vagyis magától az Úrtól jönnek, ő küldi azokat. – *Akit hirdettek nektek, Jézus Krisztust*: a görög szöveg szerint: akit az Isten előre kijelölt számotokra, mint Messiást, tudniillik Jézust, aki nem maradhatott örökké a földön, amikép a zsidók gondolták a Messiásról.

* 21. Hanem az isteni végzés szerint az égben van a második eljöveteléig, amikor majd *mindenek helyreállíttatnak.* Az első emberpár bűnbeesése előtt minden teremtmény helyes és tökéletes viszonyban volt az Istenhez. Ezt a viszonyt a bűnbeesés megzavarta. Krisztus második eljövetele és az utolsó ítélet a helyes viszonyt ismét tökéletesen helyreállítja. (V. ö. Iz. 65,17.) – *Az Isten századok óta szent prófétáinak szája által* Ígérte, hogy áldást és békét fog adni, de az a tökéletes béke és boldogság, melyet a próféták eszményi képekben megrajzoltak és a Messiás idejére ígértek, ezen a földön csak tökéletlen módon valósult meg. Csak a Messiás második eljövetele fogja majd meghozni a messiási javakat teljes tökéletességükben, fogja meghozni mindeneknek helyreállítását és az enyhülés időit. Ezen boldog messiási időket megelőzi majd a zsidók megtérése, mert Szt. Péter apostol kifejezi reményét, hogy az egész zsidó nép meg fog térni Jézusnak, a Messiásnak hitére s megtérésüket követi majd a Messiás második eljövetele.

* 22. Szt. Péter a megtérésre felhívó buzdításhoz fenyegetést fűz, melyet egykor Mózes mondott azokra, kik nem fogadják meg az Isten szavát. (Móz. V. 18,15-19.) Akik a zsidók közül nem térnek meg, kiirtatnak Isten népéből. – Isten a választott nép kebeléből támasztotta Mózest, a prófétát és szabaditól, Mózes pedig megmondotta, hogy az Isten egy másik prófétát és szabadítót fog támasztani. A hasonlatosság Mózes és Jézus között leginkább abban van, hogy mindketten közbenjárók és közvetítők az Isten és az emberek között.

* 23. Péter apostol Mózesnek idézett szavaiból arra a következtetésre jut, hogy aki nem hallgat a prófétára, egykor Mózesre, most Krisztusra, az kitaszíttatik Isten népéből, mert a megátalkodottak útjában volnának az Istenhez való helyes viszony visszaállításának, tehát ki kell irtatniok.

* 24. Mózeshez hasonlóan *a próféták Sámueltől kezdve mind hirdették* e napokat, amelyekben megtörténtek azok az események, melyeknek tanúi Péter és a többi apostol: Jézus halála, feltámadása, a Szentlélek eljövetele; hirdették azonban azokat a napokat is, melyekről Péter ép most szólott, az enyhülés és mindenek helyreállításának a napjait, vagyis a Messiás második eljövetelét. – Szt. Péter azért említi meg Sámu-

Csel 4

Péter és János a főtanács előtt

1 Amíg ők a néphez beszéltek, odajöttek a papok, a templomőrség parancsnoka és a szaddúceusok. 2 Ezek bosszankodtak, hogy tanítják a népet, és hirdetik a halálból való feltámadást Jézusban. 3 Kezet emeltek tehát rájuk, és őrizetbe vették őket másnapig, mert már esteledett. 4 De azok közül sokan, akik az igét hallgatták, hittek, úgyhogy a férfiak száma elérte az ötezret.

5 Történt pedig másnap, hogy a vezetőembereik, a vének és az írástudók összegyűltek Jeruzsálemben, 6 velük Annás főpap és Kaifás is, valamint János és Alexander, és ahányan csak voltak a főpapi nemzetségből. 7 Miután középre állították őket, megkérdezték: »Milyen hatalommal vagy kinek a nevében tettétek ezt?« 8 Ekkor Péter Szentlélekkel eltelve így szólt hozzájuk: »Népünk vezetői és ti vének, halljátok! 9 Ti ma felelősségre vontok minket, mert jót tettünk egy beteg emberrel, hogy megtudjátok, hogyan lett újra egészséges. 10 Vegyétek hát tudomásul mindnyájan, ti és Izrael egész népe, hogy a mi Urunknak, a Názáreti Jézus Krisztusnak neve által, akit ti keresztre feszítettetek, akit Isten feltámasztott a halálból: őáltala áll ez itt előttetek egészségesen.

11 *Ez az a kő, amelyet ti,*

az építők, elvetettetek,

s amely szegletkő lett **{Zsolt 118,22}**;

12 és nincs üdvösség senki másban, mert más név nem is adatott az embereknek az ég alatt, amelyben üdvözülnünk kell.«

13 Amikor látták Péter és János állhatatosságát, és megtudták, hogy írástudatlan és tanulatlan emberek, elcsodálkoztak, és rájuk ismertek, hogy Jézussal voltak. 14 Mivel azonban látták, hogy a meggyógyult ember is mellettük áll, semmiben sem mondhattak ellen. 15 Megparancsolták tehát nekik, hogy menjenek ki a gyűlésből, azután így tanakodtak egymás között: 16 »Mitévők legyünk

el nevét, mert ő volt a próféta-iskolák megalapítója, az utána következő prófétáknak feje és atyja.

* 25. A zsidóknak kell elsősorban megszívlelniük a próféták szavait, mert ők *a próféták fiai*, elsősorban az ő üdvösségük érdekében szólottak a próféták, következőleg az atyákkal kötött szövetségnek ők a fiai és az örökösei. – *A te ivadékodban*, azaz a Messiásban, Ábrahám ezen utódjában (Máté 1,1.) áldatik meg a föld minden nemzetsége. (Móz. I. 12,3; 22,18.) – Lehetséges, hogy Péter a bűnbánatra való felhívással befejezte beszédjét. Úgy látszik azonban, hogy még tovább akart beszélni a Jézus által nyert áldásokról, de a templomőrség közbelépése félbeszakította.

* 4,1-3. *Pétert és Jánost elfogják*. Az apostolok köré nagy néptömeg gyülekezett Salamon-tornácában. Ez a csoportosulás nyugtalanította a templomőrséget és főként a szadduceusokat, kik attól tartottak, hogy az apostolok a Messiás eljövetelének hirdetésével fellázítják a népet s felidézik a rómaiak beavatkozását.

* 1. Odajövének a papok, kik azon a héten végezték a szolgálatot a templomban. A *templomőrség parancsnoka* is pap volt, azoknak a papoknak és a levitáknak a feje, kiknek tisztjük volt fenntartani a rendet a templomban. Rangban a főpap után következett. *A szadduceusokról* lásd Máté 3,7. jegyz. A szadduceusokról már az evangéliumok beszélik, hogy Jézus vesztére törtek (Máté 22,23.) és mint a szinedrium tagjai résztvettek Jézus halálos ítéletének meghozatalában, az Apostolok Cselekedeteiben pedig mint Jézus híveinek legmegátalkodottabb ellenségeivel találkozunk velük.

* 2. *Hirdetik Jézusban a halálból való feltámadást* a tanítás a holtak feltámadásáról következik Jézus feltámadásából; amikor az apostolok hirdették Jézusnak feltámadását, közvetve hirdették az általános feltámadást is. A szadduceusok bosszankodtál; azon, hogy az apostolok befolyást nyernek a népre s bosszankodtak a tanításukon, főként azon, hogy hirdetik a halálból való feltámadást.

* 3. *Rájuk veték kezüket*: annyit jelent, mint eljártat ellenük, elfogták és őrizetbe vetették őket másnapig, mert este a főtanács már nem gyűlhetett egybe törvénykezésre. (Jer. 20,12. Luk. 22,66.)

* 4. *A hívek számának növekedése*. Annak ellenére, hogy az apostolokat elfogták, sokan hittek azok közül, kik az *igét,* azaz Péter beszédjét hallgatták.

* 5-22. *Pétert és Jánost a főtanács elé állítják és szabadon bocsátják*.

* 5. A főtanács (a szinedrium) tagjai voltak a vezetőemberek; a vének és az írástudók. A vezetőemberek, amikor a főtanácsról van szó, azonosak a papi fejedelmekkel, akik majdnem kizárólag á szadduceusok felekezetéhez tartoztak. A vének a jeruzsálemi előkelő családok fejei. Az írástudók vagyis a törvénytudók és tanítók nagyrészt a farizeusok felekezetének hívei voltak. (Lásd Máté 2,4. jegyz.) *Egybegyűltek Jeruzsálemben*; lehet azonban a hely-határozót vonatkoztatni a személyekre is, kik egybegyűltek, s akkor a szöveg értelme az hogy a főtanácsnak Jeruzsálemben levő tagjai gyűltek egybe.

* 6. *Annás* már nem volt a tényleges *főpap* majdnem két évtized óta (Kr. u. 15-ben letették tisztjéről), Szt. Lukács mégis főpapnak nevezi, mert ezt a címet megadták mindazoknak, kik a főpapi tisztet egykor viselték, megadták kiváltképen Annásnak a nagy tekintélye és befolyása miatt, melyet a főtanácsban gyakorolt s melyet nagy gazdagságának és annak a körülménynek köszönhetett, hogy öt fia és a veje érték el a

ezekkel az emberekkel? Hogy csakugyan Jeruzsálem összes lakója előtt ismeretes csodajelet műveltek, az nyilvánvaló, és nem tagadhatjuk. **17** Nehogy azonban még tovább terjedjen a híre a nép között, fenyegessük meg őket, hogy ne beszéljenek többé senkinek se ennek a nevében.« **18** Azután beszólították őket, és megparancsolták, hogy egyáltalán ne beszéljenek, és ne tanítsanak Jézus nevében. **19** Péter és János azonban azt felelték nekik: »Ítéljétek meg ti, vajon helyes volna-e Isten színe előtt, ha inkább hallgatnánk rátok, mint Istenre! **20** Hisz lehetetlen nekünk, hogy el ne beszéljük, amiket láttunk és hallottunk!« **21** Azok erre újra megfenyegették, majd elbocsátották őket, mivel nem találtak módot arra, hogy megbüntessék őket, a nép miatt, mert mindenki dicsőítette Istent azért, ami az emberrel történt. **22** Hiszen több, mint negyven éves volt az, akivel a gyógyulásnak ez a csodajele történt.

Az ősegyház imája a bátorságért

23 Elbocsátásuk után övéikhez mentek, és hírül vitték nekik, hogy mi mindent mondtak nekik a főpapok és a vének. **24** Mikor azok meghallották ezt, egy szívvel-lélekkel így fohászkodtak Istenhez: »Urunk, te vagy az, aki *alkottad az eget és a földet, a tengert és mindent, ami bennük van'* **{Zsolt 146,6; Kiv 20,11}**, **25** aki Dávidnak, a mi atyánknak, a te szolgádnak szájával, a Szentlélek által azt mondtad:

`Miért acsarkodnak a nemzetek
s terveznek hiúságokat a népek?
26 *A föld királyai felkeltek,*
egybegyűltek mind a fejedelmek
az Úr ellen s az ő Fölkentje ellen' **{Zsolt 2,1-2}**.

27 Mert valóban egybegyűltek ebben a városban a te szent Fiad, Jézus ellen, akit fölkentél: Heródes és Poncius Pilátus a pogányokkal és Izrael népeivel, **28** hogy végrehajtsák, amiről kezed és akaratod elhatározta, hogy megtörténjék. **29** Most tehát, Urunk, tekints fenyegetéseikre, s add meg szolgáidnak, hogy teljes bizodalommal hirdessék igédet. **30** Te pedig nyújtsd ki kezedet gyógyításokra, hogy jelek és csodák történjenek szent Fiadnak, Jézusnak neve által.«

31 Miután így imádkoztak, megremegett a hely, ahol egybegyűltek. Mindnyájan beteltek Szentlélekkel, s bátran hirdették Isten igéjét.

A vagyonközösség

32 A hívek sokaságának pedig egy volt a szíve-lelke. Egyikük sem mondott semmit sem a magáénak a birtokából, hanem mindenük közös

főpapi méltóságot. Kaifás veje volt Annásnak, Kr. u. 18-36 ő volt a főpap. Annásról és Kaifásról lásd Ján. 18,13. *Jánosról és Alexanderről* történeti adataink nincsenek. – *Valahányan voltak a főpapi nemzetségből*: vagyis azoknak a családoknak tagjai, melyekből választották a főpapokat.

* 7. A zsidó hagyomány szerint a főtanács tagjai félkörben ültek és a félkör *közepére* állították a vádlottat. A főpap igen jól tudta, hogy az apostolok Jézus nevét hívták segítségül, mégis azt akarta, hogy az apostolok mondják ki e nevet, s így nyilvánvaló legyen, hogy halálraítéltnek nevében működnek s annak a hívei, kit lazításért ítéltek el. Ennélfogva ők maguk is lázadók. A főpap elkerüli, hogy a csodás meggyógyítást megnevezze a nevén, kicsinylőleg kérdi, kinek a nevében cselekedtetek ezt.

* 8. Pétert eltölti a Szentlélek segítő kegyelme, a kegyelemnek pedig az a hatása, hogy az apostol bátran szól népének legfőbbjei előtt, ő, aki nemrég megremegett egy szolgálóleány kérdésére és megtagadta mesterét. *Fejei a népnek és ti vének* megszólítás kiterjed a zsidó nemzet összes papi és világi vezető embereire.

* 9. *Jézus Krisztusnak neve által*, ennek a névnek segítségül hívása, ennek a névnek, vagyis Jézus Krisztus személyének ereje által nyerte vissza a sánta a testi (és lelki) egészségét.

* 11. Szt. Péter a főtanács előtt megismétli az Írás szavait, melyekkel Jézus felelt meg a papi fejedelmeknek, az írástudóknak és a véneknek, mikor azt kérdezték tőle, hogy milyen hatalommal végzi csodáit. (Máté 21,12. Márk 12,10.) Az apostol az idézetet a Zsolt. 117,22-ből veszi, és Izaiás próféta nyomán értelmezi (Iz. 28,16.). A zsoltáros szerint a pogány nemzetek az építők s ők elvetik Izrael népét, mint jelentéktelen nemzetet. Izaiás próféta, meg azt mondja, hogy az Isten Sionnak alapjául értékes szegletkövet tett le, tudniillik a Messiást. A szegletfő az a kő, mely fenntartja az egész épületet. Isten országának szegletköve a Messiás, a zsidó nép vezetőinek el kellett volna ismerniök Jézust szegletkőnek, azaz Messiásnak. Ezt nem tették meg, de az Isten kinyilvánította, hogy Jézus a Messiás, a szegletfő, melyen egyedül nyugszik az örök élet reménysége. A sémi népek az épületek szegletfőit szenteknek tekintették s erős, szép követ választottak ki szegletfőnek és úgy helyezték el, hogy biztosítsa az épület szilárdságát. Hasonló gondolatot fejez ki Péter I. 2,3. 4.

* 12. Ha Jézus a szegletkő az Isten országának épületében, akkor csak benne van üdvösség. Jézus, neve jelenti az ő személyét, őt magát és azt, amit magáról kinyilatkoztatott.

* 13. *Állhatatosság*: a görög szerint bátorság, bizakodás; *Csodálkozának,* hogy emberek, akik nem jártasok a zsidó tanítók, a rabbik tudományában, így tudnak beszélni, tudják idézni és magyarázni a Szentírást. Erre azután jobban szemügyre vették őket és rájuk ismertek, hogy Jézus követői közé tartoztak. Egyesek a főtanács tagjai közül már előbb is ismerték az apostolokat. (Ján. 18,15.)

* 17. A főtanács tagjai meg akarják akadályozni, hogy a csodatett híre még szélesebb körökben elterjedjen, leginkább azonban azt akarják megakadályozni, hogy az apostolok *Jézus nevében* beszéljenek s tanítsanak. Az apostolok Jézus nevében, azaz mint Jézus küldöttei és meghatalmazottjai beszéltek. A főtanács tagjai ezt akarják nekik megtiltani.

* 19. *Az Isten színe előtt* annyi, mint az Istennek ítélete szerint. A törvényes hatóságnak csak abban az esetben lehet az engedelmességet megtagadni, ha parancsa ellentétbe jut az Istennek világos és határozott rendeletével. Péter apostol tudatában van annak, hogy a főtanács tilalma ellenkezik az

volt. 33 Az apostolok pedig nagy erővel tettek tanúságot Urunknak, Jézus Krisztusnak feltámadásáról; és bőséges volt a kegyelem mindnyájukban. 34 Nem is volt közöttük senki szűkölködő, mert mindazok, akiknek földje vagy háza volt, eladták, s az eladott javak árát elhozták, 35 és az apostolok lábához tették. Mindenkinek annyit osztottak ki, amennyire kinek-kinek szüksége volt. 36 Így József, a ciprusi származású levita, aki az apostoloktól a Barnabás melléknevet kapta – ennek jelentése: Vigasztalás fia –, 37 mivel szántóföldje volt, eladta azt, az árát pedig elhozta, és letette az apostolok lábához.

Istennek akaratával, mert Jézus ismételten meghagyta az apostoloknak, hogy tanúi legyenek minden nemzetnél (Máté 28,19. Csel. 1,8.), azért hangoztatja a 20. v.-ben, hogy számukra erkölcsi lehetetlenség, hogy hallgassanak és ne hirdessék azt, amit láttak és hallottak, elsősorban Jézus feltámadását. (V. ö. Ján. I. 1,2.)

* 21. *Nem találtak rá módot*, nem tudtak felhozni ürügyet, mellyel elháríthatták volna a népnek lázadását, ha az apostolokat megbüntetik.

* 22. *A nép dicsőítette az eseményt*, *amely történt* s erre volt is oka, mert a meggyógyított ember betegsége régi betegség volt; a csoda nagyságát emeli ki az a körülmény, hogy az *az ember negyven éven felül* s már születése óta sánta volt.

* 23-32. *A hívek hálaimája*. Mivel népüknek legfőbb hatósága megtiltotta az apostoloknak, hogy Jézus nevében tovább tanítsanak, az apostolok az Istennek feleletét és jóváhagyását kérik azon kijelentésükre, hogy inkább kell teljesíteniük az Isten parancsát, mint az emberekét. Miután imádkoztak, az isteni feleletet megkapják, a föld megrendül, ami az isteni jóváhagyásnak a jele. Az imádság bevezető fohászkodás után két gondolatot fejez ki: az első az, hogy Jézus halála jövendölésnek a teljesedése s egyben a világ ellenséges érzületének a bizonyítéka; a második gondolat: hogy az Istennek természetfölötti segítségét kell leesdeni azok számára, kik Jézusnak tanúi ezen ellenséges világ előtt.

* 24. *Egy szívvel-lélekkel felfohászkodának*: az imádság elmondását, úgy lehet elgondolnunk, hogy a jelenlevő apostolok egyike, Péter vagy Jakab, fennhangon mondta az imádság szavait s a hívek lélekben és egész szívükkel csatlakoztok az imádsághoz.

* 25. Az imádság az Úr szavait Zsolt. 2,1-ből idézi. *Törik fejüket hiábavalóságokon,* vagyis miért terveznek olyan dolgokat, melyek hiábavalók, mert nem érnek célt; erőlködésük eredménytelen.

* 27. Az imádság alkalmazza a zsoltár szavait Jézusra, továbbá azokra, kik részesek Jézus halálában, most pedig üldözik a tanítványokat. Jézus ellen, akit felkentél, vagyis aki a Felkent, a Messiás. (L. Máté 1,1. jegyz.)

* 28. *Kezed és akaratod*: kéz itt annyi, mint hatalom, tehát hatalmas akaratod.

* 29. *Teljes birodalommal*, bátorsággal és állhatatossággal. (L. Csel. 4,13.) *Szent Fiadnak,* vagy szolgádnak hatalmával. (Lásd Csel. 3,12.)

* 31. Az imádságra a felelet az égből az, hogy megrendült a hely, ahol imádkoztak. Ugyanez a jelenség ismétlődött meg Pálnak és Szilásnak az imádságára a 16. fej. 26. versében. Az ószövetségben a földrengést Isten jelenléte jelének tekintették. (V. ö. Zsolt. 28,8; 67,9. Ám. 9,5. Iz. 6,4; 29,6. Joel 3,16. stb.) *Betelének Szentlélekkel*: a Szentléleknek pünkösdnapi leszállása nem tette feleslegesekké a Szentlélek külön ajándékait különös alkalmakra.

* 32-38. *A jeruzsálemi hívek életének újabb leírása. A vagyonközösség a jeruzsálemi egyházban*. Az Apostolok Cselekedeteinek két leírásából (2,44-45. és 4,32, 34. 35. V. ö. még Gal. 6,6.) úgy látszik első tekintetre, mintha az első keresztények összes javaikat az összes hívekkel megosztották volna s maguk között vagyonközösséget (kommunizmust) vezettek volna be. Nem szabad azonban egyes szavakat az összefüggésükből kitépni s nem szabad őket a legáltalánosabb értelemben venni. Szt. Lukács e szavakat: *mindenki és az összes* nem veszi mindig a legteljesebb értelemben, hanem sokszor csak a *sok* vagy a *több* kifejezésére használja.

Erre gyakran fogunk példát látni az Apostolok Cselekedeteinek magyarázata folyamán. Amikor tehát azt mondja, hogy az összes híveknek mindenük közös volt, csak azt akarja kifejezni, hogy sokan a hívek közül *vagyonuk java részét* a hívek rendelkezésére adták, mert a következő kifejezés: *eladták és osztogatták, kinek-kinek szükségéhez mérten*, azt mutatja, hogy az eladás nem volt általános, nem mindenki adta el mindenét, hanem a község szükségleteihez mérten, a szükség arányában. (Lásd 2,44. 45.) Ugyanilyen értelmet ad a 4. fej. 34. verse, amely nem azt mondja, hogy mindenki, hanem az, akinek földje vagy háza volt, adta el ingatlanát, hogy a szükséget szenvedőkön segítsenek. Ami ebből a szövegrészből nem tűnik ki talán egész határozottan, azt megvilágítják Szt. Péter szavai a következő fejezetben. (Csel. 5,4.) Az apostol azt mondja Ananiásnak, hogy szántóföldjével szabadon rendelkezett, megtarthatta volna magának, vagyis senki sem kötelezte arra, hogy eladja, ha pedig eladta, szabadon rendelkezett az ára felett és nem volt köteles azt felajánlani a hívek szükségleteire. Nem állott fenn tehát a kötelezettség az első kereszténye kre, hogy javaikat eladják. Amikor Szt. Lukács a következőkben elbeszéli, hogy Barnabás eladta a szántóföldjét, ezzel értésünkre adja, hogy nem mindenki cselekedett hasonlóképen s csak követésre méltó példát mond el. Egyébként azt is tudjuk az Apostolok Cselekedeteiből, hogy egyes keresztény hívek megmaradtak vagyonuk birtokában. Máriának, Márk anyjának háza volt Jeruzsálemben (Csel. 12,12.), hasonlóképen Mnázonnak, kinél Szt. Pál megszállott. (Csel. 21,16.) Szt. Jakab levele (2,1-9; 5,1-5.) feltételezi, hogy a jeruzsálemi egyházban szegények és gazdagok vannak. A helyzet az volt, hogy a jeruzsálemi hívek többsége a szegényebb néposztályból került ki, jóllehet voltak köztük a kereszténységre tért papok és farizeusok is. (Csel. 6,7; 15,5.) Helyénvaló volt tehát, hogy a szegényeken segítsenek, a tehetősebbekre hárult a kötelesség, hogy vagyonukból, vagy annak eladásából az apostolok rendelkezésére bocsássák az eszközöket, hogy a szegényeken segítsenek. Maguk az apostolok adtak erre példát. Mikor Jeruzsálembe költöztek, eladták, amijük Galileában volt, birtokukat, házukat, hajóikat, halászati eszközeiket, mindent a közösség szükségleteire adtak át, azért mondhatta Szt. Péter, hogy aranya, ezüstje nincs. A tanítványok követték az apostolok példáját. Idővel egyesek eladták fekvőségeiket, mint például Barnabás és Ananias. Szt. Lukács külön megemlíti őket, ami azt mutatja, hogy tettük nem volt mindenkitől követett, általános eljárás.

* 32. Ugyanaz a hit és ugyanazon szeretet Jézus iránt egyesítette a híveket; a szíveknek ez az egysége kisugárzott a földi javak közösségében.

* 35. Az apostolok voltak a hitközség fejei, ők szerveztek meg mindent, osztották szét a javakat a község szegényei között nem egyenlően, nem vezettek be vagyonegyenlőséget, hanem minden szűkölködőnek juttattak a szükségéhez mérten. Az eladott birtoknak árát az *apostolok lábához* tették; a kifejezés a klasszikus íróknál is előfordul s régi jogi szokás volt, hogy aki lábát ráhelyezte egy személyre vagy tárgyra, ezzel jelezte, hogy tulajdonjogot szerzett fölötte. A pogányoknál megvolt az a szokás is, hogy adományaikat a pogány istenség lábához rakták le.

* 36. Ciprus szigete közel van Tarzus városához. Lehetséges, hogy Barnabás Tarzus híres iskoláit látogatta s ott ismerkedett meg Szt. Pállal. A Barnabás név az összetétele szerint annyit jelent, mint a prófétálás fia. A prófétálás meg intő, buzdító és vigasztaló beszédet jelent az Újszövetségben.

* 37. *Szántóföld* általában mezei birtokot jelent.

Csel 5

Ananiás és Szafira csalása

1 Egy bizonyos Ananiás nevű férfi is a felesé-
gével, Szafirával együtt földet adott el, 2 de a fele-
sége tudtával csalárdul megtartott valamit a föld
árából, s csak egy részt hozott el és tett az apostolok
lábához. 3 Péter azonban így szólt: »Ananiás, miért
ejtette a sátán kísértésbe a szívedet, hogy hazudj a
Szentléleknek, és csalárdul visszatarts a föld ára-
ból? 4 Ha megmaradt volna, magadnak maradt
volna, és magad rendelkeznél azzal, amit eladtál.
Miért vetemedett hát szíved erre a dologra? Nem
embereknek hazudtál, hanem Istennek!« 5 Amint
Ananiás ezeket a szavakat hallotta, összeesett és
meghalt. Erre nagy félelem fogta el mindazokat,
akik ezt hallották. 6 Az ifjak pedig felkeltek, fel-
emelték, kivitték és eltemették. 7 Körülbelül három
óra múlva belépett a felesége, aki nem tudta, hogy
mi történt. 8 Péter megkérdezte tőle: »Mondd ne-
kem, asszony, csakugyan annyiért adtátok el a föl-
det?« Az így felelt: »Igen, annyiért.« 9 Erre Péter
azt mondta neki: »Mire volt jó megegyeznetek ab-
ban, hogy megkísértitek az Úr Lelkét? Íme, akik el-
temették férjedet, az ajtónál állnak, s téged is ki-
visznek.« 10 Nyomban összeesett a lábainál és
meghalt. Az ifjak pedig beléptek, halva találták,
erre kivitték és eltemették a férje mellé. 11 Ekkor
nagy félelem fogta el az egész egyházat és mind-
azokat, akik ezeket hallották.

Jelek és csodák az apostolok által

12 Az apostolok keze által pedig sok jel és
csoda történt a nép között. Mindnyájan egy szív-
vel voltak együtt Salamon csarnokában. 13 Mások
közül senki sem mert közéjük elegyedni, de a nép
nagyra becsülte őket. 14 Az Úrban hívő férfiak és
nők sokasága egyre növekedett. 15 A betegeket ki-
vitték az utcákra, hordágyakra és ágyakra rakták
őket, hogy amikor Péter arra megy, legalább az ár-
nyéka érje valamelyiküket, s megszabaduljanak
betegségeiktől. 16 Sőt, Jeruzsálem szomszédos vá-
rosainak néptömege is odaáradt, hozták a betege-
ket és a tisztátalan lelkektől megszállottakat, s
ezek mind meggyógyultak.

Péter letartóztatása és szabadulása

17 Felállt ekkor a főpap, és mindnyájan, akik
vele tartottak – vagyis a szaddúceusok pártja –, el-
teltek irigységgel. 18 Elfogták az apostolokat, és a
nyilvános börtönbe vetették őket. 19 Az Úr an-
gyala azonban éjjel kinyitotta a börtön ajtaját, ki-
vezette őket, és azt mondta: 20 »Menjetek, álljatok
ki és hirdessétek a templomban a népnek a tanítást

* 5,1-11. *Ananiás és Szafira bűne és büntetése*.

* 1. Ananiás a zsidóknál gyakran előforduló név, származása szerint annyit jelent, mint: Jahve kegyelmes. (Jer. 28,1. Dán. 1,6. Csel. 9,10; 23,2.) Szafira héber vagy arámi eredetű szó, a jelentése: a szép.

* 2. Úgy látszik, hogy hiúságból cselekedtek s érdemet vagy dicséretet akartak szerezni az apostolok előtt. – Az apostolok lábához, lásd a kifejezés értelmét 4,35. jegyzetben.

* 3. Szent Pétert a Szentlélek világosította fel Ananiás és Szafira bűnéről. – A *sátán kísértésbe éjié a szívedet:* a görög szöveg szerint a sátán betol te a szívedet. (V. ö. Ján. 13,2.27.)

* 4. Szt. Péter szavai annyit jelentenek, hogy a föld a tied volt, nem kellett volna eladnod; ha pedig eladtad, az árát szintén jogod volt megtartani. V. ö. 4,32-38. jegyz. – *Nem embereknek hazudtál, hanem az Istennek:* Szt. Péternek e szavai világosan kifejezik a hitet a Szentlélek istenségében. Mert szerintük hazudni a Szentléleknek (3. vers) ugyananynyi, mint hazudni az Istennek (4. vers.)

* 5. A házaspár azt a látszatot keltette tettével, mintha a Szentlélek ösztönzésére és sugallatára cselekednék, valójában pedig megtagadta ezt a Lelket és összeütközésbe került az egyházat védő hatalommal. Meg keltett halniok, mert vétkük alapjaiban támadta meg a fiatal egyház létét és szellemét.

* 6. *Felszedték*, a görög kifejezés azt jelenti, hogy a holttestet ruhába takarták és úgy vitték ki, bizonyára a város falain kívül a temetkezési helyre. A keletieknél a temetés rendszerint néhány órával a halálozás után történt részben a melegebb éghajlat miatt, részben azért, mert a holttest jelenléte és a vele való érintkezés vallási tisztátalanságot okozott. – A holttest elvitelének kötelessége a hitközség ifjabb tagjaira hárult.

* 8. Szt. Péter módot és alkalmat ad az asszonynak bűnbánatra, de az megátalkodik és szintén hazudik.

* 9. *Megkísérteni az Úr Lelkét:* azaz meg akartátok próbálni, hogy az Úr Lelke, a Szentlélek felvilágosítja-e az apostolokat, ad-e nekik betekintést a szívetekbe, hogy meglássák a csalástokat.

* 11. *Az egyház*, ekklézia szó itt fordul elő először az Apostolok Cselekedeteiben, mely eddig csak a hívek sokaságáról vagy a hívek nagy számáról beszélt. A szó használata azt jelenti, hogy a hívek zárt, elkülönített társaságot alkottak, melyet egybefűzött a hit, a szeretet, az imádság és egyéb szent-cselekmények egysége, s melyet az apostolok kormányoztak, kiknek Szt. Péter volt a fejük.

* 12-17 *Az apostolok tovább tanítanak és csodákat művelnek*.

* 12. *Az apostolok keze által*, vagyis az apostolok által. V. ö. 3,6. jegyz. *Salamon tornácáról* lásd 3,11. jegyz.

* 13. *A mások* itt nyilvánvalóan az ellenséges érzületű zsidók, kik nem mertek rátörni a hívekre, mert a nép nagyrabecsülte őket.

* 15. *A hordágyakra és nyoszolyákra* kifejezés arra látszik mutatni, hogy gazdagabb és szegényebb betegeket hoztak az apostolokhoz.

* 16. Jeruzsálem közelében fekvő városok voltak: Betlehem, Emmaus, Jericho. Itt hallunk először róla, hogy az egyház Jeruzsálemen kívül is kezdett terjedni. – *A tisztátalan szellemektől* megszállottak testi betegségben is szenvedtek, amint kitűnik az evangéliumokból. Lásd Máté 4,24. jegyz.

* 17-25. *Az apostolokat börtönbe vetik, ahonnan csodásan kiszabadulnak*.

* 17. *Fölserkent* sajátos héber jellegű kifejezés, gyakran előfordul az ó- és újszövetségben, annyit jelent, mint a nyugalomból áttérni a cselekvésre, felkészülni fontos cselekvésre.

erről az életről.« 21 Miután ezt hallották, virradatkor bementek a templomba és tanítottak.

Péter a főtanács előtt

Mikor megérkezett a főpap és akik vele voltak, összehívták a főtanácsot, vagyis Izrael fiainak összes vénjét, és elküldtek a börtönbe, hogy elővezessék őket. 22 De amikor a szolgák odaértek és kinyitották a tömlöcöt, nem találták ott őket. Visszatértek tehát és jelentették: 23 »A börtönt egész gondosan bezárva találtuk ugyan, az őrök is ott álltak az ajtók előtt, de amikor benyitottunk, senkit sem találtunk ott.« 24 E szavak hallatára a templomőrség parancsnoka és a főpapok megdöbbentek azon, ami történt. 25 Ekkor beállított valaki, és hírül hozta nekik: »Íme a férfiak, akiket börtönbe vetettetek, a templomban állnak és tanítják a népet.«

26 Erre a parancsnok elment a szolgákkal, és erőszak alkalmazása nélkül elhozta őket, mert féltek a néptől, hogy megkövezi őket. 27 Majd odahozták és a főtanács elé állították őket. A főpap a szemükre vetette: 28 »Parancsban hagytuk meg nektek, hogy ne tanítsatok az ő nevében, s lám, ti betöltöttétek Jeruzsálemet tanításotokkal, és ránk akarjátok hárítani annak az embernek a vérét.« 29 Erre Péter és az apostolok azt felelték: »Inkább kell engedelmeskednünk Istennek, mint az embereknek. 30 Atyáink Istene feltámasztotta Jézust, akit ti a fára függesztve megöltetek. 31 Isten fejedelemmé és üdvözítővé emelte őt jobbjával, hogy bűnbánatot és bűnbocsánatot adjon Izraelnek. 32 Ezeknek a dolgoknak tanúi vagyunk, mi és a Szentlélek, akit Isten megadott mindazoknak, akik engedelmeskednek neki.« 33 Mikor ezt hallották, feldühödtek, és arra gondoltak, hogy megölik őket.

34 Ekkor azonban egy bizonyos Gamáliel nevű farizeus, aki az egész nép előtt tiszteletben álló törvénytudó volt, felállt a főtanácsban és rövid időre kiküldte az embereket. 35 Azután beszédet intézett hozzájuk: »Izraelita férfiak, vigyázzatok magatokra, mit tesztek ezekkel az emberekkel! 36 Mert a közelmúltban fellépett Teudás, azt mondta önmagáról, hogy ő nagy valaki, és szám szerint mintegy négyszáz férfi csatlakozott hozzá. Őt megölték, azokat pedig, akik hittek neki, mind szétszórták és semmivé lettek. 37 Őutána az összeírás napjaiban fellépett Galileai Júdás, és magához csábította a népet. Ő is elpusztult, s akik egyetértettek vele, azokat mind szétszórták. 38 Ennélfogva én most is azt mondom nektek: hagyjátok magukra ezeket az embereket és engedjétek el őket, mert ha ez a terv vagy mű emberektől van,

– *A főpapról és a szadduceusokról* lásd 4,1. 5. jegyzet. *A felekezet*, a görögben herezis, nem veendő szükségszerűleg rossz értelemben, jelent pari öt, irányzatot. – *Irigység*, a görög szó jelent versengést, féltékenységet, gyűlöletet is.

* 18. Az apostoloknak ezt az üldözését, épúgy, mint az elsőt (4,1-22.) elsősorban a szadduceusok idézték fel.

* 19. *Az Úr angyala* az Istennek angyal-küldöttje, aki az Isten parancsa szerint jár el.

* 20. *Ezen éleinek minden igéje* a Krisztusban való természetfölötti és örök életről szóló minden tanítás és az arra tartozó minden dolog. Jézusnál vannak az örök élet igéi (Ján. 6,63.); Jézus a feltámadás és az élet. (Ján 11,25.)

* 21. *A főtanácsot vagyis Izrael fiainak összes véneit:* a görög szerint a szinédriumot vagyis Izrael fiainak a szenátusát (tanácsát). Szt. Lukács görög olvasói számára a zsidó kifejezést megmagyarázza olyan szóval (szenátus, tanács), amely a görögök előtt ismeretes hasonló intézményt jelent.

* 22. *A szolgák* a templomnak levita őrei. Lásd 4,1. jegyz.

* 26-42. Az apostolokat a főtanács elé állítják.

* 26. *A parancsnok* a templomőrségnek a parancsnoka.

* 28. A főpap nem tagadja, hogy a főtanács hozta meg *annak az embernek*, vagyis Jézusnak halálítéletét, csak az ellen tiltakozik, hogy az apostolok ezért az ítéletért, mint törvénytelenért az Istennek vagy a népnek a bosszúját akarják kihívni a főtanács ellen.

* 29. Szt. Péter elismeri a főtanács tekintélyének a törvényes voltát, de szembeállítja az Isten tekintélyével s arra a következtetésre jut, hogy amennyiben a főtanács tekintélye ellentétbe jut az Isten tekintélyével, inkább az Istennek kell engedelmeskedni, mint az embereknek.

* 30. Miután ezt megállapítja, kifejti a főtanács előtt, melyik az az isteni parancs.

* 30-31. Szt. Péter röviden és világosan megjelöli az apostoli igehirdetés tárgyát: 1. a feltámadt Jézus a fejedelem és üdvözítő Izrael számára; Izrael bűnbocsánatot nyer, ha bűnbánatot tart; 2. az Isten megadja a Szentlelket azoknak, kik neki engedelmeskednek.

* 32. *Tanúi vagyunk, mi és a Szentlélek*: a Szentlélek tanúbizonyságot tesz az apostolokkal együtt Jézusról oly értelemben, hogy ő szól az apostolok által, kiket felvilágosít s oktat, de megvilágosít belsőleg minden embert is. (V. ö. Ján. 15,26. 27. Róm. 8,16.) – A mindazoknak szó nincs meg a görög szövegben.

* 33. *Feldühödtek* a görög szó szerint annyit jelent, mint kínoztattak, tépettek tudniillik a haragtól.

* 34. *Gamaliel* a név jelentése: az Isten a. jutalmam, a javam) a zsidóknak híres törvénytudósuk és tanítójuk volt. A mózesi törvényt az engedékenység szellemében magyarázta s buzdította honfitársait, hogy ápolják a baráti viszonyt az idegen népekkel. Érdeklődött a görög irodalom iránt is és tanítványainak ajánlotta, hogy tanulmányozzák azt. Meghalt valószínűleg még Jeruzsálem pusztulása (Kr. u. 70.) előtt. Szt. Pál tanítványa volt Gamalielnek. (Csel. 22,3.) Nincs azonban semmi alapja annak a hagyománynak, mely arról szól, hogy Gamaliel keresztény lett volna.

* 35. Gamaliel intelemmel kezdi beszédjét. Figyelmezteti a főtanács tagjait, *vigyázzanak magukra*, nehogy úgy lássék, mintha az Isten ellen hadakoznának (39. vers), vagyis vigyázniok kell, nehogy Isten ellenségeinek mutassák magukat. – Amit Sz. Lukács Gamalielnek szavaival elmondat *Theodásnak lázadásáról*, az némi tekintetben hasonlít ahhoz, amit Josephus Flavius, a zsidó történetíró elbeszél

elenyészik. 39 Ha azonban Istentől van, nem ronthatjátok le, nehogy az történjék, hogy Isten ellen hadakoztok.«

Igazat adtak neki. 40 Azután előhívták az apostolokat, megverették őket, és meghagyták nekik, hogy semmiképp se beszéljenek Jézus nevében, majd elbocsátották őket. 41 Azok pedig örvendezve eltávoztak a főtanácsból, mivel méltónak találtattak, hogy Jézus nevéért gyalázatot szenvedjenek. 42 Nem is szűntek meg naponta a templomban és házaknál tanítani és hirdetni Krisztus Jézust.

ugyancsak Theodás nevű lázadóról, de viszont a két elbeszélés sok pontban eltér egymástól. Josephus (Ant. XX. 5,1.) elmondja, hogy egy zsidó mágus vagyis varázsló sok népet rábeszélt Cusnius Fadus helytartósága idejében, hogy kövessék őt a Jordán partjára, mert prófétának adta ki magát és azt ígérte, hogy kettéválasztja a folyó vizét s követőit száraz lábbal vezeti át a folyón. Fadus lovascsapatot küldött ellene, Theodást elfogatta és lefejeztette, követői közül többeket megöletett, másokat bebörtönzött. Josephusnak ez a közlése lényegében megegyezik ugyan Gamalielnek, illetőleg Sz. Lukácsnak elbeszélésével Theodásról. Lényeges eltérések is vannak azonban a két elbeszélés között Gamaliel előadása úgy tünteti fel a dolgot, hogy Theodás lázadása magától összeomlott, Josephus elbeszélése szerint Fadus helytartó fojtotta el erélyes rendszabályokkal. Az Apostolok Cselekedetei azt mondják, hogy számszerint mintegy négyszáz férfi csatlakozott Theodáshoz, míg Josephus szerint nagy népsokaság követte. Josephus szerint Theodás fellázadt Cuspius Fadus helytartósága idejében 44-46 között és a Galileai Judás felkelése jóval megelőzte Theodás lázadását. – Gamaliel beszéde a főtanács előtt pedig legkésőbben Kr. u. 37-ben hangzott el s így a tőle említett Theodás-féle lázadásnak előbb kellett történnie. Sőt a Theodás-féle lázadás és Gamaliel beszéde közé esik még Galileai Judás felkelése, „az összeírás napjaiban”, mely volt Kr. e. 4-6-ban, illetőleg Kr. u. 6-7-ben. Szóval Gamaliel, illetőleg Szt. Lukács elbeszélése értelmében Theodás lázadása legalább 30 évvel Gamaliel beszédje előtt történt, míg Josephus előadása szerint Gamaliel beszédje után mintegy 10 esztendővel ment végbe. Kétségtelen tehát, hogy más Theodás nevű lázadóról ír Josephus és másról beszél Gamaliel, illetőleg Szt. Lukács. Az utóbbiaktól említett Theodás talán azok közé a lazítok közé tartozott, akik Heródes halála után idéztek fel zavarokat Judeában s akik közül Josephus hármat meg is nevez. A Theodás név elég gyakori volt a zsidóknál s így semmi lehetetlenség sincs abban a feltevésben, hogy ilyen nevű is akadt az akkori sok lázadó között. Egyébként, ha a Szentírás s Josephus elbeszélése között valóban összeegyezhetetlennek látszó eltérések forognának is fenn, ez legkevésbbé sem ingatná meg a Szentírás szavahihetőséget. Mert elsősorban is semmivel sem bizonyítható, hogy Josephus előadása a történelmi tényeknek jobban megfelel, mint a Szentírásé. Másodszor pedig az újkori tudományos felfedezések története számos példát mutat arra, hogy olyan ellentétek s nehézségek, melyeket hosszú évtizedeken keresztül biztos fegyverként fordítottak a Szentírás szavahihetősége ellen, valamilyen új lelet tanuságára megdőltek s végül is kitűnt a Szentírás megbízhatósága. Lehet, hogy maholnap valamilyen új lelet épen ennek a kérdésnek a megoldására fog módot nyújtani.

* 36. Theodás azt mondotta önmagáról, hogy ő valaki, hogy rendkívüli, fontos személyiség.

* 37. *Galileai Judást* Josephus is rendszerint Galileainak nevezi. Ezt a nevet onnan kapta, hogy felkeléseinek színhelye Galilea volt. – Az összeírás napjaiban: ez az összeírás Kr. u. 6-7-ben történt Sulpicius Cirinus, szíriai kormányzó rendeletére, amikor Judea kiegészítő része lett a szíriai római tartománynak és célja volt a lakosság és a vagyon összeírása adókivetés céljából. Emiatt a római adókivetési rendszabály miatt lázadt fel Judás. Adót fizetni idegen hatalomnak, annyi volt, mint megszegni Izrael hűségét Istenéhez. A zsidónak nincs ura, csak az Isten (Ant. XVIII. 1,6.) – Gamalielnek beszédje teljesen magán viseli a hitelesség és hitelremél-

Csel 6

A hét diákonus kiválasztása

1 Azokban a napokban a tanítványok számának megszaporodtával zúgolódás támadt a görögök között a zsidók ellen amiatt, hogy özvegyeiket elhanyagolják a mindennapi kiszolgálásnál. 2 A tizenkettő egybehívta tehát a tanítványok sokaságát, és így szóltak: »Nem volna rendjén, hogy az asztaloknál szolgáljunk, s közben elhanyagoljuk az Isten igéjét. 3 Azért testvérek, szemeljetek ki magatok közül hét jó hírű, Szentlélekkel és bölcsességgel teljes férfit, s bízzuk rájuk ezt a feladatot. 4 Mi meg majd az imádsággal és az ige szolgálatával foglalkozunk.« 5 Ez a beszéd tetszett az egész sokaságnak. Kiválasztották tehát Istvánt, akit eltöltött a hit és a Szentlélek, továbbá Fülöpöt, Prohóroszt, Nikánort, Timont, Parmenászt és Miklóst, az antiochiai prozelitát. 6 Ezeket az apostolok elé állították, és ők imádság közben rájuk tették kezüket.

7 Az Úr igéje pedig terjedt, úgyhogy a tanítványok száma igen megszaporodott Jeruzsálemben, sőt a papoknak is nagy tömege hódolt meg a hitnek.

István letartóztatása

8 István pedig, telve kegyelemmel és erővel, csodákat és nagy jeleket művelt a nép között. 9 Felléptek azonban néhányan abból a zsinagógából, amelyet a libertinusokról, a cireneiekről, az alexandriaiakról neveztek el, és azokról, akik

tóság jellegét. A főtanács maga elé idézte az apostolokat, hogy ítélkezzék a Jézus nevében kifejtett működésükről. Természetes, hogy fel kell vetniök maguk előtt a kérdést: az apostoloknak műve Istentől származik-e vagy emberektől. Gamaliel megadja a feleletet: ha emberektől származik, magától elenyészik s nem kell vele foglalkoznunk; ha az Istentől, nem bírunk vele szembeszállni, sőt az Isten ellenségei leszünk, ha le akarjuk rontani. Ez a beszéd megfelel Gamaliel jellemének, kit a történelem türelmes, józan gondolkozó tudósnak ismer. Nem az apostolok iránt érzett rokonszenve irányította állásfoglalását, hanem a józan okosság.

* 40. *Megverették őket*: a kifejezés, nem mondja meg, hogy mivel, bottal vagy korbáccsal verték meg az apostolokat, valószínű azonban, hogy megkorbácsolták őket, ez volt a szokásos büntetés a zsinagógában. Azért fenyítették meg őket, mert megszegték a tilalmat, hogy ne tanítsanak Jézus nevében (4,17.), ezt a tilalmat most megújítják.

* 41. A zsidók a megkorbácsolást *meggyalázó* büntetésnek tekintették. – *Jézus nevéért*, a görög szövegben hiányzik a Jézus név s csak ez áll: a névért. Az Ószövetségben *a név* Jahvénak a neve (Móz. III. 24,11.), az Újszövetségben Jézusnak a neve.

* 42. *Házanként*, azaz minden házban, ahol a hívek összejöveteleiket tartották. Hirdették Krisztus Jézust, hogy tudniillik Jézus a Krisztus, a Messiás.

* 6,1-6. *A hét diakónus megválasztása*.

* 1. *A görögök* (a görög szöveg szerint a hellenisták) a görögül beszélő zsidók szemben a *zsidókkal* (a görög szöveg szerint a *hebreusokkal*), akik héber, illetőleg arámi nyelven beszéltek. A görögök vagy pogányok voltak származásukra nézve s azután tértek meg a zsidó vallásra, vagy zsidó származásúak voltak, de olyan városokban vagy tartományokban születtek s éltek hosszabb ideig, ahol a görög nyelv volt használatos. Szt. Lukács ezen a helyen használja először a hellenista elnevezést s azokat a görög nyelven beszélő zsidókat, született zsidókat és prozelitákat érti alatta, kik keresztények lettek. *Özvegyeiket elhanyagolják a mindennapi kiszolgálásnál*. Az özvegyeknek a régi keleti világban igen szánalmas helyzetük volt, ha nem volt férfi védelmezőjük. A keresztény szeretetnek fel kellett karolnia az özvegyeket (Csel. 9,39. 41. Tim. I. 5,3. Jak. 1,27.) s valószínűleg jegyzéket készítettek azokról, kiket segítségben részesítettek. Az apostolok igénybe vették az egyház tagjai közül némelyeknek a segítségét az alamizsnák szétosztásánál, vagyis a mindennapi kiszolgálásnál és úgylátszik, hogy akik a szegények segélyezésénél résztvettek, nem ismerték az idegenből származott hellenisták özvegyeit. A panaszok jogosak voltak, de nem az apostolok ellen irányultak, hanem általában a zsidókból lett keresztények (hebreusok) ellen.

* 2. *A tizenkettő*, vagyis az apostolok elismerték a hellenisták panaszának jogosságát, s hogy a bajon segítsenek, egybehívták a hívek összességét valószínűleg Salamon tornácába. (Csel. 3,11.) – *Az asztalok* lehetnek azok, amelyeken az alamizsnák szétosztása történt, vagy pedig a közös szeretetlakomák asztalai. *Az Isten igéje* az evangéliumnak a hirdetése, melyet az Üdvözítő az apostolok kötelességévé tett. (Máté 28,19. Márk 16,15. Csel. 1,8.)

* 3. A diakónusok kijelölését a hívek ejtik meg, a tisztséggel való felruházást az apostolok végzik. *Hét férfiút*: a szám megfelel a kerületek számának, melyékre Jeruzsálem ebben az időben oszlott, vagy talán hét ház volt Jeruzsálemben, amelyekben a hívek a szeretetlakomákat tartották. A mód és

Kilíkiából és Ázsiából valók, s vitatkoztak Istvánnal. 10 Nem tudtak azonban ellenállni a bölcsességnek és a Léleknek, amely által szólt. 11 Erre férfiakat küldtek ki alattomban, akik azt mondták: »Hallottuk őt, amint káromló szavakat mondott Mózesre és Istenre.« 12 Ily módon felizgatták a népet, a véneket és az írástudókat, akik azután összecsődülve megragadták őt és a főtanács elé vitték. 13 Sőt, hamis tanúkat is állítottak, hogy mondják azt: »Ez az ember minduntalan a szent hely és a törvény ellen beszél. 14 Hallottuk ugyanis őt, amikor azt mondta, hogy ez a Názáreti Jézus lerontja majd ezt a helyet, s megmásítja a hagyományokat, amelyeket Mózes hagyott ránk.«

15 Akik a főtanácsban ültek, mind őt nézték, s olyannak látták az arcát, mint egy angyalét.

körülményesség, ahogyan Szt. Lukács elbeszéli a hét férfiúnak megválasztását és a tisztségükkel való felruházását, arra mutat, hogy nem ideiglenes szervezet felállításáról van szó, hanem Szt. Lukács új és maradandó intézmény megszervezését, mondja el. Igaz, hogy nem nevezi a hét férfiút diakónusoknak, de feladatukat a görög diakonia és diakonein szóval jelöli meg. Ennélfogva jogosult az a következtetés, hogy a Szt. Pál leveleiben többször említett és az ősi egyházban egyházi szolgálatot végző diákonusok (Fil. 1,1. Tim. I. 3,8. skk. Kol. 4,7. – Didaché 15,1. Ignác Polyc. 8. Magn. 2,6. Trall. 2. Fil. 5. stb.) ennek a hét férfiúnak utódai. Emellett szól az is, hogy a diakónusok száma Kóma városának egyházában s más jelentősebb egyházakban hétben volt megállapítva, megemlékezésül az itt említett hét férfi ára. A diakónusok működési köre idővel változott és kibővült, de a diakónusok az itt választott hétnek utódai, amikép a püspökök az apostoloknak utódai. A hívektől választott és az apostoloktól tisztségükkel felruházott férfiak voltak tehát az első diákonusok és tisztségük állandósult az egyházban.

* 3. *Szentlélekkel és bölcseséggel teljes férfiút*: a megválasztandóknak okossággal kellett ékeskedniök, hogy okosan kezeljék az egyház anyagi javait, azonkívül külső jeleknek kellett mutatniok, hogy meg vannak áldva a Szentlélek ajándékaival.

* 4. *A könyörgéssel foglalkozunk:* a névelő a szó előtt arra mutat, hogy meghatározott, ismert könyörgésről, vagyis, az egyház nyilvános közös és ismert imádságáról, istentiszteletéről van szó. – *Az ige szolgálata* nemcsak a hívek oktatása, hanem az evangélium hirdetése a nem híveknek is.

* 5. A megválasztottaknak mind görög nevük van. Némely magyarázó ebből azt következteti, hogy mind görögök, illetőleg hellenisták voltak, mások szerint hárman zsidók, hárman hellenisták voltak és egy prozelita. *István* az első, mert a legismertebb közülük s rajta nyilvánulták meg legteljesebben a Szentlélek ajándékai. (V. ö. 6,8. jegyz.) A második *Fülöp*, valószínűleg hithirdető munkássága miatt. (Lásd 8,5. skk.) *Prochorus* késő eredetű hagyomány szerint Nikodémia. városának püspöke lett s Antiochiában szenvedett vértanuságot. *Nikánorról, Timonról* és *Parmenásról* a hagyomány nem őrzött meg semmi adatot. *Nikolaus antiochiai prozelita* volt, tehát görög vagy szírus származású, mindenesetre pogány születésű s megtért a zsidóságra. Ez bizonyítéka annak, hogy a keresztények között már voltak hívek, akik nem voltak zsidó származásúak és nem tartoztak születésük révén Ábrahám leszármazottjai közé. Az újszövetségi Szentírás a *prozelitákon* kívül említi az *istenfélőket* (Csel. 10,2. 22; 13,16. 26.) és az *istentisztelőket* (Csel. 13,43; 16,14; 17,4.17.). Valószínű, hogy az istenfélők és istentisztelők olyan pogányok voltak, kik elfogadták a zsidó tanításokat, főként az egy Istenben való hitet, csatlakoztak a zsidókhoz a zsinagógákban, de nem olvadtak be a zsidóságba azzal, hogy felvették volna a körülmetélést. Prozelita a szó teljes értelmében az a pogány származású ember volt, aki a körülmetéléssel bekebeleztetett a zsidó nemzetbe s mint ilyen fizette a templomadót s megtartotta az összes zsidó törvényeket. A zsidóság nem követelte mindjárt a teljes törvény betartását attól, aki közeledett a mózesi valláshoz. Megelégedtek először azzal, ha mint a zsidó szokások «barátja» megtartotta azokat a zsidó törvényeket, melyek eddigi életrendjét nem nagyon zavarták meg: a szombati munkaszünetet, bizonyos ünnepnapokat, a sertéshústól való tartózkodást stb. Az ilyennek gyermekei látogatták a zsinagógát, nem jártak többé pogány templomba, tanulták a törvényt s adományaikkal gazdagították a jeruzsálemi templom-

kincstárt. A megszokás fokról-fokra közelebb vitte az istenfélőt, illetve az istentisztelőt a zsinagógához. Végül a prozelita megtette a döntő lépést: körülmetéltette magát és megfürdött a tisztulás fürdőjében. Néha felvett zsidó nevet is. Nikolaus nem volt tehát egyszerűen «istenfélő». hanem prozelita a teljes értelemben, körülmetélkedett pogány. Szt. Lukács is valószínűleg Antiochiából való volt, ismerhette Nikolausnak ezt a múltját. Némelyek szerint Nikolans szerzője lett volna a Nikolaiták eretnekségének, amelyről szó van a Titkos Jelenések könyvében. (2,6. 14.)

* 6. Az újszövetségi Szentírásban több példát találunk arra, hogy a *kézrátétel* szertartási cselekedetével történik lelki hatalomnak és ajándékoknak a közlése azon célból, hogy aki a lelki hatalmat és ajándékokat nyeri, tisztséget gyakoroljon az egyházban. (Csel. 8,17; 13,3. Tim. II. 1,6. V. ö. I. 4,14.) Az apostolok imádsága és kézrátétele azt mutatja, hogy a megválasztott hét férfiúra nemcsak az asztal körüli szolgálatot bízták, hanem megtették őket az egyház szolgáinak és lelki szolgálatot is bíztak rájuk, mert azt látjuk utóbb, hogy az evangélium hirdetésében tevékenykednek.

* 7. A hellenisták zúgolódása nem akadályozta, hogy a hívek száma ne növekedjék, s a zsidó papok közül is sokan keresztények lettek. A megtért papok száma nagy volt, de nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a zsidó papok is rendkívül sokan voltak. A babiloni fogságból 4289-en tértek vissza. Itt ezeknek leszármazottjairól van szó, kik Josephus szerint 24.000-en voltak. Szt. Lukács, mikor itt újból rámutat a jeruzsálemi egyház növekedésére, mintegy lezárja az egyháznak pusztán Jeruzsálemben való fejlődésének korszakát s megkezdi az egyház terjedésének új időszakát.

* 8-15. *István a főtanács előtt*. Szt. István előbbi élettörténetéről nincsenek adataink, csak a negyedik században történik említés róla, hogy egyike lett volna az Úr 72 tanítványának. Beszédjéből s főként szentírásmagyarázásából az tűnik ki, hogy hellenista volt és szellemi műveltsége rokon azzal a tudományossággal, melyet az alexandriai zsidók ápoltak és naggyá fejlesztettek.

* 8. *Telve volt malaszttal és erővel* képletes kifejezés, mely azt jelenti, hogy István gazdagon meg volt áldva az Isten kegyelmével, a Szentlélek ajándékaival, tehetséggel és bátorsággal az igazság védelmére, s természetfölötti erővel, hogy csodákat műveljen. Eddig csak arról hallottunk az Apost. Csel. könyvében, hogy az apostolok tettek csodákat (2,43: 3,3-10; 4,10. 22. 29; 5,12.). most azután már István, Fülöp és mások is tesznek (6,8; 8,6-8; 11,28; 13,15; 20,23. stb.)

* 9. *A liberlinusok* (=felszabadítottak) főként azoknak a zsidóknak az utódai, akiket Pompeius 63-61. Kr. e. Rómába hurcolt, s akik később felszabadulva részben visszatértek Jeruzsálembe, ott letelepedtek és külön zsinagógába tömörültek. – *Cirene* városa Líbia Cirenaica nevű északafrikai tartománynak a fővárosa, lakói negyedrészben zsidók voltak (Csel. 2,9.) *Alexandriában*, Egyiptom fővárosában külön zsidó negyed s virágzó zsidó tudományosság volt. *Cilicia* kisázsiai tartománynak Tarzus nevű városában született Szt. Pál, aki tehát a ciliciaiak zsinagógájához tartozott Jeruzsálemben. *Asia* római tartomány volt Kisázsiában. Mindezen vidékekről a görögül beszélő zsidók közül igen sokan vallásuk iránt való szeretetből visszaköltöztek Jeruzsálembe s itt a vidékek szerint, ahol előbbi hazájuk volt, külön zsinagógákba gyülekeztek.

* 10. Nem tudtak helytállani István bölcsesége előtt, István messze felülmúlta őket vallási ismereteivel. – *A Lélek előtt, aki szól vala*: a görög szöveg szerint: a Lélek előtt, aki által szól vala.

Csel 7

István beszéde

1 A főpap erre megkérdezte tőle: »Csakugyan
így áll a dolog?« 2 Ő pedig azt felelte: »Férfiak,
testvérek és atyák, halljátok! A dicsőség Istene
megjelent atyánknak, Ábrahámnak, midőn Mezo-
potámiában tartózkodott, és mielőtt Háránba köl-
tözött. 3 *Így szólt hozzá: `Menj ki földedről és ro-
konságodból, s jöjj arra a földre, amelyet mutatok
neked'* {Ter 12,1}. 4 Erre elhagyta a káldeaiak ország-
gát, és Háránba költözött. Innen pedig atyja halála
után áthozta őt erre a földre, amelyen ti laktok
most. 5 Nem adott ugyan belőle neki talpalatnyi
örökséget sem, de megígérte, *hogy birtokul adja
neki és utódainak őutána* {Ter 12,7}, bár nem volt
még fia. 6 Isten ezt mondta neki: *`Az ő utóda hon-
talanként fog lakni idegen földön, szolgaságba
hajtják és nyomorgatják őket négyszáz esztendeig.*
7 *De én* – mondja az Úr –*megítélem a nemzetet,
amelynek szolgái lesznek, azután majd kivonulnak
és szolgálni fognak nekem ezen a helyen'* {Ter 15,13-
14; Kiv 3,12}. 8 Egyben megkötötte vele a körülmetélés szövetségét. Ábrahámnak így lett a fia Izsák, akit körülmetélt a nyolcadik napon, Izsáké pedig Jákob, Jákobé meg a tizenkét pátriárka. 9 A pátriárkák irigységből eladták Józsefet Egyiptomba, de Isten vele volt {Ter 37,11.28; 39,2}, 10 s kiragadta őt minden viszontagságából. *Kegyelmet* s bölcsességet *adott neki a fáraónak, Egyiptom királyának a színe előtt, úgyhogy az megtette őt kormányzónak Egyiptom fölé és a tulajdon egész háza fölé* {Ter 39,21; 41,37-44; Zsolt 105,21}. 11 Akkoriban éhínség és nagy nyomorúság sújtotta egész Egyiptomot és Kánaánt, s atyáink nem találtak élelmet. 12 Mikor azonban Jákob meghallotta, hogy Egyiptomban van gabona, elküldte atyáinkat első ízben; 13 a második alkalommal a testvérei megismerték

* 12. *Felizgatják vala a népet,* amely eddig rokonszenvvel viseltetett a hívek iránt. A nép hangulatának változása abban leli magyarázatát, hogy a hívek eddig a mózesi törvény követőinek mutatták magukat, most azonban azzal vádolják meg őket, hogy meg akarják szüntetni a törvényt. – *Összecsődülve:* a görög kifejezés értelme, hogy ellenük támadtak, rájuk rontottak.

* 13. István nem káromolta az Istent, nem tagadta a templom és a törvény isteni eredetét, de hirdette az utóbbiak átmeneti jellegét.

* 14. Ezt a vádat már Jézus ellen is felhozták. (Márk 14,58; 15,29.) De mint akkor, most is félremagyarázták az Üdvözítő szavait.

* 15. István arca nem mutatott félelmet és dacosságot, hanem lelki nyugalmat, méltóságot és valami természetfölötti ragyogást, aminőt az angyalok szoktak mutatni, ha emberi alakot vesznek fel.

* 7,1-16. István beszéde a főtanács előtt: a pátriárkák koráról.

* 1. *A főpap*, mint a főtanács elnöke, miután a tanuk megtették vallomásaikat, felszólítja Istvánt, hogy adja elő védekezését. István terjedelmes beszédben felel az ellene emelt vádakra. Azzal vádolták, hogy káromló szavakat mondott az Istenre. István ezen váddal szemben beszédje egész folyamán magasztalja az Istennek gondviselését, mellyel Izrael népét vezette; kimutatja, hogy az Isten különös védelemben részesítette az izraelitákat, ameddig csak hűségesek voltak Istenhez. További vád az volt ellene, hogy káromolta Mózest. Ezzel szemben kijelenti, hogy Mózes Izraelnek vezetője, megmentője és prófétája, egyben a Messiásnak előképe. Azzal is vádolták Istvánt, hogy a templom és a törvény ellen beszélt. Erre azzal felel, hogy tanítása a templomról megegyezik a próféták tanításával, akik hirdették, hogy az Isten szellemi lény és mindenütt jelenvaló, tehát nem lakik emberek épített házban. A törvényről pedig azt mondja, hogy az élet igéi Mózestől származnak s ő adta nekünk azokat; az Isten adta a törvényt angyalok közvetítésével. A beszéd három részre oszlik; szól 1. a pátriárkák koráról (2-16. v.); 2. Mózes idejéről (17-43. v.); 3. Dávid és Salamon koráról (44-50. v.). A történelmi visszatekintést rövid befejezés követi a zsidók megátalkodásáról (51-53. v.). Istvánnak előadása az izraeliták történetéről való visszaemlékezésében több pontban eltér Mózes első könyvének, főként ezen könyv héber szövegének adataitól. Az eltérések onnan származnak, hogy István inkább támaszkodik az ószövetségi könyveknek görög fordítására, a Hetvenes fordításra, mely szintén gyakran eltér a héber szövegtől. István azonkívül a zsidó hagyományt követi az ószövetségi eseményeknek a megítélésében, amelyet megőrzött korának zsidó tudományos irodalma, nevezetesen Philo, alexandriai zsidó bölcselőnek az irodalmi munkássága.

* 2. A főtanács tagjai, mint izraeliták, Istvánnak testvérei, mint a főtanács tagjait az atyák megszólítása illeti meg őket. *A dicsőség Istene*; a dicsőség az a ragyogó fény, mely az Istenből sugárzik ki s hirdeti az ő jelenlétét. (Móz. II. 24,17.) Istennek első kinyilatkoztatása Ábrahám részére a pogányok földjén történt, igazolása ez annak, amit István bizonyítani akar, hogy az Isten nemcsak a zsidók szent helyén jelenik meg. (Móz. I. 12,1: 15,7.)

* 5. (Móz. I. 12,7; 13,13; 17,8; 48,4.) *Ábrahám talpalattnyi földet sem kapott* Kánaánban, hogy ott letelepedjék, ehelyett igéretet kapott utódai számára.

* 6. (Móz. I. 15,13. sk. Móz. II. 3,12.) Az Úr szavai az izraeliták egyiptomi fogságára vonatkoznak, mely kerek,

Józsefet, és a fáraó előtt kitudódott a származása. **14** József erre érte küldött és elhivatta atyját, Jákobot és egész rokonságát, hetvenöt lelket. **15** Jákob tehát lement Egyiptomba, s aztán ő és atyáink meghaltak. **16** Átvitték őket Szíchembe, és eltemették a sírba, amelyet Ábrahám vett meg ezüstpénzen a szichemi Hámor fiaitól **{Ter 23,26-27}**.

17 Mikor azonban elközelgett az ígéret ideje, amelyet Isten Ábrahámnak adott, a nép gyarapodott és sokasodott Egyiptomban, **18** amíg másik király nem támadt Egyiptomban, aki nem ismerte Józsefet. **19** Ez álnok módon bánt a népünkkel. Azzal sújtotta atyáinkat, hogy ki kellett tenniük csecsemőiket, hogy életben ne maradjanak. **20** Abban az időben született Mózes, akit Isten kedvelt. Három hónapig apja házában táplálták. **21** Mikor azután kitették, a fáraó lánya felvette, és felnevelte saját fia gyanánt. **22** Mózes így oktatást kapott az egyiptomiak minden bölcsességében, és hatalmas lett szavaiban és tetteiben. **23** Mikor pedig betöltötte negyvenedik évét, feltette szívében, hogy meglátogatja a testvéreit, Izrael fiait. **24** Amikor meglátta, hogy egyikük méltatlanságot szenved, a védelmére kelt, és bosszút állt az igazságtalanságot szenvedőért azzal, hogy megölte az egyiptomit. **25** Azt hitte ugyanis, hogy testvérei megértik, hogy Isten az ő keze által ad nekik szabadulást, ám azok nem értették meg. **26** Másnap megjelent köztük, amikor éppen perlekedtek, és békítgette őket: `Férfiak, ti testvérek vagytok, miért bántjátok egymást?' **27** De az, aki bántalmazta felebarátját, eltaszította őt, és így szólt: *`Ki tett téged följebbvalóvá és bíróvá fölénk?* **28** *Csak nem akarsz megölni, ahogy megölted tegnap az egyiptomit?'* **29** Mikor Mózes meghallotta ezt a beszédet, elmenekült, és jövevény lett Midián földjén, ahol két fia született **{Kiv 2,15}**.

30 Negyven esztendő eltelte után Sína hegyének pusztájában *angyal jelent meg neki a csipkebokor lángoló tüzében* **{Kiv 3,2-3}**. **31** Mózes látta, és csodálkozott a látványon. Amint azonban odament, hogy megnézze, az Úr szólt hozzá: **32** *`Én vagyok atyáid Istene, Ábrahám Istene, Izsák Istene és Jákob Istene'* **{Kiv 3,6}**. Mózes erre megrettent, és nem merte megnézni. **33** *Az Úr pedig azt mondta neki: `Oldd le lábad saruját, mert a hely, amelyen állsz, szent föld.* **34** *Jól láttam Egyiptomban élő népem nyomorúságát, hallottam sóhajtozásukat, azért szálltam le, hogy megszabadítsam őket. Jöjj tehát, elküldek Egyiptomba'* **{Kiv 3,5.7-10}**.

35 Ezt a Mózest, akit megtagadtak, amikor azt mondták: *`Ki rendelt téged följebbvalóvá és*

számban kifejezve négyszáz évig tartott. (Móz. II. 12,40.) *Jövevény*, aki nem bennszülött ott, ahol lakik, nem olvad be a bennszülött lakosságba s nem szándékozik örökre maradni a neki idegen földön. (Lásd Csel. 2,10: 7,29.)

* 7. *A nemzet*, melynek az izraeliták szolgái lesznek, az egyiptomiak. Csak az egyiptomi fogságból való kivonulás után lesz ezen a helyen, vagyis Kánaán földén istentiszteleti szentély. (Móz. I. 15,14.)

* 8. (Móz. I. 10,12.) A szövetségnek szentesítése a körülmetélés, mely a szövetség megkötésének látható és a szövetséghez való ragaszkodásnak megkülönböztető jele. (Lásd Róm. 4,11.)

* 9. (Móz. I. 37-46.)

* 10. *Kegyelmet s bölcseséget ada neki a fáraónak színe előtt:* az Isten bölcseséget adott Józsefnek, amellyel megszerezte a fáraó kegyét.

* 14. (Móz. I. 46,26. sk. Móz. II. 1,5. Móz. V. 10,22.) Az ószövetségi héber szöveg szerint hetvenen, a Hetvenes-fordítás szerint hetvenötén voltak.

* 16. (Móz. I. 23,17. sk. Móz. V. 24,32.) Mózes első könyvében ezzel szemben azt olvassuk, hogy Jákob, nem pedig Ábrahám vásárolt Szichemben földet Hemortól, egy bizonyos Szichemnek atyjától. Ugyancsak Mózes első könyvében azt is olvassuk, hogy Ábrahám vásárolt földet Makpelában Efrontól; a hagyomány pedig (v. ö. Jós. 24,32.) azt tartotta, hogy Józsefet és testvéreit Szichemben temették el. Ezen háromféle adatnak összekeveréséből származott a jelen szöveg, hogy Jákobot és fiait Szichemben temették el a földön, melyet Ábrahám vett Hemortól. A latin szöveg (Hemor Szichemnek fia) helyett a legtöbb görög szövegben ez áll: Hemor Szichemben (t. i. Szichem városában), ami helyesebb, mert Hemor nem fia volt Szichemnek (Szichem nevű férfiúnak), hanem atyja.

* 17-43. *István Mózes idejéről szól*. István hosszasabban foglalkozik Mózes történetével; kimutatja, hogy Mózesnek milyen fontos szerepe volt Izrael történetében s ezzel megcáfolja a vádat, hogy ő Mózest káromolja. Egyúttal azonban arra is rámutat, hogy az Isten megjelenései, megnyilatkozásai és az Isten tisztelete Mózes idejében sem volt a Jeruzsálemi templomhoz kötve.

* 17. (Móz. II. 1,2. 3. skk.) *Az ígéret ideje,* vagyis az az idő, amikor az ígéretnek teljesedésbe kellett mennie.

* 20. (Móz. II. 2,2. skk.)

* 23. *Feltevé szívében*: az a gondolata és vágya támadt.

* 25. *Az ő keze által* kifejezést illetően lásd Csel. 2,23.

* 28. (Móz. II. 2,14.)

* 29. Jövevényről lásd Csel. 7,6.

* 30. (Móz. II. 3,1-4, 17.) A későbbiek szerint az angyal maga az Úr. Azért gondolni lehet a szövetség angyalára, az újszövetségi Igére, a második isteni személyre.

* 33. *A hely, melyen állasz, szent föld*: a zsidók számára csak a templom volt szent hely. Isten azonban kinyilvánította – mondja István – hogy ahol Ő jelen van, az a hely szent, legyen az a pusztában, vagy idegen földön.

* 34. *Látván lattam*, az Igének megkettőzése erősebben kifejezi a cselekvést. *Azért szálltam le*, képletes kifejezés. Az. Isten mintegy lehajol Izrael népéhez, mert megszánta és segíteni akart rajta.

* 35. *Az angyal által*, a görög szöveg szerint az angyal kezével, vagyis hatalmával és segítségével.

* 37. (Móz. V. 18,15.) A jövendölés értelmezését lásd Csel. 3,22. jegyz.

bírává?' **{Kiv 2,14}**, Isten vezérül és szabadítóul küldte az angyal által, aki megjelent neki a csipkebokorban. **36** Ő hozta ki őket, közben csodákat és jeleket művelt Egyiptom földjén, majd a Vörös-tengernél és a pusztában negyven éven át. **37** Ez az a Mózes, aki megmondta Izrael fiainak: *`Prófétát támaszt nektek Isten testvéreitek közül, hozzám hasonlót'* **{MTörv 18,15}**. **38** Ő volt az, aki a pusztai közösségből kapcsolatban állt az angyallal, aki Sína hegyén szólt hozzá és atyáinkhoz; ő vette át az élet igéit, hogy nekünk adja. **39** Ám atyáink nem akartak engedelmeskedni neki, hanem eltaszították, és szívük visszavágyott Egyiptomba. **40** Azért azt mondták Áronnak: *`Készíts nekünk isteneket, vezessenek bennünket ők, mert nem tudjuk, mi történt ezzel a Mózessel, aki kihozott minket Egyiptom földjéről!'* **{Kiv 32,1}** **41** És borjúképmást készítettek azokban a napokban, áldozatot mutattak be a bálványnak, és örömük telt önkezük alkotásaiban. **42** Ezért Isten elfordult tőlük, és hagyta őket, hogy szolgáljanak az ég seregeinek, amint meg van írva a próféták könyvében:

`Vajon mutattatok-e be nekem
áldozati állatokat és áldozatokat
negyven éven át a pusztában, Izrael háza?
43 *Inkább befogadtátok Molok sátrát*
és isteneteknek, Refánnak csillagát,
a bálványképeket, amelyeket készítettetek,
hogy imádjátok őket.
Ezért Babilonon *túlra viszlek majd el titeket'*
{Ám 5,25-27}.

44 A szövetség sátra atyáinkkal volt a pusztában, amint Isten elrendelte nekik, aki Mózeshez szólt, hogy készítse el azt a látott minta szerint. **45** Ezt atyáink átvették, s be is vitték Józsuéval a pogányok birodalmába, akiket Isten kiűzött atyáink elől, Dávid napjaiig. **46** Ő kegyelmet talált Istennél, és könyörgött, hogy hajlékot emelhessen Jákob Istenének. **47** Végül csak Salamon épített neki házat. **48** Ámde a Magasságbeli nem lakik kezek alkotásaiban, amint a próféta mondja:

49 *`Az ég az én trónusom,*
a föld pedig lábaim zsámolya.
Miféle házat építenétek nekem
– mondja az Úr –,
vagy hol lenne az én nyugodalmam helye?
50 *Nem az én kezem alkotta-e mindezeket?*
' **{Iz 66,1-2}**

* 38. A nép a Sinai-hegy körül táborozott, mintegy *gyülekezetet* alkotott. A zsidó hagyomány szerint az angyalok voltak a törvényadás közvetítői. (Móz. V. 33,2. a Hetvenes-fordítás szerint. Gal. 3,19. Zsid. 2,2.) *Az élet igéi*, vagyis az igék, melyek életet adnak a léleknek, a törvényben vannak.
* 39. (Móz. IV. 14,4.)
* 40. (Móz. II. 32,1. skk.)
* 42. Imádták az égi seregeket, azaz a napot, a holdat és a csillagokat. (Móz. V. 17,3. Jer. 8,2.) *A próféták könyvében*, a zsidók három csoportba osztották a szent-könyveket: volt a törvény, azután a próféták könyve és végül az (szent) iratok. (Kethubim, azaz a zsoltárok és bölcselmi iratok.) A jelen idézet Ámos próféta könyvéből vau véve. (5,25-27.) Szt. István nem azt akarja mondani, hogy az izraeliták sohasem mutattak be áldozatot, amíg a pusztában vándoroltak, ami ellenkeznék Móz. II. 24,4. és Móz. IV. 7,9. közlésével; hanem azt akarja hangoztatni, hogy istentiszteletük nem volt állandó, mert bálványisteneket is imádtak. — 43. Moloch napistenség, Remfam pedig csillag-(Szaturnus-)istenség volt.
* 44-50. *Dávid és Salamon kora*. Beszédjének ezen harmadik részében István megcáfolja azt a vádat, hogy a szent hely ellen tanított volna; ellenkezőleg nagy tisztelettel szól róla. Amiután Isten Ábrahámmal szövetséget kötött, a pátriárkák korában nem volt sem szentély, sem templom. Mózes idejében az Isten elrendelte a szövetség sátorának felállítását, Salamonnak pedig meghagyta a templom építését. Amit megtett hajdanában, azt az Isten most is megteheti, elrendelheti az istenimádásnak új módját. Ennélfogva István káromlás nélkül állíthatta azt, hogy a templom lerontatik és a Jézus Krisztus által alapított igaz vallás lép a helyébe.
* 45. Mikor *Jézus*, vagyis Jósue vezérlete alatt elfoglalták a pogányoktól Kánaán földjét, odahozták magukkal a szövetség sátorát. *Dávid napjaiig*: ez a kifejezés nyilvánvalóan odatartozik, hogy atyáink, vagyis a zsidók ősei magukkal hozták Kánaán földére a szövetség sátorát és ez volt ott az istentiszteleti helyük Dávid napjaiig.
* 46. Az Isten kedvelte Dávidot, még sem bízta rá a templom építését, habár Dávid könyörgött érte, hogy építhessen templomot Istennek. A 132. zsoltárban azt énekli Dávid: Álmot nem engedek szemeimnek ... mígnem helyet találok az Úrnak, hajlékot Jákob Istenének. (4-5. v.) (Kir. II. 7,2. skk. Krón. I. 28,2.)
* 49-50. (Iz. 66,1. sk.)
* 51-53. Miután István tisztázta magát a templomkáromlás vádjától, összefoglalja érveit s most már ő támad ellenfelei ellen. Azzal vádolja őket, hogy mindig ellentállottak az Istennek. A zsidó nép története az Istennel szemben való hűtlenségek láncolata, köztük a végső és a legsúlyosabb Jézusnak az elvetése.
* 51. *Ti keménynyakúak*: az ószövetségi iratokban gyakran illetik a zsidókat ezzel a jelzővel. (Móz. II. 23,3. 5. Móz. V. 9,6. Baruk 2,30. Sirák 16,11.) *Körülmetéletlen szívűek és fülűek* kifejezés (Móz. III. 26,41. Móz. V. 10,16. Jer. 6,10.) jelenti, hogy bár külsőleg elő voltak készítve, szívükben érzéketlenek voltak a Szentlélek kegyelmével szemben. Elvetni a Szentlélek bizonyságát, oktatását annyi, mint elvetni magát a Szentlelket, a Szentléleknek ellentállani.
* 52. Szt. István kérdésének nem az a jelentése, hogy zsidók megölték az összes prófétákat kivétel nélkül. A kérdés akkor is jogosult, ha a próféták többségét és jeleseit üldözték, amint az valóban megtörtént. (Máté 5,12.) István megvádolja a zsidókat, hogy megölték Jézust, kinek messiási vol-

51 Ti keménynyakúak, körülmetéletlen szívűek és fülűek! Ti mindenkor ellenálltok a Szentléleknek: amint atyáitok, úgy ti is. 52 Melyik prófétát nem üldözték atyáitok? Igen, megölték őket, akik annak az Igaznak eljöveteléről jövendöltek, akinek ti most árulói és gyilkosai lettetek, 53 ti, akik angyalok szolgálata által kaptátok a törvényt, de meg nem tartottátok.«

István megkövezése

54 Amikor ezeket hallották, megdühödtek szívükben, és fogukat csikorgatták ellene. 55 Ő azonban Szentlélekkel telve föltekintett az égre, látta Isten dicsőségét, és Jézust Isten jobbja felől állni. 56 Megszólalt: »Íme, nyitva látom az egeket, és az Emberfiát állni Isten jobbja felől.« 57 Erre ők fennhangon kiáltva befogták fülüket, és egy akarattal rárohantak. 58 Azután kihurcolták őt a városon kívülre, és megkövezték. A tanúk pedig letették ruháikat egy ifjú lábához, akit Saulnak hívtak. 59 Amikor megkövezték Istvánt, az így könyörögött: »Úr Jézus, vedd magadhoz lelkemet!« 60 Amikor pedig térdre esett, fennhangon azt kiáltotta: »Uram, ne tulajdonítsd ezt nekik bűnül!« Amint ezt kimondta, elszenderült az Úrban.

Csel 8

1 Saul pedig egyetértett azzal, hogy megöljék őt.

Üldözés és szétszórattatás

Azon a napon nagy üldözés tört ki a jeruzsálemi egyház ellen, s az apostolok kivételével mindnyájan szétszóródtak Júdea és Szamaria tar-tományában. 2 Istvánt pedig istenfélő férfiak eltemették,

tát kinyilvánítja. Ez a gyilkosság végső következménye a zsidók keménynyakúságának. *Az Igaz* a Messiás.

* 53. Az Isten a törvény szerzője, az angyalok a törvény kihirdetői. Így tartotta a zsidó hagyomány. Szt. István ezzel a lesujtó váddal fejezi be beszédjét. Ezt a törvényt, melyet Isten rendelt, melyet angyalok hirdettek ki, melynek lerontásával vádoltok engem, ezt ti magatok nem tartottátok meg.

* 54-60. *István vértanusága*. Semmiféle vád sem érinthette volna érzékenyebben a zsidókat, mint az, hogy ők maguk nem tartják meg a törvényt, ők a farizeusok és az írástudók, kik dicsekedtek a törvény betartásával. (Róm. 10,2.) Érthető, hogy István ezen szavai feldühösítették őket. *Megdühödtek*: a szónak jelentéséről lásd 5,33. *Tele Szentlélekkel*: István még inkább van most a Szentlélek behatása alatt, mint egyébként s a Szentlélek tárja fel előtte a mennyei jelenetet. *Az Isten dicsőségéről* lásd 7,2. jegyz.

* 56. István *nyitva* látja az égboltozatot és betekint annak mélységeibe. A népies zsidó felfogás három eget különböztetett meg: a levegő-eget, a csillagos égboltozatot és az Istennek tartózkodási helyét. (Kor. II. 12,2.) Az *Emberfia* messiási cím. (Lásd Máté 8,20. jegyz.) István kijelenti, hogy Jézus, a Messiás, kit a zsidók megöltek, a mennyben van az Isten jobbján.

* 57. A főtanács tagjai, ezt nem bírták hallani, *befogták fülüket* s dühük annyira elragadta őket, hogy a törvényes formák mellőzésével rárohantak Istvánra. Az eljárás ellene törvényes módon kezdődött, de népítélettel végződött.

* 58. *Kihurcolták a városon kívülre*, mert a törvény tiltotta a szent városnak vérrel való befertőzését. (Móz. III. 24,14.) A megkövezés volt az istenkáromlásnak a büntetése. *A tanuk* a 6,13-ban említett hamis tanuk. Nekik kellett a törvény előírása szerint az elítéltre az első követ dobni. *Lerakták* ruháikat egy ifjúnak lábához, kit a keresztények elkeseredett ellenségének ismertek. Az ifjú elnevezés a héber nyelvszokás szerint megillette a férfit 25 éves korától 45. életévéig.

* 59. *Kövezék*, vagyis folytatták a kövezést. – A vértanú imádsága emlékeztet Jézus utolsó szavaira. (Luk. 23, 34. 46.)

* 60. *Elaludt az Úrban*: szépen kifejezi az ellentétet Szt. István nyugodt halála s ellenségeinek dühös haragja közt. *Az Úrban* szavak a görög szövegben Hiányzanak. Saul helyeselte István megöletését s abban tetszését találta. (Lásd Csel. 22,20.) A főtanácsnak a római főhatóság alatt nem volt joga halálos ítéleteket végrehajtani, de – úgylátszik, az ilyen esetben, mikor tisztán vallási főbenjáró bűnről volt szó, a helytartó engedélyezte a főtanácsnak ezt a hatalmat. Avagy azt is lehet gondolni, hogy István kivégzése ép akkor történt, mikor Poncius Pilátus helytartó visszahívása után, Kr. u. 36-ban, Judea egy ideig római kormányzó nélkül maradt. De különben is István kivégzése a zsidók haragjának kitörése közben történt, mikor a feldühödött tömeg nem gondolt azzal, hogy van-e joga halálos ítéletet végrehajtani s nem kellene-e előbb a helytartó beleegyezését is megnyerni.

* 8,1-3. Jeruzsálemben üldözik a híveket.

* 1. *Mindnyájan elszéledtek*: nem kell betűszerinti értelemben venni, maradtak még hívek Jeruzsálemben, amint az a következőkből kitűnik, mert Saul még talál férfiakat és asszonyokat, kiket börtönbe vet s a megtérése után csatlakozni kíván a jeruzsálemi hívekhez. (Csel. 9,26.) Péter apostol pedig elmondja Kornélius százados megtérését a jeruzsálemi híveknek. (Csel. 11,2.) Szóval a hívek Jeruzsálemben még elég nagy számmal maradtak vissza s főként csak Istvánnak hellenista hívő társai széledtek el. *Az apostolok* igen régi és

és nagyon megsiratták. 3 Saul meg pusztította az egyházat, sorra járva a házakat, elhurcolta a férfiakat és asszonyokat, s őrizetbe vetette őket.

A JÚDEAI ÉS A SZAMARIAI EGYHÁZ: 8,4-12,23

Fülöp, Szamaria hittérítője

4 Azok, akik szétszóródtak, eközben körüljártak, és hirdették az Isten igéjét.

5 Így jutott el Fülöp Szamaria városába, és hirdette nekik Krisztust. 6 Tömegesen és egyetértően figyeltek mindarra, amit Fülöp mondott, hallva és látva a jeleket, amelyeket cselekedett. 7 Mert a tisztátalan lelkek hangos kiáltással kimentek sokakból, akikben laktak, és sok inaszakadt és sánta meggyógyult. 8 Nagy öröm támadt abban a városban.

9 Volt azonban a városban egy Simon nevű férfi, aki azelőtt varázslással foglalkozott, és elámította Szamaria népét, azt állítva, hogy ő rendkívüli valaki. 10 Nagyok és kicsik, mindenki egyaránt hallgatott rá, s azt mondták: »Az Isten ereje ő, akit Nagynak hívnak.« 11 És követték őt, mert jó ideje ámította őket varázslataival. 12 Amikor azonban hittek Fülöpnek, aki hirdette az örömhírt Isten országáról, a férfiak és az asszonyok megkeresztelkedtek Jézus Krisztus nevében. 13 Sőt, maga Simon is hitt, és megkeresztelkedése után Fülöphöz szegődött. Mikor látta, hogy jelek és igen nagy csodák is történnek, álmélkodva csodálkozott.

Péter és János Szamariában

14 Mikor pedig az apostolok, akik Jeruzsálemben voltak, meghallották, hogy Szamaria befogadta az Isten igéjét, elküldték hozzájuk Pétert és Jánost. 15 Amint odaérkeztek, imádkoztak értük, hogy elnyerjék a Szentlelket, 16 mert az még egyikükre sem szállt le, csak meg voltak keresztelve az Úr Jézus nevében. 17 Ekkor rájuk tették kezüket, és azok elnyerték a Szentlelket.

18 Amikor Simon látta, hogy az apostolok kézrátétellel megadják a Szentlelket, pénzt kínált nekik, 19 és azt mondta: »Adjátok meg nekem is ezt a hatalmat, hogy akire ráteszem a kezemet, megkapja a Szentlelket!« 20 Péter azonban így szólt hozzá: »Vesszen a pénzed veled együtt, mivel azt gondoltad, hogy Isten ajándékát pénzért lehet megszerezni! 21 Sem részed nincs ebben, sem jussod nincs hozzá, mert a szíved nem igaz Isten előtt. 22 Térj meg tehát ebből a gonoszságodból, s kérd Istent, hogy szívednek ez a gondolata bocsánatot nyerjen! 23 Mert azt látom, hogy a keserűség epéjében és a gonoszság kötelékében vagy.«

megbízható hagyomány szerint Jézus mennybemenetele után 12 évig maradtak Jeruzsálemben. Az üldözés s ennek következménye, a keresztények elszéledése, eszköze lett az evangélium továbbterjedésének.

* 2. *Istenfélő férfiak*, Istvánnak jámbor, vallásos barátai *gondoskodtak* temetéséről, megmosták és megkenték holttestét, lepedőbe takarták és sírba helyezték.

* 3. Szt. Pál ismételten említi, hogy mennyire üldözte a keresztény híveket. (Csel. 26,3. Tim. I. 1,13. Gal. 1,13.) Sorra járta a házakat, azokat, melyeket úgy ismertek, mint a keresztények gyülekezőhelyeit. (V. ö. 2,46. 5,42.)

* 4-13. *A hithirdetés a judeai zsidók és a félpogány szamaritánusok között*. Szt. Lukács nem beszéli el a hithirdetésnek lefolyását Judeában, bár ennek is jelentős eredményei voltak (Gal. 1,22. Tessz. I. 2,14.), hanem céljának megfelelően áttér az evangélium hirdetésére a szamaritánusok között, mert a szamaritánusok félig pogányok voltak s az evangélium hirdetése közöttük már átmenet a pogánymisszióba.

* 5. *Fülöp* egyik volt a hét férfiú közül, kiket a hívek választottak az asztalok körüli szolgálatra (Csel. 6,5.), valószínűleg hellenista zsidó, lásd róla Csel. 8,26. skk. 8,40: 21,8. 10. *Szamaria városa*: Szt. Lukács nem nevezi meg a várost, valószínűleg Szichar volt (Ján. 4,5.), melyben szamaritánusok laktak. A tisztátalan lelkektől megszállottakról lásd Csel. 5,16. Máté 4,24: 8,16. 28. skk. Márk 1,26: 5,7: 9,26. stb.

* 9. *Simon* egy volt azon sok kalandor közül, kik kihasználták a nép hiszékenységét titkos, tudományoknak a fitogtatásával. Az Apostolok Cselekedeteiben több ilyenről van szó. (13,8, 19,13.) *Azt állítván magáról, hogy ő valami nagy*, lehetséges, hogy messiásnak adta ki magát, amint azt abban a korban több zsidó kalandor megtette, pl. Theodás, Galileai Judás és később Barkochba.

* 14-17. *Az apostolok bérmáinak Számáriában*. Péter és János apostol küldetésének a célja, hogy meggyőződjenek a szamaritánusok megtérésének valóságáról s őszinteségéről, továbbá, hogy őket a jeruzsálemi anyaegyházhoz csatolják és végül, hogy megadják nekik a Szentlelket. A Szentlélek közlése úgy történik, hogy az apostolok először imádkoznak értük (15. v.), azután rájuk teszik kezüket (17. v.). A Szentlélek alászállását látható jelek kísérték, mert Simon látta, hogy a hívek megkapták a Szentlelket (18. v.).

* 16. Fülöp nem közölte velük a Szentlelket, mert nem volt hozzá joga és felhatalmazása.

* 18-25. *A bűbájos Simon bűne és bűnhődése*.

* 19. Simon azt hitte, hogy a Szentlélek közlésének hatalmát is megvásárolhatja pénzzel, ahogy pénzzel szerezte a bűbájoskodás titkos mesterkedéseinek ismeretét.

* 20. Szt. Péter szavai nem jelentenek elátkozást, mert különben nem intené Simont bűnbánatra (22. v.), hanem inkább csak a legerősebb visszautasítást fejezik ki.

* 21. Jóllehet Simon meg volt keresztelve, még sem lehet része a Szentlélek kegyelmében, mert a lelke, az Isten ítélete szerint, gonosz.

* 22. *Talán megbocsáttassék:* Péter nem vonja kétségbe, hogy az Isten minden bűnt megbocsáthat, hanem kételkedik Simon bánatának és a megtérésének őszinteségében, ami nélkül nincs bűnbocsánat.

* 23. Szt. Péter e szavainak értelmét megvilágosítja Mózes mondása (Móz. V. 29,18.), mely szerint a bálványimádó a nép között olyan, mint a gyökér, amelyből epe és keserűség fakad. A keserűség epéje jelképezi a szív romlottságát, a gonoszság köteléke pedig a bűn uralmát az emberen, vagyis

24 Erre Simon azt felelte: »Könyörögjetek értem az Úrhoz, hogy semmi se érjen engem abból, amit mondtatok!« 25 Ők pedig, miután tanúságot tettek és az Úr igéjét hirdették, visszatértek Jeruzsálembe. Közben a szamariaiak sok helységének hirdették az evangéliumot.

Az etióp férfi megkeresztelése

26 Ezek után az Úr angyala így szólt Fülöphöz: »Kelj föl és menj délre, arra az elhagyatott útra, amely Jeruzsálemből Gázába visz le!« 27 Az fölkelt tehát, és elment. S íme, egy etióp férfi, Kandakénak, az etiópok királynőjének hatalmas udvari tisztje és minden kincsének kezelője, aki Jeruzsálembe jött imádkozni, 28 visszatértében kocsiján ülve Izajás prófétát olvasta. 29 Ekkor a Lélek így szólt Fülöphöz: »Menj oda, és szegődj ahhoz a kocsihoz!« 30 Amint Fülöp odasietett és hallotta, hogy Izajás prófétát olvassa, megszólította: »Azt gondolod, hogy érted, amit olvasol?« 31 Az így felelt: »Hogyan érteném, ha nincs, aki megmagyarázza nekem?« Megkérte tehát Fülöpöt, hogy szálljon fel és üljön melléje. 32 Az Írás helye pedig, amelyet olvasott, ez volt:

»Mint a bárány, amelyet leölésre visznek,
és mint a juh, mely nyírója előtt elnémul,
nem nyitotta ki száját.
33 *Megaláztatásban hoztak fölötte ítéletet.*
A sorsával ki törődik?
Hisz életét elvették e földön« **{Iz 53,7-8}**.

34 Erre az udvari tiszt megkérdezte Fülöpöt: »Kérlek, kiről mondja ezt a próféta, önmagáról vagy valaki másról?« 35 Ekkor Fülöp megnyitotta száját, s ebből az Írásból kiindulva hirdette neki Jézust. 36 Amint haladtak az úton, egy vízhez értek. Erre az udvari tiszt így szólt: »Íme a víz; mi gátol abban, hogy megkeresztelkedjem?« **[37]** 38 Azután megállította a kocsit. Mindketten lementek a vízbe, Fülöp és az udvari tiszt, és megkeresztelte őt. 39 Mikor a vízből feljöttek, az Úr Lelke elragadta Fülöpöt. Az udvari tiszt nem látta őt többé, s örvendezve folytatta útját. 40 Fülöp pedig Asdódban termett, körüljárt, és hirdette az evangéliumot, amíg Cézáreába nem érkezett.

Szt. Péter szavainak értelme: Telve vagy gonoszsággal, mint valami keserű epével s fogvatart, a bűn. Simon bűne a simonia, melyet az követ el, aki lelki javakat, vagy lelki hatalmat pénzért, vagy földi javakért vásárol, illetőleg áruba bocsát. Simon képviselője az akkori kor bűbájos, mágikus mesterkedéseinek. Fontos dolog volt kimutatni, hogy a kereszténység nagyobb hatalom, mint a mágusok tudománya. Ezt bizonyítja Szt. Lukács elbeszélése Simonról, kinek történetét azután tovább szőtte és kiszínezte a hagyomány s elmondja, hogy Simon nem javult meg, hanem beutazta Palesztinát, Szíriát, eljutott Rómába s mindenütt elámította az embereket bűbájos tetteivel. Végül Szt. Péter leálcázza és legyőzi a mesterkedéseit, melyekkel a népet félrevezette.

* 26-40. *Az ethiops udvari tiszt megtérése*.

* 26. *Kelj föl*, azaz fogj a cselekvéshez. (Lásd Csel. 5,17.) Jeruzsálemből két út vezetett Gázába. Az egyik, Hebronon át, igen forgalmas volt, a másik elhagyatottabb. Gáza egyike a legrégibb ismert városoknak, a filiszteusok öt városa közül az egyik: négy kilométernyire fekszik a Földközi-tenger partjától az egyiptomi határ közelében.

* 27. Ethiopia régente nem az a tartomány volt, melyet ma annak nevezünk, hanem Egyiptom déli részén levő ország a mai Nubia és Szudán helyén. Az ethiops királynőket mind Kandake-nak nevezték épúgy, mint az egyiptomi uralkodókat fáraóknak. Az ethiops férfi, kiről itt szó van, udvari tiszt, azaz kamarás volt. Származására nézve vagy pogány volt, aki a zsidó vallásra tért (prozelita, vagy istenfélő; lásd Csel. 6,5.), vagy pedig Ethiopiába beköltözött zsidónak a leszármazottja (jövevény Ethiopiában; lásd Csel. 2,10; 7,6.).

* 30. A kamarás *olvasta*, keleti szokás szerint valószínűleg hangosan a Szentírást, vagy pedig szolgájával olvastatott fel magának belőle.

* 32-33. (Iz. 53,7. skk.) A prófétai szavak értelme: A Messiás ártatlanul és türelmesen fog szenvedni, mint a bárány; szótlanul és zúgolódás nélkül fogja elviselni a legnagyobb szenvedéseket. A büntető ítélet befejeződik és véget ér az ő megaláztatásában, lealázó és fájdalmas halálában. A lelkek száma, kiket szenvedésével és halálával megvált s így a saját nemzetségévé, a az népévé tesz, megszámlálhatatlan lesz. Mert az ő élete azért vétetik el a földről, hogy az Istennél megdicsőíttessék.

* 37. Ezen vers hiányzik sok régi görög kéziratban s a Vulgatának is sok kéziratában, de viszont más szövegemlékekben megvan.

* 40. *Azotus* szintén egyike az öt régi filiszteus városnak, öt kilométernyire van a Földközi-tengertől és 55 kilométernyire Gázától. Az apostoli korban sok zsidó lakott benne. *Termett*, a megfelelő görög szót többfélekép lehet lefordítani: találtatott, vagy találta magát. Úgyis lehet lefordítani, hogy Fülöpöt egyszerre csak Azotusban látták, ott tűnt fel. Mindenesetre természetfölötti beavatkozásra kell gondolnunk, mert előbb azt olvassuk, hogy az Úr Lelke elragadá Fülöpöt, tudniillik az ethiops kamarás mellől. Cezarea a Földközi-tenger partján épült Jeruzsálemtől mintegy 130 kilométernyire északkeleti irányban. Nagy Heródes építtette a régi Straton-Tornya helyén fehér kövekből; fényes palotákkal díszítette és védett kikötővel látta el. Bár sok zsidó is lakott a városban, a lakosság többsége pogány volt, mely görög nyelven beszélt. Az apostoli időben Judea római tartománynak politikai fővárosa volt, itt székelt a római helytartó. Az Apostolok Cselekedeteiben sokszor történik róla említés.

Csel 9

Saul megtérése

1 Eközben Saul, aki még mindig gyűlölettől
lihegett és halállal fenyegette az Úr tanítványait,
elment a főpaphoz, 2 és levelet kért tőle a damasz-
kuszi zsinagógákhoz, hogy megkötözve Jeruzsá-
lembe hozhassa azokat a férfiakat és nőket, akiket
ott talál ennek a tannak a követői közül.

3 De amint haladt az úton és Damaszkuszhoz
közeledett, történt, hogy hirtelen fényesség ra-
gyogta körül az égből. 4 Leesett a földre, és szózat
hallott, amely azt mondta neki: »Saul, Saul,
miért üldözöl engem?« 5 Erre ő megkérdezte: »Ki
vagy te, Uram?« Az így felelt: »Én vagyok Jézus,
akit te üldözöl! 6 De kelj föl és menj be a városba,
ott majd megmondják neked, mit kell tenned.« 7 A
férfiak, akik kísérték, csodálkozva álltak. Hallot-
ták ugyan a hangot, de nem láttak senkit sem.
8 Saul pedig fölkelt a földről, de amikor kinyitotta
a szemét, semmit sem látott. Úgy vezették be ke-
zénél fogva Damaszkuszba. 9 Ott volt három na-
pig, nem látott, nem evett, nem ivott semmit.

10 Volt Damaszkuszban egy Ananiás nevű ta-
nítvány, akihez az Úr látomásban így szólt: »Ana-
niás!« Ő pedig így felelt: »Itt vagyok, Uram!«
11 Az Úr így folytatta: »Kelj föl, menj el az úgy-
nevezett Egyenes utcába, keress fel Júdás házában
egy Saul nevű tarzusi embert. Íme, épp imádko-
zik, 12 és lát egy Ananiás nevű férfit, amint belép
hozzá, és ráteszi a kezét, hogy látását vissza-
nyerje.« 13 Ananiás azonban azt felelte: »Uram,
sokaktól hallottam erről a férfiról, hogy mennyi
gonoszat tett szentjeiddel Jeruzsálemben. 14 Itt
meg felhatalmazása van a főpapoktól, hogy meg-
kötözze mindazokat, akik segítségül hívják neve-
det.« 15 De az Úr azt mondta neki: »Csak menj,
mert kiválasztott edényem ő nekem, hogy hor-
dozza nevemet a pogányok, a királyok és Izrael fiai
előtt. 16 Én ugyanis megmutatom neki, mennyit

* 9,1-9. *Saul üldözi a híveket és csodálatosan megtér*. (Csel. 22,6. skk. 26,12. skk. Gal. 1,11. skk. Kor. I. 9,1; 15,8. skk. Kor. II. 2,14. Fil. 3,5. skk. Tim. I. 1,13. skk.) Szt. Lukács folytatja az elbeszélését az egyház elterjedéséről. Mielőtt elmondáná, hogy az egyház miként lépett ki a zsidóság határai közül s kezdte meg terjeszkedését a pogány világban, elbeszéli a farizeus Saulnak, annak a férfiúnak megtérését, akinek műve volt elsősorban az egyháznak ez az elterjedése. Hogy Szt. Lukács mekkora jelentőséget tulajdonít Saul megtérésének, az kitűnik abból, hogy az Apostolok Cselekedeteiben háromszor beszéli el ezt az eseményt: 9,3-18; 22,6-31: 26,12-18. A három elbeszélés lényegében megegyezik, a részletekben itt-ott eltérések mutatkoznak.

* 1. *Lihegett*: ez a szó Saulnak felindulását árulja el, mert a lelki felindulás röviddé és szaggatottá teszi a lélekzetvételt. Saul a fenyegetőzés és öldöklés indulataitól volt eltelve, kérdés azonban, hogy Szt. Istvánon kívül mást is megöltek volna. A római hatóság ezt nem tÚrte volna. Saul nem tudott volna eljárni a keresztények ellen önhatalmúlag, azért a főpaphoz, mint a főtanács elnökéhez fordult, aki a főtanáccsal együtt bizonyos joghatóságot gyakorolt a Palesztinán kívül, a szétszórtságban élő zsidók fölött is.

* 2. Saul a főpaptól leveleket kért a *zsinagógákhoz,* vagyis a zsinagógák elöljáróihoz, mert a keresztények, kik többnyire megtért zsidók voltak, továbbra is látogatták a zsinagógákat. A zsinagóga elöljáróinak kellett segíteniük Sault a keresztények megfenyítésében. *Damaszkus* városa Palesztinától északkeletre tágas síkságon épült, melyet hegységek övezneknek északról, északnyugatról és délről, kelet felé a síkság a pusztaságra nyílik. Már a régi korban igen sok zsidó lakosa volt. Valószínű, hogy pünkösd ünnepén, mikor a Szentlélek leszállott az apostolokra, sok damaszkusi zsidó volt Jeruzsálemben és hallgatták Szt. Péter beszédjét. Egyébként is a damaszkusiak és a jeruzsálemiek között élénk kereskedelmi összeköttetés állott fenn s így a keresztény tanítás hamar eljuthatott Damaszkusba. *Akik ezt az utat követik:* az út vallási értelemben hitet, tanítást, életmódot jelent, itt a keresztény vallást jelenti.

* 3. A fényesség az isteni fönség jelenlétének a jele. (Lásd 7,2. jegyz.)

* 4. *Saul leesék a földre*, úgyszintén a társai is. (Csel. 26, 16.) Szt. Lukács nem mondja kifejezetten, hogy Saul valakit látott volna. De az egész elbeszélésből kitűnik (7. v., 17. v.) s maga Szt. Pál is mondja, hogy látta az Úr Jézust. (Kor. I. 9,1; 15,8.)

* 5. *Én vagyok Jézus, akit te üldözesz*: az Úr Jézus azonosítja magát az üldözött hívekkel. (Máté 10,40. Luk. 10,16.) *Nehéz neked az ösztöke ellen rugdalóznod*: ez a mondát a görög szövegben hiányzik, a latinban valószínűleg a 26. fej. 14. verséből került ide. Közmondásszerű szólás volt a régieknél, hiába való küzködést fejezett ki. Az ösztökét régente az igavonó állatok siettetésére használták; ha az állat rugdalózott ellene, még érzékenyebben sértette meg magát.

* 6. Saulnak szabad akarata megmaradt. Megtagadhatta volna az engedelmességet ezeknek a parancsoknak. Ez kitűnik a saját szavaiból (26,19.): nem voltam hitetlen (engedetlen) a mennyel látomás iránt.

* 7. *A férfiak, kik őt kisérték, állanak vala*; 26,14: Saul azt mondja ugyan: Mi mindannyian leestünk a földre; de a kisérői már felkeltek, hamarább, mint ő.

* 8. *Semmit sem láta*: eddig a ragyogó fényesség miatt hunyta le szemét, most felnyitotta ugyan, mégsem látott, mert közben megvakult.

kell szenvednie az én nevemért.« 17 Erre Ananiás elindult, bement a házba, rátette a kezét, és azt mondta: »Saul testvér, az Úr Jézus küldött engem, aki megjelent neked az úton, amelyen jöttél, hogy láss és eltelj Szentlélekkel.« 18 Erre azonnal halpikkely-szerű valami hullott le a szemeiről, és visszanyerte a szeme világát. Fölkelt és megkeresztelkedett, 19 azután ételt vett magához és megerősödött.

Néhány napig még együtt maradt a tanítványokkal, akik Damaszkuszban voltak. 20 Azonnal hirdette a zsinagógákban Jézust, hogy ő az Isten Fia. 21 Mindazok pedig, akik hallgatták, csodálkoztak és megjegyezték: »Nem ez az, aki Jeruzsálemben vesztére tört azoknak, akik ezt a nevet segítségül hívták, és ide is azért jött, hogy megkötözve elhurcolja őket a főpapokhoz?« 22 Saul azonban mind nagyobb erővel lépett fel, zavarba hozta a damaszkuszi zsidókat, és bizonyította előttük, hogy Jézus a Krisztus.

Saul menekülése Damaszkuszból

23 Jó néhány nap múlva a zsidók megállapodtak, hogy megölik őt. 24 De Saul tudomást szerzett ármánykodásukról. Azok még a kapukat is őrizték éjjel-nappal, hogy megöljék őt. 25 A tanítványok azonban éjjel fogták őt, és kimenekítették a falon át, leeresztve őt egy kosárban.

26 Mikor így Jeruzsálembe érkezett, a tanítványokhoz akart csatlakozni, de mindnyájan féltek tőle, mert nem hitték, hogy tanítvány. 27 Barnabás azonban maga mellé vette, elvezette az apostolokhoz, és elbeszélte nekik, hogyan látta meg az Urat útközben, hogyan beszélt vele, és hogy milyen bátran tevékenykedett Damaszkuszban Jézus nevében. 28 Velük volt, járt-kelt Jeruzsálemben, és bátran tevékenykedett az Úr nevében. 29 Beszélt a pogányokhoz is, és vitatkozott a görögökkel, de azok az életére törtek. 30 Mikor a testvérek értesültek erről, lekísérték őt Cézáreába, és elküldték Tarzusba.

31 Az egyház ekkor egész Júdeában, Galileában és Szamariában békében élt és gyarapodott, az Úr félelmében járt, s telve volt a Szentlélek vigasztalásával.

A pogányok felvétele az egyházba: 9,32-12,5

Péter Liddában és Joppében

32 Történt egyszer, hogy Péter, amikor mindenkit fölkeresett, eljutott azokhoz a szentekhez is, akik Liddában laktak. 33 Talált ott egy Éneász nevű embert, aki nyolc év óta ágyban feküdt, mert béna volt. 34 Péter így szólt hozzá: »Éneász, Jézus Krisztus meggyógyít téged! Kelj föl, vesd be

* 10-19. *Saul megkeresztelkedik*.

* 10. Ananiás zsidó származású volt, talán már a Szentlélek leszállásának pünkösdjén lett keresztény hivő. Az is lehetséges, hogy a Szt. István vértanuságát követő üldözés következtében jött Jeruzsálemből Damaszkusba. (Lásd róla még Csel. 22,12.)

* 11. Az Egyenes-utcát Damaszkusban még ma is így nevezik, jóllehet, már nem egyenes; a város keleti kapujától a nyugati kapuig vezetett. Judásról nincsen semmi adatunk, talán vagyonos zsidó polgár, vagy esetleg vendéglős volt, kinél a zsidók szoktak megszállni. *Saul nevű tarzusi ember*: Tarzusról lásd alább a jegyzetet a 30. vershez.

* 12. *Ananiás* látomásába közbe van szőve Saul látomása, mely alább beteljesedett. (17. vers.)

* 13-14. Ananiás szavaiból a keresztény hívek két elnevezését ismerjük meg. 1. *Szentek*, mert el vannak különítve a többi embertől s hozzátartoznak Krisztushoz, neki vannak szentelve és megszentelődtek a Szentlélek kegyelmével. (Ez az elnevezés itt fordul elő az Apostolok Cselekedeteiben először, azután még 9,32. 41; 26,10. Szt. Pálnál gyakori: Róm. 1,7. Kor. I. 1,2; 6,2. stb.) 2. Azok, kik segítségül hívják az Úr Jézus nevét, mert ez megkülönböztető jel köztük és zsidók között. (A kifejezés értelméről lásd Csel. 2,21. jegyz. V. ö. Csel. 9,21; 22,16.) Szt. Pál ezt az elnevezést is többször használja. (Róm. 10,13. Kor. I. 1,2.)

* 15. *Kiválasztott edényem ő nekem*; Saul az Urnák kezében eszköz (edény a héber beszédmódban eszközt jelent), hogy az Úr nevét, vagyis az Úrról szóló tanítást hirdesse pogányok, királyok (lásd Csel. 26.) és Izrael fiai előtt.

* 16. Jézus őt az iskolájába, a szenvedések iskolájába veszi. (Szt. Pál szenvedéseiről lásd Kor. II. 11,23-29.)

* 17. Azt kell feltételeznünk, hogy Ananiás részletesebb közléseket is kapott Saulról az Úrtól, bevezetésen Saul látomásáról. Az elbeszélésből nem tűnik ki világosan, hogy Ananiás mikor közölte Saullal a Szentlelket, akkor-e, amikor Sault megkeresztelte, vagy már előbb, amikor kézrátétellel visszaadta neki a látását; ebben az esetben Saul megkeresztelkedése előtt vette volna a Szentlelket, mint Kornélius. (Csel. 10,44.) A keresztségben Saul megtisztult a bűneitől (Csel. 22,16.) és az egyház tagja lett.

* 19-30. *Saul első tevékenykedése Krisztus szolgálatában*. A 19. vers azt mondja, hogy Saul néhány napig maradt Damaszkusban, a 23. vers ellenben sok napot említ. Ez a kétféle időmegjelölés arra figyelmeztet, hogy itt közbe kell iktatni Saul visszavonulását az arábiai magányosságba, vagyis Saul néhány napig együtt maradt a damaszkusi hívekkel, azután elhagyta Damaszkust a elvonult az arábiai pusztába (Gal. 1,16-18.), ott hosszabb időt töltött, onnan visszatért Damaszkusba, ahol ekkor sok napon át hirdette Jézust.

* 22. Saul beszédjeinek két alaptétele, hogy Jézus az Isten fia és Jézus a Messiás.

* 24. *Azok még a kapukat is őrzik vala* Aretas király kormányzójától rendelkezésükre bocsátott katonák segítségével, amint az kitűnik Szt. Pál elbeszéléséből. (Kor. II. 11,32. sk.)

* 26. Szt. Lukács nem azt állítja e versben, hogy a keresztények addig nem hallottak Saul megtéréséről, hanem azt mondja: nem hitték, hogy ő tanítvány. Féltek, hogy megtérése nem volt őszinte.

* 27. Saul és Barnabás ismeretségéről lásd Csel. 4,36. jegyz. Az apostolok közül ekkor Jeruzsálemben voltak (Gal. 1,18. sk. szerint) Péter és az ifjabb Jakab; Péter az apostoli testület feje és Jakab az Úrnak testvére.

ágyadat!« Erre ő azonnal fölkelt. 35 Lidda és Száron lakói mind látták őt, és megtértek az Úrhoz.

36 Joppéban a tanítványok közt volt egy asszszony, a neve Tabíta volt, ami azt jelenti: Dorkász. Teljesen a jócselekedeteknek és az alamizsnálkodásnak szentelte életét. 37 Történt pedig azokban a napokban, hogy megbetegedett és meghalt. Miután megmosták, lefektették a felső teremben. 38 Mivel Lidda közel van Joppéhoz, s a tanítványok meghallották, hogy Péter ott van, elküldtek hozzá két férfit, és kérték: »Ne késlekedj hozzánk jönni!« 39 Péter erre útra kelt, és elment velük. Amikor megérkeztek, felvezették őt a felső terembe. Az özvegyek mind körülvették őt sírva, és a köntösöket és ruhákat mutogatták, amelyeket Dorkász készített nekik, amíg velük volt. 40 Péter azonban mindnyájukat kiparancsolta, azután térdre borulva imádkozott, majd a holttesthez fordulva így szólt: »Tabíta, kelj föl!« Erre az kinyitotta a szemét, meglátta Pétert, és felült. 41 Ő pedig odanyújtotta neki a kezét és felsegítette. Azután odahívta a szenteket és az özvegyeket, és megmutatta nekik őt, hogy él. 42 Híre ment ennek egész Joppéban, és sokan hittek az Úrban.

43 Történt ezután, hogy sok napon át ott maradt Joppéban egy bizonyos Simon tímárnál.

Csel 10

Kornéliusz százados látomása Cézáreában

1 Volt Cézáreában egy Kornéliusz nevű férfi, az Itáliainak nevezett zászlóalj százados. 2 Egész háza népével együtt vallásos és istenfélő ember volt, sok alamizsnát osztott ki a nép között, és szüntelenül imádkozott az Istenhez. 3 Egyszer, a

* 28. *Járt-kelt* héber kifejezés, jelenti Saul bizalmas érintkezését az apostolokkal.

* 29. Beszélt a pogányokhoz is: ez a mondát hiányzik a görögben és a Vulgata több kéziratában. De nem lehetetlen, hogy Saul már ekkor hirdette a pogányoknak az evangéliumot.

* 30. Tarzusban Saul négy-öt évet töltött s ezen időben hirdette Cilicia tartományában az evangéliumot, amiről szó van Csel. 15,23. 41-ben. Tarzus, Szt. Pálnak szülővárosa, Cilicia tartománynak fővárosa, kb. 18 kilométernyire a Földközi-tenger partjától északra a nagy kereskedelmi út mentén feküdt, mely az Eufrátestől Kisázsia belsején át felvezetett a Fekete-tengerhez. Az apostolok idejében igen virágzó város volt, egyetemének hírneve vetekedett Athén és Alexandria híres egyetemével. A görögök mellett nagyszámú zsidó lakossága is volt s a zsidók ugyanolyan polgárjogot nyertek, mint a görögök.

* 31-43. *Péter működése Liddában és Joppéban*. A következő elbeszélés megvilágítja az egyház állapotát azon zavarok elcsendesedése után, melyek Szt. István vértanúsága nyomán és Saul üldözése miatt támadtak. Az egyház élvezi a békés fejlődés éveit.

* 31. *Az egyház*: az egyes szám használata arra enged következtetést, hogy a judeai, galileai és számárjai hívek tulajdonképen egy együttes községet alkottak, melynek központja Jeruzsálem volt. *Az Úr félelmében járva*, az Úr félelme irányította az egyház egész életét. *A Szentlélek vigasztalajával eltelve*: a görög szöveg szerint helyesebben így hangzik: s a Szentlélek megerősítése számban gyarapította.

* 32. *A szentek* elnevezésről lásd Csel. 9,13-14. jegyz. Lidda városa a Jeruzsálemből Joppéba vezető út mentén feküdt egy napi járásra Jeruzsálemtől.

* 33. *Éneás*, mint a neve mutatja, hellenista zsidó volt, aki keresztény lett.

* 35. *Szarona*, a termékeny tengerparti síkság, mely Liddától északra húzódik. *Mind látták és megtértek*, vagyis sokan. Az általánosításról Szt. Lukácsnál lásd 4,32-38. jegyz.

* 36. Joppé, ma Jaffa, Palesztina kikötője a Földközi-tenger partján, az apostoli korban virágzó város volt, lakossága igen kevert, sok volt köztük a zsidó. – *Dorkás*, magyarul annyit jelent, mint zerge, gazella. A görög és latin szöveg szó-szerint azt mondja róla, hogy teljes volt jócselekedetekkel és alamizsnákkal, ami annyit jelent, hogy rendkívül sok jót tett és alamizsnálkodott.

* 37. *A felsőteremről* lásd Csel. 1,13. jegyz.

* 38. *Lidda* körülbelül 15 kilométernyire van *Joppétól*. Szt. Lukács nem mondja, hogy a hívek azért hívták el Péter apostolt, hogy csodát tegyen és visszaadja az életnek a jótevőjüket. Lehet hogy csak azt óhajtották, hogy gyászukban velük legyen.

* 39. A köntösöket és ruhákat: a görögben az első szó ingszerű ujjatlan alsóruhát jelent, a másik pedig felsőruhát, melyet az előbbi fölé öltöttek fel. *Miket Dorkás készített*: a görög szöveg hozzá teszi*: életében*.

* 10,1-8. *Kornélius százados megtérése*. Kornélius látomása. Szt. Lukács a következő elbeszélésben elmondja részletesen a pogányok felvételét az egyházba, amivel az egyház a fejlődésnek új szakába lép. Különválik a zsidóságtól, hogy átalakuljon önálló szervezetté, amikor tagjai közé fogadja azokat, kiket a zsidóság idegeneknek tartott s kikkel kerülte az érintkezést a vallási, sőt a lehetőség szerint a társadalmi életben. Az apostolok fejedelmére hárult a feladat, hogy miután a Szentlélektől oktatást nyert, ledöntse a mesterségesen

nap kilencedik órája körül látomásban tisztán látta, hogy az Isten angyala bejött hozzá, és azt mondta neki: »Kornéliusz!« 4 Ő rátekintett, és megrémülve azt mondta: »Mi az, Uram?« Erre az így szólt: »Imádságaid és alamizsnáid felszálltak Isten színe elé, és ő megemlékezett rólad. 5 Azért küldj most férfiakat Joppéba, és hivass ide egy bizonyos Simont, akit Péternek is hívnak. 6 Ez egy bizonyos Simon tímárnál szállt meg, akinek a háza a tenger mellett van. Ő majd megmondja neked, mit kell tenned.« 7 Amikor eltávozott az angyal, aki szólt hozzá, odahívta két szolgáját és beosztottjai közül egy istenfélő katonát. 8 Mindent elmondott nekik, és elküldte őket Joppéba.

Péter látomása Joppéban

9 Másnap pedig, miközben ők úton voltak és a városhoz közeledtek, hat óra tájban Péter felment a ház tetejére imádkozni. 10 Közben megéhezett, és enni akart. Amíg készítettek neki, elragadtatásba esett. 11 Nyitva látta az eget, és egy edény ereszkedett alá, olyan mint egy nagy lepedő, amelyet négy sarkánál fogva eresztenek le a földre. 12 Mindenféle négylábú, földi csúszómászó és égi madár volt benne. 13 Egy hang így szólt hozzá: »Kelj fel Péter, öld meg és edd!« 14 De Péter azt mondta: »Távol legyen tőlem, Uram, hiszen sohasem ettem semmi közönségeset és tisztátalant!« 15 De a hang újból, másodszor is szólt hozzá: »Amit Isten tisztává tett, azt te ne mondd tisztátalannak!« 16 Ez háromszor megismétlődött, aztán az edény hirtelen felemelkedett az égbe. 17 Amíg Péter azon tűnődött magában, hogy mit jelent a látomás, amit látott, a férfiak, akiket Kornéliusz küldött, megkeresték Simon házát. Megálltak az ajtónál, 18 bekiáltottak és tudakolták, vajon Simon, akit Péternek is hívnak, ott szállt-e meg? 19 Péternek pedig, amíg a látomásról tűnődött, azt mondta a Lélek: »Három férfi keres téged. 20 Kelj fel tehát, eredj le, és menj el velük habozás nélkül, mert én küldtem őket.« 21 Péter tehát lement a férfiakhoz, és így szólt: »Íme, én vagyok, akit kerestek. Mi járatban vagytok?« 22 Ezek azt felelték: »Kornéliusz százados, az igaz és istenfélő férfi, aki mellett az egész zsidó nép tanúságot tesz, egy szent angyaltól parancsot kapott, hogy hivasson téged a házába, és hallgassa tőled az igéket.« 23 Erre bevezette és vendégül látta őket.

Kornéliusz megkeresztelése

Másnap pedig fölkelt és elindult velük. Néhányan a joppéi testvérek közül elkísérték. 24 A következő napon megérkezett Cézáreába. Kornéfelállított korlátot és felismerje az elvet, hogy nincs többé helye a különbségtevésnek tiszta és tisztátalan között, sem pedig ember és ember között, bármily nemzethez tartozzék, mert az Isten mindnyájukat, a zsidókat és a pogányokat meghívta az üdvösségre Jézus Krisztus által.

* 1. *Cezareáról* lásd Csel. 8,40. jegyz. Kornélius valószínűleg leszármazottja a híres Cornelius-nemzetség valamelyik felszabadítottjának. A cezareai helyőrség öt zászlóaljból (cohors) állott, minden zászlóaljban több század (centuria) volt. Az egyik zászlóalj neve itáliai volt, talán azért, mert katonái itáliai származásúak voltak, bár Itáliából már régen elköltöztek és Cezarea vagy Szebaszte (Szamarja) palesztinai városban telepedtek le. Ezen itáliai zászlóalj egyik századának élen állott Kornélius. (V. ö. Csel. 27,1.)

* 2. *Vallásos*, azaz jámbor és istenfélő férfiú volt, nem volt zsidó prozelita a szó teljes értelmében (lásd 6,5. jegyz.), de szakított a több istenben való hittel s hitt az égy Istenben. *Házanépe* jelenti nemcsak a családtagokat, hanem a szolgákat is. *A nép között*: a megfelelő görög szó az Apostolok Cselekedeteiben mindig a zsidó népet jelenti. Kornélius tehát a zsidóknak juttatta alamizsnáit.

* 3. *A nappalnak kilencedik órája* d. u. 3 óra. (Lásd Csel. 3,1; 2,15. Máté 20,3.)

* 4. *Imádságaid és alamizsnáid felszállottak az Isten színe elé emlékeztetőül:* annyit jelent, hogy az Isten szívesen fogadta imádságaidat és alamizsnáidat, megemlékezik róluk s megjutalmazza kegyelmével.

* 6. *Ő majd megmondja neked, mit kell cselekedned*: ezek a szavak hiányoznak sok régi görög és latin szentírási kéziratban.

* 7. *Istenfélő*, jámbor katonát.

* 9-23. *Szt. Péter látomása*.

* 9. Joppe 45 kilométernyire van Cezareától. Kornélius küldöttei délután indultak el s másnap délben érkeztek meg Cezareába. *Hat óra tájban*, vagyis déli 12 óra körül. *Fölméne a háztetőre:* Palesztinában épúgy, mint Egyiptomban a házak teteje lapos, vagy igen csekély lejtésű volt s legalább egy részét bekerítették mellvédő korláttal s tartózkodási helynek használták. Alkalmas hely volt imádkozásra és pihenésre, mert az utcai zajtól távolabb esett.

* 10. *Elragadtatás leple meg*; mintegy önkívületi állapotba esett, a külső érzékszerveinek a működése megszűnt, bár ébren volt, lelke már nem a testi érzékszervek útján vett tudomást a külső dolgokról, hanem mintegy közvetlen érintkezésbe jutott a kinyilatkoztatással, melyet Isten neki adott. Szt. Péter látomása oly kérdést old meg, mely főfontosságú volt a keresztény egyház fejlődésében. Az evangéliumot hirdetni kellett minden népnek, zsidóknak és pogányoknak egyaránt, ezt a parancsot Jézus adta az apostoloknak, de az apostolok és általában az evangéliumnak zsidó származású hirdetői még nem ébredtek tudatára annak, hogy miként fogják végezni ezt a feladatot a pogányok között. Hiszen ez azt kívánta tőlük, hogy a pogány népek közé keveredjenek s velük érintkezzenek. Már pedig a zsidók lehetőleg elzárkóztak a nemzsidó világtól, a pogányokat tisztátalanoknak tartották, mert azok nem tettek különbséget vallásilag tiszta és tisztátalan ételek s egyéb dolgok között. Szükséges volt tehát tisztázni az ételek közti különbségtevésnek a kérdését, mert a pogányokkal való érintkezés lehetősége ezen fordult meg elsőben. Az Üdvözítő tanította ugyan, hogy minden étel magában véve tiszta (Márk 7,19.), de az apostolai és a tanítványai ezen elvi jelentőségű kijelentést egyáltalában nem alkalmazták a gyakorlatra. Mielőtt az evangélium hirdetése

liusz már várta őket. Összehívta rokonait és bizalmas barátait. 25 És történt, hogy amikor Péter belépett, Kornéliusz elébe jött, és a lábaihoz borulva hódolt neki. 26 Péter azonban fölemelte őt és így szólt: »Kelj föl, én magam is ember vagyok!« 27 Azután beszédbe elegyedett vele, betért hozzá, és sokakat talált összegyűlve. 28 Ezeknek azt mondta: »Tudjátok ti is, hogy a zsidó ember menynyire visszariad attól, hogy idegennel barátkozzon, vagy hogy belépjen a házába. De Isten értésemre adta, hogy senkit se mondjak közönségesnek vagy tisztátalannak. 29 Azért ellenkezés nélkül eljöttem a meghívásra. Kérdezem tehát: Mi okból hívtatok engem?« 30 Kornéliusz erre azt mondta: »Ebben az órában éppen négy napja, hogy kilenc órakor imádkoztam a házamban, és íme, egy férfi állt elém fehér ruhában. 31 Azt mondta: `Kornéliusz, imádságod meghallgatásra talált, és alamizsnáidról megemlékeztek az Isten színe előtt. 32 Küldj azért Joppéba, és hivasd el Simont, akit Péternek is hívnak. Simon tímár házában szállt meg a tenger mellett.' 33 Mindjárt hozzád küldtem tehát, és te jól tetted, hogy eljöttél. Íme, most mindnyájan itt vagyunk előtted, hogy meghallgassuk mindazt, amit az Úr parancsolt neked.«

34 Akkor Péter beszélni kezdett: »Valóban azt tapasztalom, hogy Isten nem személyválogató, 35 ellenkezőleg, kedves előtte bármelyik nép fia, aki féli őt és igazságot cselekszik. 36 Isten elküldte igéjét Izrael fiainak, amikor békességet hirdetett Jézus Krisztus által, aki mindennek az Ura. 37 Ti is tudjátok, hogy mi történt Galileától kezdve egész Júdeában, a János által hirdetett keresztség után; 38 hogy miképpen kente föl Isten Szentlélekkel és erővel a Názáretből való Jézust, aki körüljárt, jót tett, és meggyógyította mindazokat, akiket az ördög a hatalmába kerített, mert Isten vele volt. 39 Mi pedig tanúi vagyunk mindannak, amit ő a zsidók országában és Jeruzsálemben tett. Fára függesztve megölték őt. 40 De Isten harmadnapon feltámasztotta, s megadta neki, hogy megjelenjen, 41 nem az egész népnek, hanem Isten által előre kijelölt tanúknak, minekünk, akik ettünk és ittunk vele, miután a halálból feltámadt. 42 Meg is parancsolta nekünk, hogy hirdessük a népnek, és bizonyítsuk, hogy ő az, akit Isten az élők és a holtak bírájává rendelt. 43 Róla tesz tanúságot az összes próféta, hogy az ő neve által mindenki elnyeri a bűnök bocsánatát, aki csak hisz benne.«

44 Miközben Péter ezeket a szavakat mondta, a Szentlélek leszállt mindazokra, akik az igét hallgatták. 45 A körülmetéltségből származó hívek, megkezdődött volna a pogányok között, az Isten rendezte ezt a kérdést a Péternek adott látomásban: nincs többé helye a különbségtevésnek tiszta és tisztátalan ételek között. A zsidók tehát szorosabb érintkezésbe léphetnek a pogányokkal.

* 13. *Kelj fel Péter*: Szt. Péter valószínűleg térdenállva imádkozott, vagy azt is jelentheti a felszólítás: rajta, láss hozzá. (V. ö. 5,17. jegyz.)

* 14. A zsidó törvény (Móz. III. 11.) különbséget tett az állatok között, „hogy különbözést ismerjetek a tiszta és a tisztátalan között és tudjátok, mit kelljen megennetek és mit megvetnetek". *Közönséges és tisztátalan* ellentéte a szentnek és a tisztátalannak. Közönséges tehát ugyanannyit jelent, mint tisztátalan, profán.

* 15. Amit az Isten tisztának nyilvánított a felszólításával és egyben tisztává tett, azt Péter ne mondja tisztátalannak. Ezután semmiféle étel se tartassék magábanvéve tisztátalannak. Róm. 14,14. Tim. I. 4,4.

* 22. *Az egész zsidó nép*, a Szt. Lukácsnál szokásos általánosítás (Csel. 4,32-38. jegyz.) szerint azt akarja mondáni, hogy a cezareai zsidók elismeréssel vannak Kornélius erényei iránt.

* 23. Szt. Péter megértette a látomás jelentőségét, nem zárkózik el a pogányoktól, sőt lakásába veszi a pogány szolgákat és a katonát. A joppei egyház néhány tagja, Csel. 11,12. szerint hatan, elkísérték Szt. Pétert.

* 23-43. *Péter apostol Kornélius százados házában tanít.*

* 25. *Belépett*: a. városba, vagy Kornélius házába? A szövegből nem tűnik ki, hogy Péter találkozása Kornéliussal a város kapujánál vagy Kornélius házának a bejáratánál történt-e. *Lábaihoz borulva imádta*: a keletiek szokták emberek előtt is a tiszteletüket ilyen módon kifejezni. Kornéljus különben is azt hitte a látomása alapján, hogy Péter Istennek a küldöttje.

* 28. *Mennyire utálja*, a görög kifejezés értelme: mennyire tilalmas, bűnös dolog a zsidó embernek, hogy idegenhez csatlakozzék. Szt. Péter nem használja a «pogány» nevet, hanem idegenekről szól, figyelemből Kornélius és az egybegyűltek iránt.

* 33. *És te jól cselekedted*, a köszönetnek és a hálának a kifejezése.

* 34. Szt. Péternek beszédje az elvi kijelentések után (34-36. v.) négy főbb gondolatot fejt ki: 1. Rövid összefoglalást ad Jézus nyilvános működéséről, megemlíti keresztségét, csodatételeit, működését Galileában, a zsidók országában és Jeruzsálemben, végül szól Jézus haláláról. 2. Kiemeli Jézus feltámadásának jelentőségét. 3. Hirdeti az utolsó ítélet eljövetelét, melynek Jézus lesz a bírája. 4. A próféták tanúságot tesznek Jézusról.

* 36. *Az Isten elküldé az igét*, vagyis az isteni örömhírt, az evangéliumot először Izrael fiainak. Ez az örömhír a békét hirdette, az Istennel való megbékülést, melyet Jézus Krisztus szerez. Mivel azonban Jézus mindeneknek, minden embernek, zsidónak és pogánynak is Ura, a tőle szerzett béke szól minden embernek kivétel nélkül.

* 37. *Ti ismeritek*: Szt. Péter talán a szolgától, aki ide kísérte, vagy már Kornéliustól magától meghallotta, hogy hallgatói tudnak a Názáreti Jézusról. Némelyik szentírás-magyarázó azt a nézetet vallja, hogy Kornélius volt az a százados, aki Jézus keresztrefeszítésénél jelen volt s vallomást tett, hogy Jézus valóban az Isten fia. (Máté 27,54. Márk 15,39. Luk. 23,47.) E föltevésben nincs semmi lehetetlenség, de bizonyítani sem lehet. Egész Judeában, azaz egész Palesztinában.

* 38. A zsidók királyait és prófétáit olajjal kenték fel. *Jézust az Isten felkente Szentlélekkel*, amiből Jézusra erő áradt,

akik Péterrel jöttek oda, elcsodálkoztak, hogy a Szentlélek kegyelme a pogányokra is kiáradt. 46 Hallották ugyanis őket nyelveken beszélni és magasztalni Istent. 47 Ekkor Péter azt mondta: »Vajon megtagadhatjuk-e a keresztség vizét azoktól, akik a Szentlelket éppúgy elnyerték, mint mi?« 48 Elrendelte tehát, hogy kereszteljék meg őket Jézus Krisztus nevében. Ekkor megkérték őt, hogy maradjon náluk néhány napig.

Csel 11

Péter beszámol a jeruzsálemi közösségnek

1 Az apostolok és a júdeai testvérek meghallották, hogy a pogányok is befogadták Isten igéjét. 2 Mikor tehát Péter feljött Jeruzsálembe, a körülmetéltségből valók nekitámadtak, 3 és azt mondták: »Bementél a körülmetéletlen férfiakhoz, és ettél velük!«

4 Erre Péter hozzáfogott, hogy sorjában elmondja a történteket: 5 »Joppe városában voltam és imádkoztam, amikor lelkem elragadtatásában látomást láttam. Valami edény ereszkedett le, mint egy nagy lepedő, a négy sarkánál fogva az égből, úgyhogy egészen elém ért. 6 Mikor szemügyre vettem és beletekintettem, négylábú földi állatokat és vadakat, csúszómászókat és égi szárnyasokat láttam. 7 Szózatot is hallottam, amely felszólított: `Kelj föl Péter, öld meg és edd!' 8 Én azonban azt mondtam: `Távol legyen tőlem, Uram, mert közönséges vagy tisztátalan sohasem jutott a számba!' 9 Erre másodszor is megszólalt a

mert az *Isten nála ővele*. Szt Péternek e szavaiból nem lehet arra következtetni, hogy Péter hite és tanítása szerint Jézus csak ember lett volna. Hiszen az előbb már kijelentette, hogy Jézus mindeneknek az Ura, alább meg azt mondja, hogy Jézus az élőknek és a holtaknak a bírája (42. vers) és hogy Jézus neve által mindenki megnyeri a bűnök bocsánatát. Szt. Péter itt Jézusnak, mint embernek a tevékenységéről beszél.

* 41. Az apostolok kijelölése, megválasztása megtörtént előre, még .Jézus feltámadása előtt, hogy majd ha a feltámadás megtörtént, annak tanúi legyenek.

* 43. *Az ő neve*, vagyis Jézus személye, hatalma *által.* (Lásd Csel. 3,16.)

* 44-48. *Kornélius és a háza népe megkeresztelkedik*.

* 44. A Szentléleknek az alászállása ugyanolyan módon történt, mint pünkösd napján. Az Isten nyilvánvaló jellel kinyilatkoztatta az akaratát, a különbség zsidó és pogány között megszűnt.

* 45. A körülmetélésből való hívek, (Csel. 11,2. Róm. 4,12. Gal. 2,12. Kol. 4,14.) vagyis a zsidókból lett keresztények, kik Szt. Pétert elkísérték Joppéból, hihetetlennek találják, hogy a pogányok megkapják a Szentlelket anélkül, hogy előbb felvétettek volna a zsidóságba.

* 46, *Nyelveken beszélni:* a Szentlélek elnyerésének egyik megnyilvánulása és bizonyítéka volt, hogy Kornélius és a házanépe „nyelveken beszélt". Némely magyarázó úgy értelmezi a Szentléleknek ezen adományát, hogy Kornélius és házanépe a Szentlélek adományakép olyan nyelven kezdtek beszélni, melyen eddig nem tudtak, talán a népies zsidó nyelven. Ezen magyarázat szerint a Szentlélek elnyerése velük ugyanazt a csodát művelte, melynek a tanítványok lettek részesei a Szentlélek álászállásakor pünkösd napján. Más magyarázat szerint Kornélius és házanépe elnyerte a nyelveknek azt az adományát, amelyről Szt. Pál apostol beszél a korinthusi hívekhez írt levelében. (Lásd Kor. I. 14. fej.)

* 48. *Megkeresztelni Jézus nevében* kifejezés jelentéséről lásd Csel. 2,38. jegyz.

* 11,1-18. *Péter apostol igazolja eljárását, hogy pogányokat vett fel az egyházba*.

* 2. *A körülmetélésből valók,* azaz a kereszténységre tért zsidók, közülük is azok, akik szigorúan ragaszkodtak a mózesi törvény szabályaihoz.

* 3. *Körülmetéletlen*: bibliai kifejezés, pogányt jelent. Megütköztek rajta, hogy Péter bement a pogány házába pogányok közé és evett velük, amit a törvény és a zsidó szokás tiltott. (L. Csel. 10,10. jegyz. 10,28. jegyz.)

* 4. Szt. Lukács újból elmondatja a Cezareában történteket s ezzel is mutatja, mennyire fontosnak tartja az eseményt.

* 12. *A testvérek*, akik elkísérték Pétert Joppéból Cezareába (Csel. 10,23.) s számszerint hatan voltak, eljöttek Péterrel Jeruzsálembe is és most tanúskodhatnak arról, ami Kornélius házában történt.

* 15. *Kezdetben*, azaz pünkösdkor, az apostoli evangéliumhirdetés kezdetén.

* 17. *Ugyanazt a malasztot*, a görög szöveg szerint ugyanazt az ajándékot, tudniillik a Szentlelket. Péter nem akadályozhatta meg, hogy az Isten ki ne öntse ajándékát, a Szentlelket a pogányokra s ezzel meg ne mutassa, hogy a pogányokat be kell bocsátani az egyházba. Péter ezzel teljesen igazolja eljárását. Ő az Istennek engedelmeskedett és szembeszállt volna az Isten akaratával, ha nem kereszteltette volna meg Kornéliust és a házanépét.

szózat az égből: `Amit Isten tisztává tett, azt te ne
mondd közönségesnek.' 10 Ez pedig három ízben
történt, mire az egész újból visszaemelkedett az
égbe. 11 Akkor nyomban három férfi állt ott a ház-
ban, amelyben voltam. Cézáreából küldték őket
hozzám. 12 Ekkor a Lélek azt mondta nekem,
hogy menjek velük minden habozás nélkül. Ve-
lem jött ez a hat testvér is, és beléptünk Kornéliusz
házába. 13 Ő elbeszélte nekünk, hogyan látta az
angyalt, aki megállt házában, és így szólt hozzá:
`Küldj Joppéba, és hívasd el Simont, akit Péternek
is hívnak; 14 ő olyan igéket hirdet majd neked,
amelyek által üdvözülsz, te és egész házad.'
15 Amikor aztán beszélni kezdtem, a Szentlélek
leszállt rájuk, ahogyan miránk is kezdetben. 16 Ek-
kor megemlékeztem az Úr szaváról, amely meg-
mondta: `János csak vízzel keresztelt, titeket
azonban Szentlélekkel fognak megkeresztel-
ni' {1,5; Lk 3,16}. 17 Ha tehát Isten ugyanazt a kegyel-
met adta nekik, mint nekünk, akik hittünk az Úr
Jézus Krisztusban, ki vagyok én, hogy útjába áll-
hattam volna Istennek?«

18 Mikor ezeket meghallották, megnyugod-
tak, és így magasztalták Istent: »Tehát a pogá-
nyoknak is megadta Isten az életadó bűnbánatot!«

Az antióchiai egyház létrejötte

19 Azok pedig, akik az István miatt kitört üldö-
zés elől szétszóródtak, elmentek Föníciáig, Ciprusig
és Antióchiáig, de nem hirdették az igét senki más-
nak, csak a zsidóknak. 20 Volt azonban közöttük né-
hány ciprusi és cirenei férfi, akik, mikor eljutottak
Antióchiába, a görögökhöz is beszéltek, hirdetve az
Úr Jézust. 21 Az Úr keze velük volt, úgyhogy a hívek
nagy számban tértek meg az Úrhoz.

22 Hírük eljutott a jeruzsálemi egyház fülébe,
ezért elküldték Barnabást Antióchiába. 23 Amikor
odaérkezett és látta Isten kegyelmét, megörült, és
mindnyájukat arra buzdította, hogy állhatatos
szívvel maradjanak meg az Úrban, 24 mert derék
férfi volt, telve Szentlélekkel és hittel. Nagy tö-
meg csatlakozott az Úrhoz. 25 Barnabás azután el-
utazott Tarzusba, hogy felkeresse Sault, és mikor
megtalálta, elhozta Antióchiába. 26 Egy álló esz-
tendőn át jelen voltak az összejöveteleken, s nagy
tömeget tanítottak. Antióchiában nevezték először
a tanítványokat keresztényeknek.

Az Antióchiai egyház adománya

27 Azokban a napokban próféták jöttek le Je-
ruzsálemből Antióchiába, 28 és az egyikük, név
szerint Agabusz, felállt, és a Lélek által kijelen-
tette, hogy nagy éhínség lesz az egész földkerek-

* 18. *A bűnbánat* célja az *élet* vagyis a messiási üdvösség és az örök boldogság. Régi hagyomány szerint Kornélius Cezareának püspöke tett és vértanusággal fejezte be életét.

* 19-26. *Az evangélium hirdetése Antiochiában*.

* 19. Az *István miatt* vagyis az ő vértanúságával egyidejűleg kitört üldözés miatt elszéledt hívek eljutottak Szamariába (Csel. 8.), azután Cezareába (Csel. 10.) onnan a part mentén felfelé hajózva Fenicia tengerparti városaiba: Ptolemaisba, Tirusba és Szidonba (Csel. 21,4. 7; 27,3.) Egyesek áthajóztak Ciprus szigetére (Csel. 13,5.), mások a part mentén tovább hajózva északnak eljutottak Seleuciába, Antiochia városának kikötőjébe. Antiochia Szíria római tartománynak a fővárosa 35 kilométernyire feküdt a Földközi-tenger partjától termékeny síkságon, melyet az Orontes folyó öntözött. Az apostoli korban több, mint 500.000 lakosa volt. Róma és Alexandria után a római birodalom legnagyobb városa. Lakosai szírusok. görögök és zsidók voltak. Itt székelt Szíria tartományának kormányzója, a prokonzul.

* 20. Eszerint az evangéliumnak két hirdetését kell megkülönböztetnünk Antiochiában. Először csak a zsidóknak hirdették, később azonban Ciprusból és Cirenéből jött hithirdetők a pogányoknak is kezdették hirdetni az evangéliumot, bizonyára akkor, amidőn Szt. Péter az első pogányokat, Kornéliust és házanépét már felvette az egyházba.

* 21. *Az Úr keze velük volt*: héber kifejezés, mely annyit jelent, hogy az Úr hatalma segítette azokat, akik hirdették a pogányoknak az evangéliumot.

* 22. *Barnabásról* lásd Csel. 4,36. jegyz. Barnabásnak meg kellett győződnie, hogy az evangélium hirdetése helyesen történt, az esetleges hiányokat pótolni, megakadályozni, hogy viszálykodások támadjanak a zsidóságból és a pogányságból megtért keresztények között és a Jeruzsálemi anyaegyház nevében mintegy hivatalosan elismerni az antiochiai egyházat.

* 23. *Meglátta az Isten malasztját*, annak hatását az újonnan megtértek életmódjában, buzdította s bátorította őket (lásd nevének a jelentését Csel. 4,36. jegyz.). hogy tartsanak ki az Úr Jézus mellett, akihez eltökélt lélekkel csatlakoztak.

* 24. Barnabás *derék férfiú* volt, nem olyan mint azok, akik megütköztek a pogányoknak befogadásán az egyházba s nekik nehézségeket támasztottak. *Telve Szentlélekkel és hittel*, lásd Csel. 6.8. jegyz.

* 25. Lásd 4,36. jegyz. Barnabás látta, hogy egyedül nem képes a híveknek ezt a nagy számát oktatni s a hitben erősíteni, azért segítőtársat keresett magának. Amikor Saulnak élete ellen törtek Jeruzsálemben (Csel. 9,30.), ő elment szülővárosába, Tarzusba. Mennyi időt töltött itt s mivel foglalkozott ezalatt? A galatákhoz írt levelében (1,11.) Szt. Pál csak azt említi, hogy Jeruzsálemben tett látogatása után elment Szíria és Cilicia vidékeire. Hirdette-e itt az evangéliumot? Valószínűleg, mert nem igen lehet feltenni róla, hogy megtérése után az időt tétlenségben töltötte volna. Mennyi idő telt el Jeruzsálemből való elmenetelé és Antiochiába való meghívása között? Erre nézve nincs adatunk. Valószínűnek látszik, hogy Barnabás Kr. u. 41 körül hívta meg Antiochiába.

* 26. *Jelen voltak az összejöveteleken*: Saul és Barnabás eljártak a hívek gyülekezeteibe vagyis inkább ők maguk gyűjtötték egybe a megtért pogányokat; *nagy sokaságot tanítottak,* szírusokat és görögöket s mivel gyülekezeteik leginkább pogány-keresztényekből állottak, új nevet kaptak, a pogányok elnevezték őket christiani-knak, *keresztényeknek* A név itt jelenik meg először a Szentírásban és annyit jelent, mint Krisztushoz tartozó, Krisztus pártján álló.

ségen. Ez be is következett Klaudiusz idejében. **29** A tanítványok erre elhatározták, hogy mindegyikük küldeni fog valamit a Júdeában lakó testvérek megsegítésére, mindenki tehetsége szerint. **30** Ezt meg is tették, és elküldték a vénekhez Barnabás és Saul keze által.

Csel 12

Jakab kivégzése és Péter letartóztatása

1 Ugyanebben az időben Heródes király felemelte kezét, hogy az egyházból néhány emberre lesújtson. **2** Így karddal kivégeztette Jakabot, János testvérét. **3** Mivel pedig látta, hogy a zsidóknak tetszik ez, még tovább ment, és elfogatta Pétert. Éppen a kovásztalan kenyerek napjai voltak. **4** Miután elfogatta őt, börtönbe vetette, és őrizetbe adta négy, egyenként négyszemélyes katonai őrségnek. Az volt a szándéka, hogy Húsvét után a nép elé vezetteti. **5** Pétert tehát a börtönben őrizték, az egyház pedig szüntelenül könyörgött érte Istenhez.

Péter csodálatos szabadulása

6 Amikor Heródes éppen arra készült, hogy elővezetteti, azon az éjszakán Péter két katona között aludt kettős lánccal megbilincselve, az őrök pedig az ajtó előtt őrizték a börtönt. **7** De íme, megjelent mellette az Úr angyala, és fény ragyogott fel a cellában. Az angyal meglökte Péter

* 27. Az Apost. Cselekedeteiben többször történik említés prófétákról. (13,1; 15,32; 21,10.) még többször Szt. Pál leveleiben (Kor. I. 12. és 14. fej. Ef. 2,20: 3,5; 4,11.) s mindig olyan férfiakról Vagy nőkről (Csel. 21,9.) van szó, kik a Szentlélektől ihletve beszélnek a hívek épülése, buzdítása vagy vigasztalása céljából. Bizonyos természetfölötti misztikus vonás vegyül a prédikálásukba, mely onnan származik, hogy a Szentlélek ihletése alatt szólnak. Néha felfedik az emberek vágyait és titkos gondolatait, néha meg a jövőbe látnak.

* 28. *Agabus felkelt,* t. i. a gyülekezetben. *A Lélek által* annyit jelent, mint a Szentlélek belső sugalmazására. *Az egész föld kerekségén:* rendesen jelenti a földnek emberektől lakott azt a részét, melyet a szentíró olvasói ismernek, de jelentheti a zsidók világát, a világnak, azt a részét, ahol zsidók éltek. (Csel. 24,5.) Klaudius a római császárok sorában a negyedik, 41-től 54-ig uralkodott. A római történetírók tényleg emlegetik, hogy Klaudius császársága idején állandóan rossz esztendők voltak, hogy gabonainség volt Rómában, Görögországban és Kisázsiában. Josephus történetíró pedig arról számol be, hogy Klaudius uralkodása idejében, 44 és 48 között éhínség volt Szíriában és Palesztinában. Agabus jövendölése – amint a szövegből következtetni lehet – még Klaudius császár trónralépése előtt történt (41). Ebből azonban nem lehet következtetni, hogy az éhség hamarosan be is következett s az antiochiaiak rövid időn belül segítséget is küldtek. Először gyűjtést rendeztek s folytatták talán éveken át mindaddig, míg az ínség bekövetkezésének az előjeleit leheteti látni. Akkor vásároltak gabonát s elküldték Jeruzsálembe.

* 30. A *vénekhez* (preszbiterek), úgy látszik, itt a jeruzsálemi egyház azon tagjait kell érteni, kik első idő óta, tehát régi tagjai az egyháznak s ezen körülménynél fogva köztiszteletnek örvendtek s az egyház ügyeinek vezetésében résztvettek. Az apostolokról itt nem történik említés, mert ők az egyház más, megválasztott tagjaira bízták az anyagi ügyek intézését.

* 12,1-17. Heródes Agrippa üldözi a jeruzsálemi híveket és Péter apostolt börtönbe veti. Szt. Péter csodásán kiszabadul.

* 1. *Heródes király* neve Josephus Flavius történetírónál és az érmein: Agrippa. Nagy Heródesnek (lásd Máté 2,1. jegyz.) az unokája volt és 41-44-ben egyesítette uralma alatt nagyatyjának egész országát. Igen értett hozzá, hogy a hatalmasoknak kedvében járjon, egyúttal arra is törekedett, hogy alattvalóinál népszerű legyen.. A zsidóknál ezt azzal akarta elérni, hogy szigorúan betartotta a zsidó törvényeket legalább külszínre s alattvalói iránt bőkezűnek mutatkozott. A keresztények üldözésével is kedvében akart járni a zsidóknak, kik már nem viseltettek jóindulattal a keresztények iránt, mint régebben (Csel. 8,1.), amióta azt látták, hogy a keresztények felvesznek maguk közé pogányokat anélkül, hogy megkívánnák tőlük a körülmetélést. Lehet, hogy a főtanács tagjai ösztönözték őt a keresztények üldözésére.

* 2. *Jakab*, az idősebb, Zebedeusnak a fia és János apostolnak a bátyja volt. (Lásd Máté 10,2.)

* 3. A kovásztalan kenyerek napjairól lásd Máté 26,17. jegyz.

* 4. *Az őrség*, mely a foglyot őrizte, négy katonából állott. Ketten a zárkában tartózkodtak s a fogoly jobb karja oda volt láncolva az egyik katona balkarjához, a balkarja meg a másik katona jobbkarjához. A harmadik katona a zárka ajtaja előtt, a negyedik a börtönépület bejárójában tartózkodott. Az őrséget az éj folyamán négyszer váltották, azért van szó négy őrségről. *Húsvét után*, a húsvéti ünnep hét napjának elmultával. *Elővezetteti*: a megfelelő görög kifejezés értelme az, hogy a felvezetteti a bűnöst az emelkedettebb helyre, ahol ítélőszéke

oldalát, fölkeltette, és így szólt: »Kelj fel gyorsan!« Erre a láncok lehullottak a kezéről.

8 Az angyal pedig azt mondta neki: »Övezd fel magad és vedd fel saruidat!« Ő megtette, az angyal pedig azt mondta neki: »Vedd magadra a ruhádat, és kövess engem!« **9** Péter az angyal nyomában kiment, és nem tudta, hogy valóság-e az, ami az angyal által történik. Azt hitte, látomása van.

10 Miután átmentek az első és a második őrségen, a vaskapuhoz jutottak, amely a városba vezetett. Ez magától kinyílt előttük. Kimentek, végigmentek egy utcán, s ekkor az angyal hirtelen eltűnt mellőle. **11** Péter pedig magához térve azt mondta: »Most már igazán tudom, hogy az Úr elküldte angyalát, és kimentett engem Heródes kezéből és mindabból, amire a zsidó nép számított.« **12** Ezt elgondolva, Máriának, a Márknak is nevezett János anyjának a házához ment, ahol sokan voltak egybegyűlve, és imádkoztak. **13** Mikor zörgetett a tornác ajtaján, egy Rodé nevű szolgáló jött ki, hogy megtudja, ki az. **14** Amint felismerte Péter hangját, örömében nem nyitotta ki az ajtót, hanem befutott és jelentette, hogy Péter áll az ajtó előtt. **15** Azok azonban rászóltak: »Elment az eszed!« De ő erősítgette, hogy bizony úgy van. Mire azok azt mondták: »Az angyala az.« **16** Péter pedig egyre csak zörgetett. Mikor azután végre ajtót nyitottak, meglátták őt, és elcsodálkoztak. **17** Miután intett a kezével, hogy hallgassanak, elbeszélte, hogyan hozta ki őt az Úr a börtönből. Végül azt mondta: »Vigyétek hírül ezeket Jakabnak és a testvéreknek!« Azután útra kelt, és eltávozott más helyre.

18 Mikor pedig megvirradt, nem csekély zavarodás támadt a katonák között, hogy mi lett Péterrel.

Heródes Agrippa halála

19 Heródes pedig, miután kereste őt és nem találta, vallatta az őröket, azután elvitette őket, majd lement Júdeából Cézáreába, és ott tartózkodott.

állott, ott kimondja az ítéletet s mindjárt lefejezteti a nép láttára, hogy kedvében járjon. (Lásd Ján. 19,13.)

* 7. *Melléje állott*: Szt. Lukács e kifejezéssel szereti jelezni az Isten küldöttjének hirtelen megjelenését. (Luk. 2,9: 24,4. stb.) *A hajlék* nem a börtön egész épületét, hanem azt a zárkát jelenti, amelyikben Pétert őrizték.

* 8. Az alsó ruhát munkaközben (a tunica, lásd 9,39. jegyz.) átkötötték övvel a derék körül, hogy ne akadályozza a mozgást. éjjelre az övet letették. *A ruházat* itt a felsőruhát jelenti. (Lásd 9,39. jegyz.)

* 10. Szt. Péter valószínűleg Antónia-várában, a kaszárnyában volt elzárva, ahová később elvitték Szt. Pált is. (Csel. 22,24.)

* 11. *Kezéből*, azaz hatalmából. (Lásd 5,12. jegyz.)

* 12. *Márk Jánosról* lásd Szt. Márk evangéliumának bevezetését. Máriának háza egyike lehetett azoknak, amelyekben a hívek összegyülekezni szoktak.

* 15. *Az ő angyala az:* ennek a jelentése sem az, hogy az ő szelleme, mert a zsidók nem hitték, hogy a lélek elhagyja a testet a halál előtt. Azt a természetfölötti lényt neveztek angyalnak, aki az embert egész életén át kíséri és védi a gonosz szellemek ellen. Ilyen védő angyala van minden embernek. (Lásd Máté 18,16.)

* 17. *Jakab*, az ifjabbik (Máté 10,3.), a *testvérek* pedig valószínűleg a vének (Csel. 11,30. jegyz.), kik Jakab mellett a tanácsot alkották. Szt. Péter útjának célja nincs megnevezve. A hagyomány azt tartja, hogy Rómába ment 42 és 44 között, ami megfelel az Apostolok Cselekedetei időbeli meghatározásának, mert Szt. Péter bebörtönzése Agrippa királysága idején történt s nem valószínű, hogy mindjárt Agrippa uralkodása legelején (a 41. évben).

* 19. Heródes *elvitette* a katonákat, amint a görög szöveg jelzi, megfenyítés végett.

* 20. Nem tudjuk, hogy Heródes miért volt ellenséges viszonyban Tirus és Szidon városával. Valószínűleg a kereskedelmi versengés miatt volt feszült a viszony közöttük. Cezarea jelentékeny kikötővé fejlődött és ebben az időben felvette a versenyt a feniciai kikötőkkel, Szidonnal és Tirussal. Heródes, úgy látszik, vámháborút kezdett s megtiltotta a gabona kivitelét a feniciai városokba, pedig ezek, mivel terméketlen vidéken feküdtek, rá voltak utalva, hogy Judeából szerezzék be a szükséges gabonát.

* 21. *Itélőszék*: tulajdonképen emelvényen álló szék. Ilyenbe szokott ülni ítélkezésnél s ünnepélyes alkalmakkor. Ilyen emelkedett ülőhelye volt a királynak mindenütt, ahol nyilvánosság előtt megjelent, például a színházban is.

* 23. Josephus Flavius nagyjában véve ugyanígy beszéli el Agrippa király halálát. Szt. Lukács és Josephus elbeszélése a lényeges pontokban megegyezik egymással. Cezarea az esemény színhelye mindkét elbeszélésben. Mindkét elbeszélés szerint Heródes királyi díszben jelenik meg a gyülekezetben; a nép isteníti a királyt, a király hirtelenül megbetegszik és belső részeinek betegségében meghal. *Férgektől megemeltetvén meghalt*: többször olvasunk a történelemben erről a halálnemről, rendszerint mint a kegyetlen és istentelen uralkodók büntetéséről. (Mák. II. 9,5-9. Izaiás 66,24. Herodotos IV, 305. Plutarchos, Sulla, 36. Josephus A. XVII. 6,5. stb.) Heródes Agrippa meghalt Kr. u. 44-ben augusztus 6-án. Az Apostolok Cselekedeteiben eddig elbeszélt események tehát ezen időpont előtt játszódtak le.

* 24. *Jeruzsálemből,* sok tekintélyes régi kézirat ehelyett azt írja: Jeruzsálembe. Ez azt jelentené, hogy Barnabás és Saul

20 Akkoriban neheztelt a tírusziakra és a szidoniakra. Ezek azonban közös akarattal eljöttek hozzá, s miután Blasztuszt, a király kamarását megnyerték maguknak, békét kértek, mert a vidékük tőle szerezte élelmét. 21 A kitűzött napon azután Heródes királyi ruhába öltözve ítélőszékébe ült, és beszédet intézett hozzájuk. 22 A nép pedig felkiáltott: »Isten szavai ezek és nem emberé!« 23 De azonnal lesújtott rá az Isten angyala, mert nem hárította Istenre a tiszteletet. Férgek emésztették el, úgy halt meg.

Barnabás és Saul visszatér Antióchiába

24 Az Úr igéje pedig növekedett és terjedt. Barnabás és Saul visszatértek Jeruzsálemből, miután elvégezték a szeretetszolgálatot. Jánost, akit Márknak is neveznek, magukhoz vették.

A NÉPEK ÉS NEMZETEK EGYHÁZA: 13,1-28,31

Csel 13

Barnabás és Saul küldetése

1 Az antióchiai egyházban több próféta és tanító is volt, köztük Barnabás és Simon, akit Nigernek neveztek, a cirenei Lúciusz, továbbá Manaén, Heródes negyedes fejedelem tejtestvére és Saul. 2 Miközben ezek az Úr szolgálatát végezték és böjtöltek, a Szentlélek azt mondta nekik: »Különítsétek el nekem Sault és Barnabást a munkára, amelyre meghívtam őket!« 3 Erre böjtöt tartottak, imádkoztak, rájuk tették kezüket, azután útnak indították őket.

Pál első missziós útja: 13,4-14,28

Antióchiából Cipruson át Pergébe

4 Ők tehát a Szentlélektől küldve lementek Szeleukiába, onnan pedig Ciprusba hajóztak. 5 Eljutottak Szalamiszba, és hirdették Isten igéjét a zsidók zsinagógáiban. János is a szolgálatukban volt. 6 Amikor bejárták Páfoszig az egész szigetet, találtak egy Barjézus nevű zsidó férfit, aki varázsló és hamis próféta volt. 7 Szergiusz Paulusz prokonzullal, egy bölcs férfival volt, aki magához hívatta Barnabást és Sault, mert hallani kívánta Isten igéjét. 8 Elimász azonban, a varázsló – a neve ugyanis ezt jelenti –, akadékoskodott, s igyekezett eltéríteni a helytartót a hittől. 9 De Saul, akit Pálnak is neveznek, Szentlélekkel eltelve ránézett, 10 és így szólt: »Te minden csalárdsággal és álnoksággal teljes ördögfia, minden igazságos-

szétosztották a segélyadományokat Judea tartományában s onnan visszatértek Jeruzsálembe.

* 13,1-3. *Szt. Pál és Barnabás hithirdető útra indulnak, mint az antiochiai egyház küldöttei*. Szt. Lukács folytatja az evangélium elterjedésének történetét s elbeszéli térhódítását a római birodalomban. Beteljesednek az Üdvözítő szavai, melyeket apostolaihoz intézett: Tanúim lesztek a föld határáig. Eddig az események központjában Péter apostol és Jeruzsálem városa állott, innen kezdve az események inkább Pál apostol és Antiochia városa körül csoportosulnak. Pál apostol veszi ki a nagyobb részt az evangélium hirdetésének munkájából a pogányok közt. Nagy hithirdető útjaira Antiochiából indul ki és útjai végeztével oda tér vissza.

* 1. Antiochiában már szervezett *egyház* van, nem pedig csak egyszerű gyülekezete a híveknek. A prófétákról lásd Csel. 11,27. jegyz. Barnabásról lásd Csel. 4,36: 11,32. sk. Heródes negyedes fejedelem az evangéliumokból ismert Heródes Antipás, aki Ker. Szt. János fejét vétette (Márk 6,14-22.) és kigúnyolta Jézust (Luk. 23,8.)

* 2. *Miközben az Úrnak szolgálatai végezték*, vagyis nyilvános istentisztelet végzése közben. Az első keresztények a keresztény élet fontosabb eseményeit böjttel kötötték össze. Egészen megfelelő eljárás volt, hogy a próféták és a tanítók akkor is böjtöltek, mielőtt Barnabást és Sault elküldték, hogy hirdessék a pogányoknak az evangéliumot.

* 3. Valószínű, hogy a hívek is jelen voltak ezen cselekménynél, de Szt. Lukács csak azt mondja, hogy a próféták és a tanítók *tették kezüket* Barnabásra és Saulra. A kézrátétel célja volt ráruházni Barnabásra és Saulra az evangélium hirdetésének tisztségét a pogányok között. Isten áldását kérték küldetésükre és rájuk tették kezüket, hogy méltóképp teljesítsék feladatukat.

* 4-12. *Pál és Barnabás bejárja Ciprus szigetét.*

* 4. *Szeleucia* kikötőjéül szolgált Antiochia városának a Földközi-tenger szíriai partján. Bizonyára azért mentek először Ciprusba, mert ez volt a legközelebb fekvő pogány lakosságú tartomány, meg talán azért is, mert Barnabásnak szülőhazája volt. Ciprus szigete majdnem szemben fekszik Szeleuciával a Földközi-tengerben, mintegy száz kilométernyire Szeleuciától, majdnem egyenlő távolságban nyugatra Szíriától és délre Ciliciától. A zsidók nagy számban lepték el a szigetet attól kezdve, hogy Augusztus császár bérbeadta

ságnak ellensége, nem szűnsz meg az Úr egyenes útjait megrontani? 11 Íme, ezért az Úr keze most rajtad van, megvakulsz, s egy ideig nem látod a napvilágot.« Rögtön homály és sötétség szakadt rá, és körbe járva kereste, hogy valaki kezét nyújtsa neki. 12 Erre a prokonzul hitt, mivel látta, hogy mi történt, és csodálkozott az Úr tanításán.

13 Azután Pál, és akik vele voltak, elhajóztak Páfoszból, és a pamfíliai Pergébe jutottak. János azonban elvált tőlük és visszatért Jeruzsálembe.

Barnabás és Pál működése a pizídiai Antióchiában

14 Ők pedig átmentek Pergén, s a pizídiai Antióchiába érkeztek. Szombaton bementek a zsinagógába és leültek. 15 A törvényből és a próféták-ból való felolvasás után a zsinagóga elöljárói hozzájuk küldtek ezzel az üzenettel: »Férfiak, testvérek, ha van valami intelmetek a nép számára, mondjátok el!«

16 Pál felemelkedett tehát, s a kezével csendet intve megszólalt: »Izraelita férfiak, és ti istenfélők, halljátok! 17 Izrael népének Istene kiválasztotta atyáinkat és naggyá tette a népet, amikor Egyiptom földjén jövevények voltak. Azután hatalmas karral kivezette őket onnan, 18 és negyven esztendeig tűrte viselkedésüket a pusztában, 19 majd Kánaán földjén hét népet elpusztított, és sorsolással felosztotta nekik azoknak a földjét **{Kiv 6,1.6; 16,35; Szám 14,34; MTörv 7,1}**, 20 mintegy négyszázötven évre. Azután bírákat adott nekik Sámuel prófétáig. 21 Ettől fogva királyt kívántak, és Isten negyven esztendőre Sault adta nekik, Kís fiát, a Benjamin törzséből való férfit. 22 Ennek elvetése után Dávid királyt támasztotta nekik, aki mellett tanúságot is tett, mondván: *`Szívem szerint való férfit találtam,* Jessze fiát, *Dávidot,* aki megteszi majd minden akaratomat' **{Zsolt 89,21; 1 Sám 13,14; Iz 44,28}.**

23 Az ő ivadékából támasztotta Isten az ígéret szerint Izrael üdvözítőjét, Jézust, 24 akinek eljövetele előtt János a bűnbánat keresztségét hirdette Izrael egész népének **{Lk 3,3}.** 25 Mikor pedig János bevégezte pályafutását, azt mondta: `Nem az vagyok, akinek tartotok engem; íme, utánam jön, akinek a lábáról a saruit sem vagyok méltó megoldani.'

26 Férfiak, testvérek! Ábrahám nemzetének fiai és a köztetek lévő istenfélők! Ennek az üdvösségnek az igéje hozzánk küldetett. 27 Mert Jeruzsálem lakói és a vezetőik nem ismerték el őt, hanem ítélkezésükkel beteljesítették a próféták

Nagy Heródesnek a sziget rézbányáit.

* 5. Ciprus szigetének fővárosa *Szalamis* volt a sziget keleti részében. A városnak hatalmas nagy kikötőjében megfordultak a nyugatról és keletre menő hajók mind. A zsidók igen sokan lehettek a városban, mert több zsinagógájuk volt. János, vagyis Márk Pál és Barnabás *szolgálatában* volt, nem olyan értelemben, hogy szolgai munkát végzett volna körülöttük, hanem ő is segített a hithirdetésben; oktatta a megtérőket s valószínűleg ő szolgáltatta ki nekik a keresztséget. Szt. Lukács csak most említi, hogy ő is együtt van Pállal és Barnabással, nem említette meg akkor, amikor az antiochiai egyház Pált és Barnabást elküldte az útra. Ebből nyilvánvaló, hogy a Szentlélek őt nem választotta ki erre az útra s ő nem volt az antiochiai egyház kiküldöttje.

* 6. *Pafus* városa Ciprus szigetének nyugati partvidékén volt, a sziget római kormányzatának és a római helytartónak, a prokonzulnak székhelye. Szalamistól Pafusig a távolság kb. 180 kilométer. *Varázslóknak*, mágusoknak nevezték a régi korban a vallási és bölcseleti tudományokban tanult férfiakat, kik közül némelyek elsajátították a természeti erőknek és törvényeknek mélyebb ismeretét, sőt olyan jelenségekkel is tudtak feltűnést kelteni, melyeket ma hipnózisnak, gondolatolvasásnak stb. nevezünk. (Lásd Csel. 8,9. jegyz.) *Hamis próféta*, mert azt hirdette magáról, hogy kinyilatkoztatásai vannak és tudja a jövőt.

* 7. Szt. Lukács helyesen nevezi *Szergius Paulust* prokonzulnak, mert Ciprus szigete ebben az időben szenátora tartomány volt, melynek élén prokonzul állott. A Szergius és Paulus név előfordul e korból való feliratokon. Ebben az időben sok bölcselő és vallási tanító vándorolt a római birodalomban és előadta tanítását a nagyobb városokban. A nagy urak szívesen fogadták őket. Szergius Paulus azt hitte, hogy Barnabás és Saul is ilyen vándorbölcselők, s mivel érdeklődött a bölcseleti és erkölcsi tudományok iránt, hallani akarta őket.

* 8. Barjesut a görögök *Elimas* néven ismerték.

* 9. Saulnak, mint sok honfitársának egy zsidó neve és egy görög vagy latin neve volt. Szt. Lukács itt egyszerűen azt mondja, hogy *Saulnak* másik neve Paulus, *Pál*. Az Apostolok Cselekedetei innen kezdve rendszerint csak a Pál nevet használják, mert az apostol immár a pogány-római világban működik.

* 10. Szt. Pál Barjesut az *ördög fiának* nevezi, mert minden igazságosságnak ellenségét látja benne. Az *Úrnak útjai* a megvilágítások, melyeket az Isten az embernek ad, hogy az igazságra elvezesse.

* 11. *Az Úr keze* az Úrnak hatalma, itt büntető ereje.

* 12. *A prokonzul hitt*, hívő keresztény lett és csodálkozott az Úr tanításán. Az Úr tanításának a szentsége csodálattal töltötte el, hogy tudniillik az Isten oly súlyosan megbüntette Barjesut, mert az Úr tanításával mert szembeszállani.

* 13-52. Pál és Barnabás Pamfiliában és a pizidiai Antiochiában hirdetik az evangéliumot.

* 13. Pál és Barnabás Ciprus szigetéről átmennek Kisázsiába. Egyelőre ennek a hatalmas földterületnek azon vidékén működnek, mely a nagy római tartománynak, Galáciának déli részét alkotta. Egész Kisázsia ekkor római uralom alatt állott és számos tartományra oszlott, e tartományok között a legnagyobb kiterjedésű volt Galácia; határai időnkint változtak, s egy időben a déli részén több kisebb tartományt csatoltak hozzá, melyeket ezért Dél-Galácia névvel jelöltek. – *Perge* városa Kisázsiának déli partvidékén fekszik nem messze a terngerparttól, Ciprus szigetének nyugati végétől

szavait is, amelyeket minden szombaton felolvasnak. 28 Mert bár nem találtak benne semmi okot
sem a halálra, a kivégzését kívánták Pilátustól.
29 Miután mindent végrehajtottak, ami meg volt
írva róla, levették őt a fáról, és sírba helyezték.
30 De Isten feltámasztotta őt a halálból, 31 és több
napon át megjelent azoknak, akik vele együtt jöttek fel Galileából Jeruzsálembe. Ezek tanúságot
tesznek róla a mai napig a nép előtt.

32 Mi is az atyáknak tett ígéretet hirdetjük
nektek, 33 mert azt Isten nekünk, az ő fiainak teljesítette, amikor föltámasztotta Jézust, amint meg
is van írva a második zsoltárban:

`Fiam vagy te, ma nemzettelek téged' **{Zsolt 2,7}.**

34 Hogy pedig feltámasztotta a halálból, és
hogy többé már nem tér vissza az enyészetbe, így
mondta meg:

`Nektek adom *a Dávidnak ígért biztos kegyelmet'*
{Iz 55,3}.

35 Éppen ezért mondja másutt is:

`Nem engeded, hogy Szented romlást lásson'
{Zsolt 16,10}.

36 Dávid ugyanis, miután a maga idejében Isten akaratát szolgálta, elszenderült, atyái mellé
tették, s meglátta a romlást. 37 De az, akit Isten a
halálból feltámasztott, nem látott romlást. 38 Vegyétek tehát tudomásul férfiak, testvérek, hogy
őáltala hirdetjük nektek a bűnök bocsánatát, és
hogy mindattól, amitől Mózes törvénye által meg
nem igazulhattatok, 39 őáltala mindenki megigazul, aki hisz. 40 Ügyeljetek azért, hogy be ne teljesedjen rajtatok, amit a próféta mondott:

41 *`Lássátok, ti önteltek,*
csodálkozzatok és semmisüljetek meg,
mert napjaitokban egy művet valósítok meg,
olyan művet, amelyet el sem hinnétek,
ha valaki mondaná nektek'« **{Hab 1,5}.**

42 Amikor azután kimentek, kérlelték őket,
hogy a következő szombaton is magyarázzák nekik ezeket a dolgokat. 43 Sőt, amikor a zsinagóga
szétoszlott, a zsidók és az istenfélő jövevények
közül sokan követték Pált és Barnabást, ők pedig
biztatták és bátorították őket, hogy maradjanak
meg Isten kegyelmében.

44 A következő szombaton azután majdnem
az egész város összegyűlt, hogy hallja Isten igéjét.
45 Mikor azonban a zsidók a sokaságot látták, el-
fogta őket a féltékenység, s káromlások között ellentmondtak annak, amit Pál mondott. 46 Erre Pál
és Barnabás egész bátran kijelentették: »Először

fölfelé északnyugatra. Márk, nem tudjuk, mi okból, *visszatért* Jeruzsálembe, amit Szt. Pál nem talált helyénvalónak. (Lásd Csel. 15,38.) — 14. Perge és a *pizidiai Antiochia* között a távolság 160 km. Az út köztük átvezetett a Taurus hegységen, azért nehéz, veszedelmes út volt s rablók veszélyeztették az utasok biztonságát. (Talán erről az útról szól Szt. Pál Kor. II. 11,25-ben.)

* 15. Szt. Pál beszédje három részre oszlik s a részeket elválasztja egymástól a hallgatóság megszólítása: 1. Az első rész rövid áttekintés Izrael történetéről s emlékeztet az Isten jótéteményeire népe irányában, valamint a messiási ígéretre, 2. A második rész bizonyítja, hogy Jézus a Messiás, mert rajta teljesedtek be a próféták jövendölései a Messiás szenvedéseiről és feltámadásáról. 3. A harmadik rész bűnbocsánatot igér a bűnösöknek a Jézus Krisztusban való hit által.

* 16. Az *istenfélőkről* lásd Csel. 6,5. jegyz.

* 17. Az Isten *naggyá tette* Izrael népét Egyiptomban, azaz megkönyörült rajta és megsokasította, elnyomóit pedig megalázta. A jövevényről lásd Csel. 7,6. jegyz. *Hatalmas karral*, azaz erős, oltalmazó hatalmával. V. ö. Móz. V. 26,8. Móz, II. 6,1. 6; 15,16. Móz. V. 4,34; 5,15; 7,19: 9,29.

* 18. *Tűrte viselkedésüket:* más görög szöveg szerint: táplálta őket a pusztában.

* 19. *Felosztotta nekik sorsolás útján*, más görög szöveg így szól: Felosztotta nekik örökségbe.

* 20. (Bírák 3,8.11. 14. 30: 4,3; 5,31: 6,1;) 8,28: 9,22: 10,2. 3. 8; 12,7. 9. 11. 14: 13,1; 15,20.

* 21. (Kir, II. 5,4.)

* 22. (Kir. I. 13,14; 31,4. Iz. 44,28. Zsolt. 88,21.)

* 23.(Kir. II. 7,12. 13. Zsolt. 131,11. Iz. 9,6: 11,1. 10. Jer. 23,5.6.)

* 24. Mikor Szt. Pál itt Jézus *eljöveteléről* szól, nem a megtestesülését és a születését, hanem nyilvános működésének megkezdését érti. Ker. Szt. János szavairól lásd Máté 3,11. Márk 1,7. Luk. 3,16. Ján. 1,17.

* 26. *Ezen üdvösségnek igéje*, annyit jelent, mint Csel. 5,20-ban: ezen életnek minden igéje, vagyis az üdvösségről szóló tanítás és minden arra tartozó dolog. Lásd Csel. 3,14-18. jegyz.

* 30. *Harmadnapra*: e szó hiányzik a görög szövegben.

* 33. *Az Isten teljesítette ezt a mi fiainknak*: így olvassuk a latin szövegben s ez annyit jelent, hogy amit az Isten Jézus feltámadására vonatkozóan ígért az ószövetségben, azt beteljesíti az apostol kortársainak fiaiban, az ő korukat követő nemzedékben. Ennek a szövegnek értelme homályos; érthetőbb az a szöveg, melyet több értékes régi kéziratban találunk: Az Isten teljesítette ezt nekünk, az ő fiaiknak. Vagyis az Isten az atyáknak, a zsidó nép őseinek tett ígéreteket Jézusnak a feltámadásáról beteljesítette most, ezen ősök fiainak javára. – Szt. Pál a *második zsoltárra* való hivatkozással bizonyítja, hogy az Isten fiának nyilvánította Jézust. (Zsolt. 2,7.)

* 34. Jézusnak feltámadását más zsoltárokból vett idézetekkel bizonyítja. *Dávidnak biztos szent javai*, a neki tett ígéretek: hogy messiási utódjának országa és trónja örökké fog fennmaradni. Az Isten megígérte, hogy beteljesíti a Dávidnak tett jó ígéreteket, amelyek ennélfogva biztosak; Jézusnak feltámadása ezen ígéretek között van.

* 35. Szt. Péter a Zsolt. 15,10. szavaival hasonlóképen érvel. (Lásd Csel. 2,26-29. jegyz.)

* 40. *A próféta mondott:* a görög és a latin szöveg tulajdonképen így hangzik: ami mondatott a prófétákban, azaz, ami mondatott az ószövetségi szentiratok gyűjteményének azon

nektek kellett hirdetnünk Isten igéjét, mivel azonban ti visszautasítjátok azt, s nem tartjátok magatokat méltóknak az örök életre, íme, a pogányokhoz fordulunk, **47** mert így parancsolta nekünk az Úr:

`A pogányok világosságává tettelek téged,
hogy szolgáld az üdvösséget a föld végső határáig'«
{Iz 49,6}.

48 Mikor a pogányok meghallották ezt, megörültek, és magasztalták az Úr igéjét. Hittek is mindnyájan, akik az örök életre voltak rendelve. **49** Az Úr igéje pedig elterjedt az egész tartományban. **50** A zsidók azonban felizgatták a vallásos és előkelő asszonyokat, s a város első embereit. Üldözést szítottak Pál és Barnabás ellen, és kiűzték őket határukból. **51** Ezek lerázták ellenük lábuk porát, és elmentek Ikóniumba. **52** A tanítványok pedig elteltek örömmel és a Szentlélekkel.

részében, amely magában foglalja a próféták iratait. (Lásd Csel. 7,42. jegyz.)

* 41. Szt. Pál az idézetet Habakuk prófétának a könyvéből veszi, aki megfenyegette a zsidó népet, hogy az Isten oly büntetést fog rájuk mérni, olyan tettet fog ellenük végrehajtani, hogy el sem hiszik, ha elmondja nekik: a kaldeusok fogságba fogják őket hurcolni és templomukat, lerontani. (Hab. 1,5.) Szt. Pál megfenyegeti hallgatóságát a próféta szavaival: vigyázzanak magukra, töltse el őket a *csodálkozó és megsemmisítő* félelem, mert ha megvetik az Isten hívó szavát, az Isten végrehajt rajtuk olyan büntetést, aminőt el sem hisznek.

* 42. Úgylátszik, hogy Szt. Pál és Barnabás elmentek a zsinagógából, mielőtt a gyülekezet szétoszlott.

* 43. *Istenfélő jövevények*: a görög szerint istenfélő prozeliták. (Lásd Csel. 6,5. jegyz.)

* 46. Az Istennek az az akarata, hogy először a zsidóknak kell hirdetni az evangéliumot, de a pogányok sincsenek kizárva az evangéliumi üdvösségből, amikép ez kitűnik Izaiás próféta szavaiból, melyeket az apostol a következő versben idéz. Szt. Pál egyúttal azt is kijelenti, hogy mivel az antiochiai zsidók elutasítják maguktól az evangéliumi tanítást, ő most már ezen város pogány lakóinak fogja azt hirdetni. Szt. Pál azt az eljárást követte apostoli tevékenységének további folyamán is. (Csel. 14,1: 16,13; 17,1. 10. 17; 18,4. 19; 19,8.) *Nem tartjátok magatokat méltóknak az örök életre* azaz viselkedésük az élet tanításával szemben olyan, hogy méltatlanok az örök életre.

* 47. Az evangélium hirdetése a pogányoknak megfelel az Isten akaratának és parancsának. Az Isten rendelte el így, mert Izaiás próféta mondja, hogy Jahvénak a szolgája, a Messiás, világosság a pogányoknak (a népeknek) a föld határáig, hogy tőle nyerjék üdvösségüket, (Iz. 49,6.)

* 48. *Mind, kik el voltak rendelve az örök életre:* a zsidók lelkülete saját hibájukból nem volt alkalmas az evangélium és az örök élet befogadására; a pogányok ellenben az Isten kegyelme folytán erre alkalmasak, készségesek voltak és hittek.

* 49. *Az egész tartományban*: pizidiai Antiochia mint a római polgári és katonai kormányzat székhelye központ volt bizonyos vidék és terület számára. A nagy galáciai tartomány több ilyen körzetre, vidékre oszlott. Ismerjük a frígiai, a galáciai és az antiochiai körzetet vagy tartományt. Ez utóbbiról van itt szó.

* 50. *Vallásos*, azaz istentisztelő asszonyok (lásd Csel. 6,5. jegyz.) olyan előkelőbb pogány nők, kik rokonszenveztek a zsidó tanítással. *A város első emberei* a város élén álló tanács tagjai. Az üldözés nem volt hivatalos eljárás, nem történt hatósági ítélet alapján, de a hatóságok elnézték, sőt szívesen látták.

* 51. *Lerázták ellenük lábuk porát*: az apostolok az Üdvözítő parancsa értelmében jártak el, (Máté 10,14. Márk 6,11, Luk. 9,5.), midőn otthagyták az antiochiai hitetlen zsidókat, s *lerázták ellenük lábuk porát,* ami jelképes cselekedet volt annak a kifejezésére, hogy megszakítanak velük minden érintkezést. Nemsokára visszatértek azonban az itthagyott tanítványok meglátogatására. (Csel. 14,21.) *Ikonium* nagy kereskedő város, Likaonia nevű tartománynak a fővárosa, lakói azonban frígek voltak és frígiai nyelven beszéltek, azért népiesen frígiai városnak mondották. Szt. Lukács is ezt a népies felfogást követi, mikor Ikoniumot (Csel. 14,6.) nem számítja a likaoniai városok közé.

* 52. Az antiochiai keresztények pedig annak ellenére, hogy mestereik távoztak, telve voltak örömmel, amely a Szentlélek gyümölcse. (Gal. 5,22.)

Csel 14

Ikóniumban, Lisztrában és Derbében

1 Ikóniumban pedig az történt, hogy mindnyájan bementek a zsidók zsinagógájába és beszéltek, úgyhogy a zsidók és görögök nagy sokasága hívő lett. 2 Akik azonban a zsidók közül nem hittek, felizgatták és felbőszítették a pogányok lelkét a testvérek ellen. 3 Mégis ott maradtak azért jó ideig, és bizakodva fáradoztak az Úrban, aki tanúságot tett kegyelmének igéje mellett; megengedte ugyanis, hogy jelek és csodák történjenek a kezük által. 4 A város lakossága azonban megoszlott. Egyesek ugyanis a zsidókkal, mások viszont az apostolokkal tartottak. 5 Mikor pedig a pogányok és a zsidók a főembereikkel együtt támadásra készültek, hogy bántalmazásokkal illessék, sőt megkövezzék őket, 6 és ők értesültek erről, elmenekültek Likaónia városaiba, Lisztrába, Derbébe, és körös-körül az egész tartományba. 7 Mindenütt hirdették az evangéliumot.

8 Volt Lisztrában egy béna lábú ember, aki születésétől fogva sánta volt, és sohasem tudott járni. 9 Hallgatta Pált, amikor beszélt. Pál rátekintett, s mivel látta, hogy hisz a gyógyulásában, 10 fennhangon azt mondta: »Állj fel egyenesen, a lábaidra!« Az felugrott és járkált. 11 Amikor a néptömeg látta, hogy mit tett Pál, likaóniai nyelven felkiáltott: »Az istenek emberi alakot öltöttek, s leszálltak hozzánk!« 12 Barnabást elnevezték Jupiternek, Pált meg Merkurnak, mert ő vitte a szót.

13 A város előtt lévő Jupiter-templom papja bikákat és koszorúkat hozott a kapuk elé, és a tömeggel együtt áldozatot akart bemutatni. 14 Amikor az apostolok, Barnabás és Pál meghallották ezt, megszaggatták ruhájukat, kiáltozva kisiettek a tömeg közé, 15 és ezt mondták: »Férfiak, miért teszitek ezt? Mi is hozzátok hasonló halandó emberek vagyunk, s éppen azt hirdetjük nektek, hogy ezektől a hiábavaló dolgoktól térjetek meg az élő Istenhez, *aki az eget és a földet teremtette, a tengert és mindazt, ami bennük van* {Kiv 20,11}. 16 A letűnt időkben megengedte minden pogánynak, hogy a saját útján járjon, 17 de önmagát sem hagyta tanúságtétel nélkül, mert jót cselekedett az égből: esőt, termékeny időket adott, betöltötte szívünket eledellel és örömmel.« 18 Bár ezeket mondták, alig tudták lecsillapítani a tömeget, hogy ne mutasson be nekik áldozatot. 19 Antiókhiából és Ikóniumból azonban utánuk jött néhány zsidó. Felbujtották a tömeget, és megkövezték Pált. Azután kivonszolták a városon kívülre, ab-

* 14,1-6. *Pál apostol hirdeti Barnabással az evangéliumot Ikoniumban*.

* 1. *Együttesien*, a görög szerint: szintúgy vagy szokásuk szerint bementek a zsidók zsinagógájába,

* 3. *Az Úr kegyeimének igéje*: az ige vagyis a tanítás., amely hirdeti az Úr kegyelmét. Kezük által kifejezésről lásd Csel. 5,12. jegyzet.

* 6. *Likaonia* az a lapályos földterület, mely Kisázsia délkeleti részében a Taurus hegységtől északra terül el. Északon határos a szűkebb értelemben vett Galácia tartománnyal. Nagyobb városai Ikomum, Lisztra és Derbe.

* 7-19. *Pál apostol és Barnabás Lisztrában*.

* 7. Lisztres vagy Lisztra városa hat órányira volt Ikoniumtól. A zsidók nem nagy számban laktak a vámosban, nem is volt zsinagógájuk. A következőkben elbeszélt esemény vagy a zsidók imádkozási helyén vagy inkább a városnak valamelyik terén játszódott le.

* 8. *Szt. Pál látta* a betegnek tekintetéből, hogy hisz az apostol tanításának s megvan a hite, amelyik szükséges a meggyógyuláshoz.

* 10. A tömeg leginkább bennszülöttekből állott, kik többékevésbbé értették a görög nyelvet, de a nagy felindulás pillanatában anyanyelvükön kiáltottak fel.

* 11. A görög-római hitrege szerint *Jupiter* (Zeus) a főisten. Lisztra városa az ő különös védelme alatt állott. Külön temploma volt neki a város falai előtt. A hitrege *Merkuriust* (Hermest) a főisten hírnökének, tolmácsának és kísérőjének mondotta.

* 13. A zsidók ruháikat a nagy gyász és fájdalom jeléül szokták megszaggatni. (Lásd Móz. I. 37,29. 34. Jós. 7,6. Máté 26,65.)

* 14. *Ezen hiábavalóktól térjelek meg:* az apostolok e szavaknál bizonyára rámutattak az áldozatnak szánt állatokra és a füzérekre: ezek azok a hiábavalóságok, amiktől meg kell térniök az élő Istenhez. – A következő szavakat az apostol a Bölcseség Könyvéből vette (13,1-6) és a gondolatot kifejti a Róm. 1,19. 21. és Ef. 3,9.-ben is. Az Isten tevékenysége hozta létre a világot, de a tevékenysége megnyilvánult mindabban is, ami a századok folyamán történt.

* 15. Bár az Isten hagyta a múltban *a pogányokat járni* saját útjaikon, melyek az erkölcstelenség és a bálványimádás útjai, mégis tett előttük is folyton tanúságot önmagáról azzal, hogy jótéteményeit árasztotta rájuk. Ebből a pogányok is megismerhették, hogy van feleltük egy élő Isten. (Lásd Róm. 1,29-31.)

* 18. A nép haragja főleg Szt. Pál ellen fordult, aki a szóvivő volt. A megkövezés után kivonszollák Pált a városon kívülre, el akarták rejteni a város hatósága előtt a bűnüket, féltek a következményektől, mert embert öltek törvényes ítélet nélkül.

* 19. *A tanítványok körülvették* részvéttel, hogy segítsenek rajta és gondozzák. A tanítványok között, kik Szí. Pált körülállották, bizonyosan ott volt Eunice és a fia, Timóteus. (Tim. II. 1,5. Csel. 20,1.) Szt. Pál visszaemlékezik az Antiochiában, Ikoniumban és Lisztrában elviselt szenvedésekre és üldözésekre a Tim. II. 3,11-ben és valószínűleg a Kor. II. 11,25.-ben. *Derbe* városa 27 kilométernyire volt Lisztrától, az apostoli korban Galácia provinciához volt csatolva.

* 20-27. *Szt. Pál és Barnabás Derbiben tanítanak s azután visszatérnek Antiochiába.* 20. Derbében a tanítványok közé tartozott valószínűleg a derbéi Gájus. (Csel. 20,4.) Az apostolok Derbéből egyenesen tovább menve eljutottak volna Antiochiába, ahonnan kiindultak. Ehelyett *visszafordulnak* és újból felkeresik Lisztrát, Ikoniumot és a pizidiai Antiochiát.

ban a hitben, hogy meghalt. 20 De amikor a tanítványok körülvették, felkelt, és bement a városba. Másnap pedig Barnabással útra kelt Derbébe.

Visszatérés Szíriába

21 Miután ennek a városnak is hirdették az evangéliumot és sokakat tanítottak, visszafordultak Lisztrába, Ikóniumba és Antióchiába. 22 Útközben megerősítették a tanítványok lelkét, és intették őket, hogy maradjanak meg a hitben. Elmondták, hogy sok viszontagságon át kell bemennünk az Isten országába. 23 S miután az egyes egyházakban böjtölve és imádkozva presbitereket rendeltek számukra, az Úrnak ajánlották őket, akiben hittek. 24 Azután átmentek Pizídián, és Pamfíliába jutottak. 25 Miután Pergében is hirdették az Úr igéjét, lementek Attáliába, 26 onnan pedig elhajóztak Antióchiába, ahonnan Isten kegyelmébe ajánlva elindították őket a most elvégzett munkára.

27 Amikor megérkeztek és egybegyűjtötték az egyházat, elbeszélték, milyen nagy dolgokat művelt általuk az Isten, és hogy a hit ajtaját megnyitotta a pogányoknak. 28 Ezután jó ideig ott maradtak a tanítványokkal.

* 21. *Megerősítik* a tanítványok lelkét, amire szükség volt ezeknél az ingatag lelkű embereknél. Később Szt. Pál ismét végigmegy ezen a vidéken, hogy kitartásra buzdítsa a tanítványokat. (Csel. 18,23.) Az Üdvözítő előre megmondta, hogy a tanítványoknak üldözésben lesz részük: (Ján. 15,20.) *sok viszontagságon át kell bemennünk az Isten országába*. Az *Isten országa* a Messiás országa.

* 22. A fontos istentiszteleti ténykedések imával és böjttel vannak egybekötve. (Lásd Csel. 5,6; 13,3.) A *preszbiterek* (a vének) elnevezése itt már nem jelentheti a hitközségeknek olyan tagjait, akik régóta hisznek mint Csel. 5,6.-ban és 11,30.-ban. Hanem jelenti az olyan egyházi szolgákat, akik a híveket egybegyűjtötték istentiszteletre, megtartották az istentiszteletet és kiszolgáltatták a szent titkokat. A hivatalt kézföltevéssel ruházták rájuk; ez a ténykedés a pap-szentelés.

* 24. Pál és Barnabás, mikor először átmentek Pergén, nem hirdették ott az evangéliumot, nem tudni, mi okból. Most, úgy látszik, kedvező alkalmat találtak a tanításra. *Attalia* kikötőváros Perge alatt Pamfiliában. Itt könnyebben találhattak Antiochiába menő hajót, mint Pergéhen.

* 25-26. Szt. Pált és Barnabást az antiochiai egyház küldte ki hithirdetői útjukra, ajánlotta őket az Isten kegyelmének, azért útjuk végeztével most visszatérnek Antiochiába és beszámolnak a végzett munkáról.

Az apostoli zsinat Jeruzsálemben: 15,1-35

Csel 15

Az antióchiai vita

1 Eközben néhányan azok közül, akik lejöttek Júdeából, így tanították a testvéreket: »Ha nem metélkedtek körül Mózes törvénye szerint, nem üdvözülhettek.«

2 Mivel pedig Pál és Barnabás nagyon felháborodtak ezen, elhatározták, hogy Pál, Barnabás és még néhányan a többiek közül menjenek fel Jeruzsálembe az apostolokhoz és a presbiterekhez ennek a kérdésnek az ügyében. 3 Az egyház elkísérte őket, ők pedig átmentek Fönícián és Szamarián. Elbeszélték a pogányok megtérését, nagy örömet szerezve az összes testvérnek. 4 Amikor megérkeztek Jeruzsálembe, az egyház, az apostolok és a presbiterek fogadták őket, ők pedig elbeszélték, hogy milyen nagy dolgokat művelt velük az Isten. 5 De egyesek, akik a farizeusok felekezetéből lettek hívők, előálltak, és azt mondták, hogy azoknak is körül kell metélkedniük, és nekik is meg kell parancsolni, hogy tartsák meg Mózes törvényét.

Az apostolok és presbiterek tanácskozása

6 Emiatt az apostolok és a presbiterek összegyűltek, hogy megvizsgálják ezt a kérdést.

* 15,1-5. *Vita a mózesi törvény kötelezd erejéről Antiochiában*, Pál és Barnabás hithirdető útjukon megkeresztelték a pogányokat és felvették őket az egyházba anélkül, hogy kötelezték volna őket a körülmetélkedésre. Antiochiában nem kifogásolta senki, hogy megkeresztelték a körülmetéletlen pogányokat s elismerték őket az egyház törvényes tagjainak. Jeruzsálemben azonban a testvérek nem vallották mindnyájan ezt a felfogást. Némelyek azt tartották, hogy az nem üdvözülhet, aki nincs körülmetélve. Jóllehet a pogány Kornéliusnak megkeresztelkedése és felvétele eldöntötte a kérdést, hogy meg lehet keresztelni a pogányt is anélkül, hogy előbb körülmetéltessék, mégis némelyek Kornélius esetében kivételt akartak látni. A körülmetélés szertartása a zsidó nép tagjai közé való felvételnek a jele volt. Jeruzsálemi zsidókból, főként farizeusokból lett keresztények nem tudták elviselni a gondolatot, hogy a törvény elvesztette kötelező erejét. Már pedig, ha a pogány keresztény lehet körülmetélkedés nélkül, akkor a törvény elvesztette érvényét. Azért felállítják a követelést, hogy a pogányokból lett keresztényeknek körül kell metéltetniök, azaz a zsidó nép közé fel kell vétetniök, sőt meg kell tartaniok Mózes törvényét, csak akkor lehet részük a messiási üdvösségben. A kérdést az apostolok és a jeruzsálemi egyház ítélete alá kellett bocsátani, ők azután határoztak a kérdésben. Ezt beszéli el Szt. Lukács az Apostolok Cselekedetei 15. fejezetében és Szt. Pál apostol a Galatákhoz irt levél 2. fejezetének 1-10. verseiben. Ha egybevetjük a két elbeszélés szövegét, arra a meggyőződésre jutunk, hogy Szt. Pál apostolnak és Szt. Lukácsnak elbeszélése ugyanerről az eseményről szól s a két elbeszélés lényegében azonos. Mindkét elbeszélésnek ugyanazok a szereplői: Pál és Barnabás, kik Jeruzsálembe jönnek; a zsidókeresztények, kik felállítják követelésüket a körülmetélést illetően és azután Péter és Jakab, az apostolok legtekintélyesebb képviselői. Mindkét elbeszélésben ugyan-

7 Mivel azonban nagy vitatkozás támadt, Péter felállt, és így szólt hozzájuk: »Férfiak, testvérek! Tudjátok, hogy Isten a régmúlt napoktól fogva kiválasztott engem közülünk, hogy a pogányok az én számból hallják az evangélium igéjét és hívők legyenek. 8 És Isten, aki ismeri a szíveket, tanúságot tett, mert nekik éppúgy megadta a Szentlelket, mint nekünk. 9 Nem tett semmi különbséget köztünk és közöttük, amikor a hit által megtisztította szívüket. 10 Most tehát miért kísértitek Istent azzal, hogy azt az igát rakjátok a tanítványok nyakára, amelyet sem atyáink, sem mi nem tudtunk elviselni? 11 Ellenkezőleg, mi hiszszük, hogy Jézus Krisztus kegyelme által üdvözülünk, amint ők is.«

12 Erre az egész sokaság elhallgatott, aztán meghallgatta Barnabást és Pált, akik elbeszélték, milyen nagy jeleket és csodatetteket művelt Isten a pogányok között általuk.

13 Miután ők elhallgattak, Jakab szólalt meg: »Férfiak, testvérek, hallgassatok meg engem! 14 Simon elbeszélte, hogyan és mi módon történt Isten látogatása első ízben azért, hogy a pogányok közül támasszon népet az ő nevének. 15 Ezzel egyeznek a próféták mondásai is, amint meg van írva:

16 *`Ezután majd visszatérek,*
és felállítom Dávidnak leomlott hajlékát,
kijavítom falainak repedéseit,
és ami romba dőlt, megújítom,
17 *hogy keresse az Urat*
a többi ember és minden nép,
amely segítségül hívta nevemet
– így szól az Úr, és meg is teszi azt', **{Ám 9,11-12}**
18 ami ismert volt öröktől fogva. –

19 Ennélfogva úgy gondolom, hogy nem kell háborgatni azokat, akik a pogányok közül megtérnek Istenhez, 20 hanem meg kell írni nekik, hogy tartózkodjanak a bálványoktól, nehogy tisztátalanná váljanak, a paráznaságtól, a fojtott állatoktól és a vértől. 21 Mert akik Mózest hirdetik, a régi időktől fogva ott vannak minden városban a zsinagógákban, és minden szombaton felolvassák azt.«

A zsinat határozatai

22 Erre az apostolok és a presbiterek az egész egyházzal együtt jónak látták, hogy férfiakat válasszanak ki maguk közül, és elküldjék Antiókiába Pállal és Barnabással Júdást, akit melléknevén Barszabásnak hívnak, és Szilást – ők a testvérek között vezetők voltak –, 23 és kezük által ezt az

arról a lényeges kérdésről van szó: fennáll-e a pogányok számára a körülmetélés kényszerűsége vagy pedig az evangélium szabadságot jelent-e a mózesi törvénytől. A kérdés lényegileg ugyanolyan megoldást nyer mindkét elbeszélésben, az Apostolok Cselekedetei azonban részletesebben számolnak be róla.

* 1. *Nem üdvözülhettek*, vagyis nem lehettek tagjai a Messiás országának.

* 2. Az antiochiai egyház elismerte a jeruzsálemi anyaegyház tekintélyét s ezt a tekintélyt ott az apostolok és a preszbiterek gyakorolták. A preszbiterekről lásd Csel. 14,22. jegyz. *Pál és Barnabás nagyon felháborodtak ezek ellen,* a görög szöveg szerint sokat meg is vitatták ezt a kérdést. Pálon és Barnabáson kívül még *néhányan mentek el Jeruzsálembe*, Szt. Pál a Galatákhoz írt levelében említi Titust (Gal. 2,1. 3.) Szt. Pál azt is említi a levelében, hogy azért ment fel Jeruzsálembe, hogy engedelmeskedjék egy kinyilatkoztatásnak. Lehetséges, hogy Szt. Pál felvilágosítást kért és nyert az Istentől, hogy vállalja-e az antiochiai egyház részéről a megbízatást és a küldetést Jeruzsálembe s azután az isteni felvilágosítás értelmében járt el.

* 5. A *felekezet* szóról lásd Csel. 5,17. jegyz. A farizeusokból lett keresztények eszközül akarják felhasználni a kereszténységet, hogy a pogányokból zsidókat csináljanak.

* 6. *Az apostolok és a preszbiterek külön értekezlete a vitás kérdésről.* Valószínű, hogy ebben a versben egy előzetes külön értekezletről van szó, melyet az apostolok és a preszbiterek tartottak az antiochiai egyház küldötteivel. Szt. Pál a Galatákhoz írt levelében (Gál. 2,6-9.) elmondja azt, ami ezen a külön értekezleten történt, amelyen ő és Barnabás tárgyalt azokkal, kikről látszott, hogy valakik, hogy oszlopok.

* 7-12. *A jeruzsálemi zsinat. Szt. Péter beszédet mond*.

* 7. E verssel kezdődik a jeruzsálemi zsinat, melyen jelen vannak az apostolok, a preszbiterek és a hívek sokasága. Péter szólal fel elsőnek, mint az apostoli testület feje és következésképp a gyülekezet elnöke. A pogányoknak felvétele az egyházba *régmúlt napoktól fogva* történik, körülbelül tizenkét-tizennégy esztendő óta. Akkor történt, hogy Szt. Péter, miután az Isten őt erre kiválasztotta, megkeresztelte a pogány Kornéliust és a házanépét.

* 8. A *Szentlélek* alászállott Kornéliusra és a házanépére és ezzel nyilvánvaló lett az Isten akarata, hogy ezeket a pogányokat meg kellett keresztelni anélkül, hogy előbb körülmetélkedtek volna. Lásd Csel. 10,44. skk.

* 9. *A hit által tisztította meg szívüket,* megtisztult a szívük annak következtében, hogy Jézusban hittek és az ő tanítását elfogadták, nem a puszta hit által, mert a hit kiterjed mindenre, amiről Jézus tanította, hogy szükséges a megigazulásra, tudniillik a reményre, a bűnbánatra, a szeretetre stb. Szt. Péter szembeállítja itt a hitet a mózesi törvény cselekedeteivel.

* 10. Az Isten bizonyságot adott róla, hogy a hit elégséges az egyházba való felvételhez. *Istenkísértés volna* kérni tőle akaratának újabb bizonyítékait. Minden zsidó kénytelen maga előtt bevallani, hogy sohasem volt képes a maga erejéből megtartani a mózesi törvény összes előírásait.

* 11. Következőleg az ember nem találja meg az üdvösségét a mózesi törvény betartásában, hanem csak Jézus Krisztus kegyelmében.

* 13-21. *Jakab apostol beszédje*. Szt. Jakabról lásd Jakab apostol levelének bevezetését. Szt. Jakab sem akarja a pogányokat megterhelni a mózesi törvény betartásával, de szükségesnek látja, hogy a pogányokból lett keresztények

írást küldték: »Üdvözlet az apostoloktól és a presbiter testvérektől a pogányokból lett testvéreknek, akik Antióchiában, Szíriában és Kilíkiában vannak! 24 Mivel hallottuk, hogy némelyek, akik közülünk kerültek ki, megzavartak titeket szavaikkal, és feldúlták lelketeket, bár tőlünk megbízást nem kaptak, 25 jónak láttuk, miután megállapodásra jutottunk, hogy férfiakat válasszunk ki és küldjünk el hozzátok a mi igen kedves Barnabásunkkal és Pálunkkal, 26 ezekkel az emberekkel, akik életüket adták a mi Urunk, Jézus Krisztus nevéért. 27 Elküldtük tehát Júdást és Szilást, akik mindezt személyesen, élőszóval is tudtotokra adják. 28 Úgy tetszett ugyanis a Szentléleknek és nekünk, hogy semmi további terhet ne rakjunk rátok, csak azt, ami szükséges: 29 hogy tartózkodjatok a bálványoknak áldozott dolgoktól, a vértől, a fojtott állatoktól és a paráznaságtól. Ha ezektől őrizkedtek, jól teszitek. Jó egészséget!«

A határozatok kihirdetése Antióchiában

30 Azok tehát, miután elbocsátották őket, lementek Antióchiába. Itt egybegyűjtötték a sokaságot, és átadták a levelet. 31 Amikor elolvasták, örültek a vigasztalásnak. 32 Júdás és Szilás pedig, akik maguk is próféták voltak, sok beszéddel vigasztalták a testvéreket és megerősítették őket. 33 Miután pedig egy ideig itt időztek, a testvérek visszabocsátották őket békében azokhoz, akik küldték őket. [34] 35 Pál és Barnabás is Antióchiában időztek. Tanítottak a többiekkel együtt, és hirdették az Úr igéjét.

Pál második missziós útja: 15,36-18,22

Pál és Barnabás útjai elválnak

36 Néhány nap múlva azonban Pál így szólt Barnabáshoz: »Menjünk vissza, és városról városra mindenütt, ahol hirdettük az Úr igéjét, látogassuk meg a testvéreket, hogy vannak.« 37 Barnabás magával akarta vinni Jánost, akit Márknak is hívnak. 38 Pál azonban kérte őt, hogy ne kelljen visszafogadni azt, aki elvált tőlük Pamfíliától kezdve, s nem ment velük a munkába. 39 Így nézeteltérés támadt köztük, és különváltak egymástól. Barnabás Ciprusba hajózott, miután maga mellé vette Márkot. 40 Pál viszont Szilást választotta, és útra kelt, miközben a testvérek őt Isten kegyelmébe ajánlották. 41 Bejárta Szíriát és Cilíciát, megerősítette az egyházakat, és megparancsolta, hogy tartsák meg az apostolok és a presbiterek rendelkezéseit.

bizonyos szokásaiktól tartózkodjanak, hogy könnyebb legyen az érintkezés köztük és a zsidókeresztények között.

* 14. *Simon*, Péter apostolnak a másik neve; lásd Máté 10,2. jegyz. *Az Isten látogatását* a Szentléleknek Kornéliusra és a házanépére való elküldéséről kell érteni. *Szerezzen népet az ő nevének,* vagyis önmagának.

* 16. Ám. 9,11. 12. *Ezek után*, miután az Isten kitöltötte haragját Izrael népén, mely hűtelen lett hozzá, vagyis a messiási időben – mondja á próféta – újból visszaállítja Dávid országát, midőn felépíti Dávid utódjának, a Messiásnak az országát. *Visszatérek*, a héber szólásmód szerint annyit jelent, mint ismételten, újból cselekedni valamit. *Dávid sátora* jelképesen jelenti Dávid országát, amely leomlott, midőn Nabukodonozor király elpusztította Zsidóországot, de az Isten annak romjait lelki értelemben újból felépíti azzal, hogy a Messiás országába beveszi az összes népeket, tehát a pogányokat is.

* 17. *Melyekre segítségül hívják az Úr nevét*: akiknél hirdetik az Úr nevét, akik meghivatnak az Úrhoz és akik maguk is segítségül hívják az Urat, vagyis akik hívők lesznek. A többi emberek, akik a zsidókon kívül vannak, azaz a pogányok.

* 18. *Öröktől fogva ismeretes az Úr előtt az ő műve*: az Istennek az a műve – mondja Szt. Jakab – hogy a pogányok meghivatnak az üdvösségre, az Isten előtt nem új dolog; örök határozata ez neki, azért beszélhetett róla már a próféta is.

* 19 Szt. Jakab kifejti a nézetét: tiszteletben akarja tartani a megtért pogányok szabadságát, de tekintettel akar lenni a megtért zsidók aggályoskodásaira is.

* 20. A pogánykeresztények legyenek figyelemmel némely dologban a zsidókeresztények érzelmeire és kerüljék azt, ami a zsidókeresztények szemében leginkább megbotránkoztató. Tartózkodjanak 1. a *bálványokkal való megfertőzéstől*, vagy amint később világosabban meg van mondva, a bálványoknak áldozott dolgoktól. (29. vers.) A pogány áldozati állatok húsának egy részét elégették, másik része a papoké volt s isméi egy rész elárusításra került a mészárszékekben. A pogánykeresztények necsak a pogány áldozatokon és áldozati lakomákon ne vegyenek részt, de az áldozatokból megmaradt húst se egyék. 2. Tartózkodjanak a *paráznaságtól*. A természeti törvény és a tízparancsolat is tiltja á fajtalankodást és a házasságon kívüli nemi életet. Annak megtartására mindenki, a pogánykeresztények is kötelezve vannak, mégis szükségesnek látszott ezt a parancsot külön is lelkükre kötni a pogányoknak, mert a fajtalanság bűne a pogányoknál rendkívüli módon elterjedt és az első pogánykeresztény híveket nem lehetett eléggé óvni ettől a bűntől. (Lásd Kor. I. 5,1. 11: 6,18: 10,8. Kor. II. 12,21. Gal. 5,19. Ef. 5,5. stb.) 3. Tartózkodjanak *a fullasztottól*: az olyan állat húsának evésétől, amelyet megfojtottak vagy amelyik megfulladt, vagyis az olyanokétól, amelyiknek a vérét nem folyatták ki a testéből. A mózesi törvény megtiltotta az így elpusztult állat húsának evését. (Móz. III. 17,13. V. 12,16.) 4. Végül azt kívánja Jakab apostol, hogy a pogánykeresztények tartózkodjanak a vértől. Istennek már ősi tilalma a Szentírásban, hogy az ember ne táplálkozzék állatnak a vérével (Móz. I. 9,4. sk.), az izraeliták számára az Isten ezt a parancsot megismételte. (Móz. III. 17.) Az előbbi követelmény azt kívánja a pogánykeresztényektől, hogy tartózkodjanak az olyan hús evésétől, amelyben bennmaradt a vér, az utóbbi pedig, hogy magától a puszta vértől is tartózkodjanak.

* 21. A. mózesi törvényt, mely ezeket a tilalmakat tartalmazza, régi időtől fogva *felolvassák minden szombaton a zsinagógákban* mindenütt, a pogánykeresztények is tudomást szerezhettek róluk s a zsidókeresztények igen

megbotránkoznak, ha a pogánykeresztények ezeket a tilalmakat semmibe se vennék.

* 22-35. *Az apostolok és a preszbiterek határozatot hoznak*.

* 22. *Judás Barzabás* talán testvére a Csel. 1,23-ban említett József Barzabásnak. Szilás neve itt fordul elő először, Szt. Pál apostol a leveleiben latinosán Szilvanusnak nevezi. (Lásd Csel. 15,40: 16,19. sk 17,4. 10: 18,5. Kor. II. 1,19. Tessz. I. 1,1. Tessz. II. 1,1.) Judás és Szilás a Jeruzsálemi egyházban tekintélyes férfiak voltak, a *testvérek* között vezető szerepet töltöttek be.

* 23. A következő levél a legrégibb egyházi okmány.

* 26. *Életüket adtak a mi Urunk nevéért:* az apostolok és a preszbiterek emlékeztetnek a veszedelmekre, melyeket Barnabás és Pál elszenvedtek Jézus nevének hirdetése közben pizidiai Antiochiában, Ikoniumban és Lisztrában. (Csel. 9,14; 13,50: 14,13.)

* 31. Az apostolok és preszbiterek levelét bizonyára az egyházi gyülekezetben olvasták fel hangosan és az antiochiai hívek *vigasztalásként* fogadták az apostoli zsinat határozatát.

* 32. Judás és Szilás próféták voltak és a prófétai hivatásnak megfelelően buzdították és vigasztalták a híveket. (Lásd Csel. 11,27. jegyz.)

* 34. Ez a vers sok tekintélyes régi kéziratból hiányzik.

* 36-41. Szt. Pál elindul második nagy hithirdető útjára s meglátogatja az első útján alapított egyházakat.

* 36. Szt. Pál felszólítása szól a ciprusi, pamfiliai, valamint a Derbében, Lisztrában, Ikoniumban és Antiochiában alapított egyházak meglátogatására.

* 38. Az esetről lásd 13,13.

* 39. Szt. Pál később szívesen látta maga mellett Márkot, aki hasznosan segített neki. (Tim. II. 4,11.)

* 41. Az apostolok és a preszbiterek rendelkezései nem mások, mint az apostoli zsinat határozatai.

Csel 16

Pál Likaóniában

1 Eljutott Derbébe és Lisztrába is. Volt ott
egy Timóteus nevű tanítvány, egy hívővé lett
zsidó anyának és pogány apának volt a fia. 2 A
testvérek, akik Lisztrában és Ikóniumban voltak,
jó véleménnyel voltak róla. 3 Pál azt akarta, hogy
vele menjen az útra, azért magához vette és körül-
metéltette, tekintettel a zsidókra, akik ezekben a
helységekben voltak; mindenki tudta ugyanis,
hogy az apja pogány volt. 4 Amikor sorra járták a
városokat, s tudatták, mihez kell tartaniuk magu-
kat, közölték velük a határozatokat, amelyeket az
apostolok és a presbiterek hoztak, akik Jeruzsá-
lemben voltak. 5 Így az egyházak megerősödtek a
hitben és gyarapodtak számban napról-napra.

Kis-Ázsián át Troászba

6 Amikor keresztülmentek Frígián és Galácia
tartományán, a Szentlélek megtiltotta nekik, hogy
Ázsiában hirdessék Isten igéjét. 7 Míziába érve
megkísérelték ugyan, hogy Bitíniába menjenek,
de Jézus Lelke nem engedte őket. 8 Ezért átmentek

* 16,1-10. *Szt. Pál folytatja második nagy apostoli útját Kisázsián át Macedóniába.*

* 1. Szt. Pál apostol térítette meg Timóteust a keresztségre, valószinűleg mikor első utján Lisztrában járt. Szt. Pál körülmetélte Timóteust nem azért, mert szükségesnek tartotta a körülmetélést az üdvösségre, hanem mert azt remélte, hogy megkönnyíti ezzel a működését a zsidók között. Szt. Pál hithirdető útjain bement a zsinagógákba s ott tanított. Timóteus sóba nem juthatott volna közelebbi érintkezésbe a zsidókkal, nem taníthatott volna a zsinagógáikban, ha körülmetéletlen marad. Nemcsak hogy nem segíthette volna Szt. Pált a hithirdetésben, de még akadályozta volna is. Szt. Pál a körülmetélést közömbös dolognak tekintette s Timóteus körülmetélésével kiküszöbölte azt, ami leginkább volt megbotránkoztató a zsidók szemében.

* 6. Miután meglátogatta az első útban alapított likaoniai és pizidiai egyházakat, Szt. Pál nyugatra akart tartani, hogy az Asiának nevezett római tartományban hirdesse az evangéliumot a virágzó tengerparti városoknak, Szmirnának, Efezusnak és Miletusnak. Elhagyva pizidiai Antiochiát először Frígiába ért, mely akkor részét alkotta a (politikai értelemben vett) Galácia római tartománynak, de egyúttal határos is volt észak felől a régi és szorosabb értelemben vett Galácia országgal, a Galata-földdel, melynek lakói a galaták voltak. Mikor itt jártak, á Szentlélek tudtukra adta a tilalmát, hogy ez alkalommal ne hirdessék itt az evangéliumot. Hogy a Szentlélek miképen adta értésükre az akaratát, azt Szt. Lukács nem mondja meg.

Mízián, és lementek Troászba. 9 Itt látomás jelent meg Pálnak éjnek idején: egy makedón férfi eléje állt és könyörgött neki: »Jöjj át Makedóniába, és segíts rajtunk!« 10 Miután ezt a jelenést látta, késedelem nélkül igyekeztünk elindulni Makedóniába. Biztosan tudtuk, hogy Isten hívott minket, hogy hirdessük nekik az evangéliumot.

Pál működése Filippiben

11 Elhajóztunk tehát Troászból. Egyenesen Szamotrákiába jutottunk, másnap Neápoliszba, 12 innen pedig Filippibe, amely Makedóniának ebben a részében az első telepes város. Ebben a városban töltöttünk néhány napot, és beszélgetéseket folytattunk. 13 Szombaton kimentünk a kapun kívül a folyóvízhez; úgy gondoltuk, hogy ott az imahely. Leültünk ott, és szóltunk az asszonyokhoz, akik összegyűltek. 14 A hallgatóságban volt egy Lídia nevű istenfélő bíborárus asszony Tiatíra városából, akinek az Úr megnyitotta a szívét, hogy hallgasson mindarra, amit Pál mondott. 15 Miután ő és háza népe megkeresztelkedett, így könyörgött: »Ha úgy ítéltek meg, hogy hűséges vagyok az Úrhoz, térjetek be házamba és maradjatok nálam.« És erővel rá is vett minket.

16 Történt pedig, hogy amikor az imádságra mentünk, egy jósoló szellemtől megszállott lánynyal találkoztunk, aki jövendöléseivel nagy hasznot hajtott gazdáinak. 17 Ez nyomon követte Pált és minket, és így kiáltozott: »Ezek az emberek a magasságbeli Isten szolgái, akik az üdvösség útját hirdetik nektek.« 18 Több napon át így tett. Pált bántotta ez, azért hátrafordult, és azt mondta a léleknek: »Jézus Krisztus nevében parancsolom, menj ki belőle.«

Ki is ment belőle abban az órában. 19 Mikor azonban a gazdái látták, hogy oda van a reményük a bevételre, megragadták Pált és Szilást, és elvitték a piacra az elöljárókhoz. 20 A bírák elé állították őket, és így szóltak: »Ezek a zsidó emberek zavart keltenek városunkban, 21 és olyan élet-

* 7. Áthaladtak Galácia tartománynak egy részén s akkor *Mizia* tartományának határaira értek, mely Kisázsiának a Márvány-tenger alatt fekvő tartománya volt; itt nem tudták, merre vegyék az útjukat. Kelet felől jöttek, délfelé Asia tartománya van, hova a tilalom értelmében nem mehettek, nyugatra a tengerpart van; tehát csak két útjuk van: vagy átmenni Mízián a tengerparthoz, vagy északkelet felé Bitiniába tartani. Az utóbbit akarták választani, *de Jézus Lelke*, azaz a Szentlélek (Róm. 8,9.) *nem engedte*, hanem Mízián át a tengerpart felé irányította őket.

* 8. *Lementek*, a kisázsiai felföldről lefelé haladtak a mélyebben fekvő tengerparti síkságra és Troásba értek. Troás városa 18 kilométernyire a régi Trója helyétől, a Kisázsia és Macedónia közti közlekedés központja volt.

* 9. *Látomás jelent meg* Szt. Pálnak éjjel, de nem álomban, hanem valószínűleg imádság közben.

* 10. *Igyekeztünk elindulni*: tájékozódtak, felkészültek az útra és kerestek hajót, amelyik átvigye őket az Égéi tengeren, Troásból Macedóniába. Az Apostolok Cselekedeteinek a szerzője itt egyszerre a többesszám első személyében kezd beszélni, ami annak a jele, hogy Szt. Lukács Troásban csatlakozott Pál apostolhoz.

* 11-40. *Szt. Pál és Szilás Filippiben*.

* 11. *Szamotrácia* kicsiny sziget az Égéi tengerben, Troás és Neapolis között kb. fele úton fekszik. Neapolis Filippinek a kikötővárosa, melytől 12 kilométernyire fekszik.

* 12. *Macedónia*, római tartomány, négy kerületre oszlott *Filippi* városa az első kerülethez tartozott. Augusztus császár ide áttelepíteti sok itáliai lakost s így a város gyarmatvárosi jelleget s bizonyos önkormányzatot kapott. A városi kormányzat élén két legfőbb elöljáró állott, melléjük törvényszolgák (liktorok) voltak adva. Szt. Pál társaival a hét elején érkezhetett Filippibe. Várták á szombatot s addig megismerkedtek a helyzettel s tájékozódtak a vallási viszonyokról.

* 13. *Folyóvízhez,* egyik patakhoz a városon kívül, ahol a zsidóknak *imádsághelyük* volt. A zsidók nem nagy számmal voltak a városban, még zsinagógájuk sem volt, csak fallal bekerített imahelyük a víz mellett, ahol mindjárt elvégezhették a szertartásos mosakodásokat.

* 14. *Tiatira* Kisázsia Lídia nevű kerületének városa, híres volt bíborral festett szöveteiről. *Istenfélő*: lásd Csel. 6,5. jegyz. *Az Úr megnyitotta Lídia szivét:* Szt. Pál beszélt, az Isten kegyelme hatott Lidia lelkére és szívére, hogy megértse s megfogadja az apostol szavait.

* 15. A Filippiben megkeresztelteknek között voltak Evodia és Szintiches, kikről Szt. Pál megemlékezik a Filippibeliekhez írt levelében (4,3.) *Miután úgy ítéltetek rólam, hogy hiszek az Úrban*: azzal, hogy megkeresztelték Lídiát, kifejezték meggyőződésüket, hogy Lidia hisz az Úrban, különben nem keresztelték volna meg.

* 16. *Jósló szellemtől*, a görög szerint pithon-szellemtől *megszállott rabszolgaleány*; a monda szerint Pithon volt a sugulmazója a jósnőnek, aki a híres jósdában, Delfiben Apolló nevében jövendöléseket adott.

* 17. A gonosz leiektől megszállott leány ösztönszerűen vonzódott Szt. Pálhoz és társaihoz, az új istenség hirdetőihez.

* 18. Az Úr Jézus saját nevében űzte ki a gonosz szellemeket (Luk. 8,29.), az apostolok Jézus Krisztus nevében végzik az ördögűzést, amint az Üdvözítő megígérte (Márk 16,17.).

* 19. A rabszolganő, miután megszabadult a gonosz szellemtől, elvesztette a képességet, hogy elrejtett vagy elvesztett dolgokat megtaláljon, a jövendőt megmondja s azért a

módot hirdetnek, amelyet nekünk nem szabad elfogadnunk, sem cselekedetben követnünk, mivel rómaiak vagyunk.« 22 A nép is összecsődült ellenük, a bírák pedig letépették a ruháikat, és megvesszőztették őket. 23 Sok ütést mértek rájuk, aztán börtönbe vetették őket. Az őrnek pedig megparancsolták, hogy szigorúan őrizze őket. 24 Miután ilyen parancsot kapott, a belső tömlöcbe vitte őket, a lábukat pedig kalodába zárta.

25 Éjféltájban Pál és Szilás imádkozva dicsérték Istent, a foglyok pedig hallgatták őket. 26 Ekkor hirtelen nagy földrengés támadt, s a börtön alapjai meginogtak. Egyszerre minden ajtó kinyílt, és mindnyájuk bilincsei leoldódtak. 27 Amikor a börtönőr felriadt és azt látta, hogy a börtön ajtajai nyitva vannak, kirántotta a kardját, és meg akarta magát ölni abban a hitben, hogy a foglyok megszöktek. 28 Pál azonban fennhangon így kiáltott: »Ne tégy magadban semmi kárt, mert mindannyian itt vagyunk!« 29 Az erre világosságot kért, beljebb ment, és remegve borult Pál és Szilás lábához. 30 Azután kivezette őket és így szólt: »Uraim, mit kell tennem, hogy üdvösséget nyerjek?« 31 Azok azt felelték: »Higgy az Úr Jézusban és üdvözülni fogsz, te és házad népe.« 32 Aztán hirdették neki az Úr igéjét, és mindazoknak, akik a házában voltak. 33 Ő pedig még abban az éjjeli órában elvitte őket, megmosta sebeiket, s mindjárt megkeresztelkedett, és vele övéi is mindnyájan. 34 Aztán bevezette őket otthonába, asztalt terített nekik, és örvendezett háza népével együtt, hogy híve lett Istennek.

35 Miután megvirradt, a bírák elküldték a törvényszolgákat ezzel az üzenettel: »Bocsásd el azokat az embereket!« 36 A börtönőr pedig elvitte Pálnak az üzenetet: »A bírák ideküldtek, hogy bocsássalak el titeket. Most tehát menjetek ki, és távozzatok békével!« 37 Pál azonban azt mondta neki: »Mielőtt elítéltek volna minket, nyilvánosan megvesszőztek és börtönbe vetettek, noha római polgárok vagyunk, s most titokban kiutasítanak? Azt már nem! Jöjjenek ide, és ők maguk vezessenek ki minket!« 38 A törvényszolgák pedig hírül vitték ezeket a szavakat a bíráknak. Azok megijedtek, amikor meghallották, hogy római polgárok. 39 Eljöttek tehát és megkövették, majd kivezették őket, és kérték, hogy távozzanak a városból. 40 Amikor kijöttek a börtönből, betértek Lídiához. Miután látták a testvéreket, és megvigasztalták őket, útra keltek.

nép elfordult tőle, a gazdái pedig elvesztették a reményt, hogy a leány révén keressenek.

* 20. A leány gazdái elhallgatják gyűlöletüknek az igazi okát. Azzal keltik fel a nép és a hatóság haragját Szt. Pál és társai ellen, hogy feljelentik őket, mint zsidókat. A rómaiak megtűrték, sőt tiszteletben tartották a meghódított és az idegen népeknek a vallását, de tiltva volt az idegen istenségek számára propagandát csinálni a rómaiak között, főként az volt szigorúan tiltva, hogy ezzel a propagandával megzavarják a közrendet.

* 21. *Olyan életmódot*: zsidó szokásokat, szertartásokat. Filippi lakói, mint római gyarmatnak a polgárai, római polgárjoggal voltak felruházva.

* 22. A bírák törvényszerű eljárás mellőzésével a népzendülés következtében megzavarodva, elrendelték a hithirdetők megbüntetését. Az elítéltet megvesszőzés előtt levetkőztették. A megvesszőzés fájdalmas büntetés és római polgár számára megalázó volt. Szt. Pál fájdalmasan emlékezik meg róla később. (Tessz. II. 2,2. V. ö. Kor. II. 11,25.) Itt találkozunk először a keresztények üldözésével a római állami hatalom képviselői részéről. Eddigelé Jeruzsálemben, pizidiai Antiochiában, Ikoniumban és Lisztrában a zsidók voltak az üldözők, vagy az ő izgatásukra a bennszülött népség, de a római hatóságok eddig még nem léptek fel az apostolok ellen.

* 26. *A földrengés* gyakran jele az istenség jelenlétének. (Lásd Csel. 4,31. jegyz.)

* 30. A börtön felügyelő kivezette Pált és Szilást a fogház udvarára, ahol egy forrás vagy vízmedence volt. *Mit kell cselekednem, hogy üdvösséget nyerjek:* a börtön felügyelő tehát már hallott és tudott róla, hogy az apostol a hallgatóságának üdvösséget ígér.

* 37. Szt. Pál és Szilás római polgárok voltak; római polgárjoguk volt, amivel az a kiváltság járt, hogy bizonyos adómentességet élveztek, továbbá mentesítve voltak megalázó büntetésektől, úgymint a megvesszőzés és a keresztrefeszítés büntetésétől, s azután joguk volt fellebbezni közvetlenül a császárhoz.

* 38. A bírák nem is vonták kétségbe, hogy Pál és Szilás valóban római polgárok, mert ha valaki jogtalanul hivatkozott római polgárjogára, azt oly súlyos bűnnek minősítették, hogy halállal büntették. Azért nem tartották valószínűnek, hogy Pál és Szilás jogtalanul mernék magukat római polgárnak nevezni. *Megijedtek,* mert a római polgár megvesszőzése súlyos bűn volt, melyet hivatalvesztéssel s köztisztség viselésére alkalmatlannak való nyilvánítással büntettek.

* 39. Az apostol elégtételhez ragaszkodik, nehogy utólag majd azt lehessen róla mondani, hogy olyan emberek hirdették az evangéliumot először Európában, akik Filippiben mint valami gonosztevők megvesszőztettek, bebörtönöztettek és súlyosabb büntetéstől csak úgy menekültek meg, hogy földrengés alkalmával titokban elosontak.

* 40. *Útra keltek*: a többesszám harmadik személy használata ismét azt mutatja, hogy Szt. Lukács nincs a társaságban, nem tart tehát velük és visszamarad Filippiben. Újból Filippiben találjuk a Csel. 20,5.-ben.

Csel 17

Pál Tesszalonikiben és Béreában

1 Ezután áthaladtak Amfipoliszon és Apollónián, majd Tesszalonikibe érkeztek, ahol a zsidóknak zsinagógájuk volt. 2 Pál szokás szerint bement hozzájuk, és három szombaton át magyarázta nekik az Írást. 3 Kifejtette és kimutatta, hogy Krisztusnak szenvednie kellett, a halálból fel kellett támadnia, és hogy »ez a Jézus az a Krisztus, akit én hirdetek nektek.« 4 Némelyikük hitt, és csatlakozott Pálhoz és Sziláshoz, az istenfélő pogányokból szintén nagy sokaság, és nem kevesen az előkelő asszonyok közül. 5 A zsidók azonban féltékenykedtek. Maguk mellé vettek a csőcselékből néhány gonosz embert. Csődületet támasztottak, és izgalomba hozták a várost, majd Józon házánál csoportosulva megkísérelték, hogy kihozzák őket a nép közé. 6 Mivel azonban nem találták meg őket, Józont és néhány testvért vonszolták a város elöljárói elé, s közben így kiáltoztak: »Ide is eljöttek ezek, akik felkavarják a világot. 7 Józon meg befogadta őket, pedig ezek mindnyájan a császár rendeletei ellen cselekszenek. Azt mondják ugyanis, hogy másvalaki, hogy Jézus a király!« 8 Fel is bőszítették a népet és a város elöljáróit, akik ezt végighallgatták. 9 Mégis szabadon bocsátották őket, miután Józon és a többiek kezeskedtek értük.

10 A testvérek pedig mindjárt éjjel elküldték Pált és Szilást Béreába, ahol megérkezésük után bementek a zsidók zsinagógájába. 11 Ezek már nemesebb lelkűek voltak, mint a tesszalonikiek. Be is fogadták az igét lelkesen, és nap-nap után kutatták az Írásban, vajon ezek a dolgok valóban így vannak-e. 12 Közülük sokan hívők lettek, sőt még az előkelő pogány asszonyok és férfiak közül is számosan. 13 Amikor azonban Tesszalonikiben a zsidók megtudták, hogy Pál Béreában is hirdette az Isten igéjét, ide is eljöttek, felizgatták és felzúdították a tömeget. 14 Erre a testvérek azonnal útra bocsátották Pált, hogy eljusson a tengerig: Szilás és Timóteus azonban ott maradtak. 15 Akik elkísérték Pált, elvezették őt Athénig, aztán elutaztak, miután parancsot kaptak tőle Szilás és Timóteus számára, hogy mihamarabb menjenek hozzá.

Pál Athénben

16 Amíg Pál Athénben várt rájuk, a lelke megrendült a bálványimádásba merült város láttán. 17 Vitatkozott a zsidókkal és az istenfélőkkel a zsinagógában, s a köztéren is nap-nap után azokkal, akik ott voltak. 18 Némelyik epikureus és sztoikus bölcselő vitába ereszkedett vele. Egyesek

* 17,1-9. Szt. Pál második nagy apostoli útjában hirdeti az evangéliumot Tesszalonikában. (V. ö. Tessz. I. 1,6; 2,14. 16: 3,3. sk. Tessz. II. 1,6. sk.)

* 1. Úgylátszik, hogy Szt. Pál és társai nem állapodtak meg Amfipolisban és Apollóniában; ezek a városok csak állomások voltak az úton Filippiből Tesszalonikába, egymástól kb. ötven kilométernyire.

* 2. *Három szombaton át magyarázott nekik az Írásról,* ez azonban nem azt jelenti, hogy mindössze három hetet töltött Tesszalonikában, ellenkezőleg az tűnik ki a követ kérőkből, hogy hosszabb ideig maradt ott. *Tesszalonika*, a mai Szaloniki, Macedónia tartományának a fővárosa, volt az apostol útjában az első európai nagyváros. Tengerparti fekvésénél fogva igen élénk kereskedelmi forgalma volt. *Magyarázott nekik*: a görög kifejezés szerint kérdések és feleletek alakjában beszélgetett velük az írásról.

* 4. Azok között, akik hittek, volt Arisztarchus és Szekundus. (Csel. 20,4.) – Az istenfélő pogányokról lásd Csel. 6,5.

* 5. Mint a pizidiai Antiochiában, a zsidók itt is féltékenyek voltak és irigykedtek az apostoli tanítás eredményére.

* 6. *Szt. Pál és Szilás* szálláson voltak *Józon* házában, a keresztények valószínűleg szintén ott szoktak összejönni. Tesszalonika szabad város volt, római helytartó (praetor) kormányzása alatt állott, akinek a *város elöljárói*, számszerint öten vagy hatan, felelősséggel tartoztak. Ezek gyakorolták a közigazgatási, a rendőri és a bírói joghatóságot.

* 7. A vádlók a *császár végzései* alatt valószínűleg a felségtörvényeket értik (Leges Maiestatis), melyek főbenjáró bűnnek nyilvánították a felségsértést. A görög tartományokban a római imperatort, a császárt *királynak* nevezték. Szt. Pál azt tanította, hogy Jézus a Messiás; a Messiás pedig a zsidók számára király, ennélfogva Szt. Pál szerintük Jézust mondotta királynak.

* 9. Józonnak és néhány testvérnek kezeskednie kellet róla és biztosítékot adnia (talán pénzben is), hogy Pál és társai semmi állam- vagy császárellenes dolgot nem követtek el és nem fognak elkövetni, s hogy hamarosan elhagyják a várost.

* 10-15. *Szt. Pál és Szilás Beröában*.

* 10. Beröa Macedónia harmadik kerületének a városa, nem egészen két napi járásra Tesszalonikától.

* 11. A beröai zsidók meg akartak róla győződni, hogy Szt. Pál tanítása egyezik-e a Szentíráséval.

* 14. A testvérek elvezették Pált a tengerpart felé, hogy megtévesszék az üldöző zsidókat, de azután az apostol mégis csak szárazföldön tette meg az utat Athénig. A zsidók haragja nem irányult ez alkalommal Szilás és Timóteus ellen, ők megmaradhattak Beröában. Kettőjük közül Timóteus hagyta el előbb Beröát, hogy felkeresse Szt. Pált Athénben. Az apostol innen visszaküldte Tesszalonikába, onnan azután visszajövet Timóteus Beröában magához vette Szilást és ketten Korintusban csatlakoztak újra Szt. Pálhoz.

* 16-34. *Szt. Pál Athénben*.

* 16. Athén a régi tudományos és művészeti világ központja volt. Világhírű egyetemén akadémikus, sztoikus, cinikus és epikureus bölcselők tanítottak. A templomok és istenszobrok nagy számából lehetett következtetni az athéniek vallásosságára; azt olvassuk, hogy több istenszobor volt magában Athénben, mint egész Görögországban. *A bálványimádásba merült*, vagy amikép a görög szöveg mondja, a bálvány képekkel telt város láttára Szt. Pál lelke megrendült, a görög szöveg szerint elkeseredett, harag és fájdalom fogta el.

azt kérdezték: »Mit akar mondani ez a szószaporító?« Mások viszont: »Új istenek hirdetőjének látszik« – mert Jézust és a feltámadást hirdette nekik. 19 Aztán megragadták, és az Areopáguszra vitték ezekkel a szavakkal: »Megtudhatjuk-e, mi az az új tanítás, amelyet hirdetsz? 20 Mert valami újszerűt mondogatsz a fülünkbe, tudni akarjuk tehát, vajon mik ezek.« 21 Ugyanis az összes athéni és az ott lévő jövevények semmi egyébbel nem foglalkoztak, mint azzal, hogy valami újat mondjanak vagy halljanak.

22 Pál pedig felállt az Areopágusz közepére és így szólt: »Athéni férfiak! Minden tekintetben nagyon vallásosnak látlak titeket. 23 Amikor ugyanis körüljártam és megszemléltem a bálványképeiteket, egy olyan oltárra akadtam, amelyen ez a felirat volt: `Az ismeretlen istennek.' Nos, akit ti nem ismertek és mégis tiszteltek, azt hirdetem én nektek. 24 Isten, aki a világot alkotta, és benne mindent – mivel ő a mennynek és a földnek ura – , nem lakik kézzel épített templomokban. 25 Ő nem szorul emberi kéz szolgálatára, mintha valamire szüksége volna, hiszen ő ad mindennek életet, leheletet és mindent. 26 Az ő műve, hogy az egytől származó egész emberi nem lakja a teljes földkerekséget. Ő szabta meg tartózkodásuk meghatározott idejét és határait, 27 hogy keressék Istent, hátha megérzik őt és megtalálják – bár nincs messze egyikünktől sem. 28 Hiszen őbenne élünk, mozgunk és vagyunk, amint az egyik költőtök meg is mondta:

`Az ő gyermekei vagyunk.'

29 Mivel tehát Isten gyermekei vagyunk, nem kell azt gondolnunk, hogy az istenség hasonló aranyhoz, ezüsthöz, kőhöz, a művészet és az emberi gondolat alkotásához. 30 Isten elviselte ennek a tudatlanságnak az idejét, most azonban hirdeti, hogy mindnyájunknak bűnbánatot kell tartani mindenütt, 31 mert meghatározott egy napot, amelyen ítélkezni fog a világ felett igazságban {Zsolt 96,13} egy férfi által, akit arra rendelt, és igazolt is mindenki előtt, mikor feltámasztotta a halálból.«

32 Mikor a holtak feltámadásáról hallottak, egyesek gúnyolódtak, mások meg azt mondták: »Erről majd még egyszer meghallgatunk téged.« 33 Ezzel Pál eltávozott körükből. 34 De néhány férfi csatlakozott hozzá és hívő lett, köztük Areopagita Dénes, valamint egy Damarisz nevű asszony, és velük együtt mások is.

* 17. Athénnek több köztere volt, de ezek között a legismertebb az úgynevezett fazekas piac, mely völgyben feküdt négy domb: az Akropolis, az Areopagus, a Museum és a Pnyx között. A teret körülvevő oszlopcsarnokok egyikében volt gyülekező helyük a bölcselőknek és a szónokoknak, egy másik csarnokban pedig az államhivatal és a bíróságok hivatalos helyiségei voltak; utóbbinak a neve szintén Áreopagus volt, mint az egyik dombé, mely a tér fölé emelkedett.

* 18. *Az epikureusok* bölcselete azt tanította, hogy az egész világ, még az ember lelke is atomokból van összetéve. A népies istenhitet a félelem és a tudatlanság szüleményének tekintették. Az istenek szerintük emberhez hasonló, de halhatatlan lények, alakjuk a legfinomabb atomokból áll, a világgal nem törődnek, saját tökéletességüket élvezik és boldog nyugalomnak örvendenek. Az epikureusok erkölcstana az élvezetet tekintette a legfőbb és egyedüli jónak, a fájdalmat az egyedüli rossznak. Lehetnek azonban esetek, mikor az embernek le kell mondania az élvezetről, mert különben fájdalmat szerezne magának, vagy fájdalmat kell magunkra vennünk olyan esetben, mikor vele nagyobb élvezetet szerezhetünk. A *sztoikusok* a hitregét és a népies istenhitet elvetették. Világnézetük materialista és pantheista eszméknek a keveréke. A világon minden anyag, de mindent betölt, mindenben működik a világlélek. Minden végzetszerűen és szükségképen történik. A legfőbb erkölcsi szabály az, hogy az ember a természet és az ész szabályainak megfelelően éljen. Betegség és egészség, gazdagság és szegénység, öröm és fájdalom, élet és halál közömbös dolgok, mert egyenlően lehet őket használni a jóra és a rosszra. Az ember lelkét a világlélek kifolyásának mondották, mely múlandó és a világ végén visszatér a világlélekbe. — Némelyek Szt. Pált *szószaporítónak* mondották, a görög szöveg szerint olyan embernek, aki mindenünnen összeszedegeti a híreket vagy másoknak a gondolatait és azoknak továbbadásával kérkedik.

* 19. *Az Areopagusra vitték*: az Areopagus jelentheti a fazekas térről emelkedő egyik dombot (17. vers), ahová talán azért vezették volna el az apostolt, hogy zavartalanul meghallgassák; jelentheti azonban az Areopagus a bíróságot is, melynek tagjai az areopagiták voltak s mely vallási ügyekben is bíráskodott. A szövegből nem lehet biztosan megállapítani, hogy hová vitték az apostolt. Ha a bíróság elé is hozták, ezt nem azért tették, hogy ítélkezzenek felette, hanem hogy megvizsgálják a tanítását.

* 22. *Szt. Pál* az Areopaguson (vagy az Areopagus előtt) *tartott beszédjében* csodálatraméltó módon alkalmazkodik a hallgatósághoz és az adott viszonyokhoz. Bevezetésében a kiinduló pontot igen szellemesen az athéniek vallásosságából veszi, akik oltárt állítottak az ismeretlen istennek. Azután azt mondja: 1. hogy azt az Istent hirdeti nekik, akit tisztelnek, jóllehet nem ismerik, az egyedül igaz Istent, a mindenségnek urát. 2. Az Isten azért teremtette az egész emberi nemet és szabta meg a nemzetek létét, hogy őt keressék. Ezt meg is tehetik, mert az Isten nincs messze tőlünk s mi őbenne élünk. Az Isten tehát nem lehet sem hozzánk, sem emberi alkotáshoz hasonló. 3. Az Isten jelenleg felszólít minden embert a bűnbánatra, mert el fog jönni megítélni a világot azon ember által, akit megdicsőített azzal, hogy feltámasztotta halottaiból. – A *vallásosság* itt a babonaság és a bálványozás minden faját jelenti.

* 23. Írásbeli emlékek, sőt oltártöredékek kerültek napvilágra, melyek mutatják, hogy az athéniek állítottak oltárokat az ismeretlen isteneknek.

* 25. Az Isten *ad mindeneknek életet*: létet és *leheletet,* tulajdonkénen lélekzetet, ami által az ember él.
* 26. A régi korban Görögországban és az egész keleten minden népnek, sőt minden városnak megvolt a saját, nemzeti istene, amelytől az illető nép vagy város származtatta magát. Ha azonban, amint az apostol mondja, az egész emberi nem egy embertől származik s ezt az ősatyát az egy Isten teremtette, akkor semmivé válnak a pogányság istenei. Az egy Isten felosztotta a nemzetek között a földkerekséget (Mózes V. 32,8.); minden nemzet sorsában megnyilvánul az ő gondviselése. Ő adja a népeknek a boldogulást és hozza reájuk a pusztulás idejét (Jób. 12,23.). A nemzetek életében megnyilvánuló gondviselésnek az embert az Isten keresésére kell indítania.
* 27. Jóllehet a pogányoknak nem volt oly világos. tudatuk az Isten létezéséről, hogy úgyszólván kezükkel megfoghatták volna őt, mégis mintegy félhomályban járva tapogatózhattak volna utána s ezért nem lehet őket menteni, hogy nem ismerték meg az Istent, mert ő nincs oly messze tőlünk, hogy tapogatva meg nem találhatták volna, ha igazán akarták volna.
* 28. Annyira függünk az Istentől, hogy nélküle sem élni, sem mozogni, sem lenni nem tudunk. Az apostol ennek a gondolatnak az igazolására hivatkozik Aratus Kr. e. harmadik századbeli költőnek a szavaira, melyekhez hasonlót más költő is mondott. (Cleanthes). *Az emberi gondolat alkotása*: a görög szöveg szerint az emberi gondolatnak faragással, szobrászati alkotással való kifejezése.
* 30. Szt. Pál az elmúlt időkkel, a tudatlanságnak időivel szembehelyezi a jelen időt, melyben az isten mindenkit felhív bűnbánat tartására. A tudatlanság idői immár elmúltak, most minden embernek bűnbánatot kell tartania. Az Isten eddig eltűrte, hogy a pogányok járjanak saját útjukon anélkül, hogy előttük kifejezte volna, hogy mi az ítélete a magukviseletéről (Csel. 14,16. Róm. 3,25.), most azonban bűnbánatra szólítja fel őket.
* 31. Ahhoz, hogy az Isten megítéljen minden embert, szükséges, hogy mind feltámadjanak. A feltámadásnak zálogát és bizonyítékát az Isten megadta Jézusnak a feltámadásában.
* 32. A tanítás a holtak feltámadásáról annyira idegen volt a görög bölcselőknek, hogy nem tudták tiltakozás nélkül fogadni annak a hirdetéséi. Az embernek visszatérése az életbe a halál után a sztoikusok és az epikureusok számára lehetetlenség. De azért voltak Szt. Pál hallgatói között olyanok is, kik megértették, hogy az apostol tanítása tud feleletet adni az élet legnagyobb kérdéseire azért kívánják az előadottak részletesebb kifejtését más alkalommal.
* 34. *Dionizius* tekintélyes férfi volt, az Areopagusnak a tagja, a hagyomány szerint később Athénnek a püspöke lett.

Csel 18

Pál Korintusban

1 Ezek után eltávozott Athénból, és elment Korintusba. **2** Itt találkozott egy Akvila nevű, Pontuszból származó zsidóval, aki nemrégen jött Itáliából – mivel Klaudiusz elrendelte, hogy az összes zsidó távozzon Rómából –, meg a feleségével, Priszcillával, és elment hozzájuk. **3** Mivel ugyanaz volt a mesterségük – sátorkészítők voltak –, náluk maradt és dolgozott. **4** Minden szombaton vitatko-

* 18,1-17. *Szt. Pál Korintusban hirdeti az evangéliumot és. Gallió prokonzul elé hurcoltatik*.
* 1. *Ezek után eltávozott Athénből;* ezek a szavak elárulják, hogy ez a gyors eltávozás Athénből nem volt az apostol tervében; oka valószínűleg abban volt, hogy Athénban nem ért el nagy eredményt. Korinius Achaja római tartománynak a fővárosa volt, hétszázezer lakossal s nagy kereskedelemmel. A város a tartomány római helytartójának, az achajai prokonzulnak a székhelye volt. Az apostol a tengeren ment Athénből Korin-tnsba és kiszállt a hajóról Kenchreében, Korintus kikötőjében az Égéi tengeren.
* 2. *Akvilla és Priszcilla* eljöttek Rómából Klaudius császár rendelete következtében, mely kiutasította a zsidókat Rómából. Korintusban akarták bevárni a kedvező alkalmat, hogy

zott a zsinagógában, hirdette az Úr Jézus nevét, és igyekezett meggyőzni a zsidókat és a görögöket.

5 Amikor pedig Szilás és Timóteus megjöttek Makedóniából, Pál még többet fáradozott az igehirdetésben, és bizonyította a zsidóknak, hogy Jézus a Krisztus. **6** Mivel azok káromlások között ellentmondtak neki, lerázta ruháit, és azt mondta nekik: »A fejeteken a véretek! Én tiszta vagyok, és mostantól fogva a pogányokhoz megyek.« **7** Elköltözött tehát onnan, és betért egy bizonyos Tíciusz Jusztusz nevű istenfélő férfinak a házába. Az illető háza a zsinagóga mellé épült. **8** Kriszpusz pedig, a zsinagóga elöljárója hitt az Úrban egész házával együtt, sőt, a korintusiak közül sokan, akik hallgatták, hittek és megkeresztelkedtek.

9 Az Úr pedig azt mondta éjjel látomásban Pálnak: »Ne félj, csak beszélj és ne hallgass, **10** mert én veled vagyok. Senki sem fog hozzád nyúlni, hogy ártson neked, mert sok népem van nekem ebben a városban.« **11** Ott maradt tehát egy évig és hat hónapig, s közben tanította nekik az Isten igéjét.

12 Egyszer azonban, amikor Gallió volt Akhája prokonzulja, a zsidók egy akarattal rátámadtak Pálra. Odavitték az ítélőszékhez, **13** és azt mondták: »Ez törvényellenes istentiszteletre beszéli rá az embereket!« **14** Mielőtt azonban Pál szóra nyitotta volna száját, Gallió így szólt a zsidókhoz: »Zsidó férfiak! Türelemmel lennék hozzátok annak rendje s módja szerint, ha csakugyan valami törvénytelenségről vagy nagyon gonosz bűntettről volna szó. **15** De ha tanításról, nevekről és a ti törvényetekről folyik a vita, intézzétek el magatok. Ezekben én nem akarok bíró lenni.« **16** S elűzte őket az ítélőszéktől. **17** Erre mindnyájan megragadták Szosztenészt, a zsinagóga elöljáróját, és megverték az ítélőszék előtt, de Gallió ezzel sem törődött semmit.

Pál Efezuson át visszatér Antiochiába

18 Pál pedig még jó ideig ott maradt, aztán búcsút vett a testvérektől. Miután Kenkreában megnyíratta a fejét – fogadalma volt ugyanis –, elhajózott Szíriába, és vele ment Priszcilla és Akvila is. **19** Efezusba érkezve elvált tőlük. Bement a zsinagógába, és vitatkozott a zsidókkal. **20** Bár az ottaniak kérték, hogy huzamosabb ideig maradjon, nem állt rá, **21** hanem búcsút vett tőlük ezekkel a szavakkal: »Újra visszatérek hozzátok, ha Isten akarja.« Ezzel útra kelt Efezusból. **22** Lement Cézáreába, onnan felment, köszöntötte az egyházat, aztán lement Antiochiába.

visszatérjenek Rómába. Pontusból, Kisázsia egyik északi tartományából származtak és úgylátszik, már keresztények voltak, amikor Szt. Pál találkozott velük Korintusban. A zsidók nagy számban laktak Rómában, külön városrészük volt a Tiberis túlsó partján. Sokszor zavarogtak s azért több ízben kiűzték őket a városból. Svetonius történetíró (Claudius, 25.) említi, hogy Klaudius császár kiűzte Rómából a zsidókat, kik állandóan zavarogtak Chrestus kezdeményezésére. Orosius és Dio Cassius későbbi történetírók szintén tudnak a zsidók ellen hozott rendszabályokról. De a kiutasítási rendeletnek nem igen lehetett teljes mértékben érvényt szerezni a zsidók nagy száma miatt, nem is maradhatott a rendelet sokáig érvényben. Orosius azt mondja, hogy Klaudius uralkodásának kilencedik évében hozta a rendeletet a zsidók ellen. (49. jan. 25.-50. jan. 25.) üzen adatból arra következtethetünk, hogy Akvila és Priszcilla 50 elején jöhettek Korintusba s Szt. Pál nemsokára utánuk.

* 3. A kecskeszőrből való szövet készítés Pál apostol szülőhazájának, Ciliciának egyik virágzó ipara volt. Az így készült szövet (cilicium) igen alkalmas volt sátortakarónak. Az apostol valószínűleg nem a szövetet szőtte, hanem a kész szövetet dolgozta fel sátortakarónak. Munkájáról szól Tessz. I. 2,9. Tessz. II. 3,8. sk. Kor. I. 4,12. Csel. 20,34.

* 5. Lásd Csel 17,14. jegyz. Szt. Pál elmondja a Korintusiakhoz írt I. levelében (2,3.), hogy mikor megjött Korintusba, gyengeségben szenvedett, félelemben és nagy remegésben volt. Munkatársainak megérkezése felbátorította és a jó hírek, melyeket Timóteus Tesszalonikából hozott, élesztették a munkakedvét; azonkívül az is valószínű, hogy a Macedóniából hozott anyagi segítség lehetővé tette, hogy többet foglalkozzék az igehirdetéssel.

* 6. Szt. Pál *kirázta ruháit*, ami a keletieknél jelképes cselekedet a méltatlankodás és megvetés kifejezésre. (V. ö. Csel. 13,51. jegyz.) *Véretek a fejetekre*: ezek a szavak nem fejeznek ki szitkozódást, hanem tényt állapítanak meg. Az apostol elhárítja magáról a felelősséget a zsidók hitetlensége miatt. A zsidóknak elkárhozása, örök haláluk az ő hitetlenségüknek és megátalkodásuknak a büntetése, a felelősség érte nem az apostolt, hanem a zsidókat terheli. Én tiszta vagyok: eleget tettem a kötelességemnek, a lelkiismeretem tiszta, mert hirdettem nektek az evangéliumot.

* 7. Az apostol elhagyta a zsinagógát és *betért,* azaz tanítását ezentúl Ticius Jusztus házában hirdette, ki valószínűleg a város jobbmódú polgárai közé tartozott, saját háza s mint kettős latin neve mutatja, római polgárjoga volt. Ticius Justus istentisztelő volt; erről lásd Csel. 6,5. jegyzet.

* 8. Szt. Pál eltávozása a zsinagógából, úgylátszik, ott válságot idézett elő. Az apostol tanítása Jézus messiási méltóságáról nem maradt teljesen eredménytelen: némelyek a zsidók közül elszakadtak a zsinagógától, így Kriszpus is a zsinagóga elöljárója, kit az apostol maga keresztelt meg. (Kor. I. 1,14. Más korintusi hívek nevét lásd Róm. 16,3.)

* 9. Szt. Pálnak a zsinagógából való távozása és az itt elbeszélt látomás között több esemény történt, melyet Szt. Lukács nem beszél el, de amelyekről értesülünk az apostol leveleiből. Bajok és üldözések nehezedtek rá, a zsidók az élete ellen törtek, de az Isten megvigasztalta. Életének válságos óráiban az Úr megjelenik neki, megvigasztalja és felvilágosítja teendőiről. (Lásd Csel. 16,9 22,17: 27,23.)

* 10. *Krisztusnak sok népe van Korintusban:* az apostol attól félt, hogy ebben a városban, a sok hajós, munkás, kereskedő, léha és erkölcstelen nép között nem alkalmas a talaj az evangélium hirdetésére, Krisztus megnyugtatja és bizto-

Pál harmadik missziós útja: 18,23-21,17

23 Miután itt töltött egy bizonyos időt, útra kelt, és sorjában bejárta Galácia tartományát és Frígiát, s minden tanítványt megerősített.

Apolló missziós tevékenysége Efezusban

24 Eközben egy Apolló nevű, alexandriai származású zsidó jött Efezusba, aki ékesszóló és az Írásokban igen jártas volt. **25** Mivel már oktatást kapott az Úr útjáról, buzgó lélekkel beszélte el és szorgosan tanította az Úrra vonatkozó dolgokat, de csak János keresztségéről tudott. **26** Bátran kezdett tehát működni a zsinagógában. Amikor Priszcilla és Akvila hallották őt, maguk mellé vették, és alaposabban megmagyarázták neki Isten útját. **27** Mikor aztán Akhájába készült menni, a testvérek buzdították, s írtak a tanítványoknak, hogy fogadják be őt. Amikor odaérkezett, sok mindenben hasznukra volt a híveknek, **28** mert ellenállhatatlanul megcáfolta a zsidókat a nyilvánosság előtt, s kimutatta az Írások alapján, hogy Jézus a Krisztus.

sítja, hogy sok választott népe, a keresztény életre hivatott lelke van ott, amint az apostol tanítása nyomán tényleg nagy hitközség alakult Korintusban.

* 12. *Achaja* tartománya magában foglalta a peloponnésusi félszigetet, Görögország középső részét és a közelfekvő szigeteket. Szt. Pál és Szt. Lukács számára Macedónia és Achaja együttesen teszik ki a görög földet. (Csel. 19,21. Róm. 15,26. Tessz. I. 1,7 8.) *Gallió*, Szenekának, a híres bölcselőnek a testvére lett Achajának a prokonzulja (Lásd Csel. 13,7. jegyz.) Szt. Pálnak Korintusban való tartózkodása idején. Mintegy húsz éve, hogy Delfi görögországi városban feliratos követ találták, melyre Klaudius császárnak egy levele volt bevésve Delfi városához. Ebben a levélben a császár említi Június Galliót, Achajának a prokonzulját. A levél szövegéből kiolvasható, hogy a császár 52 jan. 25. és 53 jan. 25. között iratta. Június Gallió tehát ebben az évben volt prokonzul Achajában, de hogy ebben az évben nevezték-e ki, vagy már az előző évben (51-ben), azt nem lehet bizonyosan állítani, sem azt, hogy Szt. Pál hosszabb vagy rövidebb ideje tartózkodott-e Korintusban, amikor Gallió odaérkezett, mint prokonzul. Azért ezen adatok alapján csak nagyfokú valószínűséggel lehet azt a végső következtetést tenni, hogy Szt. Pál Kr. u. 51 közepétől Kr. u. 52 végéig időzött Korintusban.

* 13. Szt. Pál ellen nem azt a vádat emelik Korintusban, amivel vádolták Filippiben és Tesszalonikában, hogy a római uralom ellen lázit, hanem azt hozzák fel ellene, hogy vét a törvény ellen új vallásnak a bevezetésével. A zsidó vallás törvényesen elismert vallás volt a római birodalomban (religio licita), a római törvény védelmében részesült. Különféle rendeletek megengedték, hogy a zsidók saját vallási törvényeik szerint éljenek és saját istentiszteletüket gyakorolják. Hirdetni és bevezetni istentiszteletet a zsidó törvény rovására és ellenére annyit jelentett, mint véteni egyúttal a római törvény ellen. A zsidók tehát azt kívánják Galliótól, hogy ítélje el Pált, mert arra törekszik, hogy lerontsa a zsidó törvényt. Szerintük a római államhatalomnak kötelessége, megakadályozni minden kísérletet, mely a római törvénytől védett vallás megrontására irányul.

* 15. Gallió feleletének az az értelme, hogy a római törvények módot adnak a zsidóknak, hogy maguk rendezzék a vallási ügyeiket. Fesztus helytartó később hasonló feleletet, ad a zsidóknak. (Csel. 23,18. 19.) Gallió szemében a zsidó tanítások érthetetlenek és elfogadhatatlanok, ő nem akar foglalkozni vitákkal, melyek üres szavakról és nevekről folynak. Szavaiban bennrejlik a római tisztviselőnek és a bölcselőnek megvetése a zsidók és vallási tanításuk iránt.

* 17. A zsidók, vagy a görögök Szoszthenesen töltik ki haragjukat a kudarc miatt, mert ő volt a vádaskodás kezdeményezője és előterjesztője.

* 18-22. *Szt. Pál visszatér második nagy hithirdető útjáról Antiochiába*.

* 18. Szt. Pál gondosan megszervezett egyházat hagy vissza Korintusban, igaz hogy a zavarok sok csírája is marad ott, de ott él a keresztény hitnek és életnek sok gazdag eleme is. *Az apostol lenyíratta haját*, mivel a fogadalma letelt. Zsidó szokás volt, hogy akik betegségben szenvedtek, vagy akiket valami baj ért, fogadást tettek, hogy bizonyos ideig (harminc napig) nem isznak bort. önmegtartóztatóan élnek, s ha letelt a fogadalom ideje, áldozatot mutattak be és hajukat lenyírták. Igaz ugyan, hogy a fogadalom végső cselekményeit rendszerint a jeruzsálemi templomban kellett teljesíteni, de azok számára, kik távoli országokban éltek, voltak meg-

könnyítések. Szt. Lukács nem írja meg, s így nem tudjuk, hogy az apostol mi okból tette a fogadalmat. Szíria volt a hajóút végső célja, de az apostol úgylátszik, nem talált egyenesen Szíriába menő hajót, azért előbb Efezusba ment.

* 19. *Efezusról* lásd 19,1. jegyz.

* 22. Az apostol partra szállt Palesztina kikötőjében, Cezareában s onnan felment, tudniillik Jeruzsálembe, mert a zsidók felments alatt a Jeruzsálembe való menetelt értették. (Kir. III. 23,9. Kir. IV. 24,10. Ján. 7,8. stb.)

* 23-28. *Szt. Pál elindul harmadik nagy hilhirdető útjára és Kisázsián át Efezusba tart.*

* 23. Galáciáról lásd Csel. 13,13. jegyz. Frígiáról lásd Csel. 16,6. jegyz. 13, 49. jegyz.

* 24. Apolló az Apollónius névnek rövidítése. Apollóról lásd még Kor. I. 1,12: 3,4. 5. 6. 22: 4,6: 26,12. Tit. 3,13.

* 25. Az Úr útjáról lásd Csel. 9,2. jegyz. Apolló csak János keresztségről tudott, úgylátszik, Ker. Szt. Jánosnak valamelyik tanítványától nyert oktatást, aki elhagyta Judeát, mielőtt Jézus megkezdette nyilvános működését, sőt Apolló esetleg magának Ker. Szt. Jánosnak volt a tanítványa, meghallgatta a tanítását és felvette tőle a keresztséget. Annyit tudott az evangéliumi tanításról, hogy a Názáreti Jézus a megígért Messiás és a bűnbánat keresztsége szolgál előkészítésül a messiási üdvösség elnyerésére.

* 27. Apolló sokban hasznukra volt a *korintusi híveknek*, némelyik görög szöveg még hozzáteszi: a kegyelem által. Apolló tudománya és ékesszólása hasznukra volt a híveknek Istennek a kegyelme által, mely benne volt.

Csel 19

Pál János-tanítványokkal találkozik

1 Amíg Apolló Korintusban volt, Pál bejárta a felső tartományokat, aztán Efezusba jött, s néhány tanítványra talált. **2** Ezeknek azt mondta: »Vajon megkaptátok-e a Szentlelket, amikor hívők lettetek?« Azok azonban azt felelték neki: »Még csak azt sem hallottuk, hogy van Szentlélek.« **3** Ő erre megkérdezte: »Hogyan vagytok hát megkeresztelve?« Azok így feleltek: »János keresztségével.« **4** Erre Pál azt mondta: »János a bűnbánat keresztségével keresztelte a népet, s azt mondta, hogy abban higgyenek, aki utána jön, azaz Jézusban.« **5** Amikor ezt meghallották, megkeresztelkedtek az Úr Jézus nevében. **6** Pál rájuk tette kezeit, és a Szentlélek leszállt rájuk, ők pedig nyelveken kezdtek beszélni és prófétáltak. **7** Ezek a férfiak összesen mintegy tizenketten voltak.

Pál efezusi működése

8 Azután bejárt a zsinagógába, bátran tanított három hónapon át, és meggyőzően vitatkozott Isten országáról. **9** Mivel azonban egyesek megátalkodtak és nem hittek, sőt gyalázták az Úr útját a sokaság előtt, eltávozott tőlük. Különhívta a tanítványokat és nap mint nap egy bizonyos Tirannosznak az iskolájában mondott beszédet. **10** Ez két

* 19,1-7. *Szt. Pál megkezdi működéséi Éfezusban és közli a Szentlelket a tanítványokkal, kik csak Ker. Szt. János keresztségével voltak addig megkeresztelve*.

* 1. Frígia és Galácia (lásd Csel. 18,23. jegyz.) felső tartományoknak, magasabban fekvő vidékeknek neveztetnek, ellentétben a lapályos tengerparttal, melyen Efezus városa feküdt. (Lásd Csel. 16,8. jegyz.) — *Efezus* Asia tartománynak, sőt egész Kisázsiának a fővárosa volt, lakóinak a száma meghaladta a kétszázezret, forgalma pedig rendkívül élénk volt; mivel a tengerpart közelében és nagy utak mentén feküdt. Asia római tartománynak a prokonzulja Éfezusban székelt.

* 2. Szt. Pál Efezusban *tanítványokat* talált, Szt. Lukács azért mondja őket tanítványoknak, mert hittek Jézus Krisztusban, de csak tágabb értelemben vett tanítványok voltak, mivel nem voltak megkeresztelve a Szentlélek keresztségével. — Az apostol arról akar meggyőződni, hogy ezek a tanítványok *megkapták-e a Szentlelket* belső ajándékaival és külső adományaival, mely utóbbiak főként a nyelvek adományában jelentkeztek. De azoknak a vallási felkészültségük igen hiányos volt, még Ker. Szt. Jánosnak a tanítását sem ismerték teljes egészében.

* 3. Szt. Pál a feleletükből azt látja, hogy még megkeresztelve sincsenek a keresztény kereszttséggel, mert annak kiszolgáltatása az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek a nevében történt. Azért megkérdi tőlük, hogy kiben lettek hát megkeresztelve, vagyis kiben hittek s milyen hit alapján keresztelkedtek meg. S feleletükből kitűnik, hogy hitük csak arra szorítkozott, amit Ker. Szt. János tanított: hogy bűn-bánatot kell tartani, mert elközelgett a Messiás eljövetele. Ezek a tanítványok tehát nemrégiben jöttek Efezusba, oly vidékről, ahol még nem hirdették Jézus tanítását.

* 4. Lásd Luk. 7,29. Márk 1,4. Luk. 3,3.

esztendeig tartott, így mindazok, akik Ázsiában laktak, zsidók és pogányok, hallották az Úr igéjét.

Pál csodatette Efezusban

11 Isten rendkívüli csodákat is művelt Pál
keze által. 12 Elvitték kendőit és kötényeit, ame-
lyeket viselt, és a betegekre tették, mire azok meg-
gyógyultak, és a gonosz lelkek kimentek belőlük.
13 Egyes kóbor zsidó ördögűzők is megkísé-
relték, hogy az Úr Jézusnak a nevét hívják segít-
ségül azokra, akikben gonosz lelkek voltak. Azt
mondogatták: »Parancsolok nektek Jézus által,
akit Pál hirdet!« 14 Egy zsidó főpapnak, Szkévá-
nak hét fia tette ezt. 15 A gonosz lélek azonban így
felelt nekik: »Jézust ismerem, Pálról is tudok, de
ti kik vagytok?« 16 Aztán az ember, akiben a go-
nosz lélek volt, rájuk vetette magát, a hatalmába
kerítette őket, s úgy megmutatta nekik az erejét,
hogy ruhátlanul és sebesülten menekültek ki ab-
ból a házból. 17 Ezt aztán megtudta Efezus valam-
ennyi zsidó és pogány lakója, mire félelem fogta
el mindnyájukat, és magasztalták az Úr Jézus ne-
vét. 18 A hívek közül is sokan eljöttek, bevallották
és elmondták tetteiket. 19 Azok közül pedig, akik
a rendkívüli dolgokat hajhászták, sokan össze-
hordták a könyveket, és mindenki szeme láttára
elégették. Megbecsülték azok értékét is, és úgy ta-
lálták, hogy az értékük ötvenezer ezüst. 20 Így te-
hát az Úr igéje rendkívüli módon gyarapodott és
megerősödött.

Az ezüstműves lázadása

21 Amikor mindezek megtörténtek, Pál a Lé-
lek által elhatározta, hogy átmegy Makedónián és
Akháján, s elmegy Jeruzsálembe. Azt gondolta u-
gyanis: »Ha ott már voltam, Rómát is meg kell láto-
gatnom.« 22 Előreküldött tehát Makedóniába kettőt
azok közül, akik szolgáltak neki, Timóteust és Eras-
toszt, maga pedig egy ideig még Ázsiában maradt.
23 Abban az időben azonban nem kis háború-
ság támadt az Úr útja miatt. 24 Egy Demetriosz
nevű ezüstműves ugyanis Diana-templomocská-
kat készített ezüstből, és jókora keresethez juttatta
a kézműveseket. 25 Ezeket és a hasonló foglalko-
zású iparosokat összehívta, s azt mondta nekik:
»Emberek! Jól tudjátok, hogy ebből a mesterség-
ből származik a keresetünk. 26 De látjátok és hall-
játok azt is, hogy ez a Pál nemcsak Efezusban, ha-
nem szinte egész Ázsiában nagy tömegeket térít el
rábeszéléssel. Azt mondja, hogy nem istenek
azok, amiket kézzel csinálnak. 27 Így azonban
nem csak a mi foglalkozásunk sodródik veszélybe
és válik érdektelenné, hanem a nagy Dianának a

* 5. *Megkeresztelkedének* az Úr Jézusnak a *nevében,* a görög szerint nevére. A kifejezés jelentését lásd Csel. 2,38. jegyz.
* 6. *Szólnak vala nyelveken:* a nyelvek adományáról lásd Csel. 10,46. jegyz. a prófétálásról lásd Csel. 11,27. jegyz.
* 8-20. Szt. Pál tanít Efezusban a zsinagógában, majd a pogányok között.
* 8. *Bizodalommal*: a kifejezésről lásd Csel. 4,29. jegyz.
* 9. *Az Úr útja* jelentéséről lásd Csel. 9,2. jegyz. – A sokaság alatt itt a gyülekezetet kell érteni, a zsidókat és a pogányokat, akik a zsinagógában egybegyűltek. Tirannus egyike volt azon görög rétoroknak, kik a nagy városokban iskolát nyitottak és tanították a szónoklás művészetét. Átengedte iskolahelyiségét Szt. Pálnak azokra az órákra, amelyekben ő nem tanított.
* 10. Szt. Pál a zsinagógában három hónapig tanított, Tirannus iskolájában két esztendeig, azután még kilenc hónapot kellett Efezusban töltenie, amely időről kevés adatunk van (21-22. vers). Egyetmást megtudunk az apostol leveleiből, főként a Korintusiakhoz intézett első leveléből, melyet innen írt. Asia tartományából igen sokan megfordultak Efezusban, Szt. Pálnak híre odavonzotta őket Tirannus iskolájába, mely nyitva volt mindenki számára. Akik hallották Szt. Pált Efezusban, elvitték tanításának a hírét az otthonukba és a városukba s így terjedt az evangélium. Talán az apostol maga is meglátogatta a szomszédos városokat vagy pedig elküldte munkatársait, Timóteust, Titust, Akvilát, Erasztust, Gájust és Aristarchust Asiának sok virágzó városába. Ekkor történt valószínűleg Szmirna, Pergamum, Tiatira, Szardes, Filadelfia egyházának az alapítása.
* 11. Az Isten csodákat művelt Pál keze által. (Lásd Csel. 5,12. jegyz.)
* 12. Hasonló csodák történtek Szt. Péter árnyéka által. (Csel. 5,15. sk.) A rossz vagy gonosz lelkektől megszállottakról lásd Máté 4,23. jegyz. A bűbájosságnak és a titkos mesterkedéseknek ebben a főfészkében, aminőnek ismerjük Efezust ebben az időben, szükség volt az isteni hatalom szembetűnő megnyilvánulásaira.
* 13. Ezek a zsidó ördögűzők Szt. Pált magukfajtájúnak gondolták s azt hitték, hogy hatalmasabb névnek van birtokában, mint ők és remélték, hogy ők is tudnak olyan eredményeket elérni, mint Szt. Pál, ha azt a nevet ördögűzésre használják.
* 14. *Skévas főpap* volt, vagyis olyan zsidó családnak a tagja, amelyből a főpapok szoktak kikerülni.
* 17. Szt. Lukács ezen elbeszéléssel azt akarja olvasóinak értésére adni, hogy az Úr Jézus neve (Csel. 3,6. jegyz., 2,38. jegyz.) mindenható. A zsidó ördögűzők történetéből az a tanulság, hogy Jézus neve nem varázsige és a Jézus nevével való visszaélés büntetést von maga után. Az ördögűzőkről lásd Márk 9,7. jegyz. A gonosz lélekről, aki beszél, Máté 8,29.
* 18. *Megvallották tetteiket*: sok szent írásmagyarázó e szavakat ügy értelmezi, hogy szentségi gyónást végeztek.
* 19. A hívek között is *számosan voltak, kik a rendkívüli dolgokat hajhászták*, vagyis a bűbájoskodó, titkos mesterkedésekkel foglalkoztak; érthető is, hogy Efazusban, ahol a babonaság és bűbájoskodás annyira el volt terjedve, a hívek nem hagyták el mindjárt egészen ezeket a babonáskodásokat s nem váltak meg azonnal a könyvektől, melyek titokzatos mondásokat, varázsigéket, gyógyítási formulákat és más efféléket tartalmaztak. Ilyen könyvek el voltak terjedve mindenütt az akkori világban Efezus városáról, a titkos mesterkedések főfészkéről efezusi iratoknak nevezték őket. *Ötvenezer dénár* körülbelül ugyanannyi pengő. A szám nyilvánvalóan csak hozzávetőleges. Az összeg rendkívüli nagy-

templomát is semmibe fogják venni, s annak fölsége is meg fog inogni, akit egész Ázsia és a föld kereksége tisztel.«

28 Mikor ezeket a szavakat meghallották, harag töltötte el őket, és felkiáltottak: »Nagy az efezusiak Dianája!« 29 Kavarodás töltötte be a várost, és egy akarattal a körszínházba rohantak. Odahurcolták a makedóniai Gájuszt és Arisztarchuszt, Pál társait. 30 Ekkor Pál be akart menni a nép közé, de a tanítványok nem engedték. 31 Néhányan az ázsiai főtisztviselők közül is, akik barátai voltak, elküldtek hozzá és kérték, hogy ne menjen a színházba. 32 Ott mindenki mást kiabált, mert a népgyűlés meg volt zavarodva, s többen azt sem tudták, hogy mi okból gyűltek össze.

33 Végül előhozták a tömegből Alexandert, akit a zsidók előretuszkoltak. Alexander pedig csendet intett a kezével, mert fel akarta világosítani a népet. 34 Amikor azonban felismerték, hogy zsidó, egyszerre mindnyájan lármázni kezdtek, és vagy két órán át így kiáltoztak: »Nagy az efezusiak Dianája!« 35 Végre a jegyző lecsendesítette a tömeget, és így szólt: »Efezusi férfiak! Van-e ember, aki ne tudná, hogy Efezus városa tiszteli a nagy Dianát, Jupiter magzatát? 36 Mivel ez nem kétséges, meg kell nyugodnotok, és semmit sem kell meggondolatlanul cselekednetek. 37 Idehoztátok ugyanis ezeket az embereket, akik sem nem szentségtörők, sem a ti istennőtöket nem káromolták. 38 Ha tehát Demetriosznak és a többi kézművesnek panaszuk van valaki ellen – miután tartanak törvénynapokat és vannak prokonzulok –, emeljenek panaszt egymás ellen. 39 Ha pedig másféle vitás ügyetek van, a törvényes népgyűlésen el lehet intézni. 40 Mert még abba a veszélybe kerülünk, hogy bevádolnak a mai zendülés miatt – hiszen semmi okunk sincs erre a csődületre –, hogy számot adjunk róla.« Ezt mondta, azután feloszlatta a gyűlést.

nak látszik, de nem szabad feledni, hogy a kéziratok igen ritkák és drágák voltak ebben a korban, különösen nagy volt az áruk az olyan könyveknek, melyekről azt hitték, hogy hatásos varázsló formulákat és titkos ismereteket tartalmaznak.

* 20. *Az Úrnak igéje*, vagyis az evangélium igen elterjedt és hatása a hívek életében igen erős lett.

* 21-22. *Az apostol úti tervei*.

* 21. Az apostol útjának végcéljául Jeruzsálemet tűzi ki, el akarja vinni oda a szeretetadományokat, melyeket Macedóniában és Achajában összegyűjt a jeruzsálemi szegény hívek számára. (Csel. 24,17. Kor. I. 16,1-3. Kor. II. 8. Róm. 15,25-28.) Jeruzsálemből pedig majd meg akarja látogatni Rómát. *A Lélek állal tökélte el magát*, Krisztus Lelkének (Csel. 16,7.), azaz a Szentléleknek belső ösztönzésére határozta el magát erre az útitervre. Más magyarázat szerint nem kell e szavakat a Szentlélekre érteni, hanem Pál saját lelkében, vagyis magában tökölte el magát.

* 22. Erasztusról megemlékezik Tim. II. 4,20. Az apostol *egy ideig még Asiában maradt*, tehát nemcsak Efezusban működött, hanem a tartomány más városaiban is (lásd 10. vers), de azután visszatért Efezusba.

* 23-40. *Demetrius ezüstműves lázadási támaszt az apostol ellen*. A következő elbeszélés elmond egyet a küzdelmek közül, melyet két az apostolnak el kellett szenvednie Efezusban. Sok ellensége volt ebben a városban (Kor. I. 16,9.), küzdelmei veszedelmesek voltak (Kor. II. 23-26.), ellenségei vadállatok módjára támadtak ellene (Kor. I. 15,32.). Ez a történet a legjellemzőbb és legtanulságosabb kép, mely ránk maradt egy kisázsiai városnak társadalmi életéről abból a korból.

* 23. *Az Úrnak útjáról* lásd Csel. 9,2. jegyz.; 19,9.

* 24. Egykorú emlékekből megállapítható, hogy Kisázsiában az ezüstműveseknek ipartestületeik (céheik) voltak. Demetrius ilyen ipartestületnek a feje volt. Efezus városát az egész világon híressé tette a termékenység istennőjének, Artemisnak (a latin nem egészen találóan a római Diana istennővel azonosítja) rendkívül nagy és fényes temploma, melyhez igen sokan elzarándokoltak az akkor ismert világ minden részéből. A templomnak mását azután kicsiben készítették márványból, égetett agyagból vagy ezüstből, bensejében elhelyezték az istenségnek kicsinyített szobrát és árusították a zarándokoknak, kik elvitték emlékül s otthonukban elhelyezték, mint dísztárgyat, vagy tiszteleti tárgyat. Készítettek oly kicsiny példányokat is, hogy amulettekként lehetett viselni, mint védőeszközt bajok és betegségek ellen. Szó van művészekről, kik finomabb példányokat készítettek ezüstből vagy márványból s azután

* 25 – *iparosokról,* kik kisebbértékű anyagból, például agyagból készítettek templomocskákat.

* 26. Az apostol igehirdetése következtében megcsappant a templom látogatóinak és a zarándokoknak a száma. Szt. Pál hosszú efezusi működése sérti Demetriusnak és a társainak az érdekeit, Demetrius azonban a panaszos vádnak vallásos színezetet is ad, amikor azt mondja, hogy Szt. Pál tanítása következtében az istennőnek a tisztelete is majd megfogyatkozik.

* 29. *A tömeg a színkörbe rohan,* mert szokás volt a görögöknél összegyülekezni a színkörben, nemcsak játékok alkalmával, hanem közügyeknek a megtárgyalására is. *Gájust és Arisztarchust* valószínűleg abból a házból hurcolták ki, ahol Szt. Pál lakott.

* 30. Az apostol távol lehetett szállásáról, mikor társait onnan elhurcolták, de ő nem volt az az ember, aki társait magukra hagyja a veszedelemben, azért be akart menni a színkörbe.
* 31. Asia tartománynak a tartományi gyűlése időnkint Efezusban gyűlt össze, ennek a tagjait, valamint a tartomány pogány főpapjait nevezték *Asia főtisztviselőinek* (asiarchák). Nem szükséges azt gondolnunk, hogy közülök többen keresztények lettek volna; megmaradtak vallási és bölcseleti tanításuk mellett, de rokonszenvvel viseltettek Szt. Pál személye iránt.
* 33. A zsidók szerették volna magukról elhárítani az esetleges gyanút, hogy valami közük van Szt. Pálhoz. Előretuszkolják egyik emberüket, Alexandert, hogy vágjon elébe az ilyen gyanúsításnak.
* 34. *A tömeg felismerte, hogy Alexander zsidó,* tehát egy azok közül, akik tagadjak Artemisnak istenségét. Tiltakoznak, tüntetnek Artemis istensége mellett s mintegy két óra hosszat kiáltozzák: Nagy az efezusiak Dianája!
* 35. Az Efezusból származó régi feliratok többféle jegyzőt emlegetnek, volt a főtanácsnak, a tanácsnak és a népnek jegyzője. Ez utóbbi a népgyűléseken töltött be szerepet, előterjesztette a tanácskozás tárgyait és megfogalmazta a határozatokat. Itt, úgy látszik, szó van ez utóbbiról. Némely magyarázó a görög szöveget úgy értelmezi, hogy *Jupiter magzata* helyett Artemis-nak (Dianának) a szobrát kell érteni, mely Jupitertől, vagyis az égből hullott le a földre. Ez az a szobor, melyet az efezusi templomban tiszteltek.
* 39. A jegyző értésére adja a tömegnek, hogy ez a gyülekezetük *nem törvényszerű népgyűlés*. A római kormányzat meglehetős szabadságot biztosított a görög városoknak, de erélyesen elnyomót! minden kísérletet, mely a fegyelem és alárendeltség megbontására irányult. Súlyos büntetés terhe alatt tiltotta meg a törvénytelen népgyűléseket.

Csel 20

Pál Makedóniában és Akhájában

1 A zavargás megszűntével Pál magához hívta a tanítványokat, buzdította őket, azután elbúcsúzott, és útra kelt, hogy Makedóniába menjen. **2** Miután bejárta azokat a területeket, többször is beszélt és intette őket, elment Görögországba, **3** és ott töltött három hónapot. Amikor Szíriába készült hajózni, a zsidók cselt szőttek ellene. Ezért úgy határozott, hogy Makedónián át tér vissza. **4** A béreai Szopatér, Pirrosz fia volt a kísérője, a tesszalonikiek közül pedig Arisztarchosz és Szekundusz, továbbá a derbéi Gájusz és Timóteus, végül Ázsiából Tichikusz és Trofimusz. **5** Ők elmentek előre, és megvártak minket Troászban. **6** Mi pedig a kovásztalan kenyerek napjai után elhajóztunk Filippiből, és öt nap múlva értük utol őket Troászban, ahol hét napot töltöttünk.

Pál elbúcsúzik a troászi hívektől

7 A hét első napján azután, amikor egybegyűltünk a kenyérszegésre, Pál beszélni kezdett nekik. Mivel másnap útra akart kelni, a beszédet egészen éjfélig nyújtotta. **8** A felső teremben, ahol

* 20,1-4. *Szt. Pál harmadik nagy apostoli útján Efezusi elhagyja és Macedóniában s Görögországban működik.* Az apostol pünkösd táján Efezusból Troásba megy (Kor. II. 2,12.); azt remélte, hogy ott találkozik Titussal, kinek Korintusból kellett visszajönnie. Titus nem jött még meg s az apostol rövid időzés után átmegy Troásból Macedóniába s talán Filippiben állapodott meg. De itt sincs nyugta, mindenféle baj éri. (Kor. II. 8,5.) Megvigasztalódik, mikor Titus megérkezik Korintusból s elbeszéli neki, hogy a korintusi hívek mennyire vágyódnak őt viszontlátni. Titus azonban arról is értesíti, hogy a nyugalom nem állott még teljesen helyre Korintusban, mire az apostol elküldi Tilussal a korintusiakhoz írt második levelét, valószínűleg szeptember táján. Ennélfogva körülbelül hat hónapot tölt Macedóniában,
* 2 – azaz Macedóniának különböző kerületeiben (lásd Csel. 16,12. jegyz.) s meglátogatja az előző útban itt alapított egyházakat Tesszalonikában, Filippiben, Beröában, de valószínűleg hirdeti az evangéliumot Macedóniának egyéb vidékein is. Macedóniából lemegy Görögországba, azaz Achajába (lásd Csel. 18,12. jegyz.) és az a terve, hogy a telet Korintusban tölti. (Kor. I. 16,6.)
* 3. Korintusban a zsidók az apostol élete ellen törnek, az apostol Szíriába, azaz Jeruzsálembe és Antiochiába akar menni, úgy látszik azonban, nem talál Szíriába induló hajót s mivel a zsidók cselszövései miatt nem akar tovább maradni Korintusban, elindul szárazföldi úton, hogy Macedónián át térjen vissza keletre.
* 4. Szt. Pál útitársai közül Aristarchusról szó van Csel. 19,29; 27,2. Kol. 4,20; Tichikusról Et. 6,21. Kol. 4,7. Tim.

egybegyűltünk, volt lámpa bőven. 9 Közben egy Eutíchosz nevű fiút, aki az ablakban ült és mély álomba merült, mert Pál hosszan beszélt, az álom elnyomta, leesett a harmadik emeletről, és holtan szedték fel. 10 Pál lement hozzá, ráborult, átkarolta, és így szólt: »Ne nyugtalankodjatok, mert a lelke benne van!« 11 Aztán felment, megszegte a kenyeret és evett, s beszélt még jó sokáig, egészen virradatig, akkor kelt útra. 12 A fiút pedig élve hozták oda, és teljesen megvigasztalódtak.

Troászból Milétoszba

13 Mi pedig hajóra szálltunk, és Asszoszba hajóztunk, hogy ott felvegyük Pált. Így rendelkezett ugyanis, mert ő maga szárazon akarta megtenni az utat. 14 Amikor aztán összetalálkozott velünk Asszoszban, felvettük őt, és Mitiléném be mentünk. 15 Innen elhajóztunk, s másnap Khiosz elé értünk. A következő nap Szamoszon kötöttünk ki, majd a rákövetkező napon megérkeztünk Milétoszba. 16 Pál ugyanis úgy határozott, hogy Efezus mellett elhajózik, hogy ne kelljen időznie Ázsiában. Sietett, hogy ha lehetséges, pünkösd napján már Jeruzsálemben legyen.

Pál búcsúbeszéde Milétoszban

17 Milétoszból beüzent tehát Efezusba, és hívatta az egyház presbitereit. 18 Amikor azok odaértek és együtt voltak, így szólt hozzájuk: »Tudjátok, hogy Ázsiába jövetelem első napjától fogva hogyan voltam veletek az egész idő alatt. 19 Szolgáltam az Úrnak teljes alázatossággal, könnyhullatás és megpróbáltatások között, amelyek a zsidók cselszövései miatt értek. 20 Semmi hasznosat el nem hagytam, mindent hirdettem nektek, tanítottalak titeket nyilvánosan és házanként. 21 Tanúságot tettem mind a zsidók, mind a pogányok előtt az Istenhez való megtérésről és a Jézus Krisztusba, a mi Urunkba vetett hitről. 22 És most íme, lélekben megkötözve elmegyek Jeruzsálembe, és nem tudom, mi minden vár ott rám. 23 Csak azt tudom, amit a Szentlélek minden városban értésemre ad, hogy bilincsek és szorongatások várnak rám Jeruzsálemben. 24 De nem félek ezektől. Az életemet sem tartom értékesebbnek, mint magamat, csak elvégezhessem pályafutásomat, az ige szolgálatát, amelyet az Úr Jézustól kaptam, hogy tanúságot tegyek Isten kegyelmének evangéliumáról.

25 Azt is tudom már, hogy közületek, akik között jártam, s akiknek hirdettem Isten országát, többé senki sem fogja látni arcomat. 26 Azért szentül állítom ma nektek, hogy nem szárad rajtam senkinek a vére sem. 27 Mert nem vonakodtam attól, hogy hirdessem nektek Isten egész akaratát.

II. 4,12. Tit. 3,12.; Trofimusról Csel. 21,29. Tim. II. 4,20.; Timóteusról lásd Csel. 16,1. jegyz. A megnevezett hét kísérő az egyházak megbízottaiként viszik az összegyűjtött adományokat a Jeruzsálemi szegényeknek. Macedóniát képviselte Szopater, Arisztarchus és Szekundus; Galáciát Gájus és Timóteus; Asiát Tichikus és Trofimus. Achajában Titus rendezte a gyűjtést. (Kor. II. 8.)

* 5-12. *Szt. Pál Troásban.*

* 5. Az apostol, úgy látszik, előreküldte néhány útitársát, hogy keressenek Troásban hajót, mely Szíriába indul s őket elviszi. Ezek azután *bevárták* az apostolt Troáshan. Szt. Lukács itt ismét a többes szám első személyét *(minket)* kezdi használni, amit a 16. fej. 17. versétől kezdve elhagyott. (Lásd Csel. 16,40. jegyz.) Ott az apostolnak és útitársainak Filippi városában való tartózkodásáról volt szó az apostol második útjában, azóta Szt. Lukács nincs az apostol kíséretében, úgy látszik, akkor Filippiben elmaradt s most újból csatlakozik az apostol kíséretéhez.

* 6. *A kovásztalan kenyerek napjai után:* vagyis a zsidó húsvét nyolcadik napja után. (Lásd Csel 12,3. Máté 26,17. jegyz.) Szt. Pál hét napig időzött Troásban, bizonyára kénytelenségből, mert sietett, hogy pünkösdre Jeruzsálembe érjen. Talán a hajó, melyen eddig jött, nem folytatta tovább az útját s másik hajó indulására kellett várni. Troásról lásd 18,8. jegyz.

* 7. *A hét első napján,* azaz vasárnap *egybegyűltek a kenyérszegésre*; ha ezt az adatot egybevetjük a Kor. I. 16,2. adatával, akkor világosan látjuk, hogy az első keresztényeknél a vasárnap volt megállapítva a közös istentisztelet és a kenyérszegés napjául.

* 8. A felső teremről lásd Csel. 1,13. jegyz.

* 10. *A lelke benne, van:* az apostolnak a szavai magukban véve azt is jelenthetnék, hogy a lélek nem hagyta el egészen az ifjút, tehát még van benne élet. Tekintve azonban, hogy Szt. Lukács azt írja az ifjúról, hogy holtan szedték fel, azután hangsúlyozza, hogy élve vezették oda, inkább úgy kell értenünk az apostol szavait, hogy csodásán visszaadta az életet az ifjúnak, aki valóban meghalt.

* 11. *Megszegte a kémjével és evett:* a kifejezés szorosan egybetartozik és jelenti: a kenyér titokzatos átváltoztatását Jézus testévé és az Oltáriszentségnek vételét a szentáldozásban. (Lásd Csel. 2,42. jegyz.)

* 13-16. *Szt. Pálnak és társainak útja Troásból Miletusig*.

* 13. *Asszos* kb. 40 kilométernyire van Troástól délre. Az apostol gyalog megtehette az utat hét-nyolc óra alatt.

* 14. *Mitilene* Leszbos szigetének a fővárosa, mintegy 70 kilométernyire Asszos-tól délre.

* 15. *Chios* a Szmirnai-öböltől nyugatra fekvő kisebb sziget az Égei-tengerben. *Számos* szigete Chiostól délkeletre van. A görög szöveget úgy is lehet értelmezni, hogy a hajó csak elhaladt a sziget mellett és nem kötött ki.

* 16. A hajó, úgy látszik, nem kötött ki Efezusnál sem, hanem továbbhaladt Miletusba s itt rakodott néhány napig, ami lehetővé tette az apostolnak, hogy magához hívassa az efezusi preszbitereket. A preszbiterekről lásd Csel. 14,22. jegyz.

* 20. Az apostol Efezusban tanított *nyilvánosan* a zsinagógában és *házanként,* Tirannusnak az iskolájában, valamint azokban a házakban, melyekben a hívek összejöveteleiket tartották.

* 22. *Lélekben megkötve,* ellenállhatatlan belső erőtől hajtva.

* 24. *Életemet sem tartom értékesebbnek, mint magamat:* ezen kifejezés helyett régi szövegemlékekben ezt olvashatjuk: Semmiben sem tartom életemet értékesnek a magam számára. *Az Isten kegyelmének az evangéliuma:* az evan-

tól, hogy hirdessem nektek Isten maradéktalan akaratát. 28 Vigyázzatok magatokra és az egész nyájra, amely fölé a Szentlélek elöljáróul helyezett titeket, hogy kormányozzátok Isten egyházát, amelyet tulajdon vérén szerzett. 29 Tudom, hogy miután elmegyek, ragadozó farkasok jönnek közétek, és nem fogják kímélni a nyájat. 30 Sőt köztetek is támadnak férfiak, akik fonák dolgokat beszélnek, hogy magukkal ragadják a tanítványokat. 31 Őrködjetek azért és tartsátok emlékezetben, hogy három éven át éjjel-nappal könnyek között szüntelenül intettem mindegyikteket.

32 Most pedig Istennek ajánllak titeket, és az ő kegyelme igéjének. Neki van hatalma, hogy gyarapodást és örökséget adjon az összes megszentelt számára. 33 Nem kívántam el senki ezüstjét, aranyát vagy ruháját. 34 Magatok tudjátok, hogy ezek a kezek dolgoztak meg azért, amire szükségem volt nekem és azoknak, akik velem vannak. 35 Mindenben megmutattam nektek, hogy így kell fáradozni, segíteni a gyöngéken, és megemlékezni az Úr Jézus szavairól, mert ő mondta: `Nagyobb boldogság adni, mint kapni.'«

36 Miután ezeket elmondta, letérdelt, és együtt imádkozott mindnyájukkal. 37 Azok pedig mindannyian nagy sírásra fakadtak, és Pál nyakába borulva csókolgatták őt. 38 Az a mondása fájt nekik leginkább, hogy nem fogják többé viszontlátni az arcát. Végül pedig elkísérték őt a hajóra.

Csel 21

Pál útja Jeruzsálembe

1 Amikor azután elváltunk tőlük, kihajóztunk, és egyenes irányban haladva Kószba értünk, másnap Rodoszba, onnan pedig Patarába. 2 Amikor találtunk egy Föníciába menő hajót, beszálltunk és továbbhajóztunk. 3 Mikor feltűnt előttünk

gélium, melyet az Isten kegyelméből adott s mely az Isten kegyelmét hirdeti és adja.

* 25. Szt. Pál abban a meggyőződésben van, hogy többé már nem jön Efezusba. Ebben tévedhetett, ez nem érinti sem az apostoli csalatkozhatatlanságot, sem az Apostolok Cselekedetei könyvének a sugalmazott voltát. Az bizonyos, hogy Szt. Pál később megfordult még Kisázsiában (Tim. I. 1,3; 3,14; 4,13. Tim. II. 1,18; 4,13. 20. Filem. 22. Fil. 1,26; 2,24.), valószínűleg Efezusban is.

* 26. Mivel Szt. Pál nem reméli, hogy Efezusba még visszatérhessen, a legnagyobb komolysággal figyelmezteti a presbitereket, hogy most már vigyázzanak magukra és az egész nyájra s teljesítsék az Istennek egész akaratát, melyet ő nekik hirdetett: *senkinek a vére nem szárad rajta,* vagyis, ha valaki közülük elvész, az nem az apostol hibájából történik.

* 28. *A nyáj* az Isten egyháza. (Máté 9,36. Luk. 12,32. Ján. 10,11. 16.) *A püspök* szó eredetileg felügyelőt, őrt jelent, ezen jelentésnek megfelelően a keresztények azt nevezték püspöknek, akinek feladata a híveiken őrködni, rajtuk felügyeletet gyakorolni, az apostol szavai szerint az Úrnak nyáját legeltetni, kormányozni. A püspökök és preszbiterek elnevezés itt ugyanazokat a személyeket jelenti és csak néhány évtized múlva, a második század elején, honosodik meg az egyházban megkülönböztető elnevezés a preszbiterek, és a püspökök számára. (V. ö. Tim. I. 1,3. jegyz. és 3,1. jegyz.) A Szentlélek helyezte őket püspököknek a nyájba, vagy a nyáj fölé, mert az egyházi elüljárók a Szentlélektől kapják a hatalmukat, és hatalmukkal felruháztattak az apostol kézrátétele által. *Az Isten az egyházát tulajdon vérén szerezte,* vagyis Jézus Krisztus vére Isten vérének mondatik, mivel Krisztus ember és Isten egy személyben.

* 29. *Elmenetelem után ragadozó farkasok jönnek közétek:* az Úr Jézus szintén ragadozó farkasoknak nevezte a hamis tanítókat, akiktől óvakodni kell. (Máté 7,15. Luk. 10,3, Ján. 10,12.)

* 30. Szt. Pál lelkipásztori leveleiből kiviláglik, mennyire igaza volt az apostolnak, mikor előre látta a tévtanítók fellépését és káros működését Efezusban.

* 32. *Az Isten malasztjának az igéje* az evangélium, melyet kegyelemből adott s amely malasztot hirdet. A hívek az Istennek a házát és a családját alkotják. Istennek és a malasztjának van ereje, hogy ezt a házat *továbbépítse,* vagyis, hogy a híveknek növekedést adjon a hitben, a reményben és a szeretetben. Mivel a hívek az ő családtagjai, *örökséget* is ad nekik, a mennyei boldogságot s ezt megadja az összes *megszentelteknek,* vagyis mindazoknak, kik a keresztségben megszentelve a kegyelem és a szentség állapotában megmaradnak, vagy ha elvesztik, újból megszerzik.

* 35. *Nagyobb boldogság adni, mint kapni;* ez vonatkozik elsősorban az efezusi preszbiterekre, kiknek inkább kell kiárasztani jótéteményeiket a rájuk bízott hívekre, mint azoktól várni bármiféle jót. *Az Úr* ezen *szavát* számunkra csupán Szt. Pál őrizte meg, mert az írott evangéliumok egyikében sem találjuk.

* 21,1-14. *Szt. Pál a harmadik nagy apostoli útja végén Jeruzsálembe tart.*

* 1. *Tőlük elszakadván:* az elválás nehéz és fájdalmas volt. *Kósz* szigete ott fekszik az Égei-tengerben, ahol Kisázsiának észak-déli irányú partvonala átfordul a kelet-nyugati irányba; innentől kezdve az apostol hajója Kisázsia déli partja alatt halad. *Rodus* a Földközi-tengernek ma is ezen a néven ismert szigete. *Palara* kikötőváros Rodus szigetével szemben a kisázsiai (liciai) parton.

Ciprus, azt bal felől haladva elhagytuk, aztán Szíriába hajóztunk, és eljutottunk Tíruszba, mert a hajó ott készült kirakni a rakományt. 4 Miután a tanítványokat megtaláltuk, ott maradtunk hét napig. Ők a Lélek által azt mondták Pálnak, hogy ne menjen fel Jeruzsálembe. 5 Néhány nap elteltével mégis elindultunk és továbbmentünk. Ők pedig mindannyian elkísértek bennünket feleségeikkel és gyermekeikkel, kikísértek a városból, és a parton letérdelve imádkoztunk. 6 Miután elbúcsúztunk egymástól, mi hajóra szálltunk, ők pedig visszatértek övéikhez. 7 A hajóút befejezéseként lementünk Tíruszból Ptolemaiszba. Köszöntöttük a testvéreket, és egy napig náluk maradtunk.

8 Másnap továbbmentünk, és Cézáreába érkeztünk. Itt betértünk Fülöp evangélista házába, és megszálltunk nála, aki a hét közül az egyik volt. 9 Négy hajadon leánya volt, s ezek prófétáltak. 10 Amíg mi néhány napig időztünk, egy Agabusz nevű próféta érkezett oda Júdeából. 11 Odajött hozzánk, fogta Pál övét, megkötözte vele a saját lábát és kezét, és így szólt: »A Szentlélek ezeket mondja: Azt a férfit, akié ez az öv, a zsidók így kötözik meg Jeruzsálemben, és átadják a pogányok kezébe.« 12 Mikor ezt meghallottuk, mi is kértük őt, meg az ottaniak is, hogy ne menjen fel Jeruzsálembe. 13 De Pál így felelt: »Mit csináltok, miért sírtok és szomorítjátok a szívemet? Hiszen én kész vagyok az Úr Jézus nevéért nemcsak arra, hogy megkötözzenek, hanem hogy meg is haljak Jeruzsálemben.« 14 S mivel nem tudtuk lebeszélni őt, megnyugodtunk, és így szóltunk: »Legyen meg az Úr akarata!«

15 E napok után tehát útnak eredtünk, és felmentünk Jeruzsálembe. 16 Cézáreából a tanítványok közül is velünk tartottak néhányan. Magukkal hozták Mnázont, egy Ciprusról való régi tanítványt, hogy nála szálljunk meg. 17 Amikor Jeruzsálembe értünk, a testvérek szívesen fogadtak minket.

Pál letartóztatása és fogsága: 21,18-28,31

Pál Jakabnál; Pál fogadalma

18 Másnap Pál velünk együtt bement Jakabhoz, és a presbiterek is mindnyájan összegyűltek. 19 Miután köszöntötte őket, részletesen elmondta, mit művelt Isten a pogányok között az ő szolgálata által. 20 Azok pedig, miután meghallgatták, dicsőítették Istent, neki pedig azt mondták: »Nézd, testvér, sok ezren vannak a zsidók között, akik hívők lettek, de azért mind féltékenyen tartják a törvényt. 21 Rólad azonban azt hallották, hogy a

* 2. Szt. Pál és társai itt elhagyták a hajót, amelyen eddig jöttek s átszállnak Feniciába menő hajóra.

* 3. *Ciprus* szigetéről lásd Csel. 13,4. jegyz. *Tirus* Feniciának a városa, de Szt. Pál idejében Fenicia hozzátartozott *Szíria* tartományhoz.

* 4. Feniciában már hirdették az evangéliumot (Csel. 11,19; 15,3; 15,4.) s így Tirusban, ezen vidék jelentékeny városában, is voltak tanítványok, akiket Szí. Pál felkeresett. A hajó kirakodásához és új szállítmányok berakásához hosszabb idő kellett s így az apostolnak *hét napig* kellett itt várakoznia. A tirusi tanítványok a *Szentlélek sugallatából* megtudták, hogy szenvedések várnak az apostolra Jeruzsálemben, ezt tudva, szeretettől és részvéttől vezetve akarják lebeszélni az apostolt, hogy ne menjen oda.

* 7. *Ptolemaits,* más néven Akko, ma Akri a feniciai tengerpart kikötővárosa, Karmel hegyének a tengerre kiugró hegyfoka alatt fekszik. Szt. Pál hajóútja itt véget ért.

* 8. *Cezareáról* lásd Csel. 8,40. jegyz. *Fülöpről* Csel. 6,5; 8,5. skk. 8,26. skk. 8,40. Egyik volt a *hét diakónus* közül. Szt. Lukács itt evangélistának nevezi, tekintettel nagy hithirdetői munkásságára, melyet kifejtett Szamariában.

* 9. A próféták kétfélekép tevékenykedtek: tanítottak, buzdítottak, intettek és előre megmondottak jövendő eseményeket. (Lásd Csel. 2,16-18. jegyz. 11,28. jegyz.) Szt. Lukács nem említi, hogy Fülöp leányai előre mondottak valamit Szt. Pál jövendő sorsáról, inkább olyan értelemben *prófétáltak,* hogy az evangéliumi hitet tanították, a keresztény életre buzdították a cezareai zsidó és pogány nőket.

* 10. *Agabusról* lásd Csel. 11,28.

* 11. *Agabus* eljárása az ószövetségi próféták jelképes cselekedeteire emlékeztet. (Kir. I. 22,11. Iz. 20,3-4. Jer. 13,1. stb.) Jövendölése lényegében beteljesedett: a zsidók voltak okai, hogy a rómaiak fogságba vetették az apostolt.

* 13. *Megszomorítjátok szíveméi:* a görög szerint meglágyítjátok a szívemet, eltéríteni akartok szándékomtól.

* 16. *Mnázonról* többet nem tudunk, mint amennyit Szt. Lukács mond itt róla; a cezareai hívek elvezették hozzá az apostolt és társait, hogy azután, ha Jeruzsálembe érnek, nála szálljanak meg.

* 17. Szűkebb körű összejövetelen találkozott az apostol a barátaival és a keresztény hívekkel.

* 18. Másnap azután hivatalos jellegű összejövetelt tartottak, amelyen jelen volt Jakab apostol is, és ezen történt valószínűleg az összegyűjtött szeretetadományok átadása is a preszbiterek kezéhez. Más apostol nincs jelen az összejövetelen, úgy látszik, távol vannak Jeruzsálemtől.

* 20. A zsidó-keresztények között vannak, kik *féltékenyen őrzik* és *megtartják a mózesi törvényt,* a görög szöveg a törvény zelótáinak nevezi őket. A Makkabeusok kora óta a törvény védelmezői magukat zelótáknak nevezték. (Mak. II. 4,2.) Az apostoli zsinat határozata értelmében a pogány-keresztényeket nem kötelezi a mózesi törvény; a zsidó-keresztényekről az apostoli zsinat nem hozott határozatot, ámbár az apostolok tanításából ésszerűen az is következik, hogy őket sem kötelezi; megtarthatták tehát a törvény előírásait, de csak úgy, ha nem tulajdonítanak nekik üdvözítő erőt, hanem Jézus Krisztus kegyelmének.

* 21. A mózesi törvény isteni eredeténél és ősi voltánál fogva tiszteletet érdemel, érthető, hogy a zsidók akkor is ragaszkodtak még hozzá, mikor keresztények lettek. De Szt. Pál nem is követelte, hogy a zsidókból lett keresztények hagyjanak fel a zsidó szokások betartásával és ne metél-

Mózestől való elpártolásra tanítod azokat a zsidókat, akik a pogányok között vannak. Azt mondod nekik, hogy nem kell sem a fiaikat körülmetéltetniük, sem a szokásokat követniük. 22 Mi tehát a teendő? Elkerülhetetlen, hogy a tömeg össze ne csődüljön, ha meghallják, hogy megjöttél. 23 Tedd meg tehát azt, amit mondunk neked. Van nálunk négy férfi, akik fogadalmat vettek magukra. 24 Vedd őket magad mellé, szentelődj meg velük, fizess helyettük, hogy megnyiratkozzanak. Akkor mindenki tudni fogja, hogy nem igaz, amit rólad hallottak; ellenkezőleg, te is megtartod a törvényt, és aszerint élsz. 25 Ami pedig azokat illeti, akik a pogányok közül lettek hívők, mi megírtuk végzésünket, hogy tartózkodjanak a bálványoknak áldozott dolgoktól, a vértől, a fojtott állatoktól és a paráznaságtól.«

26 Erre Pál maga mellé vette a férfiakat, másnap tisztulást végzett, velük együtt bement a templomba, és bejelentette, hogy a tisztulás napjai letelnek, amikor mindegyikükért bemutatják az áldozatot.

Pál letartóztatása

27 Mikor azonban a hét nap lassan már letelt, az Ázsiából való zsidók meglátták őt a templomban, fölizgatták az egész népet, és elfogták őt. 28 Közben ezt kiáltották: »Izraelita férfiak! Segítsetek! Ez az az ember, aki a nép, a törvény és ez ellen a hely ellen tanít mindenkit mindenütt, sőt még pogányokat is behozott a templomba, és megfertőzte ezt a szent helyet!« 29 Vele látták ugyanis az efezusi Trofimoszt a városban, s róla gondolták, hogy Pál bevitte a templomba. 30 Meg is mozdult az egész város. A nép összecsődült, megragadták Pált, és kihurcolták a templomból, a kapukat pedig azonnal bezárták. 31 Mikor már azon voltak, hogy megöljék őt, az a hír jutott el a helyőrség ezredeséhez, hogy egész Jeruzsálem zavargásban tört ki. 32 Az mindjárt katonákat és századosokat vett maga mellé, és lesietett hozzájuk. Azok pedig, amikor meglátták az ezredest és a katonákat, abbahagyták Pál ütlegelését. 33 Ekkor az ezredes odalépett, megfogta őt, és megkötöztette két lánccal. Aztán megkérdezte, hogy kicsoda ez, és mit tett. 34 De a tömegből az egyik ember ezt, másik azt kiabált, s mivel pontosan nem tudott tájékozódni a zajongás miatt, a várba vitette őt. 35 Amikor azonban a lépcsőkhöz jutott, történt, hogy a nép erőszakossága miatt a katonáknak már vinniük kellett. 36 A népsokaság ugyanis utána tódult, és azt kiáltozta: »Öld meg őt!«

tessék körül fiaikat. Ez hamis vád volt az apostol ellen, hiszen egyes esetekben ő maga is betartotta a mózesi törvényt (Csel. 16,3; 18,18.) és a zsidó vallási szokásokat. Hogy az apostol megcáfolja ezt a hamis vádaskodást, azért Jakab azt ajánlja neki, hogy adja jelét a nyilvánosság előtt annak, hogy tiszteletben tartja a zsidó szokásokat.

* *23. Van nálunk négy férfi,* tehát négy zsidóból lett keresztény férfi, *kik fogadalmat vettek magukra.* Ez a fogadalom a nazireusi fogadalom volt, mely abban állt, hogy a (harminc napig tartó) fogadalmi idő alatt a fogadalmas hagyta nőni a haját, nem ivott szeszesitalt, távoltartotta magát minden holttesttől. A fogadalmi idő letelte után a nazireus áldozatot mutatott be, lenyiratta a haját s elégette az áldozat tüzében. (Móz. IV. 6,1. skk.)

* 24. *Szentelődjél meg velük,* vagyis csatlakozzál hozzájuk és *fizess meg helyettük;* a fogadalomnak befejezése az áldozat bemutatása volt. Az áldozatok költségei meglehetős nagyok voltak és a zsidók dicséretes dolognak tartották, ha gazdagok megfizették őket a szegény fogadalomtevők helyett.

* 25. *Ami pedig azokat illeti, kik a pogányok közül lettek hívők,* azoknak az apostol nem fog nyugtalanságot okozni, ha most betartja a zsidó szokást, mert az apostolok és preszbiterek *megírták nekik a végzésüket,* hogy szabadok a mózesi törvénytől, kivéve néhány korlátozást. (Lásd Csel. 15,28-30.)

* 26. Az apostol *tisztulást végzett,* azaz a fogadalommal járó szertartást elvégezte (23. vers jegyz.) s a templomban bejelentette, hogy mikor telnek le a fogadalom napjai, vagyis mikor fogják a fogadalmi áldozatot bemutatni. Tekintettel az áldozatbemutatások rendkívüli nagy számára, különösen az ünnep körüli időben, szükséges volt előre bejelenteni a fogadalmi áldozat idejét.

* 27-40. *A jeruzsálemi zsidók támadása Szt. Pál ellen. Az apostol fogságba jut.*

* 28. *Pogányokat is behozol! a templomba,* a templom belső udvarába, ahová csak a zsidóknak volt szabad bemenniük. Ezen udvar bejáratánál oszlopok állottak, melyeken felit ás volt elhelyezve s ez görög és latin nyelven hirdette, hogy minden idegennek, azaz nem zsidónak, tilos bemenni a szent helyre.

* 30. Az apostolt kihurcolták a templomból, mert meg akarták ölni s nem akarták megfertőzni a szent helyet vérontással.

* 31. *Helyőrség,* tulajdonképen zászlóalj, lásd Csel. 10,1. jegyz. *Az ezredes a* helyőrséggel a templomtól északnyugatra fekvő Antónia várában állomásozott. A várnak két kapujából lépcsők vezettek le a templom terére.

* 33. Az ezredes elfogatta Pált, mint a zendülésnek okozóját.

* 34. Az ezredes az apostolt a *várba,* a görög kifejezés szerint a várban lévő kaszárnyába akarta vitetni.

* 38. Josephus Flavius nem egészen egybehangzóan, beszéli el két művében az *egyiptomi népámító* által támasztott zavargást. (Ant. XX. 8,6. Bell. II. 13,5.) A lényeget illetően azonban a két elbeszélés megegyezik egymással és azzal, amit az ezredes az egyiptomiról mond. *A szikáriusok* politikai pártot alkottak, elkeseredett ellenségei voltak az idegen uralomnak, azért gyilkos gyűlölettel fordultak a rómaiak ellen, sőt azok ellen a zsidók ellen is, kik megalkudtak a római uralommal. A szikárius nevet rövid, görbe kardjuktól (latinul sica) vették, melyet ruhájuk alá rejtettek. Ellenfeleiket, gyakran pusztán politikai bosszúból, leszúrták vele s azután észrevétlenül elvegyültek a tömeg közé.

* 40. Az apostol felelete eloszlatja az ezredes gyanúját, azért megengedi, hogy a néphez szóljon; azt reméli, hogy így

37 Amikor már a várba készültek bevezetni
Pált, ő így szólt az ezredeshez: »Szabad-e valamit
mondanom neked?« Az megkérdezte: »Te tudsz
görögül? 38 Nem te vagy az az egyiptomi, nem te
keltettél a napokban zavargást, s kivezettél a pusz-
tába négyezer szikárius férfit?« 39 Pál azonban azt
mondta neki: »Én zsidó ember vagyok a cilíciai
Tarzusból, annak az ismert városnak vagyok a
polgára. Kérlek azonban, engedd meg nekem,
hogy szóljak a néphez!« 40 Mikor az megadta az
engedélyt, Pál a lépcsőkön állva intett a népnek a
kezével. Erre nagy csendesség lett. Ő pedig meg-
szólalt zsidó nyelven, és ezt mondta:

majd megtudja a zavargás okát s gondolja, hogy az apostol szavai lecsillapítják a népet. *Pál a lépcsőkön állva megszólala zsidó,* azaz arámi *nyelven;* lásd Csel. 2,1. jegyz. Mily fenséges jelenet! – mondja Aranyszájú Szt. János. – Az apostol, bilincsekkel a kezén, szól a néphez.

Csel 22

Pál beszéde

1 »Férfiak, testvérek és atyák! Hallgassátok
meg védekezésemet, melyet most elétek tárok.«
2 Amint meghallották, hogy héber nyelven szól
hozzájuk, még csendesebbek lettek. 3 Ő pedig így
szólt: »Zsidó ember vagyok, a cilíciai Tarzusban
születtem, de ebben a városban nevelkedtem fel
Gamáliel lábánál. Az atyák törvényének szigorú-
sága szerint nyertem oktatást, a törvény buzgó kö-
vetője voltam, amint ti is azok vagytok ma mind-
nyájan. 4 Ezt az utat pedig halálra üldöztem, meg-
kötöztem és őrizetbe adtam férfiakat és nőket. 5 Ezt
a főpap és a vének mind tanúsítják rólam. Kaptam
tőlük leveleket is, úgy mentem el Damaszkuszba a
testvérekhez, hogy az ottaniakat is megkötözve Je-
ruzsálembe hozzam, hogy megbüntessék őket.

6 Történt azonban, hogy útközben, amikor Da-
maszkuszhoz közeledtem, déltájban hirtelen nagy
világosság áradt rám az égből. 7 Leestem a földre,
és szózatot hallottam, amely azt mondta nekem:
`Saul, Saul miért üldözöl engem?' 8 Én pedig így
feleltem: `Uram, ki vagy?' Ő azt válaszolta: `Én va-
gyok a Názáreti Jézus, akit te üldözöl.' 9 Akik ve-
lem voltak, látták ugyan a világosságot, de nem
hallották annak szavát, aki velem beszélt. 10 Erre én
megkérdeztem: `Mit tegyek, Uram?' Az Úr pedig
azt mondta nekem: `Kelj fel, és menj Damasz-
kuszba. Ott megmondják majd neked mindazt,
amit tenned kell.' 11 Mivel azonban a ragyogó fény
következtében nem láttam, a kísérők kézen fogva
vezettek, s így értem Damaszkuszba.

12 Egy bizonyos Ananiás nevű férfi, aki félte
Istent a törvény szerint, s akiről az ott lakó zsidók
mind jó véleménnyel vannak, 13 felkeresett, és
mellém állva azt mondta nekem: `Saul testvér,

* 22,1-21. *Szt. Pál a jeruzsálemi nép előtt beszédet mond a maga igazolására.* — 1. A megszólításról lásd Csel. 7,2. jegyz.
* 2. *Héber nyelven,* lásd Csel. 21,40. jegyz. 2,1. jegyz.
* 3. Szt. Pál gyakran hivatkozik származására és az atyák törvényéhez való hű ragaszkodására. (Csel. 26,4. 5. Gal. 1,13. 14. Fil. 3,5. 6. *Tarzusról* lásd Csel. 9,30. jegyz. *Gamálielről* lásd Csel. 5,35. jegyz. *Gamáliel lábánál* a zsidóknál használatos képletes kifejezés, onnan származott, hogy a tanítványok a földön vagy zsámolyon ültek. a tanító lábánál, ki viszont magasabb széken ülve tanított. *A törvénynek buzgó követője voltam*; a görög szöveg szerint: Istenért, vagyis az Isten ügyeért buzgólkodtam.
* 4. *Ezt az utat:* a keresztény tanítást és a keresztény híveket. (V. ö. Csel. 9,2; 18,25; 19,9. 23.) Lásd Csel. 8,3. jegyz.
* 6. és következőkhöz lásd Csel. 9,4. sk. magyarázatát.
* 14. *Az Isten eleve kijelölte* Szt. Pált: az Istennek előrelátott terve volt, hogy megismertesse Saullal az akaratát és megmutassa neki a damaszkusi jelenésben Krisztust, *az Igazat.* (V. ö. Csel. 3,14; 7,52.) A damaszkusi jelenésben Krisztus szólott is Szt. Pálhoz, vagyis Pál *hallott igét Krisztusnak a szájából.*
* 16. *Segítségül hívni az Úr nevét* kifejezésről lásd Csel. 2,21. jegyz. Az elragadtatásról lásd Csel. 10,10. jegyz.
* 18. Szt. Pálnak ez a látomása valószínűleg első látogatásakor volt Jeruzsálemben a megtérése után. (Csel. 9,26.)
* 22-29. *A római katonaság kimenti Szt. Pált a feldühödött nép támadásától; az ezredes a várba viteti, hogy alávesse kinivallatásnak. Az apostol hivatkozik római polgárjogára.* A zsidók meghallgatták Szt. Pált egész addig, míg ki nem jelentette, hogy az Úr őt a pogányok közé küldte. A zsidók hitték ugyan, hogy a pogányok részesei lehetnek a messiási üdvösségnek, de csak azon feltétel alatt, hogy a zsidókhoz csatlakoznak a körülmetéléssel és a mózesi törvény megtartásával. Mint az Isten választott népe nem ismerhették el a zsidóknak és a pogányoknak azt az egyenlőségét, melyet Szt. Pál hirdetett. Ezért tört ki a haragjuk.
* 23. *Köntösüket elhányták és port szórtak a levegőbe,* ilyen módon tomboltak haragjukban.
* 25. A katonák, úgy látszik, lekötötték az apostolt kezénél és lábánál fogva szíjakkal, hogy a ki feszült testére verjenek a korbáccsal. A római polgárjogról lásd Csel. 16,37. jegyz.
* 28. *Az ezredes,* valószínűleg görög származású volt, mint a neve, Lizias mutatja, ehhez a görög névhez azután felvette a latin Claudius nevet, ami meg azt mutatja, hogy Klaudius császártól kapta a római polgárjogot. Klaudius feleségéről

láss!' Abban a pillanatban megláttam őt. 14 Ő pedig így folytatta: `Atyáink Istene előre kijelölt téged, hogy megismerd akaratát, meglásd az Igazat, és szavait a saját szájából halld. 15 Tanúskodni fogsz mellette minden ember előtt azokról a dolgokról, amiket láttál és hallottál. 16 Most pedig miért késlekedsz? Kelj fel, keresztelkedj meg, mosd le bűneidet, és hívd segítségül az Ő nevét!'

17 Amikor később visszatértem Jeruzsálembe, és imádkoztam a templomban, lelki elragadtatásba estem. 18 Láttam őt, s ő azt mondta nekem: `Siess, menj ki gyorsan Jeruzsálemből, mert nem fogadják el a rólam szóló tanúságtételedet!' 19 Erre megkérdeztem: `Uram, hisz tudják, hogy én voltam az, aki börtönbe zárattam, és a zsinagógákban megverettem a benned hívőket. 20 Amikor pedig Istvánnak, a te tanúdnak vérét ontották, ott álltam, helyeseltem azt, és őriztem gyilkosainak ruháját.' 21 De ő azt mondta nekem: `Menj el, mert én elküldlek téged messzire, a pogányok közé.'«

Pál és a római ezredes

22 Amíg ezeket elmondta, hallgatták őt, de ekkor hangosan kiáltozni kezdtek: »Veszítsd el az ilyen embert a földről, nem élhet tovább!« 23 Mivel egyre csak lármáztak, köntöseiket eldobálták, és port szórtak a levegőbe, 24 az ezredes megparancsolta, hogy vezessék be a várba, ostorozzák meg, vessék kínvallatás alá, mert meg akarta tudni, hogy miért kiabálnak úgy ellene.

25 Mikor azonban szíjakkal lekötötték, Pál megkérdezte a mellette álló századost: »Szabad nektek római polgárt megostorozni, mielőtt elítélték volna?« 26 A százados, aki ezt hallotta, odament az ezredeshez, és jelentést tett neki: »Mit akarsz tenni? Hiszen ez az ember római polgár.« 27 Erre az ezredes odament hozzá, és azt mondta neki: »Mondd meg nekem, valóban római polgár vagy?« Ő azt felelte: »Igen.« 28 Az ezredes erre azt mondta: »Én sok pénzért jutottam ehhez a polgársághoz.« Mire Pál azt mondta: »Én pedig abban születtem.« 29 Erre nyomban félreálltak, akik kínvallatására készültek. Az ezredes is megijedt, amikor megtudta, hogy római polgár létére megkötöztette őt.

Pál a főtanács előtt

30 Másnap aztán tüzetesebben meg akarta tudakolni, hogy a zsidók mivel vádolják. Eloldoztatta őt, összehívta a papokat és az egész főtanácsot, azután elővezette Pált, és eléjük állította.

és felszabadítottjairól beszélik a történetírók, hogy egyszer drágán, máskor olcsón bocsátották áruba a római polgárjogot. Szt. Pál római polgárként született, az atyja, vagy valamelyik őse kapta a római polgárjogot az államnak vagy a császárnak tett szolgálatokért, esetleg pénzért. — 29. *Az ezredes megijedt,* mert vétett a Porcia-féle törvény ellen, amely megtiltotta, hogy római polgárt meggyalázó büntetéssel sújtsanak, azért feloldatta az apostolt a szíjaktól, de továbbra is fogságban tartotta, ú. n. katonai őrizetben, mert az apostolnak még be kellett bizonyítania az ártatlanságát.

Csel 23

1 Pál a főtanács felé fordult, és így szólt: »Férfiak, testvérek! Mind a mai napig maradéktalanul jó lelkiismerettel jártam az Úr előtt.« **2** Ananiás főpap erre megparancsolta a mellette állóknak, hogy üssék őt szájon. **3** Pál ekkor így szólt hozzá: »Megver téged Isten, te fehérre meszelt fal! Leülsz, hogy a törvény szerint ítélkezz rajtam, és a törvény ellenére parancsot adsz, hogy megüssenek!« **4** Az ott állók azt mondták: »Az Isten főpapját szidalmazod?« **5** Pál azonban így szólt: »Nem tudtam, testvérek, hogy ő a főpap. Hiszen meg van írva: *`Ne átkozd néped fejedelmét!'*« **{Kiv 22,27}**

6 Mivel Pál tudta, hogy egy részük a szaddúceusok közül, a többi pedig a farizeusok közül való, felkiáltott a főtanácsban: »Férfiak, testvérek! Farizeus vagyok, és farizeusok fia! A reménység és a holtak feltámadása miatt állok törvény előtt.« **7** Mihelyt kimondta ezt, nézeteltérés támadt a farizeusok és a szaddúceusok között, és a sokaság megoszlott. **8** A szaddúceusok ugyanis azt mondják, hogy nincs feltámadás, sem angyal, sem lélek; a farizeusok pedig mindkettőt vallják. **9** Lett erre nagy lárma. A farizeusok közül ugyanis néhányan felálltak, és harciasan kijelentették: »Semmi rosszat sem találunk ebben az emberben! Lehet, hogy lélek, vagy angyal szólt hozzá.« **10** Mivel a vita elfajult, az ezredes attól tartott, hogy szétszaggatják Pált. Kiadta tehát a parancsot, hogy a katonák jöjjenek le, ragadják ki közülük, és vigyék a várba. **11** A következő éjszakán pedig megállt mellette az Úr, és azt mondta neki: »Légy állhatatos, mert amint tanúságot tettél rólam Jeruzsálemben, úgy kell tanúságot tenned Rómában is.«

A zsidók összeesküvése Pál ellen

12 Amikor megvirradt, a zsidók közül néhányan összefogtak, és fogadalmat tettek. Azt mondták, hogy sem nem esznek, sem nem isznak, amíg Pált meg nem ölik. **13** Negyvennél többen voltak a férfiak, akik így összeesküdtek. **14** Elmentek a főpapokhoz és a vénekhez, és azt mondták nekik: »Fogadalommal kötelezték magunkat, hogy addig semmit sem ízlelünk meg, amíg Pált meg nem öljük. **15** Most tehát jelentsétek be a főtanáccsal együtt az ezredesnek, hogy hozassa őt elétek, mintha valami biztosabbat akarnátok róla megtudni; mi pedig készen állunk, hogy mielőtt ideérne, megöljük.«

16 Pál nővérének a fia azonban értesült a cselszövésről. Odament tehát, bement a várba, és tudtára adta Pálnak. **17** Pál pedig magához hivatott

* 23,1-10. *Szt. Pál beszédet mond a főtanács előtt*.

* 2. *Ananiást* 47-ben nevezték ki főpapnak és a főpapi tisztet 59-ig viselte. Megparancsolta, hogy az apostolt *szájonüssék,* mert Szt. Pál nem úgy viselkedett a főtanács előtt, mintha bírái előtt állana: testvéreknek szólította a főtanács tagjait és nem atyáknak; beszédjébe kezdett és nem várta meg, hogy kérdezzék; azt hangoztatta, hogy mindig teljesítette az Úr akaratát jó lelkiismerettel s ezzel elítélte a zsidók eljárását vele szemben.

* 3. *Megver az Isten téged;* az apostol nem átkozódásként mondja e szavakat, hanem kimondja a meggyőződését, hogy az Isten meg fogja büntetni Ananiást a bántalomért, amellyel őt illette. S az apostol szavai valóban beteljesedtek. Szikárius ölte meg Ananiást orgyilkos módon. *A fehérített fal* kifejezést a képmutató emberre alkalmazták, lásd Máté 23,27.

* 5. Az apostol *nem tudta,* hogy a főtanács tagjai közül melyik adta a parancsot, hogy őt szájonüssék. A szavakat hallotta ugyan, de nem tudta megkülönböztetni, hogy melyik volt az a nagyszámú gyülekezetben, aki szólott. Ha tudta volna, hogy a főpap mondotta, akkor nem tette volna a kijelentését, mert az írás megtiltja, hogy valaki szidalmazza a nép fejedelmét. (Móz. II. 22,27.)

* 6. Valószínű, hogy Szt. Lukács az apostol beszédjének csak kis részét közli. Szt. Pál valószínűleg megismételte lényegében véve azt, amit a nép előtt mondott. De mikor látta, hogy a főtanács tagjait nem lehet meggyőzni, a beszédet más térre vitte, ahol tudta, hogy a tanácstagok egy része egyetért vele. — Az apostol azt mondja magáról, hogy ő *farizeusoknak a fia,* mert nemcsak az atyja, hanem az ősei is farizeusok voltak. (Tim. II. 1,3. Fil. 3,5.) Valójában azzal vádolták az apostolt, hogy a zsidó nép, a törvény és a szent hely ellen tanít. (Csel. 21,28.) *Ezért áll a törvény előtt.* De mikor azt tanította, hogy nem a mózesi törvény megtartása, hanem a Jézus Krisztusban való hit üdvözít, akkor azt hirdette, ami minden reménységnek és a holtak feltámadása hitének az alapja. Ilyen értelemben méltán mondhatta, hogy törvény előtt áll *a reménység és pedig a holtak feltámadásának reménye miatt.*

* 8. *A szadduceusok* azt mondják, 1. hogy nincs feltámadás; 2. hogy nincsenek szellemi lények, sem emberi lélek, sem angyalok. *A farizeusok mind a kettőt,* a feltámadást és a szellemi lényeknek létezését is *vallják.*

* 11. Szt. Pálnak az utóbbi napok megpróbáltatásai után szüksége van bátorításra és a megnyugtatásra, hogy az Isten szívesen vette a tanúságtételét Jeruzsálemben, vágya pedig, hogy Rómában is tegyen tanúbizonyságot Krisztusról, teljesedni fog. Mint máskor életének válságos óráiban, most is *megjelenik neki az Úr* és megvigasztalja. (Csel. 12,9; 22,17; 27,23; 18,9.) A *melléje állott* kifejezésről lásd Csel. 12,7. jegyz.

* 12-22. *A zsidók az apostol életére törnek.*

* 12. *Fogadalmai tettek,* az eredeti szöveg szerint átok alatt kötelezték magukat.

* 14. *Elmentek* azokhoz a *papifejedelmekhez és vénekhez,* akik ellenséges érzéssel voltak Szt. Pál ellen.

* 15. Az összeesküvők azért határozták el magukat erre a gonosz tervre, mert tudták, hogy a főtanács nem ítélheti el halálra az apostolt a római hatóság hozzájárulása nélkül és meg voltak róla győződve, hogy a főtanács nem fogja megkapni ezt a jóváhagyást.

* 16. Nem tudjuk, hogy az apostol nővére állandóan lakott-e Jeruzsálemben a fiával, vagy pedig átmenetileg tartózkodott-e ott, mint ünnepi zarándok.

egyet a századosok közül, és azt mondta neki: »Vezesd ezt az ifjút az ezredeshez, mert valami jelenteni valója van számára!« 18 Az maga mellé vette, elvezette az ezredeshez, és így szólt: »A fogoly Pál megkért, hogy vezessem hozzád ezt az ifjút, mert valami mondanivalója van számodra.« 19 Az ezredes megfogta a kezét, félrevonult vele, és megkérdezte: »Milyen jelentenivalód van számomra?« 20 Az pedig elmondta: »A zsidók megállapodtak abban, hogy megkérnek téged, vezettesd Pált a holnapi napon a főtanácsba, mintha valami biztosabbat akarnának megtudni róla. 21 De te ne higgy nekik, mert közülük negyvennél több férfi lesben áll ellene; ezek fogadalommal kötelezték magukat, hogy sem nem esznek, sem nem isznak, amíg meg nem ölik őt. Készen is állnak már, és várják ígéretedet.«

Pált Cézáreába viszik

22 Az ezredes erre elbocsátotta az ifjút, s megparancsolta neki, ne mondja el senkinek, hogy »ezeket tudtul adtad nekem«. 23 Azután hívatott két századost, és azt mondta nekik: »Éjjeli három órától kezdve tartsatok készenlétben hetven lovast és kétszáz dárdást, hogy Cézáreába menjenek. 24 Szereljetek fel hátasállatokat is«, hogy Pált felültessék és épségben elvigyék Félix helytartóhoz. 25 Aztán levelet írt. Ez állt benne: 26 »Klaudiusz Líziász Félixnek, a kegyelmes helytartónak. Üdv neked! 27 A zsidók elfogták ezt a férfit, és meg akarták ölni, amikor katonasággal közbeléptem és kimentettem, mert megtudtam, hogy római. 28 Azzal a szándékkal, hogy megtudjam a vádat, amelyet ellene felhoznak, bevittem őt a főtanácsukba. 29 Úgy láttam, hogy törvényüknek vitás kérdései miatt vádolják, de semmi bűne sincs, ami miatt halált vagy bilincset érdemelne. 30 Mivel azt is jelentették nekem, hogy cselt szőttek ellene, elküldtem őt hozzád, s a vádlóknak is értésükre adtam, hogy hozzád folyamodjanak. Jó egészséget!«

31 A katonák tehát parancsuk értelmében magukhoz vették Pált, s az éj folyamán elvitték Antipatriszba. 32 Másnap a lovasokat útra bocsátották, hogy továbbmenjenek vele, ők pedig visszatértek a várba. 33 Azok pedig, amikor eljutottak Cézáreába, átadták a levelet a helytartónak, és Pált is eléje állították. 34 Amikor az elolvasta a levelet, megkérdezte, hogy melyik tartományból való. Mikor megtudta, hogy cilíciai, 35 azt mondta: »Majd kihallgatlak, amikor vádlóid is megjönnek.« Végül megparancsolta, hogy tartsák őrizetben Heródes székházában.

* 23-25. *A római ezredes Szt. Pált Cezareába viteti.* A zsidók összeesküvése alkalmul szolgált az ezredesnek, hogy megszabaduljon a fogolytól, akinek jelenléte okot adott zavargásokra a városban. Egyúttal azonban arra is alkalmul szolgált neki, hogy olyan színben tüntesse fel magát, mint aki megvédett egy római polgárt a zsidók erőszakoskodása ellen.

* 23. *Éjjeli három óra,* az éjjelnek harmadik órája napnyugtától számítva, tehát esti kilenc óra.

* 24. Félix helytartó Judeát, mint római tartományt, Kr. u. 52-60 kormányozta. Székhelye Cezarea városa volt. (Lásd Csel. 8,37. jegyz.)

* 26. A *kegyelmes* címzésről lásd Csel. 1,1. jegyz. Luk. 1,3 jegyz.

* 27. Az ezredes úgy tünteti fel a dolgot, mintha azért vetette volna magát közbe és mentette volna meg az apostolt, mert tudta, hogy római polgárról van szó. Elhamarkodott eljárását (Csel. 21,33; 22,24.) a lehető legkedvezőbb színben akarja feltüntetni a helytartó előtt.

* 32. *Antipatris* 63 kilométernyire van Jeruzsálemtől, itt már nem kellett félni a zsidó összeesküvők támadásától. Nem volt már szükség a nagy katonai fedezetre. A gyalogosok azért visszafordulnak Jeruzsálembe, a várbeli kaszárnyájukba, ahol nagyobb szükség van rajuk és csak a lovasok kísérik el Szt. Pált a még 29 kilométer távolságra fekvő Cezareába.

* 34. A császári helytartó meg akarta tudni, hogy az apostol milyen tartományból való. *Cilicia* császári tartomány volt, ennélfogva a császári helytartó illetékes volt a ciliciai származású Szt. Pál ügyében ítélkezni.

* 35. Heródes *székháza* erődít ésszerű palota volt, melyet még Nagy Heródes épített s azután a római helytartók székháza lett. A palotában börtönhelyiségek is voltak, az egyikben elzárták az apostolt, de az őrizet igen enyhe volt, mert Szt. Pál fogadhatta barátait és szolgait.

Csel 24

Pál Félix római helytartó előtt

1 Öt nap múlva Ananiás főpap lement néhány vénnel és egy bizonyos Tertullusz nevű ügyvéddel, s jelentkeztek a helytartó előtt Pál ellen. 2 Miután Pált előhívták, Tertullusz elkezdte előadni a vádat: »Igazi békében élünk alattad, és gondoskodásod folytán sok dologban javulás állt be, 3 azt mindig és mindenütt teljes hálával fogadjuk, kegyelmes Félix. 4 Hogy azonban hosszasabban föl ne tartsalak, kérlek, hallgass meg minket röviden a te kegyelmességed szerint. 5 Úgy találtuk, hogy ez az ember veszedelmet terjeszt és lázadásokat szít az összes zsidó között az egész földkerekségen, és élére áll a názáretiek eretneksége által keltett lázadásnak. 6 Sőt a templomot is meg akarta szentségteleníteni, ezért elfogtuk. [7] 8 Ha törvényt ülsz, magad is megtudhatod tőle mindazt, amivel mi vádoljuk őt.« 9 A zsidók is megerősítették ezt, és bizonygatták, hogy mindez így van.

10 Pál azonban, miután a helytartó intett neki, hogy beszéljen, ezt válaszolta: »Mivel tudom, hogy sok esztendeje bírája vagy ennek a népnek, jó lélekkel felelek meg magamért. 11 Meggyőződhetsz ugyanis, hogy nincs több, mint tizenkét napja, amikor feljöttem Jeruzsálembe imádkozni. 12 Nem látott engem senki vitatkozni vagy népcsődületet támasztani, sem a templomban, sem a zsinagógákban, 13 sem a városban. Nem is tudják előtted bebizonyítani, amikkel most vádolnak engem. 14 Azt azonban megvallom előtted, hogy az Atyának, az én Istenemnek szolgálok, azt a felekezetet követve, amelyet ők eretnekségnek mondanak, s hiszek mindabban, ami meg van írva a törvényben és a prófétákban. 15 Reménységem van az Istenben, amit ők maguk is várnak, hogy az igazak és a gonoszok föltámadnak. 16 Ennélfogva magam is arra törekszem, hogy lelkiismeretem feddhetetlen legyen mindenkor Isten és az emberek előtt. 17 Több esztendő eltelte után azonban megérkeztem, hogy adományt hozzak népemnek, áldozzak és fogadalmakat teljesítsek. 18 Ez alkalomból találtak engem megtisztulásom után a templomban, de nem sokasággal, és nem is zavargás közepette. 19 Az a néhány Ázsiából való zsidó, akiknek meg kellett volna előtted jelenniük és vádat emelniük, ha panaszuk van ellenem, 20 vagy akár ezek itt maguk is, csak mondják meg, hogy találtak-e bennem valami gonoszságot, amikor a főtanács előtt álltam. 21 Legfeljebb abban az egy mondásban, melyet hangosan hirdettem, mikor

* 24,1-9. *A főtanács küldöttei vádat emelnek Szt. Pál ellen Félix helytartónál.*

* 1. *Tertullus nevű ügyvéd* a jelen esetben a vád képviselője. A római birodalom tartományaiban a nép nem ismerte a római törvényeket, azért ügyvédeket vett igénybe ügyeinek a képviseletére a római hatóságok előtt. *Jelentkeztek Pál ellen:* a görög szövegben a kifejezés annyit jelent, mint benyújtották, előterjesztették a vádat Szt. Pál ellen.

* 2. Tacitus római történetíró azt mondja Félix helytartóról, hogy a királyi joghatóságot, rabszolgai lelkülettel gyakorolta. Tertullus hízeleg a helytartónak, amikor dicséri, hogy békét, teremtett a zsidó tartományban és üdvös reformokat léptetett életbe, de némi alapja is van hízelgő szavainak, mert az igaz, hogy Félix erélyesen leverte a Judeában elhatalmasodott rablóbandákat.

* 5. Tertullus azzal vádolja Szt. Pált, hogy a zsidók között lázit és politikai zavarokat idéz elő, ami a római büntetőjog szerint állam elleni vétség volt. Ugyancsak vétség az állam ellen a vád második pontja, hogy szakadást idéz elő a zsidóságban, kiknek vallása a rómaiak részéről elismerésben részesült. (Lásd Csel, 18,13. jegyz.) A harmadik vád az, hogy az apostol állítólag bevezetett Trofimus nevű pogányt a templom belső udvarába, amire a rómaiak halálbüntetést szabtak. (Lásd Csel. 21,28. jegyz.) Amint a pogányok keresztényeknek nevezték a híveket, úgy a zsidók a *názáretiek* névvel illették a Názáreti Jézus tanítványait.

* 6. Tertullus azt állítja a helytartó elölt, hogy *a zsidók ítélkezni akartak az apostol felett,* vagyis törvényesen éljárni ellene. Ez nyilvánvaló hazugság, mert a zavargásban akarták megölni. (Csel. 21,31. 36; 22,22; 23,12.)

* 8. *Ha kikérdezed,* vagyis ha a helytartó bírósági kihallgatást tart és az apostolt vallatja.

* 10-21. *Szt. Pál védekezik a vádak ellen.*

* 10. *Az apostol* abban bízik, hogy Félix több évi gyakorlatából már jól megismerte a zsidó nép szokásait és törvényeit, *minél már sok esztendeje,* körülbelül hat éve, *bírája a zsidó népnek,* azért is *jó lélekkel,* azaz bizalommal adja elő védekezését.

* 11. *Feljöttem Jeruzsálembe imádkozni:* az apostol nem azért jött Jeruzsálembe, hogy lázadást keltsen, hanem hogy a templomban imádkozzék. Más célja is volt a Jeruzsálemi útjának, de az apostol azt említi fel, ami leginkább meglephette a helytartót.

* 12. Tertullus azzal vádolta az apostolt, hogy a zsidók között szakadásokat támaszt: erre az apostol azt feleli, hogy senki sem látta, hogy Jeruzsálemben *vitatkozott* vagy *népcsődületet* támasztott volna.

* 14. Azt bevallja az apostol, hogy olyan tanítást és életmódot követ, melyet az ellenségei eretnekségnek neveznek, de az nem bűn, hogy ezt *a felekezetet* (a görög szerint: utat) követi, mert az atyák, a zsidó nép ősatyái Istenének szolgál ezen az úton. *Az Atyának, az én Istenemnek,* a görög szerint: az atyák Istenének. Szt. Pál helyteleníti, hogy Tertullus a kereszténységet eretnekségnek nevezi. A keresztény vallás Szt. Pál szerint nem *eretneksége* a zsidó vallásnak, hanem a zsidó vallásnak és az ószövetségnek beteljesedése. Az apostol azt hangoztatja, hogy ő nem lehet eretnek, mert szolgál az Istennek és *hiszi mindazt,* ami meg van írva az ószövetségi *törvényben és a prófétákban.*

* 15. Az apostol azonkívül azzal is szolgál Istennek, hogy ugyanaz a reménysége van *az igazak és gonoszak feltámadását* illetően, mint a zsidóknak.

köztük álltam, hogy »a holtak feltámadása miatt állok ma ítélőszékek előtt.«

22 De Félix elhalasztotta ügyüket, mert jól ismerte ezt az utat, s azt mondta: »Majd ha Líziász ezredes lejön, meghallgatlak benneteket.« 23 A századosnak pedig megparancsolta, hogy tartsa őt őrizetben, hagyja nyugton, és ne akadályozzon meg senkit sem övéi közül, hogy a szolgálatára legyen.

24 Néhány nap múlva Félix odajött Druzillával, a feleségével, aki zsidó nő volt. Hívatta Pált, és meghallgatta őt a Krisztus Jézusban való hitről. 25 Amikor azonban ő az igazságosság, a tisztaság és a jövendő ítélet kérdését kezdte fejtegetni, Félix ijedten közbeszólt: »Most egyelőre menj; alkalmas időben majd hívatlak.« 26 Ezenkívül azt is remélte, hogy Pál majd lefizeti, ezért gyakran hívatta, és elbeszélgetett vele.

27 Két év elteltével azonban Félix utóda Porciusz Fesztusz lett. Mivel Félix a zsidók kedvében akart járni, Pált fogságban hagyta.

Csel 25

Pál Fesztusz helytartó előtt; a császárhoz fellebbez

1 Amikor Fesztusz megérkezett a tartományba, három nap múlva felment Cézáreából Jeruzsálembe. 2 A főpapok és a zsidók főemberei

* 16. *Ennélfogva,* vagyis mert ilyen hite és reménysége van az apostolnak, azért törekszik lelkiismeretét feddhetetlenül megőrizni.

*17. Szt. Pál megfelel Tertullus harmadik vádjára, tudniillik, hogy vétett volna a templom szentsége ellen s pogányt vezeteti volna a templomba. *Több esztendő eltelte után,* vagyis körülbelül négy-öt éve, hogy Szt. Pál utoljára Jeruzsálemben volt a második nagy apostoli útja végeztével. (lásd Csel. 18,22.) *Népemnek,* azaz a jeruzsálemi keresztényeknek gyűjtötte Szt. Pál a szeretetadományokat. Mivel a Jeruzsálemi keresztények majdnem mind megtért zsidók voltak, az apostol joggal mondhatja őket a népének. — 18. *A megtisztulás* értelméről lásd Csel. 21,26. jegyz.

* 19. A jelenlevő vádlók nem találták úgy az apostolt Jeruzsálemben, hogy zavargást támasztolt volna, hanem Asiából való zsidók állították, hogy bevitt pogányokat a templomba. (Csel. 21,27. 2S.) Azoknak kellett volna eljönniük és bebizonyítaniok vádjukat.

* 20. De ha már az Asiából való zsidók nem jöttek el, akkor vallják be a megjelentek, hogy tudtak-e valami vétséget rábizonyítani az apostolra, amikor a főtanács előtt állott.

* 21. Szt. Pál némi gúnnyal mondja, hogy más vétséget nem találtak benne, *mint* hogy azt hiszi, ami a hite majdnem minden zsidónak. (Csel. 23,6.)

* 22-27. *Félix fogságban tartja az apostolt két éven át.*

* 22. Félixnek felmentő ítéletet kellett volna hoznia Lizias levele és az apostol védekezése alapján, annál is inkább, mivel ismerte a keresztény tanítást. Félt azonban a zsidó főtanács elégedetlenségétől, amely követelte az apostol elítéltetését, azért a római törvénykezésben ismert halasztó végzést hozta azon ürügy alatt, hogy újabb kiegészítő vizsgálatot fog tartani az ügyről. Félixnek *biztos ismerete volt erről az útról,* vagyis a keresztény tanításról, melyei Szt. Pál hirdetett és követett. Hiszen Cezareában, a székesfővárosában élt és működött Fülöp diakónus (Csel. 8,40; 21,8. 9.), itt lett keresztény Kornélius százados. Félix tehát igen jól tudhatta, hogy Pál a Krisztusról Szóló tanításaival keltette fel a zsidók haragját.

* 24. *Druzilla* I. Heródes Agrippa királynak legfiatalabb leánya volt. Tizennégyéves korában férjhezadták az emesai királyhoz, de Félix a fiatal asszonyt rávette, hogy hagyja el urát és legyen az ő felesége.

* 25. Az apostol az igazságosságról és a tisztaságról szólt az előtt a férfi előtt, akinek három felesége volt, aki elcsábította Druzillát a törvényes férjétől s akit Tacitus úgy jellemez, hogy minden gonosztettet megengedettnek tartott. Érthető, hogy *Félix megrettent* az apostol szavai miatt.

* 27. Az apostol fogsága tehát *kél évig* tartott Cezareában. Félix helytartósága alatt. Porcius Fesztus, Félix utódja, helytartó volt Kr. u, 60-tól 62-ig. Josephiis Flavius zsidó történetíró előadása szerint Porcius Fesztus igazságosan és erélyesen kormányozta Judeát. Szt. Pál apostollal szemben való viselkedése azonban kevésbbé kedvező színben tünteti fel.

* 25,1-12. *Fesztus helytartó kihallgatja Szt. Pált és elfogadja az apostol fellebbezését a császárhoz.*

* 2. *A zsidók főemberei* a főtanácsnak a tagjai.

* 3. A zsidók azt kérik Fesztustól, hogy azon örvendetes alkalomból, hogy elfoglalta a helytartóságot s első látogatásai teszi Jeruzsálemben, mintegy *kedvezményképen* teljesítse a kívánságukat, hozassa Szt. Pált Jeruzsálembe. Ezzel a kedvezménnyel meg fogja nyerni a szívüket. Visszatértek a régi

eléje járultak, és Pál ellen kérelmet terjesztettek elő. 3 Azt a kegyet kérték az ő kárára, hogy hozassa fel őt Jeruzsálembe. Azt a cselt tervelték ki ugyanis, hogy útközben megölik. 4 Fesztusz azonban azt válaszolta, hogy Pált Cézáreában őrizteti, maga pedig hamarosan elutazik. 5 »Akik tehát közületek hatalommal vannak felruházva – mondta –, jöjjenek le velem, és emeljenek vádat ellene, ha valami gonoszság van abban a férfiban.« 6 Még vagy nyolc-tíz napig tartózkodott köztük, aztán lement Cézáreába. Másnap törvényt ült, s elővezettette Pált. 7 Amikor odahozták őt, a zsidók, akik lejöttek Jeruzsálemből, körülállták, és sok, súlyos vádat hoztak fel ellene. Bizonyítani azonban nem tudták, 8 mert Pál előadta a védekezését: »Én sem a zsidók törvénye, sem a templom, sem a császár ellen nem vétettem semmit.« 9 De Fesztusz kedvében akart járni a zsidóknak, azért ezt válaszolta Pálnak: »Akarsz-e Jeruzsálembe felmenni, hogy ezek ott ítéljenek meg téged az én jelenlétemben?« 10 Pál azonban azt mondta: »A császár ítélőszéke előtt állok, ott kell ítélni felettem. A zsidók ellen semmit sem vétettem, amint magad is igen jól tudod. 11 Mert ha ártottam volna, vagy valami halálra méltó dolgot tettem, kész vagyok meghalni; ha azonban semmi alapja sincs mindannak, amivel ezek vádolnak, senki sem szolgáltathat ki engem nekik. A császárhoz fellebbezek!« 12 Erre Fesztusz értekezett tanácsosaival, és így szólt: »A császárhoz fellebbeztél, a császárhoz fogsz menni.«

Pál Fesztusz helytartó és Agrippa király előtt

13 Néhány nap múlva Agrippa király és Bereniké lejöttek Cézáreába, hogy Fesztuszt üdvözöljék. 14 Mikor már több napja ott időztek, Fesztusz említést tett a királynak Pálról: »Félix itt hagyott egy fogoly férfit, 15 akinek dolgában a zsidók főpapjai és vénei hozzám fordultak, amikor Jeruzsálemben voltam, és követelték az elítélését. 16 Azt feleltem nekik: A rómaiaknak nem szokásuk, hogy elítéljenek valakit, amíg a vádlottat nem szembesítették vádlóival, és lehetőséget nem adtak neki az önvédelemre, hogy a bűntettek alól tisztázza magát. 17 Amikor ennek következtében minden késedelem nélkül idegyűltek, másnap az ítélőszékbe ültem, és elővezettettem azt a férfit. 18 A vádlók előálltak, de nem hozakodtak elő semmi olyasmivel, amiből én gonoszat gyanítottam volna, 19 csak holmi vitás kérdéseik voltak ellene a vallásuk dolgában, és valami meghalt Jézust illetően, akiről Pál azt erősítgette, hogy él. 20 Mivel pedig én nem igazodom el az efféle kértervükre, hogy az apostolt *útközben,* a Cezareából Jeruzsálembe való átszállítás közben megöljék. (Csel. 23, 3.)

* 9. Fesztus nem akarja egészen elutasítani a zsidók kívánságát, annál kevésbbé, mivel az apostol ellen emelt vádak inkább vallási jellegűek, mint politikaiak, ennélfogva a főtanács elé tartoznak. Fesztus meg akarja nyugtatni a zsidókat s annyit meg akar tenni a kedvükre, hogy az apostolt Jeruzsálembe hozassa a főtanács elé. Ezt azonban nem tehette meg Szt. Pál beleegyezése nélkül, mert római polgárról van szó, akinek joga van hozzá, hogy római bíróság ítélkezzék fölötte; azért megkérdezi az apostolt, hogy *akar-e felmenni Jeruzsálembe s ott ítéletet nyerni ezektől,* vagyis hajlandó-e az apostol a főtanács elé állani és annak ítéletét elfogadni. A helytartó az apostol megnyugtatására hozzáteszi, hogy az ítélkezésnél jelen lesz, nehogy vele, mint római polgárral, valami igazságtalanság történjék. Fesztus meg van győződve, hogy az apostol ellen emelt felségsértési vádnak nincsen semmi alapja, nem marad más, csak a vallási dolgokat illető vád, ez pedig a zsidó főtanács elé tartozik. Azt hiszi, hogy lehet az apostolt ezen zsidó törvényszék elé vinni. Mindenkép fenntartja azonban magának a jogot, hogy a főtanács ítéletét jóváhagyja, vagy sem.

* 10. *A császár ítélőszéke előtt állok;* a római jog szerint a helytartó képviseli a császárt és a császár nevében s tekintélyével ítélkezik, tehát a helytartó ítélőszéke a császár ítélőszéke.

* 11. Az apostol kimondja az ünnepélyes szót: *Fellebbezek a császárhoz.* A római polgárnak, a világnak bármely részében tartózkodott is, joga volt kívánni, hogy Rómába szállítsák és ott ítéljenek fölötte. A fellebbezéshez elég volt a kijelentés, hogy a vádlott fellebbez. A fellebbezésnek helye volt az ítélet kimondása előtt s következménye volt, hogy a vádlottat immár sem elítélni, sem felmenteni nem lehetett, hanem a császár ítélőszéke elé kellett állítani. A fellebbezést csak a legritkább esetekben lehetett elutasítani.

* 13-27. Fesztus megkéri Agrippa királyt, hogy hallgassa ki az apostolt.

* 13. *II. Agrippa* király fia volt annak a Heródesnek (L. Agrippának), aki lefejeztette Jakab apostolt és börtönbe vetette Szt. Pétert. (Lásd Csel. 12. fej.) A Palesztinától északra fekvő tartományoknak, majd Galilea és a Jordánon túli vidék jórészének uralmát kapta Néró császártól. Judeának uralmát nem kapta meg, az továbbra is a császári helytartók kormányzása alatt maradt, de Agrippa őre lett a jeruzsálemi templomnak és a templom kincseinek. *Bernice* (— Berenike) II. Agrippának a nővére volt. Özvegységre jutván, fivérének, II. Agrippának a házában élt, míg újból férjhez nem ment.

* 18. Fesztus, mikor látta a zsidók haragját Szt. Pál ellen, azt *gyanította,* hogy lázadóval, gonosztevővel, a római uralom erőszakos ellenségével van dolga. De amikor meghallgatta a vádjaikat, mindebből semmit sem talált bennük, ellenkezőleg, nevetségeseknek találta őket, főként, hogy az apostol halott emberről azt tanítja, hogy él. A görög szöveg világosabban fejezi ki ugyanazt a gondolatot; Fesztus azt mondja ugyanis a görög szöveg szerint, hogy a vádlók nem hozakodtak elő olyan gonoszság vádjával, mint ő gondolta volna.

* 22. Agrippa szerette, hogy őt hivő zsidónak tartsák s szerette a zsidó vallás pártfogójának szerepét játszani, érthető, hogy kívánta látni és *hallani azt az embert,* aki annyira magára zúdította a zsidók haragját. — 26. *Az úr,* akinek a helytarló köteles jelentést tenni, a császár. A keleti vallásokban ezt a megszólítást az isteneknek adták, Caligula császár idejétől kezdve a római császárok tartottak igényt reá.

désben, azt mondtam, hogy akar-e felmenni Jeruzsálembe, hogy ezek ott ítélkezzenek felette. 21 Pál azonban fellebbezett, hogy a császár ítélkezzen fölötte, őrizetben tartottam, amíg el nem küldöm a császárhoz.« 22 Erre Agrippa azt mondta Fesztusznak: »Magam szeretném meghallgatni ezt az embert.« »Holnap – válaszolta – majd meghallod.«

23 A következő napon Agrippa és Bereniké nagy pompával eljöttek, és bementek a tárgyalóterembe az ezredesekkel és a város előkelő polgáraival. Fesztusz parancsára elővezették Pált. 24 Ekkor Fesztusz így szólt: »Agrippa király, és ti férfiak mindnyájan, akik velünk itt jelen vagytok! Íme, látjátok őt, aki miatt a zsidók egész sokasága megkeresett engem Jeruzsálemben, követelőzve és lármázva, hogy nem szabad tovább élnie. 25 Én azonban úgy találtam, hogy nem követett el semmit sem, ami miatt halált érdemelne. Mivel ő a császárhoz fellebbezett, úgy határoztam, hogy odaküldöm. 26 Nincsen semmi, ami bizonyosat írhatnék róla uramnak. Ezért hoztam őt elétek, kiváltképpen teeléd, Agrippa király, hogy a kihallgatás megtörténte után tudjak mit írni. 27 Mert nem látom ésszerűnek, hogy elküldjem a foglyot, és ne jelentsem az ellene emelt vádakat.«

Csel 26

1 Agrippa erre azt mondta Pálnak: »Megengedjük, hogy szólj a magad érdekében.« Ekkor Pál kitárta kezét, és elkezdte előadni védekezését: 2 »Boldognak tartom magam, Agrippa király, hogy jelenlétedben védekezem ma mindaz ellen, amivel a zsidók vádolnak. 3 Főként pedig azért, mert te ismered a zsidóknál levő összes szokást és vitás kérdést. Azért kérlek, hallgass meg türelmesen. 4 A zsidók mindnyájan ismerik ugyanis életemet ifjúságomtól kezdve, amely elejétől fogva népem körében folyt le Jeruzsálemben. 5 Tudják rólam korábbról, kezdettől fogva – ha hajlandók lennének tanúskodni –, hogy vallásunknak legszigorúbb felekezete szerint éltem, mint farizeus. 6 Most mégis itt állok, ítélkezésnek alávetve, mert reménykedem abban az ígéretben, amelyet Isten tett atyáinknak, 7 s amelyre tizenkét törzsünk éjjel-nappal szolgálva reméli, hogy eljut. E reménység miatt vádolnak engem a zsidók, király. 8 Mi hihetetlent találtok abban, hogy Isten a halottakat feltámasztja?

9 Korábban magam is azt tartottam, hogy nagy ellenségként kell eljárnom a Názáreti Jézus neve ellen, 10 s ezt meg is tettem Jeruzsálemben. A szentek közül sokat zárattam börtönökbe,

* 26,1-23. Szt. Pál elmondja védőbeszédjét Agrippa király előtt.

* 1. *Agrippa adja meg az engedélyt* az apostolnak beszédje megkezdéséhez, mert Fesztus átengedte neki, mint vendégének az elnöklést a gyülekezetben. *Kiterjeszté kezét:* az ókor szónokainak kézmozdulata volt, hogy a hüvelyk- és a kisujjat behajtották, a többit kinyújtották, a jobbkart a köpeny alól kiterjesztették, a balkar pedig a köpeny (vagy tóga) alatt maradt. Szt. Pál bilincsei nem voltak sem oly szorosak, sem oly nehezek, hogy akadályozták volna karját a mozgásban.

* 2. Az apostol a beszédje bevezetésében kifejezi bizalmát Agrippa igazságérzetében, meg akarja nyerni a király jóindulatát, de azért nem hízeleg a királynak.

* 3. A régi zsidó tudósok is dicsérik Agrippát, hogy tökéletesen ismerte a törvényt.

* 4. Szt. Pál azt hangoztatja, hogy gyermekkorától fogva *népe körében* nőtt fel, már azért is lehetetlen, hogy megtagadja nemzetét.

* 5. Az apostol a *farizeusok szigorú* hagyományainak szellemében és törvényeiknek megtartásában nőtt fel s maga is a *farizeusok* pártjához tartozott. (Csel. 23,8.)

* 6. Szt. Pál mint farizeus ragaszkodik a zsidó nép ősatyáinak adott ígéretekhez. Ezek az ígéretek szólnak a Messiásról é« a messiási országról; ettől elválaszthatatlan a holtak feltámadásának a reménye: ez volt a zsidók nemzeti reménysége.

* 7. A tizenkét törzsből álló zsidó nép *reméli,* hogy eljut az Istentől megígért messiási üdvösségre. Azért *végez istenszolgálatot,* ezért imádkozik és mutat be áldozatot éjjel-nappal.

* 9. *skk.* V. ö. Csel. 8,1-3; 9,13. skk. 22,4. skk.

* 10. *A szentek* a keresztény hívek. (Lásd Csel. 9,13. jegyz.) *Megölték őket :* e szavakból az következik, hogy a zsidók

miután a főpapoktól felhatalmazást nyertem. Amikor pedig megölték őket, a hozzájárulásomat adtam. 11 Zsinagógáról zsinagógára járva sok esetben megkínoztam őket, így akartam őket káromlásra kényszeríteni. S aztán, egyre jobban dühöngve ellenük, idegen városokban is üldöztem őket.

12 Amikor ilyen szándékkal a főpapok felhatalmazásával és engedélyével Damaszkuszba mentem, 13 útközben egyszer déltájban azt láttam, király, hogy az égből a nap fényénél ragyogóbb világosság ragyogott körül engem, s azokat, akik velem voltak. 14 Mindannyian leestünk a földre, s ekkor szózatot hallottam, amely héber nyelven így szólt hozzám: `Saul, Saul, miért üldözöl engem? Nehéz neked az ösztöke ellen rugdalóznod!' 15 Erre megkérdeztem: `Ki vagy, Uram?' Az Úr ekkor így szólt: `Én vagyok Jézus, akit te üldözöl. 16 De kelj fel, és állj lábadra, mert azért jelentem meg neked, hogy szolgájává és tanújává tegyelek azoknak a dolgoknak, amiket láttál, és amelyek végett még meg fogok jelenni neked. 17 Ezért kimentelek téged a népből és a pogányok közül, akik közé most küldlek, 18 hogy megnyisd szemüket, s hogy a sötétségből a világosságra, és a sátán hatalmából Istenhez térjenek, s így elnyerjék a bűnök bocsánatát, és az örökrészt a szentek között a bennem való hit által.'

19 Mindezek következtében, Agrippa király, nem kételkedtem a mennyei látomásban. 20 Először a Damaszkuszban levőknek, aztán Jeruzsálemben és Júdea egész tartományában, végül a pogányoknak hirdettem, hogy tartsanak bűnbánatot, és térjenek Istenhez, végezzék a bűnbánat méltó cselekedeteit. 21 Emiatt fogtak el a zsidók, amikor a templomban voltam, és meg akartak ölni. 22 De Isten oltalma megsegített, és a mai napig helytálltam mint tanú, kicsi és nagy előtt. Nem mondok semmit sem azokon kívül, amikről Mózes és a próféták beszéltek, mint eljövendő dolgokról: 23 hogy Krisztus szenvedni fog, első lesz a halottak föltámadásában, és világosságot fog hirdetni a népnek és a pogányoknak.«

24 Mikor ezeket szólva előadta védekezését, Fesztusz jó hangosan azt mondta: »Esztelen vagy Pál, a sok tudomány esztelenségbe kerget téged!« 25 Pál pedig: »Nem vagyok én esztelen, kegyelmes Fesztusz, hanem az igazság és a józanság szavait mondom. 26 A király ugyanis, akihez éppen ezért bátran beszélek, tud ezekről. Úgy gondolom, ezek közül semmi sem ismeretlen előtte, hiszen ezekből semmi sem történt holmi zugban. 27 Agrippa

István diakónuson kívül mást is megöltek a hívek közül. Közelebbi adataink erre nézve nincsenek. *Hozzájárulásomat adtam,* vagyis az apostol helyeselte a megöletésüket. (Lásd Csel. 7,60; 22,20.)

* 17. *Kiragadlak téged a népből és a pogányok közül:* az Úr megígérte Szt. Pálnak, hogy megmenti őt a zsidók (a nép) és a pogányok üldözéséből.

* 18. Szt. Pálnak kötelessége és feladata lett, hogy *megnyissa a zsidóknak és a pogányoknak a szemét,* mert a zsidók látva nem láttak (Máté 19,13.), a pogányok pedig, bár megismerhették volna az Istent a teremtett világból, de nem imádták, mint Istent, (Róm. 1,21.) *Az osztályrész a szentek között* jelenti a szenteknek az osztályrészét, vagyis az örök boldogságot.

* 19. *Ennek következtében:* mivel a damaszkusi látomás erről kioktatta, Szt. Pál nem volt *hitetlen,* a görög szöveg szerint nem volt engedetlen a látomás iránt, hanem hirdette az evangéliumot a zsidóknak és a pogányoknak. *A bűnbánatnak méltó cselekedetei* azok a jócselekedetek, melyek az igazi bűnbánatnak a bizonyítékai. (Lásd Máté 3,8, Jegyz.) Szt. Pál számára a jócselekedetek szükséges bizonyítékai a bűnbánatnak és a hitnek; ezek bizonyítják, hogy megvan a hit és a bűnbánat.

* 21. *Ez okból,* azért, mert Szt. Pál hirdette az evangéliumot a pogányoknak épúgy, mint a zsidóknak, azért, mert a pogányok számára is hirdette az üdvösséget s nem azért, mert megszentségtelenítette volna a templomot, fogták őt el a zsidók.

* 22. Az apostol *megállt tanuként kicsiny és nagy előtt,* tanúságot tett az evangéliumi igazságokról szegény és alacsonysorsú előtt épúgy, mint magasrangúak előtt. *Nem mondott semmit sem azokon kívül, amikről Mózes és a próféták beszéllek, mint eljövendőkről,* mert az apostol azt vallja, hogy a keresztény vallás nem más, mint azoknak a beteljesedése, amiket Mózes és a próféták az ószövetségben előre hirdettek. Ennélfogva ha a zsidók valóban hinnének Mózesnek és a prófétáknak, akkor el kellene fogadniok az evangéliumi tanítást is.

* 23. *A népnek és a pogányoknak:* a messiási országba be kell lépniök a zsidóknak és a pogányoknak. A kettőnek ez az egy sorba való helyezése bántotta leginkább a zsidókat. Szt. Pál bizonyára idézett és kifejtett a beszédjében több részt Mózesnek és a prófétáknak a könyveiből s bizonyította velük, hogy az ószövetségi jövendölések értelmében a Messiásnak szenvednie kell, ő lesz az első a feltámadásban és ő hoz világosságot, üdvösséget a zsidóknak és pogányoknak. (Lásd Csel. 3,22-24. Luk. 24,27-44.) Szt. Lukács nyilvánvalóan nem közli egész terjedelmében az apostol beszédjét, csak jelzi, hogy az apostol Mózes és a próféták tanításából azt a következtetést vonta le: ha Mózes és a próféták előre megmondották, hogy a Messiás szenvedni, meghalni és feltámadni fog, akkor ebből az következik, hogy Jézus a Messiás, a megígért Üdvözítő, az élet szerzője azok számára, kik hisznek benne.

* 24-32. *Szt. Pál vitája Fesytussal és Agrippával.*

* 24. Fesztus *nagy hangon* szólt, ami a meglepetésnek, esetleg a türelmetlenségének is a jele volt. *A sok tudomány esztelenségbe visz:* Fesztus az apostol által felhozott sok ószövetségi idézetre gondol, az apostol valószínűleg kívülről elmondott több idézetet, de az is tudomására juthatott Fesztusnak, hogy Szt. Pálnak szentírási tekercsei vannak, melyeket börtönében olvasni szokott.

* 25. *A kegyelmes* megszólításról lásd Csel. 23,26; 1,1.

király, hiszel a prófétáknak? Tudom, hogy hiszel!«
28 Erre Agrippa így szólt Pálhoz: »Kevésen múlik,
hogy meggyőzz, és keresztény legyek.« 29 Pál pe-
dig: »Kérem Istentől, akár kicsi, akár nagy áron,
hogy nemcsak te, hanem azok is mindnyájan, akik
ma hallanak, olyanok legyenek, amilyen én is va-
gyok, leszámítva ezeket a köteleket.«

30 Erre a király, a helytartó, Bereniké és akik
mellettük ültek, felkeltek. 31 Távozás közben így
beszélgettek egymással: »Ez az ember semmit
sem tett, ami halált vagy bilincseket érdemelne.«
32 Agrippa pedig azt mondta Fesztusznak: »Ezt az
embert el lehetett volna bocsátani, ha nem fellеb-
bezett volna a császárhoz.«

Csel 27

A fogoly apostol útja Rómába

1 Miután a határozat úgy szólt, hogy hajón el-
viszik őt Itáliába, Pált a többi fogollyal együtt át-
adták az Auguszta-zászlóalj Júliusz nevű százado-
sának. 2 Felszálltunk tehát egy adramittiumi ha-
jóra, s útnak indultunk, megkezdve a hajózást az
ázsiai helységek felé. A Tesszalonikiből való ma-
kedóniai Arisztarchosz is velünk tartott. 3 Másnap
elérkeztünk Szidonba. Júliusz emberségesen bánt
Pállal. Megengedte neki, hogy felkeresse barátait,
s gondoskodjék magáról. 4 Amikor onnan elindul-
tunk, Ciprus alá hajóztunk, mert a szelek éppen
szembe fújtak. 5 Áthajózva Cilícia és Pamfília ten-
gerén, elérkeztünk a líkiai Mírába. 6 Mivel a szá-
zados talált ott egy Itáliába induló alexandriai ha-
jót, arra szállított át minket. 7 Miután hajónk több
napon át lassan haladt előre, nagy nehezen eljutot-
tunk Knídosz elé, de mert a szél gátolt bennünket,
Szalmóné táján áthajóztunk Kréta alá. 8 Nagy ne-
hezen haladtunk mellette, s elérkeztünk egy Jóki-
kötő nevű helyhez Lászea város közelében. 9 Mi-
vel az idő igen előre haladt, és a hajózás nem volt
már biztonságos, hisz a böjt is elmúlt már, Pál fi-
gyelmeztette őket 10 ezekkel a szavakkal: »Fér-
fiak, látom, hogy a hajózás nemcsak a rakomány-
nak és a hajónak, hanem az életünknek is gyöt-

jegyz. Luk. 1,3. jegyz.

* 26. Agrippának tudnia kellett a főbb evangéliumi eseményekről, mert azok a nyilvánosság előtt történtek, a zsidó fővárosban és nem *valami* elrejtett *zugban:* Jézus tanítása, halála és feltámadása, az apostoli igehirdetés, a húsvéti események, István vértanusága, egyszóval a kereszténység megszületése.

* 27. Szt. Pál bebizonyította, hogy a próféták megjövendölték a Messiás szenvedését, halálát és feltámadását. Megkérdezi tehát a királyt, hogy *hisz-e a prófétáknak.* Ha igen, akkor el kell ismernie, hogy nincs ésszerűtlenség az apostol tanításában és tanúbizonyságában Jézus haláláról és feltámadásáról.

* 28. Agrippa az apostol komoly felszólítására félig tréfálkozva feleli: *Kevésen múlik s rábeszélsz, hogy keresztény legyek.* Gúnyolódik az apostolon, hogy azt hiszi, ilyen kevés, csekély fáradság árán lehet őt rábeszélni, hogy keresztény legyen.

* 29. Szt. Pál azonban komolyan válaszol a királynak, hogy akár *kicsiny, akár nagy* árat, fáradságot és áldozatot kész hozni, hogy hallgatói keresztények legyenek, de a *kötelékek,* a bilincsek szégyenét nem kívánja nekik.

* 30. A király fél, hogy Szt. Pál folytatja a bizonyítását és újabb kérdéseket tesz fel neki a messiási jövendölésekről, melyekre nem akar válaszolni, azért hirtelenül megszakítja a tárgyalást, *felkel* s a helytartó, Bernice és a kíséret követi a példáját.

* 32. Valószínű, hogy Agrippának ez az ítélete befolyásolta a levél tartalmát, melyet a helytartó Rómába küldött az apostol ügyében.

* 27,1-13. *Szt. Pált fogolyként szállítják haján Cezáreából Rómába. Cezareától Kréta szigetéig.*

* 1. Az Apostolok Cselekedeteinek utolsó két fejezete részletesen leírja Szt. Pál útját Rómába. A leírás pontossága és élénksége arról tanuskodik, hogy .csak szemtanú irhatta meg, aki maga is résztvett ebben az útban és aki az ókor hajózási s a Földközi-tenger földrajzi viszonyait jól ismerte. *A többi fogoly* között lehetett olyan, aki szintén fellebbezett a császárhoz, vagy pedig lehetett halálraítélt, akit Rómába vittek, hogy cirkuszi játékokban lelje a halálát. *Július* olyan zászlóaljnak volt a századosa, mely az *Auguszta* kitüntető nevet viselte. Ezt a nevet több zászlóalj is megkapta a római hadseregben.

* 2. Nem találtak Rómába menő hajót, azért felszálltak olyanra, mely őket egy kisázsiai kikötőbe vitte. Azt remélték, hogy ott találnak majd Itáliába menőt. A hajó, amelyre felszálltak, az *adrumittiumi* kikötőbe tartozott. Adrumittium Kisázsia Mizia nevű tartományának virágzó kikötője volt, Leszbos szigetével szemben. Olyan hajót választottak, mely Kisázsia partjai mentén haladt s arra számítottak, hogy találnak majd valamelyik kikötőben Kisázsia partján olyan hajót, mely Rómába tart. Innen kezdve az elbeszélés ismét többes szám első személyben folyik (útnak indnlunk, *velünk* tartott stb.), ami abba maradt a 21. fej. 18. versétől fogva. Ez annak a jele, hogy Szt. Lukács is a hajón van. *Arisztarchus* Szt. Pál társaságában maradt Rómában is. (Csel. 20,4; Kol. 4,10. Filem. 24.)

* 3. Az Üdvözítő is járt *Szidon* (Csel. 12,20. jegyz.) vidékén. (Máté 15,21. Márk 7,21.) Feniciában már hirdették az evangéliumot s így érthető, hogy tanítványok is voltak már itt. (Csel. 11,19. jegyz.) *Julius* százados *emberségesen bánt Szt. Pállal* és az egész úton jóindulatot tanúsított irányában. (Csel. 27,43; 28,11.) *Megengedte* az apostolnak, *hogy* testi szükségleteiről *gondoskodjék,* vagy úgyis lehet érteni a

relmére és nagy kárára kezd lenni.« 11 A százados azonban inkább hitt a kormányosnak és a kapitánynak, mint Pál szavainak. 12 S mivel a kikötő sem volt alkalmas a telelésre, a többség megállapodott abban a tervben, hogy elhajóznak onnan. Ha csak lehetséges, elérik Főnixet, és ott telelnek a krétai kikötőben, amely a délnyugati és északnyugati szélirányra tekint.

13 Mivel a déli szél gyengén fújt, és úgy gondolták, hogy kitarthatnak szándékuk mellett, felszedték hát a horgonyt, és tovább haladtak szorosan Kréta mellett.

A tengeri vihar

14 De röviddel ezután rájuk tört onnan az Északkeletinek nevezett orkán. 15 Mivel elkapta a hajót, és nem tudtunk a szél ellen haladni, elsodródtunk, átengedve a hajót a szélrohamoknak. 16 Amikor elszáguldottunk egy Kauda nevű kis sziget alatt, alig tudtuk megmenteni a csónakot. 17 Mikor végre sikerült azt felhúzni, védőintézkedéseket alkalmaztak: átkötötték a hajót, és mivel attól tartottak, hogy a Szirtiszhez csapódnak, lebocsátották a lassítót, és így haladtak tovább. 18 A hatalmas vihar úgy hányt-vetett bennünket, hogy másnap kidobálták a rakományt. 19 Harmadnap pedig a hajó felszereléseit dobálták ki saját kezükkel. 20 S mert több napon át sem a nap, sem a csillagok nem tűntek fel, és a rémséges vihar folyton dühöngött, odalett már minden reményünk, hogy megmenekülünk.

21 Mikor már sokat éheztek, Pál közéjük állt, és így szólt: »Férfiak, rám kellett volna hallgatnotok, nem kellett volna elindulni Kréta alól, s nem szenvednénk ezt a vesződséget és kárt. 22 De most is arra biztatlak titeket, legyen a lelketek bizakodó, mert egy ember sem fog közületek elveszni, egyedül a hajó. 23 Ezen az éjszakán ugyanis megállt mellettem Isten angyala – én az övé vagyok és neki szolgálok –, 24 s azt mondta: `Ne félj, Pál! A császár elé kell állnod; íme, Isten neked ajándékozta mindazokat, akik veled hajóznak!' 25 Azért férfiak, legyetek bizakodó lelkűek, mert én elhiszem Istennek, hogy úgy lesz, amint nekem megmondta. 26 Ki kell vetődnünk valamelyik szigetre.«

Hajótörés egy szigetnél

27 Amikor már a tizennegyedik éjszaka is beállt, amióta az Adrián hajóztunk, éjféltájban a hajósok azt gyanították, hogy valamiféle föld tűnik fel előttük. 28 Erre lebocsátották a mélységmérőt, és húsz ölet mértek. Majd kicsit továbbhaladva onnan már tizenöt ölet mértek. 29 Ezért attól

görög szöveget: megengedte, hogy az apostol elfogadja a hívek gondoskodását róla. *Ciprus alá hajóztak:* a rendes útirány az lett volna, hogy Szidonbol egyenes vonalban Ciprus délnyugati sarka felé tartsanak és a sziget nyugati partja előtt felfelé hajózzanak Mirába. Mivel azonban az őszi évszakban az északnyugati szelek uralkodnak itt, épen a széllel szemben kellett volna menniük, ha a rendes útirányt követik. Azért ettől eltérnek s irányukat veszik Ciprus északkeleti csücske felé. Egy ideig a sziget északi partja előtt haladva, átvágnak a Földközi-tengernek azon a részén, mely Ciprus szigete és a két kisázsiai tartománynak, Ciliciának és Pamfiliának partvidéke közé esik. Szt. Lukács a Földközi-tengernek ezt a részét *Cilicia és Pamfilia tengerének* nevezi. Sok görög, azonkívül latin és szír kéziratban *Lisztra* helyett Mira olvasható, ami helyesebbnek is látszik, mert Lisztra nevű kikötő nincs a kisázsiai partokon, Mira ellenben nagy rakodókikötő volt az Egyiptom és Róma között folyó gabonakereskedelem számára.

* 6. Az *alexandriai hajó* egyike volt a nagy gabonaszállító hajóknak, melyek Egyiptomból, a világ eleségtárából Itáliába vitték a gabonát. Az ilyen hajók befogadóképessége 300-350 tonna volt, alakjuk inkább gömbölyded, mint hosszú-keskeny, a fedélzet közepéről emelkedett ki a főárboc, az elülső részén is volt árboca, melyre a vezérvitorla került. Az ilyen nagy hajóknak gyorsasága óránként hat tengeri mérföldet is elért, ha a szél a hátukba fújt. Mikor azonban a szél iránya kedvezőtlen volt, bajosan lehetett őket kormányozni nehézkes gömbölyded alakjuk miatt.

* 7. *Knidus* 130 mérföldnyire Mirától Kisázsia délnyugati partján. Kedvező időjárás mellett egy nap alatt ide lehetett volna jutni Mirából. Az apostol hajója azonban csak *lassan haladt előre a kedvezőtlen szél miatt s* nem is bírtak kikötni Knidusbah. A rövidebb út innen az lett volna, hogy egyenesen nyugatnak, Görögország déli végének (Kythera szigetnek) tartottak volna, de a .szél miatt erősen délnyugatnak, Kréta szigete alá kerültek a Szalmone hegyfoknál, Kréta keleti sarkában.

* 8. Kréta szigetének északi partján védett jó kikötők vannak, de a szél miatt a sziget déli partja alá kerültek, hol most némikép védve voltak a sziget által északról, de nyugat felé is nehezen tudtak előrehaladni Kréta déli partja mentén s itt érték a Jókikötőt.

* 9. *A böjt,* az engesztelésnapi (hosszúnapi) böjt (58-ban Kr. u. szept. 10-én, 59-ben okt. 5-én) idején az ókor hajósa már nem szívesen szállt tengerre. Szeptember közepétől november közepéig veszélyesnek mondották a hajózást, mely azután november közepétől március haváig teljesen szünetelt.

* 12. *Főnix* kikötője szintén Kréta szigetének déli partján van a Jókikötőtől odább nyugatra haladva. Az egyetlen nagyobb kikötő a sziget déli oldalán, amely védve van a *délnyugati és északnyugati* szél irányában.

* 13. *Asszontól elindultak*; a görög szöveg nem említ helységnevet, mint a latin, amely Asszont helységnévnek veszi, hanem azt mondja, hogy a hajó szorosabban (görögül = aszszon) tartott a part mentén s úgy haladt Kréta alatt.

* 14-26. *Tizennégynapi hányódás a Földközi-tengeren.*

* 14. *A forgószél* Kréta szigetének hegyeiből, *északkeletről* vágott le a hajóra.

* 16. *Kauda sziget* Kréta alatt, Főnixtői mintegy hat mérföldnyire van délnyugati irányban. Nem volt már tanácsos, hogy a mentőcsónakot a hajó a vizén maga után vonja, mert a kötél, amellyel a hajóhoz volt erősítve, elszakadhatott s a

tartva, hogy sziklás helyekbe ütközünk, leeresztettek négy vasmacskát a hajó faráról, és aggódva várták, hogy kivilágosodjon. **30** Közben a hajósok meg akartak szökni a hajóról. Azzal az ürüggyel, hogy a hajó orráról horgonyokat vetnek ki, leeresztették a csónakot. **31** Ekkor Pál azt mondta a századosnak és a katonáknak: »Ha ezek nem maradnak a hajón, ti nem menekülhettek meg.« **32** Erre a katonák elvágták a csónak köteleit és hagyták kiesni.

33 Amikor világosodni kezdett, Pál kérte mindnyájukat, hogy vegyenek magukhoz eledelt. Ezt mondta nekik: »Ma tizennegyedik napja, hogy vártok, étlen vagytok, és semmit sem vesztek magatokhoz. **34** Azért arra kérlek titeket, vegyetek táplálékot magatokhoz, ez a javatokra lesz. Egyikteknek sem vész el egy haja szála sem a fejéről.« **35** Miután ezt elmondta, fogta a kenyeret, s mindnyájuk szeme láttára hálát adott Istennek. Aztán megtörte azt, és elkezdett enni. **36** Erre mindnyájan megnyugodtak, és ők is vettek magukhoz eledelt. **37** Összesen kétszázhetvenhatan voltunk a hajón. **38** Amikor jóllaktak az étellel, úgy könnyítettek a hajón, hogy a gabonát a tengerbe dobták.

39 Bár ekkorra megvirradt már, a szárazföldet nem ismerték fel, de észrevettek egy öblöt, amelynek lejtős partja volt. Azt gondolták, hogy erre futtatják ki a hajót, ha tudják. **40** Miután a horgonyokat eloldották és a tengerbe dobták, meglazították a kormányrudak köteleit is, majd felvonták a vezérvitorlát a szél fújásának az irányában, így igyekeztek a part felé. **41** Amikor végül egy földnyelvhez jutottak, ráhajtották erre a hajót. A hajóorr megakadt ugyan, és mozdulatlan maradt, de a hátsó rész kezdett szétesni a hullámverés ereje miatt. **42** A katonáknak az volt a szándékuk, hogy megölik a foglyokat, nehogy valamelyik kiússzon és megszökjön. **43** A százados azonban meg akarta menteni Pált, ezért megtiltotta, hogy ezt megtegyék. Megparancsolta tehát, hogy azok bocsátkozzanak le elsőként, akik úszni tudnak. Jussanak ki és menjenek ki a szárazra. **44** A többieket pedig kivitték, kit deszkákon, kit a hajó roncsain. Így történt azután, hogy minden ember kimenekült a partra.

csónak odaveszhetett volna. Bizonyára már megtelt *vízzel* s azért nehéz volt a hányatott hajóra felhúzni, pedig hajótörés esetére biztonságba kellett helyezni.

* 17. *Körülkötözték* a hajó testét kötelekkel, valószínűleg a hajó hossza irányában, hogy fokozzák ellenállását a hullámok csapásaival szemben. *Szirtisz* volt a nevük az északafrikai partokon levő félelmetes zátonyoknak. Az úgynevezett Nagy-Szirtisz Kréta szigetétől mintegy 24 órai távolsásra van. *A lassító* kötelekre erősített vasmacska, vagy nehezék volt.

* 18. *Kihányták* a rakomány egy részét; a hajó, úgy látszik, a gabonán kívül más terhet is szállított. A gabonát egyelőre még nem dobták ki.

* 19. *Kidobálták a hajó felszereléseit,* amit csak nélkülözni lehetett, a megüresedett ivóvíztartókat, a köteleket, deszkákat stb.

* 21. *Az étlenség* abból származott, hogy nem volt idejük az ételeket elkészíteni, a készletük is talán fogytán volt s az embereknek félelmükben nem volt kedvük az étkezéshez.

* 23. Az Isten bátorítást adott az apostolnak élete válságos óráiban. (Csel. 23,11. jegyz.) *A mellém állott* kifejezésről lásd Csel. 1,10; 12,7; 23,18.

* 24. Az apostol imádkozott, hogy ő és útitársai megmeneküljenek. Az angyal megnyugtatta az apostolt, hogy kérése meghallgatásra talált, az Isten mint valami *ajándékot adja* az apostolnak a kegyelmet, hogy öt és útitársait megmenti.

* 27-44. *A hajótörés.*

* 27. A kereszténység első századában Adriának nevezték a Földközi-tengernek a középső részét, melyet Szicília, Itália, Görögország és Afrika fog körül.

* 28. Húsz öl = 36 méter, 15 öl = 27 méter.

* 29, Mivel a tenger mélysége rohamosan kisebbedett, a hajósok attól féltek, hogy a hajó még az éj folyamán sziklás zátonyba *ütközik* és elpusztul.

* 30. Az eljárás az volt, hogy a vasmacskákat a csónakba rakták s oly távolságra vitték a hajó orrától, amennyire a horgonykötelek engedték s ott a tengerfenékre bocsátották.

* 31. A katonák és a foglyok nem értettek a hajósmesterséghez és nem tudták volna a hajót partra vezetni, ha a hajósok nem maradtak volna a hajón. Az apostol erre figyelmezteti a századost.

* 33. *Étlenül maradtok,* nem a teljes étlenséget jelenti, hanem azt, hogy rendes ételt nem vettek magukhoz.

* 35. *Vette a kenyeret – hálát adott – és megtörte;* hasonlóképen cselekedett az Üdvözítő a csodálatos kenyérszaporításnál. (Máté 15,36. Márk 8,4. Ján. 6,11.) Az apostol a jámbor zsidók példájára az étkezés előtt hálaimádságot mondott, megszegte a kenyeret s hogy példájával buzdítsa a többieket, evett. Az apostol cselekvésében azonban sok a hasonlóság Jézus cselekvéséhez az utolsó vacsorán (Luk. 22,19. Kor. I. 11,23. 24.), azért több szentírásmagyarázó úgy értelmezi az apostol cselekvését, hogy a kenyeret átváltoztatta az Úr testévé, az Oltáriszentséget magához vette és társait, Lukácsot és Arisztarchost is megáldoztatta. A többiek pedig *eledelt* vettek magukhoz, amint a görög szöveg megkülönbözteti a (búzalisztből készült) kenyeret, melyet az apostol magához vett, attól az (rozslisztből, tejjel, olajjal és hússal készült) eledeltől, melyet a hajósok ettek.

* 38. A gabonaszállítmányt is kidobták a hajóról, hogy a hullám az alacsony vízben is kivesse a hajót a parthoz.

* 39. *Az öböl* a mai Szt. Pál-öböl Málta szigetének északnyugati pontján.

* 40. A görög szöveg szerint a horgonyokat is hagyták a tengerbe veszni.

Csel 28

Áttelelés a szigeten

1 Megmenekülésünk után tudtuk meg, hogy a
szigetet Máltának hívják. 2 A barbárok nem cse-
kély emberséget tanúsítottak irántunk: tüzeket
raktak, és gondoskodtak mindannyiunkról a ránk
szakadt esőben és hidegben. 3 Amikor azonban
Pál összeszedett egy csomó rőzsét és rárakta a
tűzre, egy vipera mászott elő a melegtől, és rávetette magát a kezére. 4 A barbárok meglátták a kezén lógó állatot, és azt mondogatták egymásnak:
»Ez az ember bizonyosan gyilkos, mert kimenekült ugyan a tengerből, de a bosszú nem hagyja
életben.« 5 De ő lerázta a kígyót a tűzbe, és nem
lett semmi baja. 6 Pedig azok azt hitték, hogy felpuffad, nyomban lerogy és meghal. Vártak is erre
jó ideig, s amikor látták, hogy semmi baj sem érte,
mást gondoltak: azt mondták, hogy isten.

7 Azon a vidéken a sziget Publiusz nevű fő-
emberének voltak birtokai. Ez befogadott minket,
és három napig jól tartott bennünket. 8 Publiusz
apja éppen akkor lázban és vérhasban gyötrődve
feküdt. Pál bement hozzá, imádkozott, aztán rátette a kezét, és meggyógyította. 9 Ez után az eset
után a szigetről minden beteg eljött hozzá, és mind
meggyógyult. 10 Ezek nagy tisztelettel vettek kö-
rül minket, s amikor hajóra szálltunk, elhalmoztak
bennünket a szükséges dolgokkal.

Hajóút Rómába

11 Három hónap múlva aztán elindultunk egy
alexandriai hajón, amely a szigeten telelt, s a »Di-
oszkuroszok« jelvényét viselte. 12 Eljutottunk
Szirakúzába, és ott maradtunk három napig.
13 Onnan körbehajózva Régiumba értünk. Mivel
másnap déli szél támadt, a rákövetkező napon Pu-
teoliba érkeztünk. 14 Itt testvéreket találtunk, akik
kértek minket, hogy maradjunk náluk hét napig, s
csak aztán mentünk Rómába. 15 A testvérek meg-
hallották ezt, és elénk jöttek onnan a Fórum Ap-
pii-ig és Tresz Tabernéig. Mikor Pál meglátta
őket, hálát adott Istennek, és bízni kezdett.

* 41. *A hely, ahol két tenger találkozik,* valószínűleg földnyelv volt, amelyet a hullámok vertek két ellenkező oldalról, a víz elborította annyira, hogy a hajóról nem lehetett látni, de nem oly magasságban, hogy a hajó átmehetett volna rajta.

* 42. A katonák féltek, hogy valamelyik fogoly meg ne szökjék. Halálbüntetés várt a katonára, ha megszökött a fogoly, aki az őrizetére volt bízva.

* 28,1-10. *Szt. Pál a hajótörés után útitársaival Melita szigetén marad három hónapig s itt többeket csodálatosan meggyógyít.*

* 1. *Melita* vagy Málta szigete feniciai gyarmat, de az apostoli időben már két század óta római gyarmat volt.

* 2. A sziget lakói *barbároknak* neveztetnek, mert nem beszéltek görögül. Szt. Pál valamit érthetett a sziget lakóinak a nyelvén a rokonság miatt, mely a feniciai és a héber nyelv között van, viszont a sziget lakói közül többen tudtak görögül és latinul.

* 4. A görögök és a rómaiak megszemélyesítették a *bosszú-állást* és istennő gyanánt tisztelték.

* 7. *A sziget főembere:* ez volt a hivatalos címe a sziget kormányzójának, aki Szicilia helytartójának helyettese volt. Melita ugyanis Szicilia római tartományhoz tartozott. Publius, mint a római államhatalom képviselője, felelős volt a római katonák és foglyok sorsáért, ezért *befogadta őket,* gondoskodott élelmezésükről és ezt *kegyesen*, jó szívvel cselekedte.

* 9. *A betegek mind eljöttek*, a görög szerint: a többiek is, kik a szigeten betegek voltak, eljöttek. Az apostolt és társait elhalmozták a szükséges dolgokkal, mert a hajótöréskor mindenük odaveszett.

* 11-15. *Az apostol útja Melitától Rómáig*.

* 11. Az apostol október végén ért Melitára, ha *három hónapig* időzött itt, akkor elindulása február elejére esik. Az ókorban a *Dioszkurokat*, Kasztort és Polluxot, kiket a görögök félistenek gyanánt tiszteltek, a hajósok védelmezőinek tartották s a hajók elülső részére ráfestették a képüket, vagy kifaragták az alakjukat.

* 12. *Szirakusza* római gyarmatváros volt Szicília szigetének keleti partján.

* 13. A parttól elkerültek ívben (más értelmezés szerint szorosan a part mentén haladtak), mert a szél iránya kedvezőtlen volt és a messzinai öbölben Regiumba értek. Közben a szél kedvezőre fordult s most már gyors menettel haladtak Nápoly fölé, Puteoliba.

* 14. Puteoliban *testvéreket találtak*: ez is mutatja, hogy a kereszténység mily gyorsasággal terjedt el a római birodalom azon városaiban, melyeknek – mint Puteolinak – élénk kereskedelmi forgalmuk volt a keleti városokkal, Antiochiával, Alexandriaval, Efezussal és Korintussal. A százados szívesen megadta az engedélyt a hét napi tartózkodásra Puteoliban. Közben valószínűleg utasításokat kért Rómából a nagyszámú fogoly elhelyezésére.

* 15. *Forum Appii* mintegy 60, *Trés Tabernae* 48 kilométernyire van Róma előtt a Via Appia nevű úton. Róma városának keresztény hívei néhány év előtt kaptak levelet az apostoltól (58-ban) s vágyódtak utána, hogy őt lássák, siettek tehát elébe. Az apostol előre látja, hogy az evangélium nagy eredménnyel fog köztük elterjedni, ezért *bizalomra gerjed és hálás az Istennek.*

* 16-31. *Szt. Pál a római zsidók főembereinek akarja hirdetni fogságában az evangéliumot, de visszautasításra talál.*

* 16. Az apostol bérelhetett magának lakást magánházban, ezt

A népek apostola Rómába érkezik és tanít

16 Mikor aztán megérkeztünk Rómába, megengedték Pálnak, hogy magánházban lakjon katonai őrizet mellett. 17 Harmadnapra összehívta a zsidók főembereit. Amikor összegyűltek, így szólt hozzájuk: »Testvérek, férfiak, nem tettem ugyan semmit sem a nép vagy az ősi szokás ellen, mégis megkötözve adtak át Jeruzsálemben a rómaiak kezébe. 18 Miután vizsgálatot tartottak ügyemben, el akartak bocsátani, hisz nincs semmi főbenjáró vétkem. 19 Mivel azonban a zsidók tiltakoztak, kénytelen voltam a császárhoz fellebbezni. Nem azért, mintha vádolnám valamivel nemzetemet. 20 Emiatt kértem, hogy lássalak titeket és beszéljek veletek. Ezek a kötelek ugyanis Izrael reménysége miatt vesznek körül engem.« 21 Azok azt válaszolták neki: »Semmilyen levelet nem kaptunk rólad Júdeából, és az idejövő testvérek egyike sem hozott hírt vagy mondott rólad valami rosszat. 22 Kérünk, hadd halljuk tőled, hogyan gondolkozol. Tudjuk ugyanis erről a felekezetről, hogy mindenütt ellenzésre talál.«

23 Megállapodtak tehát vele egy napban, s akkor igen sokan eljöttek hozzá a szállásra. Ő pedig magyarázott nekik, és tanúságot tett Isten országáról. Reggeltől estig igyekezett őket Mózes törvényéből és a prófétákból meggyőzni Jézusról. 24 Egyesek hittek szavainak, mások viszont nem hittek. 25 Mivel nem értettek egyet egymás között, szétszéledtek, Pál pedig ezt a mondást idézte nekik: »Jól mondta a Szentlélek atyáinknak Izajás próféta által:

26 *`Menj el ehhez a néphez és mondd nekik:*
Hallván hallotok, de nem értetek,
nézvén néztek, de nem láttok.
27 *Mert megkeményedett ennek a népnek a szíve,*
és fülükkel nehezen hallanak,
a szemüket eltakarják,
nehogy lássanak a szemükkel,
s halljanak a fülükkel,
nehogy értsenek a szívükkel,
s megtérjenek, és meggyógyítsam őket' **{Iz 6,9-10}**.

28 Vegyétek tehát tudomásul, hogy Istennek ez az üdvözítő szándéka a pogányoknak szól, azok majd meghallgatják!« **[29]**

30 Ő pedig két álló esztendeig ott maradt bérelt szállásán, és fogadta mindazokat, akik hozzá betértek. 31 Közben hirdette Isten országát, s bátran és akadálytalanul tanított Urunkról, Jézus Krisztusról.

a kedvezményt megadták olyan fogolynak, ki nem volt vádolva főbenjáró bűnnel. De a magánlakáson is katona őrizete alatt állott, balkarja oda volt láncolva egy katona jobbkarjához. Ez volt a katonai őrizet. A katonák gyakran váltakoztak.

* 17. Az apostol tisztázni akarta magát a római *zsidók főemberei* előtt azoktól a vádaktól, melyeket róla terjesztettek, meg akarta nekik magyarázni, hogy fogoly ugyan, de a zsidó nép ellen nem vétett. A zsidóknak ekkor hét zsinagógájuk volt Rómában s úgy látszik, a zsinagógák elüljárói jöttek el az apostolhoz. *A nép* a zsidó nép, az Istennek választott népe.

* 19. A zsidók ellenezték az apostolnak szabadonbocsátását (Csel. 21,36; 22,22; 25,24.), azért az apostol joggal mondhatja, hogy a zsidóknak ellene való mesterkedései miatt *volt kénytelen a császárhoz fellebbezni.*

* 20. Szt. Pál azért akarta látni a római zsidókat, hogy kijelentse előttük, mi a fogságának az igazi oka. Az ok az, hogy hirdette a Messiás eljöttét, amit Izrael népe remélve vár. (Csel. 26,6. sk.)

* 21. A zsidók nem mondják, hogy eddig semmit sem hallottak az apostolról. Nem kaptak levelet, azaz hivatalos iratot a jeruzsálemi főtanácstól, nem értesültek róla, hogy az apostol miért került fogságba, azért igen tartózkodóan viselkednek.

* 22. A zsidók tudnak a kereszténységről. Nem is lehetett másként, hisz tudjuk az apostolnak leveléből, melyet néhány évvel előbb a római keresztényedhez írt, hogy Rómában ekkor már régen volt keresztény egyház, mely ugyan leginkább pogánykeresztényekből állott, de voltak benne zsidók is. A római zsidók szemében a kereszténység felekezet, melyről nem akarnak véleményt mondani, de tudják róla, hogy *mindenütt ellenzésre talál.* Szt. Pálról a zsidók azt híresztelték, hogy lerontja Mózesnek és a prófétáknak a tekintélyét. Az apostol meg épen Mózesnek és a prófétáknak írásaiból hirdeti Jézust és azt, hogy Jézus a Messiás, kinek eljövetelét hirdette Mózes és a próféták.

* 25. A zsidók egymással vitatkoztak Szt. Pálnak bizonyítékairól, amelyekkel kimutatta, hogy Jézus a Messiás.

* 26-27. Iz. 6,9. 10. A próféta szavainak értelmezését lásd Máté 13,13. jegyz. (V. ö. Márk 4,12. Luk. 8,10. Ján. 12,40.) A próféta a kortársaihoz intézi szavait, Szt. Pál pedig, épúgy, mint Krisztus Urunk (Máté 13,14. és párh.) koruknak hitetlen zsidóira alkalmazza őket, mivel a régi zsidók, kik nem hittek a prófétáknak, előképei azoknak a zsidóknak, kik nem hisznek Krisztus és az apostolok tanításának. A zsidók önhibájukból zárják el maguk elől a kegyelem forrásait, csukva tartják szemüket az evangéliumi tanítás világossága előtt, megátalkodnak a rosszban és nem akarnak megtérni, hogy lelkük meggyógyuljon.

* 28. *Az Isten üdvössége,* a messiási üdvösség, melyet a pogányoknak hirdetnek. Azok hívő lélekkel fogadják azt.

* 29. Az apostol két teljes évet töltött a bérelt magánlakásban. Szt. Lukács e szavakkal értésünkre adja, hogy a két esztendő elteltével az apostol helyzetében változás következett be. A pöre végre tárgyalásra került, az ítélet csak felmentő lehetett és Szt. Pál még néhány éven át nagy tevékenységet fejtett ki az evangélium hirdetésében. (Lásd Tim. I. 1,3-20; 3,14. Tim. II. 1,15-18; 2,9; 4,6. 27. Tit. 1,5; 3,12-15.)

PÁL APOSTOL LEVELEI

A RÓMAIAKNAK ÍRT LEVÉL

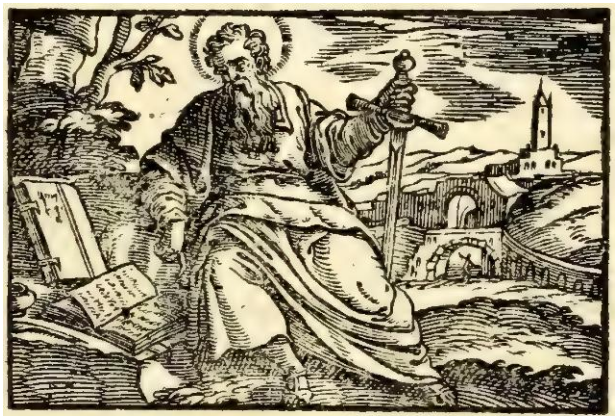

CÍMZÉS ÉS KÖSZÖNTÉS: 1,1-7

Róm 1

1 Pál, Jézus Krisztus szolgája, meghívott
apostol, akit Isten kiválasztott evangéliuma szá-
mára – 2 amelyet Isten előre megígért a szent ira-
tokban prófétái által 3 Fiáról, aki testileg Dávid
nemzetségéből született, 4 de akit a szentség Lelke
szerint, a halottak közül való föltámadás által Is-
ten hatalmas Fiául rendelt; 5 s aki által kegyelmet
és apostoli megbízást kaptunk minden néphez,
hogy engedelmeskedjenek a hit által az ő nevéért
6 – ezek közé tartoztok ti is, Jézus Krisztus meg-
hívottjai –, 7 Isten összes szeretteinek, akik Róma-
ban vannak, a meghívott szenteknek. Kegyelem és
békesség nektek Istentől, a mi Atyánktól, és az Úr
Jézus Krisztustól!

Hálaadás; a levél témája: 1,8-17

8 Először is hálát adok Istenemnek Jézus
Krisztus által mindnyájatokért, mert az egész vi-
lágon magasztalják a ti hiteteket. 9 Tanúm az Is-
ten, akinek szolgálok lelkemmel Fiának evangéli-
umában, hogy hogyan emlékezem meg rólatok
szüntelenül, 10 s mindenkor könyörgök imádsága-
imban azért, hogy Isten akaratából végre-valahára
sikerüljön valahogyan eljutnom hozzátok. 11 Hi-
szen vágyódom az után, hogy lássalak titeket, és
juttassak nektek némi lelki kegyelmet, hogy meg-
erősítselek benneteket, 12 és hogy közöttetek tar-
tózkodva közösen megvigasztalódjunk egymás
hite, a tiétek és az enyém által. 13 Nem akarom,
testvérek, hogy ne tudjátok, milyen sokszor felte-
tem magamban, hogy elmegyek hozzátok, és hogy
elérjek valami eredményt köztetek is, mint ahogy
a többi népnél, de mindezideig gátolva voltam.

A Római levél kommentárja

* 1,1-7. *Szt. Pálnak, az evangélium apostolának üdvözlete a római egyház híveihez.*
A régi időben szinte szabály volt, hogy a levélíró üdvözléssé kezdte levelét és először is köszöntötte azt, akihez levelét intézte. Szt. Pál leveleiben az üdvözlés hosszabb, mint általában szokás volt, mert az apostol felsorolja a maga, vagy azoknak címeit, kikhez levelét írja. A római hívekhez intézett levél bevezető része meg különösen hosszú, mert az apostol belefoglalja az evangélium tartalmának az ismertetését.

* 1. Szt. Pál nevéről lásd Csel. 13, 9. – *Jézus Krisztus*, némely görög szövegben: Krisztus Jézus. – *Szolgája*; minden keresztény hívő szolgája Jézus Krisztusnak, amikép szolgája az Istennek. – *Meghívott apostol*; Szt. Pálnak kétségbevonhatatlan joga van ahhoz, hogy apostol legyen, mert az Istentől kapta a meghívást az apostolságra. Az Isten hívását a damaszkusi úton hallotta (Csel. 9,5. skk.). Amikor az Isten meghívta Szt. Pált apostolnak, akkor mintegy különválasztotta, elkülönítette a többi embertől s így az *Isten választotta ki az evangéliumra*, vagyis a meghívás és a kiválasztás célja az Isten evangéliumának szolgálata volt. Ez az evangélium az Istené, mert ő készítette elő és adta az emberiségnek.

* 2. Mielőtt az Isten megadta volna az evangéliumot Jézus Krisztus személyében, tanításában, megváltói működésében és az újszövetségi üdvintézmény szerzésében, már előre megígérte az ószövetségi *próféták által* s általában az ószövetségi Szentírásban.

* 3. *Fiáról*; vagyis az evangélium szól az Istennek Fiáról, a Szentháromságnak a második személyéről, aki öröktől fogva van, mint Isten, de az idők folyamán kétféle módon mutatkozott az emberek előtt: először a megtestesülésben, amikor emberré lett, és másodszor a feltámadásakor, amikor emberi teste és természete megdicsőült. *Fia:* a Szentháromság második személye, amint az Istenségben öröktől fogva létezik, és pedig eltekintve az emberiséghez való viszonyától. „*A testet tekintve*", jelenti az emberré lett Fiúistent emberi testtel és természettel, emberi módon való életében a földön. *Dávid nemzetségéből* lásd Máté 1,1. jegyz. Luk. 1,27. 35.

* 4. Szt. Pál az emberré lett második isteni személy földi életét a fogantatástól kezdve Jézus feltámadásáig a megalázottság és gyengeség állapotában való létezésnek tekinti; ezt követte Krisztusnak *a halottaiból való feltámadása*, amelynek következtében Jézus immár mint az *Istennek hatalomban levő Fia,* vagyis mint az Istennek hatalommal felruházott és hatalmat gyakorló Fia áll az emberiség előtt és az emberiséggel szemben, A feltámadást követő ez a megdicsőült és hatalomban ragyogó létezés megfelel a második isteni személy lelki vagyis szellemi legszentebb természetének, melyet az apostol a *szentség Lelkének* nevez. Az evangéliumnak tárgya ennélfogva: 1. a Fiúisten isteni létezésében a megtestesülés előtt, 2. az Isten-ember a megtestesülés után földi életében, 3. a megdicsőült Isten-ember a feltámadása után, „kinek az Atya átadott minden hatalmat", és kit a hívek, mint Urukat tisztelnek.

* 5. *Aki állal*, vagyis a feltámadott Jézus által, amikor megjelent az apostolnak a damaszkusi úton. Szt. Pál közvetlenül és egyenesen kapta tőle a kegyelmet, a megtérés kegyelmét és *az apostoli tisztséget*, a küldetést, hogy a nemzetek, azaz a nemzsidó népek, a pogányok apostola (Lásd Csel. 9,15.) legyen. Tehát apostoli küldetése szól az összes nemzetekre, hogy azok engedelmes lélekkel fogadják a hit igazságait, azokhoz ragaszkodjanak, megismerjék Jézus Krisztust úgy, amint az apostol az előző mondatban (3-4. vers) őt elénk

14 Adósa vagyok görögnek és barbárnak, bölcsnek
és tudatlannak; 15 ezért, ami engem illet, megvan
bennem a készség, hogy hirdessem az evangéliumot nektek is, rómaiaknak.

16 Nem szégyellem ugyanis az evangéliumot,
mert Isten ereje az mindenkinek az üdvösségére,
aki hisz, elsősorban a zsidónak, aztán a görögnek.
17 Mert Isten igazsága nyilvánul meg benne,
amely a hitből hitre vezet, amint írva van: *»Az igaz a hitből él«* **{Hab 2,4}**.

AZ EMBEREK MEGMENTÉSE: 1,18-8,39

A bűn uralma: 1,18-3,20

A nemzetek bűnei

18 Isten haragja megnyilvánul az égből azoknak az embereknek minden gonoszsága és igazságtalansága ellen, akik igazságtalansággal elfojtják az isteni igazságot. 19 Amit ugyanis tudni lehet Istenről, az nyilvánvaló előttük, mert Isten kinyilvánította nekik. 20 Hiszen az, ami láthatatlan benne: örök ereje és istensége, a világ teremtése óta alkotásai alapján értelemmel felismerhető. Éppen ezért nincs mentség számukra, 21 mivel ők, bár megismerték Istent, nem dicsőítették őt mint Istent, és nem adtak hálát neki, hanem üressé váltak gondolataikban, és sötétség borult oktalan szívükre. 22 Bölcseknek mondogatták magukat, és esztelenek lettek, 23 fölcserélték a halhatatlan Isten dicsőségét halandó embereknek, sőt madaraknak, négylábúaknak és csúszómászóknak a képmásával.

24 Ezért Isten átadta őket szívük vágya szerint
a tisztátalanságnak, hogy maguk becstelenítsék
meg testüket, 25 mint olyanok, akik felcserélték Isten igazságát a hazugsággal, és inkább tisztelték
és szolgálták a teremtményt, mint a Teremtőt, aki
áldott mindörökké. Ámen.

26 Ezért Isten átadta őket gyalázatos szenvedélyeiknek. Asszonyaik ugyanis elcserélték a természetes érintkezést a természetellenessel. 27 Hasonlóképpen a férfiak is, elhagyva a természetes együttélést az asszonnyal, egymás iránt gerjedtek vágyra, férfiak férfiakkal ocsmányságot műveltek; és így elvették eltévelyedésük illő bérét. 28 Ahogy ők nem méltatták Istent arra, hogy megtartsák ismeretükben, úgy Isten is ráhagyta őket romlott értelmükre, hadd tegyék azt, ami nem való; 29 hiszen telve vannak mindenféle igazságtalansággal, rosszasággal, kapzsisággal, romlottsággal, telve irigységgel, gyilkossággal, viszálykodással, csalással, gonoszlelkűséggel; árulkodók ők, 30 és rágalmazók, Isten előtt gyűlöletesek, gyaállítja, s így Úrnak tiszteljék és dicsőítsék. *Az ő neve* annyit jelent, mint maga Jézus Krisztus (Lásd Csel. 2,21.)

* 6. *Akik között*; a rómaiak jogilag véve a pogányok közé számítódnak, jóllehet a római hívek között sok zsidó keresztény is volt. — A római hívek is az üdvösségre meghívottak közé tartoznak s mint ilyenek Jézus Krisztusái, Jézus Krisztusnak a tulajdonát alkotják.

* 7. Ez a vers az első versnek a folytatása, de öt verset kitevő közbeszúrás választja el tőle. Az apostol megnevezi azokat, akikhez levelét intézi. Amint az ószövetségben a zsidó nép volt az Isten választott és szent népe, úgy az újszövetségben a keresztény hívek, kiket az Isten meghívott az egyházba és az üdvösségre, a *meghívott szentek,* mert Jézus Krisztushoz tartoznak és az ő életének részesei. Az apostol a római híveknek kegyelmet kíván, vagyis hogy Istennek kedvesek és tetszők legyenek s kívánja, hogy *békéjük* legyen főként az Istennel, mert az biztosítja a kegyelem állandóságát.

* 8-15. Az apostol régóta kívánt eljutni Rómába, hogy megerősítse a híveket hitükben.

* 8. Az apostoli korban általánosan elterjedt szokás volt a levél bevezető szavaihoz jámbor fohászt fűzni; az apostol követi ezt a szokást és *hálát ad az Istennek azért*, hogy a római híveket hitük kifogástalan voltáért, azaz a kereszténységhez való ragaszkodásukért mindenütt csak dicsérik. – *Jézus Krisztus által*; az apostol hite szerint Jézus a közvetítő közte és az Isten között. (V. ö. 5,1-2; 7,25.)

* 9. *A szolgálat*, melyet az apostol az Istennek teljesít, az evangéliumnak a hirdetése.

* 10. Az apostol nem szeretett ráépíteni olyan alapokra, melyeket más rakott le, de amikor a római egyházról van szó, akkor szíve vágya, hogy ott is fejtsen ki apostoli működést.

* 11. Nem mintha a római híveknek a hite hiányos vagy tévedésekkel fertőzött volna, de még ők is nyerhetnek és megerősödhetnek a hitben és a kegyelemben az apostol tevékenysége által.

* 12. Ha az apostol köztük lesz, látni és tapasztalni fogják egymás hitét, hogy ugyanaz a hite van neki és a római híveknek, s ennek megállapítása vigasztalásukra fog szolgálni.

* 13. Az apostol vágyódik utána, hogy a rómaiaknál valami gyümölcsöt elérjen, a hitüket megerősítse, a kegyelmi életet bennük növelje.

* 14. *Adósa vagyok*: az apostol erkölcsi kötelezettséget érez. – A pogányok részint görögök, azaz a görög-római művelődés körébe eső népek, részint barbárok, vagyis a többiek.

* 16-17. A levél tárgya: az üdvösség az evangéliumban való hitből fakad.

* 16. Az apostol némileg zavarban van, amikor arra gondol, hogy Rómában kell hirdetnie az evangéliumot, ahol a legjelesebb szónokok és költők találkoznak, szónokolnak és szavalnak. Tudja, hogy nem veheti fel velük a versenyt az előadás művészieségében és szépségeiben. Mégsem szégyenkezik azonban az evangélium miatt, nem szégyenli annak sem a hirdetését, sem a tartalmát, mert az evangélium ereje nem előadásának a művészieségében áll, hanem az Istentől van. – Az üdvösség jelenti a megmentést a lelki haláltól és a boldog örök élet elnyerését. Az evangélium üdvösséget szerez mindenkinek, aki hittel elfogadja, elsősorban a zsidóknak, mert történeti sorrendben először nekik kellett hirdetni az evangéliumot (Csel. 13,46.), s azután a pogányoknak. A görögök itt ellentétben a zsidókkal a nem-zsidók, azaz a pogányok.

lázkodók, kevélyek, kérkedők, fortélyos gazok, a szülőkkel szemben engedetlenek, **31** ostobák, megbízhatatlanok, szívtelenek, könyörtelenek. **32** Jóllehet megismerték Istennek azt az elhatározását, hogy akik ilyeneket tesznek, méltók a halálra, mégis, nemcsak megteszik, hanem az így cselekvőkkel egyet is értenek.

* 17. *Az Istennek igazsága*: Szt. Pál szembehelyezi egymással az emberi igazságot és az Isten igazságát. Az előbbi a (ószövetségi) törvényre támaszkodik, az utóbbit az Isten adja az embernek, s ez az igazság (megigazulás), mely a hitben gyökerezik, el volt rejtve az emberiség előtt, de ki lett nyilatkoztatva benne, vagyis az evangéliumban. *A hitből hitre* vezet: az Istentől adott igazság (az emberben: a megigazulás) feltételezi az emberben a hitet, s a hit, amely a megigazulás alapja, állandóan növekszik, erősödik az emberben. *A hitből a hitre* sajátos héber kifejezés (V. ö. Zsolt. 83,8; Kor. II. 2,16.), jelenti a hitnek növekedő és állandó gyarapodását s előhaladását. – *Az igaz pedig a hitből él*. Az apostol Habakuk próféta szavait idézi. (2,4.) A próféta azt mondotta, hogy a zsidók, akik hisznek az Istenben és bíznak az ő ígéreteiben, megszabadulnak a babiloni fogságból. Szt. Pál ezen szavakat az újszövetség igazaira alkalmazza. A babiloni fogság a bűn állapotának a jelképe, a zsidók hite az igaz keresztény ember hitének a jelképe. Az idézetben a szavakat kétféleképen lehet csoportosítani: az igaz a hitből – él, vagyis, aki a hitből megigazult, az él; vagy pedig az igaz – a hitből él. Az előbbi értelem inkább megfelel a próféta gondolatának.

* 18-23. A jelen verssel kezdődik a levél hittani (dogmatikai) fejtegetése, mely tart a 11. fejezetig. Ebben a részben az apostol azt mutatja ki először, hogy az igazság (az emberben megigazulás,. az üdvösség alapfeltétele) nincs meg sem a pogányokban, sem a zsidókban, s lefesti a pogányok, majd a zsidók vallási és erkölcsi állapotát. *A pogányok, mivel nem ismerték meg a Teremtőt, bálványokat imádnak*.

* 18. *Az Isten haragja*, vagyis a büntető igazságossága sújtja már most, az emberi történelem folyamán, nemcsak a világítéletkor, mindazokat, akik kihívják az Isten haragját. *A gonoszság* jelenti a lelkületnek és az érzületnek megromlott és helytelen viszonyát az Istenhez. *Az igazságtalanság* jelenti az Isten jogainak a megsértését. Az igazság és az igazságtalanság egymással ellenkező erők; mivel a pogányok az igazságtalanság állapotában vannak, az igazság mintegy le van fogva; ha azonban felszabadulna, kifejlődnék igazságosságba. Az isteni szó a fontosabb görög kéziratokban hiányzik.

* 19. *Ami megtudható az Istenről,* nem természetfölötti kinyilatkoztatás révén, hanem amit az ember az eszével a látható világból következtetés útján megismerhet az Istenről, az köztük, vagyis a pogányok körében is világosan ismert, mert az Isten azzal, hogy megteremtette a világot, világosan megismerhetővé tette.

* 20. *Ami láthatatlan* benne, az Istennek a láthatatlan tulajdonságai, mindenekelőtt az örök ereje, vagyis a mindenhatósága, szóval az isteni természete, *vagyis az istensége*, az emberi ész által megismerhető, amióta az Isten a világot megteremtette, mert az emberi ész a teremtményekről következtethet a Teremtőre. A pogányoknak is meg lehetett és meg kellett tenniök ezt a következtetést; megismerhették és meg kellett ismerniök a teremtő Istent s mint ilyent tisztelniök kellett őt, mivel nem tették, nincs mentség a számukra, vagyis bűnösök.

* 21. *Üresek lettek gondolataikban*: átadták magukat üres képzelődésnek. A bálványisten üresség és képzelődés. Amikor a pogány a halványt tiszteli, akkor átadja magát ürességnek és képzelődésnek (Kir. IV. 17,15; Jer. 2,5.), és értelme (a héber szólásmód szerint a szív jelenti az emberi lélek tehetségeit, főkép az értelmet) mindinkább elhomályosul.

* 22. Ezek az emberek, akik kevélyek voltak a bölcseségükre, valóságos *esztelenségbe* süllyedtek, mert bálvány-

képeknek, emberek és állatok képmásainak olyan tiszteletet adtak, amely csak az örök Istent illeti meg.

* 23. V. ö. Zsolt. 105,20. *Az Isten dicsőségéről* lásd Csel. 7, 2. jegyz.

* 24-32. Az erkölcsi romlottság a vallási eltévelyedésnek a következménye és a büntetése.

* 24. *Az Isten* nemcsak megengedte, hogy a pogányok bűnökbe merüljenek, hanem egyenesen *átadta* őket az erkölcsi romlottságnak. Ez az Isten büntetése, amelyet végrehajtott a kegyelem megvonásával. De a büntetés nem végleges, mert az apostol azt tanítja, hogy az oly mélyre süllyedt pogányok is fel tudnak emelkedni Krisztus kegyelmének a segítségével. Az Isten átadta a pogányokat a *tisztátalanságnak,* azaz a természetellenes fajtalanságnak s így büntette őket megfelelően szívük vágyának, romlott hajlamainak. – *Hogy maguk becstelenítsék meg testüket*; a jobb görög kéziratok szerint: hogy a saját testük legyen megbecstelenítve.

* 25. *Elcserélték az Isten igazságát hazugságra*, vagyis az Istennek igaz ismerete helyett magukévá tették az isteni dolgok hazug értékelését. A zsidók, ha az Istenről szóltak, rendszerint, hozzáfűzték szavaikhoz az Istennek dicsőítését. V. ö. Hen. 77,1.

* 26. Az első bűnt, melyet az apostol megbélyegez, a régiek leszbosi bűnnek nevezték.

* 27. Az erkölcsi érzék igen megromlott az itt megbélyegzett (szodomai, homosexuális) bűn tekintetében az akkori világnak épen legműveltebb rétegeinél. Mennyire igaza van az apostolnak, az kitűnik abból, hogy az irodalom és művészet igen engedékenynek mutatkozott e bűnnel szemben, sőt gyakran dicsőítette is (Anakreon, Theognis).

* 29. A görög szövegben hiányzik: *paráznasággal. Árulkodó*: a megfelelő görög szó szerint az, aki megszól és rágalmaz, de suttogva, alattomban.

* 30. A Szentírás szerint főkép a kevélyek és a rágalmazók *gyűlöletesek az Isten előtt*. (Sirák 10,7; Péld. 6,16.)

* 31. *Oktalanok,* az Istenre vonatkoztatva azok, akik elzárják értelmüket a vallási, istenes dolgok elől. *Szószegők*, a görög szövegben hiányzik.

* 32. A görög szöveg szerint: Ők, akik jól ismerik az Isten igazságát, – hogy azok, akik ilyeneket cselekszenek, méltók a halálra, – nemcsak tesznek ilyeneket, hanem helyeselnek is azoknak, akik ilyeneket cselekszenek. – *Méltók a halálra*, vagyis nem méltók arra, nem érdemlik meg, hogy éljenek. A pogányok ismerik tehát az erkölcsi törvényt és annak szentesítését, mégis megvetik annyira, hogy nemcsak vétenek ellene szenvedélyeiktől vezettetve, amit meg lehet érteni, ha nem is menteni, de még helyeslik is azok bűneit, akik az erkölcsi törvényt megszegik.

Róm 2

Az ember Isten ítélőszéke előtt

1 Nincs tehát mentség számodra, bárki légy, te ember, aki ítélkezel; mert azzal, hogy mást elítélsz, önmagadat ítéled el, hiszen te, aki ítélkezel, hasonlókat teszel. **2** Márpedig tudjuk, hogy Isten ítélete igazságosan éri azokat, akik ilyeneket tesznek. **3** Vagy azt gondolod, te ember, hogy megmenekülsz Isten ítélete elől, amikor azt teszed, amiért

* 2,1-11. *Nem nyer kíméletet az, aki magát mások bírájának teszi meg, mert az Isten mindenkit egyformán fog megítélni*. Az apostol a zsidókhoz fordul, annak a népnek fiaihoz, mely könnyen ítélkezik a pogányok fölött, de önmagát nem bírálja meg. Mindenekelőtt megállapítja, hogy a zsidók sincsenek jobb helyzetben, mint a pogányok, mert a végső ítélet a cselekedetek szerint igazodik.

* 1. Te ember, az apostol mintegy maga elé képzel valakit, aki képviseli a zsidókat.

* 3. Aki tehát elítél mást a cselekedetei miatt, az tudja, hogy annak a cselekedetei bűnösek, s ha maga követi el ugyanazokat a cselekedeteket, ő sem kerülheti el az ítéletet.

elítélsz másokat, akik ilyeneket tesznek? 4 Vagy megveted jóságának, türelmének és hosszantűrésének gazdagságát, s nem fogod fel, hogy Isten jósága megtérésre vezet? 5 Pedig konokságod és megátalkodott szíved által haragot halmozol magadra, a harag napjára, amikor Isten igazságos ítélete megnyilvánul, 6 s ő majd megfizet mindenkinek tettei szerint {Zsolt 62,13}: 7 örök élettel azoknak, akik a jócselekedetben való kitartásukkal dicsőséget, tisztességet és halhatatlanságot keresnek, 8 haraggal és dühvel azoknak, akik szembeszállnak vele, és nem engedelmeskednek az igazságnak, hanem a gonoszságnak hisznek. 9 Gyötrelem és kín lesz minden embernek, aki gonoszat tesz, elsősorban a zsidónak, aztán a görögnek; 10 viszont dicsőség, tisztesség és béke lesz mindenkinek, aki jót cselekszik, elsősorban a zsidónak, aztán a görögnek. 11 Mert Istennél nincs személyválogatás.

12 Mindazok ugyanis, akik törvény nélkül vannak és vétkeztek, elvesznek a törvény nélkül is; mindazokat pedig, akik a törvény alatt vétkeztek, a törvény alapján ítélik el, 13 mert nem a törvény hallgatói igazak Isten előtt, hanem a törvény megtartói nyernek megigazulást. 14 Amikor ugyanis a pogányok, kiknek nincs törvényük, természettől vezérelve megteszik a törvényben foglaltakat, akkor – noha törvényük nincsen, ők maguk a törvény maguknak, 15 és így megmutatják, hogy a törvény követése a szívükbe van írva. Lelkiismeretük tesz nekik erről tanúságot, és a gondolataik, amelyek hol vádolják őket, hol pedig felmentik 16 azon a napon, amikor Isten ítélkezni fog Jézus Krisztus által az emberek rejtett dolgairól az én evangéliumom szerint.

A zsidók és a törvény

17 Ha tehát zsidó a neved, s megnyugvást találsz a törvényben, és dicsekvésed az Isten, 18 ismered az akaratát, felismered, mi a helyes, mert a törvény által oktatást nyertél, 19 és azt hiszed, hogy a vakoknak vezetője, a sötétségben levők világossága, 20 az oktalanok oktatója, a kisdedek nevelője vagy, aki megkaptad a törvényben a tudás és az igazság formáját; 21 nos tehát te, aki mást tanítasz, önmagadat nem tanítod? Aki másnak hirdeted, hogy nem szabad lopni, te lopsz? 22 Aki azt mondod, hogy nem szabad házasságot törni, házasságot törsz? Aki utálod a bálványokat, templomokat rabolsz ki? 23 Aki kérkedsz a törvénnyel, a törvény megszegésével gyalázod az Istent? 24 *»Miattatok káromolják Isten nevét a nemzetek között«,* amint írva van {Iz 52,5}.

* 4. Nagy tévedés volna azt hinni, hogy az Isten azért oly türelmes és jóságos a zsidó néphez, mert gyenge vele szemben, vagy mert szüksége van rá.

* 5. *Halmozasz,* tulajdonképen kincsként összegyűjtesz. Az Isten jóságának a kincseivel halmoz el bennünket, de ha ezeket megvetjük, helyettük a haragnak kincsei gyűlnek össze számunkra – mondja az apostol némi gúnnyal – *a haragnak*, azaz az ítéletnek *a napján*. V. ö. Zsolt. 61,13; Péld. 24,12. Az igazak jócselekedeteinek és vágyainak a célja: a dicsőség, a tisztesség és a halhatatlanság.

* 8. *A viszálykodók* azok, akiknek a lelkületéből hiányzik az engedékenység és a készséges engedelmesség *az igazsággal* szemben. (V. ö. Móz. V. 21,20; Csel. 7,52.) Hisznek a gonoszságnak, vagyis engednek a gonosznak; nem az erkölcsi igaznak, hanem az erkölcsi rossznak a szolgái.

* 9. *Gyötrelem és szorongatás* (V. ö. Móz. V. 28,53. 55. 57; Ezd. 1,1; Iz. 8,22; 30, 6) a lélek büntetései, de a testet is sújtják. A büntetés *elsősorban a* zsidóra vár, mert nagyobb kegyelmekben részesült, s így nagyobb a bűne.

* 10. A jutalomban is a zsidóé az elsőség, mert a zsidónak a jócselekedetei tökéletesebbek, a vallási igazságok tökéletesebb ismeretéből fakadnak és tisztább vallásos öntudattal történnek.

* 11. Ha a zsidóé az elsőség a jutalmazásban és a büntetésben, ennek az oka csak abban van, hogy nagyobb az érdeme vagy a bűnössége, nem pedig abban, hogy az Isten *személyválogató*, azaz részrehajló volna.

* 12-16. A pogányoknak van törvényük és ezen törvény szerint fognak megítéltetni.

* 12. A pogányok nem kapták meg és nem ismerik az ószövetségi törvényt, ilyen értelemben mondja róluk az apostol, hogy *törvény nélkül* vannak. De a mózesi törvény nélkül is tudják, hogy vannak dolgok, amelyeket az Isten halálbüntetés terhe alatt megtilt (L. 32. jegyz.); nincs mentségük arra, hogy nem adták meg az Istennek a köteles tiszteletet és vétkeztek a természeti törvény ellen, (1,18-28.) Vétkeztek, azért elvesznek, azaz nincs részük az üdvösségben és az örök életben. A zsidók, kik a mózesi törvény uralma alatt állanak és vetkeztek, természetesen a (mózesi) törvény szerint ítéltetnek meg.

* 13. Az apostol megmagyarázza először, miként lehetséges az, hogy a zsidók nem nyerik el az üdvösséget, jóllehet megvan nekik a mózesi törvényük (13. vers); másodszor, mikép van az, hogy a pogányok meg elnyerhetik az üdvösséget, jóllehet nem kapták meg a mózesi törvényt. (14, 15, 16. vers.) Az első pont világos, mert a törvény azért adatott, hogy megtartassák, és a törvényhozó nem elégedhetik meg azzal, hogy a törvényét felolvassák s meghallgatják. Ezt a zsidók is elismerik.

* 14. A második pontot a zsidók már nehezebben tudták elfogadni. Szerintük a pogány már azért is bűnös, mert nincs neki mózesi törvénye; s az, hogy nincs neki mózesi törvénye, még nem mentesíti őt attól, hogy ne ítéltessék meg a törvény szerint. Szt. Pál elismeri, hogy a pogányok bűnösek, de nem rójja fel nekik bűnül, hogy nem ismerik a mózesi törvényt. Nem ismerik ugyan, de némely esetben megtartják annak lényeges parancsait. *A természet*, azaz eszük természetes világossága megmondja nekik, mit kell tenniök és mit kerülniök. A pogányok, jóllehet nem kapták meg az írott mózesi törvényt, magukban hordják a természeti törvényt, vagy mint az apostol mondja: *önmaguk a törvényük maguknak.*

25 A körülmetélkedés használ ugyan, ha a törvényt megtartod, de ha a törvényt áthágod, körülmetéltséged körülmetéletlenséggé válik. 26 Ha viszont a körülmetéletlen megtartja a törvény rendelkezéseit, nem számít körülmetéltségnek a körülmetéletlensége? 27 S az, aki a természet szerint körülmetéletlen, ha teljesíti a törvényt, megítél majd téged, aki az Írás és a körülmetéltség mellett törvényszegő vagy. 28 Mert nem az a zsidó, aki külsőleg az, és nem az a körülmetéltség, ami kívül, a testen látható, 29 hanem az a zsidó, aki bensejében az. Ez a szív körülmetéltsége a lélek szerint és nem a betű szerint. Az ilyen ember nem az emberektől nyer dicséretet, hanem Istentől.

* 15. *A törvény megcselekvése*, vagyis mit parancsol a törvény és mit tilt, világosan áll előttük, mintha csak írásba lenne foglalva számukra és pedig szívükbe, vagyis lelkűkbe írva. A pogánynak a lelkiismeretében is van harc, a lelkiismerete megmondja neki, mit szabad és mit nem szabad cselekednie, gondolatban pedig ítéletet alkot, hogy helyesen vagy rosszul cselekedett-e. Ez bizonyítja, hogy a természeti törvény be van írva a lelkébe.

* 16. A mondat hiányos. Azt a gondolatot fejezi ki, hogy mindaz, amit az apostol a zsidók és a pogányok bűnösségéről mondott, ki fog tűnni az ítélet napján. Mivel tehát van természeti törvény, s ez a törvény kötelezi a pogányokat is. Jézus Krisztus őket is megítéli. Mivel azonban a pogányoknak nincs isteni írott törvényük, nem lehet fölöttük ítélkezni az írott törvény alapján, s azért csak az ítélkezhetik fölöttük, aki ismeri az emberek lelkét és rejtett gondolatait. Amikép Szt. Pál azt hirdette, hogy a pogányok meghivattak az evangéliumra a (mózesi) törvény megtartásának kötelessége nélkül, akkép azt is tanítja, az az *ő evangéliuma*, hogy Jézus azon a napon, az ítélet napján ítélkezni fog a pogányok fölött is, habár (a mózesi) törvény nélkül éltek.

* 17-24. *Nagyobb mértékben bűnös az a zsidó, aki megszegi a törvényi, melyet az Isten neki adott.*
A 17. verssel egy körmondatnak első része kezdődik, melynek a második része azonban hiányzik. Ilyen hiányos mondatok Szt. Pál leveleiben többször előfordulnak. — A 17-20. versek jellemzést adnak a zsidóról, akinek a magatartását a 21. vers írja le.

* 17. *A zsidók* a zsidó névre igen büszkék voltak s magukat vallásuknál, erkölcseiknél és múltjuknál fogva a többi népeknél előbbrevalóknak tartották. A zsidó magán és társadalmi életében a törvényre támaszkodik, melyet az Istentől származtat, változhatatlannak tart, azért *megnyugvást talál* benne. Azonfelül dicsekvése az Isten, kit egyedül a zsidó nép ismert meg. s ki csak a zsidó néppel kötött szövetséget.

* 18. A zsidó a törvényből ismeri az Isten akaratát s nem kell kérdeznie a lelkiismeret szavát, hogy megtudja, mi a jobb, a hasznosabb.

* 19. *A vakok és a sötétben levők* a pogányok. (V. ö. Iz. 49,6: Máté 15,14; 23,16. 24.)

* 20. A zsidók gondolkozása szerint a pogányoknak vallási és *erkölcsi oktatásért* hozzájuk kellene fordulniok, mert a zsidónak megvan a törvényben a vallási és erkölcsi tudásnak s igazságnak a foglalata, a szabálya, vagy mint az apostol mondja: a lármája, a mintája. Ezzel a szóval, úgy látszik, némileg gúnyosan arra céloz, hogy a zsidó már önmagát tartja önteltségében a vallásos és erkölcsös ember mintaképének.

* 21. Az apostol rátér annak a bizonyítására, hogy. a zsidónak is szüksége van Jézus kegyelmére.

* 22. *Templomrablás* jelenti a templomok kifosztásából származó értékeknek orgazdáktól való megvásárlását is. Úgy látszik, zsidók szívesen vállalkoztak ilyen orgazdaságra s katonáktól vagy rablóktól megvették a pogány templomokból származó értékeket. (V. ö. Móz. V. 7,26.)

* 24. A zsidók tudták, hogy minden bűnt, amit a pogányok nekik felróttak, azt egyben a vallásuknak is a rovására írták. Az ellenmondással, mely mutatkozott vallás-erkölcsi elveik és cselekedeteik között, okot adtak a pogányoknak, hogy *gyalázzák* a zsidók vallását, sőt *Istenüket* is. Az *Istennek a neve* a zsidó kifejezés szerint annyi, mint maga az Isten. – (Iz. 52,5.) A görög szöveg nem helyezi a 24. verset zárójelbe.

* 25-29. A szívnek a körülmetélése az igazi körülmetélés.

* 25. A mózesi törvény megparancsolta a körülmetélést, s a zsidó hivatkozhatott arra, hogy ezt a parancsot megtartja, s ennélfogva joga van a kiváltságokra, melyeket a körülmetélés biztosít neki. Az apostol elismeri a kiváltságot, hogy aki körülmetélkedik, az a választott népnek tagja lesz, de hozzáteszi, hogy a körülmetélés a törvény megtartására is kötelez, s aki nem tartja meg a törvényt, az megszűnik a szövetség fia lenni; annak a körülmetéltsége körülmetéletlenséggé változik, az ilyen ember körülmetéltsége mellett is pogánynak számít.

* 26. *A törvény igazságai* jelentik elsősorban az egy Istennek a tiszteletét. Az apostol azt mondotta, hogy a pogány (= a körülmetéletlen) eljuthat az egy Isten ismeretére, (1,19.) Már most ha megadja az Istennek az őt megillető tiszteletet, már nem számít körülmetéletlennek (= pogánynak), hanem körülmetéltnek.

* 27. *A természet szerint körülmetéletlen* a pogány, akinek a testén nem végzik el a körülmetélést s megmarad körülmetéletlennek, ha megtartja a természeti törvény parancsait, nemcsak igazait lesz az Isten ítélete szerint, hanem az ítélet napján ítélkezni is fog a zsidó fölött, aki nem tartja meg a törvényt, jóllehet körülmetéltségével a választott nép tagja lett s írásba foglalva kapta meg a törvényt. A *pogány ítélkezéséről* a zsidó fölött lásd Máté 12,41. jegyz.

* 28-29. Az az igazi zsidó, vagyis az Isten választott népének tagja, akinek benseje, lelke erényekkel ékes. A zsidók a körülmetélést úgy tekintették, mint valami természetes tisztátalanságnak az eltávolítását. Ennélfogva a körülmetéletlen szív annyi, mint tisztátalan, gonosz szív. A szív körülmetéltsége jelenti képletesen a léleknek megtisztítását a bűnöktől; az ilyen körülmetélés *lélek szerint és nem betű szerint való*, nem valami írásba foglalt formaságnak a megtartása. Az kiegészítendő: az igazi zsidó, *aki az Istentől nyer dicséretet*, mert az Isten a bensőt, a szív és a lélek erényeit nézi, míg az emberek a külső után ítélnek.

Róm 3

Mindenki vétkezett

1 Mi előnye van tehát a zsidónak? Vagy mi haszna a körülmetélkedésnek?

2 Sok, minden tekintetben. Éspedig először az, hogy Isten rájuk bízta igéit.

3 Mit számít az, hogy közülük egyesek hitetlenek voltak? Vajon azoknak a hitetlensége megszünteti-e Isten hűségét? Bizony nem!

4 Ellenkezőleg, Isten igaz, legyen bár minden ember hazug **{Zsolt 116,11}**, amint meg van írva: *»Hogy elismerjenek igaznak beszédeidben, és győztes légy, mikor perbe szállnak veled«* **{Zsolt 51,6}**.

5 De mit mondjunk arra, ha a mi igaztalanságunk teszi nyilvánvalóvá Isten igazságát? Nem igazságtalan-e Isten, amikor haragjával sújt? – Emberi módon szólok.

6 Semmiképpen sem. Különben hogyan ítélné meg Isten ezt a világot?

* 3,1-8. A zsidóknak vannak kiváltságaik, de ezek nem biztosítanak nekik kedvezőbb megítélést az Isten részéről.

* 1. Ha, mint az apostol az előbb mondotta, a szívnek a körülmetéltsége az igazi körülmetéltség, s ez tesz egyedül kedvessé az Isten előtt, akkor micsoda előnyt biztosít az, hogy valaki zsidónak születik és körülmetélkedik?

* 2. Az apostol a zsidóknak juttatott előnyök közül egyet említ, amely a többinek forrása és foglalata: az Isten rájuk bízta az *igéit: a Szentírást*, a törvényt, a messiási jövendöléseket, a vallási és erkölcsi oktatást magukban foglaló iratokat. Az Isten a zsidó népnek hivatást és küldetést adott az üdvösség művében.

* 3. Az apostol felteszi azonban a kérdést, hogy a zsidóknak a történelem folyamán annyiszor megnyilvánult hitetlensége és hűtlensége az Istennel kötött szövetség iránt (Kor. I. 10,7. sk.) nem indította-e az Istent arra, hogy felbontsa a zsidókkal kötött szövetséget s visszavonja a nekik tett ígéreteket.

* 4. Az Isten igaz és az ő igaz voltából következik, hogy ígéreteihez hűséges marad. Szt. Pál hivatkozik a Zsolt. 50,6. szavaira: az írás, melyet az Isten adott, igaznak mondja az Istent, s ha megvizsgáljuk a tényeket, el kell ismernünk, hogy az Isten igaz és hűséges maradt az ígéreteihez és a szövetséghez, melyet a zsidó néppel kötött, az igazság és a hűség ellen az emberek, a zsidók vétettek.

* 5. Az embernek bűne alkalmul és okul szolgál arra, hogy nyilvánvaló legyen az Isten igazságossága és igaz volta.

7 De ha Isten igazsága az én hazugságom révén bővelkedik az ő dicsőségére, akkor miért sújt
engem az ítélet, mint bűnöst? 8 És miért ne tennénk rosszat, hogy jó származzék belőle, amivel
rágalmaznak is minket egyesek, s ránk fogják,
hogy mi így beszélünk? Az ilyen embereket méltón sújtja az ítélet.

9 Hogyan áll tehát a dolog? Különbek vagyunk-e náluk? Semmiképpen sem. Az imént bizonyítottuk be, hogy a zsidók és a görögök mind alá vannak vetve a bűnnek, 10 amint írva van:

»Nincs egy igaz ember sem;
11 *nincs, aki értene, nincs, aki keresse Istent;*
12 *mindnyájan eltévedtek,*
s egyaránt haszontalanok lettek,
nincs, aki jót tenne, nincs egyetlen egy sem
{Préd 7,20; Zsolt 14,1-3}.
13 *A torkuk tátongó sír,*
nyelvüket álnokul forgatják **{Zsolt 5,10},**
kígyók mérge van az ajkuk alatt **{Zsolt 140,4}.**
14 *Átkozódással és keserűséggel van tele*
a szájuk **{Zsolt 10,7}.**
15 *Lábuk gyors a vérontásra.*
16 *Csapás és szerencsétlenség van útjaikon,*
17 s *a békesség útját nem ismerik* **{Iz 59,7-8},**
18 *Isten félelme nincs a szemük előtt«* **{Zsolt 36,2}.**

19 Mi pedig tudjuk, hogy mindazt, amit a törvény mond, azoknak mondja, akik a törvény alatt vannak, s így minden száj némuljon el, és az egész világ kerüljön Isten ítélete alá! 20 Mert *nincs az az ember, aki megigazul előtte* a törvény tettei által **{Zsolt 143,2}**. Hiszen a törvény csak megismerteti a bűnt.

Megigazulás és új élet: 3,21-8,39

Megigazulás a hit által

21 Most azonban Isten igazvolta nyilvánvaló lett, függetlenül a törvénytől. A törvény és a próféták tanúságot tesznek róla. 22 Istennek ez az igazvolta pedig a Jézus Krisztusba vetett hit által irányul mindazokra, akik hisznek benne; különbségtétel ugyanis nincsen. 23 Mert mindnyájan vétkeztek, és nélkülözik Isten dicsőségét. 24 Ingyen igazulnak meg az ő kegyelméből a megváltás által, amely Jézus Krisztusban van, 25 akit Isten rendelt vére által történő engesztelésül, a hit révén, hogy így kimutassa a maga igazvoltát, miután eltűrte az előző idő bűneit 26 Isten béketűrésével, hogy kimutassa – mondom – a maga igazvoltát a mostani idő-

Ebből *emberi módon szólva*, azt a következtetést lehetne talán levonni, vagyis az olyan ember, akiben nincs meg az érzék a vallási dolgok iránt, azt következtethetné, hogy az Istennek nem kellene büntetni az ember gonoszságát, a zsidók hűtlenségét, mert az emberi gonoszság végeredményben okul és alkalmul szolgál az Isten igazságos és igaz voltának a kinyilvánítására.

* 6, Az apostol visszautasítja ezt a gondolatot, mert ha ez az okoskodás helytálló volna, az Isten senkit sem ítélhetne el. Már pedig az Isten *ítélkezni fog az egész világ fölött*.

* 7. Az apostol megismétli, kissé más értelemben, az előbbi okoskodást, amely úgy szólt, hogy az; Istennek nem kellene megbüntetni az embernek (a zsidóknak) azt a gonoszságát, mely végeredményben alkalmat ad az Isten igaz voltának megnyilvánulására. Most még merészebb az okoskodás: ami az Isten dicsőségére szolgál, az nem lehet vétkes dolog. A zsidó nép *hazugsága,* azaz hitetlensége és hűtlensége a történelem folyamán ajkaimul szolgált arra, hogy az Isten megmutassa hűségét és igaz voltát, mert hű maradt a szövetséghez és igaz az ígéreteiben a zsidó nép bűnei dacára, alkalmat adott továbbá arra, hogy megnyilvánuljon az Isten igazságossága, mert hűtlenségük megbüntetésében megmutatta, hogy beváltja büntető fenyegetéseit; szóval a zsidók bűneiből végtére is dicsőség háramlott az Istenre, s így a zsidó azt mondhatná, hogy ő szükségszerű szerepet töltött be az Isten igaz voltának a megnyilatkozásában. Ennélfogva neki nem kellene úgy megítéltetni, mint másoknak, akik semmivel sem járultak hozzá az Isten megdicsőüléséhez.

* 8. Szt. Pál megfelel erre az okoskodásra azzal, hogy rámutat ennek az okoskodásnak képtelen következményére. Ilyen okoskodással azt is lehetne mondani, tegyünk rosszat, hogy jó származzék belőle. Ellenségei meg is rágalmazták az apostolt, hogy ő ilyesmit tanít. Ezt a rágalmat méltatlankodással utasítja el magától s azután igazságosnak nyilvánítja ki azoknak a zsidóknak az elkárhoztatását, akik azzal általtatják magukat, hogy az Isten ítélete és büntetése nem fogja őket sújtani, mert bűneik is csak az Isten dicsőségére szolgáltak.

* 9-20. Az Írás szavai is azt bizonyítják, hogy a zsidók bűnösök és nem igazulnak meg a törvény cselekedeteiből.

* 9. Az apostol a zsidók nevében felveti a kérdést, hogy nincs tehát a zsidóknak semmi előnyük és kiváltságuk a pogányok fölött, mert az előzőkből arra lehetne következtetni, hogy az apostol valójában nem ismeri el, hogy volnának. *Nem mindenképen*: az apostol nem tagadja, hogy a zsidóknak nincs mégis valami előnyük, ezt már el is ismerte (2,10; 3,2.), hiszen a zsidó nép minden bűnössége mellett sem lett a maga egészében bálványimádó. Mindazáltal nem lehet általánosságban azt mondani, hogy a zsidók mindenképen különbek, mint a pogányok, mert bűnösök és megérdemlik a büntetést. Az imént, a pogányokról az első, a zsidókról a második fejezetben bizonyította be, hogy a *bűn alatt vannak*, vagyis hogy bűnösök.

* 10-20. Az apostol Izaiás próféta könyvéből és a Zsoltárokból kölcsönöz szavakat, melyek élesen megvilágítják a zsidók bűnös voltát.

* 10-12. Zsolt. 13,1-3.

* 13. Zsolt. 5,10. és Zsolt. 139,4.

* 14. Zsolt. 9,28.

* 15-17. Iz. 59,7-8.

* 18. Zsolt. 35,2.

* 19. Az idézett szentírási szavak csak abban az esetben bizonyítják a zsidók bűnös voltát, ha a zsoltáros, illetőleg a

ben, s hogy ő maga igaz legyen, s megigazulttá tegye azt, aki Jézus Krisztus hitéből való.

27 Lehet e akkor dicsekedni? Ki van zárva! Melyik törvény által? A cselekedetek törvénye által? Nem, hanem a hit törvénye által. **28** Mi ugyanis azt tartjuk, hogy az ember a hit által igazul meg a törvény cselekedetei nélkül. **29** Vagy Isten csak a zsidóké volna, s nem a pogányoké is? Bizony a pogányoké is! **30** Mert ugyanaz az egy Isten az, aki megigazulttá teszi a körülmetéltet a hitből, és a körülmetéletlent a hit által. **31** Lerontjuk tehát a törvényt a hit által? Dehogyis! Ellenkezőleg: megerősítjük a törvényt.

próféta valóban a zsidókról mondotta őket. Az apostol kimutatja, hogy a zsidókra vonatkoznak, mert az Isten szava a *törvényben*, azaz az ószövetségi Szentírásban azoknak szól, akik a *törvény alatt vannak*, vagyis a zsidóknak. Az apostolnak ezen fejtegetése után minden szájnak, minden ellenvetésnek *el kell némulnia,* s mindenkinek el kell ismernie, hogy az egész világra, a zsidókra épúgy, mint a pogányokra az Isién Ítélete vár.

* 20. Ez a mondás is a zsidók ellen irányul, de egyben átmenetül szolgál annak a kifejtéséhez, hogy mi az üdvösségnek a forrása. A zsidókra szintén vár tehát az Isten ítélete és haragja. Ennek oka abban van, mondja az apostol hivatkozással a Zsolt. 142,2. szavaira, hogy az Isten nem tartja megigazultaknak azokat, akik az ószövetségi törvény uralma alatt élnek és a törvény cselekedeteit gyakorolják. Szt. Pál e helyen röviden érinti azt a tételt, amelyet alább (7,7. sk.) részletesebben kifejt, hogy: a mózesi törvény nem tudja megadni az embernek a megigazulást és az üdvösséget, azért, mert a törvény önmagában nem ad meg mást, mint a bűnnek az ismeretét. Az apostol nem azt mondja, hogy a *törvény cselekedeteinek,* vagyis a törvény parancsai értelmében végzett cselekedeteknek semmi értékük vagy hasznuk nincsen, hanem azt, hogy az ember nem származtathatja belőlük a megigazulását és az üdvösségét.

* 21-31. *Az Isten az emberiségei az üdvősség útjára vezette azzal, hogy megadja a megigazulást azoknak, akik hisznek Jézusban*.

A megigazulás, melynek forrása az Istenben van, valójában nem más, mint az Isten igazsága, igaz volta, melyet megad azonban minden embernek, zsidónak és pogánynak különbség nélkül, feltéve, hogy hisznek Jézusban.

* 21. *Most*, a jelen időben, látható módon ki lett nyilatkoztatva az Isten igazsága, melyet megadván az embernek, azt igazzá, megigazulttá teszi, *függetlenül a törvénytől*, azaz nincs szüksége a törvényre. A törvény és a próféták, vagyis az ószövetség bizonyságait az apostol előadja alább 4,7; 9,25-33; 10,16. 21; 11,1-10. 26-29; 15,8-12.

* 22. Szó van tehát az Istennek Arról az igazságáról, amely az embernek megadatik s az embernek megigazulása lesz a Jézus Krisztusban való hit által. Ez a hit «az üdvösség kezdete, alapja és gyökére», amint az egyház ünnepélyesen kimondotta a trienti egyetemes zsinaton (VI. sess. 8. fej.). E szavak: *mindazokra ... benn* a jobb görög szövegemlékekben hiányzanak. – *Különbségtétel ugyanis nincsen* zsidó és pogány között,

* 23. nemcsak azért, mert egyenlő a természetük, hanem azért is; mert mind vetkeztek és *nélkülözik az Isten dicsőségét*: azt a tetszést, melyet Isten talál az igaz lelkekben; hiányzik belőlük a léleknek az Isten előtt kedves szépsége.

* 24. Az Isten a megigazulást ajándékkép és *ingyen*, csak saját jóságából adja az embernek, s jóságát erre nem indítja más, mint a *megváltás*. *A megváltást* pedig Jézus Krisztus szerzetté, mikor magát váltságul adta. 25. Az Isten a megengesztelés eszközéül rendelte és állította oda Jézust; a hívővé lett bűnös pedig a hit állal magáévá teszi a megengesztelés kincsét, amely Jézus vérében van. (V. ö. Kor. II. 5,18-21.) – *Eltűrte az előző időnek bűneit az Isten béketűrésében*: az Isten a megváltást megelőző időben (vagy amint az apostol a Csel. 17,30-ban mondja, a tudatlanság idejében), hosszan-tűrést, elnézést gyakorolt a bűnnel szemben. Az apostol nem az egyes ember bűnéről szól, hanem az emberiség bűnállapotáról. Az Isten eltűrte a bűn uralmát.

* 26. *A mostani időben* azonban, tehát a megváltás idejében eltörli a bűnt Jézus vérében a hit által, hogy kimutassa a maga igazságát, vagyis azt, hogy ő igaz, és ő maga igaz legyen, vagyis hogy megnyilvánuljon az ő igaz volta és igazzá tegye a saját igaz voltának a közlésével azt, aki hisz Jézusban. Az ember megigazulása tehát a hitből fakad s feltételezi az ember közreműködését. – *Aki Jézus Krisztus hitéből való*; a Krisztus szó a jobb szövegemlékekben hiányzik; *hitéből való* annyit tesz, mint a 25. versben: a hit által való ennélfogva a mondat értelme ez: akinek megvan a hite Jézusban.
* 27. A zsidónak a mondottak után nincs alapja semmiféle dicsekvésre. Nem kérkedhetik a múltjával, mert abban a bűn uralkodott, nem dicsekedhetik a megigazulással, mert azt Jézus vérének kell köszönnünk. A zsidók dicsekedtek a törvénnyel, de épen a törvény az,, amelyik kizárja, jogosulatlanná teszi a zsidó dicsekvését. *Melyik ez a törvény?* Nem a mózesi törvény, vagyis a *cselekedetek törvénye*, hanem egy új törvény az, ami kizárja a zsidó dicsekvését, a ez az új törvény a hitből való és az Istentől ingyen adott megigazulás törvénye, amelyet az apostol itt a *hit törvényének* nevez. Akinek a hithez kell fordulnia, hogy ingyen nyerjen megigazulást, annak nincs joga a cselekvésre.
* 28. A görög szöveg azt mondja: a hit által (pisztei). Luther nem elégedett meg azzal, hogy a pisztei szót ekként fordítsa le: a *hit által*, hanem betoldással így adta vissza: egyedül a hit által; de ezzel megmásította a szöveget s ellentétet magyarázott bele a puszta hit és a cselekedetekkel párosult hit között. Már pedig az apostol ilyen ellentétet nem ismer. Csak azt mondja, hogy a megigazulás forrása a hit, nem pedig az ószövetségi törvénynek a cselekedetei. (Lásd 3,20. és 22.)
* 29. Ha az ember megigazulna a mózesi törvény betartásával, akkor csak az igazulhatna meg, akinek birtokában van a törvény, vagyis a zsidó, s következőleg az Isten csak *a zsidóknak lenne az Istenük*. Ezt a zsidók sem merték már állítani az apostol idejében.
* 30. Az apostol folytatja az érvelését s azt mondja, hogy egy az Isten, az egy Isten Istenük tehát a pogányoknak is, és Istene az egész világnak, következőleg ő ad megigazulást mindenkinek a *hit által* anélkül, hogy számba venné a körülmetélést. A hűből ugyanannyit jelent, mint a *hit állal*.
* 31. Az apostol tiltakozik az ellen, hogy meg akarná tagadni és *lerontani* azt a tanítást, amelyet az Isten a törvényben, vagyis az ószövetségben adott. Ellenkezőleg, ő feltárja annak az igazi értelmét. A törvény, ha helyesen értelmezzük, nincs ellentétben az apostol tanításával a hitről, és ha hiszünk, akkor fogjuk fel a törvény (az ószövetségi tanítás) igazi rendeltetését, vagy amint az apostol mondja: igaz alapjaira állítjuk a törvényt. Ezt a következőkben bizonyítja.

Róm 4

Ábrahám hite

1 Mit mondjunk tehát Ábrahámról, test szerint való atyánkról? Mit nyert el ő? **2** Ha ugyanis Ábrahám a tettei által igazult meg, van mivel dicsekedjék, de nem az Istennél. **3** Mert mit mond az Írás? *»Ábrahám hitt Istennek, s ez megigazulásul számíttatott be neki«* **{Ter 15,6}**. **4** Márpedig aki tetteket visz végbe, annak a bért nem kegyelemből számítják be, hanem a tartozás kiegyenlítéseként. **5** Annak ellenben, aki nem visz végbe tetteket,

* 4,1-8. Ábrahám is a hit állal igazult meg.
* 1. Az apostol a zsidó felfogás nézőpontjából felveti a kérdést, hogy Ábrahám, aki a zsidóknak test szerinti atyjuk, vagyis ősatyjuk, mit nyert el. A zsidó gondolkozás szerint a felelet csak az lehet, hogy kegyelmet talált az Istennél, vagyis megigazulást.
* 2. Mindenki elismeri, hogy Ábrahám igaz ember volt, mindenki magasztalja és elismeri igaznak a cselekedeteiért; Ábrahámnak van dicsősége és *van mivel dicsekedjék*; ezt Szt. Pál nem is tagadja, hozzá teszi azonban: *de nem az Istennél*. Ha nincs, mivel dicsekedjék az Istennél, akkor nem is a cselekedeteiből igazult meg.
* 3. Hogy Ábrahámnak nincs, mivel dicsekedjék az Istennél, az kitűnik az ószövetségi Szentírás mondásából, melyet Szt.

hanem hisz abban, aki megigazulttá teszi a bűnöst, annak a hitet számítják be megigazulásul. 6 Mint ahogy Dávid is hirdeti annak az embernek a boldogságát, akinek Isten beszámítja a megigazulást tettek nélkül:

7 *»Boldogok,*

akiknek gonoszsága bocsánatot nyert,

és akiknek bűnei. be fannak födve.

8 *Boldog az az ember,*

akinek az Úr nem számítja be bűneit« **{Zsolt 32,1-2}.**

9 De vajon ez a boldogság csak a körülmetélteket illeti meg, vagy a körülmetéletleneket is? Hiszen azt mondjuk, hogy *»a hit számíttatott be Ábrahámnak megigazulásul«* **{Ter 15,6}**. 10 Nos hát, hogyan tudatott be? Körülmetélt, vagy körülmetéletlen állapotában? Bizony, nem mint körülmetéltnek, hanem mint körülmetéletlennek. 11 A körülmetélés jelét úgy kapta, mint a hitből való, a körülmetéletlenségben elnyert megigazulás pecsétjét **{Ter 17,10-11}**, hogy atyja legyen mindenkinek, aki hisz, bár körülmetéletlen, s a megigazulás nekik is beszámíttassék, 12 és hogy atyjuk legyen a körülmetélteknek is; nemcsak azoknak, akik a körülmetéltségből valók, hanem azoknak is, akik követik Ábrahám atyánknak a körülmetéletlenség állapotában tanúsított hitének nyomdokait.

13 Azt az ígéretet ugyanis, hogy a világ örököse lesz, Ábrahám és utódai kapták, nem a törvény közvetítésével, hanem a hitből való megigazulás alapján. 14 Ha az örökösök azok, akik a törvényből valók, akkor a hit hiábavaló, és az ígéret semmis. 15 Hisz a törvény haragot szül. Ahol ugyanis nincs törvény, ott törvényszegés sincs. 16 Azért hitből, hogy kegyelemből legyen, és az ígéret biztos legyen minden utód számára, nemcsak azoknak, akik a törvényből valók, hanem azoknak is, akik Ábrahám hitéből valók, aki mindnyájunknak atyja 17 Isten előtt, amint meg van írva: *»sok nemzet atyjává rendeltelek«* **{Ter 17,5}**. Ő hitt annak, aki életre kelti a holtakat, és aki létre hívja a nemlétezőket, hogy létezzenek. 18 Ő reménységgel hitt a remény ellenére, így *sok nemzet atyja lett,* amint megmondatott neki: *»Annyi lesz a te utódod«* **{Ter 15,5}**. 19 És nem gyengült meg a hitben, holott már majdnem százesztendős volt, nem gondolt sem életerejét vesztett testére, sem Sára elapadt méhére, 20 és Isten ígéretével szemben sem kételkedett hitetlenkedéssel, hanem megerősödött hitében, s megadta a tiszteletet Istennek 21 abban a teljes meggyőződésben, hogy van ha-

Pál Móz. I. 15,6-ból idéz: *Ábrahám hitt az Istennek, és ez beszámíttatott neki megigazulásra*. Ezek a szavak szorosan véve csak azt jelentik, hogy Ábrahám igaznak, megigazultnak mondatott és nyilváníttatott a hite és nem a cselekedetei miatt. Nem magyarázzák meg, hogy Ábrahám milyen módon szerezte meg, vagy kapta meg a megigazulást, csak azt, hogy amikor az Isten őt megigazultnak nyilvánította és tekintette, ez a hitéért és nem a cselekedeteiért történt. Semmiképp sem jelenthetik azonban e szavak azt, hogy Ábrahámnak az Isten betudta a megigazulást, amelynek pedig valójában híjával volt és maradt, amint Luther mondotta: Ábrahám hitt az Istenben és ez a hit elég volt ahhoz, hogy Isten őt igaznak nyilvánítsa anélkül, hogy valóban az lett volna. Ez a magyarázat Szt. Pálnak olyan felfogást tulajdonít, mely ellenkezik a tanításával.

* 4. A 4. és 5. vers megmagyarázza, hogy mikép történt a beszámítás Ábrahámnak. Az apostol kétféle beszámítást ismer: megadni valakinek a bérét, amiért a cselekedeteivel megszolgált, ez a *tartozásszerűen* történő beszámítás; vagy pedig a munkás nem dolgozott meg a bérért, s ekkor a beszámítás kegyelemből történik.

* 5. Ez az utóbbi Ábrahámnak az esete. Nem a cselekedetei, hanem a hite számíttatott be neki megigazulásra. Hiszen még a *bűnösről* is azt lehet mondani, hogy a *hite beszámíttatik neki megigazulásra* abban az esetben, ha hisz az Istenben, aki megigazulttá teheti a bűnöst is. El kell tehát ismerni, hogy az Istennek van hatalma ahhoz és él is a hatalmával, hogy igazzá, vagyis megigazulttá tegye azt, aki nem igaz.

* 6. Az apostol hivatkozik Dávidnak, az Istentől ihletett zsoltárosnak a szavaira, aki boldognak hirdeti azt, aki megnyerte bűnei bocsánatát és így megigazult, vagy – az ószövetségi Szentírásból vett szavakkal élve – akinek az Isten beszámít megigazulást cselekedetek nélkül.

* 7-8. Zsolt. 31,1-2. A *megbocsátott gonoszságok, az elfeledett bűnök, a be nem számított bűnök* azt jelentik, hogy ezek a bűnök már nem léteznek az Isten szemében, az Isten megbocsátotta őket és a bűnös boldognak mondható, mert az Isten szemében már igaz és megigazult cselekedetek nélkül.

* 9-12. Ábrahám hite. és a körülmetélés.

* 9. Amikor Dávid boldognak hirdette azt a bűnöst, akit az Isten megigazulttá tett, bizonyára csak körülmetélt zsidóra gondolt. Az már most a kérdés, hogy lehet-e ezt a *boldogként* való magasztalást a körülmetéletlenre is alkalmazni. Az apostol az írásban keresi a feleletet erre a kérdésre és megtalálja Móz. I. 15,6. fent idézett (3. vers) szavaiban.

* 10. Amikor a Szentírásban először szó van róla, hogy Ábrahám megigazult, vagyis hogy a hite beszámíttatott neki megigazulásra, akkor Ábrahám még körülmetéletlen volt.

* 11. A körülmetélés Móz. I. 17,10. szerint jel, pecsét, mely azt jelentette, hogy a körülmetélt ember az Istennek a tulajdona s annak a népnek a tagja, amelyet szövetség köt az Istenhez. Szt. Pál ennél többet lát Ábrahám körülmetélésében: *a hitből való megigazulásnak a pecsétjét*. Ábrahám hitt, a hite folytán megigazult, mikor még körülmetéletlen volt. s *így* ő lelki értelemben méltán *atyja* a körülmetéletleneknek, akik hisznek.

* 12. Mivel azonban Ábrahám a megigazulás pecsétje gyanánt a körülmetélést kapta, ő lelki értelemben véve *atyja azoknak a körülmetélteknek* is, akik nemcsak külsőleg hordják a körülmetélés jelét, hanem a hitben is *követik Ábrahám nyomdokait*, vagyis példáját.

* 13-16. *Az ígéret; a hitből való megigazulás és a törvény*.

talma megtenni, amit ígért. **22** És *ez számíttatott be neki megigazulásul* **{Ter 15,6}**.

23 De nemcsak róla írták meg azt, hogy beszámították neki, **24** hanem rólunk is, akiknek beszámítják, ha hiszünk abban, aki feltámasztotta a halottak közül Jézus Krisztust, a mi Urunkat, **25** aki bűneinkért átadatott, és megigazulásunkért feltámasztatott.

Az Isten utódot ígért Ábrahámnak. Ábrahám hitt az Istennek s az Isten erre megígérte neki és az utódainak Kánaán földjét, mint jelképét az áldásnak, melyet az Isten az egész földre ki fog árasztani a messiási javakban. A világ öröksége jelenti a részesedést a Messiás javaiban. Amint Ábrahám az ígéretet a hitéért és a hitből való megigazulása alapján kapta, akkép Ábrahám lelki utódai sem a törvény megtartása miatt, vagyis nem a *törvény közvetítésével, hanem a hitből való megigazulás alapján* fognak részesülni a messiási javakban.

* 14. A törvényből valók azok, akik azon az alapon akarnak örökösök lenni, vagyis arra való hivatkozással akarnak részesülni a messiási javakban, hogy megtartják a törvényt. Az Isten előbb ígéretet tett és később adta a törvényt. Szt. Pál felveti a kérdést, hogy az Isten az ígéretének a teljesítését nem tette-e később függővé a törvény megtartásától. Az apostol ezt tagadja, mert az Isten az ígéretet Ábrahámnak a hitéért adta, s az ígéretet későbbi feltételtől, a törvény megtartásától függővé tenni, annyit jelentene, mint az ígéretet megfosztani az érvényétől és a hitet az érdemétől.

* 15. Hogy a törvény megtartása nem lehet az isteni ígéret megtartásának a feltétele, az még inkább kitűnik abból, *hogy a törvény haragot idéz föl*. A. törvényt azok, akik kapták, valójában nem tartották meg (V. ö. 2. fej,), ennélfogva a törvény felidézi az Istennek a haragját, mert az Isten haragját fokozza, ha az ember bűnével áthágja és *megszegi* az Istennek kihirdetett és írásba foglalt törvényét.

* 16. Az apostol általánosságban mondja, hogy az ígéret teljesedése a *hitből van*: a megigazulás, vagyis minden a hittől függ s néma törvény megtartásától. A zsidó nem állhat az Isten elé s nem igényelheti az Istentől az ígéretek megtartását azon a címen, hogy megtartotta a törvényt. A törvény megtartása itt nem játszik szerepet, hanem minden a kegyelem műve, hogy ilyen módon az ígéret teljesedése *biztos legyen mindenki számára,* nemcsak azok számára, akik a törvényből vannak (lásd 14. v.), hanem azok számára is, akik *Ábrahám hitéből vannak*, akiket Ábrahám utódainak kell tekinteni, mert hisznek, mint Ábrahám.

* 17-25. *Ábrahám hite mintaképe a keresztény ember hitének.* Ábrahám mindnyájunknak atyja vallási értelemben, vagyis, amint az apostol mondja: Ábrahám *mindnyájunknak atyja az Isten előtt, akinek Ábrahám hitt.* Ábrahámnak atyai volta vallási dolog, mely a hitben gyökerezik. Az apostol idézi Móz. I. 17,5. szavait, melyek értelmében Isten megváltoztatta Ábrám nevét Ábrahámra, s ez utóbbi név Annyit jelent, mint sok nemzet atyja. Ábrahám hitt az Istenben, hitte, hogy Istennek semmi sem lehetetlen.

* 18. Ábrahám hitt azzal a *reménységgel,* amellyel az Isten szava eltöltötte minden emberi *remény ellenére*, vagyis annak ellenére, hogy a természet erőitől nem lehetett várni annak teljesedését, amit remélt. *Így leszen a te ivadékod:* ezek a szavak csak utolsó részét alkotják az isteni ígéretnek, melyet Ábrahám kapott (Móz. I. 15,5.) t. i. ahogy megszámlálhatatlanok az ég csillagjai, úgy Ábrahám utódainak a száma is nagy legyen. Az apostol nem idézi az egész szöveget, mert feltételezi, hogy olvasói ismerik.

* 19. (V. ö. Móz. I. 17,1. 17.) A jobb kéziratok szerint a szöveg így szól: Nem ingott meg hitében, mikor nézte életerejét vesztett testét, hiszen már majdnem százesztendős volt, s mikor figyelembe vette Sárának elapadt ménét.

* 20, Ábrahám lelki állapotában három fokot lehet megkülönböztetni. Először azt, hogy nem ingott meg a hitében, másodszor, hogy *nem kételkedett hitetlenkedéssel* és harmadszor, hogy megerősödött hitében, a hite tökéletesebb

lett, s így *megadta az Istennek a tiszteletet,* rábízta magát az Isten vezetésére.

* 22. Ábrahám *hite számíttatott be neki megigazolásul,* még pedig a teljes, a kipróbált hite az isteni ígéretben.

* 23, Ábrahám példája, melyet a Szentírás elbeszél, minket arra tanít, hogy nekünk is a hit fog beszámíttatni megigazulásul.

* 24-25. Krisztus halála és feltámadása szerzi meg a bűnök bocsánatát és a megigazulást azoknak, akik hisznek; amíg azonban Ábrahám az ígéretben hitt, addig mi Jézus Krisztusban hiszünk, ki érettünk fel-áldoztatott.

Róm 5

A megigazult ember

1 Mivel tehát elnyertük a megigazulást a hitből, békességünk van Istennel a mi Urunk, Jézus Krisztus által. 2 Őáltala megnyílt számunkra az út a hit által a kegyelemhez, amelyben kitartunk, és dicsekszünk Isten dicsőségének reménysége alapján. 3 Sőt dicsekszünk még a szorongatásokban is, tudva, hogy a szorongatás türelmet eredményez, 4 a türelem kipróbáltságot, a kipróbáltság reményt, 5 a remény pedig nem engedi, hogy megszégyenüljünk, mert Isten szeretete kiáradt szívünkbe a nekünk adott Szentlélek által.

6 Krisztus ugyanis akkor, amikor még erőtlenek voltunk, a meghatározott időben, meghalt a gonoszokért. 7 Pedig az igaz emberért is aligha hal meg valaki; esetleg a jóért képes valaki meghalni. 8 Isten azonban azzal bizonyítja irántunk való szeretetét, hogy abban az időben, amikor még bűnösök voltunk, 9 Krisztus meghalt értünk. Azért most, miután az ő vére által megigazultunk, még sokkal inkább megment minket őáltala a haragtól. 10 Ha mi, amikor még ellenségek voltunk, kiengesztelődtünk Istennel Fiának halála által, most, mint kiengesztelődöttek, sokkal inkább üdvösséget nyerünk az ő élete által. 11 Sőt még dicsekszünk is Istenben a mi Urunk, Jézus Krisztus által, aki által most elnyertük a kiengesztelődést.

Ádám és Krisztus

12 Egy ember által jött a bűn ebbe a világba, a bűn által pedig a halál, s így a halál átment minden emberre, mert mindenki vétkezett. 13 Bűn ugyanis volt a világon a törvény előtt is, de a bűnt nem számítják be, ha nincs törvény. 14 A halál mégis uralkodott Ádámtól Mózesig azokon is, akik nem vétkeztek hasonló törvényszegéssel, mint Ádám, aki előképe az Eljövendőnek.

15 De nem úgy áll a dolog a kegyelem ajándékával, mint a bűnbeeséssel. Ha ugyanis sok ember meghalt egynek bűnbeesése következtében, Isten kegyelme, és az egy embernek, Jézus Krisztusnak

* 5,1-11. A megigazulás a reménység forrása és az üdvösség záloga a hívőnek a lelkében.

* 1. Az apostol most már úgy tekinti a megigazulást, hogy megnyertük s a birtokában vagyunk, azért megkezdi gyümölcseinek a felsorolását. Elsőnek említi az Istennel való békességet: *hadd legyen békességünk az Istennel*, vagyis örvendezzünk az Istennel való békének.

* 2. *Jézus Krisztus* helyezett minket az Isten kegyelmébe, ő által *nyílt meg nekünk az út a kegyelemhez*, vagyis jutottunk a kegyelem birtokába, *amelyben állunk,* azaz vagyunk. Ez az apostoltól feltételezett jelen állapot, s róla mintegy a jövőre irányítva tekintetünket, azt mondja, hogy a megigazulás végső eredményével az *Isten dicsőségével is dicsekedhetünk* azon az alapon, hogy reméljük ennek a dicsőségnek elnyerését. – Az Isten fiai dicsősége helyett a görög szövegben ez áll: az Isten dicsősége, vagyis az Isten dicsőségében, az örök boldogságban való részesülés.

* 3. Ha dicsekedhetünk a dicsőség reményével, akkor dicsekedhetünk mindazzal is, ami ezt a reményt ápolja, tehát a szorongatásokkal is, mert alkalmat adnak a türelem gyakorlására.

* 4. *A kipróbáltság* (a megfelelő görög szó előfordul még Szt. Pálnál Kor. II. 2,9; 8,2; 9,13; 13,3; Fil. 2,22.) jelenti a hűség megnyilatkozását és megállapítását minden próbatételben. Aki türelemmel elviseli a megpróbáltatásokat, az bízhatik abban, hogy az Isten elismeri hűséges szolgájának, s ez a tudat növeli benne a reményt, hogy eljut a dicsőségre.

* 5. Ha eltölt minket a keresztény reménység, nem ér a csalódás nyomán járó *megszégyenülés,* mert biztos zálogunk van, *az Istennek irántunk való szeretete*, és ez a szeretet nemcsak az Istenben van meg, hanem *kiáradt szívünkbe* is. A keresztény hívő tudja, hogy a megkeresztelésekor vette a Szentlelket; ez az Isten szeretetének kiáradása benne.

* 6. Az apostol a keresztények bizakodó reménységével szembehelyezi az *erőtlenséget* és a reménytelenséget, mely megelőzte Krisztus halálát, azután hangsúlyozza, hogy Krisztus nem azért halt meg, mert mi megérdemeltük, hogy érettünk meghaljon, hanem *Krisztus meghalt a gonoszokért. A meghatározott időben*: az Istentől megállapított időben. (V. ö. Kor. II. 6,2; Ef. 1,10; Tim. I. 2,6; 6,15; Tit. 1,3.)

* 7. Az apostol tollba mondja a levelét s először azt a kijelentést teszi, hogy *aligha* találkozik ember, aki kész meghalni igaz emberért, de azután mintegy kiigazítja ezt a kijelentését és azt mondja: az mégis megtörténhetik, hogy a jóért valaki életét merje adni.

* 8. De még ha ez meg is történik. Krisztus kereszthalála mégis egyedülálló és kivételes áldozat, mert ő meghalt a bűnösökért. – Az Isten szeretete irántunk fölülmúl mindent, amit ember képes megtenni. Krisztus halála érettünk, bűnösökért, bizonyítja az Istennek *hozzánk való szeretetét*. – Az időt tekintve: ez a kifejezés nincs meg a görög szövegben.

a kegyelmében nyert ajándék még sokkal bőségesebben kiáradt sokakra. **16** Az ajándékkal pedig nem úgy van, mint annak az egy bűnösnek a tettével; mert az egy miatt való ítélet büntetést eredményez, a kegyelem azonban sok vétekből a megigazulásra vezet. **17** Mert ha a halál uralomra jutott egy által, egynek a bűnbeesése miatt, akkor sokkal inkább uralkodnak majd az életben az egy Jézus Krisztus által mindazok, akik megkapják a kegyelem és a megigazulás ajándékának a bőségét.

18 Amint tehát büntetés szállt minden emberre egynek a bűnbeesése miatt, úgy az életet adó megigazulásban is minden ember részesül egynek az igaz volta miatt. **19** Ahogyan ugyanis a sok ember bűnössé vált egy ember engedetlensége által, éppúgy a sok ember megigazulttá is válik egynek az engedelmessége által.

20 A törvény azért jött közbe, hogy a bűnözés fokozódjék; amikor azonban elhatalmasodott a bűn, túláradt a kegyelem, **21** hogy amint a bűn halált hozva uralkodott, úgy uralkodjék a kegyelem is a megigazulás által az örök életre a mi Urunk, Jézus Krisztus által.

* 9. Az Istennek az a mérhetetlen szeretetnyilvánítása, hogy Krisztust halálra adta érettünk, biztosíték számunkra, hogy *még sokkal inkább megment minket a haragtól*, azaz a kárhoztató ítélettől, miután Krisztus vére megszerezte nekünk a megigazulást.

* 10. *Mi ellenségek voltunk* az Isten szemében, haraggal tekintett ránk. s mégis *kiengeszteltettünk* az Istennel, az Isten megbocsát ott nekünk. Ekként áthelyezve az ellenség állapotából a kiengeszteltség állapotába, *mint kiengeszteltek még sokkal inkább* remélhetjük, hogy elnyerjük az örök életet az Isten Fiának örök és mindenható élete által.

* 11. Kiengeszteltettünk Istennel s ezért nemcsak bízunk benne, hogy üdvözülünk, hanem úgy várjuk az üdvösséget, hogy *dicsekszünk az Istenben*, mert az üdvösség biztosítva van számunkra. Ez a dicsekvés azonban csak Jézus Krisztusra támaszkodik, *aki megszerezte nekünk a kiengesztelést*.

* 12-14. Ádám bűnének következménye, hogy minden ember bűnös.

* 12. *Amint a bűn* ... stb. szavakkal hosszabb körmondat kezdődik, melynek a második része hiányzik. A hiányos mondatot ekkép lehetne kiegészíteni: Amint a bűn egy ember által jött be a világba stb..., akként a megigazulás is egy ember által jött a világra stb. A bűn: az apostol az eredeti bűnt itt megszemélyesíti és úgy szerepelteti, mint az Istennel szembenálló ellenséges hatalmat. Az Isten halálbüntetésnek terhe alatt adott parancsot Ádámnak. A parancs megszegésével, vagyis a bűn állal a halál is bejött a világba. *Mert mindenki vetkezett*: Ádámnak tette által minden ember vetkezett. Ezt az állítását az apostol a következőkben bizonyítja.

* 13. A bizonyítékot abból az időből kell venni, amely megelőzte a mózesi törvényt. Abban az időben nem volt törvény, amely megtiltotta volna egyik vagy másik bűnt a halálnak büntetésével. Volt ugyan természeti törvény, ennek a megszegése bűn volt, de büntetésül nem volt kifejezetten kiszabva a halál. Ilyen értelemben mondja az apostol, hogy *volt bűn a világon a törvényadás elölt, de a bűnök nem számíttatlak be* a halál oka gyanánt, mivel nem volt törvény, mely kimondotta volna a szentesítést: ha vétkezel, meghalsz.

* 14. S ha abban a korszakban Ádámtól Mózesig mégis uralkodott a halál, abból az következik, hogy a halál az első bűnnek volt büntetése és sújtotta azokat is, kik nem követtek el személyes bűnt, akik nem vetkeztek hasonló törvényszegéssel, mint Ádám, például a gyermekek. És ha azok, akiknek nem volt személyes bűnük, meghaltak, világos, hogy valami más bűn miatt haltak meg, és ez a más bűn, csak Ádám bűne lehet, amely mindenkit megfertőzött. Az apostol nem mondja meg, hogy miként történt ez a megfertőzés, mert nem fejti ki azt a gondolatot, hogy az egész emberiség bűnös lett, mikor az ősatya, mint az emberiség feje, elkövette a bűnt, mely azután a tőle való származás útján átszármazik. Szóval az apostol nem terjeszkedik ki az eredeti bűn fogalmának a megmagyarázására, megelégszik az eredeti bűn tényének a megállapításával. A mondat befejező részében jelzi a gondolatot, hogy Ádám előképe Krisztusnak. Krisztus Ádámhoz viszonyítva második Ádám, az *Eljövendő* új első ember.

* 15-21. *Ádám és Krisztus*.

* 15. Bár Ádám előképe Krisztusnak, kettőjük között mégsincs tökéletes hasonlatosság, sőt Ádám bűnének (*az egynek bűnbeesése*) következményei és Krisztus kegyelmének hatása között ellentét van. Mindkettő kiterjed ugyan a sokra, de a kegyelem kiáradása bőségesebb, mert lerontja a bűnt.

A *sokan* és a *sok* itt mindenkit jelent. Isten kegyelme az Istennek a jósága, a kegyessége. Ez a kegyelem, mielőtt az emberekkel közöltetnék, Jézus Krisztusé, mert az emberek ő általa nyerik ajándékképen.

* 16. Az apostol szembeállítja egymással az ember bűnét és az Isten ajándékát. Az egy ember bűne fölött hozott ítélet kárhozatot szerez, a kegyelem ajándéka azonban sok bűnre kiterjed, Ádáméra s az emberek személyes bűneire és megszerzi a megigazulást. Az apostol valójában a kárhozatot helyezi szembe a megigazulással.

* 17. Ádám bűne az oka minden ember halálának; a megigazulásnak kegyelme és ajándéka pedig életet szerez mindazoknak, akik megigazulnak. A hívek Jézus Krisztus által igazulnak meg, általa nyernek életet s fognak uralkodni. (Tim. II. 2,10. sk.)

* 18. Amint az *egynek a bűnbeesése*, Ádámnak a bűne kárhozatot hozott minden emberre, úgy a Krisztus igaz volta s az általa szerzett megigazulás elégséges minden ember üdvözülésére, ha a megigazulást megszerzik a hit által.

* 19. *Az egy ember engedetlensége*: Ádámnak a bűne; *az egynek az engedelmessége:* Krisztusnak az igaz volta. A sok ember: minden ember.

* 20. Ádám és Krisztus közé esik a törvény ideje. Mi volt a törvény szerepe? Az apostol nem azt keresi, hogy mi volt az Isten célja, amikor a törvényt adta. Ez a cél csak üdvös lehetett. Az apostol az Isten szándékát a törvénnyel különválasztja a törvény fogalmától és a törvény fogalmából jut arra a megállapításra, hogy a törvény, amikor sokasítja a parancsokat és a tilalmakat, szaporítja a bűnöket. Az apostol a 7. fejezetben visszatér erre a gondolatra. A bűnt valami hatalmas lénynek képzeli el, mely az eredeti bűnből indul ki és a személyes bűnökkel megnövekszik, mint valami folyam, de akkor túlárad rajta a kegyelem.

* 21. A bűn megszemélyesítve, mint valami fejedelem, *uralkodott halálthozóan*, testi és lelki halál okozván. A kegyelem pedig a megigazulás által uralkodik és megszerzi az örök életet.

Róm 6

Élet és halál Krisztussal

1 Mit mondjunk tehát? Megmaradjunk-e a bűnben, hogy a kegyelem annál bőségesebb legyen?

2 Semmi esetre sem. Mert mi, akik meghaltunk a bűnnek, hogyan éljünk továbbra is benne? **3** Vagy nem tudjátok, hogy mindnyájan, akik megkeresztelkedtünk Krisztus Jézusra, az ő halálára keresztelkedtünk meg? **4** Eltemettek tehát vele együtt a halálba a keresztség által, hogy amint az Atya dicsősége feltámasztotta Krisztust a halottak közül, éppúgy mi is új életben járjunk. **5** Ha ugyanis eggyé lettünk vele halálának hasonlóságában, úgy majd a feltámadásában is egy leszünk vele. **6** Hisz tudjuk: a régi embert bennünk azért feszítették meg vele együtt, hogy a bűn teste elpusztuljon, s ne szolgáljunk többé a bűnnek. **7** Mert aki meghalt, az felszabadult a bűn alól.

8 Ha tehát meghaltunk Krisztussal, hisszük, hogy Krisztussal együtt élni is fogunk, **9** mert

* 6,1-11. *A kereszténynek, aki meghalt és új életre kelt Krisztussal a keresztségben, nem szabad és nem lehet többé a bűnnek élnie.*

* 1. Nem az következik-e az eddig mondottakból (5,20.), hogy az ember az Istennek a szándéka szerint jár el, ha vétkezik és ezzel alkalmat szolgáltat az Istennek, hogy bocsánatot és kegyelmet gyakoroljon? *A bűnben megmaradni* annyi, mint folytatni a bűnös életet. *A kegyelem* nem épen a megszentelő malaszt, hanem a bűnbocsátó Istennek a jósága, amelynek eredménye a megszentelő malaszt.

* 2. Szakításunk a bűnnel teljes szakítás, aminőt a halál okoz.

* 3. *Megkeresztelkedni Jézus Krisztusba*, lásd Csel. 2,38. jegyz. A keresztség minket Krisztushoz vezet, hogy vele egyesüljünk, s ez az egyesülés kezdődik az ő halálában való egyesüléssel. Hogy Krisztussal éljünk, először meg kell halnunk a bűnnek. A bűnnek pedig meghalunk azzal, hogy egyesülünk Krisztus halálában, ki a bűntől megszabadít. (Tim. II. 2,11.) A keresztség a halálnak a jelképe volt; a keresztények érzése az volt, hogy mikor bemerítették őket a keresztség vizébe, belemerültek Krisztusba, nevezetesen az ő halálába. Mikor pedig kijöttek a vízből, azt úgy tekintették, mint új életre való kilépést.

* 4. *Az Atya dicsősége feltámasztotta Krisztust*: a feltámadást rendszerint az Atya hatalma művének tekintették, az apostol a hatalmat itt dicsőségnek nevezi. (V. ö. Ján. 11,23.)

tudjuk, hogy Krisztus, miután feltámadt a halottak közül, már nem hal meg, s a halál többé nem uralkodik rajta. 10 Mert halála egyszer s mindenkorra való halál volt a bűnnek; az élete azonban élet az Istennek. 11 Ti is úgy tekintsétek tehát magatokat, hogy meghaltatok a bűnnek, de éltek az Istennek Krisztus Jézusban.

12 Ne uralkodjék tehát a bűn halandó testetekben, ne engedelmeskedjetek kívánságainak, 13 de ne is adjátok oda tagjaitokat a bűnnek a gonoszság fegyvereiként, hanem mint akik a halottak közül életre keltetek, adjátok magatokat Istennek, s tagjaitokat is, mint az igazság fegyvereit, adjátok Istennek! 14 Mert a bűn nem fog uralkodni rajtatok, hisz nem vagytok már a törvény alatt, hanem a kegyelem alatt.

Isten szolgái

15 Mi következik tehát ebből? Vétkezzünk, mert nem a törvény, hanem a kegyelem alatt vagyunk? Semmi esetre sem! 16 Nem tudjátok, hogy ha valakinek odaadjátok magatokat szolgák gyanánt engedelmességre, akkor szolgái vagytok annak, akinek engedelmeskedtek: vagy a bűné a halálra, vagy az engedelmességé a megigazulásra? 17 Hála legyen azonban Istennek, hogy bár szolgái voltatok a bűnnek, szívből engedelmesek lettetek annak a tanításnak, amelynek Isten átadott titeket, 18 s így megszabadultatok a bűntől, és az igazvolt szolgái lettetek.

19 Emberi módon fejezem ki magam testetek gyöngesége miatt. Ahogyan ugyanis egykor átadtátok tagjaitokat a tisztátalanság és a gonoszság szolgálatában a gonoszságra, úgy adjátok most az igazságosság szolgálatára a megszentelődés végett! 20 Mert amíg a bűn szolgái voltatok, szabadok voltatok ugyan az igazságossággal szemben, 21 de milyen gyümölcsét kaptátok akkor ennek? Most szégyenkeztek miattuk, mert halál a végük. 22 Most azonban, miután felszabadultatok a bűn alól, s Isten szolgái lettetek, megvan a gyümölcsötök a megszentelődésre, aminek a vége az örök élet. 23 Mert a bűn zsoldja a halál, Isten kegyelmi ajándéka azonban az örök élet Krisztus Jézusban, a mi Urunkban.

* 5. Az apostol azt tanítja, hogy a keresztség valóságos misztikus feltámadást eredményez. (Kol. 2,12., Ef. 2,5. sk.) *Egybenőttünk vele*: a keresztség által Krisztussal misztikus módon egyesültünk, s ezen egyesülés következtében a mienk lesz a feltámadásának a gyümölcse is.

* 6. *A régi ember*: Szt. Pálnak sajátos kifejezése (Ef. 4,22; Kol. 3,9.) s jelenti az embert, mikor a bűn uralma alatt áll, s rajta van az Isten haragja. *A régi ember megfeszíttetett* Krisztussal: meghalt vele együtt azzal a fájdalmas halállal, amelylyel Krisztus lerontotta a bűn uralmát. A *bűn teste lerontassék*: a test, mely a bűn uralma alá adta magát, mint ilyen test rontassék le, hogy többé ne állhasson a bűn uralma alatt.

* 7. Ha a természetes halál megszabadítja az embert a bűnnel szemben való tartozásától, ugyanaz áll a misztikus halálról.

* 8. *Élni fogunk*: itt nem a jövendő föltámadásról van szó elsősorban, hanem a keresztségnek új életéről, mely természeténél fogva örök élet. – *Krisztussal*: a görög szöveg szerint: vele.

* 9. Krisztus feltámadása nemcsak egyszerűen csoda, mint Lázár feltámasztása, hanem jelenti egyúttal Krisztus bemenetelét a dicsőségbe.

* 10. *A halála halál volt a bűnnek*: Ádám vétke következtében a bűn uralkodott a világon s a bűn jogot nyert, hogy mindenkire lesújtson a halállal. Krisztus szintén alávetette magát ennek a törvénynek. Amikor a megtestesülésben ember lett, mintegy kötelezettséget vállalt a bűnnel szemben, melyet azután (*a bűnnek*) lerótt a halálával, így felszabadult a kötelezettségtől, melyet érettünk magára vett s most már örökké él az Istennek (az Istenért).

* 12-23. *A bűn szolgálata és az Istennek a szolgálata*.

* 12. Az újonnan megtért kereszténynek a kísértései rendszerint a testből erednek. A lélek megőrizné a buzgalmát, ha a testben nem volnának még a régi hajlamok. Az apostol halandó testnek nevezi, mert jóllehet, a keresztény új életre támadt a keresztségben, a test természete nem változott meg; megmaradt a hajlama az élvezetekre, az elpuhultságra, a gazdagságra való vágyakozása és törekvése a szenvedélyek kielégítésére. Ezeknek a *kívánságoknak engedelmeskedni* annyit jelent, mint magát alávetni a bűn uralmának.

* 13. Aki az ókori államokban uralomra jutott, első dolgának tartotta, hogy fegyveres őrséggel vegye magát körül uralmának biztosítása végett. Az apostol gondolata szerint a megszemélyesített bűn is arra törekszik, hogy *a test tagjai fegyverekként* álljanak a rendelkezésére, hogy velük uralomra juttassa az emberben a gonoszságot. – Legyenek tagjaink az igazság, azaz a szentség fegyverei, s használjuk őket szent módon az Isten szolgálatára.

* 14. A bűn: továbbra is a megszemélyesített bűn, mely ősszüleink vétkével a világba lépett s itt uralkodott. Az apostol bizakodó reményét fejezi ki és buzdítja a híveket, hogy a *bűn nem fog uralkodni* rajtuk, mert nem állanak a törvény uralma alatt, amely nem tudott segítséget adni a bűn ellen való harcban, hanem a kegyelem uralma alatt állanak, amely elvezérli őket az örök életre.

* 15. Az újonnan megtértekben sokszor megvan a hajlamosság, hogy a megtérés előnyeit túlbecsüljék s arra a gondolatra jöhetnének, hogy ők most már semmit sem kockáztatnak, ha vetkeznek, mert a kegyelem uralkodik rajtuk; a vétkük talán már nem is bűn, mert nem állanak a *törvény alatt*. Mivel az Isten bizalmasai lettek, azt hihetnék, hogy nekik már minden meg van engedve. Az apostol elutasítja ezt a gondolatot.

* 16. Két úrnak szolgálni nem lehet. A bűn lelki halálba viszi azt, aki magát a bűn szolgálatára adja. Az Istennek való engedelmesség azonban megigazulást szerez.
* 17. A keresztény számára nincs választás, *mert, hála legyen az Istennek*, a keresztény hívek megszűntek a bűn szolgái lenni. A bűn szolgasága helyébe lépett a tanítás alakjának való engedelmesség, vagyis az engedelmesség az evangéliumi tanítás iránt, melyet hirdettek minden kereszténynek, s amelynek a rómaiak is átadattak az Isten akaratából és rendelkezéséből. *A tanítás alakja*: az evangélium mint erkölcsi szabályoknak a foglalata.
* 19. Emberi módon fejezem ki magam: az apostol a mindennapi élet viszonyaiból, a rabszolgaság intézményéből veszi a hasonlatát s ezért mintegy bocsánatot kér. Tekintettel a hívek jelenlegi állapotára, mivel gyarlók erkölcsileg és értelmileg, Istenhez való viszonyukat úgy kell tekinteni, mint szolgaságot. – Az apostol emlékezteti a rómaiakat hogy *a tisztátlanság és a gonoszság*, vagyis a szabadosságnak és az erkölcstelenségnek szolgái voltak a *gonoszságra*, azaz ekként a gonoszságot juttatták uralomra magukban. Mint keresztények azonban az igazság szolgái lettek s a megszentelődéssel a szentségre kell törekedniük.
* 20. *Szabadok voltatok az igazsággal szemben*: nem uralkodott rajtatok az igazság, de mégis szolgák voltatok, még pedig a bűn szolgái.
* 21. *A gyümölcs* az a kielégülés és élvezet, amelyet a lélek a bűnben keresett, de nem talált mást, mint keserűséget. A bűn szolgaságának a vége, a végső gyümölcse a lélek halála.
* 22. A híveknek, akik az Istennek, szolgálnak, van gyümölcsük s ez a megszentelődés és a szentség öröksége, melynek célja és vége az örök élet.
* 23. A katonai, szolgálatból vett hasonlat értelmében az apostol azt mondja, hogy a zsold, amelyet a bűn fizet, a halál, vagyis az örök halál. Az Isten azonban kegyelemből, ajándékképen az örök életet adja.

Róm 7

Új élet a közösségben

1 Vagy talán nem tudjátok, testvérek – hiszen olyanokhoz szólok, akik ismerik a törvényt –, hogy a törvény addig uralkodik az emberen, amíg él? **2** A férjes asszonyt törvény köti életben levő férjéhez, de ha a férj meghal, felszabadul a férfi törvénye alól. **3** Tehát házasságtörőnek mondják, ha más férfié lesz, amíg a férj él; ha azonban a férj meghalt, szabad lesz a törvénytől, és már nem válik házasságtörővé, ha más férfié lesz. **4** Éppígy ti is, testvérek, meghaltatok a törvénynek Krisztus teste által, hogy másé legyetek, azé, aki a halottak közül feltámadt, s így gyümölcsöt teremjünk Istennek. **5** Amíg ugyanis a test szerint éltünk, a törvény folytán a bűnök szenvedélyei működtek tagjainkban, s azok a halálnak hoztak gyümölcsöt. **6** Most azonban, miután meghaltunk annak, ami minket fogva tartott, felszabadultunk a törvény alól, hogy a Lélek szerinti új élettel szolgáljunk, és nem az elavult betű szerint.

* 7,1-6. A keresztények nincsenek a törvény járma alatt.
* 1. *Kik ismerik a törvényt*: a rómaiak jogász népnek a hírében állottak, tehát feltehető róluk, hogy van törvényismeretük.
* 2. *Felszabadul a férfi törvénye alól*: felszabadul a törvény alól, mely a férjéhez kötötte.
* 4. A házassági kötelék a halállal megszűnik, és ebből az a következtetés adódik, hogy a halál feloldja a törvény kötelékét. Már pedig a hívek *meghaltak a törvénynek Krisztus teste által*, azaz Krisztus halála által, amellyel egyesültek a keresztségben. (Lásd 6,3. sk.) Tehát szabadok lettek a halál ténye következtében, mint az asszony férje halála következtében, és máséi lehetnek. *Gyümölcsöt teremni Istennek*: azokat a gyümölcsöket, melyekről szó volt 6,22-ben.
* 5. A test szerint éltünk: bűn állapotában, rendetlenül éltünk. A bűnök szenvedélyei; a bűnre vezető szenvedélyek. – Az apostol alább (7. v. sk.) kifejti, hogy a törvény folytán mikép működtek a bűnök szenvedélyei az emberben. A halálnak gyümölcseiről lásd 6,21; 3,9. sk.
* 6. *Meghaltunk annak, ami minket fogva tartott*: meghaltunk a testnek (5. v.), vagy az apostol másik kifejezése szerint: meghaltunk a régi embernek, s ez a halál felszabadított minket a törvény alól. Az apostol nem tesz különbséget az ószövetségi törvényben szertartási és erkölcsi törvény között, hanem érti az egész ószövetségi törvényt. Ennek az uralma megszűnt az erkölcsi törvény károsodása nélkül, mert ez utóbbi örök s érvényesül az Isten akarata iránt való

7 Mit mondjunk tehát? Azt, hogy a törvény
bűn? Semmi esetre sem! De a bűnt nem ismertem,
csak a törvény által, mert a kívánságot nem ismertem volna, ha a törvény nem mondaná: *»Ne kívánd!«* {Kiv 20,17}. 8 De a bűn, mivel alkalmat kapott, a parancs által felkeltett bennem minden kívánságot; törvény nélkül ugyanis halott volt a bűn.
9 Valamikor én is törvény nélkül éltem, de amikor
a parancs megérkezett, a bűn életre kelt, 10 én pedig meghaltam, és a parancs, amelynek életet kellett volna adnia nekem, számomra halálthozónak bizonyult. 11 Mert a bűn, amely alkalmat nyert, a parancs által megcsalt engem, és megölt általa.
12 Így tehát a törvény szent, a parancs is szent, igaz
és jó. 13 Az lett hát a halálom, ami jó? Semmi esetre sem. Hanem a bűn, hogy bűnnek mutatkozzék, halálomat okozta olyasmivel, ami jó, és a bűn így még bűnösebb lett a parancs által.

14 Tudjuk ugyanis, hogy a törvény lelki, én
azonban testi vagyok, rabszolgája a bűnnek.
15 Magam sem értem, hogy mit teszek. Mert nem azt teszem, amit akarok, hanem azt teszem, amit gyűlölök. 16 De ha azt teszem, amit nem akarok, helyeslem a törvényt, hogy jó. 17 Így már nem is én cselekszem azt, hanem a bennem lakó bűn.
18 Tudom ugyanis, hogy a jó nem lakik bennem,
azaz a testemben; mert megvan bennem az akarat a jóra, de a jót megtenni nem tudom. 19 Hisz nem teszem a jót, amelyet akarok, hanem azt teszem, amit nem akarok, a rosszat. 20 Ha pedig azt cselekszem, amit nem akarok, már nem én teszem azt, hanem a bűn, amely bennem lakik. 21 Így tehát én, aki
a jót akarom tenni, azt a törvényt találom, hogy a rossz áll hozzám közel; 22 mert belső emberi voltom szerint gyönyörűségemet találom Isten törvényében, 23 de más törvényt érzek tagjaimban, s ez küzd értelmem törvénye ellen, és a bűn törvényének foglyává tesz, amely tagjaimban van.

24 Ó, én szerencsétlen ember! Ki szabadít
meg e halálnak testétől? 25 Hála legyen Istennek, Jézus Krisztus, a mi Urunk által! Így tehát én magam az értelmem által Isten törvényének szolgálok, a test által azonban a bűn törvényének.

engedelmességben. (6,16.) — *Szolgáljunk új lélekben:* a Szentléleknek és a kegyelemnek vezetése és uralma alatt álló élettel *és nem az elavult betű szerint*: nem a régi állapotban, mely a betűnek, ennek a természete szerint holt dolognak uralma alatt állott.

* 7-12. Az apostol szólott a törvénynek való halálról, hasonlóképen a bűnnek való halálról; vajjon most már ebből az következik-e, hogy a törvény és a bűn ugyanaz a dolog, vagyis hogy a törvény bűn. Az apostol elutasítja ezt a következtetést, de a felvetett kérdésből kiindulva megmagyarázza a törvénynek, a bűnnek és az embernek egymáshoz való viszonyát. — *A bűnt nem ismertem ... a kívánságot sem ismertem volna:* a bűnnek és a kívánságnak gyakorlati ismeretéről van szó, ami tényleg nem volt meg az emberben az eredeti ártatlanság állapotában a paradicsomban. Az apostol nem magáról, hanem az emberről általában mondja, hogy nem ismerte a bűnt, mivel nem is tapasztalta magában a rosszra irányuló vágyakozást, míg az Isten tilalmat nem állított neki. (Móz. I. 2,17.)

* 8. *A bűn alkalmat nyerve a parancsolat által*; a bűn az Istennel ellenségként szembenálló hatalomnak a megszemélyesítése, mint a kígyó Évával szemben alkalom gyanánt használja fel az Isten parancsolatát, hogy felkeltse a vágyat és felébresszen minden kívánságot. – *A bűn törvény nélkül holt*: a bűn erőtlen volt, sőt nem is létezett *törvény nélkül*, azaz az emberiség életének azon paradicsomi időszakában, mikor nem volt még tételes isteni törvény, isteni parancsolat.

* 9. *Én*, vagyis az ember valamikor *törvény nélkül* élt, az Isten még nem adott tételes törvényt, de azután jött a parancsolat, az első emberpárnak adott parancsolat, és a bűn, mely erőtlen, holt volt, életre kell, azaz erőre kapott.

* 10. Az ember arra a tapasztalatra jut, hogy a parancs, amelyet az Isten szerető gondosságból adott az embernek, hogy biztosítsa neki az örök életet, *halálthozónak* bizonyult, mert az ember áthágta.

* 11. Az apostolnak ezen szavai élénken emlékeztetnek a paradicsomban történtekre. (Móz. I. 3,13.) A bűn a maga céljára felhasználta az Isten parancsát, megcsalta, bűnbe vitte általa az embert, és a bűn által jött a világra a halál.

* 12. Az Isten a parancsolatot és a törvényt az életre adta az ember megszentelése, a jó megjutalmazása, a gonosz megbüntetése végett és az ember javára. Magában véve tehát a *törvény szent, igaz és jó* és csak azzal vált halálthozóvá, hogy a bűn felhasználta alkalmul az ember megejtésére.

* 13-25. Nem a törvény oka a halálnak hanem a bűn, mely hatalmába kerítette az embert és uralkodik rajta a törvény ellenére.

* 13. *Az ami jó*: a törvény magában véve nem oka a bűnnek; de nem oka-e a halálnak? Hiszen az Isten előrelátta, hogy a bűn alkalmul fogja használni a törvényt, hogy az emberre hozza a halált. Miért adta tehát mégis a törvényt? Először azért, hogy a bűn olyannak lássék, aminő, és megismertessék a maga valóságában: *hogy a bűn bűnnek mutatkozzék*. Másodszor, *hogy a bűn szerfölött való* kárhozatossága, *bűnössége* nyilvánvaló legyen, vagy az apostol szavaival élve: *a bűn szerfölött bűnös legyen*. S ez azáltal válik nyilvánvalóvá, hogy *a bűn az ember halálát okozza olyasmivel, ami jó*, vagyis *a parancs által*. A parancsolat alkalmul szolgál ugyan arra, hogy a bűn növekedjék és megsokasodjék, de ép ezzel lepleződik le a bűn gonoszsága, és kitűnik, hogy a bűn nemcsak magában véve rossz, de vissza is él a magában véve jó isteni parancsolattal.

* 14. *A törvény lelki*: az Istentől származó magasabb rendű dolog. Az én, az ember, amióta a bűn uralma alá jutott; rabszolgája a bűnnek.
* 15. Az apostol kissé élesen fejezi ki a tapasztalatból merített megállapítást; az ember gyakran tapasztalja, hogy nem teszi meg azt, amit akarna, viszont megcselekszi azt, amit el akarna kerülni. *A jót... és a rosszat* szavak a görög szövegemlékekben nincsenek meg.
* 16. Habár a rosszat cselekszem, azzal, hogy nem akarnám cselekedni, mégis azt mutatom, hogy az énem jobbik felével egyetértek a törvénnyel, *helyeslem a törvényt* és elismerem, *hogy jó*.
* 17. Az apostol gondolata szerint az emberben egy idegen erő, a megszemélyesített bűn lakik, amely Ádám bűnével a világba lépett s bevette magát Ádám minden leszármazottjába, uralkodik rajta és szembeszáll az Istennel.
* 18. Az apostolnak ezen szavaiban nem kell bölcseleti elméletet keresni az emberi akarat szabadságáról, hanem egyszerűen tapasztalatból merített megállapítást kell bennük látni. Két erőt különböztet meg az emberben, az egyik «az én», vagy, amint itt nevezi, *a testem*, mindaz az emberben, ami a rossz felé viszi, a másik az ami a jót akarja, de erőtlen és meg nem valósuló akarással, ezt alább belső embernek (22. v.), majd értelemnek nevezi. (23. v.) *A találom* szó tekintélyes kéziratokban nincs meg, s a szöveg bennük ekként szól: de a jónak megtevése nincs.
* 20. Erőteljesebben megismétli a 17. versben kimondott következtetést.
* 21. *Azt a törvényt*, vagyis azt a szabályt találom, tapasztalom, hogy *a rossz fekszik hozzám közel*, azt van módom megcselekedni.
* 22-23. Az apostol szembeállítja egymással a belső embert (v. ö. Ef. 3,16.) és az értelem törvényét az ember tagjaiban lévő törvénnyel és a bűn törvényével. A belső ember (18. v.) és az értelem harcban áll a test és a bűn törvényével. A belső ember és az értelem helyesli az Isten törvényét, *gyönyörűséget talál benne*, de a test (tagjainak) törvénye, mely egyben a bűn törvénye is, a bűn törvényének erejével az embert a bűn törvényének a szolgaságába hajtja. Az apostol nem bölcseleti alapon vizsgálja az embert, hanem nézi őt az eredeti bűnnek és következményeinek állapotában.
* 24. *E halálnak testétől:* a görög szöveg szerint a halálnak e testétől. Nem a léleknek a testtől való elválásáról, vagyis a halálról van szó, hanem a testtől való megszabadulástól, amennyiben az a bűnnek szolgája és ezzel halálra, ideiglenes és örök halálra van szánva. – A felkiáltás a léleknek a felsóhajtása, mely keményen érzi magára nehezedni a bűn igáját.
* 25. *Az Istennek a kegyelme*: sok tekintélyes szövegemlék szerint: hála legyen az Istennek. Mindkét szövegváltozat rámutat arra, hogy hol van a szabadulás a bűn szolgaságától. Én magam: habár két ellentétes erő küzd az emberben, az értelem törvénye és a test, az ember mégsem két lénynek az összetétele, hanem egy lény, egy személyiség.

Róm 8

A keresztények élete a Lélekben

1 Nincs tehát már semmi kárhoztató ítélet azok ellen, akik Krisztus Jézusban vannak. **2** Mert a Krisztus Jézusban való élet Lelkének törvénye megszabadított engem a bűn és a halál törvé-

* 8,1-4. *A lélek törvénye uralkodik rajiunk a régi törvény helyett.*
* 1. A keresztények nem állnak a régi törvény uralma alatt s azért nem is fenyegeti már őket a *kárhoztató ítélet* sem amiatt, mert nem tartják meg a régi törvényt. A régi törvény megszűntével megszűnt a törvény be nem tartása miatt fenyegető ítélet veszedelme is. – *Akik Krisztus Jézusban vannak*: akik megkeresztelkedtek Krisztusban (6,3.) és benne élnek (6,11. 23.). *Akik nem a test szerint élnek*: e szavak tekintélyes görög kéziratokban nincsenek meg.

nyétől. 3 Ami ugyanis lehetetlen volt a törvénynek, mert a test erőtlenné tette, azt Isten megtette. Elküldte a bűn miatt saját Fiát a bűn testéhez hasonló testben, és kárhoztató ítéletet hozott a bűn ellen a testben, 4 hogy a törvény által megkövetelt igazságosság beteljesedjék mibennünk, akik nem élünk test szerint, hanem Lélek szerint.

5 A testi ember ugyanis a testi dolgokra törekszik, a Lélek embere pedig a Lélek dolgaira törekszik. 6 Mert a test törekvése a halál, a Lélek törekvése pedig élet és béke, 7 mivel a test törekvése ellenszegülés az Istennek, mert nem veti alá magát Isten törvényének, hiszen nem is képes rá. 8 Márpedig a testi ember nem lehet kedves Isten előtt.

9 Ti azonban nem test szerinti, hanem Lélek szerinti emberek vagytok, ha valóban Isten Lelke lakik bennetek. Akiben viszont nincs meg Krisztus Lelke, az nem az övé. 10 Ha azonban Krisztus bennetek van, a test halott ugyan a bűn miatt, de a Lélek életet ad az igazságosság által. 11 S ha annak Lelke lakik bennetek, aki feltámasztotta Jézust a halottak közül, akkor Ő, aki feltámasztotta Jézus Krisztust a halálból, életre kelti halandó testeteket is a bennetek lakó Lelke által.

12 Ennélfogva, testvérek, nem vagyunk a test lekötelezettjei, hogy a test szerint éljünk. 13 Ha ugyanis a test szerint éltek, meghaltok, de ha a Lélekkel megölitek a test cselekedeteit, élni fogtok. 14 Mert akiket Isten Lelke vezérel, azok Isten fiai. 15 Nem a szolgaság lelkét kaptátok ugyanis, hogy ismét csak féljetek, hanem a gyermekké fogadás Lelkét, amelyben azt kiáltjuk: »Abba, Atyánk!« 16 Maga a Lélek tesz lelkünkkel együtt tanúságot, hogy Isten fiai vagyunk. 17 Ha pedig fiai, akkor örökösök is: Isten örökösei, Krisztusnak pedig társörökösei – ha vele együtt szenvedünk, hogy vele együtt meg is dicsőüljünk.

A világ megváltásának reménye

18 Azt tartom ugyanis, hogy mindaz, amit most szenvedünk, nem mérhető össze a jövendő dicsőséggel, amely meg fog nyilvánulni rajtunk.

19 Mert a teremtett világ sóvárogva várja, hogy Isten fiai megnyilvánuljanak. 20 Hiszen a teremtett világ hiábavalóságnak van alávetve, nem önként, hanem az által, aki alávetette, mégpedig azzal a reménységgel, 21 hogy a teremtett világ is felszabadul majd a romlandóság szolgaságából Isten fiai dicsőségének szabadságára. 22 Tudjuk ugyanis, hogy minden teremtmény együtt sóhajtozik és vajúdik mind ez ideig. 23 De nemcsak azok, hanem mi is, akik magunkban hordjuk a Lélek

* 2. Szt. Pál előbb egymással szembeállította a bűn törvényét és az értelem törvényét. Ez utóbbi gyenge volt a törvénynek uralma alatt arra, hogy legyőzze a bűn törvényét. Ennek következménye volt a kárhoztató ítélet. Most minden megváltozott. Nincs többé szó az értelem törvényéről, hanem szó van *a Krisztusban való élet lelkének a törvényéről. A bűn törvénye* a bűnnek uralma volt, tőle megszabadultunk a lélek törvénye, vagyis a lélek uralma, a lelki élet által. Ez a lélek (7,6.) nem maga a Szentlélek, hanem a Szentlélek az, aki közli a hívő kereszténnyel a Krisztusban való életnek éltető lelkét. Mivel a lélek közlése nem múló eredménnyel jár, hanem maradandó és tartós, azért beszél az apostol a lélek törvényéről, amikép elébb a bűn törvényéről szólott.

* 3. *Ami lehetetlen volt a törvénynek*: amit a törvény nem tudott megtenni, nem volt hozzá ereje. *A test erőtlenné tette a törvényt:* az értelmét lásd 7,14. sk. jegyz. – *A bűn testéhez hasonló testben:* az Istennek Fia felvette a mi testünket. Már pedig a mi testünk Ádám bűne óta a bűn uralma alatt álló test: a bűn teste. Ebben a tekintetben Krisztus nem lehet hozzánk hasonló. A bűn testéhez való hasonlóság ennélfogva a testnek a hasonlósága, de a bűn uralma nélkül. – *A bűn miatt*: azt jelzi, hogy az Isten Fiának a küldése e világba a bűn miatt történt, azzal a céllal, hogy a bűn legyőzessék. – A törvény nem tudta megtenni, az Isten azonban megtette, hogy *elkárhoztatta a bűnt*, vagyis megtörte a bűn uralmát. Tette ezt azzal, hogy elküldötte Fiát a testben. Krisztus a megtestesülésével megkezdte a megváltás művét, s ezzel a kezdettel a kárhoztató ítélet már kimondatott a bűnre, sőt a bűn már le is győzetett, mert Krisztus bűn nélküli testet vett magára. – *A testben*: valószínűleg Krisztus testét kell érteni, melyen először nyilvánult meg a bűn fölött való győzelem s róla átterjed a többi testre.

* 4. *A törvény rendelése* (lásd 2,26.) a törvény parancsainak az összessége; itt az erkölcsi törvényről van szó. Ezen szavakból is kitűnik, hogy a kereszténység nem törölte el a törvény erkölcsi követelményeit, ellenkezőleg, erőt ad a teljesítésükre, hogy a törvény rendelése *beteljesedjék mibennünk*, de a mi közreműködésünkkel, melyre az apostol rámutat e szavakkal, *kik nem élünk test szerint, hanem lélek szerint*. E szavak értelméről lásd 8,2. jegyz.

* 5-8. *Azokról, akik a test szerint élnek*.

* 5. *A testi dolgokra törekszenek*: követik vágyaikat s nincsenek figyelemmel az Isten akaratára. *A lelkiekre*: a kegyelemre.

* 6. *A test törekvése a halál*: a test törekvései, hajlamai halálra vezetnek és pedig a testnek olyan halálára, mellyel együtt jár a lélek halála.

* 7. Az apostol e szavaiból nyilvánvaló, hogy amikor a testről szól, nem az anyagi testet érti s nem ezt helyezi szembe a lélekkel, sem pedig pusztán a testi vágyakat, hanem mindazt, ami az emberben hajlamos a bűnre, a bűn uralma alatt áll és a bűnnel mintegy együttműködik. *A test törekvése*: a bűnre való hajlamosság ellenségeskedésben van az Istennel, hiszen az Isten törvénye ellen irányul, benső mivolta épen abban áll, hogy ellenkezik az Isten törvényével és természeténél fogva nem képes magát alárendelni az Isten törvényének.

* 8. *A test emberei*, akiken a bűnös hajlamok uralkodnak, *nem lehelnek kedvesek az Isten előtt*, a halálnak prédái.

* 9-11. *Azokról, akik a lélek szerint élnek*.

* 9. *Ha ugyanis az Isten Lelke lakik bennetek*: az apostol kifejezi bizalmát, hogy a Szentlélek a római hívek lelkében lakik. Istennek ez a Lelke megvan az ember lelkében a Krisztussal való egyesülés által, azért nevezi az apostol

zsengéit: mi magunk is sóhajtozunk bensőnkben, s várjuk a fogadott fiúságot, testünk megváltását. 24 Üdvözülésünk ugyanis reménybeli. Ha látjuk azt, amit remélünk, az nem reménység; hisz ki remélné azt, amit lát? 25 Ha pedig azt reméljük, amit nem látunk, akkor várjuk is türelemmel.

26 Hasonlóképpen a Lélek is segítségnükre van erőtlenségünkben, mert nem tudjuk, hogyan imádkozzunk helyesen; de maga a Lélek jár közben értünk szavakba nem foglalható sóhajtásokkal. 27 Aki azonban vizsgálja a szíveket, tudja, hogy melyek a Lélek kívánságai, tudja, hogy közbenjár a szentekért Isten akarata szerint.

28 Tudjuk, hogy az Istent szeretőknek minden javukra válik, azoknak, akik az ő végzése értelmében meghívást kaptak, hogy szentek legyenek. 29 Mert akiket eleve ismert, azokat eleve arra is rendelte, hogy hasonlók legyenek Fia képmásához, s így ő elsőszülött legyen a sok testvér között. 30 Akiket pedig eleve elrendelt, azokat meg is hívta; és akiket meghívott, azokat megigazultakká is tette; akiket pedig megigazultakká tett, azokat meg is dicsőítette.

A hívők bizonyossága

31 Mit mondjunk tehát mindezek után? Ha Isten velünk, ki ellenünk? 32 Ő, aki tulajdon Fiát sem kímélte, hanem odaadta értünk, mindnyájunkért, ne ajándékozna vele együtt mindent nekünk? 33 Ki lenne vádlója Isten választottjainak? Talán Isten, aki a megigazulást adja? 34 Ki lenne hát az, aki kárhoztat? Talán Krisztus Jézus, aki meghalt, mi több, fel is támadt, Isten jobbján van, és közben is jár értünk?

35 Ki szakíthat el minket Krisztus szeretetétől? Nyomorúság vagy szorongatás? Üldözés, éhség, mezítelenség, veszedelem, vagy kard? 36 Amint írva van:

»Miattad gyilkolnak minket naphosszat,
olybá vesznek,
mint a leölésre szánt juhokat« **{Zsolt 44,23}.**

37 De mindezeken győzedelmeskedünk azáltal, aki szeret minket. 38 Abban ugyanis biztos vagyok, hogy sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelemségek, sem jelenvalók, sem jövendők, sem erők, 39 sem magasság, sem mélység, sem egyéb teremtmény el nem szakíthat minket Isten szeretetétől, amely Krisztus Jézusban, a mi Urunkban van.

Krisztus Lelkének is. *Akiben nincs meg Krisztus Lelke*, az nem Krisztusé, nem tartozik hozzá, nem érdemli meg a keresztény nevet.

* 10. *A test holt ugyan*: ha igaz is az, hogy a test a bűn következtében a halál áldozata, és a bűn halált okozott, viszont azonban az is igaz, hogy *a lélek él*, ha Krisztus bennünk van. Ennek a lelki életnek gyökere a meg-igazulás.

* 11. Az Isten Lelkének a jelenléte a lélekben eredménnyel jár a test számára is. *Aki feltámasztotta Jézust, életre fogja kelleni a halandó testet*. Krisztus feltámadása előképe a mi feltámadásunknak. (Kor. I. 6,14; Kor. II. 4,14; Fil. 3,21; Tessz. I 4,14.) – *A bennetek lakó Lelke által*: a Szentlélek közreműködik, neki is része van a test feltámasztásában.

* 12-18. *A kereszténynek, mint az Isten gyermekeinek, biztosítva van az üdvösség*.

* 12. *A lest lekötelezettjei nem vagyunk*: a test nem uralkodik rajtunk és mi nem állunk a test uralma alatt.

* 13. *Ha a test szerint éltek*: az is megtörténhetik, hogy a keresztény a test szerint él. A bűn törvénye, mely a tagjainkban van, le van győzve, de megmaradtak a test hajlamai, melyek *a test cselekedeteire* törekszenek, ezeket halálra kell adni, az egész életen át irtani, ölni kell őket, ha el akarjuk nyerni az örök életet. *Megölitek lélekkel*, azzal a lélekkel, melyet a Krisztussal való egyesülésből nyerünk, s amelyik éltető eleme a lelki életnek. (Lásd 8,2.)

* 14. *Mindazok*, de csak azok, akik követik az Isten Lelkének, vagyis a Szentléleknek vezetését, azok az Istennek a fiai. Nyilvánvaló, hogy fiúvá fogadásról van szó, melynek érzetét a Szentlélek adja szívünkbe.

* 15. A zsidók és a pogányok olyan érzelmekkel voltak eltelve az istenség iránt, aminőkkel a szolgák viseltetnek uraik iránt; a keresztény hívek szívét azonban nem ilyen lelkület, nem a *szolgaság lelke* tölti el. A *gyermekkéfogadás lelke*: a Szentlélek az emberi lélekkel olyan magasabbrendű minéműséget és állapotot közöl, mely megadja a léleknek a gyermeki érzelmet, tudniillik azt az érzést, hogy az Isten a gyermekének fogadta. A gyöngédségnek és a szeretetnek ez az érzése azután mintegy önkéntelenül kitör, midőn felsóhajtunk az Istenhez s őt atyánknak szólítjuk. *Abba* arámi nyelven annyit jelent, mint atyám. (Lásd Márk. 14,36; Gal. 4,6.)

* 16. Amikor az Istent atyának szólítjuk, saját lelkünk tanúskodik róla, hogy az Isten gyermekei vagyunk. Ehhez a tanúbizonysághoz csatlakozik a Szentlélek tanúsága is, aki bennünk lakozik, kinek vezetése alatt állunk, s kinek része van ebben a mi felkiáltásunkban. (Gal. 4,6.)

* 17. A Krisztussal való egyesülés következtében az Istennek a *fiai* lettünk s így, mint Krisztus társainak, jogunk van a javakra, amik az övéi a természeténél fogva. – *Ha tudniillik vele együtt szenvedünk*: hogy Krisztussal együtt örököljük az Isten javait, Krisztussal együtt is kell szenvednünk e földön. Az apostol nem is kételkedik abban, hogy a római hívek tényleg szenvednek is Krisztussal. Az Isten a Krisztussal együtt való szenvedéshez fűzi azt a jutalmat, hogy Krisztussal meg is dicsőülünk.

* 18. *A jövendő dicsőség*: az a dicsőség már megvan, Krisztus részese neki, számunkra azonban a jövőben fog megnyilvánulni és ránk is ki fog terjedni.

* 19-22. *A teremtett világ sóvárgása.*

* 19. *A teremtett világ*: nem az egyes teremtett dolgok különkülön, hanem a természet egyetemessége, melyre szintén ránehezedik a paradicsombeli büntetés az ember bűne miatt. Pythagoras görög bölcselő, midőn szemléltetni akarja a

világegyetemben uralkodó rendet és összhangot, azt mondja, hogy a szférák hangjai zenei összhangba olvadnak össze. Szt. Pál ellenben úgy találja, hogy erkölcsi értelemben és az emberhez való viszonyában a világ igazi rendje felbomlott és az apostol hallja a teremtmény sóhajtozását és kiáltását, mely egy jobb világ részesévé akar lenni. (V. ö. Csel. 3,21. jegyz.) Szinte érzi, hogy a teremtett világban *várakozás* van egy jobb világ után. Ez a várakozás arra irányul, az után sóvárog, hogy az Isten fiai kinyilváníttassanak, vagyis hogy jogaikba helyeztessenek.

* 20. A *hiábavalóság* itt erkölcsi értelemben rendellenességet és ésszerűtlenséget jelent. Ádám bűnbeesése óta e világ dolgai nincsenek rendben (v. ö. Móz. I. 3,17. sk.), s a teremtés nem a saját akaratából, vagy hibájából, *nem önként* jutott ebbe az állapotba, hanem az Isten helyezte belé, de egyúttal némi *reményt is nyújtott* neki, amely hozzá van kötve az ember sorsához épúgy, mint a természetre nehezedő büntetés. (Móz. I. 3,17.)

* 21. Az apostol nem azt akarja mondani, hogy a teremtett világ is örvendeni fog az Isten gyermekei szabadságának, hanem azt, hogy a teremtett világ hozzá fog tartozni ahhoz a megváltozott állapothoz, amelyben az Isten fiai örvendenek a dicsőséggel együttjáró szabadságnak. A jelenlegi állapot a romlottság szolgasága, és szolgaság a halál hatalmával szemben, ebbe az állapotba beletartozik iá teremtett világ is.

* 22. *Tudjuk ugyanis*: a keresztények a kinyilatkoztatásból tudják, hogy a természet állapota a bűnbeesés következtében nem az, amilyennek lennie kell és a természet is sóvárog egy jobb állapot után, amelyben felszabadul attól, hogy az emberek bűnös módon visszaéljenek vele.

* 23-27. *A Lélek sóhajtásai*.

* 23. *A Lélek zsengéi*: a Szentlélek, amennyiben a földi életben vele egyesülünk és adományaiban részesülünk, jövendő dicsőségünknek zálogául szolgál. (Kor. II. 5,5.) – Az Isten fiaivá való fogadás teljességéhez hozzátartozik, hogy a megszabadulás, a *megváltás* kiterjedjen a testre is, és a test is megszabaduljon attól, amit Szt. Pál «testinek» nevez. (Lásd 7, 17. jegyz.)

* 24-25. *Üdvözülésünk ugyanis reménybeli*: jól tudjuk, hogy üdvösségünk csak később lesz teljes. Nem kívánhatjuk, hogy már lássuk az üdvösségünket a maga teljességében, mert ha már látnók, nem volna mit remélnünk. Ha az ember látja azt, amit remél, akkor megszűnik a reménykedés. Ha azonban nem is látjuk üdvösségünket a maga teljes megvalósulásában, nem szabad kedvünket vesztenünk, hanem *várjuk türelemmel*, mert reménységünkben nem fogunk csalódni.

* 26. *Erőtlenségünk* nem abban van, hogy nem tudjuk, mit kell kérnünk. Az apostol az előbb megjelölte kérésünk tárgyát: az Isten fiaivá való fogadást. Erőtlenek vagyunk azonban, amikor ezt a kérésünket szavakba kell öntenünk. A lelkünk nincs megelégedve a maga erőlködéseivel az imádságban, s akkor a Szentlélek jár közbe; az eredmény *szavakba nem foglalható sóhajtások*, olyanok, amelyek túlhaladják a természet rendjének fogalmait. A Szentléleknek ezen működését az imádkozó keresztény hívőnek lelkében Krisztus Urunknak ezen szavai magyarázzák meg*: Hisz nem ti vagytok, akik beszéltek, hanem Atyátok Lelke az, mely szól belőletek*. (Máté 10,20.)

* 27. *Aki vizsgálja a szíveket*: az Isten megérti a szívnek a sóhajtásait, amely képtelen emberi szavakban kifejezni természetfölötti vágyódásait. – A Lélek kívánságai: azok a kívánságok, melyeket a Szentlélek sugalmaz a léleknek. A *szentek* a keresztények. (L. Csel. 9,13. jegyz.)

* 28-30. *Az Istennek terve a keresztényeket illetően*.

* 28. Az apostol nem gondol arra, hogy különbséget tegyen olyan keresztények között, kik szeretik az Istent és olyanok között, kik nem szeretik, s azt sem akarja mondani, hogy a keresztények között vannak olyanok, kik nincsenek meghíva arra, hogy szentek legyenek. Szt. Pál szerint minden keresztény az Istennek meghívottja és pedig azért, mert az Isten ezt öröktől fogva elhatározta. *Hogy szentek legyenek*: ez a mondat a görög kéziratokban hiányzik. – *Isten közreműködtél mindent*: a görög szöveg helyesebb értelme a latin helyett az, mely így szól: minden közreműködik. Az Isten azért irányít mindent úgy, hogy közreműködjék a keresztények javára, mert a kereszténveket eleve arra rendelte, hogy részestársai legyenek Krisztus dicsőségének.

* 29. *Eleve ismert*: ez az ige az isteni előretudásnak kifejezése. Az Isten öröktől fogva előrelátta és ismerte az ő híveit és azt a rendeltetést adta nekik; *arra rendelte is őket, hogy hasonlók legyenek Fia formájához* olyan értelemben, mint az apostol a Fil. 3,21-ben mondja, hogy Jézus Krisztus meg fogja újítani halandó testünket és hasonlóvá teszi az ő megdicsőült testéhez. A hívek tehát a feltámadáskor részesei lesznek Krisztus feltámadt teste dicsőségének, s akkor Krisztus *elsőszülött lesz a sok testvér között*. Az elsőszülöttség képletes értelemben veendő. Az apostol elsőszülöttnek nevezi Krisztust már a teremtéshez való viszonya miatt (Kol. 1,15.), de úgy kell lennie, hogy Krisztus felruháztassék az elsőszülöttnek jogaival a dicsőségben is, azért a feltámadás dicsőségében nem maradhat magában, ott is kell majd, hogy hozzá hasonló testvérei legyenek, akik között ő legyen az elsőszülött. *Hasonlók legyenek Fia formájához*: megdicsőült testük legyen, mint Krisztusnak.

* 30. *Azokat meg is dicsőítette*: a megdicsőítés csak a jövőben fog megtörténni, de az apostol múlt igeidőt használ annak a kifejezésére, hogy a megdicsőülés egészen biztos azok számára, akiket az Isten eleve elrendelt. Megint csak azt kell mondanunk, hogy az apostol nem osztályozza a keresztényeket olyanokra, kiket az Isten eleve elrendelt vagy más szóval predestináltakra, és olyanokra, kiket nem rendelt el eleve. A célja az, hogy buzdítsa az összes híveket. Az isteni tények láncolata elvezet az üdvösséghez: az eleve elrendelés a meghíváshoz, a meghívás a hithez (lásd 28. v.); a hit pedig forrása a megigazulásnak. Az apostol figyelme nem minden egyes hívőnek jövendő sorsára irányul külön-külön, hanem nézi Istennek szándékait a kereszténységről. A hívekről úgy szól, mint az emberek egy csoportjáról, mely az Isten hívására hittel felelt, megkeresztelkedett és következőleg megigazult. Az Isten végre fogja hajtani rajtuk a művét. Ami az egyeseket illeti, az ő feladatuk, hogy a Szentlélek szerint éljenek stb. Az apostol nem titkolta el előttük, hogy visszaeshetnek a bűn uralma alá.

* 31-39. *A keresztény reménységnek biztos alapja a megváltás*. Miután az apostol felsorolta a reménység összes indokait, az üdvösség biztos reményében mintegy előre megénekli a győzelmi éneket.

* 31. *Mit mondjunk tehát ezek után*: ez a kérdés átmenetül szolgál a következő kérdésekhez; értelme az, hogy az eddigiekből mi a következtetés? — *Ki ellenünk*: van-e olyan ellenségünk, akitől félnünk kellene.

* 32. *Mindent*: nem földi javakat, hanem mindazt, ami az Isten fiainak örökségéhez tartozik.

* 33. Az apostol a fejezet elején felállította a tételt, hogy kárhoztató ítélet nem érheti azokat, akik Jézus Krisztusban vannak. Most visszatér erre a gondolatra és kérdi, hogy ki léphetne

IZRAEL VÉGSŐ MEGSZABADÍTÁSA: 9,1-11,36

Róm 9

Pál és Izrael

1 Igazat mondok Krisztusban, nem hazudom,
a lelkiismeretem mellettem tesz tanúságot a
Szentlélekben, **2** hogy nagy a szomorúságom és
szívemnek fájdalma szüntelen. **3** Hiszen azt kíván-
nám, hogy magam legyek átkozottként távol
Krisztustól testvéreimért, test szerint való rokona-
imért, **4** az izraelitákért, akiké a gyermekké foga-
dás, a dicsőség, a szövetségek, a törvényadás, az
istentisztelet és az ígéretek. **5** Övék az atyák, és
test szerint Krisztus is közülük való, aki Isten min-
denek fölött, áldott legyen mindörökké! Ámen.

Isten biztos ígérete

6 Az nem lehet azonban, hogy Isten igéje
meghiúsult. Hiszen nem mind izraelita, aki Izrael-
től származik; **7** és nem is mindnyájan Ábrahám
fiai azért, mert az ő leszármazottjai; hanem:
»Izsák utódait hívják majd a te utódodnak« **{Ter**
21,12}. **8** Más szóval: nem azok fiai Istennek, akik a
test fiai, hanem az ígéret fiai, azok számítanak
utódnak. **9** Az ígéret ugyanis így hangzik: *»Ez idő*
tájban eljövök, és Sárának fia lesz« **{Ter 18,10}**.
10 Ezt nemcsak az ő esete mutatja, hanem Rebekáé
is, aki egytől, Izsák atyánktól foganta fiait, **11** mert
mielőtt még megszülettek volna, s akár jót, akár

fel vádlóként az Isten választottjai ellen és ki lehetne az, aki kárhoztató ítéletet mond fölöttük. *Az Isten az, aki a megigazulást adja*, tehát ő nem lehet vádlója a választottjainak.

* 34. *Tehát ki az, aki kárhoztasson*, vagyis kárhoztató ítéletet mondjon az Isten választottjaira. – *Krisztus Jézus* volna az? Az ő ítélete nem lehet kárhoztató ítélet, hiszen ő meghalt ép azért, hogy megmentsen minket a kárhoztató ítélettől, sőt *mi több*, fel is támadt s ezzel abba a helyzetbe jutott, hogy védelmünkre keljen, amit meg is tesz, mert az *Isten jobbján van és közben is jár érettünk*.

* 35. *Krisztus szeretete*: Krisztusnak az irántunk való szeretete. A megpróbáltatásoknak nem szabad bennünk kétséget kelteniök aziránt, hogy Krisztus szeret minket, ellenkezőleg tudjuk, hogy a megpróbáltatások alkalmat adnak a győzelemre. – Szt. Pál e szenvedéseket mind elviselte s életpályáját a kard által fejezte be.

* 36. A gondolat, hogy u halál sem ingathatja meg meggyőződésünket, hogy Krisztus szeret minket, eszébe juttatja az apostolnak a Zsolt. 44,23, szavait, melyek leírják az Isten szolgáinak vértanuságát.

* 38. *Fejedelemségek*: magasabbrendű angyalok. – *Erők*: a természet erői. *Sem hatalmak*: e szavak nincsenek meg a görög szövegben.

* 39. Az *Istennek* irántunk való *szeretete Jézus Krisztusban* vagyon, vagyis az Isten szeret minket Jézus Krisztusban, őérette, az ő érdemeiért.

* 9,1-5. *Az apostol fájdalma a zsidók miatt*.

* 1. *Igazat mondok Krisztusban – nem hazudom*: (Lásd Kor. II. 1,23; 11,31; Gal. 2,20.) Az apostol Krisztussal egyesülten cselekszik és beszél, Krisztussal egyesülten teszi a kijelentést, és ugyanakkor ezen kijelentés igazsága mellett tanúskodik a lelkiismerete, mely a Szentlélekkel van egyesülve.

* 2. Szt. Pált szomorúság és lelki fájdalom tölti el, mikor látja, hogy a zsidók letértek az üdvösség útjáról.

* 3. *Azt kívánnám*, ha tudniillik szabad volna ilyesmit kívánni. – *Átkozottként*: a megfelelő héber szó jelentette valamely tárgynak kiszolgáltatását az Istennek, vagy azért, hogy az Istennek felajánlják, ha a tárgy azt megérdemelte, vagy pedig azért, hogy elpusztítsák. Az újszövetségben jelenti a legsúlyosabb elítélését, elvetését valamely dolognak vagy személynek. — *Távol Krisztustól*: a zsidók el vannak szakítva Krisztustól. Az apostol magára vállalná, hogy ő maga választassák el Krisztustól, ha szabad volna ilyet kívánni, s ha ezzel elérné, hogy a zsidók ne legyenek Krisztustól elválasztva. — *Test szerint való rokonai*; lásd 4,1.

* 4 A fiúvá való fogadottság: a zsidók az Istennek fogadott gyermekei voltak. Móz. II. 4,22; V. 14,1. – A dicsőség: az Isten jelenlétének látható jele a frigysátorban és a templomban. (Móz. II. 40,34; Kir. III. 8,10. 11.) – A szövetségek, melyeket az Isten Ábrahámmal (Móz. I. 15,18; 17,2. stb.), Izsákkal és Jákobbal (Móz. II. 2,24.), Mózessel és az egész néppel kötött. (Móz. II. 24,7. sk.) – A törvényadás (v. ö. Mák. II. 6,23.): a Sinai-hegyén adott törvény. – Az istentisztelet: az egyedüli istentisztelet, melyet az ókorban az igaz Istennek megadtak. – Az ígéretek: a Messiásra vonatkozó összes ígéretek.

* 5. Az atyák: Izrael népének ősatyái. – Mindenek fölött való áldandó örök Isten: Krisztus isteni természetének magasztalása.

* 6-13. *A kiválasztottság az ószövetségben is az Isten választásától függött.*

* 6. Az Isten igéjéről, lásd 3,2. jegyz. Az Isten megígérte Izraelnek, hogy üdvözíteni fogja a Messiás által. Igaz ugyan,

rosszat tettek volna – azért, hogy az Isten szabad választása megmaradjon –, 12 nem a tettekért, hanem a meghívó akaratából Rebekka ezt a kijelentést kapta: *»az idősebb lesz a fiatalabbnak a szolgája«* **{Ter 25,23}**, 13 amint írva van: *»Jákobot szerettem, Ézsaut pedig gyűlöltem«* **{Mal 1,2-3}**.

Isten szabadsága és irgalma

14 Mit szólunk ehhez? Nem igazságtalanság ez Isten részéről? Semmi esetre sem! 15 Hiszen így szól Mózeshez: *»Könyörülök azon, akin könyörülök, és irgalmazok annak, akinek irgalmazok«* **{Kiv 33,19}**.

16 Tehát nem azon múlik, aki akar, vagy aki törekszik, hanem a könyörülő Istenen. 17 Az Írás ugyanis azt mondja a fáraónak: *»Azért támasztottalak téged, hogy megmutassam rajtad hatalmamat, s nevemet világszerte hirdessék«* **{Kiv 9,16}**. 18 Azon könyörül tehát, akin akar, s azt teszi megátalkodottá, akit akar.

19 Azt mondod majd nekem erre: »Akkor miért hibáztat mégis? Hiszen ki állhat ellen az ő akaratának?« 20 Ember! Ki vagy te, hogy perbe szállj Istennel? *Vajon kérdi-e az edény a formálójától* **{Iz 29,16}**: »Miért alkottál engem ilyennek?« 21 Nincs-e *a fazekasnak* hatalma *az agyag fölött,* hogy ugyanazon anyagból az egyik edényt tisztes célra készítse, a másikat dicstelenre? 22 Isten pedig nem a haragját akarta-e megmutatni és a hatalmát megláttatni, és nem azért hordozta-e türelemmel a harag eszközeit, amelyek pusztulásra készültek? 23 És nem azért, hogy megismertesse dicsőségének gazdagságát az irgalmasság eszközein, amelyeket dicsőségre készített, 24 amilyenek mi vagyunk, akiket meghívott nemcsak a zsidók, hanem a pogányok közül is?

25 Ahogy Ózeásnál mondja:

»Aki nem népem, azt népemnek fogom hívni,
és a nem kedveltet kedveltnek« **{Óz 2,25k}**.

26 *És akkor ez lesz:*
»Azon a helyen, ahol azt mondták nekik:
`Ti nem vagytok népem',
ott az élő Isten fiainak hívják majd őket« **{Óz 2,1}**.

27 Izajás pedig fennen hirdeti Izraelről: *»Ha Izrael fiainak száma annyi lesz is, mint a tenger fövénye, csak a maradék üdvözül*. 28 *Szavát ugyanis beteljesíti és sietve végrehajtja az Úr a földön«* **{Iz 10,22-23}**. 29 Amint előre megmondta Izajás:

»Ha a seregek Ura
nem hagyott volna nekünk utódot,

hogy Izraelnek test szerinti leszármazottjai nem hisznek Jézusban, a Messiásban s ezzel kizárják magukat az üdvösségből, az Isten ígérete mégis teljesedik, nem dőlt meg, mert az ígéretet nem azoknak tette, akik test szerint származnak Izraeltől. Izraelnek nem minden leszármazottja izraelita abban az értelemben, hogy az isteni ígéret neki szólna.

* 7. Hasonlóképen Ábrahámnak leszármazottjai sem mind gyermekei Ábrahámnak abban az értelemben, hogy örököljék az Ábrahámnak ígért természetfölötti javakat. Az apostol ezt a Szentírás szavaival bizonyítja (Móz. I. 21,12.), melyek arról szólnak, hogy Ábrahámnak más fiai is voltak Izsákon kívül, s mégis csak Izsák fiai lettek Ábrahámnak örökösei s tekintettek Ábrahám utódainak. (Kor. II. 11,22.)

* 8. Nem a test szerinti származás ad jogot az Isten fiainak nevére, hanem csak azok számítódnak «ivadéknak» a Szentírásban használt megtisztelő értelemben, akiket az Isten előre kijelöl ígérete örököseinek.

* 9. Ez a vers megmagyarázza, hogy miként és miért lett Izsák az ígéret fia. Nem a test szerinti származása miatt, hiszen amint a Szentírásból kitűnik, Izsák nem a test vágyából és erejéből származott, hanem inkább csoda folytán, melyet az Isten előre hirdetett.

* 10. Az apostol a következő versekben (10-13) újabb példát beszél el annak igazolására, hogy az Isten szabadon választotta ki a messiási ígéretek örököseit, s nem kötötte magát a kiválasztásban a test szerinti leszármazáshoz. Ez a példa annál meggyőzőbb erejű, mert egy anyának ikergyermekeiről van szó, melyek közül az Isten kiválasztotta az egyiket, hogy az ígéretek örököse legyen, a másikat meg nem. Ugyanaz volt az anyjuk, Rebekka, de az atyjuk is ugyanaz, ezt az apostol hangsúlyozza, mikor azt mondja: *egytől foganta fiait*. A vers hiányos; akként lehetne kiegészíteni: sőt Rebekka esete is azt mutatja, hogy nem azok az Istennek gyermekei, kik a testnek a gyermekei. Ennek a gondolatnak megokolását adja a 11. vers. Az Isten kiválasztotta Rebekka ikergyermekei közül az egyiket, a másikat nem, és választásában nem irányították a gyermekeknek érdemei és cselekedetei, hiszen a választás megtörtént, mielőtt a gyermekek bármi jót vagy rosszat cselekedtek volna. – A választás pedig azért történt így, hogy megvalósuljon és érvényt nyerjen az *Isten végzése*, és ez a végzés *maradjon* meg a *szabad választás* végzésének, tudniillik érvényben maradjon az Isten végzése, hogy szabadon választja meg a messiási ígéretek örököseit s nem hagyja magát megkötni sem a testi származás, sem a cselekedetek figyelembevételével.

* 12. A *meghívó* az Isten. A meghívás nem az egyénnek a kegyelmi életre való kiválasztását jelenti itt, még kevésbbé a meghívást az örök életre. Csak arról van szó, hogy az Isten Ézsaunak mellőzésével, Jákobot választotta ki a választott nép ősatyjának és a messiási ígéretek örökösének. Egyedül Jákob az igazi fia Ábrahámnak, s az ő utódjai neveztetnek az Isten fiainak; az írás szavai szerint: a *nagyobbik*, vagyis Ézsau és ivadéka, lesz a *kisebbiknek*, Jákobnak és népének a szolgája. (Móz. I. 25,23.)

* 13. Az Istennek az a végzése, amelyik a zsidó népnek a Messiás országából való kizárására vonatkozik, hasonló Ézsaunak és a leszármazottjainak a sorsára vonatkozó végzéséhez, melyről Malachias próféta könyvében azt olvassuk (Mal. 3,2.), hogy az Isten *gyűlölte Ézsaut*, az edomita nép ősatyját és képviselőjét. ezt az érzését azután be is bizonyította e néppel szemben tanúsított viselkedésével.

* 14-29. *A pogányok meghívása és a zsidók megátalkodása az Istennek szabadon hozóit végzése szerint történik.*

úgy jártunk volna, mint Szodoma,
és olyanok lettünk volna, mint Gomorra« **{Iz 1,9}**.

Izrael buzgalma tévútra vezet

30 Mit mondjunk tehát? Azt, hogy a nemzetek, akik nem jártak a megigazulás útján, elnyerték a megigazulást, mégpedig a hitből való megigazulást. **31** Izrael ellenben törekedett a megigazulás törvényére, mégsem érte el a törvény célját. **32** Miért? Mert nem a hit, hanem a tettek által akarta azt elérni. Megbotlottak a botlás kövében, **33** amint írva van:

»Íme, Sionban leteszem a botlás követ
és a botrány szikláját,
és senki sem szégyenül meg,
aki hisz benne« **{Iz 28,16}**.

Ha a zsidók nem térnek meg a kereszténységre, ez azért van így, mert nincsenek kiválasztva az Istentől arra, hogy a messiási ország tagjai legyenek. Az Isten azt választja ki, akit akar.

* 14. Valaki azt az ellenvetést tehetné erre, hogy *ez igazságtalanság az Isten részéről*. Az apostol ezt a vádaskodást erélyesen visszautasítja e szavakkal: *Egyáltalán nem*. (V. ö. 3,6.)

* 15-16. Az Isten eljárása Mózessel szemben és az elv, amelyet ez alkalommal kijelentett (Móz. II. 33,19.1, azt bizonyítják, hogy az Isten, amikor irgalmasságot és könyörületet gyakorol, csak azért teszi, mert így akarja. A kiválasztás, az irgalmazás egyedül az Istentől függ, nem pedig az ember erőlködésétől vagy érdemességétől.

* 17. Mózes példája azt mulatja, hogy az Istentől való kiválasztás, a meghívás az Isten akaratától függ. Ezzel szemben a fáraóról köztudomású, hogy minő megátalkodottsággal szállt szembe az Isten parancsaival, mégis az Isten hatalma győzedelmeskedett a fáraó ellenszegülése fölött, s a fáraó megátalkodottsága eszköz, és alkalom volt, hogy megnyilvánuljon az Isten hatalma, és megvalósuljanak az Isten szándékai. Az Isten épen ezért *támasztotta* a fáraót, vagyis: adott neki szerepet a történelemben. A fáraó megátalkodottsága tehát megfelelt az Isten terveinek, az Isten felhasználta a céljaira, ilyen értelemben tehát az Isten akarta a fáraó megátalkodottságát. (Móz. II. 9,16.)

* 18. *Megátalkodottá* tenni annyit jelent, mint a szívet megkemenyíteni, hozzáférhetetlenné tenni a bánat és a megjavulás számára. A megátalkodás feltételezi, hogy előzőleg megvan a rosszra való elhatározás, a rossz lelkület, s az Istennek megvolt a módja hozzá, hogy a fáraót megtartsa az Isten parancsa ellen való ellenszegülésében, emberi akarata szabadságának sérelme nélkül. Az apostol a kifejezést, hogy az Isten megátalkodottá tesz, az ószövetségi Szentírásnak abból az elbeszéléséből vette, amelyikből az tűnik ki, hogy Mózes az Úr megbízásából egymásután több csodát tett a fáraó előtt, hogy őt meggyőzze, de hiába. Ebből is nyilvánvaló, hogy az apostol semmiesetre sem akarja azt mondani, hogy az Isten hatása a fáraóra megszüntette a fáraó akaratának a szabadságát, még kevésbbé akarja azt mondani, hogy az Isten ösztönözte és vitte a fáraót a gonoszságba. Csak azt állapítja meg, hogy azok is engedelmeskednek az Isten terveinek és szolgálják az Isten céljait, akik azt hiszik, hogy ellenszegülnek neki. Ha a fáraó ellenszegült, ez azért van, mert az Isten megátalkodottá tette. Ugyanez okból szegülnek ellene a zsidók az evangéliumnak.

* 19. Ha az Isten az, aki megátalkodottá tesz, a felelősség miért terhel mégis minket a gonoszságunkért? Miért tesz az Isten minket felelőssé, *miért dorgál* minket, hiszen mi csak az akaratát teljesítjük, még akkor is, amikor ellenszegülünk a parancsainak?

* 20. Annak, aki ilyen ellenvetést tenne, az apostol először egy kérdés feltevésével eszébe juttatja az Istenhez való viszonyát. Azután pedig az ószövetségi Szentírásból vett hasonlattal (Jer. 18,6; Sir. 36,13; Iz. 29,16.) megmagyarázza, hogy amint az edénynek nincs joga kérdőre vonni a fazekast, úgy az ember sem vonhatja kérdőre az Istent, hogy egyes embereket felhasznál eszközeiként, megátalkodottakká teszi és fenntartja őket megdorgálásra vagy megbüntetésre.

* 21. Az apostol újabb kérdéssel azt a gondolatot fejezi ki, hogy amikép a *fazekas* föltetlen ura a kezéből kikerülő *edénynek* a készítés jogán, akkép az. Isten rendelkezik az emberrel a teremtés jogán. Semmikép sem akarja az apostol azt mondani, hogy az Isten némelyik embert olyannak teremti, hogy szükségkép vetkezzék és elkárhozzék, mert a

hasonlat nem is mondja, hogy a fazekas az edényt a pusztulásra és a büntetésre alkotja, hanem némelyiket fényűző, másikat kevésbé megtisztelő használatra.

* 22-23. E két versben foglalt mondat hiányos, de az értelme világos. A mondatot ekként lehet kiegészíteni: Nem lehet ellenvetést tenni az ellen, hogy ha az Isten meg akarván mutatni stb. Az Isten megmutatta hatalmát azzal, hogy kiszabadította Izrael népét Egyiptomból a fáraó ellenszegülése ellenére, de ezen cél elérése végett el kellett tűrnie a haragnak edényeit. Az Isten akaratának ellenszegülő zsidók épugy a haragnak edényei, mint a fáraó. Ők is megérdemelték volna Jézus és az apostolok iránt tanusított viselkedésük miatt, hogy a büntetés rögtön lesujtson rájuk. Az Isten mégis türelmes irántuk. – A *haragnak edényei* azok, akik ellenszegülnek az Isten akaratának, s ezért az Istennek haragja ellenük fordul, kétségtelenül azért, mert megérdemlik és *megértek a pusztulásra*; az Isten már most végezhetne velük és végleg elkárhoztathatná őket. — Az Isten béketűrésének további következménye, hogy *megismerteti*, vagyis ismertekké teszi és kinyilvánítja *dicsőségének*, más szóval jóságának (2,4.) *a kincseit az irgalmasságnak az edényein*, vagyis azokon, akiket eredményesen meghívott a keresztény hitre. Ezeket, akiket meghívott a keresztény hitre, *előre készítette* a dicsőségre, mert amint az apostol előbb mondotta, megigazultakká telte és meg is dicsőítette őket. (V. ö. 8,30. jegyz.)

* 24. Az apostol most megnevezi azokat, akiket az irgalmasság edényeinek tart, vagyis azokat, akik eredményesen meghivattak a kereszténységre. Ezek kikerülnek a *zsidók* és a *pogányok* közül. Első helyen említi a zsidókat, tekintettel kiváltságaikra. (V. ö. 3,2. jegyz.)

* 25. Az apostol nem látja szükségesnek annak a ténynek a bizonyítását, hogy a pogányok elismerték a Messiást, a zsidóknak azonban csak kis része fogadja el az evangéliumot. Úgy látja, hogy Ozeás és Izaiás próféta ezt már előre jelezte. Az Isten a népének hívja azt, amelyik nem volt neki népe és kedveltjének, amelyik nem volt neki kedves, következőleg meghívta és pedig eredményesen, hogy népe és kedveltje legyen az. amelyik nem volt népe. (Óz. 2,25.)

* 26. Óz. 2,1. A próféta e szavai Izrael népének északi törzseire vonatkoznak, melyek megtérnek az Istenhez s az Istennek kedves népe lesznek. Az apostol számára az Istennek az eljárása Izrael népének északi törzseivel szemben előképe az Isten eljárásának a pogányokkal szemben, kik nem voltak az Istennek népe, mint ahogy a zsidók voltak az ószövetségben, de az Istennek a népe lettek azzal, hogy az Isten meghívta őket a kereszténységre, és ők a hívást követték.

* 27. Izaiás próféta (10,22. sk.) a pusztulásáról szól, melyet Szenna-cherib hoz Izrael népére. Ebből a pusztulásból egy *maradék* megmenekül és megtér az Istenhez. Hasonlóképen a zsidó népnek csak egy része tér meg a kereszténységre.

* 28. Az apostol tovább folytatja az idézetet Izaiás próféta könyvéből és az idézett szavakkal azt hangoztatja, hogy az Isten a határozatát biztosan és igazságosan végrehajtja.

* 29. Szt. Pál Izaiás próféta könyvéből kölcsönzött szavakkal (Iz. 1,9.) fejezi ki a gondolatot, hogy a zsidó nép nagy többsége ellenszegült az Isten hívásának és az evangéliumi tanításnak. Ezért büntetést is érdemelne, mint egykor *Szodoma*, de egy része a zsidó népnek mégis megtért az evangéliumra. Az apostol a népnek ezt a részét *ivadéknak*, Ábrahám igazi utódainak tekinti.

* 30-33. *A zsidók téves úton járva, nem jutottak el a megigazuláshoz*.

A zsidók nagy része hitetlen az evangéliumi tanítással szemben. Az apostol eddigelé (9,1-29.) kifejtette, hogy ennek végső oka az Isten akaratában és szabad választásában van. A következőkben rámutat a zsidók felelősségére és bűnösségére.

* 30. *Pogányok, kik nem jártak a megigazulás után*, kik nem törték magukat érte, *elérték*, vagyis *megnyerték* a megigazulást. (Lásd 3,21. jegyz.) Ez a megigazulás pedig a hitből származik. (Lásd 3,24. 28. jegyz.)

* 31. *Izrael törekedett* megtartani az ószövetségi törvényt, melyet az apostol a *megigazulás törvényének* nevez, mert a zsidó nép a törvény megtartásával remélte elérni a megigazulást. De erőlködése hiábavaló volt, nem jutott el a megigazulás törvényére (a görög szöveg szerint: a törvényre), vagyis nem tudta elérni, hogy mindazt gyakorolja és megvalósítsa, amit a törvény parancsol. (Lásd 8,3. 4. jegyz.)

* 32. Izrael népe törekedett, vagy amint az apostol a versenyfutásból vett hasonlatokkal mondja, futott a törvény után, de a célt, a megigazulást elérni nem tudta, mert téves eszméi után indult. Tévesen azt hitte, hogy eléri a megigazulást, ha a törvény cselekedeteit végzi. A zsidóknak meg kellett ugyan tartaniok a törvényt, de nem szabad lett volna hinniök, hogy a törvény megtartásából nyerik a megigazulást. A zsidók, folytatja az apostol a hasonlatot, a futás közben *megbotlottak a botlás kövében*. Ez a kifejezés nyilvánvalóan Krisztust jelenti, aki a zsidók számára, főkép a keresztje miatt, alkalom volt a botlásra. (Kor. I. 1,23; Gal. 5,11.) Megbotlottak benne, megütköztek rajta nemcsak azért, mert nem volt az a diadalmas földi király, amilyennek ők képzeltek a Messiást, hanem azért is, mert Krisztus nem emelte uralomra a törvényt s nem a törvény megtartásából ígérte a megigazulást.

* 33. Iz. 8,14. (V. ö. Iz. 28,16. – Csel. 4,11. jegyz.) Az apostol Jézusra alkalmazza Izaiás próféta szavait, s ügy értelmezi azokat, hogy Jézus a *botlás köve és a botrány sziklája* azok számára, akik nem fogadják hittel a tanítását, de viszont a dicsőség forrása azoknak, kik hisznek benne.

Róm 10

1 Testvérek! Szívemből kívánom és könyörgök Istenhez az ő üdvösségükért. **2** Mert tanúságot teszek mellettük, hogy megvan bennük a buzgóság Istenért, de ez a nem ismerők buzgósága. **3** Nem ismerték el ugyanis az Istentől való megigazulást, s a magukét igyekeztek helyébe állítani; nem vetették alá magukat az Istentől való megigazulásnak. **4** Pedig Krisztus a törvény végcélja, mindenkinek a megigazulására, aki hisz.

Megváltó örömhír mindenki számára

5 Mózes ugyanis azt írja a törvényből eredő megigazulásról: *»Az ember, aki teljesíti azt, élni fog általa«* **{Lev 18,5}**. **6** A hitből eredő megigazulásról pedig így szól: *»Ne mondd* szívedben: *Ki megy föl az égbe?«* **{MTörv 30,12}** – tudniillik, hogy Krisztust lehozza. **7** Vagy: *»Ki száll le az alvilágba?«* **{Zsolt 107,26}** – tudniillik, hogy Krisztust a halottak közül visszahívja. **8** Az Írás viszont mit mond? *»Közel van hozzád az ige, a szádban és a szívedben«* **{MTörv 30,14}**. Ez tudniillik a hit igéje, amelyet hirdetünk. **9** Ha tehát a száddal vallod,

* 10,1-4. *A zsidók nem ismerték el az Istentől való megigazulást.*

* 1. Az apostol a kereszténységet *testvéreinek* nevezi, a zsidókról mint neki idegenekről, mint harmadik személyről szól. A zsidók megtéréséért megtesz mindent, ami tőle telik.

* 2. A zsidók az *Istenért*, az Isten ügyeért buzgólkodnak, iparkodnak megérteni a törvényt, de a buzgóságuk elvakult; nem igyekeznek megérteni az Isten szándékait és terveit, azért a buzgóságuk nélkülözi a mélyebb, az isteni dolgoknak ismeretét.

* 3. *Az Istentől való megigazulásról* lásd 1,17; 3,21-30. Ez a megigazulás a hitből származik, melyet az Isten ad az embernek a kegyelem által Jézus Krisztusra való tekintettel. Általa az ember megigazult lesz. A zsidók ezt a megigazulást nem fogadták el, *nem vetették alá magákat az Istentől való megigazulásnak*, hanem e helyett a maguk, a saját erejükből való megigazulást keresték és a mózesi törvény parancsainak megtartásával akartak megigazulni.

* 4. Pedig a törvény uralma véget ért; Krisztus a törvény végét jelenti olyan értelemben, hogy mindnyájan, akik hisznek, a hit által nyerik el a megigazulást és nem a törvény cselekedeteinek megtartásával.

* 5-13. *A kétféle megigazulás: a törvényből való és a hitből való megigazulás.*

* 5. Az apostol nem gondol arra, hogy megszűntéknek jelentse ki a mózesi törvény erkölcsi parancsait, csak arra mutat rá, hogy Mózes szavai szerint (Móz. III. 18,5.) a törvény uralma alatt a törvényből való megigazulásnak és az Isten barátságában való életnek feltétele a törvény parancsainak a teljesítése

hogy *»Jézus az Úr!«*, és a szívedben hiszed, hogy Isten feltámasztotta őt a halottak közül, üdvözülsz. **10** A szív hite megigazulásra, a szájjal való megvallás pedig üdvösségre szolgál. **11** Az Írás ugyanis azt mondja:

»Mindaz, *aki hisz benne, meg nem szégyenül* « **{Iz 28,16}**.

12 Nincsen ugyanis különbség zsidó és görög között, mert mindnyájuknak ugyanaz az egy Ura van, aki bőkezű mindazokhoz, akik segítségül hívják őt. **13** Mert *mindenki, aki segítségül hívja az Úr nevét, üdvözül* **{Jo 3,5}**.

14 De hogyan hívják segítségül azt, akiben nem hisznek? S hogyan higgyenek abban, akiről nem hallottak? S hogyan halljanak, ha nincsen, aki hirdesse? **15** S hogyan hirdessék, ha nem küldték őket? Amint meg van írva:

»Milyen gyönyörűségesek azok lábai,

akik a jó hírt hirdetik!« **{Iz 52,7}**

Izrael engedetlensége

16 De nem mindnyájan fogadták engedelmességgel a jó hírt. Azért mondja Izajás:

»Uram, ki hitt annak, amit hallott tőlünk?« **{Iz 53,1}**

17 Eszerint a hit hallásból van, a hallás pedig Krisztus szava által.

18 De kérdem én: Talán nem hallották? Sőt, ellenkezőleg:

»Hangjuk elhatott az egész földre,

s beszédük a földkerekség határaira« **{Zsolt 19,5}**.

19 Vagy kérdem én: Talán Izrael nem értette meg? Mózes mondja először:

»Versengésre indítalak benneteket

azok ellen, akik `nem népem',

és oktalan nép által

haragra ingerellek titeket« **{MTörv 32,21 G}**.

20 Izajás bátran kimondja: *»Megtaláltak engem, akik nem kerestek, és kinyilvánítottam magam azoknak, akik nem kutattak utánam«* **{Iz 65,1}**.

21 Izraelhez azonban így szól: *»Kitártam kezemet egész nap a hitetlen és ellenszegülő nép felé«* **{Iz 65,2}**.

volt. Már pedig ez nem volt könnyű feladat. Sőt, amint az apostol fentebb kimutatta (7. fej.), a törvény erre nem is nyújtott semmi segítséget: és amennyiben a törvény megtartásában keresett megigazulást elválasztjuk a kegyelemtől és megkülönböztetjük a törvényből való megigazulást a kegyelemadta megigazulástól, akkor a törvényből való megigazulás nem más, mint a saját erőnkből való törekvés a megigazulásra, «a magunk megigazulása», melyet elérni nem lehet.

* 6. Az apostol mintegy megszemélyesíti a *hitből való megigazulást* és elmondatja vele először, hogy mit nem kell tennie az embernek, azután, hogy mi a teendője a megigazulásért. A hitből való megigazulásért nem kell az embernek, sem felmennie az égbe, hogy onnan lehozza Krisztust,

* 7. sem az alvilágba nem kell leszállnia, hogy visszahozza Krisztust a halottaktól. Ez már megtörtént. Krisztus lejött az égből és ember lett, az alvilágból is visszatért a feltámadásakor.

* 8. *Az Írás*: mivel ez a szó a tekintélyesebb szövegemlékekben hiányzik, ezen szöveg szerint tovább is a hitből való megigazulásról beszél és azt mondja, hogy az üdvösséget nem messze kell keresni, mert egész közel van és nem más, mint *a hitnek az igéje*, vagyis az ige, melyet az apostol hirdet, s amelyet hittel kell fogadni. Az apostol a 6, 7, 8. versben az ószövetségi Szentírásból (Móz. V. 30,11.) kölcsönzött szavakkal határozza meg és magasztalja a megigazulást, amely a hitből származik.

* 11. Iz. 28,16. Lásd 9,33.

* 12. V. ö. 3,29. *Az egy Úr*: Jézus Krisztus (Csel. 10,36.), kit a hívek segítségül hívnak (Kor. I. 1,2; Csel. 9,14. 21.), és akinek gazdag kincsei vannak a hívek számára. (V. ö. Ef. 3,8.)

* 13. Joel 3,5.

* 14-21. *A zsidók nem akarnak hinni az evangéliumnak*.

* 14. Az apostol az előző versben azt mondotta, hogy Jézus Krisztus nevének a segítségül hívása szükséges az üdvösség elnyerésére. Segítségül hívni csak úgy lehet, ha hisznek benne. De hogyan higgyenek Jézusban, kérdi tovább az apostol, ha nem hallották őt. Az apostol tudja, hogy már nem sokan vannak, akik Jézust hallották, azért újabb kérdést tesz fel és rávezet arra, hogy vannak, akik Jézust és a tanítását hirdetik s ezeknek

*15. küldetésük van Jézustól, ők Jézusnak küldöttjei (= apostolai). Izaiás prófétától kölcsönzött szavakkal (52,7.) fejezi ki, hogy valóban megvan az, aminek szükségességét kérdések alakjában kimutatta: megvannak az evangéliumnak Jézustól küldött hírnökei. — *Kik hirdetik a békét*: e szavak nincsenek meg a tekintélyesebb görög kéziratokban.

* 16. A zsidók *nem fogadták mindnyájan engedelmességgel az evangéliumot.* Az apostol emiatt való panaszát Izaiás prófétától kölcsönzött szavakba önti. (Iz. 53,1)

* 17. Az apostol Izaiás próféta idézett szavaiban igazolását látja annak, amire az előbb a kérdések sorával rávezetett: a hit a hirdetésétől függ, a hirdetés a küldetéstől, a küldetés pedig Krisztustól van.

* 18. A zsidók talán azzal mentegetőzhetnének, hogy nem hallották Krisztus igéjét s annak hirdetését. Ezzel szemben áll a tény, hogy már mindenütt hirdetik az evangéliumot az ismert világban. Az apostol ezt a tényt a zsoltáros szavaival fejezi ki. (Zsolt. 18,5.)

* 19. Vagy talán az a mentségük van a zsidóknak, hogy nem értették meg Krisztus igéjét? Ez sem áll, mert a pogányok megértették. Ennek a ténynek kifejezésére az apostol ismét talál megfelelő ószövetségi kijelentéseket. *Mózes mondja először*: mint törvényhozó már kénytelen volt

megfenyegetni a zsidókat, mert makacsul megátalkodtak értelmetlenségükben, s így Mózes volt az első, aki megfenyegette őket. Az idézett szavak értelme: az Isten féltékenyen nézte, hogy a zsidók tisztelték a bálványokat, kik nem istenek; büntetésképp féltékennyé teszi a zsidókat a pogányokra, arra a népre, amely vallási és erkölcsi tekintetben értelmetlenebb és alsóbbrendű, mint a zsidók, s azért az Istenhez való viszonyt tekintve: *nem nép*.

* 20. Ami Mózesnek a fenyegetésében talán nem egészen világos, azt megmagyarázza az Izaiás próféta könyvéből vett idézet, (Iz. 65,1.) A próféta azt mondja a zsidóknak, hogy más népek megtalálták a zsidó nép Istenét, vagyis inkább az Isten kinyilatkoztatta magát olyanoknak, akik nem keresték őt. Emiatt a zsidóknak féltékenyeknek kell lenniök, de egyben meggyőződhetnek arról is, hogy bennük nincs meg a jóakarat, mert íme, mások felismerték az Isten kinyilatkoztatását, olyanok, kik azelőtt nem ismerték az igaz Istent.

* 21. *Kiterjesztettem kezemet egész nap*: az Isten a leggyengédebb szeretettel hívja Izrael népét: Izrael ellenben hitetlen, vagyis nem enged és ellenszegül az Isten hívásának, Iz. 65,2.

Róm 11

Isten népe és a kiválasztott »maradék«

1 Azt kérdem tehát: Vajon elvetette Isten az ő
népét? Semmi esetre sem! Hiszen én is izraelita
vagyok, Ábrahám utóda Benjamin törzséből. **2** *Isten nem taszította el népét* **{Zsolt 94,14}**, amelyet
eleve magáénak ismert. Vagy nem tudjátok, mit
mond az Írás Illésről, hogyan tesz panaszt Istennél
Izrael ellen? **3** »Uram, *prófétáidat megölték, oltáraidat felforgatták, egyedül én maradtam meg, s
nekem is az életemre törnek«* **{1 Kir 19,10}**.

4 És mit mond neki az isteni válasz?

»Meghagytam magamnak *hétezer férfit,*
akik nem hajtottak térdet Baál előtt« **{1 Kir 19,18}**.

5 Éppígy a jelenben is van maradék a kegyelemből való kiválasztás alapján. **6** De ha kegyelemből, akkor már nem tettek fejében; különben a
kegyelem már nem volna kegyelem.

7 Hogyan is van tehát? Amit Izrael keres, azt
nem érte el, a választottak pedig elérték. A többiek
viszont vakok lettek, **8** amint meg van írva:

»Isten a kábulat lelkét adta nekik;
szemeket, hogy ne lássanak,
füleket, hogy ne halljanak,
mind a mai napig« **{Iz 6,9-10; MTörv 29,3}**.

9 Dávid is azt mondja:

»Asztaluk váljék számukra tőrré és csapdává,
botránkozássá és megtorlássá!
10 *Szemük homályosodjék el, hogy ne lássanak,*
és hátukat görnyeszd meg egészen!« **{Zsolt 69,23}**

* 11,1-10. *Az Isten nem vetette el az egész zsidó népet.*

* 1. Az apostol a kérdés szavait a Zsolt. 93,14.-ből kölcsönözte. Tudatában van annak, hogy az Isten meghívta őt a keresztény hitre és kiválasztotta az apostoli tisztségre. A saját esete bizonyíték arra, hogy az Isten nem vetette el Izrael egész népét. (V. ö. Fil. 3,5.)

* 2. *Eleve megismeri*: itt nem jelenti az örök életre való kiválasztást (praedestinatio), hanem annyit tesz, mint kegyességgel nézni valakit és kiválasztani valami meghatározott szerepre az isteni üdvtervezet történetében, itt: kiválasztani, hogy az Isten népe legyen. (V. ö. 8,29. jegyz.) – *Illésről*: a görög és latin szöveg szerint: Illésben, vagyis a Szentírásnak abban a részében, amelyikben Illésről van szó. (Kir. III. 19,10.) – Az apostol a történelemből hoz fel példát s vele megvilágítja az Istennek a jelenben való terveit.

* 4. Illés prófeta idejében sem mindenki lett hűtelen az Úrhoz, hétezer férfiú hű maradt, de ezek hűségüket az Isten kegyelmének köszönhették: az Úr tartotta meg őket magának.

* 5. *Meghagyottak* (9,27: maradék): azok a zsidók, akik hittel fogadták az evangéliumot, mikor a többiek elutasították maguktól. Ezek a meghagyottak az evangélium hívei lettek, amint az apostol azt már bebizonyította (9,6-13.), nem a cselekedeteik alapján, hanem azért, mert az Isten kegyelme szabadon kiválasztotta őket: *a kegyelemből való kiválasztás alapján*.

* 6. Amit az Isten kegyelemképen ad, azt nem adja az embertől végzett cselekedeteknek bére gyanánt, különben már nem gyakorolna kegyelmet, és *a kegyelem már nem volna kegyelem*. Ebből az elvből, amelyet az apostol itt felállít, a protestánsok azt következtették, hogy az ember a jó cselekedeteivel nem szerez érdemet az örök életre, mert az Isten az örök életet kegyelemként adja. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy az apostol itt nem beszél az örök életről, hanem a kereszténységre való meghívásról. A cselekedetek pedig, amelyekről beszél, az ószövetségi törvény megtartásában végzett cselekedetek (V. ö. 8. fej.), nem pedig a Krisztusban, a Krisztussal való egyesülésben és a kegyelemben végzettek. A Krisztusban és a kegyelemben végzett cselekedeteket nem lehet szembeállítani a kegyelemmel, és a jelen szöveg nem vonatkozik a kegyelemben és a kegyelem által végzett cselekedeteknek érdemszerző voltára.

* 7. Az apostol levonja a következtetést abból, amit eddigelé ebben a fejezetben mondott. Izrael, mint nép, vagyis a zsidó

11 Azt kérdem mármost: Vajon úgy botlottak-
e meg, hogy végleg elessenek? Semmi esetre sem.
Ellenkezőleg, az ő bukásukból üdvösség támadt a
nemzeteknek azért, hogy őket versengésre ser-
kentse. 12 Ha pedig már a bukásuk is nyereség a
világnak, és mulasztásuk gazdagodás a nemzete-
knek, mennyivel inkább az lesz a beteljesedésük!

Hasonlat az olajfáról

13 Nektek, nemzeteknak azonban azt mon-
dom: Amennyiben én a nemzetek apostola va-
gyok, a szolgálatomat megbecsülöm, 14 hátha ver-
sengésre serkenthetem véreimet, és üdvözítek kö-
zülük egyeseket. 15 Mert ha az ő félreállításuk a
világ megbékélését szolgálja, mi más lesz a befo-
gadásuk, ha nem élet a halálból? 16 Ha a termés
zsengéje szent, a belőle készült tészta is az, és ha
a gyökér szent, az ágak is azok. 17 Ha egyik-másik
ág le is törött, téged pedig vadolajfa létedre beol-
tottak közéjük, s így részese lettél az olajfa gyö-
kerének és dús nedvének, 18 ne kérkedj az ágak el-
lenében. Ha kérkedsz, tudd meg, hogy nem te hor-
dozod a gyökeret, hanem a gyökér téged.

19 Mondhatnád ugyan: »Azért törték le azokat
az ágakat, hogy engem beoltsanak.« 20 Igen, ők a
hitetlenség következtében törtek le, te azonban a
hit által állsz; ne légy tehát fennhéjázó, hanem félj.
21 Mert ha Isten nem kegyelmezett meg a termé-
szetes ágaknak, neked sem fog megkegyelmezni!

22 Lásd meg tehát Isten jó voltát és szigorúsá-
gát! Azok iránt, akik elestek, a szigorúságát, irán-
tad pedig Isten jóvoltát, ha megmaradsz a jóság-
ban – máskülönben téged is le fognak metszeni.
23 De ha felhagynak hitetlenségükkel, őket is be-
oltják, mert Istennek van hatalma, hogy újra be-
oltsa őket. 24 Ha ugyanis téged kivágtak a termé-
szetes vadolajfából, és beoltottak a természet
rendjén kívül a nemes olajfába, mennyivel inkább
be fogják oltani saját olajfájukba azokat, akik a
természet szerint oda tartoznak?

Izrael végső megmentése

25 Nem akarom, testvérek, hogy saját böl-
csességetekre hagyatkozzatok, és meg ne ismerjé-
tek azt a titkot, hogy a vakság Izraelnek csak egy
részében következett be, addig, amíg a nemzetek
összessége be nem lép, 26 s így majd egész Izrael
üdvözül, amint meg van írva:

»Eljön a Szabadító Sionból,
és elfordítja Jákobtól a gonoszságot **{Iz 59,20-21 G}.**
27 *S ez lesz velük a szövetségem,*
amikor elveszem a bűneiket« **{Jer 31,33-34}.**

nemzetnek egyetemessége nem érte el, amit keres, tudniillik, hogy a Messiás országában üdvösséget találjon. Csak kevesen érték el a célt, azok, akiket az Isten kiválasztott. *A többiek megvakíttattak*, tulajdonképen keményekké, megátalkodottakká tétettek. (V. ö. 9,18. jegyz.) A képletes kifejezés lelki érzéketlenséget jelent, melynek okozója a jelen esetben az Isten.

* 8. Az apostol az előbbi képletes kifejezés értelmét az ószövetségi Szentírásból vett kifejezésekkel világítja meg (Iz. 29,10; 6,9; Móz. V. 29,3-4.), amelyekből azt látjuk, hogy az Isten a zsidók lelkébe valamiféle *aléltságot* adott, képtelenné tette szemüket a látásra és fülüket a hallásra. Jézus megjelent köztük, beszélt hozzájuk, az apostolok folytatják az ő prédikálását, de a zsidók semmit sem láttak, semmit sem hallottak, semmit sem értettek meg. – *Mind e mai napig*: E szavak az Isten tervének és a zsidókkal szemben követett eljárásának állandóságát mutatják.

* 9-10. Az apostol úgy látja, hogy a zsidókon beteljesedett, amit a zsoltáros (Zsolt. 68,23. 24.) kilátásba helyezett a maga ellenségei számára. A zsoltárostól kölcsönzött képletes kifejezéseknek az az értelmük, hogy amit maguk számára jónak, előnyösnek tartanak, az válik romlásukra. – Az apostol nyilvánvalóan azt mondja, hogy az Isten okozza a zsidók megátalkodását. De amikor odaállítja az Istent, mint a megátalkodás okozóját, akkor egyúttal azt is tanítja, 1. hogy a megátalkodás valamely előbbi bűnnek a büntetése (1,26.); 2. hogy a megátalkodás szándékos (10. fej.) és nem irányul egyenesen az örök életre: megakadályozza ugyan, hogy a zsidók elismerjék a Messiást, de gyógyítható a zsidó nemzetet illetően, mert csak időleges; 3. az egyes zsidók számára még inkább van belőle gyógyulás, hiszen az apostol nem szűnik meg buzdítani őket a megtérésre (11,14.), ami teljesen hiábavaló és fölösleges volna, ha a megátalkodás végleges volna.

* 11-24. *Az Isten nem veti el véglegesen Izraelt*.

* 11. *A zsidók megbotlottak* (9,32.), mert nem ismerik el Jézust Messiásnak és elutasítják a hitből való megigazulást. A bukásuk azonban nem jelent végleges elbukást a zsidó nép egyetemessége számára. Sőt megbotlásukból üdvösség fakadt először a pogányok számára. Maga Szt. Pál apostol is, mikor a zsidók visszautasították az evangéliumi tanítást, a pogányokhoz fordult (Csel. 13,45-48.). Ilyen módon az evangélium hamarább eljutott a pogányokhoz. Azonkívül ha a zsidók tömegesen megtértek volna a kereszténységre, a keresztény vallás aligha szabadult volna meg oly gyorsan a zsidó nemzeti sajátosságoktól és zsidó vallási szokásoktól, s nem vette volna fel oly gyorsan az egyetemesség jellegét. Joggal mondja tehát az apostol, hogy a zsidók megbotlása, elutasító magatartásuk a kereszténységgel szemben megkönnyítette a pogányok belépését az egyházba. Másrészt viszont a pogányoknak megtérése azt a célt szolgálja, hogy a zsidókat féltékenyekké tegye és *őket versengésre serkentse*. A zsidóknak azt kellett látniok, hogy az ő Istenük a pogányok Istene lett, Szentírásuk a pogányok kezébe jutott, az Isten megvonta tőlük s a pogányokra terjeszti ki az áldásait. Mindezeknek a láttára fel kell bennük ébrednie a féltékenységnek.

* 12. Ha már a zsidók megbotlásából, *vétkükből* üdvösség fakadt a pogányok számára, mennyivel inkább fogja szolgálni majd a zsidók megtérése a pogányok üdvösségét! A *megfogyatkozásuk*: a zsidóknak vesztesége; az, hogy elvesztették az Istennek áldásait, kiestek kiváltságos hivatásukból, hogy az Istennek népe legyenek. A pogányoknak gazdagodása: a kereszténységre való megtérésük, a messiási üdvösség javaiban való gazdagodásuk. A teljes számuk: a zsidó

28 Ők az evangéliumot tekintve ellenségek
ugyan a ti javatokra; a kiválasztottságot tekintve
azonban igen kedvesek az ősök kedvéért. **29** Isten
ugyanis nem bánja meg adományait és hívását.
30 Hiszen ahogyan egykor ti nem hallgattatok Is-
ten szavára, most azonban irgalmasságot nyertetek az ő engedetlenségük miatt: **31** ugyanúgy ők most engedetlenek az irántatok megnyilvánult irgalmasság miatt, hogy most ők is irgalmasságot nyerjenek. **32** Isten ugyanis mindenkit engedetlenségbe zárt, hogy mindenkin könyörüljön.

33 Milyen nagy Isten gazdagságának, bölcsességének és tudásának mélysége! Mennyire megfoghatatlanok az ő ítéletei, és kifürkészhetetlenek az ő útjai!

34 *Mert ki ismerte az Úr gondolatát?*
Vagy ki volt az ő tanácsadója?
35 *Vagy ki adott előbb neki,*
hogy vissza kellene fizetnie? **{Iz 40,13-14}**

36 Mert minden belőle, általa és érte van. Dicsőség neki mindörökké! Ámen.

nép egyetemességének megtérése és egyesülése a keresztény hitben, amelyről az apostol alább fog szólni (26. v.).

* 13. *Szolgálatomat megbecsülöm*: a pogányok között való apostoli működésnek szentelem magam egészen azzal a hátsó gondolattal,

* 14. hogy féltékennyé tegyem a zsidó népet, az én véreimet. Mivel az apostol nem látja, hogy az egész zsidó nép megtérése közeli volna, megelégszik azzal, hogy egyeseket megnyerjen az üdvösségnek a féltékenység felkeltésével. Ez is egy lépés lesz a végső eredmény felé.

* 15. Ha a zsidók elvettetése alkalom volt az Isten terve szerint a világ megengesztelésére, vagyis a pogányok meghívására és megtérésére a kereszténységre, akkor a zsidó nép egyetemességének megtérése, *befogadásuk* a messiási országba *élet* lesz a *halálból*, vagyis jele a jelen világ végének és egy új világ eljövetelének. A kifejezések, melyekbe az apostol a gondolatát itt öltözteti, nem annyira világosak és határozottak, hogy belőlük következtetni lehetne a világ végének az idejére. Az apostol nem mondja azt, hogy a holtak feltámadása és az utolsó ítélet nyomon követi a zsidók megtérését.

* 16. A zsidók bizonyos értelemben mindig megmaradtak az Isten választott népének, az Istennek szentelt népnek. Az apostol ezt két hasonlattal bizonyítja. Az egyiket veszi a zsidó törvényből, melynek értelmében a zsidóknak a termést és gyümölcsöt szentségtelennek és tisztátalannak kellett tekinteniük, mielőtt a zsengéjét fel nem ajánlották az Istennek. (Móz. III. 19,23. sk.) A zsengének a felajánlása, Istennek való szentelése mintegy megszentelte az egész termést és a belőle készült *tésztát.* – A *zsenge* tehát, valamint a *gyökér* a második hasonlatban, jelenti a zsidó nép ősatyáit, elsősorban Ábrahámot, kik az Isten szolgálatára voltak szentelve s az Istentől megszentelő áldásban részesültek. Ez a megszentelés átháramlik a tőlük származó egész nemzetre. A zsidó nép ideig tartó elvettetése dacára is az Istennek népe.

* 17. Az apostol a pogányokat vad faágakhoz hasonlítja, melyeket az Istennek szent népét jelképező fába beojtanak s így megnemesítenek. A fa nemesítésénél nem ezt az eljárást követik ugyan, hanem a vad alanyba szokták a nemes vesszőt beojtani, de ez, a körülmény mellékes az apostol számára. A hasonlat így jobban megfelel neki az Isten rendkívüli tervének és eljárásának példázására. A kertész eljárása szokatlan volna, ha nemes alanyba vadvesszőt ojtana, de az Isten eljárása is rendkívüli és más, mint aminőt az emberi értelem elgondol.

* 18. A vad ág, mely beojtatott a nemes olajfa ágai közé a kereszténységre megtért pogány. Az ilyen ne kérkedjék sem a letört ágak: a hitetlenségükben megmaradt zsidók ellenében, még kevésbbé a fán megmaradt ágak ellenében, mert nem a beojtott ág hordja a gyökeret, hanem a gyökér a fát, vagyis amiként Aqu. Szt. Tamás magyarázza, nem a zsidóság kapta az üdvösséget a pogányok révén, hanem inkább megfordítva.

* 19. A kereszténységre megtért pogány a kertész eljárásából azt az ellenvetést tehetné, hogy a fának ágait le kell metszeni, hogy az ojtványnak több nedv jusson; vagyis a zsidóknak csak előkészítő szerep jutott, de az evangéliumi üdvösség eljöttével a pogányoknak kell a zsidók helyébe lépniök.

* 20. Valami igazság van ebben az ellenvetésben, de figyelembe kell venni, hogy miért törettek le az ágak, melyek a zsidókat jelképezik. A hitetlenségük következtében. Viszont a pogányok beojtattak a fába és a fán állanak a hitük által, az evangélium iránt való engedelmességük következtében, mely szükségkép együtt jár mély alázatossággal. Ha a megtért pogány elveszti ezt az alázatosságot, minden oka megvan arra, hogy *féljen*.

* 22. *Megmaradsz a jóságban*: annak a jóságnak a hatása és működése alatt, amely a vadágat ráojtotta a nemes fára csupa jóságból.

* 23. *Az Istennek van hatalma, hogy újra beojtsa őket:* elvezetheti az evangéliumi tanítás iránt hitetlen zsidókat a hitre, de ehhez szükséges, hogy felhagyjanak a hitetlenségükkel.

* 24. A pogányok meghívása az evangéliumi hitre, amely elsősorban Izraelnek öröksége, rendkívüli kegyelem számukra. Nem felel-e meg inkább az isteni terv rendjének, hogy maguk a zsidók oda vezettessenek?

* 25-32. *A pogányok megtérését követni fogja a zsidóké*.

* 25. *Nem akarom, hogy saját bölcseségtekre hagyatkozzatok:* a megtért pogányok abban a kísértésben vannak, hogy félreismerjék az Istennek a terveit, amikor róluk van szó, s természetesnek találják, hogy az Isten irgalma nem terjed ki a zsidókra. – Az apostol kinyilatkoztatásból tudja, hogy a zsidók addig maradnak meg megátalkodásukban, míg az összes nemzetek el nem fogadják az evangéliumot, s azután ők is megtérnek. *A pogányok egyetemessége*: nem az egyes egyedek, hanem a nemzetek összesége. *A vakság Izraelben*: a zsidók elutasító maguktartása az evangéliummal szemben. (Lásd 7. vers jegyz.) – Az apostol az itt kijelentett igazságot titoknak nevezi, mert csak isteni kinyilatkoztatásból tudja; de nem mondja, hogy ez a kinyilatkoztatás csak neki történt. Az Üdvözítő is beszélt a zsidók végső megtéréséről (Máté 23,39; Luk. 13,35.)

* 26-27. *Egész Izrael üdvözül*: egyesek a zsidók közül már előbb megtérnek, de a zsidó nép nagyobb része megátalkodott. Ez a megátalkodás megszűnik, amikor majd az összes nemzetek megtértek, s a pogány nemzetek megtérése nemcsak jele lesz, hanem legalább részben okozója is a zsidók megtérésének. – Az apostol az ószövetségi Szentírásból vett szavakkal (Iz. 59,20; 27,9.) mutat rá arra, hogy a zsidóknak ez a megtérése egész bizonyosan be fog következni és következménye lesz Jézus, a *Szabadító* művének.

* 28-29. A zsidók az Istennek ellenségei lettek, s az Isten megengedte ezt a viselkedésüket a pogányok érdekében, mert amiként az apostol fentebb mondotta (11,11.), a zsidók megátalkodása megkönnyítette a pogányok megtérését. Mindazáltal a zsidó nép, mint választott nép az Istennek kedveltje, tekintettel az ősöknek adott ígéretekre és áldásokra, melyeket az Isten nem bán meg, nem von vissza.

* 30-31. A pogányoknál az engedetlenség volt a régi állapotuk, erre az engedetlenségre következett az Isten irgalmassága, sőt a zsidóknak engedetlensége (makacssága) és hozzájárult, hogy a pogányok az Isten irgalmasságában részesüljenek. (Lásd 11,11. jegyz.) Ami a zsidókat illeti, az Istennek irgalmassága a pogányokhoz még inkább elidegenítette őket az evangéliumi hittől és *engedetlenekké tette* őket most, de végül ők is irgalmasságot nyernek és megtérnek.

* 32. Minden embernek, zsidónak és pogánynak szüksége van az Isten irgalmára. Az Isten mindenkit tehetetlenségbe juttat, nem az egyedeket, hanem a népek egyetemességét bezárja az engedetlenségbe, mint valami börtönbe s onnan kiszabadítja őket az irgalmasságával.

* 33-36. *Az emberi gyöngeség hálája és hódolata a végtelen hatalmas és bölcs Isten előtt.*

Az apostol mintegy pecsétet helyez levele hittani részének a végére.

* 33. *Az Isten gazdagsága*: jóságának a kincsei (10,12.). A *tudás* inkább a puszta ismeretet jelenti; a *bölcseség* rendelkezés azzal és okos felhasználása annak, amibe a tudás

behatolt. *Az Isten ítéletei*, jóságának, irgalmasságának és az igazságosságának a megnyilatkozásai. *Az Isten útjai* az ő tervei, szándékai, céljai és a módok s eszközök, melyeket a megvalósításukban felhasznál.

* 34. Iz. 40,13.

* 35. Jób. 41,3. a héber szövegben.

* 36. Nem tudjuk felfogni az Isten tudását, sem segítségére lenni nem tudunk a tanácsunkkal vagy az ajándékunkkal: nincs más hátra, mint elismerni, hogy minden tőle függ és nem mitőlünk. Minden az Istentől van, mint teremtőtől, minden általa létezik és minden feléje törekszik, mint végső célja felé.

A HÍVEK ÉLETE: 12,1-15,13

Róm 12

Új élet a közösségben

1 Kérlek tehát benneteket, testvérek, Isten irgalmasságára, hogy adjátok testeteket élő, szent, Istennek tetsző áldozatul. Ez legyen a ti ésszerű istentiszteletetek. 2 Ne szabjátok magatokat e világhoz, hanem alakuljatok át értelmetek megújításával, hogy felismerjétek, mi az Isten akarata, mi a jó, neki kedves és tökéletes.

3 Azt mondom ugyanis mindegyikteknek a nekem adott kegyelemnél fogva, hogy senki se gondoljon magáról a kelleténél többet; hanem józanul gondolkodjék, mindenki a hit mértéke szerint, amelyet Isten juttatott neki. 4 Amint ugyanis egy testben sok testrészünk van, s nem ugyanaz a rendeltetése minden testrésznek, 5 ugyanúgy vagyunk sokan egy test Krisztusban; egyenként pedig egymásnak tagjai. 6 Különböző adományaink vannak a nekünk adott kegyelemnek megfelelően: ha prófétaság, akkor gyakoroljuk a hit mértéke szerint; 7 ha szolgálat, akkor fáradozzunk a szolgálatban; ha valaki tanít, tanítson; 8 aki buzdít, buzdítson; aki adakozik, tegye egyszerűségben; aki elöljáró, buzgóságban, aki irgalmasságot gyakorol, vidámságban.

Felhívás a Lélekben való életre

9 A szeretet legyen tettetés nélkül! Utáljátok a rosszat, s ragaszkodjatok a jóhoz! 10 Ami a testvéri szeretetet illeti, legyetek egymás iránt gyengédek, a tisztelet dolgában egymással versengők, 11 az igyekezetben nem lusták, lélekben buzgók: az Úrnak szolgáltok! 12 Legyetek örvendezők a reménységben, béketűrők a nyomorúságban, állhatatosak az imádságban, 13 támogassátok a szenteket szükségleteikben; gyakoroljátok a vendégszeretetet! 14 Áldjátok azokat, akik üldöznek titeket; áldjátok, és ne átkozzátok! 15 Örüljetek az örven-

* 12,1-2. *Adjuk át magunkat az Isten akaratának teljesítésére*.

* 1. *Kérlek*: a megfelelő görög szó nem jelent sem egyszerű kérést, sem parancsot, hanem kérelmet olyan valaki részéről, akinek tekintélye van. *Az Isten irgalmasságára*: tekintettel az Isten irgalmasságára vagy az isteni irgalomnak a nevében, amelyről az apostol az előbb szólott. (11,30-32.) Amikor a régiek állatokat áldoztak fel, az istentiszteletük nem adta meg az Istennek azt a hódolatot, amelyet ő leginkább kívánt, a jó cselekedetekkel való tiszteletnyilvánítást (Zsolt. 40,7-9.), ennélfogva a régiek istentisztelete nem volt egészen az, amit az Isten és az ember természete megkíván. De amikor az ember a lesiet, vagyis külső erkölcsi cselekedeteit az Istennek a szolgálatára rendeli, akkor megadja neki a tiszteletet, amelyik őt megilleti; ez az észszerű istentisztelet.

* 2. *Ne szabjátok magatokat a világhoz*: ne sajátítsátok el ennek a világnak szokásait és erkölcseit. Az *értelem* a józan ítéletnek és gondolkodásnak a forrása, kárhoztatja a bűnt, de a maga erejéből nem tud rajta győzedelmeskedni. Az új életnek éltető ereje Jézusnak a Lelke. (V. ö. 8,9.) A megújult értelem lesz képes megítélni, hogy mi az Isten akarata, mi az erkölcsi jó, mi kedves az Istennek, és mi tökéletes az erkölcsi rendben.

* 3-8. *Mindenkinek szerényen és helyesen kell éreznie az öszszességet illető tevékenységéről*.

* 3. *A nekem adott kegyelem:* Szt. Pálnak apostoli hivatása és tekintélye. *Józanul*; kellő szerénységgel. Minden hivő vegye szabályként a maga személyének és tevékenységének megbecsülésénél a hit mértékét, melyet az Istentől kapott. *A hit mértéke*: a természetfölötti ajándékok, melyeknek alapja a hit.

* 4-5. A keresztények egy testet alkotnak Krisztusban (Kor. I. 12,12-31.), szorosan véve nem *egymásnak*, hanem a testnek a tagjai, de mivel a többiek együttesen a testet alkotják, azért azt is mondhatja az apostol, hogy *egyenként egymásnak tagjai*..

* 6. *Az adományok* (charismák, gratiae gratis datae) különfélék Az Isten nem az érdemek alapján adja őket, hanem tetszése szerint, inkább az egyház javára, mint annak lelki hasznára, aki őket kapja. Ezek az adományok az ősegyházban gyakoriak és rendkívüliek voltak. Az apostol főkép a Kor. I. levélben tárgyal róluk. Itt elsőnek a *prófétaságot* nevezi meg. (Lásd Csel. 11,27. jegyz.. Kor. I. 14,3. sk.) A hit mértéke szerint, vagyis nem céltalanul – mondja Aqu. Szt. Tamás – és semmiképa hit ellen, hanem hogy általa a hitben erősödjünk.

* 7. A *szolgálat* jelenti a következőkben felsorolt tényked́eseket együttesen: a tanítást, az intést stb. Aki valamely szolgálatnak, vagy tisztségnek a kegyelmét kapja, az gyakorolja ezt a tisztséget, de ne lépje túl annak határait. A *tanítók* (lásd

dezőkkel, és sírjatok a sírókkal! **16** Legyetek egyetértők egymás között, nem nagyravágyók, hanem együttérzők az alacsonyrendűekkel. Ne legyetek bölcsek a magatok szemében **{Példa 3,7}**!

17 Ne fizessetek senkinek rosszal a rosszért! *A jóra törekedjetek* minden *ember előtt!* **{Példa 3,4 G}**. **18** Amennyiben rajtatok áll, lehetőség szerint éljetek békében minden emberrel! **19** Ne tegyetek a magatok ügyében igazságot, kedveseim, hanem adjatok helyet az isteni haragnak, mert meg van írva: *»Enyém a bosszúállás, én majd megfizetek«* **{MTörv 32,35}** – mondja az Úr. **20** Hanem, *ha ellenséged éhezik, adj neki enni, ha szomjazik, adj neki inni! Mert ha ezt teszed, eleven parazsat gyűjtesz a fejére* **{Példa 25,21-22}**. **21** Ne hagyd, hogy a rossz legyőzzön téged; te győzd le a rosszat jóval!

Kor. I. 12, 28.) a kereszténveknek a hitigazságokra való rendes oktatását látták el.

* 8. *Aki buzdít*: olyan keresztény hívő, aki talán kevésbbé képzett volt, de buzgó és különös készséggel megáldva, hogy jó tanáccsal, buzdítással szolgáljon annak, akinek arra szüksége volt. *Aki adakozik*: jótékonyságot gyakorol a sajátjából, tegye azt jóságból, *egyszerűen* azért, hogy adakozzék s nem valami önző célból vagy hiúságból. *Aki elöljáró*: itt valószínűleg az, aki jótékonysági ügyek élén állott (16,2.), összegyűjtötte a hívek adományait és szétosztásukról gondoskodott a szegények között. Ebben a működésükben buzgósággal kell eljárniok — mondja az apostol. *Aki pedig irgalmasságot gyakorol* a szegények, betegek iránt, az tegye *vidámsággal*, vidám lelkülettel. (V. ö. Kor. II. 9,7.)

* 9-21. *A szeretet gyakorlása*.

* 9. A *szeretet* akkor *tettetés* nélküli és őszinte, ha *utálja* a szeretett személyben is a rosszat, de *ragaszkodik* ahhoz és együtt tart azzal, aki jó és ami benne jó.

* 10. *A tisztelet dolgában egymást megelőzők*: előzzétek meg egymást a tisztelet nyilvánításában és megadásában. Más magyarázat szerint: az érdemet illetőleg, az érdem megbecsülésében mást tartsatok többre magatoknál.

* 12. A *reménységben*: a remény alapja és forrása az örömnek. *Állhatatosak az imádságban*: az intelmek után az apostol rámutat arra, hogy a keresztények honnan meríthetik a szükséges erőt.

* 13. *Résztvevők a szentek bajaiban*: ha szeretettel résztvesznek keresztény társaik bajaiban, akkor készek lesznek azokon segíteni alamizsnáikkal.

* 14. V. ö, Máté 5,44.

* 16. Ne csak ugyanaz a hit fűzze egységbe a kereszténveket, hanem legyen meg köztük az érzéseknek, a felfogásnak egyezése, a keresztény gondolkodás és érzület, mely azt eredményezi, hogy adott alkalommal egymás között egyetértenek és könnyebben gyakorolják egymás iránt a felebaráti szeretetet. *Együttérzők az alacsonyrendűekkel*: tudjatok leereszkedni és alkalmazkodni az alacsony sorsban levőkhöz és találjátok bele magatokat alázatos sorsba és helyzetbe.

* 17. *A jóra törekedvén nemcsak az Isten, hanem minden ember elölt is:* a rosszat nem viszonozni rosszal nemes és nagylelkű eljárás, mely megszerzi a kereszténveknek az emberek megbecsülését: ha nem is szabad ezt a megbecsülést önmagáért keresni, mégis értékelni kell, mivel a lelkek javát és a kereszténység érdekét szolgálja. A jó jelenti a jó, tisztességes, nemes cselekedeteket. *Nemcsak az Isten, hanem ... és*: ezek a szavak nincsenek meg a tekintélyesebb görög köziratokban. (V. ö. Péld. 3,4.)

* 19. *Adjatok helyei az isteni haragnak*: bízzátok az Istenre a büntetést. Móz. V. 32,35.

* 20. Péld. 25,21. sk. V. ö. Máté 5,44. *Eleven (izzó) parazsat gyűjtesz a fejére*: igen fájdalmas helyzetbe hozod ellenségedet, de az könnyen kimenekülhet belőle, ha akar. Az ellenség legyőzöttnek fogja magát érezni a nagylelkűséged által s hajlandó lesz jobb érzésre.

* 21. Az ellenség rosszat cselekedett; a rossz növekszik, a gonoszság fokozódik s győzedelmeskedik a kereszténven, aki növeli a rosszat, ha bosszút áll. Míg ha megbocsát, útját állja a gonoszság növekedésének s még azt is remélheti, hogy ellensége lelkéből is kiűzi a rosszat.

Róm 13

Viselkedés a politikai hatalommal

1 Mindenki vesse alá magát a felettes hatóságoknak! Nincs ugyanis hatalom, csak Istentől; amelyek pedig vannak, azokat Isten rendelte. **2** Aki tehát ellene szegül a felsőbbségnek, szembeszáll Isten rendelésével. Az ellenszegülők pedig önmagukat vetik ítélet alá. **3** Mert a fejedelmek a jótettet nem büntetik, csak a rosszat. Azt akarod, hogy ne kelljen félned a felsőbbségtől? Tedd a jót, és dicséretet nyersz tőle, **4** mert ő Isten szolgája a javadra. De ha rosszat tettél, félj, mert nem ok nélkül hordozza a kardot; szolgája ugyanis Istennek, hogy bosszút álljon büntetéssel azon, aki rosszat cselekszik. **5** Eszerint tehát szükséges, hogy alávessétek magatokat, nemcsak a büntető harag, hanem a lelkiismeret miatt is. **6** És az adókat is fizessétek, mert ők Isten szolgái, akik éppen ebben a szolgálatban fáradoznak. **7** Adjátok meg tehát mindenkinek, amivel tartoztok; akinek adóval, annak az adót, akinek illetékkel, annak az illetéket, akinek félelemmel, annak a félelmet, akinek tisztelettel, annak a tiszteletet!

A szeretet parancsa

8 Ne tartozzatok senkinek semmivel, csak azzal, hogy egymást szeretitek, mert aki felebarátját szereti, teljesítette a törvényt. **9** Azt ugyanis, hogy *ne törj házasságot, ne ölj, ne lopj, hamis tanúságot ne szólj, ne kívánd meg a másét* **{Kiv 20,13-17; MTörv 5,17-21}**, és ami egyéb parancs még van, újra egybefoglalja ez az egy ige: *Szeresd felebarátodat, mint önmagadat* **{Lev 19,18}**. **10** A szeretet nem tesz rosszat a felebarátnak. A törvény teljesítése tehát a szeretet.

11 Annál is inkább, mivel ismeritek az időt, hogy itt az óra, amikor fel kell kelnünk az álomból. Most ugyanis az üdvösség közelebb van már hozzánk, mint amikor hívők lettünk. **12** Az éjszaka előrehaladt, a nappal pedig elközelgett. Vessük el tehát a sötétség cselekedeteit, és öltsük magunkra a világosság fegyvereit. **13** Mint nappal, járjunk tisztességesen; nem tobzódásban és részegeskedésben, nem bujálkodásban és kicsapongásban, nem civódásban és versengésben, **14** hanem öltsétek magatokra az Úr Jézus Krisztust, és ne dédelgessétek testeteket az érzéki vágyakban!

* 13,1-7. *A keresztények engedelmeskedjenek a világi hatóságoknak*.
* 1. *Mindenki*: a görög és a latin szöveg szerint minden lélek. A felettes halóságok a római birodalomban a császár, a szenátus, a tartományok helytartói és a városi hatóságok. *Nincs halalom, csak az Istentől*: a rómaiak között mindinkább tért hódított a felfogás, hogy a hatalmat a nép adja; az uralkodó, aki a legfőbb törvényhozó és bíró, a néptől kapja a hatalmát. Az apostol azok ellenében, akik a hatalomnak emberi eredetét hirdetik, azt az elvet állítja fel, hogy ……s és nem állhat fenn hatalom, ha nem az Istentől van; más …..al az uralkodónak joga van követelni, hogy neki engedelmeskedjenek, mert a hatalma az Istentől van. A zsidók is ezt az elvet vallották, és csak a túlzó zelóták tartották vallásuk ellen való vétségnek, hogy pogány hatóságnak engedelmeskedjenek. Ez a felfogás a kereszténye knél is gyökeret verhetett volna, kik magukat az Isten országa polgárainak tekintették s azt mondhatták volna, hogy a pogányok elvesztették jogukat a hatalomhoz, mert ellenségei az Istennek és Krisztusnak. Szt. Pál ezt nem engedi meg, ellenkezőleg megparancsolja, hogy engedelmeskedjünk a hatalomnak, amelynek képviselője minden felsőbbség, bíró vagy államfő. Az apostol természetesen csak azzal az esettel számol itt, hogy a felsőbbség ténylegesen és jogosan van a hatalom birtokában, és hogy a felsőbbség a közösség javára és az Isten törvényeinek megfelelően gyakorolja a hatalmat. Arra az esetre nem állapít meg szabályt, mikor a hatalom birtokosa összeütközésbe kerül az egyházzal, vagy amikor összeütközés van a tényleges és a jogszerű felsőbbség között.
* 2. *Önmaguknak szereznek elítéltetést*: önmaguk okai, ha a felsőbbség elítéli őket, de az Isten is jóváhagyja az ítéletet.
* 4. Az apostol olyannak gondolja el a világi hatalom gyakorlóit, aminőknek lenniök kell. (Bölcs. 6,5.) *Hordozza a kardot*: a szenátori tartományok (lásd Csel. 13,7. jcgyz.) helytartói nem viseltek ugyan kardot, de hozhattak halálos ítéletet, gyakorolták a jus gladii-t.
* 5. Engedelmeskedni kell a hatóságoknak, nemcsak a büntető harag, vagyis népiesen szólva, a csendőröktől való félelem miatt, hanem a lelkiismeret szava miatt is.
* 6. *Az Istenért végzik a szolgálatot:* a hatóságoknak joguk van adót szedni arra a célra, hogy tisztségüket betölthessék, azért valamikép az Isten ügyét szolgálják, amikor tisztségükben eljárnak és a kötelességüket végzik.
* 7. Lásd Máté 22,15. sk. *Mindenkinek*: minden hatóságnak.
* 8-10. *A tökéletesség a szeretetben van*.
* 8. Egy adósság van, amelyet soha sem tudunk leróni, amely mindig fönnmarad, s ez a szeretet. *Embertárs*: mindenki, pogány és zsidó egyaránt.
* 9. V. ö. Máté 22,40.
* 10. A szeretet nemcsak egy parancsnak a teljesítése, hanem magában foglalja a törvényeket és M cselekedeteket mind.
* 11-14. *Az idő sürget: munkához kell látni*.
* 11. *Az üdvösség közelebb van*: az apostol nem mondja, hogy a hívek közelebb vannak a világ végéhez, és rövidebb idő van még hátra a világ végéig, mint amennyi elmúlt a kereszténységre való megtérésük óta, hanem csak azt mondja, hogy most, amikor levelét írja, közelebb van ő és minden keresztény hívő az üdvösséghez, mint voltak akkor, amikor hívők lettek. Oly határozatlan kifejezéseket használ, hogy belőlük semmiféle következtetést nem lehet vonni, hogy mily messzi jövőbe gondolta a világ végét és Krisztus második eljövetelét.

* 12. A keresztények földi életét bizonyos mértékben a sötétség, az éjtszaka idejének tekinti, de az éjtszaka folyton *előrehalad*, az üdvösség eljövetele lesz majd a napnak ragyogása. A nappal közeledik, a híveknek úgy kell élniök, mint ha már nappal volna, de a nappalnak óráit, éveit senki sem mérheti fel. Az üdvösség végleges eljövetele nem lehet a közel jövőben, mert előbb be kell következnie a pogányok, majd a zsidók megtérésének. A nappal még nem jelenti Krisztusnak eljövetelét, mert az még a harcnak és a küzdelemnek ideje, melyhez a híveknek szükségük van a *világosság fegyvereire*. Ezekről szó van Tessz. I. 5,8-ban, ahol kitűnik, hogy ezek a fegyverek elsősorban a hit, a szeretet és a remény.

* 13. A nappal e helyen nyilvánvalóan a kereszténységet jelenti erkölcsi kötelességeivel, mely a pogányság erkölcstelenségének éjtszakájára következett. A felsorolt bűnök a pogányságnak a bűnei.

* 14. *Öltsétek magatokra az Úr Jézus Krisztust*: az már megtörtént a keresztségben (Gal. 3,27.), de a keresztény hívőn múlik, hogy együtt működjék azzal, amit a kegyelem benne végzett. Ennek a közreműködésnek mindig kell tartania. Krisztust magunkra ölteni annyi, mint élni az ő Lelke és nem test szerint. (Lásd 8,12. sk.). – *Ne gondozzátok testeteket*: a test jelenti az emberben lévő bűnös hajlamokat (8,5.); ezeket nem kell gondozni, ápolni, nagyra növeszteni, mert az embert bűnös vágyakozásokra viszik.

Róm 14

»Erősek« és »gyengék« a közösségben

1 Karoljátok fel szeretettel azt, aki gyönge a hitben, de anélkül, hogy vitatkoznátok az eltérő felfogásokról. **2** Van, aki hiszi, hogy mindent szabad ennie; aki pedig gyönge, az növényekkel táplálkozik. **3** Aki eszik, ne vesse meg azt, aki nem eszik; és aki nem eszik, ne kárhoztassa azt, aki eszik. Hiszen Isten magáévá fogadta őt. **4** Ki vagy te, hogy kárhoztasd más szolgáját? Urának áll vagy bukik; bizonyára állni fog, mert Istennek van hatalma, hogy fenntartsa.

5 Van, aki különbséget tesz nap és nap között, más meg egyformán ítél meg minden napot: kövesse mindenki a maga meggyőződését. **6** Aki megtartja a napot, az Úrért tartja meg; s aki eszik, az Úrra való tekintettel eszik, mert hálát ad Istennek; és aki nem eszik, az Úrra való tekintetből nem eszik – s ő is hálát ad Istennek. **7** Hiszen egyikünk sem él önmagának, és egyikünk sem hal meg önmagának; **8** amíg élünk, az Úrnak élünk, s ha meghalunk, az Úrnak halunk meg. Akár élünk tehát, akár halunk, az Úré vagyunk. **9** Krisztus ugyanis azért halt meg és kelt életre, hogy a holtaknak is, az élőknek is Ura legyen.

10 Miért ítéled meg hát testvéredet? És te miért veted meg testvéredet? Hiszen mindnyájan odaállunk majd Krisztus ítélőszéke elé. **11** Mert írva van:

* 14,1-23. *Intelmek a hitben gyöngékhez és az erősekhez.*

* 1. *Aki gyönge a hitben*: a római keresztények között voltak szigorúbb, aszketikus életmódra törekvő hívek. De a törekvésük nem fakadt valami tökéletesebb lelkületből, főként nem abból a mélyebb keresztény meggyőződésből, hogy mindent a hit elveiből és a hit szempontjából ítéljenek meg. Nem azért, mert erősebb hitbeli meggyőződés hatotta át őket, hanem épen ellenkezőleg, mert félénk és aggódó lelkűek voltak, követtek olyan szokásokat, minőket a hit elvei nem kívánnak. Ilyen sajátos szokásaik közül az apostol felemlíti, hogy nem ettek húst, némelyik napnak különösebb jelentőséget tulajdonítottak és nem ittak bort. Nem alkottak ugyan külön pártot, nem is mertek bátran fellépni a szokásaikkal, sőt ha más felfogású hívek között voltak, lelkiismeretük ellen cselekedtek, azért inkább visszahúzódtak a többiektől és szigorúan elítélték azokat, akik nem követik az ő felfogásukat és szokásaikat. — *Karoljátok fel*: vonjátok magatokhoz barátilag és testvéri szeretettel. *Anélkül, hogy vitatkoznátok az eltérő felfogásokról*: a jóakaratú felkarolásnak nem szabad addig mennie, hogy az eltérő nézeten levő gyengékkel vitatkozzunk és őket meg akarjuk győzni, mert sem a szándékuk, sem a cselekvésük nem megrovandó. Nincs tehát helye a vitatkozásnak.

* 2. Némely hívő azt hiszi, hogy vallási aggodalomból semmiféle ételtől sem kell tartózkodni. Más, tudniillik, aki *gyönge* a hitben, csak növényeledellel táplálkozik. A két szélsőség között voltak kétségtelenül olyanok, kik egyik vagy másik fajta ételtől tartózkodtak.

* 3. *Az Isten magáévá fogadta őt*: a hívei, a gyermekei közé fogadta.

* 4. Egyik is, másik is szolgája az Úr Krisztusnak; s ha a hitben gyönge hívő elítéli azt, aki nem követi az ő szigorúbb szokásait, akkor ítélkezik másnak, az Urnák a szolgájáról. – *Urának áll vagy esik*: Ha állva marad, ha elbukik, ez Urának a haszna, vagy a kára. *Az Istennek* helyett a görög szerint: az Úrnak.

»Életemre mondom – mondja az Úr –,
minden térd meghajlik előttem,
és minden nyelv magasztalja Istent« **{Iz 49,18; 45,23}.**

12 Így tehát mindegyikünk magáról ad majd számot Istennek. **13** Ezért ne ítéljük el többé egymást, hanem inkább arra határozzátok el magatokat, hogy ne okozzatok a testvérnek megütközést vagy megbotránkozást!

14 Tudom, és meggyőződésem az Úr Jézusban, hogy semmi sem tisztátalan önmagában; csak annak tisztátalan, aki tisztátalannak tartja. **15** De ha a testvéred elszomorodik az ételed miatt, akkor már nem a szeretetnek megfelelően jársz el. Ne veszítsd el ételeddel azt, akiért Krisztus meghalt! **16** Ne káromolják azt a jót, amelyben részesültetek! **17** Isten országa ugyanis nem étel és nem ital dolga, hanem igazságosság, béke és öröm a Szentlélekben. **18** Aki ebben szolgál Krisztusnak, kedves az Isten előtt, és dicséretes az emberek előtt. **19** Azért tehát arra törekedjünk, ami békességre és egymás épülésére szolgál. **20** Ne rontsd le az étel miatt Isten művét! Minden tiszta ugyan, de ártalmára lesz annak az embernek, aki botránkozást okozva eszi. **21** Jobb, ha nem eszel húst és nem iszol bort, sem egyebet nem teszel, ami miatt testvéred megütközik.

22 A hitből eredő meggyőződésed maradjon a tied Isten előtt! Boldog, aki nem ítéli el magát azzal, amire elhatározza magát. **23** Akinek azonban kétségei vannak, és mégis eszik, ítéletet von magára, mert cselekvése nem származik meggyőződésből. Bűn tehát mindaz, ami nem történik hitből eredő meggyőződésből.

* 5. Lásd 1. vershez a jegyzetet. – A lényeges az, hogy mindenki teljes meggyőződéssel cselekedjék.
* 6. *Az Úrra való tekintettel eszik*: aki mindenféléből szabadon eszik, az Úrra való tekintettel cselekszik így. Ezt azzal bizonyítja, hogy *hálát ad az Istennek*. Ezt nem tenné meg, ha ennék s nem törődnék azzal, hogy az Urat meg ne sértse.
* 7-8. A keresztény nem él önmagának, hanem életét és halálát az Urnák: ajánlja és szenteli.
* 9. Krisztus ezt az uralmat a halálával szerezte meg magának, mellyel megszabadította híveit a haláltól, s azután a feltámadásával, mely előképe a hívek feltámadásának.
* 10. Hogy merje az ember megítélni testvérét, mikor az ítélkezés jogát az Isten fenntartotta magának és mindenkinek meg kell jelennie az ő ítélőszéke előtt?
* 11. Iz. 45,23. Az idézett szöveg csak azt mondja ugyan, hogy az Isten uralkodik az összes népeken; ennek a gondolatnak azonban az a következménye, hogy az Isten ítélkezni is fog minden népeken.
* 13. Amit az apostol eddig mondott, az inkább a gyengéknek szólt, most a többi hívekhez fordul s figyelmezteti őket, miként viselkedjenek a gyengék iránt.
* 14. *Tudom és meggyőződésem az Úr Jézusban*: az apostol tudását és meggyőződését az Úr Jézus tanítására alapítja. (Lásd Márk 7,1. sk.) – *Tisztátalan*, vagy közönséges (lásd Csel. 10,14. jegyz.), tudniillik erkölcsileg véve tisztátalan és tisztátalanná tesz.
* 15. *Megszomorodik*, mert fél, hogy megbántják az Istent.
* 16. *Az a jó, ami a mienk*, vagy más szöveg szerint, ami a tietek: a keresztény szabadság, mely a hit szilárd elveire támaszkodik. Ezt a szabadságot nem szabad kitenni a veszélynek, hogy káromolják, hogy a gyengék élesen megbírálják.
* 17. *Az Istennek arról az országáról* van itt szó mely a földön van az igazak lelkében. (Lásd Máté 3,2. jegyz.) Az igazság a keresztények lelkének kincse, mely békét szerez az Istennel és forrása a lelki örömnek. Ezen javak mellett az eledel és az ital számba sem vehető.
* 18. *Aki ebben szolgál Krisztusnak*: aki megérti, hogy mily nagyok az Istennek ezen ajándékai, és ebben a tudatban szolgál Krisztusnak.
* 19. A Vulgata szerint: ami épülésre szolgál, azt egymás iránt őrizzük meg; ezek a szavak azonban a tekintélyesebb görög kéziratokban hiányzanak.
* 20. A híveknek egymás épülésére kell szolgálniuk, nem pedig lerontaniuk az *Istennek a művét*, vagyis hívőtársukat, aki mint részese az Isten ajándékainak, műve az Istennek. – *Minden* étel *tiszta ugyan* magában véve és erkölcsi értelemben, *de ártalmára*, üdvösségének veszélyére lesz annak, aki botránkozással, vagyis lelkiismerete ellenére eszi, követvén mások példáját, jóllehet lelkiismeretében aggódik, hogy nem szabadna ennie.
* 21. Intelem azokhoz, akik nem gyengék a hitben. Nekik figyelemmel kell lenniök a gyengékre és arról le kell mondaniok, amit maguk megengedettnek tartanak, különösen akkor, amikor a hívő testvért megbotránkoztatnák, nevezetesen a közös lakomáknál.
* 22. *Maradjon a tied az Isten előtt*: tartsd meg meggyőződésedet a lelkiismeretedben, de ne cselekedjél szerinte, ne tedd azt, amit lelkiismeretedben megengedettnek tartasz, ha botránkozást okozasz vele. – *Aki nem kárhoztatja magát*: boldog az, aki nem helyteleníti a lelkiismeretében azt, amit tesz, vagy amire magát elhatározza.

* 23. Aki valamit megtesz, amiről *kétségei vannak*, hogy szabad-e, vagy nem szabad-e azt tennie, az bűnösen cselekszik, vagyis kárhoztatva van, mert megkockáztatja, hogy cselekvésével megbántja az Istent. Az ilyen cselekedet *nem származik a hitből,* mert aki így cselekszik, az nem jár el a hit által megvilágított lelkiismeret szerint.

Róm 15

Felhívás az egyetértésre a közösségben

1 Nekünk azonban, akik erősek vagyunk, kötelességünk, hogy elviseljük az erőtlenek gyengeségeit, és ne a magunk kedvét keressük. **2** Mindegyiktek igyekezzen keresni felebarátjának kedvét, javát és épülését! **3** Hiszen Krisztus sem kereste a maga kedvét, hanem amint meg van írva: *»Szidalmazóid szidalmai rám hullottak«* **{Zsolt 69,10}**. **4** Márpedig minden régi Írást a mi okulásunkra írtak meg, hogy reménységünk legyen az Írásokból származó béketűrés és vigasztalás által. **5** A béketűrés és a vigasztalás Istene pedig adja meg nektek, hogy Jézus akarata szerint egyetértés legyen köztetek, **6** hogy egy lélekkel és egy szájjal dicsőítsétek Jézus Krisztusnak, a mi Urunknak Istenét és Atyját!

7 Fogadjátok el tehát egymást, ahogyan Krisztus is elfogadott titeket Isten dicsőségére! **8** Azt mondom ugyanis, hogy Krisztus Jézus a körülmetéltek szolgája lett, hogy bebizonyítsa Isten igazmondását, megvalósítva az atyáknak tett ígéreteket; **9** a nemzetek azonban irgalmasságáért dicsőítik Istent, amint meg van írva:

»Ezért magasztallak, Uram, a nemzetek között,
és zengek dalt nevednek« **{Zsolt 18,50}**.

10 Azt mondja továbbá:

»Nemzetek, örvendezzetek az ő népével együtt« **{MTörv 32,43 G}**.

11 Majd pedig:

»Nemzetek, dicsérjétek mindnyájan az Urat!
Magasztalja őt minden nép!« **{Zsolt 117,1}**

12 Izajás továbbá azt mondja:

»Jesszének sarja lesz,
aki felkel, hogy uralkodjék a népeken,
benne reménykednek a nemzetek« **{Iz 11,1.10 G}**.

13 A reménység Istene töltsön el titeket a hit teljes örömével és békéjével, hogy a remény bőségben legyen bennetek a Szentlélek erejéből!

* 15,1-6. *Intelem az egyetértésre.*
* 1. *Az erősek* azok, akiknek nincsenek alaptalan aggályaik. – *Elviselni*: segíteni mást a teher viselésében. (Gal. 6,2. V. ö. Máté 8,17.) Ehhez azonban az szükséges, hogy az ember ne keresse sem gondolataiban, sem érzéseiben, sem tetteiben a saját kedvét.
* 2. Az apostol is igyekezett másoknak a kedvére cselekedni, amikor embertársainak lelki java és épül se úgy kívánta. Természetesen nem a népszerűség keresését ajánlja itt.
* 3. Zsolt. 68,10. Szt. Pál a szenvedő igazat, akiről az idézett zsoltárban szó van, a szenvedő Jézus előképének tekinti. A zsoltáros szavait, hogy a mennyei Atya ellen irányuló *szidalmak* Krisztusra *hullottak*, az apostol úgy fogja fel, mint bizonyítékot, hogy Krisztus sem kereste a maga tetszését.
* 4. *Előre megíratott*, t. i. az ószövetségi Szentírásban. Az Istennek célja, mikor a Szentírást adta, az volt, hogy *reménységünket* ébren tartsa, mert a Szentírás béketűrést tanít és bátorításaival vigasztal. (V. ö. Tim. II. 3,16.)
* 6. *Egy lélekkel* kifejezésről lásd Csel. 1,14; 2,46; 4,24; 5,12. Az Atyaisten *Jézus Krisztusnak Istene,* mint Jézus emberségének a teremtője; Jézus Krisztusnak atyja, mert a Fiú öröktől fogva tőle születik.
* 7-12. *A pogány-kereszténveknek különösen kell az irgalmasságot gyakorolniuk, mert ők különösen nagy irgalomban részesültek.*
* 7. *Karoljátok fel*: a kifejezésről lásd 14,1. 3. — *Az Isten dicsőségére*: Krisztus a magáéinak fogadott benneteket, hogy előmozdítsa az Isten dicsőségét.
* 8. *Krisztus Jézus a zsidóknak*, a görög és a latin szöveg szerint tulajdonképen a körülmetélésnek szolgája lett, vagyis annak a szövetségnek és ígéretnek a szolgája, melynek jele és megpecsételése volt a körülmetélés. (Lásd Kor. II. 3,6.) Az Isten ígéretet tett a zsidó nép ősatyáinak s igazmondása kötelezi arra, hogy Ígéreteit beváltsa. Mikor Jézus beváltotta az Isten ígéreteit, *bebizonyította az Isten igazmondását*.
* 9. A pogányok irányában az Istent ígéretek nem kötelezték, azért tisztán az Isten irgalmasságának kell köszönni, hogy a pogányok is részesülnek a messiási üdvösségben. Ennélfogva *a pogányok irgalmasságáért dicsőítik az Istent*. – A következő szentírási idézetek mind a pogányoknak az Istenhez való viszonyáról szólnak, mely hálaadásban, magasztalásban, örvendezésben és reménykedésben nyilvánul meg. Zsolt. 17,50.
* 10. Móz. V 32,43.
* 11. Zsolt. 115,1.
* 13. *A levélnek erkölcsi oktatást tartalmazó része jókívánsággal végződik. – A hitnek öröme és békéje*: a hitből fakad az öröm és a béke, melyek a fövendő boldogságnak már előre megnyert zálogai s ennélfogva feljogosítanak a reményre. Ez a remény pedig növekszik a Szentlélek erejéből.
* 14-21. *A levél befejező része*: *Az apostol úgy M a rómaiaknak, mint a pogányok apostola*.

Befejezés: 15,14-16,27

Pál útitervei

14 Testvérek, veletek kapcsolatban meg vagyok győződve arról, hogy ti is telve vagytok jósággal, bővében vagytok minden ismeretnek, és képesek vagytok figyelmeztetni egymást. 15 Itt-ott merészebben írtam nektek, testvérek, hogy emlékeztesselek titeket bizonyos dolgokra. Annak a kegyelemnek erejében tettem ezt, amit Isten adott nekem, 16 hogy Krisztus Jézus szolgája legyek a nemzetek között, és Isten evangéliumának szent szolgálatát végezzem, s így a nemzetek kedves, és a Szentlélek által megszentelt áldozattá legyenek. 17 Van tehát mivel dicsekednem Krisztus Jézusban Isten előtt. 18 Természetesen csak arról merek beszélni, amit Krisztus vitt általam végbe a nemzetek megtérítésére szóval és tettel: 19 a jelek és csodák erejével, a Lélek erejével, amíg Jeruzsálemtől messze körbejárva Illíriáig teljesítettem Krisztus evangéliumának hirdetését. 20 Így tehát becsületbeli dolognak tartottam hirdetni az evangéliumot, de nem ott, ahol Krisztus neve már ismert volt, nehogy más által rakott alapra építsek, 21 hanem amint meg van írva:

»Akiknek nem hirdették, meglátják,

s akik nem hallották, megértik« **{Iz 52,15}**.

22 Ez akadályozott meg igen sokszor abban, hogy hozzátok menjek. 23 Mivel azonban most már nincs helyem ezeken a tájakon, s már sok év óta vágyódom hozzátok menni, 24 amikor majd útra kelek Hispániába, remélem, hogy átmenőben meglátlak titeket, s ti elkísértek majd oda, miután körötökben kissé felüdültem.

25 Most azonban Jeruzsálembe indulok a szentek szolgálatában. 26 Makedónia és Akhája ugyanis jónak látták, hogy némi gyűjtést rendezzenek a jeruzsálemi szentek szegényei számára. 27 Jónak látták, de tartoznak is nekik. Mert ha a nemzetek részesei lettek az ő lelki javaiknak, kötelességük anyagiakkal nekik szolgálni. 28 Amikor tehát ezt elvégeztem és kezükbe tettem ennek a gyűjtésnek a gyümölcsét, utamba ejtve titeket, elmegyek Hispániába. 29 Tudom, hogy amikor hozzátok megyek, Krisztus áldásának bőségével megyek.

Az apostol imát kér

30 Kérlek tehát titeket, testvérek, a mi Urunk Jézus Krisztusra és a Szentlélek szeretetére, segítsetek engem imádságaitokban. Kérjétek Istent értem, 31 hogy megmeneküljek a hitetlenektől, akik Júdeában vannak, és Jeruzsálem érdekében való

* 14. A szívnek *jó*, nemes *érzései* és a *tudás* voltak a tulajdonságok, amely két az ókorban szükségesnek tartottak, hogy valaki másokat oktasson. A római hívekben ezek megvannak, azért képesek arra, hogy másokat *megintsenek*.

* 15. *Itt-ott*: a levél egyik-másik részében. Hogy *mi az Istennek kegyelme*, melyet az apostol itt említ, azt megmagyarázza a következő versben.

* 16. *Krisztus Jézus szolgája, a szent szolgálatot végezem*: az apostol a működését a pap tisztjéhez hasonlítja, aki kedves áldozatot mutat be az Istennek. Áldozatként bemutatja, felajánlja az Istennek a pogányokat. (Lásd 12,1.) Ez a bemutatott áldozat kedves az Istennek, mert megszenteli a Szentlélek.

* 17. *Krisztus Jézus*: mivel az apostol magát csak szolgának tekinti, azért csak Jézus Krisztusban van dicsősége, és dicsekvése csak *az Isten szolgálatában*, vagyis az evangélium hirdetésében.

* 18-19. Az apostol nem hivatkozik másra, csak azokra a beszédekre és tettekre, melyek bizonyítják, hogy betöltötte küldetését a pogányok között, de ezekről sem beszélne, ha nem volnának tulajdonkép Krisztusnak a tettei és a Szentlélek erejének a megnyilvánulásai. *Körüljárva*: nem ment egyenesen Jeruzsálemből Illiriába, hanem nagy körutakat tett ezen két véghatár között. – *Illiriáig*: az apostol nem mondja, hogy magában Illiriában is hirdette az evangéliumot, hanem hogy eljutott a római birodalom azon határvonaláig, ahonnan a rómaiak a nyugati tartományokat számították. *Teljesítettem Krisztus evangéliuma* hirdetését: az apostol kielégítő módon elvégezte az evangélium hirdetését a keleti tartományokban, a nagyobb városokban elterjesztette az evangéliumi tanítást, amely innen tovább terjedt a városokat körülvevő vidékekre.

* 20. A latin szöveg egyszerűen azt mondja: de úgy hirdettem az evangéliumot stb. A görög szöveg azonban azt a gondolatot fejezi ki, hogy az apostolnak elve volt, hogy ne hirdesse az evangéliumot ott, ahol már más apostol működött előtte. (Lásd Kor. II. 10,15.16.)

* 21. Iz. 52,12. – A prófétának szavai tódulnak az apostolnak emlékezetébe, amikor jellemezni akarja az eljárási módját, melyet az evangélium hirdetésében követett.

* 22-32. *Az apostol jövő tervei.*

* 22. *Ez gátolt meg mindeddig*: ezek a szavak nincsenek meg a görög szövegben, a latin szövegben az 1,13-ból kerültek ide. – *Ez akadályozott meg*: az apostoli működés miatt nem jutott el eddig Rómába. –

* 23-27. Hiányos mondatszerkesztés, de értelme világos, és könnyen ki lehet egészíteni. – *Nincs számomra működési tér e tájakon*, mert a keleti tartományokban teljesítette (19. vers), azaz bevégezte feladatát az evangélium hirdetésében, azért most Hispániára gondol, ahol bizonyára még senki sem hirdette az evangéliumot. – *Átmenőben*: Rómában nem szándékozik tulajdonképeni apostoli és hithirdetői munkásságot kifejteni. (Lásd 1,11. 12. 13.) – *Útnak bocsátotok oda:* az apostol egyik városból a másikba ment, s az egyháznak a hívei, akiktől távozott, imádságaikkal, jókívanataikkal követték, sőt valameddig elkísérték.

* 25. A *szentek*, vagyis a jeruzsálemi hívek szolgálatában. (Lásd Csel. 9,13-14, jegyz.) A következőkből kitűnik, hogy mi ez a szolgálat.

* 26. (Lásd Gal. 2,10; Kor. I. 16,1-4; Kor. II. 8-9; Csel. 24,17.)

* 27. Jeruzsálem keresztényei a zsidókból kerültek ki, már pedig a zsidók kapták a messiási ígéreteket, őrizték a szent

szolgálatom kedves legyen a szenteknek, 32 s így azután Isten akaratából örömmel menjek hozzátok, és megpihenhessek nálatok. 33 A békesség Istene legyen veletek, mindnyájatokkal!
Ámen.

Róm 16

Üdvözlések és intelmek

1 Ajánlom nektek Főbe nővérünket, aki a kenkreai egyház szolgálatában áll. 2 Fogadjátok őt az Úrban, ahogyan a szentekhez illik! Legyetek segítségére, bármiben van is szüksége rátok, mert ő is sokaknak segítségére volt, nekem magamnak is.

3 Köszöntsétek Priszkát és Akvilát, munkatársaimat Krisztus Jézusban! 4 Ők életüket kockáztatták az én életemért; nemcsak én vagyok hálás nekik, hanem a nemzetek minden egyháza is. 5 Köszöntsétek a házukban levő közösséget is!

Köszöntsétek az én kedves Epenétuszomat, aki Ázsiának zsengéje Krisztusban! 6 Köszöntsétek Máriát, aki sokat fáradozott értetek! 7 Köszöntsétek Andronikoszt és Júniászt, rokonaimat és fogolytársaimat, akiket az apostolok körében nagyra becsülnek, s akik előbb lettek Krisztusban hívők, mint én. 8 Köszöntsétek Ampliátuszt, aki nekem igen kedves az Úrban! 9 Köszöntsétek Urbánuszt, munkatársunkat Krisztusban, és az én kedves Sztakhiszomat! 10 Köszöntsétek Apellészt, aki helytállt Krisztusért! Köszöntsétek az Arisztobulosz házához tartozókat! 11 Köszöntsétek rokonomat, Heródiont! Köszöntsétek a Narcisszusz házához tartozókat, akik hisznek az Úrban! 12 Köszöntsétek Triféna t és Trifózát, akik munkálkodnak az Úrban! Köszöntsétek a szeretett Perszisz t, aki sokat fáradozott az Úrban! 13 Köszöntsétek Rúfuszt, a kiválasztottat az Úrban, valamint anyját, aki nekem is

könyveket és az ószövetségi kinyilatkoztatásokat, tőlük származott az Üdvözítő, s tőlük terjedt el az üdvösség tanítása, (Iz. 2,3; Róm. 3,2. 3.) Mi az anyagi segítség ezekhez a nagy javakhoz képest?

* 29. *Krisztus evangéliuma áldásának bőségével megyek;* a jobb görög kéziratokban nincs meg az «evangéliuma» szó, tehát az apostol Krisztus bőséges áldását viszi a római híveknek.

* 30. A *kérlek titeket* kifejezésről lásd 12,1. jegyz. *Segítsetek engem*: a görög szerinti harcoljatok velem együtt és érettem az imádságban.

* 31. Az apostolnak tartania kell a zsidók engesztelhetetlen gyűlöletétől. (Lásd Csel. 20,3; 20,19; 21,13; 21,27. sk.) De attól is félnie kell, hogy még a Jeruzsálemi hívek sem fogadják szívesen, akiknek az összegyűjtött adományokat viszi. Vannak talán ezek közt sokan, akik a zsidó törvényhez és szokáshoz való ragaszkodásuk miatt nem szívesen látják Szt. Pál működését a pogányok között (v. ö. Csel. 21,20. sk.) s az apostol iránt való ellenszenvből esetleg nem akarják elfogadni kezéből még az adományokat sem.

* 32. *Megpihenjek nálatok*; a görög és latin szerint: megpihenjek veletek.

* 33. *Üdvözlet*. Lásd Tessz. I. 4,28; Tessz. II. 3,18; Kor. I. 16,24: Kor. II. 13,13; Fil. 4,23.

* 16,1-2. *Az apostol ajánlja Főbét*.

* 1. Valószínű, hogy Főbe vitte el az apostol levelét Rómába. – *Kenchreéről* lásd Csel. 18,1. jegyz. – *Az egyház szolgálatában áll*: segédkezett a nők megkeresztelésénél, látogatta és ápolta a női betegeket.

* 2. Az *Úrban*: ahogy illik azoknak, kik ugyanazt az Urat tisztelik. – *Szentek*: lásd Csel. 9,13-14. jegyz. – Főbének olyan volt a helyzete Korintushan, hogy közbenjárhatott a keresztények, főleg az idegenből jöttek javára.

* 3-16. *Üdvözlések.*

* 3. *Priszka* ugyanaz a név, mint Priszcilla, róla és *Akviláról* lásd Csel. 18,2. jegyz. (V. ö. Csel. 18,18. 26; Kor. I. 16,19; Tim. II. 4,19.) Szt. Pál Korintusban találkozott velük először, onnan együtt mentek Efezusba, az apostol élete vége felé ismét Efezusban vannak, de mikor ezt a levelet írja a rómaiakhoz, Rómában időznek és házukban termet bocsátanak a hívek rendelkezésére gyülekező helyül. Lehet, hogy ekkor azért jöttek Rómába, hogy barátaik és a hívek között előkészítsék az apostol jövetelét.

* 4. *Életüket kockáztatták*: hogy milyen alkalommal veszélyeztették életüket az apostolért, azt nem tudjuk. Hiszen az apostol élete annyiszor forgott veszélyben.

* 5. *Epenetus*, görög név. *Asiának zsengéje Krisztusban*: az első, aki Asia római tartományban kereszténységre tért. Az apostol nem mondja, hogy ő térítette meg Epenetust.

* 6. *Mária*: a név lehet héber, de latin is.

* 7. *Rokonaim*: az apostolnak távoli rokonai voltak. A keletiek azokat is rokonaiknak nevezték, kiknél alig volt már kimutatható a közös őstől való leszármazás. – Hol voltak fogságban az apostollal együtt, nem tudjuk. – *Kiket az apostolok körében nagyrabecsültek;* mások ekként fordítják: kiket nagyrabecsültek az apostolok között. Ebben az esetben az apostol elnevezést tág értelemben kellene venni és érteni alatta az evangélium hirdetőit általában.

* 8. A Domitilla-katakombában egy síron találjuk az *Ampliatus* nevet. A sírfelirat valószínűleg az első keresztény századból való, s nem lehetetlen, hogy ez az Ampliatus, kit Szt.

az! 14 Köszöntsétek Aszinkritoszt, Flegont, Hermészt, Patrobászt, Hermászt és a testvéreket, akik velük vannak! 15 Köszöntsétek Filologoszt és Júliát, Néreuszt és nővérét, meg Olimpászt, valamint az összes szentet, akik velük vannak! 16 Köszöntsétek egymást szent csókkal! Krisztus minden egyháza köszönt titeket.

17 Kérlek azonban titeket, testvérek, tartsátok szemmel azokat, akik egyenetlenséget és botránkozást okoznak – ellentétben azzal a tanítással, melyet tanultatok. Kerüljétek őket! 18 Az ilyenek ugyanis nem Krisztus Urunknak szolgálnak, hanem a hasuknak. Szenteskedő beszéddel és hízelgő szavakkal megtévesztik az ártatlanok szívét.

19 A ti engedelmességetek híre ugyanis mindenhová eljutott; örömem is telik bennetek. Akarom azonban, hogy bölcsek legyetek a jóra és együgyűek a rosszra. 20 A békesség Istene hamarosan össze fogja tiporni lábatok alatt a sátánt!

Jézus Krisztusnak, a mi Urunknak kegyelme legyen veletek!

21 Köszönt titeket Timóteus, a munkatársam, továbbá Lúciusz, Józon, Szoszipatrosz, a rokonaim. 22 Köszöntelek titeket én, Terciusz is, aki írtam a levelet az Úrban. 23 Köszönt titeket Gájusz, aki házigazdám nekem és az egész egyháznak. Köszönt titeket Erasztusz, a város vagyonkezelője és Kvartusz testvér.

Istendicsőítés

25 Annak pedig, akinek van hatalma arra, hogy megerősítsen titeket evangéliumomban és a Jézus Krisztusról szóló tanításban, s annak a titoknak a kinyilatkoztatásában, amelyre az örök idők során hallgatás borult, 26 de amely most nyilvánvalóvá lett, és az örök Isten parancsára a próféták iratai által a hitnek való engedelmesség végett minden nemzetnek tudtul adatott, 27 az egyedül bölcs Istennek, Jézus Krisztus által, tisztelet és dicsőség örökkön-örökké. Ámen.

Pál *említ* a levelében, azonos azzal, aki a Domitilla-katakombában van eltemetve.

* 10. *Apelles helytállott Krisztusért*, vagyis jelét adta annak, hogy igazi keresztény.

* 11. Az *Arisztobulos* név a Haszmoneus és Heródes fejedelmi családban fordul elő. Lehetséges, hogy az apostol itt valamelyik zsidó herceg római házához tartozó rabszolgákat vagy felszabadítottakat említ. *Herodion* Heródesnek felszabadítottja lehetett és rokona az apostolnak. (Lásd 7. vers.) Klaudius császárnak egyik híres felszabadítottját és miniszterét hívták *Narcisszusnak*.

* 13. Cirenei Simonnak fiai voltak Alexander és Rufus. (Márk 15,21.) Az anya, kit az apostol régebbről ismert a fiaival keletről Rómába jött. Rufus valami magasabb tisztséget töltött be a római egyházban, azért nevezi az apostol kiválasztottnak az Úrban. Szt. Pál a keletiek azt a szokását követi, hogy az olyan idősebb nőt, kivel valami közelebbi viszonyban voltak, *anyjuknak* nevezték.

* 15. A *szentek*: lásd Csel. 9,13-14. jegyz.

* 16. Az apostol az összes egyházak nevében szól s mindnyájuk nevében köszönti Róma városának egyházat, ami azt mutatja, hogy a többi egyház mind különös tisztelettel viseltetett a római iránt.

* 17-20. *Az apostol inti a híveket, hogy óvakodjanak azoktól, akik egyenetlenséget szítanak.*

* 17. Miután az apostol a barátait, az ismerőseit, a jólelkű híveket köszöntötte, leleplezi azokat, akik veszedelmet jelentenek a hívekre. Az a sajátosságuk van ezeknek, hogy egyenetlenségeket, botrányokat okoznak, de nem közömbös dolgokban, aminők a 14. fejezetben említett önmegtartóztatások, hanem olyanokban, amik ellenkeznek a tanítással, amelyre az evangélium hirdetői a római híveket oktatták. Egészen biztosnak látszik, hogy az apostol azokról szól, akik a kereszténeket a mózesi törvény megtartására akarják kötelezni. Ezek mindenütt nehézségeket gördítenek az apostol működése elé (Kor. II. 10,7. sk.; 11,2. sk. Fil. 3,18. 19.), ellenségei az apostol evangéliumának. Szt. Pál azonban tudatában van annak, hogy az ő evangéliuma ugyanaz, mint a többi apostolé, és azonos azzal, amit a római hívek kaptak. Ezek az ellenségei az apostoli tanításnak megkezdték alattomban a káros munkájukat a római hívek között is, de eddig még nem okoztak ott nagyobb bajokat.

* 18. Az apostolnak és az evangéliumi tanításnak ezen ellenségei *nem szolgálnak a mi Krisztus Urunknak*, hanem inkább a mózesi törvénynek, meg a *hasuknak*. Ez utóbbi kifejezés (Fil. 3,19:) annyit jelent, hogy kapzsiak és pénzhajhászók, hogy azután kedvükre élhessenek.

* 19. Ennek a versnek összefüggése az előbbivel hiányosnak látszik. Az átmenetet ekként lehet helyreállítani: figyelmeztettelek titeket és ez elég, a *ti engedelmességtek híre ugyanis mindenhová eljutott;* mindenütt tudják, mily készségesek vagytok, hogy engedelmeskedjetek az evangéliumi tanításnak, (1,5; 16,26.)

* 20. A *békesség Istene hamarosan összetiporja* ezeket az ellenségeket, kik a sátánnak eszközei. (V. ö. Gen. 3,15.) — Az apostolnak jókívánata megismétlődik minden levelében. (Kor. I. 16,23; Kor. II. 13,13: Gal. 6,18; Ef. 6,24; Fil. 4,23; Kol. 4,18; Tessz. I. 5,28; Tessz. II. 3,18; Zsid. 13,25; Tim. I. 6,21; Tim. II. 4,22; Tit. 3,15; Filem. 25.) 21-23. *Szt. Pál munkatársainak üdvözlete*.

* 21. *Timóteusról* lásd Csel. 14,19. jegyz., 16,1. jegyz. és a Bevezetést a Timóteushoz írt levélhez. – *Lucius* talán

azonos a Csel. 13,l-ben említett cirenei Luciussal. – Szt. Pálnak szállásadó gazdáját Tesszaloniká-ban Jázonnak hívták. (Csel. 17,6. jegyz.) — A *Szoszipatros* név azonos a Szopater névvel, így neveztek egy beröai keresztényt. (Csel. 20,4.) — Lucius, Jázon, Szoszipatros Szt. Pál rokonai voltak a 7. v. jegyz.-ben kifejtett értelemben.

* 22. Az apostol írnoka (titkárja), akinek Szt. Pál tollba mondotta a levelét, *Tercius* szintén küldi a köszöntését. A római hívek, úgy látszik, ismerték.

* 23. *Gájus* talán azonos azzal a hasonnevű kereszténnyel, kit az apostol keresztelt meg. *Házigazdája* volt Szt. Pálnak, de szívesen látott minden keresztényt, aki Korintusban megfordulván, tőle szállást kért.

* 24. Ez a vers a görög kéziratban nincs meg, a latin szövegben csak a 20. vers második felének megismétlésekép került ide.

* 25-27. *Az Istennek dicsőítése*.

* 25. *Evangéliumom*: Szt. Pál evangéliuma nem más, mint (az és kötőszó itt magyarázó, értelme: azaz) a *Jézus Krisztusról szóló tanítás*, viszont ez a tanítás *titoknak a kinyilatkoztatása*. Melyik ez a titok? A feleletet megtaláljuk a 3. fej. 21. versében. Most azonban az Isten igazsága ki lett nyilatkoztatva, függetlenül a törvénytől, vagyis az ember megigazul a törvény cselekedetei nélkül egyedül Isten kegyelméből a hit által. Ezt a titkot az *örök idők számára hallgatás fedte* (szószerint az örökkévaló időknek el volt hallgatva), amíg az Isten ki nem nyilatkoztatta elsősorban a Megváltó küldésével, Jézusnak életével és tanításával.

* 26. *Most azonban, miután a titok nyilvánvalóvá lett*, arról van szó, hogy a titok, illetőleg a kinyilatkoztatása *ismeretessé váljék minden nemzet előtt az örök Isten parancsolatjára*, és eléressék az a cél, melyet az apostol megjelölt levele elején : az összes nemzeteknek hitben való engedelmessége, (1,5.) – A *próféták iratai által*: A titoknak, illetőleg a kinyilatkoztatásának hirdetésére és ismeretessé tételére az apostolok és az evangélium hirdetői az ószövetségi prófétai iratokat használták fel, melyek tanúságot tesznek az Isten Fiáról (1,2.), sőt az Isten igazságáról és a hit által való megigazulásról is. (3,21.)

* 27. *Az Isten bölcs*, mert megőrizte a titkot és előkészítette annak kinyilatkoztatását a legnagyobb bölcseséggel. *Tisztelet és dicsőség adassék* neki *Jézus Krisztus*, mint közvetítő *által*, mert ő a mi közbenjárónk, (Jud. 25.) – *Tisztelet*: a görög szövegben nincs meg.

ELSŐ LEVÉL A KORINTUSIAKNAK

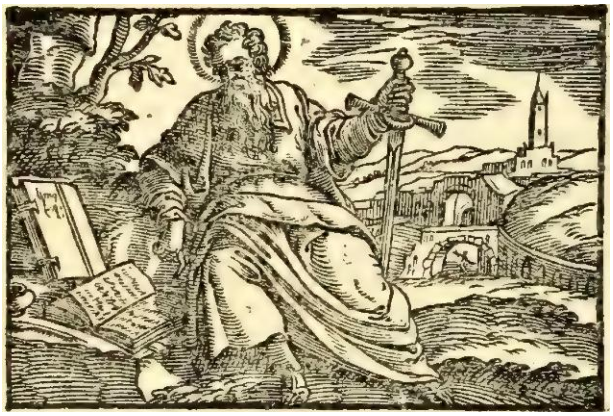

Címzés és köszöntés: 1,1-3

1 Kor 1

1 Pál, Jézus Krisztusnak Isten akaratából
meghívott apostola, és Szosztenész testvér, 2 Isten
korintusi egyházának, a Krisztus Jézusban meg-
szentelteknek, a meghívott szenteknek, mind-
azokkal együtt, akik segítségül hívják a mi Urunk
Jézus Krisztus nevét, minden helyen, náluk és ná-
lunk. 3 Kegyelem nektek és békesség Istentől, a
mi Atyánktól, és az Úr Jézus Krisztustól.

Hálaadás: 1,4-9

4 Szüntelenül hálát adok Istenemnek értetek
Isten kegyelméért, amely megadatott nektek
Krisztus Jézusban, 5 hogy mindenben gazdagok
lettetek őbenne, minden igében és minden isme-
retben. 6 Mert Krisztus tanúbizonysága megerősö-
dött bennetek, 7 úgyhogy semmiféle kegyelmi
adománynak sem vagytok híjával, miközben a mi
Urunk Jézus Krisztus megjelenését várjátok. 8 Ő
meg is erősít majd titeket mindvégig, hogy fedd-
hetetlenek legyetek a mi Urunk Jézus Krisztus
napján. 9 Hűséges az Isten, aki által meghívást
nyertetek Fiának, Jézus Krisztusnak, a mi Urunk-
nak közösségébe.

Pártoskodás a közösségben: 1,10-4,21

Intés az egységre

10 Kérlek titeket, testvérek, a mi Urunk Jézus
Krisztus nevére, hogy mindnyájan ugyanazt
mondjátok, és ne legyen köztetek pártoskodás, ha-
nem legyetek tökéletesen egyek ugyanabban a lel-
kületben és ugyanabban a felfogásban. 11 Azt a
hírt kaptam ugyanis felőletek, testvéreim, Klóé
házanépétől, hogy viszálykodások vannak közte-
tek. 12 Arról beszélek, hogy közületek mindenki

Az I. Korintusi levél kommentárja

* 1,1-3. *Bevezető üdvözlet*.

* 1. Szt. Pál minden levelének bevezető soraiban hivatkozni szokott Isten akaratából és Jézus Krisztusnak közvetlen hívásából fakadó apostoli méltóságára. Itt ezt azért is teszi, mert korintusi ellenfelei ezt az apostoli méltóságát is csökkenteni iparkodtak hívei előtt. (V. ö. 1,12; 2,1. skk.; 4,15. stb.) *Szoszthenes* valószínűleg írója volt ennek a levélnek, Szt. Pál tollbamondása után. Csel. 18,17. egy Szoszthenes nevű korintusi zsinagógafőnököt említ; nem lehetetlen, de nem is állítható biztosan, hogy ez a Szoszthenes később kereszténnyé lett, és Szt. Pál őt itt mint Korintus keresztényei előtt jól ismert személyt nevezi meg.

* 2. Korintus keresztényei *Isten egyházát* alkotják, tehát nem nevezhetik magukat Pál, Apolló vagy Kéfás híveinek. (1,12) Figyelemreméltó, hogy már a levél bevezető sorai is menynyire hangsúlyozzák, hogy minden szentségnek forrása Jézus Krisztus, hogy a keresztények Krisztusban a szentségre vannak hivatva, és hogy minden helynek keresztényei egy egységes anyaszentegyházba tartoznak. *Kik segítségül hívják a mi Urunk Jézus Krisztusnak nevét*: az összes keresztények. *Minden helyen, a magukén*: Korintusban és környékén; a miénken: Efezusban, ahol az apostol ezt a levelét írta.

* 3. *Kegyelem és békesség*: a lelki kincsek teljessége, mely a lélek békéjében már a földön megadja a mennyei boldogság előízét.

* 4-9. *Hálaadás a knrintusi keresztényeknek jutott kegyelmekért.*

* 4. *Krisztus Jézusban*: az egész kegyelmi életnek alapfeltétele, hogy a lélek az Úr Jézussal benső egyesülésben legyen a keresztség és az élő hit által.

* 5. *Mindenben* szót maga az apostol magyarázza meg. Az *ige* az evangéliumi tanítást, az *ismeret* annak teljes megértését jelenti.

* 6. *Krisztus tanúbizonysága* a Krisztusról szóló tanúbizonyság, az apostol által hirdetett evangélium.

* 7. Az apostol dicsérő szavai általánosságban értendők, és nem zárják ki a korintusi egyházban elharapódzott visszaéléseket. *A mi Urunk Jézus Krisztus eljövetelének napja*. Az apostolok leveleiből kétségtelenül kitűnik, hogy az őskereszténység minden pillanatban lehetségesnek tartotta az Úr Jézus második eljövetelét. Az apostolok azonban nem tanították, hogy a világ vége csakugyan közel van, hanem az Üdvözítő példája szerint is figyelmeztették híveiket, legyenek mindenkor készen Krisztus eljövetelére. Különben is minden emberre nézve a halál pillanata egyet jelent Jézus Krisztus eljövetelével az ítéletre.

* 8. *Ki*: az Isten. (4. v.) Versünk világosan tanítja, hogy a végső állhatatosság Istennek nagy ajándéka.

* 9. *Isten hűsége* abban nyilvánul, hogy nagyszerű művét, mely a kereszténységre és az egyházba való meghívással kezdődik, az örök dicsőségig végig akarja vezetni; tehát hű az ő ígéreteihez.

A 10. verssel kezdődik levelünknek első főrésze, mely a 4. fejezet végéig tart. A korintusi hívek pártoskodásának (1,10-16.) főoka a világias bölcseség túlbecsülése (1,17-31.) az isteni bölcseség rovására. (2,1-16.)

* 10-16. *A pártoskodás megfeddése*.

* 10. *Testvérek* szó az apostol nagy szeretetét mutatja akkor is, midőn híveit korholni kénytelen. *A mi Urunk Jézus nevére* kifejezés az apostol intelmeinek komolyságát jelzi. *Ugyanazt mondjátok*: a hívek külső egysége. *Legyetek tökéletesen egyek* stb.: a hívek belső egysége. Az *ugyanegy*

ilyeneket mond: »Én Pálé vagyok«, »Én Apollóé«, »Én Kéfásé«, »Én pedig Krisztusé«.

13 Talán részekre oszlott Krisztus? Vajon Pált feszítették meg értetek, vagy Pál nevében vagytok megkeresztelve? 14 Hálát adok Istennek, hogy senkit sem kereszteltem meg közületek, csak Kriszpuszt és Gájuszt, 15 nehogy valaki azt mondhassa, hogy az én nevemben vagytok megkeresztelve. 16 Még Sztefanász házanépét is megkereszteltem; ezenkívül nem tudom, hogy másvalakit megkereszteltem volna. 17 Mert nem azért küldött engem Krisztus, hogy kereszteljek, hanem hogy az evangéliumot hirdessem, nem szavak bölcsességével, hogy Krisztus keresztje erejét ne veszítse.

A kereszt örömhíre

18 Mert a kereszt igéje azoknak, akik elvesznek, oktalanság ugyan, de azoknak, akik üdvözülnek, vagyis nekünk, Isten ereje. 19 Mert írva van:
»Elpusztítom a bölcsek bölcsességét, és az okosak okosságát megsemmisítem« **{Iz 29,14}**.

20 Hol van a bölcs? Hol az írástudó? Hol e világnak kutatója? Nemde oktalansággá tette Isten a világ bölcsességét? 21 Mivel ugyanis a világ Isten bölcsessége révén nem ismerte meg bölcsességgel az Istent, úgy tetszett Istennek, hogy az igehirdetés oktalansága által üdvözítse a hívőket. 22 Mert a zsidók csodajeleket kívánnak, a görögök pedig bölcsességet keresnek, 23 mi azonban a keresztrefeszített Krisztust hirdetjük, ami ugyan a zsidóknak botrány, a pogányoknak pedig oktalanság; 24 maguknak a meghívottaknak azonban, zsidóknak és görögöknek egyaránt, Krisztus Isten ereje és Isten bölcsessége, 25 Isten oktalansága ugyanis bölcsebb az embereknél, és Isten gyöngesége erősebb az embereknél.

26 Mert nézzétek csak meghívásotokat, testvérek: nem sok köztetek a bölcs az emberek megítélése szerint, nem sok a hatalmas, nem sok az előkelő; 27 hanem azt, ami a világ szerint oktalan, azt választotta ki Isten, hogy megszégyenítse a bölcseket, és ami a világ szerint gyönge, azt választotta ki Isten, hogy megszégyenítse az erőseket. 28 Ami a világ szerint alacsonyrendű és megvetett, azt választotta ki Isten: azt, ami semmi, hogy azt, ami valami, megsemmisítse, 29 hogy egy ember se dicsekedhessék Isten színe előtt. 30 Általa vagytok ti Krisztus Jézusban, aki Istentől bölcsességünkké, megigazulásunkká, megszentelődésünkké és megváltásunkká lett, 31 hogy amint írva van:

»Aki dicsekszik, az Úrban dicsekedjék« **{Jer 9,22k}**.

értelem és ugyanegy vélemény egyes régi értelmezők szerint talán a hit és a szeretet egységére vonatkozik.

* 11. *Klóé* egyébként ismeretlen jámbor korintusi nő; *háznépe* (szó szerint: „a Klóéhoz tartozók") egyaránt jelentheti családjának tagjait vagy rabszolgáit.

* 12. *Kiki* általános értelemben veendő szónoki nagyítás: sokan. A korintusi hívek négy pártra szakadtak. *Pál hívei* valószínűleg nagyban és egészben híven ragaszkodtak Szt. Pál tanításához, de talán túlzó módon, a zsidókeresztényekkel szemben kötelező szeretet rovására értelmezték Szt. Pál tanítását az ószövetségi törvény megszűnéséről. *Apolló* (a görögben «Apollósz», az «Apolloniosz» név rövidítése), kiről Csel. 18,24-27. beszél, alexandriai származású zsidó volt, kit Efezusban Akvila és Priszcilla térítettek a keresztény hitre. Mint a görög bölcseletben és az ékesszólásban járatos férfiú Korintusban (Csel. 19,1.) az evangéliumot külsőleg is tetszetősebb, tudományosabb formában hirdette, mint Szt. Pál és így a korintusi görög bölcselők előadásához szokott keresztények között – akarata ellenére is (16,12.) – külön pártot hozott létre. – *Kéfás* (Szt. Péternek arámi neve) hívei a zsidókból lett keresztények voltak, kik közül a túlzók a mózesi vallást a kereszténység szükséges előkészítő fokának tartották, és a pogány okát csak a mózesi vallás felvétele után akarták az egyházba fölvenni. (L. bővebben a Galatákhoz írt levelet, és Csel. 15. fej.) – *Krisztus hívei* valószínűleg minden apostoli tekintélyt elvetettek.

* 13. *Készekre van-e osztva Krisztus*? Szt. Pál tanítása szerint az egyház Krisztusnak titokzatos teste, mely szükségszerűen egy, mint ahogy az élő emberi test is szükség-képen egy, és részekre osztva életképtelen volna. Szt. Pálnak mély alázatosságára vall, hogy épen önmagát említi a korintusi pártoskodás visszás voltának szemléltetésére. *Pál nevében*, a görög szöveg szerint: «Pál nevére». A keresztelés t. i. a teljes Szentháromság nevére történik, és általa az ember Istennek egészen különleges tulajdona lesz.

* 14. Az apostolok a tanítást tekintették főfeladatuknak; a keresztelést bármely tanítványuk elvégezhette. *Kriszpus* Csel. 18,8. szerint a korintusi zsinagóga főnöke volt, ki Szt. Pál tanítására keresztténnyé lett. és a későbbi hagyomány szerint mint Egina város püspöke halt meg. Kájus Róm. 16,23. szerint Szt. Pálnak korintusi házigazdája volt harmadik útja alkalmával.

* 15. *Az én nevemben,* a görög szerint: «az én nevemre»; L. a 13. v. magyarázatát.

* 16. *Sztefanás* a 16,15. és 17-ben vele említett Fortunátussal és Achaikussal együtt azok közé tartozott, kik Korintusban elsőknek tértek a keresztény hitre. *Nem tudom*: nem emlékszem.

* 17. L. 14. v. *A bölcs szó* az emberi bölcseséget, főleg a tanításnak tetszetős külső alakját jelenti, amint az a különböző bölcseleti iskolákban divatos volt. Az evangéliumi tanításnak középpontja a megfeszített Krisztus; a puszta emberi bölcseség és tetszetős külső formába öltöztetett tanítás könnyen veszélyeztethetné azt az alázatos hitet, mellyel a kereszténységet és főleg a Krisztus kereszthaláláról szóló tanítást fogadni kell, és így *meghiúsítaná Krisztus keresztjét*. – Versünk átmenet a következő gondolatkörhöz:

* 18-23. *Istennek bölcs tervei, — szembeállítva a világ bölcseségével*.

* 18. V. ö. Róm. 1,16. *A kereszt igéje*: az Úr Jézus kereszthaláláról szóló tanítás. *Azok, akik elvesznek*: azok, akik a saját megátalkodottságuk folytán nem fogadják el a kereszt tanítását. A világ szemében *oktalanság* az üdvösséget egy

keresztrefeszített embertől várni. *Akik üdvözülnek*: mi, akik követtük Isten meghívását az evangéliumra. Istennek ereje, mert Isten minket az Úr Jézus kereszthalála és az erről szóló tanítás alázatos elfogadása által akar üdvözíteni.

* 19. *Írva vagyon*: Iz. 29,14. a Hetvenes görög fordítás szerint. Isten a vele ellenséges emberi álbölcseséget és emberi álokosságot fogja elvetni. Szt. Pál ezeket a szavakat, valamint a 20. versben idézett szentírási helyet (Iz. 33,18.) a saját korának zsidó és pogány bölcseire alkalmazza. A 20. v. az apostolnak diadalmas felkiáltása. A *bölcs* általános értelemben vonatkozik a zsidók és a pogányok bölcseire; az *írástudó* a zsidó törvénytudós, a *világnak kutatója* a görög szofista.

* 21. Nemcsak a zsidóság, hanem még a pogányság is Isten műveiből könnyen megismerhette volna magát az Istent, de ezt elmulasztotta. (V. ö. Róm. 1,19. skk.) Ezért az Úr, hogy a világ bölcseségét megalázza, a keresztre feszített Krisztusról szóló tanítás (= *az igehirdetés oktalansága*) által akarta a világot üdvözíteni.

* 22 *A zsidók jeleket kívánnak*: a zsidók csodajeleket kívántak az Úr Jézustól (v. ö. Máté 12,38.), de ezekből nem ismerték föl, hogy ő az Istentől küldött Messiás. A *görögök* (a pogányok) *bölcseséget keresnek*: pusztán világias bölcseséget és tetszetős szónoki formát.

* 23. Az apostoli tanításnak alaptana Jézus Krisztus kereszthalála volt; ez a *zsidóknak botrány*, mert a Messiásban hatalmas földi uralkodót vártak, a *pogányoknak pedig oktalanság*, mert az apostolok minden szónoki fogás nélkül, a legegyszerűbben, hirdették az evangéliumot.

* 24. L. Róm. 1,16. A *meghívottak* a kereszténység kegyelmére hívottak. *Isten ereje* és *Isten bölcsesége* szép párhuzam a 22. versben említett *jelekkel és bölcseséggel*.

* 25, *Isten oktalansága*: amit a véges emberi ész Isten terveiben meg nem ért és oktalanságnak gondol (L. 21. v.): *Isten gyöngesége*: Krisztus kereszthalála, melyet az esztelen ember az Úr Jézus gyöngesége jelének tart. (L. 23. v.)

* 26-31. *Az előbbi állítások igazolása példákkal.*

* 26. *Meghívástokat*: t. i. a keresztény hit kegyelmére. *Test szerint*: emberi felfogás szerint. Bár az Apostolok Cselekedeteinek tanúsága szerint mindjárt az egyház első időszakában gazdagok és tudósok is; felvették a kereszténységet, a hívek zöme a szegényebb néposztályból került ki.

* 27-28. A semleges nem a görög és a latin szövegben a legáltalánosabb értelmű. Igen szép ellentétek, melyek az egyháztörténelem folyamán számtalanszor nyertek beigazolást. *Amik semmik*: akiket (és amiket) a világ semmire sem becsül.

* 29. Test: ember (hebraizmus).

* 30. *Általa* (= Isten kegyelméből) *vagytok ti Krisztus Jézusban*: Szt. Pál a magasabb, természetfölötti létre gondol. *Bölcseség*: Krisztus a személyes isteni bölcseség és egyszersmind az isteni bölcseség tanítója számunkra. *Az igazságosság* a bűntől való megtisztulás, a *megszentelődés* a lelki élet annak minden kegyelmével és ajándékával, a megváltás pedig Krisztus megváltói művének teljessége, mely magában foglalja a föltámadást és az örök boldogságot is.

* 31. Hiányos mondat, mely így egészítendő ki: «Hogy beteljesedjék, amint .... Szt. Pál Jer. 9,23. 24-et idézi szabadon a Hetvenes görög fordítás szerint. V. ö. Kor. II. 10,17.

1 Kor 2

Pál, az isteni bölcsesség hirdetője

1 Én is, amikor hozzátok mentem, testvérek,
nem a beszéd vagy a bölcsesség fölényével mentem, hogy hirdessem nektek Isten titkát. 2 Mert
nem akartam másról tudni köztetek, mint Jézus
Krisztusról, mégpedig a megfeszítettről. 3 Gyön-
geségben, félelemben és nagy rettegésben voltam
nálatok. 4 Beszédem és igehirdetésem nem a böl-
csesség meggyőző szavaiból állt, hanem a Lélek
és az erő bizonyságából, 5 hogy hitetek ne embe-
rek bölcsességén, hanem Isten erején nyugodjék.

6 Bölcsességet pedig a tökéletesek közt hirde-
tünk, de nem ennek a világnak bölcsességét, sem
ennek a világnak pusztulásra ítélt fejedelmeiét;
7 hanem Istennek titokzatos, elrejtett bölcsességét
hirdetjük, amelyet Isten öröktől fogva előre elren-
delt a mi dicsőségünkre. 8 Ezt senki sem ismerte
fel ennek a világnak a fejedelmei közül, mert ha
felismerték volna, sohasem feszítették volna ke-
resztre a dicsőség Urát. 9 Hanem amint írva van:
»Amit szem nem látott, fül nem hallott, ami az em-
ber szívébe föl nem hatolt, azt készítette Isten
azoknak, akik szeretik őt« **{Iz 64,3}**.

10 Nekünk azonban kinyilatkoztatta Isten a
Lélek által; mert a Lélek mindent kikutat, még az
Isten mélységeit is. 11 Mert ki ismeri az emberek
közül az ember benső dolgait, ha nem az ember
bensejében levő lelke? Éppúgy Isten benső dolgait
sem ismeri senki, csak Isten Lelke. 12 Mi azonban
nem a világ lelkét kaptuk, hanem az Istentől szár-
mazó Lelket, hogy megismerjük, amit Isten ne-
künk ajándékozott. 13 Ezt hirdetjük is, de nem az
emberi bölcsesség tudós szavaival, hanem a Lélek
által tanított szavakkal, lelkiekhez lelkieket
mérve. 14 Az érzéki ember azonban nem fogja fel,
ami az Isten Lelkéé, mert oktalanság az számára,
és nem tudja megérteni, hiszen lelki módon kell
azt megítélni. 15 A lelki ember pedig mindent
megítél, őt azonban senki sem ítéli meg.

16 *Mert ki ismeri az Úr gondolatait,*
hogy oktathatná őt? **{Iz 40,13}**

Bennünk pedig Krisztus gondolatai vannak.

* 2,1-5. *Szt. Pál magyarázatát adja annak, hogy miért hirdette az evangéliumot oly egyszerű módon, az emberi bölcseség segédeszközei nélkül*.

* 1. *Én is* szavak ezt a verset az 1. fejezet utolsó gondolatához kapcsolják. *Krisztus* (a görög szöveg szerint: «Isten») *tanúbizonysága* az evangélium, mely nem szorul emberi ékesszólásra és bölcseségre.

* 2. Az evangélium elsősorban nem elmélet, hanem isteni történelem és valóság, melynek középpontjában Krisztus keresztje áll.

* 3. A nagy apostol mély alázatosságára valló szavak. A *gyöngeség* valószínűleg Szt. Pálnak igénytelen külseje (Kor. II. 10,1.) vagy valamely betegsége; a félelem és rettegés talán arra vonatkozik, hogy az apostol aggódva gondolt a Korintusban reá váró nagy feladatra. V. ö. Csel. 18,9. 10. A *Lélek* a Szentlélek; *az erő bizonyítéka* a Szentléleknek külső működése a különböző csodákban, valamint ingyen adott kegyelmekben, és benső működése a hívők lelkének kialakításában.

* 5. A természetfölötti keresztény hit nem emberi bizonyítékokon nyugszik hanem annak egyedüli forrása az Isten malasztja.

* 6-16. *Szt. Pál a világnak veszendő bölcseségével szembeállítja az igazi, Istentől eredő és hozzá vezető bölcseséget*.

* 6. A *bölcseség*, melyet Szt. Pál a tökéletesek, vagyis a kereszténységben előrehaladott lelkek közt hirdetett, a kereszténységnek magasabb tanai. V. ö. Zsid. 5,11-6,2. A világ a bűnökbe merült emberiség; a világ veszendő fejedelmei a pogány uralkodók.

* 7. *Istennek titokzatos, elrejtett, öröktől fogva előre elrendelt bölcsesége* az evangéliumi tanítás, mely csak Isten kinyilatkoztatásából tudható meg és amelyet az .ószövetség prófétái is csak töredékesen ismertek. A mi dicsőségünkre: az evangéliumnak végső célja, hogy az emberiséget a mennyei dicsőségbe vezesse.

* 8. *Melyet*: amely evangéliumi tanítást. *Ezen világ fejedelmei:* mint a 6. versben. *Mert ... Urát* közbevetett mondat. Szt. Pál igen szépen kapcsolja össze a legnagyobb ellentéteket, midőn a keresztre feszített Krisztust a *dicsőség Urának* mondja.

* 9. Az idézet bevezetése hiányos mondati (kiegészítendő a 6. versből: „azt hirdetjük"); maga a szentírásidézet Iz. 64,3-ból (Vulg. 4.) való. (Mások szerint Szt. Pál egy elveszett Illés-apokalipszist idéz.) *Ember szívébe föl nem hatolt:* embernek eszébe nem jutott (hebraizmus). Az egész vers a szövegösszefüggés szerint elsősorban az evangéliumra vonatkozik; ez az, *amit szem nem látott* stb. Mivel azonban az evangélium, illetve az ezt elfogadó élő hit szükségszerűen az örök boldogságba vezet ezek a szavak következményes értelemben a mennyei boldogságra is vonatkoznak.

* 10. *Isten Lelke* a Szentlélek, aki a hívek lelkébe önti Krisztus tanításának helyes ismeretét és megértését. Istennek mélységei az ő felfoghatatlan isteni lényege.

* 11. A 10. v. magyarázata, hasonlat által. Az egyes embernek összes titkait csak a saját lelke ismeri; így Istennek titkait és terveit is csak Isten Lelke ismerheti.

* 12. Ez *a világ* a bűnbemerült világ, melynek egész felfogása (*lelke*) ellenkezik Isten gyermekeinek világnézetével. Isten ajándékai az evangélium, a megváltás és a kegyelem kincseinek egész tengere.

* 13. *Lelkiekhez lelkieket mérve*: lelki embereknek lelki tanítást adva, azoknak szükségleteihez mérten. (Mások szerint: Lelki dolgokat megfelelő lelki formába öltöztetve.)

* A 14. versben Szt. Pál igen sokszor tapasztalható igazságot fejez ki: földhöz tapadt embernek nincs érzéke a lelki élet iránt.

1 Kor 3

Az evangélium hirdetőinek feladata

1 Én azonban, testvérek, nem beszélhettem nektek mint lelkieknek, hanem mint testieknek, mint kisdedeknek Krisztusban. 2 Tejet adtam nektek inni, nem szilárd eledelt, mert még nem bírtátok volna el. Sőt még most sem bírjátok el, 3 mert még testiek vagytok. Mert amikor köztetek féltékenység és viszály van, nem vagytok-e testiek, és nem viselkedtek-e emberi módon?

4 Amikor ugyanis azt mondja az egyik: »Én Pálé vagyok«, a másik pedig: »Én Apollóé«, vajon nem vagytok-e emberiek? 5 Vajon mi Apolló? Mi Pál? Szolgák, akik hitre vezettek titeket, mégpedig mindegyik úgy, ahogy az Úr megadta nekik. 6 Én ültettem, Apolló öntözte, de a növekedést Isten adta. 7 Tehát sem az nem számít, aki ültet, sem az, aki öntöz, hanem csak Isten, aki a növekedést adja. 8 Aki ültet, és aki öntöz, mind egy; mindegyikük a saját jutalmát nyeri majd el munkája szerint. 9 Mert Isten munkatársai vagyunk, ti pedig Isten szántóföldje, Isten épülete vagytok.

10 Isten nekem adott kegyelme szerint, mint bölcs építőmester, alapot vetettem; más pedig arra épít. De mindenki ügyeljen, hogyan épít rá. 11 Mert a lerakott alapon kívül, amely Jézus Krisztus, más alapot senki sem rakhat. 12 Ha pedig valaki az alapra aranyat, ezüstöt, drágaköveket, fát, szénát, szalmát épít, 13 mindegyiknek a munkája nyilvánvaló lesz; ugyanis az a nap megmutatja, mivel az tűzben fog megnyilvánulni, s a tűz majd kipróbálja, hogy kinek-kinek milyen a munkája. 14 Az, akinek megmarad a munkája, amelyet ráépített, jutalmat nyer. 15 Az, akinek munkája elég, kárt vall; ő maga ugyan megmenekül, de csak mintegy tűz által. 16 Nem tudjátok, hogy Isten temploma vagytok, és Isten Lelke lakik bennetek? 17 Azt pedig, aki Isten templomát lerombolja, lerombolja az Isten. Mert Isten temploma szent, s ti vagytok az.

18 Senki se ámítsa önmagát. Aki közületek bölcsnek véli magát ezen a világon, legyen okta-

* 15. *A lelki ember mindent megítél*: t. i. helyesen, az örök igazságok szempontjából. *Őt senki sem ítéli meg*: a világ őt nem érti meg. és azért nem is ítélheti meg helyesen.

* 16. A vers első része Iz. 40,13-ból vett idézet a Hetvenes görög fordítás szerint. A különböző magyarázatok között az az értelmezés látszik a leghelyesebbnek, mely versünkben hiányos következtetést lát: Az Úr értelmét senki sem ismeri; ámde bennünk az evangélium helyes felfogása által bizonyos tekintetben Krisztus (az Úr) értelme van, tehát az érzéki ember nem ismerhet meg helyesen minket, Jézus Krisztus apostolait és követőit.

* 3,1-9. *Szt. Pál megmagyarázza, miért elégedett meg egyelőre azzal, hogy a korintusi híveket egyszerű szavakkal a kereszténység alaptanaira oktassa*: még gyermekek a hitben és a magasabb hitigazságokat még nem érthették volna meg.

* 1. A *testi* szó itt nem jelent érzékit, hanem az apostol kis gyermekekhez hasonlítja a korintusiakat, mert a kis gyermeknél a test fejlődése sokkal feltűnőbb a szellemi képességek kifejlődésénél.

* 2. A *tej* a keresztény vallás alapigazságait, a szilárd *eledel* a magasabb tanokat jelenti. V. ö. Zsid. 5,11-6,2. Még nem bírtátok volna el szavak úgy is fordíthatók: „még nem voltatok erősek"; ugyanígy a következő szavak is. Az értelem ugyanaz marad.

* 3. *Testiek*, itt: földiesen gondolkodók; ugyanezt jelenti: *emberi módon járni*, és a

* 4. versben: *nem vagytok-e emberiek*? Szt. Pál itt csak két pártot említ, – az ő nevében dicsekvőket alázatosságból, Apolló pártját pedig azért, mert a 10-23-ban olvasható intelmek különösen az Apolló-pártiaknak szólnak.

* 5. A görög szerint: „Szolgák ők, kik által hívőkké lettetek, és pedig" stb. *Kinek-kinek*: az egyes tanítóknak. Az egyes keresztény tanítók és apostolok tehát valamennyien ugyanannak az egy Istennek eszközei az emberek megszentelésére.

* 6. Szép hasonlat a szántóföldről. Az *ültetés* Szt. Pál apostoli munkájának kezdetére vonatkozik, az *öntözés* Apollónak további működésére. Az eredményt azonban nem magának a választott eszköznek munkája biztosítja, hanem egyedül csak Istennek áldása; ezt fejezi ki a 7. vers.

* 8. *Egy*: az összes tanítók egyaránt Istennek szolgái és eszközei; a jutalom azonban kinek-kinek *munkájától*, nem az elért eredménytől függ.

* 9. *Istennek szántóföldje vagytok*: L. Máté 13,3-23. *Istennek épülete vagytok*: L. Ef. 2,20-22.

* A 10-17. versek allegorikus leírása a 9. versen épül fel. *Minden keresztény tanításnak egyetlen, örök alapja Jézus Krisztus, főleg az ő kereszthalála; erre az alapra kell építenie minden tanítónak.*

* 10. Pál joggal mondja magát bölcs építőmesternek, mert mindenben *Istennek neki adott malasztja szerint* járt el.

* 12. Az *arany*, *ezüst*, *drágakő* az evangélium szelleme szerint való helyes tanítást jelenti, a *fa*, *széna*, *szalma* pedig a világias, emberi álbölcseséggel kevert, sok tekintetben értéktelen tanítást, mely az evangélium szellemét többé-kevésbbé elhomályosítja, anélkül, hogy Krisztustól egészen eltávoznék. Semmi esetre sem jelenti azonban a felsorolásnak első három tagja az erényes cselekedeteket, utolsó három tagja pedig a bűnöket. (L. 15. v.)

* 13. Az *Úr napja* mindenkire nézve a különítélet napja, melyet Szt. Pál mindent megpróbáló tűzhöz hasonlít. (L. egyszersmind 1,7. jegyzetét.)

lanná, hogy bölcs lehessen. 19 Mert e világ bölcsessége oktalanság Isten előtt. Írva van ugyanis:

»Megfogja a bölcseket ravaszságukban« **{Jób 5,13}**.

20 Továbbá:

»Az Úr tudja a bölcsek *gondolatairól,*

hogy hiábavalók« **{Zsolt 94,11}**.

21 Senki se dicsekedjék tehát emberekkel. Mert minden a tietek, 22 akár Pál, akár Apolló, akár Kéfás, akár a világ, akár az élet, akár a halál, akár a jelenvalók, akár a jövendők: minden a tietek, 23 ti pedig Krisztuséi vagytok, Krisztus pedig Istené.

* 14. Az egyes tanítók által Krisztusra mint alapra épített munka az ő tanításuk. (L. az előbbi vers magyarázatát). A *jutalom* az örök boldogság.
* 15. Az ítélet napja minden emberi hiúságot és puszta emberi találmányt meg fog semmisíteni. Szt. Pál hasonlata szerint az építőmester az értéktelen, könnyen égő anyagokból épült, lángokban álló házból csak nehezen és égési sebekkel borítva menekülhet ki. A flórenci zsinat ezt a helyet a tisztító tűzre magyarázta.
* 16. Az apostolnak szép hasonlata szerint az egyház Istennek temploma, az egyes hívek pedig annak kövei. V. ö. Ef. 2,20-22. *Az Isten Lelke* a Szentlélek. V. ö. 6,19; Róm. 8,9. 11.
* 17. *Aki az Isten templomát megrontja*: a pártoskodás által. *Megrontja azt* (a pártoskodót) az Isten: az örök kárhozatba taszítja.
* 18-20. A világ bölcsesége oktalanság Isten előtt.
* 18. Aki valóban bölcs akar lenni, mondjon le a világnak álbölcseségéről, és keresse Isten bölcseségét. L. 1,17-31.
* 19. Szt. Pál szavainak igazságát nagyszerűen, bár szomorúan igazolták azok a történelem folyamán fellépett és fellépő bölcseleti rendszerek, melyek az isteni igazságokkal szembeszálltak. Az idézet Jób 5,13-at követi.
* 20. Zsolt. 93 (héb. 94), 11-nek szabad, de értelem szerint találó idézése.
* 21-23. *Az eddig mondottak összefoglalása.*
* 22. *Minden a tietek*: mindennek és mindenkinek javatokra kell szolgálnia. V. ö. Róm. 8,28. *Akár a világ*: v. ö. Máté 5,5; Róm. 4,13.
* 23. *Krisztus meg az Istené*: mint az ő egyszülött Fia.

1 Kor 4

1 Úgy tekintsen ránk minden ember, mint Krisztus szolgáira, és Isten titkainak intézőire. 2 Márpedig az intézőtől azt kívánják, hogy hűséges legyen. 3 Nekem azonban az a legkisebb gondom, hogy ti mondjatok rólam ítéletet, vagy más emberi fórum, sőt magam sem ítélem meg magamat. 4 Semmiben sem érzem ugyan magamat bűnösnek, de ez még nem tesz engem igazzá. Az Úr az, aki megítél engem. 5 Tehát ne mondjatok ítéletet idő előtt, amíg el nem jön az Úr, aki a sötétség titkait megvilágítja, és a szívek szándékait is nyilvánosságra hozza. Akkor majd mindenki megkapja a dicséretet Istentől.

6 Ezt pedig, testvérek, értetek alkalmaztam magamra és Apollóra, hogy rajtunk tanuljátok meg: »Ne többet annál, ami írva van!« Senki se fuvalkodjék fel kérkedve az egyikükkel a másikkal szemben. 7 Mert ki tesz téged különbbé? Mid van, amit nem kaptál? Ha pedig kaptad, miért dicsekszel, mintha nem kaptad volna?

8 Már jóllaktatok, már gazdagok lettetek. Nélkülünk uralomra jutottatok; bárcsak valóban uralomra jutottatok volna, hogy mi is uralkodhatnánk veletek együtt! 9 Mert úgy gondolom, hogy Isten minket apostolokat az utolsó helyre állított, mint halálra szántakat, mert látványossága lettünk

* 4. Az 1-5. v. még a 3. fejezet utolsó gondolatköréhez tartozik.
* 1. *Minket*: Szt. Pál elsősorban önmagáról és Apollóról beszél (6. v.; v. ö. 3,4.), de szavai minden idők hittanítóira és papjaira is állnak. *Isten titkai* az evangéliumi tanítás és a Jézus Krisztus által rendelt szentségek. A *sáfár* nem a saját kincseit kezeli, hanem másnak reá bízott javait; tehát szolgája urának és annak felelősséggel tartozik. Figyelemreméltó, hogy Szt. Pál mily élesen megkülönbözteti a tanító és a tanuló egyházat.
* 2. A sáfárnak legfőbb kötelessége, hogy hűségesen és felelősségének tudatával kezelje a reábízott javakat.
* 3. Szt. Pál nem törődik azzal, hogy az emberek őt hűséges sáfárnak tartsák (*emberi nap* = emberi ítélet napja),
* 4. sem a saját nyugodt lelkiismeretét nem tartja csalhatatlan bírónak, hanem minden ítéletet Istenre bíz.
* 5. *Míg el nem jő az Úr*. az ítélet nagy napján. Szt. Pál ebben a versben arra is céloz, hogy az ítélet alkalmával a korintusiak meg fogják ismerni az ő szívének nagy szeretetét és legnemesebb *szándékait* is. *Dicsérete leszen*; Szent Pál gyöngédségében nem szól a büntetésről, mely az ítélet napján a felfuvalkodottakra vár.
* 6-13. *Az apostolok élete folytonos áldozat és vértanuság.*
* 6. Szt. Pál a hittanítókra vonatkozó általános igazságokat a saját és Apolló példáján állította a korintusiak elé. *Amint meg van írva*: az apostol valószínűleg a saját, 3,21-ben leírt szavaira hivatkozik.
* 7. A második személy használata versünket igen elevenné teszi. *Ki mond léged különbnek?* A felelet: csak tévedésnek alávetett ember, de nem Isten. Szt. Pál világosan tanítja, hogy az embernek minden erénygyakorlatához Istennek malasztja szükséges.
* A 8. verstől kezdve a 13-ig Szt. Pál szinte maró gúnnyal ostorozza felfuvalkodott híveit. — 8. *Már jóllaktatok*, t. i.

a világnak, az angyaloknak is, s az embereknek is. 10 Mi oktalanok vagyunk Krisztusért, ti pedig okosak Krisztusban; mi gyöngék, ti pedig erősek; ti megbecsültek, mi pedig megvetettek. 11 Mind ez óráig éhezünk és szomjazunk, nincs ruhánk és verést szenvedünk, nincs otthonunk, 12 és saját kezünkkel dolgozva fáradozunk. Ha átkoznak minket, mi áldást mondunk; ha üldözést szenvedünk, mi eltűrjük; 13 ha gyaláznak minket, mi jó szóval felelünk; szinte salakja lettünk a világnak, mindennek a söpredékévé mind ez ideig.

14 Nem azért írom ezeket, hogy megszégyenítselek titeket, hanem azért, hogy mint kedves fiaimat intselek. 15 Mert ha tízezer tanítótok is volna Krisztusban, atyátok nincs sok, hiszen Krisztus Jézusban az evangélium által én adtam nektek életet. 16 Kérlek tehát titeket: kövessétek példámat!

Egy közelgő látogatás hírüladása

17 Ezért küldtem hozzátok Timóteust, aki kedves és hűséges fiam az Úrban; ő majd eszetekbe juttatja útmutatásomat Krisztusban, úgy, ahogy mindenütt, minden egyházban tanítok.

18 Némelyek úgy felfuvalkodtak, mintha nem készülnék hozzátok. 19 Pedig elmegyek hozzátok hamarosan, ha az Úr akarja; s akkor megismerem majd a felfuvalkodottaknak nem a beszédét, hanem az erejét. 20 Mert nem beszédből áll az Isten országa, hanem erőből. 21 Mit akartok? Vesszővel menjek hozzátok, vagy szeretettel és a szelídség lelkületével?

Visszaélések a közösségben: 5,1-6,20

1 Kor 5

A vérfertőzés esete

1 Az a hír járja felőletek, hogy paráznaság van köztetek, és pedig olyan paráznaság, amilyen

minden bölcseséggel, holott még el sem bírnátok a szilárd eledelt. (3,2.) *Már gazdagok lettetek*, – legalább is gazdagoknak tartjátok magatokat a kegyelmi kincsekben. *Uralomra jutottatok*, t. i. Isten országában (v. ö. Máté 19,28.), még pedig *nélkülünk*, kik benneteket Isten országába vezettünk. A három kifejezésben erős fokozás van.

* 9. Míg a keresztény hitben még kezdő korintusiak magukat már elsőknek tartják Krisztus országában, Szt. Pál fájdalmas gúnnyal önmagát és apostoltársait *utolsóknak* mondja, a sok áldozat, szenvedés, sőt vértanúhalál miatt (= *mint halálra szántakat*), mely szünet nélkül reájuk vár. (A levél megiratása idejében az idősebb Jakab apostol — és talán mások is az apostolok közül – már vértanuhalált haltak, és már Szt. Pál is elszenvedte a megköveztetést, a többszöri megveszszőzést, börtönbüntetést stb.) *Látványossága lettünk*: a régiek a halálra ítélteket nyilvánosan pellengérre állították. *Angyalok és emberek* általánosságban jelentik úgy a jó, mint a gonosz angyalokat és embereket.

* 10. *Okosak Krisztusban*: nálunk apostoloknál okosabbaknak tartjátok magatokat még a Krisztusra vonatkozó igazságok ismeretében is.

* 11-13. Megható leírása az apostolok áldozatos életének. *Saját kezünkkel dolgozván*, L. Csel. 18,3; 20,34; Tessz. I. 2,9.

* 14-17. *A gúnyos feddés után Szt. Pál atyai szeretettel fordul korintusi híveihez*.

* 14. *Ezeket*: a 8-13. versben mondottakat.

* 15. *Tízezer* szónoki túlzás, de talán célzás arra, hogy Korintusban túlságosan sokan léptek fel mint tanítók. Bármennyi tanító is hirdesse az evangéliumot Korintusban, az egyházközség megalapítása Szt. Pál érdeme volt.

* 16. *Mint én is Krisztusé* szavak a görög szövegben nem olvashatók, és valószínűleg 11,1-ből jutottak a Vulgatába.

* 17. Csel. 19,22. szerint mihelyt Szt. Pál hírét vette a Korintusban uralkodó áldatlan állapotoknak, odaküldte két tanítványát Timóteust és Erasztust, hogy az egyházközségben rendet teremtsenek. Az Apostolok Cselekedetei, valamint Szt. Pál leveleinek számos helye és még inkább a Timóteushoz írt két levél mutatja, hogy Timóteus Szt Pálnak egyik legkedvesebb tanítványa volt. Szt. Pál *fiának* mondja őt az *Úrban*, mert ő térítette a keresztény hitre. *Utaimat*, *melyeken Krisztus Jézusban járok*: Jézus Krisztusról szóló tanításomat és az ő törvénye szerint való életmódomat.

* 18-21. *Az apostol még egyszer keményen megfeddi felfuvalkodott ellenségeit*.

* 18. Úgy látszik, Szt. Pált ellenfelei azzal rágalmazták, hogy nem mer többé Korintusba menni. Timóleus küldése (önmaga helyett) látszólag megerősítette őket ebben a véleményben.

* 19. *Ha az Úr akarja*: Szt. Pál alázatosságának szép kifejezése. *Az erő* itt a belső értéket, tehát Szt. Pál ellenfeleinek erényeit és általában egész keresztény életüket jelenti.

* 20. V. ö. Máté 7,21-23.

* 21. A *vessző* az apostoli szigorúságnak találó jelképe. – Itt végződik a levélnek első része.

* 5,1-5. *Szt. Pál a korintusi vérfertőzőt kizárja az egyházból*.

* 1. A *paráznaság* a pogányságnak jellegzetesen szégyenletes bűne volt. A korintusi eset azonban még a pogányok közt is ritkaságszámba ment: valaki mostohaanyjával folytatott bűnös viszonyt, és pedig, mint Kor. II. 7,12. valószínűvé teszi, atyjának életében.

* 2. A felfuvalkodott korintusiak erkölcsi érzéke annyira eltompult, hogy ezt a nyilvános bűnöst megtűrték az

még a nemzetek közt sincs, hogy tudniillik valaki az apjának feleségével él. 2 És ti még fel vagytok fuvalkodva, ahelyett, hogy inkább szomorkodnátok, és eltávolítanátok magatok közül azt, aki ezt a dolgot tette. 3 Én, aki ugyan test szerint távol, de lélek szerint jelen vagyok, már ítéletet mondtam mint jelenlevő arról, aki így tett. 4 A mi Urunk Jézus nevében fonódjék egybe a ti lelketek és az enyém, és a mi Urunk Jézus hatalmával 5 adjuk át az ilyet a sátánnak, testének vesztére, hogy a lélek üdvözüljön az Úr napján.

6 Dicsekvéstek nem helyes. Nem tudjátok, hogy egy kevés kovász az egész tésztát megkeleszti? 7 El a régi kovásszal, hogy új tésztává legyetek, hisz valójában kovásztalanok vagytok! Mert a mi Pászkánkat, Krisztust feláldozták. 8 Üljünk tehát ünnepet, de ne a régi kovásszal, sem a rosszaság és a gonoszság kovászával, hanem az egyeneslelkűség és az igazság kovásztalanságával.

9 Levelemben azt írtam nektek, hogy ne érintkezzetek a paráznákkal. 10 Nem általában ennek a világnak paráznáival vagy kapzsijaival, rablóival vagy bálványimádóival; mert akkor ki kellene mennetek a világból. 11 Valójában azt írtam nektek, hogy ne érintkezzetek azzal, akit testvérnek neveznek, de parázna vagy kapzsi, bálványimádó vagy átkozódó, részeges vagy rabló; az ilyennel még csak ne is étkezzetek együtt. 12 Mert talán rám tartozik, hogy a kívüllevők felett ítélkezem? Nem azok fölött ítélkeztek-e ti is, akik belül vannak? 13 A kívüllevőket pedig Isten fogja megítélni. *Vessétek ki a gonoszt magatok közül!* **{MTörv 17,7}**

egyházban. A közös *szomorúsággal* együtt járt volna a bűnösnek általános kerülése, ami őt könnyebben vezethette volna szörnyű bűnének tudatára.

* 3-5. Szt. Pál szavai félelmesen ünnepélyesek: az Úr Jézus nevében és az ő hatalmával a nyilvános bűnöst nyilvánosan kizárja az egyházból, míg meg nem tér. *Adassék át a sátánnak*: zárassék ki Isten országából, az egyházból, melyen kívül a világ a sátán hatalma és uralma alatt áll. A *test veszedelmére*: az egyházból kizárt szerencsétlent a sátán sokkal erősebben kísértheti, sőt gyötörheti, mint azt, aki Krisztus titokzatos testének élő tagja. Az isteni büntetéseket sem tartóztatja fel nála semmi. *Hogy a lélek üdvözüljön*: a kiközösítés gyógyító büntetés, melynek célja, hogy a bűnösnek makacsságát megtörje és így bűnbánatra indítsa, mely újból megnyitja előtte Isten, földi országát, az egyházat. A mi Urunk Jézus Krisztus napja az isteni ítélet napja a halál után.

* 6-9. *Intelem a teljes lelki megújhodásra*.

* 6. *Nem helyes* a görögben szó szerint: «nem szép»: nagyon is helytelen. Az *egy kevés kovász* a vérfertőzőt és bűnét jelképezi. A hasonlatra a húsvéti ünnep nyújtott alkalmat, mely időben Szt. Pál ezt a levelet írta.

* 7. Az apostol a Móz. II. 12,19; 13,7-ben olvasható parancsot (a zsidó húsvéti ünnep alkalmával egy hétig minden kovász eltávolítandó a házból) igen szépen alkalmazza szellemi értelemben a keresztény embertől megkívánt állandó lelki tisztaságra. *Krisztus, a mi igazi húsvéti bárányunk megöletett*, tehát számunkra is beállott már az állandó húsvéti ünnep.

* 8. *Üljünk ünnepet*, a Vulgáta szerint: «Lakomázzunk». *A régi kovász* az elhagyott pogányság bűnei. Szt. Pál maga magyarázza meg hasonlatát.

* 9-13. *Intelem a bűnös keresztények kerülésére*.

* 9. *Levelemben*: célzás az apostolnak egy Korintus híveihez régebben írt, de számunkra elveszett levelére, melynek tartalma (az itt idézett gondolatokon kívül) ismeretlen.

* 10. *E világ paráznái* stb. a bűnös pogány ok. Szt. Pál nem azt kívánja, hogy a keresztények a bűnös pogányokkal is szakítsanak meg minden társadalmi érintkezést, – ez abban az időben lehetetlen lett volna;

* 11. hanem a bűnös keresztényekkel tilt meg minden kapcsolatot, egyrészt a bűnveszély kerülése végett, másrészt a 2. v. magyarázatában említett okból. *Aki testvérnek* (= kereszténynek) *neveztetik* szavak találóan jelzik, hogy a súlyos bűnökben élő keresztény csak névleg keresztény. A *bálványimádás* valószínűleg nem szó szerint értendő, hanem talán a pogány áldozati lakomákon való részvételt jelenti. L. 8-10. fej. *Még csak ne is étkezzetek együtt*: kerüljetek az ilyennel minden társadalmi érintkezést.

* 12. *A kívül levők* az egyházon kívül állók, a zsidók és a pogányok. A vers második része valószínűleg a 3-5. versben mondottakra céloz, ahol Szt. Pál az egész hitközséggel egyetemben mondja ki a kiközösítő ítéletet.

* 13. Az utolsó mondat Móz. V. 24,7-et idézi alkalmazott értelemben.

1 Kor 6

Peres ügyek a testvérek között

1 Hogyan merészeli közületek valaki, akinek peres ügye van a másikkal szemben, a hitetleneknél keresni igazságot és nem a szenteknél? 2 Vagy nem tudjátok, hogy a szentek fogják a világot megítélni?

* 6,1-8. *Szt. Pál keményen megfeddi azokat a korintusi kereszténeket, kik peres ügyeiket a pogány bíróságok elé viszik.* (Egyes magyarázók ezt a részt közbevetett gondolatnak tartják, melyre az 5,12. 13-ban említett «ítélet» adott alkalmat.)

* 1. A *hitetlenek* (a görög szöveg szerint talán: „az igazságtalanok") a pogány bíróságok; a *szentek* a keresztények.

* 2. A keresztények magas méltósága méltatlanná teszi, hogy pogányoknál („igazságtalanoknál" !) keressenek

Ha pedig ti fogjátok megítélni a vilá-got, talán méltatlanok vagytok arra, hogy jelentéktelen dolgokban ítélkezzetek? 3 Nem tudjátok, hogy angyalok fölött fogunk ítélkezni? Mennyivel inkább világi dolgok fölött!

4 Amikor tehát világi dolgokban pereskedtek, azokat teszitek meg bírónak, akik az egyházban semmit sem számítanak? 5 Azért mondom ezt, hogy szégyelljétek magatokat! Ennyire nincs köztetek egyetlen bölcs ember sem, aki ítéletet tudna mondani testvérei ügyében? 6 Testvér a testvérével pereskedik, és pedig hitetlenek előtt? 7 Egyáltalában már az is hiba nálatok, hogy peres ügyeitek vannak egymással. Miért nem viselitek el inkább az igazságtalanságot? Miért nem tűritek el inkább a károsodást? 8 E helyett ti követtek el igazságtalanságot és okoztok kárt, mégpedig testvéreknek! 9 Vagy nem tudjátok, hogy a gonoszok nem részesülnek Isten országában? Ne ámítsátok magatokat: sem paráznák, sem bálványimádók, sem házasságtörők, sem kéjencek, sem férfiakkal paráználkodó férfiak, 10 sem tolvajok, sem kapzsik, sem iszákosak, sem átkozódók, sem rablók nem részesülnek Isten országában.

11 Bizony, ilyenek voltatok néhányan; de meg lettetek mosva, megszentelést nyertetek, és megigazultatok az Úr Jézus Krisztus nevében, a mi Istenünk Lelke által.

Az erkölcstelenségek és a keresztény szabadság

12 »Minden szabad nekem!« Csakhogy nem minden használ. »Minden szabad nekem!« Csakhogy én ne legyek semminek a rabszolgája. 13 »Az étel a gyomorért van, s a gyomor az ételért!« De Isten ezt is, azt is megsemmisíti. A test azonban nem a paráznaságért van, hanem az Úrért, az Úr pedig a testért. 14 Isten ugyanis feltámasztotta az Urat, és minket is fel fog támasztani hatalmával.

15 Nem tudjátok, hogy a testetek Krisztus tagja? Elszakítsam tehát Krisztus tagját, és parázna nő tagjává tegyem? Semmi esetre sem! 16 Vagy nem tudjátok, hogy aki parázna nővel egyesül, egy testté lesz vele? Mert – amint az Írás mondja –»*ketten egy testté lesznek*« {Ter 2,24}. 17 Aki pedig az Úrral egyesül, egy Lélek ővele. 18 Kerüljétek a paráznaságot! Minden bűn, amelyet az ember elkövet, a testen kívül van; aki azonban paráználkodik, az a saját teste ellen vétkezik. 19 Vagy nem tudjátok, hogy testetek a Szentlélek temploma, aki bennetek van, s akit Istentől kaptatok, tehát nem vagytok a magatokéi? 20 Mert nagy igazságot. *Ezt a világot*, a görög szerint: „a világot”. A keresztények annyiban ítélik meg a világot, hogy életszentségük, melyre mindnyájan hivatottak, annál kirívóbbá teszi a világ bűnös voltát. De maga az Üdvözítő is megígérte apostolainak, hogy vele együtt ítéletet fognak mondani Izrael tizenkét törzse (a világ) fölött. (Máté 19,28.) A vers utolsó része a görög szöveg szerint így hangzik: „méltatlanok vagytok-e a legcsekélyebb dolgok megítélésére?”

* 3. *Az angyalok* itt a bukott angyalok, kiknek kárhozatát az utolsó ítélet végérvényesnek fogja mutatni.

* 4. A *legalávalóbbak az egyházban* nem a pogányok (ezek nem tartoznak az egyházhoz), hanem a legalacsonyabb rendűek a keresztények között. Pál szavaiban metsző gúny van, mely a pereskedések jelentéktelen voltát emeli ki.

* 5. Metsző gúny a magukat oly bölcseknek tartó korintusiak ellen.

* 6. Szt. Pál nem azt akarja mondani, hogy a pereskedésnek csak pogányok között lehet helye, hanem szavaiban kettős szemrehányás van: keresztény kereszténnyel (= *testvér testvérével*) pereskedik, és pedig a pogány bíróság előtt.

* 7. *Hiba nálatok*: sok erénygyakorlatot tesz lehetetlenné, sőt bűnalkalom. A vers második része a hegyi beszéd szellemét tükrözi vissza, Máté 5,38-42.

* 9-11. *Szt. Pál a pereskedésről átmegy néhány súlyos, a pogányok között gyakori bűnnek megemlítésére, melyek az embert Isten országából kizárják*. V. ö. Gal. 5,19-21; Ef. 5,5. Az igazságtalanok (9. v.) főleg azok, akik felebarátjukat megkárosítják.

* 11. *Bizony ilyenek voltatok egyesek*, t. i. midőn még pogányok voltatok. *Megmosattatok* (a görög szerint: „meg engedtétek magatokat mosni”): a keresztség szentségében. *Megszentelést nyertetek*: amennyiben a keresztség által Isten országához tartoztok. *Megigazultatok*: a megszentelő malaszt által. A három kifejezésben szép fokozás van. *A mi Istenünk Lelke* a Szentlélek.

* 12-20. *Szt. Pál visszatér az 5. fejezetben megkezdett gondolathoz*.

* 12. *Minden szabad nekem*. Úgy látszik, ezek a szavak a szabados életű korintusiak szavai, kik Szt. Pálnak a szabadságról szóló tanítását (hogy t. i. a keresztény embert már nem kötelezi a mózesi törvény) úgy értelmezték, hogy a keresztényt semmiféle törvény sem kötelezi. Ezek ellen mondja Szt. Pál, hogy nem minden használ a lélek üdvösségére, és hogy a szabadsággal úgy kell élni, hogy az ember ne legyen semmiféle szenvedélynek rabszolgája.

* 13. *Az eledel ... megsemmisíti* szavak szintén a szabados életű korintusiak felfogását fejezik ki, akik a paráználkodást erkölcsileg közömbös dolognak, sőt oly életszükségletnek tekintették, mint az étkezést. (Valószínű, hogy ezek tagadták a test föltámadását is, – 15. fej.) Ezekkel szemben mondja Szt. Pál, hogy a test Istennek tulajdona, melyet tisztán kell megőriznünk (18. v.) mint Krisztus tagját (15. v.) és a Szentlélek templomát (19. v.), mert arra a feltámadás dicsősége vár. (14. v.)

* 15. *Testünk* titokzatos módon *Krisztusnak tagjává* lett a keresztség által. ezt tehát tőle elvenni a legnagyobb jogtalanság Krisztus ellen.

* 16. *Egyesül*, t. i, a paráznaság bűne által. *Egy testté lesz vele*, a görög szöveg szerint: «egy test (vele)». Szt. Pál a Móz. I. 2,24-ben a házasságról olvasható szavakat alkalmazott értelemben idézi.

* 17. *Egy lélek ővele*: az Úr Jézussal benső egyesülésben marad.

árat fizettek értetek! Dicsőítsétek meg tehát Istent testetekben.

[*] 18. Találóan mondja Szt. Ágoston: „Az érzékiség támadásai elől menekülj, ha győzni akarsz”; és Szt. Anzelm: «A többi bűnt küzdelemmel, az érzékiséget futással győzzük le».
[*] 19. *Tagjaitok*, a görög szerint: «testetek». Szt. Pál szavai a végső okra mutatnak, mely miatt a paráznaságot kerülni kell.
[*] 20. A görög szerint: «Mert vételáron vétettetek meg». A *vételár* Krisztus drága vére. (Róm. 3,25; Ef 1,7; Pét. I. 1,18. 19.) *Dicsőítsétek meg az Istent testetekben*, t. i. a tiszta élet által. *És hordozzátok* szavak a legtöbb görög kéziratban nem olvashatók.

A házasságra vonatkozó kérdések: 7,1-40

1 Kor 7

A házasélet

1 Ami pedig azt illeti, amiről írtatok nekem, azt felelem: jó az embernek asszonyt nem illetni. 2 A paráznaság veszélye miatt azonban minden férfinak legyen meg a maga felesége, és minden asszonynak legyen meg a maga férje.

3 A férj adja meg a feleségnek amivel tartozik, hasonlóképpen a feleség is férjének. 4 A feleségnek nincs hatalma teste fölött, hanem a férjének; hasonlóképpen a férjnek sincs hatalma teste fölött, hanem az feleségének. 5 Ne tartózkodjatok egymástól, legfeljebb közös akaratból egy időre, hogy az imádságnak szenteljétek magatokat; azután legyetek ismét együtt, hogy a sátán meg ne kísértsen titeket, mivel nem tudtok önmegtartóztatásban élni. 6 Ezt pedig úgy mondom, mint engedményt, nem mint parancsot. 7 Mert azt szeretném, ha mindenki olyan lenne, mint én magam, de mindenkinek saját ajándéka van Istentől: az egyiknek ilyen, a másiknak meg olyan.

Nőtlenség, házasság, válás

8 A nem házasoknak és az özvegyeknek pedig ezt mondom: Jó nekik, ha úgy maradnak, mint én is. 9 De ha meg nem tartóztatják magukat, lépjenek házasságra; mert jobb dolog megházasodni, mint égni.

10 Azoknak pedig, akik házasságban élnek, nem én parancsolom, hanem az Úr, hogy a feleség a férjétől el ne váljon 11 – ha pedig elválik, maradjon házasság nélkül, vagy béküljön ki férjével –, és a férfi se bocsássa el a feleségét.

12 A többieknek viszont én mondom, nem az Úr: Ha valamelyik testvérnek hitetlen felesége van, és az kész vele lakni, ne bocsássa el; 13 és ha valamelyik asszonynak hitetlen férje van, és az kész vele lakni, ne hagyja el a férjét. 14 Mert a hitetlen férj megszentelődik a felesége által, és a hitetlen

[*] A 7. *fejezet* a legfontosabb és legkimerítőbb bibliai hely a keresztény házasságjog és a szüzességről szóló tan szempontjából.
[*] 1-7. *A keresztény házasság, és a házastársak kötelességei*.
[*] 1. A bevezető szavakban Szt. Pál a korintusi híveknek hozzája intézett levelére hivatkozik. Jó itt «jobb» értelemben veendő; a házasság megengedett, sőt szent dolog, de a megtartóztató életmód tökéletesebb. *Asszonyt illetni* a házassági együttélést fejezi ki.
[*] 2. A *paráznaság miatt*: t. i. ennek elkerülésére. Szt. Pál itt a házasságnak csak egyik célját említi, tekintettel a Korintus-ban a pogányok közt uralkodó nagy erkölcstelenségre. A házasság tehát *egy* férfiúnak és *egy* nőnek felbonthatatlan életközössége. Versünk nem fejez ki minden embert kötelező parancsot; a szövegösszefüggés szerint (6-7. v.) a legyen szónak megengedő értelme van. Pál itt az emberiség legnagyobb részére álló általános szabályt mondja ki, mert a teljes megtartóztatás adománya csak keveseknek jut.
[*] 3. Szt. Pál a házastársi kötelességről beszél, mely
[*] 4. kölcsönösen áll mindkét házastársra, és
[*] 5. amelytől csak *közös akarattal* szabad tartózkodni, és pedig magasabb célból (*hogy az imádságnak éljetek*). Keljetek össze, a görög szerint: «legyetek együtt», t. i. házassági együttélésben. *Hogy a sátán meg ne kísértsen titeket:* az egymástól való tartózkodás ne legyen esetleg ok vagy alkalom a házasságtörésre.
[*] 6. Szt. Pál nem teszi mindenkire nézve kötelezővé a házasságot, sőt azt akarná,
[*] 7. hogy minden ember hozzá hasonlóan nőtlen (megtartóztató) életet éljen; de jól tudja, hogy Isten nem mindenkinek adta meg a teljes megtartóztatás kegyelmét. A 7. vers világosan tanítja, hogy a teljes megtartóztatás (szüzesség) kegyelme Istennek nagy adománya, melyet buzgó imádságban kell az Úrtól kérni. V. ö. Máté 19,11. 12.
[*] 8-9. *A nőtlenek és az özvegyek* tökéletesebben (= *jó*, mint az 1. versben) cselekszenek, ha nem lépnek (újabb) házasságra; de ha nem képesek a megtartóztatásra, a (második) házasság megengedett dolog. *Mint én is*: nőtlenül. *Égni*, t. i. a testi kísértések tüzében.
[*] 10-17. *A keresztények házassága felbonthatatlan; keresztények és nemkeresztények közt a házasság egyes esetekben felbontható*.
[*] 10. Szt. Pál ugyan az eddig adott tanácsokat is a Szentlélek sugallatából (40. v.) mondta, de a házasság felbonthatatlanságát illetőleg egyenesen az Úr Jézus parancsára (Máté 5,3. 32; 19,3-9.) hivatkozik, s egyúttal hiteles magyarázatát is adja az Üdvözítő szavainak. A keresztények között érvényesen kötött házasság tehát felbonthatatlan.
[*] 11. *Ha pedig elválik*: t. i. ágytól és asztaltól; a házassági kötelék azonban ekkor is érintetlenül fennmarad. Amit Szt.

asszony megszentelődik a férje által. Különben fiaitok tisztátalanok volnának, pedig szentek. 15 Ha azonban a hitetlen fél elválik, váljék csak el. Mert a testvér vagy a nővér ilyen esetben nincs szolgaságra kötelezve, hiszen békességre hívott meg minket az Isten. 16 Mert honnan tudod, te asszony, hogy megmentheted a férjedet? Vagy honnan tudod, te férfi, hogy megmentheted a feleségedet?

Maradjon meg mindenki saját életállapotában

17 Egyébként éljen mindenki úgy, ahogy az Úr megadta neki, amint Isten meghívta. Ezt tanítom minden egyházban. 18 Mint körülmetélt kapta valaki a meghívást? Ne tüntesse el körülmetéltségét! Körülmetéletlenül kapta valaki a meghívást? Ne metéltesse magát körül! 19 A körülmetéltség semmi, és a körülmetéletlenség is semmi, egyedül csak Isten parancsainak megtartása fontos. 20 Mindenki maradjon meg ugyanabban a hivatásban, amelyben meghívást kapott. 21 Mint rabszolga kaptad a meghívást? Ne törődj vele; és ha szabaddá is válhatnál, inkább ezt használd fel. 22 Mert aki mint rabszolga kapott hivatást az Úrban, az az Úr szabadosa; hasonlóképpen, aki mint szabad ember kapott hivatást, az Krisztus rabszolgája. 23 Nagy árat fizettek értetek! Ne legyetek emberek szolgái! 24 Mindenki maradjon meg abban a hivatásban Isten előtt, amelyben meghívást kapott.

Nőtlenek és özvegyek

25 A szüzekre nézve nincs parancsom az Úrtól, tanácsot azonban adok, mint aki irgalmasságot nyertem az Úrtól, hogy hitelt érdemeljek. 26 Azt tartom tehát jónak a küszöbön álló nehéz idők miatt, hogy jó az embernek így maradnia. 27 Feleséghez vagy kötve? Ne keresd az elválást. Feleség nélkül vagy? Ne keress feleséget. 28 De ha feleséget veszel, nem vétkeztél; és ha a szűz férjhez megy, nem vétkezett. Az ilyeneknek azonban testi gyötrelmük lesz, én pedig meg akarlak kímélni benneteket. 29 Azt mondom tehát, testvérek: Az idő rövid. Ezután azok is, akiknek feleségük van, legyenek olyanok, mintha nem volna, 30 és akik sírnak, mintha nem sírnának, akik örvendeznek, mintha nem örvendeznének, akik vásárolnak, mintha nem volna tulajdonuk, 31 és akik élnek ezzel a világgal, mintha nem élnének vele; mert elmúlik ennek a világnak a formája. 32 Én pedig azt szeretném, ha gond nélkül lennétek. Akinek nincs felesége, arra gondol, ami az Úré, hogy hogyan tetsszék az Úrnak. 33 Akinek pedig felesége van,

Pál az asszonyról mond, ugyanaz áll a férfiúról is. (Úgy látszik, Korintusban az volt a gyakoribb eset, hogy a nő hagyta el férjét.)

* 12. A *többieknek*: a vegyes házasságban élőknek (ha keresztény ember nem kereszténnyel él házasságban). *Én mondom*, *nem az Úr*: az Üdvözítő az evangéliumban a vegyes házasságokról nem beszélt; de Szt. Pál itt is a Szentlélek sugallatából (40. v.) egészíti ki az Úr Jézus tanítását. *És ez kész vele lakni*, anélkül, hogy keresztény házastársát vallási kötelességeinek gyakorlásában háborgatná.

* 13. *Ne hagyja el férjét*, szó szerint: «ne bocsássa el férjét»; Szt. Pál a görög és a római jog szempontjából beszél, mely a nőknek is megengedte az elválást. A zsidóknál csak a férj bocsáthatta el feleségét. (Móz. V. 24,1.)

* 14. A *megszentelés* nem erkölcsi értelemben veendő, nem is úgy, hogy az egyik házastársnak keresztény volta törvényessé teszi a házasságot, hanem úgy értendő, hogy az egyik házastársnak keresztény volta a házasságnak külsőleg is bizonyos szent jelleget ad, mely némileg megfelel az ószövetségi levitikus tisztaságnak. Amit Szt. Pál az ily szülőknek meg nem keresztelt *gyermekeiről* mond, úgy értendő, hogy ezek bizonyos tekintetben máris többé-kevésbbé az egyházhoz tartoznak, mielőtt még a keresztség szentségét felvették volna, és mindenesetre közelebb állnak a keresztséghez, mint a pogány szülők gyermekei.

* 15. A keresztség szentségének felvétele nem bontja ugyan fel a házasságot, de ha a meg nem keresztelt fél nem akar többé békésen együtt élni kereszténnyé lett házastársával («sine contumelia Creatoris», — „a Teremtőnek gyalázása nélkül”), a házassági kötelék a keresztény félnek újabb házassága által felbomlik. Az elválásnak azonban a nőni keresztény fél részéről kell kiindulnia. A *szolgáság* a 11. versben kifejezett törvény. *Békességre hívóit minket az Isten*, de ezt a békességet a pogány házastárs veszélyeztetné.

* 16. *Megmentheted*: a keresztény hitre téríted. Egyes magyarázók szerint Szt. Pál itt azt ajánlja a keresztény házastársnak, hogy éljen tovább is együtt pogány házastársával abban a reményben, hogy idővel őt is meg fogja téríteni a keresztény hitre. Azonban ez a magyarázat nem jól illik a szövegösszefüggésbe. Sokkal helyesebb az a magyarázat, mely szerint az a remény, hogy a pogány házastárs idővel meg fog térni, a legtöbb esetben vajmi csekély, a keresztény fél tehát nem kötelezhető azokra az áldozatokra, melyeket a pogány féllel való további házassági együttélés reá róna.

* 17. A különböző magyarázatok közt leghelyesebbnek látszik az, hogy Szt. Pál a híveket a házasságok könnyelmű felbontásától óvja. *Tanítom*, a görög szöveg szerint: «rendelem».

* 18-24. *Kitérés: kiki maradjon meg abban a társadalmi állapotban, amelyben a kereszténységet fölvette*.

* 18. *Hivatott-e meg valaki?* t. i. a kereszténységre. Makk. I. 1,16-ból tudjuk, hogy a hellenizmus korában egyes zsidók, hogy zsidó voltukat a pogányok előtt eltitkolják, (bizonyos orvosi műtéttel) eltűntették a körülmetélés jeleit; úgy látszik, hogy egyes korintusi zsidó-keresztények ugyanezt tették. A vers második fele a túlzó zsidózók ellen szól, kik azt tanították, hogy a pogánynak is előbb körül kell metélkednie, hogy tökéletes kereszténnyé lehessen. L. a Galatákhoz írt levelet, főleg 2,1-5. 12.

* 19. Gal. 5,6; 6,15. Úgy a körülmetéltség, mint a körülmetéletlenség magában véve külső dolog, melynek a kereszténységben nincs fontossága.

* 20. A 17. v. intelmének megismétlése.

arra gondol, ami a világé, hogy hogyan tetsszék feleségének, **34** tehát meg van osztva. A férj nélküli asszony is, meg a szűz is arra gondol, ami az Úré, hogy testben és lélekben szent legyen; aki azonban férjnél van, arra gondol, ami a világé, hogy hogyan tetsszék a férjének. **35** Ezt pedig a ti érdeketekben mondom, nem azért, hogy csapdát állítsak nektek, hanem hogy tisztességesen éljetek, és osztatlan szívvel ragaszkodjatok az Úrhoz.

36 Ha pedig valaki úgy gondolja, hogy nem tud tartózkodni szűz jegyesétől, és hogy történjenek meg a dolgok a maguk módján, kövesse akaratát. Nem vétkezik: házasodjanak meg. **37** De ha valaki erősen elhatározta szívében, s minden kényszer nélkül, akaratának teljes birtokában azt tette fel szívében, hogy tartózkodik jegyesétől, jól teszi. **38** Tehát az, aki feleségül veszi jegyesét, az is jól cselekszik. De aki nem veszi feleségül jegyesét, az még jobban teszi.

39 Az asszony le van kötve, amíg férje él; de ha a férje meghal, szabadon férjhez mehet, akihez akar, de csak az Úrban. **40** Véleményem szerint azonban boldogabb lesz, ha magában marad. Hiszem pedig, hogy bennem is Isten Lelke van.

* 21. A pogányok által megvetett rabszolga is, ha kereszténnyé lesz, Istennek teljes jogú gyermekévé lesz. A vers második részét egyes magyarázók úgy értik, hogy a keresztény rabszolga akkor is maradjon meg ebben a szolgai állapotában, ha szabaddá lehetne. Más magyarázat szerint: ha a rabszolga (törvényes úton) szabaddá lehet, ám éljen a kedvező alkalommal.

* 22. L. a 21. v. magyarázatát.

* 23. A *vételár* Jézus Krisztus drága vére. (L. 6,20. és párh. h.) A keresztények Istennek az Üdvözítő szentséges vérén megvett szolgái. *Ne legyetek emberek szolgái*: célzás a Korintusban uralkodó pártviszályokra (1-4. fej.): ne legyetek egyes pártvezérek szolgái.

* 24. A 17. és 20. versben kifejezett gondolatnak harmadszor való megismétlése mutatja, mily fontosnak tartja ezt az apostol.

* 25-38. *A szüzesség állapota tökéletesebb a házasságnál*.

* 25. A szüzesség tehát nem parancs, hanem evangéliumi tanács. L. Máté 19,10-12. Az Úrtól nyert *irgalmasság* Szt. Pálnak apostoli hivatása, hogy az evangéliumnak *hűséges* sáfárja legyen. L. 4,1. 2. Szt. Pál tehát a szüzesség tanácsát a Szentlélek vezetésével és annak sugalmazására adja; v. ö. 40. v.

* 26. *Jó*: tökéletesebb; L. 1. v. A *közelálló szükség* a közeledő ítélet napját megelőző általános szorongatás. (Máté 24,8. skk.) Az ítélet napja azonban minden egyes ember számára a halál ideje. *Jó az embernek úgy lennie*: a gondolat megismétlésével Szt. Pál kifejezi annak nagy fontosságát.

* 27. Az apostol tanításából azonban nem következik, hogy a házasembernek el kellene hagynia házastársát,

* 28. sem arra nem szabad következtetni, hogy a házasság talán bűn volna. A testi gyötrelem a házas élettel együtt járó sok gond és baj. Én pedig meg akarlak kímélni titeket: t. i. a házas élet bajaitól, azért adom a szüzesség tanácsát.

* 29. *Az idő rövid*: a közeledő ítélet napjáig (kinek-kinek halála pillanatáig). Innen kezdve a 31. vers végéig az apostol azt a komoly intelmet adja, hogy az ember ne kösse szívét sem a házas élet örömeihez, sem az élet egyéb javaihoz, hanem azoktól független szívvel és lélekkel várja az ítélet idejét. *Elmúlik ennek a világnak alakja*: kétféleképen érthető, a) A halál pillanatában a világ mindenkire nézve végleg elmúlik. b) Az utolsó ítélet alkalmával a jelen világrend elmúlik, illetve megdicsőül. (Róm. 8,19. skk.; Pét. II. 3,13 ; Jel. 21,1; v. ö. Iz. 65,17; 66,22.) A második értelmezés jobban illik a szöveghez.

* 32-34. Szt. Pál itt megjelöli a legmélyebb okát annak, hogy a szüzesség miért tökéletesebb állapot a házasságnál: a házas embernek házastársával és családjával kell törődnie, és szíve általában meg van osztva Isten és a világ között; a szűz pedig és általában mindaz, aki nem él házasságban, szabadon élhet Istennek, és egyedüli gondja Isten dicsősége lehet. V. ö. Máté 19,12.

* 35. *Hasznotokra mondom*: hogy a házas élettel járó kellemetlenségektől megkíméljelek. *Nem hogy tőrt vessek nektek*: nem károtokra. Szt. Pál nem akar híveinek kötelező parancsot adni a szüzességre, hanem ennek tanácsával őket magasabb tökéletességre akarja vezetni. A vers vége a görögben így hangzik: «hanem a tisztességért, és hogy szüntelenül az Úrnál Maradjatok". A szüzesség az embernek egész lelki világát megszenteli és Istenhez emeli.

* 36, Az ókorban a leány nem önmaga választotta a házasságot vagy az attól való tartózkodást, hanem atyja döntött ebben a kérdésben. Versünk értelme: ha valamely atya azt hiszi, hogy leányának idősebb kora reá nézve szégyen, nem

vetkezik, ha férjhez adja. *És úgy kell történnie*: ha az atya bármily okból azt hiszi, hogy férjhez kell adnia leányát. *Nem vétkezik, ha férjhez megy*, a görög szerint: „nem vétkezik, lépjenek házasságra", t. i. a leány és vőlegénye. (Mások ezt a helyet másképen értelmezik.)

* 37. Akit semmiféle szükség sem kényszerít arra, hogy leányát férjhez adja, és elhatározta, hogy azt szűzen megőrzi, tökéletesebben cselekszik.

* 38. Az eddig mondottak összefoglalása.

* 39. *A nő csak férje halála esetén léphet második házasságra.* (Ugyanez áll a férfiúra is.) A *törvényhez* kifejezés a jobb görög kéziratokban nem olvasható. Csak *az Úrban*: keresztényhez.

* 40. *Ha úgy marad*: második házasság nélkül. *Véleményem szerint*: Szt. Pál tehát nem tiltja el a második házasságot. A vers utolsó szavai kifejezik Szt. Pál meggyőződését, hogy általa az őt sugalmazó Szentlélek beszél.

Pogány áldozatok és az Úrvacsora: 8,1-11,34

1 Kor 8

Szabadság és szeretet

1 Ami pedig a bálványoknak áldozott húst illeti, tudjuk, hogy mindnyájunknak van ismeretünk. Az ismeret felfuvalkodottá tesz, a szeretet pedig épít. **2** Ha valaki úgy véli, hogy valamilyen ismeretre tett szert, még nem ismerte fel, hogyan kell megismernie. **3** De ha valaki szereti Istent, azt már megismerte Isten. **4** Ami tehát a bálványoknak áldozott hús fogyasztását illeti, tudjuk, hogy nincs bálvány a világon, és hogy nincs más Isten, csak egy. **5** Mert ha vannak is úgynevezett istenek, akár az égben, akár a földön, amint sok isten van és sok úr, **6** nekünk mégis egy Istenünk van, az Atya, akitől minden van, s akiért vagyunk; és egy Urunk van, Jézus Krisztus, aki által minden van, s aki által mi is vagyunk.

7 De nem mindenkinek van ismerete; egyesek mindmáig bálványokhoz szokva, a húst, mint bálványáldozatot eszik, és lelkiismeretük, mivel gyönge, beszennyeződik. **8** Pedig az étel nem tesz minket kedvesebbé Isten előtt; ha nem eszünk, nem fogunk hiányt szenvedni, s ha eszünk, nem fogunk bővelkedni. **9** Vigyázzatok azonban, hogy a ti szabadságotok ne legyen valamiképpen a gyengék botránkozására. **10** Mert ha valaki azt, akinek ismerete van, a bálványtemplomban látja az asztalnál, annak a lelkiismerete, mert gyönge, felbátorodik a bálványhús evésére. **11** Így a te ismereted miatt elvész gyönge testvéred, akiért Krisztus meghalt! **12** Amikor azonban testvéreitek ellen így vétkeztek, és megsértitek az ő gyönge lelkiismeretüket, Krisztus ellen vétkeztek. **13** Ezért ha étel botránkoztatja meg testvéremet, inkább

* A 8-10. *fejezetben* Szt. Pál két, az őskereszténység korában gyakorlati szempontból igen fontos kérdést tárgyal: a) Szabad-e a halvány oknak feláldozott állatok húsából enni? b) Szabad-e részt venni a bálványok tiszteletére rendezett áldozati lakomákon? A pogányok ugyanis a bálványáldozatok alkalmával nem égették el az egész állatot hamis isteneik tiszteletére, csak annak egyes részeit; a többi húst részben az áldozati lakomákon fogyasztották el, részben eladták a mészárszékben. A felvilágosodottabb hívek, tudva, hogy a bálvány semmi, és hogy a halványnak áldozott hús voltaképen a semminek van feláldozva, nyugodtan ettek az ilyen, eladásra került húsból; sőt úgy látszik, egyesek annyira mentek, hogy ezen elv alapján még a bálványok áldozati lakomáin is részt vettek. (8,10; 10,20. 21.) Mások még az eladásra kerülő bálvány-áldozati hús élvezetét is tilosnak tartották, vagy csak meggyőződésük ellenére ettek abból. Úgy látszik, hogy a korintusi hívek ezekre a kérdésekre vonatkozólag is felvilágosítást kértek Szt. Páltól. Az apostol feleletének lényege a következő: Mivel a bálvány semmi, az annak bemutatott állatokból eladásra kerülő húst a keresztények nyugodtan megehetik, csak meg ne botránkoztassák gyöngébb (tudatlan) felebarátaikat; a pogányok áldozati lakomáin részt, venni azonban tilos. A két kérdés tárgyalásába az apostol sok egyéb fontos tanítást sző be, főleg a keresztény szabadságról és annak helyes használatáról.

* 8,1-3. Be nem fejezett mondat, melyet Szt. Pál a 4. versben újra megkezd. A közbevetett kitérés *gyönyörű párhuzamba állítja a felfuvalkodott tudást az alázatos szeretettel.*

* 1. *Ami pedig a halványaknak áldozott dolgokat illeti*, a görög kifejezés (eidolothyton) a bálványáldozatok húsát jelenti. *Mindnyájunknak van ismeretünk*: t. i. nekünk, a kereszténység tanaiban járatosaknak. Az *ismeretről* Szt. Pál kitér a korintusi felfuvalkodottakra, kik az egyszerűbb lelkeket megvetették. A *szeretet épít*: felépíti istennek templomát (az egyház társaságát) az egyes hívekből. V. ö, Ef. 2,20-22.

* 2. *Azt véli*: képzelt tudásában. *Még nem ismerte meg, hogyan kell neki megismernie*: a vélt tudására büszke és fel-fuvalkodott ember voltaképen még azt sem ismerte meg, hogy az igazi keresztény tudásnak feltétele az alázatosság és a szeretet. Szép szójáték az «ismeret» (görögül: gnózisz) szóval.

* 3. A keresztény ismeretnek forrása és eszköze az Isten szeretete, (Szent Pál az *ismerni* igét hebraizáló értelemben veszi.)

* 4-6. *A bálványáldozat voltaképen a semminek bemutatott áldozat.*

* 4. *Tudjuk*: t. i. mi műveltek. Az ószövetségi szent könyvek

nem eszem húst sohasem, hogy testvéremet meg ne botránkoztassam.

1 Kor 9

Pál példája

1 Nem vagyok-e szabad? Nem vagyok-e
apostol? Nem láttam-e Jézust, a mi Urunkat? Nem
az én művem vagytok-e ti az Úrban? 2 Ha más-
oknak nem is volnék apostola, nektek bizony az va-
gyok; mert az én apostolságom pecsétje ti vagytok
az Úrban. 3 Ez az én védekezésem azok előtt, akik
kérdőre vonnak engem. 4 Vajon nincs jogunk enni
és inni? 5 Vajon nincs jogunk asszonytestvért ma-
gunkkal vinni, mint a többi apostol, az Úr testvérei
és Kéfás? 6 Vagy csak nekem és Barnabásnak
nincs jogunk arra, hogy ne dolgozzunk?

7 Ki katonáskodik a saját zsoldján? Ki ültet
szőlőt, és nem eszik annak gyümölcséből? Vagy
ki legeltet nyájat, és nem élvezi a nyáj tejét?

tanítása a bálványokról részint az, hogy ezek semmik, részint az, hogy a bálványok tisztelete a gonosz lelkek imádása. A két felfogás egymást kiegészíti.

* 5. *Az úgynevezett istenek* a pogányok hamis istenei, kikkel képzeletükben az eget és az egész földet benépesítették. A zárjelbe tett gondolat kiegészítendő: a pogányok véleménye szerint.

* 6. Az egy, igaz isten nekünk kereszténeknek egyszersmind szerető Atyánk (Gal. 3,26; 4,6. stb.), minden teremtménynek végső oka és végső célja. *És aki által vagyunk mi*: az Úr Jézus megváltói műve által szent emberségében is oka és forrása minden kegyelemnek. A vers utolsó gondolata igen szépen fejezi ki Jézus Krisztus istenségét és egylényegűségét az Atyával.

* 7-13. *A keresztény szabadsággal helyesen kell élni.*

* 7. *Nem mindenkinek van ismerete*. Szt. Pál az egyszerű, tanulatlan hívekről beszél. *Egyesek*: egyes pogányokból lett keresztények, kik még mindig azt hiszik, hogy a bálványáldozatok húsa tilos, mert bizonyos összeköttetésben van a gonosz lelkekkel. Az ilyenek, ha (helytelen) meggyőződésük ellenére mégis esznek abból a húsból, vétkeznek, mert lelkiismeretük ellenére cselekszenek, ami mindig tilos.

* 8. Az étel önmagában véve erkölcsileg közömbös dolog. A vers második része a görögben így hangzik: „mert sem ha eszünk, nem leszünk kiválóbbak, sem ha nem eszünk, nem leszünk csekélyebbek”, t. i. Isten előtt.

* 9. V. ö. 6,12.

* 10. *Azt*, a görög szerint: «téged». Versünk (valamint 10,14. skk.) azt mutatja, hogy egyes felfuvalkodottak abban a tudatban, hogy a bálvány semmi, annyira mentek, hogy még a pogány áldozati lakomákon is részt vettek, és ezzel tudatlan testvéreiket megbotránkoztatták és bűnre vezették. *Felbátorodik*, szó szerint: „*épül*” keserű gúny.

* 11. A mondatnak minden szava teljes nagyságában mutatja meg a botránkoztatók bűnét.

* 12. A keresztény testvérek Krisztus titokzatos testének (az egyháznak) tagjai (6,15. stb.), tehát az ellenük elkövetett bűn magát Krisztust sérti meg. V. ö. Róm. 14,20.

* 13. Az embertársai üdvösségét mindennél többre becsülő apostolnak gyönyörű nyilatkozata. V. ö. Róm. 14,21; Máté 18,6-10. és párh. h.

* 9. Szt. Pál a saját apostoli működéséből vett példákkal mutatja meg, hogy tökéletesebb dolog adott esetekben a szabadsággal nem élni, ha így a jó ügynek szolgálatára lehetünk. Az egész részlet gyönyörű világosságot vet Szt. Pálnak önzetlen, csak Isten dicsőségét kereső lelkére.

* 1-14. *Az apostoloknak joguk van ahhoz, hogy híveik anyagi segítségéi igénybe vegyék*.

* 1. Szép fokozás. Szt. Pálnak megvan a keresztény szabadsága, megvan az apostoli méltósága, megtérése pillanatában (és látomásaiban azóta is gyakrabban) látta Jézus Krisztust, és végül a korintusi hitközségnek megalapítása egészen az ő műve volt.

* 2. A *mások* valószínűleg a Pál távozása után Palesztinából Korintusba költözött zsidókeresztények. A második verstag metafora: a korintusi hitközség mintegy a megerősítő pecsét Pál apostolságának Istentől írott okmányán.

* 3. *Ez az én védekezésem*: amit az apostol az 1. és 2. versben mondott. Szt. Pálnak legjobb önvédelme az általa teljesített nagy apostoli munka és az Isten kegyelmével elért eredmények. Akik engem kérdőre vonnak: Szt. Pálnak zsidózó

8 Vajon emberi módon mondom ezeket? Nem
ugyanezt mondja a törvény is? 9 Mert írva van
Mózes törvényében: *»Nyomtató ökörnek ne kösd
be a száját!«* {MTörv 25,4} Vajon az ökrökre van
gondja Istennek? 10 Nem inkább miértünk mondja
ezt? Bizony, értünk írták meg ezt, hogy aki szánt,
reménységben szántson, és aki csépel, abban a re-
ményben csépeljen, hogy része lesz a termésben.
11 Ha mi lelki javakat vetettünk nektek, nagy do-
log-e, ha anyagi javaitokat aratjuk? 12 Ha mások
részesülnek a ti javaitokból, miért nem sokkal in-
kább mi? De nem éltünk ezzel a hatalommal, ha-
nem mindent eltűrünk, hogy akadályt ne állítsunk
Krisztus evangéliuma elé. 13 Nem tudjátok, hogy
akik a templomi szolgálatokat végzik, a szentély-
ből származó dolgokat eszik? És akik az oltárnál
szolgálnak, az oltárról részesednek? 14 Éppen így
rendelte az Úr is azok számára, akik az evangéli-
umot hirdetik, hogy az evangéliumból éljenek.

15 Én azonban ezek közül semmivel sem él-
tem. De nem azért írtam le mindezt, hogy a jövő-
ben így bánjatok velem! Inkább meghalnék! Senki
sem fogja semmissé tenni ezt az én dicsekvése-
met! 16 Mert ha hirdetem az evangéliumot, nincs
miért dicsekednem, hiszen kényszer alatt vagyok.
Jaj nekem ugyanis, ha nem hirdetem az evangéli-
umot! 17 Mert ha a magam akaratából tenném ezt,
fizetségre tarthatnék igényt. De ha nem a magam
akaratából teszem, akkor sáfársággal vagyok
megbízva. 18 Mi tehát az én fizetségem? Az, hogy
az evangélium hirdetésekor ingyen adom az evan-
géliumot, és nem élek vissza az evangéliumból
eredő hatalmammal.

19 Mert én, bár mindenkitől független voltam,
mindenki szolgájává tettem magam, hogy minél
többeket nyerjek meg. 20 A zsidóknak olyan let-
tem, mint zsidó, hogy megnyerjem a zsidókat; a
törvény alatt levőknek, mintha a törvény alatt vol-
nék – bár én magam nem vagyok a törvény alatt –
, hogy a törvény alatt levőket megnyerjem; 21 a
törvény nélkül levőknek, mintha a törvény nélkül
volnék – bár nem vagyok Isten törvénye nélkül,
hanem Krisztus törvénye alatt élek –, hogy meg-
nyerjem a törvény nélkül levőket. 22 A gyöngék-
nek gyönge lettem, hogy megnyerjem a gyönge-
ket; mindenkinek mindene lettem, hogy egyeseket
megmentsek. 23 Mindent az evangéliumért teszek,
hogy nekem is részem legyen benne. 24 Nem tud-
játok, hogy akik a versenypályán futnak, mind-
nyájan futnak ugyan, de csak egy nyeri el a díjat?
Úgy fussatok, hogy elnyerjétek! 25 Az pedig, aki
részt vesz a versenyben, mindentől tartózkodik:

ellenfelei, kik őt az ősapostoloknál alacsonyabb rendű apostol-
nak mondták. L. a Galatákhoz írt Jevél 1. és 2. fejezetét.

* 4. *Enni és inni*: hitközségeinek adományaiból élni.

* 5. A *testvér* (keresztény) *asszony* itt nem feleséget jelent,
hanem oly jámbor nőt, illetve nőket, kik az apostol nagy uta-
zásai alkalmával anyagi szükségeiről gondoskodtak. (Egyes
apostolok ugyan mint házas emberek kapták az Üdvözítő
meghívását, de azután már nem folytatták a házas életet.) A
vers utolsó részében ismét fokozás van, mely azt mutatja,
hogy Szt. Pál *Kéfást* (Szt. Pétert) a többi apostol fölött állón-
nak tekintette. Az Úr testvérei az ő rokonai (1. Máté 13,55.
jegyzetét), kik közül hárman: az ifjabb Jakab, Simon és Jú-
dás apostolok voltak.

* 6. *Barnabás* ciprusi zsidókeresztény volt, Szt. Pálnak első
apostoli útjában társa. (L. Csel. 13,1. skk.) *Nincs jogunk így
lenni?* a görög szerint: „nincs jogunk nem dolgozni?" Az
apostoloknak (Pálnak és Barnabásnak is) joguk lett volna
felhagyni minden kézi munkával, egyedül apostoli hivatá-
suknak élni. és eltartásukat hitközségeiktől követelni. Ezt a
gondolatot Szt. Pál a 7. versben három szép példával világí-
tja meg és

* 8-9. egy, az ószövetségi törvényből vett parancsnak alkal-
mazott értelmezésével bizonyítja. *Emberi módon*: pusztán
emberi okosságból. A 9. versben idézett parancs Móz. V.
25, 4-ben olvasható. (V. ö. Tim. T. 5,18.) Keleten a gabonát
még ma is ökrök vagy ökröktől vont szekerek nyomtatják ki.

* 10. Szt. Pál az idézett törvényt előképesen arra magya-
rázza, hogy az evangélium hirdetőinek joguk van híveik
adományaira. *A szántóvető és a nyomtató reménysége* az el-
jövendő haszonra vonatkozik.

* 11. *A lelki javak* az apostolok által hirdetett evangélium és
az általuk kiosztott kegyelmi eszközök (szentségek); a testi
javak a hívek adományai.

* 12. A mások valószínűleg a Korintusban zsarnoki hatalmat
(Kor. II. 11,20.) gyakorló tévtanítók; Szt. Pál szavaiban bi-
zonyos gúny van. *Miért nem inkább mi*, t. i. én, Pál, a ti egy-
házközségtek megalapítója. Szt. Pál azonban nem élt ezzel
a joggal; keze munkájával kereste kenyerét (mint sátorké-
szítő), hogy önzőnek és önérdekét keresőnek ne tartsák,
mert ez veszélyeztette volna az evangélium terjedését.
(Egyedül kedvenc hitközségétől, Filippitől fogadott el
szeretetadományt.)

* 13. Az ószövetségi törvényből vett példa. Móz. IV. 18,20.
skk. ; V. 14. 22. skk. azt rendeli, hogy a papok és a leviták
(= *a szentélyben munkálkodók és az oltárnak szolgálók*) a
néptől beszolgáltatott tizedekből éljenek; ezekhez járult
még az áldozati állatok húsának nagy része.

* 14. L. Máté 10,10; Luk. 10,8.

* 15-18. *Szt. Pál teljesen önzetlenül, minden anyagi haszon
nélkül hirdette az evangéliumot, hogy semmi se csorbítsa
mennyei jutalmát.*

* 15. *Ezek közül*: a fentebb említett jogok közül. Szt. Pál a
jövőben sem kíván említett jogaival élni, hogy senki se vet-
hessen szemére önzést és haszonlesést. Szt. Pál *dicsekvése*
az a nyugodt öntudata, hogy teljésen önzetlenül, csak az Is-
tenért hirdette az evangéliumot.

* 16. Az evangélium hirdetésére Szt. Pált kötelezi apostoli
hivatása, ez neki kötelessége;

* 17. de ha *szabad akarattal*, minden földi haszonról le-
mondva teszi ezt, ez igen nagy érdeme, melyért örök juta-
lomra számíthat.

* 18. A 15-17. *versben mondottak összefoglalása*.

ők azért, hogy hervatag koszorút nyerjenek, mi pedig, hogy hervadhatatlant. 26 Futok tehát, és nem csak vaktában; mérem az ökölcsapásokat, s nem csak úgy, a levegőbe csapkodva; 27 hanem sanyargatom a testemet és szolgaságba vetem, nehogy, míg másokat tanítok, magam elvetésre méltó legyek.

* 19-23. *Szt. Pál a legnagyobb áldozatokra is kész volt, hogy a lelkeket az evangéliumnak megnyerje*.

* 20. Bár Szt. Pál tanításának egyik alaptétele az, hogy az ószövetségi törvény már elvesztette kötelező erejét, ha zsidók közt élt, mint puszta külső szokást megtartotta a zsidó törvényt. V. ö. Csel. 16,3; 21,26-27.

* 21. A törvény a mózesi törvény, mely már nem kötelezte többé Szt. Pált és általában a kereszténeket. *A törvény alatt valók* a zsidók; *a törvény nélkül valók* a pogányok. A zárójelben Szt. Pál azt mondja, hogy az ószövetségi törvénytől való mentesség nem jelenti az Úr Jézus törvényétől való függetlenséget.

* 22. A *gyöngék* az egyszerű, tanulatlan emberek, kiknek felfogásához a nagy apostol oly szeretettel leereszkedett. A vers utolsó része a görögben így hangzik: „hogy mindenképen üdvözítsek némelyeket”.

* 23. *Hogy abban részem legyen*: hogy részese legyek annak a jutalomnak, melyet az Úr az evangélium hirdetőinek fog adni.

* 24-27. *Szt. Pál apostoli munkáját, sőt az egyes keresztények életét is az ég felé tartó verseny futashoz és ökölvíváshoz hasonlítja, mely sok áldozatot követel a versenyzőtől*. (V. ö. Gal. 5,7; Tim. II. 4,7. stb.) A korintusiaknak írva bizonyára az isztmoszi játékok lebegtek az apostol szeme előtt.

* 25. *Mindentől tartózkodik*: t. i. ami erejét csökkenthetné. A *hervatag koszorú* az isztmoszi játékok győztesének jutalma; a *hervadhatatlant*, a mennyei dicsőséget, Isten fogja megadni hűséges bajvívóinak.

* 26. *Vívok*: a görög kifejezés az ökölvívásra, vonatkozik.

* 27. Szt. Pálnak mély alázatosságára valló és rendkívül megszívlelésre méltó szavak! Nem elég másokat tanítani és vezetni, a saját lelkünk örök üdvösségéről sem szabad megfeledkeznünk!

1 Kor 10

A sivatagi vándorlás, mint figyelmeztetés

1 Nem akarom, hogy figyelmen kívül hagyjátok, testvérek, hogy atyáink mindnyájan a felhő alatt voltak, és mindnyájan átvonultak a tengeren, 2 és mindnyájan megkeresztelkedtek Mózes által a felhőben és a tengerben. 3 Mindnyájan ugyanazt a lelki eledelt ették, 4 és mindnyájan ugyanazt a lelki italt itták, ittak ugyanis az őket követő lelki sziklából: a szikla pedig Krisztus volt. 5 De legtöbbjükben nem telt kedve Istennek, hiszen elpusztultak a pusztában {Szám 14,16}.

6 Ez pedig számunkra előképként történt, hogy mi ne kívánjuk meg a rosszat, mint ahogy ők megkívánták. 7 Se bálványimádók ne legyetek, mint egyesek azok közül, amint írva van: *»Leült a nép enni és inni, és fölkeltek játszani«* {Kiv 32,6}. 8 És ne paráználkodjunk, ahogy egyesek paráználkodtak azok közül, és egy nap huszonháromezren pusztultak el {Szám 25,1.9}. 9 Krisztust se kísértsük, mint egyesek azok közül kísértették, és elvesztek a kígyók által {Szám 21,5}. 10 Zúgolódni se zúgolódjatok, mint egyesek zúgolódtak azok közül, és elvesztek a pusztító által {Szám 14,2.36}. 11 Mindezek

* 10,1-13. *Szt. Pál az ószövetségből vett és korintusi híveire alkalmazott példákkal bizonyítja, hogy nem elég pusztán külsőleg Isten választott népéhez* (az egyházhoz) *tartozni*.

* 1. A kettős tagadás nyomatékos állításnak felel meg: „akarom, hogy tudjátok”. (V. ö. 12,1.) *Atyáink*: az Egyiptomból kivonuló ószövetségi választott nép, kiket a pogánykeresztények is atyáiknak vallhatták, mert Istennek üdvösségi intézménye az emberiség üdvözítésére voltaképen egy; az ó- és az újszövetség egymással a legszorosabb összefüggésben van. Szt. Pál az összes példákat az Egyiptomból való kivonulás és a pusztai vándorlás történetéből veszi. Mindnyájan szót Szt. Pál négyszer is megismétli. A *felhő* a zsidókat a pusztában vezető és oltalmazó tűz- és füstoszlop. (Móz. II. 13,21. 22.) *Átvonultak a tengeren*: Móz. II. 14,15.

* 2. A Vörös tengeren való átkelés és a népet vezető felhőoszlop a keresztség szentségének előképe volt. *Mózesben*, a görög szerint: «Mózesre», mert ő volt az ószövetségi kinyilatkoztatás közvetítője.

* 3. A mindnyájukra nézve közös *szellemi eledel* a manna (Móz. II. 16,4. skk.). mely a 4. versben említett *szellemi itallal* (a csodásán fakasztott vízzel) együtt (Móz. II. 17,1-7. és IV. 20,2-13.) az Oltáriszentségnek előképe. Szt. Pál *szellemi eledelről* és szellemi italról beszél, azoknak előképes jelentése miatt. Az őket követő szellemi szikla gondolatát Szt. Pál talán a rabbi-hagyományból vette, az előadás élénkítésére; költői képben megszemélyesíti a vizetadó sziklát (= *a szikla pedig Krisztus vala*), ezzel is jelezve, hogy Istennek (Krisztusnak) jótéteményei a zsidókat az egész pusztai vándorlás idején lépten-nyomon követték. (V. ö. Ján. 4,10; 7,37-39.)

előképként történtek velük, és azért írták le, hogy okuljunk belőlük mi, akikhez az idők vége elközelgett. 12 Aki tehát azt hiszi, hogy áll, vigyázzon, hogy el ne essék. 13 Emberi erőt meghaladó kísértés még nem ért titeket. Isten pedig hűséges, és nem engedi meg, hogy erőtökön felül szenvedjetek kísértést, hanem a kísértéssel együtt a szabadulást is megadja, hogy elviselhessétek.

Pogány áldozati lakomák, részesedés az Úr asztaláról

14 Ezért, szeretteim, kerüljétek a bálványimádást. 15 Úgy szólok hozzátok, mint értelmes emberekhez; ítéljétek meg ti magatok, amit mondok: 16 Az áldás kelyhe, amelyet megáldunk, nem Krisztus vérében való részesedés? És a kenyér, amelyet megtörünk, nem Krisztus testében való részesedés? 17 Mert egy a kenyér, s egy test vagyunk sokan, hiszen mindnyájan egy kenyérből részesülünk. 18 Tekintsétek a test szerint való Izraelt: akik az áldozatokat eszik, ugye közösségben vannak az oltárral?

19 Mit akarok ezzel mondani? Talán azt, hogy a bálványoknak áldozott hús vagy a bálvány valóban valami? 20 Dehogy! De amit a nemzetek áldoznak, azt az ördögöknek áldozzák és nem Istennek **{Zsolt 106,37}**. Nem akarom, hogy ördögökkel legyetek közösségben. 21 Nem ihatjátok az Úr kelyhét és az ördögök kelyhét. Nem lehettek részesei az Úr asztalának és az ördögök asztalának. 22 Ingereljük talán féltékenységre az Urat? **{Mal 1,7; MTörv 32,21}** Talán erősebbek vagyunk nála?

23 »Minden szabad«, de nem minden használ. »Minden szabad«, de nem minden szolgál épülésre. 24 Senki se keresse a maga javát, hanem a másikét. 25 Mindent, ami a húspiacon eladásra kerül, egyetek meg, anélkül, hogy lelkiismereti okból bármit kérdeznétek. 26 *Mert az Úré a föld és annak teljessége* **{Zsolt 24,1}**.

27 Ha valaki a hitetlenek közül meghív titeket és el akartok menni, mindent egyetek meg, amit elétek tesznek, anélkül, hogy lelkiismereti okból bármit kérdeznétek. 28 De ha valaki azt mondja nektek: »Ez a bálványok áldozatából való«, ne egyétek meg amiatt, aki szóvá tette, és a lelkiismeret miatt; 29 nem a te lelkiismeretedet értem ezen, hanem a másikét. Miért ítélje meg az én szabadságomat másnak a lelkiismerete? 30 Ha én hálaadással étkezem, miért káromoljon engem valaki azért, amiért hálát adok?

31 Tehát akár esztek, akár isztok, és bármi mást tesztek, mindent Isten dicsőségére tegyetek.

* 5. Bár az összes, a pusztában vándorló zsidók egyformán részesültek Isten jótéteményeiben, ez még nem nyujtotta biztosítékát annak, hogy mindnyájan Isten kegyelmében vannak. Az alkalmazás világos: a keresztények is egyaránt Isten egyházának tagjai, egyformán részesülnek a két legfontosabb szentségben: a keresztségben és az Oltáriszentségben, – de ez még nem biztosítja, hogy mindnyájan egyaránt Istennek kegyelmében vajinak.
* 6. *Előkép* L: okulásul. *Ne kívánjunk meg rossz dolgokat*: célzás a fürjek mohó megkívánására. (Móz. IV, 11,4-34.) Szí Pál talán azért említi ezt az eseményt, mert egyes korintusiak hasonló mohósággal vágyódtak a bálványáldozatok után.
* 7. Célzás az aranyborjú imádására. (Móz. II. 32. fej.; az idézet annak 6. verséből való.) *Játszani*: táncolni; más magyarázók ezt a szót a szemérmetlen cselekedetek körülírásának tartják. Tehát a korintusiak is kerüljék a bálványimádást.
* 8. Célzás Bálaám gonosz tanácsára és a Móz. IV. 25-ben elbeszélt eseményre. *Huszonháromezren*: Móz. IV. 25,9. huszonnégyezerről beszél. Valószínűleg a leírók hibájával van dolgunk, mert a görögben «trsz» betűk egyaránt lehetnek a rövidítése «treisz» (három) és «tesszaresz» (négy) szavaknak.
* 9. L. Móz. IV. 21,4-9. Ez a hely világosan tanítja Krisztus istenségét.
* 10. A pusztai vándorlás története a zsidó népnek számos zúgolódásáról tud. Szt. Pál itt vagy a Kánaánba küldött kémek visszatérése után kitört zúgolódásra (Móz. IV. 14.), vagy Kóré, Dátán és Abiron lázadására (Móz. IV. 16.) céloz. A korintusiak se zúgolódjanak Istentől rendelt apostoluk ellen. A *pusztító* lehet jó vagy rossz angyal, mint Isten ítéleteinek végrehajtója; egyes magyarázók szerint a pusztító maga a bosszúálló Isten.
* 11. Az ószövetség a maga egészében előképes jelentésű volt. *Az idők vége*: a messiási kor, az újszövetség kora.
* 12. Senki se játsszék könnyelműen a bűnalkalommal, minő á pogány áldozati lakomán való részvétel.
* 13. Ha az ember tőle telhetőleg kerüli a bűnalkalmat, Isten nem engedi meg, hogy erején felül érje kísértés. *Emberi kísértés*: emberi erőhöz mért, nem veszedelmes kísértés. *Ne érjen titeket*, a görög szerint: (még) „nem ért titeket". *Hűséges az Isten,* t. i. ígéretéhez, hogy a kísértés legyőzéséhez szükséges kegyelmet mindenkor megadja. A *kimenekülés* a kísértésből való győzelmes szabadulás.
* 14-33. *Gyakorlati utasítások*: a bálványok áldozati lakomáin részt venni egyáltalában tilos, mert ez a gonosz lelkekkel való egyesülést jelentené; az áldozati húst azonban magános lakomákon meg szabad enni, ha a keresztény ezáltal senkit sem botránkoztat meg. Figyelemreméltó, hogy Szt. Pál fejtegetéséből mennyire kidomborodik az Oltáriszentségnek (a szentmisének) áldozati jellege és Jézus Krisztus valóságos szentségi jelenlétének tana.
* 14. *Ezért*: hogy minden bűnveszélyt elkerüljetek.
* 16. *Az áldás kelyhe* az utolsó vacsora kelyhe, mely Jézus Krisztus drága vérét tartalmazza. A kifejezést Szt. Pál a zsidó húsvéti vacsoráról veszi, mert a családfő a kehely megízlelése előtt áldást mondott az Úrra. Ezt tette az Üdvözítő is az utolsó vacsora alkalmával. (Máté 26,27; Márk 14,23: Luk. 22,17.) *Melyet megáldunk*: az Úr Jézustól nyert hatalommal és az ő parancsára. (Luk. 22,19; Kor. I. 11,24-25.) *Nemde Krisztus vérében való részesülés* szavakkal az apostol a legvilágosabban kifejezi hitét Jézus Krisztus valóságos szentségi jelenlétében; ugyanígy *az Úr testében való részesülés* szavakkal is.

32 Ne adjatok okot a botránkozásra se zsidóknak, se görögöknek, se Isten egyházának, 33 mint ahogy én is mindenben mindenkinek kedvében járok, nem azt keresve, ami nekem hasznos, hanem ami a többieknek, hogy üdvözüljenek.

1 Kor 11

Asszonyok az istentiszteleten

1 Kövessétek példámat, ahogy én Krisztus példáját követem!.

2 Dicsérlek titeket, hogy mindenben megemlékeztek rólam, és megtartjátok a hagyományokat, úgy, ahogy átadtam nektek. 3 Szeretném azonban, ha tudnátok, hogy minden férfinek feje Krisztus, az asszonynak a feje a férfi, Krisztus feje pedig az

* 17. *Kik egy kenyérben részesülünk*, a görög szerint: „mert mindnyájan egy kenyérben részesülünk". Szt. Pál az Úr Jézusnak egy, titokzatos testéről beszél, melynek méltó tagjaivá épen az Oltáriszentség buzgó vétele tesz minket. Az áldozati kenyérben és kehelyben (az Oltáriszentségben) való méltó részesedés tehát minket az Úr Jézussal a legbensőbb egységbe hoz.
* 18. Ugyanezt a gondolatot Szt. Pál az ószövetségi áldozatok példájával is megvilágítja. Az ószövetségi áldozatoknak többnyire csak egyes részeit égették el Isten tiszteletére; a békeáldozatok többi húsát a zsidók áldozati lakomákon ették meg, s így mintegy Istennek vendégei és asztaltársai lettek, vele szoros egyesülésbe léptek. A következtetés tehát az, hogy aki a bálványáldozatokon részt vesz, a gonosz lelkekkel jut egyesülésbe. (20,21. v.) *A test szerint való Izrael* a zsidó nép.
* 19. Nem a bálvány (Jupiter, Junó stb.) a valami, ezek tulajdonképen sohasem léteztek,
* 20. hanem a pogányok hamis isteneiben a gonosz szellemek imádtatták magukat.
* 20-21. Az ellentétes párhuzam az *Úr kelyhe, az Úr asztala* (az Oltáriszentség) és a pogányok áldozati lakomái között ismét az Oltáriszentségnek (a szentmisének) valóságos áldozati jellege mellett bizonyít.
* 22. *Féltékenységre ingereljük* az Urat, ki a keresztség által megtisztult és az Oltáriszentség vétele által megszentelt lelket mint kedves menyasszonyát szereti. Az utolsó szavakkal és a
* 23. *verssel* Szt. Pál megismétli a 6,12-ben adott intelmet: a keresztény szabadsággal úgy kell élni, hogy az felebarátunknak épülésére szolgáljon.
* 24. Szt. Pál nagy önzetlenséget kíván híveitől.
* 25. Tehát nem kell megkérdezni, hogy a kimért hús nem pogány áldozati állatból való-e? A lelkiismeret miatt: a vásárlónak lelkiismerete miatt.
* 26. Zsolt 23 (héb. 24), 1-ből vett idézet. Az Urnák minden teremtménye jó.
* 27. *Meghív titeket*: magános jellegű étkezésre. A *lelkiismeret* a keresztény vendég lelkiismerete.
* 28. *Valaki*: a pogány házigazda vagy valamely pogány asztaltárs, aki próbára akarja tenni a keresztény vendéget.
* 29. Ha a keresztény vendég a 28. versben olvasható figyelmeztetés után ennék az ilyen húsból, megbotránkoztatná asztaltársait. *Miért ítélje meg az én szabadságomat másnak a lelkiismerete*: miért tartson engem más könnyelmű embernek, ha (elméleti) szabadságommal élve eszem a pogány áldozati állatok húsából?
* 31. *Isten dicsőségére*, tehát másoknak megbotránkoztatása nélkül. (32. v.)
* 33. A *sokak*: mindnyájan. V. ö. 9,19-23.

* A 11. fejezet első verse még a 33. vers gondolatköréhez tartozik. A 11. fejezet 2. versével kezdődik levelünknek *harmadik* főrésze (11-14. fej.), melyben Szt. Pál néhány, a nyilvános istentisztelet rendjére vonatkozó utasítást ad. Ez a részlet úgy hittani, mint erkölcstani szempontból rendkívül fontos tanításokat tartalmaz (az Oltáriszentség tana, a szeretet útja), de másrészt (12. és 14. fejezet) az egész újszövetségi szentírásnak legnehezebb szakaszai közé tartozik.
* 11,2-16. *Az istentisztelet alkalmával a férfiú fedetlen fővel, az asszony azonban befödött fejjel jelenjék meg.* Úgy látszik, egyes korintusi nők félreértették Szt. Pál tanítását, hogy Krisztusban nincs különbség férfiú és nő között,

Isten. 4 Minden férfi, aki fedett fővel imádkozik vagy prófétál, szégyent hoz a fejére; 5 viszont minden asszony, aki fedetlen fővel imádkozik vagy prófétál, szégyent hoz a fejére: mert ez ugyanaz, mintha megnyírták volna. 6 Ha az asszony nem fedi be a fejét, vágassa le a haját; ha viszont szégyenletes dolog az asszonynak, hogy a haját levágassa vagy leborotváltassa, fedje csak be fejét.

7 A férfinak nem kell befednie fejét, mert ő Isten képmása és dicsősége, az asszony azonban a férfi dicsősége. 8 Mert nem a férfi van az asszonyból, hanem az asszony a férfiból {Ter 2,22}; 9 és nem a férfit teremtették az asszonyért, hanem az asszonyt a férfiért. 10 Ezért az asszonynak viselnie kell a fején az alárendeltség jelét az angyalok miatt. 11 Igaz azonban, hogy az Úrban sem asszony nincs férfi nélkül, sem férfi asszony nélkül. 12 Mert amint az asszony a férfiból lett, úgy a férfi is az asszony által születik – és minden Istentől. 13 Ítéljétek meg ti magatok: illik-e asszonynak fedetlen fővel imádkozni Istenhez? 14 Nem tanít-e titeket maga a természet is arra, hogy ha a férfi hosszú hajat növeszt, szégyenére válik, 15 ha pedig az asszony növeszt hosszú hajat, dicsőségére szolgál? Mert a haj fátyol gyanánt adatott neki. 16 Ha pedig valaki erről tovább akar vitatkozni, tudja meg, hogy sem nálunk, sem Isten egyházainál nincs ilyen szokás.

Az Úr vacsorájának helyes megünneplése

17 Ez a parancsom, s emellett nem dicsérhetem, hogy nem javatokra, hanem károtokra gyűltök össze. 18 Mert először is úgy hallom, hogy amikor közösségbe gyűltök, szakadások vannak köztetek, és ezt részben el is hiszem. 19 Mert szükséges, hogy megosztottság is legyen köztetek, hogy azok, akit a próbát kiállják, nyilvánvalókká legyenek. 20 Mikor tehát egybegyűltök, az már nem az Úr vacsorájának elköltése, 21 mert étkezés közben mindenki a saját vacsoráját veszi elő, és az egyik éhezik, a másik pedig dőzsöl. 22 Vajon nincsen házatok az evésre és ivásra? Vagy megvetitek Isten egyházát, és megszégyenítitek azokat, akiknek semmijük nincsen? Mit mondjak nektek? Dicsérjelek titeket? Ebben nem dicsérlek!

23 Mert az Úrtól kaptam, amit átadtam nektek, hogy az Úr Jézus azon az éjszakán, amelyen elárulták, fogta a kenyeret, 24 hálát adott, megtörte, és így szólt: *»Ez az én testem, amely értetek van. Ezt tegyétek az én emlékezetemre!«* 25 A vacsora után ugyanígy fogta a kelyhet is, és így szólt: *»Ez a kehely az új szövetség* {Jer 31,31} *az én véremben. Tegyétek ezt, ahányszor csak isszátok,*

mindnyájan egyenlő rangú keresztények (Gal. 3,28.), és ezt az egyenlőséget társadalmi téren, sőt az istentiszteletben is érvényesíteni akarták. (14,34 skk.)

* 2. Az apostol a dicsérettel a korintusi hívek jóindulatát akarja magának biztosítani. *Mindenben*, a görög szerint: „minden tekintetben". *Amint veletek közöltem*: Szt. Pálnak szóbeli tanítása. (V. ö. 23. v.; Tessz. II. 2,5. 14; 3,6.) Versünk azt mutatja, hogy az apostol egy sorba helyezi szóbeli tanítását és levelében adott oktatásait.

* 3. Szt. Pál egész érvelését Móz. I. 2-re építi. A férfiú Istennek képmása; az asszonyt pedig Isten a férfiúból és annak segítségére teremtette. Az asszony tehát természetszerűen alája van rendelve a férfiúnak. A bűnbeesés ezt az alárendeltséget a legtöbb pogány népnél a női nem súlyos rabszolgaságává tette. *Minden férfiúnak feje Krisztus*: szent embersége szerint, mint az emberiség elsőszülötte és megváltója. *Az asszonynak feje a férfiú*, mert az asszony a férfiúból vétetett és alkottatott. (Móz. I. 2,21. skk.) *Krisztusnak feje az Isten*: Jézusnak szent embersége szerint.

* A 4. vers az 5-nek bevezetése. A *prófétálás* nem csupán jövendölést jelent, hanem általában lelkes beszédet Isten sugallatára (mint a héber «naba» ige). V. ö. 14. fej. *Elékteleníti fejét*, egyes magyarázók szerint: a saját fejét; mások szerint valószínűbben: Krisztust (3. v.), mert magára veszi az alárendeltség jelvényét, holott Isten rendeléséből a férfiú a földön Krisztusnak képmása és nincs alávetve senkinek.

* 5. *Elékteleníti fejét*, t. i. a férfiút (3. v.), mert elveti a férfiúnak való alárendeltség jelvényét, a fátyolt. A vers vége a görög szövegben így hangzik: «mert egy és ugyanaz a megnyírttal». A *megnyírás* a nyilvános nők megbélyegzése volt, annak jeléül, hogy senkihez sem tartoznak. Szt. Pál okoskodásának alapja az, hogy a magát fátyollal betakarni nem akaró asszony (és annál inkább az ilyen leány) elveti magától a nőt jellemző szerénységet és szeméremérzetet és így magát a nyilvános nők sorába alacsonyítja le.

* 6. Az apostol itt nem ad szorosan veendő parancsot, hanem ebben az alakban vonja le az 5. versben mondottak következményét.

* 7. A férfiú *Istennek képmása és dicsősége*: mert az Úr először a férfiút alkotta meg a saját képére és hasonlatosságára (Móz. I. 1,26-28; 2,7.) *Az asszony a férfiúnak dicsősége*: mert belőle és érte alkottatott.

* 8-9. Az eddig mondottaknak végső oka és alapja.

* 10. *Az alárendeltség* annak jele (metonímia), a fátyol. *Az angyalok* nem jelentik a jámbor férfiakat, hanem az isteni tiszteleten láthatatlanul jelenlevő jó angyalokat, kik iránt való tiszteletet a nőnek feje befödésével is ki kell mutatnia.

* 11-12. A férfiúnak azonban nincs joga lenézni a nőt, mert Isten rendelése szerint a két nem egymásra van utalva.

* 13. Szt. Pál a természet szavával támogatja parancsát: a jó ízlés és a szeméremérzet tiltja, hogy az asszony födetlen fejjel jelenjék meg az isteni tiszteleten.

* 14. Ha a férfiú hajat növesztene, ez asszonyias jellemre vallana és így szégyenére volna.

* 16. *Minekünk*: a zsidókból lett kereszténynek. Mivel az Üdvözítő az itt tárgyalt kérdésre nézve határozott tanítást nem adott, Szt. Pál a természet törvényére és az általános szokásra hivatkozik. Isten egyházának, a görög szerint: „Isten egyházainak", az egyes egyházközségeknek.

* 17-22. *A szeretetlakomáknál lábrákapott visszaélések korholása*.

az én emlékezetemre!« **26** Mert amikor ezt a kenyeret eszitek, és ezt a kelyhet isszátok, az Úr halálát hirdetitek, amíg el nem jön. **27** Aki tehát méltatlanul eszi a kenyeret, vagy issza az Úr kelyhét, vétkezik az Úr teste és vére ellen. **28** Vizsgálja meg tehát az ember önmagát, és úgy egyék e kenyérből és igyék a kehelyből, **29** mert aki úgy eszik és iszik, hogy nem különbözteti meg a testet, saját ítéletét eszi és issza. **30** Ezért van köztetek sok beteg és gyengélkedő, és sokan meghaltak. **31** Ha ellenben megítélnénk önmagunkat, nem esnénk ítélet alá. **32** Amikor pedig ítélet alá esünk, az Úr fenyít meg minket, hogy ne kárhozzunk el ezzel a világgal.

33 Ezért, testvéreim, amikor egybegyűltök az étkezésre, várjátok meg egymást. **34** Ha valaki éhes, egyen odahaza, hogy ne ítéletre gyűljetek össze. A többit pedig majd akkor rendezem el, ha odamegyek.

Az őskereszténység korában (a negyedik századig) az Oltáriszentség vétele többnyire szeretetlakomával (agapé) volt összekötve, hogy a szentmise és a szentáldozás minél hívebben visszatükrözze az Üdvözítő utolsó vacsoráját tanítványaival. Ezekre a szeretetlakomákra kiki tehetsége szerint hozott ételt és italt, melyből azután az egész hitközség részesedett. Korintusban azonban az a visszaélés kapott lábra, hogy az egyes pártok (1,12.) gazdagabbjai csak a saját párthíveikkel osztoztak, vagy épen csak maguk fogyasztották el a magukkal hozott ételt és italt, úgy hogy a szegényebbek valósággal éhen maradtak, míg a gazdagabbak dőzsöltek. Mindez természetesen inkább meghasonlásra és gyűlöletre vezetett, mint békére és egyetértő szeretetre, és egyáltalán nem volt méltó előkészület a szentáldozásra.

* 17. *Ezt*: a következő versekben olvasható parancsokat. *Megparancsolom*: ellentétben a 2-16. versekben olvasható intelemmel, melyet Szt. Pál nem akart szigorú paranccsá tenni.

* 18. *Az egyházban*, a gyülekezet helyén. *Szakadások*: Szt. Pál a korintusi egyházközségben dúló pártoskodásokra gondol.

* 19. *Szükséges*: tekintve az emberi gyarlóságot. Minden bűn csak annál jobban kiemeli az azzal ellentétes erényt.

* 20. *Az Úr vacsorája* a szövegösszefüggés szerint itt nem az Oltáriszentség vételét, hanem a szeretetlakomát jelenti.

* 22. *Házatok*: saját lakástok. *Megvetitek*: méltatlan viselkedéstekkel. *Ebben nem dicsérlek*; ellentétes párhuzam 2. vershez.

* 23-32. *Jézus Krisztus valóságos jelenléte az Oltáriszentségben; a méltatlan áldozás rettenetes volta és büntetése.*

* 23. *Mert*: megokolása annak, hogy a korintusi hívek viselkedése a szeretetlakomákon teljesen méltatlan az Oltáriszentség fölséges titkához. *Az Úrtól vettem*: közvetlen kinyilatkoztatásból. *Amint közöltem is veletek:* élőszóval való tanításomban. L. a 2. v. magyarázatát. A következő versekhez L. Máté 26,26-28; Márk 14,22-24; főleg pedig Luk. 22,19. 20.

* A 24. és 25. vers félreérthetetlenül tanítja Jézus Krisztus szent testének és vérének valóságos jelenlétét az Oltáriszentségben, és a szentmisének áldozati jellegét. *Ezt cselekedjetek az én emlékezetemre* szavakkal alapította meg az Úr Jézus az újszövetségi papi rendet és a szentmiseáldozatot. Szt. Pál ezeket a szavakat kétszer is idézi. *Ez a kehely*: ami ebben a kehelyben foglaltatik (metonímia). Amint Mózes az ószövetséget az áldozati állatok vérével pecsételte meg (Móz. II. 24.), úgy az Úr Jézus az újszövetséget a saját vérével szentesítette.

* 26. Minden szentmise az Üdvözítő keresztáldozatának titokzatos módon való megismétlése. *Míg el nem jő*: az utolsó ítéletre.

* 27. *Méltatlanul*: halálos bűn állapotában; itt: aki felebarátaival állandó szeretetlenségben él. *Vagy* szócska a mondat következő részével azt mutatja, hogy az Úr Jézus teste és vére mindkét szín alatt jelen van. *Vétkezik az Úr teste és vére ellen*: újabb döntő érv az Úr Jézus szent testének és vérének valóságos jelenléte mellett az Oltáriszentségben.

* 28. A komoly lelki ismeret vizsgálat a szentáldozás előtt magában foglalja a bánatot is az elkövetett vétkek fölött, valamint az erősfogadást a bűn kerülésére. *Ebből* szó a görögben hiányzik.

* 29. A méltatlan áldozás Istennek ideigvaló és örök büntetését hívja ki a bűnös ellen. *Mivel nem különbözteti meg az Úr testét*, t. i. a közönséges kenyértől és bortól.

* 30. *Ezért*: a méltatlan áldozások miatt, melyeket az Úr mások elrettentésére nem egyszer látható büntetésekkel: betegséggel, sőt halállal (= *alusznak*) is sújtott.

A Lélek adományai és a keresztények élete: 12,1-14,40

1 Kor 12

Egy a Lélek – sokféle az adomány

1 A lelki adományokra nézve pedig, testvérek,
nem akarom, hogy tudatlanok legyetek. 2 Tudjátok,
hogy amikor pogányok voltatok, a néma bálvá-
nyokhoz vonzódtatok. 3 Ezért tudtotokra adom,
hogy senki, aki Isten Lelke által szól, nem mondja:
»Átkozott legyen Jézus!«, és senki sem mondhatja:
»Jézus az Úr«, csakis a Szentlélek által.

4 A kegyelmi adományok különfélék ugyan,
de a Lélek ugyanaz. 5 A szolgálatok is különfélék,
de az Úr ugyanaz. 6 És az erőmegnyilvánulások is
különfélék, de Isten, aki mindezt mindenkiben
cselekszi, ugyanaz. 7 A Lélek megnyilvánulásait
mindenki azért kapja, hogy használjon vele.
8 Egyik a bölcsesség szavait kapja a Lélek által, a
másik a tudományét ugyanattól a Lélektől. 9 Más
valaki a hitet kapja ugyanabban a Lélekben, ismét
más a gyógyítások adományát az egy Lélek által,
10 vagy csodatévő hatalmat, prófétálást, a szelle-
mek megkülönböztetését, a nyelveken való beszé-
det vagy a nyelveken való beszéd értelmezését.
11 Ezt mind egy és ugyanaz a Lélek műveli, tet-
szése szerint osztva kinek-kinek.

Egy a Test – sok a tagja

12 Mert amint a test egy, bár sok tagja van, a
testnek pedig minden tagja, bár sok, mégis egy
test, úgy Krisztus is. 13 Mi ugyanis mindnyájan
egy Lélekben egy testté keresztelkedtünk, akár
zsidók, akár görögök, akár szolgák, akár szaba-
dok; és mindnyájunkat egy Lélek itatott át. 14 Mert
a test sem egy tag, hanem sok. 15 Ha azt mondaná
a láb: »Nem vagyok kéz, nem vagyok a test ré-
sze«, vajon akkor nem lenne a test része? 16 És ha
azt mondaná a fül: »Nem vagyok szem, nem va-
gyok a test része», vajon akkor nem lenne a test
része? 17 Ha az egész test szem volna, hol lenne a
hallás? Ha az egész test hallás volna, hol lenne a
szaglás? 18 Már pedig Isten helyezte el a tagokat a

* 31. *Megítélnők*: Szt. Pál alázatosságára valló kifejezés. Bűneinknek alázatos beismerése elfordítja tőlünk Istennek büntető ítéletét.
* 32. Az Úrnak ideigvaló büntetései gyógyító célra szolgálnak: a bűnösnek megtérésére, hogy elkerülje az örök kárhozatot.
* 33-34. A szeretetlakomákra (= *az étkezésre*) vonatkozó parancs. *Várjátok meg egymást*: L 21. v. A szeretetlakomákra vonatkozó többi kérdést Szt. Pál Korintusba érkezése után személyesen akarta elintézni.

* 12. Mind az újszövetségi szentírás, mind az egyháztörténelem tanúsítja, hogy a kereszténység első idejében a Szentlélek gyakran égészen rendkívüli módon, rendkívüli kegyelmekkel működött a hívek lelkében. A megszentelő malaszt adományán kívül, mely a léleknek megadja a természetfölötti életet, a Szentlélek számos kereszténnyel különböző csodás és csodatevő adományokat közölt, melyeknek közvetlen célja nem az illetőnek megszentelése volt, hanem az egész egyház javának előmozdítása, és a kereszténységnek isteni eredete mellett szemmelláthető és kézzelfogható tanúbizonyságul szolgáltak. A hittudomány ezeket az adományokat *ingyen adott kegyelmeknek* (gratiae gratis datae) nevezi. Később, midőn az egyház egyre jobban megerősödött,, már nem volt annyira szükség ezekre a csodás adományokra, miért is idővel egyre ritkábbak lettek, bár teljesen sohasem szűntek meg az egyházban.
* 1-11. *A különböző lelki adományok*.
* 1. A mondatszerkezetre nézve v. ö. 10,1. Úgy látszik, hogy a korintusi hívek a különböző ingyen adott kegyelmekre nézve is felvilágosítást kértek Szt. Páltól.
* 2. *Amint hajtottak titeket*, t. i. a gonosz lelkek. Szt. Pál a korintusi híveknek egykori gyászos helyzetét a pogányságban, midőn a gonosz lelkek őket kényük-kedvük szerint hajtották az élettelen bálványokhoz, összehasonlítja jelen állapotukkal, midőn a Szentléleknek szelíd vezetése alatt állnak. A mondat szerkezete úgy a görög, mint a latin szövegben szabálytalan.
* 3. Az apostol kettős ismertető jelét adja annak, hogy az elragadtatás Istentől jő-e: minden Istentől eredő lelki adomány végeredményben az Úr Jézus megdicsőítésére vezet. Ha valaki elragadtatásában Jézust káromolná, ez a rendkívüli állapot csak a gonosz lélektől eredhetne. *Ki Isten Lelke által szól*, t. i. elragadtatásban. *Átkozott legyen Jézus*: az apostolok zsidó kortársai közt valószínűleg gyakori átokforma.
* 4. Ugyanaz az egy Szentlélek az egyes hívekben más és más módon működhetik és működik.
* 5. *A szolgálatok* a különböző egyházi hivatalok és méltóságok.
* 6. *Az erőnyilvánulások* a csodatevő hatalomnak különféle megnyilvánulásai.
* 7. *Mindenkinek*: az egész egyháznak. Aki a Szentlélektől rendkívüli, csodatevő hatalmat nyer, ezt nem annyira a saját javára, mint inkább az egész egyháznak hasznára kapja.
* A 8-10. *versben Szt. Pál az ingyen adott kegyelmeknek kilenc nemét sorolja fel.*
* 8. A *bölcseség* a hitigazságok mélyebb megértésére vonatkozó adomány, a *tudomány* pedig a kereszténységnek tudományos alapon való megismerése: és megvédelmezése. A *beszéd* szó azt mutatja, hogy Szt. Pál itt arról az adományról tesz említést, melynek birtokosa a lelkében élő bölcseséget és tudományt másokkal is közölni képes.
* 9. *A hit* az a csodás, hegyeket megindítani képes hit, melyről az Úr Jézus Máté 17,19; Márk 11,22 sk.; Luk, 17,6. beszél.

testben, egyenként mindegyiket, amint akarta. 19 Ha valamennyi egy tag volna, hol volna a test? 20 Márpedig sok ugyan a tag, de a test egy. 21 Nem mondhatja a szem a kéznek: »Nincs rád szükségem!«, sem a fej a lábaknak: »Nincs rátok szükségem!« 22 Sőt a test gyöngébbnek látszó tagjai sokkal inkább szükségesek, 23 és a test kevésbé nemesnek tartott tagjait nagyobb tisztességgel vesszük körül. Tisztességtelen tagjainknak nagyobb tisztességük van, 24 tisztességes tagjainknak viszont nincs erre szükségük. De Isten azért alkotta úgy a testet, hogy amelyik tagnak nem volt, annak nagyobb tisztességet adott, 25 hogy ne legyen meghasonlás a testben, hanem a tagok egymásért kölcsönösen szorgoskodjanak. 26 Ha tehát az egyik tag szenved, vele együtt szenved valamennyi tag; vagy ha az egyik tag tiszteletben részesül, együtt örvendezik vele valamennyi tag. 27 Ti pedig Krisztus teste vagytok, és egyenként tagjai.

28 Az egyházban Isten egyeseket először is apostolokká tett, másodszor prófétákká, harmadszor tanítókká; másoknak csodatevő erőt adott, vagy a gyógyítás, segélynyújtás, kormányzás és a nyelveken való szólás adományát. 29 Vajon mindnyájan apostolok? Vajon mindnyájan próféták? Vajon mindnyájan tanítók? Vajon mindnyájan csodatevők? 30 Vajon mindnyájuknak megvan a gyógyítás adománya? Vajon mindnyájan szólnak nyelveken? Vajon mindnyájan értelmezik azt? 31 Ti azonban törekedjetek a nagyobb adományokra! Ezen felül egy mindennél kiválóbb utat mutatok nektek.

* 10. *A prófétálás* nem csupán jövendölést jelent, hanem általában lelkes beszédet isteni sugallat folytán (mint az ószövetségben igen sokszor). *A szellemek megítélése* az az adomány, melynek birtokosa határozott biztossággal meg tudja különböztetni az isteni sugallatokat a pusztán természetes okosságtól és a gonosz, lélek sugallataitól. A nyelvek nemei (glosszolalia) a különféle (idegen) nyelvek adománya, azoknak fáradságos tanulása nélkül (L. Csel. 2,4. 8-11.); de egyszersmind jelenti azt az isteni adományt is, hogy a lelki elragadtatás a többi ember előtt érthetetlen; szavakban tör utat. (Csel. 10,46. L. Kor. I, 14. fejezetében részletesen). *A beszédek értelmezése* az egyébként érthetetlen szavak magyarázása.

* 11. A 8-10. versben felsorolt különböző csodás adományok egy és ugyanazon Szentlélektől erednek. *Ahogy akarja* szavakkal kifejezi az apostol, hogy a Szentlélek ezeket a csodás adományokat teljesen szabadon osztogatja bölcs tervei szerint, és hogy ezeket szorosan véve kiérdemelni nem lehet.

* 12-26. *Szt. Pál az emberi testről vett hasonlattal kimutatja, hogy az egyes híveknek adott lelki javak, nevezetesen a fentemlített ingyen adott kegyelmek, az egész egyháznak javára szolgálnak.*

* 12. *Úgy van Krisztus is*: úgy van az egyház is. Az egyház Krisztusnak titokzatos teste.

* 13. A keresztség szentsége által az összes hívők Krisztusnak egy egyházává lettek, melyben Isten előtt megszűnt minden származásbeli vagy rangbeli különbség. *Egy Lélekkel itattattunk*: L. Ján. 7,37-39. Az itt használt kifejezés egyszersmind a Szentlélek kegyelmének túláradó bőségét is jelzi: a keresztségben és a bérmálásban.

* 14. Szt. Pál végigvezeti a testről szóló hasonlatát. (V, ö. Menenius, Agrippa híres; meséjét a test tagjairól.) A test az egyház, annak tagjai az egyes hívek. Egyik hívő se irigykedjék a másikra, aki talán több adományban részesült, mint ő; az egyháznak minden, bármily jelentéktelennek látszó tagja javára lehet az egész egyháznak, és az egyes híveknek juttatott isteni adományok minden hívőnek javára szolgálnak.

* 18. *Amint akarta*: az isteni adományok közlésében a legszebb tervszerűség, de egyszersmind az Úrnak tökéletes szabadsága nyilvánul meg.

* 23. *Nagyobb tisztességgel vesszük körül*: gondosabban födjük be a ruhával.

* 24. *Semmire sem szorulnak*: nem szorulnak ruházatra. *Amely tagnak nem volt*, a görög szerint: „és a hátrábbvalónak" (a test kevésbbé nemes tagjainak). *Nagyobb tisztességet*: nagyobb fontosságot.

* 26. Az egyes keresztények bűnei az egész egyháznak ártanak, az egyes hívek erényei az egész egyháznak dicsőséget szereznek.

* 27-31. *Következtetés a fentebb mondottakból*.

* 28. A testnek egyes tagjairól szóló hasonlat magyarázata. *Először, másodszor, harmadszor* kifejezések nem ugyanazokra a keresztényekre, hanem más és más hívekre vonatkoznak. Az egyházban a legfőbb méltóság a szorosan vett apostoloké. A *próféták* Isten sugallatára beszéltek, de hivatásukat nem közvetlenül Jézus Krisztustól nyerték. A *tanítók* általában a keresztény hitnek hirdetői, kik nem kaptak különös isteni sugallatot. A továbbiakban az apostol egyes ingyen adott kegyelmeket sorol fel. (L. 8-10. v.) *A kormányzás* adománya az egyház igazgatására vonatkozik.

* 31. A *jobb* (nagyobb) *adományok* a nyelveken való beszéd és főleg a prófétálás (14. fej.); a legkiválóbb út pedig a szeretetnek útja, melyről az apostol a következő fejezetben utólérhetetlenül fölséges himnuszt zeng.

1 Kor 13

A legkiválóbb út: a szeretet

1 Szóljak bár az emberek vagy angyalok
nyelvén, ha szeretet nincs bennem, olyan vagyok,
mint a zengő érc vagy pengő cimbalom.
2 Legyen bár prófétáló tehetségem, ismerjem
akár az összes titkot és minden tudományt, és le-
gyen bár olyan teljes a hitem, hogy a hegyeket át-
helyezzem: ha szeretet nincs bennem, semmi sem
vagyok. 3 Osszam el bár egész vagyonomat ala-
mizsnaként, és adjam át testemet, hogy dicseked-
jek: ha szeretet nincs bennem, semmit sem hasz-
nál nekem.
4 A szeretet türelmes, a szeretet jóságos, nem
féltékeny, nem kérkedik, nem fuvalkodik fel,
5 nem tapintatlan, nem keresi a magáét, nem ger-
jed haragra, nem feltételezi a rosszat, 6 nem örül a
gonoszságnak, de együtt örül az igazsággal;
7 mindent eltűr, mindent elhisz, mindent remél,
mindent elvisel.
8 A szeretet soha meg nem szűnik. A próféta-
lások véget érnek, a nyelvek megszűnnek, a tudo-
mány elenyészik. 9 Mert töredékes a megismeré-
sünk, és töredékes a prófétálásunk; 10 amikor pe-
dig eljön majd a tökéletes, a töredékes véget fog
érni. 11 Amikor gyermek voltam, úgy beszéltem,
mint a gyermek, úgy éreztem, mint a gyermek,
úgy gondolkoztam, mint a gyermek; amikor pedig
férfivá lettem, felhagytam azokkal a dolgokkal,
amelyek gyermekhez valók. 12 Most ugyanis tü-
kör által, homályosan látunk, akkor pedig majd
színről színre. Most töredékes az ismeretem, ak-
kor pedig úgy fogok ismerni, mint ahogy én is is-
mert vagyok.
13 Most tehát megmarad a hit, a remény, a
szeretet, ez a három; de ezek közül legnagyobb a
szeretet.

* 13,1-3. *A legnagyobb lelki adományok és erények is érték-telenek az isteni és felebaráti szeretet nélkül.* Szt. Pál ebben a fejezetben fölséges magyarázatát adja az Üdvözítő által kihirdetett főparancsolatnak. (Máté 22,36-40; Márk 12,30. 31: Ján. 13,34. 35; 15,12.)
Az emberek nyelve a szövegösszefüggés tanúsága szerint a nyelvek adománya (glosszolalia); *az angyalok nyelve* ennek legmagasabb fokát jelenti. A *szeretet* az Isten és a felebarát iránt való szeretetnek isteni erénye, a kegyelem állapotában élő lélekben. *Cimbalom* ehelyütt = cintányér. A kettős hasonlat azt mondja, hogy a nyelveken való beszédnek legmagasabb foka is csak üres szó, ha a lélekben nem él a szeretet erénye. — 2. A többi ingyen adott kegyelem (melyeknek magyarázatát L. 12,8-10-nél) sem szolgálhat annak a léleknek javára, melyből hiányzik a szeretet. — 3. Még a felebaráti szeretetnek leghősiesebb külső tényei, sőt a legkínosabb vértanuság sem használnak semmit a lelket éltető benső, isteni szeretet nélkül.
* 4-7. *Az igazi felebaráti szeretet tulajdonságai.*
* 4. *Nem cselekszik rosszat*, a görög szerint: „nem dicsekszik”.
* 5. *Nem nagyravágyó*, a görög szerint: „nem viselkedik tisztességtelenül”. Egyes magyarázók szerint Szt. Pál az istentiszteleten födetlen fővel megjelenő, vagy ott nyelveken beszélni akaró asszonyokra céloz. (11,2-16; 14,34. 35.) *Nem gerjed haragra*: a görög szerint: «nem keseredik el».
* 7. *Mindent eltűr*, a görög szerint: «mindent beföd», t. i. embertársainak hibáit mentegeti. *Mindent elhisz*: nem gyanakvó természetű. (Egyes régi értelmezők ezt kevésbbé helyesen az Isten iránt való mélységes hitre magyarázták.) *Mindent remél*: felebarátjától minden jót remél.
* 8-13. *A szeretet örökre megmarad*. A prófétálás, a nyelvek, a tudomány és minden más rendkívüli adomány csak az egyház, földi életére szól, és a mennyei egyházban véget ér, illetve átmegy Istennek színről-színre látásába, bírásába és örök szeretetébe,
* 9. Itt a földön minden kegyelem és minden rendkívüli adomány határolt.
* 10. *Ami tökéletes*: a mennyei boldogság.
* 11. Szt. Pál a földi életben nyert rendkívüli isteni adományok birtokát az ember gyermekkorához hasonlítja, melynek tökéletlensége egykor majd véget ér a mennyei boldogságban, – a hasonlat szerint: az embernek kifejlett férfikorában.
* 12. V. ö. Móz. IV. 12,8. A régiek fémtükröket használtak, melyek a tárgyakról csak homályos képet adtak. A földön a hit által mintegy sötét tükörben látjuk az isteni igazságokat; a mennyben egykor majd színről-színre látjuk az Istent és igazságait. A földön csak kis részét ismerjük meg az isteni igazságoknak; az örök boldogságban ezeket közvetlenül és teljesen fogjuk szemlélni.
* 13. *Most*: földi életünkben. *A hit, a remény és a szeretet* a három isteni erény, mert tárgyuk maga az Isten. Az örök boldogságban a hit átmegy Istennek közvetlen szemléletébe, a remény Istennek örök bírásába, de mindörökre megmarad és teljes tökéletességére jut a szeretet.

1 Kor 14

A prófétálás és a nyelveken szólás adománya

1 Törekedjetek a szeretetre, keressétek buz-
gón a lelki adományokat, különösen pedig azt,
hogy prófétálhassatok. 2 Aki ugyanis nyelveken

* 14. A 14. fejezetben Szt. Pál részletes utasításokat ad a korintusi híveknek a nyelveken való beszéd és a prófétálás adományaira vonatkozólag. Mindkét adomány elég gyakori lehetett az ősegyházban, úgy hogy Szt. Pál ezeknek ismeretét olvasóinál egyszerűen föltételezi, anélkül, hogy ezeket részletesebben megmagyarázná; mivel azonban nekünk ezekről az adományokról közvetlen tapasztalatunk nincs, ezen fejezetnek magyarázata nagy nehézségekbe ütközik.

szól, nem embereknek beszél, hanem Istennek; senki sem érti, hanem a Lélek által beszél titkos dolgokat. 3 Aki pedig prófétál, embereknek beszél, az ő épülésükre, buzdításukra és vigasztalásukra. 4 Aki nyelveken szól, önmaga épülésére szolgál; aki azonban prófétál, az egyházat építi. 5 Szeretném ugyan, ha mindnyájan szólnátok nyelveken, de még inkább azt, hogy prófétáljatok, mert nagyobb az, aki prófétál, mint az, aki nyelveken szól, kivéve, ha meg is magyarázza, hogy az egyház épüljön.

6 Így tehát, testvérek, ha hozzátok érkezve nyelveken szólnék, mit használnék nektek, ha nem szólnék hozzátok kinyilatkoztatással vagy ismerettel, prófétálással vagy tanítással? 7 Hiszen az élettelen hangszerek is, mint a fuvola vagy a citera, ha nem adnak különböző hangokat, hogyan lehet felismerni a fuvolázást vagy a citerázást? 8 És ha a trombita bizonytalan hangot ad, ki fog harcra készülődni? 9 Így ti is, ha a nyelveken való szólás során világos beszédet nem mondotok, hogyan fogják megérteni, hogy mit beszéltek? Csak a levegőbe beszéltek. 10 Olyan sokféle nyelv van ezen a világon, és egy sem érthetetlen. 11 Ha tehát nem ismerem a szónak a jelentését, idegen leszek annak, aki beszél, és a beszélő is idegen lesz számomra.

12 Így ti is, mivel lelki adományokra törekedtek, azon legyetek, hogy az egyház épülésére gazdagodjatok. 13 Éppen ezért, aki nyelveken szól, imádkozzék, hogy meg is magyarázza. 14 Mert ha nyelveken imádkozom, a lelkem imádkozik, az értelmem viszont gyümölcstelen. 15 Mi következik ebből? Imádkozzam lélekben, de imádkozzam értelemmel is; énekeljek lélekben, de énekeljek értelemmel is. 16 Különben, ha csak lélekben mondasz hálaadást, az ott levő avatatlan miképpen mondja rá hálaadásodra az »Ámen«-t, ha nem tudja, hogy mit beszélsz? 17 Mert te ugyan szépen adsz hálát, de a másik nem épül rajta. 18 Hálát adok Istennek, hogy mindnyájatoknál jobban szólok nyelveken; 19 de az egyházban inkább akarok öt szót mondani értelmesen, hogy másokat is oktassak, mint tízezer szót nyelveken.

20 Testvérek, értelem dolgában ne legyetek gyermekek, legyetek inkább a gonoszságban kisdedek; értelem dolgában viszont legyetek érettek.

21 Írva van a törvényben:

»Idegen nyelveken és idegenek ajkával
szólok majd ehhez a néphez,
de még így sem hallgatnak rám« {Iz 28,11k} – mondja az Úr.

A nyelveken való beszéd adományát az Üdvözítő mennybemenetele előtt megígérte híveinek (Márk 16,17.), és az Apostolok Cselekedeteinek tanúsága szerint a Szentlélek az első keresztény pünkösd ünnepén azt megadta az apostoloknak. (Csel. 2,1. skk.) Csel. 10,44-46. és 19,6-7. szerint Kornélius százados és családja, valamint egyes efezusi hívek is „nyelveken beszéltek" a keresztség felvétele után. Az idézett helyekből azonban, úgy látszik, hogy a „nyelvek adományának" különböző megnyilatkozásai voltak. Az Úr Jézus „új nyelveken" való beszélésről szól, vagyis: arról, hogy hívei fáradságos tanulás nélkül addig nem tudott, tehát rájuk nézve új nyelveken is fognak beszélni, Ez az eset; következett be az első pünkösd nyelvcsodája alkalmával. Más: esetekben azonban a „nyelvek adománya" nem volt egyéb, mint hogy az elragadtatásba esett ember lelke túláradó érzelmeinek oly szavakban adott kifejezést, melyek megfelelő magyarázat nélkül környezete előtt érthetetlenek voltak. Valószínűleg ez az eset fordult elő Kornélius századosnál és családjánál, valamint a fentemlített efezusi híveknél, és erről az adományról beszél Szt. Pál is a korintusiakhoz írt I. levél 14. fejezetében.

* 1-19. *A nyelvek adománya*.

* 1. Az ingyen adott kegyelmeket szorosan véve nem lehet megérdemelni, de a buzgó imádság a lelket némileg előkészítheti az ily kegyelmek befogadására. A *prófétálás* itt és az egész fejezetben elsősorban nem jövendölést jelent, hanem lelkesült, Isten által sugallt beszédet Istenről és az isteni igazságokról, mellyel azonban néha össze lehetett kötve a szorosan vett jövendölés is. Míg a „nyelveken beszélő" ember az isteni adomány hatása alatt többé-kevésbbé önkívületi állapotban volt, a «próféta» megőrizte önuralmát lelki tehetségei fölött.

* 2. *A nyelven beszélő* embernek elragadtatásban kimondott szavai minden más emberre nézve (megfelelő magyarázat nélkül) *titkos dolgok* maradnak, ezeket egyedül Isten érti.

* 3. Aki *prófétál*, vagyis isteni sugallatra lelkesen beszél Istenről és az isteni igazságokról, embertársainak és az egész egyháznak épülésére szól;, ha

* 4. *míg a nyelven* (nyelveken) *beszélő* embert kellő magyarázat nélkül más nem érti meg, beszédéből senki sem merít okulást és épülést.

* 5. Az apostol szívesen venné minden híve megkapná Istentől az elragadtatás adományát, és ily állapotban *nyelveken szólna*, mert ez az adomány nagyban előmozdítja az istennel való benső, lelki egyesülést; de még inkább kívánja nekik a prófétálás adományát, hogy egymásnak és az egész egyháznak is épülésére legyenek. *Ha meg is magyarázza*, t. i. szavait, illetve lelkének mélységes érzelmeit.

* 6. *A kinyilatkoztatás és a prófétálás* az igazságoknak természetfölötti megismerésére és közlésére vonatkozik, az *ismeret* és a *tanítás* azoknak természetes tudására és hirdetésére.

* 7-8. Szt. Pál hasonlatai is azt bizonyítják, hogy a „nyelveken beszélő" ember lelkesedésében mások előtt érthetetlen szavakat mondott, úgy hogy

* 9. az elragadott állapotban való beszéd mások előtt csak érthetetlen szavak sorozata volt.

* 10-11. Más példa a természetes emberi nyelvekről.

* 12. L. 1. v. *Gazdagodjatok*: t. i. lelki adományokban.

* 13. *Hogy meg is magyarázza:* hogy elragadott állapotban mondott beszédét, illetve lelkének érzelmeit mások által érthető alakban is kifejezhesse.

* 14. *Értelmem gyümölcstelen*: az elragadtatás állapotában

22 Tehát a nyelveken való szólás nem a hívek
számára szolgál jelül, hanem a hitetleneknek; a
prófétálás pedig nem a hitetleneknek, hanem a hí-
vőknek. 23 Ha tehát összegyűlik az egész egyház,
és mindnyájan nyelveken szólnak, ha avatatlanok
vagy hitetlenek lépnek be, vajon nem azt mondják-
e, hogy őrjöngtök? 24 Ha azonban valamennyien
prófétálnak, és belép egy hitetlen vagy avatatlan,
annak mindenki a lelkére beszél, azt mindenki
megítéli, 25 szívének titkai nyilvánvalóvá lesznek,
úgyhogy arcra borulva imádja Istent, és megvallja:
»Valóban közöttetek van Isten« {Iz 45,14; Zak 8,23}.

Az istentisztelet rendje

26 Mi következik tehát ebből, testvérek?
Amikor egybegyűltök, és mindegyiktek énekelhet
egy zsoltárt, mondhat valami tanítást, közölhet
egy kinyilatkoztatást, beszélhet nyelveken vagy
értelmezheti azokat: minden az épülésre szolgál-
jon. 27 Ha nyelveken szól valaki, kettő vagy leg-
feljebb három szóljon, mégpedig egymás után,
egy pedig értelmezze. 28 Ha nincs, aki értelmez,
akkor hallgasson a közösségben: szóljon önmagá-
nak és Istennek. 29 A próféták pedig ketten vagy
hárman beszéljenek, a többiek pedig ítéljék meg.
30 Mikor pedig valaki más ottlévő nyer kinyilatkoz-
tatást, az előbbi hallgasson el. 31 Mert egymás után
mindnyájan prófétálhattok, hogy mindnyájan tanul-
janak, és mindnyájan buzdítást nyerjenek. 32 A pró-
fétaság lelke alá van vetve a prófétáknak. 33 Mert Is-
ten nem a zűrzavar Istene, hanem a békességé.

Miként a szentek összes egyházában, 34 az
asszonyok hallgassanak az összejöveteleken, mert
nem szabad nekik szólniuk; hanem legyenek en-
gedelmesek, amint a törvény is mondja. 35 Ha pe-
dig tanulni akarnak valamit, kérdezzék meg ott-
hon a férjüket; mert nem illik asszonynak a közös-
ségben beszélni.

36 Vajon tőletek indult ki az Isten igéje, vagy
egyedül hozzátok jutott el? 37 Aki prófétának vagy
lelki embernek tartja magát, értse meg, hogy amit
nektek írok, az az Úr parancsa. 38 Ha pedig valaki
nem ismeri el, akkor őt sem fogják elismerni.
39 Ezért tehát, testvéreim, törekedjetek a prófétá-
lásra, és ne akadályozzátok meg a nyelveken való
szólást sem. 40 De minden tisztességesen és rend-
ben történjék.

mondott szavakra a lélek később többnyire már nem emlékszik vissza, tehát (újabb adomány nélkül) ezeket másokkal nem közölheti.

* 15. Úgy az *imádság*, mint az ének egyet jelent: Isten dicsőítését. *Lélekben*: elragadtatásban; *értelemmel*: nyugodt állapotban.

* 16. *Avatatlan* az olyan, aki nem nyerte meg Istentől a «nyelvek» adományát. Az ősegyházban a papnak, illetve az előimádkozónak könyörgésére az egész gyülekezet mondta az Ámen („Úgy legyen!”)

* 17. *A másik nem épül azon*: mert nem érti meg szavaidat. A „nyelveken való beszéd” tehát elragadtatott állapotban mondott imádság, ének és hálaadás volt.

* 18. A görög szerint: „Hálát adok Istennek, mindnyájatoknál inkább beszélek nyelveken”.

* 19. *Az egyházban*: a hívek gyülekezetében. Az apostol azt akarja, hogy a neki juttatott isteni adományok minél nagyobb mértékben szolgáljanak az összes hívek lelki javára.

* 20-25. *A nyelvek adománya inkább a hitetlenekért van, a prófétálás a hívőkért*.

* 20. A gyermekded lelkület ne akadályozza meg a kegyelmek helyes értékelését. Úgy látszik, hogy a korintusi hívek (talán gyermekes hiúságból) kelleténél többre becsülték a nyelvek adományát, míg a prófétálás adományát kevesebbre értékelték, holott ez az utóbbi az egyháznak hasznosabb volt.

* 21. Szt. Pál Iz. 28,11. sk. verseit idézi szabadon. Ott arról van szó, hogy az Úr a makacs zsidó népre az asszír nemzetet fogja küldeni, és mivel az ő szavára nem hallgattak, majd az asszírok parancsoló beszédével fog hozzájuk szólni. A *törvényben*: Szt. Pál az egész ószövetséget „a törvény” neve alatt foglalja össze. (V. ö. Ján. 10,34; Róm. 3,19.)

* 22. *Jelül*: csodajelül. Szt. Pál a 21. versben idézett prófétai helyet előképesen magyarázza: amint a makacs zsidó népet nem térítette Istenhez az asszírok beszéde, mely csak hallható jele volt az isteni büntető ítéletnek, úgy a pogányt sem térítheti meg az előtte ismeretlen nyelven való beszéd, mely őt csak arról győzheti meg, hogy a beszélőben Isten Lelke működik.

* 23. Az avatatlanok az olyan keresztények, akik a nyelvek adományát még nem ismerik (L. 16. v.); a *hitetlenek* a pogányok. Egy-egy nyelveken beszélő hívő épülésére volna az avatatlannak vagy a pogánynak; de ha a gyülekezetben valamennyien elragadtatásban beszélnének, ez az avatatlan vagy a pogány hallgatók előtt őrjöngésnek tűnnék fel.

* 24-25. Úgy látszik, hogy a prófétálók Istentől sugalmazott, mindenki által, ejthető beszédekben nagyszerű tanításokat adtak, az embereket bűnbánatra és bűneik megvallására indították, sőt néha valóságos jövendöléseket is mondtak, és a szívek elrejtett titkait is nyilvánosságra hozták; mindez mélységes hatással lehetett a prófétálókat halló (és értő) többi hívőkre és pogányokra.

* 26-33. *Utasítások a nyelveken való beszédre és a prófétálásra vonatkozólag*.

* 26. *Kinek-kinek*: az egyiknek ez, a másiknak amaz.

* 27. Egy-egy istentisztelet alkalmával legfölebb ketten vagy hárman beszéljenek nyelveken (egymásután).

* 28. A főmondat alanya: akivel Isten a nyelvek adományát közölte. *Önmagának és Istennek*: csöndben, a saját lelkében.

* 29. A *többiek*; akik Istentől a szellemek megítélésének adományát (12, 10.) nyerték.

* 32. A prófétáló nincs elragadtatásban, hanem teljesen uralkodhatik önmagán.

Krisztus feltámadása és a mi feltámadásaunk: 15,1-58

1 Kor 15

Krisztus feltámadása és az üdvösség

1 Figyelmetekbe ajánlom, testvérek, az evangéliumot, amelyet hirdettem nektek, amelyet el is fogadtatok, és amelyben álltok. **2** Általa üdvözülni is fogtok, ha megtartjátok úgy, ahogy hirdettem nektek, különben hiába lettetek volna hívőkké. **3** Mert mindenekelőtt azt adtam át nektek, amit én is kaptam: hogy Krisztus meghalt a bűneinkért az Írások szerint, **4** eltemették, és harmadnapon feltámadt, az Írások szerint. **5** Megjelent Kéfásnak, majd a tizenkettőnek. **6** Azután megjelent több, mint ötszáz testvérnek egyszerre, akik közül a legtöbben még élnek, egyesek pedig elszenderültek. **7** Azután megjelent Jakabnak, majd valamennyi apostolnak. **8** Mindnyájuk után pedig mint koraszülöttnek, megjelent nekem is. **9** Mert én a legkisebb vagyok az apostolok között, arra sem vagyok méltó, hogy apostolnak nevezzenek, mert üldöztem Isten egyházát. **10** De Isten kegyelméből vagyok az, ami vagyok, és nekem juttatott kegyelme nem volt hiábavaló. Sőt, valamennyiüknél többet munkálkodtam, bár nem én, hanem Isten kegyelme velem együtt. **11** Tehát akár én, akár ők, így hirdetjük, és ti így lettetek hívőkké.

12 Ha tehát Krisztusról az hirdetjük, hogy a halottak közül feltámadt, hogyan mondják egyesek közületek, hogy nincs halottak feltámadása? **13** Mert ha nincs halottak feltámadása, akkor Krisztus sem támadt fel! **14** Ha pedig Krisztus nem

* 33. Következtetés: tehát Istennek adományait emberek ne használják úgy, hogy azokból zűrzavar támadjon. — A vers második fele a görög szövegben (némi változattal) a 34. skk. versek gondolatkörét vezeti be: «Mint a szentek (= a keresztények) összes egyházaiban, az asszonyok ...» stb.

* 34-38. *Az asszonyok az istentiszteleten hallgassanak*. Úgy látszik, egyes korintusi asszonyok a keresztény szabadság jeligéje alatt mindenben egyenlő jogúaknak tartották magukat a férfiakkal, és az isteni tiszteleten a nyelveken való beszédet és á prófétálást is megkísérelték. V. ö. 11,5.

* 34. A *törvény*: Móz. I. 3,16.

* 35. Az asszonyhoz a csöndes szerénység illik.

* 36. Az apostol bizonyos gúnnyal már előre is útját vágja minden ellenkezésnek: Vajjon ti vagytok-e az első vagy az egyetlen egyházközség?

* 37. *Az Úr parancsa*: mert Szt. Pált isteni sugallat vezette ezen parancsok közlésében.

* 38. *Őt sem fogják elismerni*: t. i. lelki embernek. Isten adományainak legbiztosabb próbaköve az alázatosság és az engedelmesség.

* 39-40. *A 14. fejezetben mondottak végső összefoglalása*.

* 15. – Az istentiszteletre vonatkozó intézkedések után Szt. Pál levelének *negyedik főrészében* (15. fejezet) a halottak föltámadásáról beszél. Egyes korintusi (pogány-) keresztények, talán az anyagról való téves bölcseleti fogalmaik miatt, tagadták a test föltámadását. (12. v.; v. ö. Csel. 17,32.) Szt. Pál az Üdvözítő feltámadásának kétségbevonhatatlan tenyéré építi fel érvelését (1-28.), majd néhány rábizonyítás (argumentum ad hominem) után (29-34.) a feltámadás módjáról és a feltámadt test néhány tulajdonságáról beszél. (35-53.) Az apostol fejtegetése valóságos diadalénekben végződik azon győzelem felett, melyet az Úr Jézus aratott, és általa mindnyájan fogunk aratni a halál fölött. (54—58.)

* 1-8. Jézus Krisztus feltámadásának történeti valósága.

* 1. *Figyelmetekbe ajánlom*: ünnepélyesen emlékezetetekbe idézem. Az *evangélium* a 3. skk. versek tanúsága szerint az Üdvözítő haláláról és feltámadásáról szóló tan, az egész evangéliumi tanításnak alaptétele. Az 1. és a 2. vers igéiben szép fokozás van. *Hacsak hiába nem lettetek volna hívőkké*: hacsak nem érnétek el az örök üdvösséget. t

* 3-4. L. az 1. v. jegyzetét. *Mindenekelőtt*: az egész apostoli tanítás alapjaként. *Amit én is vettem*: a damaszkusi úton nyert kinyilatkoztatásból. (Csel. 9,3-7.) A mi bűneinkért: L. Róm. 3,23-26; Gal. 3,13, sk.; Zsid. 9,11. skk. *Az Írások szerint*: az ószövetség jövendölései szerint. (Zsolt. 15, (héb. 16),10; Iz. 53,9-12; v. ö. Luk. 24,25-27; Ján. 20,9; Csel. 26,22. 23.)

* 5-8. Az Úr Jézus feltámadásának igazolására Szt. Pál számos, akkor nagyrészt még élő tanút sorol fel, akik a feltámadt Üdvözítőt saját szemükkel látták. A Szt. Péternek történt megjelenésről Luk. 24,34. is beszél; *a tizenegy apostolnak* az Üdvözítő húsvét estéjén jelent meg (Luk. 24,36-49; Ján. 20,19-23.), majd egy héttel később ismét. (Ján. 20,26-29.) A legtöbb görög kézirat «tizenkettő»-ről beszél, mert általában így nevezték az apostolokat együttvéve.

* A 6. és 7. versben említett megjelenéseket az evangéliumok nem említik; tudvalevő, hogy egyik evangélium sem írja le Jézusnak egész élettörténetét. *Jakab* az Úr testvére (rokona), Jeruzsálem első püspöke. Az *apostol* szót Szt. Jeromos és más magyarázók itt tágabb értelemben veszik.

* 8. L. Csel. 9,3-7. *Mindnyájuk után*: az apostolok között.

támadt fel, akkor hiábavaló a mi igehirdetésünk, és hiábavaló a ti hitetek is. 15 Sőt, Isten hamis tanúinak is bizonyulunk, mert tanúságot tettünk Isten ellen, hogy feltámasztotta Krisztust, pedig nem is támasztotta fel, ha a halottak valóban nem támadnak fel. 16 Mert ha a halottak nem támadnak fel, Krisztus sem támadt fel. 17 Ha pedig Krisztus nem támadt fel, hiábavaló a ti hitetek, és még mindig bűneitekben vagytok. 18 Sőt, akkor azok is, akik Krisztusban elszenderültek, elvesztek. 19 Ha csak ebben az életben reménykedünk Krisztusban, nyomorultabbak vagyunk minden más embernél.

20 Krisztus azonban feltámadt a halottak közül, mint az elszenderültek zsengéje. 21 Mert amint egy ember által lett a halál, úgy egy ember által lett a halottak feltámadása is. 22 Amint ugyanis Ádámban mindnyájan meghalnak, úgy Krisztusban mindnyájan életre fognak kelni. 23 Mindenki a maga rendje szerint: elsőként Krisztus; azután azok, akik Krisztuséi, az ő eljövetelekor. 24 Azután jön a vég, amikor majd átadja az uralmat az Atyaistennek, miután megsemmisített minden fejedelemséget, minden hatalmasságot és erőt. 25 Mert addig kell neki uralkodnia, *amíg ellenségeit* mind *a lába alá nem veti* **{Zsolt 110,1}**. 26 Mint utolsó ellenséget, a halált semmisíti meg, 27 mert *mindent lába alá vetett*. Amikor azonban ezt mondja: »Minden alá van vetve« **{Zsolt 8,7}**, kétségtelenül kivétel az, aki mindent alávetett neki. 28 Mikor pedig minden alá lesz vetve neki, akkor a Fiú maga is aláveti magát annak, aki mindent alávetett neki, hogy Isten legyen minden mindenben.

29 Hisz különben mit csinálnak azok, akik megkeresztelkednek a halottakért? Ha a halottak egyáltalán nem támadnak fel, miért keresztelkednének meg értük? 30 Miért tesszük ki mi is magunkat veszélynek minden órában? 31 Nap mint nap meghalok, olyan igaz ez, testvérek, mint a veletek való dicsekvésem Krisztus Jézusban, a mi Urunkban. 32 Ha – emberileg szólva – vadállatokkal küzdöttem Efezusban, mit használ nekem? Ha a halottak nem támadnak fel, akkor csak *»együnk és igyunk, mert holnap meghalunk«* **{Iz 22,13}**. 33 Ne engedjétek magatokat félrevezetni: »A gonosz társaság megrontja a jó erkölcsöt.« 34 Józanodjatok ki teljesen, és ne vétkezzetek! Némelyek ugyanis nem ismerik Istent. Azért mondom ezt, hogy szégyelljétek magatokat!

Az üdvösség beteljesedése a feltámadásban

35 Azt mondhatná azonban valaki: »Hogyan támadnak fel a halottak? Milyen testtel jönnek majd elő?« 36 Balga! Amit vetsz, nem kel életre,

Szt. Pál mély alázatosságában magát idétlennek (elvetélt magzatnak) mondja, valószínűleg azért, mert az ő meghívása nem történt a kegyelemnek rendes törvényei szerint.

* 9-11. *Rövid kitérés*, melyben az alázatos apostol visszaemlékezik egykori egyházüldözésére, és arra a munkára, melyet megtérése után az Úr Jézus kegyelmével támogatva az ő dicsőségére oly nagy buzgósággal végzett.

* 11. Az Üdvözítő feltámadását minden apostol egyformán tanította.

* 12-28. *Krisztus feltámadása hitünknek alapköve és igazságának legfőbb bizonyítéka; egyúttal*

* 12-13. *záloga a mi föltámadásunknak is*, mert ő á megváltott emberiség elsőszülötte (20. v.) és feje annak az egyháznak, amelynek mi valamennyien tagjai vagyunk. Ha tehát nem volna feltámadás, Krisztus sem támadhatott volna fel.

* 14. *Hiábavaló a mi tanításunk*: nincs semmi igaz alapja, mert a megváltás művét az Úr Jézus feltámadása tette tökéletessé, mellyel legyőzte a bűnnek következményét és legnagyobb földi büntetését, a halált is. *Hiábavaló a ti hitetek*, mert ez az apostoli tanításon (nevezetesen a Krisztus feltámadásáról szóló tanításon) épül fel.

* 15. *Isten hamis tanúinak*: olyanoknak, kik hamis tanúságot tesznek Istenről.

* 16. L. 13. v.

* 17. *Még mindig bűneitekben vagytok*: mert ha Krisztus nem támadt fel, nem győzte le a bűnnek legnagyobb földi büntetését, a halált.

* 18. *Akik Krisztusban elszenderültek*: akik mint keresztények haltak meg.

* 19. Ha nem volna feltámadás, mit érne a kereszténynek oly sok, Isten által megkövetelt önmegtagadása, sőt vértanúhalála is? (L. 30. v.)

* 20. Jézus Krisztus feltámadása történeti valóság. (L. 3—8. v.) *Krisztus az elszenderültek zsengéje*, mert ő támadt fel elsőnek a halálból az örök életre.

* A 21-28. versekben Szt. Pál ennek a nagyszerű ténynek fölséges következményeit mutatja be.

* 21-22. Amint Ádám bűne minden emberre halált hozott, úgy Krisztus megváltó halála és feltámadása az egész emberi nemnek megszerezte a feltámadás kegyelmét, A feltámadás *dicsősége* természetesen csak az üdvözültek osztályrésze lesz.

* 23. A vers vége a görög szerint így hangzik: „azután azok, akik Krisztuséi, az ő eljövetelekor”. A feltámadók hosszú sorát az Úr Jézus nyitja meg; a többi ember Krisztus második eljövetele alkalmával fog feltámadni.

* 24. A feltámadás után jő a világítélet és a világ vége. Az Úr Jézus szent embersége szerint az egész teremtett világnak, elsősorban az emberiségnek ura és királya, de egyúttal az általa megváltott emberiségnek közvetítője is a mennyei Atya előtt. A végítélet után megszűnik Krisztusnak ez a közvetítő szerepe, és az örök boldogság közvetlenül *Isten országa* lesz. *A fejedelemségek, hatalmasságok és erősségek* itt a gonosz szellemeknek különböző karait jelentik. (V. ö. Róm. 8,38; Ef. 6,12.)

* 25. Zsolt. 109 (héb. 110),1-nek szabad idézése. A mondat alanya Szt. Pálnál maga Krisztus.

* 26. Szt. Pál megszemélyesíti a halált. *Mindeneket* lába alá vetett: az apostol Zsolt. 8,8-t következményes értelemben idézi az Úr Jézusról, ki szent embersége szerint is az egész teremtett világnak ura. (L. 24. v.)

* 27. *Aki mindeneket alávetett neki:* az Atya-Isten.

ha előbb meg nem hal. 37 És amikor vetsz, nem a
leendő növényt veted el, hanem a puszta magot,
például a búzáét vagy másét. 38 Isten pedig alakot
ad annak, amint akarja, mégpedig minden egyes
magnak saját alakot. 39 Nem minden test ugyanaz
a test, hanem más az embereké, és más az állatoké,
más a madaraké, és más a halaké. 40 És vannak égi
testek és földi testek, de más az égiek fényessége,
és más a földieké. 41 Más a fényessége a napnak,
más a fényessége a holdnak, és más a fényessége
a csillagoknak. Mindegyik csillag különbözik fé-
nyességben a másik csillagtól. 42 Így van a halot-
tak feltámadása is: romlandó testet vetnek el, és
romolhatatlan test támad fel; 43 szégyenben vetik
el, és dicsőségben támad fel; gyöngeségben vetik
el, s erőben támad fel; 44 érzéki testet vetnek el, és
lelki test támad fel.

Ha van érzéki test, van lelki test is. 45 Ezt
mondja az Írás is: »Ádám, *az* első *ember élő lény-
nyé lett*« **{Ter 2,7}**, az utolsó Ádám pedig éltető Lé-
lekké. 46 De nem a lelki az első, hanem az érzéki,
csak azután a lelki. 47 Az első ember a földből
való, földi **{Ter 2,7}**, a második ember a mennyből
való. 48 Amilyen a földi, olyanok a földiek is, és
amilyen a mennyei, olyanok a mennyeiek is. 49 És
amint hordtuk a földi ember képét, úgy hordani
fogjuk a mennyeinek képét is. 50 Mondom pedig,
testvérek, hogy test és vér nem örökölheti Isten or-
szágát, sem a romlandóság nem fogja örökölni a
romolhatatlanságot.

51 Íme, titkot mondok nektek: Nem fogunk
ugyan mindnyájan meghalni, de mindnyájan el fo-
gunk változni: 52 hirtelen, egy szempillantás alatt,
a végső harsonaszóra, mert megszólal a harsona,
és a halottak feltámadnak romolhatatlan állapot-
ban, mi pedig elváltozunk. 53 Mert ennek a rom-
landó testnek romolhatatlanságba kell öltöznie, és
ennek a halandó testnek halhatatlanságba kell öl-
töznie. 54 Amikor pedig ez a romlandó test romol-
hatatlanságba öltözik, és ez a halandó halhatatlan-
ságba, akkor beteljesedik az ige, amely írva van:

»Elnyelte a halált a diadal **{Iz 25,8}**.

55 *Halál, hol a te győzelmed?*

Halál, hol a te fullánkod?« **{Óz 13,14}**

56 A halál fullánkja a bűn, a bűn ereje pedig a
törvény. 57 De hála Istennek, aki megadta nekünk
a győzelmet a mi Urunk Jézus Krisztus által.
58 Tehát, szeretett testvéreim, legyetek állhatato-
sak, rendíthetetlenek, tegyetek mindig többet az
Úrért, hiszen tudjátok, hogy munkátok nem hiá-
bavaló az Úrban.

* 28. A világítélet után Jézus Krisztus uralma átmegy Istennek közvetlen, örök uralmába. (L. 24. v.) *A Fiú aláveti magát az Atyának*: emberi természete szerint.

* 29-34. *Néhány rábizonyítás a feltámadás tagadóira*.

* 29. Úgy látszik, egyes korintusiak megkeresztelkedtek pogány halottaikért, hogy ezeknek is részük lehessen Krisztus országában. Szt. Pál, anélkül hogy ezt a babonás szokást helyeselné, ezt is érvül használja a feltámadás tagadóival szemben.

* 30. Ha nincs feltámadás (és azzal együtt örök élet), mire való a földi életnek minden küzdelme, és főleg az apostoli életnek oly sok veszedelme? (L. 19. v.)

* 31. *Naponkint meghalok*: állandó halálveszélyben élek. (L. Kor. II. 11,23-33; Tim. II. 3,11. 12. stb.) *A ti dicsekvéstekre*: t. i. «mondom»; esküszerű felkiáltás: hogy velem dicsekedhessetek.

* 32. A *vadállatok* Szt. Pálnak efezusi ellenfeleit jelentik. (Szt. Pál ezt a levelet Efezusban írta, ahol igen sok ellenséggel – zsidókkal és pogányokkal – kellett megküzdenie. V. ö. 16,9: Csel. 19,9. 23-40; 20,19.) *Emberi módon küzdöttem*, t. i. pusztán emberi jutalomért vagy elismerésért. A vers vége Iz. 22,13-ból vett idézet. Ha nem volna örök jutalom, leghelyesebb volna a föld örömeinek teljes kiélvezése.

* 33. *Ne engedjétek magatokat félrevezetni!* — t. i. a feltámadás tagadói által. A vers második része közmondás, mely először Menandrosz görög költőnél (Kr. e. 341—290.) olvasható.

* 35-49. *A feltámadt test tulajdonságai*.

A 35. versben fölvetett kérdésre Szt. Pál a természet rendjéből vett hasonlattal felel:

* 36. a növény magvának is el kell rothadnia, hogy abból új növény kelhessen életre.

* 38. *Amint akarja,* a görög szerint: „amint akarta" — azaz amint a természet törvényei által elhatározta. A hasonlat azt is jelzi, hogy a feltámadás teljesen Isten végtelen hatalmának és szabad akaratának ténye lesz.

* 39-40. Isten végtelen hatalmának bizonyítására az apostol a földön és az égen levő teremtmények sokféleségére hivatkozik. Az égi testek a nap, a hold és a csillagok. *Fényessége*, a görög szöveg szó szerint «dicsőség»-ről beszél.

* 41. Az apostol az olvasóra bízza a következtetést: az egyes feltámadottak dicsőségében is különbség lesz.

* 42-44. A feltámadt testnek négy jellemző tulajdonsága, ellentétben az eltemetett holttesttel. *Érzéki test*: anyagi test; *szellemi test*: átszellemült test, mellyel Isten közölni fogja a tiszta szellem tulajdonságait.

* A 44. vers utolsó része arra céloz, hogy a megváltás betetőzése, a feltámadás, meg fogja dicsőíteni az emberi testet is, és azt megszabadítja az érzékiség és anyagiasság bilincseitől.

* 45. Az apostol Móz. I. 2,7-t idézi. *Elő lénnyé*: a görög szó nyomatékosan kifejezi az első ember érzéki természetét is. *Az utolsó Ádám* az Úr Jézus, az új, megváltott nemzedéknek ősatyja, kinek kereszthalála minden kegyelmi életnek forrása (ezért *éltető lélek*).

* 46. Az általános isteni törvény szerint az, ami tökéletlenebb, megelőzi a tökéletest.

* 47. *Földi*, tehát halandó. A vers második része a görögben így hangzik: „a második ember a mennyből való". A *második ember* Krisztus. (L. 45. v.) *Mennyei*, mert emberi természete szerint is Istennek egyszülött fia.

* 48. Amint a mi ősünk, Ádám, halandó földi ember volt, úgy az egész emberi nem is földi, halandó; de mivel a megváltás által Krisztus titokzatos testének tagjaivá lettünk, már itt a földön bizonyos értelemben mennyeiek vagyunk, és magunkban

hordozzuk a feltámadás és a mennyei élet csiráját.

* 49. Földi életünkben a halandó Ádámhoz vagyunk hasonlók; a feltámadásban testünk hasonló lesz az Üdvözítő megdicsőült testéhez. A Vulgáta a vers utolsó tagját erkölcsi értelemben veszi: „úgy hordjuk a mennyeinek (= Krisztusnak) képét is". De ez az értelem kevésbbé illik a szövegösszefüggésbe.

* 50-58. *Az általános feltámadás*.

* 50. Mivel halandó és romlandó testünkkel nem mehetünk be a mennyországba, melyet Isten testünk szerint is szánt nekünk, szükséges, hogy a romlandó test feltámadjon.

* 51. *Mindnyájan*: úgy a mennynek boldog lakói, mint az elkárhozottak. *Nem mindnyájan fogunk elváltozni*: csak az üdvözültek teste fog megdicsőülni; az elkárhozottaké utálatos lesz. A legjobb görög kéziratokban ez a vers így hangzik: „Nem mindnyájan fogunk elszenderedni (= meghalni), de mindnyájan el fogunk változni". Akiket Krisztus második eljövetele még életben talál, azoknak teste halál nélkül fog elváltozni az örök életre. (V. ö. Tessz. I. 4,16.)

* 52. A feltámadás (illetve az akkor még életben levők elváltozása) egy szempillantás alatt fog végbemenni. A *végharsona* fogalmát Szt. Pál talán Móz. II. 19,16-ból és Máté 24,31-ből vette. (V. ö. Tessz. I. 4,15; Jel. 11,15.) *Mi* L. az 51. v. görög szövegének magyarázatát.

* 53. A gondolat kiegészítendő: hogy test szerint is bemehessünk Isten országába. (50. v.)

* 54-57. Szt. Pál ezt a fejtegetést valóságos diadalénekkel zárja be.

* 54. Az idézet íz. 25,8-ból való. (V. ö. Jel. 20,14.)

* 55. Óz. 13,14 szabad idézése,

* 56. Szt. Pál a halált oly állathoz hasonlítja, mely mérges fulánkjával (a bűnnel) kioltja az ember életét. *A bűn ereje a törvény*: L. Róm. 7,5. skk. Az ószövetségi törvény ébren tartotta ugyan a bűntudatot, de önmaga nem adhatott kegyelmet a bűn legyőzésére.

* 57. *Megadta*, a görög szerint: „megadja". Amit az ószövetségi törvény nem adhatott meg, azt megadta és megadja az Úr Jézus megváltó halála és feltámadása: a győzelmet a halál fölött.

* 58. A dicsőséges feltámadás és az örök jutalom reménye adjon nekünk erőt és kitartást az élet munkáiban és küzdelmeiben, hogy kitartóan dolgozzunk Isten, dicsőségéért.

Befejezés: 16,1-24

1 Kor 16

Gyűjtés a jeruzsálemi hívek számára

1 Ami pedig a szentek javára való gyűjtést illeti, ti is úgy tegyetek, amint azt Galácia egyházainak elrendeltem. **2** A hét első napján mindegyiktek tegyen félre és gyűjtsön annyit, amennyi neki tetszik, hogy ne akkor történjék a gyűjtés, amikor megérkezem. **3** Amikor aztán ott leszek, azokat, akiket ajánlani fogtok, majd elküldöm levéllel, hogy szeretetadományotokat elvigyék Jeruzsálembe. **4** Ha pedig érdemes lesz, hogy én is elmenjek, velem fognak jönni.

* 16,1-9. *A szeretetadományok gyűjtésére vonatkozó rendelkezések*. Szt. Pál a többi apostoloknak adott igéretéhez híven (Gal. 2,10.) minden egyházközségében gyűjtést szokott elrendelni a szegény sorsban élő jeruzsálemi anyaegyház javára.

* 1. *A szentek* a jeruzsálemi hívek. (Róm. 15,26.) Hogy a galáciai egyházakban Szt. Pál mit rendelt el, arról a reánk maradt emlékek nem beszélnek; valószínűleg az apostolnak élőszóval adott intézkedéséről van szó.

* 2. *A hét első napja* a vasárnap, a kereszténveknek az apostoli kor óta szent napja. *Ami neki tetszik:* amennyit a jótékonyságra szánt. A görög szerint: „ami neki sikerült", t. i. munkájának hasznát és fölöslegét.

* 3. Szt. Pál azt akarja, hogy a korintusiak szeretetadományait az ő embereik vigyék el Jeruzsálembe; ezeknek az apostol ajánló levelet szándékozott adni a jeruzsálemi egyház elöljáróihoz.

* 4. *Ha érdemes lesz*: ha a gyűjtés eredménye igen nagy lesz.

* 5. V. ö. Csel. 20,1; Kor. II. 2,12. 13; 8,1; 9,24.

* 6-7. V. ö. Csel. 20,3. melyből az látszik, hogy Szt. Pál a három téli hónapot tényleg Korintusban töltötte.

Pál tervei

5 Hozzátok pedig akkor megyek, ha már bejártam Makedóniát, mert Makedónián keresztül utazom. 6 Talán ott is maradok nálatok, vagy a telet is ott töltöm, hogy ti adjatok nekem kíséretet, bármerre is megyek majd. 7 Mert nem akarlak titeket most csak úgy átmenőben látni, remélem ugyanis, hogy egy ideig nálatok maradok, ha az Úr megengedi. 8 Efezusban pedig pünkösdig maradok. 9 Nagy és tágas kapu nyílt meg ugyanis előttem, de sok az ellenség is. 10 Amikor odaérkezik Timóteus, legyetek azon, hogy félelem nélkül legyen nálatok, mert az Úr dolgában munkálkodik, amint én is. 11 Tehát senki se vesse meg őt, hanem kísérjétek el őt békével, hogy hozzám jöjjön, mert várom őt a testvérekkel együtt. 12 Ami pedig Apolló testvért illeti, nagyon kértem őt, hogy menjen el hozzátok a testvérekkel együtt, de semmiképp sem akart most elmenni; el fog azonban menni, mihelyt ideje lesz.

Végső intelmek és köszöntések

13 Vigyázzatok, legyetek állhatatosak a hitben, cselekedjetek férfiasan és legyetek erősek {Józs 1,7}. 14 Minden, amit tesztek, szeretetben történjék. 15 Kérlek titeket, testvérek: ismeritek Sztefanász házanépét, hogy ők Achájának zsengéi, és hogy magukat a szentek szolgálatára szentelték; 16 ti is engedelmeskedjetek az ilyeneknek, és mindenkinek, aki velük együtt munkálkodik és fárad. 17 Örülök Sztefanász, Fortunátusz és Achaikusz ittlétének, mert távollétetekben ők pótoltak titeket, 18 hiszen felüdítették mind az én lelkemet, mind a tieteket. Tartsátok tehát az ilyeneket tiszteletben.

19 Köszöntenek titeket Ázsia egyházai. Sokszor köszöntenek benneteket az Úrban Akvila és Priszcilla a házukban lévő közösséggel együtt. 20 Köszöntenek titeket a testvérek mindnyájan. Köszöntsétek egymást szent csókkal.

21 Én, Pál, sajátkezűleg írom a köszöntést. 22 Aki nem szereti az Urat, legyen kivetett! Marana tha!

23 Az Úr Jézus kegyelme legyen veletek! 24 Szeretetem mindnyájatokkal Krisztus Jézusban.

* 8. A Csel. 19,23-40-ben leírt lázadás arra késztette Szt. Pált, hogy Efezust hamarább elhagyja, mint eredetileg akarta volna.
* 9. *A nagy és jó kilátású ajtó* a kereszténység terjesztésének lehetősége; a sok ellenség az efezusi zsidók és pogányok. (Csel. 19,9. 23-40; 20,19.)
* 10-12. Timóteus fogadására vonatkozó utasítás.
* 10. L. 4,17; Csel. 19,22. *Az Úr dolga* a keresztény hit terjesztése. *Mint én is*: kiváló dicsérete Timóteus buzgóságának.
* 11. Senki se vesse meg őt: valószínűleg fiatal kora miatt. (Tim. I. 4,12.)
* 12. A görög szövegben hiányzik *tudtotokra adom* kifejezés. Ez a vers szép tanujele annak, hogy Szt. Pál Apollóval benső barátságban élt, és egyáltalán nem féltette tőle apostoli tekintélyét. A *testvérek* Timóteus és Erasztus. (Csel. 19,22.)
* 13-18. *Különböző intelmek*.
* 13-14. Végső figyelmeztetés a pártoskodások kerülésére.
* 15-16. Három kiváló keresztény család ajánlása. *Ők Achajának zsengéi*: ők vették fel elsőknek Achaja tartományában a keresztény hitet.
* A 17. versből kitűnik, hogy Sztefanás, Fortunátus és Achaikus a korintusi hívek nevében és képviseletében jártak Szt. Pálnál Efezusban. *Ami részetekről hiányzott*: a ti jelenlétetek.
* 18. Mind Szt. Pálnak, mind a korintusi híveknek megnyugvására szolgálhatott, hogy a 17. versben említett férfiak által az apostol és lelki gyermekei egymással újra érintkezhettek. *Tartsátok az ilyeneket tiszteletben*, szó szerint: „ismerjétek el őket”, t. i. érdemeiknek megfelelően.
* 19-24. *Üdvözlések*.
* 19. *Ásia egyházai* Efezus és a szomszédos vidékek egyházai. *Akvila* és *Priszcilla*, kik Csel. 18,2. szerint az apostolnak Korintusban szállást adtak, ezen helynek tanúsága szerint később Efezusba költöztek, és Szt. Pál ott is az ő vendégük volt.
* 20. A *testvérek mindnyájan*: az efezusi keresztények. A *szent csók* a béke csókja.
* 21. Az utolsó sorokat Szt. Pál sajátkezűleg írta, míg a levél többi részét tollba mondta.
* 22. Szt. Pál lángoló szeretetének igen jellemző felkiáltása. *Maran Ata* arámi nyelven jelenti: «A mi Urunk eljő», — t. i. az ítéletre. (Más olvasás szerint: «Marana-ta» = Jöjj el, Urunk!) Úgy látszik, hogy ezek a szavak liturgikus formája voltak az őskeresztségnek.
* 23-24. Szt. Pál ezt a nagyszerű levelet az Úr Jézus malasztjának kívánásával és a saját igaz szeretetének hangoztatásával fejezi be.

MÁSODIK LEVÉL
A KORINTUSIAKNAK

Címzés és köszöntés: 1,1-2

2 Kor 1

1 Pál, Isten akaratából Krisztus Jézus apostola, és Timóteus testvér, Isten korintusi egyházának, valamint az összes szenteknek, akik egész Achájában vannak. 2 Kegyelem nektek és békesség Istentől, a mi Atyánktól, és az Úr Jézus Krisztustól!

Pál szenvedése és vigasztalása: 1,3-11

3 Áldott legyen Isten, a mi Urunk Jézus Krisztus Atyja, az irgalom Atyja és minden vigasztalás Istene, 4 aki megvigasztal minket minden szorongattatásunkban, hogy mi is megvigasztalhassuk azokat, akik bármiféle szorongattatásban vannak, azzal a vigasztalással, amellyel Isten minket is megvigasztal. 5 Mert amint bőven van részünk Krisztus szenvedéseiben, úgy bőven van részünk Krisztus által a vigasztalásban is. 6 Ha szorongatást szenvedünk, az a ti vigasztalásotokért és üdvösségetekért van, ha pedig vigasztalásban van részünk, az is a ti megvigasztalásotokért van, amely erőt ad ugyanazoknak a szenvedéseknek az elviselésére, amelyeket mi is elszenvedünk. 7 Szilárd a reménységünk titeket illetően, mert tudjuk, hogy amint társaink vagytok a szenvedésekben, úgy társaink lesztek a vigasztalásban is.

8 Mert nem akarjuk, hogy ne tudjatok, testvérek, a mi szorongattatásunkról, amelyben Ázsiában volt részünk. Módfelett, erőnkön felül próbára tettek minket, úgyhogy még az életünk felől is kétségeink voltak. 9 Sőt magunkban már a halálos ítéletet is elfogadtuk, hogy ne magunkban bízzunk, hanem Istenben, aki feltámasztja a halottakat. 10 Ő megszabadított minket ekkora halálos veszedelemből, és meg is fog szabadítani. Őbenne bízunk, hogy ezután is megszabadít, 11 ha ti is segítségünkre lesztek értünk mondott imáitokkal, hogy a kegyelmi adományokért, amelyeket sokan eszközöltek ki számunkra, sokan adjanak hálát értünk.

A félreértések tisztázása: 1,12-2,11

Pál őszintesége

12 Mert ez a mi dicsekvésünk: lelkiismeretünknek az a bizonysága, hogy egyszerű módon és istenfélő őszinteséggel, nem emberi bölcsesség

A II. Korintusi levél kommentárja

* 1,1-2. *Apostoli üdvözlet*.

* 1. V. ö. Kor. I. 1,1-3. *Timóteus testvér* L. Kor. I. 4,17; 16,10. 11. Ezen helynek tanúsága szerint Timóteus már visszatért volt korintusi küldetéséből, midőn Szt. Pál ezt a levelét írta. *A szentek* = az Achajában lakó keresztények; *Achaja* provincia pedig az ókori Hellász és Peloponnézus, Korintus környéke.

* 3-11. *Hálaadás nagy szorong utasból való megszabadulásért; bizalom az isteni oltalomban.*

* 3-4. Szt. Pál leveleiben az apostoli üdvözletet rendszerint hálaadás követi vagy a neki adott isteni adományokért, vagy azokért a kegyelmekért, melyeket az Úr a szóban forgó egyháznak juttatott. Itt azért ad hálát, hogy Isten őt valamely nagy veszélytől szabadította meg.

* 5. *Krisztus szenvedései* az apostol szenvedései Krisztusért, melyek által mintegy részt vesz az Üdvözítő megváltó művében, Krisztus halálának gyümölcseit az egyes lelkekre alkalmazva. (Kol. 1,24.) Mások szerint Szt. Pál itt a szentek egyességéről, vagyis az egyes híveknek, mint Krisztus tagjainak szenvedéseiről beszél. Az Úr Jézus az érte elviselt szenvedéseket bőséges kegyelmeivel és vigasztalásaival szokta megjutalmazni.

* 6. A Vulgáta a görög mondat második tagját kétszer fordította le. *A ti vigasztalástokért és üdvösségtekért*, t. i. történik ez; ugyanígy egészítendők ki a mondat következő tagjai is. Szt. Pál szenvedései az egyház tagjainak kegyelmeket eszközölnek ki, és így híveinek javára szolgainak ; de vigasztalásai is minden hívének örömét alkotják. *Erőt ád*, t. i. nektek.

* 7. A közösen elviselt szenvedések közös dicsőséget és jutalmat is szereznek.

* 8. Szt. Pál itt egy a közelmúltban kiállt nagy veszedelemről kezd beszélni. Egyes magyarázók a Csel. 19,23-40-ben leírt efezusi zendülésre gondolnak, mások a Kor. I. 16,9-ben említett üldözésre, ismét mások súlyos betegségre vagy valamely előttünk ismeretlen halálos veszedelemre. Asia provincia Efezust és környékét foglalta magában. *Úgy hogy még eleiünket is meguntuk,* a görög szöveg szerint: «úgy hogy még életünk felől is kétségben voltunk».

* 9. *A halál válasza* a tagadó válasz arra a kérdésre: «Vajjon életben maradunk-e?» Mások ezt a verset így fordítják : «Sőt magunk is halálra szántuk magunkat» stb. A halottak feltámasztása az isteni mindenhatóságnak legnagyobb földi ténye. Szt. Pál azt mondja, hogy a halálos veszélyből (vagy betegségből) való megszabadulást egyedül az isteni mindenhatóságtól várhatta.

* 10. *Oly nagy veszedelmekből*, a görög szerint: «oly nagy halálból» (a biztos halálból).

* 11. *A nekünk jutott ajándék* a halálos veszélyből való megszabadulás ténye, melyért nemcsak Szt. Pál, hanem egyházközségei is hálát adnak Istennek.

* 12-14. *Az apostol dicsősége: lelkiismeretének megnyugtató tanúbizonysága*.

* 12. Szt. Pál azért számít egyházainak a 11. versben említett közös hálaadására, mert mindenütt önzetlenül, csak Isten dicsőségét keresve hirdette az evangéliumot. Szívünk szó a görögben hiányzik. Nem testi bölcseségben: nem világias bölcseséget hirdetve. L. Kor. I. 1,18-2,9. *Kiváltképen pedig nálatok*: Szt. Pál a korintusi egyháztól semmiféle anyagi segélyt sem fogadott el. (11,9; 12,13.)

* 13. Szt. Pál védekezik korintusi ellenfeleinek azon vádja ellen, hogy levelei nem fejezik ki őszintén lelkének érzelmeit.

szerint, hanem Isten kegyelmével jártunk a világon, kiváltképpen nálatok. 13 Hiszen nem írunk nektek mást, mint amit olvastok és meg is értetek – remélem, hogy teljesen meg fogjátok érteni, 14 mint ahogy részben már meg is értettetek minket –, hogy mi a ti dicsekvésetek vagyunk, ugyanúgy, ahogy ti is a miénk, a mi Urunk Jézus napján.

Az útitervek megváltozása

15 Ezzel a bizalommal akartam hozzátok menni a múltkor, hogy másodízben legyen részetek a kegyelemben, 16 és aztán tőletek átmenni Makedóniába, és Makedóniából ismét visszatérni hozzátok, hogy ti kísérjetek el Júdeába. 17 Amikor tehát ezt akartam, vajon könnyelmű voltam? Vagy amit tervezek, azt emberi módon tervezem, úgyhogy nálam az »igen, igen« egyben »nem, nem« is? 18 Isten hűségére mondom, hogy hozzátok intézett beszédünkben nincs: »igen« is meg »nem« is. 19 Mert Isten Fia, Jézus Krisztus, akit köztetek hirdettünk, én, Szilvánusz és Timóteus, nem volt »igen« is meg »nem« is, hanem az »igen« valósult meg benne. 20 Mert ahány ígérete csak van Istennek, mind »igen» lett őbenne. Ezért az »ámen« is általa hangzik fel tőlünk Isten dicsőségére. 21 Aki pedig megerősít minket veletek együtt Krisztusban, és aki felkent minket, az Isten, 22 és ő az, aki pecsétjével megjelölt minket, s foglalóként a Lelket adta szívünkbe.

23 Istent hívom tanúnak magam mellett, hogy irántatok való kíméletből nem mentem el eddig Korintusba. Mert nem uralkodni akarunk hiteteken, hanem örömötök segítői vagyunk, hiszen a hitben erősen álltok.

* 14. *Aminthogy részben el is ismertétek*. A mondat alanya: a jóakaratú, Szt. Pállal szemben nem ellenséges korintusi hívek. *A mi Urunk Jézus Krisztus napja* az utolsó ítélet napja, midőn is a korintusi híveket öröm, büszkeség és hála fogja eltölteni, hogy Szt. Pál volt az apostoluk, és ő is örömmel fogja szemlélni híveinek örök dicsőségét, abban a tudatban, hogy dicsőségük jelentékeny fokát neki köszönhetik.

* 15-23. *Szt. Pál megokolja eredeti úti tervének megváltoztatását*. V. ö. Kor. I. 16,5-9. Az apostol eredetileg azt tervezte, hogy Efezusból közvetlenül Korintusba megy, onnan macedóniai egyházaiba, Macedóniából visszatér Korintusba, és onnan megy Jeruzsálembe. (Kor. II. 1,15. 16.) De azon hírek után, melyeket Klóé házanépe (Kor. I. 1,11.), Sztefanás, Fortuna tus és Achaikus (Kor. I. 16,15-18.) neki a korintusi egyház állapotáról hoztak, jónak látta úti tervét megváltoztatni, önmaga helyett egyelőre Timóteust (Kor. I. 16,10.) és utána Titust (Kor. II. 7,6. skk.) küldeni Korintusba, a maga részéről előbb Macedónia egyházait meglátogatni és csak ezután menni Achajába, hogy híveinek ideje legyen a Kor. I-ben korholt hibák kiküszöbölésére, és hogy ilymódon az apostolnak korintusi látogatása úgy neki, mint híveinek legnagyobb örömére, épülésére és lelki hasznára legyen. Szt. Pálnak korintusi ellenségei azonban az apostol úti tervének gyöngédségből történt megváltoztatását állhatatlanságnak tüntették fel. Ez arra kényszerítette Szt. Pált, hogy úti tervének megváltoztatását megokolja, és az állhatatlanság vádját visszautasítsa.

* 15. *Ezzel a bizalommal*: L.13.14. v. *A második kegyelem*: Szt. Pálnak harmadik apostoli útjában tervezett második tartózkodása Korintusban, macedóniai útja után, miután először már Efezusból is egyenesen hozzájuk akart menni. Más (kevésbbé helyes) magyarázat szerint a második kegyelem Szt. Pálnak második korintusi tartózkodása (illíriai útja után?) vagy pedig Korintusba érkezése Kor I. megírása után. A kegyelem általában minden malasztot és lelki örömöt jelent, mely Szt. Pálnak korintusi tartózkodásából híveire áradhatott.

* 17. *Test szerint*: emberi szeszély szerint. *Majd Igen van, majd Nem*? véleményemet szeszélyesen és állhatatlanul változtatom-e? A görög szöveg Igen és Nem szavakat megkettőzteti és ezzel az állítást még hatásosabbá teszi.

* 18. *Hű az Isten!* esküforma, mely szinte megfelel a «Bizony Isten!» felkiáltásnak. A mi beszédünk vagy Szt. Pálnak szava általában, vagy a tőle hirdetett evangélium. Az utóbbi jelentést a 19. vers valószínűbbé teszi. *Nincs: Igen és Nem*, t. i. egyszerre.

* 19. Az apostol tanítása Jézus Krisztusról nem változna tik, mert Isten Fia, ki tárgya az evangéliumi tanításnak, állandóan ugyanaz. *Szilvánus* a Csel. 15,40-ben és azután többször is említett Szilásnak teljes neve. Timileus: L. Csel. 16,1; Kor. I. 16,10. stb. Mindketten Szt. Pálnak tanítványai és az evangélium hirdetésében segítő társai.

* 20. Az ószövetségben adott messiási ígéretek és jövendölések Krisztusban teljesedtek be. Ámen («Úgy legyen») szót az isteni tisztelet alkalmával a hívek felelték a papnak Krisztus nevében mondott imádságára, melyet így a maguk könyörgésének ismertek el. (L. Kor. I. 14,16.)

* 21. *Krisztusban*, a görög szerint: «Krisztusra vonatkozólag». A *megerősítés* az állhatatosság kegyelme. *Veletek együtt* az apostolnak kedves gyöngédségét mutatja hívei iránt. *Aki felkent minket*, t. i. az apostoli tisztségre a Szentlélek által.

* 22. A *megpecsételés* a keresztség szentségi adományainak közlésében állt, a *Lélek záloga* pedig a megszentelő malaszt,

2 Kor 2

1 Azt tettem fel magamban, hogy nem megyek ismét szomorúsággal hozzátok. 2 Mert ha én megszomorítlak titeket, ugyan ki az, aki megörvendeztet engem, ha az nem, akit én megszomorítok? 3 És arról a dologról is azért írtam nektek, hogy amikor majd odamegyek, ne érjen engem szomorúság azok miatt, akiknek örülnöm kellene, mert meggyőződésem mindnyájatokról, hogy az én örömöm mindnyájatok öröme. 4 Hiszen szívemnek nagy szorongattatásából és aggodalmából írtam nektek sok könnyhullatás közepette, nem azért, hogy szomorúságot okozzak nektek, hanem hogy megismerjétek, milyen szeretettel vagyok elsősorban irántatok.

Buzdítás a megbocsátásra

5 Ha nekem valaki szomorúságot okozott, nem engem szomorított meg, hanem részben, hogy ne túlozzak, mindnyájatokat. 6 Elég az ilyennek az a büntetés, amely a többség részéről érte. 7 Most pedig, éppen ellenkezőleg, inkább bocsássatok meg neki, és vigasztaljátok meg, hogy a nagyon mély bánat valamiképpen el ne emésszе őt. 8 Éppen ezért kérlek titeket, tanúsítsatok iránta szeretetet. 9 Hiszen azért is írtam, hogy próbára tegyelek titeket, és megtudjam, vajon mindenben engedelmesek vagytok-e? 10 Akinek pedig ti megbocsátotok valamit, annak én is megbocsátok; mert én is, amikor megbocsátottam, ha volt mit megbocsátanom, azt értetek tettem Krisztus színe előtt, 11 hogy be ne hálózzon minket a sátán, mert nem ismeretlenek előttünk az ő szándékai.

Az apostoli szolgálat dicsősége és szükségszerűsége: 2,12-5,10

Pál Krisztus jó illata

12 Amikor Troászba érkeztem Krisztus evangéliumának hirdetésére, bár a kapu nyitva volt előttem az Úrban, 13 nem volt nyugalma lelmely jogot ad a Szentháromságnak örök látására és bírására a mennyei boldogságban.

* 23. A mondat első része hiányos (hebraizáló) esküforma, mely így egészítendő ki: «ha nem mondok igazat». *Iránta-tok való kíméletből*: Szt. Pál nem akarta, hogy az első levelében korholt hibák őt szigorú fellépésre kényszerítsék, hanem előbbi levele és személyes megérkezése között korintusi híveinek időt akart adni a visszaélések megszüntetésére. *Nem uralkodunk* szavakkal a görög szövegben a 24. vers kezdődik. Szt. Pál nem akar zsarnoki módon uralkodni hívei felett. *A hitben erősen álltak*: újabb gyöngédsége Szt. Pálnak, mely azonban azt is magában foglalja, hogy *más tekintetben* vannak kifogásai.

A 2. *fejezet* még az 1. fejezet gondolatköréhez tartozik és annak folytatása.

* 2,1-4. *Az apostol nem akarta híveit eljövetele alkalmával megszomorítani, hanem nekik és önmagának kölcsönös örömöt és vigasztalást akart szerezni.*

* 1. *Magamban* szóval Szt. Pál szép ellentétes párhuzamot állít fel ezen vers és 1,23. között. *Szomorúsággal*: szomorú lélekkel, és feddéseimmel nektek is szomorúságot okozva.

* 2. Szt. Pál maga is örömét akarja találni korintusi hívei között; de ha ő maga (bár kényszerűségből) megszomorítaná őket. hogyan várhatná azt, hogy megszomorított hívei neki örömöt szerezzenek?

* 3. *Azt a dolgot*: előbbi levelében a vérfertőzőre vonatkozó részt. (Kor. I. 5.) V. ö. fejezetünknek 5-11. verseit. Szt. Pál még Korintusba érkezése előtt, írásbeli úton akarta ezt a nehéz és kényes ügyet elintézni, hogy személyes jelenléte alkalmával ne okozzon magának és híveinek kölcsönös fájdalmat.

* A 4. vers igen mély bepillantást enged Szt. Pálnak híveit mélységesen szerető apostoli lelkébe. *Nem azért, hogy szomorúságot okozzak nektek*: szomorúságtok csak szükséges feltétele volt a nagyobb lelki jónak.

* 5-11. (Kitérés.) *Szt. Pál az egyházból kizárt nyilvános bűnöst visszafogadja az egyházba*.

* 5. *Valaki*: a Kor. I. 5-ben említett vérfertőző. *Nem engem*: nemcsak engem. *Részben*: bizonyos tekintetben. *Hogy terhetekre* ne legyek: hogy ne túlozzak. Ezek a szavak részben szóhoz kapcsolódnak; ugyanis, mint a – 6. versből látszik, nem az egész korintusi egyházközség, hanem csak annak többsége zárta ki Szt. Pál parancsára a nyilvános bűnöst önmagából, a többiek nem látták be teljesen bűnének súlyos voltát. (V. ö. Kor. II. 12,21.)

* 7-8. Az egyházból kizárt bűnös a kiközösítés hatása alatt mélyen megbánta vétkét, úgy hogy most már maga Szt. Pál kéri híveit, fogadják őt szeretettel vissza az egyházba.

* 9. *Írtam*: előbbi levelemben.

* 10. Amint Szt. Pál apostoli hatalmával és Jézus Krisztus nevében kizárta a nyilvános bűnöst az egyházból (Kor. I. 5,4. 5.), úgy most ugyancsak az Úr Jézus nevében (= *személyében*) visszafogadja őt az egyházba.

* 11. *Hogy be ne hálózzon minket a sátán*, hogy túlságos szigorúságunkkal talán hithagyásra ne vigyük a szóban forgó, megtérni kész bűnöst.

* 12-17. *Szt. Pál troási és macedóniai útjában nagy lelki gyötrelmei közölt is mindenfelé Krisztus jóillatát terjesztette.*

* 12. *Troásba érkeztem*: Efezusból való távozásom után. *A nyitott ajtó az Úrban* az evangélium hirdetésének lehetősége. (V. ö. Kor. I. 16,9.)

kemnek, mert nem találtam ott Títusz testvéremet, azért búcsút vettem tőlük, és Makedóniába mentem. **14** De hála legyen Istennek, aki mindig diadalra segít minket Krisztusban, és az ő ismeretének jó illatát minden helyen elterjeszti általunk! **15** Mert Krisztus jó illata vagyunk az Istenért azok közt, akik üdvözülnek, és azok közt is, akik elvesznek. **16** Ezeknek halált hozó halotti szag, azoknak pedig az élet éltető illata. De ki alkalmas erre? **17** Mert mi nem vagyunk olyanok, mint igen sokan, akik meghamisítják Isten igéjét, hanem őszintén, mintegy Istenből beszélünk, Isten előtt, Krisztusban.

2 Kor 3

Az új szövetség szolgálata

1 S most kezdjük-e újra ajánlani magunkat? Talán nekünk is szükségünk van, mint egyeseknek, hozzátok szóló vagy tőletek való ajánló levelekre? **2** A mi levelünk ti vagytok, beírva a szívünkbe, ismeri és olvassa azt minden ember. **3** Mert nyilvánvaló veletek kapcsolatban, hogy Krisztus levele vagytok, amely a mi szolgálatunk által készült, nem tintával, hanem az élő Isten Lelkével írva, nem kőtáblákra, hanem a szív húsból való tábláira **{Kiv 24,12; Ez 11,19}**.

4 Isten iránt ilyen bizalmunk Krisztus által van. **5** Nem mintha magunktól, mintegy saját erőnkből képesek lennénk bármit is kigondolni, ellenkezőleg: a mi képességünk Istentől van. **6** Ő tett minket alkalmassá arra, hogy az Újszövetség szolgái legyünk, nem a betűé, hanem a Léleké: mert a betű öl, a Lélek pedig éltet.

* 13. *Nekik*: a troási kereszténynek. Szt. Pál lelki gyötrelmének oka nem annyira Titus távolléte volt, hanem az aggodalom a korintusi egyház állapota fölött, melyre vonatkozólag Titustól várt jobb híreket. *Macedóniába menék*: V. ö. Csel. 20,1.

* 14. Szt. Pál azért ad *hálát Istennek* és azért beszél *diadalról*, mert Macedóniában találkozott. Titussal. és tőle a korintusi egyház állapotát illetőleg többé-kevésbbé jó híreket hal ott. (7,5. skk.) *Az ő ismeretének illata* szó kép, mely az Úr Jézus személyének és evangéliumának ismeretét és a benne való hitet jelenti, mint Isten előtt igen kedves dolgot. (V. ö. az ószövetségi „jóillatú áldozatot". Móz. III. 1,9.)

* 15. Az előbbi vers szóképének folytatása: maga az evangélium hirdetője is mintegy jóillatú áldozat Isten előtt. *Krisztus jóillata vagyunk*: mert ő tölti el apostolainak lelkét. *Akik elvesznek*: akik a saját hibájukból nem hisznek és így elkárhoznak. A vers utolsó része szépen fejezi ki azt a nagy igazságot, hogy Isten a munkát jutalmazza, nem pedig az eredményt, mely nem a munkálkodótól függ.

* 16. *A halál illata, az élet illata*, a görög szerint: «halálos illat», «éltető illat». Jézus Krisztus ismerete élet vagy halál forrása aszerint, amint azt alázatos szívvel elfogadjuk, vagy önmagunktól eltaszítjuk. V. ö. Luk. 2,34. 35; Ján. 9,39-41. *Erre*: Krisztus jóillatának (az evangélium ismeretének) terjesztésére. Oly szó a görögben nem olvasható. A kérdésre Szt. Pál nem felel közvetlenül, de a – 17. versben megvan a közvetett válasz: csak az alkalmas az evangélium hirdetésére, aki ezt önzetlenül, egyedül Jézus Krisztusért teszi. *Mi*; Szt. Pál és az evangéliumot hirdető társai. *Igen sokan*: a saját hasznukat vagy dicsőségüket kereső álapostolok. *Meghamisítják az Isten igéjét*: a saját egyéni véleményeikkel és bölcseségükkel. V. ö. Kor. I. 3,11. skk. A görög kifejezés azt is jelentheti, hogy az álapostolok a saját anyagi érdeküket keresik az Isten igéjének hirdetésével. A kettős *hanem* az állítás fokozására szolgál. *Őszintén*: tiszta, önzetlen lelkülettel. *Mintegy az Istenből*: isteni sugallatra. Krisztusban: Krisztussal való benső lelki egyesülésben. (12,19; Gal. 2,20. stb.)

* 3,1-3. *Szt. Pálnak, az apostolnak nincs szüksége senkitől sem ajánló levélre; az ő ajánló levele az általa alapítóit korintusi egyház.*

* 1. *Újra*: úgy látszik, hogy Kor. I. egyes helyeit Szt. Pál ellenségei az apostol önajánlásának mondták. *Némelyek*: az egyes, egyházközségek tagjai (és egyes tanítói) ajánló iratokat szoktak kérni egyházi elüljáróiktól (püspökeiktől), ha idegenbe mentek. V. ö. Kor. I. 16,3. Itt valószínűleg Jeruzsálemből jött zsidókeresztényekről van szó.

* 2. *A mi szívünkbe írva*: az apostol mélységes szeretete hívei iránt. *Ismeri és olvassa minden ember*: a korintusiak hite és keresztény élete minden ember előtt ismerete.

* 3. A hasonlat folytatása. *Melyet mi szolgáltattunk*: V. ö. Kor. I. 9,2. *Az élő Isten lelke* a Szentlélek malasztja. Nem érzéketlen kőtáblákra, mint az ószövetségi törvény (v. ö. Móz. II. 31,18; V. 9,10.), hanem *a szívnek hústábláira:* Szt. Pál szívébe, mely annyira szereti híveit. V. ö. Jer. 31,33. (Ez. 11,19; 36,26.)

* 4-11. *Az apostol az újszövetségnek szolgája, melynek dicsősége sokkal nagyobb az ószövetség múlandó dicsőségénél.*

* 4. *Ilyen bizodalmunk*: amilyen az 1-3. versben mondottakból következhetik. *Krisztus állal az Isten iránt*: Szt. Pál apostolt munkáinak minden sikerét Isten malasztjának és Krisztus közvetítésének köszöni. Ezt a gondolatot bővebben kifejti az 5. vers. *Elegendők, elégséges voltunk*, a görög

7 Ha már a halálnak a betűkkel, kövekre írt
szolgálata dicsőséges volt, úgyhogy Izrael fiai
nem nézhettek Mózes arcára arcának mulandó di-
csősége miatt, 8 hogyne lenne még dicsőségesebb
a Lélek szolgálata? 9 Mert ha már a kárhoztatás
szolgálata dicsőséges, sokkal dicsőségesebb a
megigazulás szolgálata. 10 Sőt, ami ott dicsőséges
volt, ezen túláradó dicsőség miatt már nem is di-
csőséges. 11 Mert ha a mulandó dicsőséges, sokkal
dicsőségesebb a maradandó.

12 Mivel tehát ilyen reménységünk van, nagy
nyíltsággal beszélünk, 13 s nem úgy viselkedünk,
mint Mózes, aki leplet helyezett arcára {Kiv
34,33.35}, hogy Izrael fiai ne lássák annak a végét,
ami mulandó. 14 De értelmük eltompult. Hisz
mind a mai napig, amikor az Ószövetséget olvas-
sák, ott van ugyanaz a lepel, nincs levéve, mert az
csak Krisztusban tűnik el. 15 Sőt, mind a mai na-
pig, mikor Mózest olvassák, lepel takarja szívü-
ket. 16 *De amikor az Úrhoz fordul, elvétetik a le-*
pel {Kiv 34,34}. 17 Mert az Úr Lélek, s ahol az Úr
Lelke, ott a szabadság. 18 Mi pedig mindnyájan,
miközben fedetlen arccal szemléljük az Úr dicső-
ségét {Kiv 16,7}, ugyanarra a képmásra változunk át
dicsőségről dicsőségre az Úr Lelke által.

szerint: «alkalmasok». «alkalmas voltunk». *Mint önmagunkból*: a magunk erejéből. V. ö. Kor. I. 3,4-9. Ján. 15,5.

* 6. *Az új szövetség* az üdvösségnek Krisztus által hozott új rendje, az evangélium, mely egyszersmind a Léleknek (a Szentléleknek, v. ö. Róm. 2,29: 7,6; Zsid. 10,29.) szolgálata. *A betű szolgálata* a kőtáblákra vésett ószövetségi törvény. *A betű öl*: az ószövetség csak felébresztette az emberekben a bűntudatot, sőt nehéz parancsaival nem egyszer a bűnnek oka is volt (Gal. 3,19.), de benső megigazulást önmagától nem adhatott. V. ö. Róm. 7,5. skk.; 8,10. skk.; Kor. I. 15,56. *A Lélek életet ad*: igazi, benső megigazulást. V. ö. Róm. 8,2. stb.

* 7-11. Hármas összehasonlítás az ó- és az újszövetségi törvény között, mely feltünteti az utóbbinak kiválóságát az előbbi fölött.

* 7. Az ószövetségi törvény a *halálnak szolgálata*: L. az előbbi vers magyarázatát. A kövek az ószövetségi törvénytáblák. (Móz. II. 31,18; V. 9,10.). Mózes épúgy közvetítője az ószövetségi törvénynek, mint az apostolok az újszövetségnek. Mózes *arcának múlandó dicsősége* annak múló ragyogása volt Istennel való társalgásai után (Móz. II. 34,29-35.); de ez a múlandó ragyogás találó előképe az egész ószövetség múlandó jellegének.

* 8. A kisebb dologról a nagyobbra való következtetés.

* 9. Az ószövetség a *kárhoztatás* szolgálata, mert bizonyos tekintetben oka a bűnnek (L. 6. v.), és így kihívja Istennek kárhoztató ítéletét a bűnös ellen. (V. ö. Móz. V. 27,26.) Az újszövetség az igazságosság szolgálata, mert benső megigazulást szerez.

* 10. *Ami abban a részben megdicsőült*: az ószövetség, melynek dicsősége elenyészik az újszövetségnek túláradó dicsősége mellett.

* 11. *Ami múlandó* (L. a 7. v. jegyzetét): az ószövetségi törvényhozásnak előkészítő jellege volt az evangéliumi törvényre (Gal 3,24.), és ennek eljövetelével betöltötte hivatását. (Zsid. 8,13.)

* 12-18. *Szt. Pál apostoli nyíltsággal hirdeti az evangéliumot*.

* 12. *Ilyen reménységünk*: az apostoli méltóságnak tudata, és a mennyei dicsőségnek reménye. *Nagy nyíltsággal:* apostoli bátorsággal; L. a 13. versben Szt. Pálnak saját magyarázatát. A 13. v. hiányos mondat: nem *teszünk* úgy, mint Mózes» stb. *Arcán azt, ami múlandó*: arca ragyogásának elmúlását; a görög szerint; «a mulandónak (= arca ragyogásának és egyszersmind a mulandó ószövetségi törvénynek) végét».

* A 14-17. v. kitérés: a zsidóság szívét lepel borítja, mely elfödi előttük a Szentírásnak valódi értelmét.

* 14. A *lepelben*, mellyel Mózes eltakarta arcának ragyogását, midőn a néphez beszélt, Szt. Pál annak előképét látja, hogy az elfogultság, mint a szentírás fölött elterülő lepel, megakadályozza a zsidó népet az evangéliumi igazság felismerésében; nem értik meg, hogy a mózesi törvény Krisztus eljövetelével hatályát vesztette.

* 15. *Mikor Mózest olvassák*: a zsinagóga isteni tiszteletén.

* 16. *Megtér az Úrhoz*, t. i. Izrael népe, vagy mások szerint: az ő szívük. V. ö. Róm. 11,25-27.

* 17. *Az Úr a Lélek*. Szt. Pál egyáltalán nem tanítja Krisztusnak és a Szentléleknek személyi azonosságát, hanem mint a következő kifejezés (az Úr Lelke) mutatja, ugyanazt mondja, amit Ján. 14,18. 26; 15,26; 16,13. 14-ben is olvassunk: a Szentlélek a Fiúnak lelke. A vers második része azt fejezi ki, hogy az újszövetségi törvény a szabadság törvénye. (V. ö. Gal. 4. fejezet; 5,13.)

2 Kor 4

1 Mivel tehát ilyen szolgálatunk van, miután
irgalmasságot nyertünk, nem csüggedünk el, 2 ha-
nem lemondunk a gyalázatos alattomosságról,
nem járunk álnokságban, és nem hamisítjuk meg
Isten igéjét, hanem az igazság hirdetésével ajánl-
juk magunkat minden ember lelkiismeretének Is-
ten előtt.

3 Ha a mi evangéliumunk mégis el van ta-
karva, azok előtt van eltakarva, akik elvesznek,
4 akikben ennek a világnak az istene elvakította a
hitetlen értelmet, hogy az Isten képmásának,
Krisztusnak dicsőségéről szóló evangélium fénye
ne ragyogjon fel számukra. 5 Mi ugyanis nem ön-
magunkat hirdetjük, hanem Jézus Krisztust, az
Urat; önmagunkat pedig mint a ti szolgátokat Jé-
zusért. 6 Mert Isten, aki azt mondta: *»A sötétség-
ből világosság ragyogjon fel«,* maga támasztott
világosságot szívünkben, hogy felragyogjon Isten
dicsőségének ismerete Jézus Krisztus arcán.

Szenvedni és megdicsőülni Krisztussal

7 Ez a kincsünk pedig cserépedényben van,
hogy a rendkívüli erőt Istennek tulajdonítsuk és ne
önmagunknak. 8 Mindenfelől szorongatnak min-
ket, de agyon nem nyomnak; bizonytalanságban
vagyunk, de nem esünk kétségbe; 9 üldözést szen-
vedünk, de elhagyatottak nem vagyunk; földre te-
rítenek, de el nem veszünk; 10 állandóan hordoz-
zuk testünkben Jézus halálát, hogy Jézus élete is
nyilvánvaló legyen testünkben. 11 Mert minket,
élőket, szüntelenül halálra adnak Jézusért, hogy
Jézus élete is nyilvánvaló legyen halandó testün-
kön. 12 Bennünk tehát a halál munkálkodik, ben-
netek pedig az élet.

13 Mivel azonban a hitnek ugyanaz a lelke
van bennünk, mint amiről írva van: *»Hittem, azért
szóltam«* **{Zsolt 116,10G}**, mi is hiszünk, és ezért be-
szélünk. 14 Hiszen tudjuk, hogy aki az Úr Jézust
feltámasztotta, minket is fel fog támasztani Jézus-
sal, és veletek együtt elébe állít. 15 Mert minden
értetek van, hogy a kegyelem bőséges kiáradása
miatt egyre többen adjanak hálát Isten dicsősé-
gére. 16 Éppen ezért nem csüggedünk el, sőt, még
ha a mi külső emberünk romlásnak indul is, a

* 18. Szt. Pál képletes beszédének alapja: Mózes ragyogó arca (13. v.). *Mi mindnyájan*: az apostolok. *Fedetlen arccal szemlélvén az Úr dicsőségét*: az evangélumi tanításban, és egykor majd tökéletesen a mennyei boldogságban. *Ugyanazon képmássá fogunk átváltozni*: a Szentlélek benső működése lelkünket egyre jobban átalakítja az Úr Jézus hasonlatosságára, úgy hogy egyre nagyobb mennyei dicsőségre nyerünk jogot.

* 4,1-6. *Az evangélium, melyet Szt. Pál önzetlenül hirdetett, ragyogó világosság minden jóakaratú ember számára.* Ezek a versek még az előbbi fejezet utolsó gondolatkörét folytatják.
* 1. *Ily szolgálatunk*: az evangélium hirdetésének apostoli tisztsége. *Aminthogy irgalmasságot nyertünk*: Szt. Pál a neki jutott apostoli méltóságot sohasem tulajdonítja a saját érdemeinek, hanem egyedül Isten végtelen irgalmának. V. ö. Kor. I. 15,10; Gal. 1,15. 16. stb. *Nem csüggedünk el*: mindig bízhatunk az Úr segítségében, mert ő választott ki minket az apostoli tisztségre.
* 2. *Lemondunk a gyalázatos alattomosságról*; egyáltalán nem éltünk és nem élünk ezzel. *A gyalázatos alattomosság* a korintusi tévtanítók *álnoksága* volt, mellyel *meghamisították óz Isten igéjét*, hogy azt (önmagukkal együtt) a korintusiak előtt tetszetősebbé tegyék. Velük ellentétben Szt. Pál csak az evangéliumi *igazság* egyszerű *hirdetésével ajánlja magát* a jóakaratú embereknek. *Isten előtt*: csak Isten tetszését keresve.
* 3-4. Közbevetett mondat. *El van takarva*: a 3,13-ban megkezdett képnek folytatása. Szt. Pál azt mondja, hogy az általa hirdetett tiszta és egyszerű evangéliumi igazságot csak azok nem ismerik meg, akik azt a saját hibájukból nem akarják megismerni. *E világ istene* a gonosz lélek, ki a világot a bűn hatalmában tartja. (V. ö. Ján. 8,44; 12,31; 14,30; Ef. 2,2; 6,12.) *A hitetlen értelmet*: a hitetlenek értelmét, hogy ne ismerjék meg azt a fölséges képet, melyet Isten az emberiségnek az evangéliumban mutatott Krisztus dicsőségéről. Számukra szó a görögben hiányzik.
* 5. Szt. Pál a tanításban nem önmagát és a saját bölcseségét hirdeti, mint a korintusi tévtanítók, hanem egyedül Jézus Krisztust. A vers végéhez v. ö. Kor. I. 4,1; 9,19. skk.
* 6. *Hogy a sötétségből világosság ragyogjon*, a görögben főmondat: „A sötétségből ragyogjon világosság!" (Móz. I. 1,3.) Ugyanaz az Isten, aki a teremtés alkalmával a világosságot létrehozta, Krisztus által felragyogtatta apostolainak szívében az evangélium világosságát az egész emberiség lelki megvilágítására. (V. ö. Ján. 1,4. 5; Ef. 3,9.) *Jézus Krisztus arcán*, a görög szöveg szerint: „Jézus Krisztus személyében", ki közvetítője, de egyúttal tárgya és középpontja az evangéliumi tanításnak.
* 7-18. *Az apostolok földi élete állandó vértanuság, de rájuk a feltámadás dicsősége vár*.
* 7. *Ez a kincsünk*; az apostoli méltóság. A törékeny *cserépedény* a gyönge emberi test. (Talán célzás Szt. Pál gyönge testalkatára, v. ö. 10,10.) Ilymódon mindenki előtt nyilvánvaló lehet, hogy a Szt. Pál által elért nagyszerű eredmények voltaképen Istennek művei, melyeknek ő csak eszköze.
* 8-12. Szt. Pál gyönyörű ellentétes párhuzamokban vázolja a saját áldozatos apostoli életét.
* 10. *Jézus halálát hordozzuk testünkön*: az érte elviselt szenvedésekben. (V. ö. 1,5.) *Jézus élete nyilvánvaló lett* Szt. Pál testén, mert az apostolnak élete és működése fényes tanúbizonysága a feltámadása után örökké élő Jézus Krisztus

belső emberünk mégis napról napra megújul. 17 Ez a mi mostani, könnyű szenvedésünk ugyanis a dicsőségnek igen nagy, örök mértékét szerzi meg nekünk. 18 Ha nem a látható dolgokra figyelünk, hanem a láthatatlanokra. Mert a látható: ideigvaló, a láthatatlan pedig örökkévaló.

2 Kor 5

Reménység

1 Tudjuk ugyanis, hogy ha ez a mi földi sátrunk leomlik, Istentől kapunk hajlékot, nem kézzel alkotott, örök házat az égben. 2 Azért is sóhajtozunk ebben a testben, mert vágyakozunk felölteni rá égi hajlékunkat, 3 hogy ha le is kell vetkőznünk, mezítelennek ne bizonyuljunk. 4 Mert amíg ebben a sátorban vagyunk, roskadozva sóhajtozunk, mivel nem azt akarjuk, hogy levetkőztessenek, hanem hogy felöltöztessenek, s így azt, ami halandó, elnyelje az élet. 5 Aki pedig felkészített erre bennünket, Isten az, aki foglalóként a Lelket adta nekünk.

6 Ezért mindenkor bizakodunk, és tudjuk, hogy amíg a testben élünk, távol járunk az Úrtól, 7 mert hitben járunk, és nem szemlélésben. 8 De bizakodunk, s jobban szeretnénk kiköltözni a testből, és elérkezni az Úrhoz. 9 Ezért igyekszünk is

erejének. Más magyarázók az apostol jövendő feltámadására gondolnak.

* 11. A 10. versnek hiteles magyarázata. *Akik élünk*: akik Krisztusban lelki életet élünk. (Mások szerint: „amíg csak élünk”, vagy: akik a sok halálveszedelem közt mégis életben maradunk.)

* 12. *A halál munkálkodik* Szt. Pálban az őt érő sok szenvedés által. *Bennetek pedig az élet*: célzás a korintusi hívek nyugalmas életére.

* 13. *A hit* a következő versek tanúsága szerint itt a reményt és bizalmat jelenti. *A hitnek ugyanaz a lelke*: a reménységet bennünk munkáló Szentlélek, aki az idézett zsoltárt (115,1.) is sugalmazta, melyben a szent szerző nagy veszedelemből való szabadulásért ad hálát Istennek.

* 14. A keresztség szentsége minket Jézus Krisztus titokzatos testének tagjaivá tett, és így jogot ad a dicsőséges feltámadásra Krisztus hasonlatossága szerint. *Eléje állít,* t. i. Krisztus ítélőszéke elé, az örök jutalom elnyerésére. *Veletek együtt* az apostol mély alázatosságának és hívei iránt érzett szeretetének szép kifejezése.

* 15. *Minden értetek van:* Szt. Pálnak minden szenvedése híveinek javára szolgál. (V. ö. 1,6.) A vers második része a görögben így hangzik: „hogy a kegyelem, többek által megnövekedve, a hálaadást bőségessé tegye Isten dicsőségére”. Úgy a Vulgátának, mint a görög szövegnek értelme az, hogy a korintusiaknak jutott sok kegyelem őket Isten iránt való mélységes hálára indítja, a buzgó hálaadás pedig a kegyelmeknek újabb bőségét eszközölje ki számukra.

* 16. *A külső ember* a látható test, melyet a sok szenvedés egyre közelebb visz a halálhoz. A belső ember a Krisztus által a természetfölötti életre hívott ember, ki a kegyelem állapotában napról-napra nagyobb tökéletességre jut.

* 17. A rövid földi élet szenvedéseinek elviselése, melyet a kegyelem oly annyira meg is könnyít, mérhetetlen örök dicsőséget biztosít számunkra. (Róm. 8,18.)

* 18. A keresztény ember világfelfogását a természetfölötti szempontoknak kell irányítaniuk. *A látható dolgok* a földiek, a *láthatatlanok* a mennyei javak.

* 5,1-10. *Szt. Pálnak forró vágya az égi haza, mint megérdemelt jutalom után*. Ez a szakasz az előbbi fejezet utolsó gondolatkörét folytatja.

* 1. *A mi földi sátorházunk* a halandó test, melyet Szt. Pál épen múlandósága miatt könnyen fölszedhető sátorhoz hasonlít. *Az Istentől, nem emberi kézzel alkotott örök házunk* a feltámadásban megdicsőült test. Szt. Pál oly biztosan reméli a feltámadás dicsőségét, hogy arról mint már jelen dologról beszél: *van épületünk*.

* 2. *Sóhajtásunk ebben*: földi életünkben epedve várjuk a mennyei dicsőséget. *Égi hajlékunkat arra felölteni óhajtjuk:* az emberi természet borzad a halál megsemmisülésétől, és halál nélkül óhajtaná a test megdicsőülését, mint majd azoknál fog történni, akiket Jézus Krisztus második eljövetele életben fog találni. (L. Kor. I. 15,51. a görög szöveg szerint.)

* 3. *Azt felöltvén*: a feltámadás után a romolhatatlan testet öltvén fel. A *mezítelenség* a jó cselekedetek hiányát jelenti. (V. ö. Mát 22,11.12.) Figyelmeztetés arra, hogy nagy gonddal munkáljuk örök üdvösségünket.

* 4. *Ebben a sátorban*: halandó testünkben. A *teher* a földi élet gyötrelmei, és főleg a haláltól való félelem. *Nem akarjuk, hogy levetkőztessünk*: nem szívesen hagyjuk el

neki tetszeni, akár nála vagyunk, akár távol élünk tőle. 10 Mert mindnyájunknak meg kell jelennünk Krisztus ítélőszéke előtt, hogy mindenki elvegye a bérét, aszerint, hogy jót vagy gonoszat cselekedett testében.

Pál szolgálata: 5,11-6,10

A kiengesztelődés szolgálata

11 Mivel tehát ismerjük az Úr félelmét, az embereket igyekszünk meggyőzni, Isten előtt azonban nyíltan állunk. Remélem pedig, hogy a ti lelkiismeretetek előtt is nyíltan állunk. 12 Nem ajánljuk magunkat nektek újra, hanem alkalmat adunk nektek, hogy velünk dicsekedjetek azokkal szemben, akik a külső szerint dicsekszenek, és nem a szív szerint. 13 Mert ha magunkon kívül vagyunk, az az Istenért történik; ha eszünknél vagyunk, az pedig értetek van.

14 Krisztus szeretete ugyanis sürget minket. Mert azt gondoljuk, hogy ha egy meghalt mindenkiért, akkor valamennyien meghaltak; 15 és azért halt meg mindenkiért, hogy akik élnek, már ne önmaguknak éljenek, hanem annak, aki értük meghalt és feltámadt. 16 Mi tehát mostantól fogva senkit sem ismerünk emberi módon. És ha Krisztust emberi módon ismertük is, most már nem úgy ismerjük. 17 Ezért aki Krisztusban van, új teremtmény; a régiek elmúltak, s íme, újak keletkeztek.

18 Mindez pedig Istentől van, aki Krisztus által megbékéltetett minket önmagával, és nekünk adta a megbékélés szolgálatát. 19 Mert Isten volt az, aki Krisztusban megbékéltette magával a világot, úgy, hogy nem számította be bűneinket, és ránk bízta a békéltetés igéjét. 20 Mi tehát Krisztus követségében járunk, s maga Isten buzdít általunk. Krisztusért kérünk tehát benneteket, béküljetek meg Istennel! 21 Ő azt, aki nem ismert bűnt, bűnné tette értünk, hogy mi Isten igazságossága legyünk őáltala.

testünket a halál pillanatában, hanem halál nélkül óhajtanok az örök dicsőséget felölteni.

* 5. Maga az Isten öntötte lelkünkbe az örök élet vágyát, és ennek zálogául a Szentlelket közölte velünk.

* A 6. vers befejezetlen mondat, melyet Szt. Pál a 8. versben újra megkezd. *Bizakodva*: a keresztény ember Isten szent akaratán megnyugodva fogadja a halált, mert ez az útja annak, hogy Istennek színről-színre látásába jussunk.

* 7. Földi életünkben csak a hit által ismerhetjük meg Istent és az örök igazságokat.

* 8. A buzgó keresztény ember örömmel várja a halált, mely lelkét örökre egyesíti Istennel. Ez a vers nem áll ellentétben a 2. verssel.

* 9. *Akár távol vagyunk* az Úrtól: földi életünkben; *akár jelen vagyunk*: a mennyben.

* 10. A feltámadásnak biztos volta, mely egyszersmind az örök jutalomnak vagy örök büntetésnek végső megpecsételése.

* 11-15. *Szt. Pált minden tettében Krisztus szeretete, nem pedig a hiúság és az önzés vezeti*.

* 11. *Tehát* szóval az apostol a 10. vershez kapcsolja gondolatát. *Az Úr félelme* vagy a szorosan vett istenfélelem, vagy (valószínűbben) az Úrnak félelmes ítélete. *Embereket meg kell győznünk*: embereket (az apostolnak korintusi ellenfeleit) iparkodunk meggyőzni, t. i. szándékunk tisztaságáról, – mely Isten előtt nyilvánvaló. *A ti lelkiismeretetek*: a ti meggyőződéstek; az apostol reméli, hogy: szándékának tisztaságát korintusi hívei is elismerik.

* 12. Szt. Pál azt akarja, hogy hívei büszkék legyenek reá mint apostolukra, annál is inkább, mert ellenfelei csak külsőségekre (külső jámborság, ékesszólás stb.) hivatkozhatnak, nem pedig szívből fakadó, igaz erényekre.

* 13. *Ha esztelenek vagyunk*: ha önmagunkról dicséretes dolgokat mondunk. (V. ö. 11,1. 17. 21; 12,11.) *Ha eszesek vagyunk*: ha higgadtan beszélünk. Szt. Pál mindenben csak Isten dicsőségét és híveinek javát kereste,

* 14. az Úr Jézus legtisztább szeretetéből. *Ha* szócska a jobb görög kéziratokban nem olvasható. A vers második részének értelme: az Úr Jézus, az egész emberiségnek feje, végtelen szeretetből mindnyájunkért meghalt; vele együtt és őbenne a keresztség által mi is mindnyájan meghaltunk, és most már rajtunk áll, hogy a kegyelem új életében halálának és feltámadásának gyümölcseit magunkra alkalmazzuk. V. ö. 17. v.: Róm. 6,3-5.

* 15. V. ö. Róm. 14,7-9. *Akik élnek*, t. i. Krisztusban új, lelki életet. Ezek már nem élhetnek többé önző módon önmaguknak, hanem Krisztus érdekeinek kell magukat szentelniök.

* 16-21. *Isten Krisztus által kiengesztelődött a világgal; az apostolok ezen kiengesztelődésnek hírnökei.*

* 16. *Mi*: Szt. Pál és társai, ellentétben korintusi ellenségeivel. *Mostantól fogva*: mióta Szt. Pál az Úr Jézus híve és apostola lett. *Senkit sem ismerünk test szerint*: senkit sem értékelünk a pusztán természetes és földi szempontok szerint. *Krisztusnak test szerint való ismerete* arra vonatkozik, hogy megtérése előtt Szt. Pál is a zsidók felfogását osztotta Krisztusról, és őt puszta embernek tartotta.

* 17. Szt. Pál tanításának egyik alapvető tétele: aki a keresztség által Krisztus titokzatos testének tagja lett, új teremtménnyé lett, mert Krisztusban az örök életre újjászületett. (V. ö. Róm. 6,6; Ef. 2,10. 15; Kol. 3,9.10.) *A régiek elmúltak, íme minden újjá lett*: célzás az ószövetség egyes jövendöléseire a világ általános megújhodásáról a messiási korban, (Iz. 65,17; 66,22.)

* 18-19. Az Úr Jézus megváltó halála eleget tett a világ bűneiért, és minden embernek megadta a belső megigazulás lehetőségét. *Mindez pedig az Istentől van*: Isten a végső oka és szerzője minden kegyelemnek. *Irántunk*: az egész emberiség iránt. Nekünk: az apostoloknak; ugyancsak az apostolokra vonatkozik a *reánk* szó is. *A kiengesztelődés szolgálata* (igéje) az Úr Jézus megváltó haláláról szóló tanítás. *Krisztusban*: Krisztus által. *Nem tudván be nekik bűneiket*: Isten csak azt a bűnt nem tudja be, amely tökéletesen ki van engesztelve, el van törölve, és így nem létezik többé.
* 20. Az apostolok Krisztus művének tisztfolytatói és hírnökei. A vers utolsó szavaiban komoly felhívás van bűnbánatra és megtérésre.
* 21. Isten Krisztust *értünk bűnért való áldozattá tette*: mintegy az ő szent személyére helyezte az egész emberiség bűneit, hogy azokért Istennek méltó elégtételt adjon és nekünk a teljes megigazulást megszerezze. A görög és a latin szöveg szó szerint így hangzik: «értünk bűnné tette», ahol a „bűn" szó a héber «chattát»-nak (mely egyaránt jelent bűnt és bűnért való áldozatot) betű szerint való fordítása.

2 Kor 6

Pál magatartása

1 Mint munkatársak pedig intünk titeket, ne
vegyétek hiába Isten kegyelmét. 2 Mert ő mondja:
»A nekem tetsző időben meghallgattalak,
és az üdvösség napján megsegítettelek téged«
{Iz 49,8}.
Íme, most van a kellő idő, íme, most van az
üdvösség napja! 3 Senkinek sem okozunk semmi-
féle botrányt, hogy ne szidalmazzák szolgálatun-
kat, 4 hanem mindenben Isten szolgáiként viselke-
dünk: sok tűrésben, nyomorúságban, szükségben,
szorongatásban, 5 verésben, börtönben, zendülés
közepette, fáradságban, virrasztásban, böjtölés-
ben, 6 tisztaságban, tudásban, béketűrésben, ked-
vességben, a Szentlélekben, nem színlelt szeretet-
ben, 7 az igazság igéjében, Isten erejében; jobbról
és balról az igazság fegyverzetében, 8 dicsőségben
és becstelenségben, gyalázatban és jó hírnévben;
mint csábítók és mégis igazmondók; 9 mint ismeretlenek és mégis ismertek; mint halálra váltak, és
íme, mégis élünk; mint megvertek, de meg nem
öltek; 10 mint szomorkodók, és mégis mindig ör-
vendezők; mint szűkölködők, és mégis sokakat
gazdagítók; mint akiknek semmijük sincsen, és
mindenük megvan.

* 6,1-2. *Intelem a komoly megtérésre*.
Az előbbi fejezet utolsó gondolatának folytatása. *Mint munkatársak*: t. i. mint Jézus Krisztus tisztének folytatói és így az ő munkatársai. *Isten malasztja* itt a bűnbánatra való felhívás (5,20.), nem általában a felvett kereszténység. *Ő mondja*: az Isten. Az idézet Iz. 49,8-ból való, ahol az *Istennek tetsző idő* és az üdvösség napja a Messiás eljövetelének ideje. Szt. Pál ezt a jövendölést a korintusi híveknek adott kegyelem-időre vonatkoztatja.
* 3-10. *Szt. Pál egyre jobban emelkedő beszédben gyönyörű jellemzését adja a saját apostoli működésének*. Ez a részlet Szt. Pált született szónoknak tünteti fel, ki a görög nyelvet is mesteri módon kezeli.
* 3. *Senkinek*, a görög szerint helyesebben: «semmiben». A *mi szolgálatunk*, a görög szerint: „a szolgálat". Szt. Pál gondosan kerül mindent, ami az evangélium terjedésének akadálya lehetne.
* 4. Szt. Pál kizárólag áldozatos apostoli életével ajánlja és mutatja magát Isten szolgájának. A következő felsorolás kilenc tagját a magyarázók három csoportra osztják. A *nyomorúság*, *szükség* és *szorongatás* általánosságban jelentik a megpróbáltatásokat;
* 5. a *verés*, a *tömlöc* és a *zendülés* az apostoli munka külső akadályai (v. ö. 11,23. skk.; Csel. 13,50; 14,18. 19; 16,19. skk.; 19,23-40.). a *fáradság*, *virrasztás* és *böjtölés* pedig Szt. Pálnak önként vállalt *önmegtagadásai*. (V. ö. Csel. 20,31.)
* 6. A 4. vers gondolatának folytatása. A *tudás* az erkölcsi igazságok ismerete. *A Szentlélekben*: a tőle nyert adományok által.
* 7. *Jobbról és balról* a görögben a *fegyverzet* szónak két jelzője; a jobbkézben tartott (támadó) fegyver a kard és a lándzsa, a balkézben hordott (védő) fegyver a pajzs. Képletesen az evangélium igazságáért vívott harcról van szó.
* 8-10. Szt. Pál gyönyörű ellentétekben és egyre fokozódó hévvel rajzolja áldozatos apostoli életét. *Mint halálra váltak*: mint állandóan halálos veszedelemben forgók. *Mint megvertek*: akiket Isten megfenyített és állandóan megfenyít. *Sokakat gazdagítók*, t. i. lelki kincsekkel. *Semmijük sincsen*: földi javakban; *mindenük megvan*: Istenben.
* 11-13. *Az előbbi gondolat befejezése, a korintusiakhoz intézett szeretettel teljes szózat alakjában*.

Kibékülés a korintusiakkal: 6,11-7,16

Buzdítás és figyelmeztetés

11 A szánk megnyílt felétek, korintusiak, s a
szívünk kitárult. 12 Nem bennünk van szűk hely
számotokra, hanem a ti szívetekben szűk a hely.

13 Hogy pedig ezt viszonozzátok, mint gyermekeimnek mondom, tárjátok ki ti is szíveteket!

14 Ne húzzatok egy igát a hitetlenekkel! Mert mi köze az igazvoltnak a gonoszsághoz? Vagy milyen közösség van a világosság és a sötétség között? 15 Hogyan egyezne ki Krisztus Béliállal? Vagy mi köze a hívőnek a hitetlenhez? 16 Hogyan fér össze Isten temploma a bálványokkal? Hisz ti az élő Isten temploma vagytok, amint Isten mondja:

»Köztük fogok lakni és közöttük járni,
az ő Istenük leszek, és ők az én népem lesznek
{Lev 26,11k}.
17 *Menjetek ki* tehát *közülük,*
váljatok külön – mondja az Úr –,
s ne érintsetek tisztátalant! **{Iz 52,11}**
Akkor magamhoz fogadlak majd titeket,
18 *és én atyátok leszek,*
ti *pedig az én fiaim és leányaim lesztek*
{Szof 3,20G; Jer 31,9; Iz 43,6},
mondja a mindenható Úr« **{Ám 3,13G; 2Makk 1,24}**.

* A 11. vers a 3-10-ben mondottakra vonatkozik. *A mi szívünk kitárult*, t. i. az irántatok való szeretetben.
* 13. Viszonozzatok hozzátok való atyai szeretetemet hasonló gyermeki szeretettel!
* 14-18. *A bűnbánatra való felhívás* (1. v.) *folytatása: a pogányokkal való érintkezés kerülése*.
* 14. *Ne húzzatok egy igát a hitetlenekkel*, a görög szerint: „Ne fogassátok be magatokat felemás igába a hitetlenekkel", – akikkel t. i. nem illetek össze. A gondolat Móz. V. 22,10-re emlékeztet. A következőkben Szt. Pál öt ellentétes párhuzamot von a kereszténység és a pogányság között. Az igazságosság és a világosság a kereszténység, a gonoszság és a sötétség a pogányság.
* 15. *Béliál* héber szó, melynek jelentése: «semmirekellő»; idővel a gonosz lélek megnevezésére kezdett szolgálni.
* 16. *Isten temploma* az egyes hívek (Kor. I. 6,19.) és az azokból alakult egyház. Az idézet Móz. III. 26,11-ből való, ahol Istennek az ószövetségi frigysátorban való lakásáról van szó.
* 17. A pogányságból való (lelki) kiválás. Az idézetet Szt. Pál Izaiás 52,11-ből veszi: Izrael távozása Babilóniából.
* 18. Több ószövetségi szentírási helynek (Kir II. 7,14; Iz. 43,6; Jer. 31,9; Ez. 20,34.) igen szép összeolvasztása.

2 Kor 7

1 Mivel tehát ilyen ígéreteink vannak, szeretteim, tisztítsuk meg magunkat a test és a lélek minden szennyétől, és tegyük teljessé megszentelődésünket Isten félelmében.

2 Fogadjatok be minket szívetekbe! Senkit nem bántottunk meg, senkit nem döntöttünk romlásba, senkit nem csaltunk meg. 3 Nem kárhoztatásotokra mondom ezt; hiszen az előbb mondtam, hogy életre-halálra a szívünkben vagytok. 4 Nagy a bizalmam bennetek, nagyon dicsekszem veletek; telve vagyok vigasztalással, nagyon bőséges az én örömöm minden szorongatásunk mellett.

Titusz küldetése

5 Mert amikor Makedóniába érkeztünk, semmi nyugalma sem volt testünknek, hanem mindenféle szorongatást szenvedtünk: kívül harcok, belül félelem.

6 De Isten, aki megvigasztalja a megalázottakat, megvigasztalt minket Titusz megérkezésével; 7 sőt nemcsak az ő megérkezésével, hanem azzal a vigasztalással is, amellyel megvigasztalódott köztetek, mert elbeszélte nekünk vágyódásotokat, sírásotokat, buzgólkodásotokat érettem, úgyhogy még jobban megörültem.

* 7. Az 1. vers a 6. fejezet gondolatkörének befejezése. *Ilyen ígéreteink*: a 6,16-18-ban olvasható isteni ígéretek, melyek a keresztségben teljesedtek be. *A test és a lélek minden szennye* a tisztátalanság és a pogányságnak többi bűnei.
* 2-16. *Szt. Pál szívből örvend annak, hogy előbbi levele oly üdvöt hatással volt híveire és hogy Titus oly jó híreket hozott Korintusból*.
* 2. *Fogadjatok be miniket szívetekbe*, mások szerint: «Értsetek meg minket!» A továbbiakban Szt. Pál valószínűleg korintusi ellenségeinek ragalmait utasítja vissza, vagy pedig szavai kiegészítendők: „mint a tévtanítók".
* 3. *Kárhoztatástokra*, a görög szerint: «kárhoztatásra». Az apostol előbbi szigorú levelével csak híveinek javát akarta előmozdítani. A következő szavakkal Szt. Pál a 6,11-13-ban mondottakra céloz.
* 4. *Nagy az én bizalmam bennetek*, némelyek a görög szöveget így fordítják: Nagy nyíltsággal (= apostoli bátorsággal) szólok hozzátok. *Telve vagyok vigasztalással*, t. i. a Titus által hozott jó hírek miatt. Minden szorongatásunk: L. 6,4-10; 11,23-29; itt különösen Szt. Pál nagy aggodalmáról van szó korintusi híveiért. 5. L. 2,12. 13. *Testünknek*: nekünk, gyarló embereknek; mások szerint az apostol lelki szenvedései testi egészségének is ártottak. *Kívül harcok* a pogányokkal, zsidókkal és ellenfeleivel. *Félelem*: a híveiért érzett nagy aggodalom.
* 6. A *megalázottakat* a görög szöveg szerint: a leverteket. (V. ö. Máté 5,5; Iz. 49,13.) *Titus eljövetele által* (2,12. 13.): kit Szt. Pál előbbi levelének megírása után Korintusba küldött.
* 7. *A ti vágyódástokat:* az apostol után. *A ti sírástokat*: fájdalmukban, hogy Szt. Pálnak szomorúságot okoztak. *A ti buzgólkodástokat*: mellyel Szt. Pál intelmeinek megtartását megígérték.

8 Mert ha meg is szomorítottalak titeket levelemmel, nem bánom; de ha meg is bántam volna – mivel látom, hogy az a levél, bár ideig-óráig, megszomorított titeket –, 9 most örülök, nem azért, mert megszomorodtatok, hanem azért, mert megtérésre szolgált a szomorúságotok. Isten szerint szomorodtatok meg, úgyhogy semmiben se szenvedtetek kárt miattunk. 10 Mert az Isten szerint való szomorúság állhatatos megtérést szerez az üdvösségre; a világ szomorúsága azonban halált szerez. 11 S íme, éppen ez a ti Isten szerint való szomorúságotok milyen nagy buzgóságot ébresztett bennetek, sőt mentegetőzést, méltatlankodást, félelmet, vágyódást, buzgólkodást és a vétkes megbüntetését! Mindenben megmutattátok, hogy ti ártatlanok vagytok a dologban. 12 Tehát, ha írtam is nektek, nem a sértő miatt tettem, és nem is a sértett miatt, hanem hogy nyilvánvalóvá tegyem nektek Isten színe előtt buzgóságtokat, amelyet irányunkban tanúsítotok. 13 Ezért vigasztalódtunk meg.

De vigasztalódásunkban még jobban megörültünk Títusz öröme miatt, hogy lelkét mindnyájan felüdítettétek, 14 és ha valamivel dicsekedtem neki veletek kapcsolatban, nem vallottam szégyent, hanem ahogyan nektek mindent az igazság szerint mondtunk, úgy a mi Títusz előtt való dicsekvésünk is igaznak bizonyult. 15 És ő még jobb szívvel van irántatok, amikor megemlékezik mindnyájatok engedelmességéről, ahogyan félelemmel és rettegéssel fogadtátok őt. 16 Örülök, hogy mindenben bizalommal lehetek hozzátok.

* 8-9. Szt. Pál szívből örvend annak, hogy előbbi levelének szigorú hangja a korintusiakat őszinte bűnbánatra és javulásra vezette, bár neki magának is fájt, hogy kénytelen volt híveinek szomorúságot okozni. *Isten szerint*: Istennek tetsző módon. *Semmiben se szenvedjetek kárt*: nagy lelki hasznotok legyen. *Miattunk* (gör.) helyesebb, minta Vulgata szerint: «a magatok részéről».

* 10. *Állhatatos megtérést*, a görög szerint: „meg nem bánt megtérést". A *világ szomorúsága* a világ szelleméből fakadó szomorúság, a kétségbeesés.

* 11. *Buzgóságot*: ellentétben az előbbi lanyhasággal. (Kor. I. 5,2. 6.) *Védekezést*: hogy nem volt részük a vérfertőző bűnében. *Méltatlankodást*: a vérfertőző bűne fölött. *Félelmet*: Szt. Páltól. *Kívánságot*, *vágyódást*: hogy az apostol minél előbb visszatérjen Korintusba. *Megtorlást*: a vérfertőzőnek kiközösítését.

* 12. *Nem a sértő miatt*: nem kizárólag miatta, hanem az egész egyházközség javáért. A *sértő* a legtöbb magyarázó szerint a vérfertőző; a *megsértett* annak atyja. (Kor. I. 5,1.) A vers vége a jobb görög kéziratokban így hangzik; «hogy megmutassátok buzgóságtokat, melyet irántunk éreztek Isten előtt».

* 13-14, A korintusiak beigazolták Titus előtt, hogy mind igaz, ami jót Szt. Pál róluk Titusnak elmondott.

* 16. Szt. Pál meg van győződve, hogy mindenben bizalommal tehet szeretett korintusi híveihez. — Itt végződik levelünknek első része.

Felhívás az adakozásra: 8,1-24

2 Kor 8

A makedóniai keresztények példája

1 Tudtotokra adjuk, testvérek, Isten kegyelmét, amelyet Makedónia egyházai kaptak, 2 hogy a nyomorúság sok megpróbáltatása között bőséges lett az örömük, és igen nagy szegénységükből megszületett jószívűségük túláradó gazdagsága. 3 Mert tanúskodom róla, hogy erejük szerint, sőt erejükön felül is önként adakoztak, 4 és kérvénkérve igyekeztek meggyőzni minket, hogy részük lehessen a jótékonyságban és a szentek javára végzett szolgálatban. 5 És reményünket felülmúlva önmagukat adták oda először az Úrnak, aztán pedig nekünk, Isten akarata szerint.

* *A jeruzsálemi egyház számára rendezett gyűjtés. (8. 9. fejezet.)*

* 8,1-15. *Szent Pál a macedóniai egyházak példájával buzdítja korintusi híveit, hogy bőven adakozzanak a jeruzsálemi egyház javára.*

* 1. *Az Isten kegyelme* a macedóniai hívekben felébresztett jószívűség.

* 2. *A nyomorúságnak sok megpróbáltatása* a macedóniai egyházakat a zsidók részéről ért sok üldözés, melyekről részletesen beszél Csel. 16,20. skk.; 17,5. skk.: Tessz. I. 1,6; 2,14-16. *Bőséges lett az örömük*, melyet a jótékonyság gyakorlása ad a léleknek. A macedóniai egyházközségek nemes egyszerűséggel és bőségesen teljesítették a felebaráti szeretet nagy parancsát. (V. ö. Máté 6,3.)

* 4. A szegény macedóniai hívek részesülni akartak azokban a kegyelmekben, melyeket a jótékonyság gyakorlása a léleknek juttat.

* 5. *Önmagukat adták oda először az Úrnak*: a jócselekedet nemes szándékával: *azután nekünk*: az irgalmasság cselekedetének végrehajtásával. *Isten akarata által*: Isten kegyelme által, mely őket a jótékonyságra sarkallta.

* 6. *Amint megkezdte*: korintusi tartózkodása alkalmával.

A gyűjtés befejezése Korintusban

6 Ezért arra kértük Tituszt, hogy amint már megkezdte, fejezze is be nálatok ezt a jótékonyságot.

7 Ezért, mint ahogy mindenben kitűntök: hitben, szóban, ismeretben, minden buzgóságban és a tőlünk kapott szeretetben, úgy tűnjetek ki ebben a jótékonyságban is. 8 Nem parancsképpen mondom ezt, hanem hogy mások buzgósága által a ti szeretetetek őszinteségét is próbára tegyem. 9 Hiszen ismeritek a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelmét: ő értetek szegénnyé lett, bár gazdag volt, hogy az ő szegénysége által ti gazdagok legyetek. 10 Tanácsot viszont adok ebben az ügyben, mert ez hasznotokra van nektek, akik tavaly óta elkezdtetek cselekedni, méghozzá saját akaratotokból. 11 Most tehát a cselekvést is hajtsátok végre, hogy amilyen készséges az akarat, olyan legyen a végrehajtás is abból, amitek van. 12 Mert ha az akarat készséges, aszerint kedves az, amije valakinek van, nem aszerint, amije nincs. 13 Nem úgy, hogy másoknak könnyebbségük legyen, nektek pedig nyomorúságtok, hanem az egyenlőség szerint: 14 most a ti bőségetek pótolja azoknak szűkölködését, hogy az ő bőségük is pótolja majd a ti szűkölködéseteket; hogy egyenlőség legyen, ahogy írva van: 15 *»Aki sokat gyűjtött, nem bővelkedett, és aki keveset, nem szűkölködött«* **{Kiv 16,18}**.

A munkatársak buzgalma és önzetlensége

16 Hála legyen Istennek, aki ugyanezt a buzgóságot adta értetek Titusz szívébe, 17 mert elfogadta a felkérést, sőt, mivel buzgósága nagy volt, önszántából ment el hozzátok. 18 Vele küldtük azt a testvért is, aki az evangélium hirdetéséért minden egyházban elismerésnek örvend, 19 sőt mi több, akit az egyházak kísérőnkké is rendeltek ebben a jótékonyságban, melyet az Úr dicsőségére és elszántságunk megmutatására szolgálunk. 20 Így kívánjuk elkerülni azt, hogy valaki megrágalmazhasson minket ezen bőséges adomány miatt, amely gondunkra van bízva, 21 mert *gondunk van a tisztességre* nemcsak *az Úr* előtt, *hanem az emberek* előtt *is* **{Péld 3,4G}**. 22 Velük együtt elküldtük azt a testvérünket is, akinek buzgó voltát sok dologban gyakran kipróbáltuk, most pedig még sokkal buzgóbb, irántatok való nagy bizalommal.

23 Ami Tituszt illeti: ő az én társam és segítőm közöttetek, a testvéreink pedig az egyházak küldöttei, Krisztus dicsősége. 24 Mutassátok meg tehát irántuk szeretetteteknek és rólatok való dicsekvésünknek bizonyságát az egyházak színe előtt.

* 7. A macedóniai egyházak jó példájának feltüntetése után Szt. Pál egyenesen áttér a korintusi gyűjtésre. V. ö. Kor. I. 16,1-3. A szó a keresztény tanítást jelenti, az *ismeret* annak helyes megértését.

* 8. A macedóniai hívek nagy jótékonysága a korintusiak buzgóságának próbaköve lehet. Úgy látszik, a Kor. I. 16,1-3-ban elrendelt gyűjtés némileg megakadt volt.

* 9. Szt. Pál az Úr Jézus csodálatos nagylelkűségét állítja olvasóinak szeme elé. V. ö. Filipp. 2,5-8.

* 10. *Ez hasznotokra van*: az irgalmasság cselekedetei Istennek végtelen irgalmát biztosítják az adakozónak. *Elkezdtetek*: a korintusiak nemcsak a gyűjtés tényleges megkezdésében, hanem annak elhatározásában is megelőzték Macedónia egyházait. Más magyarázat szerint Szt. Pál azt mondja, hogy korintusi hívei a gyűjtés ügyét (kezdetben ?) nagyon komolyan szívükre vették.

* 11. A komoly szándékot kövesse a gyűjtésnek lényleges végrehajtása.

* 12. Isten nem az adomány nagyságát, hanem a szív készségét tekinti. V. ö. Márk 12,41-44; Luk. 21,1-4.

* 13. Szt. Pál nem azt kívánja, hogy hívei az adakozással önmagukat döntsék szegénységbe, hanem hogy a fölösleg egyformán osztassék meg köztük és a szegényebbek között.

* 14. *Az ő bőségük*: a szegény jeruzsálemi hívek erényei, és Isten előtt való kedvességük, melyek jótevőiknek javára fognak szolgálni.

* 15. Amit a Szentírás a mannának egyenlő mennyiségű összegyűjtéséről mond (Móz. II. 16, 18.), azt Szt. Pál a lelki és anyagi javaknak a hívek közt kívánatos egyenletes megosztására alkalmazza.

* 16-24. *Titusnak és kél társának ajánlása*.

* 16-17. Titus nemcsak Szt. Pál kívánságára, hanem egyszersmind a saját szíve sugallatára is hallgatva ment el Korintusba.

* 18. A *testvér* szó itt is, úgy mint a 22. versben «keresztényt» jelent. Szt. Pál, hogy minden meggyanusításnak elejét vegye, Tituson kívül még két más keresztényt is megbízott az alamizsna összegyűjtésével; v. ö. Kor. I. 16,3. Egyes magyarázók szerint az itt említett «testvér» Szt. Lukács; mások szerint Barnabás vagy Szilvánus. Biztosat nem mondhatunk. *Dicsérete vagyon*... az *evangéliumért*: az evangélium hirdetésében tanúsított buzgóságáért.

* 19. Versünk azt mutatja, hogy Szt. Pál az egyházak által jelöltette ki azokat, akiknek a gyűjtés ügyével foglalkozniok kellett,

* 20. hogy minden önmaga ellen irányuló gyanút lehetetlenné tegyen. *Kerülvén*: kerülni akarván.

* 21. Szt. Pál féltő gonddal őrködik a saját jó hírneve fölött.

* 22. Az itt említett *testvér* (keresztény) neve szintén ismeretlen. Szt. Pál a saját bizalmáról beszél, melyet korintusi híveibe helyez, hogy hozzájuk küldött követeit illő módon fogják fogadni.

* 24. Mutassátok magatokat méltóknak arra a dicséretre, mellyel titeket más egyházak előtt elhalmoztalak. Az *egyházak* elsősorban valószínűleg azok az egyházközségek, amelyekből való volt Titusnak két kísérője.

Újabb felhívás az adakozásra: 9,1-15

2 Kor 9

A megbízottak ajánlása

1 A szentek javára való szolgálatról fölösleges nektek írnom; **2** hiszen ismerem készségeteket, amelyért dicsekszem is veletek a makedónok előtt, hogy Achája készen áll a múlt esztendő óta, és a ti buzgóságotok igen sokakat föllelkesített. **3** Mindamellett elküldtem a testvéreket, nehogy a veletek való dicsekvésünk ebben az ügyben alaptalannak bizonyuljon, hanem, amint mondtam, készen legyetek. **4** És ha a makedónok eljönnek velem, és titeket készületlenül találnak, szégyent ne valljunk mi – hogy ne is mondjam: ti – ebben a dologban. **5** Azért szükségesnek tartottam megkérni a testvéreket, hogy menjenek előre hozzátok, és készítsék elő a megígért adományt, hogy az úgy legyen készen, mint bő áldás, nem mint szűk alamizsna.

Az adakozók dicsérete

6 Azt mondom: Aki szűken vet, szűken is arat; és aki bőven vet, bőven is arat. **7** Mindenki úgy adjon, ahogyan eltökélte szívében, ne kedvetlenséggel vagy kényszerűségből, mert *Isten a jókedvű adakozót szereti* **{Péld 22,8G}**. **8** Isten pedig elég hatalmas, hogy minden kegyelmét bőven árassza rátok, hogy mindig, mindennel teljesen el legyetek látva, és bőven teljék minden jótéteményre, **9** amint írva van:

»Bőven adott a szegényeknek;
igazságossága fennmarad örökkön-örökké«
{Zsolt 112,9}.

10 Aki pedig magot ad a magvetőnek, és kenyeret nyújt eledelül **{Iz 55,10}**, megsokasítja majd a ti vetéseteket is, és megszaporítja igazvoltotok gyümölcsét **{Óz 10,12G}**. **11** Így mindenben gazdagok lesztek minden jószívűségre, amely általunk hálaadást eredményez Isten iránt. **12** Mert ennek a szolgálatnak a teljesítése nemcsak azt adja meg, amire a szenteknek szükségük van, hanem sokakat hálaadásra is késztet Isten iránt. **13** Ennek a szolgálatnak a próbája folytán ugyanis dicsőítik majd Istent azért az engedelmességért, amellyel Krisztus evangéliumát valljátok, és azért az őszinte közösségvállalásért, amelyet iránt és mindenki iránt tanúsítotok. **14** Imádkoznak is értetek és vágyódnak utánatok, mivel Isten kegyelme bőségesen áradt ki rátok. **15** Hála legyen Istennek kimondhatatlan ajándékáért!

* 9,1-15. *Továbbá buzdítás a Korintusi hívekhez, hogy jó kedvvel is tehetségük szerint bőven adjanak alamizsnát.*
* 1. *A szentek javára való szolgálat* a jeruzsálemi egyház számára folyó gyűjtés.
* 2. Szt. Pál igen finoman kelti fel olvasóinak jóindulatát. *Achaja is fölkészüli a múlt esztendő óta*: L. 8,10. *Igen sokakat föllelkesített*: Macedóniában. Szt. Pál a két görög tartomány egyházait kölcsönösen buzdítja egymás jó példájával.
* 4. *Ebben a dologban*: hogy titeket annyira dicsértünk bőkezűségtekért.
* 5. *Mint áldás*, *nem mint fösvénység*: mint jó szívvel és nem ösvényen adott alamizsna.
* 6. Az isteni jutalom mértéke az ember erényeihez igazodik. (Máté 7,2. és párh. h.)
* 7. *Kiki*, t. i. adakozzék. A vers vége Péld. 22,8-ból vett idézet a Hetvenes görög fordítás szerint.
* 8-9. A bőséges adományt Istennek bőséges áldása fogja megjutalmazni. *Bőven teljék minden jótéteményre:* a megelégedett embernek bőven telik arra is, hogy jót tegyen másokkal. Az idézet Zsolt. 111,9-ből való.
* 10-11. V. ö. Iz. 55,10. Isten, ki a magvetőnek magot és eledelt ad, a korintusi híveknek is meg fogja adni a szükséges javakat az alamizsnálkodásra és jótékonyságukat bőven meg is fogja jutalmazni; a megsegített jeruzsálemi keresztények pedig Istennek mélységes hálát fognak mondani.
* 12. *Tisztség*, a görög szerint: „áldozati cselekmény"; Szt. Pál az alamizsnálkodást mint Istennek igen tetsző áldozatot fogja fel.
* 13. A jeruzsálemi keresztények hálát fognak adni Istennek (11. v.) a korintusi hívek élő hitéért, mely a felebaráti szeretet gyakorlásában megnyilvánult,
* 14. és imádkozni fognak jótevőikért.
* 15. Szt. Pál előre látja, mennyire közel fogja hozni ez a szeretetadomány a zsidó- és a pogány-keresztények szívét egymáshoz, s ezért már előre hálát ad az Istennek. — A 15. verssel végződik a levél második része.

A támadások visszautasítása: 10,1-18

2 Kor 10

Az ellenfelek vádjai

1 Krisztus szelídségére és szerénységére kérlek titeket, én Pál, aki szemtől szemben ugyan alázatos vagyok köztetek, távollétemben azonban bátor vagyok veletek szemben: 2 kérlek benneteket, hogy amikor majd nálatok leszek, ne kelljen bátornak lennem, olyan határozottsággal, amelylyel, úgy gondolom, bátor lehetek egyesekkel szemben, akik úgy vélekednek rólunk, mintha mi az emberek módjára viselkednénk. 3 Mert bár emberek vagyunk, nem emberek módjára harcolunk. 4 Harci fegyvereink ugyanis nem embertől származnak, hanem Isten által erősek az erősségek lerombolására. Harcunkkal leromboljuk a terveket, 5 és minden magasságot, amely Isten ismerete ellen ágaskodik, és fogságba ejtünk minden értelmet, Krisztus iránt való engedelmességre. 6 Készek vagyunk megbüntetni minden engedetlenséget, mihelyt teljes lesz a ti engedelmességetek.

7 Nézzetek szembe a valósággal! Ha valaki azzal biztatja magát, hogy Krisztusé, gondolja meg magában azt is, hogy amint ő Krisztusé, úgy mi is. 8 Mert még ha kissé többet is találnék dicsekedni hatalmunkkal, amelyet az Úr a ti építésetekre, s nem romlásotokra adott, nem vallanék szégyent. 9 De nem akarom azt a látszatot kelteni, hogy csak rémisztgetlek titeket a levelekkel. 10 Mert »a levelek ugyan – mondják – súlyosak és erősek, a testi megjelenése azonban erőtlen, és a beszéde gyarló.« 11 Gondoljon az ilyen arra, hogy amilyenek távollétünkben vagyunk leveleinkben, szóval, olyanok leszünk ottlétünkkor is, tettel.

Pál munkája

12 Mert mi nem merjük magunkat azokhoz számítani vagy hasonlítani, akik önmagukat ajánlják; de oktalanul viselkednek, hiszen önmagukhoz mérik és önmagukhoz hasonlítják magukat. 13 Mi azonban nem dicsekszünk mértéktelenül, hanem annak a munkának a mértéke szerint, melyet Isten jelölt ki számunkra, hogy hozzátok is eljussunk. 14 Mert mi nem terjeszkedünk ki rátok, mintha nem jutottunk volna el hozzátok, hiszen hozzátok is eljutottunk Krisztus evangéliumával.

* *Szt. Pál önvédelme ellenségeivel szemben. (10-13. fejezet.)*

* 10,1-11. *Szt. Pál Istentől nyert hatalmára hivatkozva kéri korintusi ellenségeit, ne kényszerítsék őt szigorú fellépésre, midőn majd körükbe érkezik.*

* 1. Szt. Pál beszéde igen eleven és heves lesz. Az apostol *Krisztus szelídségét és kegyességét* állítja ellenfeleinek szeme elé, hogy őket megfontolásra bírja. A vers második fele szelíd gúny ellenfeleivel szemben.

* 2. *Azon bizodalomnál fogva*: apostoli méltóságom tudatában. *Egyesekkel szemben*: korintusi ellenségeimmel szemben. *Mintha mi a test szerint járnánk*: mintha Szt. Pált földi (és sokszor nemtelen) indítóokok vezetnék.

* A 3. vers értelme: Bár gyönge, testben élő ember vagyok, Isten ügyét nem földi eszközökkel védem.

* 4. *Az erősségek, a tervek* és az 5. versben említett magasságok az emberi álbölcseség tanításai és általában az emberi tévedések és tervezgetések, melyek Isten tanításával és terveivel ellenkeznek. (Szt. Pál elsősorban a korintusi álapostolok tévedéseire gondol.) *Szolgaságba hajtunk minden értelmet*: a keresztény hit elfogadása az értelemnek alázatos meghódolását kívánja.

* 6. *Megbüntetni minden engedetlenséget*: végső fokban az egyházból való kiközösítés által, melyet azonban csak a hívek engedelmessége tehet hatásossá (= *mihelyt teljes lesz a ti engedelmességtek*.)

* 7. *Ami a külső*: a korintusi álapostolok egész viselkedése. Ebben a versben szépen nyilvánul meg az apostolnak mély alázattal párosult nemes önbizalma.

* 8. Szt. Pál azt mondja, hogy a továbbiakban kénytelen lesz önmagáról dicséretes dolgokat elmondani, és így apostoli méltóságát kellő világításba helyezni, de ezzel csak az igazságot fogja szolgálni. *A ti épüléslekre és nem romlásiakra*: Szt. Pál a saját. Istentől nyert hatalmát szembeállítja a tévtanítók bitorolt hatalmával, kik ezzel a korintusiak-nak csak erkölcsi és anyagi kárt okoztak.

* 9-11. A *levelekkel*: Szt. Pál ezen levél előtt már két levelet intézett volt Korintus kereszténye ihez. L. Kor. I. bevezetését és I. 5,9. jegyzetét. Szt. Pál ellenségei le akarták tompítani ezen levelek hatását, azt állítva, hogy csak a levelek hangja oly félelmetes, de Pálnak megjelenése és egész egyénisége igénytelen. Ezeket megfenyegeti Szt. Pál, hogy velük szemben teljes apostoli tekintélyével fog fellépni.

* 12-18. *Szt. Pál nem dicsekszik idegenek munkájával; nagy apostoli tevékenysége eléggé dicséri őt.*

* 12. A vers első félében bizonyos gúny van: Szt. Pál nem „*meri*" magát ellenfeleihez hasonlítani, kik mindenáron azon vannak, hogy magukat az emberekkel megkedveltessék és kegyüket keresik. A vers második felének a Vulgáta szövege szerint az az értelme, hogy az alázatos Szt. Pál tudatában van a saját emberi gyöngeségének, és nem tartja magát többnek, mint ami. A görögben ez a rész így hangzik: „Hanem ők azzal, hogy önmagukkal mérik össze magukat és önmagukkal hasonlítják össze magukat, értelmetlenek." A görög szöveg szerint Szt. Pál ezekkel a szavakkal ellenfeleinek önzését korholja, kik mindenben csak önmagukat és a saját érdekeiket tartják szemük előtt.

* 13. *Az Isten által kijelölt mérték* az a terület, melyet az Úr

15 Nem dicsekszünk mértéktelenül mások munkájával, de megvan a reményünk, hogy ha hitetek növekedni fog, bőséges megbecsülésben lesz részünk köztetek saját munkakörünkben. 16 Akkor a rajtatok túl levő területeken is hirdetni fogjuk az evangéliumot, anélkül, hogy a mások által már elvégzett munkával dicsekednénk.

17 *Aki pedig dicsekszik, az Úrban dicsekedjék* {Jer 9,22k}; 18 mert nem az érdemel hitelt, aki önmagát ajánlja, hanem akit az Úr ajánl.

Pál önigazolása: 11,1-12,13

2 Kor 11

Az apostol önigazolása

1 Bárcsak eltűrnétek tőlem egy kis ostobaságot! Kérlek, viseljetek el! 2 Mert Isten féltékenységével vagyok féltékeny rátok. Eljegyeztelek ugyanis titeket egy férfival, hogy mint tiszta szüzet vezesselek Krisztushoz. 3 De félek, hogy amint a kígyó félrevezette Évát álnokságával, úgy a ti értelmetek is elfordul a Krisztus iránti őszinte és tiszta odaadástól. 4 Mert ha valaki jön, és más Krisztust hirdet, mint akit mi hirdettünk, vagy más Lelket fogadtok be, mint amit kaptatok, vagy más evangéliumot, mint amit elfogadtatok, azt igen jól eltűritek. 5 Pedig azt hiszem, semmivel sem tettem kevesebbet a fő-fő apostoloknál, 6 mert ha járatlan vagyok is a beszédben, az ismeretben nem, hiszen azt mindenben és minden tekintetben megmutattam nektek.

7 Vagy talán bűnt követtem el akkor, amikor önmagamat megaláztam, hogy titeket fölmagasztaljalak, mikor Isten evangéliumát ingyen hirdettem nektek? 8 Más egyházakat fosztottam ki, támogatást fogadtam el tőlük, hogy titeket szolgálhassalak. 9 Amikor nálatok voltam és szükséget szenvedtem, senkinek sem voltam a terhére, mert amiben hiányt szenvedtem, azt pótolták a Makedóniából jött testvérek, és mindenben vigyáztam, hogy terhetekre ne legyek, és vigyázni is fogok. 10 Krisztus bennem levő igazságára mondom, hogy ezen a dicsőségemen ezután sem engedek csorbát ejteni Achája vidékein.

11 Miért? Azért, mert nem szeretlek titeket? Isten a tudója! 12 De amit teszek, tenni is fogom, hogy elvegyem az alkalmat azoktól, akik alkalmat keresnek, hogy olyanokkal dicsekedjenek, mint mi. 13 Mert az ilyenek álapostolok, álnok munkások, akik Krisztus apostolainak álcázzák magukat.

14 Nem is csoda, hiszen maga a Sátán is fényes angyallá változtatja magát. 15 Nem nagy dolog tehát, ha szolgái is igazságuk szolgáivá változtatják magukat. Végük majd az lesz, amit tettük érdemel.

16 Ismét mondom: senki ne tartson engem ostobának! Ha mégis, akkor fogadjatok el ostobának, hadd dicsekedjem én is egy kicsit. 17 Amit most mondok, nem az Úr szerint mondom, hanem mintegy ostobaságban, a dicsekvés bizodalmával. 18 Mivel sokan dicsekszenek testi módon, én is dicsekedni fogok. 19 Hiszen szívesen elviselitek az ostobákat, mivel ti magatok okosak vagytok. 20 Elviselitek, ha valaki rabszolgává tesz titeket, ha valaki kizsákmányol, ha valaki rajtatok uralkodik, ha valaki felfuvalkodik, ha valaki arcul üt titeket. 21 Szégyenemre mondom, mintha mi gyengék lettünk volna.

Amiben pedig valaki bátor – ostobaságban beszélek – én is bátor vagyok. 22 Héberek? Én is az vagyok. Izraeliták? Én is az vagyok. Ábrahám utódai? Én is azok. 23 Krisztus szolgái? Bolondnak mondom, de én még inkább az vagyok. Sokkal többet fáradoztam, sokkal többször voltam fogságban, sokkal többször vertek meg, sokszor voltam halálos veszedelemben. 24 Zsidóktól ötször kaptam negyven ütés mínusz egyet. 25 Háromszor vertek meg botokkal, egyszer megkövezték, háromszor hajótörést szenvedtem, egy éjszakát és egy napot a tengerben töltöttem. 26 Gyakran voltam úton, veszélyben folyók miatt, veszélyben rablók miatt, veszélyben honfitársaim miatt, veszélyben a pogányok miatt, veszélyben a városban, veszélyben a pusztában, veszélyben a tengeren, veszélyben az álbarátok miatt. 27 Fáradságban és nyomorúságban éltem, sokszor voltam virrasztásban, éhségben és szomjúságban, gyakran voltam böjtben, fáztam és meztelenkedtem. 28 Ezeken kívül ott van a mindennapi gondom, az összes gyülekezetek iránti aggodalmam. 29 Ki gyenge, hogy én ne volnék gyenge? Ki botlik meg, hogy én ne égnék el?

30 Ha dicsekedni kell, inkább gyengeségemmel dicsekszem. 31 Az Úr Jézus Isten és Atya, aki áldott mindörökké, tudja, hogy nem hazudok. 32 Damaszkuszban a király helytartója őrizte a damaszkuszi városkapukat, hogy elfogjon engem, 33 de kosárban leeresztettek az ablakon keresztül a falon, és így menekültem meg a kezéből.

12 Dicsekedni kell? Nem használ, de rátérek az Úr látomásaira és kijelentéseire. 2 Ismerek egy Krisztushoz tartozó embert, aki tizennégy évvel ezelőtt – testében-e, nem tudom, testén kívül-e, nem tudom, Isten tudja – a harmadik égig ragadtatott. 3 Ismerem az illető embert – testében-e, vagy testén kívül-e, nem tudom, Isten tudja – 4 hogy a paradicsomba ragadtatott, és olyan szavakat hallott, amelyeket nem szabad és nem is lehet emberi nyelven elmondani. 5 Erről az emberről dicsekszem, magamról pedig csak gyengeségeimben dicsekszem. 6 Ha dicsekedni akarnék, nem lennék ostoba, mert igazat mondanék. De tartózkodom attól, hogy valaki többet gondoljon rólam, mint amit látnak rajtam vagy hallanak tőlem, 7 a kivételes kijelentések miatt.

Ezért, hogy el ne bízzam magam, testemben tövist kaptam, a Sátán követét, hogy arcul üssön engem. 8 Háromszor könyörögtem az Úrhoz, hogy távolítsa el tőlem. 9 De ő azt válaszolta: Elég neked az én kegyelmem, mert az erő az erőtlenségben válik tökéletessé. Legszívesebben tehát inkább gyengeségeimben dicsekszem, hogy Krisztus ereje rajtam nyugodjék. 10 Ezért örülök a gyengeségeimben, a gyalázatban, a szükségben, az üldöztetésben, a nyomorúságban Krisztusért, mert amikor gyenge vagyok, akkor vagyok erős.

11 Ostoba lettem, de ti kényszerítettetek rá. Hiszen nektek kellett volna ajánlanom engem. Mert bár semmi vagyok, semmivel sem tettem kevesebbet a fő-fő apostoloknál. 12 Az apostol jelei közöttetek, minden állhatatossággal, jelek, csodák és erőtettek voltak. 13 Mi az, amiben kevesebbet tettem a többi gyülekezetnél, hacsak az, hogy nem terheltem meg magammal titeket? Bocsássatok meg nekem ezt a bűnt!

14 Most készen állok, hogy harmadszor is hozzátok menjek, és nem terhelem meg magammal titeket, mert nem a ti vagyonotokra van szükségem, hanem rátok. Hiszen nem a gyermekeknek kell gyűjteniük szüleik számára, hanem a szülőknek gyermekeik számára. 15 Én pedig a legnagyobb örömmel költöm és költekezem el magamat is lelkekért. Ha jobban szeretlek titeket, kevésbé szeretnek engem? 16 Legyen hát úgy, hogy én nem terheltem meg titeket, de mivel ravasz vagyok, csellel fogtalak titeket. 17 Talán valamelyikőtök által kizsákmányoltam volna titeket azok közül, akiket hozzátok küldtem? 18 Titust kértem, hogy menjen el hozzátok, és küldtem vele a testvért. Titus talán kizsákmányolt titeket? Nem ugyanazon a Lélek által járunk, és nem ugyanazokon a nyomokon?

19 Talán azt hiszitek, hogy ismét csak magunk előtt védekezünk? Isten előtt szólunk Krisztusban, szeretteink, mindezt a ti építésetekért tesszük. 20 Mert félek, hogy amikor megérkezem, nem olyannak talállak titeket, amilyennek szeretnélek, és ti sem olyannak találtok engem, amilyennek szeretnétek, hogy viselkedjem. Félek, hogy viszály, irigység, indulatok, önzés, rágalmazás, suttogás, felfuvalkodottság, rendetlenség lesz közöttetek. 21 Félek, hogy amikor megérkezem, Istenem megalázza előttetek magát, és gyászolnom kell sokakat, akik korábban vétkeztek, és nem bánták meg tisztátalanságukat, paráznaságukat és szemérmetlenségüket.

13 Harmadszor jövök hozzátok. Minden ügy két vagy három tanú szavára támaszkodjék. 2 Előre megmondtam, és előre megmondom most is, mint akkor, amikor második alkalommal voltam nálatok, és most távollétemben is azoknak, akik korábban vétkeztek, és mindenki másnak: ha ismét eljövök, nem kímélek senkit, 3 mert bizonyságot akartok arról, hogy Krisztus szól belőlem, aki nem gyenge irántatok, hanem erő van benne. 4 Mert ha gyengeségben is feszítették keresztre, de Isten hatalmából él. Mi is gyengék vagyunk benne, de Isten hatalmából élünk majd vele együtt értetek.

5 Vizsgáljátok meg magatokat, hogy a hitben vagytok-e, magatokat próbáljátok meg! Vagy nem ismeritek fel magatokban, hogy Jézus Krisztus bennetek van? Hacsak nem hamisítottak meg titeket. 6 Remélem, felismeritek, hogy mi nem hamisítottunk meg. 7 Imádkozunk Istenhez, hogy ne tegyetek semmi rosszat, nem azért, hogy mi jóknak látszódjunk, hanem azért, hogy ti tegyétek a jót, mi pedig mintegy hamisítottak legyünk. 8 Mert nincs hatalmunk az igazság ellen, csak az igazságért. 9 Örülünk, ha gyengék vagyunk, ti pedig erősek. Azért imádkozunk, hogy tökéletesek legyetek. 10 Ezért írom távollétemben, hogy jelenlétemben ne kelljen szigorúan bánnom a rám bízott hatalommal, amelyet az Úr az építésetekre adott, és nem a lerombolásotokra.

11 Végül, testvérek, örüljetek, törekedjetek a tökéletességre, vigasztalódjatok, legyetek egyetértésben, éljetek békében, és a szeretet és a béke Istene veletek lesz. 12 Köszöntsétek egymást szent csókkal. 13 Minden szent köszönt titeket. 14 Az Úr Jézus Krisztus kegyelme, az Isten szeretete és a Szentlélek közössége mindnyájatokkal legyen!

Szt. Pálnak az, evangélium hirdetésére kijelölt, midőn őt a pogányok apostolává tette. (Csel. 9,15; Gal. 2,7-9.)

* 14. Ebbe az Isten által kijelölt missziós területbe beleesik az egész pogány világ, tehát Korintus is.

* 15. Szt. Pál nem tesz úgy, mint ellenségei, kik az ő munkakörébe tolakodtak, miután ő a munka legnehezebb részét már elvégezte volt; sőt azt reméli, hogy ha korintusi hívei majd jobban megerősödnek a hitben, egyre jobban meg is fogják becsülni az ő önzetlen működését,

* 16. és Szt. Pálnak módjában lesz még újabb, eddig egy apostol által sem érintett vidékeken hirdetni az evangéliumot. (V. ö. Róm. 15,24.)

* 17-18. Jer. 9,23, 24-ből vett (szabad) idézet. Ami jót ember tesz, csak az Isten kegyelméből teheti; és csak az a dicséret helytálló, amelyet az Isten mond az emberről.

* 11,1-6. Szt. Pál a tévtanítóktól óvja híveit, kiket Krisztus tiszta jegyesévé tett.

* 1. *Egy kis balgatagságnak* mondja az apostol azt, hogy hívei érdekében kénytelen lesz önmagáról jót mondani. (11,5-12,18.) A vers második része a görög szerint így is fordítható: «De hiszen ti el is viseltek engem!»

* 2-3. Szt. Pál képes beszédben a korintusi hitközséget Krisztus szűz menyasszonyának mondja, kit ő jegyzett el az Isten Fiának; de most attól fél, hogy amint a kígyó a paradicsomban elcsábította Évát, az álapostolok is meg fogják rontani Krisztusnak ezt a tiszta menyasszonyát. *Isteni féltékenységgel*: Isten szeretetéből fakadó és híveinek igaz javát óhajtó féltékenységgel. (Az ószövetség igen gyakran hasonlítja a házassági szeretethez Isten szeretetét választott népéhez.)

* 4. Fájdalmas gúny: az apostol attól fél, hogy a korintusiak szívesen elfogadnának mindenféle téves tanítást, ha azt tetszetős formában hallják. V. ö. Gal. 1,6-9. *Aki jő*: bármely tévtanító.

* 5. *A fölötte nagy* (gör.) apostolok a szövegösszefüggés szerint a korintusi tévtanítók.

* 6. *Járatlan vagyok a beszédben*: Szt. Pál az evangéliumot nem „az emberi bölcseség szavaival" (Kor. I. 1,17.) hirdette, hanem minden keresett szónoki dísz nélkül. Azonban levelei (és különösen ez a levél) mutatják, hogy Szt. Pál igazi istenáldotta nagy szónok is volt. *Mindenben ismeretesek lettünk előttetek,* a görög szerint, „mindenben megismertettük veletek" (az igazságot). Mások másképen.

* 7-15. *Szt. Pál nemes büszkeséggel mondja, hogy korintusi híveitől semmiféle adományt sem fogadott el.*

* 7. *Önmagamat megaláztam*: nélkülözéseket szenvedtem.

* 8. *Fosztottam meg*, túlzó kifejezés e helyett: «alamizsnát fogadtam el». *A más egyházak* Macedónia egyházai, nevezetesen Filippi. *Zsoldot*: adományt.

* 9. Szt. Pál Korintusban sátorkészítéssel kereste kenyerét. (Csel. 18,3.) A Macedóniából jött testvérek valószínűleg Szilvánus és Timóteus (Csel. 18,5.), kik a 8. versben említett adományt Szt. Pálnak elvitték.

* 10. *Krisztus igazsága van bennem*: ünnepélyes eskü. Szt. Pál nyíltan és nemes büszkeséggel hirdeti egész Achajában, hogy senkinek sem volt terhére.

* 11. *Tudja az Isten*! t. i. hogy mennyire szeretlek.

* 12. Szt. Pál nem azért nem fogadott el adományt korintusi híveitől, mert őket nem szereti, hanem azért, hogy ellenségeit minden meggyanúsítás alkalmától elüsse; még a látszatát is kerülni akarja annak, hogy eljárása hasonló legyen a tévtanítók kapzsiságához. Úgy látszik, ezek azt szerették volna, ha hozzájuk hasonlóan Szt. Pál is adományokat

kások, akik Krisztus apostolainak tettetik magukat. 14 S ez nem is csoda, hiszen maga a sátán is a világosság angyalának tetteti magát. 15 Nem nagy dolog tehát, ha az ő szolgái is az igazságosság szolgáinak tettetik magukat. Végük megfelel majd a cselekedeteiknek.

Pál fáradalmai

16 Újra mondom tehát, ne tartson senki ostobának. Vagy fogadjatok el engem akár ostobának, hadd dicsekedjem én is egy kissé. 17 Amit mondok, nem az Úr szerint mondom, hanem mintegy ostobaságból, mert van alapja dicsekvésemnek. 18 Mivel sokan dicsekszenek emberi előnyeikkel, most én is dicsekedni fogok. 19 Ti ugyanis örömest eltűritek az ostobákat, hiszen bölcsek vagytok. 20 Mert elviselitek, ha valaki szolgaságra vet benneteket, ha valaki elnyel, ha valaki hatalmába kerít, ha valaki felfuvalkodik, ha valaki arcul ver.

21 Szégyenkezve mondom, hisz mintha mi gyöngék lettünk volna ebben a tekintetben. De azzal, amivel valaki dicsekedni mer – ostobaságból mondom –, én is merek. 22 Zsidók ők? Én is! Izraeliták ők? Én is! Ábrahám ivadékai ők? Én is! 23 Krisztus szolgái ők? Mint oktalan mondom, én még inkább: számtalan fáradság, igen sokszor fogság, módfelett való verések, gyakori halálveszély közepette. 24 A zsidóktól öt ízben kaptam egy híján negyven ütést. 25 Háromszor szenvedtem megvesszőzést, egyszer megkövezést, háromszor hajótörést, egy nap és egy éjjel a mély tengeren hányódtam. 26 Gyakran voltam úton, veszélyben folyóvizeken, veszélyben rablók között, veszélyben saját népem körében, veszélyben a nemzetek között, veszélyben városban, veszélyben pusztaságban, veszélyben tengeren, veszélyben hamis testvérek között, 27 fáradságban és nyomorúságban, gyakori virrasztásban, éhségben és szomjúságban, gyakori böjtölésben, hidegben és mezítelenségben. 28 Ezek mellett ott van még mindennapi nyugtalanságom: valamennyi egyház gondja. 29 Ki erőtlen, hogy én ne lennék erőtlen? Ki botránkozik meg, hogy én ne égnék?

30 Ha dicsekedni kell, gyöngeségemmel dicsekszem. 31 Isten, a mi Urunk Jézus Atyja, aki áldott mindörökké, tudja, hogy nem hazudom. 32 Damaszkuszban Aretász király helytartója őriztette a damaszkusziak városát, hogy engem elfogjon, 33 és az ablakon keresztül, kosárban bocsátottak le a falon, így menekültem meg a kezéből.

követelt volna híveitől.

* 13. *Krisztus apostolainak tettetik magukat*, holott a sátán küldöttei.

* 14. Talán célzás az első emberpár elcsábítására. (Móz. I. 3.)

* A 15. v. utolsó része az álapostolokra váró örök kárhozatról beszél.

* 16-33. *Szt. Pál a tévtanítókkal szemben felsorolja a saját kiválóságait, nagyszerű apostoli működését és sok szenvedését*.

* 16. V. ö. az 1. verssel; finom gúny. *Én is dicsekedjem*: mint ahogy dicsekszenek az álapostolok.

* 17. *Amit mondok*: t. i. a következőkben. Nem Isten szerint mondom: kénytelen vagyok magamról jót mondani (12,11.), ami látszólag az alázatosság parancsa ellen van.

* 18. *Sokan*: a korintusi tévtanítók. A *test szerint*: testi, külső kiválóságaikkal.

* 19. Maró gúny, mely a következő versekben egyre jobban fokozódik.

* 20. Szt. Pál találóan jellemzi a tévtanítók bűneit. *Szolgaságra vet*: zsarnoki módon uralkodik fölöttetek. *Felemészt*: javaitoktól megfoszt. *Megfog*: hízelgő beszédekkel. *Arcul ver*: megvetően és zsarnoki halalommal bánik veletek.

* 21. Szt. Pál gúnyosan azt mondja, hogy ilyen bánásmódra ő csakugyan gyenge volt. *Amit valaki mer, azt én is merem*: Szt. Pál azt mondja, hogy úgy testi, mint lelki tulajdonságaival, főleg pedig apostoli munkáival van annyi, sőt sokkal több, mint ellenségei.

* 22. *Zsidók*, *izraeliták*: a választott néphez tartozók. *Ábrahám ivadékai*: a messiási ígéretek birtokosai. (V. ö. Gal. 3,6. skk.)

* 23. Szt. Pál nem ismeri el, hogy a tévtanítók csakugyan Krisztus szolgái, ők azonban azoknak mondták magukat. *Mint kevésbé okos*, a görög szerint: „mint esztelen”. A következő részben Szt. Pál beszéde gyönyörű szónoklattá lesz. *Számtalan fáradság által*, melyekről Csel. 13-28. oly sokat (és aránylag mégis keveset) beszél. *Igen sokszor fogság által*: egy bebörtönözést (Filippiben) Csel. 16,23. is említ: de Római Szt. Kelemen, Szt. Pál tanítványa, a Korintusiakhoz írt első levelében (5. fej.) Szt. Pálnak hét fogságáról tesz említést. Verésre mind a zsidók, (24.) mind a római hatóságok (25.) ítélték Szt. Pált.— Csel. 16,22. 23. csak egy megvesszőzést említ, melyre a filippii római elöljáróság ítélte Szt. Pált; a többi megvesszőzésről az Apostolok Cselekedetei hallgatnak. *Egy híján negyven ütést*: Móz. V. 25,3. a bűnösre legfőljebb negyven ütést engedett veretni, de hogy a poroszlók ezen véletlenül se menjenek túl, a gyakorlatban csak harminckilenc ütésig mentek el. A római megvesszőzés ennél kegyetlenebb volt. *Egyszer megkövezést*: Csel. 14,18. Az itt említett hajótörésekről az Apostolok Cselekedetei nem szólnak; a Csel. 27-ben elbeszélt hajótörés csak később történt. *A mély tengeren*: t. i. hányatva.

* 26-27. Minderről a sok szenvedésről részletesebben semmit sem tudunk. *A hamis testvérek* Szt. Pállal szemben ellenséges (zsidó-) keresztények. (V. ö. Gal. 2,4.) A böjtölés önként vállalt önmegtagadást jelent (ellentétben az éhséggel).

* 28-29. A külső szenvedéseken kívül még hívei iránt való nagy szeretete is állandóan áldozatokat követelt Szt. Páltól. *A naponkinti zaklatás* okozói azok, akik az apostolhoz tanításért, tanácsért, vigasztalásért járultak.

* 29. Szt. Pál szívvel-lélekkel együtt érez híveivel.

* 30. Szt. Pál *erőtlenségei* a 23-29. versben felsorolt testi és lelki szenvedései Krisztusért. 31. Esküvel való megerősítése az elmondottaknak és még elmondandóknak.

* 32-33. L. Csel. 9,24. 25.

2 Kor 12

Pál gyöngeségével dicsekszik

1 Ha már dicsekednem kell – bár semmit sem
használ – áttérek a látomásokra és az Úr kinyilat-
koztatásaira. 2 Ismerek egy embert Krisztusban,
aki tizennégy évvel ezelőtt – testben-e, nem tu-
dom, vagy testen kívül, nem tudom, Isten tudja –
elragadtatott a harmadik égig. 3 S tudom, hogy
ugyanez az ember – testben-e, vagy testen kívül,
nem tudom, Isten tudja – 4 elragadtatott a paradi-
csomba, és titkos igéket hallott, amelyeket ember-
nek nem szabad kimondania. 5 Ezzel az emberrel
dicsekszem, önmagammal viszont nem dicsek-
szem, csak gyöngeségeimmel. 6 Pedig ha dicse-
kedni akarnék, akkor sem lennék ostoba, hiszen
igazságot mondanék, de tartózkodom ettől, ne-
hogy valaki többre becsüljön annál, amit bennem
lát vagy amit tőlem hall 7 a kinyilatkoztatások
nagysága miatt. Ezért, hogy el ne bízzam magam,
tövist kaptam testembe, a sátán angyalát, hogy ar-
cul verjen. 8 Háromszor kértem emiatt az Urat,
hogy távozzék az tőlem; 9 de ő azt mondta nekem:
»Elég neked az én kegyelmem, mert az erő a
gyöngeségben lesz teljessé.« Legszívesebben te-
hát gyöngeségeimmel dicsekszem, hogy Krisztus
ereje lakozzék bennem. 10 Ezért telik kedvem a
Krisztusért való erőtlenségben, bántalmazásban,
szükségben, üldöztetésben és szorongattatásban,
mert amikor gyönge vagyok, akkor vagyok erős.

11 Ostobává lettem, ti kényszerítettetek rá.
Mert nektek kellett volna engem ajánlanotok,
semmivel sem voltam ugyanis kisebb azoknál,
akik fölötte nagy apostolok – bár semmi sem va-
gyok; 12 de az én apostoli mivoltom jelei a végte-
len türelemben, jelekben, csodákban és hatalmi
tettekben nyilvánultak meg közöttetek. 13 Mert
miben kaptatok kevesebbet a többi egyházaknál,
hacsak nem abban, hogy én magam nem voltam a
terhetekre? Bocsássátok meg nekem ezt az igaz-
ságtalanságot!

Pál látogatásának hírüladása: 12,14-13,10

Gondok

14 Íme, most harmadszor készülök hozzátok
menni, de nem leszek a terhetekre. Mert nem azt
keresem, ami a tietek, hanem titeket, hiszen nem
a gyermekek tartoznak kincseket gyűjteni a szü-
lőknek, hanem a szülők a gyermekeknek. 15 Én
pedig igen szívesen áldozok, sőt magam is áldo-
zattá leszek a ti lelketekért. Ha én ennyire szere-
lek titeket, kevesebb szeretetre találnék nálatok?

* 12,1-10. *Folytatás. Szt. Pál elragadtatásai és látomásai. Mély alázatossága*.

* 2. Szt. Pál a neki jutott sok isteni kinyilatkoztatásból (Csel. 9,3. skk.; 16,9.; 18,9. sk.; 22,17. skk.; 23,11; 27,23. skk.; Kor. I. 11,23; 15,8. stb.) itt csak egyet említ, melyről Csel. nem szólnak. *Egy embert*: az apostol önmagáról beszél, de alázatosságból csak így nevezi meg magát. *Tizennégy évvel ezelőtt*: 44-ben, második Jeruzsálemi útja (Csel. 11,30; 12,25.) alkalmával. *A harmadik égig* és

* 4. a *paradicsomba*: a legmagasabb égig, Istennek színről-színre való látásáig. A 2-4. v. egy és ugyanazon elragadtatásról beszél; a *harmadik ég* és a *paradicsom* közt nincs értelmi különbség. Az elragadtatás mikéntjéről Szt. Pálnak nincs bővebb tudomása; épúgy nem mondhatja el emberi nyelven azokat a fölséges kinyilatkoztatásokat, melyeket életének ezen egyik legünnepélyesebb órájában nyert.

* 5. Szt. Pál mélységesen meg van győződve, hogy ez az elragadtatás csak Isten kegyelméből eredt; ő maga arra teljesen méltatlannak érzi magát, és ha dicsekszik is valamivel, csak Krisztusért eltűrt szenvedéseivel (L. 11,30.) dicsekszik.

* 6. *Ha dicsekedni akarnék is*, kiegészítendő: „bár megtehetném". Szt. Pál nem akarja, hogy őt bárki is többnek tartsa, mint ami.

* 7-9. Szt. Pál mély alázatosságának gyönyörű megnyilatkozása. *A testbe adott tövis*, melyet az apostol a *sátán angyalának* is nevez, a legvalószínűbb magyarázat szerint a tisztátalan testi kísértéseket jelenti; más értelmezők szerint Szt. Pál valamely kínzó betegségről beszél.

* 8. *Az Úr* = Krisztus. *Hogy távozzék az tőlem*: a Szt. Pált folyton kísértő (= *arcomba ütő*) angyala a sátánnak.

* 9. *Azt monda nekem*: belső sugallattal. *Az erő az erőtlenségben lesz teljessé*: Isten ereje (kegyelme) a legfényesebben akkor nyilvánul meg, midőn a gyönge embert állandóan győzelemről-győzelemre segíti a kísértések ellen. *Hogy... lakozzék bennem*, a görög szerint: «hogy... leszálljon reám». Ez a mondat (*Örömest... bennem*) a 10. verssel együtt rendkívül szép megnyilatkozása az Isten akaratán való tökéletes megnyugvásnak.

* 11-13. *Szt. Pálnak apostoli méltóságát a korintusi egyházban csodák is igazolták*.

* 11. *Oktalanná lettem*: L. 11,16. *Nektek*: kik általam lettetek kereszténnyekké. *Oly fölötte nagy apostolok*: L. 11,5. *Bár semmi sem vagyok*: alázatos önvallomás; v. ö. Kor. I. 15,8-10; Ef. 3,8.

* 12. Az előbbi versben mondottak tanúbizonysága. Isten csodákkal és a kegyelemnek rendkívüli működéseivel bizonyította be a világnak, hogy Szt. Pál az ő valódi, választott apostola.

* A 13. vers utolsó mondata szelíd gúny.

* 14-15. *Szt. Pálnak minden áldozatra kész önzetlensége*.

* 14. *Harmadszor*: a legtöbb magyarázó szerint Szt. Pál tehát a Csel. 20,2. 3-ban jelzett korintusi tartózkodása előtt már két ízben járt Korintusban; mindkét ott-tartózkodása második nagy apostoli útjába esik. (Csel. 18,1. skk. és talán illíriai útja után 18,18; más magyarázat szerint 18,18. még az első korintusi tartózkodásra vonatkozik, és második ott tartózkodását Csel. hallgatással mellőzik.) Más értelmezők mind ezt a helyet, mind 13,1-t arra magyarázzák, hogy az apostol harmadszor *készül* Korintusba, de második útját a Korintusban uralkodó szomorú viszonyok mindaddig megakadályozták. *Nem leszek terhetekre*: nem fogok tőletek adományokat követelni. Szt. Pál szép hasonlattal okolja meg önzetlenségét:

16 Ám legyen, én nem voltam terhetekre, mivel azonban ravasz vagyok, csellel fogtalak meg titeket. 17 Behálóztalak-e titeket küldötteim bármelyike által? 18 Megkértem Tituszt, és vele elküldtem azt a testvért. Behálózott-e titeket Titusz? Nem jártunk-e ugyanazon lélek szerint? S nem ugyanazon az úton?

19 Régóta azt gondoljátok már, hogy mentegetőzünk előttetek? Isten előtt, Krisztusban beszélünk. Mindez pedig, szeretteim, a ti épülésetekre szolgál. 20 Mert félek, hogy amikor majd odaérkezem, nem olyanoknak talállak titeket, amilyeneknek szeretnélek, és ti is olyannak találtok engem, amilyennek nem szeretnétek. Félek, hogy versengés, irigység, indulatosság, egyenetlenkedés, rágalom, fondorkodás, felfuvalkodottság, pártoskodás lesz köztetek, 21 úgyhogy amikor odaérkezem, az én Istenem ismét megaláz engem nálatok, és meg kell majd siratnom sokakat azok közül, akik régebben vétkeztek, és nem tértek meg a tisztátalanságból, paráznaságból és szemérmetlenségből, amelyet elkövettek.

nem kívánja gyermekeinek anyagi javait, sőt ellenkezőleg ő akar nekik lelki javakat (kegyelmeket) juttatni.

* 15. Szt. Pál önzetlenségének legmagasabb foka: nemcsak semmit sem kíván híveitől, hanem még ő kész mindenét odaadni és önmaga is áldozattá lenni értük, – bár tudja, hogy ezért még viszontszeretetben sem fog részesülni.

* 16-18. *Védekezés az álnokság és a rosszhiszeműség vádja ellen.*

* 16. Szt. Pál idézi ellenségeinek rágalmát és ezzel szemben hangoztatja,

* 17-18. hogy sem ő, sem Titus és társai nem hálózták be a korintusiakat. A 18. v. Titusnak 2,12. 13; 7,6-ban említett korintusi útjára céloz.

* 19-21. *Intelem a tökéletes megtérésre*.

* 19. Szt. Pál nem akarja, hogy korintusi ellenségei az ő szavait előttük való mentegetődzésnek vegyék; amit mondott, Krisztus előtt mondta és azért, hogy híveinek javát előmozdítsa.

* 20. *Olyannak találtok engem, amilyennek nem akartok:* szigorú bírónak,

* 21. Szt. Pál a saját megaláztatásának tekintené a korintusi egyházközség szomorú belső állapotai.

2 Kor 13

Végső intelmek

1 Íme, ezúttal harmadszor megyek hozzátok: *»Két vagy három tanú vallomása döntsön el minden ügyet«* **{MTörv 19,15}**. 2 Előre megmondtam, és most előre kijelentem, ahogy második ottlétemkor, most a távollétemben is azoknak, akik régebben vétkeztek, és a többieknek is, hogy ha ismét odamegyek, nem fogok kegyelmezni. 3 Hiszen annak bizonyítékát keresitek, hogy belőlem Krisztus szól, aki veletek szemben nem erőtlen, hanem erős köztetek. 4 Mert bár gyöngeségében megfeszítették, Isten erejéből él. Mi is gyöngék vagyunk benne, de élni fogunk vele együtt Isten erejéből értetek.

5 Önmagatokat vizsgáljátok meg, vajon a hitben vagytok-e; önmagatokat tegyétek próbára. Vagy nem ismeritek fel önmagatokon, hogy Jézus Krisztus bennetek van? Ha nem, akkor nem álltátok ki a próbát. 6 Azt azonban remélem felismeritek, hogy mi kiálltuk a próbát. 7 Kérjük Istent, hogy semmi gonoszat ne tegyetek, nem azért, hogy mi próbát kiálltaknak látsszunk, hanem azért, hogy ti megtegyétek a jót, nekünk pedig ne kelljen kiállnunk a próbát. 8 Mert semmit sem tehetünk az igazság ellen, hanem csak az igazságért. 9 Sőt örülünk, amikor mi gyöngék vagyunk, ti pedig erősek vagytok; könyörgünk is a ti tökéletes-

* 13,1-10. *Szt. Pál harmadik korintusi útja előtt komoly lelkiismeretvizsgálatra szólítja fel ellenségeit, hogy ne legyen kénytelen velük szemben majd szigorúan fellépni*.

* 1. L. 12,14. *Két ... dolog*: Móz. V. 19,15-ből vett idézet. Szt. Pál Korintusban rendszeres ítéletet akar tartani a bűnösök fölött. Más magyarázat szerint a *két vagy három tanú* magának Szt. Pálnak többszöri tartózkodása Korintusban.

* 2. A görög szövegnek legvalószínűbb fordítása így hangzik: „Előre megmondtam és előre megmondom, mint második jelenlétem alkalmával és most távollétemben"... (Mások másképen.)

* 3. Szt. Pál önmagát a benne lakó Krisztus eszközének tekinti, ki ellenségeivel szemben félelmetesen meg fogja mutatni erejét, melyet ezek most nem akarnak felismerni.

* 4. V. ö. Filipp. 2,7. 8. *Erőtlenségből*: önként vállalt erőtlenségből. Szt. Pál eddig Krisztus szeretetét és szelídségét követte, de ezután Krisztussal egyesülve az ő erejét fogja megmutatni ellenségeinek.

* 5. A komoly lelkiismeretvizsgálat ajánlása. *Bennetek van*: a kegyelem állapota által. V. ö. Róm. 8,9. sk. – *A próba kiállására* nézve (5-7.) v. ö. 10,18.

* 6. Az apostol reméli, hogy a korintusiak majd belátják, hogy ő Krisztus erejével fog köztük megjelenni. V. ö. 3. v.

* 7. Szt. Pál kéri híveit, hogy minden gonoszságot kerüljenek; ebben az esetben nem lesz kénytelen próbáját adni a benne lakó krisztusi hatalomnak, sőt úgy fog feltűnni a dolog, mintha Szt. Pál nem állta volna meg a próbáját annak, amit a 3. versben mondott.

* 8. Szt. Pál büntető hatalma semmit sem tehet az igazság ellen, hiszen épen csak az igazságot (= az erkölcsi jót) akarja előmozdítani.

* 9. Ugyanennek a gondolatnak további fokozása.

* 10. *Keményen*, a pörög szerint: «élesen».

* 11-13. *A levél befejezése*, Szt. Pál szokásos stílusában.

ségetekért. 10 Azért írom mindezt távollétemben,
hogy ha jelen leszek, ne járjak el keményen azzal
a hatalommal, melyet az Úr nekem építésre adott,
és nem rombolásra.

Zárszó és áldás: 13,11-13

11 Egyébként, testvérek, örüljetek, legyetek
tökéletesek, buzdítsátok egymást, legyetek egyet-
értők, éljetek békességben, s a szeretet és béke-
ség Istene veletek lesz. 12 Köszöntsétek egymást
szent csókkal. Üdvözölnek titeket a szentek mind-
nyájan.

13 Az Úr Jézus Krisztus kegyelme, Isten sze-
retete és a Szentlélek közössége legyen mindnyá-
jatokkal!

LEVÉL A GALATÁKNAK

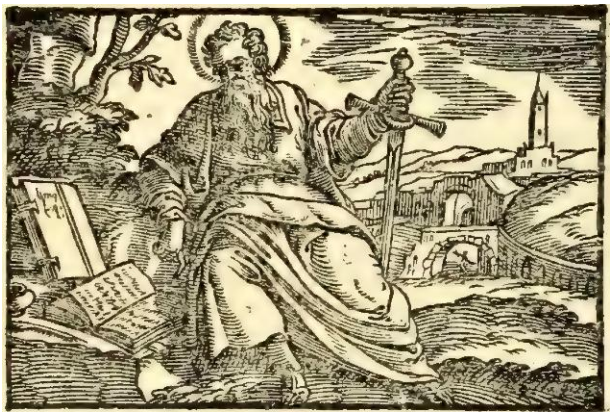

Címzés és köszöntés: 1,1-5

Gal 1

1 Pál, aki nem emberektől, nem ember által
apostol, hanem Jézus Krisztus és az Atyaisten ál-
tal, aki feltámasztotta őt a halottak közül, 2 és a
velem levő testvérek mindnyájan, Galácia egyhá-
zainak. 3 Kegyelem nektek és békesség Istentől, a
mi Atyánktól, és az Úr Jézus Krisztustól. 4 Ő fel-
áldozta önmagát bűneinkért, hogy kiragadjon
minket a jelen gonosz világból, Istenünknek és
Atyánknak akarata szerint. 5 Legyen neki dicső-
ség mindörökkön örökké! Ámen.

A levél megírásának oka: 1,6-9

6 Csodálom, hogy attól, aki titeket Krisztus
kegyelme által meghívott, ilyen hamar más evan-
géliumhoz pártoltok, 7 holott nincsen más, csak
olyanok vannak, akik zavarba ejtenek titeket, és el
akarják ferdíteni Krisztus evangéliumát. 8 De még
ha mi, vagy akár az égből egy angyal hirdetne is
nektek más evangéliumot, mint amit hirdettünk nek-
tek, kivetett legyen! 9 Ahogy azelőtt is mondtuk,
most megismétlem: Ha valaki más evangéliumot
hirdet nektek, mint amit átvettetek, kivetett legyen!

Pál apostoli tisztsége: 1,10-2,10

Pál meghívása

10 Vajon emberek helyeslését akarom most
elnyerni, vagy Istenét? Embereknek igyekszem-e
tetszeni? Ha még az embereknek igyekeznék tet-
szeni, nem volnék Krisztus szolgája!

11 Tudtotokra adom ugyanis, testvérek, hogy
az evangélium, melyet én hirdettem, nem emberi
találmány; 12 mert én nem embertől kaptam vagy
tanultam azt, hanem Jézus Krisztus kinyilatkozta-
tásából. 13 Hallottátok ugyanis, hogyan viselked-

A Galata levél kommentárja

* 1.1-5. *Apostoli üdvözlet*.

* 1. Szt. Pált zsidózó ellenfelei csak másodrendű apostolnak mondták, ki apostoli küldetését és hatalmát az ősapostoloknak, Szt. Péternek és társainak köszöni, tehát az ő szellemükben volna köteles tanítani. Ezekkel az ellenfelekkel szemben hangsúlyozza Pál, hogy küldetését *nem emberektől* (az ősapostoloktól) nyerte, apostoli méltósága *nem ember állal* van, hanem megtérése pillanatában közvetlenül Jézus Krisztus hívta őt erre a tisztségre. Az apostolsághoz szükséges volt a feltámadt Úr Jézusnak látása és a tőle eredő küldetés. Mindkettő megvolt Szt. Pálnál. (Csel. 9,3-16.) *Ki feltámasztotta őt halottaiból*. Ezekkel a szavakkal és a 4. verssel Szt. Pál már a levél bevezetésében kifejezi egész apostoli tanításának alapvető tételét, hogy minden kegyelemnek forrása egyedül az Úr Jézusnak megváltó halála.

* 2. *A velem levő testvérek*: Szt. Pálnak munkatársai. Hogy ezek kik voltak, annak eldöntése azzal a kérdéssel függ össze, hogy Szt. Pál melyik útjában írta ezt a levelet. (L. a Bevezetést.) Második útján Szilvánus (Csel. 15,40.), Timóteus (Csel. 16,1.) és Lukács (Csel. 16,10.) voltak Szt. Pálnak kísérői, harmadik útján pedig Timóteus, Erasztus (Csel. 19,22.), Szopater, Arisztarchus, Szekundus, Gáius, Tichikus, Trofimus (Csel. 20,4.) és Titus (Kor. II. 7,6.). *Galácia egyházai* valószínűleg Északi (a szorosan vett) Galácia keresztényei.

* 3. V. ö. Róm. 1,7; Kor. I. 1,3; II. 1,2; Ef. 1,2 ; Filipp. 1,2. stb., szinte minden levél üdvözlő bevezető soraiban. A *kegyelem* a megszentelő malaszt, a *békesség* pedig az az igazi lelki béke, amelyet csak az *Atyjának és Jézus Krisztusnak* szeretete, adhat meg. (Ján. 14,27.)

* 4. L. az 1. vers jegyzetét. *A jelen gonosz világ* a bűn uralma alatt álló világ, melyből az Üdvözítő kereszthalála az emberiséget kiragadta. Versünk vége azt az igazságot fejezi ki, hogy a megváltás művét Isten végtelen jóságának és teljesen szabad elhatározásának köszönhetjük.

* 5. V. ö. Róm. 9,5; 11,36; 16,27; Ef. 3,20-21.

* 6-10. *A levél tárgyának közelebbi megjelölése*: nincs más evangélium, mint amelyet Szt. Pál hirdetett a galatáknak.

* 6. *Az, aki titeket hívott*: a mennyei Atya. *Krisztus malasztjára*, a görög szöveg szerint: „Krisztus kegyelme által"; a galaták meghívása az evangéliumra Istennek végtelen kegyelme volt, Krisztus érdemei folytán. *Ily hamar* nem jelenti azt, hogy a galaták Szt. Pál tanítását azonnal elhagyták; de még abban az esetben is, ha ez a levél Szt. Pál harmadik útjából való, az apostol első galáciai útja és levelünk megiratása közt csak kevés idő telt el. *Más evangélium*: a zsidózók tanítása. *Tértek*, a görög szerint: „szándékoztok térni".

* 7. *Holott nincsen más*. A zsidózók valószínűleg arra hivatkoztak, hogy földi életében az Üdvözítő is megtartotta a mózesi törvényt, tehát az ószövetségi törvénynek megtartása, melyet Szt. Pál szükségtelennek mond, az evangéliumi tanításnak tökéletesítése. Ezzel szemben Szt. Pál kimondja, hogy Jézus Krisztus evangéliumát tökéletesebbé tenni nem lehet; az evangéliumhoz bármit is hozzáadni egyértelmű az evangélium *elferdítésével* és meghamisításával. *Krisztus evangéliuma*: a Krisztusról szóló evangélium.

* 8. *Mi*: Szt. Pál és társai. *Hirdetne*: a görög igealak világosan kifejezi az állítás lehetetlenségét. *Angyal az égből*: jó angyal. Ez a vers mutatja, hogy Szt. Pál és a zsidózók tanítása közt teljes ellentét van. Szt. Pál tanítása szerint minden kegyelemnek forrása kizárólag az Úr Jézus kereszthalála; a

tem egykor a zsidóságban, hogy mód felett üldöztem Isten egyházát, és pusztítottam azt. **14** Felülmúltam a zsidóságban számos kortársamat nemzetemből, nagyobb buzgósággal követve őseim hagyományait. **15** Mikor azonban úgy tetszett Istennek, aki engem anyám méhétől fogva **{Iz 49,1}** kiválasztott, és kegyelme által meghívott, **16** hogy kinyilatkoztassa bennem Fiát, hogy hirdessem őt a nemzetek között, egyáltalán nem kértem ki emberek tanácsát, **17** Jeruzsálembe sem mentem föl apostol-elődeimhez, hanem elmentem Arábiába, majd ismét visszatértem Damaszkuszba.

18 Három év múlva azután felmentem Jeruzsálembe, hogy meglátogassam Kéfást, és nála maradtam tizenöt napig. **19** Mást azonban az apostolok közül nem láttam, csak Jakabot, az Úr testvérét. **20** Amit itt írok, íme, Isten előtt mondom, hogy nem hazudom. **21** Azután Szíria és Kilikia vidékeire mentem. **22** Júdeának Krisztusban lévő egyházai számára személyesen nem is voltam ismert. **23** Csak azt hallották felőlem: »Az, aki minket egykor üldözött, most hirdeti a hitet, amelyet valaha pusztított«, **24** és dicsőítették miattam az Istent.

zsidózó tévtanítók szerint ezzel legalább egyenlőrangú tényező a mózesi törvény megtartása. *Átkozott legyen*: aki Krisztus halálán kívül a mózesi törvény megtartásában keresi a megigazulást, önmagát zárja ki Isten országából. A 8. verssel v. ö. Kor. II. 11,4.

* 9. *Azelőtt*: apostoli utainkon. *Amit átvettetek*: az apostolnak élőszóval adott tanítása.

* 10. Most szónak nem az az értelme, mintha Szt. Pál bármikor is az emberek tetszését kereste volna; az apostol csak azt mondja, hogy tevékenységében kizárólag Isten dicsőségének keresése vezeti. *Vagy az Istent*? szabálytalan mondatszerkezet; helyesebb volna: „vagy Istennek igyekszem-e tetszeni?" *Még*: annyi keserű tapasztalat után. A vers utolsó gondolatával v. ö. Máté 6,24; Luk. 16,13.

* 11-24. *Szt. Pál nem emberektől, hanem Krisztustól vette az általa hirdetett evangéliumot*.

Szt. Pált zsidózó ellenfelei azzal rágalmazták, hogy nem Jézus Krisztusnak közvetlen apostola, hanem küldetését az ősapostoloktól nyerte, és ezért voltaképen hűtlen lett küldetéséhez, midőn az ószövetségi törvénynek kötelező erejét tagadja. Szt. Pál most részletesen megcáfolja ellenségeinek ezt az állítását, és kimutatja, hogy maga az Üdvözítő tette őt a pogányok apostolává; de azt is bebizonyítja, hogy tanítása nem áll ellentétben az ősapostolok által hirdetett evangéliummal.

* 11. *Az evangélium, melyet én hirdettem*: melynek alaptétele az, hogy minden kegyelemnek és az üdvösségnek egyedüli forrása az Úr Jézus kereszthalála. *Nem ember szerint való*: nem emberi találmány.

* 12. L. Csel. 9,1-30., főleg 15. és 16. v. Szt. Pál ugyan már megtérése előtt is hallomásból ismerhette az Úr Jézus életének és tanításának egyes mozzanatait, de ezeket nem értette meg helyesen; megtérése alkalmával megkapta a kegyelmet, hogy Jézus Krisztus életét és tanítását egész természetfölötti mivoltában megértse.

* 13-14. Az apostol megható alázatossággal előadja, hogy csodálatos megtérése előtt semmiféle jóindulattal sem volt a kereszténység iránt. Szt. Pálnak keresztényüldözéseiről Csel. 7,58. 60; 9,1. 2. 13. 14. 21; 22,4. 5; 26,9-12; Tim. I. 1,13. stb. beszél. *Őseim hagyományait*: nemcsak a mózesi törvényt, hanem a farizeusok törvényeit és törvénymagyarázatát is.

* 15. Szt. Pál az igaz hitre és az apostoli méltóságra való meghívását egyedül az Istennek tulajdonítja, ki őt már születése pillanatától kiválasztotta erre a kettős kegyelemre.

* 16. Isten kettős hívásának célja az volt, hogy Szt. Pál az ő evangéliumát hirdesse és így Istent megdicsőítse a pogányok között. *Hogy kinyilatkoztassa bennem Fiát*: a Szt. Pálnak adott benső megvilágítások által. *Testre és vérre*: emberre (rabbi-kifejezés). *Nem hallgattam testre és vérre*, a görög szerint helyesebben: „nem tárgyaltam emberrel". Szt. Pál azt mondja, hogy megtérése után nem tárgyalta meg az általa hirdetendő evangéliumot a többi apostollal.

* 17. *Jeruzsálembe fölmenni* általánosan használt kifejezés volt, mert a szent város 800 méter magas fennsíkon fekszik. *Elmentem Arábiába*, t. i. Damaszkusból. *Arábia* Damasz-kus környéke (a Haurán vidéke), hol Szt. Pál három évet (18. v.) imádságban, elmélkedésben és talán tanításban is töltött.

* 18. *Három év múlva*: Szt. Pál megtérésétől számítva, mely valószínűleg 32-ben vagy 33-ban történt. *Hogy Pétert lássam*, a görög szerint: «hogy Péterrel megismerkedjem». Ez a hely fontos bizonyíték amellett, hogy Szt. Péter volt az egyház feje. V. ö. Csel. 9,27.

Gal 2

Határozat Jeruzsálemben

1 Tizennégy esztendő múlva azután ismét fölmentem Jeruzsálembe Barnabással, s magammal
vittem Tituszt is. 2 Kinyilatkoztatástól indítva
mentem föl, és megtárgyaltam velük az evangéliumot, amelyet a nemzetek közt hirdetek, azokkal
külön is, akik tekintélyesek voltak, nehogy hiábavaló legyen, ahogy futok vagy ahogy futottam.
3 De még a velem levő Tituszt sem kényszerítették
a körülmetélésre, bár görög volt. 4 A hamis testvérek ellenére sem tették, akik azért lopakodtak és
furakodtak be, hogy kikémleljék a Krisztus Jézusban való szabadságunkat, s így minket szolgaságba taszítsanak. 5 Ezeknek egy pillanatig sem
engedtük magunkat alávetni, hogy az evangélium
igazsága megmaradjon nálatok.

6 Azok pedig, akik tekintélyesek voltak –
hogy milyenek voltak valamikor, az nem tartozik
rám; Isten nem nézi az ember személyét –, azok a
tekintélyesek engem semmivel sem terheltek
meg. 7 Sőt inkább, amikor látták, hogy rám van
bízva a körülmetéletlenek evangéliuma, mint
ahogy Péterre a körülmetélteké 8 – mert aki erőt
adott Péternek a körülmetéltek apostolságára, nekem is erőt adott a nemzetek között –, 9 és amikor
megismerték a nekem adott kegyelmet, Jakab, Kéfás és János, akiket oszlopoknak tekintettek, az
egység jeléül jobbot nyújtottak nekem és Barnabásnak, hogy mi a nemzetek között apostolkodjunk, ők pedig a körülmetéltek között. 10 Csak legyen gondunk a szegényekre, amit én törekedtem
is megtenni.

A hitből fakadó megigazulás: 2,11-4,7

Vita Antióchiában

11 Amikor azonban Kéfás Antióchiába jött,
nyíltan szembeszálltam vele, mert méltó volt a
feddésre. 12 Mielőtt ugyanis Jakabtól odaérkeztek
volna néhányan, mindig együtt étkezett a pogány
származásúakal; de amikor azok odaérkeztek,
visszavonult, és különvált tőlük, mert félt a körülmetéltektől. 13 Képmutatását követte a többi zsidó
is, úgyhogy Barnabást is belevitték a képmuta-

* 19. Az itt említett *Jakab* az ifjabb ilyen nevű apostol, az Úr atyjafia (rokona; L. Máté 13,55, jegyzetét).
* 20. Szt. Pál ünnepélyes esküvel erősíti meg szavainak igazságát.
* 21. V. ö. Csel. 9,30; 11,25 sk. *Szíria vidékei* elsősorban Antiochiát jelentik.
* 22-24. Csel. 9,20. 27. *Bennem*: miattam és amiatt, amit Isten általam művelt. (Hebraizmus.)

* 2,1-10. *A jeruzsálemi apostoli zsinat Szt. Pál tanítását helyeselte*. A párhuzamos elbeszélést L. Csel. 15,1-29.
* 1. *Azután*: az 1,21.-ben elbeszélt esemény után. Az *ismét* szó mulatja, hogy Pál a *tizennégy esztendőt* első jeruzsálemi útjától (1,18.), tehát 35-től vagy 36-tól számítja; eszerint harmadik jeruzsálemi útja (Csel. 15,2-4.) és így az apostolt zsinat is 49-re vagy 50-re esik. (Második jeruzsálemi útját, melyről Csel. 11,30. beszél, Szt. Pál itt nem említi, mert a levél tárgyához nem tartozik.)
* 2. *Kinyilatkoztatás folytán*: Az Apostolok Cselekedeteinek és Szt. Pál leveleinek számos helye bizonyítja, hogy az apostol gyakran részesült isteni sugallatokban és kinyilatkoztatásokban. (Csel. 11,27; 13,2. 4; 16,6. 9; 18,9. skk.; 19,21; 20,20 sk.; 21,4. 11; 22,17; 23,11; 27,23; Kor. II. 12,1. skk.; Tim. II. 4,6.) *Megtárgyaltam velük*, a görög szerint: „eléjük adtam". Az egész elbeszélés Szt. Pált a többi apostollal egyenlő rangúnak mutatja, de egyszersmind szépen kifejezi az apostolok közt uralkodó hitegységet és szeretetet. *Velük* nemcsak az apostolokra, hanem általában a hívekre is vonatkozik; Szt. Pál azonban külön is említi a tekintélyeseket, tíz apostolokat. *A pogányok közt* Szt. Pál által *hirdetett evangéliumnak* alapvető tanítása, hogy minden kegyelmi élet Jézus Krisztus kereszthalálából fakad, és nincs többé szükség a mózesi törvény szertartásaira. *Nehogy hiába Jussak vagy futottam legyen*: Szt. Pálnak egész eljárása világosan mutatja, hogy semmi kétsége sem volt az általa követett útnak helyességéről, csak minél élénkebb világosságba akarta helyezni az apostoli tanítás egységét. Ha a körülmetélés és általában a mózesi törvény megtartása még szükséges volna az üdvösségre, Szt. Pálnak egész működése hiábavaló lett volna. A versenyfutás Szt. Pálnak kedvenc hasonlata (5,7; Kor. I. 9,24-27; Filipp. 3,14; Tim. II. 4,7; Zsid.12,1.)
* 3-5. Szt. Pál annyi gondolatot foglal össze egy mondatba, hogy végül is ez a mondat nyelvtanilag befejezetlen marad. – Szt. Pál Titus esetével bizonyítja be, hogy a körülmetélés nem szükséges többé az üdvösségre. (Titusnak atyja pogány volt, és Titus körülmetéletlen.) *Pogány*, a görög szöveg szerint: «hellén» (görög eredetű). A 4. versben említett *hamis atyafiak* a zsidózó tévtanítók, kik szívesen vették volna, vagy talán követelték is Titus körülmetéltetését, de akiknek Szt. Pál következetesen ellenállt. *Krisztus Jézusban való szabadságunk* a mózesi törvénytől való mentességünk: a *szolgaság* a mózesi törvénynek megtartása, melyet a zsidózók a pogányokból lett kereszténytől is megkívántak. – *Egy óráig sem*: egyáltalán nem. *Nálatok* általános értelemben veendő az összes keresztényekről.
* 6. Befejezetlen mondat. A *tekintélyesek* az apostolok, főleg a 9. versben említett Szt. Péter, Szt. Jakab és Szt. János evangélista. Valamikor, a görög szerint: «utóvégre». A zárjelbe tett mellékmondattal Szt. Pál egyáltalán nem akarja apostoltársainak tekintélyét csökkenteni; csak azt mondja, hogy bármily egyszerű emberek voltak is azelőtt és bármily magas méltóságra emelte őket az Úr Jézus, ez reá (Szt. Pálra) nézve közömbös dolog, mert tanítását nem tőlük nyerte. A zárjelbe tett mondat utolsó része hebraizmus: Isten

tásba. 14 De amikor láttam, hogy nem járnak egyenesen az evangélium igazsága szerint, mindnyájuk előtt azt mondtam Kéfásnak: »Ha te zsidó létedre a pogányok módjára élsz és nem zsidó módon, hogyan kényszerítheted a pogány származásúakat, hogy zsidó módon éljenek?« 15 Mi természet szerint zsidók vagyunk, és nem a pogányok közül való bűnösök. 16 Mivel pedig tudjuk, hogy az ember nem a törvény cselekedeteiből igazul meg, hanem a Jézus Krisztusba vetett hit által, mi is Krisztus Jézusban hittünk, hogy megigazuljunk Krisztus hite, és nem a törvény cselekedetei által, mert a törvény cselekedeteiből *egy ember sem igazul meg.*

17 Hogyha mi, akik Krisztusban keresünk megigazulást, magunk is bűnösöknek bizonyulunk, vajon akkor Krisztus a bűn előmozdítója? Semmi esetre sem! 18 Mert ha ismét felépítem azt, amit leromboltam, önmagamat teszem törvényszegővé. 19 Én ugyanis a törvény által meghaltam a törvénynek, hogy Istennek éljek. Krisztussal együtt keresztre vagyok szegezve: 20 élek én, de már nem én, hanem Krisztus él bennem. Amit pedig most a testben élek, azt az Isten Fiában való hitben élem, aki szeretett engem, és önmagát adta értem. 21 Nem érvénytelenítem Isten kegyelmét: ha ugyanis a megigazulás a törvény által van, akkor Krisztus hiába halt meg.

nem személyválogató, és nem ítél a külső javak szerint, pl. hogy az ősapostolok az Üdvözítőt földi életében láthatták.

* 7. Az ősapostolok mindenben helyeselték Szt. Pál tanítását. *Midőn látták*, t. i. az elért eredményekből Szt. Pálnak isteni küldetését az evangélium terjesztésére a pogányok között (= *a körülmetéletlenek evangéliuma*). V. ö. Csel. 9,15. A többi apostol az első időkben elsősorban a zsidók közt, Palesztinában hirdette az evangéliumot (= *a körülmetéltek* evangéliuma). Szt. Pál csak *Pétert* említi, mint az összes apostolok fejét. A 8. vers alanya az Isten: az Úr Pétert (elsősorban) a zsidók apostolává tette, Pált pedig a pogányok tanítójává.

* 9. L. 7. v. Jakab ugyanaz az apostol, akit Szt. Pál 1,19-ben említett: Jeruzsálem első püspöke, ki mindhalálig híven megtartotta a mózesi törvényt mint nem kötelező külső szertartást. *Kéfás* Szt. Péternek arámi neve (kőszirt). János az Úr Jézusnak különösen szeretett tanítványa, az evangélista. Az *oszlop* a kiváló tekintély jelképe. (V. ö. Jel. 3,12.) Tekintettek, a görög szerint jelen idő, mert midőn Szt. Pál ezt a levelet írta, még mind a hárman életben voltak. *Baráti jobbot*, szó szerint: „a közösség jobbját", – a legtökéletesebb lelki egység jeléül. *Mi a pogányokért, ők pedig a körülmetélésért* (a zsidókért) tágabb értelemben veendő, mert az egyes apostolok működési tere nem volt szigorúan körülhatárolva, így pl. Szt. Pál a Jeruzsálemi zsidó-keresztényekhez is intéz levelet, Szt. Péter a kisázsiai pogány-keresztényekhez.

* 10. Szt. Pál tényleg szinte minden levelében gyűjtést rendel el a szegény jeruzsálemi egyház javára.

* 11-21. *Szt. Péter és Szt. Pál antiochiai vitája*. Egyes régi magyarázók szerint Szt. Péter és Szt. Pál előre megegyeztek erre a vitára; mások Kéfást Szt. Pétertől (alaptalanul) megkülönböztették. Azonban a vita komoly volt, de a teljes szeretet jegyében folyt le. Szt. Péter és Szt. Pál egyetértettek az elvekben, de a gyakorlati következményekben ez alkalommal egy időre eltértek egymástól.

* 11. Szt. Péter a történelmi hagyomány szerint 42-ben alapította meg az antiochiai egyházat; itt említett antiochiai útja kevéssé[1] az apostoli zsinat utánra esik. A szemtől szembe való ellenállás Szt. Pálnak határozott fellépése, melytől azonban minden szeretet-lenség távol állott. (V. ö. Pét. II. 3,15.) *Méltó volt a feddésre,* a görög szerint inkább: «helytelenül járt el».

* 12. Némelyek *Jakabtól*: a jeruzsálemi püspök követei, akik azonban, – úgy látszik, – többet mondtak és tettek, mint amennyire küldetésük terjedt. A pogányokkal: a pogányságból megtért keresztényekkel. A mózesi törvény és még inkább a farizeusi törvény nem engedte meg, hogy zsidó nem-zsidóval együtt étkezzék. Szt. Péter azzal, hogy a pogány-keresztényekkel együtt szokott volt étkezni, világosan kifejezte, hogy a mózesi törvényt önmagára sem tartja többé kötelezőnek; de midőn a jeruzsálemi küldöttek megérkeztek, rosszul értelmezett okosságból, hogy t. i. meg ne botránkoztassa őket, visszavonult a pogány-keresztényektől.

* 13. A *tettetés* itt nem jelenti azt, hogy Szt. Péter talán lelkiismerete ellen cselekedett; Szt. Pál csak azt mondja, hogy rosszul értelmezett óvatosságból jobb meggyőződése ellen járt el. Versünk tanúsága szerint Szt. Pál felfogásával szinte egyedül maradt. Szt. Péter eljárása nagy veszélyt jelentett a pogány-keresztény egyházakra, mert azt a látszatot kelthette, hogy a mózesi törvény mégis csak kötelező még, – ez pedig a pogányokat könnyen visszatarthatta attól, hogy az egyházba belépjenek. Ezért Szt. Pál nem hallgathatott tovább.

* 14. *Az evangélium igazsága* a szabadság törvénye, mely szerint az ószövetségi törvény immár elvesztette kötelező erejét.

Mindnyájuk előtt: vagy az összes antiochiai keresztények gyülekezetében, vagy talán a 12. és 13. versben említett személyek előtt. *Pogány módon*: a mózesi törvény megtartása nélkül. *Élsz*: a jelen idő az állandóságot fejezi ki. *Kényszerítéd*: példád által. Versünk igen világos bizonyítéka annak az óriási tekintélynek, mely Szt. Pétert az egyházban körülvette, és amelyet Szt. Pál egyáltalában nem vont kétségbe.

* A 15-21. v. röviden összefoglalja Szt. Pálnak Szt. Péterhez és az antiochiai zsidó-keresztényekhez intézett beszédét: ha már egyszer Jézus Krisztusban megtaláltuk megigazulásunkat és üdvösségünket, nem szabad és nem lehet azt többé a mózesi törvény szertartásaiban keresnünk.

* 15. *Természet szerint*: születésünknél fogva. *Zsidók*: Istennek választott népe, annak összes kiváltságaival. *A pogányok közül való bűnösök*: egyes bűnök, pl. a bálványimádás és az erkölcstelenség a pogányságtól elválaszthatatlanok voltak.

* 16. *Mivel pedig tudjuk*: t. i. mi (Péter és Pál). Az itt említett *megigazulás* a belső megigazulás a megszentelő malaszt által, melynek forrása az Úr Jézusban való élő hit. (V. ö. Szt. Péter szavait Csel. 15,11.) Szt. Pál szabadon idézi Zsolt, 142,2-t. A mózesi törvény nem adhatott belső megigazulást;

* 17. ezért a zsidónak is Krisztusban kell keresnie a megigazulást, nem pedig a mózesi törvényben. Ezáltal azonban a zsidó nem mond le arról a kiváltságáról, hogy Isten választott népének tagja, nem süllyed a pogányok közé (15. v.), hanem Krisztusban és a keresztségben megtalálja bűneinek teljes bocsánatát és a belső megigazulást. *Semmi esetre sem*! szavakkal Szt. Pál rendesen valamely helytelen következtetés ellen szabadkozik, mely szavaiból talán le volna vonható.

* 18. Ha a zsidóból lett keresztény ismét visszatér az elhagyott ószövetségi törvényhez, ezzel azt vallja, hogy a mózesi törvény elhagyásával törvényszegést követett el. *Önmagamat teszem bűnössé*, a görög szerint helyesebben: „Önmagam vallom magamat bűnösnek".

* 19. Szt. Pál (és minden zsidó-keresztény) a Krisztusban való hit törvénye által meghalt a mózesi törvénynek. *Krisztussal együtt keresztre szegeztettem*, t. i. a keresztség által, melyet Szt. Pál mint a régi ember halálát és Krisztussal egy új életre való lelki feltámadást fog fel. (V. ö. Rom. 6,4; Kol. 2,12.)

* 20. A megszentelő malaszt a lélekkel az isteni életet közli. (Pét. II. 1,4.) *Testben*: a földi életben, melyet Isten kegyelme, a hit és szeretet élete a természetfölötti rendbe emel föl. Szt. Pál szava gyönyörűen fejezik ki az Úr Jézus iránt érzett mélységes szeretetét.

* 21. *Nem vetem meg*: nem becsülöm kevésre. Aki visszatér a mózesi törvényhez, megveti a Krisztus által szerzett isteni életet.

A magyarázók megjegyzik, hogy Szt. Pál Szt. Péter iránt érzett gyöngéd szeretetből hallgatta el az antiochiai vita végét, melyből ő került ki diadalmasan. Szt. Péter beszédei az Apostolok Cselekedeteiben, valamint levelei is azt mutatják, hogy mindenben osztotta nagy apostoltársának felfogását.

Gal 3

A Lelket a hívők kapják meg

A 3. fejezettel kezdődik a Galatákhoz írt levélnek hittani (dogmatikus) része. A zsidózó álapostolok a Szt. Pál által hirdetett evangéliumot tökéletlennek mondták; szerintük a pogányok csak úgy részesülhetnek az Ábrahámnak adott ígéretekben és a messiási ország javaiban, ha megtartják a mózesi törvényt. Ezekkel szemben Szt. Pál azt fejtegeti, hogy Ábrahámot nem a (sokkal később adott) mózesi törvény, hanem élő hite tette oly kedvessé Isten előtt (1-14.), és hogy a több száz esztendővel Ábrahám után adott mózesi törvény, – mely különben is csak előkészítés volt az eljöven-

1 Ó, esztelen galaták! Ki babonázott meg titeket, miután a szemetek elé tártuk a megfeszített Jézus Krisztust? **2** Csak azt mondjátok meg nekem: a törvény cselekedetei alapján kaptátok-e meg a Lelket, vagy az igehirdetés hívő hallgatása által? **3** Ennyire oktalanok vagytok? Amit a Lélek-

kel kezdtetek, most a testtel fejezitek be? 4 Hiába éltetek át oly sok mindent? Úgy látszik, valóban hiába! 5 Aki tehát a Lelket adja nektek és csodákat művel köztetek, a törvény cselekedetei, vagy az igehirdetés hívő hallgatása alapján teszi-e ezt?

Ábrahám hite és az áldás ígérete

6 Ahogy Ábrahám: *»hitt Istennek, és ez megigazulására szolgált«* {Ter 15,6}. 7 Értsétek meg tehát, hogy akik hisznek, azok Ábrahám fiai. 8 Mivel pedig az Írás előre látta, hogy Isten a hit által ad megigazulást a pogányoknak, előre hirdette Ábrahámnak: *»Tebenned nyer áldást minden nemzet«* {Ter 12,3}. 9 Így tehát akik hitből valók, azok nyernek áldást a hívő Ábrahámmal. 10 Mert mindazok, akik a törvény cselekedeteire támaszkodnak, átok alatt vannak. Írva van ugyanis: *»Átkozott mindenki, aki hűségesen meg nem tartja mindazt, aminek teljesítése elő van írva a törvény könyvében«* {MTörv 27,26}. 11 Hogy pedig a törvény által senki sem igazul meg Isten előtt, nyilvánvaló, mert *»az igaz hitből él«* {Hab 2,4}. 12 A törvény pedig nem a hiten alapszik, hanem »*aki teljesíti a törvényt, élni fog általa«* {Lev 18,5}. 13 Krisztus megváltott minket a törvény átkától, amikor átokká lett értünk, mert írva van: *»Átkozott mindaz, aki a fán függ«* {MTörv 21,23}. 14 Ez azért történt, hogy Ábrahám áldása Krisztus Jézusban a pogányokra is rászálljon, és hogy a megígért Lelket megkapjuk a hit által.

15 Testvérek, emberi módon szólok. Még az ember érvényes végrendeletét sem érvénytelenítheti senki, és nem egészítheti ki. 16 Nos, az ígéretek Ábrahámnak *és utódjának* szóltak. Nem azt mondja az Írás: *»és utódainak«,* mint soknak, hanem mint egynek: *»és a te utódodnak«* {Ter 22,17}, aki a Krisztus. 17 Azt mondom tehát: az Isten által megerősített végrendeletet a négyszázharminc évvel később adott törvény nem teszi érvénytelenné, hogy megszüntesse az ígéretet. 18 Mert ha a törvényből származna az örökség, akkor már nem az ígéretből; Ábrahámnak pedig Isten ígéret által adta ajándékát.

A törvény üdvtörténeti szerepe

19 Mi tehát a törvény? A bűnök miatt hozták, amíg el nem jön az utód, akinek az ígéret szól. Angyalok által hirdették ki, közvetítő útján. 20 Ez a közvetítő azonban nem egy valakinek a közvetítője, Isten pedig egy. 21 A törvény tehát az Isten ígéretei ellen van? Semmi esetre sem! Mert ha olyan törvényt adtak volna, amely éltetni képes, valóban a törvényből lenne a megigazulás. 22 De dő Üdvözítőre, – nem szüntette meg az Ábrahámnak adott isteni ígéreteket. (15-29.)

* 1-5. A galaták a Szentlelket nem a mózesi törvény cselekedetei folytán, hanem élő hitük miatt kapták.

* 1. A galaták *esztelenek*, mert nem értették meg, hogy Krisztus evangéliuma a szabadság törvénye. A görög szövegben versünk utolsó részlete így hangzik: „kiknek szeme előtt leíratott a keresztre feszített Jézus krisztus". Ha a galaták állandóan a keresztre feszített Jézus Krisztusra szegezték volna szemüket, senki sem igézhette volna meg őket téves tanításával. Szt. Pál a Móz. IV. 21,9-ben említett rézkígyóra céloz.

* 2. A *Lélek* a Szentlélek, ki csodáival és adományaival nyilatkoztatta ki magát a galaták közt. A *hitnek hallásából*: mivel az evangéliumi tanításra hallgattatok. A galaták láthatták a Szentlélek működését köztük, anélkül, hogy a mózesi szertartási törvényt megtartották volna.

* 3. A *Lélek* itt is a Szentlélek, a keresztény ember egész kegyelmi életének legfőbb Ura és vezetője; a test pedig itt a zsidóságot jelenti, mely a körülmetéléssel kezdődik, és melynek lényege jó részben a mózesi törvénynek külső szertartásai. *Végezni* szónak a görög szövegben oly kifejezés felel meg, mely bizonyos magasabb tökéletességre jutást jelent; a zsidózó álapostolok ugyanis a zsidó vallást a kereszténységnél tökéletesebb állapotnak mondták.

* 4. *Viseltetek-e el* egyes magyarázók szerint: «szenvedtetek-e?» Ámde Szt. Pál sehol másutt nem említi ebben a levélben, hogy a galaták hitükért üldöztetéseket szenvedtek. Valószínűbb tehát, hogy az elviselés itt a nyert kegyelmek befogadását jelenti. *Akkor bizony hiába*! Az a kegyelem, amellyel valaki visszaél, nemcsak hiába vett isteni adomány, hanem még kárára és veszedelmére is van a léleknek.

* 5. *Tehát* szó visszamutat a 2. vers gondolatára. Az igék jelen ideje azt mutatja, hogy a Szentlélek működése a galaták közt még nem szűnt meg. *Bennetek*: lelketekben; de így is fordítható: «köztetek».

* 6-9. *Az Ábrahámnak adóit és a Messiásra vonatkozó isteni ígéretekben és áldásokban az élő hit által részesülünk*.

* 6. *Amint írva vagyon* szavak a görögben nem olvashatók. Az idézett szentírási hely Móz. I. 15,3; v. ö. Róm. 4,3; Jak. 2,23. Ábrahámnak föltétlen engedelmessége Isten iránt mélységes élő hitéből fakadt. *És az igazságul tudatott be neki*: élő hite benső, lelki megigazulást szerzett neki.

* 7. *Akik a hitből vannak*: akiket lelki életükben az élő hit vezet. Szt. Pál tanítása szerint Ábrahám méltó ivadékává és a neki adott isteni ígéretek örököseivé az élő hit által leszünk, melyet a mózesi törvény nem tökéletesíthet.

* 8-9. A 7. vers gondolatának bővebb kifejtése: nem a körülmetélés, hanem az élő hit leszi a pogányokat is Ábrahám ivadékaivá és az isteni ígéretek örököseivé. *Az Írás*: t.i. annak isteni szerzője, a *Szentlélek*. *Előre hirdette*, görög szerint: „előre hirdette az evangéliumot" (= a jó hírt). Szt. Pál Móz. I. 12,3-t idézi. *Akik hitből vannak*: egyedül csak ezek.

* 10-12. *A mózesi törvény nem adhatott benső megigazulást*; csak megmutatta, mit kell cselekedni, de önmaga nem adott kegyelmei a törvény parancsainak követésére, és így bizonyos értelemben az átoknak volt oka és szerzője.

* 10. *Akik a törvény cselekedeteiből vannak*: úgy a meg nem tért zsidók, mint azok a zsidó-keresztények, akik a mózesi törvény megtartását az üdvösségre szükségesnek hiszik. (Róm. 3,20; 9,32.) Az idézet Móz. V. 27,26-ból való.

* 11. Hab. 2,4-nek szabad idézése alkalmazott értelemben. A *hit* Szt. Pálnál az élő hitet jelenti, mely a belső megiga-

az Írás mindent a bűn alá foglalt, hogy az ígéretet Jézus Krisztus hite által nyerjék el a hívők.

23 Amíg a hit el nem érkezett, a törvény fogságában voltunk tartva a hit számára, amely majd kinyilatkoztatást nyer. **24** Ennélfogva a törvény Krisztushoz vezető nevelőnk volt, hogy a hit által igazuljunk meg. **25** Amikor azonban elérkezett a hit, már nem vagyunk a nevelő alatt.

Hit és istengyermekség

26 Mert mindnyájan Isten fiai vagytok a hit által Krisztus Jézusban. **27** Hiszen mindannyian, akik megkeresztelkedtetek Krisztusra, Krisztust öltöttétek magatokra: **28** nincs többé zsidó, sem görög, sem szolga, sem szabad, sem férfi, sem nő; mert mindnyájan egy vagytok Krisztus Jézusban. **29** Ha pedig ti Krisztuséi vagytok, akkor Ábrahám utódai, s az ígéret szerint való örökösök.

zulásnak, a lelki *életnek* forrása. (Habakuknál a hit az Istenbe vetett bizalom, mely miatt Isten az igaz ember életét megoltalmazza.)

* 12. A mózesi törvény nem beszél (vagy csak ritkán beszél) a cselekedetek belső indító okairól, hanem megelégszik magukkal a külső cselekedetekkel; ezek által az ember eljutott az ú. n. levitikus tisztaságra. Az idézett szentírási hely: Móz. III. 18,5. (V. ö. Ezek. 20,11; Róm. 10,5.)

* 13-14. *Krisztus kereszthalálával megváltott minket a törvény átkától, és a pogányokra is kiterjesztette az Ábrahámnak adott isteni áldást*. (V. ö. Róm. 8,3; Kor. II. 5,21.) Minket: a zsidókat, mert a pogányokat nem kötelezte a mózesi törvény. *Átokká lévén érettünk*: Krisztus magára vette értünk a törvény átkát, átok tárgya lett értünk, mert magára vállalta bűneinket, minden átok forrását. Az idézet Móz. V. 21,23-ból való. Ez a hely ugyan nem a keresztre feszítésről szól, hanem oly emberről, kinek holttestét a büntetés súlyosbítására és mások elrettentésére felakasztották; Szt. Pál azonban a keresztre feszített Üdvözítőre alkalmazza.

14. Isten először a zsidókat akarta a messiási ország birtokosaivá tenni, azután a pogányokat. (Róm. 1,16; 3,1. 2; 9,1-5; 11,13-32; 15,8. 9.) *Krisztus Jézusban*: az ő kereszthalála és a vele való benső egyesülés által. *A Lélek ígérete* az Ábrahámnak adott ígéret (Móz. I. 12,3.) és a Szentlélek ajándékai. *Vegyük*: mindnyájan, zsidók és pogányok egyaránt.

* 15-29. Szt. Pál az Ábrahámnak adott isteni ígéretet mintegy Isten végrendeletének (végérvényes intézkedésének) mondja, melyet a sok évszázaddal később adott mózesi törvény sem meg nem szüntethetett, sem meg nem másíthatott. — Okoskodásának alapgondolata az, hogy már az emberi végrendelet is szent és sérthetetlen; mennyivel inkább ilyen tehát az isteni intézkedés! A mózesi törvény csak előkészítés volt Krisztusra; midőn tehát Krisztus eljött, az ószövetségi törvénynek kötelező ereje önmagától megszűnt.

* 15. A görög «diathéké» szó úgy «végrendeletet», mint általánosságban «intézkedést» jelent. Szt. Pál *jogérvényes végrendeletről* beszél, mert már a római jog is a végrendelet érvényességét bizonyos formai kellékekhez kötötte, és így a végrendelkező átiratát bizonyos tekintetben a közhatalom megmásíthatatlan akaratává tette. A 16. vers a görögben így kezdődik: «Ámde Ábrahámnak... » *Az ígéretek*: ugyanazt az ígéretet Isten több ízben megismételte Ábrahámnak. (L. Móz. I. 12,3. párhuzamos helyeit, főleg Móz. I. 13,15, és 17,8.) Az isteni ígéret Kánaán birtokáról szólt mint a menynyei boldogság előképéről, és a Megváltó eljöveteléről. *És az ő ivadékának*. Ábrahám ivadéka a választott nép és főképen ennek legnemesebb tagja, Jézus Krisztus, akiben a föld összes nemzetei megáldatnak. *És ivadékainak, mint soknak*: Ábrahám ivadékai nem mint egymástól különálló egyének örökölték az ősatyjuknak adott ígéreteket, hanem mint Istennek az eljövendő Megváltóban egybeforrott választott népe: az ószövetségi zsidóság és azután a keresztény egyház. Szt. Pál itt a szentírási elbeszélés értelmét az általa kifejtett tanítás megvilágítására alkalmazza.

* 17. Ha már az emberi végrendeletet sem változtathatja meg más ember, annál kevésbbé változhatik meg Isten intézkedése. *Megerősített*, a görög szerint: «előre megerősített». (V. ö. Zsid. 6,17. 18.) A *négyszázharminc* esztendőt Szt. Pál Móz. II. 12,40. sk. szerint számítja.

* 18. *Az örökség*: a messiási ország javai. A kereszténynek nincs kettős jogcíme a messiási javakra: isteni ígéret és mózesi törvény; az isteni örökséghez való jogunk egyedül az Isten ígéretén alapszik.

* 19-24. A mózesi törvény ideiglenes intézkedés volt, melynek célja: az emberiséget Krisztus eljövetelére előkészíteni. Krisztus eljövetele után a törvény elvesztette jelentőségét és kötelező erejét.
* 19. *Mi tehát a törvény?* t. i. Isten terveiben. A (mózesi) törvény *vétségekért hozatott*, mert csak ébren tartotta az embereikben a bűntudatot, megmutatta a bűnt, de annak kerülésére önmaga nem adott malasztot. (Róm. 4,15; 5,20; 7,7. skk.) *Míg el nem jő az ivadék*: a törvény tehát csak átmeneti intézkedés. Az ivadék Krisztus, aki végeredményben az egész ószövetségi üdvösség-rendnek végső, célja. *Akinek az igéretet adta,* a görögben általános alany. A törvény annyiban is alatta áll az ígéretnek, hogy ezt Isten közvetlenül adta Ábrahámnak, a törvényt pedig a Sinai-hegyen angyalok által és Mózes közvetítésével. (V. ö. Csel. 7,38. 53; Zsid. 2,2.)
* 20. Igen nehéz vers, melynek már vagy négyszázharminc magyarázata van. Legvalószínűbbnek látszik a következő magyarázat. A közvetítőnek ott van szerepe, ahol még nincs végérvényes intézkedés. A Sinai-hegyi törvényhozásnál Isten számolt a zsidó nép gyengeségével, és ennek szabad elhatározásától tette függővé, hogy a törvényt elfogadja-e és ily módon akar-e Istennek választott népe lenni (Móz. II. 24,3.), ezért szükség volt a közvetítőre; midőn azonban Ábrahámnak az örökérvényű ígéretet adta, Isten teljesen egyedül, csak szent akarata szerint járt el, minden közvetítő nélkül.
* 21. A 19. versben leírt tökéletlen törvény nem ellenkezhetik Isten ígéreteivel. *Életet*: igazi benső, kegyelmi életet.
* 22. Az *Írás* a Szentírás. *Mindent a bűn alá foglalt*: a Szentírás tanúsága szerint az ember önerejéből nem szabadulhat ki a bűn uralmából. (V. ö. Róm. 3,10-18.) Ez a szomorú állapot fölségesen ragyogtatja Isten végtelen jóságát, mely Jézus Krisztus által minden érdemünk nélkül szerzett nekünk szabadulást a bűntől, belső megigazulást, kegyelmi életet és örök boldogságot, illetve ezeknek lehetőségét. (V. ö. a Rómaiakhoz írt levél egész tanítását.) A *hívőknek*, tehát nem a mózesi törvény követőinek.
* 23. *A hit, mely kijelentendő volt*: a Krisztusban való élő hit. Őriztettünk: mi zsidók mint rabok, kik súlyosan érezhettük a törvény követelményeit.
* 24. *Nevelő*, görögül: «paidagógosz». A paedagogus a régi görögöknél és rómaiaknál az a rabszolga volt, aki a gyermeket tanítójához vezette.
* 25-29. *A Jézus Krisztusban egybeforrott hívek Ábrahám utódai és az isteni ígéretek örökösei.*
* 25. A *hit*: 1,23. v.
* 26. Már nem vagyunk a paedagogus vezetése alatt, mert Jézus Krisztus által Istennek (szellemileg) nagykorú, szabad gyermekei vagyunk.
* 27. A keresztség *Krisztusra* történik, mert általa teljesen Krisztuséi leszünk. *Krisztust öltöttétek magatokra*: Krisztussal (és általa Istennel) a legbensőbb egységbe jutottatok.
* 28. A keresztség az emberek közt megszüntet minden származásbeli, társadalmi és természetes, különbséget Isten országában.
* 29. Végső következtetés: a galaták tehát a Krisztusban való élő hit által az örök javaknak teljes jogú örökösei lettek, – nincs tehát többé semmi szükségük sem a mózesi törvényre.

Gal 4

* 4,1-7. *A mózesi törvény kora a kiskorúság és szolgaság ideje volt; Krisztus meghozta nekünk a szabadulást a törvénytől, és minket Istennek teljes joga gyermekeivé tett.*

1 Mondom pedig: Amíg az örökös kiskorú, semmiben sem különbözik a szolgától, bár min-dennek ura, **2** hanem gyámok és gondviselők alatt van

* 1-2. Szt. Pál a jogi életből vett hasonlattal él: míg az örökös kiskorú, nem rendelkezhetik vagyonával, hanem (atyja

az apjától előre meghatározott időig. 3 Így mi is, amíg kiskorúak voltunk, a világ elemeinek szolgasága alatt voltunk. 4 De amikor elérkezett az idők teljessége, Isten elküldte Fiát, aki asszonytól született, és a törvény alattvalója lett, 5 hogy azokat, akik a törvény alatt voltak, megváltsa, és elnyerjük a fogadott fiúságot. 6 Mivel pedig fiak vagytok, Isten elküldte Fiának Lelkét szívünkbe, aki azt kiáltja: »Abba, Atya!« 7 Tehát többé nem vagy már szolga, hanem fiú; ha pedig fiú, akkor örökös is az Isten által.

A keresztény szabadság: 4,8-6,10

Óvás a régi szolgaságba való visszaeséstől

8 Azelőtt ugyan, mivel Istent nem ismertétek, azoknak szolgáltatok, amik természet szerint nem istenek; 9 de most, amikor megismertétek Istent, sőt ismertek vagytok Isten előtt, hogyan fordultok ismét az erőtlen és szegényes elemekhez, hogy azoknak újból szolgáljatok? 10 Napokat tartotok meg és hónapokat, időket és esztendőket! 11 Féltelek titeket, hogy talán hiába fáradoztam köztetek.

12 Legyetek olyanok, mint én, mert én is olyan vagyok, mint ti; kérve-kérlek titeket, testvérek! Semmivel sem bántottatok meg. 13 Hiszen tudjátok, hogy a test erőtlenségében hirdettem nektek először az evangéliumot; 14 és azt, ami kísértésetekre szolgálhatott testemben, nem vetettétek meg, és meg sem utáltátok, hanem úgy fogadtatok engem, mint Isten angyalát, mint Krisztus Jézust.

15 Hova lett hát az akkori boldogságtok? Mert tanúsítom rólatok, hogy ha lehetett volna, a szemeteket is kivájtátok volna és nekem adtátok volna. 16 Hát ellenségetek lettem, mert igazat mondok nektek? 17 Nem jó szándékkal buzgólkodnak körülöttetek, hanem el akarnak tőlem szakítani titeket, hogy aztán értük buzgólkodjatok. 18 Jó dolog mindenkor buzgólkodnotok a jóban, nemcsak akkor, amikor jelen vagyok köztetek, 19 fiacskáim, akiket fájdalommal szülök újra, míg Krisztus kialakul bennetek! 20 Szeretnék most nálatok lenni, és más hangon beszélni, mert nem tudom, miként is kellene szólnom hozzátok.

Az Írás tanúsága

21 Mondjátok meg nekem ti, akik a törvény alatt akartok lenni: nem halljátok a törvényt? 22 Mert írva van: Ábrahámnak két fia volt, egy a szolgálótól, és egy a szabad asszonytól **{Ter 16,15; 21,2-3}**. 23 De az, aki a szolgálótól volt, test szerint született, aki pedig a szabad asszonytól, ígéret folytán. 24 Ezeket példázatképpen mondták; mert ezek az asszonyok a két szövetséget jelentik: az

halála után) gyámjainak fennhatósága alatt áll, és így tényleg nem különbözik a szolgától. A *gyámok és gondviselők* feladata, a kiskorú örökösnek szellemi neveléséről és javainak kezeléséről gondoskodni. *Az atyjától előre meghatározott időig*. A Kr. u. I. századbeli római jog szerint a fiúgyermek kiskorúsága általában 14-16. életéve körül ért véget; de az atya életében bármikor végét vethette gyermeke kiskorúságának és azt nagykorúsíthatta. Ha azonban az atya végrendeletben intézkedett gyermeke nagykorúsításának idejéről, ezt az időpontot senki sem változtathatta meg. Szt. Pál hasonlata szerint a mennyei Atya előre megállapította az időt, melyben Fiát az emberiség megváltására (nagykorúsítására) a világba küldte.

* 3. *Mi*: a keresztények, akár a zsidóságból, akár a pogányságból tértek meg. A *világ elemei* egyesek szerint a mózesi törvény és az ószövetségi üdvösségi rend; mások szerint (valószínűbben) az égi testeket jelentik, melyek a zsidóknál a különböző ünnepek idejét szabályozták, a pogányoknál meg épen imádás tárgyai voltak. Szt. Pál egyáltalában nem akarja azt mondani, hogy a kinyilatkoztatott zsidó vallás és a pogányság egy színvonalon állnak; de az evangéliumhoz viszonyítva mindkettő tökéletlen. Maga az ószövetségi zsidó vallás is a félelemnek, nem pedig a szeretetnek vallása volt, ezért Szt. Pál joggal mondja azt szolgaságnak.

* 4. *Az idők teljessége* az az időpont, mely az Isten tervei szerint alkalmas volt arra, hogy az Atya a világba küldje egyszülött Fiát. *Elküldé* szó világosan tanítja, hogy a Fiú istenségében már emberi születése előtt élt az Atyánál. Az *asszony* szó csak a nemre vonatkozik, de nem mond ellent a Boldogságos Szűz örök szüzessége tanának. Krisztus a *törvény alattvalója lett*, mert egész földi életében híven megtartotta Mózes törvényét.

* 5. Igen szép és merész szójáték a 4. vers utolsó szavaival. *Azok, kik a törvény alatt voltak:* a zsidók. A megváltás fogalma feltételezi a vételár megfizetését, mely ebben az esetben Jézus Krisztus drága vére volt. V. ö. 2, 20. *A fogadott fiúság* az egész megváltott emberiségnek kincse. *Visszanyerjük*, miután azt Ádám bűne által elvesztettük volt.

* A 6. vers a görög szerint így hangzik: «Hogy pedig fiak vagytok (az is bizonyítja, hogy) elküldé ...» Az istenfiúság kegyelme együtt jár a Szentlélekkel és az ő adományaival. (Róm. 8,14. 15; Tim. II. 1,7.) *Elküldé*: a Szentlélek az Atyával és a Fiúval együtt öröktől fogva élő Isten. Mivel a Szentlélek a *Fiúnak Lelke*, egyszersmind a Fiútól is kell származnia. *Ki azt kiáltja*: tehát maga a Szentlélek imádkozik a hívek szívében. *Abba* arámi nyelven «atyát» jelent. Márk 14,36-ból úgy látszik, hogy ebben az időben a palesztinai zsidóknak szokása volt az arámi és a görög felkiáltást együtt használni az imádságban. Szt. Pál gyönyörűen fejezi ki azt a gondolatot, hogy a hívek lelkében imádkozó Szentlélek ugyanúgy könyörög, mint ahogyan az Üdvözítő imádkozott mennyei Atyjához életének legfölségesebb órájában, az Olajfák hegyén.

* 7. Az 1-6. v. gondolatainak összefoglalása. A zsidó vallás és a pogány vallások az embert szolgává tették (3. v.); az evangélium minket Isten *fiaivá* tesz. A vers első része a görögben így hangzik: «Azért már nem vagy többé szolga ...» *Örökös*: a mennyei javak örököse az Isién végtelen jósága által. V. ö. Róm. 8,17.

* 8-11. *Aki visszatér a mózesi törvényhez, ismét a szolgaság állapotába taszítja magát.*

* 8. *Akkor*: a pogányság állapotában. A pogányok *tudatlansága* ugyan nem volt mentő körülmény (Róm. 1,18-23.), de mégis

egyik a Sínai hegyről valót, amely szolgaságra szül, ez Hágár. **25** Hágár voltaképpen az Arábiában levő Sínai hegyet jelenti, s megfelel a mostani Jeruzsálemnek; ugyanis fiaival együtt szolgaságban él. **26** A magasságbeli Jeruzsálem pedig szabad: ez a mi anyánk. **27** Mert írva van:

»Örülj, te magtalan, aki nem szülsz;
ujjongj és kiálts, aki nem vajúdsz,
mert több a fia az elhagyottnak,
mint annak, akinek férje van« **{Iz 54,1}**.

28 Ti pedig, testvérek, mint ahogy Izsák, az ígéret fiai vagytok. **29** De amint akkor az, aki test szerint született, üldözte a lélek szerint valót, úgy van most is. **30** De mit mond az Írás? *»Űzd el a szolgálót és fiát, mert a szolgáló fia nem fog örökölni a* szabad *asszony fiával«* **{Ter 21,10}**. **31** Tehát, testvérek, nem a szolgálónak vagyunk fiai, hanem a szabad asszonynak.

csökkentette bűneiket. *Amik természet szerint nem istenek*: az égi testek és a bálványok. (V. ö. Kor. I. 8,4; 10,19. 20.)

* 9. *Most*: megtéréstek után. *Ismertek vagytok az Isten előlt*: Istennek bizalmasai vagytok. (V. ö. Zsolt, 1,6; Jer. 1,5; Ám. 3,2; Kor. I. 13,12.) *Az erőtlen és szegényes elemek* a mózesi törvény vagy az égitestek. (3. v.)

* 10. A *napok* a szombatok, a *hónapok* az új-hold ünnepei, az *idők* az évről-évre visszatérő főünnepek (húsvét, pünkösd, sátoros ünnep), az esztendők az újév, a szombati év és a jubileumi esztendő. (V. ö. Kol. 2,16.)

* 12-20. Szt. Pálnak lelki gyermekeiért aggódó szíve a múltnak szép emlékeit idézi fel a galatákban.

* 12. Kihagyásos mondat: «Legyetek ti ügy, mint én, egészen Krisztuséi, mert én is egészen a tietek lettem». Más értelmezők ezeket a szavakat a mózesi törvénytől való szabadságra magyarázzák. *Semmivel sem bántottatok meg*. Ezek a szavak talán valamely előttünk ismeretlen fájdalmas eseményre céloznak.

* 13. *A test erőtlensége* Szt. Pálnak valamely (előttünk ismeretlen) betegsége, melyben akkor szenvedett, midőn második nagy apostoli útja alkalmával (Csel. 16,6.) először járt a szorosan vett Galáciában. *Ami kísértés ékre szolgálhatott testemben*: Szt. Pál betegsége, mely könnyen akadálya lehetett volna annak, hogy a galaták az általa hirdetett tanítást elfogadják.

* 14. A galaták Szt. Pált betegsége ellenére is a legnagyobb tisztelettel fogadták.

* 15. *Boldogságtok*: a galaták egykor boldogoknak vallották magukat, hogy Szt. Pál tanítása által az igazság birtokába juthattak. A *szem* a legdrágább dolgok jelképe.

* 16. Az *igazság* Szt. Pál tanítása és jóakaratú figyelmeztetései.

* 17. A mondat alanya a zsidózó tévtanítók. *Ki akarnak zárni titeket*: az igaz egyházból. A zsidózó tévtanítókat az önzés vezeti.

* 18. A görög szerint: «Jó dolog, ha valakiért jól buzgólkodnak mindenkor ...» Szt. Pál a saját, legszentebb szándékból fakadó buzgóságát szembeállítja a zsidózó tévtanítók önző szándékaival.

* 19. *Fiacskáim* szó Szt. Pálnak gyöngéd szeretetét fejezi ki a galaták iránt. A *szülés fájdalma* találó jelképe Szt. Pál aggódó szeretetének.

* 20. *Más hányon beszélni*: kinek-kinek szükségletei szerint. *Szégyenkezem miattatok*, a görög szerint: «Bizonytalanságban vagyok felőletek».

* 21-30. *Sára és Ágár*, *illetve gyermekeik történetének előképes értelmezése*: a kereszténység Istennek új üdvösségi intézménye, mely a mózesi törvény helyébe lépett. Sára, a hosszú ideig magtalan szabad asszony, az egyházat jelképezi, mely szintén hosszú ideig magtalan volt, de most Isten szabad gyermekeinek anyja. Agár a zsinagógának jelképe, a félelem és szolgaság vallásának, melynek követői nem lehetnek Isten javainak örökösei.

* 21. A *törvényt*: a mózesi törvénynek azt a részét, mely Sára és Ágár történetéről szól. (Móz. I. 16-21. fej.) *Nem olvastátok-e*, a görög szerint: «nem hallottátok-e» (nem értitek-e meg)?

* 22. Írva vagyon: 1. a 21. v. magyarázatát. A *szolgálótól* (Agártól) született Izmael, a *szabad asszonytól* (Sárától) Izsák.

* 23. *Test szerint*: pusztán a természet törvénye szerint. *Igéret folytán*: Isten ígérete szerint, csodás módon.

* 24. Szt. Pál a két asszony történetét alkalmazott értelemben és előképesen magyarázza. *Ezek*: a görög szerint: a két asszony, kik a két szövetséget jelképezik. Az egyik: az ószövetség, mely a törvény *szolgaságára szült*.

* 25-26. Az *Arábiában* fekvő *Sinai-hegy* igen jól megfelel a Szt. Pál által felállított előképnek, mert Agár a legnevezetesebb arab törzseknek ősanyja. *Megfelel*: Szt. Pál példázatában. A *mostani Jeruzsálem* a földi szent város, ellentétben a 26. versben említett *magasságbeli Jeruzsálemmel*, mely az egyházat jelenti. (V. ö. Zsid. 12,22; Jel. 3,12; 21,2.) *Szolgál*: a mózesi törvénynek. *Szabad*: a mózesi törvénytől. A *mi anyánk*: az összes kereszténveké.

* 27. Iz. 54,1-ből vett idézet, a Hetvenes görög fordítás szerint. A próféta a Babilóniába hurcolt, egy időre Istentől mintegy elhagyott, de azután diadalmasan hazatérő zsidó népről beszél. *Az elhagyott*: a babiloni fogság idejére Istentől eltaszított zsidóság. A Krisztus eljöveteléig magtalan egyház az összes hívők anyjává lett. (A hasonlatnak alapja Sárának hosszú ideig tartó magtalansága.)

* 28. Mi nem a rabnőnek, hanem a szabad egyháznak vagyunk a gyermekei.

* 29. *Akkor*: Ábrahám idejében. *Aki test szerint született*: Izmael; *a lélek szerint való*: Izsák, mint a keresztények előképe. *Üldözte*: Móz. I. 21,9. szabad értelmezése; de megjegyzendő, hogy Izmael utódai állandó ellenségei voltak a zsidó népnek. (V. ö. Krón. I. 5,10. 19; Zsolt. 82,6. 7.) *Úgy van most is*: célzás a keresztények üldöztetésére a zsidók és zsidózók részéről.

* 30. Móz. I. 21,10. Szt. Pál nem is említi a végső következtetést, de ezt mindenki könnyen megérthette: aki még a mózesi törvény szerint akar élni, nem örökölheti a messiási javakat.

* A 31. vers már 5,1-12. gondolatköréhez tartozik. A görög szövegben az utolsó szavak (mely szabadsággal...), a Vulgátától némileg eltérő alakban az 5. fejezet 1. versét vezetik be.

Gal 5

Szabadság vagy szolgaság

1 Erre a szabadságra tett szabaddá minket Krisztus. Legyetek tehát állhatatosak, és ne vegyétek magatokra ismét a szolgaság igáját. **2** Íme én, Pál, mondom nektek, hogy ha körülmetélkedtek, Krisztus semmit sem használ nektek. **3** Újra tanúságot teszek minden ember előtt, aki körülmetélkedik, hogy köteles az egész törvényt megtartani. **4** Elszakadtatok Krisztustól, akik a törvényben keresitek a megigazulást, kiestetek a kegyelemből. **5** Mert mi a Lélek által, hitből várjuk a megigazulás reményét. **6** Hiszen Krisztus Jézusban sem a körülmetélés nem ér semmit, sem a körülmetéletlenség, csak a szeretet által munkálkodó hit.

7 Jól futottatok; ki akadályozott meg benneteket, hogy engedelmeskedjetek az igazságnak? **8** Ez a hitegetés nem attól van, aki meghívott titeket. **9** Egy kevés kovász az egész tésztát megkeleszti. **10** Bízom bennetek az Úrban, hogy nem fogtok másképp vélekedni. Aki pedig megzavar titeket, viselni fogja az ítéletet, akárki legyen is az. **11** Én pedig, testvérek, ha még most is a körülmetélkedést hirdetem, miért szenvedek még mindig üldözést? Akkor megszűnt a kereszt botránya.

* 5,1-12. *A levél hittani (dogmatikus) részének befejezése: a kötelező körülmetélés és a kötelező mózesi törvény nem egyeztethető össze a Krisztusban való élő hittel és az ebből fakadó megigazulással*.

* Az 1. vers a görög szerint így hangzik: «A szabadságra szabadított meg minket Krisztus; legyetek állhatatosak ...» Jézus Krisztus azért váltott meg minket, hogy szabadságunkkal éljünk. *Ismét*: L 4,9. A *szolgaság* igája a mózesi törvény.

* 2. *Én*, *Pál*: én, az apostol, aki magam is zsidó eredetű vagyok.

* 3. A *körülmetélés* által lett az ember a zsidó népnek tagja, és vállalta magára Mózes törvényét.

* A 4. vers világosan mutatja, hogy a zsidózók a pogány keresztényeknek nem csupán ajánlották a körülmetélést és a mózesi törvény megtartását, hanem ezt meg is követelték tőlük, hogy tökéletes keresztényekké legyenek. Szt. Pál ezzel szemben a leghatározottabb szavakkal kimondja, hogy a mózesi törvény kötelező voltának elismerése *Krisztustól való elszakadást* jelent. A kegyelem a megszentelő malaszt.

* 5. A *Lélek* a keresztények lelkében működő Szentlélek; a *hit* a Krisztusban való élő hit. (6. v.) *Az igazság reménye* a megigazulás és ennek következményeképen az örök boldogság.

* 6. *Krisztus Jézusban*: a vele egyesült életben. *Nem ér semmit*: a görög szerint: «nincs ereje». A *körülmetélés* vagy *körülmetéletlenség* magában véve külső dolog, melynek nincs fontossága a lelki életben.

* 7-12. *Szigorú szavak a zsidózó tévtanítók ellen*.

* 7. *Jól futottatok*: Szt. Pál kedvenc hasonlata, mely a keresztény ember életét a mennyország útján való versenyfutásnak mondja. (V. ö. 2,2; Kor. I. 9,24-27; Fil. 3,14; Tim. II. 4,7.) *Ki akadályozott meg benneteket?* A görög ige a versenyfutó útját megakadályozó gáncsvetést jelenti. Az

12 Bárcsak egészen megcsonkítanák magukat azok, akik titeket megzavarnak!

A szeretet, mint a Lélek gyümölcse

13 Mert ti szabadságra vagytok hivatva, testvérek, csak a szabadság ne legyen kibúvó a testnek, hanem szeretetben szolgáljatok egymásnak!

14 Mert az egész törvény egy mondatban teljesedik be, mégpedig ebben: *»Szeresd felebarátodat, mint önmagadat«* **{Lev 19,18}**. 15 De ha egymást marjátok és faljátok, vigyázzatok, hogy egymást el ne emésszétek!

16 Azt mondom tehát: Lélek szerint járjatok, és ne teljesítsétek a test kívánságait! 17 Mert a test a Lélek ellen vágyakozik, a Lélek pedig a test ellen; ezek ugyanis egymással ellenkeznek, hogy ne azt tegyétek, amit szeretnétek. 18 Ha a Lélek vezet titeket, nem vagytok a törvény alatt. 19 A test cselekedetei nyilvánvalók: paráznaság, tisztátalanság, bujaság, 20 bálványimádás, mágia, ellenségeskedés, viszálykodás, versengés, harag, veszekedés, széthúzás, szakadás, 21 irigykedés, részegeskedés, tobzódás és hasonlók. Ezekről előre mondom nektek, mint előbb is mondtam, hogy akik ilyen dolgokat tesznek, nem nyerik el Isten országát. 22 A Lélek gyümölcse pedig a szeretet, öröm, békesség, türelem, kedvesség, jóság, hűség, 23 szelídség, önmegtartóztatás. Ilyenek ellen nincsen törvény. 24 Akik pedig Krisztus Jézusé, megfeszítették testüket a vétkekkel és a kívánságokkal együtt. 25 Ha a Lélek által élünk, járjunk is a Lélek szerint!

26 Ne vágyódjunk a hiú dicsőség után, egymást ingerelve, egymásra irigykedve!

igazság a Szt. Pál által hirdetett evangélium.

* 8. *Aki titeket hívott*: az Isten. (V. ö. 1,6;)

* 9. Közmondás (v. ö. Kor. I. 5,6.), mely a zsidózó tévtanítókra vagy tanításukra vonatkozik.

* 10. *Nem lesztek más értelemben*: a keresztény tanítást (mások szerint: a titeket fenyegető veszélyt) illetőleg, mint én. *Aki megzavar titeket*: általában a zsidózó tévtanítók, de semmi esetre sem Szt. Jakab apostol, a jeruzsálemi püspök. *Az ítélet* a kárhoztató isteni ítélet.

* 11. Úgy látszik, hogy a tévtanítók azzal rágalmazták Szt. Pált, hogy másutt ő is hirdeti a körülmetélés szükséges voltát. (Csel 16,3. L. ott ennek a helynek magyarázatát.) Hogy a zsidók mennyire *üldözték* Szt. Pált megtérése óta, azt az Apostolok Cselekedeteinek egész második fele lépten-nyomon mutatja. *A kereszt botránya* az Úr Jézus kereszthalála (a zsidók hatalmas hódítót és földi uralkodót vártak Messiás gyanánt) és főleg az, hogy Szt. Pál tanítása szerint az üdvösség nem a mózesi törvényből, hanem Jézus keresztáldozatából fakad.

* A 12. vers maró gúny. A magyarázók megjegyzik, hogy Szt. Pál jól látja a körülmetélés következményeit: a testi csonkításokhoz szokott galaták mihamar a pogányságba süllyednének vissza.

* A. 13. verssel kezdődik a levélnek *erkölcstant része*.

13-15. *A szeretet nagy parancsának teljesítésével eleget teszünk az egész törvénynek.*

Figyelemre méltó, hogy a szabadságot szerető galaták előtt mennyire hangsúlyozza Szt. Pál, hogy a kereszténység a szabadság törvénye, de ez a szabadság nem fajulhat el szabadossággá. A *test* (13. v.) itt a testi ösztönöket jelenti. (V. ö. Róm. 6,15. skk.)

* 14. L. Móz. III. 19,18. és főleg Máté 5,43-48; 22,39; Márk 12,31; Róm. 13,9; Jak. 2,8.

* 15. Valószínűleg célzás a galaták közt dúló pártviszályokra.

* 16-25. *Lélek és test küzdelme; a lélek és a test gyümölcsei*.

* 16. A *lélek* a Szentlélek kegyelmével megerősített emberi lélek *lélek szerint járni* = a kegyelem és az értelem szava szerint élni. *A test kívánságai* az alacsony ösztönök.

* 17. Az eredeti bűn gyászos következményei minden emberben. L. Róm. 7,14-25. *Hogy ne azt tegyétek*: úgy hogy nem azt teszitek.

* 18. V. ö. Róm. 8,2. *Nem vagytok a törvény alatt*: ahol a kegyelem működik, ott nincs már többé szükség a szigorú törvényre.

* 19-21. *Nyilvánvalók*: tehát nincs is szükség tiltó törvényre. Jellemző, hogy Szt. Pál a 19-21. v. felsorolásában nem szól a fösvénységről; úgy látszik, hogy a galaták inkább a nagylelkűségre voltak hajlandók. (V. ö. 4,15.) *Előre mondom* (21. v.): még az isteni ítélet előtt. *Előbb is mondottam*: élőszóval, tanításaimban. A 21. vers vége Kor. L 6,9. sk.; 15,50; Ef. 5,5-re emlékeztet.

* 22-23. *A lélek* a Szentlélek vagy az ő kegyelme által vezetett emberi lélek. *Gyümölcse*: egyes szám, mert az egyes erények egymással összefüggnek. A görög szövegben az erények felsorolása a következő: «szeretet, öröm, békesség, hosszútűrés, nyájasság, jóság, hit, szelídség, megtartóztatás». *Ilyenek ellen nincsen törvény*: a törvény nem büntetheti azt, aki a kegyelem szavára hallgat.

* 24. *Akik pedig Krisztuséi*: az összes megkereszteltek. A keresztény ember köteles híven végigharcolni egész életén keresztül a test és lélek harcát, melyről a 17. vers szólt.

* 25. Nem elég Isten malasztjában részesülnünk, hanem annak sugallatait követnünk is kell.

* 26. V. ö. 15. v.

Gal 6

Krisztus törvénye

1 Testvérek, ha valakit valamilyen bűnben tetten is érnek, ti, akik lelkiek vagytok, oktassátok az ilyet a szelídség szellemében; de ügyelj magadra, nehogy te is kísértésbe ess. 2 Hordozzátok egymás terhét, s így teljesíteni fogjátok Krisztus törvényét. 3 Mert ha valaki valaminek tartja magát, holott semmi, félrevezeti önmagát. 4 Mindenki a saját tetteit vizsgálja meg, és akkor csak önmagára nézve lesz dicsekednivalója, és nem másra nézve. 5 Mert mindenki a maga terhét fogja hordozni.

6 Aki pedig az igében oktatást nyer, részesítse oktatóját minden jóban. 7 Ne vezessétek félre magatokat: Istent nem lehet kijátszani. Mert amit az ember vet, azt fogja aratni is; 8 hiszen aki testének vet, a testből arat majd romlást, aki pedig a Léleknek vet, a Lélekből arat majd örök életet. 9 Ne fáradjunk bele a jótettekbe, mert ha el nem lankadunk, annak idején majd aratni is fogunk. 10 Tehát amíg időnk van, tegyünk jót mindenkivel, főképpen pedig hittestvéreinkkel.

Zárszó és áldás: 6,11-18

11 Nézzétek csak, milyen nagy betűkkel írok nektek saját kezemmel! 12 Akik test szerint akarnak tetszeni, azok kényszerítenek titeket a körülmetélkedésre, csak azért, hogy Krisztus keresztjéért ne szenvedjenek üldözést. 13 Mert maguk a körülmetéltek sem tartják meg a törvényt; csak azért akarják, hogy körülmetélkedjetek, hogy testetekkel dicsekedjenek. 14 Tőlem azonban távol legyen másban dicsekedni, mint a mi Urunk, Jézus Krisztus keresztjében, aki által a világ meg van feszítve számomra, és én a világnak. 15 Mert sem a körülmetélés nem ér semmit, sem a körülmetéletlenség, csak az új teremtmény. 16 És mindazokra, akik ezt a szabályt követik, békesség és irgalom, és Istennek Izraeljére!

17 Ezután senki se okozzon nekem kellemetlenséget, mert Jézus jegyeit viselem testemen.

18 A mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme legyen lelketekkel, testvérek! Ámen.

* 6. *Az erkölcsi intelmek folytatása*.
* 1-6. *A felebaráti szeretet gyakorlása*: a bűnbeesetteken szelídséggel kell segíteni.
* 1. *Ti, kik lelkiek vagytok*: kik megértitek azt, hogy mily veszedelem a bűn. *Oktassátok*: a görög szöveg igéje az orvos működését jelenti, mellyel a kificamodott testrészt helyére visszaigazítja. Versünk utolsó szavai komolyan figyelmeztetnek mindenkit az alázatosságra.
* 2. A *teher* (az 5. versben is) a bűn, a kísértések általában az emberi élet nyomorúságai. Segítsétek egymást az élet bajainak elviselésében. *Krisztus törvénye* a szeretet parancsa. (5,14.)
* 4. A komoly lelkiismeretvizsgálat megakadályozza azt, hogy az ember szeretetlenül megítélje felebarátját, és magát annál jobbnak tartsa.
* 5. *Fogja hordozni*: t. i. az isteni ítélet alkalmával.
* 6. *Az ige*: Isten igéje. A tanítvány gondoskodjék mesterének anyagi szükségleteiről.
* 7-10. *Isten ítélete közel áll minden emberre!* (A halál pillanatában.)
* 7. Aki nem él Isten törvénye szerint, valósággal kigúnyolja az Urat.
* 8. *Amit az ember vet*: egész erkölcsi élete. Testének, a görögben: «testébe». A *romlás* az örök kárhozat. *Test és lélek* az 5,16-ban említett értelemben.
* 9. Intelem a végső állhatatosságra. *Annak idején*: az ítélet alkalmával.
* 10. *Míg időnk van*: földi életünkben.
* 11-18. *A levél befejezése*, melyet Szt. Pál nem mondott tollba, hanem sajátkezűleg illesztett az irathoz. Tessz. II. 3,17. is azt mutatja, hogy Szt. Pál sajátkezűleg szokta aláírni leveleit.
* 12. Az apostol még egyszer visszatér levelének egyik főgondola-tára. *Test szerint akarnak tetszeni*, a ti körülmetéltetésteknek akarnak örülni. *Kényszerítenek*: rábeszélnek. Úgy látszik, hogy a zsidózó tévtanítók a palesztinai zsidók kegyét keresték és azok üldözései elől akartak menekülni.
* 13. A *körülmetéltek*: a zsidók és a zsidózó tévtanítók. (V. ö. Csel. 15,10. *Hogy testetekkel dicsekedjenek*: hogy titeket a körülmetélés után zsidóknak mondhassanak.
* 14. Igen szép ellentét a 12. verssel. *Ki által*, a görög szerint így is fordítható: «mely által». Az értelem ugyanaz marad. A *világ*: a világ dicsősége és annak keresése.
* 15. V. ö. 5,6. A legjobb görög kéziratokban ez a vers így hangzik: „Mert sem a körülmetélés nem valami, sem a körülmetéletlenség, hanem az új teremtmény”. *Az új teremtmény* a kegyelem rendjében élő, Isten által mintegy újjáteremtett ember.
* 16. *Mindazok, akik ezt a szabályt* (Szt. Pál tanítását a megfeszített Krisztusról) követik: az összes igaz keresztények, főleg a jóindulatú galaták. *Istennek Izraelje* a keresztény egyház. Istennek újszövetségi választott népe.
* 17. *Az Úr Jézus jegyeit viselem*: azokban a sebekben, amelyeket Jézusért kaptam. (V. ö. Csel, 14,18; 16,22. 23; Kor. II. 11,23. skk.) Az *Úr* szó a görögben nem olvasható.
* 18. Végső üdvözlet.

LEVÉL AZ EFEZUSIAKNAK

Címzés és köszöntés: 1,1-2

Ef 1

1 Pál, Isten akaratából Krisztus Jézus apostola, az Efezusban lévő szenteknek és a Krisztus
Jézusban hívőknek. 2 Kegyelem nektek és békesség Istentől, a mi Atyánktól és az Úr Jézus Krisztustól!

Isten üdvözítő terve: 1,3-2,22

Isten üdvözítő tervének magasztalása

3 Áldott legyen Urunknak, Jézus Krisztusnak
Istene és Atyja, aki Krisztusban minden mennyei,
lelki áldással megáldott minket.
4 Mert kiválasztott minket őbenne
a világ megteremtése előtt,
hogy szentek és szeplőtelenek
legyünk előtte a szeretetben.
5 Eleve arra rendelt minket,
hogy fiaivá fogadjon Jézus Krisztus által,
akaratának jóságos tetszése szerint,
6 és magasztaljuk dicsőséges kegyelmét,
amellyel megajándékozott minket szeretett Fiában.
7 Benne van számunkra a megváltás az ő vére által,
a bűnök bocsánata,
kegyelme gazdagságának megfelelően,
8 amelyet igen bőségesen juttatott nekünk
minden bölcsességgel és ismerettel.
9 Megismertette ugyanis velünk
akaratának a titkát jóságos tetszése szerint,
amelyet elhatározott benne
10 az idők teljességének megvalósításáról:
hogy Krisztusban, mint Főben,
újra összefogjon mindent,
ami a mennyben és ami a földön van.

11 Benne részesei is lettünk az örökségnek,
mi, akik eleve erre rendeltettünk annak végzése
szerint, aki mindent akaratának végzése szerint
cselekszik, 12 hogy magasztaljuk az ő dicsőségét,
mi, akik már azelőtt is reméltünk Krisztusban.

13 Benne ti is hallottátok az igazság igéjét,
üdvösségetek evangéliumát, hittetek is neki, és
megkaptátok a megígért Szentlélek pecsétjét,

Az Efezusi levél kommentárja

* 1,1-2. *Megszólítás és üdvözlet*.
* 1. A *szentekről* lásd Csel. 9,13-14. Jegyz. V. ö. Kol. 1,1.
* 2. V. ö. Tessz. II. 1,2.
* 3-14. *Az Isten kegyelmének magasztalása*.
* 3. Jézus is földi életében a mennyei Atyát *atyjának* (Máté 26,42.) és *Istenének* (Máté 27,46.) nevezte. Az áldás a mennyből származik, azért *mennyei*; természetfölötti lelki javakat közöl, azért *lelki áldás*. *Megáldott minket Krisztusban:* Krisztussal való egyesülésünk a feltétele annak, hogy a kegyelemadományokban részesülhessünk,
* 4. *A világ megteremtése előtt*, azaz öröktől fogva. Lásd Róm. 8,28. skk. *Kiválasztott minket általa*: a görög és a latin szöveg szerint kiválasztott minket őbenne, azaz mint olyanokat, kik Krisztussal egyesültek, Krisztus testének a tagjai. — *Kiválasztott, hogy szentek legyünk*; lásd Róm. 8,28. jegyz.
* 7. *Ebben*: Krisztusban, vagy pedig: a kegyelemben.
* 8. *Minden bölcsességgel és ismerettel*: a bűnbocsánat kegyelmét az Isten bőségesen árasztotta ki ránk és ezzel azt éri el nálunk, hogy a keresztény hitbeli ismereteknek és az életbölcseségnek magasabb fokára jutunk el. (Kol. 1,9.)
* 9. Az Isten *megismertette velünk akaratának a titkát*: azt az akaratát, mely az evangéliumi tanítás előtt az emberiség előtt ismeretlen volt, hogy tudniillik az Isten az embert a kegyelmével teszi megigazulttá és üdvözíti, tekintet nélkül arra, hogy zsidó- vagy pogányszármazású-e, s tekintet nélkül a törvény cselekedeteire, (Lásd Róm. 16,25. jegyz.) Az Isten üdvözítő akaratának ez a végzése tisztán az isteni akarattól függ, az Isten jószántából való, és nem függ az ószövetségi törvény parancsainak megtartásától. (Róm. 9,11.) Az Isten akaratának ezt a titkát *általa*, Jézus Krisztus által és az evangéliumból ismertük meg.
* 10. *Az idők teljessége* a megváltás és az üdvözítés időszaka, amelyben Krisztus, mint az emberiség és a teremtés feje s központja, mintegy egybefoglalja az összes élő és élettelen teremtményeket az égben és a földön, és helyreállítja köztük a helyes viszonyt, amelyet a bűn megzavart. *Helyreállítja*, a görög szó annyit jelent, mint egybefoglal, helyesen megismétel. (Lásd e gondolat kifejtését Róm. 8,21-23. jegyz.) *Benne*, azaz Krisztusban; Krisztus által, és ha vele egyesültünk, leszünk *részesei az örökségnek*, vagyis az örök boldogságnak,
* 12. melyet már most, *azelőtt* remélünk, mielőtt elértük.
* 13. *Őbenne*, azaz Krisztusban, *megkaptátok és ígéret Szentlelkének pecsétjét*: a pecsét az okmány hitelességének és jogérvényességének a jele. A gondolatot, hogy a keresztény ember természet fölötti értéket nyer és az örök üdvösségnek a biztosítékát kapja, az apostol képletesen fejezi ki, mikor azt mondja, hogy a keresztények megkapták az ígéret Szentlelkének, azaz a megígért Szentléleknek a pecsétjét.
* 14. A zálog vagy előleg biztosítékot nyújt, hogy a megígért értékeket és javakat megkapjuk. A keresztény ember, amikor a Szentlélekben és annak adományaiban részesül, biztosítékot és foglalót kap *örökségére*, vagyis az üdvösségre. Mikor az Isten megadja nektek a Szentlelket és ezzel mintegy előleget ad nekünk, jogot szerez reánk, mi az Istennek a *szerzeménye*, az ő népe leszünk, kiket ezzel a foglalóval biztosít, hogy annak idején *magához vált*. *Dicsőségének magasztalása végett*: az Isten kegyelemajándékainak és egész üdvözítő tevékenységének végcélja a saját dicsősége és annak elismertetése, magasztalása.

14 aki foglalója örökségünknek, amíg Isten teljesen meg nem váltja tulajdonát dicsőségének magasztalására.

Imádság Krisztus fenségének megismeréséért

15 Ezért én is, miután hallottam az Úr Jézusban való hitetekről és az összes szent iránti szeretetetekről, 16 nem szűnök meg hálát adni értetek, megemlékezve rólatok imádságaimban, 17 hogy Urunk, Jézus Krisztus Istene, a dicsőség Atyja adja meg nektek a bölcsesség és a kinyilatkoztatás Lelkét, hogy megismerjétek őt. 18 Világosítsa meg lelki szemeteket, hogy tudjátok, milyen reményre hívott meg titeket, milyen gazdag dicsőséges öröksége a szentek számára, 19 és milyen mérhetetlenül nagy az ő ereje fölöttünk, akik hiszünk. Hatalmas erejének hatékonyságát 20 Krisztusban mutatta meg, amikor feltámasztotta a halottak közül, és jobbjára {Zsolt 110,1} állította a mennyekben, 21 minden fejedelemség és hatalmasság, erő és uralom, és minden egyéb név fölé, nemcsak ezen a világon, hanem az eljövendő világban nevezettek fölé is. 22 *Mindent a lába alá vetett* {Zsolt 8,7}, s megtette őt mindenek fölött álló főnek az egyház számára, 23 amely az ő teste, és annak a teljessége, aki mindent mindenben betölt.

* 15-23. *Hálaadás a levél címzettjeinek hitéért és szeretetéért. – Imádság lelkük további megvilágosításáért.*
* 15. *Szentek*: lásd Csel. 9,13-14. jegyz.
* 17. *Jézus* Krisztusnak Istene: lásd 3. v. jegyz. *A bölcseség és a kinyilatkoztatás Lelke* a Szentlélek, aki természetfölötti módon megvilágosítja az emberi értelmet és a kinyilatkoztatás útján oly ismereteket közöl vele, melyeket az ember természetes képességeivel nem ismerhet meg.
* 18. *Lelki szemetek*, a görög és a latin szöveg szerint: szívetek szeme, mert a régiek felfogása szerint a szív nemcsak az érzelmeknek, hanem a megismerésnek is a székhelye. A *reménység*, *amelyre* az Isten minket *meghívott*, az örök boldogság. Az Isten dicsőségének a *gazdagságában*, vagyis az Istennek gazdag, nagy dicsőségében a megváltott emberek, a szentek részesülnek; ez *örökségünk* nekünk, melynek tehát részesei leszünk a *szentek között*.
* 19. Az örökséget, vagyis az üdvösséget megszerzi nekünk az *Isten hatalmának kiváló nagysága,* vagyis az Isten mindenható nagy hatalma, amikor végrehajtja *rajtunk* az üdvözítés művét.
* 21. *Fejedelemség, hatalom, erő és uralom*: égi hatalmaknak a különböző fajai. (Kol. 1,16.) Az apostol nem akarja felsorolni az angyaloknak összes fajait és karait, hanem mindent egybefoglal és azt mondja, hogy az Isten fölébe helyezte Krisztust minden lénynek, nevezzék azt bárhogyan: *minden név fölé, amelyet említenek*.
* 22. *Lába alá vetett*: hatalma alá helyezett.
* 23. Az egyház Krisztusnak a titokzatos *teste*. (Róm. 12,5) A hívek együttesen alkotják Krisztusnak a testét, ők a test tagjai, Krisztus a fej. A fejből indulnak ki és áradnak szét a tagokba az éltető erők, melyeket az apostol összefoglaló szóval teljességnek nevez. (Lásd még Kol. 1,19-hez a jegyzetet; 2,9. sk.) Amint Krisztusban az istenség egész teljessége lakozik, akkép ebből a teljességből megszentelő és üdvözítő erő árad Krisztus testének tagjaiba, a hívekbe, és ez az erő *betölt mindeneket mindenben*: mindenkit, aki az üdvösségre hivatott, oly mértékben, amennyire az üdvösségre szükséges.

Ef 2

Isten a halálból az életre vezet

1 És titeket is, akik halottak voltatok vétkeitek és bűneitek miatt, 2 amelyekben jártatok egykor ennek a világnak szokása szerint, a levegőben uralkodó fejedelemnek engedelmeskedve, annak a léleknek, amely most a hitetlenség fiaiban működik. 3 Egykor mi is mindnyájan ezek között forgolódtunk, mikor követtük testünk vágyait, és teljesítettük a test és az érzékek kívánságait. Természetünknél fogva a harag fiai voltunk, akárcsak a többiek. 4 De Isten, aki gazdag az irgalmasságban, igen nagy szeretetéből, mellyel szeretett minket, 5 noha bűneink miatt halottak voltunk, Krisztussal együtt életre keltett – kegyelemből üdvözültetek – , 6 vele együtt feltámasztott, és a mennyeiek közé helyezett el Jézus Krisztusban, 7 hogy megmutassa a jövendő időkben kegyelmének bőséges gazdagságát hozzánk való jóvoltából Krisztus

* 2,1-10. *A bűnös állapot és az Istennek üdvözítő kegyelme*.
* 1. A mondat hiányos, ki lehet egészíteni ekként: Titeket is *életre kellett*; amint az Isten megmutatta hatalmát Jézus Krisztusban, mikor halottaiból feltámasztotta, akként a híveken is megnyilvánult az Isten kegyelmének a hatalma, mikor őket, kik lelkileg meghaltak (Kol. 2, 13.), a kegyelmi élettel megajándékozta. (Róm. 8,11.)
* 2. A világ szokása szerint: az Istentől elfordult világ és a gonosz lélek elvei szerint. *A levegőben levő hatalom fejedelme:* az ördög. Az apostol, mikor így nevezi a gonosz lelket, követi a zsidók kifejezésmódját, kik vallották ugyan, hogy a gonosz szellemek lakóhelye a pokol, de mikor a gonosz léleknek az emberekre gyakorolt káros befolyásáról beszéltek, azt mondották, hogy a gonosz szellemek a levegőben vannak s onnan kísértik meg a/ embert, tehát levegőben levő hatalmak, melyeknek fejedelme az ördög. *A hitetlenség fiai*, a görög szöveg szerint: az engedetlenség fiai, elsősorban a pogányok és a hitetlen zsidók.
* 3. *Természetünknél fogva*: tekintve érzéki, megromlott, bűnös természetünket. (Lásd Róm. 5,12. sk.) *A harag fiai*: méltók az Isten haragjára. (Lásd Róm. 1,18; 9,22.) A *többiek*: akik nem hisznek az evangéliumnak és nem részesülnek a megváltás kegyelmében.

Jézusban. 8 Mert kegyelemből üdvözültetek a hit
által. Ez nem tőletek van, hanem Isten ajándéka:
9 nem tettek által, hogy senki se dicsekedjék.
10 Hiszen az ő műve vagyunk, Krisztus Jézusban
jótettekre teremtve, amelyeket Isten előre elkészí-
tett, hogy azokat gyakoroljuk.

Mindnyájan egyek Krisztusban

11 Tartsátok tehát eszetekben, hogy egykor a
pogányság jelét viseltétek testetekben, és körül-
metéletleneknek neveztek titeket azok, akik a tes-
ten kézzel végzett körülmetélkedésről kapják a
nevüket. 12 Akkoriban Krisztus nélkül éltetek,
idegenek voltatok Izrael közösségétől, kívül állta-
tok az ígéret szövetségein, remény nélkül és Isten
nélkül éltetek ezen a világon. 13 Most azonban Jé-
zus Krisztusban ti, akik egykor távol voltatok,
közel jutottatok Krisztus vére által. 14 Mert ő a mi
békességünk, aki a két népet eggyé tette, és a kö-
zöttük lévő válaszfalat, az ellenségeskedést lebon-
totta saját testében. 15 A tételes parancsokból álló
törvényt megszüntette, hogy mint békeszerző, a
kettőt egy új emberré teremtse önmagában, 16 és
mindkettőt egy testben engesztelje ki Istennel a
keresztfa által, megölve az ellenségeskedést saját
magában. 17 Eljött, hogy *békét hirdessen nektek,
akik távollévők voltatok, s békét a közel lévők-
nek* {Iz 57,19}; 18 mert általa van mindkettőnknek
szabad utunk egy Lélekben az Atyához.

19 Így tehát most már nem vagytok idegenek
és jövevények, hanem a szentek polgártársai és Is-
ten házanépe, 20 az apostolok és próféták alapjára
rakott épület, melynek szegletköve maga Krisztus
Jézus. 21 Benne illeszkedik egybe az egész épít-
mény, és szent templommá növekszik az Úrban.
22 Ti is benne épültök egybe Isten lakóhelyévé a
Lélekben.

* 5. *Krisztussal együtt*: az apostolnak misztikus, mély gondolata, hogy a keresztény hívő a legbensőbb egyesülésben van Krisztussal. Ebből az egyesülésünkből fakad s vele együtt jár a természetfölötti életünk. (Róm. 6,8.) *Kegyelemből történt az üdvözítéstek*: az Isten jóságából. *Üdvözítés*: az ember megigazulása, a kegyelem állapotába való jutása, mely elvileg kezdete és biztosítéka az örök üdvösségnek. (V. ö. Róm. 1,16; 5,9; 8,24.)

* 6. *Együtt helyezett el a mennyekben*: Krisztus emberi természete a mennybemenetelkor a mennyben helyet kapott, s mivel a hívő keresztény Krisztussal titokzatos egyesülésben van, elvben a keresztény hívő is a mennybe helyeztetett. Krisztus Jézusban: a vele való egyesülés következtében. (Lásd Róm. 8,10.)

* 7. *A jövendő időkben*: amikor tényleg elérjük a mennyei üdvösséget, nyilvánvaló lesz, hogy a keresztények az isteni kegyelem bőséges gazdagságában az Istennek jóságából részesültek, mert Krisztus Jézussal egyesülve voltak.

* 8. Lásd Róm. 3,28.

* 9. *Nem cselekedetekből*: nem a cselekedetek, nem a törvény megtartása forrása az üdvösségünknek, hanem a kegyelem. (Róm. 3,27; 4,2. sk.)

* 10. *Az ő műve vagyunk*: a keresztény tekintse magát az Isten teremtményének, kit az Isten a természetfölötti életre újjáteremtett (Róm. 6,4.). Ez az újjáteremtésünk megtörtént *Krisztus Jézusban*, a vele való egyesülésünk által, amely képessé tesz minket arra, hogy az üdvösségre érdemszerző *jócselekedeteket* végezzünk. Erre az erőt az Isten kegyelméből kapjuk, azért mondja az apostol, hogy a jócselekedeteket az Isten *előre elkészítette*.

* 11-22. *Az Isten különös nagy kegyelmet gyakorolt a pogányokkal*.

* 11. *A körülmetéletlenségről és a körülmetéltségről* lásd Róm. 4,9. sk.

* 12. *Krisztus nélkül voltatok*: nem reméltétek és nem hittétek a Messiás eljövetelét. *Idegenek vallatok* Izrael közösségétől: nem tartoztatok Izrael theokratikus államszervezetébe. *Az ígéret szövetségei*: az Istennek a pátriárkákkal és a zsidó néppel kötött szövetségei, melyek ígérték a Messiás eljövetelét. *Remény nélkül és Isten nélkül*: nem remélték a megváltást és nem hittek az Istenben.

* 13. *Távol*: lásd Iz. 57,19. *Közel jutottatok*, t. i. az üdvösséghez és ugyanazon kiváltságok részesei lettek, melyekben a kiválasztott nép részesült az ószövetségben. *Krisztusban*: a vele való egyesülés folytán. *Krisztus vére* a megváltás szerző oka. (I.ásd Róm. 3,25. sk.)

* 14. A *kettő*: az emberiség két része, a zsidók és a pogányok, melyet elválasztott egymástól a *közbeeső válaszfal*: az ószövetségi törvény sokféle parancsával és rendelkezésével, mely oka volt az *ellenségeskedésnek* a zsidó és pogány között. *Saját testében*: azzal, hogy emberi testet (és természetet) vett föl s így a zsidóknak és a pogányoknak testvérük lett és értük szenvedett. (V. ö. Róm. 8,3.)

* 15. *Önmagában*: a Krisztussal való egyesülés az embert mintegy újjá teremti, *új embert*, az Isten kegyelméből élő embert hoz létre. (Gal. 6,15.) A szembenálló feleket, a pogányt és a zsidót egymással kibékítette, sőt az Istent is megengesztelte, ezért *békeszerző*.

* 16. Krisztus a kereszthalálával megölte az *ellenségeskedést*, vagyis az ellenségeskedés okát, a bűnt. *Egy testben*: pogányok és zsidók együtt egy testet alkotnak, Krisztus testét. (Kol. 1,18; Kor. I. 12,12.)

* 17. *Távollevők*: a pogányok; *közellevők*: a zsidók.
* 18. Krisztus mindkettőjüknek ugyanazt az *egy Lelket*, a Szentlelket adja, aki által utat nyitott mindkettőjüknek az Atyához, lehetővé tette, hogy bizalommal közeledjenek az Atyához. A Szentlélekből egységes természetfölötti életerő árad a keresztény hívükké lett pogányokba és zsidókba, Krisztus egész misztikus testébe.
* 19. Krisztus Urunk ideje előtt a pogányok nem tartoztak az Isten (választott) népéhez, nem számítódtak teljes és egyenrangú polgároknak az Isten országában, *idegenek és jövevények* voltak, most azonban a *szentek* országának, az Isten egyházának teljesjogú polgárai, hozzátartoznak a nagy családhoz, melynek atyja az Isten.
* 20. Az apostol az egyházat *épülethez* hasonlítja. A hívek az építő kövek (v. ö. Kor. I. 3,10. sk. Pét. I. 2,4.), *az apostolok és a próféták* (Csel. 11,27. jegyz.) az alapnak Krisztustól lerakott kövei, Krisztus a szegletkő. (Lásd Csel. 4,11. jegyz.)
* 21 Krisztus nemcsak szegletköve az épületnek, hanem éltető ereje is. *Benne*, az ő éltető erejéből az épület tovább épül és egységes szerkezetet kap.
* 22. A *Lélekben*: a Szentlélek ereje avatja fel a keresztény embert az Isten templomává s illeszti be az Isten nagy lakóhelyébe alkatrész gyanánt.

Ef 3

Pál a nemzetek apostola

1 Ezért vagyok én, Pál, Krisztus Jézus foglya értetek, a nemzetekhez tartozókért. **2** Bizonyára hallottátok, hogy Istennek milyen kegyelmi adományában részesültem a ti javatokra, **3** vagyis azt, hogy kinyilatkoztatásból megismertem a titkot, ahogyan már fentebb röviden megírtam. **4** Ha elolvassátok, megérthetitek belőle, hogy megismertem Krisztus titkát, **5** amely más nemzedékek idejében nem volt ismert az emberek fiai előtt, úgy ahogyan most a Lélek által kijelentette szent apostolainak és prófétáinak: **6** azt ugyanis, hogy a nemzetek Krisztus Jézusban társörökösök, tagjai az egy testnek, és együtt részesülnek az ígéretben az evangélium által. **7** Ennek lettem én szolgája Isten kegyelmének adományából, melyet nekem juttatott hathatós ereje szerint. **8** Nekem, az összes szent közül a legkisebbnek jutott osztályrészül ez a kegyelem: hirdetni a nemzeteknek Krisztus felfoghatatlan gazdagságát, **9** és felvilágosítani mindenkit, miként vált valóra a titok, amely öröktől fogva el volt rejtve a mindent teremtő Istenben, **10** hogy most kinyilvánuljon Isten sokrétű bölcsessége a mennyei fejedelemségeknek és hatalmasságoknak az egyház útján. **11** Ez volt az ő örök végzése, amelyet Krisztus Jézusban, a mi Urunkban valósított meg. **12** Benne, a belé vetett hit által járulhatunk bátran és bizalommal Istenhez. **13** Ezért kérlek titeket, ne csüggedjetek el az érte-

* 3,1-13. *Szt. Pál apostola a pogányoknak és hirdetője a nagy kegyelemnek, amelyet az Isten a pogányoknak ad.*
1. Az apostol nyilvánvalóan mindjárt bele akart fogni az imádságíja, de a megkezdett mondatot abbahagyja s előbb megmagyarázza, hogy miért viseli annyira szívén a pogány-keresztények sorsát. Ő a pogány keresztények apostola, kinyilatkoztatásból tudja, hogy a pogányok is üdvösséget nyernek, ha hisznek az evangéliumban. Neki hivatása ezt az igazságot a pogányok közt hirdetni s őket Krisztus országának megnyerni. Ezért imádkozik levelének pogány keresztény olvasóiért. A félbeszakadt mondatot a 14. versben folytatja.
* 1. *Krisztus Jézus foglya vagyok*: Krisztus miatt vetették fogságba, mert a pogányok közt teljesítette apostoli hivatását.
* 2. *Az Istennek a kegyelemadománya*: a damaszkusi úton történt kinyilatkoztatás. Krisztus Szt. Pált akkor nemcsak megtérítette, hanem a pogányok apostolának is kiválasztotta (Csel. 9,15.), tehát a damaszkusi kinyilatkoztatás kegyelemadomány volt az apostol részére, de a pogányok javára is szolgált. *Fentebb*: a 2. fej. 13-16. versében az apostol már röviden megemlékezett róla, hogy az evangéliumban hívő pogányok és zsidók együtt egy testet, Krisztus testét alkotják.
* 5. *Más nemzedékek idejében*: az evangéliumi kinyilatkoztatást megelőző időkben senki sem tudott róla. Az ószövetségi próféták ismételten jelezték ugyan, hogy a Messiás országa egyetemes ország lesz, de azt az igazságot senki sem ismerte fel, hogy Krisztus országában a hívők egyenrangúak lesznek, akár pogányok, akár zsidók voltak a megtérésük előtt, és a pogányoknak nincs szükségük az ószövetségi törvény megtartására, hogy üdvözüljenek. (L. Ef. 1,9.) A prófétákról lásd Ef. 2,20.
* 6. *Az ő ígéretében*: az Istentől megígért messiást üdvösségben együtt részesülnek a pogányok és a zsidók, *mint társörökösök én egy test részei*, egyenrangúak *Krisztus Jézusban*, vagyis a misztikus egység folytán, melyben Krisztus Jézussal vannak.
* 8. *Krisztus felfoghatatlan gazdagsága*: Krisztus kegyelmének mérhetetlen nagysága és kifogyhatatlan gazdagsága.

tek viselt megpróbáltatásaim miatt. Ezek a ti dicsőségetekre fognak szolgálni.

Könyörgés az egyházért

14 Ezért hajtom meg térdemet az Atya előtt,
15 akitől minden nemzetség nevét nyerte a mennyben és a földön: 16 Adja meg nektek dicsőségének gazdagsága szerint, hogy megerősödjetek benső emberré az ő Lelke által, 17 hogy Krisztus a hit által a szívetekben lakjék, s a szeretetben meggyökerezve és megalapozva 18 fel tudjátok fogni az összes szenttel együtt, hogy mi a szélesség és a hosszúság, a magasság és a mélység, 19 és megismerhessétek Krisztusnak minden ismeretet meghaladó szeretetét is, s beteljetek Isten egész teljességével.

20 Annak pedig, aki a bennünk munkálkodó erőnél fogva mindent megtehet bőségesen azon túl is, amit mi kérünk vagy megértünk, 21 dicsőség legyen az egyházban és Krisztus Jézusban minden nemzedéken át örökkön-örökké! Ámen.

Különböző intelmek: 4,1-6,20

Ef 4

Felhívás az egységre

1 Kérlek tehát titeket, én, aki fogoly vagyok az Úrban, éljetek méltó módon ahhoz a hivatáshoz, amelyet kaptatok, 2 teljes alázatosságban, szelídségben és türelemben. Viseljétek el egymást szeretettel. 3 Igyekezzetek megtartani a lelki egységet a béke kötelékében. 4 Egy a test és egy a Lélek, amint hivatásotok is egy reménységre szól. 5 Egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség. 6 Egy az

* 9. *Miként vált valóra a titok*, t. i. az Istennek szándéka és kegyelmének nagysága, melyet a megváltást megelőző időben senki sem ismert, hogy a zsidók és a pogányok az evangéliumi hit által egyaránt üdvösséget nyernek.
* 10. *Az egyház útján*: az egyház most itt áll láthatóan a világban, az isteni kegyelem csodálatos működése az egyház életében és elterjedésében mutatja az Isten sokszoros, azaz nagy *bölcseségét*, mely így megnyilatkozott nemcsak az emberek, hanem *a mennyei fejedelemségek és hatalmasságok*, vagyis az angyalok előtt is.
* 11. Bölcseségének ezt a kinyilatkoztatását az Isten öröktől fogva elhatározta, *örök végzés szerint*. A határozat végrehajtása, *beteljesedése* megtörtént Jézus Krisztus személyében.
* 12. *Bátorságos utunk*, t. i. az Istenhez.
* 13. *Ez dicsőségtekre szolgál*: az apostol szenvedésein mérjék föl a nekik juttatott kegyelem nagyságát.
* 14-21. *Az apostol imádkozik, hogy a hívek megerősödjenek a keresztény hitben és ismeretben*.
* 14. Az apostol folytatja az 1. versben félbeszakadt mondatot és az ott megkezdett imádságot. *A mi Urunk Jézus Krisztus Atyja előtt:* ezen szavak helyett a legtekintélyesebb görög kéziratokban egyszerűen ennyit olvasunk: az Atya előtt.
* 15. *Nevét kapta*: ószövetségi kifejezés szerint annyit jelent, mint létezését vette. *Minden nemzetség a mennyben és a földön*: az angyaloknak a különböző csoportjai és az emberiség különféle népei.
* 16. *A benső ember*: az embernek magasabb szellemi természete, melyet erőssé tesz és uralomra emel az alsóbbrendű és érzéki természet fölött a Szentléleknek segítő erejéből.
* 18. *A szélesség és a hosszúság, a magasság és a mélység*: az Isten szeretetének, kegyelmének és a kegyelem működésének minden irányban való nagysága.
* 19. *Az Istennek egész teljessége*: az Isten tökéletességeinek és erejének összesége. Az Isten tökéletessége az eszménykép és a cél, melyre a. híveknek törekedniük kell (Máté 5,48.) Az Isten erői, melyeket mint kegyelmeket velünk közöl, szükséges eszközei az ember törekvésének a tökéletességre való iparkodásban. (Ef. 1,23.) A latin és a görög szerint: egész teljességére.
* 20. Amikor az apostol az Isten kegyelmének nagyságára gondol, szinte önkéntelenül fakad ajkáról az Isten dicsérete. (Lásd Róm. 11,33-36.) *A bennünk munkálkodó erő*: a kegyelem ereje.
* 21. Magasztalják az Istent az *egyházban*, az egyház tagjai *Krisztusban*, vagyis Krisztussal egyesülve, mert dicséretük így lesz kedves az Isten előtt.

* 4,1-16. *Intelem, hogy a hívek a kegyelem sokfélesége mellett is őrizzék meg egymás között az egységei*.
* 1. *Fogoly vagyok az Úrban*: Krisztussal egyesülve viseli a fogságot Krisztusért. *A hivatás, amelyet nyertetek:* az Isten arra hívta meg a kereszténveket, hogy a keresztény méltóságának megfelelően szentül éljenek. (Róm. 8,28.)
* 3. *A béke köteléke*: a kötelék, amely a híveket egyesíti, a béke.
* 4. *Az egy test* Krisztusnak a titokzatos teste (Lásd Ef. 1,23.); az egy lélek a természetfölötti éltető erő, mely élteti Krisztus titokzatos testét. (Róm. 8,11.) Ennek az egységnek megfelel az, hogy a hívek *egy reménységre* hivattak meg, mely mindnyájukat a közös cél, a mennyei üdvösség felé irányítja.
* 5. A meghívás történt az *egy Úr* Jézus Krisztus által. (Kor. I. 1,13; 8,6.) *Az egy közös hit* egybeköti egymással a kereszténveket, a *keresztségben* lesznek Krisztus egy testének tagjai.

Isten és mindeneknek Atyja, aki mindenek fölött áll, mindent áthat, és mindenben benne van.

Az egyházat építő kegyelmi adományok

7 A kegyelmet azonban mindegyikünk Krisztus ajándékozásának mértéke szerint kapta. 8 Ezért mondja az Írás:

»Felment a magasba, foglyokat vitt magával,
s ajándékokat adott az embereknek.« **{Zsolt 68,19}**

9 Az pedig, hogy »felment«, mi mást jelent, mint hogy le is szállt a föld alsó részeire? 10 Aki leszállt, ugyanaz, mint aki felment, feljebb minden égnél, hogy betöltsön mindent.

11 Ő tett egyeseket apostollá, másokat pedig prófétává, másokat evangélistává, ismét másokat pedig pásztorrá és tanítóvá, 12 hogy alkalmassá tegye a szenteket a szolgálat végzésére Krisztus testének felépítése céljából, 13 amíg mindnyájan eljutunk a hitnek és Isten Fia megismerésének egységére, és azzá a tökéletes emberré leszünk, aki megvalósította Krisztus teljességét; 14 hogy ne legyünk már ingatag gyermekek, és ne vessen minket ide-oda a tanítás bármely szélfúvása emberi megtévesztéssel és tévedésbe ejtő álnoksággal. 15 Ellenkezőleg, járjunk az igazság szerint szeretetben, és mindenben nőjünk fel őhozzá, Krisztushoz, aki a fej. 16 Általa az egész test, az összekötő ízek segítségével egybefogva és összetartva, minden egyes rész sajátos tevékenységével gondoskodik saját növekedéséről, hogy felépüljön a szeretetben.

A régi és az új ember

17 Azt mondom tehát, és kérve kérlek titeket az Úrban, hogy most már ne éljetek úgy, ahogy a pogányok élnek, akik hiúságokon jártatják az eszüket. 18 Sötétség borult az értelmükre, az istenes élettől elidegenedtek a bennük levő tudatlanság miatt, amely szívük megátalkodottságának következménye. 19 Érzéketlenné váltak, átadták magukat a fajtalanságnak, és haszonlesésből mindenféle tisztátalan tettet elkövetnek.

20 Ti azonban nem így tanultátok Krisztustól, 21 ha valóban őt hallottátok és róla kaptatok oktatást, annak az igazságnak megfelelően, amely Jézusban van: 22 vessétek le a korábbi életmód szerint való régi embert, aki romlásba rohan a megtévesztő kívánságok miatt; 23 újuljatok meg gondolkodástok szellemében, 24 és öltsétek magatokra az új embert, aki Isten képére **{Ter 1.26}** teremtetett, valóban igaz és szent emberként.

* 6. Az Isten *mindenek fölött van*: a hatalmával és a gondviselésével minden teremtmény fölött van; mindenben van: minden teremtményt áthat s mint a gondviselés eszközét felhasznál, s mindnyájunkban jelen van az éltető és segítő kegyelmével.

* 7. Az egység azonban nem jelenti a kegyelem egyféleségét. Minden kereszténynek megvannak a maga külön kegyelmei és adományai, még pedig olyan mértékben, amilyet Krisztus a szabad elhatározásából neki juttat.

* 8. Az apostol megmagyarázza a szavait az ószövetségből vett és némiképp módosított idézettel (Zsolt. 67,19.), amelyből három gondolatot olvas ki: Krisztus felment a magasba, oda foglyokat vitt magával, kegyelemajándékokat adott az embereknek. A *zsákmány* nem lehet más, mint a legyőzött ellenség, nevezetesen az ellenséges szellemi hatalmak, melyeket Krisztus legyőzött. (V. ö. Kol. 2,13.) Erre a gondolatra az apostol nem tér ki, hanem az idézetnek első gondolatából vonja le először azt a következtetést: ha szó van felmenésről, akkor az is bizonyos, hogy Krisztus előbb le is szállt a *földre*, amely az éghez viszonyítva *mélyebben van.*

* 10. Az apostol még egyszer hangsúlyozza, hogy az, aki megalázottságban élt a földön, azonos azzal, aki *felment*, *feljebb minden égnél*, vagyis az Isten trónusáig. (V. ö. Kor. II. 12,2.) Onnan *betölt* mindent isteni erejével és kegyelmével

* 11. és onnan osztja szét a különféle adományait. Az *apostolok*: a tizenkettő és Szt. Pál, valamint az első időkben a hitnek azon hirdetői, kik különös kegyelmekkel tűntek ki. A *prófétákról* lásd Ef. 2,20. Az *evangélisták* az evangéliumnak olyan hirdetői, kiket nem illetett meg az apostoli méltóság. (Csel. 21,8.) *Pásztorok és tanítók* az egyes keresztény községek elüljárói, kiknek feladatuk volt a hívek fölött őrködni, őket vezetni és oktatni.

* 12. A kegyelmek ajándékozása arra szolgál, hogy a *szentek* (= hívek) *alkalmasak legyenek a szolgálat munkájára*, vagyis minden egyes keresztény hívőre háruló valláserkölcsi feladat végzésére. Viszont minden egyesnek ez a munkája *Krisztus testének* (= az egyháznak) javát és növekedését szolgálja. (V. ö. Ef. 2,20.)

* 13. Ez a cél akkor valósul meg, ha a keresztény hívek eljutnak a *hitnek egységére*, vagyis egyek lesznek a hitben és az Isten Fiának a megismerésében. Ezen a megismerésen épül fel a keresztény hívek tökéletessége, melynek kifejlett, *férfiúi tökéletességnek* kell lennie, olyan életkor tökéletességének, hogy hozzámérhető legyen Krisztus teljességéhez, vagyis képes legyen a kegyelemnek azt a teljességét befogadni, amely Krisztusból árad testének a tagjaiba. (V. ö. Ef. 1,22. jegyz.)

* 14. Ha a keresztények eljutnak a tökéletességre, akkor nem fognak úgy élni, mint a kiskorú gyermekek, akik változó szeszélyeiket követik. *A tanítás bármely szélfúvása*; a különböző hamis tanítások, melyek tévedésbe ejtik az embereket megtévesztéssel és álnoksággal.

* 15. *Növekedjünk Krisztushoz*: Krisztus titokzatos teste tagjainak, a híveknek növekedése abban az irányban történjék, melyet maga Krisztus mutat.

* 16. *Akitől van az egész testnek az egybeerősítése és egy bekötése*: Krisztustól indul ki az erő, mely az egész testet, az egyházat erősíti és összetartja. Minden *összekötő íznek*: minden egyes hívőnek közre kell működnie az egyház életében és növekedésében olyan tevékenységgel, amelyre kegyelmet kap s amelyre képessége van, mert a 12. vers szerint a kegyelemajándékok különfélék. Ilyen módon fog előre-

Kötelességek a felebaráttal szemben

25 Éppen ezért szakítsatok a hazugsággal, és
mindenki mondjon igazat felebarátjának {Zak 8,16},
hiszen tagjai vagyunk egymásnak. 26 *Ha haragszotok is, ne vétkezzetek* {Zsolt 4,5 G}; a nap ne nyugodjék le haragotok fölött, 27 és ne adjatok helyet az ördögnek. 28 Aki lopott, többé ne lopjon, hanem inkább dolgozzék, és saját kezével szerezzen javakat, hogy legyen miből adnia a szűkölködőnek. 29 Semmiféle gonosz beszéd ne kerüljön ki szátokból, csak olyan, amely, ahol szükséges, alkalmas az építésre, hogy kegyelmet közöljön a hallgatókkal. 30 Ne szomorítsátok meg Isten Szentlelkét, aki által meg vagytok pecsételve a megváltás napjára.

31 Minden keserűség és harag, indulat, szóváltás és szitkozódás legyen távol tőletek minden gonoszsággal együtt. 32 Egymás iránt legyetek inkább jóságosak, könyörületesek, bocsássatok meg egymásnak, ahogy Isten is megbocsátott nektek Krisztusban.

haladni a testnek, az egyháznak a növekedése, s eredménye lesz a test épülése a szeretetben.

* 17-24. *A híveknek nem szabad a régi, pogány életmódot követniök, hanem új emberekként kell élniök*.

* 17. *Az Úrban*: az apostol Krisztussal egyesülve intézi intelmeit a hívekhez. V. ö. Róm. 1,21.

* 18. Sötétség borult az értelmükre: lásd Róm. 1,21.

* 19. Róm. 1,24. *Elcsüggedtek*: nem hitték, hogy másképp, hogy tisztán is lehet élni. A görög szöveg szerint: közömbösek, a jó iránt érzéketlenek lettek.

* 20. A latin és a görög szöveget ekként is lehetne fordítani: nem ilyennek ismertétek meg Krisztust.

* 21. *Tőle tanultatok*: a görög és a latin szerint tulajdonképen: *benne*, Krisztussal való egyesülésben nyerték ismereteiket, mert azzal egyesültek, akiben él az igazság. (Lásd Ján. 1,14.)

* 22. *Korábbi éltetek után*: ha nézitek, milyen volt az életetek, mielőtt keresztények lettetek, akkor magatok is szükségesnek fogjátok találni, hogy levessétek *a régi embert*: a megváltás előtti bűnös állapotot. Mikor keresztények és Krisztus testének tagjai lettek, elvileg már levetették és eltávolították magukról a régi embert, de az erők, melyek az emberi a régi bűnös állapotba visszahúzzák, még tovább működnek a megváltás után is az emberben, azért újból és újból le kell őket küzdeni s rajtuk úrrá lenni. *Csalárd kívánságok*: a kívánságok és vágyak jót és élvezetet ígérnek az embernek, ha enged nekik. Valójában azonban romlását okozzák, ezért csalárdak.

* 23. *Lelkileg bensőtökben*: a görög és a latin szerint: újuljatok meg értelmek, vagyis egész gondolkozás- és érzésvilágotok lelkében. (Lásd Róm. 12,2.)

* 24. *Az új ember az Isten képére*, a görög és a latin szöveg szerint: az Isten szerint *teremtetett*. *Igaznak és valóban szentnek*: a görög és a latin szerint: igazságban és az igazság szentségében. *Az új ember*: az ember megváltott, kegyelmekkel és erényekkel felruházott állapotában. Ebben az állapotban, melyre mintegy újjáteremti az Isten (Gal. 6,15; Kor. II. 5,17.), az ember az Istenhez hasonló és az *Isten* akarata *szerint* való, *igaz*, vagyis megigazult és valóban szent.

* 25-32. *Az apostol inti a híveket, hogy ne vétsenek a felebaráti szeretet ellen*.

* 25. *Egymásnak testrészei vagyunk*: (Lásd Ef. 4, 16; Rom. 12, 4.) mint ilyenek, jogosan megkívánhatjuk, hogy akikkel egy testnek tagjai vagyunk, nekünk igazat mondjanak.

* 26. Zsolt. 4,5, Nem minden harag bűn, sőt van igazságos harag is, de aki haragjának szabad folyást enged és hagyja, hogy haragja tartós gyűlölködésbe csapjon át, vétkezik. Azért int az apostol, hogy a harag indulatát még aznap küszöböljük ki. (Móz. V. 24,15.)

* 27. Ezzel azt is elkerüljük, hogy az ördög a haragos indulatot gyűlölködésig fokozza.

* 28. V. ö. Tessz. I. 4,11; Tessz. II. 3,10.

* 29. A hitben *való épülésre jó*: a görög szerint: amely épülésre szolgál, ott, ahol szükség van rá.

* 30. A gonosz beszéddel megbántja, szószerint: megszomorítja a Szentlelkét. *A Szentlélekkel meg lettetek pecsételve*: e kifejezés értelméről lásd Ef. 1,13. jegyz. A megváltás napja az utolsó ítélet napja, amelyen a megváltás műve befejeződik az örök üdvösség elnyerésével.

* 31. V. ö. Kol. 3,8.

* 32. V. ö. Kol. 3,12. *Krisztusban*: mint olyanoknak, kik Krisztussal egyesülve vagytok.

Ef 5

1 Kövessétek tehát, mint kedvelt gyermekek,
Isten példáját, 2 s éljetek szeretetben, ahogy Krisz-
tus is szeretett minket, és odaadta magát értünk jó
illatú áldozati adományként Istennek.

Út a sötétségből a világosságra

3 Paráznaság és mindenféle tisztátalanság vagy
kapzsiság szóba se jöjjön köztetek, mint ahogy ez a
szentekhez illik, 4 sem ocsmányság, sem ostoba
vagy kétértelmű beszéd, ami illetlen, hanem inkább
a hálaadás. 5 Értsétek már meg, és jegyezzétek meg
magatoknak, hogy semmiféle paráznának vagy tisz-
tátalannak, kapzsinak, azaz bálványimádónak nincs
öröksége Krisztus és Isten országában.

6 Senki se vezessen félre benneteket üres fe-
csegéssel, hiszen ilyenek miatt sújtja Isten haragja
a hitetlenség fiait. 7 Ne legyetek tehát bűneik részе-
sei. 8 Mert valamikor sötétség voltatok, most azon-
ban világosság vagytok az Úrban. Úgy éljetek,
mint a világosság gyermekei 9 – a világosság gyü-
mölcse pedig csupa jóság, igazságosság és igazság
–, 10 keressétek azt, ami az Úrnak tetszik. 11 Ne ve-
gyetek részt a sötétség meddő cselekedeteiben, sőt
inkább korholjátok azokat. 12 Mert amiket ők titok-
ban tesznek, még kimondani is szégyen. 13 Min-
denre azonban, ami elmarasztalásban részesül, vilá-
gosság derül, 14 s minden, ami napvilágra jut, világ-
gossággá válik. Innen a mondás: »Kelj fel alvó, tá-
madj fel a halottak közül, és Krisztus rád ragyog!«

15 Gondosan ügyeljetek tehát arra, hogyan él-
tek, ne mint esztelenek, 16 hanem mint bölcsek.
Jól használjátok fel az időt, mert rossz napokat
élünk! 17 Ne legyetek tehát ostobák, hanem értsé-
tek meg, hogy mi az Úr akarata! 18 Ne részegedjet-
tek le bortól, mert abból erkölcstelenség fakad, in-
kább teljetek el Lélekkel! 19 Magatok közt zsoltá-
rokat, szent dalokat és lelki énekeket zengjetek,
énekeljetek és zengedezzetek szívetekben az Úr-
nak! 20 Adjatok hálát mindenkor mindenért a mi
Urunk Jézus Krisztus nevében az Istennek és
Atyának!

A keresztény család

21 Engedelmeskedjetek egymásnak Krisztus
félelmében!

22 Az asszonyok engedelmeskedjenek férjük-
nek, akárcsak az Úrnak, 23 mert a férfi feje az asz-
szonynak, amint Krisztus is feje az egyháznak; ő
a test üdvözítője. 24 De mint ahogy az egyház
Krisztusnak van alárendelve, úgy az asszonyok is
mindenben a férjüknek.

* 5,1-14. *Az apostol inti a híveket, hogy szeressék egymást és kerüljek a bűnös életmódot.*

* 1. *Kövessétek az Isten példáját*: Az Isten szereti a keresztényeket, mint az atya a fiait. A gyermek igyekezzék hasonló lenni az atyjához.

* 2. *Krisztus* az emberekhez való szeretetét kereszthalálával mutatta meg leginkább. (V. ö. Fil. 4,18.)

* 4. *Hálaadás*: az Isten hálás érzületből fakadó magasztalása.

* 5. Az apostol a *kapzsi* embert *a bálvány szolgájának* mondja, mert a szívét földi javakhoz köti, könnyen látja bennük a végső célját s szolgál nekik, mint bálványoknak.

* 6. *Hívságos beszédekkel*: olyan beszédekkel, melyek az itt felsorolt bűnöket jelentéktelen emberi gyarlóságoknak tűntetik fel, pedig ezek a bűnök olyan súlyosak, hogy *miattuk sújtja* az ítélet napján az *Isten haragja a hitetlenség fiait*, vagyis a pogányokat. (Lásd Ef. 2,2.)

* 8. *Sötétség voltatok*: értelmi és erkölcsi sötétségben, hitetlenségben és bűnben éltetek. — *Világosság vagytok az Úrban*: Krisztussal való egyesülésük folytán a hit és a kegyelem világossága tölti el őket. (V. ö. Máté 6,22. 23.)

* 9. A *világosság*: vagyis a hittől és a kegyelemtől megvilágosított léleknek a *gyümölcsei*, azaz a tettei: *csupa jóság, az igazságosság és az igazság*: mindaz, ami jó, igazságos és igaz.

* 11. A hitetlenségből és a bűnből, azaz a sötétségből fakadó cselekedetek meddők, mert nem szolgálják az örök életet, ellenkezőleg, kizárják belőle az embert.

* 13. *Mindenre, ami feddésben részesül, világosság derül*: ha korholjuk a bűnt, a tettesben felköltjük a bűn tudatát, s megvilágosodik előtte bűnének a gonoszsága. Ennek az lehet az eredménye, hogy a helyes önismeret és bűnösségének a felismerése megtérésre indítja. Hitetlensége és gonoszsága helyébe hit és kegyelem lép, vagyis a bűnössége *világossággá* válik.

* 14. Az apostol az idézett szavakat valami előttünk ismeretlen himnusból vette. *Kelj fel alvó, támadj fel halottaidból*: ébredj fel a bűn okozta lelki álomból és halálból, *Krisztus* a tanításával és a kegyelmével meg fog világítani.

* 15-21. *Keresztény életszabályok*.

* 16. *Jól értékesítsétek az időt*; a görög szöveg szószerint így mondja: jól árusítsátok ki az időt, vagyis csak értékes dologért és cselekedetért adjátok oda. *Rossz napokat élünk*: gonosz emberek és ezeknek csábításai között élünk.

* 20. *Jézus Krisztusnak nevében*: erről a kifejezésről lásd Csel. 3,6. jegyz.

* 21. Lásd Máté 20,26. jegyz. *Krisztus félelmében*: nem szolgai alázatosságból, nem emberfélelemből vagy haszonlesésből, hanem azért, mert Krisztus akarja, és mi tiszteljük az Ő akaratát.

* 22-33. *A különböző állapotban élő keresztények kötelességei*. V. ö. Kol. 3,18-4,1.

* 22. Az engedelmesség és alárendeltség, melyet az apostol megkövetel az asszonytól férje iránt, enyhül azzal, hogy viszont a férjnek szeretetet parancsol az asszony iránt. Az *Úrnak*: Krisztusnak.

* 23. *A férfi feje az asszonynak:* lásd Kor. I. 11,3. *Krisztus feje az egyháznak* (lásd Ef. 4,16.), de egyúttal a *megváltója* is.

* 25. A férfiak úgy szeressék feleségüket, mint Krisztus szerette egyházát, legyenek készek, ha kell, életüket is feláldozni érettük.

* 26. *A víz fürdője*: a megtisztulás és a megszentelődés a keresztség vizében történik. Mivel az őskeresztény szokás az volt, hogy a megkeresztelendőt vízbe merítették, a kereszt-

25 Ti férjek, szeressétek feleségeteket, ahogyan Krisztus is szerette az egyházat! Önmagát adta érte, 26 hogy a víz fürdőjében az ige által megtisztítva megszentelje, 27 és dicsővé tegye magának az egyházat, hogy sem folt, sem ránc, sem más efféle ne legyen rajta, hanem legyen szent és szeplőtlen. 28 Ugyanígy a férfiak is úgy szeressék feleségüket, mint önnön testüket. Aki szereti a feleségét, önmagát szereti. 29 Hiszen soha, senki sem gyűlöli a testét, hanem táplálja és ápolja, akárcsak Krisztus az egyházat, 30 mert tagjai vagyunk az ő testének. 31 *»Ezért az ember elhagyja apját és anyját, a feleségéhez ragaszkodik, és ketten egy test lesznek«* **{Ter 2,24}**. 32 Nagy titok ez; én pedig Krisztusról és az egyházról mondom! 33 Tehát mindegyiktek úgy szeresse a feleségét, mint önmagát, az asszony pedig tisztelje a férjét.

Ef 6

1 Gyermekek, engedelmeskedjetek szüleiteknek az Úrban, mert így van az rendjén. 2 *»Tiszteld apádat és anyádat«* **{Kiv 20,12}**; ez az első, ígérettel egybekötött parancs: 3 *»hogy jó dolgod legyen, és hosszú életű légy a földön«* **{MTörv 5,16}**. 4 És ti apák, ne ingereljétek haragra gyermekeiteket, hanem neveljétek őket fegyelemben és az Úr intelmével!

5 Szolgák, engedelmeskedjetek test szerinti uraitoknak félelemmel és remegéssel szívetek egyszerűségében, akárcsak Krisztusnak! 6 Ne látszatra szolgáljatok, mintha emberek tetszését keresnétek, hanem mint Krisztus szolgái, akik szívesen teljesítik Isten akaratát! 7 Készséges akarattal szolgáljatok, mintha az Úrnak tennétek, s nem embereknek! 8 Tudjátok, hogy mindenki, aki valami jót tesz, annak jutalmát megkapja majd az Úrtól, akár szolga, akár szabad.

séget fürdőnek lehetett mondani. (Lásd Tit. 3,5.) – *Az élet igéjével*; a görög szöveg szerint: az *igével*. A vízbemerítés kézben mondották a keresztelés szavait.

* 27. *Dicsővé tegye magának az egyházat*: az egyház Krisztus jegyese. Az Úr azt akarta, hogy jegyese szent, tiszta, kegyelmekkel ékes, dicsőséges legyen, a szépségét ne rontsa sem folt, sem az öregedés jele, a ránc, sem más, ami ellenkeznék szentségével és szeplőtelenségével.

* 28. *Mint testüket*: a házasságban a férfi és a nő egy test lettek. Lásd alább a 31. verset.

* 29. *Akárcsak Krisztus az egyházat:* titokzatos testének, egyházának a tagjait táplálja kegyelmének erőivel és kincseivel.

* 30. *Húsából és csontjaiból valók:* ezek a szavak nincsenek meg a fontosabb görög kéziratokban. Móz. I. 2,23-ból kerültek a latin szövegbe és néhány görög kéziratba, bizonyára azért, mert Szt. Pál a következő verset ugyanezen ószövetségi helyről idézi.

* 31. *Ezért*: ez a szó nem kapcsolja az itt kezdődő mondatot az előzőhöz, hanem csak az ószövetségből vett idézetnek a szava. Az ószövetségi Szentírás idézett szavai (Móz. I. 2,24.) azt mondják, hogy a férfi kiviszi a nőt a szülői házból, amikor családot alapít, és feleségével egy új egységet alkot egy testben.

* 32. Abban, hogy a kötelékek, melyek a nőt a szülői otthonhoz fűzték, feloldódnak, és a szülői családi egység helyébe új egység, a nőnek a férjével való egysége lép, az apostol magasabbrendű, titokszerű tényt (a latin szerint: sacramentum-ot) lát. *Mondom én*: főként azért mondja *nagy titoknak*, mert tekintettel van *Krisztusra*, *és az egyházra*, vagyis Krisztus viszonyára az egyházhoz, s benne a házassági frigy jelképzését látja. A titokszerűség csak növekszik azzal, hogy ez a tény jelképe Krisztus titokzatos viszonyának az egyházhoz. Amint az egyháznak Krisztussal való összeköttetéséből kegyelmek fakadnak és áradnak az egyházra, akként kegyelmek forrása a férfinak és a nőnek házassági frigye, ha Krisztus testének tagjai az egyházon belül lépnek erre a frigyre. Ilyen értelemben tanítja a trienti szent zsinat, hogy Szt. Pál ezen szavai jelzik a házasság szentségi voltát.

* 6,1-9. *A gyermekek és a szülők, a szolgák és a gazdák kötelességei egymás iránt.*

* 2. *Ez az első, ígérettel tett parancs*: a tízparancsolatban a negyedik parancs az első olyan, amelynek megtartásához az Isten ígéretet csatolt. Az apostol idézi az isteni ígéretet is a 3. versben. (Móz. II. 20,12; Móz. V. 5,16.)

* 4. *Ne ingereljétek haragra*: a szülők tartsák fegyelemben és szorítsák engedelmességre a gyermekeiket, de ne legyenek gyermekeik zsarnokai s kemény bánásmóddal ne öljék ki belőlük a gyermeki szeretetet. – *Az Úrnak intelmével*: olyan intelemmel, amely az Úr akarata szerint való.

* 5. *Test szerinti uraitok*: akik uraitok itt a földön. – *Félelemmel és remegéssel*: Krisztustól való félelemben és remegésben (v. ö. Ef. 5,21.), aki ilyen engedelmességet parancsol a gazda iránt. – Szívelek egyszerűségében: alattomos, hátsó gondolatok nélkül. – *Akárcsak Krisztusnak*: a szolga úgy tekintse helyzetét, mintha Krisztusnak és Krisztus kedvéért szolgálna, ezzel megnemesíti gazdájának végzett szolgálatait.

* 6. *Krisztus szolgái*: a rabszolgák ne feledkezzenek meg róla, hogy Krisztus megváltotta őket, s ők Krisztus tulajdonába tartoznak.

* 8. A rabszolgák szolgálata jogtalan állapotuk miatt, sokszor jutalmazatlanul marad itt a földi életben, azért az apostol a mennyei jutalommal bíztatja őket, melyet Krisztus

9 Ti pedig, gazdák, ugyanezt tegyétek velük, hagyjátok a fenyegetőzést, hiszen tudjátok, hogy nekik is, nektek is Uratok van az égben, s nála nincs személyválogatás.

Felhívás a küzdelemre

10 Végezetül pedig: erősödjetek meg az Úrban és az ő hathatós erejében! 11 Öltsétek fel Isten fegyverzetét, hogy megállhassatok az ördög cselvetéseivel szemben! 12 Mert nem a vér és a test ellen kell küzdenünk, hanem a fejedelemségek ellen, a hatalmasságok ellen, a sötétség világának kormányzói ellen, a gonoszságnak az ég magasságaiban lévő szellemei ellen.

13 Vegyétek fel tehát Isten fegyverzetét, hogy ellenállhassatok a gonosz napon, s megállhassatok, mert mindent megtettetek. 14 Úgy álljatok tehát, hogy *derekatokat övezzétek fel igazsággosággal, s öltsétek magatokra a megigazulás vértjét!* {Iz 59,17} 15 *Lábatok* saruja *legyen a béke evangéliumának hirdetésére való készség.* 16 Mindezekhez vegyétek a hit pajzsát, amellyel kiolthatjátok a gonosz minden tüzes nyilát. 17 Vegyétek fel *az üdvösség sisakját* is, és *a Lélek kardját,* vagyis *az Isten igéjét.* 18 Mindenkor esedezzetek a Lélekben, minden imádságban és könyörgésben, s őbenne virrasszatok teljes állhatatossággal könyörögve az összes szentért, 19 és értem is, hogy Isten adjon nekem szavakat, amikor megnyitom ajkamat, hogy bátran hirdessem az evangélium titkát, 20 aminek hírnöke vagyok a bilincsekben is; hadd beszéljek bátran, amint kötelességem.

Zárszó és áldás: 6,21-24

21 Hogy pedig ti is megtudjátok, mi van velem, mit művelek, Tichikusz, a szeretett testvér és hűséges szolga az Úrban, mindent el fog nektek mondani. 22 Éppen azért küldtem őt hozzátok, hogy megtudjátok, mi van velünk, s megvigasztalja szíveteket.

23 Békesség a testvéreknek, és hittel párosult szeretet az Atyaistentől és az Úr Jézus Krisztustól! 24 Kegyelem mindazoknak, akik meg nem fogyatkozó szeretettel szeretik a mi Urunkat, Jézus Krisztust!

megad minden jó tettért, szolgának és szabadnak egyaránt.

* 9. *Ugyanezt tegyétek*: készséges akarattal, jóindulattal legyetek. A gazda ne tekintse a szolgát alsóbbrendű teremtménynek, akivel csak korholó és fenyegetőző hangon lehet beszélni. A barátságos szó jobban illik a keresztény ember méltóságához. – A gazdának meg kell gondolnia, hogy az Úr előtt ő is csak szolga. Ha nem bánik szeretettel az embertársával, akkor az Úr őt is felelősségre fogja vonni. (Kol. 3,25.)

* 10-20. *A lélek fegyverzete.*

* 10. *Erősödjetek meg az Úrban*: a Krisztussal való egyesülés töltse el lelküket természetfölötti erőkkel. (Lásd Ef. 3,16.) *Erejének hatalmából*: Krisztus erejéből nyerik a hívek lelkük számára a szükséges erőket. (V. ö. Ef. 1,19.)

* 11. *Az Isten fegyverzete*: az Istentől adott lelki felkészültség.

* 12. *Nem a test és a vér ellen*: nem ember és emberi erők ellen. – Fejedelemségek és hatalmasságok: gonosz szellemi hatalmak (lásd Ef. 1,21.), akik világkormányzók, vagyis akik uralkodnak ezen a *sötétségen*, ezen a bűnös világon. (V. ö. Ján. 12,31. jegyz.) A gonosz szellemeknek lakóhelye *az égi magasságokban van*. (Lásd Ef. 2,2. jegyz.)

* 13. *A gonosz nap*: a kísértés ideje, mikor a gonosz szellemek támadást intéznek lelkünk ellen. — 14. Az apostol felsorolja a fegyverzet egyes darabjait és jelképes értelmet ad nekik. (V. ö. Iz. 59,17; 11,4. 5; 49,2; 52,7; Róm. 6,13; 13,12. Kor. I. 8,7. 25. Kor. II. 6,7; 10,3. 4.) — Az öv felkötötte és összefogta a ruhát, hogy szabadon lehessen mozogni és harcolni. *Az igazság*: az evangéliumi tanítás isteni igazsága. *A vért* jelképezi azt az *igazságot*, mely alatt Szt. Pál az embernek igaz voltát érti az egész erkölcsi életben.

* 15. *A béke evangéliuma:* az evangélium békét hirdet és ad. (Lásd Ef. 2,14.)

* 16. *A hit pajzsával kiolthatjátok a gonosznak minden tüzes nyilát:* a pajzs felfogta és ártalmatlanná tette a megtüzesített lövedékeket, minőket már az ókorban használtak. Hasonlóképp visszapattan az erős-hitű leiekről a gonosz léleknek minden támadása.

* 17. *Az üdvösség sisakja*: a keresztény hívő a megváltás kegyelmeiben már itt a földön részesül, már itt van része az üdvösségben, és reménye van a teljes boldogságra a másvilágon. Ez a tudat és remény védelmet nyújt az üdvösség ellenségei ellen. – *A Lélek kardja*: a Szentlélek a hívő lélekben lakozik és működik. Képesíti az embert *az Isten igéjének*, írott és szóval hirdetett tanításának használatára és igénybevételére a gonosz lélek ellen való harcában, amint Krisztus Urunk erre példát mutatott. (Máté 4,3. sk. V. ö. Tessz. II. 2,8. Zsid. 4,12.)

* 18. *Imádságban és könyörgésben*: az ember saját erejére hagyatkozva nem tudja megállni a helyét. Szüksége van az Isten segítségére. Ennek elnyerésére a legjobb eszköz az imádság, melyet *mindenkor*, vagyis állhatatosan, és *Lélekben*, vagyis egyesülve a Szentlélekkel (Róm. 8,26.) kell végezni. Erre a célra virrasztásra, éber vigyázatra van szükség a vallás-erkölcsi életben és teljes kitartásra, valamint közbenjáró *esdeklésre az összes szentekért* (= hívekért, lásd Ef. 1,1.), mert az imádságos szorgoskodás másokról megtartja az imádkozót éberségben.

* 19. *Valamint érettem is*: az apostol a maga számára is kéri a hívek imádságát. — Megfelelő *beszéd adassék meg nekem*: az Üdvözítő megígérte apostolainak a természetfölötti segítségét, hogy mindig azt tudják mondani, ami szükséges. (Luk. 12,12. jegyz.) Szt. Pál kéri a hívek imádságát, hogy mindig megnyerje az Úrnak ezt a megígért segítségét,

amikor hirdeti az evangélium titkát, vagyis az evangéliumban kinyilatkoztatott titkot az embereknek megváltásáról. (Lásd Róm. 16,25. jegyz.)

* 20. Az apostol Krisztus követének és az evangélium hírnökének tartja magát, aki a *láncokban*, vagyis a fogságában is (Ef. 3,1.) kötelességének ismeri, hogy Urának ügyét szolgálja.

* 21-24. *Jókívánságok és a levél befejezése*.

* 21. *Ti is*: amint más híveknek értesítést küldtem sorsomról, nevezetesen a kolosszeieknek (Kol. 4,7-8.), úgy nektek is értesítést adok. – Tichikus Efezus vidékéről, talán épen Efezusból való volt. (Csel. 20,4.) Említés történik még róla Kol. 4,7-ben és később Tit. 3,12. és Tim. II. 4,12-ben.

* 22. *Megvigasztalja szíveteket*: az apostol sorsáról a római fogságban és pőrének folyásáról nyugtalanító hírek terjedtek el a hívek között. Tiehikusnak feladata volt megbízható hírt vinni és a való helyzet ismertetésével a híveket megvigasztalni.

* 24. *Megfogyatkozás nélkül*: sem a görög, sem a latin szövegből nem világlik ki eléggé, hogy ez a kifejezés hová tartozik. Némelyek azért így fordítják le: Jézus Krisztust a halhatatlanságban; mások pedig ekként: kegyelem és el nem múló élet mindazoknak, kik szeretik stb.

LEVÉL A FILIPPIEKNEK

Címzés és köszöntés: 1,1-2

Fil 1

1 Pál és Timóteus, Krisztus Jézus szolgái,
Krisztus Jézus összes szentjének Filippiben az
elöljárókkal és a diákonusokkal együtt. 2 Kegye-
lem nektek és békesség Istentől, a mi Atyánktól és
az Úr Jézus Krisztustól!

Pál és a hívek: 1,3-26

Hálaadás és könyörgés

3 Valahányszor megemlékezem rólatok, hálát
adok Istenemnek, 4 és mindig, minden imádság-
gomban örömmel könyörgök mindnyájatokért,
5 mivel részt vesztek az evangélium szolgálatában
az első naptól kezdve mindmáig. 6 Bízom is ab-
ban, hogy aki megkezdte bennetek a jó művet, tel-
jessé teszi azt Krisztus Jézus napjáig. 7 Illő is,
hogy így gondolkozzam mindnyájatokról, mert
szívembe zártalak titeket, akik a bilincseimben,
valamint az evangélium védelmezésében és meg-
erősítésében mindannyian részesei vagytok a ne-
kem juttatott kegyelemnek. 8 Mert Isten a tanúm,
mennyire vágyódom mindnyájatok után Krisztus
Jézus szeretetében. 9 Azért imádkozom, hogy sze-
retetetek mindjobban gazdagodjék megismerés-
ben és teljes megértésben, 10 hogy meg tudjátok
ítélni, mi a helyes, hogy tiszták és kifogástalanok
legyetek Krisztus napjára, 11 telve az igaz életnek
Jézus Krisztus által szerzett gyümölcsével Isten
dicsőségére és dicséretére.

Pál fogságának értelme

12 Tudomásotokra akarom hozni, testvérek,
hogy jelen körülményeim inkább hasznára vannak
az evangéliumnak, 13 mert az egész császári test-
őrségben és máshol is ismeretes lett, hogy bilin-
cseimet Krisztusért viselem, 14 és az Úrban való
testvérek többsége bilincseimből bizalmat me-
rítve bátrabban, félelem nélkül meri hirdetni az
igét. 15 Némelyek ugyan irigységből és versengés-
ből, mások azonban jóakaratból hirdetik Krisztust.
16 Ezek szeretetből, mert tudják, hogy az evangé-
lium védelméért vagyok itt; 17 azok meg versen-
gésből, nem tiszta szándékkal hirdetik Krisztust, s
azt hiszik, hogy lelki kínt okoznak bilincseimben.
18 De mit számít ez? Csak Krisztust hirdessék
bármi módon, akár hátsó gondolattal, akár őszinte
szándékkal. Én örülök neki. Sőt, ezután is örülni
fogok, 19 mert tudom, hogy ez üdvösségemre vá-

Filippiekhez írt levél kommentárja

* 1,1-2. Üdvözlet.

* 1. Timóteusról lásd Csel. 16,1. jegyz. Kor. I. 16,10. Fil. 2,19. sk. Filem, 1,1. Kol. 1,1., valamint a bevezetést a Timóteushoz írt I. levélhez. — Szolgái, lásd Róm. 1,1. jegyz. Szentek, lásd Csel. 9,13-14.; a görög szöveg szerint: az összes szenteknek Jézus Krisztusban; a keresztény hívek ugyanis a Jézus Krisztussal való egyesülésben élnek természetfölötti módon. Ilyen értelemben mondotta Jézus: maradjatok énbennem. (Ján. 15,4.) – Filippiről lásd Csel. 16,12. jegyz. – Püspökök és diakónusok ez a két elnevezés egyházi tisztség viselőit jelenti. Lehet, hogy az apostola preszbiterekre is gondol, azért beszél püspökökről többes számban, vagy pedig ide érti a szomszéd városok püspökeit is. Filippiben az egyház már tíz éve fennáll, amikor Szt. Pál ezt a levelet Filippi híveihez intézi. Ezalatt az idő alatt, ott kiépült az egyházi szervezet, vannak egyházi elüljárók, kik állandó egyházi tisztséget viselnek, s ezek a püspökök és a diakónusok. Tisztségük természetéről és kötelességeiről az apostol e helyen nem szól, lásd azonban Csel. 6,3. jegyz. 20,28. jegyz. Tim. I. 3,1. sk.

* 2. V. ö. Róm. 1,7. Kor. I. 1,3. Kor. II. 1,2. Gal. 1,3. Ef. 1,2. Kol. 1,2. Tessz. II. 1,1.

* 3-11. Hálaadás és könyörgés a filippiek előhaladásáért a jóban.

3. Minden rólatok való megemlékezéskor: valahányszor az apostol a filippiekre gondol, mindig hálát is ad az Istennek. A görög szöveg értelme ez is lehet: minden rólam való megemlékezéstekért hálát adok az Istennek.

* 5. Résztvesztek Krisztus evangéliumának munkájában: a hívők Filippiben közreműködnek az evangélium terjesztésének a munkájában, maguk is fáradoznak a hithirdetésben, azonkívül pénzadományokkal támogatják az apostol munkáját. Az első naptól: a filippiek megtérésének napjától, már egy évtizeden át.

* 6. A jó művet: a filippiek közreműködését az evangélium terjesztésének a munkájában. – Aki megkezdte bennetek: az Isten indította fel a filippiek lelkében a készséget a közreműködésre. – Teljessé teszi: a filippibeliek közreműködése még teljesebb és tökéletesebb lesz, növekedni és fokozódni fog Krisztus Jézus napjáig: addig a napig, amelyen Jézus Krisztus el fog jönni az utolsó ítéletre. (V. ö. Kor. I. 1,8; 5,5. Tessz. I. 5,4. Tessz. II. 1,10. Kor. I. 3,13.)

* 7. Hogy így gondolkozzam mindnyájatokról: a görög (és a latin) szövegnek értelme ez is lehet: hogy ez a gondoskodásom legyen mindnyájatokról. Az apostol örömnek és az Isten kegyelmének tartja a bilincseit, vagyis a fogságot, hasonlókép a munkáját az evangéliumnak megvédelmezésében és megerősítésében; különösen azt, hogy a pogány hatóságok és bíróságok előtt megvédheti a tanítását és a börtönből is fáradozhat levelei és küldöttei révén abban, hogy a híveket a hitben és a keresztény életben megerősítse. A filippiek társai az apostol örömének (a görög szerint: társai a kegyelemnek), mert résztvesznek az apostol munkájában és szenvedésében (5. v.).

* 8. Jézus Krisztus szeretetében: az apostol vágyódását a filippibeliek után vallásos érzés hatja át, a Krisztushoz való szeretet azt megszenteli és megnemesíti.

* 9. És ezért imádkozom: a szeretet és a vágyódás az apostolt arra ösztönzi, hogy imádkozzék szeretett híveiért. – Szeretetetek gazdagodjék megismeréssel és teljes megértéssel (a görög szerint: finom érzékkel): az apostol elismeri, hogy a

lik {Jób 13,16 G} imádságotok és Jézus Krisztus Lelkének segítsége által. 20 Ez az én várakozásom és reménységem, hogy semmiben sem szégyenülök meg, ellenkezőleg, teljes a bizalmam, hogy mint mindig, úgy most is megdicsőül Krisztus az én testemben, akár élet, akár halál által.

21 Mert számomra az élet Krisztus, a halál pedig nyereség. 22 De ha az életben maradás az eredményes munkát jelenti számomra, akkor nem tudom, mit válasszak. 23 A kettő között vívódom: szeretnék elköltözni és Krisztussal lenni, mert ez mindennél jobb lenne, 24 tiértetek viszont szükségesebb, hogy a testben maradjak. 25 Mivel meg vagyok erről győződve, tudom, hogy maradok, és együtt maradok mindnyájatokkal a ti előrehaladásotok érdekében, és hitből fakadó örömötökre, 26 hogy még inkább dicsekedhessetek velem Krisztus Jézusban, amikor újból elmegyek hozzátok.

Felhívás az egyetértésre

27 Ezért tehát éljetek is méltón Krisztus evangéliumához, hogy akár elmegyek és meglátlak benneteket, akár távol vagyok, azt halljam rólatok, hogy egy Lélekben vagytok, egyetértően együtt küzdötök az evangélium hitéért, 28 és egyáltalán nem rettentek meg az ellenfelektől. Ez számukra a kárhozatnak, számotokra pedig az üdvösségnek a jele, mégpedig Istentől. 29 Mert Krisztusért ti nem csak azt a kegyelmet kaptátok, hogy higgyetek benne, hanem hogy szenvedjetek is érte, 30 hiszen ti is ugyanazt a harcot vívjátok, amelyet nálam láttatok, és amelyet most felőlem hallotok.

filippibeliekben nagy szeretet van, de ennek a szeretetnek gazdagodnia kell, párosulnia kell fokozott erkölcsi megismeréssel, ítélőképességgel és finom érzékkel,

* 10. hogy meg tudja ítélni, mi a jobb, és szeretetét arra fordítsa, ami jobb és méltóbb. Ez a megismerés és finom érzés fogja őket megsegíteni, hogy a bűntől tiszták maradjanak és egykor, Krisztus napján (6. v.), kifogástalanul állhassanak Krisztus ítélőszéke előtt.

* 11. Telve: miként a fa tele van gyümölccsel, akként a híveket is gazdagon díszítsék az igazságnak gyümölcsei: a megigazult és igaz életnek cselekedetei és erényei. – Jézus Krisztus által: az ember a jócselekedeteket nem saját erejéből, hanem Jézus Krisztus kegyelméből és kegyelmével végzi.

* 12-18. Az evangélium előhaladása Rómában.

* 12. Inkább: ez a szó arra mutat, hogy a filippiek attól tartottak, hogy az apostol fogsága és pöre (Csel. 28,29. jegyz.) káros hatással lehet az evangélium ügyére. Az apostol megnyugtatja őket, hogy ezek a körülmények ellenkezőleg inkább javára szolgáltak az evangélium terjedésének.

* 13. A császári őrségen: a görög és a latin kifejezés eredetileg a hadvezér tábori sátorát jelenti, azután a császári főtisztviselő lakását (Máté 27,27. jegyz.), továbbá császári kastélyokat Rómán kívül (Csel. 23,35.), végül, mint itt, a pretoriánusok csapatát, a császári őrséget. Szt. Pál két éven át volt katonai őrizet alatt Rómában. (Lásd Csel. 28,16. jegyz.) A katonák gyakran váltakoztak, s így az apostol hamarosan megismerkedett az egész pretoriánus csapattal. Talált köztük többeket, kik fogékonyak voltak az evangélium iránt. – Bilincseimet Krisztusért viselem: nem valami gonosztettért vagy politikai vétségért.

* 15. Az apostol fogságának másik jó eredménye az volt, hogy legtöbben, vagyis igen sokan a római keresztény testvérek közül felbuzdultak fokozottabb tevékenységre az evangélium hirdetésében, vagy azért, mert bizalommal látják, hogy az apostol sorsa jóra fordul, vagy azért, mert úgy érzik, hogy a fogságba vetett apostol helyett is végezniök kell a hithirdetés munkáját. – Az apostol örül ennek a megnövekedett buzgóságnak az evangélium hirdetésében, de az öröme nem zavartalan. A testvérek egy része ugyan jó akaratból: vagyis tiszta szándékkal hirdeti Krisztus tanítását, másik része irigységből és versengésből: irigykedtek Szt. Pál sikereire.

* 16. Ezeket, akik tiszta szándékkal fáradoznak az evangélium hirdetésében, a szeretet vezérli, a szeretet az evangélium és az apostol iránt. Az evangélium védelméért vagyok itt: ezeknek a szavaknak kétféle értelmük lehet. Szeretnek, mert az evangélium hirdetése a hivatásom, vagy pedig: szeretnek, mert az evangélium megvédelmezése miatt jutottam ide a börtönbe.

* 17. Lelki kint okoznak bilincseimben, azt hiszik, hogy sikeres működésükkel az evangélium hirdetésében fájdalmasabbá teszik az apostolnak azt a gondolatot, hogy ő a fogságban tehetetlenségre van ítélve. De csalódnak.

* 18. Azoknak a buzgalma, kiket irigység tölt el az apostol iránt, nem kifogástalan ugyan, mégis örömet szerez neki; az eredmény mégis csak az, hogy hirdetik Krisztust. – Hátsó gondolattal: a görög és a latin szöveg jelentése szószerint: alkalmul felhasználva, t. i. buzgóságukat az evangélium hirdetésében arra akarják használni, hogy nekem fájdalmat okozzanak.

* 19-26. Az apostol az Istenre hagyja a maga sorsát.

* 19. Ez üdvösségemre fog szolgálni (Jób 13,16.): az apostol bízik abban, hogy mindaz az öröm és szenvedés, mely őt Rómában érte, üdvösségére fog szolgálni. (Róm. 8,28.) Ezt a bizalmát arra alapítja, hogy egyrészt a hívek támogatják őt imádságukkal, másrészt Jézus Krisztus Lelke, vagyis a Szentlélek megsegíti. (Róm. 8,26.)

* 20. Bizalommal tekint a jövőbe és ügyének kimenetele elé. Akár életre, akár halálra fog szólani a császári ítélőszék ítélete, mindkét esetben egy az eredmény: a saját üdvössége és Krisztusnak a dicsősége. Semmiben sem szégyenülök meg: a bizakodása sem a felmentő, sem a halálos ítélettel nem fog szégyent vallani. Megdicsőíttetik Krisztus az én testemben: az apostol teste, akár életben marad, akár meghal, eszköz, amely Krisztus dicsőítésére szolgál.

* 21. Számomra az élet Krisztus: az apostol számára az élet célja, tartalma, feladata ebben az egy szóban van: Krisztus. De ép ezért a halál nyereséget jelent neki a földi élethez viszonyítva. Ha meg kell halnia, akkor az örök életben még inkább lesz Krisztus az ő élete, mint e földön.

* 22. Két lehetőség áll az apostol előtt. Vagy életben marad, vagy meg kell halnia. Hogy testben éljek: a földi élet sem értéktelen az apostol szemében; gyümölcstermő munkát jelent neki. Ha az az Isten akarata, hogy tovább éljen a földön, akkor tovább dolgozhatik Krisztus szolgálatában, s munkájának gyümölcse a lelkek megmentése. – Nem tudom mit válasszak: az apostol nem tudja, mit kívánjon.

* 23. E kettő okoz nekem vívódást: a lelke két lehetőség, két vágyódás közt vívódik. A vértanúi halál Krisztussal egyesíti, ezért kíván feloszlani, vagyis meghalni és Krisztussal lenni, ami számára, ha csak önmagára gondol, sokkal jobb.

* 24. De ha a híveire gondol, akiknek még szükségük van rá és apostoli gondoskodására, akkor úgy érzi, hogy szükséges a testben, vagyis életben megmaradnia.

* 25. S ebben bízva: hogy a híveinek még szükségük van az életbenmaradására és a munkájára, mégis valószínűbbnek tartja, hogy az Isten megtartja életben híveinek, nevezetesen a filippieknek javára, hogy tovább dolgozhassék a jóban való gyarapodásukon, viszontláthassa őket és a viszontlátásnak örvendhessenek a hitből való örömmel, vagyis oly örömmel, melynek alapja a hit.

* 26. A dicsőségtek Krisztusban: az a dicsőség, amelyet Krisztus és a vele való egyesülés ad nektek. – Növekedjék a javamra, a görög és a latin szöveg szerint: növekedjék bennem; mennél nagyobb a dicsőség, melyet Krisztus a híveknek ad, annál nagyobb az apostol dicsősége is, mert az ő munkájának része van abban, hogy a hívek elérték a dicsőséget.

* 27-30. Intelem a bátor kitartásra a hitért való küzdelemben.

* 27. Méltón Krisztus evangéliumához: akként, amint az evangélium megköveteli. (Ef. 4,1.) Megálltok egy lélekkel: az üldözésekben (V. ö. Csel. 16,11. skk. Tessz. I. 2,2. Kor. II. 7,5.) helytálltok egy szellemben és lelkesedéssel és egyetértően, vagyis vállvetve együttmunkálkodtok, a görög szöveg szerint együttharcoltok az evangélium hitéért, vagyis az evangéliumban való hitért.

* 28. Ha a hívek szilárdan helytállanak, akkor ez: vagyis az erejük és együttes harcuk lesz az Istentől szerzett oka annak (a görög szöveg szerint: jel lesz számukra), hogy a hit ellenségei elvesznek, de a hívek üdvösséget nyernek.

* 29. Krisztusért: Krisztus érdemeiért. A szenvedés Krisztusért kegyelem.

* 30. Láttatok rajtam, v. ö. Csel. 16,11. sk. Tessz. I. 2,2. Kor. II. 7,5. Az apostol most is szenved és küzd Krisztusért.

Fil 2

1 Ha tehát ér valamit a Krisztusban adott buzdítás, a szeretetből fakadó intelem, a lelki közösség, az együttérzés és a könyörület, 2 tegyétek teljessé örömömet azzal, hogy egyetértők vagytok, ugyanazon szeretet van bennetek, és együttérezve ugyanarra törekedtek. 3 Ne tegyetek semmit versengésből, sem hiú dicsőségvágyból, hanem mindenki alázatosan tekintse a másikat maga fölött állónak. 4 Egyiktek se tartsa csak a maga érdekét szem előtt, hanem a másokét is.

Krisztus példája

5 Ugyanazt az érzést ápoljátok magatokban,
amely Krisztus Jézusban is megvolt,
6 aki, bár Isten alakjában létezett,
nem tartotta Istennel való egyenlőségét
olyan dolognak,
amelyhez mint zsákmányhoz ragaszkodnia kell,
7 hanem kiüresítette önmagát,
szolgai alakot vett fel,
és hasonló lett az emberekhez,
külsejét tekintve úgy jelent meg,
mint egy ember.
8 Megalázta magát, engedelmes lett a halálig,
mégpedig a kereszthalálig.
9 Ezért Isten felmagasztalta őt,
és olyan nevet adott neki,
amely minden más név fölött van,
10 hogy Jézus nevére *hajoljon meg minden térd*
az égben, a földön és az alvilágban,
11 é*s minden nyelv vallja* {Iz 45,23},
hogy »Jézus Krisztus az Úr!«
az Atyaisten dicsőségére.

Az apostol aggódik a közösség üdvösségéért

12 Így tehát, kedveseim, amint mindig is engedelmesek voltatok, munkáljátok üdvösségeteket félelemmel és rettegéssel, nemcsak úgy, ahogy jelenlétemben tettétek, hanem még sokkal inkább most, a távollétemben. 13 Mert Isten az, aki bennetek az akarást és a véghezvitelt egyaránt műveli jóakarata szerint. 14 Tegyetek meg mindent zúgolódás és habozás nélkül, 15 hogy kifogástalanok és tiszták, Isten feddhetetlen fiai legyetek a gonosz és romlott nemzedék között {MTörv 32,5}, akik között ragyogtok, mint csillagok a mindenségben. 16 Ragaszkodjatok az élet igéjéhez, hogy meglegyen a

* 2,1-4. Intelem az egyetértésre, az alázatosságra és az önzetlenségre.
* 1. Krisztusban adott buzdítás: buzdítás, mely Krisztus tekintélyével és szellemében történik.
* 5-11. Jézus Krisztus alázatosságának a példája.
* 5. Az apostol inti a híveket, hogy érzéseikben és törekvéseikben Krisztus példáját kövessék és Krisztushoz hasonlók legyenek.
* 6. Ennek a versnek görög és latin szövegét úgy lehetne a magyarban szószerint visszaadni: (Krisztus Jézus), aki az Isten alakjában létezvén, az Istennel való egyenlőséget (az Istennel való egyenlőségben) nem tartotta olyan dolognak, melyet erőszakosan (rablással) szerzett; vagy pedig az utóbbi szavakat így is lehet érteni: nem tartotta olyan dolognak, melyhez erőszakosan kell ragaszkodnia. Mivel a megfelelő görög szót a Szentírásban csak Szt. Pál használja, jelentésének a megállapítására nincs más mód, mint figyelembe venni a szövegben az összefüggést. Minthogy pedig a következőkben azt mondja az apostol, hogy Krisztus Jézus felcserélte az Istenhez hasonló létezését az emberhez hasonló létezéssel s emberi alakot vett magára, valószínűbbnek látszik az az értelem: hogy Krisztus Jézus nem ragaszkodott erőszakosan az Istennel való egyenlőséghez, hanem hasonló lett hozzánk, emberekhez. – Jézus Krisztus az Isten alakjában volt: Krisztus, a második isteni személy, isteni lényegének és természetének megfelelően isteni dicsőségben és fenségben volt. A megtestesülés előtt az alakja, vagyis a létezési módja a dicsőséges és fenséges isteni létezés volt. – Az Istennel való egyenlőség: Krisztus az Atyaistennel és a Szentlélekkel lényegileg, és a megtestesülés előtt az isteni dicsőség és fenség megnyilvánulásában egyenlő.
* 7. Ez utóbbiról, az isteni dicsőségben és fenségben való megjelenésről lemondott, belőle kivetkőzött, vagy amint az apostol mondja: kiüresítette magát akkor, amikor felvette a szolga alakját és emberekhez hasonló lett. Az apostol nem mondja egyszerűen, hogy Krisztus ember lett, mert ki akarja fejezni azt a nagy különbséget, amely az emberré lett második isteni személy és a többi ember között van, amint Aranyszájú Szt. János mondja: nemcsak az volt, aminek külseje mutatta, hanem Isten is. Külsejét tekintve úgy jelent meg, mint ember: a görög szöveg szerint ezt a mondatot a következőhöz kell kapcsolni, ilymódon: Amikor külsejét tekintve úgy jelent meg, mint ember, megalázta magát...
* 8. A megtestesülés az isteni dicsőségben élő Krisztus számára önmagának a kiüresítése volt, lemondás az isteni dicsőségről, melyhez természete szerint joga volt. Alázatosságának további megnyilvánulása volt azután, hogy mint ember szolgai sorsot és a rabszolga halálát vette magára, lemondott a saját akaratáról, engedelmes lelt olyan odaadással és hűséggel, melynek betetőzése lett a halál a keresztfán. – A kereszthalál jelentőségéről lásd Máté 27,32-38. jegyz.
* 9. Felmagasztalta: igen magasra emelte, helyezte. – Oly nevet adott neki, mely minden más név fölött van: olyan nevet, melynek jelentése, tartalma és ereje fölülmúl minden más nevet. Hogy melyik ez a név, azt az apostol áll. versben mondja meg.
* 10. Jézus nevére: az apostol nem azt mondja: az Isten Fiának nevére, vagy: Krisztus nevére, hanem azt a nevet nevezi meg, amelyet az Isten Fia földi életében viselt. Nyilvánvalóan azért, mert Jézus Krisztus felmagasztalása nemcsak azt jelenti, hogy visszatért abba a dicsőségbe, amelyben megtestesülése előtt volt (6. vers), hanem azt is, hogy Jézus

dicsőségem Krisztus napján, hogy nem futottam hiába, és nem fáradtam eredménytelenül {Iz 65,23 G}. 17 Sőt, ha italáldozatul véremet kiontják is a ti hitetek istentiszteleti áldozatára, örülök és együtt örvendezem mindnyájatokkal. 18 Hasonlóképpen ti is örüljetek, és velem együtt örvendezzetek.

Timóteus és Epafroditosz küldetése: 2,19-30

19 Remélem az Úr Jézusban, hogy Timóteust hamarosan hozzátok küldhetem, hogy én is megnyugodjam, ha értesülök dolgaitokról. 20 Senkim sincs ugyanis, aki lélekben annyira hozzám hasonló volna és olyan őszintén szívén viselné ügyeteket. 21 Hiszen mindenki a maga dolgával törődik, és nem Jézus Krisztuséval. 22 Megbízhatóságát ismeritek, hiszen mint a gyermek apjának, úgy végezte velem a szolgálatot az evangéliumért. 23 Remélem tehát, hogy elküldhetem őt, mihelyt látom, hogy merre fordulnak ügyeim. 24 Sőt, bízom az Úrban, hogy magam is hamarosan el tudok menni.

25 Szükségesnek tartottam, hogy Epafroditosz testvért, társamat a munkában és a küzdelemben, aki mint a ti küldöttetek, szükségemben szolgálatomra volt, hozzátok küldjem, 26 mert kívánkozott mindnyájatok után, és bánkódott azon, hogy hírét hallottátok betegségének. 27 Bizony, halálosan beteg volt, Isten azonban megkönyörült rajta, de nemcsak rajta, hanem rajtam is, nehogy bánatra bánat érjen. 28 Annál gyorsabban küldtem tehát őt, hogy újból örüljetek, ha viszontlátjátok, és ne bánkódjam én sem. 29 Fogadjátok tehát őt az Úrban teljes örömmel, és becsüljétek meg az ilyen férfiakat! 30 Hiszen ő Krisztus ügye miatt került közel a halálhoz, s kockára tette életét, hogy pótolja az irányomban végzett szolgálatban azt, amit ti nem teljesíthettetek.

Krisztusnak emberi természete is megdicsőült, amely alázatosságának az eszköze volt. Jézus nevére: vagyis az emberré lett Istenfia előtt meghajol minden térd: imádással kell hódolniok az égieknek, vagyis az angyaloknak és a szenteknek, a földieknek, a földön élő embereknek és az alvilágiaknak, a kárhozatban szenvedő lelkeknek és a gonosz szellemeknek, kiknek hatalmát az Istenember megtörte.

* 11. Iz. 45,24. (V. ö. Róm. 14,11.) Izaiás prófétánál az Úristen magának követeli a tiszteletet, hogy előtte meghajoljon minden térd, s őt megvallja minden nyelv. Szt. Pál apostol ezt a hódolatot a megdicsőült Istenember számára követeli, akinek az Atyaisten megadta azt a nevet, melynek kijár az Istent megillető tisztelet, s ez a név: az Úr neve. Az őskeresztény ség ezzel a névvel nevezte meg a feltámadt, az Isten jobbján ülő Messiást (Kor. I. 12,3. Csel. 2,36. stb.) és ezzel a névvel vallotta meg Krisztus istenségét. Az Atyaisten dicsőségére: amint Jézusnak egész megváltói műve, akként a megváltottak imádása is végeredményben mindnyájunk Atyjának, az Atyaistennek dicsőségét szolgálja. – A latin szöveg némikép megváltoztatja a görögnek az értelmét és ekként adja vissza: minden nyelv vallja meg, hogy az Úr Jézus Krisztus az Atyaistennek a dicsőségében van.

* 12-17. Az apostol inti a híveket, hogy készséges lélekkel munkálják üdvösségüket.

* 12. Félelemmel és rettegéssel: a bűn veszedelme és saját gyengeségük miatt, meg azután azért is, mert nagy a feladat, hogy dolgozzanak üdvösségükön.

* 13. Mert az Isten az: az a tudat, hogy együttmunkálkodnak az Istennel az üdvösségükön, töltse el őket félelemmel és rettegéssel, de másrészt bizalommal is. A jó akarat szerint: az Isten a kegyelmét jószántából, akaratának a jóságából adja. Lehet azonban ezeket a szavakat a mi jóakaratunkra is érteni akképen. hogyha bennünk megvan a jóakarat, az Isten sem tagadja meg a kegyelmét, mely szükséges a jónak akarásához és véghezviteléhez. (Ef. 2,10. Róm. 7,24. 25.)

* 15. Egyeneslelkű: a görög szöveg szerint feddhetetlen. (V. ö. Móz. V. 32,5.) – Gonosz és romlott nemzedék = a pogány világ. A görög szöveg szerint: megtévedt és megzavart nemzedék. (V. ö. Móz. V. 32,5.) — A világűrben: a pogányság sötét éjtszakájában.

* 16. Az élet igéjéről lásd Csel. 5,20. jegyz. Ha ragaszkodnak az élet igéjéhez, vagyis a tanításhoz, melyet az apostoltól hallottak, akkor az apostol dicsőséget arat Krisztus napján (lásd Fil. 1,6. jegyz.): vagyis dicsekedhetik velük, mint lelki gyermekeivel.

* 17. Italáldozatul is kiontanak: az apostol reméli ugyan, hogy pöre jól végződik és a fogságból kiszabadul (Fil. 1,12. 25. sk.; 2,24.), de számol azzal a lehetőséggel is, hogy vértanuság vár rá. A hitetekért végzett áldozaton és szolgálaton felül: ha azt a munkát és a sok áldozatot, melyet híveinek hiteért teljesített, még vértanusággal is meg kell koronáznia, annak is örül, mert annál értékesebb lesz eddigi áldozata.

* 19-30. Az apostol tervei: el fogja küldeni a filippiekhez Timóteust és visszaküldi hozzájuk Epafroditust. Reméli, hogy maga is hamarosan elmehet Filippibe.

* 19. Timóteusról lásd Fil. 1,1.

* 20. Lélekben hozzá hasonló: aki úgy érez a filippiek iránt, mint Timóteus és az apostol.

* 23. Miként fordulnak dolgaim: milyen fordulatot vesz az apostol pöre. (V. ö. Fil. 1,25. sk.)

* 25. Epafroditus neve Szt. Pálnak más irataiban nem fordul elő. Valószínűnek látszik, hogy valami egyházi (püspöki)

A keresztények élete, az apostol példája: 3,1-4,9

Fil 3

Állhatatosság a hitben

1 Egyébiránt, testvéreim, örvendezzetek az
Úrban. Nekem nem terhes, hogy ugyanazt írjam
nektek, titeket viszont megerősít. 2 Ügyeljetek a
kutyákra, ügyeljetek a rossz munkásokra, ügyeljetek a megcsonkítottakra! 3 Mert a körülmetéltek
mi vagyunk, akik Isten Lelke által szolgálunk, és
Krisztus Jézusban dicsekszünk, s bizalmunkat
nem a testbe helyezzük. 4 Nekem lehetne ugyan
bizalmam a testben is. Ha másvalaki úgy gondolja, hogy bizakodhat a testben, én még inkább:
5 a nyolcadik napon körülmetéltek, Izrael nemzetéből, Benjamin törzséből származom, héber a héberek közül, a törvény megtartásában farizeus,
6 buzgóságból az egyház üldözője, a törvény szerinti igazság dolgában kifogástalan.

Vágyakozás a Krisztussal való teljes közösségre

7 De ami számomra nyereség volt, azt veszteségnek tartottam Krisztusért. 8 Sőt, mindent veszteségnek tartok Krisztus Jézus, az én Uram ismeretének mindent fölülmúló voltáért. Őérte mindent veszni hagytam, és szemétnek tekintek, csakhogy Krisztust elnyerjem, 9 és hogy én őbenne legyek, nem a saját megigazulásom alapján, amely a törvényből származik, hanem az által a megigazulás által, amely Krisztus hitéből való, vagyis amely Istentől van a hit révén. 10 Krisztust akarom megismerni, és feltámadásának erejét, a szenvedéseiben való részvételt hozzá hasonulva a

tisztséget viselt Filippiben. Az apostol testvérének, munkatársának és fegyvertársának nevezi, hogy megmutassa a filippieknek, mennyire becsüli őt. — Mint küldöttetek, szükségemben szolgálatomra volt: a filippiek azért küldték Epafroditust Szt. Pálhoz Rómába, hogy elvigye az összegyűjtött pénzadományt és szolgálatára legyen az apostolnak.

* 26. Epafroditus megbetegedett Rómában s emiatt nem tudott úgy szolgálni az apostolnak, ahogy a filippiek szerették volna, de azután, úgy látszik, Filippiben nem is nagyon akarták elhinni, hogy Épafroditus betegsége valóban komoly volt.

* 27. Az apostol szükségesnek találja, hogy igazolja Epafroditust és kifejezze legteljesebb megelégedését Épafroditus igyekezetéért.

* 30. Ezt annál inkább megleheti, mert Épafroditus megbízatásának teljesítése közben súlyosan megbetegedett, élete veszélyben volt: kockára tette életét, ami nagyobb dolog, mint a pénzadomány és a személyes szolgálat. Épafroditus ezzel megtette, pótolta azt, ami a filippiek gondoskodásából és adományából hiányzott, s amit nem teljesíthettek: a filippiek adományához hozzáadta az önfeláldozást, életének a kockáztatását.

* 3,1. Egyébiránt: az apostol ezzel a szóval szokta kezdeni leveleinek a befejező részét. (Lásd Kor. II. 13,11. Ef. 6,10. Tessz. I. 4,1. Tessz. II. 3,1.) Ezen a helyen is belefog levele zárószavaiba, de hamar megszakítja azokat s közbeszövi az intelmet, hogy a filippibeliek óvakodjanak azoktól, akik kötelezni akarják a keresztényeket zsidó törvények megtartására. (Lásd Csel. 15,1-5. jegyz.) Örvendezzetek az Úrban: örvendezzetek igazi keresztény örömmel, mely a léleknek az Úrral való egyesüléséből fakad.

* 1-12. Óvakodni kell azoktól, akik a kereszténye ket kötelezni akarják a zsidó törvények megtartására.

* 1. Ugyanazt írjam nektek: az apostol talán már írt egy levelet a filippiekhez, vagy szóbelileg figyelmeztette őket a veszedelemre, amelytől most újra óvja őket.

* 2. A veszedelmet azok a hamis testvérek hozzák a hívekre, akik azt hirdetik, hogy a zsidó törvények megtartása nélkül nincs üdvösség. Ezek nyomon követik az apostolt hithirdető útján. Mesterkedésüket Szt. Pál a legkeményebb szavakkal bélyegzi meg. Kutyáknak nevezi őket, mert mint az ugató ebek mindenütt a nyomában vannak; rossz munkások, mert munkájukkal lerontani iparkodnak, amit az apostol épített, és szakadást idéznek elő a hívek között. – A megmetélkedésre: a görög szövegben szójáték van az itt használt szó (mely megvágást, szétmetszést, de szakadást és meghasonlást is jelent) és a következő mondatban előforduló körülmetélkedtek szó között. A magyarban e szójátékot nem lehet visszaadni.

* 3, Mi: Szt. Pál és Timóteus, valamint az evangéliumnak mindaz a hirdetője, ki Szt. Pállal együtt és az ő szellemében hirdeti az evangéliumi tanítást. Lélekben: a lélek megigazulásába és megszentelésébe helyezik az üdvösségüket, Krisztus Jézussal dicsekszenek, és bizalmukat nem a testen végzett cselekedetbe és a testet illető kiváltságokba helyezik, aminők a zsidó származás, a zsidó néphez való tartozás és a zsidó törvény megtartása. (Róm. 2,25; 7,7. sk. Gal. 6,12.)

* 4. Az apostolnak is megvannak ezek a kiváltságai. Ha követné a hamis testvérek példáját és ezekbe akarná helyezni a bizalmát, megtehetné. — 5. A nyolcadik napon körülmetélkedett: az apostol szülei pontosan és szigorúan megtartották Mózes törvényét. (Lásd Luk. 2,21. jegyz.) – Héber héberektől: olyan családból származik, amelyben még beszél-

halálban, 11 hogy valamiképpen eljussak a halottak közül való feltámadásra. 12 Nem mintha már kezemben tartanám, vagy már tökéletes lennék, de törekszem rá, hogy magamhoz ragadjam, mert Krisztus is magához ragadott engem. 13 Testvérek, nem képzelem magamról, hogy már magamhoz ragadtam, de egyet igen: felejtem, ami mögöttem van, és nekifeszülök annak, ami előttem van. 14 Így futok a cél felé, annak a hivatásnak jutalmáért, amelyet Isten felülről adott Krisztus Jézusban.

15 Akik tehát tökéletesek vagyunk, gondolkodjunk így mindnyájan; ha pedig valamiben másképp gondolkoztok, Isten azt is feltárja majd előttetek. 16 Amire azonban már eljutottunk, aszerint járjuk utunkat.

17 Legyetek követőim, testvérek, és figyeljetek azokra, akik úgy élnek, ahogy példát adtunk nektek. 18 Mert sokan élnek úgy – sokszor mondtam nektek, és most is sírva mondom –, mint Krisztus keresztjének ellenségei. 19 Végük a pusztulás, istenük a hasuk, dicsekvésük az, ami a szégyenük, s a figyelmük földi dolgokra irányul. 20 A mi hazánk azonban a mennyekben van, ahonnan mint üdvözítőt várjuk az Úr Jézus Krisztust. 21 Ő átalakítja gyarló testünket, és hasonlóvá teszi az ő dicsőséges testéhez, azzal az erővel, amellyel hatalma alá vethet mindent.

tek héber nyelven. (Lásd Csel. 21,40.) Farizeus: lásd Csel. 26,5. jegyz. (V. ö. Csel. 22,3.)

* 6. A törvény szerinti igazság dolgában: az apostol igyekezett kifogástalanul eleget tenni az ószövetségi törvény igazságainak (Máté 5,20.), vagyis törvényeinek s a törvényben előírt jócselekedeteknek, és igyekezett megszerezni azt az igazságot (= megigazulást), amely a törvény alapján lehetséges.

* 7. De ami nyereségem volt: amit az apostol életének előbbi szakában nyereségnek tartott, azt veszteségnek, sőt károsnak tartja most, miután Krisztusban megismerte a Messiást. Hiszen épen a mózesi törvényért való nagy buzgólkodása tette őt elvakulttá az evangéliummal szemben, ez tartotta távol Krisztustól és ösztönözte a hívek üldözésére.

* 8. Mindent, amit előbb mint farizeus zsidó értékesnek tartott. – Jézus Krisztusnak ismerete miatt: mióta megismerte Jézus Krisztust és azért, mert megismerte Jézus Krisztusban a Messiást. – Hogy Krisztus legyen a nyereségem: hogy övé legyen Krisztus és vele az élet s az üdvösség.

* 9. Őbenne legyek: lásd Fil. 1,1. jegyz. Nem a saját megigazulásomból, vagy igaz voltomból: a Krisztussal való benső egyesülést és életközösséget nem úgy éri el az ember, hogy saját erejéből az ószövetségi törvény megtartásával meg tudja szerezni a megigazulást s igaz tud lenni. Ezt csak a Krisztus Jézusban való hit adja meg. (V. ö. Róm. 3,28.)

* 10. Hogy megismerjem őt: itt nemcsak értelmi megismerésről van szó, hanem lelki egyesülésről, benső élményről. Mint keresztény, aki «Krisztusban van», a legbensőbben résztvesz Jézus életének eseményeiben, hasonló lesz Krisztushoz, hozzá alakul életében és halálában. (V. ö. Róm. 6,3-7. Gal. 6,14. Kor. I. 15,31. Kor. II. 4,10.)

* 12. Nem mintha már kezemben tartanám, t. i. a célt és a jutalmat. Az apostol még nincs a célnál, de van reménye, záloga, biztosítéka, hogy eléri, mert Krisztus magához ragadta őt: magáévá tette, életközösségébe felvette és zálogul adta neki a Szentlelket. (Róm. 8,23. Kor. II. 5,5.)

* 13-16. A tökéletességre való törekvésben nem szabad ellanyhulni.

* 13. Magamhoz ragadtam, t. i. a célt, az üdvösséget. — 14. Amint a versenyző a versenypályán nem nézeget hátra, hanem minden érzékét és erejét a célra irányítja, úgy tesz Szt. Pál is. – Ami mögöttem van: zsidó farizeusi múltját, szenvedéseit és küzdelmeit elfeledi s egész valóját, minden erejét megfeszíti és minden munkáját a célra irányítja. A cél pedig a mennyei boldogságra szóló hivatás, mint pályabér. Krisztus Jézusban: amikor Krisztus Jézust nekünk adta, egyúttal meg is hívott bennünket a mennyei üdvösségre.

* 15. Úgy látszik, Filippiben a hívek között voltak olyanok, kik magukat tökéleteseknek tartották s ebben az önelégültségükben azt hitték, hogy további erőfeszítésre nincs szükségük. Akik tehát tökéletesek vagyunk: ha tökéleteseknek akarjuk magunkat nevezni, akkor úgy erezzünk a tökéletességről, mint az apostol, hogy tudniillik a célt nem értük még el, arra folyton-folyvást törekedni kell. – Ha meg valamiben másképp gondolkoztok: nem világos, hogy az apostol mire céloz. Talán feltételezi, hogy a filippiek nem értenek vele egyet abban, hogy oly szigorú ítéletet mondott azokról, akik a zsidó szokások megtartását kívánják (Fil. 3,2.); vagy talán nem értik meg, hogy az igazi és teljes tökéletesség a földi életben nem érhető el. De meg fogják érteni, az Isten feltárja majd elöltük.

* 16. A latin szöveg némileg eltér a görögtől, amely így szól: De csak: ahová eljutottunk, ott felsorakozva álljunk meg! Az

apostol a kifejezést a katonai életből veszi. Amit a keresztény a tökéletességre való törekvésében elért, azt tartsa erősen, óvakodjék a visszaeséstől és maradjon meg a megkezdett úton.

* 17-21. Keresztény életmódot kell követni.

* 17. Kövessetek engem: vegyenek példát az apostoltól.

* 18. Sokan: főkép a nagy városok keresztényei között. — Krisztus keresztjének ellenségei: ellenségei a Krisztus keresztjéről szóló tanításnak és főként a felszólításnak, hogy saját testüket a vágyaival együtt keresztre feszítsék. (Gal. 5,24.)

* 19. Dicsekvésük az, ami a szégyenük: dicsekszenek olyan dolgokkal, amelyek miatt szégyenkezniük kellene. Ezeknek a gondolatvilágával szöges ellentétben van a keresztények felfogása és érzülete.

* 20. Hazánk: a görög szerint államunk, országunk. Úgy élünk a földön, mint a római polgárok a gyarmatokon, kiknek igazi hazájuk Rómában van.

* 21. Lelkileg a mennyországhoz tartozunk. Testünk földi test, de az Üdvözítő ezt a gyarló testet újjáalakítja és megdicsőíti a feltámadáskor isteni erejével, mely mindent, halált és poklot legyőzött.

Fil 4

Egyetértés, öröm és béke

1 Azért tehát, szeretett és hőn óhajtott testvéreim, örömöm és koronám, így tartsatok ki az Úrban, szeretteim!

2 Evódiát nagyon kérem, és Szintichét is kérve-kérem, hogy értsenek egyet az Úrban. **3** Téged is felkérlek, igazi munkatársam, segíts nekik, hisz velem együtt küzdöttek az evangéliumért, Kelemennel és a többi munkatársammal, akiknek a neve benne van az élet könyvében **{Zsolt 69,29}**.

4 Örüljetek az Úrban mindig! Újra mondom: Örüljetek! **5** Ismerje meg mindenki a ti szelídségeteket! Az Úr közel van! **6** Ne legyetek semmiben sem aggodalmaskodók, hanem minden helyzetben hálaadással végzett imádságban és könyörgésben terjesszétek a kéréseiteket Isten elé! **7** Isten békéje pedig, amely meghalad minden értelmet, megőrzi szíveteket és elméteket Krisztus Jézusban.

8 Egyébként, testvérek, arra irányuljanak gondolataitok, ami igaz, ami tisztességes, ami igazságos, ami tiszta, ami szeretetreméltó, ami dicséretes, ami erényes és magasztos. **9** Amit tanultatok és elfogadtatok, amit hallottatok és láttatok tőlem: azt tegyétek; és veletek lesz a békesség Istene.

Pál megköszöni az ajándékokat: 4,10-20

10 Igazán megörültem az Úrban, hogy végre megint felbuzdultatok a rólam való gondoskodásra. Korábban is gondoskodtatok volna, de nem volt rá alkalmatok. **11** Nem az ínség mondatja ezt velem, hiszen megtanultam, hogy beérjem azzal, amim van. **12** Tudok szűkölködni és tudok bővel-

* 4,1-3. Intelmek egyes személyek számára.

* 1. Így maradjatok meg: állhatatosán tartsatok ki. — Az Úrban: az Úrral való egyesülésben.

* 2. Evodia és Szintiébe: ez a két nő együtt fáradt az apostollal az evangélium hirdetésének a munkájában, és most valami megzavarta köztük a békét.

* 3. Az igazi munkatárs, kit az apostol nem nevez meg, tisztséget viselt a filippiek egyházában, (lehet azonban, hogy a megfelelő görög szó személynév: Szinzigus), azért kéri az apostol, hogy legyen segítségükre Evodiának és Szintichének, vegye kezébe az ügyüket és állítsa helyre köztük a békét. – Sokan úgy gondolják, hogy az itt említett Kelemen azonos a későbbi római püspökkel, Szt. Péternek harmadik utódjával. Ez nem lehetetlen, de nem is bizonyítható be. – Az élet könyvéről lásd Luk. 10,20. jegyz.

* 4-9. Befejező intelmek.

* 4. Az Úrban: lásd fentebb 4,1.

* 5. Az emberek rosszasága és az élet kellemetlenségei megzavarhatnák örömünket, azért viseljük ezeket szelídséggel. Ismerje meg mindenki a szelídségteket: éreztessétek mindenkivel a szelídségteket, ami nehéz feladat ugyan (Máté 5,38. skk.), de erőt ad a gondolat, hogy az Úr közel van.

* 6. Ne legyetek aggodalmaskodók: lásd Máté 6,25. skk. – Mindenben: minden bajotokban és aggódástokban. – Hálaadással: a keresztény ember szükségleteit és kívánságait azzal az érzéssel tárja fel az Isten előtt, hogy bármit rendel is az Isten, azt hálás örömmel fogadja. Ilyen érzületből fakad a lélek békéje.

* 7. Az Istennek a békéje: az Istentől adott és az Isten akaratának megfelelő béke meghalad minden értelmet, vagyis semmiféle értelmi megfontolással nem tudjuk ezt a békét magunknak megszerezni. Ez a béke megőrzi, megtartja a szívet és az elmét Krisztus Jézusban, a vele való egyesülésben s így el nem múló örömet szerez.

* 8. A keresztények gondolatai-és törekvései irányuljanak mindarra, ami jó és értékes az Isten és az emberek előtt. Az apostol rövid szavakban egybefoglalja a keresztény élet erkölcsi eszményét.

* 9. Az eszményt az apostol nemcsak szóval hirdette, hanem önmagában meg is valósította és a híveknek a saját életében megmutatta. Az erkölcsi eszményekre való törekvés jutalma

kedni is; mindenütt mindent megszoktam: tudok jóllakni is, éhezni is, bővelkedni és nélkülözni is. 13 Mindenre képes vagyok abban, aki nekem erőt ad.

14 Mégis jól tettétek, hogy részvéttel voltatok nyomorúságomban. 15 Ti is tudjátok, filippiek, hogy az evangélium hirdetésének kezdetén, amikor Makedóniából útnak indultam, egy egyház sem lépett velem az adás és viszonzás kapcsolatára, egyedül csak ti. 16 Már Tesszalonikibe is küldtetek egyszer-kétszer valamit a szükségleteimre. 17 Nem mintha adományra vágynék, hanem mert annak gyümölcsét áhítom, amelyet bőségesen írnak majd a javatokra. 18 Átvettem mindent, és bővelkedem; el vagyok látva, amióta megkaptam Epafroditosztól, amit küldtetek, mint kellemes illatot, kedves és Istennek tetsző áldozatot. 19 Az én Istenem kielégíti majd minden szükségteket gazdagsága szerint dicsőséggel Krisztus Jézusban. 20 Istennek és a mi Atyánknak dicsőség mindörökkön-örökké! Ámen.

Befejezés: köszöntések és áldás: 4,21-23

21 Köszöntsetek minden szentet Krisztus Jézusban. A velem levő testvérek köszöntenek titeket. 22 A szentek mindnyájan, különösen a császár házából valók, köszöntenek titeket.

23 Az Úr Jézus Krisztus kegyelme legyen lelketekkel! Ámen.

az, hogy a békesség Istene, az örök forrása minden igazi békének és örömnek, együtt van azokkal, kik nem állanak meg a tökéletességre való törekvés útján.

* 10-20. Az apostol megköszöni a neki juttatott segítséget.

* 10. Megörültem az Úrban: az apostol öröme keresztény öröm és nem fakad önzésből. Erőre kaptatok (a latin kifejezés szószerint újból felvirultatok): az apostol elsősorban annak örül, hogy a filippiek anyagi helyzetében javulás állott be. Nem volt rá módotok: a filippi keresztények, mint a macedóniaiak általában szegények voltak (Kor. II. 8,2. sk.), mindamellett nagy áldozatokat hoztak a jeruzsálemi szegény keresztényekért. Üldözések és talán egyéb bajok annyira megrontották az anyagi helyzetüket, hogy nem tudtak az apostolnak segítséget nyújtani, jóllehet az igyekezet meg volt náluk. Most azonban örvendetesen javult a helyzetük.

* 11. Az apostol nem szeretné, ha szavait félreértenék. Az öröme nem azért volt oly nagy, mert ínséges helyzete miatt nagyon várta a segítségüket. Az ínséget jól el tudja viselni.

* 12. Az apostol az evangéliumért való munka közben mindkettőt megtanulta: szűkölködni és bővelkedni. — Beletanultam: a görög kifejezés a vallási misztériumokba való beavattatást jelenti. Az apostol azért használja ezt a kifejezést, mert a nélkülözést az evangéliumért szintén vallási szolgálatnak tekinti.

* 13. Mindent meg tudok tenni abban, aki nekem erőt ad: az Istennel való egyesüléséből meríti az erőt, hogy felülemelkedjék az élet változó viszonyain és viszontagságain. Az érdemet nem magának tulajdonítja.

* 14. Mindazáltal: mindezekkel azonban nem akarja kisebbíteni a filippiek érdemét, hogy Ínségében megsegítették.

* 15. Az evangélium kezdetén: attól az időtől kezdve, midőn az evangélium hódító útjára indult Macedóniából a görög világba. Egy egyház sem lépett velem az adás és viszonzás viszonyába: az apostol egy egyháztól sem fogadott el anyagi segítséget a maga számára, egyedül csak a filippiektől, mintegy viszonzásul a lelki javakért, melyekben őket részesítette.

* 16. Már akkor elfogadott tőlük ismételten adományokat, amikor Filippit elhagyta és Tesszalonikába ment. (Csel. 17,1.)

* 17. Nem azért emlékezteti a filippieket többszörös adományaikra, mert a pénznek örült és azt áhítja, nem is annyira őt gazdagították azok az adományok, hanem a filippiek jócselekedete nekik (szószerint: a számlájukra) számíttatik be, ők maguk gazdagodtak érdemmel és gyümölccsel az Isten előtt.

* 18. Megvan mindenem, bővelkedem és dúslakodom: csodálatos szavak a bilincsekben sínylődő apostol ajkáról! A filippiek adománya az Istennek tetsző áldozat. (V. ö. Kor. II. 2,14. sk. Móz. I. 8,21. Móz. II. 29,18. Móz. III. 1,9. stb.)

* 19. Az Isten a dicsőségben megfizet áldozatukért s kielégíti minden testi és lelki szükségletüket, és pedig gazdagon, az Isten gazdagságának a mértéke szerint. Krisztus Jézusban: Krisztus Jézusért és a vele való egyesülésben.

* 21-23. Üdvözlések és a levél befejezése.

* 21. Minden szentet Krisztus Jézusban (lásd Fil. 1,1.): az apostol szívélyes viszonyban van Filippi hívéivel, azért minden egyes hívőt köszönt. Az apostol valószínűleg sajátkezűleg írta ezeket a befejező sorokat. (Gal. 6,11.)

* 22. A szentek mindnyájan: a Rómában élő keresztények mindnyájan. Az apostol külön megemlíti azokat a híveket, akik a császár házából valók. Nem a császári család tagjait érti, hanem a császári udvar tisztviselőit és szolgáit.

LEVÉL A KOLOSSZEIEKNEK

Címzés és köszöntés: 1,1-2

Kol 1

1 Pál, Isten akaratából Krisztus Jézus apostola, és Timóteus testvér **2** a Kolosszében élő szent és hívő testvéreknek Krisztusban. Kegyelem nektek és békesség Istentől, a mi Atyánktól!

Pál öröme: 1,3-23

Hálaadás a közösségért

3 Hálát adunk Istennek, a mi Urunk, Jézus Krisztus Atyjának, valahányszor értetek imádkozunk, **4** mivel hallottunk hitetekről Krisztus Jézusban, és a szeretetről, amelyet az összes szent iránt tanúsítotok, **5** azért a reménységért, amely készen áll számotokra a mennyben, s amelyről már hallottatok az evangélium igaz igéjében. **6** Ez eljutott hozzátok, és ahogy az egész világon gyümölcsöt hoz és növekszik, úgy nálatok is, attól a naptól kezdve, amelyen a maga igazságában hallottátok és megismertétek Isten kegyelmét. **7** Így tanultátok azt Epafrásztól, a mi szeretett szolgatársunktól, aki Krisztus hűséges szolgája értünk. **8** Ő értesített minket Lélekből fakadó szeretetetekről is.

Könyörgés a közösségért

9 Ezért mi is, attól a naptól kezdve, hogy ezt hallottuk, szüntelenül imádkozunk és könyörgünk értetek, hogy az ő akaratának az ismerete teljes legyen bennetek, minden lelki bölcsességgel és megértéssel együtt, **10** és az Úrhoz méltóan éljetek, mindenben az ő tetszése szerint, hogy minden jócselekedetben gyümölcsöt hozzatok, és gyarapodjatok Isten ismeretében. **11** Erősítsen meg titeket dicsőségének hatalmából minden erővel, hogy végig kitartsatok, és béketűrők legyetek.

Krisztus, a mindenség és az egyház feje

12 Örömmel adjatok hálát az Atyának,
aki méltókká tett titeket arra,
hogy nektek is részetek legyen
a szentekkel a világosságban.
13 Kiragadott minket a sötétség hatalmából,
s áthelyezett szeretett Fiának országába.
14 Benne van a mi megváltásunk,
a bűnök bocsánata.

* 1,1-3. Megszólítás és köszöntés. A magyarázatot lásd Ef. 1,1-2. jegyz. – És az Úr Jézus Krisztustól: ezek a szavak nincsenek meg a görög szövegben.
* 3-13. Az apostol hálát ad és imádkozik, hogy a kolosszei hívek a keresztény tökéletességben előhaladjanak.
* 3. A mi Urunk Jézus Krisztus Atyja: lásd. Ef. 1,3. jegyz.
* 4. Az apostol joggal hálálkodhatik az Istennek, mert hallotta, hogy a kolosszeieknek eleven hitük van, mely Krisztus Jézusban gyökerezik s a Krisztus Jézussal való egyesülésükből fakad. A hitük szeretettel párosul az összes keresztények iránt, amint az apostol többször is említi, hogy a hit és a szeretet összetartoznak. (Ef. 1,15. Filem. 5.)
* 5. Azért a reménységért: a kolosszeiek azért szeretik keresztény testvéreiket, mert van reménységük. A természetfölötti szeretet az erejét az örök boldogság reményéből meríti. A remény itt tulajdonképen azt jelenti, amit remélünk, az örök üdvösséget, mint reményünknek a tárgyát. A keresztények reményüknek ezt a tárgyát, az üdvösséget csak a jövő életben érik el, ott a mennyben készen áll az a számukra. De már most elevenen a lelkűk előtt áll, mert hallottak róla, mikor náluk az evangéliumnak igazságot tartalmazó igéjét hirdették.
* 6. Ez: az evangélium igaz szava eljutott Kolosszébe s itt, mint máshol is az egész világon, a keresztény élet gyümölcsét termi s növekedésében megmutatja az erejét. Az egész világon: az apostolnak és általában az őskereszténységnek az volt a meggyőződése, hogy a kereszténység már megtette a döntő lépést az egész világ meghódítására. – Attól a naptól kezdve: az apostol dicsérőleg mondja a kolosszeiekről, hogy az evangélium hirdetése náluk mindjárt kezdetben termékeny talajra talált, s a maga igazságában, vagyis tévedés és hamisítás nélkül hallották és megismerték az Isten kegyelmét, a kegyelmet szerző és kegyelemként adott tanítást.
* 7. Ekkép: a maga igazságában. – Epafrást valószínűleg Szt. Pál térítette meg. – Szolgatársunk: társa az apostolnak az Isten és az evangélium szolgálatában. Krisztus Jézusnak hűséges szolgája köztetek: valószínűleg Epafrás alapította a kolosszei egyházat s elhozta a vigasztaló hírt az apostolnak, hogy a hívei mindnyájan résztvevő szeretettel viseltetnek a fogoly apostol iránt.
* 8. A Lélekben való szeretet: az a szeretet, melyet a Szentlélek ébreszt fel, éleszt és táplál a szívekben.
* 9. Ezért: mert a vallás-erkölcsi élet virágzik náluk és mert szeretettel viseltetnek az apostol iránt. Az ő akaratának az ismerete mindig teljes legyen bennetek: mindig jobban és jobban megismerjék az Isten akaratát. Minden lelki bölcseséggel és megértéssel együtt: mennél jobban megismerik az Isten akaratát, annál inkább növekszik bennük a lelki, vagyis a természetfölötti bölcseség és megértés. (Lásd Ef. 1,8.)
* 10. Az apostol nem elvont, elméleti ismeretet kíván a híveinek, hanem az Isten akaratának azt az ismeretét, amelynek célja és velejárója az Istenhez méltó élet.
* 11. Meg is erősíttessetek minden erővel: hogy a keresztények a kísértések és veszélyek között megállják a helyüket, hogy végig; kitartsanak és béketűrők legyenek, szükségük van minden erőre. Az ő dicsőségének a hatalmából: a szükséges természetfölötti erőt az isteni dicsőség hatalmából és ennek a hatalomnak a mértéke szerint nyerik.
* 12. Részünk legyen a szentek sorsában a világosságban: az Isten a keresztényeket a mennyei világosságban lakó szenteknek társaivá tette s azoknak sorsában és örökségében részesítette őket.

15 Ő a láthatatlan Isten képmása,
és minden teremtmény elsőszülöttje,
16 mert benne teremtetett minden
az égben és a földön,
a láthatók és a láthatatlanok,
a trónusok és uralmak,
a fejedelemségek és hatalmasságok.
Minden őáltala és őérte teremtetett.
17 Ő előbb van mindennél,
és minden benne áll fenn.
18 Ő a testnek, az egyháznak a feje;
ő a kezdet, az elsőszülött a halottak közül,
hogy az övé legyen az elsőség mindenben.
19 Mert úgy tetszett az Atyának,
hogy benne lakjon az egész teljesség,
20 és hogy általa engeszteljen ki magával mindent,
ami a földön és a mennyben van,
azáltal, hogy békességet szerzett
keresztjének vérével.

A közösség bátorítása

21 Titeket is, akik egykor idegenek és ellenséges érzületűek voltatok a gonosz tettek miatt, 22 megbékéltetett most az ő emberi testében a halál által, hogy mint szenteket, szeplőtelenül és feddhetetlenül állítson önmaga elé. 23 Maradjatok meg ezért a hitben szilárdan és állhatatosan, ne tántorodjatok el az evangélium reménységétől, amelyet hallottatok, amelyet minden teremtménynek hirdettek az ég alatt, s amelynek én, Pál, a szolgája lettem.

Buzdítások: 1,24- 2,23

Pál szolgálata

24 Most pedig örömest szenvedek értetek, és kiegészítem testemben azt, ami hiányzik Krisztus szenvedéseiből, testének, az egyháznak javára, 25 amelynek én szolgája lettem az Istentől értetek kapott tisztségnél fogva, hogy teljesen érvényt szerezzek Isten igéjének, 26 a titoknak, amely századok és nemzedékek óta el volt rejtve, de amelyet most kinyilatkoztatott szentjeinek. 27 Velük akarta Isten megismertetni ennek a titoknak dicsőséges gazdagságát a nemzetek között. Ez a titok pedig nem más, mint a bennetek lévő Krisztus, a dicsőség reménye. 28 Mi őt hirdetjük, amikor minden embert intünk és tanítunk teljes bölcses-

* 13. A sötétség hatalma: a gonosz léleknek és a bűnnek az uralma. (Ef. 5,8; 6,12.) – Szeretett Fiának az országa: Krisztus már itt a földön felállította az országát, amely teljessé és tökéletessé a jövő életben lesz.

* 14-23. Krisztus a világ teremtője és megváltója.

* 14. Benne: Krisztusban van és Krisztus által történt a megváltásunk, és benne, azaz a vele való egyesülésben nyerjük meg bűneink bocsánatát. – A vére által: ezek a szavak nincsenek meg a görög szövegben, a latinban Ef. 1,7-ből kerültek ide.

* 15. Ő a láthatatlan Isten képmása (Kor. II. 4,4.): a második isteni személyben az Atyaisten saját lényének a mását látja s egyúttal a lehető dolgok elvont lényegének és mintaképének a tárházát. Az Isten képmásának a fogalmával találkozunk már a kereszténység fellépése előtt a görög (hellenisztikus) bölcseletben és az alexandriai zsidó bölcselőnek, Philónak írásaiban. Ott azonban ez a képmás az Istennek valami kisugárzása, a teremtésnek eszköze, közvetítő az Isten és a világ között, de nem külön személy. Úgy látszik, Kolosszében egyes tévtanítók belekeverték tanításukba ezt a bölcseleti fogalmat az Istennek a képmásáról. Szt. Pál átveszi tőlük a fogalmat, de módosítja az értelmét, mert az apostol szerint a Fiúisten az Atyának képmása, de külön személy, akinek ugyanaz a lényege, a hatalma, a szentsége, a jósága és az igazságossága, mint az Atyának, akitől született. A Fiúisten azután emberré lett. (Lásd Ján. 1,1. jegyz.) – Elsőszülött minden teremtmény előtt: az ószövetségi jogi felfogás szerint az elsőszülöttnek, mint a család jövendő fejének, megkülönböztetett helyzete van a családban, neki nagyobb rész jut az örökségből, mint a többi gyermeknek. A görög és a latin szöveg szószerint így mondja: minden teremtménynek elsőszülöttje. Kétségtelen azonban, hogy az apostol az elsőszülöttnek elsőségét akarja kifejezni a teremtmények fölött: Krisztus előbb létezett, mint az egész teremtett világ és ennek fölötte áll. De hogy Krisztust nem sorozza a teremtmények közé, az kitűnik a következőkből.

* 16. Benne teremtetett minden: csak azzal, hogy ő létezett (és az Atyaisten benne látta a teremtett lények eszméit, elvont lényegét és mintaképét), volt lehetséges a világ teremtése. Az apostol ezen szavaiban két nagy gondolat jut kifejezésre: először az, hogy a második isteni személy az Atyával együtt létesítő oka a világnak, s egyúttal a teremtés eszköze és mintaképe; másodszor, hogy a világ rendeltetése és célja, hogy neki, mint urának szolgáljon. (Ján. 1,3-4. jegyz.) – Az angyalok osztályairól lásd Ef. 1,21. – Hogy az egyes angyalfajok miben különböznek egymástól, arról a Szentírás nem ad felvilágosítást. Az apostol újból összefoglalóan mondja: minden ő általa és őérette teremtetett. Érette: a görög szöveg szerint: őhozzá, vagy őreá. Krisztus a teremtés célja, a teremtés őreá irányul, minden azért teremtetett, hogy neki szolgáljon.

* 17. Minden ő benne áll fenn: Krisztus nemcsak teremtője a világnak, hanem fenntartója is.

* 18. Krisztus a testnek, az egyháznak a feje: oly viszonyban van az egyes hívőhöz, mint az emberi testnél a fej a testrészekhez: szoros, benső összeköttetésben van velük, a fej adja a test tagjainak az irányításokat és a parancsokat s kormányozza az egész testet. (Ef. 1,23. Róm. 12,4. sk. Kor. I. 12,12. 27.). Krisztus a kezdet: nemcsak az első a sorban, hanem az egész sor számára a teremtő, megindító és hajtó erő. Hasonló értelemben elsőszülött a halottak közül: feltámadásával legyőzte a halált, megnyitotta egy új, dicsőséges feltámadásra hivatott emberi nemzedéknek a sorát (Róm. 8,29.).

séggel, hogy minden embert tökéletessé tegyünk Krisztusban. **29** Ezért fáradozom és küzdök az ő erejének segítségével, amely hatékonyan működik bennem.

s vette át a hatalmat és az elsőséget minden dolog fölött. (Lásd Róm. 1,4. jegyz.)

* 19. Úgy tetszett az Atyának: az Atya akarata. Minden teljesség: az isteni erők összessége. Az apostol szavai azt sejtetik, hogy Kolosszében voltak tévtanítók, kik, mint a későbbi gnosztikus eretnekeknek az előfutárai, az Isten végtelen és mindenható erőit s azoknak összességét (a teljességet) felbontották külön részlet-erőkre s ezeket a részerőket megszemélyesítve képzelték az angyalokban. Ezzel a tanítással szemben az apostol azt hirdeti, hogy Krisztusban lakozik minden isteni erő (a teljesség).

* 20. Krisztus által az Isten megengesztelődött az egész világgal, a megengesztelődés természetesen csak elvileg történt meg Krisztus áldozatával. Krisztus megteremtette a lehetőséget a kiengesztelődésre egyénenkint minden teremtmény számára, a földiek számára és az égiek számára egyaránt. Fölösleges dolog felvetni a kérdést, hogyan beszélhet Szt. Pál az égiek, vagyis az angyalok megengeszteléséről, mikor azoknak a bűntelenségük miatt nincs is szükségük rá. Az apostol arra gondol, hogy a bűnbeesés megzavarta azt a helyes és tökéletes viszonyt, amelyben a teremtményeknek az Istennel és egymás között lenniök kell (lásd Csel. 3,21. jegyz.), az eredeti összhang megzavartatott, és a teremtmények a dolgok rendjében nem foglalják el azt a helyet, melyet az Isten terve szerint elfoglalniuk kellene. (Róm. 8,19. sk. jegyz.) A megzavart összhang miatt van a békétlenség, és emiatt volt szükséges, hogy Krisztus mindennek békét szerezzen. – Vele: a görög szöveg szerint: reá, hozzá. Az Isten megengesztelődött a világgal és a világot reá, Krisztusra, mint végcéljára irányította.

* 21. Elidegenedtetek: eltávolodtatok az Istentől, s mint ellenségei, tőle távol éltetek. Az Isten ellenségei voltak érzésük szerint, ami azután külsőleg gonosz cselekedetekben nyilvánult meg.

* 22. Az Isten kiengesztelte az emberiséget az ő halandó testében a halál által, vagyis azzal, hogy Krisztus halandó testét halálra adta. A megengesztelés hatásáról és eredményéről lásd hasonlóképen Ef. 1,4.

* 23. Minden teremtménynek az ég alatt: lásd Kol. 1,6. jegyz.

* 24-29. Az apostol gondoskodik minden egyházról, még azokról is, melyeket személyesen nem ismer.

* 24. Szenvedek értetek: az apostol elszenvedi a fogságot a pogány származású hívek miatt, mivel a megtérítésükön fáradozott és az ószövetségi törvénytől való szabadságukért síkra szállt (lásd Csel. 21,26. skk. Ef. 3,1.), tudja azonban, hogy szenvedése a híveknek javára szolgál. (Tim. II. 2,10.) Krisztussal való titokzatos egyesülése miatt pedig a saját szenvedéseit Krisztus szenvedéseinek tartja. (Kor. II. 1,5; 4,10. Gal. 6,17. Fil. 3,10.) Ami hija van Krisztus szenvedéseinek: az Isten Krisztus titokzatos teste számára megszabta a szenvedések bizonyos mértékét a test tagjainak az üdvösségére. Ha meg Krisztus testének egyik tagja szenved, az a másiknak és az egész testnek is beszámítódik és javára válik. Nem Krisztusnak a földi életében elviselt szenvedéseiről van itt szó, hanem azokról, melyeket az egyháznak, illetőleg az egyház tagjainak kell elviselniök.

* 25. Szt. Pálnak az Istentől kapott tisztsége az apostoli hivatása. Teljesen érvényt szerezzek az Isten igéjének az evangélium elterjesztésével (Róm. 15,19.) és az embereknek a tökéletességre való vezetésével. (Kol. 1,28.)

* 26. Az apostol az evangéliumot most titok-nak nevezi, mert az Isten a múltban, amióta a világ (századok) és emberek

Kol 2

1 Azt akarom, hogy tudjátok meg, hogyan
küzdök értetek, a laodíceaiakért, és mindazokért,
akik nem látták szemtől-szembe személyemet,
2 hogy a szívük megvigasztalódjék, és szeretetben
összeforrva eljussanak a megértés teljességének
minden gazdagságára, Isten titkának, Krisztusnak
ismeretére, 3 akiben a bölcsesség és a tudomány
minden kincse rejlik. 4 Ezt azért mondom, hogy
senki félre ne vezessen titeket tetszetős beszéddel.
5 Mert ha testileg távol vagyok is, lelkileg veletek
vagyok, és örülök, amikor látom köztetek a rendet
és a Krisztusban való hiteteknek a szilárdságát.

6 Ezért tehát, ahogyan elfogadtátok az Úr Jé-
zus Krisztust, úgy éljetek is benne, 7 gyökerezze-
tek meg őbenne, és épüljetek rá! Erősödjetek meg
a hitben, ahogyan tanultátok, és legyen bőséges a
hálaadásotok!

Óvás a tévtanítóktól

8 Vigyázzatok, hogy senki rabul ne ejtsen ti-
teket bölcselettel és hiú megtévesztéssel, amely
emberi hagyományhoz, a világ elemeihez, nem
pedig Krisztushoz igazodik. 9 Mert őbenne lakik
az istenség egész teljessége testi formában, 10 és
benne jutottatok teljességre, benne, aki minden fe-
jedelemségnek és hatalmasságnak a feje. 11 Benne
körül is metélkedtetek, nem kézzel végzett körül-
metéléssel, hanem az érzéki test levetésével, a
Krisztus szerinti körülmetéléssel, 12 amikor vele
együtt eltemetkeztetek a keresztségben, és vele
együtt fel is támadtatok, annak az Istennek erejébe
vetett hit által, aki őt feltámasztotta a halottak kö-
zül. 13 Vele együtt titeket is, amikor halottak volta-
tok vétkeitek és testetek körülmetéletlensége miatt,
életre keltett azáltal, hogy megbocsátotta minden
vétkünket. 14 Az adóslevelet, mely ellenünk szólt
és vádolt minket, eltörölte, eltette az útból, és a ke-
resztre szegezte; 15 lefegyverezte a fejedelemsége-
ket és a hatalmasságokat, nyilvánosan megszégye-
nítette őket, és diadalmaskodott rajtuk.

(nemzedékek) vannak, nem nyilatkoztatta ki, most azonban a keresztények (a szentek) megismerték az evangéliumot

* 27. és egyúttal azt is megismerték, hogy az evangélium a természet fölötti dicsőségnek minő gazdagságát adja a pogányoknak, ha elfogadják. A titok abban áll, hogy Krisztus bennük van: a megváltás a pogányokra is kiterjed, őket is egyesíti Krisztussal, s ez az egyesülés ad reményt a mennyei dicsőségre.

* 28. Minden bölcseségben: hogy tökéletesítsük vallás-erkölcsi ismereteit. (Kol. 1,9.) Tökéletessé – Krisztus Jézusban: a Krisztussal való egyesülésben van a tökéletesség.

* 2,1-3. Az apostol a szívén viseli azoknak az egyházaknak a sorsát is, amelyeket személyesen nem ismer.

* 1. Küzdelmem: aggódásom, gondom és fáradozásom. Laodicea szintén kisázsiai város, Kolossze közelében fekszik. (Kol. 4,13. 16.)

* 2. A szívük megvigasztalódjék, a görög szöveget ekként is lehetne, talán helyesebben, visszaadni: a szívük megerősödjék. Oktattassanak a szeretetre; a görög szöveg szerint: egyesüljenek a szeretetben. A megértés teljességének minden gazdagságára: a megértés egész és gazdag teljességére. Mit kell érteni a megértés alatt, lásd Kol. 1,9. – Az Atyaisten titkának, Krisztus Jézusnak ismeretére: a görög szöveg szerint: az Isten titkának, Krisztusnak az ismeretére. Az előző fej. 28. v. szerint az Istentől kinyilatkoztatott titok maga Krisztus, aki bennünk van.

* 3. Minden valláserkölcsi bölcseség és ismeret, amely kincse a kereszténységnek, mind megvan Krisztusban, benne rejlik, de vallás erkölcsi tevékenységgel magunkévá tehetjük. Ily irányú törekvésünkben segítségünkre van az apostolok tanítása, a tévtanítók ellenben attól eltérítenek.

* 4-15. Az apostol inti olvasóit, hogy óvakodjanak a tévtanítóktól. Krisztusban egyedül és egészen megtaláljuk üdvösségünket.

* 4. A tévtanítók (lehet különben, hogy csak egy, befolyásos ügyesen beszélni tudó vándor bölcselőről van szó) nagy veszélyt jelentenek. – Tetszetős beszédekkel, a görög szó: rábeszélő ügyességet jelent.

* 5. Az apostol szívén viseli a kolosszeiek megmaradását az igaz hitben. Ha nem is tartózkodhatik személyesen köztük, a lelke mégis náluk van. (Kor. I. 5,3.) – A jó rend és az erősség (tulajdonkép: erős vár, erődítmény) a katonai életből vett kifejezések azt mutatják, hogy a tévtanítók eddig nem értek el eredményt Kolosszében.

* 6. Megkaptátok Epafrástól (Kol. 1,7.) az Úr Jézus Krisztust, vagyis a róla szóló tanítást. Éljetek is benne: ügy éljetek, hogy a Krisztussal való egyesülésben megmaradjatok.

* 7. Gyökerezzetek meg őbenne és épüljetek föléje: amint a fa a földben meggyökerezik, és a ház az alapokon épül fel, akként legyen Krisztus a keresztények számára a termékeny talaj és az alap, amelyen a vallásosságuk és a lelki életük felépül. (Lásd Ef. 2,20.) – Erősödjetek meg a hitben: a kolosszei egyház állapota általában örvendetes ugyan, de épen a tévtanítók veszedelme miatt szükséges, hogy az ottani hívek mindjobban megerősödjenek a hitben az Epafrástól kijelölt irányban. Őbenne: a Krisztussal való egyesülésűen. Egyébként ez a szó a legtöbb görög kéziratban nincs meg.

* 8. Meg ne ejtsen titeket: a megfelelő görög kifejezés értelme: zsákmányul ne ejtsen titeket. – A bölcselet, amelyre az apostol itt céloz, nem a görög bölcseleti iskolák tanítása, hanem az akkori keleti kultuszokból és csillagászati babonáskodásokból összekevert tudományoskodás. Ez a bölcse-

16 Senki ne ítéljen el tehát titeket étel vagy
ital dolgában, sem az ünnepnapra, újholdra vagy
szombatra vonatkozó dolgokban. 17 Ezek csak ár-
nyékai a jövendő dolgoknak, a valóság azonban
Krisztusé. 18 Ne fosszon meg titeket a jutalomtól az
olyan ember, aki tetszeleg magának az alázatosko-
dásban és az angyalok tiszteletében, aki látomásai
miatt felfuvalkodik, alaptalanul elbizakodik érzé-
kies lelkületében, 19 és nem ragaszkodik a Főhöz,
aki az illesztések és az ízületek segítségével gon-
dozza és összetartja az egész testet, hogy megvaló-
sítsa abban az Isten szerint való növekedést.

20 Ha tehát Krisztussal meghaltatok a világ
elemeinek, miért vesztek magatokra szabályokat,
mintha a világban élnétek: 21 »Ne nyúlj hozzá, ne
ízleld, ne érintsd!« 22 Hiszen ezek mind arra va-
lók, hogy a használat folytán elpusztuljanak. Csak
emberi parancsokról és tanításokról van szó {Iz
29,13 G}. 23 A bölcsesség látszatát keltik az önké-
nyes istentisztelettel, az alázatoskodással és a test
sanyargatásával, de nincs bennük semmi érték;
csak az érzéki test kielégítésére szolgálnak.

let nem Krisztus, nem az ő akarata és tanítása szerint igazodik, hanem tisztán emberi hagyományra támaszkodik és vonatkozásban van a világ elemeivel, vagyis a gonosz szellemekkel. (A világ elemeiről lásd még Kol. 2,20. Gal. 4,3.

* 9. Elemekről lásd Zsid. 5,12. Pét. II. 3,10. 12.) A világ elemei egyrészt az alkotó anyagok, amelyekből a testeket és a természeti jelenségek összetevődnek, azután a csillagok, másrészt pedig a szellemi lények, melyek ezekben az anyagokban és a csillagokban laknak, illetőleg amelyeknek ez utóbbiak a megtestesítői. A világ elemei szerint való tanítás tehát az, amely szól a világ alkotó elemeiben és a csillagokban lakó, vagy azokban képzelt szellemi lényekről, rossz angyalokról vagy démonokról. Megjegyzendő azonban, hogy az apostol szavaiból nem következik, hogy ő is szellemeket lát a világ elemeiben vagy a csillagokban. Csak a tévtanítók szavaival jelöli meg a tanításukat, mely hiú megtévesztés, üres csalódás. — 9. Az istenségnek egész teljessége, lásd Kol. 1,19.

* 10. Benne: mivel a hívek Krisztussal egyesültek, ők is részesülnek ebben a teljességben. (Ef. 1,23.) Krisztus minden fejedelemségnek és hatalmasságnak, vagyis az angyaloknak (v. ö. Kol. 1,16.) a feje, nem szabad tehát a szellemi lényeket túlértékelni.

* 11. Benne: az apostol felsorolja a javakat, amelyeket a hívek a Krisztussal való egyesülésből nyertek. A körülmetélkedésről lelki értelemben lásd Róm. 2,29. A keresztények ezzel a körülmetélkedéssel kivetkőztek a testiség testéből, legyőzték alapjában és elvileg a bűnös természetet. (Lásd Róm. 6,4.)

* 12. Ez a körülmetélkedés lelki értelemben nem más, mint a megkeresztelkedés. A keresztségben meghal a régi, a bűnös meg nem váltott ember. A vízbemerítés az őskeresztény keresztelési szertartásban jelképezte a halált és az eltemetkezést. Krisztussal együtt: az ő erejéből és vele egyesülten az ember a keresztségben még többet ér el; a régi ember meghal, és a megkeresztelt a lelki halálból új életre támad. (Lásd Róm. 6,4.) Ennek a feltámadásnak eszközlője az Isten erejében való hit.

* 13. Testetek körülmetéletlensége: a bűn állapotában való élet.

* 14. A rendelkezéseket magában foglaló és minket vádoló okmány: az ószövetségi törvény sok részlet parancsot és rendelkezést tartalmazott, de a megtartásukra nem adott erőt. Mint valami kifizetetlen és be nem váltott adósságlevél örökös vád volt azok ellen, kik megtartására kötelesek, de képtelenek voltak. (Róm. 3,20; 7,8.) Krisztus eltette az útból az ószövetségi törvényt, mint ellenünk szóló vádiratot; megszüntette az érvényességét. A zsidó kereszténynek sem kell már megtartaniuk, annál kevésbbé lehet a pogány származású kereszténynek a megtartására kötelezni. Feltűzte a keresztre: az ószövetségi törvény okmánya Krisztus halálakor a kereszten érvényét vesztette. A törvény uralma megszűnt az ószövetséggel együtt.

* 15. Lefegyverezte a fejedelemségeket és a hatalmasságokat: az ellenséges szellemi hatalmakat (Ef. 6,12.) megfosztotta a hatalmuktól, megtörte a gonosz szellemek hatalmát. Ezeknek tehetetlensége a Megváltó halálával és feltámadásával nyilvánvaló lett s megszégyenülve kell az erőtlenségüket Krisztussal szemben bevallaniok. – Diadalmaskodott rajtuk: az Isten mintegy diadalmi ünnepet tartott a megváltás műve és főként Krisztus megdicsőítése által (őbenne), s a legyőzőiteknek ekkor magasztalniuk kellett őt.

* 16-23. Az életszabályokat, melyeket a tévtanítók adnak, nem szabad megtartani.

* 16. Ebből a versből az tűnik ki, hogy a tévtanítók az ószövetségi szertartási törvénynek megtartását követelték, főkép az ünnepnapok és a böjtök dolgában. A böjti rendelkezéseket szigorították és az önmegtartóztatást kiterjesztették az italra (a borra) is.

* 17. Az előző versben érintett parancsok már a múltnak emlékei, akkor árnyékai, előképei voltak a jövendő megváltásnak. A valóság azonban Krisztusé: a görög és a latin szöveg szószerint így szól: a test azonban (melynek árnyékai voltak), Krisztusnak (a teste). Krisztusnak megváltói műve az árnyékot vető test, de mivel már itt van a valóság, maga a test, nincs szükség árnyképekre.

* 18. Ne mondjon titeket méltatlanoknak a jutalomra: a tévtanítók azt hirdették, hogy azok, akik nem követik a rendelkezéseiket, nem méltók a jutalomra. Az alázatoskodásban: a szellemek iránt tanúsított alázatos tiszteletben és az önmegtartóztatási cselekedetekben. – Az angyalok tiszteletében: a szellemeknek a tévtanítók által hirdetett babonás tiszteletében. – Jár látatlan dolgok után: a szöveg olvasása nem biztos. Látatlan dolgok helyett azt is olvashatjuk: látomások után. A tévtanítók, úgy látszik azt hirdették, hogy nekik mélyebb ismereteik vannak, melyeket látomásokból, az emberektől általában nem látott dolgokból merítettek. Ilyen rendkívüli dolgok hajhászása elbizakodottságnak a jele és érzékies lelkületből fakad.

* 19. Nem ragaszkodik a főhöz, vagyis Krisztushoz (lásd Kol. 1,18.), akitől a kegyelem erői szétáradnak az egész testre az egybekötéseken és az ízületeken át, amikép az apostol az egyes híveket nevezi az emberi testről vett hasonlattal. (V. ö. Ef. 4,16.)

* 20. A keresztények Krisztussal egyesültek és meghaltak a bűn számára (lásd fentebb 12. v.), ugyanakkor a Krisztussal való egyesülés által megszabadultak a világ elemeitől, vagyis a 8. és 15. vers szerint a bűnös világban uralkodó szellemi hatalmaktól. A keresztények már nem élnek ebben a bűnös, a gonosz szellemek hatalma alatt álló világban.

* 21. Következőleg nem kell olyan szabályokat elfogadniuk, melyek magukban véve közömbös dolgokra vonatkoznak. A tévtanítók azt tanítják, hogy az anyag és a vele való érintkezés bűnös, azért téves és túlzó szabályokat állítanak fel és azt mondják: «Ne nyúljatok hozzá (bizonyos dolgokhoz), ne érintselek».

* 22. Már pedig a tévtanítóktól felállított szabályok olyan dolgokra vonatkoznak, amelyek nem bűnösek, hanem az ember használatára valók és a használat következtében el is pusztulnak. (V. ö. Máté 15,17.) Az apostol kifejezései oly hiányosak és tömörek, hogy az értelem nem áll világosan előttünk, és a szöveg megromlására is lehet gondolni. Szükségesnek találtuk, hogy a szöveget néhány szóval kiegészítsük és érthetőbbé tegyük.

* 23. A tévtanítóktól sürgetett szabályok a külső látszat szerint bölcs szabályok, hirdetik a szellemek tiszteletét (az önkényes istentiszteletet), az alázatosságot és a test sanyargatását, valóban azonban nincs bennük semmi megbecsülni való, vagyis értéktelenek és csak az érzéki lest, az ember alacsonyabb rendű természetének és igényeinek kielégítésére szolgálnak.

Új élet Krisztusban: 3,1-4,6

Kol 3

A régi és az új ember

1 Ezért tehát, ha feltámadtatok Krisztussal,
keressétek az odafent valókat, ahol Krisztus van,
Isten jobbján ülve {Zsolt 110,1}. 2 Az odafent való
dolgokkal törődjetek, ne a földiekkel. 3 Hiszen
meghaltatok, és életetek Krisztussal el van rejtve
Istenben. 4 Amikor pedig Krisztus, a ti életetek,
megjelenik, akkor majd ti is megjelentek vele
együtt a dicsőségben.

5 Irtsátok ki tehát tagjaitokból azt, ami földi:
a paráznaságot, a tisztátalanságot, a bujaságot, a
gonosz kívánságot és a kapzsiságot, ami nem más,
mint bálványimádás. 6 Miattuk érkezik el Isten ha-
ragja a hitetlenség fiaira. 7 Ti is ezeket műveltétek
egykor, amikor köztük éltetek. 8 Most azonban
vessétek el magatoktól mindezeket: a haragot, az
indulatosságot, a rosszakaratot, szátokból a ká-
romlást és a rút beszédet. 9 Ne hazudjatok egy-
másnak, ti, akik levetettétek a régi embert cse-
lekedeteivel együtt, 10 és magatokra öltöttétek az
újat, aki teremtőjének képmására állandóan meg-
újul a teljes megismerésig. 11 Itt nincs már többé
görög és zsidó, nincs körülmetéltség és körülme-
téletlenség, nincs barbár, szkíta, szolga és szabad,
hanem Krisztus minden, mindenkiben.

12 Öltsétek tehát magatokra, mint Isten szent
és kedves választottjai, az irgalom érzületét, a jósá-
got, az alázatosságot, a szelídséget és a béketűrést!
13 Viseljétek el egymást, és bocsássatok meg egy-
másnak, ha valakinek panasza van a másik ellen!
Ahogy az Úr megbocsátott nektek, úgy tegyetek ti
is! 14 Mindezek fölött pedig: öltsétek magatokra a
szeretetet, amely a tökéletesség köteléke! 15 S Kriszt-
us békéje, amelyre meghívást kaptatok egy testben,
uralkodjék a szívetekben! Legyetek hálásak!

16 Krisztus igéje lakjék bennetek gazdagon!
Minden bölcsességgel tanítsátok és intsétek egy-
mást! Hálaadással szívetekben énekeljetek Isten-
nek zsoltárokat, himnuszokat és szent énekeket!
17 Bármit tesztek, szóval vagy tettel, mindent az
Úr Jézus nevében tegyetek, és adjatok hálát az
Atyaistennek általa!

Állapotbeli kötelességek

18 Asszonyok, engedelmeskedjetek férjetek-
nek, ahogy illik az Úrban! 19 Férfiak, szeressétek
feleségeteket, és ne legyetek keményen irántuk!
20 Gyermekek, fogadjatok szót mindenben szülei-

* 3,1-17. Ki kell vetkőzni a régi emberből és annak a bűneiből. – Fel kell öltözni az új emberbe és annak az erényeibe.

* 1. A Krisztussal való feltámadásról lásd Kol. 2,12. jegyz. Zsolt. 110,1.

* 2. A keresztény minden törekvése az égre irányuljon. (Lásd Fil. 3,20.)

* 3. Meghallatok: a keresztségben, a bűnre csábító világ számára. (Lásd Kol. 2,20.) Krisztus az Istenben él, azért szemünk nem látja még e földi életben a dicsőségét, az el van rejtve előttünk. A keresztény, aki Krisztusban van, vagyis Krisztussal egyesül, szintén az Istenben él. Ennek az életnek a dicsősége még el van rejtve.

* 4. Eljön azonban az idő, amikor Krisztus megjelenik a dicsőségében az emberek előtt, akkor majd szemmellátható lesz a keresztények dicsősége is, mert ők résztvesznek Krisztussal a dicsőségben. – Krisztus, a ti életetek, némely görög kézirat szerint: a mi életünk. (Lásd Gal. 2,20. Fil. 1,21.)

* 5. Sanyargassátok tagjaitokat, amelyek földiek: nem maguk a testrészek bűnösek, de van bennük bűnös hajlam és természet, mely lefelé, a földre húz. A görög és a latin szöveg azt mondja: öljétek meg tagjaitokat. A bűnös test halála elvben megtörtént Szt. Pál kedvelt hasonlata szerint a keresztség szentségében, de a gyakorlatban újból és újból meg kell ölnünk magunkban «a test cselekedeteit». (Róm. 8,13.) – A kapzsiság, mint a mammon szolgálata (Máté 6,24.), a földi kincsekben látja legfőbb célját, tehát joggal nevezhető bálványimádásnak. (Ef. 5,5.)

* 6. A hitetlenség fiaira: ez a kifejezés némelyik régi görög kéziratban nincs meg. Értelméről lásd Ef. 5,6.

* 7. Amikor a kolosszei keresztények még pogányok voltak, ők is bennük, ezekben a bűnökben éltek.

* 8. V. ö. Ef. 4,31; 5,4.

* 9-10. Már előbb szó volt (2,11. és jegyz.) a testiség testéből való kivetkőzésről, most ugyanilyen értelemben int az apostol, hogy vetkőzzünk ki a régi emberből. Elvben és elméletileg már a keresztség szentségében kivetkőzünk a régi emberből, tényleg azonban a rosszra való hajlam nem halt ki teljesen a keresztény emberből, ez ellen a kereszténynek folyton kell küzdeni. Hasonlóképen az új embert is felvettük magunkra, vagyis Krisztussal egyesültünk, a bűn számára meghaltunk a keresztségben, de ennek a megújulásnak tovább kell folytatódnia és folyton megújulnia. A megújulás célja, hogy az ember eljusson az Isten akaratának mennél teljesebb megismerésére (lásd Kol. 1,10. jegyz.), arra az ismeretre, mely megfelel és méltó az emberhez, mint az Istennek a képmásához. (Móz. I. 1,27.) – Amit az apostol itt az új emberbe való felöltözésnek mond, azt máshol Krisztusba való öltözésnek nevezi. (Róm. 13,14; Gal. 3,27.)

* 11. Itt: ebben az új, a Krisztussal való egyesülésben megszűnik minden nemzetiségi és társadalmi különbség, nem számít az, hogy valaki a származására nézve pogány-e vagy zsidó-e, hogy görög-e vagy barbár-e, vagy a barbárok között a legbarbárabbnak tartott szkíta-e. (Róm. 2,11; 10,12.) Azok a különbségek, melyek egyik embert elválasztják a másiktól, megszűnnek ott, ahol Krisztus él mindenkiben és Krisztus jelent mindent mindenki számára.

* 12. Ha felöltöztetek az új emberbe (a 10. vers szerint), akkor magatokra kell vennetek annak tulajdonságait is. Szent: a kifejezésről lásd Csel. 9,13-14. jegyz. Választottak: lásd Róm. 8,33.

* 13. Az erények felsorolásánál az apostol szeme előtt Jézus élete és példája áll. (Máté 11,29.)

teknek, mert ez kedves az Úrnak! 21 Apák, ne keltsétek fel a haragot gyermekeitekben, hogy kedvüket ne veszítsék! 22 Szolgák, engedelmeskedjetek mindenben test szerinti uraitoknak! Ne látszatra szolgáljatok, mintha emberek kedvét keresnétek, hanem egyenes szívvel az Úr félelmében! 23 Bármit tesztek, szívből tegyétek, mintha az Úrnak, és nem embereknek tennétek! 24 Hiszen tudjátok, hogy az Úrtól megkapjátok jutalmul az örökséget. Az Úr Krisztusnak szolgáljatok; 25 mert aki igazságtalanságot követ el, visszakapja, amit igaztalanul cselekedett: ebben nincs személyválogatás.

* 14. Mindezek fölött: minden erénynek koronája a szeretet, mely az apostolnak az erényekbe való felöltözésről mondott hasonlatában az övnek felel meg. Egybe fogja, összefoglalja az összes erényeket, vagyis a tökéletességeket, ennélfogva a tökéletesség kötelékének nevezhető. De így nevezhető azért is, mert tökéletes kötelék gyanánt egymáshoz fűzi a keresztény híveket.
* 15. Krisztus békéje: a lélek békéje és a keresztények békéje egymás között, melyet Krisztus és vele való egyesülés ad. Erre a békére hívta meg az Isten a kereszténeket és ezt a békét adja meg, amikor a kereszténeket egy testbe fogja össze. (Lásd Ef. 4,3. sk.) — Legyetek hálásak: lásd Kol. 1,12.
* 16. A hívek annál inkább fognak a felsorolt erényekkel ékeskedni, mennél inkább magukévá teszik Krisztus igéjét: az evangéliumi tanítást. A keresztény bölcseség (Kol. 1,28.) föltétele annak, hogy a hívek másokat tanítsanak és intsenek. – Zsoltárok, szent dalok és lelki énekek: lásd Ef. 5,19. Hálaadással: a görög szövegben a megfelelő kifejezés értelme ez is lehet: a kegyelemben. A szívből jövő lelki ének történjék az Isten kegyelmével s találjon kegyelmet, tetszést az Istennél.
* 17. Az Úr Jézus Krisztus nevében (Máté 18,20. jegyz.): Jézus Krisztussal való egyesülésben és nevének segítségül hívása mellett minden munkánk eredményesebb s könnyebb lesz és természetfölötti értéket nyer. – Ő általa: Krisztus az igazi közbenjárónk, nem pedig, mint a tévtanítók hirdetik, valami más szellemi lények.
* 18-4,1. A különböző állapotú keresztények kötelességei.
* 18. vershez lásd Ef. 5,23. jegyz.
* 19. Kemények: a latin és a görög szöveg szószerint azt mondja: ne legyetek keserűek. (Ef. 5,24. sk.)
* 20. Lásd Ef. 6,1.
* 21. Lásd Ef. 6,4.
* 22. Lásd Ef. 6,5.
* 23. Lásd Ef. 6,6. 7.
* 24. Az örökségről lásd Ef. 1,14; 5,5.
* 25. Lásd Ef. 6,9.

Kol 4

1 Urak, adjátok meg a szolgáknak azt, ami jogos és méltányos, hiszen tudjátok, hogy nektek is van Uratok a mennyben!

Általános intelmek

2 Az imádságban legyetek állhatatosak, legyetek abban éberek, hálaadással! 3 Imádkozzatok értünk is, hogy Isten tárja fel előttünk az ajtót a beszédhez, Krisztus titkának hirdetéséhez, amely miatt bilincsekbe is vertek, 4 hogy úgy ismertessem meg azt, mint ahogy róla szólnom kell. 5 Bölcsen viselkedjetek a kívülállókkal szemben, használjátok fel a kedvező alkalmat! Jól értékesítsétek az időt! 6 Beszédetek legyen mindig kedves, sóval ízesített, hogy tudjátok, miképpen kell kinek-kinek megfelelnetek!

* 4,1. Lásd Ef. 6,9.
* 2-6. A hívek imádkozzanak és okosan viselkedjenek.
* 2. Az éberség inkább azt jelenti, hogy a hívek önmagukra vigyázzanak, mint azt, hogy ne legyenek imádság közben aluszékonyak. (Lásd Luk. 21,36.)
* 3. Tárjon fel elöltünk ajtót: a hívek imádkozzanak az apostolért nem épen azért, hogy börtönének ajtaja feltáruljon, s ő szabadon hirdethesse az igét. Szavainak inkább az az értelme, hogy az Isten adjon az evangélium hirdetőinek tág lehetőséget a működésre és az ige előtt nyissa meg az emberi szíveket. – Krisztus titkáról lásd Kol. 1,26. jegyz.
* 5. A kívül állók: a nemkeresztények iránt a hívek magatartását a bölcseség szabályozza, mely főként abban nyilvánul, hogy a hívek jól használják fel az időt. (Lásd Ef. 5,16.)
* 6. Beszédetek legyen mindig kedves; a görög és a latin szöveg értelme az is lehet: a hívek beszédje legyen mindig kegyelemmel teljes. Beszédjükben arra törekedjenek, hogy a kegyelemnek utat készítsenek a szívekhez. Sóval ízesített: ne legyen üres, hanem tartalmas és a vallásosság tekintetében jó hatású. – Miképen kell kinek-kinek megfelelnetek: minden kérdésre és ellenvetésre helyes feleletet tudjatok adni.
* 7-18. Személyes vonatkozású közlések. Üdvözlések.
* 7. Tichikusról lásd Csel. 20,4. Ef. 6,21. Tim. II. 4,12. Tit. 3,12.

Befejezés: személyes közlések és köszöntések: 4,7-18

7 Az én sorsomról mindent elmond majd nektek Tichikusz, a szeretett testvér, a hűséges szolga
és szolgatársam az Úrban. **8** Éppen azért küldtem
őt hozzátok, hogy megismerjétek helyzetünket, és
megvigasztalja szíveteket. **9** Vele megy Onezimosz, a kedves és hű testvér is, aki közületek
való. Ők mindenről értesítenek majd titeket, ami
itt történik.

10 Köszönt titeket Arisztarchosz fogolytársam, és Márk, Barnabás unokaöccse, akiről utasításokat kaptatok – ha hozzátok megy, fogadjátok
be –, **11** valamint Jézus is, akit Jusztusznak hívnak.
A zsidók közül csak ők munkatársaim Isten országának hirdetésében, s a vigasztalásomra is voltak.
12 Köszönt titeket a közületek való Epafrász,
Krisztus Jézus szolgája, aki mindig küzd értetek
az imádságban, hogy tökéletesen és szilárd meggyőződéssel álljatok helyt mindabban, ami Isten
akarata. **13** Tanúskodom róla, hogy sokat fáradozik értetek, és azokért, akik Laodíceában és Hierapoliszban vannak. **14** Köszönt titeket Lukács, a
szeretett orvos, és Démász. **15** Köszöntsétek a
Laodíceában lévő testvéreket, Nimfát és a közösséget, amely a házában van! **16** Ha ezt a levelet nálatok már felolvasták, gondoskodjatok róla, hogy
a laodíceaiak egyházában is felolvassák, a laodíceaiakét pedig ti olvassátok el! **17** Mondjátok meg
Archipposznak: »Légy rajta, hogy teljesítsd a
szolgálatot, amelyet kaptál az Úrban!«

18 A köszöntést magam, Pál, saját kezemmel
írom. Emlékezzetek meg bilincseimről! Kegyelem veletek!

* 8. Hogy megtudja, mint vagytok; a görög szöveg helyesebben így hangzik: hogy megtudjátok, mint vagyok. Az apostol sorsáról nyugtalanító hírek terjedték el Kisázsiában, Tichikusnak megbízható tudósítást kell vinnie és a híveket megvigasztalnia, (V. ö. Ef. 6,21. 22.)

* 9. Onezimusról lásd a Filemonhoz írt levélhez a Bevezetést és Filem. 10. – Közületek való (lejjebb 12. vers): földiek.

* 10. Arisztarchusról lásd Csel. 19,29 20,4; 27,2. – Fogolytársam: Arisztarchus, úgy látszik, önkéntesen megosztotta a fogságot az apostollal és együtt lakott vele a bérelt magánlakásban, amelyben az apostol katonai őrizet alatt állott. (Lásd Csel. 28,29. jegyz.) – Márkról lásd a Bevezetést a második evangéliumhoz; azonkívül Csel. 12,25; 13,13; 15,37. 39. Az apostol Márknak már valami megbizatást adott, hogy azt végezze el Kisázsiában, erre vonatkozólag az apostol a kolosszeiknek is adott már utasításokat, de hogy mik voltak ezek, nem tudjuk.

* 11. A Jézus név elég gyakori volt a zsidóknál. Jézus Jusztusról közelebbit nem tudunk. Csak ők: hárman, Arisztarchus, Márk és Jézus Jusztus a zsidók közül valók, vagyis zsidó származású munkatársai jelenleg az apostolnak. Híven kitartottak a fogoly apostol mellett az Isten országának munkájában és terjesztésében, ami Szt. Pálnak vigasztalására szolgait.

* 12. Epafrásról lásd Kol. 1,7. – Közületek való, Kol. 1,7. szerint Krisztus Jézusnak hűséges szolgája köztetek. – Szorgoskodik értetek az imádságban; a görög szöveg szerint küzd értetek az imádságban. (V. ö, Móz. I. 32,24.) – Eltöltsön titeket mindaz, ami az Istennek akarata: lelketeket töltse el egészen az Isten akaratának megismerése és teljesítése.

* 13. Laodicea (lásd Kol. 2,1. Jel. 3,14.) és Hierapolis egyházának alapjait valószínűleg szintén Epafrás vetette meg. Hierapolis városa szintén Kisázsiában van Laodicea és Kolossze közelében, az előbbitől északra.

* 14. Lukácsról lásd a Bevezetést a harmadik evangéliumhoz és az Apostolok Cselekedeteihez, továbbá Csel. 16,10 stb. Démás később cserbenhagyta az apostolt. (Tim. II. 4,10.)

* 15. Nimfát: a nevet görög szövegekben különbözőkép lehet olvasni, lehet férfi vagy nő neve. A házában szoktak egybegyűlni a laodiceai hívek.

* 16. A laodiceaiakét: e szavakból az tűnik ki, hogy az apostol a laodiceai hívekhez is írt levelet, mely azonban nem maradt fenn, avagy – mint némelyek gondolják – az apostol az efezusiakhoz szóló levelet írta eredetileg a laodiceaiakhoz.

* 17. Archippus Filem. 2. szerint közelebbi viszonyban volt Filemonnal (talán a fia volt). Valószínűleg még fiatal ember volt, mikor az apostol a levelét írta. Buzdításra volt szüksége, hogy bátran teljesítse a feladatot, mely rá hárult. A szolgálata valószínűleg az volt, hogy a távollevő Epafrást helyettesítse.

* 18. Saját kezemmel, lásd Gal. 6,11; Kor. I. 16,21. Tessz. II. 3. – Gondoljatok t. i. imádságaitokban. – Az Ámen szó a görög szövegben nincs meg.

ELSŐ LEVÉL
A TESSZALONIKIEKNEK

Címzés és köszöntés: 1,1

1 Tessz 1

1 Pál, Szilvánusz és Timóteus a tesszalonikiek egyházának, amely az Atyaistenben és az Úr Jézus Krisztusban él. Kegyelem nektek és békesség!

Az apostol és a közösség: 1,2-3,13

A tesszalonikiek környezetük példaképei

2 Hálát adunk Istennek mindnyájatokért mindenkor, amikor megemlékezünk rólatok imádságainkban. Szüntelenül **3** gondolunk Istenünk és Atyánk előtt a mi Urunkban, Jézus Krisztusban való hitetek gyümölcseire, fáradozó szeretetetekre és türelmes reménységetekre. **4** Tudjuk, Istentől szeretett testvéreim, hogy választottak vagytok. **5** Mi ugyanis az evangéliumot nem csak szóval hirdettük nálatok, hanem erővel és Szentlélekkel is, és egész teljességgel. Hiszen tudjátok, milyenek voltunk köztetek, a ti érdeketekben. **6** Ti pedig a mi követőink lettetek, és az Úréi, elfogadtátok az igét sok szorongatás közt, a Szentlélek örömével. **7** Így példaképpé lettetek minden hívő számára Makedóniában és Akhájában. **8** Az Úr igéjének hirdetése ugyanis tőletek haladt tovább, nem csak Makedóniában és Akhájában. Istenbe vetett hitetek eljutott mindenhová, úgyhogy szükségtelen is arról beszélnünk. **9** Hiszen mindenki beszéli rólunk, hogy hogyan érkeztünk hozzátok, és hogyan tértetek meg a bálványoktól Istenhez, hogy az élő, igaz Istennek szolgáljatok, **10** és várjátok a mennyből Fiát, akit feltámasztott a halottak közül, Jézust, aki megment minket a jövendő haragtól.

1 Tessz 2

Visszatekintés az apostol első látogatására

1 Magatok is tudjátok, testvérek, hogy hozzátok való érkezésünk nem volt hiábavaló. **2** Ellenkezőleg, noha előbb, mint tudjátok, szenvedések és bántalmak értek minket Filippiben, mégis,

Az 1. Tesszalinikai levél kommentárja

* 1,1. Címzés és üdvözlet.
Szilvánus hosszabb alakja a Szilás névnek. (Lásd róla Csel. 15,22. és tovább.) Timóteusról lásd Csel. 16,1. és a Bevezetést a Timóteushoz írt első levélhez. Szt. Pál az itt említett két munkatársával alapította a tesszalonikai egyházat. (Csel. 17,1. skk.) – Az Atyaistenben és az Úr Jézus Krisztusban él: a híveket a hitük, a reményük és a szeretetük egyesíti az Atyával és Jézus Krisztussal, ebben az egyesülésben élnek. Kegyelem és békesség: lásd Róm. 1,7.

* 2. Hálás megemlékezés a tesszalonikaiak megtéréséről.
Hálát adunk ... mindenkor: az apostol nem régen alapította a tesszalonikai egyházat, azután hamar el kellett hagynia. Érthető, hogy gondolatai állandóan ott vannak.

* 3. Az apostol megemlékezése a tesszalonikai hívekről nem fakad pusztán természetes emberi érzésből, hanem vallásos lelkületből, azért mondja, hogy a róluk való megemlékezés Istenünk és Atyánk előtt történik. – Hitetek munkája: mindaz, amit a tesszalonikaiak hitükért és hitükből kifolyólag tettek és szenvedtek. – Szeretetetek műve: a tesszalonikai hívek szegénységük mellett is igen dicséretes módon gyakorolták a felebaráti szeretetet. (Lásd Kor. II. 8,2.) – Tűrő reménységtek: az üldözéseket és a jelen élet szenvedéseit türelemmel elviselték a jövő élet boldogságának a reménységében. A mi Urunkban. Jézus Krisztusban való ...: a hívek hite, reménye és szeretete a Jézussal való egyesülésükből fakad és belőle nyeri erejét.

* 4. Választottak vagytok: a pogányoknak nagy sokaságából nekik jutott a kegyelem, hogy az evangéliumnak hívei lehetnek. (Lásd Róm. 8,28. jegyz.)

* 5. Hogy az Isten a tesszalonikaiakat a választottjaiul meghívta, az kitűnik nemcsak abból, hogy az apostol nekik az evangéliumot hirdette, hanem még inkább abból, hogy az evangélium hirdetése erővel, vagyis csodatettek kíséretében történt, azonfelül Szentlélekkel, vagyis a Szentlélek különböző ajándékainak a közlésével és nagy teljességgel, Krisztus isteni erőiben való nagy részesedéssel. A teljességről lásd Ef. 1,23. jegyz. – Milyenek voltunk köztetek tiértetek: erről lásd Csel. 17,2-14.

* 6. Hogy a tesszalonikaiak az Isten választottjai, az végül leginkább abból tűnik ki, hogy az evangéliumi tanítást sok üldözés ellenére is készséges szívvel elfogadták, az apostolnak és az Úrnak, vagyis Krisztusnak követői lettek. – A Szentlélek örömével: azzal az örömmel, melyet a Szentlélek ad.

* 7. Macedóniáról lásd Csel. 16,12. jegyz. Achajáról Csel. 16,12. jegyz.

* 8. A tesszalonikaiak megtérése a görögországi városok között uralkodó élénk forgalom következtében messze vidéken ismeretes lett és nagy hatást gyakorolt.

* 9. Azok: azoknak a vidékeknek a kereszténye, ahová a tesszalonikaiak megtérésének a híre eljutott. – Mikép léptünk be nálatok: minő eredménnyel működött az apostol Tesszalonikában.

* 10. Az eljövendő harag: lásd Róm. 2,5.: a világ bűneiért haragvó Isten büntető ítélete.

* 2,1-12. Az apostol erőt és szeretetet tanúsított, amikor Tesszalonikában az evangéliumot hirdette.

* 1. Szt. Pál tovább folytatja az 1. fej. 9. versében megkezdett gondolatot. Hiábavaló, a görög szerint: erőtlen.

* 2. Az apostol szenvedéseiről Filippiben lásd Csel. 16,19. skk. – A nagy gondok közepette, a görög szerint: nehéz küzdelmek között (lásd Csel 17,5.)

Istenben bízva, a nagy gondok között is hirdettük nektek Isten evangéliumát. 3 Mert a mi igehirdetésünk nem tévedésből fakad, sem tisztátalanságból, és nem történik álnoksággal, 4 hanem úgy beszélünk, mint akiket Isten megpróbált és igazolt, hogy ránk bízza az evangéliumot. Nem mint olyanok, akik az emberek tetszését keresik, hanem Istenét, aki vizsgálja szívünket {Jer 11,20}. 5 Egyáltalán nem szokásunk a hízelgő beszéd, amint tudjátok, sem a kapzsiság alkalmának keresése – Isten a tanúnk erre. 6 Az emberek elismerését sem kerestük, sem a tiéteket, sem másokét. 7 Bár rátok támaszkodhattunk volna, mint Krisztus apostolai, mégis úgy voltunk köztetek, mint kicsinyek, úgy, ahogyan a dajka gondozza a gyermekeit. 8 Ragaszkodtunk hozzátok, és szívesen nektek adtuk volna nemcsak Isten evangéliumát, hanem életünket is, mert nagyon megkedveltünk titeket. 9 Emlékeztek ugyanis, testvérek, munkánkra és fáradozásunkra. Éjjel-nappal dolgoztunk, és úgy hirdettük nálatok Isten evangéliumát, hogy ne legyünk közületek senkinek sem a terhére. 10 Ti tanúi vagytok ennek, és Isten is, hogy milyen szent, igaz és feddhetetlen módon éltünk értetek, akik hívők lettetek. 11 Hasonlóképpen azt is tudjátok, hogy amint az apa inti a gyermekeit, mindegyikteket 12 úgy intettünk és vigasztaltunk, s kérve-kértünk, hogy viselkedjetek méltóan ahhoz az Istenhez, aki országába és dicsőségére hív titeket.

A közösség elfogadta az evangéliumot

13 Szüntelenül hálát adunk tehát Istennek, hogy ti, akik Isten igéjének hirdetését tőlünk hallottátok, azt nem úgy fogadtátok, mint emberek szavát, hanem mint ami az valójában: mint Isten igéjét, amely munkálkodik is bennetek, akik hisztek. 14 Mert ti, testvéreim, hasonló sorsra jutottatok, mint Isten egyházai, amelyek Júdeában vannak Krisztus Jézusban, mert ti ugyanazt szenvedtétek el fajtestvéreitektől, amit ők is a zsidóktól, 15 akik megölték az Úr Jézust és a prófétákat, s minket is üldöztek. Istennek nem telik kedve bennük. Ők ellenséges érzületűek minden ember iránt, 16 és megtiltják nekünk, hogy a pogányokhoz beszéljünk, nehogy üdvözüljenek. Így mindenkor betöltik bűneik mértékét {Ter 15,16; Dán 8,23}, és Isten haragja utol is érte őket mindvégig.

Az elmaradt látogatás

17 Testvérek, mi rövid időre elszakadtunk ugyan tőletek és egymás látásától, de nem a szívünkkel! Ezért nagy vágyódásunkban annál jobban igyekeztünk arra, hogy színről színre lássunk

* 3. Intő beszédünk: általában az apostoli prédikáció. – Nem fakad tévedésből: amit az apostolok hirdetnek, az nem alapszik tévedésen; hithirdető munkájukat nem végzik tisztátalan és önző célból, sem álnok és fondorlatos eszközökkel nem tévesztik meg az embereket.

* 4. Kipróbált és igazolt minket: a görög és a latin szöveg egy szóval fejezi ki azt a gondolatot, hogy az Isten alkalmasoknak találta őket az evangélium hirdetésére és erre nekik felhatalmazást is adott. Szt. Pál nem kereste az emberek tetszését, lásd Gal. 1,10. Az Isten vizsgálja szívünket: lásd Róm. 8,27.

* 5. Nem szokásunk a hízelgő beszéd, a görög szöveg értelme: nem szoktunk soha sem fellépni hízelgő beszéddel. Alkalomkeresés a kapzsiságra: az apostolok nem kereset céljából tanítottak, nem használták fel a tanítást alkalmul a pénzszerzésre, mint a vándorbölcselők és tanítók.

* 6. A tesszalonikai hívek nem gyanúsították az apostolt haszonleséssel, vagy más önző célokkal. (Lásd Tessz. I. 3,6.) ilyen gyanúsítás talán a zsidók vagy a pogányok részéről hangzott el az apostol ellen Tesszalonikában.

* 7. Rátok nehezedhettünk volna: éreztethettük volna apostoli tekintélyünk súlyát s az anyagiakban is felléphettünk volna igényekkel. Mint kicsinyek, a görög szerint: szelídek, gyengédek voltunk, mint a dajka, mely gyermekeit ápolgatja.

* 9. Lásd Csel. 18,3.; 20,34. Kor. I. 4,12. Tessz. II. 3,8.

* 12. Viseljétek magatokat méltóképen .... az Istenhez; hasonlóképen szól Jézus intelme az evangéliumban: hogy fiai legyetek Atyátoknak, ki mennyekben vagyon ... legyetek tehát tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes. (Máté 5,45. 48. Lásd Kol. 1,10. Ef. 4,1.)

* 13-16. A tesszalonikaiak készséges szívvel fogadták az evangéliumot és üldözés idején is ragaszkodtak hozzá.
Az apostol visszatér az első fejezet 2. versében kifejezett gondolathoz és okát adja, hogy miért ad hálát mindenkor az Istennek, amikor a tesszalonikai hívekre gondol.

* 13. Az Isten igéje, nem a Szentírásban megírt szava az Istennek, hanem az apostolok prédikációjában szóval hirdetett isteni ige. Az Isten igéje munkálkodik a hívekben, lásd Róm. 1,16.

* 14. Fajtestvéreitektől: a pogányok üldözték és bántalmazták a tesszalonikai híveket, de az izgatok és a felbujtók az ottani zsidók voltak. Az egyházak, melyek Jézus Krisztusban vannak: lásd Tessz. I. 1,1. jegyz.

* 15. V. ö. Csel. 2,22.; 3,15.; 7,52. Betöltik bűneik mértékét: (V. ö. Máté 23,32.) annyi bűnt és oly nagy gonoszságokat követnek el, hogy kimerítik az Isten megbocsátó jóságát s elérik a gonoszságnak azt a mértékét, amelyre a büntető Isten haragjával lesújt. Mindvégiglen: az apostol végigtekint a zsidó nép egész történetén s azt látja, hogy a választott nép folyton kihívta maga ellen az Isten haragját. Az Isten büntetése végig kíséri a zsidó népet az egész történelmen s most, mikor az apostol szerint a megváltással az emberiség történetének új korszaka kezdődik, az Isten büntetése ismét csak lesújt rájuk.

* 17-20. Az apostol vágyódik utána, hogy viszontlássa a tesszalonikai híveket.

* 17. Elszakadtunk tőletek: a görög szöveg szerint az apostol elárvultnak érezte magát, mert nem maradhatott együtt a tesszalonikai hívekkel. Mivel azonban a szíve nem szakadt el a tesszalonikaiaktól, annál inkább igyekezett (a latin szöveg szerint: sietett) őket viszontlátni. (Lásd Csel. 17,9.)

* 18. A sátán megakadályozott: Szt. Pál egyszer is, másszor is, tehát ismételten szeretett volna visszatérni Tesszalonikába, honnan hirtelenül kellett távoznia, de a tesszalonikai

titeket. 18 El akartunk ugyanis menni hozzátok, kiváltképpen én, Pál, egyszer is, másszor is, de a sátán megakadályozott. 19 Mert ki a mi reménységünk, örömünk, vagy dicsőségünk koszorúja? Nem ti, a mi Urunk Jézus előtt, amikor eljön? 20 Igen, ti vagytok a mi dicsőségünk és örömünk!

zsidók ellenségeskedései, vagy a Korintusban támadt nehézségek, amiknek okozója az Isten országának ellensége, a gonosz lélek, szándékai megvalósításában megakadályozták.

* 19. Az apostol azt reméli, hogy Krisztus eljövetelekor dicsőségére és ékességére fog neki válni annak az érdeme, hogy a tcsszalonikaikat az evangéliumra megtérítette és igazi keresztény életre vezette. Hasonló gondolatot fejez ki az apostol Fil. 2,16.-ban.

1 Tessz 3

Timóteus elküldése

1 Mivel tovább már nem állhattuk meg, jónak láttuk, hogy magunkra maradjunk Athénben, 2 és elküldtük Timóteust, a testvérünket, Isten munkatársát Krisztus evangéliumában, hogy hiteteket szolgálja, megerősítsen titeket, és bátorítson hitetekben, 3 hogy senki meg ne tántorodjék ezekben a szorongatásokban. Hiszen tudjátok, hogy erre vagyunk rendelve. 4 Meg is mondtuk előre, amikor nálatok voltunk, hogy szorongatásokat fogunk elszenvedni, mint ahogy meg is történt, s tudtok is róla. 5 Azért nem állhattam meg tovább, s elküldtem, hogy értesüljek hitetekről, hogy nem kísértett-e meg titeket a kísértő, és nem vész-e kárba a munkánk.

Az apostol örömét leli a közösségben

6 Most viszont, amikor Timóteus visszatért tőletek hozzánk, és hírt hozott hitetekről és szeretetetekről, s arról, hogy mindig örömmel emlékeztek ránk, és látni kívántok minket, ahogy mi is titeket, 7 vigasztalást találtunk bennetek és a ti hitetekben, testvérek, minden ínségünk és szorongatásunk ellenére is. 8 Most újra feléledünk, mert ti állhatatosak vagytok az Úrban. 9 Mivel is róhatnánk le hálánkat értetek Istennél a bőséges örömért, mellyel örvendezünk miattatok a mi Istenünk előtt? 10 Éjjel-nappal igen buzgón esedezünk, hogy meglássuk arcotokat, és pótoljuk azt, ami hiányos még a hitetekben.

Áldás

11 A mi Istenünk és Atyánk, és Urunk Jézus Krisztus vezesse utunkat hozzátok! 12 Titeket pedig gyarapítson az Úr, és tegyen gazdaggá a szeretetben egymás és mindenki iránt, ahogyan mi szeretünk titeket, 13 s így szívetek erős legyen, feddhetetlen és szent Istenünk és Atyánk előtt, amikor Urunk, Jézus eljön minden szentjével. Ámen.

* 3,1-13. Az apostol örül a Tesszalonikából kapott jó híreknek.

* 1. Nem állhattuk meg: Szt. Pál nem bírta tovább elviselni, hogy bizonytalanságban maradjon a tőle alapított tesszalonikai egyház sorsáról. Magunkra maradjunk Athénben: az apostol Beröában megvált útitársaitól, Szilástól és Timóteustól. és nélkülök ment Athénbe. (Csel. 17,14.)

* 2. Timóteus hamarosan elhagyta Beröát és felkereste Szt. Pált Athénben. Az apostol innen visszaküldte Tesszalonikába. Mikor Timóteus ott elvégezte megbízatását, visszajövet Beröában magához vette Szilást, és ketten Korintusban csatlakoztak újra Szt. Pálhoz.

* 3. Ez a rendeltelésünk: a keresztényeknek isteni Mesterük példájára szenvedéseken és szorongatásokon át kell az üdvösségre jutniok. (Máté 5,4. 10; 10,38. Ján. 15,18. Róm. 5,3.)

* 5. A kísértő: a gonosz lélek. (V. ö. Máté 4,3.)

* 6. Timóteus visszatért s Korintusban találta az apostolt. (Csel. 18,5.)

* 8. Akkor éledünk fel: az apostol elfeled minden szenvedést, fáradalmat és súlyos helyzetet (Csel. 18,5.), ha látja a híveknek az állhatatosságát a hitben és a kegyelmi életben, mert ez meggyőzi arról, hogy működése nyomán nemcsak üldözés és szenvedés fakad, hanem élet is. – Állhatatosak vagytok az Úrban, vagy megálltok az Úrban. A kifejezésről lásd Fil. 4,1. jegyz.

* 9. Örvendezünk az Isten előtt: örvendezünk az Isten előtt való felelősségünk tudatában.

* 10. Vezesse utunkat hozzátok: hasonló gondolat van Róm. 1,10.-ben.

* 13. Amikor Urunk, Jézus Krisztus eljő: Krisztus második eljövetelekor, a világítéletkor.

1 Tessz 4

Felhívás az életszentségre

1 Egyébként, testvérek, az Úr Jézusban kérünk és intünk titeket arra, amit tőlünk tanultatok,
hogy hogyan kell élnetek és Isten kedvében járnotok – amint teszitek is. Éljetek is úgy, hogy előrehaladásotok mind nagyobb legyen. 2 Hiszen ismeritek a parancsokat, amelyeket az Úr Jézus által
adtunk nektek. 3 Isten akarata ugyanis ez: a ti megszentelődésetek, hogy megtartóztassátok magatokat a paráznaságtól; 4 hogy mindegyiktek meg tudja őrizni a testét szentségben és tisztességben, 5 nem a vágyódás szenvedélyében, mint a pogányok, akik nem ismerik Istent {Jer 10,25}. 6 És
senki se károsítsa meg, s ne csalja meg semmilyen ügyletben a testvérét, mert az Úr bosszút áll mindezért, mint ahogy már régebben megmondtuk nektek és bebizonyítottuk. 7 Isten ugyanis nem tisztátalanságra hívott meg minket, hanem szentségre. 8 Azért, aki megveti ezeket, nem embert vet meg, hanem Istent, aki Szentlelkét is nektek ajándékozta {Ez 36,27}.

9 A testvéri szeretetről nem szükséges írnom nektek, mert magatok tanultátok Istentől, hogy szeressétek egymást. 10 Hiszen gyakoroljátok is ezt minden testvér iránt egész Makedóniában. Kérünk azonban titeket, testvérek, hogy ebben gyarapodjatok még, 11 és igyekezzetek békében élni, dolgaitokat végezni, saját kezetekkel dolgozni, mint ahogy megparancsoltuk nektek, 12 hogy viselkedjetek tisztességesen a kívül lévőkkel, és senkire se szoruljatok rá.

A keresztény remény

13 Testvérek, nem akarunk titeket, tudatlanságban hagyni azokról, akik elhunytak, hogy ne bánkódjatok, mint a többiek, akiknek nincs reménységük. 14 Ha ugyanis hisszük, hogy Jézus meghalt és feltámadt, akkor Isten ugyanígy elő fogja vezetni vele együtt azokat is, akik Jézusban hunytak el. 15 Az Úr igéje alapján azt mondjuk ugyanis nektek, hogy mi, akik élünk, és megmaradunk az Úr eljöveteléig, nem előzzük meg azokat, akik elhunytak. 16 Mert a parancsszóra, a főangyal hangjára és Isten harsonájának szavára az Úr maga leszáll az égből, és először a Krisztusban elhunytak támadnak fel, 17 azután mi, az élők, a megmaradtak, velük együtt elragadtatunk a felhőkön az égbe az Úr elé, s így mindenkor az Úrral leszünk. 18 Vigasztaljátok tehát egymást ezekkel az igékkel.

* 4,1-12. Szt. Pál inti a híveket, hogy az Istennek tetsző életet éljenek.

* 1. Egyébként: az apostol áttér az erkölcsi intelmekre; – Intünk titeket az Úr Jézusban: egyesülten az Úr Jézussal és hivatkozással őreá. (V. ö. Ef 4,17.) – Előhaladástok: a keresztény életben.

* 2. Az Úr Jézus által: Szt. Pál az evangéliumi tanítását s az abban foglalt parancsokat az Úr Jézustól kapta s Jézusnak nevében és tekintélyével hirdette azokat. (V. ö. Gal. 1,12.)

* 3. A ti megszentelődéstek: az Isten a parancsainak s az emberekkel szemben támasztott követelményeinek összességét már az ószövetségben is abban a parancsban foglalta össze, hogy az ember szentelődjék meg, vagyis legyen szent. Ez a szentség nyilvánuljon meg a bűntől, elsősorban a pogányoknál uralkodó paráznaságtól (3-5. vers) és kapzsiságtól való tartózkodásban (6. vers), s mutatkozzék a felebaráti szeretet (9-10. vers) gyakorlásában, a békés, munkás és tisztességes életmódban (11. vers).

* 4. A maga feleségét: az apostol a feleség szó helyett a közönséges héber nyelvben szokásos «edény», vagy eszköz szót használja, amelyet a latin fordítás is megtartott. Az apostol hangsúlyozza, hogy mindenki a maga feleségével éljen, tehát óvakodjék a házasságtöréstől, a saját feleségével pedig úgy éljen a keresztény, hogy az asszonyhoz való viszonyában is megnyilvánuljon a szentség és a tisztesség, vagyis a férj viszonya az asszonyhoz legyen szent és adja meg a feleségnek azt a tiszteletet, amely az Isten teremtményét megilleti.

* 5. A szentség és a tisztesség jellemezze a keresztény hívő házas életét, s ne vezesse őt ebben a vágyódás szenvedélye. A pogányok erkölcstelenségének egyik legfőbb oka, hogy nem ismerik az Istent: nincs helyes ismeretük az igaz Istenről. (V. ö. Róm. 1,28.)

* 6. Régebben: amikor Szt. Pál Tesszalonikában járt és személyesen tanította a híveket.

* 7. Tisztátalanság: az apostol mindazt, ami a szentséggel ellenkezik, tehát a kapzsiságot is tisztátalanságnak nevezi. – A keresztények szentségre hivatottak, lásd Róm. 1,6; 8,28.

* 8. Aki megveti: a latin szöveg így egészíti ki: aki megveti ezeket. Nyilvánvaló azonban, hogy a testvérről (6. vers), az embertársról van szó: tehát, aki megveti felebarátját, az megveti az Istent, akinek a parancsa ellen vét, és megveti a Szentlelket, kit az Isten az ember megszentelésére lelkűnkbe adott. (Róm. 8,15. jegyz. Iz. 36,27. V. ö. Ef. 4,30.)

* 9. Magatok tanultátok az Istentől: a tesszalonikai hívek a felebaráti szeretetet főként a jótékony adakozással gyakorolták. Szt. Pál ezt a készségüket az Isten különös kegyelmére vezeti vissza, amely őket a felebaráti szeretetnek ilyen gyakorlására ösztönzi.

* 10. Az apostol kéri őket, hogy ebben, vagyis a felebaráti szeretet gyakorlásában gyarapodjanak, legyenek még buzgóbbak.

* 11. Békében élni: egyik-másik hívő izgalomban és nyugtalanságban élt talán amiatt, mert Krisztus közeli eljövetelét várta. Ez volt bizonyára az oka annak is, hogy egyesek a tesszalonikaiak közül mindennapi dolgaikat s kötelességeiket elhanyagolták és mások jótékonyságára hagyatkoztak. Ezért inti őket az apostol, hogy kezük munkájával keressék meg a kenyerüket, főleg pedig, hogy ne legyenek tétlen életükkel terhére a kívül levőknek, vagyis a pogányoknak.

* 12-17. A feltámadás reménye szolgáljon a híveknek intelmül és vigasztalásul.

* 12. A tesszalonikai hívek közül némelyek a Krisztus második eljöveteléről szóló tanítást úgy magyarázták, hogy Krisztus nemsokára, még az ő életükben eljön és őket magával viszi a mennyei országába. De mikor azután egyik-másik

keresztény hívőtársuk elaludt, vagyis meghalt, és nem érte meg Krisztus eljövetelét, bánkódtak az elhalt testvér miatt, mert azt vélték, hogy Krisztus csak azokat részesíti országának a dicsőségében, akiket eljövetelekor életben talál. – A többiek, akiknek nincs reménységük: a pogányok, akik nem remélik, hogy a halál után is „mindenkor az Úrral leszünk."

* 13. Az apostol emlékezteti a tesszalonikaiakat Jézus feltámadására, mely előképe és záloga a holtak feltámadásának. Mert a hívek Krisztushoz tartoznak és testének a tagjai, azért az Isten vele, Krisztussal együtt őket is elévezeti majd, amikor feltámasztja őket Krisztus második eljövetelekor. (V. ö. Róm. 14,8. 10; 8,11. Ján. 5,28. Ef. 2,6.)

* 14. Az Úr igéje alapján: Jézusnak tanítása alapján, melyet az evangéliumban is megtalálunk (Máté 24,30. Luk. 20,37-38, Márk 13,27.), s amelyet Szt. Pál külön kinyilatkoztatásból is ismert, az apostol azt tanítja, hogy akiket Krisztus eljövetele életben talál, nem előzik meg a Krisztus országába való bejutásnál azokat a híveket, akik akkorára már meghaltak, mert a halottak előbb feltámadnak, s csak azután következik a bevonulás Krisztus dicsőségébe. – Mi, akik élünk és megmaradunk: Szt. Pál számol azzal a lehetőséggel, hogy vannak olyanok, akik élni fognak az Úr eljöveteléig, akik addig életben megmaradnak, sőt azt sem tartja lehetetlen dolognak, hogy ő maga is megéri Krisztus eljövetelét. Nem lehet azonban azt mondani, hogy ezt biztosra vette, sőt azt sem, hogy ilyen remény töltötte volna el apostoli működése első idejében, ellenkezőleg akkor is azt hangoztatta, hogy az Úr eljövetelének idejéről és órájáról senki sem tudhat biztosat (Tessz. I. 5,1.), s nem kell hinni azoknak, akik megtévesztik a híveket, „mintha az Úr napja már közel volna". (Tessz. II. 2,2.) De ép azért, mivel senki sem tudhatja, hogy Krisztus mikor jön el, Szt. Pál számol azzal a lehetőséggel, amit Tesszalonikában némelyek hittek, hogy az akkor élő emberek meg fogják érni Krisztus eljövetelét, s azokat, akik ezt hiszik, megnyugtatja, hogy még e mellett a feltevés mellett sincs ok a bánkódásra azoknak a sorsa miatt, akik meghaltak, mert „a Krisztusban megholtak feltámadnak", s mindnyájan „mindenkorra az Úrral leszünk". Ez a vigasztaló gondolat a lényeges itt, nem pedig az Úr eljövetele idejének a kérdése. Erről az apostol alább azt mondja, hogy szükségtelen róla írnia.

* 15. Parancsszó: Ján. 5,26. szerint az Isten Fiának a szava, mely a holtakat életre szólítja. Az arkangyal hangja és az Isten harsonájának szava: amint az evangéliumban olvassuk: az Emberfia ... elküldi angyalait nagy harsonaszóval. (Máté 24,31.) – A Krisztusban megholtak: akik Krisztus szeretetében, Krisztussal egyesülten haltak meg. Az apostol itt csak az igazak feltámadásáról emlékezik meg, nem szól azokról, akik az evangélium szerint az ítélet föltámadására támadnak fel. (Ján. 5,29.)

* 17. Ezekkel az igékkel: ezekben a szavakban előadott tanítással és igazságokkal.

Intelmek a keresztények számára: 4,1-5,22

1 Tessz 5

Felszólítás a készenlétre az Úr napja előtt

1 Az időről és az óráról azonban, testvérek, szükségtelen írnom nektek. **2** Hiszen magatok is igen jól tudjátok, hogy az Úr napja úgy jön el, mint éjjel a tolvaj. **3** Amikor azt mondják: »Békesség és biztonság«, éppen akkor szakad rájuk hir-

* 5,1-11. Mindenkinek készen kell lennie az Úr eljövetelére.

* 1. Az időről és az óráról: Krisztus eljövetelének idejéről van szó. Ennek a találgatása és számítgatása hiábavaló és szükségtelen. Épen abban, hogy nem tudjuk, mikor jön el Krisztus, van a nagy erkölcsi intelem, hogy mindig készen kell lennünk Krisztus eljövetelére.

* 2. Az Úrnak napja: Krisztus második eljövetelének és az ítéletnek a napja. (V. ö. Csel. 2,20. Kor. I. 5,5. Kor. II. 1,14. Fil. 1,6. 10; 2,20.) Úgy jő el, mint éjjel a tolvaj: az apostol idézi Jézusnak az evangéliumban található hasonlatát (Máté 24,43. Luk. 12,39.), hogy kifejezze vele, mennyire nem lehet előre kiszámítani az Úr eljövetelének az idejét, és mily váratlanul fog

telen a veszedelem, mint a várandós asszonyra a fájdalom, és nem menekülnek meg. 4 De ti, testvérek, nem vagytok sötétségben, hogy az a nap tolvaj módjára lepjen meg titeket. 5 Mindnyájan a világosság fiai és a nappal fiai vagytok. Nem vagyunk az éjszakáé, sem a sötétségé. 6 Ne is aludjunk tehát, mint a többiek, hanem legyünk éberek és józanok! 7 Az alvók éjjel alszanak, a részegek éjjel részegednek le. 8 Mi azonban, akik a nappaléi vagyunk, legyünk józanok, és *öltsük fel* a hit és szeretet *páncélját, sisak* gyanánt pedig *az üdvösség* reményét **{Iz 59,17; Bölcs 5,18-19}**. 9 Mert Isten nem haragra rendelt, hanem arra, hogy elnyerjük az üdvösséget a mi Urunk, Jézus Krisztus által, 10 aki meghalt értünk, hogy akár ébren vagyunk, akár alszunk, ővele éljünk. 11 Vigasztaljátok tehát egymást, és legyetek egymás épülésére, mint ahogy meg is teszitek.

Tanácsok a közösségi élettel kapcsolatban

12 Kérünk ezenkívül titeket, testvérek, hogy becsüljétek meg azokat, akik fáradoznak közöttetek, akik elöljáróitok az Úrban, és intenek titeket. 13 Munkájukért legyetek irántuk különösen nagy szeretettel! Éljetek békességben egymással! 14 Kérünk továbbá titeket, testvérek, feddjétek meg a nyughatatlanokat, bátorítsátok a félénk szívűeket, gyámolítsátok a gyengéket, legyetek türelmesek mindenki iránt! 15 Vigyázzatok, hogy senki rosszért rosszal ne fizessen, hanem mindenkor szolgáljátok egymás és mindenki javát! 16 Mindig örüljetek! 17 Szüntelenül imádkozzatok! 18 Mindenért adjatok hálát, mert ezt várja Isten mindnyájatoktól Krisztus Jézusban. 19 A Lelket ki ne oltsátok! 20 A prófétai beszédet meg ne vessétek! 21 Mindent vizsgáljatok meg; ami jó, azt tartsátok meg! 22 Mindenfajta rossztól óvakodjatok!

Befejezés: áldás és köszöntés: 5,23- 28

23 A békesség Istene szenteljen meg titeket mindenben, és egész lelki valótok, mind a lelketek, mind a testetek maradjon feddhetetlen Urunk, Jézus Krisztus eljövetelére. 24 Aki hív titeket, hűséges, tehát meg is valósítja. 25 Testvérek, imádkozzatok értünk is. 26 Köszöntsetek minden testvért szent csókkal. 27 Parancsolom az Úr nevében, hogy ezt a levelet olvassák fel az összes testvérnek. 28 Urunk, Jézus Krisztus kegyelme legyen veletek! Ámen.

az bekövetkezni. (Máté 25,13. Márk 13,32; Luk. 21,34.)

* 3. Épen ez a váratlan bekövetkezése jelent veszedelmet azokra, akik nem készülnek rá s magukat biztonságba ringatják. A veszedelem: a gonoszokra váró ítélet.

* 4-5. Nem vagytok sötétségben: nem éltek bűnben (Luk. 16,8. Ján. 12,36.) s fel vagytok készülve az Úr eljövetelére, ébren, felöltözve és felfegyverezve vagytok. (V. ö. Ef. 5,8. jegyz.)

* 6. Ne is aludjunk tehát: ne adjuk át magunkat a tétlenségnek és a sötétség cselekedeteinek, a kicsapongásoknak és más bűnöknek.

* 8. A hit és szeretet páncéljáról, valamint az üdvösség reményének sisakjáról lásd Ef. 6,16-17. jegyz.

* 9. Az Isten nem haragra, nem arra rendelte a híveket, hogy rajtuk a haragja nyilvánuljon meg, hanem az üdvösség elnyerésére (Róm. 8,30. jegyz.) és pedig Jézus Krisztus által, Jézus érdemeiért; azzal, hogy Jézus Krisztust odaadta értünk,

* 10. minket Jézus testének tagjaivá tett, hogy együtt éljünk vele (Róm. 8,32.) akár ébren vagyunk, vagyis e földön élünk, akár aluszunk, vagyis meghaltunk. (Róm. 14,8. Kor. II. 5,15.)

* 11. Vigasztaljátok egymást a megholtak sorsáról előbb kifejtett tanítással. Legyelek egymás épülésére: nemcsak azt jelenti, hogy épületes érzelmeket és gondolatokat keltsetek fel egymásban, hanem keresztény jellemteknek és egyéniségteknek a kialakításában segítsétek egymást. (V. ö. Kor. I. 14,4. Ef. 2,21. jegyz.)

* 12-22. Szabályok a hívek egyházi életére.

* 12. Szó van az egyház szolgáiról és az egyházi elüljárókról, mert elüljárók az Úrban, vagyis az Úr nevében és az Úrra vonatkozó dolgokban gyakorolják a tisztjüket. (Lásd Tim. I. 5,17.)

* 13. A munkájukért: nem személyes tulajdonságaik, hanem szent tisztségük miatt szeressék őket.

* 14. A nyughatatlanok, akik nem teljesítik hivatásuk kötelességeit és a keresztény élet parancsait, hanem rendkívüli dolgokat és újításokat hajhásznak. A gyengék: akik nem elég erősek a hitben és az erény gyakorlásában.

* 15. Az apostol megismétli Jézusnak az evangéliumban adott parancsát. (Máté 5,39. 44. Róm. 12,17.)

* 16. Lásd Fil. 4,4. jegyz.

* 17. Ennek az intelemnek az értelmét lásd Luk. 18,1. jegyz.-ben.

* 18. Mindenben: jó- és balsorsban egyaránt. Az apostol gyakran inti a híveket, hogy adjanak hálát az Istennek (Fil. 4,6. Kol. 2,7; 3,16. stb.), ez az Istennek az akarata, melyet Jézus Krisztusban, vagyis Jézus Krisztus által kinyilvánított, s amelyet Jézus Krisztussal való egyesülésben kell teljesítenünk.

* 19. A Szentléleknek kegyelmeit és adományait (Róm. 12,7-8. Kor. I. 12-14.) el ne hanyagoljátok és megnyilvánulásukat meg ne akadályozzátok.

* 20. Különösen a prófétai beszéd megbecsülését ajánlja. (Lásd róla Csel. 11,27. jegyz. Kor. I. 14,1. sk.)

* 21. Mindent vizsgáljatok meg: semmiféle tanítást, prófétai vagy rendkívüli ténykedést és jelenséget el ne fogadjatok, mielőtt meg nem vizsgáltátok. (Kor. I. 14,29. jegyz.)

* 22. Mindenfajta rossztól, még attól is, mely a jónak látszatát ölti magára, óvakodjatok.

* 23-28. Imádság a hívekért. A levél befejezése.

* 23. A békességnek Istene, lásd Róm. 15,33; 16,20. Kor. I. 14,33. Fil. 4,9. Szenteljen meg titeket, lásd Tessz. I. 4,3. Mindenképen: egész lényetekben.

* 24. Hű az Isten, lásd Kor. I. 1,9.

* 26. Szent csók, lásd Róm. 16,16.

* 27. Az összes szent testvéreknek: a tesszalonikai egyház összes híveinek. A szent elnevezésről lásd Csel. 9,13-14. jegyz.

MÁSODIK LEVÉL
A TESSZALONIKIEKNEK

Címzés és köszöntés: 1,1-2

2 Tessz 1

1 Pál, Szilvánusz és Timóteus a tesszalonikiek egyházának, amely Istenben, a mi Atyánkban
és az Úr Jézus Krisztusban él. 2 Kegyelem és békesség nektek Istentől, a mi Atyánktól, és az Úr
Jézus Krisztustól!

Pál aggódik a közösségért: 1,3-12

A tesszalonikiek szorongattatása és Isten igazságos ítélete

3 Mindig hálaadással tartozunk Istennek értetek, testvérek, méghozzá méltán, mert a hitetek
komolyan erősödik, és az egymás iránti szeretet mindnyájatokban gyarapszik, 4 annyira, hogy dicsekszünk is veletek Isten egyházaiban, béketűrésetekkel és hitetekkel, amellyel minden üldözést
és viszontagságot elviseltek. 5 Isten igazságos ítéletének a jelei ezek, hogy méltónak találjanak benneteket Isten országára, ha meg is szenvedtek érte.
6 Mert igazságos dolog Isten előtt, hogy szorongatással fizessen azoknak, akik titeket szorongatnak,
7 és nyugalommal velünk együtt nektek, a szorongatottaknak, amikor az Úr Jézus megjelenik az égből hatalmának angyalaival, 8 *tűz lángjában, és bosszút áll azokon, akik nem ismerik Istent,* s nem
engedelmeskednek Urunk, Jézus evangéliumának. 9 Ezeket a kárhozatban örök büntetéssel
sújtja *az Úr színe és hatalmának dicsősége* {Iz 2,10.19.21}, 10 amikor eljön azon a napon, hogy megdicsőüljön szentjeiben, és megcsodálják mindazokban, akik hittek; nálatok ugyanis hitelre talált
a tanúságtételünk.

Imádság

11 Ezért imádkozunk is mindig értetek, hogy
Istenünk méltónak találjon titeket meghívására. Adjon beteljesedést a jóra irányuló minden készségnek és a hit erőteljes munkájának, 12 hogy
Urunk, Jézus Krisztus neve megdicsőüljön bennetek, és ti is őbenne, Istenünk és az Úr Jézus Krisztus kegyelméből.

A 2. Tesszaloniki levél kommentárja

* 1,1-2. *Címzés és üdvözlet*. Lásd Tessz. I. 1,1. jegyz.

* 3-12. *Szt. Pál dicséri a tesszalonikai hívek előhaladását a hitben és a szeretetben, amelyért örök jutalom vár rájuk.*

* 3-4. Az apostol ebben a levélben is, mint az elsőben (Tessz. I. 1,2-10.), hálát ad, a hívek hitéért, szeretetéért és a szenvedések elviselésében való béketűrésükért.

* 5. A szenvedések és szorongatások *az Isten igazságos ítéletének a jelei,* mert megmutatják, hogy a mennyei boldogságot meg kell érdemelni. A jók a szenvedéseket alkalmul használják az érdemszerzésre, a gonoszok pedig kimutatják a gonoszságukat, mikor az igazakat üldözik.

* 6. Ezért a büntetésük szorongatás lesz,

* 7. a béketűrő igazaknak pedig a jutalmuk a *nyugodalom*. *Velünk együtt*: az apostol a maga részére is reméli ezt a jutalmat, melyet majd elnyernek, amikor az Úr *Jézus megjelenik az égből* és eljő a világítéletre *halalmának angyalainál*, akik szolgái és végrehajtói az Úr hatalmának és akaratának. (Lásd Tessz. I. 4,16. jegyz.)

* 8. *A tűz lángja*, mint az Isten hatalmának és büntető erejének a jele, az Isten megjelenéseit szokta kísérni. (Lásd Csel. 2,2. jegyz. Iz. 66,15.) *Bosszút áll*: igazságos büntetéssel sújt. – *Akik nem ismerik az Istent*: a pogányok. (Zsolt. 78,6.) *Akik nem engedelmeskednek Urunk, Jézus Krisztus evangéliumának:* a zsidók. (Róm. 10,16.)

* 9. *Az Úr színe és hatalmának dicsősége*: maga az Isten és a dicsőséges hatalma. A latin és a görög szöveg így szól: örök büntetéssel sujttatnak az Isten színétől és hatalmának dicsőségétől. Ennek az értelme az is lehet, hogy bűnhődni fognak azzal, hogy távol lesznek, elszakíttatnak az Isten színének és hatalma dicsőségének a látásától. (V. ö. Róm. 9,3. jegyz.)

* 10. *Megdicsőíttessék a szentéiben*: a szentek Krisztus testének a tagjai, amikor ezek elnyerik a dicsőséget, Krisztus teste dicsőíttetik meg. *Megcsodáltassék mindazokban*, akik hittek: akkor lesz nyilvánvaló, hogy Krisztus kegyelme, üdvözítő ereje mily csodálatosan működött a hívekben. A szentek és a hívek közé sorolja az apostol a tesszalonikai kereszténveket is. Előbb már megígérte nekik a mennyei jutalmat (5. és 7. vers) s most megokolja, hogy miért vár rájuk a mennyei jutalom: azért, mert *náluk* az apostol *bizonyságtétele*, vagyis evangéliumi tanítása (Csel. 1,8.) *hitelre talált*.

* 11. Az Isten meghívta a tesszalonikaiakat az evangéliumra, vagyis arra, hogy keresztények legyenek, és meghívta őket a mennyei boldogságra (Róm. 8,30.); az apostol a hívekért nemcsak fáradozik, hanem állandóan imádkozik is, és a tesszalonikaiak számára azt kéri, hogy az Isten *találja* őket mindig *méltóknak* a hivatásra, melyet nekik adott. (Ef. 4,1.) A hűnek munkájáról lásd Tessz. I. 1,3. jegyz.

* 12. *Az Úr Jézus Krisztusnak a neve*: maga az Úr Jézus Krisztus. (Máté 6,9. jegyz.) Megdicsőíttessék bennetek, lásd fent 10. v. jegyz. *Ti is őbenne*: a hívek szentsége és tökéletessége Krisztusnak dicsőségére szolgál, viszont Krisztus dicsőségének megnyilvánulása a híveknek is dicsőségük.

A keresztény remény és az Úr napja: 2,1-17

2 Tessz 2

A végidő jelei

1 Urunk, Jézus Krisztus eljövetele és a hozzá való gyülekezésünk dolgában kérünk titeket, testvérek, **2** ne tántorodjatok el egyhamar józan felfogásotoktól, és ne riasszon meg titeket semmiféle lélek, sem beszéd, sem állítólag tőlünk küldött levél, mintha az Úr napja már közel volna. **3** Semmiképp se ámítson el titeket senki, mert előbb az elpártolásnak kell bekövetkeznie, és meg kell jelennie a bűn emberének, a kárhozat fiának, **4** aki ellenszegül, és önmagát föléje helyezi mindannak, amit Istennek vagy isteni tiszteletre méltónak nevezünk, beül Isten templomába, és úgy mutogatja magát, mintha Isten volna.

5 Nem emlékeztek rá, hogy amikor még nálatok voltam, megmondtam ezt nektek? **6** És azt is tudjátok, mi tartja vissza most, amíg meg nem jelenik majd a maga idejében. **7** A gonoszság titka ugyanis már munkálkodik, csakhogy azt, aki most még visszatartja, előbb el kell távolítani az útból.

8 Akkor majd megjelenik az *a gonosz,* akit az Úr Jézus *elpusztít szájának leheletével* **{Iz 11,4}**, és megsemmisít eljövetelének fényességével. **9** Az érkezését pedig – a sátán hatalmából – mindenféle hamis erőmegnyilvánulás, jel és csoda kíséri, **10** és mindenféle csábítás a gonoszságra, azok vesztére, akik elkárhoznak, mert nem fogadták be az igazság szeretetét, hogy üdvözüljenek. **11** Ezért bocsátja rájuk Isten a megtévesztés erejét, hogy higgyenek a hazugságnak, **12** és ítélet alá essenek mindannyian, akik nem hittek az igazságnak, hanem beleegyeztek a gonoszságba.

A hívek bátorítása

13 Nekünk pedig mindenkor hálát kell adnunk Istennek értetek, testvérek, akiket Isten szeret, azért, mert Isten kiválasztott titeket első zsengéül az üdvösségre a Lélek megszentelése és az igazság hite által. **14** Meg is hívott titeket erre evangéliumunk által, hogy elnyerjétek Urunk Jézus Krisztus dicsőségét. **15** Ezért tehát, testvérek, legyetek állhatatosak, és őrizzétek szilárdan a hagyományokat, amelyeket akár beszédünkből, akár levelünkből tanultatok.

Apostoli áldás

16 Urunk, Jézus Krisztus pedig, és Isten, a mi Atyánk, aki szeret minket, s örök vigasztalást és jó reménységet ajándékozott nekünk kegyelem-

* 2,1-11. *Krisztus második eljövetelének előjelei.*

* 1. Az apostol *Krisztusnak eljövetele* dolgában és abban, hogy ezen eljövetelekor az életben levő és a megholt hívek mind egybegyűjttetnek és a dicsőségben megjelenő *Krisztushoz egybegyülekeznek*. (Tessz. I. 4,16.) arra kéri a híveket,

* 2. hogy ne engedjék magukat eltéríteni a tanítástól, amelyet az apostoltól kaptak, és amely nekik józan meggyőződésük lett, hogy tudniillik *az Úr napja* (Tessz. I. 5,2.), vagyis Krisztusnak eljövetele a világítéletre még nem várható a legközelebbi jövőben. – *Valami lélek*: jósló szellemtől megszállott ember. (V. ö. Csel. 16,16. jegyz.) – *Beszéd*: szóval előadott hamis jövendölés. – *Állítólag tőlünk küldött levél*: úgy látszik, hogy Tesszalonikába valami hamisított levelet csempésztek be, amelyről azt híresztelték, hogy az apostol írta. Mindezzel *megriasztották* a hívek között azokat, kik attól féltek, hogy még nem haladtak elő kellőképen a tökéletességben, vagy azokat, kik még nagyon ragaszkodtak a földi élethez. Voltak olyanok is, kik arra a tanításra, hogy közel az Úr napja, elhanyagolták kötelességeiket s tétlenségre adták magukat.

* 3. Krisztus Urunk második eljövetelét bizonyos események fogják megelőzni. (V. ö. Máté 24,11. 24. Márk 13,22. Luk. 21,25. sk.) Ezek közé az előzmények közé tartozik az *elszakadás*, vagy elpártolás az Istentől, Krisztustól és az evangéliumi hittől. Az Üdvözítő, midőn Jeruzsálem pusztulásának az előjeleiről szólt, azt is megemlítette, hogy akkor sokan megbotránkoznak, a gonoszság megnövekszik, és a szeretet sokakban meghűl. (Máté 24,10. 12.) Hasonlóképen lesz Krisztus Urunk második eljövetele előtt a világ végén, mert Jeruzsálem pusztulása és annak előjelei egyúttal előképei a világ végének, illetőleg az azt megelőző eseményeknek. Krisztus második eljövetele előtt azután *meg kell jelennie a bűn emberének, a kárhozat fiának*: az őskeresztények az Istennek, Krisztusnak és az emberek üdvösségének nagy ellenségét antikrisztusnak nevezték (Ján. I. 2,18. 22; 4,3. Ján. II. 7. – Lásd Máté 24,24. jegyz.), de ezt az elnevezést nemcsak egy személynek adták, hanem az Isten és Krisztus minden nagyobb és veszedelmesebb ellenségének. Szt. Pál minderről bizonyára részletesebben beszélt a tesszalonikaiaknak, mikor köztük időzött (lásd 5. v.), most csak röviden az emlékezetükbe idézi, amit akkor mondott, s azért a szavai előttünk homályosak. Azt sem tudjuk biztosan megállapítani, hogy a bűn embere és a kárhozat fia alatt egy vagy több személyt ért-e, avagy csak megszemélyesíti azt a nagyfokú gonoszságot, a gonoszság titkát (v. 7.), amely megelőzi Krisztus második eljövetelét. A Titkos Jelenések könyve szerint a világ végén feltámad börtönéből «a sárkány», «az ördög», «a sátán» és elcsábítja a népeket. (Jel. 20,2. 7. 8.)

* 4. Az apostol a bűn emberének, a kárhozat fiának jellemzésére Dániel prófétának a könyvéből kölcsönöz kifejezéseket, melyeket a próféta tulajdonképen Antiochus Epifanes szíriai királyról mondott. (Dán. 11,36. sk. – V. ö. Máté 24,15. jegyz.) Az antikrisztus szembeszáll az Istennel és magának isteni tiszteletet követel. (V. ö. Ez. 28,2. Iz. 14,14.)

* 5. Az apostol élőszóval megmondotta a tesszalonikaiaknak azt is, hogy mi akadályozza még meg Krisztus eljövetelét, illetőleg a bűn emberének és a kárhozat fiának a megjelenését.

* 6. *Mi az, ami a bűn emberéi tartóztatja, amíg meg nem jelenik majd a maga idejében?* Ez a titokzatos feltartóztató erő bizonyára az isteni gondviselés végzése és rendelkezése, hogy előbb hirdetni kell az evangéliumot az egész világon (lásd Máté 24,14. jegyz.), a pogányok egyetemességének előbb be kell lépnie az egyházba, és Izrael népének előbb meg kell térnie. (Róm. 11,25. 26.)

ben, 17 bátorítsa és erősítse meg szíveteket minden jótettben és beszédben.

* 7. *A gonoszság titka*: a gonosznak, az antikrisztusnak, az Istennel ellenséges hatalmaknak a működése már most is megvan, de teljes erővel fellépni nem tud, mert útjában áll az, *aki most még tartóztatja*: valószínűleg arra a személyre, illetőleg azokra a személyekre gondol az apostol, akik az Isten végzésének és tervének a végrehajtásában közreműködnek és az evangéliumnak az egész világon való elterjesztésén fáradoznak, A gonoszság titka az ő munkájuk megakadályozására és lerontására tör. A gonoszság titka teljes erejében meg nem nyilvánulhat, amíg *az útból el nem távolítja* az Isten igazságának a hirdetőit, azaz a működésüket lehetetlenné nem teszi s rajtuk nem győzedelmeskedik.

* 8. De ha ezt eléri, akkor mája *megjelenik a gonosz*, vagyis amint az apostol föntebb nevezte, a bűn embere, a kárhozat fia (az antikrisztus) és érvényesíti egész gonoszságát. Az Úr Jézus azonban a gonoszt *elpusztítja és megsemmisíti,* mert akkor *el fog jönni*. Izaiás próféta könyvéből (Iz. 11,4.) kölcsönzött szavakkal mondja az apostol, hogy *Jézus szájának a leheletével*, vagyis a szájából jövő parancsszóval, sőt már az eljövetelét kísérő *fényességgel* elfogja pusztítani a gonoszt.

* 9. *Annak*, a gonosznak eljövetelét a sátán hatalma kísérni fogja rendkívüli *erőtétellel, jelekkel*, azaz rendkívüli hatalomnak a megmutatásával, és *csodákkal*, nem ugyan valódi csodákkal, aminőket csak az Isten mindenhatósága tud művelni, de emberi erőt felülmúló tettekkel.

* 10. Az Üdvözítő megjövendölte, hogy Jeruzsálem pusztulása előtt hamis próféták fognak fellépni, kik az embereket hithagyásra és bűnre csábítják. (Máté 24,24. jegyz.) Hasonlóképen Krisztus második eljövetele előtt is nagy lesz *mindenféle csábítás a gonoszságra*. – *Nem fogadták be az igazság szeretetét*: nem adtak helyet a lelkűkben az igazság szeretetének. Némely szentírásmagyarázó héber nyelvi sajátosság alapján akként értelmezi ezt a kifejezést: nem fogadták be az igaz szeretetet, vagyis Jézus Krisztust. Ezért, mert nem adtak lelkűkben helyet az igazság szeretetének, az Isten azzal bünteti őket, hogy a hamis jelekkel és csodákkal történő *megtévesztésnek erőt*, vagyis hatalmat ad fölöttük, *hogy higgyenek* a hamis próféták hazugságának,

* 11. s így elérje őket a kárhoztató ítélet. (V. ö. Máté 13,13. jegyz.)

* 12-17. *Az apostol hálát ad, hogy a tesszalonikaiak a választottak közé tartoznak; és kéri számukra a kitartás kegyelmét.*

* 12. *Az Isten választoltjairól* lásd Róm. 8,33. — *Kiválasztott titeket első zsengéül*: az apostol lelke előtt a nagy feladat áll, hogy -az evangéliumot az összes népeknek hirdetni kell Krisztus eljövetele előtt. Ennek a nagy munkának még a kezdetéhez tartozott az, hogy Tesszalonikában is felhangzott a hithirdetők szava. Ezért a tesszalonikai hívek Krisztus országában az elsők közé tartoznak. Zsengének számítanak Krisztus országában. *A Lélek megszentelése által*: a Szentlélek közlésével történő megszentelés által. (V. ö. Róm. 1,4.) – *Az igazság hite*: az igaz hit.

* 13. *Evangéliumunk által*: evangéliumi hithirdetésünk által. – *Elnyerjétek Jézus Krisztusnak dicsőségét*: részesei legyetek Jézus Krisztus dicsőségének. (Lásd Tessz. II. 1,12.)

* 14. *A hagyományokat*: nem a zsidó hagyományokat, amelyekről Krisztus Urunk szólt, (Máté 15,2.) és az, apostol máskor beszélt (Gal. 1,14.), hanem az evangéliumi tanítást, melyet az apostol nekik átadott, rájuk hagyott, akár élőszóval, akár levél útján, és amelyet ők élő hagyományként tovább őriznek. (V. ö. Tim. I. 6,20.)

* 16. *Erősítse meg szíveteket*, lásd Tessz. I. 3,13. jegyz.

Útmutatások a közösség számára: 3,1-15

2 Tessz 3

Buzdítás

1 Egyébként, testvérek, imádkozzatok értünk, hogy az Úr igéje, amint nálatok is, terjedjen és dicsőségre jusson, **2** s megszabaduljunk az ártalmas és gonosz emberektől, mert a hit nem mindenkié. **3** Az Úr azonban hűséges: ő megerősít titeket és megóv a gonosztól. **4** Ami titeket illet, bizalmunk van az Úrban, hogy megteszitek és meg fogjátok tenni, amit parancsolunk. **5** Az Úr vezesse szíveteket Isten szeretetére és Krisztus béketűrésére!

A naplopók rendreutasítása

6 Ugyanakkor Urunk, Jézus Krisztus nevében meghagyjuk nektek, testvérek, hogy tartsátok távol magatokat minden olyan testvértől, aki rendetlenül él, és nem a szerint a hagyomány szerint, amelyet tőlünk kapott. **7** Jól tudjátok, miként kell minket követni, éspedig abban, hogy nem viselkedtünk köztetek rendetlenül, **8** nem ettük ingyen senki kenyerét, hanem megdolgoztunk érte, fáradsággal, éjjel-nappal munkálkodva, hogy ne legyünk terhére egyikteknek sem. **9** Nem mintha nem lett volna jogunk hozzá, hanem hogy magunkat követendő példakép gyanánt állítsuk elétek. **10** Amikor ugyanis még nálatok voltunk, meghagytuk nektek, hogy aki nem akar dolgozni, ne is egyék. **11** Hallottuk azonban, hogy egyesek izgágán élnek köztetek, nem dolgoznak semmit, és hiábavalóságokkal töltik idejüket. **12** Az ilyeneknek meghagyjuk, és könyörgünk nekik az Úr Jézus Krisztus nevében, hogy csöndben munkálkodva, a saját kenyerüket egyék.

Általános intelmek

13 Ti pedig testvérek, ne hagyjatok fel a jócselekedetekkel! **14** Ha valaki nem engedelmeskedik levélben megírt szavunknak, azt tartsátok számon, és kerüljétek a társaságát, hadd szégyellje magát. **15** De azért ne tekintsétek ellenségnek, hanem úgy feddjétek meg, mint testvért.

Befejezés: 3,16-18

16 A békesség Ura adjon nektek örök békességet mindenhol! Az Úr legyen mindnyájatokkal!

17 Én Pál, a saját kezemmel írom az üdvözlést. Minden levelemben ez az ismertető jel. Így írok.

18 A mi Urunk, Jézus Krisztus kegyelme legyen mindnyájatokkal!

* 3,1-5. *Az apostol kéri a híveket, hogy imádkozzanak érte. — Inti őket engedelmességre*.
* 1. V. ö. Kol. 4,3. *Az Úr igéje* az evangéliumi tanítás.
* 2. *Alkalmatlan és gonosz emberek*: a zsidók, kik őt mindenütt üldözik. *A hit nem mindenkié*: nem mindenkinek a lelke fogékony a hitre, elsősorban nem a hitetlen zsidóké, kik megátalkodottságukban elzárják a szívüket a hit kegyelme elől. Az apostolnak ezt a mondását igen szépen megmagyarázza Jézus példabeszédje a magvetőről. (Máté 13.)
* 3. *Az Úr azonban hű*: ő meghívott titeket a hitre s megadta nektek az üdvösség ígéretét és reményét. Ehhez az ígéretéhez hű marad, azért reméli az apostol, hogy megerősíti a tesszalonikai híveket és megóvja őket a gonosztól. (Tessz. I. 5,24.)
* 4. *Az Úrban bízunk*: az apostol bízik, hogy az Úr kegyelme ösztönzi és megsegíti a híveket, hogy parancsait teljesítsék.
* 5 *Krisztus béketűrése*: az a béketűrés, amelyre Krisztus példát mutatott.
* 6-15. *Az apostol inti a híveket, hogy ne legyenek tétlenek, hanem jót cselekedjenek*.
* 6. *Jézus Krisztus nevében*: a tőle nyert hatalommal és tekintéllyel. – *Rendetlenül él*: nem rendes, dolgos ember módjára. *A hagyomány* kifejezésről lásd Tessz. II. 2,13. jegyz.
* 7. *Nem voltunk nyughatatlanok*, a görög szöveg szerint: nem éltünk rendetlenül Lásd az előbbi verset.
* 8-9. versről lásd Tessz. I. 2,9. jegyz.
* 10. *Aki nem akar dolgozni*: nem az, aki a betegsége vagy a kora miatt nem tud dolgozni.
* 11. *Nyugtalanul*, a görög szöveg szerint rendetlenül, mint a 6. versben.
* 12. *Jézus Krisztus nevében*: lásd a 6. verset. – *Saját kenyerüket*: amelyet a munkájukkal megkeresnek.
* 14. *Kerüljétek a társaságát*: ez az egyházi büntetésnek egy neme, súlyosabb alakjában a közös vallási gyakorlatokból és a szeretetlakomákról való kizárást jelentette. (Kor. I. 5,11.)
* 16-18. *Jókívánság. A levél záradéka*.
* 16. *Örök békesség*: a léleknek állandó és a jövő életre kiterjedő békéje.
* 17. Lásd Kol. 4,18. jegyz. *Az ismertető jel*: koholt leveleknek a felismerésére. (Lásd Tessz. II. 2,2. jegyz.)

ELSŐ LEVÉL TIMÓTEUSNAK

Címzés és köszöntés: 1,1-2

1 Tim 1

1 Pál, Istennek, a mi Üdvözítőnknek és Krisztus Jézusnak, a mi reménységünknek rendeletéből Jézus Krisztus apostola **2** Timóteusnak, édes fiának a hitben. Kegyelem, irgalom és béke az Atyaistentől és Krisztus Jézustól, a mi Urunktól!

Alapvető igazságok: 1,3-20

Óvás a hamis tanítóktól

3 Amikor elindultam Makedóniába, arra kértelek, hogy maradj Efezusban, és parancsold meg egyeseknek, hogy ne tanítsanak másként, **4** ne foglalkozzanak mesékkel és vég nélküli nemzetségtáblákkal, amelyek inkább vitatkozásokhoz vezetnek, mint az Isten szerint való rendhez, amely hiten alapszik. **5** A parancs célja a tiszta szívből, a jó lelkiismeretből és a tettetés nélküli hitből származó szeretet. **6** Az illetők eltértek mindettől, és üres fecsegésre adták a fejüket. **7** A törvény tanítói akarnak lenni, pedig nem is értik, amit mondanak és bizonygatnak.

A törvényt szerepe

8 Mi azonban tudjuk, hogy a törvény jó, ha a törvénynek megfelelően alkalmazzák: **9** tudva, hogy az igazra nem vonatkozik törvény, hanem csak a gonoszokra, engedetlenekre, istentelenekre, bűnösökre, vétkesekre, szentségtelenekre, apagyilkosokra, anyagyilkosokra, gyilkosokra, **10** paráznákra, férfiakkal fajtalankodókra, emberrablókra, hazugokra, hamisan esküvőkre, és arra, ami ezeken kívül még ellenkezik az egészséges tanítással, **11** a boldog Isten dicsőségének rám bízott evangéliuma szerint.

Hálaadás Krisztus kegyelméért

12 Hálát adok annak, aki erőt adott nekem, Krisztus Jézusnak, a mi Urunknak, hogy megbízhatónak ítélt, és erre a szolgálatra rendelt engem, **13** aki azelőtt káromló, üldöző és gyalázkodó voltam, de irgalmat találtam, mert hitetlenségemben tudatlanul cselekedtem. **14** Sőt, valósággal elárasztott a mi Urunk kegyelme, a Krisztus Jézusban való hittel és szeretettel együtt. **15** Igaz beszéd ez, s teljes hitelt érdemlő: azért jött el Krisztus Jézus erre a világra, hogy üdvözítse a bűnösöket. Ezek között az első én vagyok. **16** De éppen azért találtam irgalmasságot, hogy Krisztus Jézus rajtam, az

A Timóteusnak írt 1. levél kommentárja

* 1,1-2. *A levél címe és beköszöntője*.

* 1. A levél küldője *Szt. Pál*, rajta kívül más nem szerepel. Noha kedves tanítványának ír, mégis ünnepélyesen hivatkozik *apostoli* megbízatására (v. ö. Gal. 1,1.), mert levelét a nyilvánosságnak szánja s parancsainak teljesítését teljes apostoli tekintélyével követeli. Istent *Üdvözítőnek* nevezi, noha egyebütt e jelzőt rendesen az Úr Jézus Krisztusról szokta használni; ekkoriban azonban e szó még nem volt tulajdonnév s inkább értelmi jelentése szerint alkalmazták. Hogy mit ért rajta, legszebben megmondja ő maga: Isten azt akarja, hogy minden ember üdvözüljön. (2,4; v. ö. 4,10. Tit. 1,3; 2,10; 3,4.) Az apostoli korban a Krisztus szó jelentését (= Messiás) is jobban érezték, mint mi manapság. Ezért áll a szó hol a Jézus név előtt, hol a Jézus név után, mindenkor azt jelentve, hogy a názáreti Jézus a várvavárt Messiás. Krisztus Jézust *reménységünknek* nevezi az apostol, elsősorban azért, mert Krisztus Jézus mennybemenetele óta minden keresztény reméli és várja, hogy: onnan leszen eljövendő ítélni eleveneket és holtakat. (V. ö. 6,14-15.)

* 2. A levél címzettje *Timóteus*; rajta kívül más nem szerepel. (A levél befejező áldása – 6,21 – a görög szövegben többesszámú. Lásd alant.) Életéről a Bevezetésben tárgyaltunk. *Kedves* (a görög szöveg szerint: igazi) *fiának* nevezi őt az apostol a hitben (V. ö. Kor. I. 4,17), mert ő adta néki a természetfeletti életet, ő térítette a kereszténységre, mit Timóteus azzal viszonozott, hogy mindenben megfogadta az apostol szavát s hűséges, igaz követője lett a hitben. E megszólításban egyfelől az apostol szeretete nyilvánul Timóteus iránt, másfelől azonban finom tiltakozás is rejtőzik Timóteus minden esetleges megvetésével (v. ö. 4,12.) szemben. A levél beköszöntője, Szt. Pál többi levelével ellentétben, háromtagú: a szokásos kegyelem és békességen kívül irgalmat is kér tanítványa számára az Istentől, nyilván Timóteus nehéz helyzete s nagy felelőssége miatt.

* 3-11. *Az apostol kéri Timóteust, térítse meg azokat, akik másként tanítanak, mint az evangélium.*

* 3. A levél tulajdonképeni tárgyát az apostol egy nehéz szerkezetű mondattal (a görög szövegben az első szó: amint) kezdi. Emlékezteti ugyanis tanítványát a vállalt kötelességekre, hogy ezáltal újólag a lelkére kösse azokat. Az esemény, amelyről szó van, kb. Kr. u. 64-ben történhetett. (Lásd a Bevezetést.) Macedónia a mai Balkán-félsziget szíve, középső vidéke. (Lásd Csel. 16,9. jegyz.) *Efezus* Kisázsia nyugati partvidékén feküdt. (Lásd Csel. 18,19. jegyz.) Timóteus, mint az egész levél mutatja, kétségkívül teljes főpásztori hatalommal *maradt* Efezusban. így tehát ez az első város, melyről a Szentírás alapján kétségtelenül bebizonyítható, hogy önálló s állandó püspöke volt. Eleinte ugyanis Szt. Pál az egyes egyházközségek vezetését magának tartotta fenn, az ügyek intézését pedig egyházközségenkint egy-egy kisebb-nagyobb (felszentelt) testületre (preszbiterium) bízta. Ilyen Efezusban is volt. (V. ö. Csel. 20,17.) Valószínű, hogy az ilyen testületek egy-egy felszentelt elüljáró (püspök) vezetése alatt állottak, de a Szentírásból erre nézve bizonyosat megállapítani nem tudunk. Az első eset, ahol kifejezetten egy teljes (papi, tanítói s kormányzói) hatalommal bíró, felszentelt püspök nyer megbízatást az ügyek vezetésére, Timóteus efezusi megbízatása. Sőt, mivel Efezus egyházközsége a szomszédos egyházközségek felett a kereszténység terjesztése s gyámolítása révén úgy látszik igen korán bizonyos jogokra tett szert, nem lehetetlen, hogy Timóteus megbízatása ezekre is kiterjedt, miért is benne sokan

elsőn mutassa meg egész hosszantűrését, okulásul azoknak, akik hinni fognak benne az örök életre.

17 Tisztesség és dicsőség érte az örökkévalóság halhatatlan, láthatatlan Királyának, az egy Istennek, mindörökkön örökké! Ámen!

Timóteus felelőssége

18 Ezt a parancsot kötöm a lelkedre, Timóteus fiam, hivatkozva a rád vonatkozó, egykori jövendölésekre, hogy azokban bízva harcold a jó harcot, 19 s tartsd meg a hitet és a jó lelkiismeretet, amelyet egyesek elvetettek, s így hajótörést szenvedtek a hitben. 20 Ezek közé tartozik Himéneusz és Alexander, akiket átadtam a sátánnak, hadd tanulják meg, hogy ne káromkodjanak.

az első érseket látják. *Az egyesek*, kikről az apostol szól meghatározott, Timóteus előtt jól ismert egyének, kik a keresztény tanítástól eltérő módon tanítanak, de még az egyháztól – legalább külsőleg – el nem szakadtak.

* 4 *Meséik s nemzetségtábláik* főképen a világ teremtéséről, az anyag és a szellem, a bűn és a baj eredetéről s a megváltásról szóltak; tanításukat részben a késői zsidó hagyományok elfajult mende-mondáiból, részint a környező görög világból közéjük szüremkedő görög bölcselet elemeiből vették. Mi sem mutatja jobban Szt. Pál bámulatraméltó éleslátását, mint épen az, hogy ezen egyelőre még kezdetleges tanítások jelentőségét már csirájukban észrevette; alig száz esztendő múlva ugyanis ezek, s a hasonló tanítások hatalmas eretnek-rendszerekké sűrűsödtek, melyeket gnoszticizmus név alatt foglal össze a történelem. – Tanításuk nem szolgálja *az Isten szerint való épülést*, vagyis az üdvösség Isten által megszabott rendjének megvalósítását, s így fáradozásuk teljesen hiábavaló.

* 5. Épen azért Timóteusnak (prédikációjában) meg kell parancsolnia, hogy hagyjanak fel ezekkel a meddő okoskodásokkal; *parancsolatának* célja az legyen, hogy e tévtanítókban szeretetet, s annak szükségszerű előfeltételeit: *tiszta szívet*, vagyis jó szándékot (önzetlenséget), jó, szeplőtelen lelkiismeretet, s őszinte *hitet* gerjesszen. (Egyes magyarázók e sorban nemcsak Timóteus parancsának, hanem általában a keresztény tanításnak, prédikációnak végcélját látják kifejezve, ami azonban lényeges különbséget nem jelent.)

* 7. E tévtanítók *törvénytanítók* akarnak lenni, vagyis tanításukban az ószövetségi törvényre (a tórára) hivatkoznak (valamikor tehát zsidók voltak).

* 8. Igaz ugyan, hogy a *törvény* (az ószövetségi tóra) jó dolog, de csak akkor, ha a *törvény* céljának *megfelelően* alkalmazza azt az ember; a törvény (a tóra) célja az volt, hogy Krisztusra nevelje az embert (V. ö. Gal. 3,24.);

* 9. – aki Krisztushoz elérkezett, annak az *igaz* embernek nincs szüksége többé törvényre, mert az törvény (s így a tóra) kényszere nélkül is megtartja az erkölcsi rendet. Mikor tehát e tévtanítók mindúntalan a törvényt (a tórát) sürgetik, elárulják magukat, hogy ők még hol tartanak. – A vétkek felsorolásánál nagyjából a tízparancsolat gondolatmenetét követi az apostol; minden vétek ellenkezik az egészséges, a lélek erkölcsi egészségét tápláló keresztény *tanítással*,

* 11. – melynek mérővesszője az apostol által hirdetett *evangélium*; utóbbi nem üres fecsegés és bűnök előidézője, mint a tévtanítók tana, hanem a legfőbb boldogságot bíró (és osztó) Isten *dicsőségének* hirdetése.

* 12-17. *Az apostol hálaadása hivatása kegyelmeért*.

* 12. Amikor az apostol a 12. vers végén kiejti e szót: *a reám bízott* evangélium, félbeszakítja az eddigi gondolatmenetet (folytatása a 18. sor), hogy hálát adjon azért a nagy kegyelemért, hogy Krisztus őt e szolgálattal, az evangélium hirdetésével *megbízta*, s arra néki *erőt adott*.

* 13. Pedig ő azelőtt *káromolta* s káromoltatta (v. ö. Csel. 26,11.) Jézus nevét, *üldözte* (v. ö. Csel. 8,3; 9,1; 22,4.) és gyalázta (a görög szöveg szerint: szorongatta) a keresztényeket. Mindazonáltal *irgalmat*, könyörületet lelt (az *Isten előtt* kifejezés a görög szövegben hiányzik), hiszen *hitetlenségében*, *tudatlanul*, nem rosszakaratból (v. ö. Csel. 26,9.) követte el mindezt,

* 14. – sőt valósággal *elárasztotta* őt az Isten kegyelme.

* 15. Így tehát *igaz* szívvel mondhatja, ő maga a tanúság reá, hogy Jézus Krisztus a *bűnösök üdvözítése* végett jött el a

A helyes rend a közösségben: 2,1-6,19

1 Tim 2

Imádság mindenkiért

1 Mindenekelőtt arra kérlek tehát, tartsatok
könyörgéseket, imádságokat, esedezéseket és há-
laadásokat minden emberért: **2** a királyokért és
minden feljebbvalóért, hogy békés és csendes éle-
tet élhessünk, telve istenfélelemmel és tisztesség-
gel. **3** Ez jó és kedves a mi Üdvözítő Istenünk
előtt, **4** aki azt akarja, hogy minden ember üdvö-
züljön és eljusson az igazság ismeretére. **5** Hiszen
egy az Isten, és egy a közvetítő is Isten és az em-
berek között: az ember Jézus Krisztus, **6** aki oda-
adta önmagát váltságul mindenkiért, tanúságot
téve a maga idejében. **7** Emiatt rendelt ő engem
hírnökké s apostollá – igazat mondok, nem hazu-
dom –, a nemzetek tanítójává hitben és igazság-
ban.

Férfiak és asszonyok

8 Azt akarom tehát, hogy a férfiak mindenütt
tisztán emeljék fel kezüket imádságra, harag és vi-
szálykodás nélkül. **9** Ugyanígy az asszonyok is
tisztességes öltözetben, szemérmesen és józanul

világra. (V. ö. Róm. 3,25. Luk. 19,10.) Hiszen a *bűnösök* között ő az első, a legnagyobb (v. ö. Kor. I. 15,8.),

* 16. – ha néki, az *elsőnek*, a legnagyobb bűnösnek megbocsátott Krisztus, meg fog bocsátani mindenkinek, aki *hinni fog* Benne, aki híve lesz.

* 17. A gondolat valósággal himnuszi lendülettel nyer befejezést. E sort az Anyaszentegyház a papok mindennapi imádságában, a breviáriumban, naponkint elmondatja.

* 18-20. *Az apostol bátorságra s bizalomra buzdítja tanítványát*.

* 18. Az apostol visszatér a 12-17 által félbeszakított gondolatra, a tévtanítók ügyére. *Ezt a parancsolatot*, melyről az 5. vers szólott, melynek célja a szeretet, köti az apostol újra Timóteus lelkére. Bátorításul és buzdításul *utal* azokra a *jövendölésekre*, melyek Timóteus felszentelése alkalmából a Szentlélek különös kegyelme (charisma) által ihletett férfiak ajkáról elhangzottak, s amelyek Timóteusra nézve kedvező dolgokat jövendöltek. (Hasonló dolgot beszél el Csel. 13,1-3 Szt. Pálra és Barnabásra vonatkozólag.) Timóteus bízzék *azokban* a jövendölésekben s e vértezetben *harcolja* – e kifejezést Szt. Pál igen szereti, v. ö. Ef. 6,13-17 – a *hit* világánál az örök élet érdekében vívott *jó* (szép) harcot.

* 20. *Himeneusról* s *Alexanderről* vajmi keveset tudunk. Tim. II. 2,17 szintén említ egy Himeneust, ki azt állítja, hogy a feltámadás már megtörtént; szó van (4,14) egy Alexander nevű kovácsról is, ki sok bajt okozott az apostolnak ; lehet, hogy mindkét levél ugyanazokról az emberekről szól az azonos nevekkel. – Ezeket az apostol *átadta a sátánnak*, vagyis kizárta az egyházból (a kifejezésre vonatkozólag lásd Kor. I. 5,5.). E kiközösítés célja, ha lehet, nevelő: hogy *megtanulják*, hogy ne *káromkodjanak*, ne szidják az igaz tanítást s ezáltal az Istent.

* 2,1-15. *A nyilvános istentiszteleten mindenkiért kell imádkozni* (1-8), *az asszonyok tisztességes öltözetben jelenjenek meg* (9-10) *s prédikálniok nem szabad* (11-15).

* 1. Hogy *tehát* Timóteus az apostol által vázolt szellemben (1,5.) megharcolhassa a jó harcot (1,8.), az apostol a következőkben néhány útbaigazítással szolgál. *Mindenekelőtt* a nyilvános istentisztelet néhány (három) kérdését teszi szóvá. Úgy látszik ugyanis, hogy Efeztisban a keresztények a (pogány) feljebbvalókért, akiktől természetesen nem egy kellemetlenséget s üldöztetést kellett elviselniök, valamint általában ellenségeikért (v. ö. 8. vers) nem akartak imádkozni. Ezzel szemben Szt. Pál megkívánja, hogy mindenkiért végezzék el a szokásos imádságokat. Az imádságokat négyféle névvel nevezi meg: valószínűleg megannyi őskeresztény imádságfajta; mi manapság már csak tapogatózva sejtjük, hogy *könyörgéseken* a kérő, az *imádságokon* az általános, az *esedezéseken* a közbenjáró, a *hálaadásokon* a hálaadó imádságokat értették. Imádkozni *minden emberért* kell, keresztényért, zsidóért, pogányért, jóbarátért ellenségért,

* 2. – a *királyokért*, tehát a császárért (akkor Néró!), a *fellebbvalókért*, az állami hivatalnokokért, helytartókért stb. egyaránt. Ez az imádkozásban nyilvánuló *békés és csendes* élet való a keresztényekhez, nem a tekintély megvetése s a viszálykodás. (Egyes magyarázók a sor második felét így értelmezik: azért imádkozzunk a felsőségért, hogy háborúságoktól mentesen élhessünk, hogy ne bántsanak minket.)

* 3. Ez, a mindenkiről megemlékező imádkozás kedves az Isten előtt, mert az Isten is

* 4. – *mindenkit* akar üdvözíteni s ennek előfeltételeként a keresztény *igazság* ismeretére eljuttatni.

ékesítsék magukat, nem bodorított hajjal, aranynyal, gyönggyel és drága ruhával, **10** hanem, amint az az istenfélelmet valló asszonyokhoz illik: jócselekedetekkel.

11 Az asszony csendben tanuljon, teljes alázatossággal. **12** Nem engedem, hogy az asszony tanítson, és a férfi fölé kerekedjék: maradjon csak csendben. **13** Mert Ádámot alkottatott először, Éva azután, **14** és nem Ádámot szedték rá; az asszonyt azonban rászedték, és engedetlenségbe esett. **15** Gyermekek szülése által fog üdvözülni, ha megmarad a hitben, a szeretetben, a szentségben és a józanságban.

* 5. Hiszen *egy Isten* teremtett s tart fenn mindnyájunkat, egy *közvetítőnk,* Megváltónk van mindnyájunknak, aki épen azért ember, épen azért lett emberré, hogy

* 6. – az egész emberiség nevében nyújthasson elégtételt az Istennek, s aki mindenkiért adta oda magát váltságdíjul (v. ö. Gal. 4,5. Kor. I. 6,20: 7,23.) s így *annak idején*, mikor az idők teljessége elérkezett (Gal. 4,4) ő maga lett bizonysága annak, hogy az Isten mindenkit üdvözíteni akar.

* 7. *Evégett*, hogy e nagyszerű igazságot bizonyítsa, tette meg az Isten őt, Pált is apostollá, s küldötte – bármily hihetetlennek lássék is az a zsidóság szűkkeblű felfogása előtt, mely a pogányok megváltását s az üdvösségre való meghivatását elgondolni sem tudta – a pogányok köze, hogy tanítsa őket a hitre s az igazságra. (Az utolsó mondat így is érthető: amit ő, Szt. Pál, hűségesen s meggyőződéssel teljesít is.)

* 8. Épen ezért *mindenült*, hol imádságra, nyilvános istentiszteletre gyűlnek össze a hívek, legyen száműzve minden *harag és viszály* (a felsőséggel s az ellenséggel szemben), hogy az imádság *tiszta* szívből fakadjon. Az imádságot, mint a régi Keleten általában, az őskeresztények *felemelt*, kitárt kezekkel végezték, mint ahogy ma is így imádkozik a pap a szentmisében.

* 9. A második dolog, amit az apostol szóvá tesz, az asszonyok ruházatára vonatkozik; egyesek ugyanis a nyilvános istentiszteleten nem *tisztességen öltözetben* jelentek meg, s így veszélyeztették az istentisztelet fegyelmét. Az apostol nem tiltja az asszonyi ékességeket, azonban megkívánja, hogy azok ne sértsék a *szemérmetességet* s a *józanságot*, vagyis ne vigyék őket túlságba; ilyen értelemben tiltja a *fodorított hajat*, a feltűnő hajviseletet s az ékszereket,

* 10. – az *istenfélő* asszony ne ezekkel, hanem jócselekedeteivel tündököljön.

* 11. A harmadik dolog, amit az apostol szóvá tesz, a tanításra vonatkozik. Az őskeresztény istentisztelet egy részét ugyanis a Szentírás néhány sorának felolvasása s az ehhez fűződő tanítás, prédikáció alkotta. E tanítás az istentiszteletet végző felszentelt elüljárók felügyelete alatt állott, de mint a zsidó zsinagóga-istentiszteletnél, szót kérhettek s taníthattak világiak is. Ezt Szt. Pál az asszony számára megtiltja. (V. ö. Kor. I. 14,35.) Az asszony hallgassa meg a tanítást, *okuljon* belőle, de ne szólaljon fel, s

* 12. – ne kerekedjék ilyenképen a férfi fölé.

* 13. A teremtés sorrendje is tanúsítja, hogy a férfié az elsőség, a vezetés s így a tanítás joga is

* 14. – s a bűnbeesés története is igazolja, hogy az asszony könnyebben megtéveszthető.

* 15. Maradjon hát az asszony (itt a férjes asszonyról van szó; a szüzekről lásd Kor. I. 7,8, 25.) természetes hivatása, a *gyermekek szülése*, az anyaság mellett, s ha egyébként teljesíti keresztény kötelességeit, gyakorolja a *hitet* s a *szeretetet*, törekszik az élet *szentségére* s mindenben *józanságot*, önfegyelmezést tanúsít, prédikálás nélkül is üdvözül. [Egyes értelmezők a mellékmondatot nem úgy értik, hogy az anya maradjon meg ezekben az erényekben, hanem, hogy gyermekei (mint a görög szöveg mondja) maradjanak meg ezekben az erényekben, melyekre anyjuk oktassa őket.]

1 Tim 3

A püspök

1 Igaz beszéd ez: aki püspökségre vágyik, derék dolgot kíván. 2 Éppen azért a püspöknek feddhetetlennek, egyszer nősült férfinak, józannak, megfontoltnak, tisztességesnek, vendégszeretőnek, tanításra alkalmasnak kell lennie. 3 Nem iszákosnak és verekedőnek, hanem szelídnek, nem viszálykodónak és kapzsinak, hanem olyannak, 4 aki házát jól vezeti, fiait engedelmességben és mindenképpen tisztességben tartja, 5 hiszen aki a maga házát nem tudja vezetni, hogy tudná gondját viselni Isten egyházának? 6 Ne legyen újonnan megtért ember, nehogy felfuvalkodjék, és ugyanaz az ítélet érje, mint az ördögöt. 7 A kívül levőktől is jó tanúságot kell kapnia, nehogy gyalázatba és az ördög kelepcéjébe essék.

A diákonus

8 A diákonusok hasonlóképpen tisztességes emberek legyenek, nem kettős nyelvűek, nem a sok bor hívei, nem rút haszonlesők; 9 olyanok, akik tiszta lelkiismerettel őrzik magukban a hit titkát. 10 Először ezeket is próba alá kell vetni, s csak akkor szolgáljanak, ha kifogástalanok. 11 Az asszonyok hasonlóképpen tisztességesek legyenek, nem megszólók, józanok, és mindenben megbízhatóak. 12 A diákonusok egyszer nősült férfiak legyenek, olyanok, akik gyermekeiket és házukat jól vezetik. 13 Mert akik szolgálatukat jól végzik, szép rangot és a Krisztus Jézusban való hitben nagy bizalmat szereznek maguknak.

Az egyház, Isten igazságának oszlopa

14 Azért írom ezeket neked – bár remélem, hogy hamarosan hozzád jutok –, 15 hogy ha késlekedném is, tudd, hogy hogyan kell forgolódnod az Isten házában, amely az élő Isten egyháza, az igazság oszlopa és szilárd alapja. 16 Márpedig nyilvánvalóan nagy dolog a jámborság titka, amely

testben kinyilvánította magát,
a Lélek által igazolást nyert,
bemutatták az angyaloknak,
a nemzetek között hirdették,
világszerte hittek benne,
s fölment a dicsőségbe.

* 3,1-7. *Püspökké csak feddhetetlen s alkalmas ember szenteltessek.*

* 1. A nyilvános istentisztelet kérdései az apostolt önkéntelenül az egyházi hivatalok kérdéseire viszik. Először a *püspökségről* szól. Hogy mit ért püspökségen s püspökön, megmondani igen nehéz dolog. Az őskeresztény egyházközségek szervezetéről ugyanis csak igen kevés s hiányos adat maradt reánk. Annyi bizonyos, hogy az őskereszténység ismerte azt a három szentségi fokozatot, melyet ma püspökségnek, áldozópapságnak (preszbiterátus) s szerpapságnak (diakonatus) nevezünk, – megállapodott, állandóan a következetesen használt elnevezést azonban még nem adott nékik. Mivel pedig püspök annyit jelent, mint felügyelő, preszbiter pedig annyit, mint elüljáró (szószerint annyit, mint vén, v. ö. szenátor), néha ugyanazokat az egyházi elüljárókat, hol püspököknek, hol preszhitereknek nevezték, mint azt épen Efezussal kapcsolatban Csel. 20,17. és 20,18. mutatja, így hát ehelyett a püspök szón a mai értelemben vett püspököt s áldozó-papot egyaránt érthetünk. A püspökség (papság) derék dolog, vagyis szép munkakör. (A latin fordítás szószerint így fordítja: jó dolog, – ami azonban ugyanazt jelenti.) Épen azért, mert a püspökség ilyen szép feladatot jelent, a felszentelendőnek alkalmasnak kell lennie reá. Az apostol 16 tulajdonságot sorol fel, mellyel a felszentelendőnek bírnia kell.

* 2. Legyen *feddhetetlen*, kifogástalan, jóhírű ember. *Egy feleségű férfiú*, vagyis ne olyan, ki felesége halála után (másodszor) megnősült; az őskereszténység ugyanis az özvegygyé lett ember megházasodását megengedett, de kevésbbé erényes dolognak tekintette, mert benne egyfelől az önmegtagadás és önfegyelmezés hiányát, másfelől az elhunyttal szemben bizonyos kegyeletlenség elkövetését látta. Természetes dolog, hogy az apostolnak ezen szava legkevésbbé sem tette a felszentelendő kötelességévé, hogy felesége legyen, hiszen épen Szt. Pál zengte a szüzesség legszebb dicséretét (Kor. I. 7,7. 25-34.), hanem csak azt mondja, ha nős ember, akkor csak egyszer nősült ember legyen. Egyébként kétségtelen tény, hogy a felszenteltek közül igen sokan lemondottak a házasélet örömeiről, noha arra akkor még kifejezett törvény nem volt. – Legyen *józan*, vagyis fegyelmezett, higgadt, megfontolt ember. – Legyen *tisztes és szemérmes* (utóbbi szó a görög szövegben nincs meg), vagyis nem világias viselkedésű. Legyen *vendégszerető*, mert ez abban az időben, amikor fogadók még nem igen vannak, az egyházközségek között pedig sűrű az érintkezés, s vándor hittérítők, úton lévő hívek jönnek-mennek, igen fontos dolog. (V. ö. utasoknak szállást adni.) Legyen *tanításra alkalmas*, mert a tanítás az egyházi szervezet állandósulásával, a Szentlélek különös kegyeim, ajándékainak (a charismáknak) megritkulásával, egyre nagyobb terhet rótt az egyháziak vállára. (V. ö. 5,17. Titus 1.)

* 6. Ne legyen *újonnan megkeresztelt ember* (a görög szöveg szerint: neofita, ami kb. annyit jelent, mint új palánta), mert az könnyen kevély lesz, hogy máris ennyire vitte, nehogy az az ítélet, büntetés érje, mint az ördögöt, ki szintén kevélysége miatt kárhozott el. (Egyesek az utolsó mondatot így értelmezik: nehogy az ördögnek végre kelljen hajtania rajta az Isten ítéletét.)

* 7. A *kívül levők*, vagyis a nem keresztények, se tudjanak róla semmi olyasmit, ami miatt *gyalázhatnák* s amin keresztül az *ördög* őt megközelíthetné s *kelepcébe*, tőrbe csalhatná. (Az utóbbi két sort egyesek így fordítják: Ne legyen újonnan megkeresztelt ember, nehogy felfuvalkodjék s az ellenfél (t. i. egykori hitsorsosai) ítélete alá essék; épen azért

a kívüllevőktől is jó tanúbizonysággal kell bírnia, nehogy gyalázkodó beszédeknek s az ellenfél kelepcéjének áldozatává legyen.)

* 8-13. *Diakónussá csak feddhetetlen s alkalmas ember szenteltessék*.

* 8. A *diakónusokon* az apostol nyilván a szerpapokat érti. Itt csak nyolc olyan tulajdonságot sorol fel, mellyel a felszentelendőknek bírniok kell. *Két nyelvű* az, aki nem egyféleképen beszél, aki kétszínű. *Rút haszon* a nem tisztességes úton szerzett haszon; a diakónusokat, kik az egyházi gyűjteséseket, a szegények segélyezését intézték, a rút haszon vágya könnyen megkísérthette.

* 9. *A hit titka* az, amit csak azok tudnak, akik hisznek, vagyis a hitigazságok, a diakonusjelöltek tehát *tiszta lekiismeretű* (kezű) s hithű férfiak legyenek.

* 10. *Ezeket is ki kell próbálni*, tehát a püspök (pap-) jelölteket is, noha ezt az apostol az előbb (1-7) nem említette.

* 11. Igen vitatott kérdés, kiket ért az apostol itt az *asszonyokon*. A régibb magyarázók a diakónusok feleségeit látták bennük; valószínűbb azonban, hogy e kifejezés a női „diakonusokra" (így Róm. 16,1.), vagy mint a második század elejétől nevezték őket, a diakonisszákra vonatkozik. Ezeket eleinte az idősebb özvegyek soraiból választották s így igen valószínű, hogy ezek az asszonyok azonosok azokkal, akiket az apostol 5,9-16. egyszerűen özvegyeknek nevez.

* 12. A diakónus, ha nős, szintén *egy féleségű*, vagyis egyszer nősült ember legyen. Lásd erről feljebb a 2. vers jegyz.

* 13. Mindez azért fontos, *mert* aki mint diakónus beválik, *szép rangot* szerez magának, vagyis (mint ahogy e szót, már a III. század óta értelmezik) érdemessé teszi magát arra, hogy pappá, sőt esetleg püspökké szenteljék, és *nagy* mértékben tesz szert arra a bizodalomra, melynek alapja nem az emberi kiválóság, hanem a *Krisztus Jézusban való hit*, s amely megadja az embernek a bátorságot a papi (v. püspöki) hivatal gyakorlására.

* 14-16. *Az egyház jelentősége*. E rész gondolatmenete a következő: Az apostol azért írja ezt a levelet, mert az egyház, melynek Timóteus szolgál, igen nagy dolog, mivel igen nagy dolog az az igazság (a hit), melynek az egyház csalatkozhatatlan őre s tanítója.

* 15. *Isten házának*, Isten épületének (v. ö. Kor. I. 3,9.), Isten templomának (v. ö. Kor. I. 3,16; II. 6,16; Ef. 2,20.) egyebütt is nevezi az apostol a híveket, e helyütt azonban e kifejezésben a 3,5. gondolata csendül meg újra: a hívek egy nagy háznak, egy nagy családnak tagjai, melynek ura s atyja az Isten, sáfára pedig a püspök (Timóteus). Ez az Isten háza nagy dolog, mert az *élő*, vagyis az igaz *Isten egyháza*; amint az épület *alapja* és *oszlopai* tartják az egész házat, úgy tartja az egyház az *igazságot*: ő annak egyedüli s csalatkozhatatlan letéteményese.

* 16. Az pedig *nyilvánvaló*, hogy az az igazság amelyet az egyház őriz, vagy más szóval a *jámborság titka* nagy dolog. (*Jámborság titkának* azért nevezi az apostol a keresztény igazságot, mert az a jámbor emberek titka, csak az tudja igazán, aki jámbor életet él). Hogy milyen nagy dolog az Egyház által őrzött igazság (a jámborság titka), azt az apostol a keresztény tanítás lényegének vázolásával bizonyítja; bizonyítékul minden valószínűség szerint az őskereszténység egyik – akkoriban nyilván közismert – himnuszának (énekének) hat sorát szólaltatja meg. A himnusz alanya a görög szöveg tanúsága szerint valamely személy (nem a jámborság titka!), sőt egyes görög szövegek szerint kifejezetten az

Isten; kétségtelen dolog tehát, hogy az egész himnusz az Úr Jézus Krisztusra vonatkozik. *Ő nyilatkoztattatott ki testben* – és az Ige testté lőn (Ján. 1,14.): – *Őt igazolta a Szentlélek* mint Isten fiát, mint Messiást (v. ö. Máté 3,16.) főkép a feltámadás által, Ő *mutattatott* meg az angyaloknak (valószínűleg: mennybemenetele után), Őt *hirdették a pogány* népeknek, a *Benne* való hit terjedt el (fogamzott meg) a régi, nemzetekre korlátozott vallásokkal szemben, *világszerte* s Ő *vitetett* fel *dicsőségesen* a mennybe.

1 Tim 4

Óvás a tévtanítóktól

1 A Lélek azonban kifejezetten mondja, hogy az utolsó időkben egyesek elszakadnak a hittől, a megtévesztés szellemeire és az ördögök tanítására hallgatnak, **2** azokra, akik képmutatóskodva, de lelkiismeretükben megbélyegezve hazugságokat hirdetnek. **3** Ők azt mondják, hogy tilos a házasság, hogy tartózkodni kell egyes ételektől, holott azokat azért teremtette Isten, hogy hálát adva élvezzék őket a hívek, azok, akik megismerték az igazságot. **4** Mert Isten minden teremtménye jó, és semmi sem elvetendő, amit hálaadással vesz magához az ember, **5** mert szentté lesz Isten igéje és az imádság által.

Utasítások Timóteusnak

6 Ha ezt tárod a testvérek elé, Krisztus Jézus jó szolgája leszel. A hitnek és annak az igaz tanításnak igéivel táplálkozol, amelynek követője lettél. **7** Hagyd a képtelen és vénasszonyos meséket, a jámborságban gyakorold magadat. **8** Mert a test gyakorlatoztatása kevés dologra jó: a jámborság azonban mindenre hasznos, mert hordozza a jelen és a jövendő élet ígéretét. **9** Igaz beszéd ez, és minden hitelre méltó! **10** Hiszen azért fáradozunk és küzdünk, mert remélünk az élő Istenben, aki Üdvözítője minden embernek, különösen a híveknek. **11** Ezt parancsold, ezt tanítsd!

12 Senki meg ne vessen téged ifjú korod miatt, de légy is példaképe a híveknek beszédben, viselkedésben, szeretetben, hitben, tisztaságban. **13** Amíg odamegyek, fordíts gondot az Írás felolvasására, az intésre és a tanításra. **14** Ne hanyagold el a benned levő kegyelmi ajándékot, amelyet a jövendölés alapján a presbiterek kézföltétele által kaptál. **15** Ezekre a dolgokra legyen gondod, ezeknek szenteld magad, hogy haladásod nyilvánvaló legyen mindenki előtt. **16** Vigyázz magadra és a tanításra! Légy állhatatos ezekben, mert ha ezt teszed, üdvözíted magadat is, meg azokat is, akik hallgatnak téged.

* 4,1-10. *A tévtanítók állal hirdetett önsanyargatás hiábavaló oktalanság* (1-5.), *csak az igaz jámborságnak van értéke.* (6-10.)

* 1. Ámbár tehát az egyház s a hit (mint 3,14-16. láttuk) ilyen nagy dolog *mindazonáltal* támadnak tévtanítók; ám ez ne zavarjon meg senkit, hiszen ezt a *Szentlélek* az ő különös kegyelmi ajándéka (charisma) által ihletett férfiak (keresztények) ajka által előre megjövendöltette. *Utolsó időkön* az apostoli korban az Úr Jézus Krisztus mennybemenetelétől az utolsó ítéletig terjedő időszakot értették; így hát e kifejezés akár az apostol korára, akár az utána következő időkre vonatkoztatható. Egyes értelmezők épen azért az itt említett tévtanítókat a jövendő idők embereinek vélik, mások, talán valószínűbben, az apostollal egy időben élő embereknek tekintik, ugyanazoknak, kiknek képtelen meséiről az apostol a levél elején (1,3-4.) szólott. E tanítókat az apostol a *megtévesztés szellemeinek* nevezi, mert megtévesztik a hívőket, tanításuk az *ördögök tanítása*, mert nem az Istentől, hanem a gonosz lelkektől való;

* 2. – amit mondanak *hazugság*, bár *képmutatóskodva*, az igazság s a szentség látszatával adják elő, de épen ez a hazug képmutatás bélyegzi meg őket – mint a gonosztevőt a homlokára sütött bélyeg – persze csupán lelkiismeretükben.

* 3. Amint a későbbi hasonló szellemű (gnosztikus) tanításokból ezeknek a tévtanítóknak a tanítására visszakövetkeztethetünk, úgy látszik tanításuk alapgondolata az, hogy az anyag (a test) önmagában véve rossz, minden rossznak (bűnnek) foglalata s eredője; épen azért az embernek az anyagot valósággal üldöznie, sanyargatnia kell. Ezért *tilos a házasság*, mert ez csak szaporítja az anyagot s így a rosszat, viszont az önmegtartóztatás az anyagnak, minden rossz eredőjének sanyargatását jelenti. (Nem lehetetlen, hogy ugyanezek a házasságon kívüli kicsapongásokat megengedték, azon ürügy alatt, hogy azok – romboló hatásuknál fogva – ugyancsak az anyag (a test) sanyargatására, üldözésére szolgálnak; mindenesetre feltűnő, hogy az Apokalipszis idejében, tehát kb. 30 évvel később, az ilyen törekvések egyik főfészke épen Efezus. V. ö. Jel. 2,6.) – Ugyancsak az anyag sanyargatását célozta különböző *ételek* (főkép a hús) tilalma, melyet nyilván az ószövetségi ételtörvények hatása alatt hirdettek. (A kereszténység is ismeri s becsüli a házasságról való lemondás s az ételektől való megtartóztatás gondolatát, mindez azonban a kereszténységben nem azt jelenti, hogy mindezek önmagukban véve rosszak, hiszen a házasság szentség s a hús pl. közönséges csütörtökön megengedett, pedig ha önmagukban volnának rosszak, mindig tilosak lennének. A kereszténység szerint az anyag önmagában véve közömbös valami; erkölcsi értékét aszerint nyeri, miként él vele az ember. A keresztény önmegtagadás erkölcsi célja épen az, hogy az ember megtanuljon az anyaggal erkölcsileg helyesen élni, s hogy a megengedett dolgokról való lemondás által megszerezze magának azt az erőt, mely az élet kísértéseinek legyőzésére s az erkölcsi rend betartására szükséges.)

Nyilvánvaló, hogy e tévtanítók más dolgokat is kívántak, az apostol azonban csak e kettőt említi, s csupán az ételekre vonatkozólag cáfolja őket. A *hívő*, az igaz keresztény ember, aki megismerte az igazságot, ne törődjék az ilyen tévtanításokkal, hanem csak *adjon hálát*, vagyis végezze el az asztali áldást, az evés előtti imádságot s (ha egyéb szempontok nem gátolják) fogyassza el egész nyugodtan azt, amit a tévtanítók tiltanak. Hiszen a teremtéstörténet igazolja, hogy az Isten az *ember élvezetére*, használatára teremtette az ételeket (v. ö. Móz. I. 1,29. és 9,3.) és hogy

* 4. – az Isten *minden teremtménye jó*. (V. ö. Móz. I. 1,31.)

* 5. Így tehát az *Isten igéje* s az *imádság* által, vagyis az asztali áldás elmondása után minden étel *szent*, vagyis minden további nélkül élvezhető, elfogyasztható. Az asztali áldást *Isten igéjének* nevezi az apostol, nyilván azért, mert az őskereszténység asztali áldása legalább is részben *Isten igéjéből*, a Szentírás szavaiból állott.

* 7. *A képtelen* – a görög szerint szentségtelen – s *vénasszonyos meséken* valószínűleg a tévtanítók imént vázolt tanítását kell értenünk. (Egyes értelmezők, kik az itt említett tévtanítókat a jövendő idők embereinek tekintik, ehelyütt új szakaszt kezdenek s e kifejezésekel csupán az 1,4-ben említett tanításokra vonatkoztatják.) Hogy mit kell értenünk itt (s a 8. Versben) a *gyakorláson* sokat vitatott kérdés. Egyesek úgy vélik, hogy az apostol a testedző gyakorlatokat állítja szembe a jámborság mondhatni lélekedző gyakorlataival: a testgyakorlat keveset ér, mert csak a testet edzi, az pedig múlandó; a jámborság azonban a lélek boldogságát biztosítja itt és túl, az örökkévalóságban. Mások – nem alap nélkül – úgy gondolják, hogy a testi gyakorlás a tévtanítók által hirdetett, pusztán külsőséges, testi sanyargatásokat jelenti; ezek kevésre hasznosak: velük ugyancsak nem sokra megy az ember, míg a keresztény jámborság cselekedetei lelki boldogságot biztosítanak itt és túl.

* 9. A jámborságnak ez az ígérete *igaz*,

* 10. – hiszen ezért *fáradozunk* (az apostol és társai) az apostoli munkában, ezért *szidalmaznak minket* (a görög szöveg szerint: viaskodunk), mivel ennek az ígéretnek a teljesülését *reméljük* az *élő* – igaz – *Istentől*; reméljük pedig annál is inkább, mert az Isten mindenkit *üdvözíteni akar*, amint az az Isten üdvözítő akaratára már megtért *híveken különösen* látszik.

* 11-16. *Timóteus hirdesse az igaz tanítási, s mint ember és püspök valósítsa meg azt önmagán*.

* 12. Timóteus ezidőtájt mintegy 35 esztendős lehetett, s így az egyházközség idősebb tagjai ifjúsága miatt úgy látszik nem mindenkor adták meg neki a köteles tiszteletet. Ez ellen Szt. Pál tiltakozik, egyszersmind azonban inti Timóteust, hogy *példás*, erényes életével vívja ki magának hívei tiszteletét.

* 13. Ehhez tartozik többek közölt – részletesebb utasításokat majd akkor ad az apostol, ha *odamegy* – a hivatali kötelmek pontos s odaadó teljesítése: a *felolvasás*, vagyis az istentiszteletnél – a zsidó zsinagógaistentisztelet módjára (v. ö. Luk. 4,16. Csel. 13,15.) – egy szentírási részlet felolvasása vagy felolvastatása, s az ehhez fűződő erkölcsi intés és oktató *tanítás*.

* 14. Egyszóval *ne hanyagolja el*, ne hevertesse parlagon azt a *kegyelmet*, vagyis azt a kegyelmi ajándékot, mely püspöki hivatala gyakorlásának alapja, s mely néki felszentelésekor *adatott*. E felszentelést Tim. II. 1,6. kifejezett tanusága szerint az apostol, Szt. Pál maga végezte és pedig – mint ma is – kézfeltétel által; e helyütt az apostol e felszentelés két kísérő körülményéről emlékezik meg: Timóteust e felszente-

lésre a Szentlélek különös kegyelmi ajándéka (charisma) által ihletett férfiak jövendölése ajánlotta (v. ö. 1,18.) s a *preszbiterium*, vagyis az (efezusi. felszentelt) egyházi elöljárók testületének jóváhagyó *kézfeltétele kísérte*. (Egyesek a jövendöléseken a felszentelés szavait értik.)

* 15. Ha Timóteus mindezt teljesíti, *haladása* az erényekben való öregbedése nyilvánvaló lesz s így fiatalsága ellenére is becsülni fogják.

* 16. Legyen tehát gondja *magára*, vagyis magánéletének feddhetetlenségére s a *tanításra*, vagyis hivatali kötelmeinek teljesítésére, elsősorban a hit tisztaságának megőrzésére; e két dologban legyen állhatatos.

1 Tim 5

1 Az öreget ne korhold, hanem buzdítsd, mint atyádat; a fiatalabbakat mint testvéreidet, **2** az idős asszonyokat, mint anyádat, a fiatalabb nőket, mint lánytestvéreidet, teljes tisztasággal.

Az özvegyek rendje és feladata

3 Az özvegyasszonyokat, ha igazán özvegyek, tiszteld. **4** Ha pedig valamelyik özvegyasszonynak fiai vagy unokái vannak, tanulják meg elsősorban a maguk házát vezetni és szüleik szolgálatára lenni, mert ez kedves dolog Isten előtt. **5** Az az özvegy pedig, aki igazán özvegy és elhagyatott, bízzék Istenben, s tartson ki éjjel-nappal az imádságban és a könyörgésben, **6** mert az, aki kicsapongó, élő halott. **7** Ezt parancsold hát nekik, hogy feddhetetlenek legyenek. **8** Aki pedig övéinek, főképpen házanépének gondját nem viseli, megtagadta a hitet, s rosszabb a hitetlennél.

9 Az özvegyek sorába csak olyant kell választani, aki legalább hatvanéves, aki csak egy férfi felesége volt, **10** s akinek jótetteiről tanúskodnak; aki gyermeket nevelt, vendégszerető volt, a szentek lábát mosta, és segített a nyomorúságban sínylődőkön; aki minden jócselekedetet gyakorolt. **11** A fiatalabb özvegyeket utasítsd vissza, mert ha Krisztus ellenére átadják magukat az érzékiségnek és férjhez akarnak menni, **12** akkor büntetést vonnak magukra, mert az első hűséget megszegték, **13** ezenkívül kerülik a munkát, megszokják, hogy házról házra járogassanak, éspedig nemcsak a munkát kerülve, hanem pletykálkodva, kotnyeleskedve, olyanokat beszélve, amiket nem kellene. **14** Azért tehát azt akarom, hogy a fiatalabbak menjenek csak férjhez, szüljenek gyermekeket, vezessék a háztartást, és ne adjanak alkalmat az ellenfélnek a gyalázkodásra. **15** Néhányan már visszaszegődtek a sátánhoz! **16** Ha valamelyik hívő asszonynak özvegyei vannak, lássa el őket, ne terheljék azok az egyházközséget, hogy az a valóban özvegyeket segíthesse.

* 5,1-8. *A hívekkel szeretettel kell bánni*.

* 1-2. Az apostol néhány szóval a hívek valamennyi lehetséges csoportját felsorolja, minthogy a lelkipásztori intést minden korú s nemű hívőnek alázattal kell fogadnia, a lelkipásztortól azt követeli, hogy kerülje a durvaságot s – nőkkel szemben – a bizalmaskodást. Az özvegyekről (3-8.) behatóbban szól. E részt kétféleképen lehet értelmezni. Ha t. i. pusztán erkölcsi értelemben vesszük (ami a latin fordításnak jobban megfelel), akkor az apostol azt mondja: az *igazán özvegy* – tehát nem bujálkodó – özvegyeket tisztelni kell, ha vannak gyermekei, foglalkozzék azokkal s legyen *viszontszolgálatára* szüleinek (kikhez mint özvegy visszatért); ha nincs senkije, éljen a jámborságnak (az apostol szemmellátható lag Anna példájára céloz, v. ö. Luk. 2,37.), mert ha bujálkodik, élőhalott; ha övéinek, gyermekeinek s háznépének, vele lakó rokonainak, talán elsősorban szüleinek gondját – a 4. vers szerint – nem viseli, *megtagadja* a *hitet*, mely néki mindezt kötelességévé teszi s így rosszabb, mint a keresztény erkölcs parancsait nem ismerő *hitetlen*. – Az egész részt azonban (főkép a görög szöveg alapján) más értelemben is vehetjük. Tudjuk ugyanis, hogy az őskereszténység igen fontos dolognak tekintette az özvegyek gyámolítását s arról intézményesen is gondoskodott (v. ö. Csel. 6,1-6; 9,36-39. Jak. 1,27.), e szó *tiszteld* pedig az anyagi támogatásra is vonatkozhatik. (V. ö. honorárium, tiszteletdíj.) Így a következő gondolatmenetet nyerjük: aki *igazán özvegy*, akinek nincs senkije, azt az egyházközségnek támogatnia kell; akinek fiai vagy unokái vannak, (a görög szöveg szerint:) azok (a gyermekek s az unokák) tanulják meg, hogy elsősorban saját házuk (özvegy anyjuk vagy nagyanyjuk) iránt tanúsítsanak kegyeletet, s fizessék vissza szüleiknek (özvegy anyjuknak vagy nagyanyjuknak) azt, amit azok tettek velük, vagyis tartsák el őket; akinek nincs senkije és derék asszony, azt támogassa az egyházközség; aki azonban bujálkodik, az az egyházközség előtt halott, ne kapjon semmit; ha valamelyik keresztény ember övéinek, vagyis családjának s háznépének, vagyis nála éldegélő özvegy anyjának vagy nagyanyjának gondját nem viseli, őket el nem tartja, megtagadja a hitet, mely ezt néki kötelességévé teszi.

* 9-16. *Özvegyasszonyul az egyház szolgálatába csak feddhetetlen, alkalmas özvegyet kell felvenni.*

* 9. Az özvegyekre vonatkozó parancsolatok az apostol figyelmét szinte önkéntelenül is az egyházi szolgálatban álló özvegyek ügyére terelik. E részben t. i. olyan *özvegyekről* szól, akiket az egyház a betegek, az árvák, a szegények gyámolítására, sőt részben a nők oktatására (s keresztelésére) alkalmazott. Felszentelve – a szó szoros értelmében – természetesen nem voltak. Úgy látszik különben itt ugyanazokról van szó, akikről az apostol már fennebb (v. ö. 3,11. s jegyz.) megemlékezett s akiket ekkor még diakónusoknak

A presbiterek

17 A tisztüket jól végző presbitereket kétszeres tiszteletre tartsák méltóknak, főképpen azokat, akik az igehirdetést és a tanítást végzik, **18** mert azt mondja az Írás: *»A nyomtató ökörnek ne kösd be a száját«* **{MTörv 25,4}**, és: *»Méltó a munkás a maga bérére«* **{Mt 10,10}**. **19** Presbiter ellen ne fogadj el vádat, *csak két vagy három tanú vallomása alapján* **{MTörv 19,15}**. **20** A vétkeseket valamennyiük előtt fedd meg, hogy a többiek is elrettenjenek. **21** Kérve kérlek Istenre, Krisztus Jézusra, a választott angyalokra, tartsd be ezt előítélet nélkül, és részrehajlásból ne tégy semmit sem. **22** A kezedet elhamarkodva fel ne tedd senkire, hogy ne legyen részed idegen bűnökben. Őrizd meg magadat tisztán.

Intelmek

23 Ezután ne csak vizet igyál, hanem élj egy kis borral is a gyomrod és gyakori gyengélkedéseid miatt. **24** Egyes emberek bűnei nyilvánvalók már az ítélet előtt is, másokéi csak az után; **25** éppígy nyilvánvalók a jótettek is; s mégsem azok, nem maradhatnak elrejtve.

(Róm. 16,1.) később diakonisszáknak neveztek. (Pusztán megemlítjük, hogy vannak értelmezők, akik ezeket a sorokat is az egyház által segélyezett – lásd 3-8. – özvegyekre vonatkoztatják.) Ezekkel szemben az apostol 7 követelményt állít fel. A *hatvanadik* évet az apostol a szomorú tapasztalatok miatt (v. ö. 11-14.) kívánja meg. *Egy férfiú felesége* egy férfiú özvegye az, aki csak egyszer ment férjhez, első özvegységében van; v. ö. 3,2. s jegyz.

* 10. A *gyermeknevelés*hez az özvegynek hivatása miatt kellett értenie; nem következik azonban, hogy az özvegynek ezt saját gyermekei nevelése által kellett megtanulnia. Olyannak kellett lennie, aki míg bírta, vendégszerelő volt: az úton levő híveknek, vándor hittérítőknek szállást adott (v. ö. 3,2. s jegyz.) s a hozzá betérő *szenteket*, azaz kereszténye-ket (v. ö. Csel. 9,13. jegyz.) szívesen fogadta s a keleti szokásokhoz híven *lábukat megmosta* (v. ö. Luk. 7,36. Ján. 13,4.), a testi-lelki nyomorúságban levőkön segített, szóval ha minden jóban buzgólkodott.

* 11. Hatvan évnél *fiatalabb* özvegyeket vissza kell *utasítani*, nem szabad felvenni az egyházi szolgálatba, mert ha Krisztus ellenére, vagyis annak dacára, hogy mikor Krisztus szolgálatába léptek, tudták, hogy férjhez menniök (s hivatásukat otthagyniuk) többé nem szabad, férjhez kívánkoznak,

* 12. – megszegik a Krisztusnak (talán fogadalommal is) ígért *hűséget*, s így csak maguknak ártanak.

* 14. *Azért tehát* – ámbár önmagában véve Kor. I. 7,8. 40. szerint az önmegtartóztatás az özvegyre nézve is jó, erényes dolog – aki magát megtartóztatni nem akarja, *az menjen férjhez*, s ne lépjen az egyház szolgálatába, nehogy az ellenfél, a nemkeresztények előtt viselkedésükkel s hűtlenségükkel szégyent, gyalázatot hozzanak a kereszténységre. A 16. vers értelmezése, sőt szövege is kétséges. A legjobb görög szövegek szerint arról van szó, hogyha *valamely hívő asszonynak* özvegyei vannak, tartsa el azokat; kérdés azonban ki ez a hívő asszony ? Egyesek úgy vélik, hogy az egyházi szolgálatban álló özvegyekről (diakonisszákról) van szó: az ilyen tartsa el özvegyasszony rokonait, s ne akarja eltartatni az egyházzal. Mások – újabban – úgy gondolják, hogy a hívő asszony kifejezés olyan gazdag keresztény nőre vonatkozik, ki (buzgóságból) az egyházi szolgálatban levő özvegyeket házába befogadta s számukra ott amolyan otthonfélét rendezett be; ettől azt kérné az apostol, hogyha lehetséges, lássa el az összes nála levő ilyen özvegyeket (diakonisszákat), hogy az egyháznak semmi gondja se legyen reájuk. – Mivel végül a görög szövegek egy részében nemcsak a hívő asszonyokról, hanem kifejezetten a hívő férfiakról is szó van, egyesek e sort egész általánosságban értelmezik: ha valamely hívőnek (férfiúnak, asszonynak) özvegyasszony rokonai vannak, tartsa el őket, ne akarja, hogy az egyházközség tartsa el, mert akkor nem jut azoknak, akik igazán rászorulnak.

* 17-25. *A preszbiterek ellátása* (17-18.), *fegyelmi ügyei* (19-21.) *s megválogatása* (22-25.).

* 17. A. *preszbiterekről* lásd 3,1. jegyz. – Kötelességük elsősorban azoknak a szent cselekményeknek a végzésében állott, melyeket fel nem szentelt emberek nem végezhettek. *Igehirdetéssel* és *tanítással*, melyet ekkoriban még részben világiak, főképen a Szentlélek különös kegyelmie által ihletett emberek is végezhettek (v. ö. 2,11. jegyz.) csak a kiválóbbak foglalkoztak. *A megtiszteltetés*, mely az apostol szerint az ilyeneknek jár, az erkölcsi tiszteleten felül anyagi szolgáltatásokat, ellátást is jelent. (V. ö. 5,3.) Hogy itt épen az utóbbin van a hangsúly, mutatja a két idézet.

* 18. Az egyik az ószövetségi *Szentírásból* (Móz. V. 25,4.) való; a régi Kelet cséplés helyett nyomtalan, vagyis a szérűn kiteregetett gabonán állatot járatott, hogy patájával (később a nyomtatószánnal) kinyomja a szemet a kalászból; embertelenségnek s igazságtalanságnak számított, bekötni az ilyen állat száját, hogy egy pár szál gabonát fel ne kaphasson. – A másik idézet benne van a harmadik evangéliumban (Luk. 10,7.) is; mivel Szt. Pál az első idézet előtt az *Írásra* hivatkozik, sokan ügy vélik, hogy itt is az írott evangéliumot idézi; mások úgy gondolják, hogy ez az idézet a szóbeli evangéliumból, a keresztény tanításból való. Az kétségtelen, hogy Szt. Pál előtt az ószövetségi Szentírásból vett idézet teljesen egyenlő értékű az újszövetségi idézettel.

* 19. A preszbiterek fegyelmi ügyeire vonatkozólag arra inti az apostol Timóteust, hogy ne adjon hitelt minden Alaptalan vádaskodásnak, melynek a preszbiterek oly könnyen ki vannak téve, hanem tartsa be a bírói eljárás (ószövetségi) törvényeit. (V. ö. Móz. V. 19,15. Máté 18,16.)

* 20. A tényleg vétkes preszbitert feddje meg az összes preszbiterek, a preszbiterium (v. ö. 1,3. jegyz., 4,14. jegyz.) előtt.

* 21. E dologban előítéletnek, ellenszenv s rokonszenvnek, személyválogatásnak helye nincsen.

* 22. A *kézföltételre*, vagyis a felszentelésre vonatkozólag az apostol megfontoltságot ajánl, mert a méltatlan preszbiter *bűneiért* az elhamarkodott felszentelés révén Timóteust felelősség terheli. Már pedig a püspök legyen mindenben példakép: őrizze meg magát tisztán, feddhetetlenül.

* 23. De azért az egészséget nem szabad elhanyagolni: csak igyék egy kis *bort* is, ne csupán vizet; ezt annál kevésbbé vetheti valaki (a 4,3. eretnekei) a szemére, mivel azt *gyomra*, gyomorbaja s gyengélkedései, gyengeségből származó rosszullétei miatt orvosságként veszi. (E sor a levél valódiságának legékesebben szóló bizonyítéka, hisz ha a levél nem tényleg Timóteusnak szólna, kinek jutna eszébe – Timóteus halála után – néki ilyen tanácsot adni!)

* 24. A felszentelés megfontoltsága (22. v.), a felszentelendők szorgos megválogatása annál is inkább szükséges, mivel nem minden embert lehet egyhamar kiismerni: vannak, akiknek *bűnei nyilvánvalók*, úgy hogy nem is kell megvárni, míg az illető az ítélet elé kerül, máris tudja őket mindenki; de vannak olyanok is, kiknek bűnei csak szorgos vizsgálat után, az ítélet kimondásakor lesznek ismeretesekké;

* 25. – épígy van a jócselekedetekkel is: azok is részben eleve nyilvánvalók, részben máskép áll velük a dolog, vagyis nem nyilvánvalók: s szorgos vizsgálatra van szükség, hogy megállapíthatók legyenek.

1 Tim 6

A szolgák

1 Akik járomba vannak fogva, a rabszolgák, tartsák urukat minden tiszteletre méltónak, hogy ne káromolja senki az Úr nevét és a tanítást. 2 Akiknek hívő uruk van, ne vegyék őket kevésbé komolyan, azzal az ürüggyel, hogy testvérek, sőt, éppen azért szolgáljanak nekik jobban, mert hívők, a szeretet és a jótetemények részesei.

Óvás a tévtanítástól és a kapzsiságtól

Ezeket tanítsd, ezekre ints! 3 Aki másként tanít, s nem tartja magát a mi Urunk Jézus Krisztus

* 6,1-2. *A rabszolgáknak engedelmeskedniük kell.*

* 1. A rabszolgaság elvileg *járom*: vagyis nem emberhez méltó állapot. Ám a kereszténység nem lázong, s így a rabszolgáknak nem szabad – mint azt úgy látszik megkísérelték – az engedelmességet megtagadniok. (V. ö. Kor. I. 7,21; Filem. 14,21.) – (Mellékesen megjegyezve, ha a kereszténység a rabszolgaságot egy csapásra megszüntette volna, a világtörténelemben páratlan gazdasági válságot idézett volna elő, mivel a rabszolgák millióinak megélhetését s elhelyezkedését biztosítani nem tudta volna. Épen azért a fennálló rend épségben hagyása mellett arra törekedett, hogy az urak s a rabszolgák lelkületét változtassa meg, hogy ezáltal ez embertelen intézménynek csupán a neve maradjon meg mindaddig, míg az is eltörölhető leszen.) Ezt az engedelmességet nem szabad megtagadni a pogány *uraktól* sem, már csak azért sem, hogy *ne káromoltassék az Úr neve* s a

egészséges igéihez és az istenfélelemmel összhangban levő tanításhoz, 4 az önhitt, nem tud semmit, a szőrszálhasogatás és a szócséplés betege, ebből pedig irigykedés, veszekedés, káromlás, rosszakaratú gyanúsítás fakad, 5 a megbomlott elméjű, az igazságtól megfosztott, az istenfélelmet nyerészkedésnek tekintő emberek torzsalkodása.

6 Az istenfélelem természetesen nagy nyereség, ha megelégedés kíséri. 7 Mert semmit sem hoztunk magunkkal a világra, és el sem vihetünk semmit. 8 Ha tehát van ennivalónk és ruházatunk, elégedjünk meg azzal. 9 Mert akik gazdagok akarnak lenni, kísértésbe esnek, kelepcébe, sok haszontalan és káros kívánságba, amelyek pusztulásba és romlásba döntik az embert. 10 Minden bajnak gyökere ugyanis a kapzsiság: jó néhányan, akik hozzá szegődtek, eltévelyedtek a hittől, és sok gyötrelmet okoztak maguknak.

Timóteus buzdítása

11 De te, Isten embere, menekülj ezektől a dolgoktól: igazságosságra, vallásosságra, hitre, szeretetre, béketűrésre, szelídségre törekedj. 12 Harcold a hit jó harcát, szerezd meg az örök életet, amelyre meghívást kaptál, s amelyre számos tanú előtt letetted az igaz hitvallást. 13 Megparancsolom neked Isten előtt, aki mindenkit éltet, és Krisztus Jézus előtt, aki Poncius Pilátus alatt tanúságot tett igaz hitvallással: 14 tartsd meg a parancsot szeplőtelenül, feddhetetlenül a mi Urunk Jézus Krisztus eljöveteléig, 15 amelyet meg fog mutatni annak idején a boldog és egyetlen Hatalmasság, a királyok Királya, az urak Ura, 16 aki egyedül birtokolja a halhatatlanságot, aki megközelíthetetlen világosságban lakik, akit senki ember nem látott és nem láthat, akinek dicsőség és örök hatalom! Ámen!

Tanács a gazdagoknak

17 E világ gazdagjainak hagyd meg, hogy ne legyenek fennhéjázók, ne bizakodjanak a csalóka gazdagságban, hanem az élő Istenben, aki bőségesen megad nekünk mindent, amire szükségünk van; 18 hogy legyenek jótékonyak, jócselekedetekben gazdagok, szívesen adakozzanak, osztogassanak, 19 és gyűjtsenek maguknak gazdag, jó alapot a jövendőre, hogy elnyerjék az igaz életet.

Befejezés 6,20-21

20 Timóteus! Őrizd meg a rád bízott kincset, kerüld a profán, újdonsághajhászó fecsegést, az álságos »ismeret« ellenvetéseit, 21 amelyet némelyek hangoztatnak, és ezáltal letértek a hit útjáról.

A kegyelem legyen veled!

tanítás, vagyis hogy ne gyalázzák emiatt a kereszténységet s azon át az Istent.

* 2. De nem szabad megtagadni azt a hívő, a keresztény uraktól sem, azon ürügy alatt, hogy azok a hitben testvérek s így Isten előtt rabszolgáikkal egyenlők; sőt épen azért kell jobban szolgálni őket, mert hívők, keresztények, *szeretettek*, vagyis mint hittestvéreket, szeretet illeti őket (mások szerint: mert az Isten előtt, mint hívők, kedvesek, szeretettek) s a jótéteményben részesek, vagyis mint hívők, mindenkivel (s így rabszolgáikkal szemben is) jót cselekszenek (mások szerint: mert részesei az Isten jótéteményének: a hitnek s az üdvösség eszközeinek).

* 2b-16. *A tévtanítók vagyonra törekszenek: az Isten embere legyen megelégedett s erényekre törekedjék*.

* 3. Minden valószínűség szerint e helyütt ismét ugyanazokról a tévtanítókról van szó, akikről az apostol 1,3-7. és 4,1-7. szólott. Tanításuk nem *egészséges* (v. ö. 1,10.) s nem nyilvánul *jámborságban*, nem párosul jámbor élettel (v. ö. 1,8-10; mások szerint: nem vezet jámborságra).

* 4. Az illetők szőrszálhasogatás (v. ö. 1,4.) és szóharc betegei; e két dolog *eredménye irigykedés*, *veszekedés*, *káromlás* (szidalmazás) s *rosszakaratú gyanúsítás* az ellenféllel, az igaz hívő keresztényekkel szemben,

* 5. – meg az az állandó torzsalkodás, melyet ezek a – tanításuk tanúsága szerint – *megbomlott elméjű* a keresztény *igazságtól megfosztott*, a jámborságot, a jámbor életre való oktatást, jövedelmi forrásnak, üzletnek tekintő emberek véghezvisznek. – Egyes görög szövegek e mondat után hozzáfűzik: Tartsd távol magadat az ilyenektől.

* 6. A *jámborság igenis jövedelmi forrás,* de természetfeletti értelemben, mintahogy 4,8. olvastuk: bírja a jelen s a jövendő élet ígéretét. Az igazi jámborsággal azonban a vagyon hajhászása nem fér össze: azt megelégedésnek, megelégedettségnek kell kísérnie.

* 7 A vagyonhajhászásnak nincs is értelme: mintahogy születésünkkor nem hoztunk magunkkal semmit, úgy nem is viszünk el halálunkkor semmi földet, kincset,

* 8. – *elégedjünk* meg hát a szükségesekkel.

* 9. Sőt a vagyonhajhászás veszedelmes is: az embert könnyen arra *kísérti*, hogy tisztességtelen úton keresse a meggazdagodást, s mindenféle haszontalan és káros (a görög szöveg szerint: oktalan) kívánságot ébreszt.

* 10. Így hát a *kapzsiság* (a görög szöveg szerint: a pénz szeretete) *mindenféle bajnak* (egyik) gyökere; bizonyság reá a tapasztalat: emiatt már sokan eltévelyedtek a hittől (a görög kifejezés értelme: letértek a hit helyes útjáról) s sok *gyötrelmet* elsősorban lelkiismeretfurdalást szereztek maguknak. (A görög szöveg szerint: sok gyötrelemmel döfték át magukat.)

* 11. *Az Isten embere*, vagyis Tim. II. 3,17. tanúsága szerint: a keresztény ember – itt a kifejezés erősebb hangsúlyozásával elsősorban Timóteus – ne a vagyonra, hanem az erényes életre törekedjék.

* 12. *Harcolja* meg a *hit* világánál az örök életért folyó jó, azaz nemes harcot (v. ö. 1,18; Ef. 6,1.5-17.), mintahogy a bajvívó (az atléta) a versenypályán a győzedelmi koszorúért (v. ö. Kor. I. 9,25.), úgy küzdjön ő az örök életért, melyre, mikor kereszténnyé lett. Isten kegyelméből hivattatott, s amelyre püspökké szentelésekor (mások szerint megkeresztelkedésekor) letette a szép *hitvallást*, és pedig számos tanú, vagyis a felszentelésnél jelenlevő preszbiterium (v. ö. 4,14.) s hívek (mások szerint a keresztségnél jelenlevő hívek) előtt.

lyek elfogadtak, és a hittől elszakadtak. Kegyelem veletek!

* 13. *Az Isten* előtt, ki *mindeneket éltet*, tehát az örök életet is adja és Jézus Krisztus előtt, ki Poncius Pilátus idejében (Kr. u. 26-36) szenvedése és halála által *tanúskodott* azon szép hitvallás mellett, melyet Timóteus az örök életre vonatkozólag letett, parancsolja az apostol, hogy

* 14. – tartsa meg Timóteus a *parancsolatot*, vagyis mindazt, amit néki az apostol főkép a hitre nézve parancsolt, mindaddig, míg – ha az Isten úgy akarja, hogy Timóteus azt megérje — *el nem jő Krisztus* az utolsó ítéletre. Az őskereszténység, mintahogy azt nekünk is tartanunk kell, minden pillanatban lehetségesnek tartotta Krisztus eljövetelét az utolsó ítéletre; az apostol nem biztosítja Timó-teust, hogy ezt ő megéri,

* 15. – ellenben ünnepélyes hangon biztosítja, hogy a kereszténységnek ez az alapigazsága, mely felett egyesek már azidőben is gúnyolódtak (Pét. II. 3, 4.) *annak idején* teljesedni fog, mert *megmutatja*, teljesíti azt az Isten. Isten nevét az apostol nem mondja ki, hanem csak körülírja, és pedig úgy lehet, ismét (v. ö. 3,16.) valamely őskeresztény himnusz szavaival. Ő a boldog (v. ö. 1,11.) és egyetlen (v. ö. 1,17.) *Hatalmasság* s így tudja is teljesíteni ígéreteit, hiszen ő a királyok Királya s az urak (az uralkodók) *Ura* (uralkodója), vagyis a legfőbb király s uralkodó. (Ez az eredetileg ószövetségi kifejezés, (v. ö. Móz. V. 10,47.) az őskereszténység egyik kedvelt kifejezése lett. V. ö. Jel. 17,14; 19,16.).

* 16. Ő bírja *egyedül*, lényegénél fogva a *halhatatlanságot*, minden más lény halhatatlansága őtőle való, megközelíthetetlen *világosságban* lakozik (v. ö. Ján. 1,9; Jel. 21,23.), vagyis végtelenül tökéletes, s így *ember* szeme nem láthatja (v. ö. Ján. 1,18.). (Az örökkévalóságban az üdvözültek látják az Istent, de arra értelmüket Isten különös kegyelme képesíti.) A gondolatot Isten dicsőítése zárja be. (V. ö, 1,17.)

* 17-19. *A földi javak helyes használata*. E rész gondolatai szemmelláthatólag az esztelen gazdagról szóló (evangéliumi) példabeszéd (Luk. 12,16-21.) s a hegyi beszéd (Mt. 6,20.) gondolatai körében mozognak. Alapgondolata: mintahogy az ember kincseket gyűjt kincstárába, úgy gyűjtsön, hordjon össze magának a keresztény ember jócselekedetei (kincsei által) alapot az igaz (a jövendő) életre.

* 20-21. *Befejezés, búcsúköszöntés*.

* 20. Szt. Pál, az akkori szokásokhoz híven, leveleit tollbamondotta, de levelei végére rendesen sajátkezűleg írt néhány sort. (V. ö. Tessz. II. 3,17. Gal. 6,11. Kor. I. 16,21. Kol. 4,18.) Úgy látszik itt is ilyennel van dolgunk. Még egyszer buzdítja Timóteust, őrizze meg a rábízott *kincset* (szószerint: letétet), vagyis a hitet (v. ö. 6,14.), kerülje az *újdonsághajhászó fecsegést* (ez görögül: kainofonia; a legtöbb szövegben azonban e szót találjuk: kenofonia, ami üres fecsegést jelent), vagyis a tévtanítók okoskodásait, az *ellenvetéseket* (görögül: antitéziseket), melyeket a *tudomány* (görögül a gnózis, szószerint: ismeret) nevében állítanak fel, mert a tévtanítók az ő képtelen tanításukat *hamisan* és nagyképüsködve tudománynak *nevezik*. Feltűnő, hogy alig száz év múlva, mikor az az eretnekség, melynek bontakozó csiráit e levélben láttuk, egészen kifejlődik, mindig a gnózisra (a «mélyebb» ismeretekre) hivatkozik, egyik képviselője, Marcion (Markion, megh. kb. 170 táján) pedig könyvének e címet adta: Antitézisek. (Ellentétek az Ó- és az Újszövetség között.)

* 21. A *búcsúköszöntés*, a befejező áldás a görög szöveg szerint az egész egyházközségnek szól: *Kegyelem* veletek! Az *Ámen* szó viszont a görög szövegben hiányzik.

MÁSODIK LEVÉL TIMÓTEUSNAK

Címzés és köszöntés: 1,1-2

2 Tim 1

1 Pál, Isten akaratából, a Krisztus Jézusban
való élet ígérete szerint Krisztus Jézus apostola
2 Timóteusnak, szeretett fiának. Kegyelem, irga-
lom és béke az Atyaistentől, és Krisztus Jézustól,
a mi Urunktól!

Bátorítás: 1,3-18

Hálaadás

3 Hálát adok Istennek – akinek, miként
őseim, tiszta lelkiismerettel szolgálok –, amikor
szüntelenül, éjjel-nappal megemlékezem rólad
imádságaimban. 4 Ilyenkor – könnyeidre emlé-
kezve – úgy szeretnélek látni, hadd teljek el öröm-
mel. 5 Eszembe jut a benned levő képmutatás nél-
küli hit, amely előbb nagyanyádban, Loiszban,
majd anyádban, Eunikében élt, és bizton tudom,
tebenned is megvan.

Figyelmeztetés

6 Éppen ezért figyelmeztetlek, szítsd fel ma-
gadban Isten kegyelmi ajándékát, amely kézrát-
telem által benned van. 7 Hiszen Isten nem a fé-
lénkség lelkét adta nekünk, hanem az erőét, a sze-
retetét és a józanságét. 8 Ne szégyenkezz hát az
Úrról való tanúságtétel miatt, sem énmiattam, aki
őérte bilincseket hordok, hanem szenvedj velem
az evangéliumért Isten erejének segítségével. 9 Ő
megmentett és szent hívással meghívott minket,
nem tetteink alapján, hanem saját elhatározása és
kegyelme által, amelyet örök idők előtt adott ne-
künk Krisztus Jézusban. 10 Ez most nyilvánvalóvá
lett a mi Üdvözítőnknek, Jézus Krisztusnak meg-
jelenése által, aki a halált legyőzte, az életet pedig
és a halhatatlanságot felragyogtatta az evangélium
által. 11 Ennek lettem hírnöke, apostola és tanítója.

12 Ezt is emiatt szenvedem, de nem szégyen-
kezem, mert tudom, kinek hittem, s biztos vagyok
abban, hogy ő meg tudja őrizni rábízott kincsemet
addig a napig. 13 Tartsd hát magadat a tőlem hal-
lott egészséges igékhez hittel és szeretettel Kriszt-
us Jézusban! 14 Őrizd meg a rád bízott drága kin-
cset a Szentlélek által, aki bennünk lakik!

Ellenfelek és barátok

15 Hiszen tudod, hogy az ázsiaiak valamény-
nyien cserben hagytak, köztük Figelosz és Her-
mogenész is. 16 Könyörüljön az Úr Oneziforosz

A Timóteusnak írt 2. levél kommentárja

* 1.1-2. *A levél címe és beköszöntője* lényegében megegyezik a Timóteushoz írt első levél címével s beköszöntőjével. (Lásd ott.) Mindössze abban tér el attól, hogy itt az apostol a hivatását *Isten akaratának* (Tim. I. 1,1-ben egy árnyalattal erősebben az Isten rendelésének) tulajdonítja (v. ö. Kor. I. 1,1; II. 1,1. Ef. 1,1. Kol. 1,1.) s a *Krisztus Jézusban való élet ígéretével* indokolja: azért tette őt az Isten apostollá, hogy hirdesse azt az (örök) életet, melyet az Isten az emberiségnek Jézus Krisztus által megígért s megad.

* 3-14. *Bízva Timóteus hitében és szeretetében, inti őt az apostol, ne szégyenkezzék az evangélium s megbilincselt apostola miatt.*

* 3. A levél tárgyát az apostol itt is (mint I. 1,3.) egy igen nehéz szerkezetű, túltömött mondattal kezdi. Meg akarja ugyanis dicsérni (5. v.) szeretett tanítványa nagy hitét, hogy ezáltal kiindulási pontot nyerjen a további buzdításra. Az apostol azonban szemtől-szembe nem dicsér: mélységes hitével s finomságával az Istennek ad *hálát,* hogy megadta Timóteusnak a nagy hit kegyelmét. Teszi ezt annál is inkább, mert az Istennek ő (Szt. Pál) is, *miként ősei* (a görög szöveg szószerint: őseimtől, azaz őseimtől kapott örökségként) *tiszta lelkiismerettel,* legjobb hite és tudása szerint (v. ö. I. 1,13.) *szolgál.* (Az apostolnak ugyanis szent meggyőződése, hogy a kereszténység nem jelent szakítást ősei vallásával, hiszen Krisztus nem azért jött, hogy megsemmisítse az ószövetségi vallást, hanem hogy tökéletesítse. V. ö. Máté 5,17-18. Csel. 24,14-16.) Ez a hálaérzés mindannyiszor elfogja őt, valahányszor imáiban *megemlékezik* Timóteusról már pedig *szüntelenül, éjjel-nappal* megemlékezik róla, mert igen szereti.

* 4. Mikor így megemlékezik róla, mindig eszébe jutnak azok a *könnyek,* melyeket Timóteus annak idején (talán egy esztendeje), amikor az apostoltól elbúcsúzott, ontott (mások szerint: melyeket Timóteus most, nehéz helyzetében ont) s mivel ebből látja, hogy Timóteus is ragaszkodik hozzá, igen *szeretné látni* (v. ö. 4,8-11.), hogy ezáltal nehéz fogságában *örömet,* vigasztalást leljen.

* 5. Ami az apostolt a hálaadásra indítja, az Timóteus mélységes, őszinte *hite,* mely ilyenkor, ha érte imádkozik, mindig *eszébe jut* (mások szerint: melyet eszébe juttattak, amelyre emlékeztették talán az Efezusból, Timóteus székhelyéről jött látogatók). *Loiszról, Eu ikéről* lásd az első Timóteus-levél bevezetését; Timóteusra, is áll tehát, amit az apostol a maga őseiről állít. (V. ö. fenn 1,3.)

* 6. *Épen ezért,* vagyis mivel Timóteus hite ily őszinte és mély, *figyelmezteti* az apostol, hogy csak *szítsa fel,* mint a hamu alatt lappangó parazsat, azt a *kegyelmet,* kegyelmi ajándékot, melyet az apostol *kézfeltétele* (vagyis a felszentelés, v. ö. Csel. 13,3. Tim. I. 4,14. jegyz.) által kapott s amely benne ma is *megvan.* (Az egyházi rend, a felszentelés maradandó eltörölhetetlen jegyet nyom az ember lelkére; ehhez a jegyhez fűződik az egyházi hivatal gyakorlásához szükséges hatalom, s ez a jegy alkotja mintegy jogalapját annak, hogy a felszentelt ember a nehéz egyházi hivatal gyakorlásához szükséges isteni segítséget megkapja.) Ha Timóteus felszítja magában az Isten kegyelmét, lesz ereje szembeszállni mindennel s ez az Isten akarata,

* 7. – hiszen ő nem a *félénkség lelkét* adta, vagyis a Szentlélek kegyelme (lelki ajándéka) által nem félénkké, gyávává akarta tenni a felszentelt embert, hanem azt akarja, hogy természetfeletti *erővel,* bátran, az emberek minden rosszasága

házán: sokszor felüdített engem, és bilincseim miatt nem szégyenkezett, **17** hanem amikor Rómába jött, szorgalmasan keresett, és meg is talált. **18** Adja meg neki az Úr, hogy irgalmat leljen az Úr előtt azon a napon! Hogy milyen szolgálatokat tett Efezusban, azt te tudod legjobban.

dacára is *szeretettel,* csüggedést és vakmerőséget egyaránt kizáró *józansággal* gyakorolja hivatását.

* 8. Épen azért nem szabad *szégyenkezni,* hanem minden nehézség dacára síkra kell szállani az *Úrról való tanúságtétel,* vagyis az evangélium, a keresztény tanítás mellett, s nem szabad szégyenkezni amiatt sem, hogy e hit hirdetője, Szt. Pál, *Érte,* Krisztusért és Krisztus miatt, *bilincsekben* sínylődik, hanem az apostol példája szerint odaadó lelkülettel vállalni kell azokat a szenvedéseket, melyek az *evangéliumért,* a keresztény tanításért minden apostoli léleknek kijárnak, annál is inkább, mert azok elviselésére az *Isten ereje,* Istentől nyert természetfeletti erő segíti az embert.

* 9. Hogy Timóteus ezt az isteni segítséget megnyeri, mutatja az üdvösség egész rendje, mely Isten kegyelmének nagyságát hirdeti: hiszen az Isten *megmentett minket* (üdvözített minket, v. ö. Tit. 3,5.), mert *szent hívásával,* szent kegyelme megszentelő ihletésével *meghívott* az üdvözülésre és pedig nem a mi *cselekedeteink,* érdemeink alapján, hanem az ő jósága és *kegyelme* folytán. Hogy ezt a kegyelmet *Krisztus Jézus által* megadja nekünk, *örök idők előtt,* azaz igen régen, a Megváltó ígéretébe foglalva közölte velünk (v. ö. Tit. 1,2; mások szerint: öröktől fogva elhatározta, v. ö. Ef. 1,3-5.);

* 10. – *most,* amikor az idők teljessége elérkezett (v. ö. Gal. 4,4.), ez a kegyelem *nyilvánvalóvá* is *lett,* mert *Jézus Krisztus* az ő *megjelenése,* vagyis a megváltás által megszerezte s az *evangélium,* a keresztény tanítás által nyilvánosan hirdetteti az örök *életet* s a *halhatatlanságot.*

* 11. Az evangélium említése itt is, mint annyiszor, alanyi kitérésre ragadja az apostolt: *e végett* az evangélium hirdetésé végett tette az Isten őt, Szt. Pált is apostollá (v. ö. I. 2,7.),

* 12. – *emiatt,* ezen isteni küldetése miatt szenvedi most *ezt is,* a fogságot is, de épen ezért nem szégyenkezik, mert tudja, hogy akinek *hitt,* az Isten hatalmas, s azt a természetfeletti *kincset,* melyet az apostol a fogság s a szenvedések által magának gyűjt s az Istennél mintegy letétbe helyez, azon a *napon,* vagyis az (utolsó) ítélet napján mint mennyei jutalmat sértetlenül visszakapja.

* 13. Ezekután az apostol folytatja a 8. versben elkezdett buzdítást, kérve Timóteust, hogy azt a tanítást, melyet tőle (Szt. Páltól) hallott, s amelyben *egészséges igék* (V. ö. Tim. I. 6,3.) foglaltatnak, tekintse, *mintának,* attól ne térjen el, hanem

* 14. – *őrizze* meg ezt a *reábízott szép* drága *kincset* a *Szentlélek* segítségével, ki minden igaz ember (v. ö. Róm. 5,5. Kor. I. 3,16.) lelkében *lakozik.* (A görög szövegben a Szentlélek szó előtt hiányzik a névelő s így a szöveg így is érthető: azon szent lélek, vagyis azon természetfeletti kegyelmi ajándék által, melyet Timóteus a felszenteléskor kapott. V. ö. 6-7. v)

* 15-18. *Elrettentő például szolgáljanak az ásiaiak, vigasztaló például Oneziforus*.

* 15. *Az ásiaiak,* az Ásia nevű római tartományból (Kisázsia nyugati feléből, talán épen Efezusból) származó, ezidőben Rómában tartózkodó keresztények, csúnyán viselkedtek: mind *cserbenhagyták* az apostolt, nyilván azáltal, hogy veszedelmessé váló pőrében visszahúzódtak tőle, nem segítették, nem akartak vagy nem mertek tanúvallomást tenni mellette. A kései hagyomány joggal-e vagy jogtalanul, nem tudjuk, hittagadónak teszi meg valamennyit. *Figeiusról* és *Hermogenesről* nem tudunk többet.

* 16. Akadt azonban az ásiaiak (az efezusiak) között is egy derék ember: *Oneziforus.* Mivel az apostol itt is, 4,19-ben is csak Oneziforus *házáról,* házanépéről emlékezik meg, valószínű, hogy Oneziforus maga ekkor már nem élt (v. ö. 18. v.).

Lelkipásztori útmutatások: 2,1-4,8

2 Tim 2

Krisztus áldozatos szolgálata

1 Fiam, légy tehát erős a Jézus Krisztusban
levő kegyelem által, **2** és amit tőlem számos tanú
által megerősítve hallottál, bízd azt hűséges, más-
sok tanítására is alkalmas emberekre. **3** Fáradozz,
mint Krisztus Jézus jó katonája. **4** Aki Istenért har-
col, nem bocsátkozik világi dolgokba, mert annak
akar tetszeni, akihez szegődött. **5** A versenyző is
csak akkor nyer koszorút, ha szabályszerűen ver-
senyez. **6** A termésből elsősorban a fáradozó föld-
művest illeti a részesedés. **7** Értsd meg, amit mon-
dok: az Úr megadja majd neked, hogy mindent
megérts! **8** Gondolj Jézus Krisztusra, Dávid sar-
jára, aki feltámadt a halottak közül, mint ahogy
hirdeti az én evangéliumom, **9** amelyért a bilincse-
ket is beleértve úgy szenvedek, mint egy gonosz-
tevő. De Isten igéje nincs megbilincselve. **10** Min-
dent elviselek tehát a választottakért, hogy ők is
elnyerjék a Krisztus Jézusban levő üdvösséget, az
örök dicsőséggel együtt. **11** Igaz beszéd ez: ha vele
együtt meghalunk, vele együtt élni is fogunk; **12** ha
vele együtt szenvedünk, vele együtt uralkodni is
fogunk. Ha megtagadjuk őt, ő is megtagad minket,
13 de ha hűtlenek leszünk, ő hű marad, mert önma-
gát meg nem tagadhatja.

Helyes magatartás a tévtanítókkal szemben

14 Erre figyelmeztess, kérve kérj mindenkit
Istenre. Szóvitát ne folytass; nem jó az semmire,
csak a hallgatóság romlására. **15** Azon légy tehát,
hogy derék embernek bizonyulj az Úr előtt, olyan
munkásnak, aki meg nem szégyenül, s aki helye-
sen munkálja az igazság igéjét. **16** A gonosz, üres
fecsegéseket viszont kerüld, mert azok jobbára is-
tentelenséghez vezetnek. **17** Az ilyen emberek fe-
csegése úgy terjed, mint a rákfene. Ezek közül
való Himéneosz és Filétosz is, **18** akik eltévelyed-
tek az igazságtól, azt állítva, hogy a feltámadás

* 17. Vigasztaló szavaival, szeretetével s a fogságban sínylődő apostolnak hozott apróságokkal *sokszor felüdítette* Szt. Pált.

* 18. Most már csak azt kérheti az apostol az Istentől, *adja meg neki* azt a kegyelmet, hogy *azon a napon,* az (utolsó) ítélet napján *irgalmat Jeljen az Úr,* vagyis Jézus Krisztus, a Bíró előtt. (Ez a mondat is mutatja, mily szent és üdvösséges gondolat a megholtakért imádkozni, hogy bűneiktől szabaduljanak. V. ö. Makk. II. 12,46.) – Egyébként Oneziforust Timóteus előtt dicsérni nem kell: *hogy mily szolgálatokat telt* nyilván jótékonykodása által *Efezusban,* ahol lakott (a *nekem* szó a görög szövegben hiányzik), azt Timóteus, mint efezusi püspök, a *legjobban tudja.*

* 2,1-13. *Az apostoli élet feladatait s fáradalmait vállalni kell, a jutalom nem marad el.*

* 1. Az apostol visszatérve az 7, 8 és 7, 13-ban megkezdett buzdításra, lelki *erősségre,* bátorságra inti Timóteust, szeretett lelki *fiát* (v. ö. I. 1,2. jegyz.). Ezen erősségnek alapja a *kegyelem,* melyet Isten *Jézus Krisztus* által ad az embernek.

* 2. – megnyilvánulása pedig a bátor apostoli munka. Utóbbinak egyik fontos feladata az evangélium munkásairól való gondoskodás. Ki kell tehát választani *hűséges,* megbízható, *mások tanítására alkalmas* embereket (mivel e követelményeket, főleg az utolsót, Szt. Pál Tim. I. 3,2., a felszentelendő püspöktől követeli meg, kétségkívül itt is felszentelendő emberekre gondol) s azokra *rá kell bízni* (a görög kifejezés színesebb: mint drága kincset, letétbe kell helyezni náluk) a keresztény tanítást. Ezt a tanítást az apostol Timóteitsnak *számos tanú bizonyságtétele kíséretében* adta, vagyis mikor azt megadta (Összefoglalta) számos tanú tett tekintélyével és szavával tanúságot az apostol által hirdetett tanítás igazsága mellett; úgy látszik az apostol Timóteus felszentelésére, az akkor adott összefoglaló tanításra s az ott jelenlevő preszbiterek (v. ö. Tim. I. 1,18.; 4,14. s jegyz.) tanúságára gondol.

* 3. A lelki erősség azért is szükséges, mert az apostoli hivatás áldozatokat is kíván. Ezeket vállalni kell, mint ahogy vállalja azt a katona, ki uráért *töri magát,* szenved; az apostoli ember *Jézus Krisztus katonája,*

* 4. – épen azért nem is szabad a *világi dolgokkal* foglalkoznia, hanem osztatlanul, teljesen katonai, azaz apostoli hivatásának kell élnie, különben nem lesz kedves az Isten előtt. (A görög szöveg a mondatot általánosabban fogalmazza: aki hadiszolgálatot teljesít, nem keveredik az élet dolgaiba, különben nem lel tetszést a hadsereg ura előtt. Az Anyaszentegyház ezt a mondatot (4. v.) csaknem szószerint felvette régi törvénykönyveibe s ennek alapján tiltotta el az egyháziakat számos, az egyházi jelleggel kevésbbé egyező foglalkozástól.)

* 5. Hogy a nehézségeket s a hivatás terheit hűségesen vállalni kell, mutatja a *versenyző,* a testedző, bajvívó (atlétikai) küzdelmekben résztvevő ember példája is: az is csak akkor nyeri el a győzedelmi babér-*koszorút,* ha *szabályszerűen,* mindent betartva, minden nehézséget vállalva vesz részt a versenyben.

* 6. *A termésből* is elsősorban az részesedik, ki *fáradott* érte. Ha tehát vállaljuk a fáradságot, a szenvedést, a munkát, jutalmunk is lészen.

* 8. Példa erre maga az *Úr Jézus* is, *Dávid sarja,* vagyis a Megváltó (mert a Megváltónak Dávid magvából kellett származnia, v. ö. Izai. 11,1; Jer. 23,5, 6. Máté 1,1; Róm. 1,3.), akinek szintén előbb szenvednie kellett, hogy aztán *feltámadása* által megdicsőüljön, mint ezt az apostol (Szt. Pál) *evangéliuma,* vagyis (szóbeli) tanítása hirdeti.

már megtörtént – és jó néhány ember hitét feldúlják. **19** De a szilárd alap, amelyet Isten lefektetett, rendületlenül áll, és ez a pecsétje: *»Ismeri az Úr az övéit«* **{Szám 16,5}**, továbbá: *»Hagyjon fel a gonoszsággal mindaz, aki az Úr nevét hívja segítségül!«* **20** De egy nagy házban nemcsak arany- és ezüstedények vannak, hanem fából és agyagból valók is; az előbbiek tisztességes, az utóbbiak pedig közönséges célokra. **21** Aki magát az utóbbiaktól tisztán tartja, az tisztességes célra való, szent, az Úr számára hasznos, minden jó dologra alkalmas edény lesz.

22 Kerüld az ifjúkor vágyait! Igazságosságra, hitre, szeretetre és békességre törekedj azokkal, akik tiszta szívvel hívják segítségül az Urat. **23** Az oktalan és zabolátlan vitákat kerüld, tudva, hogy viszályokat szülnek. **24** Márpedig az Úr szolgájának nem veszekednie kell, hanem mindenkihez jóságosnak, tanításra alkalmasnak és béketűrőnek kell lennie. **25** Azokat pedig, akik ellenszegülnek neki, szelídséggel meg kell feddenie, hátha egyszer töredelmet ad nekik is Isten az igazság megismerésére, **26** és magukhoz térnek az ördög kelepcéjéből, aki fogva tartja őket a maga kedvére.

* 9. Az evangélium említése ismét egy kis kitérésre (9-10. v.) vezeti az apostolt: eszébe juttatja a fogságot, melyet az evangéliumért visel. E fogság (ellentétben az első, 60-62-ig tartó fogsággal) nehéz: mindenben úgy bánnak vele, mint a *gonosztevőkkel.* Ám *az Isten igéjét* nem lehet bilincsbe verni: az halad a maga diadalmas útján előre;

* 10. *Így hát* az apostol béketűréssel viseli sorsát, annál is inkább, mert tudja, hogy szenvedéseinek a *választottak,* vagyis kiket Isten kegyelme az üdvözlésre meghívott, hasznát látják: egyfelől az apostoli példán épülve, másfelől (a szentek közössége révén) az apostol szenvedésének érdemeiben részesülve, könnyebben elnyerik az *üdvösséget,* melyet *Krisztus Jézus* szerzett s amely *mennyei* (a görög szerint: örök) *dicsőséggel* jár.

* 11. Ezután az apostol ismét visszatér a 9. v.-ben megszakított gondolat fejtegetéséhez: a szenvedés s a jutalom viszonyához. Mondatai úgy hangzanak, mintha ismét valamely őskeresztény himnuszból származnának.

* 12. Aki *Krisztussal* (Krisztusért vagy Krisztussal egyesülve) *meghal* (az apostol talán elsősorban vértanúságra gondol), *élni is fog vele,* megnyeri az örök életet. (V. ö. Máté 16,25. Róm. 6,8.) – Viszont, aki őt *megtagadja* az emberek előtt, azt Ő is *megtagadja* mennyei Atyja előtt (v. ö. Máté 10,33.),

* 13. – ugyanis ha az emberek *hűtlenek* lesznek is hozzá, vagyis nem teljesítik is ígéreteiket, ő hű *marad* önmagához, vagyis teljesíti ígéreteit s megbünteti a hűtlenkedőt.

* 14-21. *A szentségtelen fecsegéseket távol kell tartani a hívőktől, mert sokat rontanak, ámbár az egyházat megdönteni nem tudják.*

* 14. *Erre,* vagyis arra, hogy az örök élet elnyeréséért küzdeni s szenvedni kel) (11-13.) *figyelmeztesse* híveit Timóteus s azokat, kik ezt szem elől tévesztik, *kérten kérje az Úrra,* hogy fogadják azt el. Ezzel szemben áll az áldatlan *szóharc.* (Míg a latin fordítás azt mondja, hogy Timóteus ne folytasson szóharcot, addig a görög szöveg máskép fűzi a mondatot s azt mondja, hogy Timóteus kérten kérje az Úrra híveit, hogy azok ne folytassanak szóharcot.) *A szóharc,* csak a hallgatók romlására van: az alázatos hit helyett veszekedő vitatkozásokat támaszt.

* 15. Azon legyen tehát, hogy ezen igék hirdetése által *derék,* elismerésre méltó embernek bizonyuljon az Úr előtt, *olyan munkásnak,* ki a leszámoláskor *meg nem szégyenül* (mások szerint: aki nem szégyenkezik, hanem bátran, félelem nélkül munkálkodik), aki *az igazság igéjét,* az igaz igét *helyesen munkálja* (a görög kifejezés színesebb: helyesen hasogatja, mint a favágó a fát.)

* 16. *A szentségtelen* – életszentségre, jámborságra nem vezető – *üres fecsegéseket* (v ő. Tim. I. 4,7; 6,20.), vagyis a különböző okoskodó tévtanokat, kerülni kell, mert *mindinkább istentelenségre vezetnek* (a görög szöveg inkább a tévtanítókról szól: tartsd távol magadat azoktól, kik szentségtelen, üres fecsegésekkel foglalkoznak, mert az ilyenek mindinkább előbbre haladnak az istentelenségben, vagyis tanításban és életben mindig gonoszabbak lesznek)

* 17. – s az ilyenek *fecsegése* úgy *terjed* és rombol, mint a *rákfene. Himeneusról* Tim. I. 1,20-ban is hallottuk már, hogy eltért az igaz tanítástól, miért is az apostol az egyházból kizárta. Egyébként sem róla, sem *Filetusról* nem tudunk többet, mint amennyit az apostol itt közöl.

* 19. Mindazonáltal félni nem kell: *Isten szilárd alapja* (v. ö. Tim. I. 3,15.), vagyis az egyház, egy pár ilyen tévtanító s eretnek miatt meg nem inog (v. ö. Máté 16,18.), hiszen,

hasonlattal szólva, diadalmasan hordja homlokán, mint az akkori idők épületei, a *pecsétel,* a feliratot: *Ismeri az Úr az övéit,* tehát gondoskodik róluk, nem hagyja elveszni őket. (E gondolat Móz. IV. 16,5. görög fordításából való.) Ám egyszersmind intő, figyelmeztető feliratot is visel: *Hagyjon fel a gonosszal,* mindazzal, mi Isten házához nem méltó (úgy Játszik elsősorban a tévtanítók okoskodásairól van szó) mindaz. ki *az Úr nevel hívja segítségül,* aki tiszteli az Urat, aki igaz híve az Úrnak.

* 20. Hogy mégis akadnak az egyházban (gonoszok és) tévtanítók, egy hasonlat indokolja: minden *nagy házban* (az egyház is nagy ház) vannak értékes és kevésbbé értékes *edények* (holmik); az értékes edények *tisztességes dolgokra* szolgálnak s így, becsüli és használja is őket a ház ura; az értéktelenek *tisztességtelen dolgokra* valók, de úgy is kezeli őket a ház ura. Az eretnekek a tévtanítók s híveik ilyen értéktelen edények.

* 21. Aki magát *ezektől* (az emberektől, vagy mások szerint ezektől a dolgoktól, a tévtanítástól) *tisztán tartja,* olyan lesz *az Úr,* az Isten előtt, mint amilyen az értékes, megbecsült drága edény valamely nagy ház ura, gazdája előtt.

* 22-26. *Vitatkozás helyett szeretettel kell megtéríteni a tévelygőket*.

* 22. *Az ifjúkor vágyain,* mint a mondat második feléből következik, az apostol elsősorban (úgy látszik) a szenvedélyes vitatkozásokat érti. (Timóteus ezidőtájt a negyvenes évek felé járhatott.) Ehelyett *igazságra,* erkölcsileg igaz életre, jámborságra kell törekednie.

* 23. *A zabolátlan* (a görög szöveg szerint mondhatnók: (gyerekes), *szőrszálhasogatások* (v. ö. Tim. I. 1,4; 6,4.) csak veszekedéseket szülnek.

* 24. *Az Úr szolgájának* (a görög szöveg szerint: rabszolgájának), vagyis minden keresztény embernek, különösképen azonban az Úr papjának *nyájasnak,* barátságosnak kell lennie, mert veszekedve nem *alkalmas a tanításra;* az emberek rosszaságát, támadását *béketűrően* el kell viselnie,

* 25. – *szelídséggel* kell intenie, nehogy elriassza azokat, akiknek az Isten esetleg *töredelmet* (a görög szó inkább nézetváltozást, megtérést jelent) ad s így

* 26. – *magukhoz térnek* (a görög szó értelme szerint: kijózanodnak) mámoros kábultságukból s kiszabadulnak az *ördög kelepcéjéből,* ki őket *fogva tartotta a maga kedvére,* vagyis azt téve velük, amit akart. (A görög szöveg szerint az utolsó mondat így is értelmezhető: kiszabadulnak az ördög kelepcéjéből s az Isten foglyaivá lesznek, s az Isten kedvére való életet fognak élni.)

2 Tim 3

A gonoszok magatartása a végső időkben

1 Azt pedig tudnod kell, hogy az utolsó napokban veszedelmes idők következnek. **2** Az emberek önzők lesznek, kapzsik, kérkedők, kevélyek, káromlók, szüleik iránt engedetlenek, hálátlanok, gonoszok, **3** szeretetlenek, békétlenkedők, rágalmazók, mértéktelenek, kegyetlenek, rosszakarók, **4** árulók, vakmerők, felfuvalkodottak; inkább fogják szeretni a gyönyört, mint Istent. **5** A vallásosság látszatát viselni fogják ugyan magukon, de megtagadják annak erejét. Az ilyeneket

* 3,1-9. *Az emberek gonoszsága ne aggassza Timóteust: ez hozzátartozik az utolsó idők jellegéhez s meg van a maga határa.*

* 1. *Az utolsó napokon* az őskereszténység nyelvhasználata az Úr Jézus mennybemenetelétől az utolsó ítéletig terjedő időszakot értette. (V. ö. Tim. I. 4,1.) Épen azért e kifejezés az apostol és Timóteus korára épúgy vonatkoztatható, mint az utolsó ítéletig következő bármely időszakra. Valószínűbb, hogy az apostol a maga koráról beszél, s azt akarja mondani Timóteusnak: Ne félj, ne ijedj meg, ha látod az emberek gonoszságát, hanem *tudd,* ne feledd, hogy ez hozzátartozik az «utolsó idők» tüneteihez (v. ö. Máté 24,10-12. Tim. I. 4,1. Péter II. 3,3.) s így csak igazolja tanításunkat.

* 2. Az emberek gonoszságát az apostol a vétkek egész sorával szemlélteti; az ilyen «vétekjegyzékek» az akkori irodalomban igen kedveltek voltak s Szt. Pál leveleiben is több helyütt találhatók. *A káromláson* a kereszténység szidalmazását kell értenünk;

kerül! 6 Ezek közül valók ugyanis azok, akik beosonnak a házakba, és rabul ejtenek bűnökkel terhelt, különböző vágyaktól hajtott asszonyokat, azokat, 7 akik mindig tanulnak, de az igazság ismeretére soha el nem jutnak. 8 Ahogy Jannész és Jambrész ellene szegültek Mózesnek, úgy szegülnek ellene ezek is az igazságnak, mert bomlott elméjű, megbízhatatlan hitű emberek. 9 De sokra nem jutnak ezzel: ostobaságuk éppúgy nyilvánvalóvá lesz mindenki előtt, mint ahogy azoké is az lett.

Tarts ki!

10 Te követted tanításomat, életmódomat, elhatározásomat, hitemet, béketűrésemet, szeretetemet, türelmemet, 11 üldöztetéseimet, szenvedéseimet. Mi minden történt velem Antiochiában, Ikóniumban és Lisztrában, milyen üldözéseket álltam ki! És mindezekből kiszabadított engem az Úr! 12 De hiszen mindazok, akik buzgón akarnak élni Krisztus Jézusban, üldözést fognak szenvedni! 13 A gonosz emberek és a csalók viszont a gonoszságban haladnak előre: tévelygésbe vezetnek és tévelyegnek. 14 Te azonban tarts ki abban, amit tanultál, és amiről meggyőződtél! Hiszen tudod, kiktől tanultad, 15 és gyermekkorod óta ismered a szent Írásokat, amelyek a Krisztus Jézusban való hit révén üdvösségre szolgáló bölcsességet adhatnak neked. 16 Minden Istentől sugalmazott írás hasznos a tanításra, az intésre, a feddésre, az igazságosság oktatására, 17 hogy Isten embere tökéletes és minden jótettre kész legyen.

* 3. – a *jóakaratnélküliség* a jóra való restséget, a jócselekedetektől való húzódozást jelenti.
* 5. Aki a *jámborság* látszatát viseli, de *erejét megtagadja,* vagyis a valóságban a jámborságot nem éli, képmutató. (V. ö. Máté 23,17-18.)
* 6. Ilyen vétekkel terhelt, de képmutató emberek (v. ö. Tim. I. 4,1-2.) azok a tévtanítók is, kik Efezusban alattomos módon, házról-házra *osonva, asszonykákon* keresztül (a kifejezésben gúny és lekicsinylés rejtőzik) akarják megbontani a hitet; dolguk könnyű, mert ezeket az asszonykákat *mindenféle,* az igaz jámborsággal össze nem egyeztethető *bűnök* terhelik s *különböző vágyak* (kíváncsiság, sőt talán érzékiség is) hajtják,
* 6-7. – mindig *tanulnak,* okoskodnak, de az igazság ismeretére soha el nem *jutnak* (a görög szerint: eljutni sohasem tudnak), már csak azért sem, mert nem akarnak.
* 8. E tévtanítók olyanok, mint *Jannes és Mambres* (a görög kéziratok többsége szerint: Jambres) – a zsidó hagyomány szerint – az a két egyiptomi varázsló, akik mikor Mózes és Áron a fáraó előtt csodákkal akarták bizonyítani isteni küldetésüket, szemfényvesztéssel akarták ellensúlyozni Mózes tetteit, ami egy darabig sikerült is nékik, de csakhamar kisült tehetetlenségük. (V. ö. Móz. II. 7,11.)
* 9. V. ö. fenn 2,19.
* 10-16. *Timóteus az apostolt követte, tartson ki; hogy jó úton jár, tanúsítja tanítója tekintélye s az írás.*
* 10. Timóteus *követte,* példaképnek vette az apostol *tanítását, életmódját* s *szenvedéseit,* s így kétségkívül helyes úton jár.
* 11. A szenvedések említésére az apostol félbenhagyja a gondolatot (folytatása a 13. sorban) s felidézi néhány nehéz szenvedése emlékét: épen akkoriban, mikor Timóteussal megismerkedett, az első missziós úton (Kr. u. 46-49), Kisázsia déli vidékein, a (pizidiai) *Antiochiában* (Csel. 13,45-50.), *Ikoniumban* (Csel. 14,2-5.) és *Lisztrában* (Csel. 14,19-20), Timóteus szülővárosában, micsoda *üldözésekben* volt része! És mindezekből *kiszabadította őt az Úr!* (A mondat Zs. 33,20-ra emlékeztet.) Épen akkor értette meg az apostol (v. ö. Csel. 14,22.) Krisztus szavát, hogy híveit *üldözni* fogják. (V. ö. Máté 10,24.)
* 13. Most folytatja az apostol a 10. sorban megszakított gondolatot: míg Timóteus az apostolt követve a jó úton jár, addig, vele szemben, a gonoszok s a *szemfényvesztők* (az ámító tévtanítók, kik olyanok, mint az egyiptomi szemfényvesztő varázslók, Jannes és Mambres, v. ö, fenn, 8. vers) a *gonoszságban haladnak* előre. (V. ö. 2,16. s a hozzátart, jegyz.)
* 14. Épen azért tehát Timóteus tartson csak ki amellett, amit tanult, hiszen tudja, *kitől* (a görög szöveg szerint: kiktől) *tanulta:* megbízható, szavahihető tanítótól, t. i. Szt. Páltól (és munkatársaitól. V. ö. 2,2. és a hozzáfűzött jegyz. Egyesek szerint az apostol itt Timóteus nagyanyjára s anyjára is gondol. V. ö. 1,5.)
* 15. E tanítás mellett tanúskodnak *a szent* írások, az ószövetségi Szentírás is, melynek *üdvösségre* vezető értelmét Timóteus, ki hisz *Krisztus Jézusban,* érti.
* 16. Egyébként, teszi hozzá Szt. Pál *minden Istentől sugalmazott írás, vagyis* a Szentlélek indítására elkezdett s hatása alatt megírt írás (az apostol úgy látszik elsősorban az ószövetségi Szentírásra gondol, de nem zár ki más, pl. újszövetségi iratokat, apostoli leveleket sem) arra is (az *is* kötőszót csupán a görög szöveg hozza) *hasznos,* hogy általa a hit hirdetője a kereszténeket *tanítsa,* a vétkezőket *megintse, megfeddje* (a görög szöveg szerint: a helyes útra terelje) és

2 Tim 4

Hirdesd az igét!

1 Kérve kérlek Isten színe előtt, és Krisztus Jézus előtt, aki ítélni fog élőket és holtakat, az ő eljövetele és uralma által: 2 hirdesd az igét, állj elő vele, akár alkalmas, akár alkalmatlan! Feddj, ints, buzdíts minden türelemmel és tudománnyal. 3 Lesz ugyanis idő, amikor az emberek nem viselik el az egészséges tanítást, hanem saját kívánságaik szerint seregszámra szereznek maguknak tanítókat, mert viszket a fülük; 4 elfordítják fülüket az igazságtól, és átadják magukat a meséknek. 5 Te vigyázz mindenre, viseld el a szenvedéseket, végezd az evangélista dolgát, töltsd be szolgálatodat. 6 Engem ugyanis már kiöntenek, mint italáldozatot, elköltözésem ideje közel van. 7 A jó harcot megharcoltam, a pályát végigfutottam, a hitet megtartottam. 8 Készen vár már rám az igazságosság koszorúja, amelyet azon a napon megad nekem az Úr, az igazságos bíró, sőt nemcsak nekem, hanem mindazoknak, akik sóvárogva várják az ő eljövetelét.

Személyes közlések és kérések: 4,9-18

9 Siess, jöjj hozzám mielőbb! 10 Démász ugyanis elhagyott a világ szeretete miatt, és elment Tesszalonikibe, Kreszcensz Galáciába, Títusz pedig Dalmáciába. 11 Egyedül Lukács van velem. Márkot is vedd magad mellé, és hozd el: jó hasznát tudom venni a szolgálatban. 12 Tichikuszt elküldtem Efezusba. 13 A köpenyemet, amelyet Troászban Karpusznál hagytam, arra jöttödben hozd magaddal, úgyszintén a könyveket is, de legfőképpen a pergameneket. 14 A rézműves Alexander sok rosszat tett velem; az Úr majd megfizet neki tettei szerint **{Zsolt 62,13; 28,4}**. 15 Te is óvakodj tőle, nagyon ellene szegült ugyanis szavainknak.

16 Első védekezésem alkalmával senki sem volt mellettem, mindenki cserbenhagyott – ne tudassék be nekik! 17 De az Úr mellém állt, és erőt adott nekem, hogy az igehirdetés teljessé legyen általam, s tudomást szerezzen róla az összes nemzet. Így megszabadultam az oroszlán torkából **{Zsolt 22,22}**. 18 Az Úr megszabadít minden gonosz ármánytól, és meg fog menteni mennyei

igazságra, azaz erkölcsileg igaz életre *oktassa* (a görög szöveg szerint: nevelje), hogy így az *Isten embere,* vagyis a keresztény ember *tökéletes* legyen.

* 4,1-8. *Az apostol végrendelete*.

* 1. A helyzet veszélyes, az apostol ügye rosszul áll, épen azért mintegy végrendeletként ünnepélyes szókkal köti tanítványa lelkére az igehirdetést. Kéri őt az *Istenre* s *Jézus Krisztusra,* ki az utolsó ítéleten ítélni fogja az *eleveneket,* akik az utolsó ítéletig élve maradnak, s a *holtakat,* kik addigra meghalnak, kéri őt Jézus Krisztusnak az utolsó ítéletre való *eljövetelére,* a kereszténységnek ezen szent reménységére, s az ő országára, a mennyek országára, az igazak jutalmára,

* 2. – hogy *hirdesse az* Isten igéjét, *álljon elő vele a ár alkalmas, akár alkalmatlan arra az* idő (a latin fordítás e kifejezést úgy értelmezi, hogy Timóteus álljon elő az igével akár alkalmas az, akár nem a hallgatók számára; a görög szövegből inkább az következik, hogy Timóteus álljon elő vele, amikor lehet, akár alkalmas az akkor neki, akár nem), a vétkezőket *intse,* figyelmeztesse, *kérje,* hogy térjenek a helyes útra s *feddje* meg (a görög szöveg szerint inkább: buzdítsa a jóra) minden türelemmel s *tudománnyal,* hozzáértéssel.

* 3. Most még ez könnyű, de lesz idő, mikor az embereknek nem fog kelleni az *egészséges tanítás,* a kereszténység (v. ö. Tim. I. 1,10.), hanem, *saját* romlott *kívánságaiknak* megfelelő tanítókat keresnek és pedig nagyszámmal, mert *viszket a fülük,* mindig újat (s kellemeset) akarnák hallani,

* 4. – s az *igazságtól,* a keresztény tanítástól elfordulnak, de a képtelen *meséket,* a tévtanítók fecsegését elhiszik,

* 5. Épen ezért Timóteus *vigyázzon* (a görög szöveg szerint: legyen mindenben józan), ha *szenvedésben* lesz része, viselje el (a *mindenben* szó a görög szöveg szerint az előző kifejezéshez tartozik), *végezze az evangélista dolgát, azaz* hirdesse az evangéliumot, a (szóbeli) keresztény tanítást, *töltse be szolgálatát* (a görög szöveg hozzáteszi: egészen; ehelyett áll a latin fordításban a: *légy józan.)*

* 6. Mindezt azért sürgeti ennyire az apostol, ínért érzi, hogy pere rosszul áll, s halála közel van: nemsokára *italáldozatként kiöntetik* (az italáldozatokat azáltal mutatták be, hogy az italt az oltár lábához öntötték; az apostol ilyen italáldozatnak tekinti vére ontatását) s *elköltözésének ideje közel van. A jó,* a nemes, a derék *harcot* végig *harcolta* (v. ö. Tim. I. 1,18; 6,12.), a *pályafutást* (a szó eredeti ételmében a versenypályán való futásra vonatkozik) bevégezte,

* 8. – most már nincs más hátra, mint az *igazságért* az erkölcsileg igaz életért járó babérkoszorú (a hasonlat a versenypálya győzedelmi koszorúját tartja szem előtt, s az örök jutalomra vonatkozik), melyet megad neki azon a napon, az (utolsó) ítélet napján az *Úr,* Jézus Krisztus, az igazságos *bíró* (a szó eredeti értelmében a versenypálya bírájára vonatkozik), valamint *mindazoknak* (ezek közé sorolja az apostol természetesen Timóteust is), kik *sóvárogják,* szeretettel várják az Úr Jézus Krisztus *eljövetelét* az (utolsó) ítéletre.

* 8b-18. *Az apostol magához kéreti* (Rómába) *Timóteust,* kérve, hogy *siessen:* az ügyek rosszul állanak, ki tudja, ha nem siet, életben találja-e még az apostolt. De meg egyedül is van az apostol.

* 9. *Démás* ugyanis, egykori hűséges munkatársa. ki első római fogsága (60-62.) idején oly szépen kitartott az apostol mellett (v. ö. Kol. 4,14. Filem. 24.) *ezen* (a görög szöveg szerint: a mostani) *világ szeretete miatt,* vagyis (valószínű-

országa számára. Dicsőség neki mindörökkön örökké! Ámen!

Befejezés: Köszöntések és áldás: 4,19-22

19 Köszöntsd Priszkát és Akvilát, azonkívül Oneziforosz házát. **20** Erasztosz Korintusban maradt, Trofimoszt pedig Milétoszban hagytam, betegen. **21** Siess, hogy még a tél előtt ideérj!

Köszönt Eubulosz, Pudensz, Línusz, Klaudia és az összes testvér!

22 Az Úr legyen a lelkeddel! Kegyelem veletek!

leg) gyávaságból, az élethez való ragaszkodásból, attól félve, hogy az apostol környezetében reá is szenvedés, sőt talán halál vár, *elhagyta.* (A szövegből nem következik, hogy Démás megtagadta hitét: a későbbi hagyomány mindazonáltal igen kedvezőtlenül emlékezik meg róla.) Miért ment *Tesszalonikába,* a mai Szalonikibe (v. ö. Csel, 17,1.) nem tudjuk; talán onnan származott.

* 10. Krescens és Titus valószínűleg apostoli megbízatás teljesítése végett hagyták el Rómát, *Krescensről* ezenkívül mást nem tudunk. *Galáciának* (a kelták országának) a Kisázsia közepén elterülő földet hittak. Ugyanígy nevezték azonban Galliát, a mai Franciaország délkeleti vidékeit is, s valóban ez elnevezést ehelyütt számos kézirat egyenesen ez utóbbira vonatkoztatja; ha ezeknek igazuk van, akkor az apostol galliai kapcsolatainak keletkezését spanyolországi útjával (Kr. u. 64., v. ö. a Tim. I.-hez írt Bevezetést) kell összefüggésbe hoznunk. – *Titusról* a Titushoz írt levél Bevezetésében szólottunk. *Dalmácián* akkoriban is kb. ugyanazt értették, mint manapság: az Adriai-tenger északkeleti partvidékét.

* 11. *Lukácsról* lásd Szt. Lukács evangéliumának Bevezetését. – *Márk* (lásd róla Szt. Márk evangéliumának Bevezetését) ezidőben az apostol megbízatásából (V. ö. Kol. 4,10.) már 4-5 éve Kisázsiában tartózkodott; most az apostol visszszarendeli Rómába, hogy ott alkalmazza a *szolgálatban,* vagyis az apostoli munkában.

* 12. Az asiai (kisázsiai, talán épen efezusi) származású *Tichikusi az* apostol úgy látszik csak későn (Kr. u. 57 táján) ismerte meg (v. ö. Csel. 20,4.), de igen nagyrabecsülte és szerette (v. ö. Kol. 4,7.). Őreábízta annak idején (Kr. u. 62 táján) az efezusi és a kolosszai levél eljuttatását (v. ö. Ef. 6,22; Kol. 4,7.), valamint Onezimus ügyét (v. ö. a Filemonhoz írt levél Bevezetését) s most nyilván azért küldi *Efezusba,* hogy Timóteust, mialatt az Rómában lesz az apostolnál, Efezusban helyettesítse. (V. ö. Tit. 3,12. s jegyz.)

* 13. *Troás* Kisázsia nyugati partján feküdt, Efezusból Rómába rendesen Troáson keresztül jártak. Mikor az apostol utoljára ott járt (ami e levélből ítélve, nem régen lehetett) *Karpusnál,* egyik – egyébként számunkra ismeretlen – hívénél szállt meg. Ennél maradt (szándékosan vagy véletlenül, nem tudni) *útiköpenye.* (A megfelelő görög szón egyesek könyv-, illetőleg tekercstartó tokot értenek.) *A könyvek* nyilván az (ószövetségi) Szentírás (tekercsalakú) könyvei, a *pergamentek* viszont alighanem pergamentlapokra írt feljegyzések (talán útijegyzetek vagy naplószerű feljegyzések) voltak.

* 14. *Alexanderről* lásd Tim. I. 1,20. Ott azt olvastuk, hogy Szt. Pál az egyházközségből kizárta; úgy látszik ezért, boszszúból tette azt a *sok rosszat,* melyet az apostol a terhére ró, s amin valószínűleg az apostol perében tanúsított ellenséges magatartást kell értenünk. Az apostol tudja – nem kívánja – hogy az Isten majd *megfizet néki,* megbünteti érte; (V. ö. Zsolt. 6,4; 27,13.)

* 15. Azt hogy Alexander *elleneszegült szavainknak* általános értelemben is érthetjük: esküdt ellensége a kereszténység igéinek; érthetjük azonban szorosabb értelemben véve úgyis, hogy az apostol kihallgatása s védekezése alkalmával az apostol s az apostol javára való tanúk szavaival szállott szembe, s rosszakaratú vallomásával arra törekedett, hogy azok szavát megcáfolja.

* 16. *Az első védekezésen* egyesek az apostolnak azokat a védekező szavait (beszédet) értik, melyet jelenlegi (második) római fogságának első tárgyalásán mondott. Mások, a levél hangulatának talán megfelelőbben, úgy vélik, hogy az

apostol itt az első (Kr. u. 60-62. v. 61-63 tartó) római fogság befejező, sikeres, szabadulást hozó védőbeszédére gondol. Ezen első fogság tartama alatt meglehetős sokan tartózkodtak az apostol körül, ám amikor a dolog döntésre került, *senki sem volt mellette,* senki sem mert a javára vallani.

* 17. Az Úr azonban *erőt adott neki,* hogy jól, eredményesen védhesse magát. Tette pedig ezt azért, hogy az *apostol befejezhesse az igehirdetést a pogányok között;* Krisztus második eljövetele ugyanis akkor fog elkövetkezni (Máté 24,14.), amikor az evangéliumot már minden nép hallotta; az apostol a maga részéről mindent meg akart tenni, hogy Krisztus eljövetelét siettesse. — Az Úr segítsége következtében az apostol *megszabadult az oroszlán torkából,* a fenyegető veszedelemtől. (E kifejezésből legkevésbbé sem következik, hogy az apostolt akkoriban az oroszlánok elé akarták vetni, mint az később annyi keresztény vértanúval történt.)

* 18. A latin fordítás (a Vulgata) megismétli és összefoglalja a gondolatot: *megszabadított* tehát az Úr; a görög szöveg azonban jövő értelmű, s tovább fűzi a gondolatot: most is (e második fogságból is) meg fog szabadítani engem az Úr minden ellenem irányuló *gonosz cselekedettől,* igaz, hogy nem úgy, mint az első (Kr. u. 60-62) fogság végén (amikor az apostol visszanyerte szabadságát), hanem úgy, hogy megment a mennyek országa számára (bement a mennyek országába).

* 19-21. *Üdvözlések, hírek*.

* 19. *Priszka és Akvila,* a buzgó keresztény sátorszabó házaspár (v. ö. Csel. 18,2; 18,26. Róm. 16,3. Kor. I. 16,19.) ezidőben ismét Efezusban tartózkodott, üdvözli hát őket az apostol. *Oneziforusnak* csak háznépéről szól: a gazda maga úgy látszik már halott. (V. ö. 1,16-18. s jegyz.)

* 20. *Erasztus* minden valószínűség szerint az egykori korintusi főszámvevő (főpénztáros, v. ö. Róm. 16,23.), kit az apostol annak idején Timóteussal együtt küldött Macedóniába (v. ö. Csel. 19,22. és a Tim. I. Bevezetését). E levél írásakor ő sincs az apostol mellett: amikor (nemrégiben) az apostollal együtt Korintusba jutott, ott maradt. *Trofimus* Efezushól származott, s ott csatlakozott Szt. Pálhoz, az apostol harmadik missziós útja alkalmával s akkor végigkísérve az apostolt az út hátralevő részén, vele együtt Miletuson keresztül minden baj nélkül Jeruzsálembe ment. Épen azért az itt említett miletusi betegség csakis az apostol két (60-62. és 66.) fogsága közötti utazások egyikén (nyilván nem régen) eshetett. *Miletus* híres tengerparti kereskedőváros Kisázsia délnyugati partjain. (V. ö. Csel. 20,15.)

* 21. Egykorú íróktól tudjuk, hogy a régiek a hajózást szept. 14-től nov. 11-ig veszélyesnek tartották, nov. 11-től márc. 5-ig pedig, vagyis *télen* egészen beszüntették; világos, hogy az apostol jóval a «tél» beállta előtt (tehát kb. 66 nyarán) írhatta levelét. *Eubulus, Pudens, Linus* (az egyház második pápája, kb. 67-76. uralkodott), *Klaudia* s a *testvérek* római keresztények; Timóteus nyilván az apostol első fogsága idején, Rómában jártában kötött ismeretséget velük. (V. ö. az I. Tim. lev. Bevezetését.)

* 22. *Búcsúköszöntés. — Az Úr,* vagyis, mint ahogy a latin fordítás hozzá is teszi: *Jézus Krisztus* (a görög szövegben e két szó hiányzik) *legyen* kegyelmével melletted, s erősítse meg lelkedet. – A befejező köszöntés többesszámú, mivel az egész efezusi egyházközségnek szól. (V. ö. Tim. I. 6,21. jegyz.)

LEVÉL TÍTUSZNAK

Címzés és köszöntés: 1,1-4

Tít 1

1 Pál, Isten szolgája és Jézus Krisztus meghívott apostola, hogy Isten választottjait hitre és az igazi istentisztelet ismeretére vezesse, 2 az örök élet reményében, amelyet örök idők előtt megígért Isten, aki nem hazudik, 3 s aki a meghatározott időben ki is nyilvánította szavát az igehirdetés által, amelyet Üdvözítő Istenünk rendelete rám bízott: 4 Títusznak, a közös hit révén szeretett fiának. Kegyelem és békesség az Atyaistentől és Krisztus Jézustól, a mi Üdvözítőnktől!

Feladatok: 1,5-3,11

Az alkalmas elöljárók kiválasztása

5 Azért hagytalak Kréta szigetén, hogy a hiányzó dolgokat elvégezd, és városról városra presbitereket rendelj, amint meghagytam neked: 6 [f]eddhetetlent, egyszer nősültet, akinek a fiai hívők, nem kicsapongók vagy engedetlenek. 7 A püspöknek ugyanis, mint Isten intézőjének, feddhetetlennek kell lennie, nem kevélynek, nem haragosnak, nem iszákosnak, nem verekedőnek, nem rút haszonlesőnek, 8 inkább vendégszeretőnek, jóakaratúnak, józannak, igaznak, szentnek, önmegtartóztatónak, 9 aki helytáll a hiteles tanítás megbízható végzésében, hogy az egészséges tanítás alapján képes legyen bátorítani is, és azokat, akik ellentmondanak, megcáfolni.

Harc a tévtanítók ellen

10 Van ugyanis sok engedetlenkedő, üres fecsegést folytató, csaló ember is, főképp a körülmetéltek köréből. 11 Ezeket el kell hallgattatni, mert feldúlnak egész házakat, rút haszon kedvéért olyasmiket tanítanak, amiket nem kellene. 12 Közülük az egyik, az ő tulajdon prófétájuk azt mondta: »A krétaiak örök hazugok, gonosz bestiák, lusta haspókok.« 13 Ez a tanúságtétel igaz. Éppen azért fedd meg őket keményen, hogy egészségesek legyenek a hitben, 14 ne hallgassanak zsidó mesékre, és olyan emberek parancsaira, akik hátat fordítottak az igazságnak. 15 A tiszták nak minden tiszta; a tisztátalanoknak és a hitetleneknek viszont semmi sem tiszta, mert szennyes az elméjük is, a lelkiismeretük is. 16 Azt hangoztatják, hogy ismerik Istent, de tetteikkel megtagadják, mert utálatosak, engedetlenek, és minden jótettre alkalmatlanok.

A Títusnak írt levél kommentárja

* 1,1-4. *A levél címe és beköszöntője*.

* 1. A levél küldője *Szt. Pál;* rajta kívül más nem szerepel. Ámbár szeretett tanítványának ír, minthogy levelét egyszersmind nyilvános felolvasásra is szánja, ünnepélyes szókkal hangsúlyozza apostoli küldetését s méltóságát. Ezért nevezi magát az *Isten* (más leveleiben mindenütt: Jézus Krisztus) *rabszolgájának* is. Apostolságanak az a célja, hogy hirdesse a *hitet* azoknak, kiket az *Isten kiválasztott,* vagyis a kereszténységre, s azon keresztül az üdvösségre meghívott, s mélyítse a keresztény *igazság ismeretét,* melynek jellemzője az eretnekek s tévtanítók állítólagos ismereteivel szemben az, hogy *jámborságban,* nem erkölcstelenségben nyilvánul. (V. ö. Tim. I. 6,3; II. 3,5.)

* 2. Apostolsága *az örök élet reményén* nyugszik; ezt az örök életet az Isten *örök idők előtt,* vagyis igen-igen régen, Ádámnak s a prófétáknak *megígérte;* mivel pedig *az Isten nem hazudik,*

* 3. *annak ideién,* mikor eljött az ideje, az idők teljessége (v. ö. Gal. 4,4.), *ki is jelentette szavát,* vagyis az evangéliumi tanítást, melynek lényege épen az, hogy Krisztus Urunk megváltói halála következtében az örök élet elnyerhető. Minthogy pedig az Isten *Üdvözítő,* vagyis azt akarja, hogy mindenki eljusson az igazság ismeretére (v. ö. Tim. I. 1,1. jegyz.), azt akarta, hogy ez isteni ige (az evangélium) mindenfelé hirdettessék; épen ez volt az oka annak is, hogy úgy *rendelte,* hogy az *igehirdetés* (a feltámadt Jézus Krisztus által) Szt. Pálra *bizassék.*

* 4. A levél címzettje csupán *Titus.* (Lásd azonban 3,15. és jegyz.) Életéről a Bevezetésben szólottunk. Az apostol, épúgy mint Timoteust *szeretett* (a görög szerint: igazi) *fiának* nevezi. (V. ö. Tim. I. 1,2. jegyz.)

* 5-9. Az apostol kéri Titust, építse ki arravaló emberekkel a krétai egyházi szervezetet.

* 5. A levél tulajdonképeni tárgyát épen úgy, mint a Timóteushoz irt első levélben, a vállalt kötelességekre való figyelmeztetéssel kezdi az apostol. Titust ugyanis teljes püspöki (érseki?) megbízatással *hagyta* a Földközi-tenger «százvárosú» nagy szigetén, *Krétán* (a mai Kandián). Mivel azonban az apostolnak nyilván hamarosan másfelé kellett mennie, az egyházi szervezet teljes kiépítése *hátramaradt.* Ezért kell Titusnak *városról-városra,* hol a kereszténység magva megfogamzott, *preszbitereket* (a görög szövegből nem világlik ki, hogy városonként egyet-egyet-e, vagy pedig preszbitertestületeket-e) állítania. *Preszbitereken* az apostol kétségkívül felszentelt egyházi elüljárókat ért, hogy azonban a mai értelemben vett áldozópapokat-e, vagy püspököt-e, eldönteni nem tudjuk. (V. ö. e kérdésről Tim. I. 3,1. jegyz.) Igen valószínű azonban, hogy a 7. versben említett *püspökön* az apostol ugyanazokat érti, kiket előbb (az 5. sorban) preszbitereknek nevezett.

* 6. A követelmények, melyeket a felszentelendő preszbiter (püspök) elé állít, nagyjából ugyanazok, mint Tim. I. 3,2-7-ben, hol azokat részletesen megtárgyaltuk. (L. ott.)

* 8. *Jóakaratú* ehelyütt annyit tesz, mint jórakész.

* 9. Különösen hangsúlyozza az apostol a hithűséget, a keresztény, *tanítással* megegyező és épen azért *megbízható,* igaz *beszédhez,* az evangéliumhoz való ragaszkodást. Csupán ez képesíti ugyanis a preszbitert arra, hogy híveit *inteni,* tanítani s oktatni, a keresztény tanítás ellenfeleit pedig *megcáfolni* tudja.

* 10-16. A krétai helyzet.

Tít 2

Állapotbeli kötelességek

1 Te azonban azt hirdesd, ami a józan tanításnak megfelel. **2** Az időseknek azt, hogy legyenek józanok, tisztességesek, egészségesek a hitben, a szeretetben és a türelemben. **3** Az idős asszonyok hasonlóképpen szent magaviseletűek legyenek, nem rágalmazók, nem a sok bor rabjai, hanem tanítsanak a jóra, **4** oktassák a fiatal asszonyokat arra, hogy férjüket szeressék, gyermekeiket kedveljék. **5** Legyenek ezenkívül megfontoltak, tiszták, háziasak, jóságosak, férjüknek engedelmesek, hogy ne káromolják miattuk Isten igéjét. **6** Az ifjakat ugyanígy buzdítsd, hogy józanok legyenek. **7** Mindenekelőtt te magad légy példakép a jótettekben; a tanításban feddhetetlen és komoly. **8** A szavad legyen józan, megcáfolhatatlan, hogy az ellenfél megszégyenüljön, mivel semmi rosszat sem tud mondani rólunk. **9** A rabszolgákat intsd, hogy vessék alá magukat uruknak mindenben, keressék azok kedvét, ne vitatkozzanak, **10** ne hűtlenkedjenek, hanem tanúsítsanak mindenben igaz

* 10. Hogy a preszbiterek (a püspökök) az ellenfél megcáfolására alkalmas emberek legyei-pék (v. ö. 10. v.), annál is inkább fontos, mert a hit tanításaival szemben *engedetlen,* a jámbor népet *ámító* (v. ö. Tim. II. 3,13.) ember bőven akad Krétán, főleg a *körülmetéltek,* a zsidóságból megtért keresztények között.

* 11. Ezeket *le kell inteni* (a görög szöveg erősebb: be kell fogni, dugni a szájukat), mert egész *házakat,* családokat ingatnak meg a keresztény *hitben.* (V. ö. Tim. II. 3,6.)

* 12. A dolog annál veszedelmesebb, mert bizony a krétaiak rosszra hajló népség. Hiszen *valaki* maguk a krétaiak *közül* az ő egyik költőjük, kit ők *prófétájuknak* tekintenek (Epimenides, Kr. e. VI. századbeli költő, De óraculis című munkájában), mondta ki róluk, hogy *örök hazugok* – a krétaiak hazudozása szinte közmondásos volt – *gonosz bestiák,* vad, kegyetlen emberek, s *rest hasak,* lusta, csak a hasuknak élő emberek. (V. ö. Fil. 3,19.)

* 13. Épen ezért Titusnak határozottsággal, *keményen* kell fellépnie, hogy

* 14. – ne hallgassanak a zsidó *mesékre,* a tévtanítók tanítására, mely – többek között – megkülönböztet vallásilag tiszta s tisztátalan dolgokat (v. ö. Tim. I. 4,1-3. s jegyz.) s ezen az alapon mindenféle *parancsot* állít fel.

* 15. *A tiszta* elméjű és lelkiismeretű emberek, az igaz keresztények nem ismernek semmiféle ilyen különbséget a dolgok között (v. ö. Tim. I. 4,4-5. s jegyz.); akinek azonban *elméje* a hamis tan, *lelkiismerete* pedig a bűn révén *beszennyezett,* azok mindent, legyen bár még oly tiszta, tisztátalannak, *szennyesnek* tekintenek.

* 16. Persze azzal állanak elő, hogy ez mélyebb *ismeret:* ám erkölcsi életük mutatja, hogy ez nem igaz, mert az Isten előtt bűneik miatt *utálatos,* Isten iránt *hűtelen,* engedetlen emberek, s nem is tudnak semmi *jól* sem *cselekedni.*

* 2,1-15. *Az Isten akarata az erényes élet.*

* 1. A tévtanítók üres, romlott recsegésével ellentétben Titusnak az *egészséges* keresztény *tanítás* alapján jámborságot s erényes életet kell sürgetnie. Hogy kitől mit kívánjon, az apostol néhány szóval vázolja, és pedig külön-külön az *öregemberekre* (v. ö. Tim. I. 5,1.), az *öregasszonyokra* (v. ö. Tim. I. 5,2.), a *fiatalasszonyokra* (v. ö. Tim. I. 5,2.), az *ifjakra,* a fiatalabb férfiakra (v. ö. Tim. I. 5,1.) s végül a *rabszolgákra* (v. ö. Tim. I. 6,1-2. s jegyz.) vonatkozólag.

* 4. *A fiatalasszonyok* oktatását (a család keretén belül) *az* idősebb asszonyokra bízza, mert azok számos dologban könnyebben szólhatnak, mint a lelkipásztor. (V. ö. Tim. I. 5,2.)

* 5. Ha a hívek nem élnek szent életet, azt a kereszténység hitetlen ellenei az *Isten igéjének,* a keresztény tanításnak rovására írják, s így *káromolják* az Isten igéjét.

* 7. Természetesen a jámbor életben a lelkipásztornak magának kell aluljárnia *jó példával;* idetartozik az is, hogy a *tanításban* (a görög szöveg értelme szerint): romlatlanságot *önzetlenséget,* v. ö. 1,11.) s *komolyságot* hivatásához méltó viselkedést tanúsítson;

* 8. – *szava* legyen *elgáncsolhatatlan:* senki se tudjon ellene felhozni semmit, s így az *ellenfél,* a kereszténység ellensége, ki *rosszat* akar mondani a kereszténységről s főleg a lelkipásztorról, *megszégyenüljön.*

* 9. *A rabszolgáknak* is jámborul kell élniök,

* 10. – hogy *díszére,* nem gyalazatára váljanak a mindenkit, a rabszolgát is üdvözíteni akaró *Üdvözítő* (Atya-) *Isten tanításának.*

hűséget, hogy mindenben díszére váljanak Üdvözítő Istenünk tanításának.

Kegyelem és élet

11 Megjelent ugyanis Üdvözítő Istenünk kegyelme minden embernek, **12** és arra oktat minket, hogy tagadjuk meg az istentelenséget és a világi vágyakat. Éljünk józanul, igazként, istenfélelemmel ezen a világon, **13** és várjuk a boldog reménységet, a nagy Isten és Üdvözítőnk, Jézus Krisztus dicsőségének eljövetelét. **14** Ő önmagát adta értünk, hogy megváltson minket minden gonoszságtól, és megtisztítson minket jótettekre törekvő, tulajdon népévé **{Ez 37,23; Kiv 19,5}**. **15** Ezt hirdesd, erre buzdíts, és így figyelmeztess teljes határozottsággal. Senki meg ne vessen téged!

* 11. Mindennek (1-10.) meg kell lennie: az Úr Jézus Krisztus megváltása által ugyanis megjelent az (Atya-) *Istennek* (a görög szöveg szerint) minden embert *üdvözíteni* akaró *kegyelme,*
* 12. – s arra *oktat* (a görög szó szerint inkább: nevel), hogy (negatíve:) szakítsunk mindazzal, mi távol tart az Istentől: az *istentelenséggel,* a hitetlenséggel s a *világi vágyakkal,* az erkölcstelenséggel, s (pozitíve:) *éljünk* Istennek tetsző életet: önmagunk iránt józansággal, felebarátaink iránt igazsággal, Isten iránt jámborsággal,
* 13. – várva a *boldog reménységet,* a remélt boldogságot, melyben az (utolsó) ítélet idején részünk leszen, amikor *eljő,* megjelenik *a nagy Isten és Üdvözítőnk Jézus Krisztus dicsősége.* (Ez utóbbi kifejezés így is fordítható: s eljön Jézus Krisztusnak, a mi nagy Istenünknek s Üdvözítőnknek dicsősége; így értették a legrégibb szentatyák s benne Krisztus istenségének egyik világos bizonyítékát látták. Érthető azonban úgy is, hogy az (utolsó) ítéletkor eljő az Atyaisten dicsősége, s az Atyaisten dicsőségében az Úr Jézus Krisztus; e gondolatot fejezi ki Máté 16,27. Természetesen ez utóbbi értelmezés sem támaszt legkisebb kétséget sem Jézus Krisztus istenségével szemben.)
* 14. Jézus Krisztus azért a mi *Üdvözítőnk,* mert szenvedése és halála által (negatíve:) *megváltott a gonoszságtól* (a görög szerint: a törvénytelenségtől, vagyis a bűntől) és (pozitíve:) *tiszta, jó-cselekedetekre igyekvő* (v. ö. 1,16.) néppé tett minket, hogy így olyan *tulajdona* legyünk, mint amilyen tulajdona volt egykoron az ószövetség tartama alatt az Istennek a választott nép, Izrael népe.
* 15. Ez az, amit Titusnak hirdetnie kell. Kora, fiatalsága miatt (kb. 40 éves lehetett) *senki meg ne vesse* őt, de ő maga s viselje úgy magát, hogy mindenki becsülje.

Tít 3

A hívek kötelességei

1 Figyelmeztesd őket, hogy a fejedelmeknek és a hatóságoknak vessék alá magukat, hogy engedelmeskedjenek, legyenek minden jótettre készek, **2** senkit se szidalmazzanak, ne veszekedjenek. Legyenek szerények, tanúsítsanak minden ember iránt mindig szelídséget. **3** Hiszen valamikor mi magunk is oktalanok, engedetlenek és tévelygők voltunk, sokféle vágynak és gyönyörnek szolgáltunk, gonoszságban és irigységben tengődtünk, gyűlöletesek és egymással gyűlölködők voltunk. **4** Mikor azonban Üdvözítő Istenünk jósága és emberszeretete megjelent, **5** megmentett minket, nem a mi igaz cselekedeteinkért, amelyeket véghezvittünk, hanem az ő irgalmasságából, a Szentlélek újjáalkotó és megújító fürdője által, **6** akit bőségesen kiárasztott ránk Jézus Krisztus, a mi Üdvözítőnk által, **7** hogy kegyelme révén megigazulva, reménybeli örököseivé legyünk az örök életnek. **8** Igaz beszéd ez, és azt akarom, hogy erősítsd meg bennük ezt, hogy akik hisznek Istenben, igyekezzenek elöljárni a jócselekedetekben. Jó ez és hasznos az emberek számára.

* 3,1-11. *A híveknek az elüljárók iránt engedelmességet, a nemkeresztény emberek iránt is szelídséget kell tanusítaniok, hiszen ők is csak az Isten irgalmából keresztények.*
* 1. *Figyelmeztetni* (a görög szöveg szerint: emlékeztetni) kell a híveket arra *is,* hogy a kereszténység nem szabadságlevél az esetleg nemkeresztény elüljárók s *hatóságokkal* szemben (v. ö. Tim. I. 2,2. s jegyz.): az igaz kereszténynek engedelmeskednie kell, s ha a hatóság *jót* akar, szolgálatkészen támogatni kell.
* 2. *Senkit sem* szabad szidalmazni, akár keresztény, akár nem az illető, *szerénynek* (a görög szerint inkább: engedékenynek) s szelídnek kell lenni *minden ember* iránt.
* 3. Erre annak alázatos elismerése késztessen, hogy a megtérés nem az ember érdeme, hanem az Isten kegyelmének következménye. *Valamikor,* megtérésük előtt ugyanis a hívek is ép olyanok voltak, mint amilyenek a nemkeresztények most (Szt. Pál idejében) is: *hűtelenek, azaz* engedetlenek, tévutakon járó *tévelygők,* a *gyönyörök s* a *vágyak* rabszolgái.
* 4. Hogy mindez másképp lett, nem az ő érdemük. *Mikor* ugyanis Jézus Krisztus megváltói működése által a mindenkit üdvözíteni akaró *Üdvözítő* (Atya-) *Isten jósága és emberszeretete megjelent,* nyilvánvalóvá lett,
* 5. – az Isten *megmentette* őket, de nem az *igazság cselekedeteiért,* esetleges igaz jócselekedeteikért, érdemeikért, hanem az *ő irgalmassága* folytán. Ez a megmentés a *Szentlélek eszközölte újjászületés s megújítás fürdője* (a görög szöveg szerint: az újjászületés fürdője s a Szentlélek eszközölte megújítás) *által* ment végbe: a Szentlélek a keresztség fürdője által újjászületést adott nekik, s kegyelme (egyesek szerint: a kereszténységgel hajdan kapcsolatos bérmálás szentsége) által megújította, lelkileg újjáteremtette őket. A Szentlelket

Óvás a tévtanítóktól

9 Az oktalan vitákat, nemzetségtáblákat, veszekedéseket és a törvényről való vitatkozásokat ellenben kerüld, mert azok haszontalan és hiábavaló dolgok. **10** Az eretnek embert egy-két intés után kerüld, **11** tudva, hogy az ilyen romlott, vétkezik, és saját maga ítéli el önmagát.

Befejezés: 3,12-15

12 Mihelyt hozzád küldöm Artemászt vagy Tichikuszt, siess, gyere hozzám Nikopoliszba! Úgy határoztam ugyanis, hogy ott töltöm a telet. **13** A törvénytanító Zénászt, valamint Apollót gondosan ellátva küldd tovább, hogy ne legyen hiányuk semmiben. **14** De a mieink is tanulják meg, hogy jótettekkel járjanak elöl, ahol sürgős segítségre van szükség, hogy ne legyenek gyümölcstelenek.

15 Köszöntenek a velem levők mindnyájan. Köszöntsd azokat, akik szeretnek minket a hitben!

Kegyelem legyen mindnyájatokkal!

az Atyaisten az Úr Jézus Krisztus által (Szentháromság!) *bőségesen árasztotta* reájuk,

* 7. – hogy így *megigazuljanak, s* a mennyek országának egyelőre *reménybeli,* annak idején majd valóságos *örökösei* legyenek.

* 8. Ez az igaz beszéd, s azért *erősítse* meg ezt Titus a hívekben szava és oktatása által, mert ez használ nekik,

* 9. – nem az oktalan *szőrszálhasogatások* (v. ö. Tim. I. 1,4; 6,4 és II. jegyz. 2,23,) a *nemzetségtáblák a* világ és a gonosz eredetére vonatkozó levezetések (v. ö. Tim. I. 1,4. s jegyz.), az ószövetségi *törvény* egyes pontjai (a tiszta és a tisztátalan közötti különbségek) felett való *viták.*

* 10. Ha mindazonáltal valaki megátalkodik s tévedéseihez makacsul ragaszkodik, *vagyis ereinek, egy-két intés után* (v. ö. Máté 18,15.) kerülni kell, mert veszedelmes ember; az ilyen *sajátmaga ítéli el önmagát,* mert rossz lelkiismerettel cselekszik.

* 12-14. *Titus jöjjön az apostolhoz, Nikapolisba. Zénás és Apolló ügye*.

* 12. Végül az apostol magához rendeli Titust. Mivel azonban Titus Krétát magára nem hagyhatja, az apostol majd gondoskodik helyettesről: *elküldi* Krétára Artemást vagy Tichikust. *Artemásról* nevén kívül semmit sem tudunk; *Tichikusról* Tim. II. 4,12. jegyzetében szólottunk. *Nikopolis* nevű város kettő is volt: az egyik Trákiában (a Balkán félszigeten), mélyen benn a szárazföldön, a másik Epirusban, az Adriai-tenger délkeleti partvidékén; úgy látszik, az utóbbiról van szó. Mivel az apostol már emlegeti a *telelést,* vagyis a hajózás téli szünetelését (v. ö. Tim. II. 4, 21.), levelét nyilván a nyár végefelé írja.

* 13. Igen Valószínű, hogy e levelet Titusnak Zénás és Apolló kézbesítette; *Zénás* úgy látszik megkeresztelkedése előtt az ószövetségi *törvény* tanításával és értelmezésével foglalkozott. *Apolló* bizonyára ugyanaz, akiről Csel. 18,24-28; 19,1. Kor. I. 1,12; 3,4, skk.; 4,6; 16,12. beszél. Alexandriából (Egyiptom egykori fővárosából) származó, az ószövetségi törvényben s a görög bölcseletben egyaránt járatos zsidó volt, ki (Keresztelő Szt.) János keresztségének felvétele után, kb. Kr. u. 53-ban tűnt fel Éfezusban, hirdetve az Úr Jézust. Akvila és Priszka (lásd róluk Tim. II. 4,19. jegyz.) közelebbről megismertették a kereszténységgel, s megkeresztelkedése után ajánló soraikkal Korintusba küldöttek, hol buzgó tevékenységet fejtett ki. Talán – Zénással együtt – most is valahonnan Korintus vidékéről (Nikopolisból?) indult, s Krétán keresztül szülőföldjére, Alexandriába tartott. Ehhez az utazáshoz kéri Szt. Pál Titus támogatását.

* 14. *De* ne csak Titus tegyen ki magáért: az apostol elvárja, hogy a hívek *is* segíteni fogják őket s ezáltal bebizonyítják, hogy hitük nem *gyümölcstelen,* hanem bőven termi a jócselekedeteket.

* 15a) *Az üdvözlések* során az apostol a maga és a munkatársai nevében köszönti Titust s azokat a krétai kereszténeket, kit; igaz *hitük* folytán *szerelik* az apostolt s munkatársait.

* 15b) *A búcsúköszöntés* itt is (v. ö. Tim. I. 6,21. jegyz., II. 4,22.) többesszámú: Titusnak s a krétai hívők összességének szól.

LEVÉL FILEMONNAK

Címzés és köszöntés: 1-3

1 Pál, aki fogoly Krisztus Jézusért, valamint
Timóteus testvér Filemonnak, szeretett munkatár-
sunknak, 2 Appia nővérünknek, Archipposz küz-
dőtársunknak, és a házadban levő közösségnek.
3 Kegyelem és békesség nektek Istentől, a mi A-
tyánktól, és az Úr Jézus Krisztustól!

Hálaadás: 4-7

4 Hálát adok mindenkor Istenemnek, amikor
megemlékezem rólad imádságaimban – 5 hiszen
hallottam szeretetedről és hitedről, amellyel az Úr
Jézus és az összes szent iránt viseltetsz –, 6 hogy a
hitben való közösségünk nyilvánvalóvá váljék
minden jócselekedet megismerése által, amely
köztünk Krisztusban megvalósul. 7 Nagy örömöm
telik és vigasztalódom szeretetedben, hogy fel-
üdült a szentek szíve általad, Testvér!

Közbenjárás Onezimoszért: 8-20

8 Ezért, bár Krisztusba vetett nagy bizalmam-
nál fogva meg is parancsolhatnám neked azt, ami
helyes, 9 a szeretetnél fogva azonban inkább kér-
lek én, amint vagyok, az öreg Pál, aki most fogoly
is Krisztus Jézusért. 10 Fiamért, Onezimoszért kö-
nyörgök, akit bilincseimben nemzettem, 11 aki
egykor haszontalan volt számodra, most azonban
számodra is, számomra is hasznos. 12 Visszaküld-
tem hozzád, mint a saját szívemet. 13 Szerettem
volna magamnál tartani, hogy az evangéliumért
szenvedett bilincseimben helyetted szolgáljon ne-
kem, 14 de elhatározásod nélkül semmit sem akar-
tam tenni, hogy jótéteményed ne kényszerből, ha-
nem önként szülessék. 15 Talán éppen azért távo-
zott el tőled egy időre, hogy visszakapd őt mind-
örökre, 16 már nem mint rabszolgát, hanem rab-
szolgánál sokkal többet: mint szeretett testvért.
Nekem nagyon is az ő, de mennyivel inkább ne-
ked: test szerint is, s az Úr szerint is. 17 Azért, ha
társadnak tartasz, fogadd úgy, mint engem. 18 Ha
pedig valamivel megkárosított vagy tartozik, ne-
kem számítsd föl: 19 – én, Pál sajátkezűleg írom –
én térítem meg. Bár – hadd ne mondjam neked –
te önmagaddal is nekem tartozol. 20 Bizony, Test-
vér! Hasznodat akarom venni az Úrban, enyhítsd
meg hát szívemet Krisztusban!

A Filemonnak írt levél kommentárja

* 1-3. *A levél címe és beköszöntője*.

* 1. A levél küldője Szt. Pál és Timóteus. *Szt. Pál* e levélben nem hivatkozik apostoli méltóságára, hanem csupán bilincseire, mert e levélben nem parancsolni, hanem kérni akar. Bilincseit *Krisztus Jézusért* viseli, vagyis azért, mert azt hirdette, hogy a názáreti Jézus a Krisztus (héberül: a Messiás). A nevek sorrendjére vonatkozólag 1. Tim. I. 1,1. jegyz. – A fogság, amelyről szól, kétségkívül első római fogsága (Kr. u. 60-62, vagy 61-63), melyet a Csel. 28,16-31. vázol; az apostol nem volt börtönben, hanem egy bérelt magánlakásban lakozott, meglehetősen szabad mozgása is volt, azonban állandóan egy katona őrizte és kétségkívül *bilincseket* viselt (v. ö. Csel. 28,20.), sőt minden valószínűség szerint hozzá volt láncolva őréhez. – *Timóteus* életrajzát az első Timóteus-levél Bevezetésében vázoltuk. Az apostol *testvérnek* nevezi, mert a keresztények akkoriban egymást testvérnek tekintették s nevezték. E helyütt nyilván azért szerepel, mert Kolosszeben, Filemonéknál jól ismerték, s így az ő neve is támogatja az apostol kérelmét. – A levél címzettjei: Filemon, Appia, Archippus és a Filemon házánál gyülekvő egyházközség. *Filemonról* nem sokat tudunk; más levélben nem szerepel. Az bizonyos, hogy a kereszténységre Szt. Pál térítette (v. ö. 19. v.) – talán akkor, amikor harmadik missziós útján több mint két esztendeig (kb. 54-57-ig) Efezusban tartózkodott. Mivel az apostol *munkatársnak* nevezi, valószínűleg része volt a kolosszei egyházközség megalapításában, bár egyházi hivatalt aligha viselt. (Kolossze ezidőben egész jelentéktelen kis városka volt Frigiában, Kisázsiában; Szt. Pál e levél megírása előtt kétségkívül nem járt benne.) Jómódú, jótékony s buzgó ember lehetett, ki házát s vagyonát nem zárta el a szegény kolosszei keresztények elől.

* 2. *Appiát,* ki szintén keresztény volt (azért nevezi őt az apostol *nővérnek),* általában Filemon feleségének tartják. Minthogy a levélben a ház ügyeiről van szó, érthető, hogy az apostol őt, a ház asszonyát szintén megemlíti. Az összefüggésből következik, hogy *Archippus* szintén Filemon családjához tartozott; általában Filemon fiának tekintik, Kol. 4,17. tanúsága szerint ezidőben, minthogy ekkor Epafrás, a kolosszei egyházközség püspöke Rómában tartózkodott Szt. Pálnál (v. ö. Filem. 23.), ő vezette a kolosszei egyházközséget. Szt. Pál *bajtársnak* nevezi, mert mint Jézus Krisztus katonája (v. ö. Tim. II. 2,3-4.) nyilván sokat küzdött, harcolt s szenvedett az evangéliumért. – A kolosszei *egyházközség,* vagy legalább is egy része, Filemon *házában* tartotta összejöveteleit, azért említi hát az apostol azt is.

* 3. *A levél beköszöntője* szószerint megegyezik az efezusi levél beköszöntőjével. (Ef. 1,2.)

* 4-7. *Filemon dicsérete.*

* 4. Az apostol, finom lélektani tapintattal, először is megdicséri Filemon jószívűségét, melyet igénybe akar venni. De az apostol nem dicsér szemtől-szembe: Istennek ad *hálát* érte, s *mindenkor megemlékezik* Filemonról imádságaiban. (A görög szöveg mondatfűzése kissé más, s azt fejezi ki, hogy Szt. Pál mindannyiszor hálát ad Istenének, valahányszor megemlékezik imádságaiban Filemonról.)

* 5. *Hallja ugyanis,* a Rómába vetődő efezusi hívektől, Filemon *szeretetét,* vagyis jótékonykodását s *hitét,* mellyel az Úr Jézus s az összes *szentek,* vagyis a (kolosszei) hívek iránt viseltetik. (A görög szöveg a magyarban egykönnyen ki sem fejezhető árnyalattal arról a hitről szól, mellyel Filemon Jézus Krisztus iránt viseltetik, s amelyet a szentek – a keresztények – érdekében gyakorol.)

Köszöntések és áldás: 21-25

21 Engedelmességedben bízva írtam neked:
tudom, te többet is fogsz tenni annál, amit kérek.
22 Ezenkívül készíts nekem szállást is;
remélem ugyanis, hogy imádságaitokra ajándékul visszakaptok engem.

23 Köszönt téged Epafrász, fogolytársam
Krisztus Jézusban, **24** valamint Márk, Arisztarchosz, Démász és Lukács, a munkatársaim.

25 Az Úr Jézus Krisztus kegyelme legyen lelketekkel!

* 6. Imádságaiban azt kéri az Úrtól (a latin fordítás értelme szerint), hogy Filemon *hitének közössége,* vagyis azon tény, hogy Filemon is osztozik a hitben (hogy keresztény), *váljék nyilvánvalóvá,* mindenki előtt *ismeretessé* és pedig az által, hogy mindenki ismerje, lássa mindazt a *jócselekedetet,* melyet Filemon *Krisztus Jézus* iránti hitből a kolosszei hívek *közölt* gyakorol. Csak természetes, hogy e jócselekedetek közé sorolja Szt. Pál azt is, amit e levélben mindjárt kérni fog. (Egyébként e mondat értelme korántsem bizonyos. Egyfelől ugyanis a hit közössége a hitből származó, a hit által közlött jócselekedeteket is jelentheti, másfelől pedig a görög szöveg, mely különben meglehetősen kétes, nem azt mondja, hogy Filemon hitének közössége nyilvánvaló legyen, hanem hogy hathatós, tevékeny legyen, és nem a jócselekedetekről beszél, hanem csak a jóról, így tehát, számos egyéb lehetőségen kívül, a szöveg azt is jelentheti, hogy Filemon hite legyen hathatós, nyilvánuljon meg jócselekedetekben és pedig azáltal, hogy Filemon mindjobban tudatára ébred azoknak a kegyelmi javaknak, melyeket az Isten Krisztus érdemei következtében a kereszténynek, így Filemonnak is, adott.)

* – A *7.* sor tanúsága szerint Szt. Pált e hálaadásra Filemonnak valamely nem rég művelt jócselekedete indítja; miről van szó, biztosan nem tudni, valószínű azonban, hogy valami anyagi segítségről, mellyel Filemon a kolosszei *szentek,* keresztény hívők súlyos helyzetén enyhített.

* 8-21. *Az apostol kérelme.*

* 8. Az apostol öntudattal s alázattal szól: mint apostolnak, nem ugyan a maga személyes érdemei, hanem a *Jézus Krisztusba* vetett *bizodalmánál fogva* (v. ö. Tim. I. 3,13.) joga lenne meg is parancsolni azt, ami ez ügyben helyén *való,*

* 9. – ám Filemon *szereteténél fogva,* abban bízva s azt jutalmazni akarva, inkább csak kérelemmel járul Filemon elé, és pedig mint *öreg,* Krisztusért szenvedő ember. (Szt. Pál ekkor már túl van a hatvanon. – *A mivel hogy ilyen vagy* kifejezés a görög szöveg szerint Szt. Pálra vonatkozik, *s* csupán Szt. Pál öregségének s szenvedésének hangsúlyozására szolgál; szószerint: én, mint ilyen.)

* 10. Kér pedig lelki értelemben vett fiáért, *kit bilincseiben nemzeti,* kinek fogsága alatt adta a kereszténységre való térítés s megkeresztel és által a természetfeletti életet (v. ö. Tim. I. 1,2.)*, Onezimusért.*

* 11. Onezimus a görög nyelvben annyit jelent, mint hasznos; Szt. Pál szellemes szójátékkal ajánlja őt: azelőtt, mikor Filemontól megszökött, neve dacára *haszontalan* volt, *most* azonban, mióta megkeresztelkedett, igazán Onezimus: hasznavehető, derék jó ember lett belőle.

* 12. Mivel az akkori idők felfogása szerint a rabszolga jogos tulajdona volt gazdájának, s mivel ezt a helyzetet a kereszténység, noha elvileg elítélte, igen bölcsen nem erőszakkal akarta megváltoztatni (v. ö. Tim. I. 6,1. jegyz.), Szt. Pál Onezimust Tichikussal (v. ö. Kol. 4,7-9.) *visszaküldötte.* Filemonnak, kérve, hogy *fogadja úgy,* mint az ő (Szt. Pál) *szívét,* mint Szt. Pált magát. (A görög szöveg így szól: Visszaküldöttem hozzád őt, azaz tulajdon szívemet.)

* 13. Mivel az apostol Onezimus szolgálatainak jó hasznát vette, *szerette volna magánál tartani;* erre némi joga is lett volna, mert Filemon hálával tartozik néki *azért,* hogy a kereszténységre térítette.

* 14. Mindazonáltal Filemon *elhatározása,* beleegyezése nélkül ezt mégsem akarta megtenni, mert így Filemon *jótéteménye,* vagyis Onezimus büntetésének, megfenyítésének

kegyes elengedése (sőt Onezimusnak a rabszolgaságból való esetleges felszabadítása) *kényszerből* ment volna végbe, már pedig ezt az apostol Filemon *önkéntes* elhatározásától várja s kívánja,

* 15. Hogy Onezimusnak bántódása ne essék, két dolgot hoz fel Szt. Pál. 1. Figyelmezteti Filemont, hátha épen az isteni gondviselés rendelkezéséből történt, hogy Onezimus egy időre *eltávozott tőle* (a görög szerint: elválasztatott tőle), és pedig *azért,* hogy azután a keresztény hit s a szeretet révén *örökre* elválaszthatatlanul hozzáfűződjék

* 16. – és pedig már nem mint rabszolga, hanem *rabszolga helyett* (a görög szöveg szerint: hanem mint rabszolgánál több) *mint* keresztény *testvér.* Hogy Onezimus most már testvér, azt Szt. Pál elismeri s vallja – *mennyivel inkább* kötelessége ez Filemonnak, kihez Onezimust kettős kötelék fűzi: *a test,* a rabszolgakötelék s *az Úr,* a kereszténység.

* 17. Épen azért, ha Filemon Szt. Pált *társának* tekinti, *fogadja* Onezimust harag és büntetés nélkül. 2. De ne érje bántódás

* 18. – az okozott *kár* miatt sem.

* 19. Szt. Pál mintegy *sajátkezűleg* írt kötelezvényt állít ki arról, hogy az Onezimus által okozott kárt magára vállalja s *megtéríti,* bár ez a kérdés annál kevésbbé játszhatik szerepet, mert hisz Filemon a kereszténységre való térítéséért sokkal többel: *önmagával* tartozik az apostolnak.

* 20. így hát Szt. Pál igazán joggal akarja *hasznát venni* Filemonnak ebben az Onezimus (= hasznos) ügyben.

* 21. Végül Szt. Pál kijelenti, hogy mindezt Filemon *engedelmességében bízva* írta, tehát hiszi, hogy nem csalódik s Onezimust bántódás nem éri, sőt *tudja,* hogy Filemon még ennél is *többet* tesz: felszabadítja Onezimust a rabszolgaságból. (A hagyomány azt állítja, hogy ez meg is történt, s Onezimus Efezus püspöke lett.)

* 22. *Egyszersmind* egy másik kérése is van: *szállást* kér Kolosszében Filemonnál, mert ügye jól áll s *reméli,* hogy az Isten megadja a kolosszeieknek azt, amiért annyit *imádkoznak,* s visszanyeri szabadságát. (Ez 62 vagy 63 végén valóban meg is történt.)

* 23-24. *Befejező üdvözlések.*

* 23. *Epafrás,* a kolosszei egyházközség alapítója s buzgó püspöke, ezidőben Rómában tartózkodott, s az apostolnál lakott s ilyenformán *Jézus Krisztus* iránti szeretetből mintegy önkéntes *fogságot* vállalt. (V. ö. Kol. 1,7; 4,12.)

* 24. *Márk* a második evangélium szerzője. (Életéről L. a második evangélium Bevezetését.) *Arisztarchus* az apostol régi, tesszalonikai híve (v. ö. Csel. 19,29; 20,4; 27,2.), aki Kol. 4,10. szerint szintén megosztotta az apostol fogságát. *Démás* ezidőben még szintén az apostol gárdájához tartozott (v. ö. Kol. 4,14.), később azonban cserben hagyta Szt. Pált. (V. ö. Tim. II. 4,9.) *Lukács,* a harmadik evangélium szerzője. (Életéről L. a harmadik evangélium Bevezetését.) Mindezek Szt. Pálnak Kolosszében is jól ismert *munkatársai,* kiknek neve Filemon előtt nem csekély súllyal esett latba.

* 25. *A búcsúköszöntés* végén a görög szövegben az Ámen hiányzik.

LEVÉL A ZSIDÓKNAK

A Fiú, mint az isteni ígéret beteljesedése: 1,1-4,13

Zsid 1

A Fiú és az angyalok

1 Sokszor és sokféle módon szólt hajdan Isten
az atyákhoz a próféták által, **2** ezekben a végső napokban pedig Fia által szólt hozzánk, akit a mindenség örökösévé rendelt, aki által a világokat is teremtette, **3** s aki – mivel az ő dicsőségének fénye
és lényegének képmása, és mindent fenntart hatalmának igéjével –, miután a bűnöktől megtisztulást szerzett, a Fölség jobbján ül a magasságban **{Zsolt 110,1}**. **4** Annyival kiválóbb lett az angyaloknál,
amennyivel különb nevet örökölt náluk.

5 Hiszen melyik angyalnak mondta valaha:
»Fiam vagy te,
a mai napon nemzettelek téged« **{Zsolt 2,7}**?
És ismét: *»Én Atyja leszek,*
ő pedig a fiam lesz?« **{2 Sám 7,14}**

6 Amikor pedig újra bevezeti elsőszülöttjét a földkerekségre, így szól:
»És hódol előtte Isten minden angyala!«
{MTörv 32,43G}

7 Az angyalokat illetően ugyanis így szól:
»Aki angyalait szelekké teszi,
és szolgáit tűznek lángjává« **{Zsolt 104,4G}**.

8 Fiát illetően pedig:
»A te trónod, Isten, örökkön-örökké áll;
országod jogara az igazság jogara.
9 *Szeretted az igazságosságot*
és gyűlölted a gonoszságot;
azért kent fel téged, Isten, a te Istened,
az öröm olajával társaid felett« **{Zsolt 45,7-8G}**.

10 És:
»Kezdetben te, Uram,
megvetetted a föld alapját,
és az egek a te kezed művei.
11 *Elmúlnak ezek, de te megmaradsz;*
és mint a ruha, mind elavulnak,
12 *összegöngyölöd őket, mint egy köntöst,*
és elváltoznak, mint a ruha;
te azonban ugyanaz vagy,
és éveid el nem fogynak« **{Zsolt 102,26-28}**.

A zsidóknak írt levél kommentárja

* 1. *A szent szerző egymással szembe állítja az ó- és az újszövetségi kinyilatkoztatást; amaz tökéletlen, mert kihirdetői az angyalok. Istennek szolgái, emez tökéletes, meri kihirdetője Jézus Krisztus, az Isten Fia.*

* 1. *Sok rendben,* a görög szerint: „sok részben". Az ószövetség prófétái külön-külön nem ismerték a Messiásra vonatkozó teljes kinyilatkoztatást, hanem ennek csak egy vagy több mozzanatát. *Sokféle módon:* látomás, szózat, isteni vagy angyali jelenés stb. által. *Az atyák* a zsidó nép ősatyái az ószövetség egész folyamán keresztül. *Prófétáknak* nevezi a szerző mindazokat, akik bármi módon Isten kinyilatkoztatásának eszközei voltak az ószövetségben.

* 2. *Ezekben a napokban:* a messiási korban. (Kor. I. 10,11.) A két mellékmondat Zsolt. 2,8. 9-re céloz. V. ö. Jan. 1,3. Jézus Krisztus mint Isten egyenlő hatalmú az Atyával, de mint ember is az egész teremtett világ Ura.

* 3. V. ö. Bölcs. 7,26; Fil. 2,6. *Hatalmának igéjével:* hatalmas szavával; hebraizmus. A Fiúisten egylényegű az Atyával, és megváltói művének bevégzése után szent embersége szerint is elfoglalta az őt megillető örök dicsőséget. V. ö, Zsolt. 109,1. Isten nemcsak megteremtette a világot, hanem minden, pillanatban *fenn is tartja.*

* 4. A Fiúistennek *az angyalokénál különb neveit* a következő versek sorolják fel, ószövetségi idézetek, többnyire zsoltáridézetek alakjában.

* 5. *Mondotta:* t. i. az Isten. V. ö. Zsolt. 2,7; Kir. II. 7,14. Az utóbbi hely előképes értelmű, mert elsősorban Salamonra, Dávid király fiára vonatkozik, ki előképe volt Krisztusnak.

* 6. *Ismét bevezeti: t.* i. Isten a végítélet alkalmával. L. Zsolt. 96,7.

* 7. Zsolt. 103,4. (Szabadon idézve.) A *szél* a gyorsaságnak, a *tűzláng* az ellenállhatatlan erőnek jelképe. Isten szabadon rendelkezik angyalaival. A zsoltárvers héber szövege így hangzik: „Ki követeivé teszi a szeleket, szolgáivá a tűznek lángját" (= a villámokat).

* 8-9. Zsolt. 44,7. 8. *Társaid:* a föld királyai vagy a próféták. Ez a zsoltárhely világosan tanítja a Messiásnak istenségét.

* 10-12. Zsolt. 101,26-28. Isten mindenható teremtő hatalma és változhatatlansága, ellentétben minden teremtett dolog mulandóságával.

* 13. Zsolt. 109,1. (V. ö. Máté 22,44; Márk 12,35; Luk. 20,42.)

* 14. Az angyalok Istennek szolgái, kiknek mint őrangyaloknak egyik feladata, hogy a mennyországra hivatott embereket oltalmazzák.

13 Angyalai közül melyiknek mondta valaha is:

»Jobbom felől foglalj helyet,

míg lábad zsámolyává teszem ellenségeidet«

{Zsolt 110,1}?

14 Ők ugye mindnyájan szolgáló lelkek, s azok szolgálatára küldték őket, akiknek az a hivatása, hogy örököljék az üdvösséget?

Zsid 2

Isten tanúsága a Fiúról

1 Ezért még inkább figyelnünk kell mindarra, amit hallottunk, hogy valamiképpen el ne sodródjunk. 2 Mert ha már az angyalok által hirdetett ige is olyan hatalmas volt, hogy minden bűn és engedetlenség elnyerte igazságos, megérdemelt büntetését, 3 hogyan fogunk megmenekülni mi, ha nem törődünk ilyen nagy üdvösséggel? Ezt, miután kezdetét vette az Úr tanításával, azok, akik hallották, megerősítették számunkra, 4 és velük együtt Isten is tanúságot tett róla jelekkel és csodákkal, akarata szerint sokféle erőmegnyilvánulással és a Szentlélek közléseivel.

A Fiú leereszkedése és felmagasztalása

5 Mert nem angyaloknak vetette alá Isten az eljövendő világot, amelyről beszélünk. 6 Az egyik helyen valaki tanúságot tett erről:

»Mi az ember, hogy megemlékezel róla,

s az ember fia, hogy meglátogatod?

7 *Kevéssel tetted kisebbé az angyaloknál;*

dicsőséggel és tisztelettel koronáztad,

8 *és mindent a lábai alá vetettél«* **{Zsolt 8,5-7}.**

Mert azzal, hogy mindent alávetett, nem hagyott semmit sem, ami ne lenne alávetetve neki. Most azonban még nem látjuk, hogy minden alá van vetve neki. 9 Láttuk azonban, hogy Jézust, aki *kevéssel lett kisebb az angyaloknál,* a halál elszenvedéséért *dicsőséggel és tisztelettel koronázta* **{Zsolt 8,5-7G}**, hogy Isten kegyelme szerint mindenkiért megízlelje a halált.

10 Mert illett ahhoz, akiért és aki által minden van, s aki sok fiat vezet a dicsőségbe, hogy üdvösségük szerzőjét szenvedés által vezesse el a tökéletességre. 11 Mert aki megszentel és akik megszentelődnek, egytől vannak mindnyájan. Ezért nem szégyelli őket testvéreinek nevezni, 12 amikor így szól:

* 2. Az 1. fejezetben tárgyalt igazságnak gyakorlati következményei.

* 1-4. *Ha már az ószövetségi törvény megszegőire is súlyos büntetés várt, mennyivel szigorúbb büntetésre méltó az, aki az Úr Jézus állal hozott, az apostolok által hirdetett és oly sok csodával igazolt üdvösséget veti meg!*

* 1. *El ne sodortassunk,* mint a célját tévesztett hajó a tengeren. A Vulgata kifejezése a kiömlő és szertefolyó vízre vonatkozik. *Az angyalok állal hirdetett ige* az ószövetségi törvény. (Móz. IV. 15,25; Csel. 7,53; Gal. 3,19.) Az ószövetségi törvény a súlyosabb bűnöket halállal büntette, a kevésbbé súlyosakat pedig bűn- és vétekáldozatokkal engesztelte ki.

* 3. *A nagy üdvösség* az evangélium és általában az Úr Jézus megváltói műve. *Azok, akik hallották volt:* az Úr Jézus apostolai. *Számunkra:* a szerző az anakoinosis stilisztikai alakzatával él. Megjegyzendő, hogy Szt. Pál sohasem hirdette az evangéliumot a Zsidókhoz írt levél első olvasóinak, a Jeruzsálem) (palesztinai) zsidó-keresztényeknek.

* 4. *A Szentlélek közlései* az őskeresztény egyházban gyakori különleges, ú. n. ingyen adott kegyelmek. (Kor. I. 12,4. skk.)

* 5-9. *Az újszövetség feje és királya Jézus Krisztus; neki van alávetve minden teremtmény, mert kereszthalála által minden benne hívő embernek megszerezte az üdvösséget.*

* 5. *Isten* szó a görög szövegben hiányzik. Az ószövetség intézői (Isten rendelése szerint) részben az angyalok voltak (Dán. 10,13. 20. 21; 12,1; Tób. 12,15.); az újszövetség *(= a jövendő világ)* kormányzója Krisztus. *Amelyről beszélünk:* 1.3. v.

* 6-8. A szent szerző a Zsolt. 8,5-8-ban olvasható gondolatot az Úr Jézusra alkalmazza.

* 7. A *kevéssé* szót, mely az idézett zsoltárversben az ember nagy méltóságára vonatkozik, levelünk szerzője az Úr Jézus földi életének tartamára vonatkoztatja. Az utolsó verstag egyes görög kéziratokban nem olvasható.

* 8. A földön még dűl a harc a jó és a gonosz között, de

* 9. Jézus szent emberségének megdicsőülése a kereszthalál után biztos záloga a jó végleges diadalának. A vers utolsó gondolata ugyanazon vers első gondolatához („aki kevéssé kisebb lett az angyaloknál") kapcsolódik. *Mindenkiért:* minden emberért.

* 10-18. *Mivel Krisztus nem az angyalokat, hanem az embereket akarta megváltani, emberi természetet kellett fölvennie.*

* 10. A vers logikai alanya Isten; ő az egész teremtett világnak végső célja és alkotója. *Illő volt:* az első emberpár kevélységgel és engedetlenséggel vetkezett, Krisztus pedig alázatos engedelmességből vállalt szenvedésével váltotta meg a világot.

* 11. *Egytől:* az emberiségnek közös ősétől, Ádámtól.

* 12. Zsolt. 21,23. *Testvéreim előtt:* Krisztus halála minket Istennek fogadott gyermekeivé tett. V. ö. Róm. 8,29.

»Hirdetem nevedet testvéreimnek;
a közösségben dicsérni foglak téged« **{Zsolt 22,23}**.
13 És ismét:
»Bízni fogok őbenne« **{Iz 8,17}**.
És ismét:
»Íme, én és gyermekeim,
akiket Isten nekem adott« **{Iz 8,18 G}**.
14 Mivel tehát a gyermekek részesei a testnek és vérnek, ő maga is hasonlóan részese lett ezeknek, hogy a halál által lerontsa azt, akinek halált osztó hatalma volt, az ördögöt, **15** és megszabadítsa azokat, akiket a halál félelme egész életükön át rabszolgaságban tartott. **16** Mert bizony nem az angyalokat karolta fel, hanem *Ábrahám utódát karolta fel* **{Iz 41,8-9}**. **17** Ezért mindenben hasonlónak kellett lennie testvéreihez **{Zsolt 22,23}**, hogy irgalmas és hűséges főpap legyen Isten előtt, hogy kiengesztelje a nép bűneit. **18** Mivel ő maga is elszenvedte a kísértést, segítségükre tud lenni azoknak, akik kísértést szenvednek.

* 13. V. ö. Zsolt. 17,4. és számtalan helyen; Iz. 8,18. (Alkalmazott értelemben.)
* 14. Istennek Fia fölvette a teljes emberi természetet, hogy halálával megváltsa az emberiséget. *Az ördögnek* annyiban volt *uralma a halál fölött,* hogy a halál a bűnnek gyümölcse és büntetése.
* 15. A még meg nem váltott emberiség főleg azért volt a halál félelmének rabja, mert nem ismerte azt a boldogító igazságot, hogy a halál az örök boldogságnak útját nyitja meg.
* 16. *Ábrahám ivadékát* a szent szerző itt az egész emberiség helyett említi. Isten Fia nem az angyalokat, hanem az embereket akarta megváltani; ezért emberi természetet kellett fölvennie, melyben
* 17-18. meg akarta ismerni az emberi természetnek minden gyöngeségét, – a bűnt kivéve. V. ö. Máté 4,1. skk.; Luk. 4,1. skk.; 22,28. *Hogy kiengesztelje a nép bűneit:* a főpapnak egyik kötelessége volt az engesztelésnapi áldozat bemutatása.

Zsid 3

A Fiú és Mózes

1 Ezért tehát, szent testvérek, a mennyei hivatás részesei, tekintsetek a mi hitvallásunk követére és főpapjára, Jézusra, **2** aki hűséges ahhoz, aki őt megbízta, mint ahogy az volt *Mózes* is *az ő egész házában* **{Szám 12,7G}**. **3** Mert annyival nagyobb dicsőségre méltó Mózesnél, amennyivel nagyobb tisztelete van a háznál annak, aki azt alkotta. **4** Mert minden háznak van építőmestere; aki pedig a mindenséget alkotta, az az Isten. **5** De míg Mózes *hűséges volt az ő egész házában* mint *szolga,* mint tanúja mindannak, amit hirdetni kellett, **6** addig Krisztus, mint Fiú, a saját háza fölött áll **{Szám 12,7G}**. Ez a ház mi vagyunk, ha a bizalmat és a dicsőséges reménységet mindvégig szilárdan megtartjuk.

Isten szava, mint ítélet

7 Ezért – amint a Szentlélek mondja:
»Ma, amikor meghalljátok az ő szavát,
8 *meg ne keményítsétek szíveteket,*
mint a megkeseredésben,
a kísértés napján a pusztában,
9 *ahol atyáitok megkísértettek engem*
a próbatételben
noha látták cselekedeteimet **10** *negyven éven át!*
Megharagudtam ezért arra a nemzedékre,

* 3,1-6. *Az Úr Jézus dicsősége végtelenül nagyobb Mózesénél, aki az ószövetségi törvénynek Csupán hűséges közvetítője volt.*
* 1. *Ezért is:* mert Jézus oly végtelenül irgalmas és Isten előtt végtelenül kedves főpapunk. (2,17. 18.) *A mennyei hivatás* az isteni meghívás a keresztségre, és ezzel az örök boldogságra.
* 2. *Ahhoz:* a mennyei Atyához. Jézus egész földi életében csak mennyei Atyjának akaratát teljesítette. V. ö. Ján. 4,34; 17,4. stb. *Annak* (= az Istennek) *egész házában:* az ószövetségi üdvösségi rendben.
* 3. Jézusnak, Isten Fiának annyival nagyobb a dicsősége Mózesénél, amennyivel magasabban áll az ószövetségi üdvösségi rend Alkotója magánál az általa létesített ószövetségi üdvösségi rendnél.
* 4. *Mindeneket:* tehát az ószövetségi üdvösségi rendet is.
* 5-6. Mózes a szolga, Krisztus a Fiú; Mózes mint szolga a házban van és ahhoz tartozik, Krisztus pedig a *saját háza* (az újszövetségi üdvösségi rend) *fölött* áll. *Mely ház mi vagyunk,* egyes görög kéziratok szerint: «kinek háza mi vagyunk». A szerző az egyházat Isten házának nevezi.
* 7-9. *Komoly figyelmeztetés a hitben való állhatatosságra.* A szent szerző (a 7-11. versben) Zsolt. 94,8-11-ből indul ki, mely versek viszont a zsidó népnek a pusztai vándorlás alatt tanúsított sok hálátlanságára, főleg a Móz. IV. 14-ben elbeszélt eseményre céloznak.
* A 7. versben olvasható *annakokáért* szónak folytatása a – 12. versben van.
* 13. *Ma* a földi élet tartama.
* 14. *A Krisztus által megkezdett alap* a keresztény hit. Mások versünk utolsó részét így fordítják: «ha ugyan a benne való bizalom kezdetét mindvégig szilárdan megtartjuk».
* 17. L. Mózes IV. 14. A szent szerző erősen hangsúlyozza, hogy a zsidók hitetlensége Istennel szemben volt az oka annak, hogy legnagyobb részük nem mehetett be az ígéret földére.

és így szóltam:

Mindig csak tévelyegnek szívükben!

Ők azonban nem ismerték fel az én útjaimat.

11 *Amint megesküdtem haragomban:*

Nem mennek be az én nyugalmamba!«

{Zsolt 95,7-11}

12 Vigyázzatok, testvérek, ne legyen közületek senkiben hitetlenségre hajló gonosz szív, hogy el ne szakadjon az élő Istentől! **13** Inkább buzdítsátok egymást minden egyes nap, amíg azt mondják: *»ma«,* nehogy megkeményítsen valakit is közületek a bűn csalárdsága. **14** Mert Krisztusnak részesei lettünk, de csak akkor, ha az általa vetett alapon mindvégig erősen kitartunk, **15** amíg azt mondják nekünk:

»Ma, amikor meghalljátok az ő szavát,

meg ne keményítsétek szíveteket,

mint abban a megkeseredésben!«

16 Kik voltak azok, akik hallották, és megkeserítették Istent? Nemde mindnyájan, akik Mózes alatt Egyiptomból kivonultak? **17** Kikre *haragudott negyven esztendeig?* Nemde azokra, akik vétkeztek, s *akiknek a holtteste elhullott a pusztában*? **{Szám 14,29}** **18** Kiknek *esküdött meg, hogy nem mennek be az ő nyugalmába* **{Zsolt 95,11}**, ha nem azoknak, akik hitetlenek voltak? **19** S látjuk is, hogy nem mehettek be a hitetlenség miatt.

Zsid 4

Isten szava, mint ígéret

1 Mivel tehát még érvényben van az ő nyugalmába való bemenetelünk ígérete, féljünk attól, hogy közületek bárkit is későn jöttnek találjanak **{Zsolt 95,11}**! **2** Mert a jó hírt kinyilatkoztatta nekünk ugyanúgy, mint nekik; de nekik nem szolgált javukra a hallott beszéd, mert nem egyesültek hitükben azokkal, akik hallgattak rá. **3** Mi, akik hiszünk, bemegyünk a nyugalomba, ahogy megmondta:

»Amint megesküdtem haragomban:

Nem mennek be az én nyugalmamba!«

{Zsolt 95,11}

Ezzel fejeződnek be ugyanis a világ teremtésének művei. **4** Mert egy helyen így szól a hetedik napról: *»És Isten elnyugodott minden munkájától, melyet végzett«* **{Ter 2,2G}**. **5** Ugyanígy ezen a helyen is: *»Nem mennek be az én nyugalmamba!«* **{Zsolt 95,11}** **6** Mivel tehát még hátravan, hogy egyesek

* 4. *Az előbbi fejezetben megkezdett intelem folytatása*.

* 1. A szent szerző gondolatmenete a következő. Isten megígérte az Egyiptomból kivonult zsidó népnek az ő (Isten) nyugalmába (a Szentföld birtokába) való bemenetelt, de hitetlenségük miatt sokan nem juthattak be oda. Ámde ez az ígéret előképes értelmű volt (Zsolt. 94,11.); a Szentföld nyugodt birtoklása előképe az örök mennyei nyugalomnak, ahová mindnyájan hivatalosak vagyunk. Aki Jézus Krisztus hitétől elszakad, az *későn jöttnek* fog találtatni az ítélet alkalmával és nem juthat be az örök mennyei nyugalomba. V. ö. Máté 25,1-13.

* 2. *Az:* az isteni nyugalomba való bemenetel ígérete. *Azokra nézve, amiket hallottak,* a görög szöveg szerint: „azokban, a kik azt hallották”

* 3. A mennyországba való belépésnek alapfeltétele a Jézus Krisztusban való élő hit; nem elég az isteni ígéreteknek puszta hallása. A vers vége és a

* 4. v. Móz: I. 2,2. 3-ra céloz.

* 5. Zsolt. 94,11.

* 6-10. *A szent szerző a választott nép pusztai vándorlását és a 94. zsoltárnak fentemlített versét előképesen magyarázza.* Mivel az Egyiptomból kivonult zsidók nem mehettek be Isten nyugalmába (1. 2. v.), Istennek Zsolt. 94,8-ban olvasható intelme nekünk, kereszténynek szól, hogy töre-

bemenjenek abba, és azok, akiknek először hírül adták, nem mentek be az engedetlenség miatt, **7** ismét meghatároz egy napot: »Ma« – mondja Dávid által, annyi idő után, mint fentebb mondja:

»Ma, amikor meghalljátok az ő szavát,
meg ne keményítsétek szíveteket« **{Zsolt 95,7}**.

8 Mert ha Józsue megszerezte volna nekik a nyugalmat, sohasem beszélt volna ezután más napról. **9** Eszerint a szombati nyugalom Isten népe számára van fenntartva. **10** Mert aki bement az ő nyugalmába, maga is elnyugodott tetteitől, mint Isten az övéitől.

11 Törekedjünk tehát bemenni abba a nyugalomba **{Zsolt 95,11}**, nehogy valaki az engedetlenségnek ugyanazt a példáját kövesse. **12** Mert Isten szava eleven és hatékony, áthatóbb minden kétélű kardnál, behatol és szétválasztja a lelket és a szellemet, az ízeket és a velőket, s megítéli a szív gondolatait és szándékait. **13** Semmiféle teremtmény nem láthatatlan a színe előtt, sőt, minden mezítelen és nyitott annak a szeme előtt, akinek elszámolással tartozunk.

Krisztus, az új szövetség igaz és tökéletes főpapja: 4,14-10,18

A főpapi tisztség

14 Mivel tehát olyan kiváló főpapunk van, aki áthatolt az egeken, Jézus, az Isten Fia, tartsunk ki a hitvallás mellett. **15** Mert nem olyan főpapunk van, aki nem tud részvéttel lenni gyöngeségeink iránt, hanem olyan, aki hozzánk hasonlóan mindenben kísértést szenvedett, bűn nélkül. **16** Járuljunk ezért bizalommal a kegyelem trónja elé, hogy irgalmasságot nyerjünk, és kegyelmet találjunk az alkalmas időben való segítségre.

kedjünk az élő hit által bejutni Istennek tökéletes nyugalmába, a mennyországba.

* 6. *Hátra van:* Isten ígérete még állandóin érvényben van.
* 8. Célzás a Szentföld elfoglalására Józsue idejében.
* 9. *A szombati nyugalom* itt a mennyei boldogság.
* 10. *Az ő műveitől:* a jelen élet küzdelmeitől és nyomorúságaitól.
* 11-13. *Komoly erkölcsi intelem*.
* 11. A vers vége a görögben így szól: «hogy valaki a hitetlenségnek ugyanolyan példájaként el ne essék» (= tönkre ne menjen).
* 12. Isten szava *eleven,* vagyis örök érvényű, és ellenállhatatlan erejű.
* 13. Isten mindentudása. *Aki előtt felelni fogunk:* az ítélet alkalmával.
* A 14. versben a szent szerző tüzetesen kezd beszélni *Jézus-Krisztus örök főpapi méltóságáról,* melyre 2,17. és 3,1-ben már röviden célzott. *Áthatolt az egeken:* mennybemenetele alkalmával.
* 15. L. 2,17. 18.

Zsid 5

1 Mert minden főpapot az emberek közül választanak, és az emberekért rendelnek az Istennel kapcsolatos dolgokban, hogy ajándékokat és áldozatokat mutasson be a bűnökért. **2** Részvéttel tud lenni a tudatlanok és tévelygők iránt, mert ő maga is körül van véve gyöngeséggel, **3** s így, miként a népért, úgy önmagáért is áldozatot kell bemutatnia a bűnökért.

4 Erre a tisztségre senki sem választja önmagát, hanem akit Isten hív, mint Áront. **5** Így Krisztus sem önmaga dicsőítette meg magát, hogy főpappá legyen, hanem az, aki azt mondta neki:

* 5,1-4. *A főpap (és minden pap) közvetítő Isten és az emberek között;* Istennek áldozatot mutat be, mely a legtökéletesebb hódolatnak kifejezése, az embereknek pedig kiosztja az Istentől adott kegyelmeket. A papnak tehát egyrészt az emberek közül valónak kell lennie, hogy nyomorúságaikat átérezze, másrészt azok fölött is kell állnia. A papi hivatást és méltóságot ezért csak Isten adhatja meg.
* 3. Célzás az engesztelési nap áldozatára (Móz. III. 16, főleg 6. 11. 14. v.), valamint Móz. III. 4,3-12; 9,7-re, ahol a papok és Áron bűneinek kiengeszteléséről van szó.
* 4. *Mint Áron:* L. Móz. II. 28,1; 29,4. skk; III. 8-9; IV. 3,10; 17. 18. fej.
* 5. Lásd Zsolt. 2,7. *Ma* az Úr Jézus megdicsőülésével kezdődött a feltámadásban.
* 6. Zsolt. 109,4. Erre a zsoltárhelyre építi fel levelünk szerzője a 7. fejezetnek egész gondolatmenetét.

»Fiam vagy te,
ma nemzettelek téged« **{Zsolt 2,7}**.
6 És ahogy más helyen is mondja:
»Te pap vagy mindörökké
Melkizedek rendje szerint« **{Zsolt 110,4}**.

7 Ő, testi mivoltának napjaiban imáit és könyörgéseit nagy kiáltással és könnyhullatással bemutatta annak, aki megszabadíthatta őt a haláltól; és meghallgatást is nyert hódolatáért. **8** Bár Isten Fia volt, engedelmességet tanult abból, amit elszenvedett; **9** és amikor eljutott a tökéletességhez, örök üdvösség szerzője lett mindazoknak, akik engedelmeskednek neki **{Iz 45, 17G}**, **10** mivel Isten főpapnak nevezte őt *Melkizedek rendje szerint* **{Zsolt 110,4}**.

A közösség gyöngesége

11 Sok mindent kell erről mondanunk, és nehéz is megmagyarázni, mert késedelmesek lettetek a hallásra; **12** ugyanis ez idő szerint már tanítóknak kellene lennetek, de ismét arra van szükségetek, hogy valaki tanítson titeket Isten tanításának elemi dolgaira; olyanok lettetek, mint akiknek tejre van szükségük, nem szilárd eledelre. **13** Mert mindaz, aki tejet kap, tapasztalatlan az igazságosság tanításában, mivel még csecsemő; **14** a tökéleteseknek pedig a szilárd étel való, azoknak, akik a gyakorlás által kifejlesztették érzékeiket, hogy megkülönböztessék a jót és a rosszat.

* 7. *Testének napjaiban:* egész földi életében, különösen kínszenvedésében. *Nagy kiáltással és könnyhullatással:* a Getszemáni kertben. (Máté 26,36-46; Márk. 14,32-42; Luk. 22,40-46.) *Meghallgattatott:* azáltal, hogy az Atya angyalt küldött a szenvedő Üdvözítő megerősítésére. (Mások szerint: meghallgattatott dicsőséges feltámadásában.)
* 8. *Engedelmességet tanult:* gyakorolta az engedelmességet.
* 9. *A befejezés* Jézus feltámadása. *Kik neki engedelmeskednek:* a benne hívő és törvényeit megtartó keresztények.
* 11-14. *Feddés a Miben való ellanyhulásért*.
* 12. *Ezidőszerint:* arra való tekintettel, hogy már régen fölvettétek a kereszténységet. *Isten beszédeinek első elemei* a keresztény hitnek alapigazságai; ezeket jelenti a *tej,* míg a *szilárd eledel* a magasabb vallási ismeretek jelképe. V. ö. Kor. I. 3,2.
* 14. V. ö. Kor. I. 2,6. A keresztény vallás szellemét csak az értheti meg, aki azt életében is iparkodik megvalósítani.

Zsid 6

1 Így tehát, mellőzve Krisztus tanításának elemeit, a tökéletesebb dolgokra térünk át, s nem rakjuk le újra az alapot a holt cselekedetekből való megtérésről és az Istenben való hitről, **2** a keresztségek tanításáról, valamint a kézföltételről, a halottak feltámadásáról és az örök ítéletről. **3** Ezt is megtesszük majd, ha Isten megengedi.

4 Lehetetlen ugyanis, hogy azok, akik egyszer megvilágosodtak, megízlelték a mennyei ajándékot, részesültek a Szentlélekben, **5** és megízlelték Isten értékes igéjét és a jövendő világ erőit, **6** azután mégis elestek, hogy ismét megújuljanak és megtérjenek. Ők ugyanis újra megfeszítik Isten Fiát, amennyire rajtuk áll, és csúfot űznek belőle. **7** Mert az a föld, amely beissza a gyakran hulló esőt, és alkalmas növényt terem azoknak, akik művelik, Istentől áldást nyer; **8** az viszont, amelyik *tövist és bojtorjánt terem* **{Ter 3,18}**, megvetésre méltó, *átok* fenyegeti, s a sorsa a tűzben való megégettetés.

* 6. *Az előbbi fejezel gondolatainak folytatása.*
* 1. A szent szerző nem akarja olvasói előtt újra kifejteni a keresztény hitnek alaptanításait. *A holt cselekedetek* a bűnök.
* 2. *A keresztségek:* a többes számú kifejezés talán a zsidó tisztulási szertartások élőképes értelmére céloz, mely beteljesedett a keresztség szentségében. *A kézföltétel* a bérmálás szentsége.
* 3. *Ezt:* a mélyebb igazságok tanítását.
* 4-8. *A hithagyásnak rettentő veszedelme.*
* 4. *A megvilágosíttatás* a keresztség felvételét jelenti, a *mennyei ajándék megízlelése* az Oltáriszentség vételét, a *Szentlélekben való részesedés* a bérmálás szentségét.
* 5. *Istennek jó igéje* az evangéliumi tanítás; *a jövendő világ erői* a messiási ország (= az egyház) kegyelmi élete.
* 6. *Elestek:* visszatértek a zsidóságba. A 4-6. versből a montanizmus és a novatianizmus eretneksége (a III. században) azt következtette, hogy egyes bűnökre, nevezetesen a hittagadásra, nincs többé bűnbocsánat. A szent szerző azonban a hithagyásból való megtérést azért mondja *lehetetlennek,* azaz igen nehéznek, sőt erkölcsileg lehetetlennek, mert a nyert kegyelmekkel való visszaélés a lelket könnyen a megátalkodottság állapotába juttatja. (V. ö. 10,26.)
* Ezt a gondolatot magyarázza meg a *7.* és *8.* vers hasonlata is. *Az esőt beivó és bő gyümölcsöt termő föld* jelképe annak

9 De tőletek, szeretteim, jobbat remélünk, és azt, ami közelebb van az üdvösséghez, bár így beszélünk. 10 Mert Isten nem igazságtalan, hogy megfeledkezzék művetekről és a szeretetről, amelyet az ő nevében tanúsítottatok, amikor a szenteknek szolgáltatok és szolgáltok. 11 Azt kívánjuk, hogy közületek mindenki ugyanazt a készséget tanúsítsa mindvégig, míg a remény be nem teljesedik, 12 s hogy ne legyetek restek, hanem azok követői, akik a hit és a béketűrés által örökösei az ígéreteknek.

Az ígéret, mely meg nem hiúsul

13 Mert amikor az Úr Ábrahámnak ígéretet tett, mivel nála nem volt senki nagyobb, akire esküdjék, *önmagára esküdött:* 14 *»Bizony, áldván áldalak téged és sokasítván megsokasítalak.«* {Ter 22,16-17} 15 Az pedig türelmesen kitartott, és így elnyerte az ígérteket. 16 Mert az emberek önmaguknál nagyobbra esküsznek, és minden viszálykodásuk vége a megerősítő eskü. 17 Ezért Isten, hogy annál inkább megmutassa az ígéret örököseinek terve változatlanságát, esküvel kötelezte magát, 18 hogy két megmásíthatatlan dolog által, melyek tekintetében Isten nem hazudhat, igazán komoly vigasztalásunk legyen nekünk, akik törekszünk az elénk tárt remény elnyerésére. 19 Ez a mi lelkünk biztos és szilárd horgonya, amely elér a kárpit belsejéig {Lev 16,2}, 20 ahová elsőként lépett be értünk Jézus, aki *Melkizedek rendje szerint* főpap lett *mindörökké* {Zsolt 110,4}.

a léleknek, mely Isten kegyelmével hűségesen közreműködik és Isten áldására méltó; a esik *tövist és bojtorjánt termő föld* pedig elrettentő jelképe annak a léleknek, mely hiába veszi Isten kegyelmeit, azokkal nem él vagy épen visszaél, és így magát az örök kárhozatra teszi méltóvá.

* 9. A szent szerző most *bizalmat akar kelteni olvasóiban. Jobbakat remélünk:* bízunk abban, Hogy nem lesztek hitehagyottak.

* 10. Szent Pál meghatottan gondol vissza olvasóinak hajdani erényeire, főleg az irgalmasság cselekedeteire, melyeknek örök jutalmát Isten biztosan meg fogja adni. *Az ő nevében:* Istenért. *A szentek* a keresztények.

* 11. *Míg a remény majd teljesedésbe megyén:* az örök boldogságban. A szerző olvasóinak a végső állhatatosság nagy kegyelmét kívánja.

* 12. *Az ígéretek* az Ábrahámnak adott ígéretek az eljövendő Üdvözítőről és a Szentföld birtokáról, mely előképe a menynyei boldogságnak. (Lásd 18. v. és 3,7-4,11.)

* 13-14. Móz. I. 22,16. skk. A szent szerző azért említi *Isten esküjét,* hogy ezzel is rámutasson Istennek föltétlen igazmondására és ígéreteiben való hűségére.

* 15. Ábrahám *megnyerte az ígéretet,* melynek végső eredménye a megváltás volt.

* 16-17. Az emberek maguknál nagyobbra szoktak esküdni, és ezzel döntik el peres ügyeiket végérvényesen; Isten azonban csak önmagára esküdhetett.

* 18. *A két változatlan dolog:* Isten ígérete és esküje. *Az elénk tárt remény* az örök boldogság.

* 19. A remény erénye a léleknek *biztos horgonya* a földi élet viharai között. *A kárpit belsejét* említve, a szent szerző képes beszédben visszatér levelének főtárgyára, melyről már 4,14-ben kezdett tüzetesért szólni: az Úr Jézus örök főpapságára. *A kárpit* a zsidók frigysátorában (és templomában) a szentélyt a szentek szentjétől elválasztó függöny (Móz. II. 26,33.); a szentek szentje pedig a mennyországnak előképe.

* 20. *Miérettünk:* hogy közbenjárónk lehessen.

Krisztus és az Ószövetség papjai: 7,1-8,13

Zsid 7

Melkizedek és a levita papság

1 Mert ez a *Melkizedek, Szálem királya, a fölséges Isten papja,* aki *Ábrahámnak eléje ment, amikor az a királyok legyőzése után visszatért, megáldotta őt.* 2 *Ábrahám tizedet adott neki mindenből.* A neve először azt jelenti, hogy az igazságosság királya, azután pedig Szálem királya {Ter 14,17-20}, azaz a békesség királya; 3 apa nélkül, anya nélkül, nemzetségtábla nélkül jelent meg; mivel sem napjainak kezdete, sem életének vége nincs, hasonló Isten Fiához, és pap marad mindörökké {Zsolt 110,4}.

4 Nézzétek tehát, milyen nagy az, akinek a zsákmány legjavából Ábrahám pátriárka tizedet is adott {Ter 14,20}! 5 Azoknak, akik Lévi fiai közül nyerik el a papságot, parancsuk van arra, hogy a

* 7. *A 7. fejezetben a szent szerző a Zsidókhoz irt levél főtárgyát fejti ki,* melyet 2,17; 3,1; 5,6. és 6,19. 20-ban már röviden jelzett. Szt. Pál gondolatmenete a következő. Melkizedek, a Móz. I. 14,18-24-ben hirtelenül, családfa és nemzetségtábla említése nélkül fellépő jeruzsálemi pap-király, mint az igazságosság és a béke királya, előképe az Úr Jézusnak. Melkizedek felette állt Ábrahámnak, mert ez, bár Isten őt a választott népnek és az ószövetségi papságnak ősatyjává rendelte, tizedet adott Melkizedeknek és áldását elfogadta, így azonban Ábrahám személyében az ószövetségi papi rend is tizedet adott és meghódolt Melkizedeknek, elismerve, hogy annak papi méltósága magasabb rendű. Szt. Pál okoskodása Móz. I. említett helyén és Zsolt. 109,4-en épül föl és egészen zsidó olvasóinak felfogásához alkalmazkodik.

* 1. Lásd Móz. I. 14,18-24. Melkizedek az igaz Istent imádó kánaáni pap-király volt.

* 2. Melkizedek neve héberül „az igazságosság királyát" jelenti. *Salem* talán a későbbi Jeruzsálem; a szó gyökének jelentése: «békesség».

* 3. A Szentírás nem említi Melkizedek családfáját és életkorát, sem életének más mozzanatát, hanem őt egyedül mint a fölséges Isten papját mutatja be, és ennyiben *hasonlóvá* teszi Isten Fiához, mert Krisztusnak isteni természete szerint

törvény szerint tizedet szedjenek a néptől, azaz testvéreiktől, noha azok is Ábrahám testéből származtak; 6 az viszont, aki nem tartozik őseik közé, tizedet szedett Ábrahámtól, és megáldotta azt, aki az ígéreteket kapta {Ter 14,20}. 7 Márpedig nem kétséges, hogy a nagyobb áldja meg a kisebbet.

8 Itt halandó emberek szednek tizedet, ott viszont az, akiről a tanúság szól, hogy él. 9 Úgy is lehet mondani, hogy Ábrahám által Lévi is, aki beszedi a tizedet, megfizette a tizedet; 10 mert még atyjának testében volt, amikor *Melkizedek kiment eléje* {Ter 14,17}.

Krisztus és a levita papság

11 Ha tehát a tökéletességet a leviták papsága jelentette volna – a nép ugyanis őalattuk kapta a törvényt –, mi szükség lett volna arra, hogy *Melkizedek rendje szerint* más *pap* támadjon {Zsolt 110,4}, aki nem Áron *rendje szerint* való? 12 Mert ha megváltozik a papság, szükséges, hogy a törvény is megváltozzék. 13 Akiről ugyanis mindezt mondják, más törzsből való, amelyből senki sem szolgált az oltárnál. 14 Mert nyilvánvaló, hogy a mi Urunk Júda törzséből származott, s erre a törzsre vonatkozóan papokról semmit sem mondott Mózes.

15 Ez még inkább nyilvánvaló, ha *Melkizedekhez hasonló* más *pap* támad, 16 aki nem a testi parancs törvénye szerint lett azzá, hanem az örök élet ereje szerint. 17 Mert így szól a tanúságtétel:

»Te pap vagy mindörökké

Melkizedek rendje szerint« {Zsolt 110,4}.

18 Egy korábbi törvény megszüntetése annak erőtlensége és használhatatlansága miatt történik. 19 A törvény ugyanis nem vezetett el senkit a tökéletességre, csak bevezetése volt egy jobb reménynek, amely által Istenhez közeledünk.

20 S amennyiben ez nem eskü nélkül történt – mások ugyan eskü nélkül lettek papokká, 21 ez pedig annak esküje által, aki így szólt hozzá:

»Megesküdött az Úr és nem bánta meg:

Te pap vagy mindörökké« {Zsolt 110,4} –,

22 annyiban jobb szövetségnek lett kezese Jézus.

23 S míg azok többen lettek papokká, mert a halál miatt nem maradhattak meg, 24 neki, mivel örökre megmarad {Zsolt 110,4}, örökkévaló a papsága. 25 Így örökre üdvözítheti is azokat, akik általa Istenhez közelednek, hisz mindenkor él, hogy értük közbenjárjon.

nincs anyja, emberi természete szerint pedig nincs atyja, és mint Isten örökkévaló.

* 4. A tized-adás a magasabb papi méltóságnak és hatalomnak elismerését jelentette.

* 5. *A törvény* a mózesi törvény. (Móz. IV. 18,20-32.) Úgy a tizedet szedők, mint a tizedet adók a választott nép tagjai voltak.

* 6. Melkizedek papi méltósága tehát magasabb Ábrahám utódaiénál.

* 8. A Szentírás *nem szól* Melkizedek haláláról (bár természetes, hogy ő is meghalt). V. ö. egyszersmind Zsolt. 109,4.

* 9. Ha Melkizedek mint pap magasabb rendű Ábrahámnál, magasabb rendű egyszersmind Lévinél, Ábrahám utódjánál is. Ki *tizedet vett,* a görög szerint: „ki tizedet vesz”.

* 11. *A tökéletesség:* a belső megigazulás. *A törvény* itt az egész ószövetségi üdvösségi rendet jelenti.

* 12. Az üdvösségi rend a papsággal a legszorosabb összefüggésben van.

* 13. *Akiről:* Jézus Krisztusról. *Ezek:* Zsolt. 109,4.

* 14. Az ószövetségi papi rend kizárólag Lévi törzséhez volt kötve; ez a 16. versben említett *testi parancsolat* (= test szerint való születés) *törvénye.*

* 15. A más pap az Úr Jézus (ellentétben az ószövetségi papsággal), kinek papsága örökké tart. (17. v.) *Támad*: Isten rendeléséből.

* 16. *Az örök életnek ereje* a Zsolt. 109,4-ben olvasható isteni eskü.

* 18. Az ószövetségi törvénynek csak ideiglenes, előkészítő jellege volt,

* 19. mert nem tudott belső megigazulást adni. (V. ö. 10,1; Gal. 3,24.) *Semmit:* senkit. *A jobb remény* az újszövetségi üdvösségi rend. A 20. versnek folytatása a 22-ben olvasható. *Mások:* a Lévi törzséből származó ószövetségi papok.

* 21. *Ez:* az Úr Jézus. (V. ö. Zsolt. 109,4.)

* 22. *Kezese:* közvetítője.

* 24. Krisztusnak a papságban nincsenek utódai, csak tisztének folytatói.

* 25-28. *Mivel Jézus Krisztus végtelenül szent és tökéletes, és végtelenül kedves a mennyei Atya előtt, örökre közbenjáró is lehet az emberiségért.*

* 25. *Örökre,* a görög szerint: «tökéletesen».

* 26. V. ö. Móz. III. 21,6. 17; 32,9. *Fölségesebb az egeknél:* lásd 4,14,

* 27. *Miként a papok,* a görög szerint: „miként a főpapok”. A szent szerző az ószövetség (fő-)papjaira gondol. – A szentmise nem Krisztusnak új, a kereszt áldozatától független föláldozása, hanem ugyanannak titokzatos módon való megjelenítése.

* 28. *A törvény* a mózesi törvény; *az eskü* Zsolt. 109,4. szava.

Krisztus, a tökéletes főpap

26 Illő volt ugyanis, hogy ilyen főpapunk legyen: szent, ártatlan, szeplőtlen, a bűnösöktől elkülönített, és fölségesebb az egeknél; **27** akinek nincs arra szüksége, hogy mint a papok, minden nap először a saját vétkeikért mutasson be áldozatot, azután a nép vétkeiért, mert ő ezt egyszer s mindenkorra megtette, amikor önmagát feláldozta. **28** A törvény ugyanis gyarló embereket rendelt papokká; az eskü szava pedig, amely a törvény után jött, az örökké tökéletes Fiút **{Zsolt 2,7; 110,4}**.

Zsid 8

Krisztus, az új szövetség közvetítője

1 Mindabból azonban, amit mondunk, ez a legfontosabb: olyan főpapunk van, aki a Fölség trónjának jobbján ül az egekben **{Zsolt 110,1}**, **2** mint a szentély szolgája és az igaz sátoré, amelyet nem ember, hanem az Úr épített **{Szám 24,6G}**.

3 Mivel minden főpapot az ajándékok és áldozatok bemutatására rendelnek, ezért szükséges, hogy neki is legyen valamije, amit bemutat. **4** Ezért, ha ő a földön volna, nem is volna pap, mert már vannak olyanok, akik a törvény szerint mutatnak be áldozatokat. **5** Ezek a papok a mennyei dolgok képmásának és árnyékának szolgálnak, ahogyan Isten Mózesnek megmondta, mikor a sátrat készítette: *»Nézd* – mondta *–‚készíts mindent arra a mintára, amelyet neked a hegyen megmutattam!«* **{Kiv 25,40}** **6** Ő azonban most annyival kiválóbb szolgálatot nyert, amennyivel kiválóbb szövetségnek közvetítője, amely kiválóbb ígéreteken alapul. **7** Mert ha az az első kifogástalan lett volna, bizonyára nem lett volna szükség másikra. **8** Inti ugyanis őket, és mondja: *»Íme, jönnek napok – mondja az Úr –, amikor új szövetségre lépek Izrael házával és Júda házával,* **9** *nem aszerint a szövetség szerint, amelyet atyáikkal kötöttem azon a napon, amelyen megfogtam kezüket, hogy kivezessem őket Egyiptom földjéről. Mivel ők nem maradtak meg szövetségemben, én is megvetettem őket – mondja az Úr. –* **10** *Ez az a szövetség, amelyet Izrael házával kötni fogok azok után a napok után – mondja az Úr: – Elméjükbe adom törvényeimet, s a szívükbe írom azokat; én Istenük leszek, ők pedig az én népem lesznek.* **11** *Akkor senki sem fogja majd tanítani a polgártársát, és senki sem mondja a testvérének: `Ismerd meg az Urat!', mert mindnyájan ismerni fognak engem, a legkisebbtől a legnagyobbig;* **12** *s én megbocsátom*

* 8,1-5. *Jézus Krisztus nem földi szentélynek, hanem a mennyei szentélynek főpapja*.

* Az 1. v. Zsolt. 109,1-re céloz. *A Fölség* az Isten. Az 1. v. értelme: Az Úr Jézus főpapságában a fődolog az, hogy olyan főpapunk van, aki most is állandóan közbenjár értünk a mennyei Atya trónja előtt.

* 2. *A szentély szolgája* ószövetségi kifejezés; jelentése: *pap. A szentély* és *az igaz sátor* a mennyország.

* 3. Ha Krisztus főpap, szüksége van áldozatra és áldozati helyre. Krisztusnak áldozati ajándéka az ő saját teste.

* 4. Lásd 7,13. 14. Krisztus nem Lévi, hanem Júda törzséből származott, tehát az ószövetségi törvény szerint nem is lehetne pap.

* 5. Az egész ószövetségi üdvösségi rend és isteni tisztelet csupán *árnyéka és képmása* volt az újszövetségnek. A vers vége Móz. II. 25,40; 26,30-ból vett idézet.

* 6-13. *A tökéletlen ószövetségi üdvösségi rendet Isten tervei szerint föl kellett váltania egy új, tökéletes üdvösségi rendnek.*

* 6. Szép ellentét a 4. verssel. *A kiválóbb szolgálat* Jézusnak örök főpapsága. *A kiválóbb ígéretek* az örök boldogság megígérése, ellentétben az Ábrahámnak a Szentföld bírására adott isteni ígérettel.

* 7. Az ószövetségi üdvösségi rend főleg azért nem volt *kifogástalan,* mert nem adhatott belső megigazulást, csak a bűntudatot tartotta ébren.

* 8-12. Jeremiás 31,31-34-ből való idézet, mely azt bizonyítja, hogy az ószövetségi üdvösségi rend – magának az ószövetség prófétájának tanusága szerint – nem volt örök érvényű, hanem helyet kellett adnia egy tökéletesebb szövetségnek, a kegyelem törvényének.

* 10. Az ószövetség törvényét Isten két kőtáblára írta; az újszövetség a kegyelem törvénye lesz, melynek egyik jellemző vonása a bensőség, az embernek egész szívét-lelkét átalakító ereje. (V. ö. Ezek. 11,19; 36,26. 27; Róm. 5,5; Kor. II. 3,3-9.)

* 11. *V.* ö. Ján. I. 2,20. 27.

* A 13. v. Szt. Pál egész apostoli tanításának egyik leglényegesebb tételét fejezi ki.

gonoszságaikat, és bűneikre többé már nem emlékezem« **{Jer 31,31-34}**.

13 Azzal, hogy »új«-ról beszélt, az előzőt elavulttá tette. Ami pedig elavul és megvénül, közel jár az enyészethez.

Krisztus és az ószövetségi áldozatok: 9,1-10,18

Zsid 9

Az Ószövetség istentisztelete

1 Voltak ugyan az előzőnek is istentiszteleti törvényei és evilági szentélye, **2** hiszen felállították a sátrat, az elsőt, amelyben lámpás, asztal és kitett kenyerek voltak; ezt nevezik szentélynek. **3** A második kárpit mögött pedig az a sátor volt, amelyet szentek szentjének neveznek, **4** amelyben az arany tömjénező és a szövetség szekrénye volt, minden oldalán arannyal borítva, ebben pedig a mannát tartalmazó aranyveder, Áron kivirágzott vesszője, és a szövetség táblái. **5** Fölötte a dicsőség kerubjai voltak, amelyek beárnyékozták a fedelet; minderről nem szükséges most egyenként beszélni.

6 Miután ezeket így elrendezték, az első sátorba mindig beléphettek az istentiszteletet végző papok; **7** a másodikba azonban csak évenként egyszer, egyedül a főpap, és soha nem a vér nélkül, amelyet bemutat önmaga és a nép tévedéseiért. **8** Ezzel azt akarta jelezni a Szentlélek, hogy a szentélybe vezető út addig nem volt nyilvánvaló, amíg az első sátor fennállt. **9** Ez példázata a jelen időnek, amikor olyan ajándékokat és áldozatokat mutatnak be, amelyek a bemutatót lelkiismeretben nem tehetik tökéletessé, **10** hiszen ezek csak ételből, italból és különböző mosakodásokból, azaz testi előírásokból álltak; ezek a helyesbítés idejéig voltak rendelve.

Krisztus egyszeri áldozata

11 Krisztus azonban mint a jövendő javak főpapja jelent meg, a nagyobb és tökéletesebb, nem kézzel készített, azaz nem ebből a világból való sátoron át, **12** nem is bakok vagy borjak vére által, hanem a saját vére által ment be egyszer s mindenkorra a szentélybe, és örök váltságot szerzett. **13** Mert ha bakok és bikák vére, és az üszők elhintett hamva **{Szám 19,9.17}** a tisztátalanokat megszenteli a test megtisztulására, **14** mennyivel inkább fogja Krisztus vére, aki az örök Lélek által önmagát adta szeplőtlen áldozatul Istennek, megtisz-

* 9,1-14. *Az ószövetségi szentély és annak előképes értelme.*
* 1. *Az előbbinek:* az előbbi szövetségnek. *Világi szentélye:* a földön levő szentélye. 2-5. Lásd Mózes II. 25-26. 30. 37. fejezeteit. *A sátor* a szövetség sátra, melynek első része a *szentély; az asztal és a kenyerek kitétele a* kitett kenyerek asztala. A jóillatú áldozat oltárát (a tömjén-oltárt) a szent szerző nem említi, mert nem akarja az ószövetségi szentélynek kimerítő leírását nyújtani (4. v.).
* 3. *Az a sátor:* a sátornak az a része.
* 4. *Az arany tömjénező* egyes magyarázók szerint a jóillatú áldozat oltára, mely ugyan a szentélyben állt, de az azon bemutatott áldozat a szentek szentjében, a kerubok fölött trónoló Urat dicsőítette meg; valószínűbb azonban, hogy az arany füstölőt jelenti, mellyel az engesztelés napján a főpap a szentek szentjébe lépett. (Móz. III. 16,12.) *A szövetség szekrénye* a frigyszekrény. Móz. II. 16,32-34; IV. 17,10. szerint a mannát tartalmazó edényt és Áron kivirágzott veszszejét a szent sátorban őrizték. Salamon korában a frigyszekrényben csak Mózes kőtáblái voltak (Kir. III. 8,9.), a babiloni fogság után Zorobábel alatt épült templomból pedig a frigyszekrény is hiányzott, és helyét kőkocka foglalta el.
* 5. *A dicsőség kerubjai* a frigyszekrény fölött térdelő arany kerubok. *A fedél* a frigyszekrény teteje.
* 6. A görög szövegben az igék a jelenidőben állnak, mutatva, hogy a szent szerző korában a zsidó templom még fennállt.
* 7. A szentek szentjébe csak a főpap léphetett be, és (rendes körülmények közt) ő is csak az engesztelés napján. Ennek szertartásait Móz. III. 16. írja le. *A vér* az áldozati állatok vére. *Tévedéseiért:* nem tudatosan és nem szándékosan elkövetett törvényszegéseiért.
* 8. *Még nem áll nyitva a szentéig útja:* a mennyország az emberiség elől el volt zárva, míg az Úr Jézus a megváltás művét be nem fejezte. Ezt jelképezte a megközelíthetetlen szentek szentje: az ószövetségben még a főpap is csak évenkint egy napon léphetett az Úr elé a szentek szentjébe, már pedig a tökéletes szövetségnek az a célja, hogy minden embert Istenhez és a mennyországba vezessen. *Az első sátor* az ószövetség földi szentélye.
* 9-10. *A jelen idők* itt az ószövetség ideje, ellentétben a messiási korral. (V. ö. Kor. I. 10,11.) Az ószövetség szertartásai csak külső, ú. n. levitikus tisztaságot eszközölhettek. V. ö. 8,7. *A tökéletesítés ideje* az újszövetségi törvény kora.
* 11-14. *Jézus Krisztusnak örök érvényű áldozata a kereszthalál által mindnyájunknak igazi, belső megigazulást szerzett.*
* 11. *A jövendő javak* a messiási kornak (az újszövetségnek) kegyelemkincsei. *A nagyobb és tökéletesebb sátor* a mennyország; ugyanezt jelenti a
* 12. versben említett *szentély* is. *Az örök váltság* a tökéletes, belső megigazulás a bűntől.
* 13-14. Az Úr Jézus keresztáldozata végtelenül tökéletesebb volt az ószövetség összes áldozatainál.

títani lelkiismeretünket a halott tettektől, hogy az élő Istennek szolgáljunk!

15 Így tehát egy új szövetség közvetítője: ő, aki halálával megváltott az első szövetség alatt elkövetett bűnöktől, hogy a meghívottak elnyerjék az örökké tartó örökség ígéretét. 16 Mert ahol végrendelet van, szükséges, hogy bekövetkezzék a végrendelkező halála. 17 A végrendelet csak halál esetén jogerős, addig még nem érvényes, amíg él a végrendelkező. 18 Így az elsőt sem iktatták be vér nélkül, 19 hiszen Mózes is, miután felolvasta a törvény minden parancsát az egész népnek, fogta a borjak és bakok vérét, vízzel, vörös gyapjúval és izsóppal együtt, és meghintette magát, a tekercset és az egész népet, 20 közben ezt mondta: *»Ez annak a szövetségnek a vére, amelyet Isten rendelt számotokra«* **{Kiv 24,8}**. 21 A sátrat is és az istentisztelet minden eszközét hasonlóképpen meghintette vérrel. 22 A törvény szerint ugyanis majdnem minden dolgot vérrel tisztítanak meg, vérontás nélkül nincs bűnbocsánat.

23 Szükséges volt tehát, hogy a mennyei dolgok képmásait ilyenekkel tisztítsák meg; magukat a mennyei dolgokat pedig ezeknél nemesebb áldozatokkal. 24 Mert Krisztus nem kézzel alkotott szentélybe lépett be, amely az igazinak csak jelképe, hanem magába a mennybe, hogy most Isten színe előtt megjelenjék értünk; 25 nem is azért, hogy gyakran föláldozza önmagát, mint ahogy a főpap évről-évre bemegy a szentélybe idegen vérrel; 26 különben gyakran kellett volna szenvednie a világ kezdete óta; így pedig egyszer jelent meg az idők végén, hogy áldozatával eltörölje a bűnt. 27 És ahogyan el van határozva, hogy az emberek egyszer meghaljanak, és utána következik az ítélet, 28 úgy Krisztus is egyszer lett áldozattá, hogy sokak bűnét elvegye **{Iz 53,12}**; másodszor pedig bűn nélkül fog megjelenni az őt várók üdvösségére.

* 13. *Az üszőnek elhintett hamva* a vörös tehén áldozata. Lásd Móz. IV. 19. *A test megtisztulása* a külső, szertartásos tisztaság.
* 14. Az Úr Jézus halála tökéletesen kiengesztelt minden bűnt (= *holt cselekedetet),* és megnyitotta a mennyországot.
* 15-28. Krisztus áldozata örök érvényű szövetségi áldozat.
* 15. *Ezért:* lásd 8,13. A régiek minden szövetségkötést áldozattal pecsételtek meg.
* 16. A görög «diathéké» szó egyaránt jelenthet szövetséget és végrendeletet. A végrendelet csak akkor lesz érvényes, ha a végrendelkező meghalt; az újszövetség Krisztus végrendelete, ennek érvényessége tehát feltételezi Krisztus halálát.
* 18-20. Történelmi visszapillantás a Móz. II. 24-ben elbeszélt eseményre.
* 20. Lásd Móz. II. 40; III. 8.
* 22. *Vérontás nélkül nincs bűnbocsánat:* ezek a szavak kifejezik a zsidó áldozati szertartásnak egész alapgondolatát. (Móz. III. 17,11.)
* 23. *Az égi dolgok képmásai* az ószövetségi istentiszteletnek eszközei; *maguk az égi dolgok* pedig az újszövetség intézményei. *A nemesebb áldozatok* az Úr Jézus keresztáldozata; a többes számmal a szent szerző kifejezésre juttatja az ószövetségi áldozatokkal való ellentétes párhuzamot.
* 24. *Most:* mennybemenetele óta állandóan.
* 25. Szt. Pál Krisztusnak egyszer történt kereszthalálát szembeállítja az ószövetség engesztelési napjának évről-évre ismétlődő áldozataival. *Idegen vérrel:* áldozati állatok vérével.
* 26. *Az idők teljessége* a messiási korszak. *Megjelent:* itt a földön.
* 28. *A sokaknak:* az egész emberiségnek; de Krisztus áldozata csak azoknak használ, akik az élő hit és szeretet által közremunkálkodnak az isteni kegyelmekkel. *Másodszor:* az utolsó ítélet alkalmával. Bűn *nélkül:* bűnért való áldozat nélkül és anélkül, hogy magára vállalná a világ bűneit. *Az őt* (Krisztust) *várók* a jámborok.

Zsid 10

Tökéletes kiengesztelődés Istennel

1 Mivel tehát a törvényben a jövendő javaknak csak az árnyéka van meg, nem a dolgok valóságos formája, ugyanazokkal az áldozatokkal, melyeket évről-évre szünet nélkül bemutatnak, sohasem teheti tökéletesekké azokat, akik bemutatják. 2 Nemde felhagytak volna az áldozatok bemutatásával, ha az imádók egyszer s mindenkorra megtisztultak volna, és nem volna többé bűntudatuk? 3 De éppen ezek az áldozatok emlékeztetik

* 10. *A 9. fejezet gondolatmenetének folytatása*.
* 1. A vers Tőmondatának alanya az ószövetségi törvény, mely nem adhatott belső megigazulást, csak állandóan ébren tartotta a bűntudatot. (3. v.) Az ószövetségi szertartások mint *az árnyék* előre jelezték az eljövendő Messiást és a megváltás művét. *Valóságos formája a dolgoknak:* az újszövetségi kegyelmi rendnek egész lényege.
* 2-3. Ha az ószövetségi áldozatok valódi, belső megigazulást adhattak volna, elég lett volna azokat egyszer bemutatni.
* *4.* Puszta külső áldozat nem szerezhet belső megigazulást.
* 5-7. Szt. Pál Zsolt. 39,7-9. verseit a Hetvenes fordítás szövege szerint a születésekor a világba jövő Üdvözítőre alkalmazza. *Testet alkottál nekem,* s héber szerint: „átfúrtad

őket minden évben bűneikre. 4 Lehetetlen
ugyanis, hogy bikák és bakok vére bűnöket töröl-
jön el. 5 Ezért mondta, amikor a világba jött:

»Áldozatot és ajándékot nem akartál,
de testet alkottál nekem;
6 *az égő- és engesztelő áldozatok*
nem tetszettek neked.
7 *Akkor azt mondtam: Íme, eljövök –*
a könyvtekercsben meg van írva rólam –
hogy megtegyem, Isten, a te akaratodat!.«

8 Először azt mondja: az *»áldozatokat és ajándékokat, az égő- és engesztelő áldozatokat nem akartad, nem tetszenek neked«*, amelyeket a törvény szerint mutatnak be. 9 Akkor azt mondta: *»Íme eljövök, hogy megtegyem a te akaratodat«* **{Zsolt 40,7-9G}**. Megszünteti az elsőt, hogy a helyébe a következőt állítsa. 10 Ezzel az akarattal nyertük el a megszentelést Krisztus Jézus testének egyszer történt feláldozása által.

11 Minden pap naponta szolgálatban áll, és gyakran mutatja be ugyanazokat az áldozatokat, amelyek sohasem törölhetik el a bűnöket; 12 ő pedig egy áldozatot mutatott be a bűnökért, s *örökké Isten jobbján ül,* 13 arra várva, hogy ellenségeit lábai zsámolyává tegyék **{Zsolt 110,1}**. 14 Mert egy áldozattal mindörökre tökéletesekké tette a megszentelteket. 15 Tanúságot tesz nekünk erről a Szentlélek is, mert miután így szólt: 16 *»Ez pedig az a szövetség, amelyet kötni fogok* velük *azok után a napok után – mondja az Úr –, a szívükbe adom törvényeimet, elméjükbe írom azokat* **{Jer 31,33G}**, 17 *és bűneikre s gonoszságaikra többé már nem emlékezem«* **{Jer 31,34G}**.

18 Ahol pedig ezek bocsánatot nyertek, nincs többé bűnért való áldozat.

A hit útja: 10,19-13,19

A hit megvallása

19 Mivel tehát bízunk abban, testvérek, hogy Jézus vére által bemegyünk a szentélybe: 20 ő új és élő utat nyitott meg számunkra a függönyön, azaz a saját testén keresztül. 21 Miután van főpapunk Isten háza fölött, 22 járuljunk oda igaz szívvel a hit teljességében, hintsük meg és tisztítsuk meg szívünket a rossz lelkiismerettől, és mossuk le testünket tiszta vízzel. 23 Tartsunk ki rendületlenül reménységünk megvallása mellett – mert hűséges az, aki az ígéreteket tette –, 24 és figyeljünk egymásra, hogy szeretetre és jótettekre buzduljunk, 25 ne hagyjuk el összejövetelünket, mint némelyek

fülemet", azaz örökös szolgáddá tettél. *A könyvtekercs* a mózesi törvény, mely számos messiási jövendölést tartalmaz.

* 8-9. Istennek nem tetszettek az áhítat nélkül bemutatott, pusztán külső áldozatok; ezért is az ószövetségi áldozatok helyébe szent Fiának tökéletes engedelmességgel véghezvitt áldozatát állította.. *Az első* (9. v.) az ószövetségi áldozatok törvénye, *a következő* az újszövetségé.

* 10. *Ezzel az akarattal:* ezzel az isteni határozattal.

* 11. Lásd 4. v.

* 12. *Ez:* az Úr Jézus.

* 13. Lásd Zsolt. 109,1. *Várván immár:* lásd Kor. I. 15,25-28. Az utolsó ítélet után megszűnik Krisztusnak megváltói uralma, és beáll Istennek tökéletes országa.

* 14. Az Úr Jézusnak egyetlen, végtelenül tökéletes értékű keresztáldozata egyszersmindenkorra túláradó elégtételt adott a megbántott isteni igazságosságnak. *Kik meg akarnak szentelődni:* az örök életre hivatottak.

* 15-17. Újabb hivatkozás Jer. 31,33. 34-re, annak igazolásául, hogy az újszövetség áldozata tökéletes bűnbocsánatot szerzett.

* 18. Ha a bűn már tökéletesen meg van bocsátva, nincs többé szükség engesztelő áldozatra.
Ezzel a verssel végződik levelünknek hittani (dogmatikus) része; ezután *erkölcsi intelmek* következnek, melyek főleg a hitben való állhatatosságra vonatkoznak.

* 19. *A szentély* a mennyország.

* 20. *Az új és élő út* az égbe vezető út. *A kárpit* jelképes megemlítése célzás az ószövetségi szentek szentjét a szentélytől elzáró függönyre. Lásd 9,2-5. v. magyarázatát.

* 21. *Nagy papunk:* felséges, dicsőséges papunk. *Isten háza* az egyház.

* 22. Járuljunk Isten elé élő hittel és teljesen tiszta lélekkel. *Meghintve szívünket,* t. i. Krisztus vérével. Célzás Móz. II. 29,21; III. 8,30-ra.)

* 23. *Reménységünk hitvallása* a Keresztény hit, mely nekünk az örök boldogság reményét adja.

* 24. *Figyeljünk egymásra:* figyelmeztessük egymást testvéri szeretettel.

* 25. *Gyülekezeteink:* a keresztények összejövetelei az istentiszteletre. *A nap* az isteni ítélet napja, a közelgő halál ideje.

* 26-27. Ismételt figyelmeztetés a hithagyásnak rettentő veszedelmére. A szántszándékos vételi, főleg a hithagyás, magában hordja a bűnben való megátalkodás veszedelmét, és a megtérést (erkölcsi értelemben) lehetetlenné teszi. Lásd 6,4-6.

* 27. A hithagyásnak büntetése az örök kárhozat. *A tűz heve,* a pokol tüze.

* 28-29 Következtetés a kisebb dologból a nagyobbra. A mózesi törvény megvetőjére megkövezés várt (Móz, V. 17,2-7.); a hithagyás azonban Jézus Krisztus megtagadása, és így a legsúlyosabb bűn Isten Fia ellen. *Tisztátalannak tartja a szövetség vérét,* mert hithagyásának tényével Jézust igazságosan, elítélt gonosztevőnek mondja. *A kegyelem Lelke* a Szentlélek. V. ö. Máté 12,31. 32.

* 30. Lásd Móz. V. 32,35. (Róm. 12,19.) és 32,36. Isten meg fogja büntetni a hithagyót.

* 32-39. *Buzdítás az állhatatosságra*.

* 32. *A hajdani napok* a jeruzsálemi kereszténeket régebben ért üldözések ideje. (Szt. István, az idősebb és az ifjabb Jakab apostol vértanusága, Csel. 6,8 - 8,3.; 12,1. skk.) *Megvilágosítástok után:* keresztségtek után.

szokták, hanem bátorítsuk egymást, annál inkább, minél inkább látjátok a napot közeledni.

Óvás az elpártolástól

26 Mert ha szántszándékkal vétkezünk, miután az igazság ismeretét elnyertük, nincs már többé áldozat a bűnökért, **27** csak a rettenetes ítélet várása és a tűz heve, amely megemészti az ellenszegülőket **{Iz 26,11}**. **28** Ha valaki Mózes törvényét elveti, annak *két vagy három tanú szavára* irgalom nélkül *meg kell halnia* **{MTörv 17,6}**. **29** Mit gondoltok: mennyivel súlyosabb büntetésre lesz méltó az, aki Isten Fiát megtapossa, és a szövetség vérét, mely által megszentelődött, megszentségteleníti **{Kiv 24,8}**, s a kegyelem Lelkét kigúnyolja? **30** Mert ismerjük azt, aki így szólt: *»Enyém a boszszú, én majd megfizetek!«* És ismét: *»Az Úr ítéletet tart népe felett«* **{MTörv 32,35-36}**. **31** Rettenetes dolog az élő Isten kezébe esni!

Figyelmeztetés a kitartásra

32 Emlékezzetek vissza a hajdani napokra, amikor, miután megvilágosodtatok, a szenvedések kemény küzdelmét álltátok ki, **33** s részint gyalázásokban és szorongatásokban látványul szolgáltatok, részint pedig azoknak, akikkel így bántak, társai lettetek. **34** Mert részetek volt a foglyok szenvedésében, és javaitok elrablását is örömmel viseltétek, tudva, hogy jobb és maradandó javatok van. **35** Ne veszítsétek hát el bizalmatokat, mert nagy lesz annak a jutalma. **36** Béketűrésre van szükségetek, hogy Isten akaratát megtegyétek, s elnyerjétek az ígéretet.

37 Mert *még egy kis idő* **{Iz 26,20}**,

s *az, aki eljövendő, eljön és nem késik* **{Hab 2,3G}**.

38 *Az én igazam a hit által élni fog;*

de ha meghátrál,

a lelkem nem leli benne kedvét **{Hab 2,4G}**.

39 Mi azonban nem vagyunk a meghátrálás gyermekei a romlásra, hanem a hité az élet elnyerésére.

* 33. *Látványul:* gúny és nyilvános gyalázat tárgyául. *Társai:* résztvevő vigasztalói.

* 34. A jobb és maradandó javak az égi javak.

* 35. *A nagy jutalom* a mennyország.

* 37. *Még egy kevéssé:* az emberi élet egy szempillantás az örökkévalósághoz kénest. Lásd Jel. 1,3. és számtalan helyen. *Az, aki eljövendő:* az Úr Jézus, a világ Bírája.

* 38. Szabad idézése Hab. 2,4-nek a Hetvenes fordítás szövege szerint. (V. ö. Ján. 3,36; Róm. 1,17; Gal. 3,11.) *Élni fog:* örök életet. *A visszahúzódás* (a 39. versben is) az elpártolás a keresztény hittől.

Az ősatyák hite: 11,1-12,3

Zsid 11

Az ősatyák

1 A hit pedig alapja annak, amit remélünk, bizonyítéka annak, amit nem látunk. **2** A régiek erről tettek tanúságot.

* 11,1-3. *A hit meghatározása és szerepe a teremtés megértéséhen.*

* 1. A hitben már benne foglaltatik az, amit remélünk, nevezetesen az örök boldogság.

* 2. Szép átmenet áll fejezet főtárgyára, az ószövetség szentjeire Ábeltől a Makkabeusokig (= *az ősök),* kik az eljövendő Messiásban való hit erényének és általában a hit erényének nagyszerű hősei voltak.

* 3. Rövid visszapillantás a teremtés tényére, melyet szintén csak a hit által értünk meg teljesen: hogy Isten a világot végtelen hatalmával a semmiből alkotta.

3 A hit által ismerjük meg, hogy a világot Isten igéje alkotta, s a nem látható dolgokból lett mindaz, ami látható.

4 Mivel hitt, azért mutatott be Ábel nemesebb áldozatot Istennek, mint Káin {Ter 4,4}, így bizonyságot nyert arról, hogy igaz, mert Isten tanúságot tett az ő ajándékai mellett; s hite által még holta után is beszél.

5 Mivel hitt, azért ragadtatott el Hénok, hogy halált ne lásson; *nem találták, mert Isten elragadta őt.* Elragadtatása előtt ugyanis bizonyságot nyert, hogy *Istennek tetsző volt.* 6 Hit nélkül pedig lehetetlen Istennek tetszeni {Ter 5,24G}, mert aki Istenhez járul, annak hinnie kell, hogy ő van, és megjutalmazza az őt keresőket.

7 Mivel hitt, azért épített Noé isteni félelemmel bárkát családja megmentésére, miután kinyilatkoztatást kapott a még nem látható dolgokról, {Ter 6,13-22}; s hite által elítélte a világot, és az igazságosság örököse lett, amely hitből fakad.

A pátriárkák

8 A hite által engedelmeskedett az, akit Ábrahámnak hívnak, hogy elköltözzék arra a helyre, amelyet örökségül kellett kapnia. Elköltözött {Ter 12,1.4}, bár nem tudta, hová megy.

9 Mivel hitt, azért tartózkodott az ígéret földjén, mint idegen földön, sátrakban lakva {Ter 26,3} Izsákkal és Jákobbal, az ígéretek társörököseivel; 10 várta ugyanis a szilárd alapokon álló várost, amelynek Isten az építője és alkotója.

11 Mivel hitt, azért nyert még a meddő Sára is erőt magzat foganására, még idején túl is, mert hűségesnek hitte azt, aki az ígéretet tette. 12 Ezért származtak egy embertől – és pedig egy ereje vesztettől – olyan sokan, *mint az ég csillagai, és mint a tengerpart megszámlálhatatlan homokszemei* {Ter 22,17}.

13 Ők mindannyian hitben haltak meg, anélkül, hogy beteljesültek volna rajtuk az ígéretek. Csak messziről szemlélték és üdvözölték azokat, és megvallották, hogy zarándokok és jövevények a földön. 14 Mert akik így beszélnek, azt jelzik, hogy hazát keresnek. 15 Ha ugyanarra gondoltak volna, amelyből kiköltöztek, lett volna még idejük visszatérni, 16 ők azonban egy jobb haza felé törekszenek, a mennyei felé. Ezért Isten nem szégyelli, hogy őt az ő Istenüknek hívják, hisz várost készített nekik.

17 Mivel hitt, azért ajánlotta fel Ábrahám Izsákot, amikor próbára tétetett; felajánlotta egyszülöttjét {Ter 22,1-2} ő, aki az ígéreteket kapta,

* 4-40. *A hit hősei az ószövetségben*.
* 4. Móz. I. 4. fejezete, főleg 4., 5. és 10. v. *Mely által és ezáltal:* mely hite által.
* 5. Móz. I. 5,24. és 22.
* 6. A hitnek kettős alaptétele: Isten létezése és az ő igazságossága. *Az őt keresőknek* kifejezés mutatja, hogy a hitnek reménységgel és szeretettel kell egyesülnie.
* 7. Móz. I. 6,8-9,17. *A még nem látható dolgok:* a csak később bekövetkező vízözön. *Mely által:* a bárka (építése) által. *A világ* az Istentől elfordult bűnös világ.
* 8-19. Szt. Pál különös dicsérettel emlékezik meg az ószövetségnek legnagyobb hőséről a hitben, Ábrahámról.
* 8. Móz. I. 12,1-4.
* 9. Móz. I. 12-25. *Tartózkodott:* vándorolt.
* 10. *A (szilárd) alapokkal bíró város* a mennyország.
* 11. Móz. I. 18,14. *A medao* szó a görög szövegben hiányzik. *Idején túl:* öreg korában.
* 12. *Elhalttól:* öregtől, aki a természet törvénye szerint már nem lehetett volna atyává. V. ö. Móz. I. 22,17.
* 13. *Mindezek:* a pátriárkák és Sára. *Az ígéretek:* Kánaán birtoklása és az eljövendő Messiás ígérete. A vers vége Móz. I. 47,9-re céloz.
* 14. *A haza* az égi hon.
* 16. Móz. II. 3,6. (V. ö. Máté 22,32; Márk 12,26; Luk. 20,37.)
* 17-19. Móz. I. 22. *Feláldozta:* kész volt feláldozni. *Előképül:* Krisztus feltámadásának előképéül és zálogául.
* 20. Móz. I. 27.
* 21. Móz. I. 48. Botjának fejére: talán Józsefnek kormánypálcája felé (mások szerint: botjára támaszkodva); Móz. I. 47,31. héber szövege szerint helyesebben: „ágya fejére”.
* 22. Móz. I. 49. és 47,29. 30. Ezzel a rendelkezésével József is bizonyságát adta annak, hogy hisz a Kánaánra vonatkozó isteni -ígéreteknek.
* 23-29. A hitnek egyes hősi tényei Mózes életében.
* 23. Móz. M. 2,1-3.
* 24-26. Móz, II. 2,11. A zsidó népet ért sanyargatások az apostol szava szerint Krisztus szenvedéseinek előképei Voltak. (V. ö. 13,13.) *Az ideig-óráig tarló bűn* Istennek elhagyása lett volna a választott néptől való elpártolás által. *A jutalom:* a messiást javak, melyeknek előképe Kánaán birtoklása volt.
* 27-28. Móz. II. 12. *Mintegy látva a Láthatatlant:* az égő csipkebokorban. (Móz. II. 3.)
* 29. Móz. II. 14.
* 30. Jós. 6.
* 31. Jós. 2. és 6,17. 23. 25.
* 32. Gedeonról, Bárákról, Sámsonról és Jeftéről a Bírák könyve beszél, Dávidról, Sámuelről és számos prófétáról a Királyok és a Krónikák könyvei.
* 33. *Oroszlánok száját tömték be:* Dániel (Dán. 6,17. skk.; 14,30. skk.), Sámson (Bír. 14,6.) és Dávid (Kir. I. 17,34. skk.).
* 34. *Tűz erejét oltották el:* Dániel három társa az égő kemencében. (Dán. 3,24. skk.) A továbbiakban Dávidról, Ezekiásról (Kir. IV. 18-20; Krón. II. 32; Iz. 36-38.),
* 35. Illésről (Kir. III. 17,17-24.) és Elizeusról (Kir. IV. 4,20-37.) van szó. A vers második felében a szent szerző Eleázárról és a hét Makkabeus testvérről (Makk. II. 6,7.) beszél, kik hitükért vértanuságot szenvedtek.
* 36-38. Jeremiás (kit honfitársai Egyiptomban megkövezték), Izaiás (kit a zsidó hagyomány szerint Manasszes király szétfűrészeltetett). és az ószövetségnek számos más igaza és

18 mikor azt mondták neki: *»Akik Izsáktól származnak, azokat hívják majd utódaidnak«* {Ter 21, 12G}. 19 Azt tartotta ugyanis, hogy Isten képes bárkit a halottak közül is feltámasztani; ezért fiát – előképül – vissza is nyerte.

20 Mivel hitt az eljövendő dolgokban, azért áldotta meg Izsák is Jákobot és Ézsaut.

21 Mivel hitt, azért áldotta meg a haldokló Jákob József mindkét fiát, és *imádkozva borult rá botjának végére* {Ter 47,31G}.

22 Mivel hitt, azért emlékezett meg a haldokló József Izrael fiainak kivonulásáról, és rendelkezett csontjairól.

A hit többi tanúja

23 Mivel hittek, azért rejtegették szülei az újszülött Mózest három hónapig, mikor látták, hogy szép a gyermek {Kiv 2,2}, és nem féltek a király parancsától.

24 Mivel hitt, azért utasította el Mózes, amikor felnőtt, hogy a fáraó leánya fiának mondják. 25 Inkább azt választotta, hogy gyötrelmet szenvedjen Isten népével, mint hogy az ideig-óráig tartó bűn gyönyörűségét élvezze. 26 Az egyiptomiak kincsénél nagyobb gazdagságnak tartotta Krisztus gyalázatát {Zsolt 89,51-52}, mert a jutalomra tekintett.

27 Mivel hitt, azért hagyta el Egyiptomot, s nem félt a király haragjától; mintegy látva a Láthatatlant, állhatatos maradt.

28 Mivel hitt, azért ünnepelte a pászkát és a vérrel való meghintést {Kiv 12,11.13.22-23}, hogy ne érintse őket az, aki az elsőszülötteket megölte.

29 Mivel hittek, azért mentek át a Vörös-tengeren mint szárazföldön; mikor ezt az egyiptomiak is megkísérelték, elnyelte őket.

30 Mivel hittek, azért omlottak le Jerikó falai, miután hét nap körüljárták azt.

31 Mivel hitt, azért nem veszett el a hitetlenekkel a parázna Ráháb, aki békével befogadta a kémeket.

32 És kit említsek még? Kifogynék az időből, ha beszélnék Gedeonról, Bárákról, Sámsonról, Jeftéről, Dávidról, Sámuelről és a prófétákról, 33 akik, mivel hittek, legyőztek országokat, igazságosságot cselekedtek, ígéreteket nyertek el, oroszlánok száját tömték be, 34 elfojtották a tűz erejét, megmenekültek a kard élétől, felgyógyultak betegségükből, diadalmaskodtak a harcban, megfutamították az idegenek táborát; 35 asszonyok feltámadás által visszanyerték halottaikat. Másokat viszont kínpadra vontak, akik nem fogadták el a szabadulást, hogy jobb feltámadásban részesüljenek. 36 Mások gúnyolódás és korbácsolás, sőt bilincs és börtön próbáját állták ki. 37 Megkövezték őket, megkínozták, kettéfűrészelték, kardélre hányták, juhok és kecskék bőrében bolyongtak, nélkülözve, nyomorgatva, gyötörve. 38 A világ nem volt méltó hozzájuk. Pusztákban, hegyeken, barlangokban és földbe vájt üregekben vándoroltak.

39 Mindezek, bár hitük által bizonyságot nyertek, *nem nyerték el az ígéretet:* 40 Isten ugyanis valami jobbat szánt számunkra, hogy csak velünk együtt nyerjék el a tökéletességet.

* 39. *Nem nyerték el az ígéretet:* nem látták a messiási ígéretek teljesedését.

* 40. *Valami jobbat:* a Messiásnak már megtörtént eljövetelét. Az ószövetség igazai is csak Krisztus megváltó halála és mennybemenetele után juthattak a mennyországba.

prófétája. *A juh-* és a *kecskebőr* a szegényeknek és főleg a prófétáknak ruházata volt. *Sivatagokban bolyongván:* Illés (Kir. III. 19.).

gadták el a szabadulást, hogy jobb feltámadást nyerjenek, 36 mások meg gúnyt és megvesszőzést szenvedtek, ezenfelül még bilincseket és börtönt is; 37 megkövezték, szétfűrészelték, kardélre hányva megölték őket, szerte bujdostak juhok és kecskék bőrében, szűkölködve, szorongatást szenvedve, nyomorogva, 38 akikre nem volt méltó a világ, sivatagokban bolyongtak, hegyek közt, barlangokban és a föld üregeiben.

39 És mindezeken, akiket hitük tanúságtétele igazolt, nem teljesült be az ígéret, 40 mert számunkra Isten valami jobbat rendelt, s ők nélkülünk nem juthattak el a tökéletességre.

Zsid 12

1 Azért mi is, akiket a tanúknak ilyen nagy felhője vesz körül, tegyünk le minden terhet és a minket környező bűnt, kitartással fussuk végig az előttünk álló küzdőpályát. 2 Tekintsünk fel a hit szerzőjére és bevégzőjére, Jézusra, aki az eléje tárt öröm helyett keresztet szenvedett, nem törődve a gyalázattal; és Isten trónjának jobbján ül {Zsolt 110,1}. 3 Gondoljatok tehát őrá, aki a bűnösök részéről maga ellen ilyen nagy ellentmondást szenvedett el –, hogy el ne lankadjatok, és lelketekben ne csüggedjetek.

Befejező Intelmek: 12,4- 13,19

A fenyítés az atyai szeretet jele

4 Mert még nem álltatok ellen véretek ontásáig a bűn ellen vívott harcban, 5 és elfelejtettétek a vigasztalást, amely nektek, mint fiaknak szól:

»Fiam, ne vesd meg az Úr nevelő fenyítését,
és ne csüggedj el, ha büntet,
6 *mert akit szeret az Úr, azt megfenyíti,*
és megostorozza minden fiát,
akit magához fogad« {Péld 3,11-12G}.

7 Neveltetésetek érdekében szenvedtek. Mint fiakkal, úgy bánik veletek Isten, s melyik fiú az, akit apja nem fenyít meg? 8 Ha kimaradtatok a fenyítésből, amelyben mindenki részesült, akkor fattyak vagytok és nem fiak! 9 Ezenkívül ha a testi apáink megfenyítettek minket, és tiszteltük őket, vajon nem kell-e sokkal inkább engedelmeskednünk a lelkek Atyjának, hogy éljünk? 10 Mert apáink kevés napon át, tetszésük szerint fenyítettek meg minket, ő pedig azért, ami segítségünkre van, hogy az ő szentségében részesedjünk. 11 A fenyítés a jelenben nem látszik ugyan örvendetesnek,

* 12,1-3. *Az ószövetség szentjeinek, főleg pedig az Úr Jézusnak példája a kereszténveket is serkentse türelemre és állhatatosságra a szenvedésben*.

* 1. *Felhője:* nagy száma; L. az előbbi fejezetet. A szent szerző a versenyfutókról veszi példáját, kik minden tehertől és akadálytól szabadulni igyekeznek. (Szent Pálnak kedvenc hasonlata; v. ö. Kor. I. 9,24; Fil. 3,14; Tim. I. 6,12; II. 4,7.) A keresztények élete is versenyfutás a mennyei végcél felé; *teher* mindaz, ami őket éhben gátolhatná, elsősorban a bűn, melyet Szt. Pál itt a testünket szorosan körülvevő ruhához hasonlít *(= a minket környező bűm).*

* 2. *Szerzőjére,* a görög szöveg szerint: «vezérére». Tekintsünk az Úr Jézusra, és az ő példájából merítsünk bizalmat. *Az előtte levő öröm helyett:* a mennyei boldogság helyett, melyben megmaradhatott volna. Krisztus szenvedése által szent embersége számára is kiérdemelte a mennyei dicsőséget.

* 3. *Ne lankadjatok el:* az 1. versben említett versenyfutásban az ég felé.

* 4-6. Minden szenvedés nevelő eszköz az Isten kezében. (V. ö. Péld. 3,11. 12. a Hetvenes görög szöveg szerint; Jel. 3,19.)

* 7-8. A földi élet szenvedései megtisztítják a lelket a bűntől. A bűnbeesés után a kereszt útja lett a legbiztosabb út a mennyország felé.

* 9. *A lelkek Atyja* (ellentétben *testi atyáinkkal)* az Isten. *Hogy éljünk,* t. i. örök életet.

* 11. *Az igazságosság* a valódi, belső megszentelődés; ennek *megnyugtató gyümölcse* az igazi lelki béke.

* 12. V. ö. Iz. 35,3.

* 13. *Senki se tévelyegjen:* senki se térjen el az igaz hittől. *Gyógyuljon meg,* t. i. csüggetegségéből, aki ebben szenved. A 13. vers első része a görög szöveg szerint tökéletes hexameter.

* 14-29. *Egyéb erkölcsi intelmek,* inkább egymás mellé helyezve, mint szoros logikai kapcsolatban.
A 14. v. utolsó gondolata Máté 5,8-ra emlékeztet.

* 15. *Isten kegyelme a* szövegösszefüggés szerint elsősorban a keresztény hit. *A keserűség gyökere* a harag és a gyűlölködés.

* 16. Intelem a tisztaság erényének gyakorlására. Az idézett példa Móz. I. 25,29-34-ben olvasható.

* 17. L. Móz. I. 27,30-40. *A megbánásnak* t. i. Izsák részéről.

* 18-24. A keresztényt sokkal nagyobb tökéletességre kötelezi az újszövetségi törvény, mint a zsidót kötelezték az ószövetség parancsai.

* 18-21, L. Mózes II. 19,16-20,21. *Az érinthető hegy* a Sinai-hegy, az ószövetségi üdvösségi rend előképe;

inkább elszomorítónak. Később azonban azoknak, akik általa megedződtek, az igazságosság békeszerző gyümölcsét adja.

12 Ezért tehát *feszítsétek ki lankadt kezeteket és ingadozó térdeiteket* **{Iz 35,3}**, **13** és lábatokat szoktassátok egyenes járásra **{Példd 4,26G}**, hogy a béna tag ne ficamodjon ki, hanem gyógyuljon meg!

Óvás a könnyelműségtől

14 Békességre törekedjetek mindenkivel **{Zsolt 34,15}**,és megszentelődésre, mert enélkül senki sem fogja meglátni Istent. **15** Ügyeljetek arra, hogy senki se hanyagolja el Isten kegyelmét, nehogy a keserűségnek valamilyen hajtása felnövekedve zavart okozzon **{MTörv 29,17G}**, és így sokan megfertőződjenek. **16** Senki se legyen parázna vagy hitvány, és a szent dolgokat se vesse meg, mint Ézsau, aki egy ételért eladta elsőszülöttségét **{Ter 25,33}**. **17** Mert tudjátok, hogy később is, amikor örökölni akarta az áldást, elutasították, és nem talált helyet a megtérésre, bár könnyek között kereste azt.

A helyes istenfélelem

18 Ti ugyanis nem érinthető és lángoló tűzhöz járultatok, nem forgószélhez, sötétséghez és fergeteghez, **19** harsonazengéshez és szózatok hangjához. Akik ezt hallották, azért esedeztek, hogy ne szóljon hozzájuk az ige **{Kiv 19,16-19; MTörv 4,11}**, **20** mert nem viselhették el azt, ami parancsba volt adva: *»Még ha oktalan állat érinti is a hegyet, kövezzék meg«* **{Kiv 19,13}**; **21** s a látvány is olyan rettenetes volt, hogy Mózes így szólt: *»Megrémültem* és reszketek« **{MTörv 9,19}**. **22** De ti Sion hegyéhez járultatok, és az élő Isten városához, a mennyei Jeruzsálemhez, sokezernyi angyal seregéhez, **23** az elsőszülöttek egyházához, akik fel vannak jegyezve a mennyben, és mindenki bírájához, az Istenhez, a tökéletességre jutott igazak lelkeihez, **24** az új szövetség közvetítőjéhez, Jézushoz, és a meghintés véréhez, amely jobbat szól, mint Ábelé.

25 Vigyázzatok tehát, ne utasítsátok vissza azt, aki beszél! Mert ha azok, akik vonakodtak meghallgatni a földön szólót, nem menekültek meg, sokkal kevésbé mi, ha elfordulunk attól, aki a mennyből szól hozzánk! **26** Az ő szava akkor megrendítette a földet, most pedig ígéretet tesz: *»Még egyszer megrendítem* nemcsak *a földet*, hanem *az eget is«* **{Agg 2,6G}**. **27** Ez a *»Még egyszer«* a változékony dolgok eltűnésére utal, hogy megmaradjanak azok, amelyek rendíthetetlenek.

28 Mivel tehát rendíthetetlen országot nyertünk, őrizzük meg a kegyelmet, hogy általa Istennek tet-

* 22. Sión *hegye* pedig az egyháznak típusa. A mennyei Jeruzsálem is az egyház (Jel. 21,10.).

* 23. *Az elsőszülöttek egyháza* az összes hívek, kik mintegy Istennek a mennyei seregbe besorozott katonái. *A tökéletes igazak a már* üdvözültek.

* 24. *A meghintés vére* Jézus szentséges vére, mely nem bosszúért kiált Istenhez, mint Ábel vére (Móz. I. 4,10.), hanem irgalomért és bocsánatért.

* 25. *A beszélő* az Isten. *Nem menekülle meg,* L. Móz. IV. 14,20-38. *A földön szóló* az Isten, aki a Sínai hegyen beszélt; ugyancsak Isten az, aki most Krisztus által a mennyből szól hozzánk.

* 26. *Megrendítette a földet;* a Sinai-hegyi törvényhozás alkalmával. A vers második része és a 27. v. Agg. 2,7. és 22. versét idézi szabadon.

* 28. *A rendíthetetlen ország* a keresztény egyház, mely megváltoztatta az ószövetségi üdvösségi rendet. Maradjunk tehát állhatatosak a hitben.

* 29. *A mi Istenünk emésztő tűz* (v. ö. Móz. V. 4,24.), és megbünteti a hithagyást.

sző módon, tisztelettel és félelemmel szolgáljunk,
29 mert emésztő tűz a mi Istenünk {MTörv 4,24}.

Zsid 13

Felhívás az igaz keresztény életre

1 A testvéri szeretet maradjon meg bennetek!
2 Ne feledkezzetek meg a vendégszeretetről, mert
általa egyesek tudtukon kívül angyalokat fogadtak
be szállásra. 3 Emlékezzetek meg a foglyokról,
mintha ti is velük együtt foglyok volnátok, és
azokról, akiket nyomorgatnak, mint akik magatok
is testben vagytok. 4 Tisztességes legyen a házas-
ság mindenben, és szeplőtlen a házaságy; mert a
paráznákat és a házasságtörőket megítéli Isten.

5 Legyen viselkedésetek fösvénység nélkül
való, elégedjetek meg azzal, amitek van; mert ő
mondta:

»Nem hagylak el, s nem távozom el tőled«
{MTörv 31,6.8},

6 ezért bizalommal mondhatjuk:

»Az Úr az én segítőm, nem félek,
ember mit is tehetne ellenem?« {Zsolt 118,6G}

7 Emlékezzetek meg elöljáróitokról, akik
nektek Isten igéjét hirdették, nézzétek életük vé-
gét, és kövessétek hitüket! 8 Jézus Krisztus
ugyanaz tegnap, és ma, és mindörökké. 9 Sokféle
és idegen tanítással ne engedjétek magatokat fél-
revezetni; mert legjobb, ha a szívet kegyelemmel
erősítjük meg, nem pedig olyan ételekkel, ame-
lyek nem használnak az azokkal élőknek. 10 Van
oltárunk, amelyről nem ehetnek azok, akik a sá-
tornak szolgálnak. 11 Mert amelyik állat vérét a fő-
pap a bűnért a szentélybe viszi, annak testét a tá-
boron kívül égetik el {Lev 16,27}. 12 Ezért Jézus is,
hogy a saját vére által megszentelje a népet, a ka-
pun kívül szenvedett. 13 Menjünk ki tehát hozzá a
táboron kívülre, s hordozzuk az ő gyalázatát.
14 Hiszen nincs itt maradandó városunk: az eljö-
vendőt keressük. 15 Általa mutassuk be tehát Is-
tennek mindenkor a dicséret áldozatát {Zsolt 50,14},
azaz ajkunk gyümölcsét {Óz 14,3}, amely az ő nevét
magasztalja.

16 A jótékonyságról pedig és a javak elosztá-
sáról ne feledkezzetek meg, mert az ilyen áldoza-
tok tetszenek Istennek.

17 Engedelmeskedjetek elöljáróitoknak, és
vessétek magatokat alá nekik, hiszen úgy őrköd-
nek ők fölöttetek, mint akik számot fognak adni

* 13,1-7. *Erkölcsi intelmek*.
* 1. V. ö. Ján. 15, 12.
* 2. V. ö. Róm. 12,13; Tim. I. 3,2; Pét. I. 4,9. A Szt. Pál által idézett példa Ábrahám és Lót esete. (Móz. I. 18,1. skk.; 19,1. skk.)
* 5. V. ö. Mát. 6,34. *Ő*: az Isten. Az idézet Jós. 1,5-ből való.
* 6. Zsolt. 117,6.
* 7. *Elüláróitok:* itt az apostolokról van szó; ezek közül úgy az idősebb, mint az ifjabb Jakab (valamint még előttük Szt. István szerpap) levelünk megiratása korában már elnyerték a vértanuság koronáját.
* 8-17. *A keresztény oltár; Jézus kereszthalála; újabb erkölcsi intelmek*.
* 9. *A sokféle és idegen tanítás* a zsidók tévedései; *az ételek* a zsidók áldozati lakomái, ellentétben.
* 10. az Oltáriszentséggel. (Ezt jelenti a 9. versben említett *kegyelem* is.) A 10. vers nagyszerű bizonyítéka az Oltáriszentség áldozati jellegének és a szentmisének. *Akik a sátornak szolgálnak:* a zsidók.
* 11-12. Az engesztelésnapi szertartásnak (Móz. III. 16,27.) előképes magyarázata.
* 13. A szent szerzőnek szónoki buzdítása: hagyjuk ott végleg a zsidóságot, és tartsunk ki híven Jézussal a gyalázatban és üldöztetésben.
* 14. Az ószövetségi üdvösségi rendnek középpontja a földi Jeruzsálem volt; a kereszténynek nincs maradandó városa a földön, hanem egész lelkével az égi otthonban (= *a jövendő* városban) kell élnie.
* 15. *Általa:* Krisztus által. *Ajkunknak gyümölcse* az Istent dicsérő imádság.
* 17. *Elüljáróitok:* a jeruzsálemi egyház püspöke és papjai.
* 18-25. *A levél befejezése, egészen Szt. Pál modorában*.
* 18. V. ö. Kor. II. 1,12.
* A 19. vers valószínűvé teszi, hogy Szt. Pál ezt a levelet első római fogságának vége felé írta. (L. 24. v.)
* 20. *A juhok* a keresztény hívek. (V. ö. Ján. 21,15-17.)
* 23. Úgy látszik, hogy Timóteus vitte el levelünket Jeruzsálembe, kinek visszatérését várta Szt. Pál, hogy azután együtt menjenek Palesztinába.
* 24. *A szentek* a keresztény hívek.
* 25. *A kegyelem* az isteni adományok teljessége.

lelketekért, hadd tegyék ezt örömmel és ne sóhajtva, mert ez nem szolgálna javatokra.

18 Imádkozzatok értünk, hiszen bízunk abban, hogy tiszta a lelkiismeretünk, és mindenben jól akarunk eljárni. **19** Annál inkább kérlek titeket, tegyetek így, hogy mielőbb visszakapjatok.

Befejezés: áldások és köszöntések: 13,20-25

20 A békesség Istene pedig, aki a mi Urunkat, Jézust **{Iz 63,11; Zak 9,11; Iz 55,3}**, a juhok nagy pásztorát a halálból kivezette az örök szövetség vérében, **21** tegyen alkalmassá titeket minden jóra, hogy megtegyétek az ő akaratát. Azt munkálja bennünk, ami előtte kedves, Jézus Krisztus által, akié a dicsőség örökkön-örökké! Ámen.

22 Kérlek titeket, testvérek, vegyétek jó néven az intés igéjét; mert röviden írtam nektek. **23** Tudjátok meg, hogy Timóteus testvérünk kiszabadult. Ha nemsokára eljön, meg foglak vele látogatni benneteket. **24** Üdvözöljétek összes elöljáróitokat és minden szentet! Üdvözölnek titeket az itáliai testvérek!

25 Kegyelem mindnyájatokkal!

JAKAB LEVELE

Címzés és köszöntés: 1,1

Jak 1

1 Jakab, Istennek és az Úr Jézus Krisztusnak szolgája üdvözletét küldi a szórványban élő tizenkét törzsnek!

A kísértések és az ima: 1,2-18

2 Mindig örömnek tartsátok, testvéreim, ha különféle kísértésbe estek, **3** hiszen tudjátok, hogy a hitetek megpróbálása állhatatosságot szerez. **4** Az állhatatosság pedig tökéletességre viszi a tetteket, hogy minden fogyatkozás nélkül tökéletesek és hibátlanok legyetek.

5 Ha pedig valaki közületek szűkölködik bölcsességben, kérje azt Istentől, aki mindenkinek bőven ad, szemrehányás nélkül meg fogja adni neki. **6** De ne kételkedve, hanem hittel kérje, mert aki kételkedik, hasonló a tenger hullámához, amelyet a szél fölver, és ide-oda hajszol. **7** Az ilyen ember ne gondolja, hogy kap valamit az Úrtól, **8** hiszen kettős lelkű és minden útján állhatatlan ember.

9 Az alacsony sorsú testvér azzal dicsekedjék, hogy Isten felmagasztalta, **10** a gazdag viszont azzal, hogy megalázta, mert el fog tűnni, mint a fű virága. **11** Fölkelt ugyanis a nap perzselő hevével, kiszárította a füvet, lehullott a virága, s tönkrement a színpompája; így fog a gazdag is elhervadni az ő útján. **12** Boldog az az ember, aki a próbatételt elviseli, mert ha hűnek találják, elnyeri az élet koronáját, amelyet Isten az őt szeretőknek megígért.

13 Senki se mondja, amikor kísértést szenved, hogy »Isten kísért«, mert Istent nem lehet rosszra kísérteni, és ő sem kísért senkit. **14** Mindenkit, aki

Jakab levelének kommentárja

* 1,1. *Üdvözlés.*

* 1. A zsidó nép *tizenkét nemzetségéből* megtért kereszténynek szánja levelét az apostol, kik a pogányok közt elszórtan élnek.

* 2-11. *Béketűrés a megpróbáltatásban*.

* 2. A *kísértések* alatt főleg a hitért való üldöztetést kell érteni, melyet Krisztus előre megmondott. (Luk. 21,12.)

* 3. A megpróbáltatás *béketűrésre* ad alkalmat. (Róm. 5,3.)

* 4. *Viszi a* görög szerint: vigye. Értelme ez: Béketűréstek nyilatkozzék meg minden cselekedetben és tegye egész élteteket tökéletessé; ezáltal lesztek azokká, akikké lennetek kell.

* 5. Akiben nincs meg ez a bölcs belátás, hogy a megpróbáltatás üdvére szolgál, az kérje azt Istentől bízó imában.

* 6. Az imának abból a hitből kell fakadnia, hogy Isten tud és akar is rajtunk segíteni.

* 8. A kételkedő embernek mintegy két lelke van: egyikkel Istent szolgálja, a másikkal a világot.

* 9-11. Az ellentétes életviszonyok, minők a szegénység és a gazdagság, ne zavarják meg lelki békénket. A szegénységben *alázatos testvér* örüljön ama felmagasztaltatásának, hogy ő Istennek gyermeke s a mennyország örököse; viszont a *gazdag* ne gazdagságában lelje legfőbb örömét, mely olyan minta *fű virága:* ma van, holnap nincs többé, hanem önkéntes megalázkodásában, melyet a világ javairól való lemondásban gyakorol. Aki jó és rossz sorsban mindvégig hű marad Istenhez, *elnyeri* az örök boldogságot. (Jób. 5,17.)

* 12-18. *A kísértésekről.*

* 13-16. Aki a megpróbáltatásban elesett, ne mondja, hogy bukását maga az Isten okozta a kísértés által. Mert Isten, mint a végtelen jóságos szentség nem lehet sem bajnak, sem bűnnek okozója. Ha megpróbáltatást bocsát reánk, ha kísértést enged meg, nem azért teszi, hogy bűnre vigyen minket. A kísértés magában még nem bűn. Azzá csak az ember teszi, ha az eredeti bűnből származó *kívánságnak* engedve szabadon beleegyezik.

* 18. Akik elfogadják a Krisztus hirdette *igazság igéit,* újjászületnek, mert e hit által Isten gyermekeivé lesznek s mint ilyenek az egész emberiségnek javát teszik.

* 19-27. *A hitnek szeretetből kell táplálkoznia és tettekben nyilvánulnia.*

* 19. *Gyors a hallásra:* hallgassa szívesen Isten igéjét; *késedelmes a szólásra:* ne akarjon mindenki hirdetője lenni, amint ezt alább (3,1-12.) bővebben kifejti.

* 21. Szakítva eddigi életmódotokkal, kezdjetek Isten gyermekeihez méltó életet élni.

* 22-25. Nem elég az üdvösségre Isten igéjét hallgatni. Krisztus tanát valóra is kell váltani a mindennapi életben. Aki csak meghallgatja, de nem cselekszik szerinte, olyan, mint a tükörbe néző ember: egy pillanatig látja magát, aztán eltűnik a kép. így a tanítás is hamar feledésbe megy, ha nem ölt testet a cselekvésben. (Máté 7,21; Róm. 2,13.)

* 26-27. Az igaz istentisztelet jó beszédekben és jó cselekedetekben nyilatkozik meg. Aki tehát jól akarja Istent tisztelni, *fékezze meg nyelvét* és gyakoroljon irgalmassági cselekedeteket.

kísértésbe esik, a saját kívánsága vezeti félre és csábítja a rosszra. 15 A kívánság pedig, mihelyt megfogant, bűnt szül, a bűn pedig, ha elkövetik, halált okoz.

16 Ne tévedjetek tehát, szeretett testvéreim! 17 Minden jó adomány és minden tökéletes ajándék onnan felülről, a fényességek Atyjától származik, akinél nincs változás, sem árnyéka a változandóságnak. 18 Szabad akaratból nemzett minket az igazság igéjével, hogy mintegy zsengéje legyünk az ő teremtésének.

Figyelmeztetések és intelmek: 1,19- 5,12

Az Ige igaz hallgatói

19 Szeretett testvéreim, ti is tudjátok! Legyen minden ember gyors a hallásra, és késedelmes a szólásra, s késedelmes a haragra! 20 Mert haragjában nem azt teszi az ember, ami Isten előtt igazságos. 21 Azért vessetek el minden tisztátalanságot és a különféle gonoszságokat, és fogadjátok szelídséggel a belétek oltott igét, amely meg tudja menteni lelketeket. 22 Cselekedjetek az ige szerint, s ne csak hallgassátok, önmagatokat ámítva. 23 Mert ha valaki hallgatja az igét és nem cselekszi, hasonlít ahhoz az emberhez, aki a saját arcát a tükörben szemléli; 24 ha megnézte magát és elment, rögtön elfelejti, hogy milyen volt. 25 Aki azonban gondosan beletekint a szabadság tökéletes törvényébe, és megmarad abban, s annak nem feledékeny hallgatója, hanem tevékeny megvalósítója, az boldog lesz tette által.

26 Ha pedig valaki vallásosnak tartja magát, de nem fékezi a nyelvét, hanem megcsalja saját szívét, annak hiábavaló a vallásossága. 27 Mert ez a tiszta és szeplőtlen vallásosság az Isten és Atya előtt: meglátogatni az árvákat és özvegyeket szorongattatásukban, és önmagunkat szeplőtelenül megőrizni ettől a világtól.

Jak 2

Magatartás a gazdagokkal és a szegényekkel

1 Testvéreim, a mi dicsőséges Urunkban, Jézus Krisztusban való hitetek legyen mentes minden személyválogatástól. 2 Mert ha belép a ti közösségetekbe egy ember aranygyűrűvel, fényes öltözetben, és belép egy szegény is rongyos ruhában, 3 s ti arra figyeltek, aki drága ruhába van öltözve, és azt mondjátok neki: »Foglalj itt helyet kényelmesen«, a szegénynek pedig azt mondjátok: »Te csak állj meg ott vagy ülj a lábam zsámolya elé«, 4 vajon nem ítélkeztek-e magatokban, s nem lettetek-e gonosz felfogású bírákká?

* 2,1-13. *A személyválogatás ellenkezik a szeretet királyi parancsával.*

* 1. A krisztusi hit nem egyeztethető össze személyválogatással, mért a felebaráti szeretet parancsával minden ember szeretetét köti a szívünkre.

* 2-4. A zsinagógákban az előkelők kényelmes üléseken foglaltak helyet, míg a szegények álltak vagy az ülők lábhoz telepedtek. Ezt a szokást megtérésük után is megtartották. Azért emeli fel ellene szavát az apostol.

* 5-9. A gazdagokat előnyben részesítő személyválogatás ellenkezik Isten akaratával, ki ép *a szegényeket választotta ki* országának polgáraivá; de ellenkezik a józan gondolkodással is, mert az elnyomások és üldözések rendesen a gazdagoktól származnak. A gazdagot is kell szeretni, de nem azért, mert gazdag, hanem azért, mórt ő is felebarátod. Ez a *királyi törvény* értelme.

5 Halljátok, szeretett testvéreim! Nem a világ
szemében szegényeket választotta ki Isten, hogy
gazdagok legyenek a hitben, és örökösei annak az
országnak, melyet azoknak ígért, akik őt szeretik?
6 Ti pedig tiszteletlenséggel illettétek a szegényt.
Nem a gazdagok nyomnak el titeket, s hurcolnak
benneteket a törvény elé? 7 Nem ők káromolják
azt a szép nevet, amelyről el vagytok nevezve?
8 Ha teljesítitek a királyi törvényt az Írás szerint:
»Szeresd felebarátodat, mint önmagadat« {Lev
19,18}, jól teszitek. 9 De ha személyválogatók vagy-
tok, bűnt követtek el, s a törvény ítél el titeket,
mert megszegtétek azt. 10 Aki ugyanis megtartja
az egész törvényt, de egy ellen vét, valamennyi-
ben vétkes lett. 11 Hiszen aki azt mondta: *»Ne törj
házasságot!«* {Kiv 20,14}, azt is mondta: *»Ne ölj!«* {Kiv
20,13} Ha tehát nem törsz házasságot, de ölsz, meg-
szegted a törvényt. 12 Úgy beszéljetek és úgy cse-
lekedjetek, hogy titeket a szabadság törvénye által
fognak megítélni. 13 Mert irgalom nélkül ítélet vár
arra, aki nem cselekszik irgalmasságot, az irgal-
masság viszont diadalmaskodik az ítéleten.

A hit és tettek viszonya

14 Mit használ, testvéreim, ha valaki azt
mondja, hogy hite van, de tettei nincsenek? Vajon
a hit üdvözítheti-e őt? 15 Ha pedig egy testvér
vagy nővér ruhátlan és szükséget szenved a min-
dennapi élelemben, 16 valaki pedig közületek azt
mondja neki: »Menj békében, melegedjél és lakjál
jól!« – de nem adjátok meg neki, amire a testnek
szüksége van, mit fog ez használni? 17 Így a hit is,
ha tettei nincsenek, halott önmagában. 18 De azt
mondja valaki: »Neked hited van, nekem pedig
tetteim vannak.« Mutasd meg nekem hitedet tet-
tek nélkül, és én megmutatom neked a tettekből a
hitemet. 19 Hiszed, hogy egy az Isten – és jól te-
szed. De az ördögök is hiszik ezt – és mégis re-
megnek! 20 Akarod azonban tudni, ó balga ember,
hogy a hit tettek nélkül meddő? 21 Ábrahám, a mi
atyánk, nem a tettei által igazult meg, feláldozva
fiát, Izsákot az oltáron? {Ter 22,9} 22 Láthatod, hogy
a hite közreműködött a tetteinél, és a hite a tettek
által lett tökéletessé. 23 Így beteljesedett az Írás,
amely azt mondja: *»Ábrahám hitt Istennek, s ez
megigazulásul tudatott be neki«* {Ter 15,6}, és Isten
a barátjának nevezte {Iz 41,8}. 24 Látjátok, hogy tet-
tek által igazul meg az ember, és nem egyedül a
hit által. 25 Hasonlóképpen a parázna Ráháb is
nem a tettek által igazult-e meg, amikor befogadta
a kémeket, és más úton bocsátotta el őket? {Józs 2,1-
11} 26 Mert ahogyan halott a test lélek nélkül, úgy
a hit is halott tettek nélkül.

* 10-11. Az összes parancsok Istentől származnak s azért bármelyik ellen vét az ember, mintegy valamennyi ellen vét, mert Isten ellen vetkezik. Ezzel nem azt mondja az apostol, hogy aki egy parancs ellen vét, époly bűnös, mint aki több ellen vét, sem azt, hogy az összes bűnök egyenlők egymás között; hanem azt, hogy egyetlen súlyos bűn is – minő a paráznaság vagy emberölés – kizár az örök boldogságból. (Máté 5,19.)

* 12-13. Az apostol összefoglalva eddigi tanítását, újra (v. ö. 1,26. 27.) hangsúlyozza, hogy a keresztényeknek jó beszéddel és jó cselekedetekkel kell az Istent tisztelniök.

* 14-26. *A hit önmagában, cselekedet nélkül nem üdvözít.* – A puszta hit nem elég az üdvösségre. A hitnek jó cselekedetekkel kell egyesülnie, hogy üdvözítsen. Szt. Jakab e tanítása nincs ellentétben Szt. Páléval, aki azt írja a rómaiaknak (3,28.): *Mi azt tartjuk, hogy az ember a hit által igazul meg a törvény szerinti cselekedetek nélkül.* Mert Szt. Pál e szavaival csupán a mózesi törvény által előírt cselekedeteket mondja szükségteleneknek. A galatákhoz írt levelében különben világosan mondja (5,6.), hogy csak az a *hit, mely a szeretet által működik,* képes üdvözíteni. A korintusiaknak is ugyanazt írja: *Legyen bár oly teljes hitem, hogy hegyeket tudjak áthelyezni, ha szeretetem nincs* – vagyis, ha nincsenek a szeretet által sugallt jócselekedeteim — *semmi vagyok.* (Kor. I. 13,2.) Tételét az életből és a Szentírásból vett példákkal bizonyítja Szt. Jakab. Amily kevéssé segíthet szűkölködő embertársunkon puszta szánakozásunk segítségnyújtás nélkül, époly kevéssé segíthet rajtunk a puszta hit jócselekedetek nélkül. (15-17.) Mit ér az ördögnek a puszta hit? (19.) Ábrahám sem igazult meg azáltal, hogy hitt az Istennek, hanem azáltal, hogy teljesítette az ő parancsát. (Móz. I. 22.) (21-23.) Épúgy Ábrahámnak sem vált volna üdvösségére a puszta hit, ha nem egyesítette volna azt jócselekedetekkel. (25.) (Jós, 2,4.) Jócselekedetek nélkül a hit csak holt hit, ez pedig nem szerezheti meg az örök életet. (26.) Szt. Jakab eme tanításával homlok egyenest ellenkezik a protestánsok ama tétele, hogy a hit önmagában üdvözít, tehát felmenti az embert a jóttevés kötelessége alól. Érezte ezt Luther is és azzal vélte tévedését igazolhatni, hogy Szt. Jakab levelét egyszerűen elvetette. Hogy ily önkényes eljárás mit ér és mennyit nyom az igazság mérlegén, mondanunk sem kell.

Jak 3

A nyelv hatalma

1 Ne akarjatok sokan tanítók lenni, testvéreim, hiszen tudjátok, hogy így súlyosabb ítéletet veszünk magunkra. 2 Mert sok mindenben vétünk mindnyájan. Ha valaki a szavában nem hibázik, az tökéletes ember, s az ilyen féken tudja tartani egész testét is. 3 Ha ugyanis a lovaknak zablát teszünk a szájába, hogy engedelmeskedjenek nekünk, az egész testüket kormányozzuk. 4 Lám, a hajókat is, bár nagyok, és erős szelek hajtják őket, a kis kormánnyrúddal oda irányítják, ahová a kormányos akarata vezeti. 5 Így a nyelv is kicsi testrész ugyan, de nagy dolgokat visz végbe. Íme, egy csekély tűz milyen nagy erdőt gyújt fel! 6 A nyelv is tűz, a gonoszság egész világa. Testrészeink közül a nyelv az, amely beszennyezi egész testünket, s a pokoltól lángra lobbanva egész életünk folyamát lángra gyullasztja. 7 Mert minden vadállat és madár, kígyó és egyéb állat természetét meg lehet szelídíteni, és meg is szelídíti az ember, 8 a nyelvet azonban az emberek közül senki sem szelídítheti meg. Nyughatatlan rossz az, telve halálos méreggel. 9 Azzal áldjuk az Istent és az Atyát, és azzal átkozzuk az embereket, akiket Isten a saját képére teremtett {Ter 1,26k}. 10 Egyazon szájból ered az áldás és az átok. Testvéreim, ennek nem szabad így lennie. 11 Vajon a forrás bocsát-e ki ugyanabból a nyílásból édes és keserű vizet? 12 Vajon teremhete, testvéreim, a fügefa olajbogyót, vagy a szőlő fügét? Így a sós forrás sem adhat édes vizet.

A felülről származó bölcsesség

13 Ki a bölcs és képzett közületek? Az ilyen mutassa fel az igaz élet tetteit bölcs szelídségben. 14 De ha keserű irigység van bennetek, és viszálykodás a szívetekben, ne dicsekedjetek és ne hazudjatok, meghazudtolva az igazságot. 15 Mert az ilyen nem felülről jövő bölcsesség, hanem földi, érzéki, ördögi. 16 Ahol ugyanis irigység és versengés van, ott állhatatlanság is, és minden rossz cselekedet. 17 Az a bölcsesség pedig, amely felülről származik, először is szemérmes, azután békeszerető, szerény, engedékeny, telve van irgalommal és jó gyümölcsökkel, nem ítélkezik, s nincs benne tettetés. 18 Az igazság gyümölcsét pedig békességben vetik el a békeszeretők.

* 3,1-12. *Senki ne tanítson hivatás nélkül; a nyelvvel nagyon sokat lehet véteni.* – Hogy a hivatlan tanítókat elriassza a tanítástól, rámutat a fékezetlen nyelv veszélyeire. Az életből vett hasonlatokkal bizonyítja tételét, hogy a nyelv *a gonoszságnak egész világa.* Mindenben gyarlók vagyunk, – ez az apostol gondolatmenete – de különösen a nyelv használatában. Mily oktalanok tehát azok, kik isteni hívás nélkül épen tanításra vállalkoznak!

* 13-18. *A valódi és az álbölcsességről.* – Az apostol visszatér az 1. versben említett feltolakodó tanítókra. Akik csak földi bölcsességgel rendelkeznek, ne akarjanak másokat a hitben tanítani, mert csak *irigységei és versengeni* támasztanak. Aki tanítói hivatalra akar vállalkozni, annak *felülről származó* bölcsességgel kell bírnia, melynek jótulajdonait a 17. versben sorolja fel az apostol.

Jak 4

Óvás a széthúzástól és az evilági gondolkodástól

1 Honnan a háborúság és a civakodás köztetek? Nemde bensőtökből, a kívánságaitokból,

* 4,1-10. *A rendetlen kívánságok szomorú következményei.* – A *földi* bölcsességből származó bajok felsorolása után rámutat az apostol annak forrására is: a rendetlen kívánságra, mely kincsre, hatalomra, élvezetre áhítozik.

* 2. *Öldököltök:* gyűlölködtök, amint Szt. János szerint gyilkos az, aki gyűlöli testvérét. (I. 3,15.)

amelyek tagjaitokban háborognak? 2 Csak kívántok, s nem kaptok semmit, öldököltök és versengtek, s nem szereztek semmit. Civakodtok és tusakodtok, és nincs semmitek – azért, mert nem kértek. 3 Kértek és nem kaptok – mert rosszul kértek: azért, hogy kívánságaitokra fordítsátok. 4 Ti házasságtörők! Nem tudjátok, hogy a világgal való barátkozás ellensége az Istennek?

Aki tehát ennek a világnak barátja akar lenni, ellenségévé lesz Istennek. 5 Vagy azt gondoljátok, hogy hiába mondja az Írás: »Féltékenyen vágyakozik a Lélek, amely bennünk lakik«? 6 Sőt még nagyobb kegyelmet is ad. Azért mondja:

»Isten a kevélyeknek ellenáll,
az alázatosaknak pedig kegyelmet ad«
{Péld 3,34G}.

7 Engedelmeskedjetek tehát Istennek; az ördögnek pedig álljatok ellen, és futni fog tőletek. 8 Közeledjetek Istenhez, és ő közeledni fog hozzátok. Tisztítsátok meg kezeteket, bűnösök, és tisztítsátok meg szíveteket, ti kettős lelkűek! 9 Keseregjetek, szomorkodjatok és siránkozzatok, nevetésetek forduljon gyászra, és örömötök szomorkodásra. 10 Alázkodjatok meg az Úr színe előtt, és ő felmagasztal titeket.

11 Ne rágalmazzátok egymást, testvéreim! Aki rágalmazza testvérét vagy aki megítéli testvérét, a törvényt rágalmazza és a törvényt ítéli el. Ha pedig elítéled a törvényt, nem vagy a törvény követője, hanem bírája. 12 Egy törvényhozó és bíró van, az, aki megmenthet és elveszíthet. Te pedig ki vagy, hogy felebarátodat megítéled?

Óvás a magabiztosságtól

13 Rajta hát, akik így szóltok: »Ma vagy holnap elmegyünk ebbe és ebbe a városba, s ott töltünk egy esztendőt, kereskedünk és nyerészkedünk« – 14 pedig azt sem tudjátok, mi lesz az életetekkel holnap. Pára vagytok, amely kevés ideig látszik, aztán elenyészik. 15 Ahelyett, hogy azt mondanátok: »Ha az Úr akarja, és ha élünk, ezt vagy azt fogjuk tenni.« 16 Ti azonban most dicsekedtek büszkeségetekben – pedig minden ilyen dicsekvés rossz. 17 Aki tehát tudna jót tenni és nem tesz, az vétkezik.

* 3. Nem elég imában kérni, hanem jól is kell könyörögni, ha azt akarjuk, hogy imánk meghallgatásra találjon. De nem jól kér, aki csak földi s testi vágyainak kielégítését kéri. Az apostol ezzel nem ítéli el a testi s földi javakért való könyörgést, hanem csak azt akarja hangsúlyozni, hogy ezeket nem szabad rendetlenül, a saját *kívánságunk* kielégítésére kérnünk.

* 4-5. A hívő lélek és Isten között oly benső viszony létesül, mint a házastársak között. Aki tehát elpártol az Istentől, a házasságtöréshez hasonló bűnt követ el s ezzel épúgy magára vonja Istennek haragját, mint a hellén házastárs a másik félnek haragját, mert a Szentlélek is fájó irigységgel tekint hűtlenné vált jegyesére. *Az* idézet szószerint nem foglaltatik az *írásban,* de értelem szerint több helyen is. (Péld. 3,34; Jób. 22,29.)

* 6-10. A hű léleknek a Szentlélek sokkal *nagyobb kegyelmet ad,* mint amilyen javakkal az őt elcsábító világ csak elárasztható. Azért tartsatok ki Isten szolgálatában, *közeledjetek hozzá* s *alázkodjatok meg* mindjobban igaz bűnbánattal, akkor majd *felmagasztal titeket.*

* 11-17. *Erkölcsi intelmek.*

* 11-12. Aki rágalmaz vagy megítél, nemcsak felebarátja ellen vét, akit Isten szeretni parancsol, hanem magát a *törvényt rágalmazza,* cselekedetével mintegy azt mondván róla, hogy Igazságtalan és magát *a törvényt ítéli meg,* amennyiben saját akaratát érvényesítvén vele szemben mintegy azt mondja, hogy az jelenesetben nem kötelezi őt. Ilyképen magát a törvényadót veti meg, aki pedig egyedül *szabadíthat meg,* de *el is veszthet* örökre.

* 13-17. A kevélységnek egy másik megnyilatkozása a vakmerő, mert Istenre való gondolás nélküli tervezgetés a jövőről, holott a jövőt ember nem ismeri (13.) és ha ismerné is, ki tudja, megéri-e? (14.)

Jak 5

Figyelmeztetés a keményszívű gazdagok számára

1 Rajta hát, gazdagok! Sírjatok, jajveszékeljetek a nyomorúságok miatt, amelyek rátok következnek! 2 Gazdagságotok elpusztult, ruháitokat megemésztette a moly. 3 Aranyotok és ezüstötök megrozsdásodott, a rozsdája tanúskodni fog elle-

* 5,1-6. *A szívtelen gazdagok megrovása.* – A gazdag, aki nem használja jóra gazdagságát, *nyomorúságosnak* fogja magát érezni a halál órájában s az utolsó ítéletben kapzsisága (2.), a munkások megkárosítása (4.) és dőzsölő életmódja miatt. (5.)

* 7-11. *A szegények vigasztalása*.

* 7. A *korai eső* Palesztinában október havában van, a vetés után, a *késői* pedig március havában az aratás előtt. A termés e két esőtől függ.

netek, és megemészti testeteket, mint a tűz. Még az utolsó napokban is gyűjtögettetek! 4 Íme, a munkások bére, akik mezőiteket learatták, s amelyet ti nem fizettetek ki, felkiált, és az aratók kiáltása eljutott a Seregek Urának fülébe. 5 Lakmároztatok a földön, és bujaságban hizlaltátok szíveteket a leölés napjára! 6 Elítéltétek és megöltétek az igazat, s ő nem állt ellen nektek!

Figyelmeztetés a kitartásra

7 Legyetek tehát béketűrők, testvéreim, az Úr eljöveteléig! Íme, a földművelő is várja a föld drága terményét, türelmesen várakozik, amíg *a korai és a késői esőt* megkapja. {MTörv 11,14}. 8 Legyetek ti is türelmesek, és erősítsétek meg szíveteket, mert az Úr eljövetele közel van! 9 Ne panaszkodjatok, testvérek, egymás ellen, hogy meg ne ítéljenek benneteket! Íme, a bíró az ajtó előtt áll! 10 A szenvedésben és béketűrésben legyenek példaképeitek, testvérek, azok a próféták, akik az Úr nevében szóltak! 11 Íme, boldognak mondjuk őket, mert kitartottak. Hallottatok Jób béketűréséről, és láttátok a végét, melyet az Úr adott, mert *irgalmas az Úr, és könyörületes* {Zsolt 103,8}.

Óvás az esküdözéstől

12 Mindenekelőtt pedig, testvéreim, ne esküdjetek sem az égre, sem a földre, és semmi egyébre sem! Legyen a ti »igen«-etek igen, a »nem«-etek nem, hogy ne essetek ítélet alá!

A bizalomteli imádság ereje: 5,13-18

13 Szenved valaki közületek? Imádkozzék! Vidám valaki? Énekeljen zsoltárokat! 14 Beteg valaki köztetek? Hívassa el az egyház presbitereit, azok imádkozzanak fölötte, és kenjék meg őt olajjal az Úr nevében! 15 A hitből fakadó imádság megszabadítja a beteget, és az Úr felsegíti őt, ha pedig bűnökben van, bocsánatot nyer. 16 Valljátok meg tehát egymásnak bűneiteket, és imádkozzatok egymásért, hogy meggyógyuljatok, mert sokat megtehet az igaz ember könyörgése. 17 Illés hozzánk hasonló ember volt, s amikor buzgón imádkozott, hogy ne essék eső a földre, nem is esett három évig és hat hónapig. 18 Aztán ismét imádkozott, és az ég esőt adott, s a föld megadta termését {1 Kir 17-18}.

Felelősség a testvérekért: 5,19-20

19 Testvéreim! Ha valaki közületek eltéved az igazságtól, és valaki megtéríti őt, 20 tudja meg, hogy aki a bűnöst visszatéríti téves útjáról, megmenti annak lelkét a haláltól, és betakarja bűneinek sokaságát {Péld 10,12}.

* 8. *Közel van:* az ítélet napjáról maga Krisztus Urunk mondotta, hogy azt senkisem tudja, *még a mennybéli angyalok sem, hanem egyedül csak az Atya.* (Máté 24,36.)

* 11. *Az Úr végét:* az Úr a sok megpróbáltatás után jó véget adott Jób szenvedésének, mert meg kétszerezve adta vissza neki mindazt, amit elveszített volt. Merítsenek ebből olvasói is kitartást a szenvedésben. Mások Jézus Krisztus végéről vagyis haláláról értik, mely után a dicsőséges feltámadás következett.

* 12. *Ne esküdözzenek.* – Az apostol csak a könnyelmű esküdözést ítéli el, mely a magánéletben nagyon elharapódzott. (Máté 5,33-37.) A bíróság előtti esküt korántsem tiltja, ami abból is kitűnik, hogy csak az *égre. földre* s más egyéb dolgokra való esküdözést említi, de nem az Istenre való eskövést. Bíróság előtt pedig csak az Istenre szoktak volt esküdni.

* 13-15. *A betegek gondozása, a kenet szentsége*.

* 13. A keresztény ember jó és balsorsban egyaránt szeressen imádkozni.

* 14-15. A trienti szent zsinat tanítása szerint az apostol e szavakkal a Krisztus által alapított utolsó kenet szentségét hirdeti ti, melyben a beteg a papi olajkenet és imádság által *megszabadul* a még meg nem bocsátott bűnöktől s a bűnök minden maradványától, *megkönnyebbül,* vagyis megszabadul attól a félelemtől, melyet a halál gondolata természetszerűen kelt s attól az aggodalomtól, melyet az ítélet közelsége okoz a lélekben, sőt, ha üdvére válik, még testi bajában is megkönnyebbül vagy teljesen meg is gyógyul. Bűnös mulasztást követnek el azért a beteg hozzátartozói, ha nem gondoskodnak idejekorán, hogy a beteg e szentség áldásaiban részesüljön.

* 16-20. *Az imádságról s a bűnösök megtérítéséről*.

* 18. Az imádság *sokat tehet* mind a természetes, mint a természetfeletti rendben. A hívek úgy látszik régente egymásnak is tettek bűnvallomást, nem hogy egymást feloldozzák bűneik alól, – ezt csak a felszentelt pap tehette – hanem azért, hogy így hathatósabban ösztönözzék egymást egymásért imádkozni.

PÉTER ELSŐ LEVELE

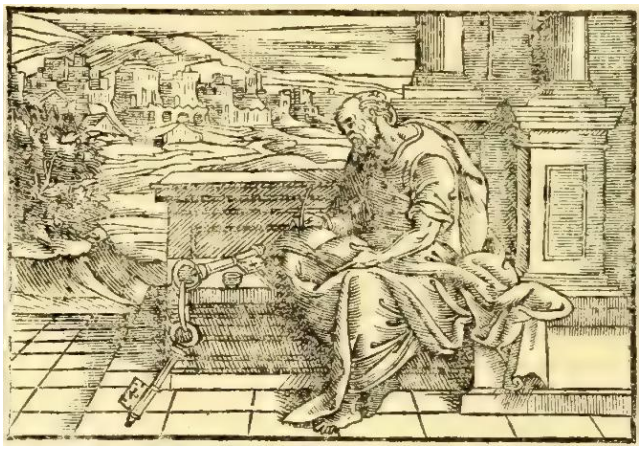

Címzés és köszöntés: 1,1-2

1 Pét 1

1 Péter, Jézus Krisztus apostola, a szórványban élő, választott jövevényeknek Pontuszban, Galáciában, Kappadóciában, Ázsiában és Bitíniában, **2** az Atyaisten előretudása szerint, a Lélektől eredő megszentelésben, hogy Jézus Krisztusnak engedelmeskedjenek, és az ő vére hintse meg őket. A kegyelem és béke gyarapodjék bennetek!

A hit célja és útja: 1,3-2,10

A hit célja

3 Áldott legyen Isten, a mi Urunk Jézus Krisztus Atyja, aki nagy irgalmasságával élő reménységre szült újjá minket, Jézus Krisztusnak a halottak közül való feltámadása által, **4** romolhatatlan, szennyezetlen és hervadhatatlan örökségre, amely a mennyekben fenn van tartva számotokra. **5** Isten ereje a hit által megőriz titeket az üdvösségre, amely készen áll, hogy az utolsó időben kinyilvánuljon. **6** Emiatt örvendeztek, ha most szomorkodnotok is kell egy kissé a különféle kísértésekben, **7** hogy a ti megpróbált hitetek a romlandó aranynál – melyet tűz által próbálnak meg – sokkal értékesebbnek bizonyuljon dicséretetekre, dicsőségetekre és tisztességetekre Jézus Krisztus megjelenésekor, **8** akit bár nem láttatok, szerettek; akiben, bár most sem látjátok, hisztek; s örvendeztek kimondhatatlan és megdicsőült örömmel, **9** mert eléritek hitetek célját, lelketek üdvösségét.

10 Ezt az üdvösséget vizsgálták és kutatták a próféták, akik a bennetek megvalósuló kegyelemről jövendöltek, **11** kutatva, hogy melyik vagy milyen időre mutat bennük Krisztus Lelke, aki előre megjövendölte a Krisztusra váró szenvedéseket és a rájuk

Péter apostol 1. levelének kommentárja

* 1,1-2. *Üdvözlet.*

* 1. A keresztények *jövevények* e földön, mert hazájuk az égben van. Az apostol levelét úgy a zsidóságból, mint a pogányságból megtérteknek szánta.

* 2. Minden kegyelem az Atyától van a Fiú érdemeiből a Szentlélek által: íme, a teljes Szentháromság az ember üdvözítésének munkájában!

* 3-12. *Hálaadás a megváltásért.* – Hálával tartozunk megváltásunkért Jézus Krisztus állal. Az apostol a *feltámadást* említi, mert ez befejezése a megváltás munkájának. Krisztus megnyitotta számunkra az eget, de ezt a *különféle kísértésekben* való hűségünkkel ki is kell érdemelnünk. A megpróbáltatások *tűznek* mondatnak, mert tűzként égetnek, de meg is tisztítják a lelket a bűnnek minden salakjától, miként a tűz az aranyat, mely a görögben *romlandónak* mondatik s így biztonságba helyezik Jézus *Krisztusnak megjelenésekor* vagyis az utolsó ítéletben. Megváltásunk egész lefolyását előre megmondták, a próféták, amivel nem önmaguknak használtak, mert hisz semmit sem láttak abból a valóságban, hanem a híveknek, kik ázó jövendöléseik teljesedésében gyönyörködhetnek, amint – a görög szöveg szerint – *az angyalok* is gyönyörködnek benne. Amit a próféták megjövendöltek, azt most mint szent valóságot hirdetik az apostolok, mert ugyanaz a *Szentlélek* beszél valamennyiök által.

* 13-16. *Intelem szent életre.* – Oly nagy és szent dolog lévén a megváltás, törekedjenek szent élettel arra méltóknak is lenni.

* 17-21. *Istenfélelemre.* – Isten jóságos atya, de egyúttal igazságos bíró; teljenek el tehát mély istenfélelemmel abban a felemelő tudatban, hogy Krisztusnak *drága vérén* váltattak meg.

* 22-25. *Felebaráti szeretetre.* – A keresztény megszentesülésnek elsősorban *testvéri szeretetben* kell nyilvánulnia, mert *Istennek igéje,* vagyis az evangélium s a benne való Mt által *újjászületünk* nem testi életre, mely mint a *fű virága* hamar *elszárad és lehull,* hanem lelki életre, mely mint *az Úr igéje, örökké megmarad.*

következő dicsőséget. 12 Tudomásukra hozták, hogy
nem önmaguknak, hanem nektek szolgáltak mind-
azokkal, amiket most az evangélium hirdetői feltár-
tak nektek, miután az égből elküldetett a Szentlélek;
ezek szemlélésére vágynak az angyalok is.

A hit útja

13 Ezért tehát övezzétek fel elmétek derekát,
legyetek józanok, és bízzatok tökéletesen a kegye-
lemben, amelyet Jézus Krisztus megjelenésekor
felajánlanak nektek; 14 mint engedelmes fiak, nem
tudatlanságotok régi vágyaihoz alkalmazkodva,
15 hanem a Szent szerint, aki titeket meghívott,
magatok is egész életmódotokban szentek legye-
tek, 16 mert írva van: *»Szentek legyetek, mert én
szent vagyok!«* {Lev 19,2} 17 És ha Atyának hívjátok
azt, aki személyválogatás nélkül ítél kinek-kinek
cselekedete szerint, járjatok félelemmel zarándok-
ságotok idején, 18 tudva, hogy nem romlandó
ezüstön vagy aranyon történt a megváltásotok az
atyáitoktól rátok hagyományozott hiú életmódo-
tokból {Iz 52,3}, 19 hanem a szeplőtlen és érintetlen
Báránynak, Krisztusnak drága vérén, 20 akit az
Atya ugyan a világ alkotása előtt szemelt ki, de az
utolsó időben jelentett ki tiértetek. 21 Általa hisz-
tek Istenben, aki őt feltámasztotta a halottak kö-
zül, és dicsőséget adott neki, hogy Istenben hig-
gyetek és reméljetek.

22 Tisztítsátok meg tehát lelketeket az igaz-
ságnak engedelmeskedve, a nem színlelt testvéri
szeretetben. Figyelmesebben, szívből szeressétek
egymást, 23 újjászületve nem romlandó, hanem
romolhatatlan magból Isten élő és örökké megma-
radó igéje által, 24 mert

minden test olyan, mint a fű,
s minden dicsősége, mint a fű virága:
elszáradt a fű, lehullott a virága,
25 *az Úr igéje azonban örökre megmarad*
{Iz 40,6-8G}.

Ez pedig az az ige, amelyet hirdettek nektek.

1 Pét 2

Jézus Krisztus, az élő kő

1 Vessetek le hát minden gonoszságot, min-
den álnokságot és képmutatást, irigységet és min-
den rágalmazást, 2 és mint a most született kisde-
dek, hamisítatlan szellemi tej után vágyakozzatok,
hogy általa növekedjetek az üdvösségre, 3 miután
megízleltétek, milyen édes az Úr {Zsolt 34,9}.

* 2,1-10. *Akik a hitben újjászülettek, forrjanak össze Krisz-
tussal.* – Akik kivetnek szívükből mindent, ami a testvéri
szeretettel ellenkezik és *tejjel* vagyis az evangéliumi igaz-
sággal táplálkoznak s ennek folytán *édes* örömöt éreznek
szívükben, Krisztussal egy *lelki házzá* egyesülnek, melynek
főszegletköve Krisztus, alkotó kövei pedig a hívek, és *szent
papsággá,* amennyiben erényes életükben állandóan *lelki
áldozatokat* mutatnak be Istennek Hogy az apostol itt nem
beszél valóságos papságról, azt beszédének képletes jellege
világosan mutatja. Nagyon tévednek tehát, akik e szavakból
azt akarják bebizonyítani, hogy Krisztus nem rendelt külön

4 Hozzá járultok, mint élő kőhöz, akit az emberek elvetettek ugyan, de Isten kiválasztott és megtisztelt **{Iz 28,16G}**. **5** Ti is, mint élő kövek, felépültök rajta lelki házzá, szent papsággá lelki áldozatok bemutatására, amelyek kedvesek Istennek Jézus Krisztus által. **6** Azért áll az Írásban:

»Íme, kiválasztott,

értékes szegletkövet teszek le Sionban;

aki hisz benne, meg nem szégyenül« **{Iz 28,16G}.**

7 Ez nektek, hívőknek, tisztesség, a nem hívőknek pedig

»ez az a kő, amelyet az építők elvetettek,

és mégis szegletkővé lett« **{Zsolt 118,22}.**

8 Ezenkívül *»a botlás kövévé és a botrány sziklájává«* **{Iz 8,14}** mindazoknak, akik megütköznek az igén, és nem hisznek benne, pedig erre rendelték őket.

9 Ti pedig *választott nép, királyi papság, szent nemzet, megváltott nép vagytok, hogy hirdessétek annak üdvözítő tetteit* **{Kiv 19,5kG; Iz 43,20k}**, aki a sötétségből meghívott titeket az ő csodálatos világosságára, **10** akik egykor *»nem nép«* voltatok, most pedig *Isten népe* vagytok; akik *számára azelőtt nem volt irgalom*, most pedig *irgalmat nyertetek* **{Óz 1,6.9; 2,3}.**

Keresztény élet a családban és a társadalomban: 2,11-4,11

A keresztény a társadalomban

11 Szeretteim, kérlek titeket, mint jövevényeket és zarándokokat, tartózkodjatok a testi kívánságoktól, amelyek a lélek ellen harcolnak. **12** Tanúsítsatok jó magatartást a nemzetek között, hogy éppen abban, amiben mint gonosztevőket megrágalmaznak, a jócselekedetek láttán, dicsőítsék Istent a látogatás napján.

13 Engedelmesek legyetek minden emberi teremtménynek az Úrért, akár a királynak, mint legfelsőbbnek, **14** akár a helytartóknak, mint akiket ő a gonosztevők büntetésére, a jóknak pedig dicséretére küldött. **15** Mert az az Isten akarata, hogy jót cselekedve elnémítsátok az oktalan emberek tudatlanságát; **16** mint szabadok, és nem mint olyanok, akik a szabadságot a gonoszság palástjául használjátok, hanem mint Isten szolgái.

17 Mindenkit becsüljetek, a testvéri közösséget szeressétek, az Istent féljétek, a királyt tiszteljétek.

papságot az ő Egyházában, hanem abban mindenki egyenlőképen pap. Mert Jézus Krisztus nem a híveknek, hanem csak az apostoloknak mondotta: *Hirdessétek az evangéliumot* (Márk 16,15.), és nem hívekre, hanem csak az apostolokra ruházta át a hatalmat bűnöket megbocsájtani s általában a szentségeket kiszolgáltatni.

* 11-12. *Életük szolgáljon példaképül a pogányoknak.* – A pogányok a legkülönbözőbb bűnökkel *rágalmazták* meg a keresztényeket. Az apostol tehát arra buzdítja a híveket, hogy tiszta élettel és *jó magaviselettel* cáfolják meg e rágalmakat.

* 13-17. *Engedelmeskedjenek az Istentől rendelt felsőbbségnek.* – Minden hatalom Istentől van (Róm. 13,1.) és pedig a *gonosztevők büntetésére, a jóknak pedig dicséretére s* ezáltal a társadalma rend fenntartására, a béke biztosítására. Tehát *Isten akarata,* hogy a világi felsőbbségnek engedelmeskedjünk. E szolgálat korántsem ellenkezik a Krisztus hozta szabadsággal, mert ez nem ad szabadságlevelet a *gonoszságra.*

* 18-25. *A rabszolgák is vegyenek példát Krisztustól.* – A kereszténység csak fokozatosan tudta a rabszolgaságot megszüntetni. Az apostol Krisztust állítja példaképül a rabszolgák elé abban a sokszor igazságtalan bánásmódban, melyben részesülnek. Szenvedéseik türelmes elviselésével iparkodjanak meghálálni azt a szenvedést, mellyel Krisztus őket is megváltotta.

Szolgák Krisztus követésében

18 Szolgák, engedelmeskedjetek uraitoknak
teljes félelemmel, ne csak a jóknak és szelídeknek, hanem a gonoszoknak is. 19 Mert kegyelem
az, ha valaki Isten iránti lelkiismeretességből
igazságtalanul szenvedve tűri a gyötrelmeket.
20 Hiszen miféle dicsőség az, ha vétkeztek, és
azért viselitek el a pofonokat? De ha jót cselekedtetek, és békével tűrtök, ez kedves Isten előtt.
21 Hiszen erre vagytok hivatva,
mert példát hagyva nektek,
Krisztus is szenvedett értetek,
hogy az ő nyomdokait kövessétek.
22 *Ő, aki bűnt nem cselekedett,*
s álnokságot sem találtak szájában {Iz 53,9},
23 aki, mikor szidalmazták, maga nem szidalmazott,
mikor szenvedett, nem fenyegetőzött,
hanem rábízta magát az igazságos Bíróra;
24 aki a mi *bűneinket maga hordozta* testében a fán,
hogy a bűnöknek meghalva igaz életet éljünk;
az ő sebe által gyógyultatok meg.
25 Mert olyanok voltatok,
mint a tévelygő juhok {Iz 53,5k},
de most megtértetek lelketek pásztorához és felügyelőjéhez.

1 Pét 3

Asszonyok és férjek

1 Ugyanígy az asszonyok is legyenek engedelmesek férjüknek, hogy ha egyesek nem hisznek is az igének, az asszonyok magaviselete beszéd nélkül is megnyerje őket, 2 mikor látják istenfélő, tiszta életeteket. 3 Ne a külső hajdísz, az arany viselése vagy fényes ruha legyen az ékességük, 4 hanem ami a szívben rejtőző, múlhatatlan ékszer: a szelíd és nyugodt természet. Ez értékes Isten szemében. 5 Hiszen egykor így ékesítették fel magukat a szent és Istenben bízó asszonyok is, engedelmeskedve saját férjüknek, 6 mint ahogy Sára engedelmeskedett Ábrahámnak, urának nevezve őt, akinek ti leányai vagytok, ha jót tesztek, és semmi viszontagságtól nem féltek.

7 De ti is, férfiak, megértőek legyetek asszonyaitokkal, becsüljétek meg őket, mint a gyengébb asszonyi nemet, és mint társörököseiteket a

* 3,1-7. *A hitvestársak egymás iráni való kötelességeiről.* – A hivő asszony törekedjék példás *magaviseletével* és nem vitatkozással – *ige nélkül* – még nem hívő férjét Krisztusnak megnyerni. A férfiak viszont *becsüljék* meg feleségüket, mert a *kegyelem* révén épúgy hivatvák az örök életre, mint a férfiúk. Krisztus előtt a nő nem volt egyenlőjogú hitvestárs, hanem a férfiú kénye-kedvének alávetett szolgáló. E megalázó helyzetből Krisztus emelte fel az egyenjogú hitvestárs méltóságába. Ha a házastársak megbecsülik egymást, jól fogják közös *imádságaikat* is elvégezni. (Kor. I. 5,22-33.)

* 8-12. *A testvéri szeretetnek még az ellenségre is ki kell terjednie.* – Az ószövetségnek szemet szemért, fogat fogért (Móz. III. 24,20.) követelő kemény rendelkezésével szemben az újszövetség a nagylelkű megbocsájtást sürgeti ellenségeinkkel szemben is; nem bosszút állni, hanem *inkább áldást mondani* a keresztény kötelesség. Zsolt. 33,..-.7. (Róm. 12,17.)

* 13-22. *Vigasztalás az üldöztetésben.* – Az apostol az üldözésben való hithűségre buzdítja a híveket. Ha hitük felől kérdőre vonatnak, mindig *készeknek* kell lenniök azt meg is vallani. E hitvallásuk történjék *szerénységgel* és a világi hatóság iránti *félelemmel,* vagyis tisztelettel. A fődolog, hogy *jó lelkiismerettel* bírjanak, vagyis kegyelmi életet éljenek, mert *jámbor életükkel* cáfolhatják meg leghathatósabban a pogányok rágalmait. S hogy megerősítse őket az üldözés szenvedéseiben, rámutat Krisztusra, aki *bűneinkért megöletett testében,* bár lelke a kínszenvedésben is

kegyelemből való életben, hogy imádságotoknak ne legyen akadálya.

Felhívás az egyetértésre

8 Végül pedig legyetek mindnyájan egyetértők, együttérzők, szeressétek a testvéri közösséget, legyetek irgalmasok, alázatosak! 9 Ne viszonozzátok a rosszat rosszal, sem a szidalmat szidalommal, inkább mondjatok áldást; hisz arra vagytok hivatva, hogy áldás legyen az örökrészetek.

10 »Mert aki *az életet szeretni akarja,*
és jó napokat szeretne látni,
fékezze nyelvét a rossztól,
és szája ne szóljon álnokságot.
11 *Forduljon el a gonosztól, és tegyen jót;*
keresse a békét, és kövesse azt.
12 Mert az *Úr szemei az igazakon nyugszanak,*
és fülei hallgatnak könyörgéseikre;
de az Úr tekintete haragos a gonosztevők felé« **{Zsolt 34,13-17}.**

Helyes magatartás a világban

13 Ki árthat nektek, ha a jónak buzgó követői lesztek? 14 De ha szenvedtek is az igaz élet miatt, boldogok vagytok. *Ne féljetek és ne rettegjetek tőlük, és meg ne zavarodjatok,* 15 hanem *őrizzétek szentül* szívetekben *az Úr* Krisztust **{Iz 8,12k}**. Mindenkor legyetek készen arra, hogy válaszolni tudjatok mindenkinek, aki a bennetek lévő reménység okát kérdezi tőletek. 16 De ezt szelídséggel és tisztelettudóan, jó lelkiismerettel tegyétek, hogy akik rágalmazzák buzgó életeteket Krisztusban, szégyent valljanak abban, amivel titeket gyaláznak. 17 Jobb ugyanis – ha Isten úgy akarja – jót cselekedve szenvedni, mint rosszat cselekedve. 18 Mert Krisztus is meghalt egyszer a bűnökért, az Igaz a bűnösökért, hogy minket Istenhez vezessen. Test szerint megölték ugyan, de a Lélek életre keltette. 19 Őbenne ment el, hogy azoknak a lelkeknek is hirdesse az örömhírt, akik a börtönben voltak, 20 akik egykor hitetlenek voltak, amikor Isten türelmesen várt Noé napjaiban, míg a bárka épült, amelyben kevés, összesen nyolc lélek menekült meg a víz által. 21 Ennek felel meg most a keresztség, amely titeket most megment, nem a test szennyének lemosása által, hanem mint a jó lelkiismeret kérése Istentől Jézus Krisztus feltámadása alapján, 22 aki az Isten jobbján van, miután felment a mennybe, és akinek uralma alá vannak vetve az angyalok, hatalmasságok és erők.

megeleveníttetett vagyis élvezte Isten boldogító látását az istenséggel való személyes egység folytán. A halál pillanatában szentséges lelke leszállt a *börtönben* levő lelkekhez, vagyis a pokol tornácába, ahol azoknak lelke is volt, akik nem hittek Noé bűnbánatra serkentő szavának, míg a bárka épült, de a rájuk szakadt végveszélyben Istenhez tértek. Mindezeknek a *megváltást hirdette,* mely az ő halálával nyert befejezést. A bárkában megmenekültek előképei a keresztség által üdvözülőknek. A 21. vers a görög szerint: Titeket is most annak képmása, a keresztség ment meg. A keresztvíz a vízözön képmásának mondatik: a vízözönből test szerint menekült meg Noé övéivel, kik a bárkában vele voltak, a keresztvíz által lélek szerint menekülnek meg az örök haláltól mindazok, akik megkeresztelkednek. Ilyképen a bárka is előképe az Egyháznak. Az üdvözüléshez azonban korántsem elegendő, hogy a keresztvíz a testet érintse s a szennyet róla lemossa, hanem hogy p keresztség után tiszta *lelkiismerettel* vagyis bűntelen élettel váltsuk valóra magunkban a megváltást, melyet Jézus Krisztus az ő dicsőséges *feltámadása* és *mennybemenetele* által tetőzött be.

1 Pét 4

1 Mivel tehát Krisztus testben szenvedett, ti is
ugyanezzel a gondolattal fegyverkezzetek fel,
mert aki testben szenvedett, megszűnt vétkezni,
2 hogy már ne az emberi vágyaknak, hanem Isten
akaratának éljen a testben még hátralevő időben.
3 Mert elég, hogy az elmúlt időt a pogányok aka-
rata szerint töltöttétek, és kicsapongásokban, tob-
zódásban, részegeskedésben, dorbézolásokban, ti-
vornyázásokban, tiltott bálványimádásban éltetek.
4 Most meg csodálkoznak, hogy nem tartotok velük
ugyanezen érzékiség áradatában, és káromolnak ti-
teket. 5 De számot fognak adni annak, aki készen
áll ítélni eleveneket és holtakat. 6 Mert azért hir-
dette Krisztus az evangéliumot a megholtaknak is,
hogy bár test szerint, emberek módjára ítélet alá es-
tek, de a Lélek szerint Istenben életük legyen.

7 Közel van mindennek a vége. Legyetek te-
hát okosak, és ügyeljetek, hogy helyesen imád-
kozzatok! 8 Mindenekelőtt pedig kölcsönös szere-
tettel legyetek egymás iránt szüntelenül, mert a
szeretet sok bűnt eltakar {Péld 10,12}! 9 Legyetek
vendégszeretők egymás iránt zúgolódás nélkül!
10 Mindegyiktek, ahogy kapta a kegyelmet, úgy
adja tovább másnak is, mint jó intézői az Isten
sokféle kegyelmének. 11 Ha valaki beszél, mint-
egy Isten szavaival beszéljen; ha valaki szolgálat-
tot tesz, mintha azzal az erővel tenné, amelyet Is-
ten oszt ki, hogy mindenben Isten dicsősége való-
suljon meg Jézus Krisztus által, akié a dicsőség és
a hatalom mindörökkön örökké! Ámen.

Befejező intelmek: 4,12-5,11

A kitartás próbája

12 Szeretteim, ne lepődjetek meg azokon a
perzselő szorongatásokon, amelyek megpróbálta-
tásul érnek benneteket, mintha valami hallatlan
dolog esett volna veletek. 13 Inkább örüljetek,
hogy részetek lehet Krisztus szenvedéseiben,
hogy amikor dicsősége kinyilvánul, vigadozva ör-
vendezzetek. 14 Ha szidalmaznak titeket Krisztus
nevéért, boldogok vagytok, mert a dicsőség Lelke
és Isten Lelke nyugszik rajtatok {Iz 11,2}. 15 Közü-
letek senkit se azért érjen szenvedés, mert gyilkos,
vagy tolvaj, vagy gonosztevő, vagy a mások
ügyébe avatkozik. 16 Ha pedig mint keresztény
szenved, ne szégyellje, hanem dicsőítse Istent eb-
ben a névben.

17 Itt az ideje ugyanis, hogy megkezdődjék az
ítélet Isten házán. Ha pedig rajtunk kezdődik, mi
lesz a vége azoknak, akik nem hisznek Isten evan-
géliumának?

* 4,1-6. *Óvás a pogányok bűneitől.* – Krisztus testi szenvedésére való tekintetből készüljünk fel mi is arra a testi szenvedésre, melyet a testi kívánság elleni harc okoz. Aki így *szenved testben,* vagyis testi vágyait megfeszíti, *megszűnik vetkezni,* míg e harcban kitart. A keresztségben Krisztussal együtt meghaltunk a testnek, úgy illik, hogy *már nem emberi vágyaknak, hanem Isten akaratának* éljünk ezután. A pogányok emiatt megütköznek és megrágalmazzák a keresztényeket, de az Úr, aki *készen áll ítélni eleveneket és holtakat,* számon fogja kérni tőlük ez eljárásukat. A 6. versben visszatér az apostol a 3,19.-ben említett alászállásra a pokol tornácába annak bizonyítására, hogy Krisztus nemcsak az élőknek, hanem a megholtaknak is ítélőbírája.

* 7-11. *Éberség, felebaráti szeretet; Isten kegyelmével való sáfárkodás.*

* 7. *Közeledett, közel van* az ítélet napja, mert ami bármikor bekövetkezhetik, mindig közelállónak mondható. Az ítélet napját ő sem tudhatta, mint amelyet Krisztus tanítása szerint *még az ég angyalai sem* ismernek, *hanem csak az Atya egyedül.* (Máté 21,36.) De az egyre közeledő ítélet neki hathatós eszköz arra, hogy olvasóit éberségre s a jóban való kitartásra buzdítsa.

* 8. *A szeretet befödi a bűnök sokaságát,* mert az igaz szeretet elnéző és türelmes másoknak gyarlóságaival szemben, mintegy befödi azokat, észre sem veszi.

* 12-19. Érdemszerző szenvedés, isteni igazságszolgáltatás.

* 15. Senki ne kövessen el oly vétségeket, melyeket a törvény büntetéssel sújt. A törvény által kiszabott bűnhődés nem érdemszerző. *Átkozódó:* a görögben *gonosztevő. Máséra áhítozó:* a görögben *máséba beleavatkozó.* A keresztények ne avatkozzanak bele a pogányok ügyeibe, ezzel csak haragra ingerelnék őket.

* 17. Isten az ő végtelen igazságosságában az ő *házát,* az Egyházat is megítéli, vagyis szenvedéseket bocsát reá; mi vár akkor még csak azokra, *kik nem hisznek az Isten evangéliumának?!*

18 *»Ha az igaz is alig üdvözül,*

mivé lesz az istentelen és a bűnös?« **{Péld 11,31G}**

19 Ezért azok is, akik Isten akarata szerint szenvednek, ajánlják lelküket a hűséges Teremtőnek jótetteik által.

1 Pét 5

A pásztor és a nyáj

1 A presbitereket, akik köztetek vannak, kérem – mint elöljárótársuk és Krisztus szenvedésének tanúja és az ő dicsőségének is részese, amely a jövőben ki fog nyilvánulni: – **2** legeltessétek Isten rátok bízott nyáját. Viseljétek gondját, ne kényszerűségből, hanem szabad akaratból Isten szerint; ne rút nyerészkedésből, hanem buzgóságból; **3** nem uralkodva a választottak fölött, hanem mint a nyájnak példaképei. **4** S ha majd megjelenik a pásztorok Fejedelme, elnyeritek a dicsőség hervadhatatlan koronáját.

5 Hasonlóképpen ti ifjak, engedelmeskedjetek az idősebbeknek! Mindnyájan öltsétek magatokra az egymás iránti alázatosságot, mert

Isten a kevélyeknek ellenáll,

az alázatosaknak pedig kegyelmet ad **{Péld 3,34G}**.

6 Alázkodjatok meg tehát Isten hatalmas keze alatt, hogy felmagasztaljon titeket annak idején. **7** Bízzátok rá minden aggodalmatokat **{Zsolt 55,23}**, mert gondja van rátok. **8** Józanok legyetek és vigyázzatok, mert ellenségetek, az ördög, mint ordító oroszlán körüljár, keresve, kit nyeljen el. **9** Erős hittel álljatok neki ellen, tudjok ugyanis, hogy ugyanez a szenvedés éri testvéreiteket is, akik ezen a világon vannak.

10 Minden kegyelem Istene pedig, aki meghívott titeket az ő örök dicsőségére Jézus Krisztus által, maga fog titeket – miután kissé szenvedtetek – tökéletesíteni, megerősíteni, megszilárdítani és megalapozni. **11** Övé a dicsőség és az uralom mindörökkön örökké! Ámen.

Befejezés: köszöntések és áldás: 5,12-14

12 Szilvánusz által, akit hű testvérnek tekintek, röviden írtam nektek, kérve-kérve titeket, és tanúságot téve arról, hogy ez Isten igaz kegyelme. Tartsatok ki benne! **13** Üdvözöl titeket a veletek együtt kiválasztott egyház Babilonban, és Márk, a fiam. **14** Köszöntsétek egymást a szeretet csókjával!

Békesség mindnyájatoknak, akik Krisztusban vagytok!

* 5,1-6. *A lelkipásztorok és a hívek kötelességeiből*.

* 1. *Az elüljárók* alatta püspököket és a papokat kell érteni, akik a közös preszbiter névvel jeleztetnek, ami öreget jelent, mivel kivált kezdetben a korra is öregebbek közül választattak ki. De maga az a tény, hogy Szt. Péter külön beszél az öregekről és külön a *nyájról,* világosan mutatja, hogy mindjárt kezdettől fogva különbség volt a hívek és az ő lelki gondozóik között s hogy ezek Krisztus rendelése s a tőle kapott felhatalmazás folytán állottak amazok fölött: Krisztus egyházi rendet is alapított!

* 13. Márk az apostolnak lelki fia volt.

PÉTER MÁSODIK LEVELE

Címzés és köszöntés: 1,1-2

2 Pét 1

1 Simon Péter, Jézus Krisztus szolgája és
apostola, azoknak, akik velünk egyenlő hitben ré-
szesültek a mi Istenünknek és az üdvözítő Jézus
Krisztusnak igazságossága által. 2 Kegyelem és
békesség töltsön el benneteket Isten és a mi Urunk
Jézus ismeretében!

Az áthagyományozott igazság: 1,3-21

Keresztény hivatás

3 Mindazokat a javakat, amelyek az élethez
és az istenfélelemhez szükségesek, az isteni hata-
lom ajándékozta nekünk azáltal, hogy megismer-
tük őt, aki minket saját dicsőségével és erejével
meghívott. 4 Ezek által nekünk ajándékozta az ér-
tékes és rendkívül nagy ígéreteket, hogy általuk
részeseivé legyetek az isteni természetnek, és
megmeneküljetek a világban uralkodó vágyak
okozta romlottságtól. 5 Fordítsátok tehát minden
gondotokat arra, hogy hitetekkel szolgáljátok az
erényt, az erénnyel a tudományt, 6 a tudománnyal
a mértékletességet, a mértékletességgel a béketű-
rést, 7 a béketűréssel az istenfélelmet, az istenfélе-
lemmel a testvérek iránti jóindulatot, a testvérek
iránti jóindulattal pedig a szeretetet. 8 Mert ha
ezek megvannak, és bőven vannak meg bennetek,
nem lesztek tétlenek, sem meddők a mi Urunk Jé-
zus Krisztus megismerésében. 9 Akiben viszont
nincsenek meg ezek, az vak és rövidlátó, s megfe-
ledkezett a régi bűneiből való megtisztulásáról.
10 Ezért annál inkább legyetek rajta, testvérek,
hogy biztossá tegyétek hivatásotokat és kiválasz-
tásotokat, mert ha ezt teszitek, soha nem fogtok
elbotolni. 11 Így ugyanis tágas bejárat nyílik nek-
tek a mi Urunk és üdvözítő Jézus Krisztusunk
örök országába.

A próféták és apostolok tanúsága

12 Ennélfogva azon vagyok, hogy ezekre
mindig figyelmeztesselek benneteket, jóllehet jár-
tasak és erősek vagytok az elnyert igazságban.
13 Helyesnek tartom mégis, hogy amíg testem sá-
torában időzöm, figyelmeztesselek és serkentse-
lek benneteket, 14 mert biztos vagyok abban, hogy
közel van sátram lebontása, mint ahogy ezt a mi
Urunk Jézus Krisztus is értésemre adta. 15 De rajta
leszek, hogy ezekről halálom után is gyakran
megemlékezzetek.

Péter apostol 2. levelének kommentárja

* 1,1-2. Üdvözlet.

* 3-15. *Krisztus nagy kegyelem ajándékaival híven kell közreműködnünk, hogy üdvözüljünk.* – Krisztus valóban nagy és *drágalátos* jóval ajándékozott meg minket, mert a megváltás által Isten fogadott fiaivá tett minket, kik a megszentelő malaszt révén *részesei* vagyunk az *isteni természetnek.* A mi kötelességünk ezzel szemben nemcsak *menekülni a világ romlottságától,* hanem erényekben gazdag életet is élni. Csak így mehetünk be majdan Jézus *Krisztusunknak örök országába.* Az apostol azért írja e levelét, hogy ez oly fontos igazságról soha meg ne feledkezzenek s még *halála után is gyakran megemlékezzenek.*

* 16-21. *Hitünk isteni kinyilatkoztatáson alapszik.* – Az apostol *nem mesterségesen kieszelt meséket* hirdet, mint a tévtanítók, hanem azt, amit magától jézus Krisztustól tanult, aki mellett maga az *Atya Isten* tett tanúságot a táborhegyi színváltozásban, szívükre kötve, hogy *őt hallgassák* (Máté 17,5.); és tanúságot tesznek mind a próféták, kiknek tanuságtétele most még *erősebb,* mint volt akkor, mikor azt megtették illetve feljegyezték, mert most teljesedve látjuk. Jövendöléseiket azért kell hinnünk, mert *nem emberi akaratból származnak, hanem a Szentlélektől sugalmaztatlak.*

16 Mert nem tudálékosan kiagyalt meséket
követve adtuk tudtotokra a mi Urunk Jézus Krisz-
tus hatalmát és megjelenését, hanem mint akik
szemtanúi voltunk az ő nagyságának. 17 Mikor
ugyanis az Atyaistentől tiszteletet és dicsőséget
nyert, ez a szózat hangzott hozzá a magasztos di-
csőségből: »Ez az én szeretett fiam, akiben ked-
vem telik!« 18 Mi hallottuk ezt az égből jövő szó-
zatot, amikor vele voltunk a szent hegyen. 19 És
súlyos prófétai beszéd birtokában vagyunk,
amelyre jól teszitek, ha figyeltek, mint sötét he-
lyen világító lámpásra, amíg a nap fel nem virrad,
és a hajnalcsillag fel nem kél szívetekben. 20 Min-
denekelőtt azt kell megértenetek, hogy az Írás
egyetlen prófétai beszéde sem egyéni értelmezés
dolga. 21 Mert sohasem emberi akaratból szárma-
zott a prófétai beszéd, hanem Isten szent emberei
a Szentlélektől sugalmazva szóltak.

Óvás a tévtanítóktól: 2,1-22

2 Pét 2

A hamis tanítók fellépése

1 Voltak azonban a nép körében hamis próféták is, mint ahogy közöttetek is lesznek hazug tanítók, akik veszedelmes tévtanokat terjesztenek, s azt, aki megváltotta őket, az Urat, megtagadják, gyors romlást zúdítva magukra. 2 Sokan fogják követni eltévelyedéseiket, s miattuk becsmérelni fogják az igazság útját. 3 Nyereségvágyból fakadó szavaikkal igyekeznek megvásárolni titeket; de az ítélet már régóta készül ellenük, és a rájuk váró pusztulás el nem alszik.

Fenyegető ítélet a tévtanítók ellen

4 Hiszen Isten még a vétkező angyaloknak
sem kegyelmezett, hanem a pokol bilincseibe
zárva a mélységbe taszította őket, hogy ott fogva
tartsák őket az ítéletre. 5 És nem kegyelmezett a
régi világnak sem, csak Noét, az igazság hirdető-
jét mentette meg nyolcadmagával, amikor az is-
tentelenek világára rázúdította a vízözönt. 6 Szo-
doma és Gomorra városát is hamuvá égette, pusz-
tulással büntette, példát állítva arra, hogy mi fog
történni az istentelenekkel; 7 a szorongatott igaz
Lótot pedig az elvetemültek fajtalan életmódja kö-
zül megszabadította, 8 mert ez az igaz ember köz-
tük lakott, látta és hallgatta őket, és gonosz tetteik
napról napra gyötörték igaz lelkét. 9 Az Úr meg
tudja szabadítani a kísértésből az istenfélőket, a
gonoszokat pedig az ítélet napjára megőrizni,

* 2,1-3. *Óvás a tévtanítóktól.*

* 4-9. *A tévtanítókra Isten büntetése vár.* – Az apostol komoly szavakkal óvja a híveket a tévtanítóktól, kiket Isten büntetése utól fog érni, mint ahogyan büntette a lázadó angyalokat, Noé romlott kortársait és Szodoma lakóit.

* 10-17. *A tévtanítók bűnhődnek romlottságuk miatt.* – A tévtanítók egyik bűne, hogy *megvetik* és *káromolják* az egyházi *elsőbbséget,* holott a jó angyalok sem káromolják a bukottakat, bár messzi fölöttük állnak. Másik bűnük az ő *romlottságuk,* mert egyre *vígadóznak, lakmaroznak és kéjelegnek.* Ehhez járul *szívük kapzsisága,* mellyel *Bálaám útjára tévedtek,* akit szintén kapzsisága állított a pogány Bálák, Moab királyának szolgálatába. (Móz. IV. 22. Jud. 11.) Mindezt betetőzik azzal, hogy a pogányságból nemrég megtérteket régi életmódjukra, *testi kívánságokra* csábítják s ezzel szigorúbb ítélet veszedelmébe döntik, mert jaj annak, aki az evangéliumi *igazság megismerése* után attól elpártol.

hogy bűnhődjenek. 10 Legfőképpen azokat, akik tisztátalan vágyakkal a test után járnak, s az Úr hatalmát megvetik.

A tévtanítók útja

Ezek vakmerők, önhittek, nem félnek a Fényességeket káromolni, 11 jóllehet az angyalok, akik erejüket és hatalmukat tekintve nagyobbak, nem hoznak ezek ellen káromló ítéletet. 12 Ezek azonban, mint a természet szerint megfogásra és leölésre való oktalan állatok, káromolják mindazt, amit nem értenek. De el fognak veszni saját romlottságukban, 13 és akaratuk ellenére elnyerik gonoszságuk jutalmát. Ők gyönyörűségnek tartják a naponkénti vigadozást. Piszok- és szennyfoltok ők, akik gyönyörökben tobzódnak és lakomáikon kéjelegnek nálatok. 14 Szemük tele van házasságtöréssel, és telhetetlenek a bűnben. Elcsábítják az állhatatlan lelkeket, szívük kapzsiságra van begyakorolva. Az átok fiai ők, 15 akik elhagyták az egyenes utat, és eltévedtek. Követték Boszor fiának, Bálámnak útját, aki jobban szerette a gonoszság bérét, 16 de meg is bűnhődött vétkéért: a teherhordó néma állat emberi hangon megszólalt, és megakadályozta a próféta esztelenségét. 17 Víz nélküli források ők, forgószéltől kergetett fellegek, – a legfeketébb sötétség vár rájuk! 18 Mert hiábavalóságokat beszélnek kevélyen, és buja testi kívánságokra csábítják azokat, akik alig menekültek meg a tévelygésben élőktől. 19 Szabadságot ígérnek nekik, holott ők maguk a romlottság szolgái, mert mindenki rabja lesz annak, ami legyőzte.

20 Ha tehát azok, akik a mi Urunk és üdvözítő Jézus Krisztusunk megismerése által megmenekültek a világ förtelmeitől, de újból elmerülnek ezekben, és vereséget szenvednek, ez utóbbi állapotuk rosszabb az előbbinél. 21 Jobb lett volna nekik az igazságosság útját meg sem ismerni, mint annak megismerése után eltérni a nekik adott szent parancstól. 22 Beteljesedik ugyanis rajtuk az igaz közmondás:

»Visszatér a kutya a hányadékához«

{Péld 26,11}, és:

»A megfürösztött disznó újra a sárban hempereg«.

Krisztus eljöveteléről: 3,1-16

2 Pét 3

Az eljövetel bizonyossága

1 Íme, szeretteim, ezt a második levelet írom
nektek, amelyben figyelmeztetéssel fölébresztem
becsületes lelketeket, 2 hogy emlékezzetek azokra
a dolgokra, amelyeket a szent próféták előre meg-
mondtak, valamint az Úrnak és Üdvözítőnek az
apostolok által hirdetett parancsaira. 3 Először is
tudnotok kell, hogy az utolsó napokban csalárd-
ságban járó gúnyolódók fognak jönni, akik saját
kívánságaik útján járnak, 4 és azt mondják: »Hol
van az ő eljövetelének ígérete?« Mert amióta el-
hunytak az atyák, minden úgy maradt, ahogy volt
a teremtés kezdetétől. 5 Azok, akik ezt állítják,
nem tudják, hogy az ég régóta létezett, és a föld is,
amely vízből és a víz által jött elő Isten szavára.
6 E kettő által pusztult el az akkori világ, amikor a
víz elárasztotta. 7 A mostani eget és a földet
ugyanaz az Ige őrizte meg a tűzre, az ítélet és az
istentelen emberek pusztulásának napjára.

Az eljövetel késlekedése

8 Egy valami pedig semmiképpen se kerülje
el figyelmeteket, szeretteim: Egy nap az Úrnál
annyi, mint ezer év, és ezer év, mint egy nap. 9 Az
Úr nem késik ígéretével, ahogy egyesek gondol-
ják. Türelemmel kezel bennünket, mert nem
akarja, hogy bárki is elvesszen, hanem hogy
mindnyájan megtérjenek. 10 Az Úr napja úgy jön
majd el, mint a tolvaj. Akkor az egek nagy robajjal
elmúlnak, az elemek a hőségtől elolvadnak,
ugyanígy a föld is, és annak minden műve, mely
rajta található.

11 Ha tehát mindezek el fognak pusztulni, vajon
milyeneknek kell lennetek a szent életben és buzgó-
ságban nektek, 12 akik várjátok és siettetitek Isten
napjának eljövetelét, amikor az egek elégnek és
szétfoszlanak, az elemek pedig a tűz hevétől elol-
vadnak? 13 Mi azonban – az ő ígérete szerint –*új eget
és új földet* várunk {Iz 65,17}, ahol igazságosság lakik.

A páli levelek tanúsága

14 Ha tehát, szeretteim, ezeket várjátok, azon
legyetek, hogy szeplőtelenül és feddhetetlenül ta-
láljon titeket békességben. 15 Tekintsétek a mi
Urunk hosszantűrését rátok nézve üdvösségnek,
amint a mi szeretett testvérünk, Pál is megírta azt
nektek a neki adott bölcsesség szerint. 16 Szól is
ezekről minden levelében. Bizonyos dolgokat

* 3,1-10. *Az Úr eljövetele és a világ vége. – A saját kívánságaik szerint élő* tévtanítók azzal iparkodtak a keresztényeket megnyerni, hogy tagadták az ítéletet. *A teremtés kezdetétől* – mondák – minden úgy van, amint volt. Ne keserítsék tehát magukat a jövendő ítélet gondolatával. Az apostol azzal cáfolja e tévtanítást, hogy rámutat 1. a vízözönre: ez is ítélet volt, mellyel Isten a bűnös emberiséget sújtotta. Épúgy fog ítélni a világ végén is, amikor majd tűzben fognak *a föld s a rajta levő alkotmányok összeégni. 2.* Isten hosszantűrésére, aki csak azért *késik az ő ígéretével,* hogy időt engedve a *bűnbánatra, mindnyájan megtérjenek.*

* 11-18. *Intelem a hűségre.* Miután lesz ítélet, – így vonja le az apostol a mondottakból az üdvös tanulságot – *szent életben és ájtatosságban* kell Istent szolgálniuk mindvégig, *hogy szeplőtelenségben és feddhetetlenségben találja* őket az ítélet. Ugyanez *Pál* apostolnak is tanítása különösen a tesszalonikai és a korintusi hívekhez írt *leveleiben,* melyeket azonban sokan *meghamisítottak,* tévesen értelmeztek, a megváltás szabadságát az erkölcsben való szabadosságnak magyarázván *a saját vesztökre.* Ha Szt. Péter szerint ezekben *némely dolgokat nehéz megérteni, úgy* ebből világos, mily nagyon tévedtek a hitujítók, mikor a Szentírás szabad értelmezésének elvét állították fel. *Növekedjetek a kegyelemben:* az apostol ugyanazt tanítja, mint az isteni Mester, aki azt mondja: *Aki igaz, legyen még igazabb és a szent legyen még szentebb.* (Jel. 22,11.)

nehéz ugyan megérteni bennük – ezeket a tudatlanok és állhatatlanok kiforgatják, mint ahogy a többi Írásokat is, a saját vesztükre.

Dicsőítés: 3,17-18

17 Ti tehát, szeretteim, miután mindezt előre
tudjátok, vigyázzatok, hogy az istentelenek té-
velygése magával ne ragadjon titeket, és el ne ve-
szítsétek saját szilárdságotokat. 18 Sőt, inkább nö-
vekedjetek a kegyelemben és a mi Urunk és üdvö-
zítő Jézus Krisztusunk ismeretében. Neki legyen
dicsőség most és az örökkévalóság napján! Ámen.

JÁNOS ELSŐ LEVELE

Előszó: az élet igéje: 1,1-4

1 Ján 1

1 Ami kezdettől volt, amit hallottunk, amit
szemünkkel láttunk, amit megnéztünk és a kezünk
tapintott az élet Igéjéről 2 – mert az élet megjelent,
és mi láttuk, és tanúságot teszünk róla, és hirdetjük
nektek az örök életet, mely az Atyánál volt és meg-
jelent nekünk –, 3 amit láttunk és hallottunk, azt hir-
detjük nektek is, hogy ti is közösségben legyetek
velünk. Mi ugyanis közösségben vagyunk az Atyá-
val és az ő Fiával, Jézus Krisztussal. 4 Ezeket azért
írjuk nektek, hogy örömünk teljes legyen.

Isten közösségében élni: 1,5-2,17

Isten jelenléte

5 Ez az üzenet, amelyet tőle hallottunk és hir-
detünk nektek, hogy Isten világosság, és nincs
benne semmi sötétség. 6 Ha azt mondjuk, hogy
közösségben vagyunk vele és sötétségben járunk,
hazudunk, és nem cselekszünk igazságot. 7 Ha
azonban világosságban járunk, mint ahogy ő is vi-
lágosságban van, akkor közösségben vagyunk
egymással, és Jézusnak, az ő Fiának vére megtisz-
tít minket minden bűntől.

Krisztus és a bűnök

8 Ha azt mondjuk, hogy nincsen bűnünk,
megcsaljuk magunkat, és nincs bennünk igazság.
9 Ha megvalljuk bűneinket, ő hű és igazságos,
hogy megbocsássa a bűnöket, és megtisztítson
minket minden gonoszságtól. 10 Ha azt mondjuk,
hogy nem vétkeztünk, hazuggá tesszük őt, és az ő
igéje nincs bennünk.

Szt. János 1. levelének kommentárja

* 1,1-4. *Bevezetés.*

* 1. Az apostol mint szem- és fültanú tesz tanúságot Jézus Krisztusról, kit Igének nevez, miként evangéliumában is. Ennek értelmét L. a IV. evangélium bevezető részében. Többesben beszél apostoltársaira való gondolattal.

* 3-4. Krisztus forró óhaja: *Hogy valamennyien egyek legyenek* (Ján. 17,21.), az apostolé is. Ha ez megvalósul, teljes az öröme úgy a híveknek, mint az apostolnak.

* 5-10. Isten világosság, tehát nekünk is világosságban kell járnunk.

* 7. Akkor egyesülünk Istennel, ha *világosságban járunk,* a kegyelem világosságában, ha a megszentelő malaszt állapotában élünk. E lelki megigazulásunkat Krisztus vérének köszönhetjük.

* 8-10. Senki sincs minden bűn nélkül, de mindenki megtisztulhat tőle, ha töredelmesen *megvallja* bűneit Krisztus helyettesének, a felszentelt papnak, aki a tőle kapott hatalommal *megbocsátja* azokat úgy, hogy a *lélek megtisztul minden gonoszságtól.*

1 Ján 2

1 Gyermekeim, ezeket azért írom nektek, hogy
ne vétkezzetek. De ha valaki vétkezett is, van szó-
szólónk az Atyánál, Jézus Krisztus, az igaz. 2 Ő az
engesztelés a mi bűneinkért, de nemcsak a mieink-
ért, hanem az egész világ bűneiért is.

Az igaz istenismeret

3 Abból tudjuk meg, hogy ismerjük őt, ha
megtartjuk parancsait. 4 Aki azt mondja: »Isme-
rem őt«, de parancsait nem tartja meg, az hazug,
és nincs benne igazság. 5 Aki azonban megtartja
az ő igéjét, abban Isten szeretete valóban tökéle-
tes, ebből tudjuk meg, hogy őbenne vagyunk.
6 Aki azt mondja, hogy őbenne marad, annak úgy
is kell élnie, ahogyan ő élt.

Az új parancs

7 Szeretteim! Nem új parancsot írok nektek,
hanem régi parancsot, amelyet kezdettől fogva is-
mertek. A régi parancs az ige, amelyet hallottatok.
8 De új parancsot is írok nektek, s ez rá is, rátok is
vonatkozik, mert a sötétség elmúlt, és az igaz vi-
lágosság világít már. 9 Aki azt mondja, hogy világosságban van, és testvérét gyűlöli, az még most
is a sötétségben van. 10 Aki szereti testvérét, az a
világosságban marad, és nem okozza testvére bu-
kását. 11 De aki gyűlöli testvérét, az sötétben van,
a sötétben jár, és nem tudja, hova megy, mert a
sötétség megvakította a szemét.

Krisztus és a világ

12 Írok nektek, gyermekeim, mert bocsánatot
nyernek bűneitek az ő nevéért. 13 Írok nektek,
apák, mert megismertétek azt, aki kezdettől fogva
van. Írok nektek, ifjak, mert legyőztétek a go-
noszt. 14 Írtam nektek, kisdedek, mert megismer-
tétek az Atyát. Írtam nektek, apák, mert megis-
mertétek azt, aki kezdettől van. Írtam nektek, fia-
talok: erősek vagytok, Isten igéje megmarad ben-
netek, és a gonoszt legyőztétek. 15 Ne szeressétek
a világot, sem azt, ami ebben a világban van. Ha
valaki szereti a világot, abban nincs meg az Atya
szeretete, 16 mert minden, ami a világon van, a test
kívánsága, a szemek kívánsága és az élet kevély-
sége. Ez nem az Atyától, hanem a világtól van.
17 Ez a világ elmúlik, és elmúlik a kívánsága is.
De aki Isten akaratát cselekszi, megmarad örökké.

* 2,1-6. *A bűnök megbocsátása Krisztus által.* – A bűn a legnagyobb rossz, mégsem szabad miatta kétségbeesni, mert *van szószólónk az Atyánál, Jézus Krisztus,* aki az ő véres önfeláldozásával tökéletes *engesztelés az egész világ bűneiért.* Ez engesztelésben akkor lesz részünk, ha *az ő parancsai megtartjuk; ez* a *tökéletes isten szeretete,* mely által oly bensőleg egyesülünk vele, mint a szőlővessző a tővel.

* 7-11. *A szeretet új parancsa.* – A szeretet parancsa oly régi, mint maga az ember, kinek szívébe írta a Teremtő. Új parancs oly értelemben, hogy egyrészt Jézus Krisztus azt a legtökéletesebb alakban hirdette és gyakorolta, másrészt a hívek is megvalósítják azt mindennapi életükben: a pogány babona sötétsége már múlóban van és *az igaz világosság már világít.* Aki e *világosságban marad, abban nincs botránkozás,* vagyis *az* nem botlik és nem bukik el oly hamar, mint az, aki *sötétségben jár.*

* 12-17. *Óvás a világ szeretetétől.* – Minden korú és rangú hívőnek akarja szívére kötni az apostol, hogy *ne szeresse a világot,* vagyis az Istentől elfordult embereket, sem a világ javait, örömeit, melyek a hármas kívánságot táplálják az emberben; mert a halál véget vet világnak-kívánságnak, ellenben aki Istennek szolgált, arra nézve a halál átmenet az örök életbe.

* 18-23. *Óvás Krisztus ellenségeitől. – Itt az utolsó óra,* a világ utolsó korszaka, melynek az utolsó ítélet fog véget vetni. (L. Pét. I. 4,7-hez adott magyarázatot.) Ezt abból is láthatják, hogy a világ végén jövendő *antikrisztusnak* előfutárai már itt vannak, t. i. a tévtanítók és eretnekek. Ezek is keresztények voltak, de csak külsőleg, nem a lélek meggyőződésével és benső ragaszkodásával. A hívek ezt jól tudják, azért nem fejtegeti bővebben az apostol. Tudják azt is, hogy akik *hazugságot,* vagyis tévtant hirdetnek, nem Krisztusnak küldöttjei, aki az igazság (Ján. 14,6.), hanem az ördögnek csatlósai, aki a hazugság atyja. (Ján. 8,44.) Ilyen hazug antikrisztus az is, *aki tagadja, hogy Jézus az Úr felkentje,* a világ megváltója, mert tagadva a Fiút, tagadja az Atyát is, aki őt küldte.

* 24-29. *Buzdítás az állhatatosságra.* – A világ csábításaival és a tévtanítók hazugságaival szemben tartsanak ki abban, *amit kezdettől fogva hallottak* az apostolok ajkairól és a Szentlélektől nyert *kenetként* szívükben őriznek. Ez az igaz hit *az örök élet* záloga; akik azt sértetlenül megőrzik, meg nem szégyenülnek Krisztus *eljövetelekor.* Isten maga az igazság s *aki igazságot cselekszik,* vagyis Istennek tetsző életet és a megszentelő malaszt révén *őtőle született,* vagyis vele egyesülve van, az *bizalommal* tekinthet az ítélet elé.

A hit megőrzése: 2,18- 3,24

A tévtanítók fellépése

18 Fiacskáim, itt az utolsó óra! És amint hallottátok, hogy jön az Antikrisztus, támadt is már
sok antikrisztus. Ebből tudjuk, hogy itt az utolsó
óra. 19 Közülünk jöttek elő, de nem voltak közü-
lünk valók. Ha közülünk valók lettek volna, bizo-
nyára velünk maradtak volna; de ki kellett derül-
nie annak, hogy nem mindnyájan közülünk valók.
20 Ti azonban fel vagytok kenve a Szent által, és
mindnyájan tudjátok ezt. 21 Nem is azért írtam
nektek, mintha nem ismernétek az igazságot, ha-
nem mint olyanoknak, akik ismerik, és azt is,
hogy semmi hazugság nem származik az igazság-
ból. 22 Ki a hazug, ha nem az, aki tagadja, hogy
Jézus a Krisztus? Az Antikrisztus az, ő tagadja az
Atyát és a Fiút. 23 Ha valaki tagadja a Fiút, akkor
az Atya sem az övé; ha valaki vallja a Fiút, akkor
az Atya is az övé.

24 Amit kezdettől fogva hallottatok, marad-
jon meg bennetek. Ha megmarad bennetek, amit
kezdettől fogva hallottatok, ti is megmaradtok a
Fiúban és az Atyában. 25 Ez az ígéret, amelyet ő
ígért nekünk: az örök élet. 26 Mindezt azokkal
kapcsolatban írtam nektek, akik félrevezetnek ti-
teket. 27 A kenet, amelyet tőle nyertetek, megvan
bennetek, és bennetek is marad, így nincs szüksé-
getek arra, hogy valaki tanítson titeket. Amire az
ő kenete tanít titeket, az igaz és nem hazugság.
Amint ő tanított titeket, maradjatok őbenne!

Figyelmeztetés a hűségre

28 Igen, gyermekeim, maradjatok őbenne,
hogy amikor meg fog jelenni, bizalommal le-
gyünk, és meg ne szégyenüljünk általa, amikor el-
jön. 29 Ha tudjátok, hogy ő igaz, akkor azt is tud-
játok, hogy mindaz, aki igazat cselekszik, tőle
született.

1 Ján 3

Az istengyermekség ajándéka

1 Nézzétek, mekkora szeretetet tanúsított
irántunk az Atya, hogy Isten gyermekeinek neve-
zznek, és azok is vagyunk! Azért nem ismer minket
a világ, mert őt sem ismeri. 2 Szeretteim, most Is-
ten gyermekei vagyunk, de még nem lett nyilván-
való, hogy mik leszünk. Tudjuk azonban, hogy
amikor meg fog jelenni, hasonlók leszünk hozzá,
mert látni fogjuk őt, amint van. 3 Mindaz, aki ezt
reméli tőle, megszenteli magát, mint ahogy ő is

* 3,1-10. *Isten fiai nem vétkeznek.* – Isten egyszülött Fia a megváltás által minket Isten fogadott fiaivá tett. *A világ e* páratlan felmagasztaltatásunkról mitsem tud, *mert nem ismeri* sem az Atyát, sem a Fiút. Az utolsó ítéletben azonban látni fogja istenfiúi méltóságunkat, mert az Istenéhez hasonló dicsőségben fogunk tündökölni és *látni fogjuk őt,* többé már nem mintegy tükörben, hanem színről-színre, *amint van.* E boldogító istenlátásnak feltétele, hogy szentek legyünk, mert ő is *szent,* tehát mindenekfölött a bűnt kerüljük, mert *aki bűnt cselekszik, az ördögtől van. A.* 9. vers értelmét a hitújítók tévesen odamagyarázták, mintha az egyszer megigazult ember többé nem is vetkezhetnék. Szt. János ezt nem tankja. Ellenkezőleg ugyanezen levelében írja: „Ha azt mondjuk, hogy nincsen bűnünk, mi magunk csaljuk

szent. 4 Mindaz, aki bűnt cselekszik, gonoszságot is elkövet, mert a bűn gonoszság. 5 És tudjátok, hogy ő azért jelent meg, hogy elvegye a bűneinket, és benne nincsen bűn. 6 Mindaz, aki benne marad, nem vétkezik, és mindaz, aki vétkezik, nem látta és nem ismerte őt. 7 Gyermekeim, senki meg ne csaljon titeket! Aki igazat cselekszik, az igaz, mint ahogy ő is igaz. 8 Aki bűnt cselekszik, az ördögtől van, mert az ördög kezdettől fogva vétkezik. Azért jelent meg Isten Fia, hogy az ördög műveit lerontsa. 9 Mindaz, aki Istentől született, bűnt nem cselekszik, mert Isten magja van benne, és nem vétkezhet, mert Istentől született. 10 Erről lehet megismerni, hogy kik az Isten gyermekei és kik az ördög gyermekei. Mindaz, aki nem igazat cselekszik, és aki nem szereti testvérét, nem Istentől van.

Felszólítás a testvéri szeretetre

11 Mert az az üzenet, amelyet kezdettől fogva hallottatok, hogy szeressük egymást. 12 Nem úgy, mint Kain, aki a gonosztól volt, és megölte testvérét. S miért ölte meg? Azért, mert az ő tettei gonoszak voltak, a testvérének tettei pedig igazak. 13 Ne csodálkozzatok, testvérek, ha a világ gyűlöl titeket. 14 Mi tudjuk, hogy a halálból átmentünk az életre, mert szeretjük testvéreinket. Aki nem szeret, az a halálban marad. 15 Mindaz, aki gyűlöli testvérét, gyilkos. És jól tudjátok, hogy egy gyilkosnak sincs örök élete, amely megmaradna benne. 16 Abból ismertük meg a szeretetet, hogy ő életét adta értünk, tehát nekünk is életünket kell adnunk testvéreinkért. 17 Aki birtokolja a világ javait, és szűkölködni látja testvérét, de a szívét elzárja előle, hogyan marad meg abban az Isten szeretete? 18 Gyermekeim! Ne szeressünk szóval, se nyelvvel, hanem tettel és igazsággal!

Az istengyermeki bizalom

19 Erről ismerjük meg, hogy az igazságból vagyunk, és az ő színe előtt meg fog nyugodni a szívünk. 20 Mert ha a szívünk vádol is minket, Isten nagyobb a szívünknél, és tud mindent. 21 Szeretteim! Ha a szívünk nem vádol minket, bizalmunk van Istenhez, 22 és bármit kérünk, megkapjuk tőle, mert megtartjuk parancsait, és azt tesszük, ami kedves előtte. 23 És az ő parancsa az, hogy higgyünk Fiának, Jézus Krisztusnak nevében, és szeressük egymást, amint megparancsolta nekünk. 24 Aki megtartja parancsait, Istenben marad, és az Isten is őbenne. Hogy pedig ő bennünk marad, azt a Lélektől tudjuk meg, amelyet nekünk adott.

meg magunkat és nincsen bennünk igazsága". (1,8.) A 9. versben csak azt mondja az apostol, hogy *aki Istentől született,* vagyis a megszentelő malaszt állapotában van, mindaddig, míg *Istennek magva,* vagyis a malaszt megvan benne, *bűnt nem cselekszik* és *nem is vétkezhetik* mint *Istentől született,* mert amint vetkezik, az ördög fiává lesz. Másszóval: a kegyelem állapota nem fér össze a súlyos bűn állapotával, féljünk tehát vétkezni! Hogy az apostol ezt csak a súlyos bűnökre érti, kiviláglik abból, hogy oly bűnökről beszél, melyeknek elkövetői *az ördög fiaivá* lesznek, ami teljes elszakadást jelent Istentől.

* 11-18. *Isten fiai áldozatos szeretettel szeretik egymást.* – Csak az van Istentől, aki az ő parancsait megtartja, elsősorban a szeretetét. Ha ezért mégis gyűlöletet tapasztalnak a keresztények *a* pogány világ részéről, úgy vigasztalja őket a tudat, hogy *a halálból átviteliek az életbe,* aminek bizonyítékát ép abban láthatják, hogy *szeretik testvéreiket.* E szeretetnek azonban nem szabad puszta érzelemnek lennie, hanem áldozatokban kell megnyilvánulnia, amint Krisztus is *életét adta miérettünk.* Hol marad ettől az a gazdag, aki *elzárja szívét szűkölködő testvére* elől?

* 19-24. *A lelki béke alapja s a bizalom forrása.* – Ha a szeretetet cselekedetekben gyakoroljuk, *megnyugodhatunk,* ha *vádol* is lelkiismeretünk a múlt bűneiért és mulasztásaiért, mert Isten még jobban szeret minket és *tud mindent. E bizalmunknak* alapja az, hogy *azt tesszük, ami kedves őelőtte,* nevezetesen, hogy hiszünk Jézus Krisztusban és szeretjük egymást. Ha így szolgálunk Istennek, ő *bennünk marad,* amit abból tudhatunk, hogy az ő Lelke az, aki minket erre folyton ösztönöz és segít.

A hit mint az életre vezető út: 4,1-5,12

1 Ján 4

A lelkek megkülönböztetéséről

1 Szeretteim! Ne higgyetek minden léleknek,
hanem vizsgáljátok meg a lelkeket, vajon Istentől
vannak-e, mert sok hamis próféta ment szerteszét
a világba. 2 Erről ismerhetjük meg Isten Lelkét:
Minden lélek, amely vallja, hogy Jézus Krisztus
testben eljött, Istentől van. 3 És minden lélek,
amely nem vallja Jézust, nem Istentől van. Az Antikrisztusé az, akiről hallottátok, hogy eljön, és
már most a világban van. 4 Ti Istentől vagytok,
gyermekeim, azokat pedig legyőztétek, mert nagyobb az, aki bennetek van, mint aki a világban
van. 5 Ők ebből a világból valók, azért e szerint a
világ szerint beszélnek, és a világ hallgat rájuk.
6 Mi Istentől vagyunk. Aki ismeri Istent, hallgat
ránk; aki nincs Istentől, nem hallgat ránk. Erről ismerjük meg az igazság Lelkét és a tévelygés lelkét.

Isten a szeretet

7 Szeretteim! Szeressük egymást, mert a szeretet Istentől van. Mindaz, aki szeret, Istentől született, és ismeri Istent. 8 Aki nem szeret, nem ismeri Istent, mert Isten a szeretet. 9 Isten szeretete
abban nyilvánult meg irántunk, hogy egyszülött
Fiát küldte a világra, hogy általa éljünk. 10 Ebben
áll a szeretet. Nem mintha mi szerettük volna Istent, hanem mert ő szeretett minket, és elküldte
Fiát engesztelésül bűneinkért. 11 Szeretteim! Ha
Isten így szeretett minket, nekünk is szeretnünk
kell egymást! 12 Istent soha nem látta senki. Ha
szeretjük egymást, Isten bennünk marad, és szeretete tökéletes bennünk. 13 Abból ismerjük meg,
hogy benne maradunk, és ő mibennünk, hogy a
Lelkéből adott nekünk. 14 Mi pedig láttuk, és tanúságot teszünk arról, hogy az Atya elküldte Fiát,
mint a világ üdvözítőjét. 15 Aki vallja, hogy »Jézus az Isten Fia«, abban Isten benne marad, és ő
Istenben. 16 Mi, akik hittünk, megismertük a szeretetet, amellyel Isten szeret bennünket.

Félelem és szeretet

Szeretet az Isten; aki a szeretetben marad, Istenben marad, és Isten őbenne. 17 Isten szeretete azzal lesz teljes bennünk, hogy az ítélet napján is lesz
bizalmunk. Mert amilyen ő, olyanok vagyunk mi is
ezen a világon. 18 A szeretetben nincs félelem. A
tökéletes szeretet kizárja a félelmet, mert a félelem
gyötrelemmel jár. Aki pedig fél, nem tökéletes a

* 4,2-6. *Óvás a hamis prófétáktól.* – Miután *sok hamis próféta ment szét a világba,* az apostol kioktatja a híveket, hogy miről ismerhetők meg. Aki vallja, hogy Jézus Krisztus valóságos Isten és valóságos ember, az az *Istentől van.* Ellenben, *aki nem vallja Jézust,* akár istenségét, akár emberségét tagadva, *nem Istentől van,* hanem az *antikrisztus* csatlósa. A hitükben kitartó hívők ezt *legyőzték* a bennük élő Krisztus kegyelmével. A világ a *világról beszélő* tévtanítókra hallgat, a hívek az Istentől küldött apostolokra.

* 7-21. *Isten és emberszeretet.*

* 7-13. Isten lénye a szeretet. Aki tehát szereti felebarátját, Isten gyermeke. Ő *előbb,* öröktől fogva *szeretett* minket s ezt főkép azzal mutatta meg, hogy *elküldötte az ő Fiát engesztelésül a mi bűneinkért,* vagyis, hogy megváltson minket, végtelen értékű elégtételt nyújtva a végtelen Igazságosságnak, amire az ember, mint véges lény, teljesen képtelen. Krisztusnak ez önfeláldozó szeretetéhez kell hasonlónak lennie a mi szeretetünknek is egymás iránt. Ha így *szeretjük egymást, Isten bennünk lakik,* amit abból ismerhetünk meg, *hogy az ő Lelkéből adott nekünk,* vagyis, hogy a Szentlélek folyton e szeretet gyakorlására ösztönöz minket.

* 14-16. Az apostol a szeretet mellett újból szükségesnek mondja a hitet is, azt az igaz hitet, melyet az apostolok mint a Krisztus nyilvános működésének szemtanúi hirdetnek.

* 17-18. Ha a szeretet révén Isten bennünk marad és mi őbenne, akkor ez a szeretet mindig tökéletesebb lesz bennünk és bizalom fog minket az ítélet napján eltölteni, mert a szeretet által hasonlók vagyunk az ítélő Bíróhoz, aki maga a szeretet. Ez a *tökéletes szeretet,* mely bizalommal jár és nem félelemmel.

* 19-21. Szeretnünk kell Istent és szeretnünk felebarátunkat. A kettő nem választható el egymástól. Akiben nincsen felebaráti szeretet, abban Isten szeretete sincsen, mert ha nem szereti azt, *akit lát,* aki közel áll *hozzá,* hogyan fogná szeretni *Istent, akit nem lát* s aki végtelen távolságban áll tőle?

szeretetben. 19 Szeressünk tehát, mert Isten előbb szeretett minket. 20 Ha valaki azt mondja: »Szeretem Istent«, és a testvérét gyűlöli, az hazug. Mert aki nem szereti testvérét, akit lát, nem szeretheti Istent, akit nem lát. 21 Az a parancsunk tőle, hogy aki szereti Istent, szeresse a testvérét is.

1 Ján 5

A hit: győzelem a világ felett

1 Mindaz, aki hiszi, hogy Jézus a Krisztus, Istentől született. És mindaz, aki szereti azt, aki szült, szereti azt is, aki tőle született. 2 Arról ismerjük meg, hogy szeretjük Isten szülötteit, ha Istent szeretjük, és parancsait teljesítjük. 3 Mert az az Isten szeretete, hogy parancsait megtartjuk; és az ő parancsai nem nehezek. 4 Mert minden, ami Istentől született, legyőzi a világot. Ez az a győzelem, amely legyőzi a világot: a mi hitünk. 5 Ki más győzi le a világot, mint aki hiszi, hogy Jézus az Isten Fia? 6 Ő az, aki víz és vér által jött, Jézus Krisztus. Nem csupán víz által, hanem víz és vér által. És a Lélek az, aki tanúskodik, ugyanis a Lélek igazság. 7 Mert hárman vannak, akik tanúskodnak: 8 a Lélek, a víz és a vér; és ez a három egy.

Isten tanúságtétele

9 Ha az emberek tanúságát elfogadjuk, Isten tanúsága nagyobb. S Isten tanúsága az, hogy tanúságot tett az ő Fiáról. 10 Aki hisz Isten Fiában, az magában hordozza Isten tanúságát. Aki nem hisz Istennek, hazugnak tartja őt, mert nem hisz abban a tanúságban, amelyet Isten tett az ő Fiáról. 11 A tanúság pedig az, hogy Isten örök életet adott nekünk. És ez az élet az ő Fiában van. 12 Aki magáénak mondhatja a Fiút, annak van élete; aki nem mondhatja magáénak Isten Fiát, annak nincs élete.

Befejező intelmek: bűnök és az örök élet: 5,13-21

13 Ezeket azért írom nektek, hogy tudjátok: nektek, akik hisztek Isten Fiának nevében, örök életetek van.

14 Abban rejlik a mi iránta való bizalmunk, hogy bármit kérünk az ő akarata szerint, meghallgat minket. 15 S ha tudjuk, hogy meghallgat minket, bármit kérünk is tőle, azt is tudjuk, hogy már a miénk, amit kértünk. 16 Ha valaki látja, hogy a testvére vétkezik, de nem halálos bűnnel, imádkozzon érte, és Isten életet fog adni annak, aki nem halálosan vétkezett. Van halált okozó bűn is; nem erről mondom, hogy valaki könyörögjön érte.

* 5,1-13. *A szeretetnek gyökere a hit.*

* 1. A Jézus Krisztusban való hit által Isten fiaivá leszünk. Mint ilyenek természetszerűen szeretjük őt, hiszen atyánk; de époly természetes, hogy szeressük testvéreinket is, az embereket, akik épúgy, mint mi, tőle születtek.

* 2. Akkor szeretjük jól *az Isten szülötteit,* vagyis embertársainkat, ha *Isten parancsait teljesítjük.*

* 3-5. E parancsok *nem nehezek* annak, aki hisz Jézus Krisztusban, mint Isten Fiában. E hittel *meggyőzi a világot,* vagyis minden bűnt és bűnre való kísértést, mert a hittel természetfeletti erőket, kegyelmeket is kap a rossznak legyőzésére.

* 6. E versben az apostol napjainak eretnekeire gondol, kik közül Cerinthus azt tanította, hogy Jézus Krisztus csak közönséges ember, akire azonban keresztségekor egy felsőbb szellem szállt le, amely halála előtt ismét elhagyta őt; mások ismét tagadták Jézus Krisztus valóságos emberségét, azt tanítván, hogy csak látszólagos teste volt. Mindezekkel szemben Szt. János Jézus Krisztus istenemberségét hangoztatja. Istenségéről tanúságot tett az Atya a Jordán vize fölött, emberségéről az ő gyötrelmes halála a keresztfán, az a *víz és vér,* mely szentséges Szívének átszúrásakor kifolyt. Ugyanaz a Jézus Krisztus, aki a Jordánban megkeresztelteteett, halt meg értünk a keresztfán: ez a mi győzelmes hitünk. Erről tesz tanúságot a Szentlélek is, aki maga az igazság. Szt. János tehát a 6. versben bizonyítja, amit az 5. versben tanít, *hogy Jézus az Isten Fia:* erről a teljes Szentháromság tesz tanúságot. Még világosabban mondja ki ezt a 7. és 8. versben, mely a görögben így hangzik: *Mert hárman vannak, kik bizonyságot tesznek: a Lélek, a víz és a vér és a három egyben van,* vagyis egyek e bizonyságtételben. A Vulgáta a görög szövegét kiegészíti ezen szavakkal: a *mennyben: az Atya, az Ige és a Szentlélek; és ez a három egy.*

* 8. *És hárman vannak, kik bizonyságot tesznek a földön.* (Comma Joanneum.) A szöveg régi eredetű (IV. század), a Vulgáta egyes kéziratiban a VII. századtól található. Tulajdonképen a görög szöveget magyarázza s teljesen megfelel Szt. János gondolatvilágának.

* 9-13. Isten bizonyságtétele igazabb minden emberinél. Aki tehát azt mégsem fogadja el, egyrészt *hazugnak tartja őt,* ami istenkáromlás, másrészt a legszentebb örömtől rabolja meg magát, mely abban áll, *hogy Isten örök életet adott nekünk az ő Fiában* s ebben része lesz mindenkinek, *aki bírja a Fiút,* vagyis a hit és a kegyelem által Krisztussal egyesülve van.

* 14-16. *Bizalom az imádságban.* – A Krisztussal egyesült lélekmindig bizalommal kérhet: *bármit is kérünk az ő akarata szerint,* azt meg fogjuk kapni, így a bűnösök megtérését is, hacsak valaki teljesen el nem szakadt Krisztustól és nyílt ellenségévé nem lett, mert ez *halált okozó bűn.* Az apostol nem tiltja egyenesen az ilyenért való imádkozást, csak rá akar mutatni oly esetre, mikor az ima nem ér célt, mert a bűnös nem akar a bűnnel szakítani.

17 Minden gonoszság bűn, de van halált nem
okozó bűn is. 18 Tudjuk, hogy mindaz, aki Istentől
született, nem vétkezik, mert az Istentől való szü-
letés megőrzi őt, s a gonosz meg nem érinti.
19 Tudjuk, hogy mi Istentől vagyunk, ez az egész
világ pedig gonoszságban fetreng. 20 S azt is tud-
juk, hogy Isten Fia eljött, és értelmet adott ne-
künk, hogy megismerjük azt, aki Igaz. Mi őbenne
vagyunk, aki igaz: az ő Fiában, Jézus Krisztusban.
Ő az igaz Isten és az örök élet. 21 Gyermekeim,
őrizkedjetek a bálványoktól! Ámen.

* 17-21. *Befejezés.*

* 17. *És van halált okozó bűn a görögben*: és van bűn, mely nem okoz halált. Szt. János tehát világosan különböztet halálos és nem halálos bűn között.

* 18. *Az Istentől való születés megőrzi őt* a görög szerint: aki az Istentől született, megtartóztatja magát.

* 19-21. Az igaz hívő nem a világból való, mely *gonoszságban fetreng,* hanem Istentől, mert *Isten Fia* az igaz Isten megismerésére vezetett és az örök életre képesített. Őrizkedjünk tehát mindentől, ami elválaszt Istentől.

JÁNOS MÁSODIK LEVELE

Címzés és köszöntés: 1-3

1 A presbiter a kiválasztott úrnőnek és gyermekeinek, akiket igazán szeretek; s nem egyedül én, hanem azok is mindnyájan, akik megismerték az igazságot, **2** az igazság révén, amely megmarad bennünk, és velünk lesz örökké. **3** Legyen velünk kegyelem, irgalom, békesség az Atyaistentől és Jézus Krisztustól, az Atyának Fiától igazságban és szeretetben!

Élet az igazságban: 4-6

4 Igen örültem, hogy gyermekeid között olyanokat találtam, akik igazságban járnak, amint parancsot kaptunk az Atyától.

5 Most pedig kérlek téged, úrnőm, nem mintha új parancsot írnék neked, hanem azt, ami megvolt nálunk kezdettől fogva, hogy szeressük egymást. **6** A szeretet az, ha az ő parancsai szerint járunk. Mert az a parancs, hogy amit kezdettől fogva hallottátok, aszerint járjatok.

A tévtanítók elutasítása: 7-11

7 Sok csaló ment ugyanis szerteszét a világba. Ezek nem vallják, hogy Jézus Krisztus testben eljött. Aki ilyen, az csaló és antikrisztus. **8** Vigyázzatok magatokra! El ne veszítsétek, amit fáradozásotokkal elértetek, hogy teljes jutalmat kapjatok! **9** Ha valaki túllép ezen, és nem marad meg Krisztus tanításában, akkor Isten sem az övé. Ha azonban valaki megmarad a tanításban, akkor az Atya is és a Fiú is az övé. **10** Ha valaki hozzátok jön, és nem ezt a tanítást hozza magával, ne fogadjátok be őt házatokba, még azt se mondjátok neki: »Üdv neked!«. **11** Mert aki azt mondja neki: »Üdv neked!«, az részes az ő gonosz cselekedeteiben.

Befejező köszöntések: 12-13

12 Még több írnivalóm is volna nektek, de nem akartam papíron és tintával, mert remélem, eljutok hozzátok, és szemtől szembe beszélhetek veletek, hogy örömünk teljes legyen. **13** Üdvözölnek téged kiválasztott nővéred gyermekei!

Szt. János 2. levelének kommentárja

Szent János a *legidősebbnek* (preszbiter) nevezi magát egyrészt, mivel így nevezték az apostolokat általában, másrészt korára való tekintettel. – *Elekta* «kiválasztott»-at jelent s lehetett keresztnév, de szolgálhatott egy egész hitközség elnevezésére is. *Gyermekei* a hívek, kiknek a szeretet parancsát köti a szívükre. Ezzel nem ellenkezik, hogy megtiltja nekik a tévtanítókat házukba fogadni, sőt hogy ne is üdvözöljék őket. (10.) A szeretet gyakorlásának ugyanis nem szabad a hitnek kárára lennie. Farkasokat a nyájba beereszteni vagy megtűrni nem szeretet, hanem kegyetlenség a nyájjal szemben.

JÁNOS HARMADIK LEVELE

Címzés és köszöntés: 1-4

1 A presbiter a kedves Gájusznak, akit igazán
szeretek. 2 Kedvesem! Azon imádkozom, hogy
mindenben szerencsésen járj, és egészséges légy,
mint ahogy lelked is jó állapotban van. 3 Nagyon
örültem, amikor a testvérek megérkeztek, és tanú-
ságot tettek igazságodról, arról, hogy igazságban
jársz. 4 Nincs annál nagyobb öröm számomra,
mint amikor hallom, hogy a gyermekeim igazság-
ban járnak.

A hithirdetők bátorítása: 5-8

5 Kedvesem! Hűségesen jársz el mindabban,
amit a testvérekkért, méghozzá idegenekért teszel.
6 Ők tanúságot tettek szeretetedről az egyház színe
előtt, és jól teszed, ha az úton gondoskodsz róluk,
amint ez méltó Istenhez. 7 Hiszen az ő nevéért kel-
tek útra, és semmit sem fogadnak el a pogányok-
tól. 8 Nekünk kell tehát az ilyeneket támogatnunk,
hogy segítőtársai legyünk az igazságnak.

Diotrefész rendreutasítása: 9-10

9 Írtam valamit az egyháznak, de az, aki sze-
reti közöttük az első helyet elfoglalni, Diotrefész,
nem fogad be minket. 10 Ezért, ha majd elmegyek,
megfeddem őt azért, amit tesz. Gonosz szavakat
fecseg ellenünk, és mintha még ez sem volna neki
elég, nem fogadja be a testvéreket. Azoknak pe-
dig, akik be akarják fogadni őket, megtiltja, sőt,
kiutasítja őket az egyházból.

Tanúság Demeterről: 11-12

11 Kedvesem! Ne kövesd a rosszat, hanem
azt, ami jó! Aki jót cselekszik, az Istenből van; aki
rosszat cselekszik, nem látta Istent.

12 Demeterről mindnyájan tanúságot tesznek,
maga az igazság is, sőt, mi is tanúságot teszünk
róla, és te tudod, hogy a mi tanúságunk igaz.

Befejező köszöntések: 13-14

13 Sok írnivalóm volna még neked, de nem
akartam neked tintával és tollal írni. 14 Remélem
ugyanis, hogy hamarosan meglátlak, s akkor
szemtől szembe fogunk beszélni. Békesség ne-
ked! Üdvözölnek barátaid! Üdvözöld barátainkat
név szerint!

Szt. János 3. levelének kommentárja

Gájus személyéről csak annyit tudunk, amennyit e levél el-
árul. Az apostol állandóan járatta hírnökeivel a kisázsiai
egyházakat, hogy általuk a híveket tanítsa, buzdítsa és a tév-
tanítók ellen megerősítse. Gájus ezeket a legnagyobb szere-
tettel fogadta és mikor távoztak, elkísérte őket a szomszéd
helységbe. Ezért megdicséri ét az apostol, mert ezáltal része
van az evangéliumi igazság terjesztésében. Diotrefes ép el-
lenkezőleg cselekedett s azért feddésben részesül.

JÚDÁS LEVELE

Címzés és köszöntés

1 Júdás, Jézus Krisztus szolgája és Jakab testvére, azoknak, akiket az Atyaisten szeret, Jézus Krisztusnak megtartott és meghívott. **2** Irgalom, béke és szeretet bőségesen adassék nektek!

Óvás a tévtanítóktól

3 Szeretteim, mivel őszinte törekvésem, hogy közös üdvösségünkről írjak nektek, szükségesnek tartottam ebben az írásban kérni titeket, hogy harcoljatok a hitért, amelyet egyszer s mindenkorra átadtak a szenteknek.

4 Mert alattomban bejöttek közénk bizonyos emberek, akik régóta ki vannak jelölve az ítéletre. Istentelenek, akik Istenünk kegyelmét érzékiségre fordítják, s egyedüli Uralkodónkat és Urunkat, Jézus Krisztust tagadják.

Fenyegető ítélet a tévtanítók ellen

5 Figyelmeztetni akarlak titeket – bár mindezt jól tudjátok –, hogy az Úr, miután kiszabadította a népet Egyiptom földjéről, később azokat, akik nem hittek, elpusztította. **6** Az angyalokat pedig, akik nem őrizték meg méltóságukat, hanem elhagyták lakóhelyüket, a nagy nap ítéletére örök bilincseken, sötétségben tartja. **7** Ugyanígy Szodoma és Gomorra is, és a szomszédos városok, amelyek hasonlóképpen paráznák voltak, és más test után jártak, szenvedik az örök tűz büntetését, és intő példaként állnak előttünk.

A tévtanítók útja

8 Ezek az álmodozók is ugyanúgy megfertőzik a testet, az Úr hatalmát megvetik, a Fényességeket pedig káromolják. **9** Pedig Mihály főangyal, amikor az ördöggel vitatkozott és viaskodott Mózes teste miatt, nem mert káromló ítéletet kimondani ellene, hanem azt mondta: *»Büntessen meg*

Júdás levelének kommentárja

* 1-3. *Üdvözlet.*

* 1. Az apostol minden hívőhöz szól, kiket az Atya meghívott és *megtartott* Jézus Krisztusnak, vagyis megőrzött a világ csábításaitól és tévtanaitól.

* 4-16. *A tévtanítók feddése*.

* 4. A tévtanítókra váró ítélet már *régen,* az ószövetségben jeleztetett előre azokban az istenítéletekben, melyekről az 5-7. versben van szó.

* 5. Miként az egyiptomi fogságból kiszabadítottak nem mindnyájan jutottak el az ígéret földjére, úgy a Jézus Krisztus által megváltottak sem lehetnek biztosak üdvözülésükről. Krisztus mindenkiért halt meg, ő mindenkit megváltott, de e megváltást mindenkinek magáévá kell tennie a krisztusi hit és kegyelem által.

* 6. A lázadó angyalokat Isten kizárta addigi *lakhelyükből, a* mennyországból és *örök bilincsekre* ítélte; ez a pokol, mely nem Istennek, hanem a bűnnek köszöni létezését.

* 9-10. A zsidó hagyomány szerint angyalok temették el Mózest az embereknek ismeretlen helyen, hogy a zsidók esetleg bálványként ne tiszteljék e holttestet. Az ördög ép ezt akarta s emiatt *viaskodott* Mihály főangyallal Mózes *teste fölött.* E hagyományból meríti az apostol érvét a *káromló ítélet,* az átkozódás ellen: ha az a főangyal magára a gonosz szellemre sem mert átkot mondani, hanem Istenre hárította az ítéletet, mondván: *Parancsoljon neked az Úr!* – a görög szerint: Büntessen meg téged az Úr! –: mily büntetés vár akkor a tévtanítókra, kik még az Istentől rendelt felsőbbséget is merik káromolni?! Az említett hagyomány egy „Mózes mennybe való felvétele" című műben is meg van örökítve. Némelyeknek azon állítása, hogy az apostol ez áliratból vette át a 9; versben mondottakat, semmivel nem bizonyítható, bár ily iratok felhasználása nem ellenkezik az isteni sugalmazottsággal. Ugyanez áll a 14-15. versekre, melyek az Énok pátriárkának tulajdonított műben is olvashatók.

* 17-23. *Intelmek.* – Az apostol itt kioktatja a híveket, hogyan viselkedjenek azokkal szemben, kik a tévtanítók hálóiba kerültek. Ezek három osztályba sorozhatók. Vannak, akik teljesen elszakadtak Krisztustól s most mint ellenségek állnak vele szemben: *ezeket elítélvén, fenyítsétek meg.* Mások az elszakadás veszélyében forognak, valóságos tűzveszélyben: ezeket *mentsék meg* szeretettel és komoly intelemmel. Végre azokon, kiket a tévtanítás szele csak kevésbbé tépett meg, *könyörüljenek* szeretettel, de mindig *félelemmel* is, hogy a métely saját lelkűket ne érintse. Azért *utálják a* tévelyt, mint ahogyan a bélpoklosnak még ruháját is utálni szokás.

téged az Úr!« {Zak 3,2} 10 Ezek pedig gyalázzák
mindazt, amit nem értenek. Amit viszont a termé-
szet szerint, mint az oktalan állatok, tudnak, azál-
tal romlásba jutnak. 11 Jaj nekik, mert Kain útján
járnak, és nyereségért Bálám tévedésére adták
magukat, és mint Kóré a lázadásban, elvesznek.
12 Szégyenfoltok ezek a lakomáitokon, tartózko-
dás nélkül lakmároznak, és önmagukat hizlalják;
esőtlen felhők, amelyeket a szelek ide-oda kerget-
nek, őszi, terméketlen, kétszer kiveszett, gyöke-
restül kitépett fák, 13 vad tengeri hullámok, ame-
lyek saját gyalázatukat tajtékozzák, bolygó csilla-
gok, amelyekre a sötétség vihara vár örökké.
14 Ezekről jövendölt Hénok, Ádám után a hetedik,
amikor így szólt: »Íme, jön az Úr ezernyi szentjé-
vel, 15 minden fölött ítéletet tart, és megfenyíti az
összes istentelent minden gonoszságért, amelyet
gonoszul véghezvittek; és minden durva beszéd-
ért, amelyet az istentelen bűnösök ellene szóltak.«
16 Izgága elégedetlenkedők ezek, akik saját kíván-
ságaik útján járnak; a szájuk kevélységet beszél,
és haszonlesésből hízelegnek az embereknek.

Felhívás a hűségre

17 Ti azonban, szeretteim, emlékezzetek meg
az igékről, amelyeket előre megmondtak a mi
Urunk, Jézus Krisztus apostolai. 18 Megmondták
nektek, hogy »az utolsó időben gúnyolódók jön-
nek, akik saját kívánságaik útján járnak, istente-
lenségben.« {2 Pét 3,3} 19 Ezek azok, akik szakadá-
sokat támasztanak, érzékiek, a Lélek nélkül valók.
20 Ti ellenben, szeretteim, épüljetek rá legszen-
tebb hitetekre, imádkozzatok a Szentlélekben,
21 őrizzétek meg magatokat Isten szeretetében, s
várjátok a mi Urunknak, Jézus Krisztusnak irgal-
masságát az örök életre! 22 A kételkedőkön kö-
nyörüljetek, 23 amazokat viszont mentsétek meg,
ragadjátok ki őket a tűzből! A többieken pedig kö-
nyörüljetek, ám félelemmel, s borzadjatok még a
ruhától is, amit a testük beszennyezett!

Befejezés

24 Annak pedig, akinek van hatalma bűn nél-
kül megőrizni titeket, és szeplőtelenül, boldog
örömmel az ő dicsőségének színe elé állítani, 25 a
mi egyedül üdvözítő Istenünknek, Urunk Jézus
Krisztus által, legyen dicsőség és magasztalás,
uralkodás és hatalom minden idő előtt, most és
mindörökkön-örökké! Ámen.

JÁNOS JELENÉSEI

Előszó: 1,1-3

Jel 1

1 Jézus Krisztus kinyilatkoztatása, melyet Isten adott neki, hogy szolgáinak megmutassa mindazt, aminek csakhamar meg kell történnie **{Dán 2,28-29}**. Elküldte angyalát, és kijelentette szolgájának, Jánosnak, **2** aki tanúságot tett Isten igéjéről és Jézus Krisztus tanúbizonyságáról, mindarról, amit látott. **3** Boldog az, aki olvassa és aki hallja ennek a próféciának igéit, és megtartja mindazt, ami abban meg van írva, mert az idő közel van!

Bevezetés: 1,4-8

4 János a hét egyháznak, amelyek Ázsiában vannak. Kegyelem nektek és békesség attól, aki van és aki volt **{Kiv 3,14G}** és aki eljövendő; és a hét szellemtől, akik az ő trónja előtt vannak; **5** és Jézus Krisztustól, aki hűséges tanú, elsőszülött a halottak közül, és fejedelme a föld királyainak **{Zsolt 89,38. 28}**; aki szeretett minket és megszabadított bennünket bűneinktől **{Zsolt 130,8}** a saját vére által, **6** és Istene és Atyja számára királysággá és papokká tett minket **{Kiv 19,6}**; övé a dicsőség és az uralom örökkön-örökké! Ámen.

7 *Íme, a felhőkön jön* **{Dán 7,13}**, *és látni fogja* őt minden szem, és akik őt *átszúrták. Gyászolja majd őt a föld összes népe* **{Zak 12,10}**. Igen! Ámen.

8 Én vagyok az Alfa és az Ómega, mondja az Úr, az Isten, aki van **{Kiv 3,14G}**, és aki volt, és aki eljövendő: a Mindenható.

A Jelenések könyvének kommentárja

* 1,1-3. *Általános bevezetés*.

* 1. *Jézus Krisztus kinyilatkoztatása (Apocalypsis)* egyaránt jelentheti a reá vonatkozó vagy a tőle származó kinyilatkoztatást, mely őt, mint a világ Urát és Bíráját állítja szemünk elé. *Neki* = Jézus Krisztusnak. A Fiú minden tudását öröktől fogva az Atyától nyeri. (Ján. 5,30; 14,10; 17,8.) Istennek *szolgái* az összes keresztények, elsősorban Szt. János apostol kortársai. *Aminek meg kell történnie csakhamar:* a könyvünkben leírt jövendölések. Csakhamar az isteni időmérték szerint értendő (Zsolt. 89,4; Pét. II. 3,8.); de különben is a régi keresztények gyakran nem tettek különbséget Jézus Krisztusnak különböző eljövetelei között, és a halál pillanata minden ember számára az Úr Jézus eljövetele az ítéletre. *Szolgájának:* az apostolok irataikban magukat többnyire (Jézus Krisztus szolgáinak) mondják.

* 2. Szt. János *tanúsága* itt nem az általa írt evangélium, mely a Jelenések könyvénél néhány évvel későbbi eredetű, hanem az Üdvözítő tanításának hirdetése, melyért patmoszi száműzetését is szenvedte. *Jézus Krisztus tanúbizonysága* = a Jézus Krisztusról szóló apostoli tanúbizonyság. (V. ö, Ján. I. 1,1-3.) *Mindarról, amit látott:* t. i. az Üdvözítő földi életében.

* 3. *Aki olvassa,* a görög szöveg szerint: „aki felolvassa”; *aki hallja,* a görög szerint: „akik hallják”; Szt. János iratát nyilvános felolvasásra szánta az isteni tiszteleten. *Az idő közel van:* 1,1. v.

* 4-6. *Szt. Pál, Szt. Péter és Szt. Judás leveleinek bevezetésére emlékeztető üdvözlés Kisázsia hét egyházához és az ezekhez intézett általános levél (az 1. fejezel végéig) bevezetése.*

* 4. *A hét egyház* ugyanaz, amelyhez a 2. és 3. fejezet levelei szólnak, és amelyet 1,11. is felsorol. Előképes értelemben ez a hét egyház az egész kereszténységet jelenti. *Ásia,* a római «Asia» provincia az Égei-tenger mellékén. *A béke* az isteni áldásnak teljessége. *Aki van és aki volt és aki eljövendő:* az örök, változatlan Isten. (V. ö. Móz. II. 3,14.) *A hét szellem,* talán az Isten trónja előtt álló hét főangyal; más magyarázat szerint maga a hét ajándékát osztogató Szentlélek.

* 5. A próféta Jézus Krisztust mennyei dicsőségében is Isten *hűséges tanújának* mondja, mert ott is az Atya akaratának végrehajtója. *Elsőszülötte a halottaknak:* az első, aki halottaiból végleg feltámadt. *Fejedelme a föld királyainak:* v. ö. Zsolt. 2,6. skk.

* 6. *Királyságg á:* királyokká Isten (égi) országában; előre jelzése annak a mérhetetlen dicsőségnek, mely a jámborokra a mennyben vár. *Papokká:* minden keresztény köteles magát Istennek állandóan áldozatul hozni parancsainak megtartása által, és ezért tágabb értelemben „Isten papjának” mondható. (V. ö. Pét. I. 2,9.) Más magyarázat szerint a keresztények Istennek „papi nemzedéke” a pogányok közt, mint volt az ószövetségben a zsidó nép. *Istennek és Atyjának:* az Atyaistennek. Szt. Pál apostol példájára Szt. János a hét egyházhoz intézett üdvözletét szintén Isten magasztalásával (doxológiával) zárja be.

* 7-8. Könyvünk tanításának és jövendöléseinek rövid összefoglalása.

* 7. (V. ö. Dán. 7,13; Mát. 24,30; Zak. 12,10; Ján. 19,37.) Az Úr Jézus diadalmas eljövetele a világítéletre, mely meg fogja rémíteni ellenségeit, a megátalkodott zsidókat *(= akik őt átalverték)* és pogány okát *(= a földnek összes néptörzsei).*

* 8. *Alfa* a görög betűsornak első, *Omega* annak utolsó betűje. Isten minden teremtménynek kezdete és végső célja. Versünk utolsó része a 4. v. szavait ismétli meg.

LEVELEK A HÉT EGYHÁZNAK: 1,9-3,22

János megbízatása

9 Én, János, Jézusban testvéretek, és társatok
a szorongattatásban, az uralomban és a béketűrésben, a Patmosz nevű szigeten voltam Isten igéjéért
és Jézus tanúbizonyságáért. **10** A Lélekben elragadtatásba estem az Úr napján, és hátam mögött
olyan nagy hangot hallottam, mint a harsonáé,
11 amely így szólt: »Amit látsz, írd le egy
könyvbe, és küldd el a hét egyháznak: Efezusba,
Szmirnába, Pergamonba, Tiatírába, Szárdeszbe,
Filadelfiába és Laodíceába!« **12** Megfordultam,
hogy lássam a hangot, amely velem beszélt; és
amikor megfordultam, hét arany gyertyatartót láttam, **13** és a hét arany gyertyatartó között *az Emberfiához hasonlót, bokáig érő ruhába öltözve, és a* mellén *arany övvel körülövezve* **{Dán 7,13; Ez 9,2.11G; Dán 10,5}**. **14** *A feje és a haja fehér volt, mint a* fehér *gyapjú, és mint a hó, és a szeme olyan, mint a tűz* lángja. **15** *Lába hasonló volt* a kemencében
izzó *sárgarézhez* **{Dán 7,9; 10,6}**, *és a hangja, mint a nagy vizek zúgása* **{Ez 1,24}**. **16** Jobbjában hét csillagot tartott, és a szájából kétélű kard állt ki. Az arca
olyan volt, mint a teljes fényében ragyogó nap.

17 Amikor megláttam őt, a lába elé hullottam,
mint egy halott. A jobbját rámtette, és azt mondta:
»Ne félj! Én vagyok az első és az utolsó **{Iz 44,2.6}**,
18 az élő, bár halott voltam; de íme élek örökkön-örökké; nálam vannak a halál és az alvilág kulcsai.
19 Írd föl tehát, amiket láttál, és amik vannak, és
amiknek ezek után kell megtörténniük **{Dán 2,29}**!
20 A hét csillag titka, amelyet a jobbomban láttál,
és a hét arany gyertyatartó: a hét csillag a hét egyház angyala; és a hét gyertyatartó a hét egyház.

* 9-16. *Szt. János látomása az Emberfiáról.*

* 9. *Az* apostol alázatosságában a többi keresztény *testvérének és társának* mondja magát. *A szorongatás* Domitianus római császár keresztényüldözése, melynek sok más hívővel együtt az apostol is áldozata volt. *A királyság* Istennek szellemi országa, az egyház és a keresztény hit. *Patmosz* az Égei tengernek egyik kopár, alig lakott szigete, ahová Domitianus Szt. Jánost az Üdvözítő istenségének megváltásáért *(= Jézus Krisztus tanúbizonyságáért)* száműzte.

* 10. *Az Úr napja* a vasárnap. *A nagy szózat* az Úr Jézus szava. (13. v.)

* 11. *Amit látsz:* a Szt. Jánosnak adandó kinyilatkoztatások, melyek könyvünknek tartalmát alkotják. *A hét egyház* részint Kisázsiának főegyházai, részint olyanok, amelyek központi fekvésük miatt a legkönnyebben közlekedhettek a szomszédos egyházakkal.

* 12. *Hogy lássam a szózatot:* hebraizmus. Az itt kezdődő leírás az Isten Fiáról sokban követi az ószövetségi próféták jelképes leírásait. *A hét arany gyertyatartó* a fent megnevezett hét egyház. (20. v. – V. ö. Zak. 4,2.)

* 13. *Emberfia* kifejezés eredetileg hebraizmus, mely annyit jelent, mint «ember»; de Dán. 7,13. óta messiási értelmet nyert. Főleg Szt. Máté evangéliuma szokta az Üdvözítőt «Ember fiának» nevezni. *Hasonlót* szó talán azt fejezi ki, hogy a gyarló emberi nyelv nem képes tökéletesen visszaadni az égi látomás nagyszerűségét. V. ö. Ezekiel jelképes látomásának leírását könyvének 1. fejezetében. *A bokáig érő ruha,* az ószövetségi főpapi díszöltöny; a próféta az Üdvözítőt, az örök Főpapot (Zsolt. 109,4.) főpapi díszben látja. *Az arany öv* az Emberfiának végtelen méltóságát jelképezi.

* 14. *A fehér haj* az isteni örökkévalóság szimbóluma. (V. ö. Dán. 7,9.) *Szeme mint a tűznek lángja:* Istennek mindent átható tekintetét semmi sem kerülheti el.

* 15. Az Ember fiának szilárd ereje és ellenállhatatlan hatalma. Szép ellentétes párhuzam Dán. 2,33. 42. 43. verseivel.

* 16. *A hét csillag* az említett hét egyháznak angyala (20. v.); az Emberfia ezeket *kezében tartja,* mert fölöttük korlátlan hatalommal uralkodik. Egyes magyarázók az egyházak *angyalaiban* azoknak püspökeit, vagy az illető egyházak őrangyalait látják; de valószínűbb, hogy ezek az egyes egyházakban uralkodó szellemnek jelképezői és megszemélyesítői. Az üdvözítő *szájából kijövő kétélű kard* az ő minden ellenségét megsemmisítő bírói hatalma, de egyszersmind az evangéliumnak ellenállhatatlan ereje. (V. ö. Iz. 11,4. Tessz. II. 2,8.)

* 17-20. *Szt. János prófétai küldetést nyer az Emberfiától.*

* 17. (V. ö. Iz. 6,5; Ez. 2,1; Dán. 7,28; 8,27; 10,7-10.) – Halandó ember nem képes Isten dicsőségét szemlélni mélységes megrendülés nélkül. *Az első és az utolsó* = a kezdet és a vég. (8. v.)

* 18. A halottaiból föltámadt Üdvözítő emberi természete szerint is korlátlan ura az egész világnak, a halálnak és az alvilágnak is, mint aki föltámadásával a halált és az alvilágot legyőzte. *Az alvilág* az ószövetségi Seol, a lelkek tartózkodási helye a halál után. *A kulcsok* a korlátlan hatalomnak jelképei. – A *19. v.* a Jelenések könyvének egész tartalmára vonatkozik.

* 20. (V. ö. 12. 16. v.) *Titka* = jelentése.

Jel 2

Az efezusi egyháznak

1 Az efezusi egyház angyalának írd meg:

Így szól, aki a hét csillagot tartja a jobbjában, aki a hét arany gyertyatartó között jár: **2** Ismerem cselekedeteidet, fáradozásodat és béketűrésedet, és hogy nem szenvedheted a gonoszokat; hogy próbára tetted azokat, akik apostoloknak mondják magukat, holott nem azok, és hazugnak találtad őket. **3** Béketűrő vagy, és szenvedtél az én nevemért, és nem fáradtál el. **4** De kifogásom van ellened: az, hogy elhagytad első szeretetedet. **5** Emlékezz tehát arra, honnan estél ki, térj meg, és tedd azt, amit korábban tettél; mert különben föllépek ellened, és elmozdítom gyertyatartódat helyéről, ha nem térsz meg. **6** De az megvan benned, hogy gyűlölöd a nikolaiták cselekedeteit, amelyeket én is gyűlölök.

7 Akinek van füle, hallja meg, mit mond a Lélek az egyházaknak. A győztesnek enni adok az élet fájáról, mely Isten paradicsomában van **{Ter 2,9; Ez 31,8}**!

A szmirnai egyháznak

8 A szmirnai egyház angyalának írd meg:

Így szól az első és az utolsó **{Iz 44,6}**, aki halott volt és él: **9** Ismerem szorongatásodat és szegénységedet – noha gazdag vagy –, és káromolnak azok, akik zsidónak mondják magukat, holott nem azok, hanem a sátán zsinagógája. **10** Semmit se félj a rád váró szenvedésektől! Íme, az ördög közületek egyeseket börtönbe fog vetni, hogy próbára tegyen titeket, és szorongatásotok lesz tíz napig **{Dán 1,12.14}**. Légy hű mindhalálig, és neked adom az élet koronáját.

11 Akinek van füle, hallja meg, mit mond a Lélek az egyházaknak: Aki győzni fog, azt nem sebzi meg a második halál!

A 2. és 3. fejezetben a már (1,11.) említett hét kisázsiai egyház «angyalaihoz» intézett apostoli leveleket olvassuk. A levelek szerkezete mindenütt ugyanaz: az illető egyháznak megnevezése, az Üdvözítő megjelölése az 1,12-18-ban olvasható jelképes látomásnak egy-egy vonásával, az illető egyházban uralkodó állapotok rajza, ennek megfelelően az egyház «angyalának» dicsérete vagy korholása, végül a győzedelmesre váró nagyszerű jutalom: magának az Úr Jézusnak örök bírása. Valamennyi levélben számos vonatkozást találunk az illető város történetére és belső viszonyaira.

* 2,1-7. *Az efezusi egyháznak szóló levél.*
Efezus (a mai Aja-Szoluk) az ókorban Kisázsiának legnagyobb és legnevezetesebb városa volt, az iparnak és kereskedelemnek, a tudománynak és művészetnek középpontja, de egyszersmind hírhedt volt Artemis (Diana) istennő templomáról és tiszteletéről is. (Csel. 19,27. 28. 34. 35.) Szt. Pál harmadik apostoli útja alkalmával közel három évig tartózkodott Efezusban (Csel. 19.) és később Timóteust tette ezen város püspökévé. Timóteus halála után Szt. János Efezust választotta székhelyéül és onnan kormányozta Kisázsia egyházait.

* 1. (L. 1,16. 13. 20.)

* 2. Efezusban – épen a városnak egész Kisázsiára terjedő nagy jelentősége miatt – számos bölcselő és alapostól is megfordult akik onnan akarták tanaikat terjeszteni. Az itt említett álapostolok a 6. versben említett *nikolaiták,* Szt. Ireneus és Hippolitus tanúsága szerint az igaz hittől elszakadt Nikolaus diakónusnak (Csel. 6,5.) követői, kik gnosztikus tanokat vallottak és erkölcs telén életet éltek. A nikolaitákról van szó a 14. és a 20. versben is.

* 3. Artemis istennő tiszteletének középpontjában a keresztények nem egyszer szenvedtek üldözést hitükért.

* 4. Versünk azt mutatja, hogy az efezusi egyház buzgósága Szt. János apostol számkivetése idején ellanyhult.

* 5. *A gyertyatartó* maga az efezusi egyház; ennek *elmozdítása* azt jelenti, hogy ez az egyház el fogja veszteni vezető szerepét a kisázsiai hitközségek között.

* 6. L. 2. 14. 20. v.

* 7. *Akinek füle van* = aki kész Isten igéjének meghallgatására. A *Lélek* a Szentlélek, kinek istenségét versünk világosan tanítja: ő fogja megjutalmazni a győztest. *Az egyházaknak* (többes szám!) kifejezés azt mutatja, hogy a hét levél voltaképen az összes kereszténynek szól. *A győztes* az, aki mindvégig állhatatos marad. *Az élet fájának* gyümölcse (v. ö. Móz. I. 2,9.) célzás az Oltáriszentségre, mely élvezőjét már itt a földön a mennyei boldogság előízével tölti el.

* 8-11. *A szmirnai egyháznak szóló levél.*
Szmirna Efezustól északra fekvő nagy tengeri kikötőváres a Tmolos hegylánc lábánál. A régi írók „Ásia koronájának" nevezik gyönyörű fekvése miatt. A római birodalomhoz való hűsége miatt «urbs fidelis» (hűséges város) kitüntető jelzőt kapta. Szmirna, bán már Kr. e. 195 óta „Róma istennő" (Dea Roma) tiszteletére épült templom állt és a város híres volt a császárok imádására rendezett ünnepeiről. Lehetséges, hogy a Jelenések könyvének megíratása korában már Szt. Polikárpus volt Szmirna püspöke; ez nagyon jól megmagyarázná a szmirnai egyháznak virágzó állapotát.

* 8. L. 1,17. 18.

* 9. *Szorongatásodat:* Szmirna keresztény lakosságára a császárimádó ünnepségek állandó üldözéseknek alkalmai voltak. A szmirnai egyház *szegény* volt anyagi javakban, de annál gazdagabb lelki kincsekben. Szt. Polikárpus vértanúságának történetéből is kitűnik, hogy a keresztények árulói és

A pergamoni egyháznak

12 A pergamoni egyház angyalának írd meg:

Így szól, akié a kétélű kard: 13 Tudom, hol laksz: ott, ahol a sátán székhelye van; és kitartasz nevem mellett, és nem tagadtad meg hitemet még azokban a napokban sem, amikor Antipászt, az én tanúmat, az én hívemet megölték nálatok, ahol a sátán lakik. 14 De van ellened némi kifogásom is, hogy vannak ott nálad követői Bálám tanításának, aki arra tanította Bálákot, hogy tőrbe csalja Izrael fiait, hogy áldozati húsból lakmározzanak és paráználkodjanak {Szám 31,16; 25,1-2G}. 15 Így nálad is vannak olyanok, akik a nikolaiták tanításának követői. 16 Térj meg tehát te is, különben csakhamar föllépek ellened, és harcba szállok azokkal szám kardjával.

17 Akinek van füle, hallja meg, mit mond a Lélek az egyházaknak. A győztesnek elrejtett mannát adok, és egy kis fehér követ adok neki, a kis kőre írva pedig új nevet {Iz 62,2}, amelyet senki sem ismer, csak az, aki kapja.

A tiatírai egyháznak

18 A tiatírai egyház angyalának írd meg:

Így szól az Isten Fia, akinek a szeme olyan, mint a tűz lángja, és a lába hasonló a sárgarézhez {Dán 10,5-6}: 19 Ismerem műveidet, hitedet, szeretetedet, szolgálatodat és béketűrésedet, és utóbbi tetteidet, amelyek számosabbak az előbbieknél. 20 De van ellened egy kifogásom, hogy megengeded Jezabel asszonynak, aki magát prófétanőnek mondja, hogy tanítson, és elcsábítsa szolgáimat, hogy paráználkodjanak és egyenek a bálványáldozatokból {Szám 31,16; 25,1-2G}. 21 Időt adtam neki, hogy megtérjen, de nem akar megtérni paráznaságából. 22 Íme, ágyba döntöm őt, és akik vele házasságtörést követnek el, igen nagy szorongatásban lesznek, ha nem fordulnak el tetteiktől. 23 Fiait halállal ölöm meg, és megtudja minden egyház, hogy én vagyok a vesék és a szívek vizsgálója {Zsolt 7,10}, és megfizetek közületek mindenkinek tettei szerint {Zsolt 62,13}. 24 Nektek pedig azt mondom, a többieknek, akik Tiatírában vagytok, akik nem követik ezt a tanítást, és akik nem ismerték a sátán állítólagos mélységeit: Nem rakok rátok más terhet! 25 Azonban amitek van, ahhoz ragaszkodjatok, amíg el nem jövök! 26 Aki pedig győz és mindvégig megtartja cselekedeteimet,

annak hatalmat *adok a nemzetek fölött,*

27 *hogy vasvesszővel kormányozza azokat,*

és összetörjenek, mint a cserépedény

{Zsolt 2,8-9G},

vádlói sokszor a zsidók voltak, akiket a próféta ezért a *sátán zsinagógájának* mond.

* 10. Egy közelálló keresztényüldözés megjövendölése. *Tíz napig* = rövid ideig. *Légy hű mindhalálig,* talán, célzás Szmirna jelzőjére: „hűséges város". *Az élet koronája* a mennyei boldogság; de valószínű, hogy ez a kifejezés szintén célzás Szmirna nevére: „Ásia koronája". Egyes magyarázók szerint versünk a Szt. Polikarpus püspökre váró vértanuságot jövendöli meg, mely 155-ben be is következett.

* 11. (L. 7. v.) *A második halál* a lélek örök kárhozata a pokolban.

* 12-17. *A pergamumi egyháznak szóló levél.*

Pergamum (vagy Pergamus a mai Bergama), Attalus és utódai királyságának fővárosa, az ókorban, gazdag iparos és kereskedő város volt. Magas hegy tetején feküdt a Kaikos folyó völgye fölött. Pergamum volt az első város a római provinciákban, ahol a császárok imádása gyökeret vert; de mindenekfölött híres volt Aszklepios (Aesculapius) gyógyító isten tiszteletére épült templomáról, Zeus (Jupiter) oltáráról és az Aszklepiosnál gyógyulást keresők zarándoklatairól.

* 12. L. 1,16.

* 13. *A sátán székhelye* a bálványtemplomok, főleg Aszklepios temploma és Zeus oltára. Aszklepiosnak jelvénye a kígyó, melyet a keresztények a sátán jelképének tartottak. Versünk a Pergamumban gyakori keresztényüldözésekre céloz, amelyeknek egyikében az előttünk egyébként ismeretlen *Antipás* vértanúhalált szenvedett.

* 14. *Bálaám tanításának* követői a 2. és 6. versben is említett nikolaiták, akiket erkölcstelen életük és tanításuk miatt az apostol az ószövetségi Bálaámhoz hasonlít, ki Bálák moabita királynak a Móz. IV. 25-ben (és 31,16-ban) olvasható gonosz tanácsot adta, hogy moabita nők által bálványozásra és paráznaságra csábítsa Izrael fiait.

* 17. (L. 7. v.) *Az elrejtett manna* Bálaám és Bálák nevének említésével kapcsolatban a zsidók pusztai vándorlásának csodálatos eledelére céloz, amelyből egy edény a frigyszekrényben őriztetett, de amely egyúttal jelképe az Oltáriszentségnek és a mennyei boldogságnak is, ellentétben a pogányok áldozati lakomáival. *A fehér kövecske* jelentése vitás; annyi bizonyos, hogy a fehér szín a boldogságnak és a diadalnak jelképe, és így a fehér kövecske a reáírt névvel együtt az isteni kegyelmekben való bőséges részesedést jelenti, melyet csak az tud értékelni, aki lelki életet él.

* 18-19. *A tiatírai egyháznak szóló levél.*

Tiatíra, a mai Akhisszár, a Pergamumból Szárdesbe vezető úton feküdt, a Kairos és a Hermos folyók közt elterülő síkságon. A város egyéb ipari ágak közt főleg ércöntéséről volt nevezetes. Főszentélye a káld Szibilla (Sambethe) tiszteletére szentelt Sambatheion volt.

* 18. (V. ö. 1,14. 15.) *A tűznek lángja* és az izzó *sárgaréz* valószínűleg célzás Tiatíra legfőbb iparágára, az ércöntésre.

* A *19.* versben említett *utóbbi cselekedetek* a tiatírai keresztényeknek folyton gyarapodó jócselekedetei.

* 20. *Jezabel asszony* valószínűleg a nikolaitáknak egyik álpróféta-asszonya; más, kevésbbé valószínű magyarázat szerint a Sambatheionnak papnője. A jelképes nevet a próféta Kir. III. 16,31-ből veszi: Jezabel Áháb izraelita királynak gonosz felesége volt. Versünk utolsó része a nikolaiták erkölcstelenségéről és a bálványáldozatokkal szemben tanúsított megalkuvó viselkedéséről (v. ö. Kor. I. 8.) beszél.

* A 21. vers szerint «Jezabel asszony», legalább névleg, keresztény volt.

28 amint én is megkaptam Atyámtól,
és neki adom a hajnalcsillagot.
29 Akinek van füle, hallja meg,
mit mond a Lélek az egyházaknak!

* 22-23. A Jezabelt és követőit sújtó betegség, a reájuk váró csapásoknak *(szorongatás)* jelképe.
* 24. *Ezt a tanítást:* Jezabel tanítását. *A sátán mélységei* szintén a nikolaiták gnosztikus tanai, melyeket ezek mint mély bölcseséget hirdettek. *Más terhet:* újabb törvényeket.
* 25. *Amitek van:* a 19. versben említett jócselekedetek, melyekben a híveknek mindvégig állhatatosán meg kell maradniok. *Míg el nem jövök,* t. i. az ítéletre.
* 26-28. (V. ö. Zsolt 2 8. 9.) A jámboroknak Krisztussal együtt részük lesz a messiási ország hatalmában és dicsőségében. A *26.* versben említett *győzelem* a végső állhatatosság; a *28.* versben említett *hajnali csillag* pedig maga. Jézus Krisztus, kinek örök bírása az üdvözültek örök boldogsága. (V. ö. Pét. II. 1,19.)
* 29. V. ö. 7. v.

Jel 3

A szárdeszi egyháznak

1 A szárdeszi egyház angyalának írd meg:

Így szól az, akié az Isten hét szelleme és a hét csillag: Ismerem cselekedeteidet, hogy van neved, hogy élsz, de halott vagy! 2 Légy éber, és erősítsd meg a többieket, akik közel vannak a halálhoz, mert műveidet nem találom teljesnek Istenem előtt. 3 Emlékezz tehát vissza, hogyan kaptad és hallottad, tartsd meg azt, és térj meg. Ha pedig nem leszel éber, úgy érkezem hozzád, mint a tolvaj, és nem fogod tudni, melyik órában jövök hozzád. 4 De vannak néhányan nálad Szárdeszben, akik nem szennyezték be ruháikat, és velem fognak járni fehérben, mert megérdemlik. 5 Aki győz, így fog fehér ruhába öltözni, és nem törlöm ki nevét az élet könyvéből **{Zsolt 69,29}**, és megvallom nevét Atyám és angyalai előtt.

6 Akinek van füle, hallja meg, mit mond a Lélek az egyházaknak!

* 3,1-6. *A szárdesi egyháznak szóló levél.*
Szárdes (a mai Szart), Lídia egykori fővárosa, az első keresztény században már régen elvesztette volt hajdani jelentőségét. Dombtetőn feküdt, erősen védett helyen és csak dél felől volt megtámadható. Cirus és negyedfél évszázaddal később III. (Nagy) Antiochus csak éjnek idején, váratlan támadással foglalhatták el Szárdest.
* 1. (V. ö. 1,4. 16,20.) A szárdesi egyháznak az a bűne, hogy hajdani buzgóságát elvesztette. *Az a neved, hogy élsz:* talán szójáték a város akkori püspökének, Zotikosznak (?) nevével. («Zoé» görögül «életet» jelent).
* 2. *Légy éber:* célzás a város kétszeri elfoglalásának körülményeire az ókorban. (L. fentebb.) *A halál* itt a bűn lelki halála.
* 3. *Hogyan vetted és hallottad,* t. i. a keresztény tanítást. *Mint a tolvaj:* váratlanul. Újabb célzás a város kétszeri elfoglalására. (V. ö. 16,5. Máté 24,43. Luk. 12,39. Tessz. I. 5,2.)
* 4. *Néhány neved:* néhány szárdesi hívő. Nem *szennyezték be ruháikat:* megőrizték buzgóságukat és lelkük ártatlanságát. *A fehér ruha* a diadal jelképe.
* 5. *Az élet könyve* (v. ö. Dán. 7,10.) az üdvözültek nevét tartalmazza; 1. Luk. 10,20. jegyz. *Megvallom nevét Atyám előtt és az ő angyalai előtt:* v. ö. Máté 10,32. Luk. 9,26.
* 6. (L. 2,7.)
* 7-13. *A filadelfiai egyháznak szóló levél.*
Filadelfia (a mai Alasehir) városát II. Attalos pergamumi király alapította a Kr. e. II. század közepén. A keresztény időszámítás 17. évében pusztító földrengés után Tiberius császár a városnak második megalapítója lett, miért is Filadelfia fölvette a «Neocaesaraea» nevet, melyhez Vespasianus császár alatt még a «Flavia» név is járult.
* 7. (V. ö. 1,18. Iz. 22,22. Jób 12,14.) *Dávid kulcsa* az üdvözítőnek korlátlan hatalmát jelenti Isten országában.
* 8. *A nyitott ajtó* a keresztény vallás elterjedésének könnyűségét és gyorsaságát jelenti. *Kevés az erőd:* Filadelfia nem volt nagy város és keresztény hitközsége is igen szerény külső viszonyok közt élhetett. Mindamellett levelünknek tanúsága szerint – melyet Szt. Ignác vértanúnak Filadelfiába írt levele is megerősít, – a filadelfiai egyház erkölcsi állapota igen virágzó volt.
* 9. A vers mondatszerkezete nem szabályos (anakoluthon), de jelentéséhez nem fér kétség: az Úr Jézus meg fogja adni, hogy a filadelfiai zsidók közül többen az igaz hitre térjenek. *Adok némelyeket,* hebraizmus: „megteszem, hogy némelyek...” A *sátán zsinagógája:* L. 2,9. *Zsidóknak:* Isten választott népének. *Hazudnak:* Jézus Krisztus keresztrefe-

A filadelfiai egyháznak

7 A filadelfiai egyház angyalának írd meg:

Így szól a Szent, az Igaz, akié *Dávid kulcsa; aki ha valamit megnyit, azt senki sem zárja be; ha valamit bezár, azt senki sem nyitja ki* **{Iz 22,22}**: 8 Ismerem cselekedeteidet. Íme, nyitott ajtót adtam eléd, melyet senki sem zárhat be. Bár kevés az erőd, mégis megtartottad igémet, és nem tagadtad meg nevemet. 9 Íme, odaadok egyeseket a sátán zsinagógájából, akik zsidóknak mondják magukat, holott nem azok, hanem hazudnak; íme, megteszem, hogy eljöjjenek és lábadhoz boruljanak **{Iz 60,14}**, és megtudják, hogy szeretlek téged. 10 Mivel megőrizted béketűrésem igéjét, én is megőrizlek téged a megpróbáltatás órájától, amely eljön az egész földkerekségre, hogy próbára tegye a

föld lakóit. **11** Íme, csakhamar eljövök! Tartsd meg, amid van, hogy senki se vegye el koronádat! **12** Aki győz, azt oszloppá teszem Istenem templomában, és nem megy ki többé, és ráírom Istenem nevét és Istenem városának nevét **{Ez 48,35}**, az új Jeruzsálemét, amely leszáll az égből Istenemtől, és saját, új nevemet **{Iz 62,2}**.

13 Akinek van füle, hallja meg, mit mond a Lélek az egyházaknak!

A laodíceai egyháznak

14 A laodíceai egyház angyalának írd meg:

Így szól az Ámen, a hűséges és igaz tanú, aki Isten teremtésének kútfeje **{Zsolt 89,38; Péld 14,5; 8,22G}**: **15** Ismerem cselekedeteidet, hogy sem hideg nem vagy, sem meleg; bár hideg volnál vagy meleg! **16** De mivel langyos vagy, és sem hideg, sem meleg, kezdlek téged kivetni a számból. **17** Mert azt mondod: `Gazdag vagyok, és igen sok kincsem van **{Óz 12,9}**, nem szorulok rá semmire', és nem tudod, hogy nyomorult és szánalmas vagy, szegény, vak és meztelen, **18** tanácsolom neked, hogy végy tőlem tűzben megpróbált színaranyat, hogy meggazdagodj; ölts fehér ruhát, hogy ne legyen látható meztelenséged szégyene; s végy gyógyírt, hogy bekend a szemed, és láss. **19** Akiket szeretek **{Péld 3,12}**, azokat korholom és megfenyítem; buzdulj tehát föl, és térj meg. **20** Íme, az ajtónál állok és zörgetek. Ha valaki meghallja szavamat, és ajtót nyit, bemegyek hozzá, vele étkezem, és ő énvelem. **21** Aki győz, annak megadom, hogy velem üljön trónomon, mint ahogy én is győztem, és Atyámmal ülök az ő trónján.

22 Akinek van füle, hallja meg, mit mond a Lélek az egyházaknak!«

szítésével a zsidóság megszűnt Isten választott népe lenni.

* 10. *A megpróbáltatás órája* általában a földi életben a keresztényekre váró küzdelmek idejét jelenti; különös értelemben **az** egyház üldöztetéseiről van szó. Az Üdvözítőhöz hű kereszténynek az üldözések és megpróbáltatások nem árthatnak; ezek csak ragyogóbbá teszik égi koronájukat,

* 11. *Csakhamar eljövök:* az Úr Jézusnak itt említett eljövetele a halál után minden emberre váró külön ítélet. *Tartsd azt, amid van:* légy állhatatos a jóban. (V. ö. 8. v.) *Koronád:* az állhatatos igazakra váró mennyei jutalom.

* 12. Az *oszlop* a szilárdságnak és a tekintélynek jelképe. (V. ö. Gal. 2,9.) Nem *megyén ki többé:* a Kr. u. 17-ben pusztító földrengés után Filadelfia lakosságának nagy része nem mert a régi falakon belül építkezni, hanem a város falain kívül telepedett le. Jézus Krisztus megígéri, hogy a hozzá hű lélek biztonságban leszen. Az *új név* megadása célzás Filadelfia névváltoztatásaira. Azzal, hogy az Üdvözítő a győzelmes igazakra írja *Istennek* és *Isten városának* (a mennyországnak) nevét, valamint a *saját új nevét,* ezeket végleg lefoglalja Isten országa számára. A *név* az isteni természetet fejezi ki; a megszentelő malaszt (és még inkább az örök dicsőség fénye) Isten természetének részeseivé tesz bennünket. (V. ö. Pét. II. 1,4.) *Istenemnek.* V. ö. Ján. 20,17. *Az új Jeruzsálem a* mennyei boldogság. (V. ö. 21,2.)

* 13. L. 1,7.

* 14-22. *A laodiceai egyháznak szóló levél.*
Laodicea (a mai Ladik) a Lykos folyó völgyében fekszik és az ókorban nagy ipari és kereskedelmi város volt. Híres volt meleg forrásairól, melyeknek vize azonban, ha ellangyosodott, ihatatlanná és undorító ízűvé lett. A városban számos pénzintézet működött. Laodiceában virágzott az orvostudomány, főleg a szemészet; a «frigiai por» és a «kollurion»-nak nevezett szemkenőcs az egész római birodalomban keresett orvosság volt. A 60. évi nagy földrengés után Laodicea teljesen a saját erejéből állott talpra. Nagy jóléte azonban vallásilag közönyössé tette.

* 14. (V. ö. 1,5. 8, 17. Kol. 1,15.18.) Ámen héber szó, jelentése: «hűség». *Isten teremtésének kútfeje:* az Ige minden teremtmény létezésének alapja. (V. ö. Ján. 1,3.)

* 15-16. Az Üdvözítő Laodicea hitközségének lanyhaságát ostorozza (célzással fentemlített meleg forrásaira). A lanyhaság azért veszedelmesebb a súlyos bűnöknél is, mert a komoly bűntudatot és a megtérést szinte kizárja, vagy legalább is igen megnehezíti és így útját egyengeti a halálos bűnnek és a bűnben való megátalkodásnak.

* 17. Célzás Laodicea nagy anyagi jólétére és erejére, mely azonban Isten előtt értéktelen. *Te vagy a nyomorult:* te vagy a légnyomorultabb valamennyi (kisázsiai) egyház között.

* 18. Az Úr Jézus felszólítja Laodicea egyházát, hogy tőle kérjen bőséges malasztot, melynek jelképei a *tűzben megpróbált színarany, a fehér ruha és a szemkenőcs* az utóbbi a hit által nyújtott megvilágosító kegyelem. (Célzás a fentemlített szemgyógyító orvosságokra.)

* 19-20. Az Üdvözítő végtelen szeretetének megható hívása; nem akarja a bűnös örök halálát, hanem megtérését és örök boldogságát. *Az ajtónál állok:* közel vagyok kegyelmeimmel, sőt magam kínálom azokat. *A lakoma* az Istennel való benső barátságnak, a lelki békének gyönyörű jelképe.

* 21. A jóban való állhatatosság a léleknek a mennyei királyi méltóságra ad jogot. (V. ö. 1,6.)

* 22. V. ö. 2,7.

BEVEZETŐ ÉGI LÁTOMÁSOK: 4,1-5,14

Jel 4

Hódolat Isten trónja előtt

1 Ezek után látomásom volt, és íme, ajtó nyílt meg az égben, és az előbbi hang, amelyet mint harsonát hallottam velem beszélni, így szólt: »Jöjj fel ide **{Kiv 19,16}**, és megmutatom neked azt, aminek ezek után történnie kell!« **{Dán 2,29}** **2** Azonnal elragadtatásba estem a Lélekben, és íme, trón volt elhelyezve az égben, és a trónon ült valaki. **3** Az ott ülő hasonlónak látszott a jáspishoz és a karneolhoz; szivárvány volt a trón körül, hasonló a smaragd színéhez **{Iz 6,1; Ez 1,26-28}.**

4 A trón körül huszonnégy szék, és a székeken huszonnégy vén ült fehér ruhába öltözve, a fejükön arany korona. **5** A trónból villámok, zúgás és mennydörgések törtek elő **{Kiv 19,16G}**. Hét fáklya égett a trón előtt: Isten hét szelleme. **6** A trón előtt mintegy üvegtenger volt, kristályhoz hasonló, és a trón közepén, és a trón körül négy élőlény **{Ez 1,5.18}**, elöl és hátul tele szemekkel. **7** *Az első* élőlény *oroszlánhoz* volt hasonló, *a második* élőlény *bikához* volt hasonló, *a harmadik* élőlénynek *emberéhez hasonló arca* volt, és *a negyedik* élőlény repülő *sashoz* hasonlított **{Ez 1,10}**. **8** A négy élőlény mindegyikének hat-hat szárnya volt, körös-körül és belül tele voltak szemekkel **{Iz 6,2; Ez 1,18G}**. Éjjel-nappal pihenés nélkül azt mondták: *»Szent, szent, szent az Úr* **{Iz 6,3}**, a mindenható Isten, aki volt és aki van **{Kiv 3,14G}** és aki eljövendő!«

9 Mikor ezek az élőlények dicsőséget, tiszteletet és hálát zengtek a trónon ülőnek, az örökkön-örökké élőnek, **10** a huszonnégy vén leborult a trónon ülő előtt, imádta az örökkön-örökké élőt **{Iz 6,1; Dán 6,27}**, letette koronáját a trón előtt, és így szólt:

11 »Méltó vagy, Urunk, Istenünk,

hogy tied legyen a dicsőség,

* A 4. fejezetben kezdődnek a *jövőre vonatkozó nagy látomások,* melyeket 1,19. már előre jelzett. Könyvünknek ez a főrésze két szakaszra oszlik: 4,1-11,18. és 11,19-22,7. A 4. és 5. fejezet a jövőre vonatkozó látomásoknak nagyszerű bevezetése: a próféta mennyei dicsőségében és égi udvarától környezve látja Istent (4. fej.) és a Bárányt (5. fej.), akiknek az egész mennyország hódolatot zeng.

* 1. *Látomásom vala* (és *2.* v. *elragadtatásba estem)* valószínűleg nem újabb elragadtatást jelent, hanem az 1,10. skk. verseiben leírt prófétai állapotnak további tartamát és újabb titkok megismerését. *Az első hang* az Úr Jézus hangja (1,10.). *Jöjj fel ide:* Szt. János lélekben az égbe ragadtatik és ott szemléli Isten titkait. *Aminek ezek után történnie kell:* az egyház jövőjére vonatkozó kinyilatkoztatások.

* 2. Az itt kezdődő leírás jelképes természetű és nagyrészt Izaiás (6. fej.), Ezekiel (1. fej.) és Dániel (7. fej.) próféták jelképes látomásaira emlékeztet; a leírás egyes kifejezéseit nem szabad szó szerint értelmeznünk. *A királyi szék* Istennek égi trónja (v. ö. Kir. III. 22,19; Zsolt .6,9; Iz. 6,1; Ezek. 1,26-28; 10,1. skk. Dán. 7,9.) *az azon ülő* maga az Atya-Isten.

* 3. Szt. János néhány igen értékes drágakövet említ, hogy Istennek mennyei dicsőségét valamennyire érzékeltesse. A jáspis különböző színeket játszik, a kárneol vöröses, a smaragd zöldszínű drágakő. *A szivárvány* az isteni irgalomnak jelképe. (Móz. I. 9,12-17.)

* 4. A *huszonnégy vén* az ószövetség pátriárkái (vagy próféták) és az újszövetség apostolai, mint az egész megváltott emberiség képviselői, vagy az emberiségért közbenjáró és a világtörténelmet intéző angyalok (a «trónok» karából). A *huszonnégyes szám* az ószövetségi papságnak huszonnégy osztályára emlékeztet (Krón. I. 24,3-19.) A huszonnégy «vén» papi díszruhát és királyi koronát visel és a jelképes leírásban mintegy Istennek tanácsát alkotja. Figyelemreméltó, hogy a «vén» szónak megfelelő görög «presbyteros» szó az apostolok ideje óta papot is jelent.

* 5. *A szózatok* szintén mennydörgések. A villámlás és a mennydörgés az ószövetség leírásaiban is rendes kísérői Isten megjelenéseinek. (Móz. II. 19,18; Zsolt. 17,8. skk.; Hab. 3,3. skk. stb.) A *hét fáklya* vagy az Úr színe előtt álló legfőbb angyalokat, vagy magát a hét ajándékát osztó Szentlelket jelenti. (V. ö. 1,4.) — 6. *Az üvegtenger* az ószövetség költői helyeiből ismeretes égi óceán (Móz. I. 1,7.; Zsolt. 148,4.; Dán, 3,60.); egyes magyarázók szerint itt a mennyország szentjeinek egész seregét jelenti. Az üveg az ókorban igen drága anyag volt. *A királyi széknek közepette* kifejezés a trón egyes oldalainak közepét jelenti. A *négy élőlény* az Ezekiel 1. fejezetében és könyvének más helyein is szereplő kerubok; számtalan szemük rendkívül éles tudásukat és éberségüket jelképezi.

* 7. (V. ö. Ezek. 1,10.)

* 8. Az élőlények szárnyaira nézve v. ö. Iz. 6,2-ben a szerafok leírását; énekük Iz. 6,3-ra emlékeztet. Versünk utolsó része a Jelenések könyvének jellegzetes kifejezése.

* 9-11. A huszonnégy vénnek hódolata Isten előtt, az egész teremtett világ nevében. A királyi *korona letevése* a mélységes hódolatnak külső jele.

a tisztelet és a hatalom,
mert te teremtettél mindent,
és a te akaratod által
jöttek létre a teremtmények!«

Jel 5

A lepecsételt könyv és a Bárány

1 A trónon ülő jobbjában láttam egy belül és
kívül teleírt könyvet, amely hét pecséttel volt lepe-
csételve {Iz 6,1; 29,11; Ez 2,9-10}. 2 Láttam egy erős an-
gyalt, aki hangosan hirdette: »Ki méltó arra, hogy
felnyissa a könyvet, és feltörje annak pecsétjeit?«
3 És sem az égben, sem a földön, sem a föld alatt
nem tudta senki felnyitni a könyvet, sem beletekin-
teni abba. 4 Nagyon sírtam, mert senkit sem találtak
méltónak, hogy a könyvet felnyissa vagy hogy
abba beletekintsen. 5 Erre a vének egyike így szólt
hozzám: »Ne sírj! Íme, győzött az oroszlán Júda
törzséből, Dávid sarja {Ter 49,9; Iz 11,10}, hogy fel-
nyissa a könyvet, és felbontsa annak hét pecsétjét!«

6 Akkor láttam, hogy íme, a trón és a négy
élőlény között és a vének között a Bárány állt
mintegy megölve {Iz 53,7}. Hét szarva és hét szeme
volt, amelyek Istennek az egész földre küldött hét
szelleme {Zak 4,10}. 7 Odament, és átvette a trónon
ülő jobbjából a könyvet {Iz 6,1}. 8 Amikor átvette a
könyvet, a négy élőlény és a huszonnégy vén le-
borult a Bárány előtt; mindegyiküknek hárfája és
arany csészéje volt, tele illatszerekkel, amelyek a
szentek imádságai. 9 Új éneket énekeltek, amely
így hangzott {Zsolt 33,3}:

»Méltó vagy, hogy átvedd a könyvet,
és felnyisd annak pecsétjeit,
mert megöltek,
és saját véreddel megváltottál Istennek,
minden törzsből, nyelvből,
népből és nemzetből,
10 és Istenünk számára
uralommá és papokká tetted őket,
és uralkodni fognak a föld felett!«

11 Sok angyalt láttam, és hallottam szavukat
a trón körül, s az élőlényekét és a vénekét, és szá-
muk tízezernyi tízezer és ezernyi ezer volt {Dán
7,10}, 12 akik hangosan azt kiáltották:

»Méltó a Bárány, akit megöltek {Iz 53,7},
hogy övé legyen a hatalom és gazdagság,
a bölcsesség, az erő, a tisztelet,
a dicsőség és az áldás!«

13 Minden teremtményt, amely az égben van,
a földön és a föld alatt, és amely a tengeren és a

[*] *Az 5. fejezet leírja a mennyország hódolatát Isten Bárá-nya, az egész világtörténelem intézője előtt.*

[*] 1. A tekercsalakú *égi könyv* Istennek gondviselő és a történelmet intéző határozatait tartalmazza az emberiségnek, elsősorban az egyháznak egész jövendő sorsára vonatkozólag. A *hét pecsét azt* jelenti, hogy az isteni gondviselés terveit senki sem ismerheti, és hogy ezek a tervek a próféta korában még megvalósulásra vártak. Az 1. vers a görög szöveg szerint így is fordítható : «És láték a trónon ülőnek jobbjában belül teleírt könyvet, mely hátul hét pecséttel volt lepecsételve».

[*] 2-4. Igen eleven leírása annak, hogy az egész teremtett világnak egyetlen lénye sem képes behatolni Isten gondviselésének terveibe; ezeket egyedül az Isten Bárá-nya, az egyház és a világ történelmének legfőbb intézője ismeri. *A föld alatt* levő lények a gonosz szellemek.

[*] 5. *A Júda törzséből származó oroszlán* (Móz. I. 49,9.) az Üdvözítő, aki győzelmes kereszthalálával szent embersége számára is megérdemelte a korlátlan világuralmat. *Dávid sarjadéka.* V. ö. Iz. 11,1.

[*] 6. A *Bárány* az Isten Bárá-nya (Ján. 1,29.), Jézus Krisztus. Ez a szó szintén egyik jellegzetes kifejezése a Jelenések könyvének, melyben huszonkilencszer fordul elő. *Mintegy megölve:* célzás az Üdvözítő szent sebeire, melyeket föltámadása után is megtartott. A *hét* szaru az isteni hatalom teljességének jelképe; a *hét szem* az isteni mindentudásé. *Istennek a földre küldött hét szelleme* az egyházban működő Szentlélek.

[*] 8. Az egész mennyország hódol Isten Bárá-nya előtt. A *szentek* a földi egyház szentjei, kiknek imáit az angyalok az Úr elé viszik. A *hárfák* és az *illatszerekkel telt arany csészék* csak az előadás élénkítésére szolgálnak.

[*] 9. *Éneklének,* a görög szerint: «énekelnek». Hogy *elvedd a könyvet:* hogy te intézd a világ eseményeit isteni gondviseléseddel. *Minden törzsből, nyelvből, népből és nemzetből* Dániel könyvében gyakori kifejezés. *Minket* szó egyes görög kéziratokban hiányzik. Az égi seregek Isten Bárá-nyát mint az egész világ, az egész emberiség megváltóját imádják és magasztalják.

[*] 10. *Bennünket, és uralkodni fogunk:* a görög szerint: «őket» és «uralkodni fognak» (vagy «uralkodnak»). Jézus Krisztus megváltott híveit királyi és (tágabb értelemben vett) papi méltósággal ruházta föl, mert mindnyájunkat már földi életünkben a mennyország örököseivé tett és azt akarta, hogy önmagunkat tiszta áldozatul neki szenteljük. (L. 1,6.)

[*] 11. *Ezernyi ezer.* V. ö. Dán. 7,10.

[*] 12. Az Úr Jézus halála szent embersége számára is megérdemelte a legnagyobb dicsőséget, mely azt az istenséggel való lényeges egyesülésnél fogva amúgy is megillette. Az angyalok magasztaló szózata hét tagból áll. (V. ö. 7,12.)

[*] 13-14. Isten Bárá-nyát az egész teremtett világ elismeri királyának. (V. ö. Fil. 2,10. 11.)

tengerben van, mindezeket hallottam, amint azt mondták: »A trónon ülőnek {Iz 6,1} és a Báránynak áldás, tisztelet, dicsőség és hatalom, örökkön-örökké!«

14 A négy élőlény azt felelte: »Ámen!« A vének arcra borultak és imádták az örökkön-örökké élőt.

A HÉT ANGYAL ÉS A HÉT HARSONA: 6,1- 11,19

Jel 6

Az első hat pecsét

1 Láttam, amint a Bárány felnyitott egyet a hét pecsét közül; és hallottam a négy élőlény egyikét, amint mennydörgésszerű hangon így szólt: »Jöjj!« 2 És láttam egy fehér lovat {Zak 1,8; 6,3.6}, a lovon ülőnek íj volt a kezében, és megkoronázták, ő pedig diadalmasan kivonult, hogy győzzön.

3 Amikor a második pecsétet felnyitotta, hallottam a második élőlényt, amint így szólt: »Jöjj!« 4 Kijött egy másik, tűzvörös ló {Zak 1,8; 6,2}, és a rajta ülőnek megengedték, hogy elvegye a békét a földről, és hogy egymást öldössék. Egy nagy kardot adtak neki.

5 Amikor a harmadik pecsétet fölnyitotta, hallottam a harmadik élőlényt, amint így szólt: »Jöjj!« És láttam egy fekete lovat {Zak 6,2.6}; és a rajta ülőnek kezében mérleg volt. 6 A négy élőlény között egy hang hallatszott, amely így szólt: »Két mérő gabona egy tizesért, és háromszor két mérő árpa egy tizesért; de a bort és az olajat ne bántsd!«

7 Amikor a negyedik pecsétet fölnyitotta, hallottam a negyedik élőlény szavát, amint így szólt: »Jöjj!« 8 És láttam egy fakó lovat; és a rajta ülő neve Halál, és az alvilág {Óz 13,14} követte őt. Hatalom adatott neki a föld negyed része fölött, hogy öljön karddal, éhínséggel, halállal {Jer 14,12}, és a föld vadállataival.

* 6,1-8,6-ban Szt. János látja a *lepecsételt könyv hét pecsétjének megnyitását* és megismeri Isten terveit, melyek nemsokára meg fognak valósulni: az evangéliumnak diadalmas elterjedését a földön, és azoknak a csapásoknak előkészítését az égben, amelyek a hét angyal harsonájának szavára (8,6-10,18.) a bűnös földet sújtani fogják. Megjegyzendő, hogy az egyes pecsétek logikai mozzanatok és nem jelentik a világtörténelemnek meghatározott korszakait vagy eseményeit.

* 1-2. *Az első pecsét megnyitása. Jöjj és lásd* szavakat a latin fordítás és több görög kézirat szerint az egyik élőlény (4,6.) a prófétához intézi; a jobb görög kéziratokban azonban csak «Jöjj!» olvasható: az élőlény a 2. versben megjelenő lovast hívja. Ugyanígy a 3. 5. és 7. versben is. A jelenés Zak. 1,8-11. és 6,1-7-re emlékeztet. *A fehér lovon ülő lovas* a régi magyarázók szerint maga az Isten győzelmes Igéje (19,11-13.); más (kevésbbé valószínű) magyarázat szerint a győzelmes zsarnokság. Legvalószínűbb, hogy ez a jelkép az evangéliumnak diadalmas elterjedését állítja elénk, az apostoli kortól a világ végéig. *A kézíj* az evangélium ellenállhatatlan erejét jelenti; *a korona* a folytonos győzelmeket: az egyes nemzetek és emberek belépését Isten egyházába. Míg a többi lovas egyelőre még nem lép a cselekvés terére (L. alább), a fehér lovon ülő lovas által jelképezett evangélium már ekkor *kivonul, hogy győzzön:* az evangéliumot az egyház kezdete óta hirdetni kellett minden teremtménynek. (Máté 28,19. Márk 16,15.) Szt. János tehát itt a múltba helyezkedik vissza, mert a Jelenések könyvének korában a keresztény vallás már el volt terjedve a Földközi-tengernek egész környékén és Kisázsiában.

* 3-4. *A második pecsét megnyitására* vörös lovon előlép a háborúkat jelképező lovas. *Kijöve,* talán az Úr trónja előtt elterülő üvegtengerből. (4,6.) A második lovas, úgy mint az utána jövők, egyelőre még nem indulnak földi útjukra.

* 5-6. *A harmadik pecsét megnyitása:* fekete lovon jő az éhínséget jelképező lovas. Egy *font gabona* nem egészen két liternek felel meg; *egy tízes* (denár) a munkás napibére volt. (V. ö. Máté 20,2.) – A 6. versben említett árak roppant nagyok **az** akkori rendes árakhoz képest. *A bort és az olajai ne bántsd:* talán célzás Titus rendeletére Jeruzsálemnek 70. évi ostroma idején hogy a római sereg kímélje meg a szőlőket és az olajfákat. Mások egy Domitianus császár idejében kiadott rendeletre látnak célzást, mely a római birodalom szőlőinek felerészben való kiirtását követelte, s amely főleg Kisázsiában nagy zavargásokat idézett elő.

* 7-9. *A negyedik pecsét megnyitására* halvány (görög: «zöldes») színű lovon jő a döghalált jelképező lovas. *A föld négy része fölött,* a görög szerint: «a föld negyed része fölött». *A negyed rész* Isten irgalmát jellemzi a büntetésben is, mely nem sújtja egyszerre az egész bűnös világot, hanem a gonoszoknak időt enged a megtérésre. *A halált* és *az alvilágot a* szent szerző együtt említi 1,18; 20,13. 14-ben is. Az ószövetség prófétái rendesen szintén együtt említik a háborút, éhínséget és dögvészt, mint Istennek legnagyobb földi

9 Amikor az ötödik pecsétet fölnyitotta, láttam az oltár alatt azoknak a lelkét, akiket Isten igéjéért és tanúbizonyságukért megöltek. 10 Hangosan kiáltottak: »Uram, te szent és igaz, meddig nem mondasz ítéletet és nem állsz bosszút vérünkért a föld lakóin?« {Zak 1,12; MTörv 32,43}

11 Mindegyiküknek hosszú fehér ruhát adtak, és azt mondták nekik, hogy még egy kis ideig legyenek nyugton, míg teljessé nem lesz szolgatársaiknak és testvéreiknek száma, akiket kell, hogy ugyanúgy megöljenek, mint őket.

12 Láttam, hogy amint a hatodik pecsétet felnyitotta, nagy földrengés támadt. A nap olyan fekete lett, mint a szőrzsák {Iz 50,3G}, és az egész hold olyan lett, mint a vér {Jo 3,4}. 13 A csillagok lehullottak az égről a földre, ahogy a fügefa lehullatja éretlen fügéit {Iz 34,4G}, amikor nagy szél rázza. 14 Az ég visszahúzódott, mint az összegöngyölt könyvtekercs {Iz 34,4G}, és minden hegy és sziget kimozdult a helyéből. 15 A föld királyai, a fejedelmek {Zsolt 2,2}, a hadvezérek, a gazdagok és az erősek, és minden szolga és szabad ember a hegyek barlangjaiba és kősziklái közé rejtőzött {Iz 2,10}, 16 és *azt mondták a hegyeknek és a kőszikláknak: »Omoljatok ránk* {Óz 10,8}, *és rejtsetek el minket* a trónon ülő elől {Iz 6,1} és a Bárány haragja elől! 17 Mert elérkezett az ő haragjuk nagy napja, és ki képes megállni azon?« {Jo 2,11}

büntetéseit. — A 8. vers utolsó része összefoglalja a hármas csapás borzalmait. *A föld vadállatai* az elnéptelenedett vidékeket lepik el.

A Kr. u. I. század története számos nagy háborúról, éhínségről, döghalálról és elemi csapásról tud (melyek a világtörténelem folyamán minduntalan meg-megismétlődtek), miközben az evangélium egyre folytatta és folytatja diadalmas útját minden akadályon keresztül.

* 9-11. *Az ötödik pecsét megnyitására* a vértanuk bosszúért kiáltanak Istenhez. *Az oltár* a próféta jelképes látomásában a Jeruzsálemi templom áldozati oltárának égi mintaképe. *Az Isten igéjéért* (az evangéliumért) *megöli vértanuk lelkei* az égi oltár alatt vannak, mint az Urnák bemutatott áldozatok. A Kr. u. első *század* történelme már két véres keresztényüldözésről tud: Néró és Domitianus alatt.

* A 10. vers azt mutatja, hogy a próféta látomásában az Úr büntető ítéletei még nem vették kezdetüket a földön. *A vértanuk vérének megbosszulása* csak Isten igazságos ítéletét jelenti.

* 11. *A fehér ruha* a győzelemnek és a mennyei boldogságnak jelképe: a vértanuk az égben már most élvezik az örök boldogságot, bár a test föltámadása és Isten országának végleges diadala a gonoszság fölött csak a világ végén fog bekövetkezni. *Még egy kevés ideig* kifejezés az isteni időmérték szerint értendő: a világ végéig.

* 12-17. *A hatodik pecsét megnyitása:* látomás a bűnös földre zúduló rettenetes csapásokról. A 12-14. versek kifejezései apokaliptikus kifejezések, melyek már az ószövetség prófétáinál is olvashatók és általában a nagy elemi csapásokat és az egész természet megrendülését jelentik. (V. ö. Máté 24,29; Márk 13,24. 25; Luk. 21,25. 26.)

* A 14. vers az eget összegöngyölt könyvtekercshez hasonlítja (v. ö. Iz. 34,4.); a vers vége Jel. 16,20-ban is olvasható.

* 15. A felsorolásnak hét tagja a társadalomnak minden rétegét összefoglalja: a gonoszok közt általános lesz a rémület a természet megrendülésének láttára.

* 16. (V. ö. Iz. 2,19; Óz. 10,8; Luk. 23,30.) A gonoszok rémületét csak fokozni fogja az érettük is megölt, de általuk megvetett Isten Bárányának látása.

* 17. Isten és a Bárány *haragjának nagy napja* a világra zúduló isteni büntetések ideje (3-8. v.) és a végső világítélet, eszményi egységbe olvasztva. Az ítélet leírásának számos vonása az ószövetség prófétáira emlékeztet.

Jel 7

Isten szolgáinak megjelölése

1 Ezután négy angyalt láttam, akik a föld négy sarkán álltak, és akik feltartóztatták a földnek négy szelét, hogy ne fújjanak sem a földön, sem a tengeren, és egyetlen fára sem. 2 Akkor láttam, hogy napkelet felől egy másik angyal száll fel, akinél az élő Isten pecsétje volt, és hangosan azt kiáltotta a négy angyalnak, akiknek megadatott, hogy ártsanak a földnek és a tengernek: 3 »Ne ártsatok a földnek és a tengernek, sem a fáknak, amíg meg nem jelöljük homlokukon Istenünk szolgáit!« 4 Hallottam a megjelöltek számát: százegyvennégyezer megjelölt, Izrael fiainak valamennyi tör-

* A 7. fejezet gyönyörű ellentétes párhuzamban áll a 6. fejezet 12-17. verseivel. Míg amott a szent szerzőnek festői leírásában látjuk azt a rémületet, melyet Isten ítéletének közeledése a gonosz világban kelt, addig a 7. fejezet nagyszerű képben mutatja be a diadalmas és a küzdő egyház boldog életét Istenben. A próféta leírásában az égi és a földi egyház egységes egészbe olvad össze, mert a mennyei dicsőség csak tökéletes kifejlődése a földi kegyelmi életnek.

* 1-3. *Egy angyal visszatartja a gonoszok megbüntetésére küldött négy angyalt, míg az igazak meg nem jelöltetnek homlokukon.* Ez is mutatja, hogy a 6. fejezetben csak a csapásoknak égi előkészítéséről van szó. Az 1. vers mintegy megelőzi a 2. és 3. versben leírt parancsot. *A földnek négy szele* azonos a 6. fejezet csapásaival, melyekről a 2. 3. 4. és 6. pecsét megnyitásánál volt szó. *Napkelet* a világosság hóna. *A megjelölés* gondolata Ezek. 9, 4-ből való, de Móz. II. 12,22. 23-ra is emlékeztet. A *jel* 14,1. szerint talán Istennek és a Báránynak neve és azt jelenti, hogy a megjelöltek

zséből. 5 Júda törzséből tizenkétezer megjelölt;
Rúben törzséből tizenkétezer; Gád törzséből tizen-
kétezer; 6 Áser törzséből tizenkétezer; Neftali tör-
zséből tizenkétezer; Manassze törzséből tizenkét-
ezer; 7 Simeon törzséből tizenkétezer; Lévi törzsé-
ből tizenkétezer; Isszakár törzséből tizenkétezer;
8 Zebulon törzséből tizenkétezer; József törzséből
tizenkétezer; Benjamin törzséből tizenkétezer.

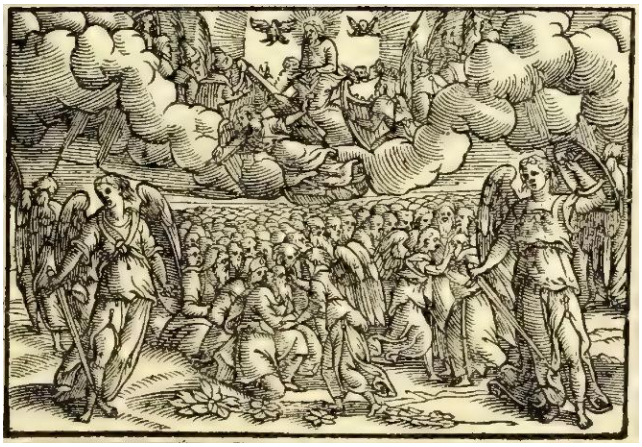

9 Ezután nagy sereget láttam, amelyet senki
sem volt képes megszámlálni, minden nemzetből,
néptörzsből, népből és nyelvből a trón előtt és a
Bárány előtt állni, hosszú fehér ruhába öltözve,
kezükben pálmaággal, 10 és hangosan azt kiáltot-
ták: »Üdv a mi Istenünknek, aki a trónon ül {Iz 6,1},
és a Báránynak!«

11 Az angyalok mind ott álltak a trón, a vének
és a négy élőlény körül, és a trón előtt arcra bo-
rulva imádták Istent:

12 »Ámen! Áldás és dicsőség, bölcsesség, há-
laadás, tisztelet, hatalom és erősség a mi Istenün-
knek, örökkön-örökké! Ámen.«

13 Ekkor megszólalt az egyik vén, és azt kér-
dezte tőlem: »Kik ezek, akik hosszú fehér ruhába
vannak öltözve, és honnan jöttek?« 14 Azt mond-
tam neki: »Uram, te tudod!« Erre ő azt mondta ne-
kem: »Ezek azok, akik a nagy szorongatásból jöt-
tek, és fehérre mosták ruhájukat a Bárány véré-
ben {Dán 12,1; Ter 49,11}. 15 Ezért vannak Isten trónja
előtt, és éjjel-nappal szolgálnak neki templomá-
ban; és aki a trónon ül {Iz 6,1}, fölöttük lakik. 16 *Nem
éheznek többé és nem szomjaznak, nem éri őket
többé a nap, sem bármiféle forróság* {Iz 49,10},
17 mert a királyi széken trónoló Bárány *lesz a
pásztoruk, az élet vizének forrásához vezeti
őket* {Zsolt 23,1-2; Jer 2,13}, *és Isten letöröl szemükről
minden könnyet«* {Iz 25,8}.

Istennek tulajdonai. Ezeket ugyan, míg a földön élnek, szin-
tén érhetik megpróbáltatások és üldöztetések, de Isten ke-
gyelmével mindig diadalmaskodni fognak azokon.

* 4-8. *Izraelnek minden egyes törzséből tizenkétezer válasz-
tott jelöltetik meg,* kik az Úr egyházába lépett zsidó-keresz-
ténységet jelentik. *A százegyvennégyezer* a szent tizenkettes
szám, önmagával és ezerrel (= igen nagy számmal) megszo-
rozva; egyeseknek kevésbbé helyes magyarázata szerint a
megjelöltek azonosak a 14,1-ben említett százegyvennégy-
ezer szűzzel. A megjelölt törzsek közül hiányzik *Dán* törzse;
ez az alapja a számos szentatyánál olvasható véleménynek,
hogy az Antikrisztus Dán törzséből származó zsidó lesz. *Jó-
zsef törzse* Efraimot jelenti.

* 9-17. Az összes választottak hódolata Isten előtt; békéjük
és boldogságuk Istenben.

* 9. *A minden nemzetből, néptörzsből, népből és nyelvből* ki-
választott *nagy sereg* az összes választottakat jelenti, az
egész mennyei és földi egyházat. *A fehér ruha* az ártatlan-
ságnak és a győzelemnek jele, a *pálma* szintén a győzelemé.
A próféta a választottakat nagy körmenetben látja Isten
előtt. (L. a 14. v. magyarázatát.)

* 10. A választottak hálásan elismerik, hogy üdvösségüket
Istennek és a Báránynak köszönik.

* 11-12. A választottak hálaéneke egybeolvad az angyalok-
nak és az egész mennyországnak imádásával. A 12. vers ma-
gasztalása szintén hét tagból áll, mint 5,12.

* 13. Ez a kérdés csak az előadás élénkítésére szolgál.

* 14. *A nagy szorongatás* a földi életnek minden megpróbál-
tatása és nyomorúsága, nem csupán az üldöztetés és a vérta-
núság. *Jöttek,* a görög szerint: «jönnek»; a próféta nemcsak
az égi, hanem a földi egyház választoltait is látja a fölséges
mennyei körmenetben. Versünk utolsó része azt mondja,
hogy az Úr Jézus megváltó halála a forrása minden ke-
gyelmi életnek, minden győzelemnek és minden mennyei
dicsőségnek.

* 15. Mind az ég szentjeinek, mind a földön élő keresz-
ténynek legfőbb hivatása Istennek állandó szolgálata. Ezt a
gondolatot a próféta úgy állítja elénk, mint állandó isteni
tiszteletet az Urnák égi templomában. Versünk utolsó része
Istennek állandó oltalmát biztosítja a választottaknak. *A fe-
leltük való lakózás* Isten oltalmát fejezi ki.

* A 16. és 17. vers már az örök boldogságra vonatkozik. (V.
ö. Iz. 49,10.) *Az élet vizeinek forrásai* a zavartalan mennyei
boldogság. (V. ö. Ján. 4,10. 13. 14; 7,37. 38.) A *Bárány* mint
az üdvözültek pásztora: v. ö. Ezek. 34,23. 31; Ján. 10,11. skk.

Jel 8

A hetedik pecsét és a hetedik angyal

1 Amint a hetedik pecsétet felnyitotta, csend
lett az égben mintegy félóráig. 2 Láttam a hét an-
gyalt, akik Isten előtt állnak, és hét harsonát adtak
nekik. 3 Aztán egy másik angyal jött, és megállt az
oltár előtt arany tömjénezővel. Sok jó illatszert ad-
tak neki, hogy mindegyik szent imádságából te-
gyen az arany oltárra, amely Isten trónja előtt áll.
4 A jó illatszerek füstje fölszállt a szentek imádsá-
gából, az angyal kezéből Isten előtt. 5 Az angyal
fogta a tömjénezőt, tett bele az oltár tüzéből {Lev
16,12}, és ledobta a földre. Akkor mennydörgés, zú-
gás, villámlás {Kiv 19,16G} és nagy földrengés támadt.

Az első négy harsona

6 A hét angyal, akiknél a hét harsona volt,
felkészült, hogy megfújja a harsonát.

7 Az első angyal megfújta a harsonát. Erre vér-
rel vegyes jégeső és tűz támadt, és a földre hullott.
A föld harmadrésze megégett, a fák harmadrésze el-
hamvadt, és minden zöldellő fűszál kiégett.

8 A második angyal megfújta a harsonát. Va-
lami tűzzel égő nagy hegy {Jer 51,25G} zuhant a ten-
gerbe, és a tenger harmadrésze vérré változott {Kiv
7,21-22}. 9 Ekkor meghalt a tengerben élő teremtmé-
nyek harmadrésze, és a hajók harmadrésze elpusztult.

10 A harmadik angyal megfújta a harsonát, és
egy nagy csillag hullott le az égből, égve, mint a
fáklya, beleesett a folyók harmadrészébe és a vi-
zek forrásaiba. 11 A csillag neve: Üröm. A vizek
harmadrésze ürömmé változott, és számos ember
meghalt a vizektől, mert keserűek lettek.

12 A negyedik angyal megfújta a harsonát, és
csapás érte a nap harmadát, a hold harmadrészét
és a csillagok harmadrészét, hogy harmadrészük
elsötétüljön, és a nappal harmadrésze ne ragyog-
jon, és az éjjelé hasonlóképpen.

* 8,1-6. *Nagyszerű közjáték (intermezzo) a hetedik pecsét megnyitása alkalmával.*

* 1. Az égben támadt *félórai csend* az egész mennyország feszült várakozását jelenti, midőn – a harsonák szavára – az isteni ítélet végrehajtása a földön immár kezdetét veszi, hogy megbüntesse a gonoszokat és szabadulást hozzon a jámboroknak.

* 2. *Az Isten színe előtt, álló hét angyal* a hét főangyal, talán a Tób. 12,15-ben említett arkangyalok. *A harsonák* szavára kezdődik az isteni ítéletek végrehajtása. A harsonák Móz. II. 19,16. 19; Jós. 6,4; Máté 24,31; Kor. I. 15,52-re emlékeztetnek.

* 3. *Az oltár* a próféta látomásában az égi szentély tömjénoltára; a *jó illatszerek a* földi szentek imádságai, melyek sietettik az isteni ítéleteket.

* 4. Versünk világosan tanítja a menny angyalainak közbenjáró tisztét a küzdő egyház tagjaiért.

* 5. (V. ö. Ezek. 10,2.) *Leveté azt:* nem magát az arany tömjénezőt, hanem annak izzó szenét. Versünk igen szemléltető módon domborítja ki azt az igazságot, hogy istennek ítéletei megmentik a jámborokat, de végromlást hoznak a gonoszokra.

* 6. A hét harsona látomása nem a pecsétek megnyitása után következik, hanem összeesik a hetedik pecsét megnyitásával. A hét harsona megfúvására végbemegy Isten ítélete a bűnös világ fölött és pedig úgy az élettelen természet (8,7-13.), mint a gonosz emberiség fölött (9-11. fej.). Az első négy harsona hangjára az élettelen természetet érő csapások csak közvetve sújtják a bűnösöket, a többi csapás közvetlenül. De amint a hét pecsét nem jelentett különböző korszakokat, úgy a harsonák látomásában sem szabad időbeli sorrendet keresnünk, sem pedig az egyes trombiták szavára bekövetkező dolgokat a világtörténelemnek határozott eseményeire magyarázni. Az isteni ítéletek végrehajtása az egyház kezdetével megindult: a hetedik harsona már a világítélet trombitája (10, 7.). A harsonák látomása tehát az egyháznak egész földi életére vonatkozik.

* 7-12. *Az első négy harsona megfúvására* a földet, a tengert, az édes vizeket és az égitesteket különböző csapások érik, melyek részben az egyiptomi csapásokra és a 16. fejezetben leírt csapásokra emlékeztetnek. Az a körülmény, hogy általában csak az egyes elemek *harmadrésze* sujtatik, Isten végtelen irgalmát fejezi ki, aki büntetéseivel nem megsemmisíteni, hanem megtéríteni akarja a bűnösöket. (V. ö. 6,8.)

* 7. V. ö. 6,5. 6.; de az itt leírt büntetés súlyosabb. *A vérrel vegyes jégeső és tűz* (villám) a háborúkat és az azokkal járó pusztításokat jelenti.

* 8. *A tűzben égő nagy hegy* lángoló csillag (meteor). Mivel a próféta látomást és nem szorosan vett történetet ír le, nem akadhatunk fenn azon, hogy a tengernek *harmadrésze* lesz vérré és a halaknak és hajóknak *harmadrésze* pusztul el. Ez a büntetés hasonló az első egyiptomi csapáshoz.

* A 10. v. a 8-kal párhuzamos.

* 11. Az édes vizek megmérgezése. Az üröm (absinthium) úgy mint Jer. 9,15; 23,15-ben is a bűnösök lelki szenvedéseit jelenti. (V. ö. 6,7. 8. csapását.)

* 12. V. ö. 6,12. 13.

* 13. *Közjáték:* egy az ég zenitjén repülő sas hármas *jajt* mond a föld lakóira. A *sas* talán az isteni ítéletnek jelképe (Máté 24,28.), a három *jaj* pedig a következő eredményeket jelenti.

13 Ekkor láttam és hallottam, hogy egy magányos sas repült át az égen, és hangosan így kiáltott: »Jaj, jaj, jaj a föld lakóinak a másik három angyal további harsonázása miatt, akik ezután fogják megfújni a harsonát!«

Jel 9

Az ötödik harsona

1 Az ötödik angyal megfújta a harsonát, és láttam, hogy egy csillag esett le az égből a földre, és neki adatott a mélység kútjának kulcsa. 2 Megnyitotta a mélység kútját, és fölszállt a kút füstje, mint egy nagy kemence füstje {Kiv 19,18}, erre elsötétült a nap és a levegő a kút füstjétől. 3 A kút füstjéből sáskák jöttek ki a földre {Kiv 10,12}, és olyan hatalom adatott nekik, amilyen hatalma a föld skorpióinak van. 4 Azt a parancsot kapták, hogy ne bántsák a föld füvét, egyetlen zöldellő növényt és egyetlen fát sem {Kiv 10,15}, hanem csak azokat az embereket, akiknek a homlokán nincs rajta Isten jele {Ez 9,4}. 5 Parancsot kaptak, hogy ne öljék meg őket, csak kínozzák őket öt hónapig, és kínjuk olyan, mint ahogy a skorpió kínoz, ha megsebzi az embert. 6 Azokban a napokban az emberek keresni fogják a halált {Jób 3,21}, de nem találják meg, és vágyódni fognak a halál után, de a halál futni fog előlük.

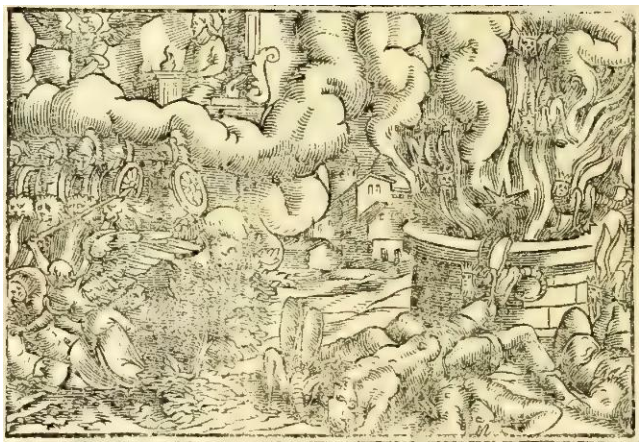

7 A sáskák alakja harcrakész lovakhoz hasonlított, és fejükön mintegy aranyhoz hasonló korona volt. Az arcuk olyan volt, mint az emberek arca. 8 A hajuk olyan volt, mint az asszonyok haja, és fogaik, mint az oroszlánok fogai. 9 A mellvértjük olyan volt, mint a vaspáncél, és a szárnyuk zúgása, mint a harcba száguldó nagyszámú lovas szekér zúgása {Jo 2,5}. 10 A skorpióéhoz hasonló farkuk volt, és fullánk volt a farkukban, ebben pedig hatalom, hogy ártsanak az embereknek öt hónapig. 11 A

* 9,1-11. *Az ötödik harsona hangjára* a gonosz lelkeknek egész serege jő elő az alvilágból, hogy az embereket a lelkiismeret mardosásával gyötörje és kétségbeejtse. A látomás a történelemnek egész folyamata alatt megy teljesedésbe.

* 1. *Az égből leesett csillag* a sátán. (Luk. 10,18; Jel. 12,7-9.) *A mélység kútja a* pokol; ennek *kulcsa* a pokol fölött való hatalom.

* 2. Versünk azt jelenti, hogy a pokol kísértései az egész világot betöltik. Ez a csapás a jelképes leírásban egyúttal a régieknek negyedik elemét, a *levegőt* is sújtja.

* 3. A *sáskák* alvilági lények: gonosz szellemek. A sáskák Joel 1. és 2. fejezetében szintén az isteni büntetésnek eszközei, bár más értelemben. A *skorpió* is a sátánnak jelképe. A 4. vers (és folytatása) a gonoszoknak kétségbeejtő lelkifurdalásairól beszél.

* 5. A *skorpió* október hónapjának csillagászati jegye; innen pedig a görög időszámítás szerint az év végéig (február végéig) *öt hónapnyi* időköz van. Versünk tehát azt jelenti, hogy a lelkiismeretfurdalás mindvégig gyötörni fogja a gonoszokat. Más magyarázók szerint a szent szerző azért említ *öt hónapot,* mert Keleten a sáskajárás az év öt legforróbb hónapjának félelmetes csapása.

* 6. A lelkiismeret mardosása kínosabb a testi halálnál.

* 7-10. A sáskák leírása a népies képzeletben élő centaurokra emlékeztet. A leírásnak egyes részei a sáskák által jelképezett gonosz szellemek erejét, hatalmát és kegyetlenségét tűntetik fel.

* 8. A *női haj*; egyes magyarázók szerint a bűnös gyönyörűséget jelenti, melynek élvezetére a gonosz lelkek az embereket csábítják.

* 9. A *vaspáncélhoz hasonló mellvért* a gonosz szellemek szívtelen kegyetlenségét ábrázolja. (V. ö. Jer. Sir. 3,65.)

* 11. A sáskák *királya* az 1. versben említett bukott angyal. A *mélység* a pokol; *Abaddon* (végenyészet), a rabbik szerint a pokol fenekének neve. A görög *Apollion* (= pusztító) név bizonyára gúnyos szójáték a pogányság egyik leghíresebb istenének, Apollon-nak nevével.

* 12. Versünk azt jelenti, hogy az ötödik harsonának borzalmai után még rettenetesebb csapások következnek.

* 13-21. *A hatodik harsona szavára* felszabadul az egész alvilág és a gonosz szellemek az embereket egymás ellen szörnyű háborúkra ingerlik. A látomás a világtörténelem összes háborúiban ment teljesedésbe.

* 13. A *szózat* valószínűleg magából az oltárból jő, amelyen a 8,3-ban említett angyal a szentek imádságait bemutatta.

* 14. *Az Eufrát partján megkötözött négy angyal* szintén négy gonosz szellem. Az Eufrát megemlítése eszünkbe juttatja a pártusokat, a római birodalom keleti határait veszélyeztető népet. Azonban a pártusok támadása csak előképe (típusa) az istentelen világra zúduló ellenséges támadásoknak.

* 15. Az óra, nap, *hónap és esztendő* az isteni ítélet végrehajtásának előre meghatározott ideje. Az öldöklés csak *az emberek harmadrészét* semmisíti meg: Istennek végtelen irgalma a bűnösöknek még időt enged a megtérésre.

* 16. *A lovas sereg* a pokolnak gonosz szellemei, kik az embereket egymás ellen véres háborúkra ingerlik; irtózatos

mélység angyala volt a királyuk, akinek a neve héberül Abaddón, görögül Apollión.

12 Az egyik jaj elmúlt, de íme, még két jaj jött ezek után.

A hatodik harsona

13 A hatodik angyal megfújta a harsonát, és egy hangot hallottam az Isten szeme előtt álló arany oltár szarvai közül, 14 amely azt mondta a hatodik angyalnak, akinél a harsona volt: »Oldozd el a négy angyalt, akik a nagy Eufrátesz folyónál {Ter 15,18} meg vannak kötözve!« 15 Eloldozták a négy angyalt, akik készen voltak az órára, a napra, a hónapra és az esztendőre, hogy megöljék az emberek harmadrészét. 16 A lovas sereg száma húszezerszer tízezer; hallottam a számukat. 17 Így láttam a lovakat a látomásban, és akik rajtuk ültek, azoknak tüzes, kék és kénkő-színű mellvértjük volt, és a lovak feje oroszlánfejhez hasonlított. A szájukból tűz, füst és kénkő tört elő. 18 Ettől a három csapástól elpusztult az emberek harmadrésze, a tűztől, a füsttől és a kénkőtől, amely a szájukból előtört. 19 Mert a lovak ereje a szájukban és a farkukban van, mert a farkuk a kígyóhoz hasonló, feje van és azzal ártanak.

20 A többi ember, aki nem halt meg ezekben a csapásokban, mégsem tért meg keze tetteitől {Iz 17,8}, hogy ne imádja a démonokat *és az aranyból, ezüstből, rézből, kőből és fából való bálványokat, amelyek nem* tudnak *látni, sem hallani, sem járni* {Zsolt 106,37; Dán 5,4.23; Zsolt 115,4-7}. 21 Nem tértek meg gyilkosságaiktól, varázslataikból, sem paráznaságaikból és lopásaikból.

számuk (200,000.000) azt mutatja, hogy az egész alvilág kivonul a gonoszok ellen.

* 17-19. A lovasoknak és a lovaknak borzalmas alakja szintén a gonosz lelkek kegyetlenségét és hatalmát ábrázolja. *A tűz, a füst és a kénkő* a háborúk pusztításait jelentik.

* 19. A *kígyó* is a sátánnak szimbóluma.

* 20. A félelem és rettegés igen sokszor meg nem képes az embereket Istenhez téríteni és bűneiktől elvonni. A szent szerző a 20. és 21. versben, a bűnök közt névszerint megemlíti a pogányság bálványimádását és néhány más súlyos bűnt. A 20. vers utolsó része Zsolt. 113 (héb. 115), 4-7. verseire emlékeztet.

Jel 10

Az angyalok és a könyv

1 Azután egy másik, erős angyalt láttam leszállni az égből, felhővel körülvéve, s a fején szivárvány volt. Arca olyan volt, mint a nap, lába pedig, mint a tűzoszlop. 2 A kezében nyitott könyvet tartott, a jobb lábát a tengerre tette, a balt pedig a földre, 3 és olyan hangosan kiáltott, mint amikor az oroszlán ordít {Ám 3,8}. Amikor kiáltott, megszólalt a hét mennydörgés hangja. 4 Mikor pedig a hét mennydörgés hangja megszólalt, írni akartam, de egy hangot hallottam az égből, amely így szólt hozzám: »Pecsételd le {Dán 12,4}, amit a hét mennydörgés mondott, és ne írd le!«

5 Ekkor az angyal, akit állni láttam a tenger és a föld felett, *fölemelte jobbját az ég felé,* 6 *és megesküdött az* örökkön-*örökké élőre,* aki az eget

* A 10. fejezet *közjáték és bevezetése a hetedik harsona szózatának.*

* *Az 1. és 2. versben olvasható leírás az égből leszálló angyalnak hatalmát érzékelteti;* az egyes vonások csak az előadás élénkítésére szolgálnak. *Leszállni az égből* kifejezés azt mutatja, hogy a próféta mennyei elragadtatásából (4,1. 2.) ismét a földre tért vissza. A *szivárvány* a béke jelképe. A *nyitott könyvecske* a római birodalom ellen szóló jövendöléseket (12-19. fej.) tartalmazza; a szent szerző *könyvecskéről* beszél, mert ezek a kinyilatkoztatások elsősorban az egyházüldöző római birodalomra vonatkoznak és így csak egy részét képezik – bár sokkal bővebb és kimerítőbb leírásban – a harsonák által jelképezett jövendő eseményeknek.

* 3. *A hét mennydörgés* valószínűleg az egész jövendölést jelenti, melyet Isten Szt. Jánosnak adott.

* A *4.* vers Kor. II. 12,1-4-re emlékeztet: mint Szt. Pálnak, úgy Szt. Jánosnak sem volt egyelőre szabad embertársaival közölni az Istentől nyert kinyilatkoztatást. (V. ö. Dán. 12,9.) *Pecsételd le:* ne hozd nyilvánosságra.

* 6. *Idő nem leszen többé:* nem lesz többé halasztás a hetedik angyal harsonája után, hanem Isten ítéletei, melyek a gono-

teremtette, és mindazt, ami azon van, és a földet, és mindazt, ami rajta van, és a tengert és mindazt, ami benne van **{Dán 12,7; Neh 9,6}**, hogy »nem lesz több haladék, **7** hanem a hetedik angyal harsonázásának napjaiban, amikor az kezdi megfújni a harsonát, beteljesedik Isten titka, mint ahogy ezt a jó hírt kinyilatkoztatta szolgái, a próféták által.«

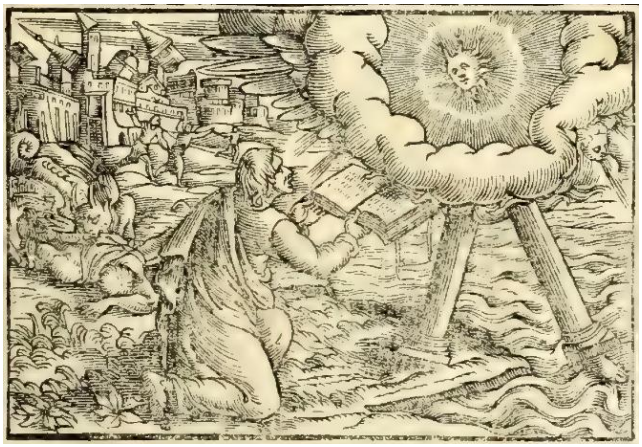

8 Ekkor hangot hallottam az égből, amint újból szólt hozzám, és azt mondta: »Menj, és vedd át a nyitott könyvet a tenger és a föld felett álló angyal kezéből!« **9** Elmentem az angyalhoz, és mondtam neki, hogy adja nekem a könyvet. Ő azt felelte nekem: »Fogd és edd meg! Keserűvé fogja tenni a gyomrodat, de a szádban olyan édes lesz, mint a méz.« **10** Elvettem a könyvet az angyal kezéből, megettem, és a számban édes volt, mint a méz, de amikor lenyeltem, a gyomrom keserű lett **{Ez 2,8; 3,1-3}**.

11 Ekkor azt mondták nekem: »Ismét jövendölnöd kell a nemzetekről és népekről és nyelvekről **{Dán 3,4}** és számos királyról!«

szokat megsemmisítik és a jókat megszabadítják, azonnal és véglegesen meg fognak valósulni.

* 7. *Istennek titka* a jámborok üdvözítésére vonatkozó örök tervei; ezt jelenti a jó *hír* is.

* 8. A *szózat* az Istennek vagy a Báránynak szava.

* 9-10. (V. ö. Ezek. 2,9-3,3.) A prófétának a jelképes látomásában meg kell ennie a jövendőnek kinyilatkoztatását tartalmazó könyvet, hogy azt teljesen megértse és Isten szándékai szerint embertársaival közölje. A könyvnek megevése *keserűvé teszi* a próféta *gyomrát,* mert a jövőnek sok fájdalmas mozzanatát kell megismernie, de *szájának édes lesz,* mert a jövendőnek ismerete, kívánatosnak látszik az emberi értelem előtt.

* 11. *A nemzetek és népek és nyelvek és számos király* a római birodalom népei, tartományai és uralkodói, akikről elsősorban van szó könyvünk 12-19. fejezeteiben.

Jel 11

A templom megmérése; a két próféta tanúsága

1 Akkor mérővesszőhöz hasonló nádszálat adtak nekem, és azt mondták: »Kelj föl, mérd meg Isten templomát, az oltárt és a benne imádkozókat! **2** De a templomon kívül levő tornácot hagyd ki, és ne mérd meg, mert azt átadták azoknak a nemzeteknek, amelyek a szent várost negyvenkét hónapig taposni fogják **{Iz 63,18}**. **3** Meg fogom hagyni két tanúmnak, hogy ezerkétszázhatvan napig jövendöljenek, szőrzsákba öltözve.« **4** *Ők a két olajfa és a két gyertyatartó, amelyek a föld Ura előtt állnak* **{Zak 4,3.11-14}**. **5** Ha valaki ártani akar nekik, tűz tör elő a szájukból, és megemészti ellenségeiket. Ha valaki bántani akarja őket, akkor

* A 11. fejezet 1-13. versében olvasható jövendölés szorosan összefügg a hatodik harsonával (9,14-21.), sőt az ott leírt látomásnak folytatása. 11,1-13. számos magyarázó szerint *az egyháznak a zsidóság fölött aratott győzelmét írja le,* különös tekintet tel Jeruzsálem pusztulására Titus idejében (Kr. u. 70.); de sokkal helyesebb az a magyarázat, mely ebben a részletben *az evangélium állandó küzdelmeinek és diadalának leírását látja,* minden istenellenes hatalommal szemben a történelemnek egész folyamán.

* 1-2. Szt. János parancsot kap (Istentől vagy Krisztustól), hogy mérővesszővel *(= vesszőhöz hasonló nádszál)* mérje fel a jeruzsálemi templomot. A felmérés Zak. 2,1-5-re emlékeztet: *A templom és az oltár* Isten egyházát és az igaz hitet jelenti, a *templomban imádkozok* a jámborokat; a templomon kívül lévő tornác (a pogányok tornáca) és maga *a szent város* (Jeruzsálem) pedig az egyház külső helyzetét a világban. Verseinknek tehát az értelme, hogy az egyházat egész fennállása alatt üldözni fogják az istenellenes hatalmak *(= a* pogány *nemzetek),* de üldözésük nem árthat sem az igaz hitnek, sem az egyház jámbor gyermekeinek. *A*

azt meg kell ölni. 6 Ezeknek hatalmuk van arra, hogy bezárják az eget, hogy ne essen az eső {1 Kir 17,1} prófétálásuk napjaiban, és hatalmuk van a vizek fölött, hogy vérré változtassák azokat {Kiv 7,17}, és mindenféle csapással sújtsák a földet, ahányszor csak akarják {1 Sám 4,8}. 7 Amikor befejezik tanúságtételüket, a mélységből fölszálló fenevad háborút indít ellenük, legyőzi {Dán 7,3.7.21} és megöli őket. 8 A holttestük annak a nagy városnak az utcáján fog heverni, amelyet szellemi értelemben Szodomának és Egyiptomnak hívnak, és ahol Urukat is megfeszítették. 9 A törzsekből, népekből, nyelvekből és nemzetekből sokan fogják látni holttestüket három és fél napon keresztül, és holttestüket nem engedik sírba tenni. 10 A föld lakói pedig örvendezni fognak felettük, és vigadni fognak. Ajándékokat küldenek egymásnak, mert ez a két próféta gyötrelmére volt a föld lakóinak.

11 De három és fél nap múlva Istentől az élet lelke szállt beléjük {Ez 37,10}. Lábukra álltak, és nagy félelem fogta el azokat, akik látták őket {Ter 15,12}. 12 Ekkor egy hatalmas hangot hallottak az égből, amely azt mondta nekik: »Szálljatok fel ide!« {Kiv 19,24} Erre fölszálltak az égbe a felhőben, ellenségeik pedig látták őket {2 Kir 2,11}. 13 Abban az órában nagy földrengés támadt, és a város tizedrésze összeomlott {Ez 38,19-20}. A földrengésben név szerint hétezer ember vesztette életét. A többiek megrettentek, és dicsőítették az ég Istenét.

14 A második jaj elmúlt, de íme, csakhamar eljön a harmadik jaj!

A hetedik harsona

15 A hetedik angyal megfújta a harsonát, és hatalmas hangok szólaltak meg a mennyben: »A mi Urunké és az ő Krisztusáé lett ennek a világnak az uralma, és uralkodni fog örökkön-örökké!«

16 Ekkor a huszonnégy vén, aki Isten előtt ült székein, arcra borult, és imádta Istent, mondván:

17 »Hálát adunk neked,
mindenható Úristen,
aki vagy, és aki voltál,
mert átvetted nagy hatalmadat és uralkodsz {Zsolt 99,1}.

18 A nemzetek ugyan haragudtak,
de eljött a te haragod {Zsolt 2,5},
és az idő, hogy a halottakat megítéljék,
és megadják a jutalmat szolgáidnak,
a prófétáknak és a szenteknek,
és azoknak, akik nevedet félik,

negyvenkét hónap Dániel könyvének (7,25; 9,27; 12,7.) három és fél éve, és az egyháznak egész földi életét jelenti. Figyelemreméltó, hogy 42 a zsidó apokaliptikában messiási értelemmel bíró szám: Dávid neve betűinek számértéke a héber szerint 14, 42 pedig érinek háromszorosa; ez a szám tehát a zsidó apokaliptikában a Messiás (Dávid sarjadéka) hatalmának teljességét jelenti. Szt. János mélységes gondolatot fektet korának ezen általánosan ismert eszméibe: az egyház szakadatlan üldöztetésének tartamát a földön ugyanazzal a számmal fejezi ki, melyet kortársai a Messiást jelképező számnak tartottak.

Más magyarázók szerint a *templom és az oltár a* mózesi törvénynek örök érvényű hit- és erkölcstanát jelenti, a *külső tornác* és a *szent város* pedig az ószövetségi törvénynek szertartásos részét, mely Jézus Krisztus megváltó halálával érvényét vesztette.

* 3. *A két tanú* alakját Szt. János Zak. 4,3. 14-ből vette. Számos magyarázó ezekben Hénokot és Illést látja, mások Mózest és Illést, vagy Illést és az ószövetségnek valamely prófétáját. (V. ö. Mal. 4,5. 6; Jéz. Sir. fia 48,10.) Legvalószínűbb, hogy a két tanú az evangélium hirdetőit és magát az evangéliumot hirdető egyházat jelképezi. (Csel. 1,8.) Szt. János *két tanúról* beszél Zak. 4,3. 14. alapján és tekintettel Móz. V. 19,15. (Ján. 8,17)-re. Az *ezerkétszázhatvan nap* negyvenkét harmincnapos hónapnak felel meg, és szintén az egyháznak egész földi életet jelenti. *A szőrzsák* az ószövetség prófétáinak jellegzetes ruhája.

* 4-6. A következő képek Mózes, Illés, Zorobábel, Jósue főpap (és némelyek szerint Hénok) jellemző vonásaiból vannak összeállítva és az egyháznak és tanításának ellenállhatatlan lelki hatalmát jelentik. *A kél olajfa és a két gyertyatartó:* Zak. 4,2. 3. 11-14. *Tűz megyen ki szájukból: V. ö.* Kir. III. 18,38; IV. 1. fej. *Hatalmuk van bezárni az eget, hogy ne essék az eső:* így tett Illés (Kir. III. 17,1; 18. fej.) A 6. vers második része az egyiptomi csapásokra, nevezetesen a Nílusnak vérré változására céloz. (Móz. II. 7,17. skk.)

* 7. *A mélységből felszálló vadállat* a keresztényüldöző római birodalom, mint az összes istenellenes hatalmaknak és az Antikrisztusnak (Tessz. II. 2,3-11.) előképe. (L. 13. fejezet.) *A mélység* a pokol. (9,1.) Versünk Isten ellenségeinek az egyház ellen vívott állandó harcát és látszólagos diadalait írja le, különös tekintettel az Antikrisztus egyházüldözésére az idők végén.

* 8. A próféta az Antikrisztus székhelyének Jeruzsálemet *(= a nagy várost, ahol az ő Uruk is megfeszíttetett)* tekinti. Ez azonban allegorikus leírás, melyre alkalmat az adott, hogy az Úr Jézus is Jeruzsálemben halt meg. A szent szerző az istengyilkos Jeruzsáleme *Szodomának és Egyiptomnak* mondja.

* 9. *A három és fél nap* (Dániel 7,25; 9,27; 12,7. éveinek száma napokra csökkentve) az istenellenes hatalmak diadalának – látszólag teljes diadalának – ideje. Ez az idő háromszázhatvanad része a fentemlített negyvenkét hónapnak vagy ezerkétszázhatvan napnak és ennek legutolsó időszaka. Versünk azt a mély és vigasztaló gondolatot fejezi ki, hogy bár az egyháznak egész földi élete harc és áldozat, az ellenségnek látszólag végleges diadala az Antikrisztus idejében nagyon rövid ideig fog tartani. A holttestet el nem temetni az ókori felfogás szerint egyenlő értelmű annak legnagyobb meggyalázásával.

* 10. *A föld lakói* a gonoszok, kiknek az evangélium hirdetői *gyötrelmére voltak,* mert bűneiket szemükre lobbantották.

* 11. Az üldözött és már véglég halottnak hitt egyház tökéletes diadala, mely megrémíti ellenségeit.

a kicsinyeknek és a nagyoknak **{Zsolt 115,13},**

és hogy kiirtsák azokat,

akik megrontották a földet.«

19 Ekkor megnyílt Isten temploma az égben, és láthatóvá lett a szövetség szekrénye a templomában **{1 Kir 8,6}**; villámok, zúgás, földrengés és nagy jégeső támadt **{Kiv 19,16G; 9,24}**.

* 12. Az egyház megdicsőülése az égben. A jövendölés az egyház egész történelmének folyamán teljesedik be; Isten földi országának végleges megdicsőülése a nagy világítélet alkalmával fog bekövetkezni.

* 13. A *földrengés* talán a társadalmi rendnek nagy megrázkódtatásaira vonatkozik, vagy általában Isten ítéleteit jelképezi. Az isteni ítéletben aránylag kevés ember *(hétezer* – kerek szám) veszti el életét, a többiek megtérnek. Ez a vers ismét felségesen érzékelteti Istennek irgalmát, aki a földön azért bünteti a bűnöst, hogy jó útra térítse; de egyúttal azt a nagyszerű igazságot is kifejezi, hogy amit a 9. fejezetben leírt szörnyű csapások nem tudtak elérni: a bűnösök megtérítését, azt elérte az evangéliumnak szelíd, de ellenállhatatlan ereje. (V. ö. Zak. 12,10; Ján. 19,37.)

* 14. L. 9,12.

* 15-18. *A hetedik harsona szava* a világítéletet és a világtörténelem befejezését, Isten ügyének végleges diadalát hirdeti, az égi seregeknek nagyszerű hódolatában.

* 15. (V. ö. Kor. I. 15,23-28.) Istennek egykori ellenségei immár megsemmisültek(9. fej.) vagy megtértek (11,13.), Istené és a Bárányé az örök világuralom.

* 16. A vének hódolata: v. ö. 4,9-11; 5,14; 19,4.

* 17. *És aki eljövendő vagy* szavak a görögben hiányzanak; egyedül ez a szöveg felel meg a gondolatok összefüggésének, mert Isten örök országa a hetedik harsona szavára már eljött.

* 18. *A nemzetek haragja* a gonoszoknak Isten és az egyház ellen táplált gyűlöletét jelenti; tehetetlen gyűlöletükkel megkapó ellentétben áll *Istennek megsemmisítő haragja.* Versünk világosan mutatja, hogy a próféta a világtörténelmet immár befejezettnek látja, mert már a halottak feltámadásáról és a szentek végleges, őrök jutalmáról beszél. *A gonoszok kiirtása* örök kárhozatukat jelenti.

Itt véget ér a Jelenések könyvének első főrésze. A hét pecsétes könyv (5,1.) meg van nyitva, Istennek a világtörténelem kormányzására vonatkozó tervei már ismeretesek a próféta előtt, sőt látomásaiban már végre is vannak hajtva: a gonoszság elnyerte méltó büntetését, az üldözött egyház pedig örök jutalmát és dicsőségét. Isten uralma tökéletes és örökkévaló. – A 12. fejezettől kezdve (melynek bevezetését 11,19-ben olvassuk) a … fejezet .... verséig a 10,2. 9-11-ben említett «könyvecske» tartalmával ismerkedünk meg, mely hét, nagyszerű látomásban ismét szemünk elé állítja az egyháznak küzdelmes sorsát kezdetétől végleges megdicsőüléséig, de az egyházat üldöző hatalmaknak előképét különösen a pogány római birodalomban testesíti meg. (Egyes magyarázók szerint 11,19. még a hetedik harsona látomásához tartozik.)

* 19. Az ószövetségi frigyszekrény, *Isten szövetségének szekrénye* (melyet Makk. II. 2,4. 5. szerint Jeremiás próféta Jeruzsálemnek 586. évi pusztulása alkalmával elrejtett) a salamoni templomnak legbelsőbb és legdíszesebb részében, a szentek szentjében állt, ahová a főpapon kívül senki sem léphetett be. A próféta látomásában a szövetség szekrénye mindenki előtt láthatóvá lesz: Isten kegyelmében minden ember részesülhet. *A villámok* (a görög szerint: „és mennydörgések") az isteni jelenések kísérő tüneményei; *a földrengés* a nagy társadalmi változásokat, a *nagy jégeső* a gonoszokra váró isteni büntetéseket jelképezi.

A SÁTÁN HARCA ISTEN NÉPE ELLEN: 12,1-14,5

Jel 12

Az Asszony és a sárkány

1 Ekkor nagy jel tűnt fel az égen: egy asszony, akinek öltözete a nap volt, lába alatt a hold,
és a fején tizenkét csillagból álló korona. 2 Mivel
áldott állapotban volt, vajúdva, a szüléstől gyötrődve kiáltozott. 3 Aztán egy másik jel tűnt fel az
égen: íme, egy nagy, tűzvörös sárkány, amelynek
hét feje és tíz szarva volt **{Dán 7,7}**, és a hét fején hét
királyi korona. 4 A farka lesöpörte az ég csillagainak harmadrészét, és a földre sodorta őket **{Dán 8,10}**. A sárkány a vajúdó asszony elé állt, hogy
amint megszül, elnyelje fiát.

5 Az fiúgyermeket szült, aki *vasvesszővel fogja kormányozni* az összes *nemzetet* **{Iz 66,7; Zsolt 2,9G}**. Elragadták a fiát, és Isten trónjához vitték.
6 Az asszony pedig a pusztaságba menekült, ahol
Istentől elkészített helye volt, hogy ott táplálják őt
ezerkétszázhatvan napig.

A sárkány bukása

7 Ekkor harc támadt az égben: Mihály és angyalai harcoltak a sárkánnyal **{Dán 10,13.20}**. A sár-
kány és angyalai harcoltak, 8 de nem diadalmaskodtak, sem helyük nem volt többé az égben. 9 Ekkor letaszították a nagy sárkányt, az őskígyót, akit
ördögnek és sátánnak **{Ter 3,1; Zak 3,1; Jób 1,6}** hívnak,
aki elcsábítja az egész világot. Letaszították a földre,
és vele együtt angyalait is letaszították. 10 Ekkor
nagy hangot hallottam az égben, amely így szólt:

»Most lett a mi Istenünké az üdvösség,
az erő és a királyság,
a hatalom pedig az ő Krisztusáé,
mert letaszították testvéreink vádlóját,
aki éjjel-nappal vádat emelt ellenük
Istenünk előtt.

* A 12. fejezet nagy vonásokban leírja az egyház sorsát Krisztus születésétől kezdve, és az összes egyházüldözéseknek végső okát: a sátán gyűlöletét az egyház ellen; de egyúttal rámutat Istennek különös oltalmára is, melyben egyházát a világtörténelemnek egész menetén keresztül részesíti.

* 1-6. Nagyszerű leírása annak az állandó ellenségeskedésnek, mely Krisztus és a gonosz lélek között fennáll.

* 1. A próféta tekintete előtt a látomás az égboltozaton tűnik fel. Az *asszony* a szellemi Izrael és az egyház, ideális egységbe olvasztva; következményes értelemben: a Boldogságos Szűz Mária. *A nap, a hold és a csillagok,* mint az asszony ruházata, annak határtalan méltóságát és dicsőségét mutatják. (V. ö. Énekek Éneke 6,9.) Lehetséges, hogy Szt. János ebben a leírásban egyszersmind Szűz Máriának istenanyai méltóságára is céloz. *A tizenkét csillag* célzás az ószövetségnek tizenkét pátriárkájára vagy az újszövetségnek tizenkét apostolára.

* 2. Az asszony szülési *gyötrelmeit* azért említi a szent szerző, mert bár az egyház mint ilyen tiszta és szeplőtelen, annak egyes tagjai (17. v.) gyarló emberek, kik megpróbáltatásokra és küzdelmekre születnek. A Boldogságos Szűz fájdalom nélkül, szent elragadtatásban hozta a világra az Úr Jézust, de rettentő fájdalmak közt lett a mi Anyánk isteni Fiának keresztje alatt. (V. ö. Luk. 2,34. 35.)

* 3. A *más jel* ugyanannak az egy látomásnak más mozzanata. A *sárkány* az őskígyó (Móz. I. 3,1.), a sátán; *tűzvörös színe* elsősorban a gyilkosságokra vonatkozik, mert ő az «ősgyilkos». *A hét fej* célzás a 73. zsoltár 14. versére, és a sátán kísértéseinek sokféleségére vonatkozik. (V. ö. a vadállat leírásával a 13. és 17. fejezetben.) *A tíz szarv* Dán. 7,7. 20. 24-re emlékeztet és a sátán hatalmának nagyságát jelenti. A sátán *királyi koronákat* visel, mert ő «a világ fejedelme». (Ján. 12,31; 14,30.)

* 4. *A harmadrész* jellegzetes fogalma a Jelenések könyvének. (8,7. 8. 11. 12; 9,18.) *Az égről lesöpört csillagok* a bukott angyalok, vagy az ördög által bűnre (hithagyásra) csábított emberek. Versünk második fele igen élénken írja le a sátán gyűlöletét és elkeseredett harcát Krisztus és az ő műve ellen.

* 5. *A fiúgyermek* maga az Úr Jézus, mint a 2. zsoltár 9. versével való párhuzam mutatja. A szent szerző Jézust mint újszülött gyermeket látja, mert őt művével (az ifjú egyházzal) eszményi egységbe olvasztja. A szellemi Izrael annyiban mondható a Messiás anyjának, mert az Üdvözítő test szerint a zsidó népből származott. Az újszülött gyermek *elragadtatása Isten trónjához* a jelképes leírásban Jézus Krisztus mennybemenetelét jelenti, mely föltételezi halálát és föltámadását.

* 6. *A pusztaság* a világ, melyben az egyháznak Isten tervei szerint élnie és működnie kell a történelem egész folyamán keresztül, – melyet az ezerkétszázhatvan nap jelképez (11,3.); – az *Istentől elkészített hely* az Úr állandó oltalmát jelenti egyháza fölött, a *táplálék* pedig az Oltáriszentséget.

* 7-9. *A nagy égi harc az angyalok és a sátán között, és ennek veresége.* Egyes magyarázók szerint itt Lucifernek és az angyaloknak bukásáról van szó, mely az idők kezdetén volt ugyan, de a próféta itt írja le, hogy a sátán dühét megokolja. Valószínűbb azonban, hogy a nagy harc és a sátán veresége Jézus Krisztus kereszthalálára és föltámadására vonatkozik, mely megtörte a sátán hatalmát.

* 9. *A föld* itt az ellentétet fejezi ki az éggel, de azt is mutatja, hogy a gonosz lelkek a földön gyakorolhatják hatalmukat, amennyire Isten azt megengedi.

11 Ők pedig legyőzték őt
a Bárány vére és a tanúságtétel igéje által,
s nem kímélték saját életüket mindhalálig.
12 Örvendezzetek tehát, egek {Iz 44,23},
és akik bennük laktok!

Jaj a földnek és a tengernek, mert hozzátok szállt le az ördög nagy haraggal, s tudja, hogy kevés ideje van!«

A sárkány harca az asszony ellen

13 Miután a sárkány látta, hogy letaszították a földre, üldözte az asszonyt, aki fiúgyermeket szült. 14 Ekkor az asszony két nagy sasszárnyat kapott, hogy a pusztaságba repüljön a saját helyére, hogy ott táplálják egy ideig és idővel és fél ideig {Dán 7,25}, távol a kígyótól. 15 Ekkor a kígyó akkora vízárat bocsátott a szájából az asszony után, mint egy folyó, hogy elsodortassa őt a folyóval. 16 De a föld megsegítette az asszonyt, megnyitotta száját, és elnyelte a folyót, amelyet a sárkány bocsátott ki a szájából.

17 Ekkor a sárkány haragra gerjedt az asszony ellen, és elment, hogy harcra keljen az asszony többi ivadéka ellen, akik megtartják Isten parancsait, és akiknél Jézus tanúságtétele van.

18 Aztán megállt a tenger fövenyén.

* 10-12. *Az égi seregek öröme Krisztusnak a gonosz lélek fölött aratott győzelmén.*
* 10. Az angyalok *testvérei* a jámborok, kiknek diadalát a sátán fölött az égi seregek mint már megtörténtet ünneplik. A sátán az emberek *vádlója:* v. ö. Zak. 3,1.
* 11. *A Bárány tanúbizonyságának igéje* Jézus Krisztusnak és az egyháznak tanítása, az evangélium.
* 12. Az itt említett *jaj* a sasnak (8,13.) harmadik jajkiáltása, és mindarra az egyházüldözésre és sok szerencsétlenségre vonatkozik, amelyet az ördög a világra hozott. *Kevés ideje vagyon* az ördög hatalma csak a jelen világ rendjére terjed és az utolsó ítélettel örökre véget ér.
* 13-18. *A gonosz lélek állandó harca az egyház ellen, és Istennek állandó oltalma egyháza fölött.*
* 14. *Az asszony* itt a földi egyház. *A nagy sasszárnyak* az isteni oltalom gyorsaságát jelentik. *Az egy* idő, *idők és félidő* a 6. versben említett ezerkétszázhatvan nap, az egyháznak egész földi élete.
* 15. *A kígyó szájából kibocsátott víz* a sátán üldözése és áskálódása az egyház ellen.
* 16. A folyó elenyészik a pusztaság homokjában: az isteni oltalom semmivé teszi a gonosz lélek terveit az egyház ellen.
* 17. *A többiek az asszony ivadékából* az *egyház,* többi gyermekei, az összes keresztények.
* 18. A folyton hullámzó *tenger* nagyszerű képe a földi élet állhatatlanságának és nyugtalanságának és még inkább a folyton háborgó gonoszságnak. (V. ö. Dán. 7,2.) – Egyes görög kéziratok szerint: „és *megállék"* stb., mintha ez a vers az apostol szava volna, aki a tenger partján állva látja a következő fejezet borzalmas jelenését.

Jel 13

A két fenevad

1 Ekkor láttam, hogy egy fenevad száll föl a tengerből, melynek hét feje {Dán 7,3.7} és tíz szarva volt, és szarvain tíz királyi korona, fejein pedig a káromlás nevei. 2 A fenevad, amelyet láttam, hasonló volt a párduchoz, a lábai mint a medve lábai, a szája mint az oroszlán szája {Dán 7,4-6}, és a sárkány neki adta erejét, trónját és nagy hatalmát. 3 Láttam, hogy a fejei közül az egyik szinte halálosan megsebesült, de halálos sebe meggyógyult.

Az egész föld csodálkozva követte a fenevadat. 4 Imádták a sárkányt, aki hatalmat adott a fenevadnak, és imádták a fenevadat, és így szóltak: »Ki hasonló a fenevadhoz, és ki harcolhatna vele?«

5 Nagy dolgokat és káromlást beszélő száj adatott neki {Dán 7,8.25}, és hatalmat kapott a cselekvésre negyvenkét hónapig. 6 Káromlásra nyitotta száját Isten ellen, hogy káromolja nevét és hajlékát és az ég lakóit. 7 Megadatott neki, hogy harcoljon a szentekkel, és legyőzze őket {Dán 7,21}. Hatalmat kapott minden törzs és nép és nyelv és

* 13,1-10. *A tengerből felszálló vadállat: az Antikrisztus,* kinek Szt. János korabeli megszemélyesítése (és egyszersmind az összes istenellenes hatalmaknak előképe) a pogány római birodalom, illetve ennek politikai és anyagi ereje.
* 1. *A tengeri vadállat a római* birodalom (17. fej.), mint az Antikrisztus előképe. „A tenger" vidéke a zsidó nyelvszokás szerint nyugatot, így Itáliát is jelenti, mert a Földközi-tenger a Szentföldtől nyugatra terül el. A vadállat Dániel négy vadállatának (7,3-8.) jellemző vonásait egyesíti magában, annak kifejezésére, hogy mindazoknak kegyetlenségét is megtestesíti magában. A vadállatnak *hét feje* Rómának hét halma és a római birodalomnak hét uralkodója (17,9.), *tíz szarva* és *a királyi koronák* pedig nagy hatalmának és tíz királynak (17,12.) jelképei. *A káromlás nevei* a római császárokat istenítő nevek.
* 2. (V. ö. Dán. 7,4. 5. 6.) *A sárkány* az ördög (12. fej.), aki a római birodalmat használja fel eszközéül a kereszténység üldözésére.
* 3. A vadállat feje a jelkép értelme szerint azonos az egész vadállattal. (17,11.) A sátánnak és minden istenellenes hatalomnak ereje már eleve *halálra sebeztetett,* midőn a gonosz lélek az égből letaszíttatott, de különösen akkor, midőn az Üdvözítő a megváltás művét befejezte. A gonosz lélek *halálos sebe* azonban *meggyógyíttaték,* mert az utolsó ítélet napjáig bizonyos hatalmat gyakorolhat a földön. *Az egész föld csodálkozva követé a vadállatot:* a Jelenések könyvének korában szinte az egész akkor ismert világ a római birodalomhoz tartozott és annak törvényei szerint élt.

nemzet fölött. **8** És imádni fogja őt a föld minden lakója, akiknek a neve nincs beírva a megölt Báránynak életkönyvébe **{Dán 12,1}** a világ kezdete óta. **9** Akinek van füle, hallja meg! **10** *Akinek fogságba kell mennie, az fogságba* megy,

akinek kard által kell meghalnia,

azt *karddal* kell megölni **{Jer 15,2}**.

– Ez a szentek béketűrése és hite. –

11 Ekkor láttam, hogy egy másik fenevad száll fel a szárazföldből, amelynek két szarva volt, hasonlók a Bárányéhoz, de úgy beszélt, mint a sárkány. **12** Ez gyakorolja az első fenevad teljes hatalmát az ő színe előtt, és rábírja a földet és a föld lakóit, hogy imádják az első fenevadat, amelynek a halálos sebe meggyógyult. **13** Nagy jeleket művel, s még azt is megteszi, hogy tűz szálljon le az égből az emberek szeme láttára. **14** Elcsábítja a föld lakóit a jelekkel, amelyekre hatalmat kapott, hogy megtegye a fenevad színe előtt, s azt mondja a föld lakóinak, hogy készítsék el annak a fenevadnak a képmását, amelynek kard által ejtett sebe van, de életben maradt. **15** Hatalmat kapott, hogy lelket adjon a fenevad képmásának, és hogy megszólaljon a fenevad képmása, és megölethesse azokat, akik nem imádják a fenevad képmását **{Dán 3,5-6}**. **16** Megteszi, hogy minden kicsiny és nagy, gazdag és szegény, szabad és szolga bélyeget viseljen a jobb kezén vagy a homlokán; **17** és senki se vásárolhasson vagy adhasson el, ha nem viseli a vadállat bélyegét: a nevét, vagy a nevének számát. **18** – Ez a bölcsesség. Akinek van értelme, számítsa ki a vadállat számát; mert ember száma az, és a száma hatszázhatvanhat. –

* 4. *A sárkány imádása* a gonosz lélek imádása a pogányságban; *a vadállat imádása* különlegesen a «Dea Roma» (Róma istennő) és a császárok imádására vonatkozik, mely már az első keresztény századba visszanyúlik, de teljes visszataszító mivoltában a Kr. u. II. és III. században terjedt el a római birodalomban. Szt. János leírása tehát ebből a szempontból is valóságos jövendölés.

* 5. (V. ö. Dán. 7,8.) *A negyvenkét hónap* az egyháznak egész története (11,2; 12,6. 12.), mely alatt a római birodalom, majd annak bukása után más istenellenes hatalmak üldözték Istennek földi országát.

* 6. *Isten hajléka* az egyház, vagy a jámborok lelke, melyben Isten a megszentelő malaszt által lakik.

* 7. *Legyőzze őket:* t. i. halandó testük szerint.

* 8. *Az élei könyve:* L. 3, 5. stb. *A világ kezdete óta* szavak 17,8. szerint az élet könyvére vonatkoznak. Az örök üdvösségre hivatottak nem hódolnak a sátánnak és a vadállatnak. Számos keresztény halt vértanú halált, mert megtagadta a római hatóságoknak az engedelmességet a bálványimádásra és a császárok imádására.

* 9. (V. ö. 2,7. stb.) Versünk azt mutatja, hogy a szent szerző nagy fontosságot tulajdonít a következő versben olvasható intelemnek.

* 10. A görög szerint: „Aki fogságra (van szánva), fogságba megyen" stb. Szt. János béketűrésre inti az üldözött kereszténeket. Versünk második tagja az Úr Jézus szavát ismétli meg (Máté 26,52.), hogy az üldözött kereszténeket minden erőszakos lépéstől visszatartsa.

* 11-17. *A szárazföldi vadállat: a tengerből fölszállt vadállatnak prófétája,* a pogányságnak, eretnekségeknek és az áltudománynak szellemi hatalma.

* 11. *A szárazföld* Kisázsia, ellentétben Rómával. A *szárazföldi vadállat* minden idő és minden kor istenellenes szellemi hatalmainak (a pogányság szellemi erejének, eretnekségeknek, áltudománynak stb.) előképe, mert ezek útját egyengetik az egyház erőszakos üldözésének. A sátánnak és az első vadállatnak ez az álprófétája hasonló akar lenni a Bárányhoz, de *beszéde* (tanítása) a gonosz léleké. (V. ö. Máté 7,15.)

* 12. A második vadállat mindenben engedelmes szolgája az elsőnek.

* 13. A sátán és szolgái által művelt álcsodák, melyek Istennek valódi csodáit utánozzák. (V. ö. Kir. III. 18,38.)

* 14. V. ö. Máté 24,23-26; Márk 13,21-23; Luk. 21,8., ahol az Úr Jézus előre megmondta, hogy az álpróféták látszólagos csodákkal akarják majd elcsábítani az embereket. (Ilyen pl. a ma oly divatos szellemidézés.) *A vadállatnak készíteti kép* a császárokat ábrázoló istenszobrok és más bálványszobrok.

* 15. *A szobrok megszólalása* vagy ördögi álcsoda, vagy hasbeszéd volt.

* 16. *A megbélyegzés* jelképes értelmű és a vadállat követőinek teljes lefoglalását jelenti a sátán és a vadállat részére. Az egész jelenet ördögi utánzása 7,3-8-nak.

* 17. A keresztények teljes kizárása minden társadalmi érintkezésből (Julianus Apostata). A vadállat *nevének száma:* mind a héber, mint a görög betűsor betűinek számértéke is volt.

* 18. *Ember száma:* ember nevét jelentő szám. A 666-os számnak a régiek számrendszereiben érdekes jelentése volt. Míg a hetes szám a befejezettséget jelentette, a nyolcas pedig a létnek túláradó teljességét és tökéletességét (*Jézus* görög nevének számértéke 888, a nyolcas szám megháromszorozva), addig a hatos szám (7-1) a befejezetlenségnek,

tökéletlenségnek és gonoszságnak volt a jelképe. 666, mint a hatos számnak megháromszorozása, a teljes gonoszságnak szimbóluma. A görög betűsor szerint ez a név a római birodalmat jelenti «Lateinos» (a latin) vagy «Teitan» (titán) szó alatt; a héber betűsor szerint pedig Néró császárt (Neron készár); vagy ha egyes görög kéziratokkal 616-ot olvasunk, Cajus Caligula nevére gondolhatunk (Gaios kaiszar). Tehát mindenképen a római birodalomról van szó, mint az összes kereszténylüldöző hatalmaknak előképéről.

Jel 14

A bárány és kísérete

1 Ekkor íme, láttam, hogy a Bárány a Sion hegyén állt, és vele a száznegyvennégyezer, akiknek homlokára volt írva **{Ez 9,4}** az ő neve és az ő Atyjának neve. **2** Egy hangot hallottam az égből, amely olyan volt, mint a nagy vizek zúgása és mint a mennydörgés **{Ez 1,24}**, s a hang, amelyet hallottam, olyan volt, mint a hárfákon játszó hárfásoké. **3** Új éneket énekeltek a trón előtt, a négy élőlény és a vének előtt, és senki más nem tudta megtanulni azt az éneket, mint az a száznegyvennégyezer, akik meg vannak váltva a földről. **4** Ezek azok, akik nem szennyezték be magukat asszonyokkal, mert szüzek. Követik a Bárányt, amerre csak megy; ők megváltást nyertek az emberek közül, zsengéül Istennek és a Báránynak, **5** és a szájukban nem találtatott hazugság, mert szeplőtelenek.

AZ ÍTÉLET: 14,6-20,15

Az ítélet kihirdetése **6**

Ekkor láttam egy másik angyalt repülni az ég zenitjén, akinél örök evangélium volt, hogy hirdesse az evangéliumot a föld lakóinak, minden nemzetnek, törzsnek, nyelvnek és népnek, **7** hangos szóval: »Féljétek Istent, és adjatok neki tiszteletet, mert eljött ítéletének órája; és imádjátok

* 14,1-5. *A Bárány kísérete: a száznegyvennégyezer szűz.* Fölséges, szép ellentét a 13. fejezet vadállataival és azok követőivel.

* 1. *A Sión hegye* az ószövetségi üdvösség rendjének középpontja, és előképe úgy a földi, mint az égi egyháznak. A Bárány a szilárd hegyen áll, a sátán az ingadozó homokon. (12,18.) *A száznegyvennégyezer kiválasztott* egyes magyarázók szerint az összes választottak, akik nem fertőztették meg magukat a bálványozásnak semmiféle fajával; de valószínűbb, hogy szorosabb értelemben azokról van szó, akik az evangéliumi tanácsokat, különösen a szüzesség tanácsát követik. (4. v.) A száznegyvennégyezer (12 x 12 x 1000) szent szám, igen nagy határozatlan szám helyett. (V. ö. 7,4.) *A Bárány és Atyja neve* a szüzek homlokán itt is jelképes értelmű, és azt fejezi ki, hogy Isten őket teljesen lefoglalta magának.

* 2. A *szózat* a szüzek éneke.

* 3. A szüzek *új éneket énekelnek:* az evangéliumi tanácsokra és különösen a szüzesség megbecsülésére csak az Úr Jézus tanította a világot; a régi világ ezeket nem ismerte, sőt a gyermektelenséget megbélyegzőnek tartotta. *Senki más nem mondhatá az éneket,* a görög szerint: „Senki más nem tanulhatá meg az éneket", annak jelzésére, hogy *az* evangéliumi tanácsok követése, nevezetesen a szüzesség nagy önuralmat és küzdelmet kíván.

* 4. A szüzességnek kimondhatatlan jutalma az égben: a szüzek az emberiség zsengéi, különös módon Istennek szentelt lelkek, Jézusnak mintegy testőrei és kísérete.

* 5. Az őszinte lelkület másik jellemző tulajdonsága az igaz kereszténynek.

* 6-11. *Három angyal hirdeti az isteni ítéletnek közeledtét.*

* 6. *Egy másik angyalt:* ellentétben a (11,15-ben említett) hetedik harsona angyalával, vagy általában az eddig említett angyalokkal. *Az örök evangélium* az Úr Jézus által hirdetett evangélium, melyet a próféta *öröknek* mond, mert nem fog megszűnni, mint a mózesi törvény.

* 7. Az evangélium Isten félelmére, tiszteletére és imádására tanít minden embert. Az isteni *ítélet órája* itt még nem a végítélet, hanem a pogány Rómának (és az általa előképezett istenellenes hatalmaknak) megbüntetése, mint a 8. és 9. vers mutatja.

* 8. *Babilon* a pogány Rómának jelképes neve. (17. fej. V. ö. Pét. I. 5,13.) A próféta a pogány Róma megbüntetését csak a 17-19. fejezetekben írja le, de az itt említett angyal Róma bukását oly biztosan látja, hogy azt már múlt idővel, mint befejezett történelmi tényt írja le. Szt. János az ószövetségi prófétáknál gyakori kifejezéssel *paráznaságnak* mondja a bálványimádást, de mindenesetre az azzal járó erkölcstelenségre is gondol. A próféta Babilon *paráznasága indulatának boráról* beszél, mert Róma bálványozása elkábította az összes nemzeteket és mint önmagára, úgy azokra is kihívta Istennek büntető haragját.

őt, aki az eget és a földet, a tengert és a vizek forrásait alkotta!« {Kiv 20,11}

8 Ezt egy másik angyal követte, aki ezt mondta: »Elesett, elesett a nagy Babilon, amely féktelen paráznaságának borával itatott meg minden nemzetet!« {Jer 51,7-8}

9 Egy harmadik angyal követte őket, hangosan kiáltva: »Aki imádja a vadállatot és annak képmását, és felveszi bélyegét a homlokára vagy a kezére, 10 az is inni fog Isten haragjának borából {Iz 51,17}, amely készen van, elegyítetlenül, haragjának kelyhében {Jer 25,15}, és gyötrődni fog tűzben és kénben az angyalok és a Bárány előtt. 11 Gyötrelmeik füstje felszáll örökkön-örökké {Iz 34,9-10}, és nincs nyugalmuk éjjel-nappal azoknak, akik imádták a vadállatot és képmását, és aki fölveszi nevének bélyegét.«

12 – Ez a szentek béketűrése, akik megtartják Isten parancsait és Jézus hitét. – 13 Egy hangot hallottam az égből, amely ezt mondta nekem: »Írjad: Már most boldogok a holtak, akik az Úrban halnak meg! Igen, mondja a Lélek, hogy megpihenjenek munkáiktól; mert cselekedeteik követik őket!«

Az aratás órája

14 Ekkor íme, fehér felhőt láttam, és a felhőn az Emberfiához hasonló ült {Dán 7,13}, akinek fején arany korona volt, és a kezében éles sarló. 15 Egy másik angyal jött ki a templomból, és hangos szóval így kiáltott a felhőn ülőnek: »Csapj a sarlóddal és arass, mert eljött az aratás órája, hiszen megérett az aratnivaló a földön!« {Jo 4,13} 16 És a felhőn ülő nekieresztette sarlóját a földnek, és learatta a földet.

17 Ekkor egy másik angyal jött ki az égben levő templomból, neki szintén éles sarlója volt. 18 Az oltártól ismét egy másik angyal jött ki, akinek hatalma volt a tűz felett, és hangosan odakiáltott annak, akinek éles sarlója volt: »Csapj le éles sarlóddal, és szüreteld le a föld szőlőjének gyümölcseit, mert megértek szőlőfürtjei!« {Jo 4,13} 19 Az angyal megindította sarlóját a földre, és leszüretelte a föld szőlőjét, és Isten haragjának nagy borprésébe dobta. 20 Megtaposták a borprést a városon kívül {Iz 63,3}, és vér jött ki a présből a lovak zablájáig, ezerhatszáz stádiumnyira.

* 9. *A vadállatnak és képének imádása* a római birodalom bálványozása, elsősorban a császároknak és szobraiknak bemutatott isteni tisztelet. *A vadállat bélyege:* L. 13,16.

* 10. Szt. János az ószövetségi prófétáknak gyakori hasonlatával Isten haragját részegítő italhoz hasonlítja. *A színbor* az isteni haragnak teljes erejét jelképezi. *Kínoztatni fog,* t. i. a pokol tüzében. Az ítéletnek szégyenletes voltát az elkárhozottakra nézve növelni fogja az a körülmény, hogy azt az ég angyalai és maga az Isten Fia is, aki Üdvözítőjük akart lenni, állandóan szemlélni fogják. A 9. és 10. vers örök kárhozattal fenyegeti a császárimádás híveit.

* 11. Szt. János világosan tanítja, hogy a pokol büntetései örökkévalók.

* 12-13. *Gyönyörű ellentét az elkárhozottak és az üdvözültek örök sorsa között. A szentek* általában a jámborok, nemcsak a vértanuk. *A szózat az* Úrtól jő. *Már most:* a jámborok haláluk után rögtön megnyerik az örök boldogságot, anélkül, hogy az utolsó ítéletig kellene várniok. *Munkáik:* a földi élet fáradalmai. *Cselekedeteik követik őket:* jutalmuk mértéke követi cselekedeteik mértékét. A 13. vers nagyszerű vigasztalást tartalmaz az üldözött és általában a földi élet nyomorúságaival küzködő keresztényekre: ha kitartanak az Úr szeretetében, örök jutalmuk biztos, és ezt sem a sátán, sem annak bármely csatlósa nem tudja tőlük elvenni.

* 14-20. A Jelenések könyve most már gyorsan halad az események végső kifejlődése felé. Az egymással küzdő ellenfelek már felvonultak szemünk előtt; de mielőtt a 15-20. fejezetek részletesen leírnák Jézus Krisztusnak végső diadalát ellenségei fölött, a 14. fejezet 14-20. versei *egy égi jelenésben már előzőleg röviden összefoglalják az isteni Ítéletet és annak eredményét.* A 14-16. vers és a 17-20. vers közt megrázó párhuzam van.

* 14. A leírás Dán. 7,13. 14-et követi. *A fehér* szín a győzelem jelképe. *Az Emberfiához hasonló* maga az Úr Jézus. (V. ö. Máté 26,64.) *Az arany korona* az Üdvözítőnek végtelen királyi hatalmát jelenti; *a sarló* az isteni ítélet eszköze.

* 15-16. *A templom* az égi szentély (jelképes leírás). *A nagy hangon kiáltó angyal* Isten határozatát közli az Emberfiával. *Az aratás órája* az isteni végítélet ideje. *Megérett,* t. i. a jutalmazó ítéletre. Az Emberfia által learatott vetés a jámborokat jelképezi, akik az Üdvözítő példabeszéde szerint (Máté 13,30.) az égi csűrökbe gyűjtetnek. (V. ö. Máté 9,37. 38; Luk. 10,2.)

* 17. Míg az Emberfia a föld jámborait jelképező gabonát aratja le, egy angyal a gonoszok fölött hajtja végre az isteni ítéletet.

* 18. *Az oltár* a (jelképes leírás) égi templomának tömjénoltára. (8,3.) *Kinek hatalma volt a tűz felett:* a régiek felfogása szerint az egyes elemeknek is vannak angyalaik. (V. ö. 16,5.) *A föld szőlejének gerezdjei* és *szőlőfürtjei* a gonoszokat jelképezik. Az ószövetség prófétái gyakran írják le az isteni ítéletet szőlőszüret és (minden szőlőszemet összetörő) taposás alakjában. *Megértek,* t. i. a büntető ítéletre.

* 19. Az előbbi képnek folytatása.

* 20. *A város* az 1. versben említett Jeruzsálem *(= Sión),* mint Isten égi egyházának szimbóluma. Az ítélet leírásában különböző jelképek folynak össze. *A lovak* vagy a 6. fejezet jelképes lovai, vagy a hatodik harsona szavára a földre törő alvilági lovas sereg (9,13. skk.), vagy pedig általában a zabolájukig vérben gázoló lovak megemlítése csak az isteni ítéletnek rettentő voltát állítja szemünk elé. Egy stadion mintegy 180 méternek felel meg. *Ezerhatszáz* a szent negyvenes számnak önmagával való szorzata; a nagy szám szintén az isteni ítéletnek borzasztó voltát jeleníti meg előttünk.

Jel 15

Az utolsó hét csapás kihirdetése

1 Ekkor egy másik nagy és csodálatos jelet láttam az égben: hét angyalt, akiknél a hét utolsó csapás volt, mert azok által teljesedett be Isten haragja.

2 Akkor egy üvegtenger-félét láttam, ami tűzzel volt vegyítve. Láttam azokat, akik legyőzték a fenevadat, a képmását és nevének számát, amint az üvegtenger fölött állnak Isten hárfáival, 3 és éneklik Mózesnek, Isten szolgájának énekét és a Bárány énekét:

»Nagyok és csodálatosak a te műveid **{Zsolt 92,5}**,
Uram, mindenható Isten!
Igazságosak és igazak a te útjaid **{Zsolt 139,14}**,
nemzetek Királya!
4 Ki ne félne téged, Uram,
és ki ne magasztalná nevedet?
Mert egyedül te vagy szent **{Zsolt 99,3}**,
hisz minden nemzet eljön
és leborul színed előtt **{Zsolt 86,9}**,
mert ítéleteid nyilvánvalóvá lettek!«

5 Ezek után láttam, hogy íme, megnyílt a tanúbizonyság hajlékának temploma az égben **{Kiv 40,34G}**, 6 és hét angyal jött ki a templomból, akiknél a hét csapás volt **{Lev 26,21 G}**, tiszta és fehér gyolcsba öltözve, a mellük körül pedig aranyövvel övezve **{Dán 10,5}**. 7 A négy élőlény egyike a hét angyalnak hét aranycsészét adott, telve az örökkön-örökké élő Isten haragjával. 8 És a templom megtelt füsttel Isten felségétől és hatalmától, és senki sem mehetett be a templomba **{Kiv 40,34-35}**, amíg be nem teljesedett a hét angyal hét csapása **{Lev 26,21}**.

* A 15. fejezet *nagyszerű égi jelenetben a római birodalomra vára utolsó csapások égi előkészítését és az égi és földi egyház diadalénekét* írja le.

* 1. *A hét angyal* egyes magyarázók szerint azonos a hét harsona angyalaival. A szent szerző a 16. fejezetben részletezett csapásokat *utolsóknak* mondja, mint az egyházüldöző római birodalomra váró végső csapásokat, melyek azonban előképes természetűek minden egyházüldöző hatalomra nézve. *Teljesedett be Isten haragja* = hajtatott végre Isten haragja.

* 2-4. Az égi és a földi egyház, eszményi egységbe olvadva, hálaéneket zeng az Úrnak. Ez a jelenet 8,1-5-re emlékeztet; de míg amott az angyal az üldözött jámborok könyörgéseit mutatja be Istennek, itt már a győzelmes szentek diadalénekét olvassuk.

* 2. *Az üvegtenger:* v. ö. 4,6. *A tűz* vagy a villámokat, vagy a csillagok visszfényét jelenti; a régi magyarázók a tűzzel vegyes üvegtengerben a keresztség szentségét és az emberek cselekedeteit megpróbáló tüzet (Kor. I. 3,13.) látták. A 2. vers a 13. fejezetre céloz.

* 3. *Mózes éneke* Móz. II. 15,1-19-ben olvasható, és az Egyiptomból, a szolgaság országából való szabadulást ünnepli, mely előképe a bűn rabságából való szabadulásnak; a *Bárány éneke* valószínűleg az 5,9-13-ban olvasható hódolat és a 14, 1-5-ben említett szüzek éneke (14,3.). A 3. és 4. versben leír ének különböző zsoltárok gondolataiból áll. (144,17; 80,9; 110,2; 138,4; 144,17.) Istennek *ítéletei* (4.v.) egyes magyarázók szerint nemcsak a pogány Rómát sújtó ítéletek, hanem egyszersmind **az** evangéliumi tanítás is, mely az egész világon hirdettetik.

* 5. *A tanúbizonyság hajléka* a szentek szentje az égi templomban. (11,19.)

* 6. A hét csapást a 16. fejezet részletezi. Az angyalok az ószövetségi papok díszruháját viselik, mert mintegy papi tisztet végeznek, midőn az Úr ítéleteit végrehajtják és haragját kiengesztelik.

* 7. Az *Isten haragjával telt arany csészék* megrázó ellentétet alkotnak 5,8. aranycsészéivel, melyek a szentek imáit tartalmazzák.

* 8. *A füst* az ószövetség szimbolikájában kisérő jele szokott lenni Isten megjelenéseinek. (V. ö, Zsid. 12,29.) *Isten templomába bemenni* talán annyit jelent, mint Istennek terveit megérteni.

Jel 16

A hét angyal a harag csészéivel

1 Ekkor egy erős hangot hallottam a templomból, amely így szólt a hét angyalhoz: »Menjetek, és öntsétek ki Isten haragjának hét csészéjét a földre!« **{Szof 3,8}**

2 Elment az első, és kiöntötte csészéjét a földre, erre fájdalmas és igen veszélyes fekély támadt az embereken **{MTörv 28,35}**, akik a vadállat bélyegét viselték, és azokon, akik az ő képét imádták.

3 És a második angyal is kiöntötte csészéjét a tengerbe, és az vérré változott, mint a halotté, és minden élőlény elpusztult a tengerben **{Kiv 7,17-18}**.

* A 16. fejezet jelképes látomásai megrendítő módon írják le *a római birodalomra váró csapásokat, melyek végre is annak vesztét okozzák.* A bálványimádó és császárimádó Rómát lelki gyötrelmek fogják kínozni (2. v.), gyilkosságok, orgyilkosságok, belső forradalmak és háborúk szinte ve tengerbe fojtják a birodalmat (3-7. v.), az egész társadalom kínos lázban vergődik (8-9. v.), a római birodalomnak egykori fénye és tekintélye tönkremegy (10-11. v.), az elgyengült birodalom ellen külső ellenségek kelnek föl (12-14. v.), ami végre is oka lesz teljes bukásának (17-21. v.). A jövendölés szószerint beteljesedett Róma történetében, a III-V. század folyamán. A római birodalom azonban egyúttal előképe minden istenellenes hatalomnak, melyekre hasonló sors vár. Az egyes csapások az egyiptomi csapásokra, de egyúttal a harsonák látomásaira (8. 9. fej.) is emlékeztetnek.

* 1. A *nagy szózat* Istennek szava; a *templom* az égi szentély.

4 És a harmadik is kiöntötte csészéjét a folyókba és a vízforrásokba, és azok vérré változtak **{Kiv 7,19}**. **5** Hallottam a vizek angyalát, amint azt mondta: »Igazságos vagy, Uram, aki vagy, és aki voltál, szent **{Zsolt 119,137; Kiv 3,14G}**, mert így ítéltél, **6** mivel szentek és próféták vérét ontották, vért adtál nekik inni **{Zsolt 79,3; Iz 49,26G}**. Valóban megérdemelték!« **7** És hallottam, hogy így szólt az oltár felől: »Úgy van, Uram, mindenható Isten, igazak és igazságosak a te ítéleteid!« **{Zsolt 19,10}**

8 És a negyedik angyal is kiöntötte csészéjét a napra, erre annak megadatott, hogy forrósággal gyötörje az embereket, és tűzzel. **9** És az embereket égette a nagy forróság, s káromolták Isten nevét, akinek hatalma van e csapások fölött, s mégsem tértek meg, hogy őt megdicsőítsék.

10 És az ötödik angyal is kiöntötte csészéjét a fenevad trónjára. Erre annak országa elsötétült **{Kiv 10,21-22}**, és nyelvüket harapdálták fájdalmukban. **11** Káromolták az ég Istenét fájdalmaik és sebeik miatt; de nem tértek meg cselekedeteikből.

12 És a hatodik angyal is kiöntötte csészéjét abba a nagy folyamba, az Eufráteszbe, s kiszáradt annak vize **{Ter 15,18; Jer 50,38}**, hogy út készüljön a Napkeletről jövő királyoknak. **13** És láttam, hogy a sárkány szájából, a fenevad szájából és az álpróféta szájából három tisztátalan szellem jön ki, mintha békák lennének, **14** mert démonok lelkei ezek, akik jeleket művelnek, és a föld összes királyaihoz mennek, hogy összegyűjtsék őket a harcra a mindenható Isten nagy napjára.

15 – Íme, úgy jövök, mint a tolvaj! Boldog az, aki virraszt, és őrzi ruháját, hogy meztelenül ne járjon, és ne lássák a szégyenét!

16 És egybegyűjti őket arra a helyre, amelyet héberül Harmageddónnak neveznek. –

17 És a hetedik angyal is kiöntötte csészéjét a levegőbe, és harsány hang hallatszott a templomból **{Iz 66,6}**, a tróntól: »Megtörtént!« **18** És villámlások, zúgás és mennydörgések **{Kiv 19,16}** támadtak, és akkora földrengés lett, amekkora még nem volt **{Dán 12,1}**, amióta ember van a földön, olyan földrengés, olyan hatalmas! **19** A nagy város három részre szakadt, a nemzetek városai leomlottak, és Isten megemlékezett a nagy Babilonról **{Dán 4,27}**, hogy bosszúálló haragja borának kelyhét adja neki **{Iz 51,17}**. **20** Eltűnt minden sziget, és a hegyek sem látszottak sehol. **21** Hatalmas, mázsányi jégeső **{Kiv 9,24}** hullott le az égből az emberekre, s az emberek káromolták Istent a jégeső csapása miatt, mert az igen nagy volt.

* 2. A *fekély* szó szerint is érthető, de valószínűbb, hogy itt a lelkiismeretnek kínzó mardosását jelenti. (V. ö. a hatodik egyiptomi csapással, Móz. II. 9,8. skk.)

* 3-4. A különböző gyilkosságok, nevezetesen a császárgyilkosságok és forradalmak. (V. ö. az első egyiptomi csapással, Móz. II. 7,17. skk.)

* 5. *A vizek angyala,* V. ö. 14,18.

* 6. A római birodalom belső zavarai és vérontásai megérdemelt büntetései voltak a számos keresztényüldözésnek.

* 7. A görög szerint: «És haliam az oltárt szólni...» Az *oltár* itt a jámborok imádságait (8,3.) személyesíti meg: az egyház akarata mindenben megegyezik Isten akaratával.

* 8. A próféta nagy természeti csapásokra gondol, vagy talán inkább a római birodalomban uralkodó lázas, nyugtalan állapotokra.

* 9. A történelem tanúsítja, hogy a pogány Róma azon számos elemi, társadalmi és történelmi csapás között, mely az első keresztény századokban érte, nemcsak nem tért meg, hanem minden bajért a keresztényeket tette felelősekké.

* 10. *A vadállat trónja* maga Róma városa. *A vadállat országának elsötétedése* a római birodalom fényének és tekintélyének megfogyatkozását jelenti. *A nyelv harapdálása* a kétségbeesés jele.

* 11. L. 9. v.

* 12-16. A római birodalomra zúduló háborúk. Az *Eufrát vizének kiszárítása* a Vörös-tenger (Móz. II. 14.) és a Jordán medrének kiszárítására (Jós. 3.) emlékeztet. Isten elveszi a római birodalomnak természetes védelmét, hogy az ellenség akadálytalanul támadhasson ellene. *A Napkeletről jövő királyok* elsősorban a pártusok királyai, de ezek egyszersmind előképei az összes királyoknak, akik Rómát meg fogják támadni. (17, 16.)

* 13. Újból megjelenik a sárkány (az ördög). A *békák* a második egyiptomi csapásnak eszközei voltak. (Móz. II. 8,1. skk.) Egyes magyarázók szerint a békák által jelképezett gonosz szellemek a bujtogatásokat jelentik, amelyekkel a sátán az egyik nemzetet a másik ellen ingerli. Figyelemre méltó a párhuzam az itt említett három gonosz szellem és a 14,6-11-ben szereplő három intő angyal között. A gonosz szellemek a föld királyait harcra ingerlik egymás ellen, de különösen Istent egyháza ellen.

* 15. Az Úr Jézusnak figyelmeztető szava. (V. ö. 3,3. 11; 22,7. 12.20. Luk. 22,40. 46.) A *ruha* a lelki ártatlanságot és általában a kegyelem állapotát jelenti.

* 16. *Őket:* az ellenséges királyokat. *Armagedon* a héber Har-Megiddo (Megiddo hegye) névnek átírása. Megiddo (jelenleg Tell el-Muteszellim) az Ezdrelon-síkságot dél felől övező hegyvidéknek lábánál feküdt. Az Ezdrelon-síkság Palesztinának nagy csatatere, melyen elvesztek Sisera (Bír. 4,5.), Ohoziás Juda királya (Kir. IV. 9, 27.), Joziás (Kir. IV. 23,29; Krón. II. 35,22; v. ö. egyszersmind Zak. 12,11.). Szt. János szemében tehát Megiddo hegye, illetve környéke előképe annak a helynek, ahol minden istenellenes hatalom meg fog semmisülni.

* 17. *A nagy szózat* Istennek szava, aki a római birodalomnak és minden istenellenes hatalomnak bukását végérvényesnek mondja ki.

* 18. Az itt leírt csapás a hetedik egyiptomi csapásra emlékeztet (Móz. II. 9,23 skk.), de annál sokkal súlyosabb, mert a római birodalom végleges bukását jelképezi.

* 19. *A nagy város* Babilon, a pogány Róma. *A három részre szakadás* a teljes pusztulást jelképezi, mint a vers

folytatásával való párhuzam mutatja. *Isten megemlékezése* a büntető ítélet bekövetkezését jelenti.

* 20. Az egész fizikai és társadalmi rendnek felborulása. (V. ö. 6,14.)

* 21. A római birodalom végpusztulásának további jelképes leírása. Versünk végével v. ö. a 9. verset.

Jel 17

A parázna Babilon

1 A hét angyal közül az egyik odajött, és így szólt hozzám: »Jöjj, megmutatom neked a nagy parázna asszony kárhozatát, aki a nagy vizek fölött ül **{Jer 51,13}**, **2** akivel a föld királyai paráználkodtak **{Iz 23,17}**, és akinek paráznasága borától megrészegültek a föld lakói!« **3** És lélekben elvitt engem a pusztaságba: egy asszonyt láttam skarlátvörös fenevadon ülni, amely tele volt a káromlás neveivel, és hét feje és tíz szarva volt **{Dán 7,7}**. **4** Az asszony pedig bíborba és karmazsinba volt öltözve, felékesítve arannyal és drágakővel és gyöngyökkel. Kezében arany serleget **{Jer 51,7}** tartott, telve utálatossággal és paráznaságának tisztátalanságával. **5** A homlokára ez a név, ez a titok volt írva: »A nagy Babilon **{Dán 4,27}**, a föld paráznaságainak és utálatosságainak anyja!«

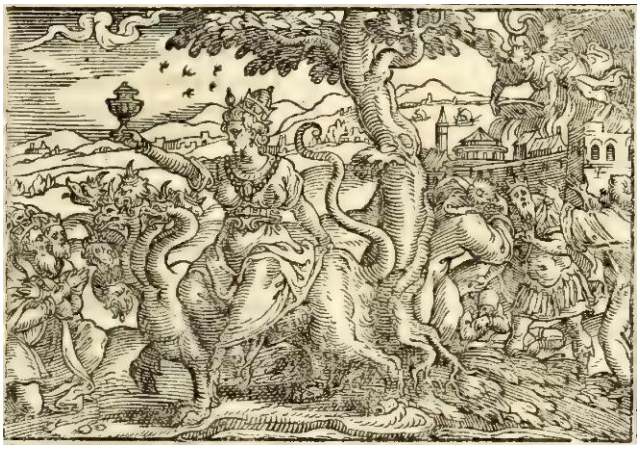

6 És láttam, hogy az asszony részeg a szentek vérétől és Jézus vértanúinak vérétől. Mikor őt láttam, nagyon csodálkoztam. **7** Az angyal azt mondta nekem: »Miért csodálkozol? Megmagyarázom én neked az asszony titkát és a fenevadét, amely őt hordozza, amelynek hét feje és tíz szarva van! **8** A fenevad, amelyet láttál, volt és nincs, és megjelenik. Fel fog szállni a mélységből **{Dán 7,3}**, és a vesztébe jut; a föld lakói pedig csodálkozni fognak – azok, akiknek a neve nincs beírva az élet könyvébe a világ teremtése óta **{Dán 12,1}** –, amikor látják a fenevadat, amely volt és nincs. **9** – Ennek ez a bölcs értelme: A hét fej hét hegy, amelyeken az asszony ül; és hét király. **10** Öt már elesett, az egyik még van, a másik pedig még nem jött el.

* A 17. fejezet a Jelenések könyvének kulcsa, mert világossá teszi, hogy Szt. János a keresztényüldöző pogány Rómában látja az Antikrisztusnak, megtestesülését. Azonban állandóan szem előtt kell tartanunk, hogy Róma nem *egyedüli* megnyilatkozása az Antikrisztusnak, hanem egyúttal előképe mindazoknak az istenellenes hatalmaknak, amelyek az egyházat Róma bukása után **is** üldözni fogják a világ végéig.

* 1-6. *A nagy parázna asszony látomása*.

* 1. Versünk a 16. fejezetet szorosan összekapcsolja a 17-kel; L. az előbbi fejezetnek bevezető jegyzetét. A *nagy parázna asszony* Babilon (Róma). *Kárhozatát* szó már előre jelzi a Rómára váró büntetést, midőn a római birodalom (az I. század végén) még hatalmának tetőpontján áll. *A nagy vizek* a római birodalomnak alávetett népek. (15. v.)

* 2. *A föld királyai és lakói* annyiban *paráználkodlak Rómával,* hogy átvették annak bálványozását és erkölcstelenségét.

* 3. *Lélekben* = elragadtatásban. *A pusztaság* megemlítése talán íz. 21,1-re céloz, ahol a próféta Babilont „a tenger pusztaságának" mondja. Ez a *pusztaság* talán ördögi torzképe a 12,6. 14-ben említett pusztaságnak, ahol az egyház tartózkodik. Az *asszony* Róma; a *skárlátvörös vadállat a* 13,1-8-ban leírt első vadállat, az Antikrisztusnak anyagi és politikai hatalma, aki a kereszténység első századaiban a római birodalmat használta fel eszközéül az egyház és Isten ellen vívott ádáz küzdelmében. *A karmazsin szín* a római birodalom gazdagságát és méltóságát jelképezi; a *káromlás nevei* (L. 13,1.) a császárokat istenítő nevek. A *hét fejet* és a *tíz szarvat* az angyal a 9-14. versekben magyarázza meg.

* 4. *A bíbor* és a *karmazsin* a római császárok díszruhája; az *arany,* a *drágakő* és a *gyöngyök* szintén Róma gazdagságát és méltóságát jelképezik. *Az utálatossággal és a paráznaság tisztátalanságával telt serleg a* római bálványozás és erkölcstelenség.

* 5. *Titok!* a figyelmet felhívó felkiáltás. *A paráznaságoknak,* a görög szöveg szerint: „a paráznáknak". A szent szerző a pogány Rómát mondja a föld minden undok bűne okának és kútfejének.

* 6. Versünk a keresztényüldözésekről és a vértanuk kiontott véréről beszél. – A próféta nem nyomhatja el csodálkozását, midőn a római birodalom nagyságát és dicsőségét látja.

* 7-18. *A látomás magyarázata*.

* 7. *Mit csodálkozol?* az angyalnak feddö kérdése, aki jól tudja, hogy Róma dicsősége csak ideig-óráig fog tartani.

* 8. *A vadállat* az Antikrisztussal egybeolvadt keresztényüldöző római birodalom. *Volt és nincs és fel fog szállni a mélységből* gúnyos párhuzam Istennek a Jelenések könyvében sokszor olvasható jelzőjével: „aki volt és aki van és aki eljövendő". A vadállat *volt:* teljes hatalmában Augusztus császár és követői alatt; nincs: Néróval kiveszett Augusztusnak családja és a Néró halála után bekövetkezett zavarokban már-már úgy látszott, hogy a birodalom is tönkremegy. *Fel fog szállni a mélységből:* a római birodalom ismét megerősödik és a kereszténytildözés is újból megkezdődik egész kegyetlenségében. *A mélység* a pokol. De a kegyetlen pogány római birodalom *vesztébe megyén.* Szt. János látomása tehát valóságos jövendölés, mert az I. század végén a római

Amikor eljön, csak rövid ideig lesz maradása. **11** És a vadállat, amely volt és nincs, az maga a nyolcadik, és a hétből való, és vesztébe jut. **12** És a tíz szarv, amelyet láttál, tíz király **{Dán 7,24}**, akik még nem jutottak uralomra, de mint királyok hatalmat nyernek egy órára a fenevaddal együtt. **13** Ezeknek egy a szándékuk, és erejüket és hatalmukat a fenevadnak adják át. **14** Harcolni fognak a Bárány ellen, de a Bárány legyőzi őket, mert ő az uraknak Ura és a királyoknak Királya **{MTörv 10,17}**; akik pedig vele vannak, azok hivatottak, választottak és hűségesek.«

15 Majd azt mondta nekem:»A vizek, amelyeket láttál **{Jer 51,13}**, ahol a parázna asszony ül, a népek, törzsek és nemzetek és nyelvek **{Dán 3,4}**. **16** A tíz szarv pedig, amelyet láttál, és a fenevad meggyűlöli a parázna asszonyt. Elhagyottá és meztelenné teszik, megeszik a húsát, és tűzzel megégetik. **17** Mert Isten adta szívükbe, hogy végrehajtsák szándékát, és egyetértve adják királyi hatalmukat a fenevadnak, míg beteljesednek Isten igéi. **18** Az asszony, akit láttál, az a nagy város, amely a föld királyai fölött uralkodik« **{Zsolt 2,2}**.

birodalom ismét teljes erejében volt. *A föld lakói csodálkozni fognak* Rómának viharos történetén és szívós életerején.

* 9. A *hetes* számnak szimbolikája mind Róma városának hét halmára, mind hét imperátorára vonatkozik. Vespasianus császár pénzei Rómát hét halom fölött ülő asszony gyanánt ábrázolják.

* 10. *Az öt elesett:* öt császár már a múltban uralkodott. *Az egyik van:* ez Szt. Jánosnak kortársa; aki pedig *még nem jött el,* annak utóda. A magyarázók véleménye megoszlik arra nézve, hogy kik ezek a császárok. Egyes vélemények: *a)* Július Cézár, Augusztus, Tiberius, Caligula, Claudius, Néró, Galba. A 11. versben említett nyolcadik uralkodó a visszatérő Nero, mert a római közvéleménynek nagy része az első század végéig azt hitte, hogy Néró nem halt meg, hanem a pártusokhoz menekült és azok szövetségében fog visszatérni az őt halálra ítélő Róma ellen. Később, midőn Nérót már nem gondolhatták élőnek, a visszatérő Néróból az ördög által feltámasztott Néró alakja lett. Ámde nem valószínű, hogy Szt. János a császárok számítását a már régesrégen élt Július Cézárral kezdte volna (aki még nem is volt római császár); az meg épen lehetetlenség, hogy a visszatérő (vagy feltámasztott) Néró alakja egy sugalmazott könyvben szerepeljen. Ennek a magyarázatnak még egy súlyos hibája van: az, hogy a Jelenések könyvének megírását Néró idejébe teszi. — *b)* A hét császár: Augusztus, Tiberius, Caligula, Claudius, Nero, Galba, Otho vagy Vitellius ; a nyolcadik a visszatérő Nero, vagyis az Antikrisztus. – *c)* A hét császár: Augusztus, Tiberius, Caligula, Claudius, Néró, Vespasianus, Titus; a nyolcadik a keresztényüldöző Domitianus. — *d)* Legvalószínűbb, hogy Szt. János a vadállatnak hét fejét az első keresztényüldöző császárral, Neróval kezdi számítani; az öt első császár tehát, aki már volt: Neró, Galba vagy Otho, Otho vagy Vitellius (akiket nem ismert el császároknak az egész római birodalom), Vespasianus, Titus. A hatodik uralkodó Szt. Jánosnak kortársa, Domitianus; a hetedik vagy Nerva, vagy csak a hetes szám teljességéért szerepel a látomásban. *Rövid ideig lesz maradása,* t. i. a vadállat uralmának az egész világtörténelemre terjedő, hosszú idejéhez viszonyítva.

* 11. *A vadállat maga a nyolcadik.* A nyolcas szám a régieknek misztikus számrendszereiben a létnek túláradó teljességét jelenti («hét» a létnek teljessége, nyolc pedig egyenlő 7 + 1, – L. 13,18.); a szent szerző tehát azt a jövendölést fejezi ki, hogy a római birodalomnak keresztényüldöző kegyetlensége, mely Néró halálával már-már megszűntnek látszott, teljes vadságában fel fog újulni. *És a hétből való:* az újabb üldözések magukon fogják viselni Néró kegyetlenségének bélyegét. A szent szerző azonban nem állítja, hogy Domitianus utóda lesz az utolsó római császár; versünk épen azt mutatja, hogy ezután a pogány Róma zsarnok uralmának fokozott visszatérését várja bizonytalan időn keresztül.

* 12. *A tíz szarv* barbár királyokat jelent, akik *egy* órára, azaz rövid időre uralomra jutnak az előbb említett fejek után.

* 13. A barbár királyok egy ideig hű alattvalói Rómának.

* 14. és azzal együtt üldözik az egyházat. Ezek a királyok szintén előképei a későbbi egyházüldözőknek is. *Az uraknak Ura és a királyoknak Királya:* 19,16; v. ö. Zsolt. 135,3; Kor. I. 8,5. 6; Tim. I. 6,15. A vers vége az Úr Jézus követőire, a választottakra vonatkozik.

* 15. *A vizek* a római birodalomnak alávetett népek. (1. v.)

* 16. Idővel az egykor szövetséges barbár királyok a római birodalom ellen fognak támadni és annak romlását fogják okozni. Versünk szóképei a római birodalomnak ezt a végpusztulását írják le.

* 17. A föld királyai – bár sokszor öntudatlanul – csak Istennek terveit hajtják végre a világtörténelemben. *Isten igéi* itt a római birodalomra kimondott ítéletet jelentik.
* 18. *A nagy város* az ókori világ úrnője: Róma.

Jel 18

Babilon bukásának kihirdetése

1 Ezek után egy másik angyalt láttam leszállni az égből, akinek nagy hatalma volt, és a
föld felragyogott dicsőségétől {Ez 43,2}. 2 Hangos
szóval így kiáltott: »Elesett, elesett a nagy Babilon {Iz 21,9}, démonok lakóhelyévé lett, és minden
tisztátalan szellem tanyájává, minden tisztátalan
és gyűlöletes állat lakóhelyévé. 3 Mert féktelen
paráznasága borából ivott minden nemzet; s a föld
királyai paráználkodtak vele {Jer 51,7; Iz 23,17}, a föld
kereskedői az ő gyönyörűségeinek bőségéből lettek gazdagokká!«

4 Aztán egy másik hangot hallottam az égből,
amely így szólt: »Menjetek ki onnan, én népem,
hogy részesei ne legyetek az ő gonoszságainak, és
ne legyen részetek az őt érő csapásokban, 5 mert
bűnei az égig hatoltak {Jer 51,9}, és Isten megemlékezett gonoszságairól. 6 Fizessetek neki vissza,
mint ahogy ő is megfizetett nektek, és kétszeresen
viszonozzátok cselekedeteit; a pohárba, amelybe
ő töltött, töltsetek neki kétannyit! 7 Amennyire dicsőítette önmagát és gyönyörűségben volt, annyi
gyötrelmet és gyászt adjatok neki, mert így szól
szívében: `Mint királyné, ülök a trónon, és nem
vagyok özvegy {Iz 47,7-8}, gyászt nem fogok látni!'
8 Ezért egy napon jönnek rá a csapások {Iz 47,9}, a
halál, gyász és éhség, és tűz fogja megégetni; mert
erős az Isten {Jer 50,34}, aki őt megítéli!«

Siralom Babilon pusztulása felett

9 Sírni és gyászolni fognak fölötte a föld kirá-
lyai, akik paráználkodtak vele, és gyönyörűségekben éltek {Ez 27,31-33; Iz 23,17}, amikor látják majd
füstjét, amint ég. 10 Elhúzódnak tőle, félve gyötrelmeitől, és így szólnak: »Jaj, jaj, az a nagy város! Babilon, az erős város! {Dán 4,27} Mert egy óra
alatt eljött a te ítéleted!«

11 A föld kereskedői sírni és gyászolni fognak
fölötte {Ez 27,31.36}, mert senki sem veszi meg többé
áruikat: 12 arany és ezüst árut, drágakövet, gyöngyöt, gyolcsot, bíbort, selymet és karmazsint,
semmiféle tujafát, sem elefántcsont-edényt, és
egyetlen nemes fából, rézből, vasból és márványból való edényt sem, 13 sem a fahéjat, fűszert és
illatszereket, kenetet, tömjént, bort, olajat, lisztlángot, búzát, barmokat, juhokat, lovakat, kocsi-

A 18-20. fejezet drámai erővel állítja elénk Isten és az egyház főellenségeinek bukását. 18,1-19,8. leírja Isten ítéletét a kereszténytildöző római birodalom fölött, melyet a 16. fejezet általános vonásokban már előre jelzett; 19,10-21-ben a két vadállat megbüntetését olvassuk, a 20. fejezet pedig Isten és az egyház főellenségének, a sátánnak örök kárhozatát mutatja be.

A) *A római birodalom bukása.*

* 18,1-3. *Fényes angyal hirdeti a pogány Róma bukását.* Érdekes, hogy magát a büntető ítélet *tényét* a szent szerző itt nem írja le (ezt már megtette a 16. fejezetben), csak annak eredményét állítja szemünk elé.
* 2. Az angyal Babilon (Róma) végpusztulását mint már megtörtént dolgot hirdeti, oly biztos annak bekövetkezése. A 2. és 3. vers egyes gondolatai Izaiás 13. és 14. fejezetére, valamint Jeremiás 50. és 51. fejezetére emlékeztetnek, melyek Babilónia bukását jövendölték meg. (L. főleg Jer. 51,8. 50,39; Iz. 21,9; 13,12. 21. 22; 14,23; Bár. 4,35.) A régiek képzelete a romokat és sivatagokat gonosz szellemekkel és a pusztaság állataival szokta benépesíteni.
* A 3. vers ismét rámutat arra *a*' történelmi tényre, hogy Róma pogánysága és erkölcstelensége minden vele érintkező népet megfertőzött; a vers utolsó tagja pedig a római birodalomnak külföldi népekkel (főleg Kelettel) folytatott rendkívül fejlett kereskedelmére céloz.
* 4-5. *Jézus Krisztus szava a római birodalom keresztényeihez. Menjetek ki* erkölcsi értelemben veendő: a keresztények ne vállaljanak közösséget Róma bűneivel. (V. ö. az Úr Jézus intelmét Máté 24,16-18: Márk 13,14-16; Luk. 21,21.)
* 6-8. Ugyancsak Jézus Krisztus szava az isteni ítéletet végrehajtó angyalokhoz. *Amint ő is megfizetett nektek:* a keresztények üldözése magának Istennek és az égieknek üldözése. (V. ö. Csel. 9,4. 5.) *A pohár* Isten haragjának kelyhe.
* 7. (V. ö. Iz. 47,7. skk.) A pogány Róma felfuvalkodottságának méltó büntetése. *Halál, gyász és éhség:* v. ö. a 6. fejezet lovasait. (3-8. v.) A próféta látomásában Rómát tűz emészti meg. (L. 18. v.)
* 9-10. *A Rómához hű maradt szövetséges fejedelmek gyásza.*
* 10. *Távol állnak:* senki sem siet a pusztuló római birodalomnál; segítségére. *Egy óra alatt:* hirtelenül.
* 11-19. *A föld kereskedői siratják Rómát.* Ez a leírás élénken emlékeztet Ezekiel 27. fejezetére, mely Tirusnak nagyszabású kereskedelmét írja le a Kr. e. VII. és VI. században.
* A 13. versben említett *illatszerek* a lakomák alkalmával voltak divatosak; a *kocsi* a «rheda», négykerekű, gall eredetű jármű. *Az emberi személyek* szintén a rabszolgák.
* 15. *Megállnak távol tőle:* L. 10. v.
* 17. *Minden tavon járó csónakos,* a görög szerint: «minden egyik helyről a másikra járó csónakos».
* 18. L. 8. 9. v.
* 19. A porral való meghintés a gyász jele.
* 20. Míg a föld királyai és kereskedői siratják a bűnös Babilont, mely nekik anyagi hasznot biztosított, az ég angyalai és szentjei örvendeznek a pogányság veszte fölött. (L. bővebben 19,1-8.)
* 21-24. *Babilon (a keresztény üldöző Róma) végleges*

kat, rabszolgákat és emberi személyeket. 14 A lelked számára kívánatos gyümölcsök eltávoztak tőled, és minden kövérség és kiválóság elveszett tőled, és többé már nem találják meg!

15 Mindazok, akik ezekkel kereskedtek, s akik meggazdagodtak, megállnak tőle távol, gyötrelmeitől félve, sírva és gyászolva {Ez 27,31.36}, 16 és így szólnak: »Jaj, jaj, az a nagy város, amely gyolcsba, bíborba és skarlátba öltözött, arannyal, drágakővel és gyöngyökkel ékes volt, 17 és egy óra alatt odalett ennyi gazdagság!«

Minden hajókormányos és mindenki, aki a vizeket járja, a hajósok, és akik a tengeren dolgoznak {Ez 27,27}, megállnak távol, 18 és így kiáltanak, amikor látják égésének helyét: »Melyik város volt hasonló ehhez a nagy városhoz?« 19 Majd port hintenek fejükre, és sírva és gyászolva így kiáltanak {Ez 26,19}: »Jaj, jaj, az a nagy város, amelynek kincseiből meggazdagodtak mindnyájan, akiknek hajóik voltak a tengeren, az ő kincseiből; és egy óra alatt elpusztult! 20 Örvendezz fölötte ó ég {Iz 44,23}, és ti, szent apostolok és próféták, mert Isten kimondta fölötte az ítéletet értetek!« {MTörv 32,43G}

21 Egy erős angyal követ vett föl, olyat, mint egy nagy malomkő, a tengerbe dobta, és ezt mondta: »Ilyen erővel döntik le Babilont, azt a nagy várost, és többé már nem találják meg! {Jer 51,63-64; Dán 4,27; Ez 26,21} 22 A hárfások, zenészek és fuvolások hangja és harsona nem hangzik fel többé benned; semmiféle művészet mestere nem található többé benned, és malom zörgése nem hallatszik többé benned; 23 és lámpavilág nem fénylik többé benned, és a vőlegénynek és menyasszonynak szava {Jer 25,10} nem hangzik fel többé benned, mert kereskedőid a föld fejedelmei voltak, s a te varázslataid miatt jutott tévútra minden nemzet {Iz 23,8; 47,9}; 24 benne található a próféták és szentek vére, és mindazoké, akiket megöltek a földön.«

bukását egy angyal jelképesen a tengerbe vetett kővel pecsételi meg. (V. ö. Jer. 51,61-64.)

* 22-23. Az elpusztított birodalomban minden vidámság, sőt minden élet megszűnik. (V. ö. Iz. 24,8. skk.) A 23. vers vége ismét rámutat arra, hogy a római pogányság minden ókori nemzetet megrontott.

* 24. Célzás a római birodalom keresztényüldözéseire, háborúira és kegyetlen cirkuszi Játékaira.

Jel 19

Örvendezés a mennyben

1 Ezek után mintha nagy sokaság hangját hallottam volna az égben:

»Alleluja!

Üdv, dicsőség és hatalom a mi Istenünknek,

2 mert igazak és igazságosak az ő ítéletei {Zsolt 19,10},

* 19,1-4. *Az ég angyalai dicsőítik Istent Babilon (Róma) igazságos megbüntetéséért.*

* 1. *A nagy seregek* az angyalok. *Alleluja* héber eredetű szó, melynek alapjelentése: «Dicsérjétek az Urat».

* 2. Isten *szolgái* itt a vértanuk.

* 3. *Annak füstje:* az elpusztított pogány Rómáé.

* 4. Az égi seregek hódolata. (V. ö. 4, 9. stb.)

* 5-8. *A föld és az ég szentjeinek dicsőítő éneke.* Az 5. versben említett *szózat* egy angyalé vagy Jézusé.

* 6. *A nagy sereg* az ég és a föld szentjei.

* 7. *A Bárány jegyese* (szószerint: «felesége») az egyház. (L. 21,2.)

* 8. Az egyház ragyogó díszruhája, ellentétben a nagy parázna asszony ruházatával. (17,4.) *A fehér* szín a diadal jele; egyébként maga a próféta megmagyarázza látomását.

mert ítéletet mondott a nagy parázna asszony fölött, aki paráznaságával megrontotta a földet, és számon kérte szolgáinak vérét a kezéből!« {2 Kir 9,7}

3 Azután pedig ezt mondták: »Alleluja! És a füstje felszáll örökkön-örökké!« {Iz 34,10}

4 Ekkor a huszonnégy vén és a négy élőlény arcra borult, és imádták a trónján ülő Istent {Iz 6,1}: »Ámen! Alleluja!«

5 A trón felől pedig egy hang szólt:

»Mondjatok dicséretet Istenünknek
mindnyájan, ti szolgái,
és akik őt félitek, kicsinyek és nagyok!«
{Zsolt 115,13}

6 Aztán mintha nagy sereg hangját hallottam volna, olyat, mint a nagy vizek zúgása {Ez 1,24}, és mint a nagy mennydörgés:

»Alleluja!
Mert uralkodik az Úr {Zsolt 93,1},
a mi Istenünk, a Mindenható!
7 Örvendezzünk és vigadjunk {Zsolt 118,24},
és adjuk meg neki a dicsőséget,
mert eljött a Bárány menyegzője
és a jegyese felkészült!

8 Megadatott neki, hogy ragyogó és fehér gyolcsba öltözzék; a gyolcs ugyanis a szentek igaz cselekedetei.«

9 Ekkor így szólt hozzám: »Írd meg: Boldogok, akik hivatalosak a Bárány menyegzős lakomájára!« Majd ezt mondta nekem: »Ezek Isten igaz igéi.« 10 Ekkor a lábához borultam, hogy imádjam őt, de ő így szólt hozzám: »Vigyázz, ne tedd ezt, mert a te szolgatársad vagyok, és testvéreidé, akiknél Jézus tanúságtétele van. Istent imádd, mert Jézus tanúságtétele a prófétálás lelke.«

Győzelem a vadállat és prófétái felett

11 Ekkor láttam a megnyílt eget {Ez 1,1}, és íme, egy fehér ló, és aki azon ült, annak Hűséges és Igaz volt a neve {Zsolt 96,13}, és igazságosan ítél és harcol.

12 A szeme pedig olyan, mint a tűz lángja {Dán 10,6}, és a fején számos korona. Olyan név van rá írva, amelyet rajta kívül senki sem ismer. 13 Vértől ázott ruhába volt öltözve, és ez a neve: Isten Igéje. 14 Az égi seregek követték őt fehér lovakon, fehér és tiszta gyolcsba öltözve. 15 Szájából kétélű kard nyúlt ki {Iz 49,2}, hogy azzal verje meg a nemzeteket. *Ő fogja kormányozni őket vasvesszővel*, és ő

* 9-10. *A Róma bukását tárgyaló látomás befejezése.*

* 9. A beszélő személy a 10. versben említett angyal. *A Bárány menyegzői lakodalma,* melyet a 21. és 22. fejezet bővebben leír, a mennyei boldogság. A római birodalom bukásának kinyilatkoztatása annyira váratlanul éri a prófétát, hogy az angyal szava ismételten megerősíti előtte Istennek megmásíthatatlan végzését.

* 10. Szt. Jánost mélységesen megrendíti a látomás és le akar borulni az angyal előtt (ezt jelenti az *«imádás»);* de az angyal ezt nem engedi meg az apostolnak és prófétának. *Testvéreid:* a többi keresztények. *Jézus tanúbizonysága* az evangélium, melynek csak bővebb magyarázatát adják a Jelenések könyvének jövendölései. A mondat alanya: „a jövendölésnek szelleme".

* B) 11-21. *A két vadállatnak és követőiknek megítélése és kárhozata.*

11-16. *Az Úr Jézus megjelenése az ítéletre.*

* 11. (V. ö. 6,1. 2.) *A fehér lónak lovasa* maga az Isten Igéje, Jézus Krisztus. *Hűségesnek és Igaznak hivaték:* V. ö. 3,7.

* 12. (V. ö. 1,14.) *A számos korona* az Úr Jézusnak végtelen és örök királyi méltóságát jelképezi, ellentétben a sátánnak ideig-óráig tartó hatalmát jelképező koronákkal (12,3.). Az Úr Jézus *neve, amelyet rajta kívül senki sem ismer,* az ő isteni lényege.

* 13. (V. ö. Iz. 63,1-3.) *A vértől ázott ruha* Jézus Krisztus győzelmes harcait jelképezi összes ellenségeivel szemben. *Isten Igéjének* csak Szt. János nevezi az Üdvözítőt (Ján. l,1. 14.), mint aki az Atyának személyes Bölcsesége.

* 14. *Az égi seregek* az angyalok (v. ö. Zsolt. 109 (héb. 110), 3. a héber szöveg szerint). A *fehér szín* a diadal szimbóluma.

* 15. *A kétélű kard* (1,16; 2,12.) az isteni tanításnak és ellenállhatatlan hatalomnak jelképe. Versünk második tagja a 2. zsoltár 8. és 9. versére céloz, és szintén az Úr Jézus ellenállhatatlan hatalmát jelenti, melyet kénytelenek lesznek elismerni a neki ellenszegülő nemzetek, ha nem akarnak meghódolni az Üdvözítő szelíd uralma előtt. *A mindenható Isten bosszuló haragjának borsajtója* (14,20.) a büntető isteni ítélet, melyet az Úr Jézus hajt végre ellenségei fölött.

* 16. *Királyok királya* a keleti uralkodók szokásos címe volt, melyet Szt. János Annak ad meg, akit az egyedül illet meg.

* 17-18. *Az ítéletnek előkészítése,* melyet a szent szerző egyes ószövetségi próféták képes beszédével mint nagy harcot ír le, (V. ö. Ezek. 38. 39., főleg 39,17-20.) Az angyal az ég madarait hívja, hogy a harcban megölendő ellenségek holttestére (21. v.) gyülekezzenek össze.

* A 18. versben említett *királyok* és *vezérek* a világtörténelemnek összes istenellenes hatalmasságai, kiknek a próféta vesztüket jövendöli meg.

* 19-21. *Az ellenséges hatalmak megsemmisítése.*

* 19. A végső harc.

* 20. (L. 13. fej.) A szent szerző megszemélyesíti az istenellenes politikai és szellemi hatalmakat, mint 20,14-ben a poklot és a halált. *A kénkövei égő tüzes tó* a pokol. A két vadállat és

* 21. azok követői fölött az ítélet drámai gyorsasággal hajtatik végre, amint az Jézus Krisztusnak végtelen hatalmához illik. (V. ö. Dán. 5,29. 30.)

tapossa {Zsolt 2,9G; Iz 63,2-3} a mindenható Isten boszszuló haragjának szőlőprését. 16 A ruhája és ágyéka fölé ez van írva: Királyok Királya és uralkodók Ura! {Dán 2,47; MTörv 10,17}

17 Aztán láttam egy angyalt a napban állni, aki hangosan így kiáltott minden madárnak, amely az ég zenitjén repül: »Jöjjetek és gyűljetek egybe Isten nagy lakomájára, 18 hogy királyok húsát egyétek, és vezérek húsát, és erősek húsát, és lovak húsát, és azokét, akik rajtuk ülnek {Ez 39,4.17-20}, és valamennyi szabad embernek és szolgának és kicsinynek és nagynak a húsát!«

19 Láttam, hogy a vadállat és a föld királyai {Zsolt 2,2} és a seregeik egybegyűltek, hogy harcra keljenek a lovon ülővel és seregével. 20 De a fenevad fogságba esett, és vele együtt az álpróféta, aki a jeleket művelte a színe előtt, amelyekkel elcsábította azokat, akik fölvették a fenevad bélyegét, és akik imádták a képmását. Ezt a kettőt elevenen a kénkővel égő tüzes tóba vetették. 21 A többieket pedig megölte a lovon ülő kardja, amely a szájából áll ki. A madarak mind jóllaktak a húsukból {Ez 39,17.20}.

Jel 20

Az ezeréves uralom

1 Ekkor láttam, hogy egy angyal száll le az égből, akinél a mélység kulcsa volt, és kezében egy nagy lánc. 2 Megragadta a sárkányt, az őskígyót, aki az ördög és a sátán {Ter 3,1; Zak 3,1; Jób 1,6}, és megkötözte őt ezer esztendőre. 3 Levetette őt a mélységbe, bezárta, és pecsétet tett rá, hogy ne csábítsa el többé a nemzeteket, amíg el nem múlik az ezer esztendő. Azután el kell oldozni, de csak rövid időre. 4 Majd székeket láttam, és a rajta ülőket {Dán 7,9.22G}, akik ítélő hatalmat kaptak, és láttam azok lelkeit, akiknek fejét vették a Jézusról való tanúságtétel és Isten igéje miatt, és akik nem

* 20,1-6. *Krisztusnak és szentjeinek ezeréves országa.*
A 20. fejezet 1-6. verse a Jelenések könyvének legnehezebb részlete. Az egyedül helyes és ma már a katholikus értelmezők közt szinte általánosan elfogadott magyarázat Krisztusnak és szentjeinek ezeréves uralkodásában az egyháznak egész földi életét látja, mely voltaképen ugyanazt jelenti, mint a más látomásokban (11,2; 12,6. 14.) említett negyvenkét hónap, ezerkétszázhatvan nap és három és fél év. A sátán hatalma halálos sebet kapott ugyan már az égből való letaszítása alkalmával és még inkább Jézus Krisztusnak megváltó halála által, mely az ördögöt bizonyos értelemben «megkötözte», bár hatalmát a földön nem semmisítette meg teljesen. A világ végén a sátán rövid időre (11,9. 11: három és fél napra) visszanyeri hatalmát, midőn is teljes erejéből végső támadást fog intézni Krisztus egyháza ellen. Ez a küzdelem az ördögnek végleges bukásával fog végződni.
Az egyház első századaiban, főleg egyes eretnekek, de némely keresztények is azt hitték, hogy 20,1-6. szó szerint

imádták a fenevadat, sem annak képmását, sem bélyegét nem vették homlokukra és kezükre, és éltek és uralkodtak Krisztussal ezer esztendeig. **5** A többi halott nem éled föl, amíg el nem telik az ezer esztendő. Ez az első feltámadás. **6** Boldog és szent az, akinek része van az első feltámadásban! Ezeken nincs hatalma a második halálnak, hanem Isten és Krisztus papjai lesznek, és uralkodnak vele ezer esztendeig.

Végső győzelem a sátán felett

7 Amikor majd eltelik az ezer esztendő, eloldozzák börtönében a sátánt. **8** Kijön, és elcsábítja a föld négy szegletén lakó nemzeteket, Gógot és Magógot, egybegyűjti őket a harcra; a számuk annyi, mint a tenger fövenye. **9** Felvonulnak a föld minden táján **{Hab 1,6G}**, és bekerítik a szentek táborát és a szeretett várost. De tűz szállt le Istentől az égből, és megemésztette őket **{2 Kir 1,10}**. **10** És az ördögöt, aki elcsábította őket, a tüzes és kénköves tóba vetik, ahol a fenevad és az álpróféta is van, és gyötrődnek éjjel-nappal örökkön-örökké.

Ítélet a holtak felett

11 Aztán láttam egy nagy fehér trónt és a rajta ülőt **{Iz 6,1}**, akinek tekintetétől menekült a föld **{Zsolt 114,3.7}** és az ég, és nem volt hely számukra **{Dán 2,35G}**. **12** És láttam, hogy a halottak, nagyok és kicsik a trón előtt állnak, és könyveket nyitottak ki. Egy másik könyvet is kinyitottak, amely az élet könyve **{Dán 7,10; Zsolt 69,29}**. A halottakat megítélték azokból, amik tetteiknek megfelelően a könyvbe voltak írva. **13** A tenger visszaadta a halottakat, akik benne voltak, és a halál és az alvilág **{Óz 13,14}** visszaadták a halottakat, akik náluk voltak, és mindegyiket megítélték tettei szerint. **14** A halált és az alvilágot **{Zsolt 28,4; Óz 13,14}** egy tüzes tóba vetették: ez a második halál, a tüzes tó. **15** Aki nem volt beírva az élet könyvébe **{Dán 12,1}**, azt a tüzes tóba vetették.

értendő Krisztusnak és szentjeinek ezer évig tartó földi uralkodására (chiliasmus, «chilios» = *ezer* görög szótól). A középkorban, sőt napjainkban is egyes magyarázók felújították ezt az értelmezést, illetve ezt a felfogást tulajdonították a Jelenések könyve szerzőjének. Ez a magyarázat azonban nem veszi észre, hogy Szt. János tisztán szellemi országról beszél; teljesen félreismeri a Jelenések könyvének alapgondolatait és lehetetlenségekbe vezet.

* 1. *A mélység* a pokol (3. v.; v. ö. 9,1.); a *kulcs az* angyal hatalmát jelenti a pokol fölött, a *nagy lánc* (jelkép) pedig a sátán megkötözésére szolgál.

* 2. A sátánt *őskígyónak* nevezi a próféta, Móz. I. 3,1. alapján. A *megkötözés* a sátán hatalmának korlátozását jelenti; az *ezer esztendő* az egyháznak egész földi élete.

* 3. A *lepecsételés* a gonosz lélek (viszonylagos) megkötözésének megerősítésére szolgál. A gonosz lélek az Üdvözítő kereszthalála után – Szt. Ágoston szava szerint – hasonló a megláncolt veszett kutyához, mely csak azt marhatja meg, aki vakmerően vagy könnyelműen *hozzá* közeledik. A sátán az egyház egész földi életén keresztül csábíthatja az embereket, de senkit sem kényszeríthet a bűnre. *Rövid időre,* arányban az egyház hosszú földi életével.

* 4. (V. ö. Mát. 19,28; Luk. 22,30. Kor. I. 6,3.) Az ítélet székein ülők az Úr Jézus hívei, a már megdicsőült vértanuk (kiknek *lelkeit* látja a próféta) és a többi jámborok *(akik nem imádták a vadállatot* stb.), akár még a földön élnek, akár már a mennyország boldogságát élvezik. A megszentelő malaszt már a földön élő jámborokat is Isten fogadott gyermekeivé az ég örököseivé és így bizonyos értelemben Jézus Krisztus uralkodó társaivá teszi.

* 5. *Az első feltámadás* a lelki feltámadást jelenti a keresztség (illetve bűnbánat) által a megszentelő malaszt életére; *a többi halottak* pedig azok, akik a megszentelő malaszt nélkül haltak meg.

* 6. A prófétának lelkesült felkiáltása. *A második halál* az örök kárhozat (14. v.). Az összes igaz keresztények tágabb értelemben *Istennek és Krisztusnak papjai,* mert életük állandó jóillatú áldozat Isten előtt. (V. ö. 1,6; 5,10; 7,13; Pét. I. 2,9.)

* C) 7-10. *Az ördögnek és szövetségeseinek végső támadása az egyház ellen, és végleges bukásuk.* Megrázó erővel hat a nagy harc leírásának drámai rövidsége. Az ördögnek és szövetségeseinek harca voltaképen összeesik az Antikrisztusnak (a két vadállatnak) folytonos támadásaival Isten országa ellen (19,11-21.); de a próféta külön-külön írja le az Isten országa fő ellenségeinek (a pogány római birodalom előképes értelemben, – a két vadállatban küzdő Antikrisztus – a gonosz lélek) bukását és bűnhődését.

* 7. *Midőn majd eltelik az ezer esztendő:* az egyház földi életének utolsó időszakában. *A sátán megoldozása azt* jelenti, hogy a gonosz lélek (Isten megengedésével) az eddigieknél is hevesebb végső támadásra fog indulni az egyház ellen. *A föld négy szeglete* az összes világtájakat jelenti. *Góg* és *Mágóg* Ezekiel 38. és 39. fejezeteiben Isten országának végső nagy ellenségei. *Mágóg* Móz. I. 10,2. szerint Jáfettől származó nép, mely a Kaspi-tó környékén lakott; *Góg* szintén nép, vagy *Mágógnak* királya. Itt Góg és Mágóg az egyháznak összes ellenségeit jelentik.

* 8. *A szeretett város* Jeruzsálem, mint az egyház előképe. A próféta Isten büntető ítéletét több ószövetségi prófétával együtt mint nagy harcot írja le.

* 9. A nagy harc kimenetele: a sátán véglegesen a pokolra taszíttatik követőivel együtt. Ez a harc összeesik a 19,17-21-

ben leírt küzdelemmel, de míg ott a próféta elsősorban a két vadállat megbüntetésére fordította figyelmét, itt főleg a sátán végső sorsát rajzolja meg. *A tüzes és kénköves ti* a pokol.
* A 10. vers ismét a pokol büntetéseinek örökkévalóságát tanítja.
* 11-16. *Az utolsó ítélet.*
* 11. *A nagy fehér trón* az Isten ítélőszéke; a *rajta ülő* Isten vagy Krisztus. *Menekült a föld és az ég és helyük nem találtaték:* az ég és föld megújítása. (V. ö. Iz. 65,17; 66,22; Pét. II. 3,13.)
* 12. Az általános föltámadás és az utolsó ítélet. *A könyvek* az égi könyvek (jelkép), amelyekbe minden ember tettei be vannak írva. (V. ö. Dán. 7,10; Mal. 3,16; Jer. 17,1.) *Az élet könyve.* V. ö. 3,5; 13,8; 17,8.
* 13. Versünk azt mondja, hogy az összes halottak, bárhol is legyenek, fel fognak támadni. A szent szerző az előadás élénkítésére megszemélyesíti a halált és az alvilágot.
* 14-15. Az előbbi megszemélyesítés folytatása. *A tüzes tó* itt is a pokol; a *második halál* az örök kárhozat.

ISTEN ÚJ ORSZÁGA: 21,1-22,5

Jel 21

Isten lakása az emberek között

1 Ekkor új eget és új földet láttam **{Iz 65,17}**, mert az első ég és az első föld elmúlt, és a tenger sem volt többé. **2** Láttam a szent várost, az új Jeruzsálemet **{Iz 52,1}** Istentől leszállni az égből, mint a férjének felékesített menyasszonyt **{Iz 61,10}**. **3** Hallottam, hogy egy harsány hang a trón felől azt mondta: »*Íme*, Isten *hajléka* az emberek között! *Velük fog lakni, s ők az ő népe lesznek.* Maga a velük levő Isten lesz az ő Istenük **{Ez 37,26-27}**. **4** Isten *letöröl majd* a szemükről *minden könnyet* **{Iz 25,8}**, és nem lesz többé sem halál, sem gyász, sem jajgatás **{Iz 35,10}**, és fájdalom sem lesz többé, mert az elsők elmúltak.«

5 A trónon ülő így szólt: »Íme, megújítok mindent!« **{Iz 6,1; 43,19G}** És azt mondta nekem: »Írd: Ezek az igék hitelesek és igazak.« **6** Aztán azt mondta nekem: »Beteljesedett! Én vagyok az Alfa és az Ómega, a kezdet és a vég. A szomjazónak ingyen adok az élet vizének forrásából **{Iz 55,1; Zak 14,8}**. **7** Mindez azé lesz, aki győzni fog. *Én Istene leszek, ő pedig az én fiam lesz* **{2 Sám 7,14}**. **8** De a gyáváknak és a hitetleneknek, a megfertőzötteknek, gyilkosoknak, paráznáknak, varázslóknak, bálványimádóknak és minden hazugnak osztályrésze a tűzzel és kénkővel égő tóban lesz **{Ez 38,22}**. Ez a második halál.«

* A 21. fejezetnek 1-8. versei még a 20,11-ben megkezdett leíráshoz tartoznak.
* 1-4. *A jámborokra váró örök boldogság.*
* 1. V. ö. Iz. 65,17; 66,22; Pét. II. 3,13.: az egész teremtett világ megújhodása. *A tenger* az állhatatlanságnak és változásnak jelképe.
* 2. *Az új Jeruzsálem* az égi egyház, melyet a próféta ószövetségi analógiára az Úr Jézus menyasszonyának nevez (v. ö. Zsolt. 44. Énekek Éneke), de amelyet a 9. verstől kezdve mint nagyszerű, égből leszállt várost ír le.
* 3. *A nagy szózat* Krisztusnak vagy Istennek szava. Versünk a mennyországot mint Istennek és a választottaknak közös lakóhelyét írja le. (V. ö. Jer. 31,33; Ezek. 37,27; Zak. 8,8; Móz. I. 17,8; III. 26,11. 12.) Isten *velük* célzás íz. 7,14; 8,8-ra, ahol «Emmánuel» (Isten velünk) a Messiásnak neve. A görög szerint versünk vége így hangzik: «És ő Isten velük leszen».
* 4. Az örök boldogságnak rövid, de rendkívül megkapó rajza: maga Isten fogja megvigasztalni és megjutalmazni választottait. (V. ö. Iz. 25,8; 35,10; 65,18. 19.)
* 5-8. *Az isteni szózat végérvényesen megerősíti az ítéletet*.
* 5. *Aki a trónon ült:* Isten vagy Krisztus. *Megújítok mindeneket:* 9,1. v.
* 6. (L. 1,8.) *Az élet vizének* forrása az örök boldogság. (V. ö. 7,17; 22,1; Ezek. 47,1. skk.)
* 7. (V. ö. a 2. és 3. fejezet leveleinek befejezéseit.) *A győzelmesek* nemcsak a vértanuk, hanem általában a mindhalálig kitartó jámborok, akik küzdelmeik jutalmául elnyerik a mennyországot és bírni fogják magát az Istent is. *Ő nekem fiam leszen:* a megszentelő malaszt bennünket már itt a földön Istennek fogadott gyermekeivé tesz.
* 8. *A gyávák* a küzdelemtől megfutó félénk keresztények. A próféta ismételten kijelenti, hogy a bűnösökre az örök kárhozat vár.
* 9-23. *A mennyei Jeruzsálem.* Szt. János itt bővebben kifejti a 2. versben megkezdett képet, és az egyházat az égből leszállt nagyszerű város alakjában írja le, mely egy magas hegynek minden oldalát beborítja, annak lábától a csúcsáig. (16. v.) Ez a gúlaalak az Asszíriában és Babilóniában ismeretes «zikkurat»-okra (lépcsőzetesen emeletes templomok) emlékeztet. A leírás az egyháznak alaptulajdonságait: egységét, szentségét, apostoli voltát és egyetemességét jeleníti meg, de számos vonás csak az előadás élénkítésére szolgál. Egyes helyeken az égi és a földi egyház rajza egybeolvad,

Az új Jeruzsálem

9 Akkor odajött hozzám a hét angyal közül az egyik, akiknél az utolsó hét csapással teli csésze volt **{Lev 26,21G}**, és így szólt hozzám: »Gyere, megmutatom neked az asszonyt, a Bárány jegyesét!« **10** Lélekben elvitt egy nagy és magas hegyre **{Ez 40,2}**, és megmutatta nekem a szent várost, Jeruzsálemet **{Iz 52,1}**, amely a mennyből szállt alá Istentől. **11** Isten dicsőségétől ragyogott, és világossága hasonló volt a drágakőhöz, a kristálytiszta jáspishoz. **12** Nagy és magas fala volt, tizenkét kapuval, és a kapuk fölött tizenkét angyal. A kapukra nevek voltak írva, amelyek *Izrael fiainak* tizenkét *törzsének* nevei **{Ez 48,31; Kiv 28,21}**. **13** *Keletről három kapu, és északról három kapu, és délről három kapu, és nyugatról három kapu* **{Ez 48,31-35}**. **14** A város falának tizenkét alapköve volt, és azokon a Bárány tizenkét apostolának tizenkét neve.

15 Aki velem beszélt, arany mérőnádat tartott a kezében **{Ez 40,3}**, hogy megmérje a várost, s annak kapuit és falát. **16** A város négyszögű területen épült **{Ez 43,16}**, és hossza annyi volt, mint a szélessége. Megmérte a várost az aranynáddal: tizenkétezer stádium. A hossza, a szélessége és a magassága egyforma volt. **17** Megmérte a falait is: százhegyvennégy könyök, az ember, vagyis az angyal mértéke szerint. **18** A falának anyaga jáspiskő volt; maga a város pedig színarany, tiszta üveghez hasonló. **19** A város falának alapkövei **{Iz 54,11-12}** minden drágakővel ékesek. Az első alapkő jáspis, a második zafír, a harmadik kalcedon, a negyedik smaragd, **20** az ötödik szárdonix, a hatodik karneol, a hetedik krizolit, a nyolcadik berill, a kilencedik topáz, a tizedik krizopráz, a tizenegyedik jácint, a tizenkettedik ametiszt. **21** A tizenkét kapu tizenkét drágagyöngy, és egy-egy kapu egy-egy drágagyöngyből áll. A város utcája színarany, mint az átlátszó üveg.

22 Templomot nem láttam benne, mert az Úr, a mindenható Isten a temploma, és a Bárány. **23** A városnak nincs szüksége sem a napra, sem a holdra, hogy világítsanak benne, mert Isten dicsősége világítja meg azt **{Iz 60,1.19}**, és lámpása a Bárány. **24** A nemzetek az ő világosságában járnak, s dicsőségüket hozzá viszik a föld királyai. **25** Kapuit nem zárják be egész nap, mert éjszaka nem lesz ott. **26** Odaviszik a nemzetek dicsőségét és gazdagságát **{Iz 60,3.11}**. **27** Nem lépnek be oda tisztátalanok, sem azok, akik undokságot és hazugságot követnek el, csak azok, akik be vannak írva a Bárány életkönyvébe.

mert az örök boldogság csak tökéletes betetőzése a földi kegyelmi életnek.

* 9. (L. 15,1.) *A Bárány jegyesét,* a görög szöveg szerint: «feleségét». (L. 2. v.) Az angyal szava gyönyörű ellentétes párhuzamban áll a 17. fejezet 1. versével.

* 10. Az égből leszálló várost a próféta Jeruzsálemnek nevezi, mely az ó- és az újszövetségnek egész üdvösségi rendjét jelképezi.

* 11. *Istennek fényessége* maga az isteni jelenlét; a szent városnak *világossága* pedig az egyház drága kincsei: az evangéliumi tanítás, a szentségek, a szentek erényei. A különböző drágakövek az egyház kegyelmi gazdagságát és szentségét jelképezik.

* 12-13. *A nagy és magas fal* (17. v.) az isteni oltalom szimbóluma, mely az egyházat védelmezi. *A tizenkettes* (v. ö. Ezek. 48,30-35.) szent szám megfelel az ószövetségi pátriárkák számának; a pátriárkák és *(14.)* apostolok együttes említése kifejezi azt a szoros viszonyt, amelyben az ó- és az újszövetség egymással van, mint ugyanannak az egy üdvösségi rendnek előkészítése és teljessége.

* 14. *A város falának alapkövei* az apostolok: az egyháznak apostoli jellege.

* 15. Jelképes cselekedet. (V. ö. Ezek. 40,3: Zak. 2,1.)

* 16. A város alakját illetőleg L. a fentebb mondottakat. *A tizenkétezer stadion* körülbelül 1500 kilométernek felel meg; az óriási szám a mennynek megmérhetetlenségét állítja szemünk elé. A minden irányban egyenlő méretek (a szent tizenkettes számnak ezerszeresei) az égi Jeruzsálemnek (egyháznak) tökéletességét fejezik ki.

* 17. *A százhegyvennégy könyök* hetven méternek felel meg; 1. a 12. v. magyarázatát. *Ember, vagyis az angyal mértéke szerint:* az angyal a próféta látomásában emberi mértéket használ.

* 18. *A* város a legdrágább anyagokból áll, hogy a mennyország (az egyház) szentségét ábrázolja. Az üveg a régiek előtt rendkívül becses anyag volt. (4,6.)

* 19-20. Lehetséges, hogy Szt. János szerint minden drágakőnek megvan a saját jelképes értelme, de ezt az értelmet mi már nem ismerjük. Csak annyit mondhatunk, hogy a különböző drágakövek a szentek erényeit és ezeknek nagyszerű változatosságát jelentik. A leírás Móz. II. 28,17-20. (a főpap díszruházatán «az ítéletnek tudakolója»), Ez 28,13. (Tirus ragyogó öltözete), Iz. 54,11. Tób. (Vulgata) 13,21. 22-re (az új Jeruzsálem rajza) emlékeztet.

* 21. *Az* égi Jeruzsálem gazdagsága és tisztasága.

* 22. A mennyben nincs többé olyan hely, amelyen Isten különösebb módon volna jelen, mint másutt; Isten jelenléte betölti az egész mennyországot. Szt. János itt már azért sem beszél többé égi templomról és oltárról, mint 8,3; 11,19; 15,6. 8-ban, mert az utolsó ítélet után már nem lesz többé közbenjáró imádság.

* 23. V. ö. Iz. 60,19. 20.

* 24-27. A szent város lakói. (V. ö. Iz. 60,3. 21.) Ez a részlet gyönyörűen kifejezi az egyháznak egyetemes (katholikus) voltát. A szent szerző szeme előtt összefolyik a földi és az égi egyház.

* 24. A különböző népek az egyházba térnek és így birtokosai lesznek a mennyországnak. *És tiszteletüket* szavak a görög szövegben hiányzanak.

* 25. Az egyházba mindenki szabadon beléphet.

* 26. A földi és az égi egyház dicsősége. V. ö. Agg. 2,8. a héber szöveg szerint.

* 27. Az egyház (a mennyország) szentsége. A szent szerző különösen a pogányok undok bűneire és bálvány-imádására *(= hazugság)* gondol, de egyúttal minden súlyos bűnre, mely megakadályozza, hogy az ember a megszentelő malaszt által az egyház lelkéhez tartozzék és így a mennyországnak örököse legyen.

Jel 22

1 Azután megmutatta nekem az élet vizének folyóját, amely ragyogó volt, mint a kristály, és Isten és a Bárány trónjából fakadt **{Zak 14,8}**. **2** Utcája *közepén és a folyó mindkét partján az élet fája* volt, amely tizenkétszer terem gyümölcsöt, minden egyes hónapban meghozza *a maga gyümölcsét; és a* fa *levelei* a nemzetek *gyógyulására* szolgálnak **{Ez 47,12; Ter 2,9}**, **3** Nem lesz többé átok. Isten és a Bárány trónja áll benne, és szolgái szolgálnak neki. **4** Látni fogják az ő arcát **{Zsolt 17,15}**, és homlokukon lesz az ő neve. **5** Nem lesz többé éjszaka, és nem lesz szükségük lámpafényre, sem napfényre, mert az Úr, az Isten világosítja meg őket, és uralkodni fognak örökkön-örökké **{Dán 7,18}**.

A látnok tanúsága és befejező intelme: 22,6-21

6 Akkor így szólt hozzám: »Ezek az igék valóban hitelesek és igazak, és az Úr, a próféták szellemeinek Istene küldte el angyalát, hogy megmutassa szolgáinak mindazt, aminek rövidesen meg kell történnie **{Dán 2,28}**. **7** Íme, hamarosan eljövök **{Zak 2,14}**. Boldog, aki megtartja e könyv próféciáinak igéit!«

8 Én vagyok, János, aki hallottam és láttam ezeket. Miután hallottam és láttam, leborultam az angyal lába előtt, aki nekem ezeket megmutatta, hogy imádjam. **9** De ő azt mondta nekem: »Vigyázz, ne tedd! Hiszen én a szolgatársad vagyok, és testvéreidé, a prófétáké, és azoké, akik megtartják e könyv próféciájának igéit. Az Istent imádd!«

10 Majd így szólt: »Ne pecsételd le e könyv próféciájának igéit, mert az idő közel van! **11** Aki árt, ám csak ártson továbbra is, és aki szennyes, legyen még szennyesebb, de aki igaz, legyen még igazabb, és a szent legyen még szentebb!

* 22. Az 1-5. vers még az előbbi fejezet gondolatköréhez tartozik és a *mennyei Jeruzsálem kegyelemkincseit, szentségét és boldogságát* szemlélteti.

* 1. (V. ö. Ez. 47,1-12.) *Az élet vizének folyója* a keresztség szentségének és a Szentlélek ajándékainak és kegyelmeinek jelképe; egyes magyarázók szerint magát a Szentjeiket is jelképezi. A szent szerző látomásában Isten trónja a 21,16-ban feltételezett hegy csúcsán áll.

* 2. A szent szerző Ezekiel leírását (47,12.) követi. *Az élet fája* (v. ö. a paradicsom leírásával Móz. I. 2,9.) az Oltáriszentségnek szimbóluma, mely a földi egyház gyermekeit egész életükön keresztül táplálja az örök boldogságra. *Az élei fájának gyógyulást hozó levelei* Istennek segítő malasztját és talán a bűnbánat szentségét jelentik. A próféta szeme előtt ismét összefolyik a földi és az égi egyház képe.

* 3. (V. ö. Iz. 60,21.) Ez a vers szorosan a mennyei egyházra vonatkozik.

* 4. Isten nek színről-színre való boldogító látása az örök dicsőség fényében. *Homlokukon lesz az ő neve:* L. 7,3. skk; 14,1.

* 5. (V. ö, Iz. 60,20.) *A szentek örök uralma* az ő mennyei boldogságuk.

* 6-21. *A Jelenések könyvének befejezése*.

* 6. A mennyei Jeruzsálemet megmutató angyal ünnepélyesen tanúskodik igéinek hitelessége mellett. Az *Úr a próféták szellemeinek Istene,* mert ő sugalmazza a prófétákat. (V. ö. Pét. II. 1,20. 21.) *Istennek szolgái* az összes keresztények, elsősorban Szt. János apostol kortársai. *Csakhamar:* az isteni mérték szerint értendő (1,1. és számos helyen).

* 7. Jézus Krisztus szava. *Gyorsan,* L. az előbbi verset.

* 8-9. Szt. János a saját apostoli tekintélyével tesz bizonyságot látomásairól. (V. ö. Ján. 19,35.) A 8. és 9. vers a 19, 10-ben olvasható jelenet megismétlődését írja le.

* 10-16. Az Úr Jézus szava.

* 10. *Ne pecsételd le. ezen könyv jövendölésének igéit* – ne rejtsd el ezt a jövendölést, hanem hirdesd nyiltan, mert az nemcsak a jövő, hanem a jelen nemzedéknek is szól. Ellentétes párhuzam: Iz. 8,16; Dán. 12,4. *Az idő közel van:* L. 6. v.

* 11. Az embereknek bármilyen bűnei sem lesznek képesek föltartóztatni Istennek végzéseit. *A szenny* erkölcsi értelemben veendő. Versünk utolsó gondolatai komoly intelmet tartalmaznak arra, hogy az életszentségben egyre előbbre haladjunk.

* 12. Az ítélet gondolata, de egyszersmind rendkívül biztató ígéret a jámborokra.

* 13. V. ö. 1,8. 17.

12 Íme, hamarosan eljövök **{Zak 2,14}**, és jutalmam velem van, hogy megfizessek mindenkinek tettei szerint **{Iz 40,10G; Zsolt 28,4}**. **13** Én vagyok az Alfa és az Ómega, az első és az utolsó **{Iz 44,6}**, a kezdet és a vég. **14** Boldogok, akik megmossák ruhájukat a Bárány vérében, hogy hatalmuk legyen az élet fája fölött, és a kapukon át bemenjenek a városba! **15** Ki innen az ebekkel, a varázslókkal, a paráznákkal, a gyilkosokkal, a bálványimádókkal, és mindenkivel, aki a hazugságot szereti és cselekszi!

16 Én, Jézus, küldtem el angyalomat, hogy előttetek tanúságot tegyen ezekre az egyházakra vonatkozóan. Én vagyok Dávid gyökere és ivadéka, a fényes hajnalcsillag!«

17 A Lélek és a menyasszony így szól: »Jöjj el!« És aki hallja, az is mondja: »Jöjj el!« **{Iz 55,1}** Aki szomjazik, jöjjön; és aki akarja, merítsen ingyen az élet vizéből! **{Zak 14,8}**

18 Tanúságot teszek mindenki előtt, aki hallja e könyv próféciájának igéit: Ha valaki hozzátesz ezekhez valamit, arra Isten azokat a csapásokat bocsátja, amelyek meg vannak írva ebben a könyvben. **19** És ha valaki elvesz valamit **{MTörv 4,2; 29,20}** e könyv próféciájának igéiből, attól Isten elveszi osztályrészét az élet fájából **{Ter 2,9}**, a szent városból, és mindabból, ami meg van írva ebben a könyvben.

20 Aki tanúságot tesz mindezekről, így szól:

»Bizony, hamarosan eljövök.«

»Ámen. Jöjj el, Uram Jézus!«

21 Az Úr Jézus kegyelme legyen mindenkivel!

* 14. *A Bárány vérében* szavak a görög szövegben nem olvashatók. *A tisztára mosott ruha* a lélek kegyelmi állapotát jelenti. *Az élet fája:* L. 2. v. a szent város kapuiról 21,12. 21. 27. beszél. A kegyelem állapota jogot ad az Oltáriszentség élvezetére a földön és a mennyei boldogságra a halál után.

* 15. *A kutyák* a megátalkodott pogányok, kiknek szokásos bűneit az apostol újra felsorolja. 13-15. teljesen párhuzamos a 21. fejezet 6-8. verseivel.

* 16. A Jézus által küldött *angyal* az, aki Szt. Jánosnak a látomásokat megmagyarázta. *Dávid gyökere és ivadéka:* v. ö. Iz. 11,1; *a fényes hajnali csillag:* L. 2,28.

* 17. A hívek lelkében lakozó Szentléleknek és az egyháznak *(= a menyasszony)* forró vágyódása az Üdvözítő után, válaszul Jézus szavaira a 12. versben. Versünk második részében ismét összefolyik a földi és az égi egyház képe. *Szomjazik,* t. i. a kegyelem után, melyet az élet vize (1. v.) jelképez, és amelyet az Isten túláradó bőkezűséggel *(= ingyen)* kínál mindenkinek.

* 18-19. Szt. János szava, mellyel a leghatározottabban tiltakozik könyvének bárminő megmásítása ellen.

* 20. *Aki tanúbizonyságot lesz mindezekről:* az Úr Jézus. Versünk vége ismételten kifejezi a szent szerzőnek és az egyháznak forró vágyódását az Üdvözítő eljövetele után.

* 21. Mivel a Jelenések könyve eredetileg a kisázsiai egyházakhoz (2. és 3. fej.) küldött irat volt, a szent szerző azt a levelek rendes zárószavaival fejezi be, a híveknek a legjobbat: az Úr Jézus kegyelmét kívánva, hogy a könyvében előre megmutatott és kinyilatkoztatott örök boldogságba juthassanak.

RÉSZLETES TARTALOMJEGYZÉK

AZ ÚJSZÖVETSÉG KÖNYVEI 6

A NÉGY EVANGÉLIUM 8

EVANGÉLIUM MÁTÉ SZERINT 8

ELŐTÖRTÉNET: 1,2-2,23 8
Mt 1 8
Jézus családfája 8
Jézus születése 9
Mt 2 10
A napkeleti bölcsek hódolata 10
Menekülés Egyiptomba 11
A betlehemi gyermekgyilkosság 11
Visszatérés Egyiptomból 12

JÉZUS MŰKÖDÉSÉNEK ELŐZMÉNYEI: 3,1-4,11 12
Mt 3 12
Keresztelő János 12
Jézus megkeresztelkedése 13
Mt 4 14
Jézus megkísértése 14

JÉZUS GALILEAI MŰKÖDÉSE: 4,12-18,35 15
Jézus tanítani kezd Galileában 15
Az első tanítványok meghívása 15
Az első fellépés hatása 16
Mt 5 16
A Hegyi Beszéd: tanítás Isten Országáról 16
A Nyolc Boldogság 16
A föld sója, a világ világossága 17
A törvény és a próféták 17
A harag és a megbékélés 17
A házasságtörés 18
A válás 18
Az eskü 18
A bosszú 18
Az ellenségszeretet 19
Mt 6 23
Az alamizsnálkodás 23
Az imádság: Miatyánk 23
A böjt 24
A hamis és igaz kincsek 24
A gondok és a bizalom 24
Mt 7 27
Az ítélkezés 27
A szent dolgok 27
Bizalom az imádságban 27
Aranyszabály 27
A két út 27
A hamis próféták 28
A sziklára épített ház 28

A Hegyi Beszéd hatása 28

Messiási tettek: 8,1-9,34 **29**
Mt 8 29
A leprás meggyógyítása 29
A kafarnaumi százados 29
Péter anyósának meggyógyítása 30
Megszállottak és betegek gyógyítása 30
Jézus követése 30
A vihar lecsendesítése 31
A gadarai megszállottak meggyógyítása 31
Mt 9 32
Egy béna meggyógyítása 32
Máté meghívása 32
Kérdés a böjtről 33
Egy elöljáró lányának feltámasztása és egy beteg asszony meggyógyítása 33
Két vak meggyógyítása 33
Egy néma meggyógyítása 34

Az apostolok oktatása: 9,35-11,1 **34**
A nagy aratás 34
Mt 10 34
A Tizenkettő kiválasztása 34
Utasítások a küldöttek számára 35
Felhívás a bátor hitvallásra 35
Jutalom a tanítványok befogadásáért 36
Mt 11 38

A döntés időszaka: 11,2-12,50 **38**
Keresztelő János kérdése 38
Jézus Keresztelő Jánosról 38
Ítélet a hitetlen városok fölött 39
Jézus dicsőíti az Atyát 39
A könnyű teher 39
Mt 12 41
Kalászszedés szombaton 41
Jézus, az Isten szolgája 41
Jézus önigazolása 42
A fa és gyümölcsei 42
Jézus nem ad jelet 43
A tisztátalan lelkekről 43
Jézus igazi testvérei 43

Tanítás az Isten Országáról: 13,1-53 **45**
Mt 13 45
Példabeszéd a magvetőről 45
A példabeszédek értelme és célja 45
A magvetőről szóló példabeszéd magyarázata 46
Példabeszéd a búzáról és a konkolyról 47
Példabeszéd a mustármagról 47
Példabeszéd a kovászról 48
A példabeszédek értelme 48
A konkolyról szóló példabeszéd magyarázata 48
Példabeszédek a kincsről és a gyöngyről 48
Példabeszéd a hálóról 48
A régi és az új 49

Újabb messiási tettek; a tanítványok oktatása: 13,54-17,27 **49**
Visszautasítás Názáretben 49
Mt 14 49
Heródes véleménye Jézusról 49
Keresztelő János lefejezése 49
Az első kenyérszaporítás 50
Jézus a vízen jár 51
Gyógyítások Genezáret földjén 51
Mt 15 52
A tisztaságról és a tisztátalanságról 52
A pogány asszony lányának meggyógyítása 53
Betegek gyógyítása 53
A második kenyérszaporítás 53
Mt 16 54
Jézus nem ad jelet 54
Óvás a farizeusoktól és a szaddúceusoktól 54
Péter hitvallása; Jézus válasza 54
A szenvedés és a feltámadás első megjövendölése 55
Jézus követése; az önmegtagadás 55
Mt 17 57
Jézus színeváltozása 57
Illés eljövetele 57
Egy holdkóros meggyógyítása 58
A szenvedés és a feltámadás második megjövendölése 58
A templomadó 58

A tanítványok közössége: 18,1-35 **59**
Mt 18 59
A tanítványok vetélkedése 59
Óvás a botránkoztatástól 59
Példabeszéd az elveszett juhról 60
A testvér megintése 60
A megbocsátás 61
Példabeszéd a könyörtelen szolgáról 61

JÉZUS MŰKÖDÉSE JÚDEÁBAN ÉS JERUZSÁLEMBEN: 19,1-25,46 **62**

Úton Jeruzsálem felé: 19,1-20,34 **62**
Mt 19 62
Jézus elindul Júdeába 62
A válásról és a nőtlenségről 62
A gyermekek megáldása 62
A gazdagságról és Jézus követéséről 62
Mt 20 66
Példabeszéd a szőlősgazdáról 66
A szenvedés és a feltámadás harmadik megjövendölése 67
Az uralkodásról és a szolgálatról 67
A két jerikói vak meggyógyítása 67

Viták a jeruzsálemi ellenfelekkel: 21,1-23,39 **68**
Mt 21 68
Bevonulás Jeruzsálembe 68
A templom megtisztítása 68
A fügefa megátkozása 69
Kérdés Jézus hatalmáról 69
Példabeszéd a két fiúról 70
Példabeszéd a gonosz szőlőművesekről 70

Mt 22 71
Példabeszéd a királyi menyegzőről 71
Kérdés az adóról 72
Kérdés a halottak feltámadásáról 72
Kérdés a főparancsról 73
Kérdés a Messiásról 73
Mt 23 74
Az írástudók és farizeusok 74
Jeruzsálem megintése 76

Tanítás a végső időről: 24,1-25,46 78
Mt 24 78
A templom pusztulásáról 78
A csapások kezdete 78
A pusztulás 79
Az Emberfia eljövetele 79
Végidőre vonatkozó intelmek 80
Az éberségről 80
Példabeszéd a hűséges és a gonosz szolgáról 80
Mt 25 83
Példabeszéd az okos és balga szüzekről 83
Példabeszéd a befektetett pénzről 84
Az utolsó ítélet 85

JÉZUS SZENVEDÉSE ÉS FELTÁMADÁSA: 26,1-28,20 86
Mt 26 86
A főtanács határozata 86
A betániai megkenés 86
Júdás árulása 86
A húsvéti vacsora előkészítése 87
A húsvéti vacsora 87
Jézus kimegy az Olajfák hegyére 88
Jézus imája a Getszemáni kertben 88
Jézust elfogják 88
Jézus a főtanács előtt 89
Péter tagadása 89
Mt 27 92
Jézust átadják Pilátusnak 92
Júdás halála 92
Jézus Pilátus előtt 93
Jézus kigúnyolása 94
A keresztrefeszítés 94
Jézus halála 95
Jézus temetése 95
A sír őrzése 96
Mt 28 97
Az angyal híradása az üres sírnál 97
Jézus megjelenik az asszonyoknak 98
A főpapok csalása 98
A tanítványok küldetése 99

EVANGÉLIUM MÁRK SZERINT 100

JÉZUS MŰKÖDÉSÉNEK ELŐKÉSZÍTÉSE: 1,1-13 100
Mk 1 100
Keresztelő János 100

Jézus megkeresztelése 100
Jézus megkísértése 100

JÉZUS GALILEAI MŰKÖDÉSE: 1,14-8,26 101
Igehirdetés Galileában 101
Az első tanítványok meghívása 101
Jézus a kafarnaumi zsinagógában 101
Péter anyósának meggyógyítása 101
Megszállottak és betegek gyógyítása 101
Jézus Galileában tanít 102
A leprás meggyógyítása 102
Mk 2 102
A béna meggyógyítása 102
Lévi meghívása. Lakoma a vámosokkal 103
Kérdés a böjtről 103
Kalászszedés szombaton 104
Mk 3 104
A béna meggyógyítása szombaton 104
Jézus és a tömeg 104
A tizenkettő kiválasztása 104
Jézus és hozzátartozói 105
Jézus önigazolása 105
Jézus igazi rokonai 105

Az Isten Országáról szóló példabeszédek: 4,1-33 106
Mk 4 106
Példabeszéd a magvetőről 106
A példabeszédek értelme és célja 106
A magvetőről szóló példabeszéd magyarázata 107
Az ige meghallása 107
Példabeszéd a vetés növekedéséről 107
Példabeszéd a mustármagról 107
A beszéd befejezése 108

Jézus tettei és szavai: 4,35-8,26 108
A vihar lecsendesítése 108
Mk 5 108
A gerázai megszállott meggyógyítása 108
Jairus lányának feltámasztása és egy beteg asszony meggyógyítása 109
Mk 6 110
Jézust elutasítják saját falujában 110
A tizenkettő küldetése 110
Vélemények Jézusról 111
Keresztelő János lefejezése 111
A tanítványok visszatérése 112
Az első kenyérszaporítás 112
Jézus a vízen jár 112
Gyógyítások Genezáret földjén 113
Mk 7 113
A tisztaságról és a tisztátalanságról 113
A pogány asszony lányának meggyógyítása 114
A süketnéma meggyógyítása 115
Mk 8 115
A második kenyérszaporítás 115
Jézus nem ad jelet 116
Óvás a farizeusoktól és Heródestől 116
A betszaidai vak meggyógyítása 116

A JERUZSÁLEMBE VEZETŐ ÚT: 8,27-10,52 **116**
Péter vallomása 116
Első jövendölés a szenvedésről és a feltámadásról 117
Jézus követése; az önmegtagadás 117
Mk 9 117
Jézus színeváltozása 117
Illés eljövetele 118
Egy megszállott ifjú meggyógyítása 118
Második jövendölés a szenvedésről és a feltámadásról 119
A tanítványok vetélkedése 119
Az idegen csodatevő 119
Óvás a megbotránkoztatástól 120
A sóról 120
Mk 10 120
Jézus Júdeába megy 120
A válásról 120
A gyermekek megáldása 121
A gazdagságról és Jézus követéséről 121
Harmadik jövendölés a szenvedésről és a feltámadásról 122
Az uralkodásról és a szolgálatról 122
A jerikói vak meggyógyítása 123

JÉZUS UTOLSÓ NAPJAI JERUZSÁLEMBEN: 11,1-13,37 **123**
Mk 11 123
Bevonulás Jeruzsálembe 123
A fügefa megátkozása 124
A templom megtisztítása 124
A hitről 124
Kérdés Jézus hatalmáról 125
Mk 12 125
Példabeszéd a gonosz szőlőművesekről 125
Kérdés az adóról 126
Kérdés a halottak feltámadásáról 126
Kérdés a főparancsról 127
Kérdés a Messiásról 128
Az írástudók megfeddése 128
Az özvegyasszony adománya 128

Tanítás a végidőről: 13,1-37 **128**
Mk 13 128
A templom pusztulása 128
A csapások kezdete 129
A szenvedések tetőfoka 129
Az Emberfia eljövetele 130
A végidőre vonatkozó intelmek 130

JÉZUS SZENVEDÉSE ÉS FELTÁMADÁSA: 14,1-16,20 **130**
Mk 14 130
A főtanács határozata 130
A betániai megkenés 131
Júdás árulása 131
A húsvéti vacsora előkészítése 131
A húsvéti vacsora 131
Jézus kimegy az Olajfák hegyére 132
Jézus imája a Getszemáni kertben 132
Jézust elfogják 133
Jézus a főtanács előtt 133

Péter tagadása 134
Mk 15 134
Kihallgatás Pilátus előtt 134
Jézus kigúnyolása 135
A keresztrefeszítés 135
Jézus halála 135
Jézus temetése 136
Mk 16 136
Az angyal híradása az üres sírnál 136
A Feltámadott megjelenései 137

EVANGÉLIUM LUKÁCS SZERINT 138

ELŐSZÓ: 1,1-4 138
Lk 1 138

AZ ELŐTÖRTÉNET: 1,5-2,52 138
Keresztelő János születésének hírüladása 138
Jézus születésének hírüladása 139
Mária látogatása Erzsébetnél 140
Keresztelő János születése 141
Lk 2 143
Jézus születése 143
Simeon és Anna tanúsága Jézusról 144
A tizenkét éves Jézus a templomban 145

JÉZUS MŰKÖDÉSÉNEK ELŐZMÉNYEI: 3,1-4,13 147
Lk 3 147
Keresztelő János 147
Jézus megkeresztelkedése 148
Jézus családfája 148
Lk 4 149
Jézus megkísértése 149

JÉZUS GALILEAI MŰKÖDÉSE: 4,14-9,50 150
Igehirdetés Galileában 150
Jézust elutasítják saját városában 150
Egy megszállott meggyógyítása 151
Péter anyósának meggyógyítása 151
Megszállottak és betegek meggyógyítása 151
Jézus elhagyja Kafarnaumot 151
Lk 5 151
Az első tanítványok meghívása 151
A leprás meggyógyítása 152
A béna meggyógyítása 152
Lévi meghívása. Lakoma a vámosokkal 153
Kérdés a böjtről 153
Lk 6 154
Kalászszedés szombaton 154
A béna meggyógyítása szombaton 154
A tizenkettő kiválasztása 155
Jézus és a tömeg 155

Jézus beszédeinek gyűjteménye 6,20-49 155
Boldogságok és Jajok 155
Az ellenségszeretet 156

Az ítélkezés 156
Az igaz vallásosság 157
A sziklára épített ház 157

Jelek és mondások: 7,1-9,50 157
Lk 7 157
A kafarnaumi százados 157
A naimi ifjú feltámasztása 158
Keresztelő János kérdése 158
Jézus Keresztelő Jánosról 159
Jézus és a bűnös asszony 159
Lk 8 160
Asszonyok Jézus kíséretében 160
Példabeszéd a magvetőről 160
A példabeszédek értelme és célja 160
A magvetőről szóló példabeszéd magyarázata 161
Az ige meghallása 161
Jézus igazi rokonai 161
A vihar lecsendesítése 161
A gerázai megszállott meggyógyítása 162
Jairus lányának feltámasztása és egy beteg asszony meggyógyítása 163
Lk 9 163
A tizenkettő küldetése 163
Vélemények Jézusról 164
A tanítványok visszatérése; a kenyérszaporítás 164
Péter vallomása; Jézus első jövendölése a szenvedésről és a feltámadásról 165
Jézus követése; az önmegtagadás 165
Jézus színeváltozása 165
Egy megszállott ifjú meggyógyítása 166
Második jövendölés a szenvedésről és a feltámadásról 166
A tanítványok vetélkedése 166
Az idegen csodatevő 166

A JERUZSÁLEMBE VEZETŐ ÚTON: 9,51-19,27 167

Az igaz tanítványok: 9,51-13,21 167
A szamaritánusok ellenségeskedése 167
Jézus követése 167
Lk 10 167
A hetvenkét tanítvány küldetése 167
A tanítványok jutalma 168
Jézus hálát ad az Atyának 168
A tanítványok boldogsága 168
Az irgalmas szamaritánus 169
Mária és Márta 169
Lk 11 170
Az Úr imádsága 170
Példabeszéd a könyörgő barátról 170
Bizalom az imádságban 170
Jézus önigazolása 171
A tisztátalan lelkekről 171
Isten szavának hallgatóiról 171
Jézus nem ad jelet 172
A világosságról és a szemről 172
A farizeusok és írástudók megfeddése 172
Lk 12 173
Óvás a farizeusok képmutatásától 173

Ne féljetek! 173
Példázat a gazdag hamis biztonságáról 174
A gondok és a bizalom 174
Az igazi kincsről 175
Példabeszéd a hűséges és a gonosz szolgáról 175
Döntés Jézus mellett 176
Az idők jelei 176
A kiengesztelődésről 176
Lk 13 176
Felhívás a megtérésre 176
Egy asszony meggyógyítása szombaton 177
Példabeszéd a mustármagról 177
Példabeszéd a kovászról 177

Isten országának új rendjéről 13,22-19,27 **177**
A szűk és a zárt kapuk 177
Jézus elhagyja Galileát 178
Lk 14 179
Egy vízkóros ember meggyógyítása szombaton 179
A szerénységről 179
A vendéglátásról 179
Példabeszéd az ünnepi lakomáról 179
Jézus követésének feltételei 180
Lk 15 181
Példabeszéd az elveszett bárányról 181
Példabeszéd az apa két fiáról 181
Lk 16 182
Példabeszéd az okos intézőről 182
A vagyon helyes használatáról 183
A farizeusok elmarasztalása 183
A Törvényről és a válásról 183
Példázat a gazdag emberről és a szegény Lázárról 183
Lk 17 185
Óvás a botránkoztatóktól 185
A megbocsátásról 185
A hit erejéről 185
Példabeszéd a haszontalan szolgáról 185
A tíz leprás 185
Isten országának eljöveteléről 186
Az Emberfia eljöveteléről 186
Lk 18 187
Példabeszéd az istentelen bíróról és az özvegyasszonyról 187
Példabeszéd a farizeusról és a vámosról 187
A gyermekek megáldása 187
A gazdagságról és Jézus követéséről 187
Harmadik jövendölés a szenvedésről és a feltámadásról 188
A jerikói vak meggyógyítása 188
Lk 19 189
Jézus a vámos Zakeus házában 189
Példabeszéd a kiosztott pénzről 189

UTOLSÓ NAPOK JERUZSÁLEMBEN: 19,28-21,38 **190**

Viták Jeruzsálemben: 19,28-21,4 **190**
Bevonulás Jeruzsálembe 190
Jeruzsálem pusztulásáról 191
A templom megtisztítása 191

Lk 20 191
Jézus hatalmának eredete 191
Példabeszéd a gonosz szőlőművesekről 192
Kérdés az adóról 193
Kérdés a halottak feltámadásáról 193
Kérdés a Messiásról 194
Az írástudók ellen 194
Lk 21 194
Az özvegyasszony adománya 194

Beszédek a végidőről: 21,5-38 **194**
A templom pusztulása 194
A csapások kezdete 194
Jeruzsálem pusztulása 195
Az Emberfia eljövetele 195
A végidőre vonatkozó intelmek 195
Jézus tanít a templomban 196

JÉZUS SZENVEDÉSE ÉS FELTÁMADÁSA: 22,1-24,53 **196**
Lk 22 196
A főtanács határozata 196
Júdás árulása 196
A húsvéti vacsora előkészítése 196
A húsvéti vacsora 197
Az uralkodásról és szolgálatról 197
Péter tagadásának és bűnbánatának megjövendölése 198
A döntés órája 198
Jézus imája az Olajfák hegyén 198
Jézust elfogják 198
Péter tagadása 199
Az őrség kigúnyolja Jézust 199
Jézus a főtanács előtt 199
Lk 23 200
Jézus Pilátus előtt 200
Heródes kigúnyolja Jézust 200
Pilátus ítélete 200
A keresztrefeszítés 201
Jézus halála 202
Jézus temetése 202
Lk 24 202
Az angyal híradása az üres sírnál 202
Találkozás a Feltámadottal az emmauszi úton 203
A Feltámadott megjelenése Jeruzsálemben 204

EVANGÉLIUM JÁNOS SZERINT **206**

ELŐSZÓ: 1,1-18 **206**
Jn 1 206

JÉZUS NYILVÁNOS MŰKÖDÉSE: 1,19-12,50 **207**

Jézust igazoló jelek és csodák; a működés kezdete: 1,19-4,54 **207**
Keresztelő János vallomása 207
Keresztelő János tanúságtétele 208
Az első tanítványok 208
Jn 2 212

Csodajel a kánai menyegzőn 212
A kereskedők kiűzése a templomból 212
Jézus Húsvétkor Jeruzsálemben 213
Jn 3 213
Beszélgetés Nikodémussal 213
Jézus küldetésének célja 214
Jn 4 216
Beszélgetés a szamariai asszonnyal 216
Jézus és a szamariaiak 217
Gyógyítás Galileában 218

Jézus kinyilatkoztatja magát a világ előtt: 5,1-12,50 219
Jn 5 219
A béna meggyógyítása szombaton 219
Az Atya tanúságtétele Jézusról 220
Jn 6 221
Kenyérszaporítás Tibériás tavánál 221
Jézus a vízen jár 222
Tanítás a mennyei kenyérről 222
A tanítványok elbizonytalanodása 224

Jézus kinyilatkoztatja magát Jeruzsálemben: 7,1-52 224
Jn 7 224
Jézus kerüli a nyilvánosságot 224
Jézus tanít a templomban 225
A nép találgatása Jézus kilétéről 225
A főtanács vitája Jézusról 226
Az élő víz 226
Jn 8 227
Jézus és a házasságtörő asszony 227

Jézus vitái a zsidókkal: 8,12-59 227
Jézus tanúsága önmagáról 227
Jézus származása és küldetése 228
Ábrahám igaz gyermekei 228
Jézus és Ábrahám 229

A vak meggyógyítása. Vita a zsidókkal: 9,1-41 230
Jn 9 230
A vak meggyógyítása 230
Jézus kinyilatkoztatja magát a meggyógyultnak 231

Hasonlatok a pásztorról és a juhokról: 10,1-39 232
Jn 10 232
Példabeszéd az akolról 232
Jézus a jó Pásztor 232

Lázár feltámasztása és a csoda következményei: 10,40-11,57 234
Jézus a Jordán túlpartján 234
Jn 11 234
Lázár halálának híradása 234
Lázár feltámasztása 234
A főtanács halálos ítélete; a főpap prófétai szava 236
Jézus kerüli a nyilvánosságot 236

Jézus útja Jeruzsálembe az utolsó Húsvét alkalmával: 12,1-50 236
Jn 12 236

A betániai megkenés 236
Bevonulás Jeruzsálembe 237
Jézus utolsó nyilvános beszédei; a döntő órák 238
A hitetlenség oka 238
Felszólítás a döntésre 239

JÉZUS ELBÚCSÚZIK TANÍTVÁNYAITÓL: 13,1-17,26 240

A búcsúvacsora: 13,1-14,31 240
Jn 13 240
A lábmosás 240
Az új parancs 241
Péter tagadásának megjövendölése 241
Jn 14 242
Jézus az Atyához vezető út 242
A Szentlélek elküldésének ígérete 243

Jézus tanítja az apostolokat: 15,1-17,33 244
Jn 15 244
Példabeszéd a szőlőtőről és a szőlővesszőkről 244
A világ gyűlölete a tanítványok iránt 245
Jn 16 246
A Szentlélek működése 246
Az elválás fájdalma, a viszontlátás öröme 246
Szorongatás és béke 247

Jézus imája az Atyához: 17,1-26 248
Jn 17 248
Jézus az Atyához fordul 248
Jézus könyörög a tanítványokért 248
Jézus könyörög a hívőkért 249

JÉZUS MEGDICSŐÜLÉSE: 18,1-20,29 249

Jézus szenvedése, halála: 18,1-19,42 249
Jn 18 249
Jézus elfogása 249
Kihallgatás Annás előtt; Péter tagadása 250
Kihallgatás Pilátus előtt; az ítélet 251
Jn 19 251
Jézus kereszthalála 253
Jézus temetése 253

Jézus feltámadása: 20,1-29 254
Jn 20 254
Az üres sír felfedezése 254
Jézus megjelenik Mária Magdolnának 255
Jézus megjelenik a tanítványoknak 255
Jézus és Tamás 255

UTÓSZÓ: 20,30-31 256

AZ EVANGÉLIUM KIEGÉSZÍTÉSE: 21,1-25 256
Jn 21 256
A Feltámadott megjelenik a tónál 256
A Feltámadott szavai Péterhez 257
Befejező megjegyzések az Evangéliumhoz 258

AZ APOSTOLOK CSELEKEDETEI **259**

ELŐSZÓ: 1,1-3 **259**
Csel 1 259

A JERUZSÁLEMI EGYHÁZ: 1,4-8,3 **259**
A Feltámadott utolsó rendelkezései 259
Jézus mennybemenetele 259
Az imádkozó közösség 260
Mátyás apostollá választása 260
Csel 2 263
Az első pünkösd 263
Péter pünkösdi beszéde 264
Az első megtérések 265
A fiatal keresztény közösség élete 266
Csel 3 268
A béna meggyógyítása a templomban 268
Péter beszéde a templomtéren 269
Csel 4 271
Péter és János a főtanács előtt 271
Az ősegyház imája a bátorságért 272
A vagyonközösség 272
Csel 5 275
Ananiás és Szafira csalása 275
Jelek és csodák az apostolok által 275
Péter letartóztatása és szabadulása 275
Péter a főtanács előtt 276
Csel 6 278
A hét diákonus kiválasztása 278
István letartóztatása 278
Csel 7 281
István beszéde 281
István megkövezése 284
Csel 8 284
Üldözés és szétszórattatás 284

A JÚDEAI ÉS A SZAMARIAI EGYHÁZ: 8,4-12,23 **285**
Fülöp, Szamaria hittérítője 285
Péter és János Szamariában 285
Az etióp férfi megkeresztelése 286
Csel 9 287
Saul megtérése 287
Saul menekülése Damaszkuszból 288

A pogányok felvétele az egyházba: 9,32-12,5 **288**
Péter Liddában és Joppéban 288
Csel 10 289
Kornéliusz százados látomása Cézáreában 289
Péter látomása Joppéban 290
Kornéliusz megkeresztelése 290
Csel 11 292
Péter beszámol a jeruzsálemi közösségnek 292
Az antiochiai egyház létrejötte 293
Az Antiochiai egyház adománya 293
Csel 12 294
Jakab kivégzése és Péter letartóztatása 294
Péter csodálatos szabadulása 294

Heródes Agrippa halála 295
Barnabás és Saul visszatér Antióchiába 296

A NÉPEK ÉS NEMZETEK EGYHÁZA: 13,1-28,31 **296**
Csel 13 296
Barnabás és Saul küldetése 296

Pál első missziós útja: 13,4-14,28 **296**
Antióchiából Cipruson át Pergébe 296
Barnabás és Pál működése a pizídiai Antióchiában 297
Csel 14 300
Ikóniumban, Lisztrában és Derbében 300
Visszatérés Szíriába 301

Az apostoli zsinat Jeruzsálemben: 15,1-35 **301**
Csel 15 301
Az antióchiai vita 301
Az apostolok és presbiterek tanácskozása 301
A zsinat határozatai 302
A határozatok kihirdetése Antióchiában 303

Pál második missziós útja: 15,36-18,22 **303**
Pál és Barnabás útjai elválnak 303
Csel 16 304
Pál Likaóniában 304
Kis-Ázsián át Troászba 304
Pál működése Filippiben 305
Csel 17 307
Pál Tesszalonikiben és Béreában 307
Pál Athénben 307
Csel 18 309
Pál Korintusban 309
Pál Efezuson át visszatér Antióchiába 310

Pál harmadik missziós útja: 18,23-21,17 **311**
Apolló missziós tevékenysége Efezusban 311
Csel 19 312
Pál János-tanítványokkal találkozik 312
Pál efezusi működése 312
Pál csodatette Efezusban 313
Az ezüstműves lázadása 313
Csel 20 315
Pál Makedóniában és Akhájában 315
Pál elbúcsúzik a troászi hívektől 315
Troászból Milétoszba 316
Pál búcsúbeszéde Milétoszban 316
Csel 21 317
Pál útja Jeruzsálembe 317

Pál letartóztatása és fogsága: 21,18-28,31 **318**
Pál Jakabnál; Pál fogadalma 318
Pál letartóztatása 319
Csel 22 320
Pál beszéde 320
Pál és a római ezredes 321
Pál a főtanács előtt 321
Csel 23 322

A zsidók összeesküvése Pál ellen 322
Pált Cézáreába viszik 323
Csel 24 324
Pál Félix római helytartó előtt 324
Csel 25 325
Pál Fesztusz helytartó előtt; a császárhoz fellebbez 325
Pál Fesztusz helytartó és Agrippa király előtt 326
Csel 26 327
Csel 27 329
A fogoly apostol útja Rómába 329
A tengeri vihar 330
Hajótörés egy szigetnél 330
Csel 28 332
Áttelelés a szigeten 332
Hajóút Rómába 332
A népek apostola Rómába érkezik és tanít 333

PÁL APOSTOL LEVELEI **334**

A RÓMAIAKNAK ÍRT LEVÉL **334**

CÍMZÉS ÉS KÖSZÖNTÉS: 1,1-7 **334**
Róm 1 334

Hálaadás; a levél témája: 1,8-17 **334**

AZ EMBEREK MEGMENTÉSE: 1,18-8,39 **335**

A bűn uralma: 1,18-3,20 **335**
A nemzetek bűnei 335
Róm 2 337
Az ember Isten ítélőszéke előtt 337
A zsidók és a törvény 338
Róm 3 340
Mindenki vétkezett 340

Megigazulás és új élet: 3,21-8,39 **341**
Megigazulás a hit által 341
Róm 4 343
Ábrahám hite 343
Róm 5 346
A megigazult ember 346
Ádám és Krisztus 346
Róm 6 348
Élet és halál Krisztussal 348
Isten szolgái 349
Róm 7 350
Új élet a közösségben 350
Róm 8 352
A keresztények élete a Lélekben 352
A világ megváltásának reménye 353
A hívők bizonyossága 354

IZRAEL VÉGSŐ MEGSZABADÍTÁSA: 9,1-11,36 **357**
Róm 9 357

Pál és Izrael 357
Isten biztos ígérete 357
Isten szabadsága és irgalma 358
Izrael buzgalma tévútra vezet 359
Róm 10 361
Megváltó örömhír mindenki számára 361
Izrael engedetlensége 362
Róm 11 363
Isten népe és a kiválasztott »maradék« 363
Hasonlat az olajfáról 364
Izrael végső megmentése 364

A HÍVEK ÉLETE: 12,1-15,13 367
Róm 12 367
Új élet a közösségben 367
Felhívás a Lélekben való életre 367
Róm 13 369
Viselkedés a politikai hatalommal 369
A szeretet parancsa 369
Róm 14 370
»Erősek« és »gyengék« a közösségben 370
Róm 15 372
Felhívás az egyetértésre a közösségben 372

Befejezés: 15,14-16,27 373
Pál útitervei 373
Az apostol imát kér 373
Róm 16 374
Üdvözlések és intelmek 374
Istendicsőítés 375

ELSŐ LEVÉL A KORINTUSIAKNAK 377

Címzés és köszöntés: 1,1-3 377
1 Kor 1 377

Hálaadás: 1,4-9 377

Pártoskodás a közösségben: 1,10-4,21 377
Intés az egységre 377
A kereszt örömhíre 378
1 Kor 2 380
Pál, az isteni bölcsesség hirdetője 380
1 Kor 3 381
Az evangélium hirdetőinek feladata 381
1 Kor 4 382
Egy közelgő látogatás hírüladása 383

Visszaélések a közösségben: 5,1-6,20 383
1 Kor 5 383
A vérfertőzés esete 383
1 Kor 6 384
Peres ügyek a testvérek között 384
Az erkölcstelenségek és a keresztény szabadság 385

A házasságra vonatkozó kérdések: 7,1-40 386

1 Kor 7 386
A házasélet 386
Nőtlenség, házasság, válás 386
Maradjon meg mindenki saját életállapotában 387
Nőtlenek és özvegyek 387

Pogány áldozatok és az Úrvacsora: 8,1-11,34 389
1 Kor 8 389
Szabadság és szeretet 389
1 Kor 9 390
Pál példája 390
1 Kor 10 392
A sivatagi vándorlás, mint figyelmeztetés 392
Pogány áldozati lakomák, részesedés az Úr asztaláról 393
1 Kor 11 394
Asszonyok az istentiszteleten 394
Az Úr vacsorájának helyes megünneplése 395

A Lélek adományai és a keresztények élete: 12,1-14,40 397
1 Kor 12 397
Egy a Lélek – sokféle az adomány 397
Egy a Test – sok a tagja 397
1 Kor 13 399
A legkiválóbb út: a szeretet 399
1 Kor 14 399
A prófétálás és a nyelveken szólás adománya 399
Az istentisztelet rendje 401

Krisztus feltámadása és a mi feltámadásaunk: 15,1-58 402
1 Kor 15 402
Krisztus feltámadása és az üdvösség 402
Az üdvösség beteljesedése a feltámadásban 403

Befejezés: 16,1-24 405
1 Kor 16 405
Gyűjtés a jeruzsálemi hívek számára 405
Pál tervei 406
Végső intelmek és köszöntések 406

MÁSODIK LEVÉL A KORINTUSIAKNAK 407

Címzés és köszöntés: 1,1-2 407
2 Kor 1 407

Pál szenvedése és vigasztalása: 1,3-11 407

A félreértések tisztázása: 1,12-2,11 407
Pál őszintesége 407
Az útitervek megváltozása 408
2 Kor 2 409
Buzdítás a megbocsátásra 409

Az apostoli szolgálat dicsősége és szükségszerűsége: 2,12-5,10 409
Pál Krisztus jó illata 409
2 Kor 3 410
Az új szövetség szolgálata 410

2 Kor 4 412
Szenvedni és megdicsőülni Krisztussal 412
2 Kor 5 413
Reménység 413

Pál szolgálata: 5,11-6,10 414
A kiengesztelődés szolgálata 414
2 Kor 6 415
Pál magatartása 415

Kibékülés a korintusiakkal: 6,11-7,16 415
Buzdítás és figyelmeztetés 415
2 Kor 7 416
Títusz küldetése 416

Felhívás az adakozásra: 8,1-24 417
2 Kor 8 417
A makedóniai keresztények példája 417
A gyűjtés befejezése Korintusban 418
A munkatársak buzgalma és önzetlensége 418

Újabb felhívás az adakozásra: 9,1-15 419
2 Kor 9 419
A megbízottak ajánlása 419
Az adakozók dicsérete 419

A támadások visszautasítása: 10,1-18 420
2 Kor 10 420
Az ellenfelek vádjai 420
Pál munkája 420

Pál önigazolása: 11,1-12,13 421
2 Kor 11 421
Az apostol önigazolása 421
Pál fáradalmai 422
2 Kor 12 423
Pál gyöngeségével dicsekszik 423

Pál látogatásának hírüladása: 12,14-13,10 423
Gondok 423
2 Kor 13 424
Végső intelmek 424

Zárszó és áldás: 13,11-13 425

LEVÉL A GALATÁKNAK 426

Címzés és köszöntés: 1,1-5 426
Gal 1 426

A levél megírásának oka: 1,6-9 426

Pál apostoli tisztsége: 1,10-2,10 426
Pál meghívása 426
Gal 2 428
Határozat Jeruzsálemben 428

A hitből fakadó megigazulás: 2,11-4,7 **428**
Vita Antióchiában 428
Gal 3 430
A Lelket a hívők kapják meg 430
Ábrahám hite és az áldás ígérete 431
A törvény üdvtörténeti szerepe 431
Hit és istengyermekség 432
Gal 4 433

A keresztény szabadság: 4,8-6,10 **434**
Óvás a régi szolgaságba való visszaeséstől 434
Az Írás tanúsága 434
Gal 5 436
Szabadság vagy szolgaság 436
A szeretet, mint a Lélek gyümölcse 437
Gal 6 438
Krisztus törvénye 438

Zárszó és áldás: 6,11-18 **438**

LEVÉL AZ EFEZUSIAKNAK **439**

Címzés és köszöntés: 1,1-2 **439**
Ef 1 439

Isten üdvözítő terve: 1,3-2,22 **439**
Isten üdvözítő tervének magasztalása 439
Imádság Krisztus fenségének megismeréséért 440
Ef 2 440
Isten a halálból az életre vezet 440
Mindnyájan egyek Krisztusban 441
Ef 3 442
Pál a nemzetek apostola 442
Könyörgés az egyházért 443

Különböző intelmek: 4,1-6,20 **443**
Ef 4 443
Felhívás az egységre 443
Az egyházat építő kegyelmi adományok 444
A régi és az új ember 444
Kötelességek a felebaráttal szemben 445
Ef 5 446
Út a sötétségből a világosságra 446
A keresztény család 446
Ef 6 447
Felhívás a küzdelemre 448

Zárszó és áldás: 6,21-24 **448**

LEVÉL A FILIPPIEKNEK **450**

Címzés és köszöntés: 1,1-2 **450**
Fil 1 450

Pál és a hívek: 1,3-26 **450**
Hálaadás és könyörgés 450

Pál fogságának értelme 450
Felhívás az egyetértésre 451
Fil 2 453
Krisztus példája 453
Az apostol aggódik a közösség üdvösségéért 453

Timóteus és Epafroditosz küldetése: 2,19-30 454

A keresztények élete, az apostol példája: 3,1-4,9 455
Fil 3 455
Állhatatosság a hitben 455
Vágyakozás a Krisztussal való teljes közösségre 455
Fil 4 457
Egyetértés, öröm és béke 457

Pál megköszöni az ajándékokat: 4,10-20 457

LEVÉL A KOLOSSZEIEKNEK 459

Címzés és köszöntés: 1,1-2 459
Kol 1 459

Pál öröme: 1,3-23 459
Hálaadás a közösségért 459
Könyörgés a közösségért 459
Krisztus, a mindenség és az egyház feje 459
A közösség bátorítása 460

Buzdítások: 1,24- 2,23 460
Pál szolgálata 460
Kol 2 462
Óvás a tévtanítóktól 462

Új élet Krisztusban: 3,1-4,6 465
Kol 3 465
A régi és az új ember 465
Állapotbeli kötelességek 465
Kol 4 466
Általános intelmek 466

Befejezés: személyes közlések és köszöntések: 4,7-18 467

ELSŐ LEVÉL A TESSZALONIKIEKNEK 468

Címzés és köszöntés: 1,1 468
1 Tessz 1 468

Az apostol és a közösség: 1,2-3,13 468
A tesszalonikiek környezetük példaképei 468

Az 1. Tesszalinikai levél kommentárja 468
1 Tessz 2 468
Visszatekintés az apostol első látogatására 468
A közösség elfogadta az evangéliumot 469
Az elmaradt látogatás 469
1 Tessz 3 470

Timóteus elküldése 470
Az apostol örömét leli a közösségben 470
Áldás 470
1 Tessz 4 471
Felhívás az életszentségre 471
A keresztény remény 471

Intelmek a keresztények számára: 4,1-5,22 472
1 Tessz 5 472
Felszólítás a készenlétre az Úr napja előtt 472
Tanácsok a közösségi élettel kapcsolatban 473

Befejezés: áldás és köszöntés: 5,23- 28 473

MÁSODIK LEVÉL A TESSZALONIKIEKNEK 474

Címzés és köszöntés: 1,1-2 474
2 Tessz 1 474

Pál aggódik a közösségért: 1,3-12 474
A tesszalonikiek szorongattatása és Isten igazságos ítélete 474
Imádság 474

A keresztény remény és az Úr napja: 2,1-17 475
2 Tessz 2 475
A végidő jelei 475
A hívek bátorítása 475
Apostoli áldás 475

Útmutatások a közösség számára: 3,1-15 477
2 Tessz 3 477
Buzdítás 477
A naplopók rendreutasítása 477

Befejezés: 3,16-18 477

ELSŐ LEVÉL TIMÓTEUSNAK 478

Címzés és köszöntés: 1,1-2 478
1 Tim 1 478

Alapvető igazságok: 1,3-20 478
Óvás a hamis tanítóktól 478
A törvényt szerepe 478
Hálaadás Krisztus kegyelméért 478
Timóteus felelőssége 479

A Timóteusnak írt 1. levél kommentárja 478

A helyes rend a közösségben: 2,1-6,19 480
1 Tim 2 480
Imádság mindenkiért 480
Férfiak és asszonyok 480
1 Tim 3 482
A püspök 482
A diákonus 482

Az egyház, Isten igazságának oszlopa 482
1 Tim 4 484
Óvás a tévtanítóktól 484
Utasítások Timóteusnak 484
1 Tim 5 486
Az özvegyek rendje és feladata 486
A presbiterek 487
Intelmek 487
1 Tim 6 488
A szolgák 488
Óvás a tévtanítástól és a kapzsiságtól 488
Timóteus buzdítása 489
Tanács a gazdagoknak 489

Befejezés 6,20-21 **489**

MÁSODIK LEVÉL TIMÓTEUSNAK **491**

Címzés és köszöntés: 1,1-2 **491**
2 Tim 1 491

Bátorítás: 1,3-18 **491**
Hálaadás 491
Figyelmeztetés 491
Ellenfelek és barátok 491

A Timóteusnak írt 2. levél kommentárja **491**

Lelkipásztori útmutatások: 2,1-4,8 **493**
2 Tim 2 493
Krisztus áldozatos szolgálata 493
Helyes magatartás a tévtanítókkal szemben 493
2 Tim 3 495
A gonoszok magatartása a végső időkben 495
Tarts ki! 496
2 Tim 4 497
Hirdesd az igét! 497

Személyes közlések és kérések: 4,9-18 **497**

Befejezés: Köszöntések és áldás: 4,19-22 **498**

LEVÉL TÍTUSZNAK **500**

Címzés és köszöntés: 1,1-4 **500**
Tít 1 500

Feladatok: 1,5-3,11 **500**
Az alkalmas elöljárók kiválasztása 500
Harc a tévtanítók ellen 500
Tít 2 501
Állapotbeli kötelességek 501
Kegyelem és élet 502
Tít 3 502
A hívek kötelességei 502
Óvás a tévtanítóktól 503

Befejezés: 3,12-15 **503**

LEVÉL FILEMONNAK **504**

Címzés és köszöntés: 1-3 **504**

Hálaadás: 4-7 **504**

Közbenjárás Onezimoszért: 8-20 **504**

Köszöntések és áldás: 21-25 **505**

A Filemonnak írt levél kommentárja **504**

LEVÉL A ZSIDÓKNAK **507**

A Fiú, mint az isteni ígéret beteljesedése: 1,1-4,13 **507**
Zsid 1 507
A Fiú és az angyalok 507
Zsid 2 508
Isten tanúsága a Fiúról 508
A Fiú leereszkedése és felmagasztalása 508
Zsid 3 509
A Fiú és Mózes 509
Isten szava, mint ítélet 509
Zsid 4 510
Isten szava, mint ígéret 510

Krisztus, az új szövetség igaz és tökéletes főpapja: 4,14-10,18 **511**
A főpapi tisztség 511
Zsid 5 511
A közösség gyöngesége 512
Zsid 6 512
Az ígéret, mely meg nem hiúsul 513

Krisztus és az Ószövetség papjai: 7,1-8,13 **513**
Zsid 7 513
Melkizedek és a levita papság 513
Krisztus és a levita papság 514
Krisztus, a tökéletes főpap 515
Zsid 8 515
Krisztus, az új szövetség közvetítője 515

Krisztus és az ószövetségi áldozatok: 9,1-10,18 **516**
Zsid 9 516
Az Ószövetség istentisztelete 516
Krisztus egyszeri áldozata 516
Zsid 10 517
Tökéletes kiengesztelődés Istennel 517

A hit útja: 10,19-13,19 **518**
A hit megvallása 518
Óvás az elpártolástól 519
Figyelmeztetés a kitartásra 519

Az ősatyák hite: 11,1-12,3 **519**

Zsid 11 519
Az ősatyák 519
A pátriárkák 520
A hit többi tanúja 521
Zsid 12 522

Befejező Intelmek: 12,4- 13,19 522
A fenyítés az atyai szeretet jele 522
Óvás a könnyelműségtől 523
A helyes istenfélelem 523
Zsid 13 524
Felhívás az igaz keresztény életre 524

Befejezés: áldások és köszöntések: 13,20-25 525

***KATOLIKUS LEVELEK* 526**

JAKAB LEVELE 526

Címzés és köszöntés: 1,1 526
Jak 1 526

A kísértések és az ima: 1,2-18 526

Figyelmeztetések és intelmek: 1,19- 5,12 527
Az Ige igaz hallgatói 527
Jak 2 527
Magatartás a gazdagokkal és a szegényekkel 527
A hit és tettek viszonya 528
Jak 3 529
A nyelv hatalma 529
A felülről származó bölcsesség 529
Jak 4 529
Óvás a széthúzástól és az evilági gondolkodástól 529
Óvás a magabiztosságtól 530
Jak 5 530
Figyelmeztetés a keményszívű gazdagok számára 530
Figyelmeztetés a kitartásra 531
Óvás az esküdözéstől 531

A bizalomteli imádság ereje: 5,13-18 531

Felelősség a testvérekért: 5,19-20 531

PÉTER ELSŐ LEVELE 532

Címzés és köszöntés: 1,1-2 532
1 Pét 1 532

A hit célja és útja: 1,3-2,10 532
A hit célja 532
A hit útja 533
1 Pét 2 533
Jézus Krisztus, az élő kő 533

Keresztény élet a családban és a társadalomban: 2,11-4,11 **534**
A keresztény a társadalomban 534
Szolgák Krisztus követésében 535
1 Pét 3 535
Asszonyok és férjek 535
Felhívás az egyetértésre 536
Helyes magatartás a világban 536
1 Pét 4 537

Befejező intelmek: 4,12-5,11 **537**
A kitartás próbája 537
1 Pét 5 538
A pásztor és a nyáj 538

Befejezés: köszöntések és áldás: 5,12-14 **538**

PÉTER MÁSODIK LEVELE **539**

Címzés és köszöntés: 1,1-2 **539**
2 Pét 1 539

Az áthagyományozott igazság: 1,3-21 **539**
Keresztény hivatás 539
A próféták és apostolok tanúsága 539

Óvás a tévtanítóktól: 2,1-22 **540**
2 Pét 2 540
A hamis tanítók fellépése 540
Fenyegető ítélet a tévtanítók ellen 540
A tévtanítók útja 541

Krisztus eljöveteléről: 3,1-16 **542**
2 Pét 3 542
Az eljövetel bizonyossága 542
Az eljövetel késlekedése 542

A páli levelek tanúsága **542**

Dicsőítés: 3,17-18 **543**

JÁNOS ELSŐ LEVELE **544**

Előszó: az élet igéje: 1,1-4 **544**
1 Ján 1 544

Isten közösségében élni: 1,5-2,17 **544**
Isten jelenléte 544
Krisztus és a bűnök 544
1 Ján 2 545
Az igaz istenismeret 545
Az új parancs 545
Krisztus és a világ 545

A hit megőrzése: 2,18- 3,24 **546**
A tévtanítók fellépése 546
Figyelmeztetés a hűségre 546

1 Ján 3 546
Az istengyermekség ajándéka 546
Felszólítás a testvéri szeretetre 547
Az istengyermeki bizalom 547

A hit mint az életre vezető út: 4,1-5,12 548
1 Ján 4 548
A lelkek megkülönböztetéséről 548
Isten a szeretet 548
Félelem és szeretet 548
1 Ján 5 549
A hit: győzelem a világ felett 549
Isten tanúságtétele 549

Befejező intelmek: bűnök és az örök élet: 5,13-21 549

JÁNOS MÁSODIK LEVELE 551

Címzés és köszöntés: 1-3 551

Élet az igazságban: 4-6 551

A tévtanítók elutasítása: 7-11 551

Befejező köszöntések: 12-13 551

JÁNOS HARMADIK LEVELE 552

Címzés és köszöntés: 1-4 552

A hithirdetők bátorítása: 5-8 552

Diotrefész rendreutasítása: 9-10 552

Tanúság Demeterről: 11-12 552

Befejező köszöntések: 13-14 552

JÚDÁS LEVELE 553
Címzés és köszöntés 553
Óvás a tévtanítóktól 553
Fenyegető ítélet a tévtanítók ellen 553
A tévtanítók útja 553
Felhívás a hűségre 554
Befejezés 554

JÁNOS JELENÉSEI 555

Előszó: 1,1-3 555
Jel 1 555

Bevezetés: 1,4-8 555

LEVELEK A HÉT EGYHÁZNAK: 1,9-3,22 556

János megbízatása 556
Jel 2 557
Az efezusi egyháznak 557
A szmirnai egyháznak 557
A pergamoni egyháznak 558
A tiatírai egyháznak 558
Jel 3 559
A szárdeszi egyháznak 559
A filadelfiai egyháznak 559
A laodíceai egyháznak 560

BEVEZETŐ ÉGI LÁTOMÁSOK: 4,1-5,14 561
Jel 4 561
Hódolat Isten trónja előtt 561
Jel 5 562
A lepecsételt könyv és a Bárány 562

A HÉT ANGYAL ÉS A HÉT HARSONA: 6,1- 11,19 563
Jel 6 563
Az első hat pecsét 563
Jel 7 564
Isten szolgáinak megjelölése 564
Jel 8 566
A hetedik pecsét és a hetedik angyal 566
Az első négy harsona 566
Jel 9 567
Az ötödik harsona 567
A hatodik harsona 568
Jel 10 568
Az angyalok és a könyv 568
Jel 11 569
A templom megmérése; a két próféta tanúsága 569
A hetedik harsona 570

A SÁTÁN HARCA ISTEN NÉPE ELLEN: 12,1-14,5 572
Jel 12 572
Az Asszony és a sárkány 572
A sárkány bukása 572
A sárkány harca az asszony ellen 573
Jel 13 573
A két fenevad 573
Jel 14 575
A bárány és kísérete 575

AZ ÍTÉLET: 14,6-20,15 575
Az ítélet kihirdetése 6 575
Az aratás órája 576
Jel 15 577
Az utolsó hét csapás kihirdetése 577
Jel 16 577
A hét angyal a harag csészéivel 577
Jel 17 579
A parázna Babilon 579
Jel 18 581
Babilon bukásának kihirdetése 581
Siralom Babilon pusztulása felett 581
Jel 19 582

Örvendezés a mennyben 582
Győzelem a vadállat és prófétái felett 583
Jel 20 584
Az ezeréves uralom 584
Végső győzelem a sátán felett 585
Ítélet a holtak felett 585

ISTEN ÚJ ORSZÁGA: 21,1-22,5 586
Jel 21 586
Isten lakása az emberek között 586
Az új Jeruzsálem 587
Jel 22 588

A látnok tanúsága és befejező intelme: 22,6-21 588

RÉSZLETES TARTALOMJEGYZÉK 590

A következő oldalak térképeinek forrása: https://biblia-tarsulat.hu/biblia/terkepek.htm

Palesztína Jézus idejében
LIBANON
HERMON
TRACHONITISZ
Türusz
Abdón
Cezárea-Filippi
Kádes
BETÁNIA
Hácór
Akkó
Rehób
Kafarnaum
Betszaida
Genezáret -tava
Rimmón
Tibériás
Béten
Tábor hegy
Názáret
Bét-Semes
Nain
Gadara
Cezárea
Megiddó
Én-Gannim
SZAMÁRIA
Joppe
Szamária
Szukkot
Szichem
Mahanaim
Garizim hegy
Siló
Arimatia
Jamnia
Jordán-folyó
Jerikó
Geba
Bét-Hórón
Betánia
Mefaat
Emmausz
Qumrán
Askelón
Bét-Semes
Jeruzsálem
Betánia
Betlehem
Gáza
Bét-Cúr
Jahcá
Kedémót
Hebron
Juttá
Ciklág
Berseba
IDUMEA
Földközi-tenger
GALILEA
KÁRMEL
JÚDEA
Sós-tenger
DEKAPOLISZ

Az Újszövetség világa – Pál apostol missziós útjai

ÚJSZÖVETSÉG

A KÁLDI-FÉLE
SZENTÍRÁSFORDÍTÁS
NYELVÉBEN MEGÚJÍTVA, JAVÍTVA
A NEOVULGÁTA ALAPJÁN

Szent Jeromos
Katolikus Bibliatársulat
1997

ILLUSZTRÁCIÓK

BIBLIA SACRA
Vulgatae Editionis
MDCLXIX

PÁRHUZAMOS JEGYZETEK

A Szent István Társulat
Szentírás-Bizottsága
1927-28